Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ଖୁଦ୍ଦକନିକାଯେ

ଜାତକ-ଅଟ୍ଠକଥା

(ପଠମୋ ଭାଗୋ)

ଗନ୍ଥାରମ୍ଭକଥା

ଜାତିକୋଟିସହସ୍ସେହି , ପମାଣରହିତଂ ହିତଂ;

ଲୋକସ୍ସ ଲୋକନାଥେନ, କତଂ ଯେନ ମହେସିନା।

ତସ୍ସ ପାଦେ ନମସ୍ସିତ୍ୱା, କତ୍ୱା ଧମ୍ମସ୍ସ ଚଞ୍ଜଲିଂ;

ସଙ୍ଘଞ୍ଚ ପତିମାନେତ୍ୱା, ସବ୍ବସମ୍ମାନଭାଜନଂ।

ନମସ୍ସନାଦିନୋ ଅସ୍ସ, ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ରତନତ୍ତଯେ;

ପୱତ୍ତସ୍ସାନୁଭାୱେନ, ଛେତ୍ୱା ସବ୍ବେ ଉପଦ୍ଦୱେ।

ତଂ ତଂ କାରଣମାଗମ୍ମ, ଦେସିତାନି ଜୁତୀମତା;

ଅପଣ୍ଣକାଦୀନି ପୁରା, ଜାତକାନି ମହେସିନା।

ଯାନି ଯେସୁ ଚିରଂ ସତ୍ଥା, ଲୋକନିତ୍ଥରଣତ୍ଥିକୋ;

ଅନନ୍ତେ ବୋଧିସମ୍ଭାରେ, ପରିପାଚେସି ନାଯକୋ।

ତାନି ସବ୍ବାନି ଏକଜ୍ଝଂ, ଆରୋପେନ୍ତେହି ସଙ୍ଗହଂ;

ଜାତକଂ ନାମ ସଙ୍ଗୀତଂ, ଧମ୍ମସଙ୍ଗାହକେହି ଯଂ।

ବୁଦ୍ଧୱଂସସ୍ସ ଏତସ୍ସ, ଇଚ୍ଛନ୍ତେନ ଚିରଟ୍ଠିତିଂ;

ଯାଚିତୋ ଅଭିଗନ୍ତ୍ୱାନ, ଥେରେନ ଅତ୍ଥଦସ୍ସିନା।

ଅସଂସଟ୍ଠୱିହାରେ , ସଦା ସୁଦ୍ଧୱିହାରିନା;

ତଥେୱ ବୁଦ୍ଧମିତ୍ତେନ, ସନ୍ତଚିତ୍ତେନ ୱିଞ୍ଞୁନା।

ମହିଂସାସକୱଂସମ୍ହି, ସମ୍ଭୂତେନ ନଯଞ୍ଞୁନା;

ବୁଦ୍ଧଦେୱେନ ଚ ତଥା, ଭିକ୍ଖୁନା ସୁଦ୍ଧବୁଦ୍ଧିନା।

ମହାପୁରିସଚରିଯାନଂ, ଆନୁଭାୱଂ ଅଚିନ୍ତିଯଂ;

ତସ୍ସ ୱିଜୋତଯନ୍ତସ୍ସ, ଜାତକସ୍ସତ୍ଥୱଣ୍ଣନଂ।

ମହାୱିହାରୱାସୀନଂ, ୱାଚନାମଗ୍ଗନିସ୍ସିତଂ;

ଭାସିସ୍ସଂ ଭାସତୋ ତଂ ମେ, ସାଧୁ ଗଣ୍ହନ୍ତୁ ସାଧୱୋତି।

ନିଦାନକଥା

ସା ପନାଯଂ ଜାତକସ୍ସ ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନା ଦୂରେନିଦାନଂ, ଅୱିଦୂରେନିଦାନଂ, ସନ୍ତିକେନିଦାନନ୍ତି ଇମାନି ତୀଣି ନିଦାନାନି ଦସ୍ସେତ୍ୱା ୱଣ୍ଣିଯମାନା ଯେ ନଂ ସୁଣନ୍ତି, ତେହି ସମୁଦାଗମତୋ ପଟ୍ଠାଯ ୱିଞ୍ଞାତତ୍ତା ଯସ୍ମା ସୁଟ୍ଠୁ ୱିଞ୍ଞାତା ନାମ ହୋତି, ତସ୍ମା ତଂ ତାନି ନିଦାନାନି ଦସ୍ସେତ୍ୱା ୱଣ୍ଣଯିସ୍ସାମ।

ତତ୍ଥ ଆଦିତୋ ତାୱ ତେସଂ ନିଦାନାନଂ ପରିଚ୍ଛେଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଦୀପଙ୍କରପାଦମୂଲସ୍ମିଞ୍ହି କତାଭିନୀହାରସ୍ସ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଯାୱ ୱେସ୍ସନ୍ତରତ୍ତଭାୱା ଚୱିତ୍ୱା ତୁସିତପୁରେ ନିବ୍ବତ୍ତି, ତାୱ ପୱତ୍ତୋ କଥାମଗ୍ଗୋ ଦୂରେନିଦାନଂ ନାମ। ତୁସିତଭୱନତୋ ପନ ଚୱିତ୍ୱା ଯାୱ ବୋଧିମଣ୍ଡେ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତପ୍ପତ୍ତି, ତାୱ ପୱତ୍ତୋ କଥାମଗ୍ଗୋ ଅୱିଦୂରେନିଦାନଂ ନାମ। ସନ୍ତିକେନିଦାନଂ ପନ ତେସୁ ତେସୁ ଠାନେସୁ ୱିହରତୋ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂଯେୱ ଠାନେ ଲବ୍ଭତୀତି।

୧। ଦୂରେନିଦାନକଥା

ତତ୍ରିଦଂ ଦୂରେନିଦାନଂ ନାମ – ଇତୋ କିର କପ୍ପସତସହସ୍ସାଧିକାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟାନଂ ମତ୍ଥକେ ଅମରୱତୀ ନାମ ନଗରଂ ଅହୋସି। ତତ୍ଥ ସୁମେଧୋ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପଟିୱସତି ଉଭତୋ ସୁଜାତୋ ମାତିତୋ ଚ ପିତିତୋ ଚ ସଂସୁଦ୍ଧଗହଣିକୋ ଯାୱ ସତ୍ତମା କୁଲପରିୱଟ୍ଟା ଅକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅନୁପକ୍କୁଟ୍ଠୋ ଜାତିୱାଦେନ ଅଭିରୂପୋ ଦସ୍ସନୀଯୋ ପାସାଦିକୋ ପରମାଯ ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ। ସୋ ଅଞ୍ଞଂ କମ୍ମଂ ଅକତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସିପ୍ପମେୱ ଉଗ୍ଗଣ୍ହି। ତସ୍ସ ଦହରକାଲେଯେୱ ମାତାପିତରୋ କାଲମକଂସୁ। ଅଥସ୍ସ ରାସିୱଡ୍ଢକୋ ଅମଚ୍ଚୋ ଆଯପୋତ୍ଥକଂ ଆହରିତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣରଜତମଣିମୁତ୍ତାଦିଭରିତେ ଗବ୍ଭେ ୱିୱରିତ୍ୱା "ଏତ୍ତକଂ ତେ, କୁମାର, ମାତୁ ସନ୍ତକଂ, ଏତ୍ତକଂ ପିତୁ ସନ୍ତକଂ, ଏତ୍ତକଂ ଅଯ୍ୟକପଯ୍ୟକାନ"ନ୍ତି ଯାୱ ସତ୍ତମା କୁଲପରିୱଟ୍ଟା ଧନଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା "ଏତଂ ପଟିପଜ୍ଜାହୀ"ତି ଆହ। ସୁମେଧପଣ୍ଡିତୋ ଚିନ୍ତେସି – "ଇମଂ ଧନଂ ସଂହରିତ୍ୱା ମଯ୍ହଂ ପିତୁପିତାମହାଦଯୋ ପରଲୋକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଏକଂ କହାପଣମ୍ପି ଗହେତ୍ୱା ନ ଗତା, ମଯା ପନ ଗହେତ୍ୱା ଗମନକାରଣଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ"ତି। ସୋ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେତ୍ୱା ନଗରେ ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ମହାଜନସ୍ସ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ତାପସପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜି। ଇମସ୍ସ ପନତ୍ଥସ୍ସ ଆୱିଭାୱତ୍ଥଂ ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ସୁମେଧକଥା କଥେତବ୍ବା । ସା ପନେସା କିଞ୍ଚାପି ବୁଦ୍ଧୱଂସେ ନିରନ୍ତରଂ ଆଗତାଯେୱ, ଗାଥାସମ୍ବନ୍ଧେନ ପନ ଆଗତତ୍ତା ନ ସୁଟ୍ଠୁ ପାକଟା। ତସ୍ମା ତଂ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଗାଥାଯ ସମ୍ବନ୍ଧଦୀପକେହି ୱଚନେହି ସଦ୍ଧିଂ କଥେସ୍ସାମ।

ସୁମେଧକଥା

କପ୍ପସତସହସ୍ସାଧିକାନଞ୍ହି ଚତୁନ୍ନଂ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟାନଂ ମତ୍ଥକେ ଦସହି ସଦ୍ଦେହି ଅୱିୱିତ୍ତଂ "ଅମରୱତୀ"ତି ଚ "ଅମର"ନ୍ତି ଚ ଲଦ୍ଧନାମଂ ନଗରଂ ଅହୋସି, ଯଂ ସନ୍ଧାଯ ବୁଦ୍ଧୱଂସେ ୱୁତ୍ତଂ –

"କପ୍ପେ ଚ ସତସହସ୍ସେ, ଚତୁରୋ ଚ ଅସଙ୍ଖିଯେ;

ଅମରଂ ନାମ ନଗରଂ, ଦସ୍ସନେଯ୍ୟଂ ମନୋରମଂ;

ଦସହି ସଦ୍ଦେହି ଅୱିୱିତ୍ତଂ, ଅନ୍ନପାନସମାଯୁତ"ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଦସହି ସଦ୍ଦେହି ଅୱିୱିତ୍ତନ୍ତି ହତ୍ଥିସଦ୍ଦେନ, ଅସ୍ସସଦ୍ଦେନ, ରଥସଦ୍ଦେନ, ଭେରିସଦ୍ଦେନ, ମୁଦିଙ୍ଗସଦ୍ଦେନ, ୱୀଣାସଦ୍ଦେନ, ସମ୍ମସଦ୍ଦେନ, ତାଢଅସଦ୍ଦେନ, ସଙ୍ଖସଦ୍ଦେନ "ଅସ୍ନାଥ, ପିୱଥ, ଖାଦଥା"ତି ଦସମେନ ସଦ୍ଦେନାତି ଇମେହି ଦସହି ସଦ୍ଦେହି ଅୱିୱିତ୍ତଂ ଅହୋସି। ତେସଂ ପନ

ସଦ୍ଦାନଂ ଏକଦେସମେୱ ଗହେତ୍ୱା –

‘‘ହତ୍ଥିସଦ୍ଦଂ ଅସ୍ସସଦ୍ଦଂ, ଭେରିସଙ୍ଖରଥାନି ଚ;

ଖାଦଥ ପିୱଥ ଚେୱ, ଅନ୍ନପାନେନ ଘୋସିତ’’ନ୍ତି। –

ବୁଦ୍ଧୱଂସେ ଇମଂ ଗାଥଂ ୱତ୍ୱା –

‘‘ନଗରଂ ସବ୍ବଙ୍ଗସମ୍ପନ୍ନଂ, ସବ୍ବକମ୍ମମୁପାଗତଂ;

ସତ୍ତରତନସମ୍ପନ୍ନଂ, ନାନାଜନସମାକୁଲଂ;

ସମିଦ୍ଧଂ ଦେୱନଗରଂୱ, ଆୱାସଂ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମିନଂ।

‘‘ନଗରେ ଅମରୱତିଯା, ସୁମେଧୋ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ;

ଅନେକକୋଟିସନ୍ନିଚଯୋ, ପହୂତଧନଧଞ୍ଞୱା।

‘‘ଅଜ୍ଝାଯକୋ ମନ୍ତଧରୋ, ତିଣ୍ଣଂ ୱେଦାନ ପାରଗୂ;

ଲକ୍ଖଣେ ଇତିହାସେ ଚ, ସଧମ୍ମେ ପାରମିଂ ଗତୋ’’ତି। – ୱୁତ୍ତଂ;

ଅଥେକଦିୱସଂ ସୋ ସୁମେଧପଣ୍ଡିତୋ ଉପରିପାସାଦୱରତଲେ ରହୋଗତୋ ହୁତ୍ୱା ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ପୁନବ୍ଭୱେ, ପଣ୍ଡିତ, ପଟିସନ୍ଧିଗ୍ଗହଣଂ ନାମ ଦୁକ୍ଖଂ, ତଥା ନିବ୍ବତ୍ତନିବ୍ବତ୍ତଟ୍ଠାନେ ସରୀରଭେଦନଂ, ଅହଞ୍ଚ ଜାତିଧମ୍ମୋ ଜରାଧମ୍ମୋ ବ୍ଯାଧିଧମ୍ମୋ ମରଣଧମ୍ମୋ, ଏୱଂଭୂତେନ ମଯା ଅଜାତିଂ ଅଜରଂ ଅବ୍ଯାଧିଂ ଅଦୁକ୍ଖଂ ସୁଖଂ ସୀତଲଂ ଅମତମହାନିବ୍ବାନଂ ପରିଯେସିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଅୱସ୍ସଂ ଭୱତୋ ମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ନିବ୍ବାନଗାମିନା ଏକେନ ମଗ୍ଗେନ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ରହୋଗତୋ ନିସୀଦିତ୍ୱା, ଏୱଂ ଚିନ୍ତେସହଂ ତଦା;

ଦୁକ୍ଖୋ ପୁନବ୍ଭୱୋ ନାମ, ସରୀରସ୍ସ ଚ ଭେଦନଂ।

‘‘ଜାତିଧମ୍ମୋ ଜରାଧମ୍ମୋ, ବ୍ଯାଧିଧମ୍ମୋ ସହଂ ତଦା;

ଅଜରଂ ଅମତଂ ଖେମଂ, ପରିଯେସିସ୍ସାମି ନିବ୍ବୁତିଂ।

‘‘ଯଂନୂନିମଂ ପୂତିକାଯଂ, ନାନାକୁଣପପୂରିତଂ;

ଛଡ୍ଡଯିତ୍ୱାନ ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯଂ, ଅନପେକ୍ଖୋ ଅନତ୍ଥିକୋ।

‘‘ଅତ୍ଥି ହେହିତି ସୋ ମଗ୍ଗୋ, ନ ସୋ ସକ୍କା ନ ହେତୁଯେ;

ପରିଯେସିସ୍ସାମି ତଂ ମଗ୍ଗଂ, ଭୱତୋ ପରିମୁତ୍ତିଯା’’ତି।

ତତୋ ଉତ୍ତରିପି ଏୱଂ ଚିନ୍ତେସି – ଯଥା ହି ଲୋକେ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପଟିପକ୍ଖଭୂତଂ ସୁଖଂ ନାମ ଅତ୍ଥି, ଏୱଂ ଭୱେ ସତି ତପ୍ପଟିପକ୍ଖେନ ୱିଭୱେନାପି ଭୱିତବ୍ବଂ। ଯଥା ଚ ଉଣ୍ହେ ସତି ତସ୍ସ ୱୂପସମଭୂତଂ ସୀତମ୍ପି ଅତ୍ଥି, ଏୱଂ ରାଗାଦୀନଂ ଅଗ୍ଗୀନଂ ୱୂପସମେନ ନିବ୍ବାନେନାପି ଭୱିତବ୍ବଂ। ଯଥା ଚ ପାପସ୍ସ ଲାମକସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ପଟିପକ୍ଖଭୂତୋ କଲ୍ଯାଣୋ ଅନୱଜ୍ଜଧମ୍ମୋପି ଅତ୍ଥିଯେୱ, ଏୱମେୱ ପାପିକାଯ ଜାତିଯା ସତି ସବ୍ବଜାତିକ୍ଖେପନତୋ ଅଜାତିସଙ୍ଖାତେନ

ନିବ୍ବାନେନାପି ଭଖିତବ୍ବମେୱାତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ଯଥାପି ଦୁକ୍ଖେ ୱିଜ୍ଜନ୍ତେ, ସୁଖଂ ନାମପି ୱିଜ୍ଜତି;

ଏୱଂ ଭୱେ ୱିଜ୍ଜମାନେ, ୱିଭୱୋପି ଇଚ୍ଛିତବ୍ବକୋ।

‘‘ଯଥାପି ଉଣ୍ହେ ୱିଜ୍ଜନ୍ତେ, ଅପରଂ ୱିଜ୍ଜତି ସୀତଲଂ;

ଏୱଂ ତିୱିଧଗ୍ଗି ୱିଜ୍ଜନ୍ତେ, ନିବ୍ବାନଂ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବକଂ।

‘‘ଯଥାପି ପାପେ ୱିଜ୍ଜନ୍ତେ, କଲ୍ୟାଣମପି ୱିଜ୍ଜତି;

ଏୱମେୱ ଜାତି ୱିଜ୍ଜନ୍ତେ, ଅଜାତିପିଚ୍ଛିତବ୍ବକ’’ନ୍ତି।

ଅପରମ୍ପି ଚିନ୍ତେସି – ଯଥା ନାମ ଗୂଥରାସିମ୍ହି ନିମୁଗ୍ଗେନ ପୁରିସେନ ଦୂରତୋ ପଞ୍ଚୱଣ୍ଣପଦୁମସଞ୍ଛନ୍ନଂ ମହାତଳାକଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କତରେନ ନୁ ଖୋ ମଗ୍ଗେନ ଏତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବ’’ନ୍ତି ତଂ ତଳାକଂ ଗୱେସିତୁଂ ଯୁତ୍ତଂ। ଯଂ ତସ୍ସ ଅଗୱେସନଂ, ନ ସୋ ତଳାକସ୍ସ ଦୋସୋ। ଏୱମେୱ କିଲେସମଲଧୋୱନେ ଅମତମହାନିବ୍ବାନତଳାକେ ୱିଜ୍ଜନ୍ତେ ତସ୍ସ ଅଗୱେସନଂ ନ ଅମତନିବ୍ବାନମହାତଳାକସ୍ସ ଦୋସୋ। ଯଥା ଚ ଚୋରେହି ସମ୍ପରିୱାରିତୋ ପୁରିସୋ ପଲାଯନମଗ୍ଗେ ୱିଜ୍ଜମାନେପି ସଚେ ନ ପଲାଯତି, ନ ସୋ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଦୋସୋ, ପୁରିସସ୍ସେୱ ଦୋସୋ। ଏୱମେୱ କିଲେସେହି ପରିୱାରେତ୍ୱା ଗହିତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ୱିଜ୍ଜମାନେଯେୱ ନିବ୍ବାନଗାମିମ୍ହି ସିୱେ ମଗ୍ଗେ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଅଗୱେସନଂ ନାମ ନ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଦୋସୋ, ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସେୱ ଦୋସୋ। ଯଥା ଚ ବ୍ୟାଧିପୀଳିତୋ ପୁରିସୋ ୱିଜ୍ଜମାନେ ବ୍ୟାଧିତିକିଚ୍ଛକେ ୱେଜ୍ଜେ ସଚେ ତଂ ୱେଜ୍ଜଂ ଗୱେସିତ୍ୱା ବ୍ୟାଧିଂ ନ ତିକିଚ୍ଛାପେତି, ନ ସୋ ୱେଜ୍ଜସ୍ସ ଦୋସୋ, ପୁରିସସ୍ସେୱ ଦୋସୋ। ଏୱମେୱ ଯୋ କିଲେସବ୍ୟାଧିପୀଳିତୋ ପୁରିସୋ କିଲେସୱୂପସମମଗ୍ଗକୋୱିଦଂ ୱିଜ୍ଜମାନମେୱ ଆଚରିଯଂ ନ ଗୱେସତି, ତସ୍ସେୱ ଦୋସୋ, ନ କିଲେସୱିନାସକସ୍ସ ଆଚରିଯସ୍ସାତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ଯଥା ଗୂଥଗତୋ ପୁରିସୋ, ତଳାକଂ ଦିସ୍ୱାନ ପୂରିତଂ;

ନ ଗୱେସତି ତଂ ତଳାକଂ, ନ ଦୋସୋ ତଳାକସ୍ସ ସୋ।

‘‘ଏୱଂ କିଲେସମଲଧୋୱେ, ୱିଜ୍ଜନ୍ତେ ଅମତନ୍ତଳେ;

ନ ଗୱେସତି ତଂ ତଳାକଂ, ନ ଦୋସୋ ଅମତନ୍ତଳେ।

‘‘ଯଥା ଅରୀହି ପରିରୁଦ୍ଧୋ, ୱିଜ୍ଜନ୍ତେ ଗମନମ୍ପଥେ;

ନ ପଲାଯତି ସୋ ପୁରିସୋ, ନ ଦୋସୋ ଅଞ୍ଜସସ୍ସ ସୋ।

‘‘ଏୱଂ କିଲେସପରିରୁଦ୍ଧୋ, ୱିଜ୍ଜମାନେ ସିୱେ ପଥେ;

ନ ଗୱେସତି ତଂ ମଗ୍ଗଂ, ନ ଦୋସୋ ସିୱମଞ୍ଜସେ।

‘‘ଯଥାପି ବ୍ୟାଧିତୋ ପୁରିସୋ, ୱିଜ୍ଜମାନେ ତିକିଚ୍ଛକେ;

ନ ତିକିଚ୍ଛାପେତି ତଂ ବ୍ୟାଧିଂ, ନ ଦୋସୋ ସୋ ତିକିଚ୍ଛକେ।

‘‘ଏୱଂ କିଲେସବ୍ୟାଧୀହି, ଦୁକ୍ଖିତୋ ପରିପୀଳିତୋ;

ନ ଗୱେସତି ତଂ ଆଚରିଯଂ, ନ ଦୋସୋ ସୋ ୱିନାଯକେ’’ତି।

ଅପରମ୍ପି ଚିନ୍ତେସି – ଯଥା ମଣ୍ଡନଜାତିକୋ ପୁରିସୋ କଣ୍ଠେ ଆସତ୍ତଂ କୁଣପଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ସୁଖୀ ଗଚ୍ଛତି, ଏୱଂ ମଯାପି ଇମଂ ପୂତିକାଯଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଅନପେକ୍ଖେନ ନିବ୍ବାନନଗରଂ ପୱିସିତବ୍ବଂ। ଯଥା ଚ ନରନାରିଯୋ ଉକ୍କାରଭୂମିଯଂ ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱଂ କତ୍ୱା ନ ତଂ ଉଚ୍ଛଙ୍ଗେନ ୱା ଆଦାଯ ଦସନ୍ତେନ ୱା ୱେଠେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଜିଗୁଚ୍ଛମାନା ପନ ଅନପେକ୍ଖାୱ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଏୱଂ ମଯାପି ଇମଂ ପୂତିକାଯଂ ଅନପେକ୍ଖେନ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଅମତଂ ନିବ୍ବାନନଗରଂ ପୱିସିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଯଥା ଚ ନାୱିକା ନାମ ଜଜ୍ଜରଂ ନାୱଂ ଅନପେକ୍ଖା ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଏୱଂ ଅହମ୍ପି ଇମଂ ନୱହି ୱଣମୁଖେହି ପଗ୍ଘରନ୍ତଂ କାଯଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଅନପେକ୍ଖୋ ନିବ୍ବାନପୁରଂ ପୱିସିସ୍ସାମି। ଯଥା ଚ ପୁରିସୋ ନାନାରତନାନି ଆଦାଯ ଚୋରେହି ସଦ୍ଧିଂ ମଗ୍ଗଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ରତନନାସଭଯେନ ତେ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଖେମଂ ମଗ୍ଗଂ ଗଣ୍ହାତି, ଏୱଂ ଅଯମ୍ପି କରଜକାଯୋ ରତନୱିଲୋପକଚୋରସଦିସୋ। ସଚାହଂ ଏତ୍ଥ ତଣ୍ହଂ କରିସ୍ସାମି, ଅରିଯମଗ୍ଗକୁସଲଧମ୍ମରତନଂ ମେ ନସ୍ସିସ୍ସତି। ତସ୍ମା ମଯା ଇମଂ ଚୋରସଦିସଂ କାଯଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ନିବ୍ବାନନଗରଂ ପୱିସିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ଯଥାପି କୁଣପଂ ପୁରିସୋ, କଣ୍ଠେ ବଦ୍ଧଂ ଜିଗୁଚ୍ଛିଯ;

ମୋଚଯିତ୍ୱାନ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, ସୁଖୀ ସେରୀ ସଯଂୱସୀ।

‘‘ତଥେୱିମଂ ପୂତିକାଯଂ, ନାନାକୁଣପସଞ୍ଚଯଂ;

ଛଡ୍ଡଯିତ୍ୱାନ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟଂ, ଅନପେକ୍ଖୋ ଅନତ୍ଥିକୋ।

‘‘ଯଥା ଉଚ୍ଚାରଟ୍ଠାନମ୍ହି, କରୀସଂ ନରନାରିଯୋ;

ଛଡ୍ଡଯିତ୍ୱାନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଅନପେକ୍ଖା ଅନତ୍ଥିକା।

‘‘ଏୱମେୱାହଂ ଇମଂ କାଯଂ, ନାନାକୁଣପପୂରିତଂ;

ଛଡ୍ଡଯିତ୍ୱାନ ଗଚ୍ଛିସ୍ସଂ, ୱଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ଯଥା କୁଟିଂ।

‘‘ଯଥାପି ଜଜ୍ଜରଂ ନାୱଂ, ପଲୁଗ୍ଗଂ ଉଦଗାହିନିଂ;

ସାମୀ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଅନପେକ୍ଖା ଅନତ୍ଥିକା।

‘‘ଏୱମେୱାହଂ ଇମଂ କାଯଂ, ନୱଚ୍ଛିଦ୍ଦଂ ଧୁୱସ୍ସୱଂ;

ଛଡ୍ଡଯିତ୍ୱାନ ଗଚ୍ଛିସ୍ସଂ, ଜିଣ୍ଣନାୱଂୱ ସାମିକା।

‘‘ଯଥାପି ପୁରିସୋ ଚୋରେହି, ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଭଣ୍ଡମାଦିଯ;

ଭଣ୍ଡଚ୍ଛେଦଭଯଂ ଦିସ୍ୱା, ଛଡ୍ଡଯିତ୍ୱାନ ଗଚ୍ଛତି।

‘‘ଏୱମେୱ ଅଯଂ କାଯୋ, ମହାଚୋରସମୋ ୱିଯ;

ପହାଯିମଂ ଗମିସ୍ସାମି, କୁସଲଚ୍ଛେଦନାଭଯା’’ତି।

ଏୱଂ ସୁମେଧପଣ୍ଡିତୋ ନାନାୱିଧାହି ଉପମାହି ଇମଂ ନେକ୍ଖମ୍ମୂପସଂହିତଂ ଅତ୍ଥଂ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ସକନିୱେସନେ ଅପରିମିତଂ ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନ କପଣଦ୍ଧିକାଦୀନଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ୱତ୍ଥୁକାମେ ଚ କିଲେସକାମେ ଚ ପହାଯ ଅମରନଗରତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଏକକୋୱ ହିମୱନ୍ତେ ଧମ୍ମିକଂ ନାମ ପବ୍ବତଂ ନିସ୍ସାଯ ଅସ୍ସମଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପଣ୍ଣସାଲଞ୍ଚ ଚଙ୍କମଞ୍ଚ ମାପେତ୍ୱା ପଞ୍ଚହି ନୀୱରଣଦୋସେହି ୱିୱଜ୍ଜିତଂ ‘‘ଏୱଂ ସମାହିତେ

ଚିତ୍ତେ’’ତିଆଦିନା ନୟେନ ୱୁତ୍ତେହି ଅଟ୍ଠହି କାରଣଗୁଣେହି ସମୁପେତଂ ଅଭିଞ୍ଞାସଙ୍ଖାତଂ ବଲଂ ଆହରିତୁଂ ତସ୍ମିଂ ଅସ୍ସମପଦେ ନୱଦୋସସମନ୍ନାଗତଂ ସାଟକଂ ପଜହିତ୍ୱା ଦ୍ୱାଦସଗୁଣସମନ୍ନାଗତଂ ୱାକଚୀରଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜି। ଏୱଂ ପବ୍ବଜିତୋ ଅଟ୍ଠଦୋସସମାକିଣ୍ଣଂ ତଂ ପଣ୍ଣସାଲଂ ପହାୟ ଦସଗୁଣସମନ୍ନାଗତଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଧଞ୍ଞୱିକତିଂ ପହାୟ ପୱତ୍ତଫଲଭୋଜନୋ ହୁତ୍ୱା ନିସଜ୍ଜଟ୍ଠାନଚଙ୍କମନୱସେନେୱ ପଧାନଂ ପଦହନ୍ତୋ ସତ୍ତାହବ୍ଭନ୍ତରେୟେୱ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ସମାପତ୍ତୀନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଞ୍ଚ ଅଭିଞ୍ଞାନଂ ଲାଭୀ ଅହୋସି। ଏୱଂ ତଂ ୟଥାପତ୍ଥିତଂ ଅଭିଞ୍ଞାବଲଂ ପାପୁଣି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ଏୱାହଂ ଚିନ୍ତୟିତ୍ୱାନ, ନେକକୋଟିସତଂ ଧନଂ;

ନାଥାନାଥାନଂ ଦତ୍ୱାନ, ହିମୱନ୍ତମୁପାଗମିଂ।

‘‘ହିମୱନ୍ତସ୍ସାୱିଦୂରେ , ଧମ୍ମିକୋ ନାମ ପବ୍ବତୋ;

ଅସ୍ସମୋ ସୁକତୋ ମୟ୍ହଂ, ପଣ୍ଣସାଲା ସୁମାପିତା।

‘‘ଚଙ୍କମଂ ତତ୍ଥ ମାପେସିଂ, ପଞ୍ଚଦୋସୱିୱଜ୍ଜିତଂ;

ଅଟ୍ଠଗୁଣସମୁପେତଂ, ଅଭିଞ୍ଞାବଲମାହରିଂ।

‘‘ସାଟକଂ ପଜହିଂ ତତ୍ଥ, ନୱଦୋସମୁପାଗତଂ;

ୱାକଚୀରଂ ନିୱାସେସିଂ, ଦ୍ୱାଦସଗୁଣମୁପାଗତଂ।

‘‘ଅଟ୍ଠଦୋସସମାକିଣ୍ଣଂ, ପଜହିଂ ପଣ୍ଣସାଲକଂ;

ଉପାଗମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ, ଗୁଣେ ଦସହୁପାଗତଂ।

‘‘ୱାପିତଂ ରୋପିତଂ ଧଞ୍ଞଂ, ପଜହିଂ ନିରୱସେସତୋ;

ଅନେକଗୁଣସମ୍ପନ୍ନଂ, ପୱତ୍ତଫଲମାଦିୟିଂ।

‘‘ତତ୍ଥପ୍ପଧାନଂ ପଦହିଂ, ନିସଜ୍ଜଟ୍ଠାନଚଙ୍କମେ;

ଅବ୍ଭନ୍ତରମ୍ହି ସତ୍ତାହେ, ଅଭିଞ୍ଞାବଲପାପୁଣି’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ‘‘ଅସ୍ସମୋ ସୁକତୋ ମୟ୍ହଂ, ପଣ୍ଣସାଲା ସୁମାପିତା’’ତି ଇମାୟ ପାଠଇୟା ସୁମେଧପଣ୍ଡିତେନ ଅସ୍ସମପଣ୍ଣସାଲାଚଙ୍କମା ସହତ୍ଥା ମାପିତା ୱିୟ ୱୁତ୍ତା। ଅୟଂ ପନେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ – ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ହିମୱନ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ୱା ଅଜ୍ଜ ଧମ୍ମିକଂ ପବ୍ବତଂ ପୱିସିସ୍ସାମୀ’’ତି ନିକ୍ଖନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ୱିସ୍ସକମ୍ମଦେୱପୁତ୍ତଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ତାତ, ଅୟଂ ସୁମେଧପଣ୍ଡିତୋ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀତି ନିକ୍ଖନ୍ତୋ, ଏତସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ମାପେହୀ’’ତି। ସୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ରମଣୀୟଂ ଅସ୍ସମଂ, ସୁଗୁତ୍ତଂ ପଣ୍ଣସାଲଂ, ମନୋରମଂ ଚଙ୍କମଞ୍ଚ ମାପେସି। ଭଗୱା ପନ ତଦା ଅତ୍ତନୋ ପୁଞ୍ଞାନୁଭାୱେନ ନିପ୍ଫନ୍ନଂ ତଂ ଅସ୍ସମପଦଂ ସନ୍ଧାୟ ସାରିପୁତ୍ତ, ତସ୍ମିଂ ଧମ୍ମିକପବ୍ବତେ –

‘‘ଅସ୍ସମୋ ସୁକତୋ ମୟ୍ହଂ, ପଣ୍ଣସାଲା ସୁମାପିତା;

ଚଙ୍କମଂ ତତ୍ଥ ମାପେସିଂ, ପଞ୍ଚଦୋସୱିୱଜ୍ଜିତ’’ନ୍ତି। –

ଆହ । ତତ୍ଥ ସୁକତୋ ମୟ୍ହନ୍ତି ସୁକତୋ ମୟା। ପଣ୍ଣସାଲା ସୁମାପିତାତି ପଣ୍ଣଚ୍ଛଦନସାଲାପି ମେ ସୁମାପିତା ଅହୋସି।

ପଞ୍ଚଦୋସୱିୱଜ୍ଜିତନ୍ତି ପଞ୍ଚିମେ ଚଙ୍କମଦୋସା ନାମ – ଥଦ୍ଧୱିସମତା, ଅନ୍ତୋରୁକ୍ଖତା, ଗହନଚ୍ଛନ୍ନତା, ଅତିସମ୍ବାଧତା, ଅତିୱିସାଲତାତି। ଥଦ୍ଧୱିସମଭୂମିଭାଗସ୍ମିଞ୍ହି ଚଙ୍କମେ ଚଙ୍କମନ୍ତସ୍ସ ପାଦା ରୁଜନ୍ତି, ଫୋଟା ଉଟ୍ଠହନ୍ତି, ଚିତ୍ତଂ ଏକଗ୍ଗଂ ନ ଲଭତି, କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ୱିପଜ୍ଜତି। ମୁଦୁସମତଲେ ପନ ଫାସୁୱିହାରଂ ଆଗମ୍ମ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ସମ୍ପଜ୍ଜତି। ତସ୍ମା ଥଦ୍ଧୱିସମଭୂମିଭାଗତା ଏକୋ ଦୋସୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଚଙ୍କମସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ୱା ମଜ୍ଝେ ୱା କୋଟିଯଂ ୱା ରୁକ୍ଖେ ସତି ପମାଦମାଗମ୍ମ ଚଙ୍କମନ୍ତସ୍ସ ନଲାଟଂ ୱା ସୀସଂ ୱା ପଟିହଞ୍ଞତୀତି ଅନ୍ତୋରୁକ୍ଖତା ଦୁତିଯୋ ଦୋସୋ। ତିଣଲତାଦିଗହନଚ୍ଛନ୍ନେ ଚଙ୍କମେ ଚଙ୍କମନ୍ତୋ ଅନ୍ଧକାରୱେଲାଯଂ ଉରଗାଦିକେ ପାଣେ ଅକ୍କମିତ୍ୱା ୱା ମାରେତି, ତେହି ୱା ଦଟ୍ଠୋ ଦୁକ୍ଖଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି ଗହନଚ୍ଛନ୍ନତା ତତିଯୋ ଦୋସୋ। ଅତିସମ୍ବାଧେ ଚଙ୍କମେ ୱିତ୍ଥାରତୋ ରତନିକେ ୱା ଅଡ୍ଢରତନିକେ ୱା ଚଙ୍କମନ୍ତସ୍ସ ପରିଚ୍ଛେଦେ ପକ୍ଖଲିତ୍ୱା ନଖାପି ଅଙ୍ଗୁଲିଯୋପି ଭିଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଅତିସମ୍ବାଧତା ଚତୁତ୍ଥୋ ଦୋସୋ। ଅତିୱିସାଲେ ଚଙ୍କମେ ଚଙ୍କମନ୍ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ୱିଧାୱତି, ଏକଗ୍ଗତଂ ନ ଲଭତୀତି ଅତିୱିସାଲତା ପଞ୍ଚମୋ ଦୋସୋ। ପୁଥୁଲତୋ ପନ ଦିଯଡ୍ଢରତନଂ ଦ୍ୱୀସୁ ପସ୍ସେସୁ ରତନମତ୍ତଅନୁଚଙ୍କମଂ ଦୀଘତୋ ସଟ୍ଠିହତ୍ଥଂ ମୁଦୁତଲଂ ସମୱିପ୍ପକିଣ୍ଣୱାଲୁକଂ ଚଙ୍କମଂ ୱଟ୍ଟତି ଚେତିଯଗିରିମ୍ହି ଦୀପପ୍ପସାଦକମହିନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସ ଚଙ୍କମନଂ ୱିଯ, ତାଦିସଂ ତଂ ଅହୋସି। ତେନାହ ''ଚଙ୍କମଂ ତତ୍ଥ ମାପେସିଂ, ପଞ୍ଚଦୋସୱିୱଜ୍ଜିତ''ନ୍ତି।

ଅଟ୍ଠଗୁଣସମୁପେତନ୍ତି ଅଟ୍ଠହି ସମଣସୁଖେହି ଉପେତଂ। ଅଟ୍ଠିମାନି ସମଣସୁଖାନି ନାମ – ଧନଧଞ୍ଞପରିଗ୍ଗହାଭାୱୋ, ଅନୱଜ୍ଜପିଣ୍ଡପାତପରିଯେସନଭାୱୋ, ନିବ୍ବୁତପିଣ୍ଡପାତଭୁଞ୍ଜନଭାୱୋ, ରଟ୍ଠଂ ପୀଳେତ୍ୱା ଧନସାରଂ ୱା ସୀସକହାପଣାଦୀନି ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତେସୁ ରାଜକୁଲେସୁ ରଟ୍ଠପୀଳନକିଲେସାଭାୱୋ, ଉପକରଣେସୁ ନିଚ୍ଛନ୍ଦରାଗଭାୱୋ, ଚୋରୱିଲୋପେ ନିବ୍ଭଯଭାୱୋ, ରାଜରାଜମହାମତ୍ତେହି ଅସଂସଟ୍ଠଭାୱୋ, ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ ଅପ୍ପଟିହତଭାୱୋତି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଥା ତସ୍ମିଂ ଅସ୍ସମେ ୱସନ୍ତେନ ସକ୍କା ହୋନ୍ତି ଇମାନି ଅଟ୍ଠ ସମଣସୁଖାନି ୱିନ୍ଦିତୁଂ, ଏୱଂ ଅଟ୍ଠଗୁଣସମୁପେତଂ ତଂ ଅସ୍ସମଂ ମାପେସିନ୍ତି।

ଅଭିଞ୍ଞାବଲମାହରିନ୍ତି ପଚ୍ଛା ତସ୍ମିଂ ଅସ୍ସମେ ୱସନ୍ତୋ କସିଣପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଅଭିଞ୍ଞାନଂ ସମାପତ୍ତୀନଞ୍ଚ ଉପ୍ପାଦନତ୍ଥାଯ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ୱିପସ୍ସନଂ ଆରଭିତ୍ୱା ଥାମପ୍ପତ୍ତଂ ୱିପସ୍ସନାବଲଂ ଆହରିଂ। ଯଥା ତସ୍ମିଂ ୱସନ୍ତୋ ତଂ ବଲଂ ଆହରିତୁଂ ସକ୍କୋମି, ଏୱଂ ତଂ ଅସ୍ସମଂ ତସ୍ସ ଅଭିଞ୍ଞତ୍ଥାଯ ୱିପସ୍ସନାବଲସ୍ସ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ କତ୍ୱା ମାପେସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ସାଟକଂପଜହିଂ ତତ୍ଥ, ନୱଦୋସମୁପାଗତନ୍ତି ଏତ୍ଥାଯଂ ଅନୁପୁବ୍ବିକଥା – ତଦା କିର କୁଟିଲେଣଚଙ୍କମାଦିପଟିମଣ୍ଡିତଂ ପୁପ୍ଫୂପଗଫଲୂପଗରୁକ୍ଖସଞ୍ଛନ୍ନଂ ରମଣୀଯଂ ମଧୁରସଲିଲାସଯଂ ଅପଗତୱାଳମିଗଭିଂସନକସକୁଣଂ ପୱିୱେକକ୍ଖମଂ ଅସ୍ସମଂ ମାପେତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତଚଙ୍କମସ୍ସ ଉଭୋସୁ ଅନ୍ତେସୁ ଆଲମ୍ବନଫଲକଂ ସଂୱିଧାଯ ନିସୀଦନତ୍ଥାଯ ଚଙ୍କମୱେମଜ୍ଝେ ସମତଲଂ ମୁଗ୍ଗୱଣ୍ଣସିଲଂ ମାପେତ୍ୱା ଅନ୍ତୋପଣ୍ଣସାଲାଯଂ ଜଟାମଣ୍ଡଲୱାକଚୀରତିଦଣ୍ଡକୁଣ୍ଡିକାଦିକେ ତାପସପରିକ୍ଖାରେ, ମଣ୍ଡପେ ପାନୀଯଘଟପାନୀଯସଙ୍ଖପାନୀଯସରାୱାନି, ଅଗ୍ଗିସାଲାଯଂ ଅଙ୍ଗାରକପଲ୍ଲଦାରୁଆଦୀନୀତି ଏୱଂ ଯଂ ଯଂ ପବ୍ବଜିତାନଂ ଉପକାରାଯ ସଂୱତ୍ତତି, ତଂ ତଂ ସବ୍ବଂ ମାପେତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲାଯ ଭିତ୍ତିଯଂ ''ଯେ କେଚି ପବ୍ବଜିତୁକାମା ଇମେ ପରିକ୍ଖାରେ ଗହେତ୍ୱା ପବ୍ବଜନ୍ତୂ''ତି ଅକ୍ଖରାନି ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଦେୱଲୋକମେୱ ଗତେ ୱିସ୍ସକମ୍ମଦେୱପୁତ୍ତେ ସୁମେଧପଣ୍ଡିତୋ ହିମୱନ୍ତପବ୍ବତପାଦେ ଗିରିକନ୍ଦରାନୁସାରେନ ଅତ୍ତନୋ ନିୱାସାନୁରୂପଂ ଫାସୁକଟ୍ଠାନଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ନଦୀନିୱତ୍ତନେ ୱିସ୍ସକମ୍ମନିମ୍ମିତଂ ସକ୍କଦତ୍ତିଯଂ ରମଣୀଯଂ ଅସ୍ସମଂ ଦିସ୍ୱା ଚଙ୍କମନକୋଟିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଦୱଲଞ୍ଜଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ''ଧୁୱଂ ପବ୍ବଜିତା ଧୁରଗାମେ ଭିକ୍ଖଂ ପରିଯେସିତ୍ୱା କିଲନ୍ତରୂପା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନା ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଥୋକଂ ଆଗମେତ୍ୱା ''ଅତିୱିଯ ଚିରାଯନ୍ତି, ଜାନିସ୍ସାମୀ''ତି ପଣ୍ଣସାଲାକୁଟିଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋ ପୱିସିତ୍ୱା ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ମହାଭିତ୍ତିଯଂ ଅକ୍ଖରାନି ୱାଚେତ୍ୱା ''ମଯ୍ହଂ କପ୍ପିଯପରିକ୍ଖାରା ଏତେ, ଇମେ ଗହେତ୍ୱା ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ''ତି ଅତ୍ତନୋ ନିୱତ୍ଥପାରୁତଂ ସାଟକଯୁଗଂ ପଜହି। ତେନାହ ''ସାଟକଂ ପଜହିଂ ତତ୍ଥା''ତି। ଏୱଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ଅହଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ତସ୍ସଂ ପଣ୍ଣସାଲାଯଂ ସାଟକଂ ପଜହିଂ।

ନୱଦୋସମୁପାଗତନ୍ତି ସାଟକଂ ପଜହନ୍ତୋ ନୱ ଦୋସେ ଦିସ୍ୱା ପଜହିନ୍ତି ଦୀପେତି। ତାପସପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତାନଞ୍ହି ସାଟକସ୍ମିଂ ନୱ ଦୋସା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି। ତେସୁ ତସ୍ସ ମହଗ୍ଘଭାୱୋ ଏକୋ ଦୋସୋ, ପରପଟିବଦ୍ଧତାଯ ଉପ୍ପଜ୍ଜନଭାୱୋ ଏକୋ, ପରିଭୋଗେନ ଲହୁଂ କିଲିସ୍ସନଭାୱୋ ଏକୋ। କିଲିଟ୍ଠୋ ହି ଧୋୱିତବ୍ବୋ ଚ ରଜିତବ୍ବୋ ଚ ହୋତି। ପରିଭୋଗେନ ଜୀରଣଭାୱୋ ଏକୋ। ଜିଣ୍ଣସ୍ସ ହି ତୁନ୍ନଂ ୱା ଅଗ୍ଗଳଅଦାନଂ ୱା କାତବ୍ବଂ ହୋତି । ପୁନ ପରିଯେସନାଯ ଦୁରଭିସମ୍ଭୱଭାୱୋ ଏକୋ, ତାପସପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଅସାରୁପ୍ପଭାୱୋ ଏକୋ, ପଚ୍ଚତ୍ଥିକାନଂ ସାଧାରଣଭାୱୋ ଏକୋ। ଯଥା ହି ନଂ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକା ନ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ଏୱଂ ଗୋପେତବ୍ବୋ ହୋତି। ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ୱିଭୂସନଟ୍ଠାନଭାୱୋ ଏକୋ, ଗହେତ୍ୱା ୱିଚରନ୍ତସ୍ସ ଖନ୍ଧଭାରମହିଚ୍ଛଭାୱୋ ଏକୋତି।

ୱାକଚୀରଂ ନିୱାସେସିନ୍ତି ତଦାହଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଇମେ ନୱ ଦୋସେ ଦିସ୍ୱା ସାଟକଂ ପହାଯ ୱାକଚୀରଂ ନିୱାସେସିଂ, ମୁଞ୍ଜତିଣଂ ହୀରଂ ହୀରଂ କତ୍ୱା

ଗଚ୍ଛେତ୍ୱା କତୱାକଚୀରଂ ନିୱାସନପାରୁପନତ୍ଥାଯ ଆଦିଯିନ୍ତି ଅହୋସି।

ଦ୍ୱାଦସଗୁଣମୁପାଗତନ୍ତି ଦ୍ୱାଦସହି ଆନିସଂସେହି ସମନ୍ନାଗତଂ। ୱାକଚୀରସ୍ମିଞ୍ହି ଦ୍ୱାଦସ ଆନିସଂସା – ଅପ୍ପଗ୍ଘଂ ସୁନ୍ଦରଂ କପ୍ପିଯନ୍ତି ଅଯଂ ତାୱ ଏକୋ ଆନିସଂସୋ, ସହତ୍ଥା କାତୁଂ ସକ୍କାତି ଅଯଂ ଦୁତିଯୋ, ପରିଭୋଗେନ ସଣିକଂ କିଲିସ୍ସତି, ଧୋୱିଯମାନେପି ପପଞ୍ଚୋ ନତ୍ଥୀତି ଅଯଂ ତତିଯୋ, ପରିଭୋଗେନ ଜିଣ୍ଣେପି ସିବ୍ବିତବ୍ବାଭାୱୋ ଚତୁତ୍ଥୋ, ପୁନ ପରିଯେସନ୍ତସ୍ସ ସୁଖେନ କରଣଭାୱୋ ପଞ୍ଚମୋ, ତାପସପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ସାରୁପ୍ପଭାୱୋ ଛଟ୍ଠୋ, ପଚ୍ଚତ୍ଥିକାନଂ ନିରୁପଭୋଗଭାୱୋ ସତ୍ତମୋ, ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ୱିଭୂସନଟ୍ଠାନାଭାୱୋ ଅଟ୍ଠମୋ, ଧାରଣେ ସଲ୍ଲହୁକଭାୱୋ ନୱମୋ, ଚୀୱରପଚ୍ଚଯେ ଅପ୍ପିଚ୍ଛଭାୱୋ ଦସମୋ, ୱାକୁପ୍ପତ୍ତିଯା ଧମ୍ମିକଅନୱଜ୍ଜଭାୱୋ ଏକାଦସମୋ, ୱାକଚୀରେ ନଟ୍ଠେପି ଅନପେକ୍ଖଭାୱୋ ଦ୍ୱାଦସମୋତି।

ଅଟ୍ଠଦୋସସମାକିଣ୍ଣଂ, ପଜହିଂ ପଣ୍ଣସାଲକନ୍ତି। କଥଂ ପଜହି? ସୋ କିର ୱରସାଟକଯୁଗଂ ଓମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଚୀୱରୱଂସେ ଲଗ୍ଗିତଂ ଅନୋଜପୁପ୍ଫଦାମସଦିସଂ ରତ୍ତଂ ୱାକଚୀରଂ ଗହେତ୍ୱା ନିୱାସେତ୍ୱା, ତସ୍ସୂପରି ଅପରଂ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣଂ ୱାକଚୀରଂ ପରିଦହିତ୍ୱା, ପୁନ୍ନାଗପୁପ୍ଫସନ୍ଥରସଦିସଂ ସଖୁରଂ ଅଜିନଚମ୍ମଂ ଏକଂସଂ କତ୍ୱା ଜଟାମଣ୍ଡଲଂ ପଟିମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଚୂଳାଯ ସଦ୍ଧିଂ ନିଚ୍ଚଲଭାୱକରଣତ୍ଥଂ ସାରସୂଚିଂ ପୱେସେତ୍ୱା ମୁତ୍ତଜାଲସଦିସାଯ ସିକ୍କାଯ ପୱାଳୱଣ୍ଣଂ କୁଣ୍ଡିକଂ ଓଦହିତ୍ୱା ତୀସୁ ଠାନେସୁ ୱଙ୍କକାଜଂ ଆଦାଯ ଏକିସ୍ସା କାଜକୋଟିଯା କୁଣ୍ଡିକଂ, ଏକିସ୍ସା ଅଙ୍କୁସପଚ୍ଛିତିଦଣ୍ଡକାଦୀନି ଓଲଗ୍ଗେତ୍ୱା ଖାରିଭାରଂ ଅଂସେ କତ୍ୱା, ଦକ୍ଖିଣେନ ହତ୍ଥେନ କତ୍ତରଦଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସଟ୍ଠିହତ୍ଥେ ମହାଚଙ୍କମେ ଅପରାପରଂ ଚଙ୍କମନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ୱେସଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା – ‘‘ମଯ୍ହଂ ମନୋରଥୋ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତୋ, ସୋଭତି ୱତ ମେ ପବ୍ବଜ୍ଜା, ବୁଦ୍ଧପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାଦୀହି ସବ୍ବେହି ଧୀରପୁରିସେହି ୱଣ୍ଣିତା ଥୋମିତା ଅଯଂ ପବ୍ବଜ୍ଜା ନାମ, ପହୀନଂ ମେ ଗିହିବନ୍ଧନଂ, ନିକ୍ଖନ୍ତୋସ୍ମି ନେକ୍ଖମ୍ମଂ, ଲଦ୍ଧା ମେ ଉତ୍ତମପବ୍ବଜ୍ଜା, କରିସ୍ସାମି ସମଣଧମ୍ମଂ, ଲଭିସ୍ସାମି ମଗ୍ଗଫଲସୁଖ’’ନ୍ତି ଉସ୍ସାହଜାତୋ ଖାରିକାଜଂ ଓତାରେତ୍ୱା ଚଙ୍କମୱେମଜ୍ଝେ ମୁଗ୍ଗୱଣ୍ଣସିଲାପଟ୍ଟେ ସୁୱଣ୍ଣପଟିମା ୱିଯ ନିସିନ୍ନୋ ଦିୱସଭାଗଂ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ସାଯନ୍ହସମଯଂ ପଣ୍ଣସାଲଂ ପୱିସିତ୍ୱା, ବିଦଲମଞ୍ଚକପସ୍ସେ କଟ୍ଠତ୍ଥରିକାଯ ନିପନ୍ନୋ ସରୀରଂ ଉତୁଂ ଗାହାପେତ୍ୱା, ବଲୱପଚ୍ଚୂସେ ପବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆଗମନଂ ଆୱଜ୍ଜେସି ‘‘ଅହଂ ଘରାୱାସେ ଆଦୀନୱଂ ଦିସ୍ୱା ଅମିତଭୋଗଂ ଅନନ୍ତଯସଂ ପହାଯ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନେକ୍ଖମ୍ମଗୱେସକୋ ହୁତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୋ, ଇତୋ ଦାନି ପଟ୍ଠାଯ ପମାଦଚାରଂ ଚରିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି।

ପୱିୱେକଞ୍ହି ପହାଯ ୱିଚରନ୍ତଂ ମିଚ୍ଛାୱିତକ୍କମକ୍ଖିକା ଖାଦନ୍ତି, ଇଦାନି ମଯା ୱିୱେକମନୁବ୍ରୂହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଅହଞ୍ହି ଘରାୱାସଂ ପଲିବୋଧତୋ ଦିସ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତୋ, ଅଯଞ୍ଚ ମନାପା ପଣ୍ଣସାଲା, ବେଲୁୱପକ୍କୱଣ୍ଣପରିଭଣ୍ଡକତା ଭୂମି, ରଜତୱଣ୍ଣା ସେତଭିତ୍ତିଯୋ, କପୋତପାଦୱଣ୍ଣଂ ପଣ୍ଣଚ୍ଛଦନଂ , ୱିଚିତ୍ତତ୍ଥରଣୱଣ୍ଣୋ ବିଦଲମଞ୍ଚକୋ, ନିୱାସଫାସୁକଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ, ନ ଏତ୍ତୋ ଅତିରେକତରା ୱିଯ ମେ ଗେହସମ୍ପଦା ପଞ୍ଞାଯତୀ’’ତି ପଣ୍ଣସାଲାଯ ଦୋସେ ୱିଚିନନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠ ଦୋସେ ପସ୍ସି।

ପଣ୍ଣସାଲାପରିଭୋଗସ୍ମିଞ୍ହି ଅଟ୍ଠ ଆଦୀନୱା – ମହାସମାରମ୍ଭେନ ଦବ୍ବସମ୍ଭାରେ ସମୋଧାନେତ୍ୱା କରଣପରିଯେସନଭାୱୋ ଏକୋ ଆଦୀନୱୋ, ତିଣପଣ୍ଣମତ୍ତିକାସୁ ପତିତାସୁ ତାସଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଠପେତବ୍ବତାଯ ନିବଦ୍ଧଜଗ୍ଗନଭାୱୋ ଦୁତିଯୋ, ସେନାସନଂ ନାମ ମହଲ୍ଲକସ୍ସ ପାପୁଣାତି, ଅୱେଲାଯ ୱୁଟ୍ଠାପିଯମାନସ୍ସ ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତା ନ ହୋତୀତି ଉଟ୍ଠାପନିଯଭାୱୋ ତତିଯୋ, ସୀତୁଣ୍ହପଟିଘାତେନ କାଯସ୍ସ ସୁଖୁମାଲକରଣଭାୱୋ ଚତୁତ୍ଥୋ, ଗେହଂ ପୱିଟ୍ଠେନ ଯଂକିଞ୍ଚି ପାପଂ ସକ୍କା କାତୁନ୍ତି ଗରହାପଟିଚ୍ଛାଦନଭାୱୋ ପଞ୍ଚମୋ, ‘‘ମଯ୍ହ’’ନ୍ତି ପରିଗ୍ଗହକରଣଭାୱୋ ଛଟ୍ଠୋ, ଗେହସ୍ସ ଅତ୍ଥିଭାୱୋ ନାମ ସଦୁତିଯକୱାସୋତି ସତ୍ତମୋ, ଊକାମଙ୍ଗୁଲଘରଗୋଳିକାଦୀନଂ ସାଧାରଣତାଯ ବହୁସାଧାରଣଭାୱୋ ଅଟ୍ଠମୋ। ଇତି ଇମେ ଅଟ୍ଠ ଆଦୀନୱେ ଦିସ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ପଣ୍ଣସାଲଂ ପଜହି। ତେନାହ ‘‘ଅଟ୍ଠଦୋସସମାକିଣ୍ଣଂ, ପଜହିଂ ପଣ୍ଣସାଲକ’’ନ୍ତି।

ଉପାଗମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ, ଗୁଣେ ଦସହୁପାଗତନ୍ତି ଛନ୍ନଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଦସହି ଗୁଣେହି ଉପେତଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ଉପଗତୋସ୍ମୀତି ୱଦତି। ତତ୍ରିମେ ଦସ ଗୁଣା – ଅପ୍ପସମାରମ୍ଭତା ଏକୋ ଗୁଣୋ, ଉପଗମନମତ୍ତକମେୱ ହି ତତ୍ଥ ହୋତି; ଅପଟିଜଗ୍ଗନତା ଦୁତିଯୋ, ତଞ୍ହି ସମ୍ମଟ୍ଠମ୍ପି ଅସମ୍ମଟ୍ଠମ୍ପି ପରିଭୋଗଫାସୁକଂ ହୋତିଯେୱ। ଅନୁଟ୍ଠାପନିଯଭାୱୋ ତତିଯୋ, ଗରହଂ ନପ୍ପଟିଚ୍ଛାଦେତି; ତତ୍ଥ ହି ପାପଂ କରୋନ୍ତୋ ଲଜ୍ଜତୀତି ଗରହାଯ ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଭାୱୋ ଚତୁତ୍ଥୋ; ଅବ୍ଭୋକାସୱାସୋ ୱିଯ କାଯଂ ନ ସନ୍ଥମ୍ଭେତୀତି କାଯସ୍ସ ଅସନ୍ଥମ୍ଭନଭାୱୋ ପଞ୍ଚମୋ; ପରିଗ୍ଗହକରଣାଭାୱୋ ଛଟ୍ଠୋ; ଗେହାଲଯପଟିକ୍ଖେପୋ ସତ୍ତମୋ; ବହୁସାଧାରଣଗେହେ ୱିଯ ‘‘ପଟିଜଗ୍ଗିସ୍ସାମି ନଂ, ନିକ୍ଖମଥା’’ତି ନୀହରଣକାଭାୱୋ ଅଟ୍ଠମୋ; ୱସନ୍ତସ୍ସ ସପ୍ପୀତିକଭାୱୋ ନୱମୋ; ରୁକ୍ଖମୂଲସେନାସନସ୍ସ ଗତଗତଟ୍ଠାନେ ସୁଲଭତାଯ ଅନପେକ୍ଖଭାୱୋ ଦସମୋତି ଇମେ ଦସ ଗୁଣେ ଦିସ୍ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ଉପାଗତୋସ୍ମୀତି ୱଦତି।

ଇମାନି ଏତ୍ତକାନି କାରଣାନି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ପୁନଦିୱସେ ଭିକ୍ଖାଯ ଗାମଂ ପାୱିସି। ଅଥସ୍ସ ସମ୍ପତ୍ତଗାମେ ମନୁସ୍ସା ମହନ୍ତେନ ଉସ୍ସାହେନ ଭିକ୍ଖଂ ଅଦଂସୁ। ସୋ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ ନିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଅସ୍ସମଂ ଆଗମ୍ମ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ନାହଂ ଆହାରଂ ନ ଲଭାମୀତି ପବ୍ବଜିତୋ, ସିନିଦ୍ଧାହାରୋ ନାମେସ ମାନମଦପୁରିସମଦେ ୱଡ୍ଢେତି, ଆହାରମୂଲକସ୍ସ ଚ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ନତ୍ଥି। ଯଂନୂନାହଂ ୱାପିତରୋପିତଧଞ୍ଞନିବ୍ବତ୍ତଂ ଆହାରଂ ପଜହିତ୍ୱା

ପଣ୍ଡଫଲଭୋଜନୋ ଭଣ୍ୱେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି। ସୋ ତତୋ ଟ୍ଠାଯ ତଥା କତ୍ୱା ଘଟେନ୍ତୋ ୱାଯମନ୍ତୋ ସତ୍ତାହବ୍ଭନ୍ତରେଯେୱ ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିଯୋ ପଞ୍ଚ ଅଭିଞ୍ଞାଯୋ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ୱାପିତଂ ରୋପିତଂ ଧଞ୍ଞଂ, ପଜହିଂ ନିରୱସେସତୋ;

ଅନେକଗୁଣସମ୍ପନ୍ନଂ, ପଣ୍ଡଫଲମାଦିଯିଂ।

‘‘ତତ୍ଥପ୍ପଧାନଂ ପଦହିଂ, ନିସଜ୍ଜଟ୍ଠାନଚଙ୍କମେ;

ଅବ୍ଭନ୍ତରମ୍ହି ସତ୍ତାହେ, ଅଭିଞ୍ଞାବଲପାପୁଣି’’ନ୍ତି।

ଏୱଂ ଅଭିଞ୍ଞାବଲଂ ପତ୍ୱା ସୁମେଧତାପସେ ସମାପତ୍ତିସୁଖେନ ୱୀତିନାମେନ୍ତେ ଦୀପଙ୍କରୋ ନାମ ସତ୍ଥା ଲୋକେ ଉଦପାଦି। ତସ୍ସ ପଟିସନ୍ଧିଜାତିସମ୍ବୋଧିଧମ୍ମଚକ୍କପ୍ପୱତ୍ତନେସୁ ସକଲାପି ଦସସହସ୍ସୀ ଲୋକଧାତୁ ସଂକମ୍ପି ସମ୍ପକମ୍ପି ସମ୍ପୱେଧି, ମହାୱିରୱଂ ୱିରୱି, ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତାନି ପାତୁରହେସୁଂ। ସୁମେଧତାପସୋ ସମାପତ୍ତିସୁଖେନ ୱୀତିନାମେନ୍ତୋ ନେୱ ତଂ ସଦ୍ଦମସ୍ସୋସି, ନ ତାନି ନିମିତ୍ତାନି ଅଦ୍ଦସ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ଏୱଂ ମେ ସିଦ୍ଧିପ୍ପତ୍ତସ୍ସ, ୱସୀଭୂତସ୍ସ ସାସନେ;

ଦୀପଙ୍କରୋ ନାମ ଜିନୋ, ଉପ୍ପଜ୍ଜି ଲୋକନାଯକୋ।

‘‘ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତେ ଚ ଜାଯନ୍ତେ, ବୁଜ୍ଝନ୍ତେ ଧମ୍ମଦେସନେ;

ଚତୁରୋ ନିମିତ୍ତେ ନାଦ୍ଦସଂ, ଝାନରତିସମପ୍ପିତୋ’’ତି।

ତସ୍ମିଂ କାଲେ ଦୀପଙ୍କରଦସବଲୋ ଚତୂହି ଖୀଣାସୱସତସହସ୍ସେହି ପରିୱୁତୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ରମ୍ମଂ ନାମ ନଗରଂ ପତ୍ୱା ସୁଦସ୍ସନମହାୱିହାରେ ପଟିୱସତି। ରମ୍ମନଗରୱାସିନୋ ‘‘ଦୀପଙ୍କରୋ କିର ସମଣିସ୍ସରୋ ପରମାଭିସମ୍ବୋଧିଂ ପତ୍ୱା ପୱତ୍ତୱରଧମ୍ମଚକ୍କୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ରମ୍ମନଗରଂ ପତ୍ୱା ସୁଦସ୍ସନମହାୱିହାରେ ପଟିୱସତୀ’’ତି ସୁତ୍ୱା ସପ୍ପିନୱନୀତାଦୀନି ଚେୱ ଭେସଜ୍ଜାନି ୱତ୍ଥଚ୍ଛାଦନାନି ଚ ଗାହାପେତ୍ୱା ଗନ୍ଧମାଲାଦିହତ୍ଥା ଯେନ ବୁଦ୍ଧୋ, ଯେନ ଧମ୍ମୋ, ଯେନ ସଙ୍ଘୋ, ତନ୍ନିନ୍ନା ତପ୍ପୋଣା ତପ୍ପବ୍ଭାରା ହୁତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ସ୍ୱାତନାଯ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ପକ୍କମିଂସୁ।

ତେ ପୁନଦିୱସେ ମହାଦାନଂ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ନଗରଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ଦସବଲସ୍ସ ଆଗମନମଗ୍ଗଂ ଅଲଙ୍କରୋନ୍ତା ଉଦକଭିନ୍ନଟ୍ଠାନେସୁ ପଂସୁଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସମଂ ଭୂମିତଲଂ କତ୍ୱା ରଜତପଟ୍ଟୱଣ୍ଣଂ ୱାଲୁକଂ ଆକିରନ୍ତି, ଲାଜାନି ଚେୱ ପୁପ୍ଫାନି ଚ ୱିକିରନ୍ତି, ନାନାୱିରାଗେହି ୱତ୍ଥେହି ଧଜପଟାକେ ଉସ୍ସାପେନ୍ତି, କଦଲିଯୋ ଚେୱ ପୁଣ୍ଣଘଟପନ୍ତିଯୋ ଚ ପତିଟ୍ଠାପେନ୍ତି। ତସ୍ମିଂ କାଲେ ସୁମେଧତାପସୋ ଅତ୍ତନୋ ଅସ୍ସମପଦା ଉଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ତେସଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଉପରିଭାଗେନ ଆକାସେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତେ ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠେ ମନୁସ୍ସେ ଦିସ୍ୱା ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ କାରଣ’’ନ୍ତି ଆକାସତୋ ଓରୁଯ୍ହ ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ମନୁସ୍ସେ ପୁଚ୍ଛି – ‘‘ଅମ୍ଭୋ କସ୍ସ ତୁମ୍ହେ ଇମଂ ମଗ୍ଗଂ ଅଲଙ୍କରୋଥା’’ତି? ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ପଚ୍ଚନ୍ତଦେସୱିସଯେ, ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ତଥାଗତଂ;

ତସ୍ସ ଆଗମନଂ ମଗ୍ଗଂ, ସୋଧେନ୍ତି ତୁଟ୍ଠମାନସା।

‘‘ଅହଂ ତେନ ସମଯେନ, ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସକସ୍ସମା;

ଧୁନନ୍ତୋ ୱାକଚୀରାନି, ଗଚ୍ଛାମି ଅମ୍ବରେ ତଦା।

‘‘ୱେଦଜାତଂ ଜନଂ ଦିସ୍ୱା, ତୁଟ୍ଠହଟ୍ଠଂ ପମୋଦିତଂ;

ଓରୋହିତ୍ୱାନ ଗଗନା, ମନୁସ୍ସେ ପୁଚ୍ଛି ତାୱଦେ।

‘‘‘ତୁଟ୍ଠହଟ୍ଠୋ ପମୁଦିତୋ, ୱେଦଜାତୋ ମହାଜନୋ;

କସ୍ସ ସୋଧୀଯତି ମଗ୍ଗୋ, ଅଞ୍ଜସଂ ୱଟୁମାଯନ’’’ନ୍ତି।

ମନୁସ୍ସା ଆହଂସୁ ‘‘ଭନ୍ତେ ସୁମେଧ, ନ ତ୍ୱଂ ଜାନାସି, ଦୀପଙ୍କରଦସବଲୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ପତ୍ୱା ପୱତ୍ତିତୱରଧମ୍ମଚକ୍କୋ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ଅମ୍ହାକଂ ନଗରଂ ପତ୍ୱା ସୁଦସ୍ସନମହାୱିହାରେ ପଟିୱସତି। ମଯଂ ତଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ନିମନ୍ତଯିମ୍ହା, ତସ୍ସେତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଆଗମନମଗ୍ଗଂ ଅଲଙ୍କରୋମା’’ତି। ସୁମେଧତାପସୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ବୁଦ୍ଧୋତି ଖୋ ଘୋସମତ୍ତକମ୍ପି ଲୋକେ ଦୁଲ୍ଲଭଂ, ପଗେୱ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦୋ, ମଯାପି ଇମେହି ମନୁସ୍ସେହି ସଦ୍ଧିଂ ଦସବଲସ୍ସ ମଗ୍ଗଂ ଅଲଙ୍କରିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ସୋ ତେ ମନୁସ୍ସେ ଆହ – ‘‘ସଚେ ଭୋ ତୁମ୍ହେ ଏତଂ ମଗ୍ଗଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଅଲଙ୍କରୋଥ, ମଯ୍ହମ୍ପି ଏକଂ ଓକାସଂ ଦେଥ, ଅହମ୍ପି ତୁମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ ମଗ୍ଗଂ ଅଲଙ୍କରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ତେ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସୁମେଧତାପସୋ ଇଦ୍ଧିମା’’ତି ଜାନନ୍ତା ଉଦକଭିନ୍ନୋକାସଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ‘‘ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଠାନଂ ଅଲଙ୍କରୋହୀ’’ତି ଅଦଂସୁ। ସୁମେଧୋ ବୁଦ୍ଧାରମ୍ମଣଂ ପୀତିଂ ଗହେତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅହଂ ଇମଂ ଓକାସଂ ଇଦ୍ଧିଯା ଅଲଙ୍କରିତୁଂ ସକ୍କୋମି, ଏୱଂ ଅଲଙ୍କତୋ ପନ ମମ ମନଂ ନ ପରିତୋସେସ୍ସତି, ଅଜ୍ଜ ମଯା କାଯୱେଯ୍ୟାୱଚ୍ଚଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ପଂସୁଂ ଆହରିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ପଦେସେ ପକ୍ଖିପି।

ତସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ପଦେସେ ଅନଲଙ୍କତେଯେୱ ଦୀପଙ୍କରୋ ଦସବଲୋ ମହାନୁଭାୱାନଂ ଛଳଭିଞ୍ଞାନଂ ଖୀଣାସୱାନଂ ଚତୂହି ସତସହସ୍ସେହି ପରିୱୁତୋ ଦେୱତାସୁ ଦିବ୍ବଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜଯନ୍ତୀସୁ ଦିବ୍ବସଙ୍ଗୀତେସୁ ପୱତ୍ତନ୍ତେସୁ ମନୁସ୍ସେସୁ ମାନୁସକଗନ୍ଧେହି ଚେୱ ମାଲାଦୀହି ଚ ପୂଜଯନ୍ତେସୁ ଅନନ୍ତାଯ ବୁଦ୍ଧଲୀଳ୍ହାଯ ମନୋସିଲାତଲେ ୱିଜମ୍ଭମାନୋ ସୀହୋ ୱିଯ ତଂ ଅଲଙ୍କତପଟିଯତ୍ତଂ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜି। ସୁମେଧତାପସୋ ଅକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତମଗ୍ଗେନ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଦସବଲସ୍ସ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣପଟିମଣ୍ଡିତଂ ଅସୀତିଯା ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନେହି ଅନୁରଞ୍ଜିତଂ ବ୍ୟାମପ୍ପଭାଯ ସମ୍ପରିୱାରିତଂ ମଣିୱଣ୍ଣଗଗନତଲେ ନାନପ୍ପକାରା ୱିଜ୍ଜୁଲତା ୱିଯ ଆୱେଳାୱେଳଭୂତା ଚେୱ ଯୁଗଲଯୁଗଲଭୂତା ଚ ଛବ୍ବଣ୍ଣଘନବୁଦ୍ଧରସ୍ମିଯୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତଂ ରୂପଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘‘ଅଜ୍ଜ ମଯା ଦସବଲସ୍ସ ଜୀୱିତପରିଚ୍ଚାଗଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ମା ଭଗୱା କଲଲଂ ଅକ୍କମି, ମଣିଫଲକସେତୁଂ ପନ ଅକ୍କମନ୍ତୋ ୱିଯ ସଦ୍ଧିଂ ଚତୂହି ଖୀଣାସୱସତସହସ୍ସେହି ମମ ପିଟ୍ଠିଂ ମଦ୍ଦମାନୋ ଗଚ୍ଛତୁ, ତଂ ମେ ଭୱିସ୍ସତି ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯା’’ତି କେସେ ମୋଚେତ୍ୱା ଅଜିନଚମ୍ମଜଟାମଣ୍ଡଲୱାକଚୀରାନି କାଳୱଣ୍ଣେ କଲଲେ ପତ୍ଥରିତ୍ୱା ମଣିଫଲକସେତୁ ୱିଯ କଲଲପିଟ୍ଠେ ନିପଜ୍ଜି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ତେ ମେ ପୁଟ୍ଠା ୱିଯାକଂସୁ, ‘ବୁଦ୍ଧୋ ଲୋକେ ଅନୁତ୍ତରୋ;

ଦୀପଙ୍କରୋ ନାମ ଜିନୋ, ଉପ୍ପଜ୍ଜି ଲୋକନାଯକୋ;

ତସ୍ସ ସୋଧୀଯତି ମଗ୍ଗୋ, ଅଞ୍ଜସଂ ୱଟୁମାଯନଂ’।

‘‘ବୁଦ୍ଧୋତି ମମ ସୁତ୍ୱାନ, ପୀତି ଉପ୍ପଜ୍ଜି ତାୱଦେ;

ବୁଦ୍ଧୋ ବୁଦ୍ଧୋତି କଥଯନ୍ତୋ, ସୋମନସ୍ସଂ ପୱେଦଯିଂ।

‘‘ତତ୍ଥ ଠତ୍ୱା ୱିଚିନ୍ତେସିଂ, ତୁଟ୍ଠୋ ସଂୱିଗ୍ଗମାନସୋ;

‘ଇଧ ବୀଜାନି ରୋପିସ୍ସଂ, ଖଣୋ ୱେ ମା ଉପଚ୍ଚଗା’।

‘‘ଯଦି ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସୋଧେଥ, ଏକୋକାସଂ ଦଦାଥ ମେ;

ଅହମ୍ପି ସୋଧଯିସ୍ସାମି, ଅଞ୍ଜସଂ ୱଟୁମାଯନଂ।

‘‘ଅଦଂସୁ ତେ ମମୋକାସଂ, ସୋଧେତୁଂ ଅଞ୍ଜସଂ ତଦା;

ବୁଦ୍ଧୋ ବୁଦ୍ଧୋତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ, ମଗ୍ଗଂ ସୋଧେମହଂ ତଦା।

‘‘ଅନିଟ୍ଠିତେ ମମୋକାସେ, ଦୀପଙ୍କରୋ ମହାମୁନି;

ଚତୂହି ସତସହସ୍ସେହି, ଛଳଭିଞ୍ଞେହି ତାଦିହି;

ଖୀଣାସୱେହି ୱିମଲେହି, ପଟିପଜ୍ଜି ଅଞ୍ଜସଂ ଜିନୋ।

‘‘ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନା ୱତ୍ତନ୍ତି, ୱଜ୍ଜନ୍ତି ଭେରିୟୋ ବହୂ;

ଆମୋଦିତା ନରମରୂ, ସାଧୁକାରଂ ପୱତ୍ତୟୁଂ।

‘‘ଦେୱା ମନୁସ୍ସେ ପସ୍ସନ୍ତି, ମନୁସ୍ସାପି ଚ ଦେୱତା;

ଉଭୋପି ତେ ପଞ୍ଜଲିକା, ଅନୁୟନ୍ତି ତଥାଗତଂ।

‘‘ଦେୱା ଦିବ୍ବେହି ତୁରିୟେହି, ମନୁସ୍ସା ମାନୁସେହି ଚ;

ଉଭୋପି ତେ ୱଜ୍ଜୟନ୍ତା, ଅନୁୟନ୍ତି ତଥାଗତଂ।

‘‘ଦିବ୍ବଂ ମନ୍ଦାରୱଂ ପୁପ୍ଫଂ, ପଦୁମଂ ପାରିଛତ୍ତକଂ;

ଦିସୋଦିସଂ ଓକିରନ୍ତି, ଆକାସନଭଗତା ମରୂ।

‘‘ଚମ୍ପକଂ ସଲଲଂ ନୀପଂ, ନାଗପୁନ୍ନାଗକେତକଂ;

ଦିସୋଦିସଂ ଉକ୍ଖିପନ୍ତି, ଭୂମିତଲଗତା ନରା।

‘‘କେସେ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱାହଂ ତତ୍ଥ, ୱାକଚୀରଞ୍ଚ ଚମ୍ମକଂ;

କଲଲେ ପତ୍ଥରିତ୍ୱାନ, ଅୱକୁଜ୍ଜୋ ନିପଜ୍ଜହଂ।

‘‘ଅକ୍କମିତ୍ୱାନ ମଂ ବୁଦ୍ଧୋ, ସହ ସିସ୍ସେହି ଗଚ୍ଛତୁ;

ମା ନଂ କଲଲେ ଅକ୍କମିତ୍ଥୋ, ହିତାୟ ମେ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି।

ସୋ କଲଲପିଟ୍ଠେ ନିପନ୍ନକୋୱ ପୁନ ଅକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ଦୀପଙ୍କରଦସବଲସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସିରିଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଏୱଂ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ସଚାହଂ ଇଚ୍ଛେୟ୍ୟଂ, ସବ୍ବକିଲେସେ ଝାପେତ୍ୱା ସଙ୍ଘନୱକୋ ହୁତ୍ୱା ରମ୍ମନଗରଂ ପୱିସେୟ୍ୟଂ। ଅଞ୍ଞାତକୱେସେନ ପନ ମେ କିଲେସେ ଝାପେତ୍ୱା ନିବ୍ବାନପ୍ପତ୍ତିୟା କିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି। ୟଂନୂନାହଂ ଦୀପଙ୍କରଦସବଲୋ ୱିୟ ପରମାଭିସମ୍ବୋଧିଂ ପତ୍ୱା ଧମ୍ମନାୱଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ମହାଜନଂ ସଂସାରସାଗରା ଉତ୍ତାରେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ପରିନିବ୍ବାୟେୟ୍ୟଂ, ଇଦଂ ମୟ୍ହଂ ପତିରୂପ’’ନ୍ତି। ତତୋ ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମେ ସମୋଧାନେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧଭାୱାୟ ଅଭିନୀହାରଂ କତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ପଥୱିୟଂ ନିପନ୍ନସ୍ସ, ଏୱଂ ମେ ଆସି ଚେତସୋ;

‘ଇଚ୍ଛମାନୋ ଅହଂ ଅଜ୍ଜ, କିଲେସେ ଝାପୟେ ମମ।

‘କିଂ ମେ ଅଞ୍ଞାତୱେସେନ, ଧମ୍ମଂ ସଚ୍ଛିକତେନିଧ;

ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପାପୁଣିତ୍ୱା, ବୁଦ୍ଧୋ ହେସ୍ସଂ ସଦେୱକେ।

‘କିଂ ମେ ଏକେନ ତିଣ୍ଣେନ, ପୁରିସେନ ଥାମଦସ୍ସିନା;

ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପାପୁଣିତ୍ୱା, ସନ୍ତାରେସ୍ସଂ ସଦେୱକେ।

‘ଇମିନା ମେ ଅଧିକାରେନ, କତେନ ପୁରିସୁତ୍ତମେ;

ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପାପୁଣିତ୍ୱା, ତାରେମି ଜନତଂ ବହୁଂ।

‘ସଂସାରସୋତଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା, ୱିଦ୍ଧଂସେତ୍ୱା ତଯୋ ଭୱେ;

ଧମ୍ମନାୱଂ ସମାରୁଯ୍ହ, ସନ୍ତାରେସ୍ସଂ ସଦେୱକେ’’’ତି। (ବୁ। ୱଂ। ୨।୫୪-୫୮);

ଯସ୍ମା ପନ ବୁଦ୍ଧତ୍ତଂ ପତ୍ଥେନ୍ତସ୍ସ –

‘‘ମନୁସ୍ସତ୍ତଂ ଲିଙ୍ଗସମ୍ପତ୍ତି, ହେତୁ ସତ୍ଥାରଦସ୍ସନଂ;

ପବ୍ବଜ୍ଜା ଗୁଣସମ୍ପତ୍ତି, ଅଧିକାରୋ ଚ ଛନ୍ଦତା;

ଅଟ୍ଠଧମ୍ମସମୋଧାନା, ଅଭିନୀହାରୋ ସମିଜ୍ଝତୀ’’ତି। (ବୁ। ୱଂ। ୨।୫୯);

ମନୁସ୍ସତ୍ତଭାୱସ୍ମିଂଯେୱ ହି ଠତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧତ୍ତଂ ପତ୍ଥେନ୍ତସ୍ସ ପତ୍ଥନା ସମିଜ୍ଝତି, ନ ନାଗସ୍ସ ୱା ସୁପଣ୍ଣସ୍ସ ୱା ଦେୱତାଯ ୱା ପତ୍ଥନା ସମିଜ୍ଝତି। ମନୁସ୍ସତ୍ତଭାୱେପି ପୁରିସଲିଙ୍ଗେ ଠିତସ୍ସେୱ ପତ୍ଥନା ସମିଜ୍ଝତି, ନ ଇତ୍ଥିଯା ୱା ପଣ୍ଡକନପୁଂସକଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକାନଂ ୱା ପତ୍ଥନା ସମିଜ୍ଝତି। ପୁରିସସ୍ସାପି ତସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱେ ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତିଯା ହେତୁସମ୍ପନ୍ନସ୍ସେୱ ପତ୍ଥନା ସମିଜ୍ଝତି, ନୋ ଇତରସ୍ସ। ହେତୁସମ୍ପନ୍ନସ୍ସାପି ଜୀୱମାନକବୁଦ୍ଧସ୍ସେୱ ସନ୍ତିକେ ପତ୍ଥେନ୍ତସ୍ସ ପତ୍ଥନା ସମିଜ୍ଝତି, ପରିନିବ୍ବୁତେ ବୁଦ୍ଧେ ଚେତିଯସନ୍ତିକେ ୱା ବୋଧିମୂଲେ ୱା ପତ୍ଥେନ୍ତସ୍ସ ନ ସମିଜ୍ଝତି। ବୁଦ୍ଧାନଂ ସନ୍ତିକେ ପତ୍ଥେନ୍ତସ୍ସାପି ପବ୍ବଜ୍ଜାଲିଙ୍ଗେ ଠିତସ୍ସେୱ ସମିଜ୍ଝତି, ନୋ ଗିହିଲିଙ୍ଗେ ଠିତସ୍ସ। ପବ୍ବଜିତସ୍ସାପି ପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞସ୍ସ ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିଲାଭିନୋଯେୱ ସମିଜ୍ଝତି, ନ ଇମାଯ ଗୁଣସମ୍ପତ୍ତିଯା ୱିରହିତସ୍ସ। ଗୁଣସମ୍ପନ୍ନେନାପି ଯେନ ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ପରିଚ୍ଚତ୍ତଂ ହୋତି, ତସ୍ସ ଇମିନା ଅଧିକାରେନ ଅଧିକାରସମ୍ପନ୍ନସ୍ସେୱ ସମିଜ୍ଝତି, ନ ଇତରସ୍ସ। ଅଧିକାରସମ୍ପନ୍ନସ୍ସାପି ଯସ୍ସ ବୁଦ୍ଧକାରକଧମ୍ମାନଂ ଅତ୍ଥାଯ ମହନ୍ତୋ ଛନ୍ଦୋ ଚ ଉସ୍ସାହୋ ଚ ୱାଯାମୋ ଚ ପରିଯେଟ୍ଠି ଚ, ତସ୍ସେୱ ସମିଜ୍ଝତି, ନ ଇତରସ୍ସ।

ତତ୍ରିଦଂ ଛନ୍ଦମହନ୍ତତାଯ ଓପମ୍ମଂ – ସଚେ ହି ଏୱମସ୍ସ ‘‘ଯୋ ସକଲଚକ୍କୱାଳଗବ୍ଭଂ ଏକୋଦକୀଭୂତଂ ଅତ୍ତନୋ ବାହୁବଲେନ ଉତ୍ତରିତ୍ୱା ପାରଂ ଗନ୍ତୁଂ ସମତ୍ଥୋ , ସୋ ବୁଦ୍ଧତ୍ତଂ ପାପୁଣାତି। ଯୋ ୱା ପନ ସକଲଚକ୍କୱାଳଗବ୍ଭଂ ୱେଳୁଗୁମ୍ବସଞ୍ଛନ୍ନଂ ବ୍ୟୂହିତ୍ୱା ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ପଦସା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ପାରଂ ଗନ୍ତୁଂ ସମତ୍ଥୋ, ସୋ ବୁଦ୍ଧତ୍ତଂ ପାପୁଣାତି। ଯୋ ୱା ପନ ସକଲଚକ୍କୱାଳଗବ୍ଭଂ ସତ୍ତିଯୋ ଆକୋଟେତ୍ୱା ନିରନ୍ତରଂ ସତ୍ତିଫଲସମାକିଣ୍ଣଂ ପଦସା ଅକ୍କମମାନୋ ପାରଂ ଗନ୍ତୁଂ ସମତ୍ଥୋ, ସୋ ବୁଦ୍ଧତ୍ତଂ ପାପୁଣାତି। ଯୋ ୱା ପନ ସକଲଚକ୍କୱାଳଗବ୍ଭଂ ୱୀତଚ୍ଚିତଙ୍ଗାରଭରିତଂ ପାଦେହି ମଦ୍ଦମାନୋ ପାରଂ ଗନ୍ତୁଂ ସମତ୍ଥୋ, ସୋ ବୁଦ୍ଧତ୍ତଂ ପାପୁଣାତୀ’’ତି। ଯୋ ଏତେସୁ ଏକମ୍ପି ଅତ୍ତନୋ ଦୁକ୍କରଂ ନ ମଞ୍ଞତି, ‘‘ଅହଂ ଏତମ୍ପି ତରିତ୍ୱା ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ୱା ପାରଂ ଗହେସ୍ସାମୀ’’ତି ଏୱଂ ମହନ୍ତେନ ଛନ୍ଦେନ ଚ ଉସ୍ସାହେନ ଚ ୱାଯାମେନ ଚ ପରିଯେଟ୍ଠିଯା ଚ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ତସ୍ସ ପତ୍ଥନା ସମିଜ୍ଝତି, ନ ଇତରସ୍ସ। ସୁମେଧତାପସୋ ପନ ଇମେ ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମେ ସମୋଧାନେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧଭାୱାଯ ଅଭିନୀହାରଂ କତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି।

ଦୀପଙ୍କରୋପି ଭଗୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସୁମେଧତାପସସ୍ସ ସୀସଭାଗେ ଠତ୍ୱା ମଣିସୀହପଞ୍ଜରଂ ଉଗ୍ଘାଟେନ୍ତୋ ୱିଯ ପଞ୍ଚୱଣ୍ଣପ୍ପସାଦସମ୍ପନ୍ନାନି ଅକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା କଲଲପିଟ୍ଠେ ନିପନ୍ନଂ ସୁମେଧତାପସଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ତାପସୋ ବୁଦ୍ଧତ୍ତାଯ ଅଭିନୀହାରଂ କତ୍ୱା ନିପନ୍ନୋ, ଇଜ୍ଝିସ୍ସତି ନୁ ଖୋ ଇମସ୍ସ ପତ୍ଥନା, ଉଦାହୁ ନୋ’’ତି ଅନାଗତଂସଞାଣଂ ପେସେତ୍ୱା ଉପଧାରେନ୍ତୋ ‘‘ଇତୋ କପ୍ପସତସହସ୍ସାଧିକାନି ଚତ୍ତାରି ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟାନି ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଗୋତମୋ ନାମ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଞତ୍ୱା ଠିତକୋୱ ପରିସମଜ୍ଝେ ବ୍ୟାକାସି – ‘‘ପସ୍ସଥ ନୋ ତୁମ୍ହେ ଇମଂ ଉଗ୍ଗତପଂ ତାପସଂ କଲଲପିଟ୍ଠେ ନିପନ୍ନ’’ନ୍ତି? ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି। ‘‘ଅଯଂ ବୁଦ୍ଧତ୍ତାଯ ଅଭିନୀହାରଂ କତ୍ୱା ନିପନ୍ନୋ, ସମିଜ୍ଝିସ୍ସତି ଇମସ୍ସ ପତ୍ଥନା, ଇତୋ କପ୍ପସତସହସ୍ସାଧିକାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟାନଂ ମତ୍ଥକେ ଗୋତମୋ ନାମ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସତି। ତସ୍ମିଂ ପନସ୍ସ ଅତ୍ତଭାୱେ କପିଲୱତ୍ଥୁ ନାମ ନଗରଂ ନିୱାସୋ ଭୱିସ୍ସତି, ମାଯା

ନାମ ଦେୱୀ ମାତା, ସୁଦ୍ଧୋଦନୋ ନାମ ରାଜା ପିତା, ଅଗ୍ଗସାୱକୋ ଉପତିସ୍ସୋ ନାମ ଥେରୋ, ଦୁତିଯସାୱକୋ କୋଲିତୋ ନାମ, ବୁଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାକୋ ଆନନ୍ଦୋ ନାମ, ଅଗ୍ଗସାୱିକା ଖେମା ନାମ ଥେରୀ, ଦୁତିଯସାୱିକା ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା ନାମ ଥେରୀ ଭୱିସ୍ସତି, ପରିପକ୍କଞାଣୋ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ କତ୍ୱା ମହାପଧାନଂ ପଦହିତ୍ୱା ନିଗ୍ରୋଧମୂଲେ ପାଯାସଂ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ନେରଞ୍ଜରାଯ ତୀରେ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ବୋଧିମଣ୍ଡଂ ଆରୁଯ୍ହ ଅସ୍ସତ୍ଥରୁକ୍ଖମୂଲେ ଅଭିସମ୍ବୁଜ୍ଝିସ୍ସତୀ''ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

''ଦୀପଙ୍କରୋ ଲୋକୱିଦୂ, ଆହୁତୀନଂ ପଟିଗ୍ଗହୋ;

ଉସ୍ସୀସକେ ମଂ ଠତ୍ୱାନ, ଇଦଂ ୱଚନମବ୍ରୱି।

'ପସ୍ସଥ ଇମଂ ତାପସଂ, ଜଟିଲଂ ଉଗ୍ଗତାପନଂ;

ଅପରିମେଯ୍ୟେ ଇତୋ କପ୍ପେ, ବୁଦ୍ଧୋ ଲୋକେ ଭୱିସ୍ସତି।

'ଅହୁ କପିଲୱ୍ହଯା ରମ୍ମା, ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତଥାଗତୋ;

ପଧାନଂ ପଦହିତ୍ୱାନ, କତ୍ୱା ଦୁକ୍କରକାରିକଂ।

'ଅଜପାଲରୁକ୍ଖମୂଲେ, ନିସୀଦିତ୍ୱା ତଥାଗତୋ;

ତତ୍ଥ ପାଯାସଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ, ନେରଞ୍ଜରମୁପେହିତି।

'ନେରଞ୍ଜରାଯ ତୀରମ୍ହି, ପାଯାସଂ ଅଦ ସୋ ଜିନୋ;

ପଟିଯତ୍ତୱରମଗ୍ଗେନ, ବୋଧିମୂଲମୁପେହିତି।

'ତତୋ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା, ବୋଧିମଣ୍ଡଂ ଅନୁତ୍ତରୋ;

ଅସ୍ସତ୍ଥରୁକ୍ଖମୂଲମ୍ହି, ବୁଜ୍ଝିସ୍ସତି ମହାଯସୋ।

'ଇମସ୍ସ ଜନିକା ମାତା, ମାଯା ନାମ ଭୱିସ୍ସତି;

ପିତା ସୁଦ୍ଧୋଦନୋ ନାମ, ଅଯଂ ହେସ୍ସତି ଗୋତମୋ।

'ଅନାସୱା ୱୀତରାଗା, ସନ୍ତଚିତ୍ତା ସମାହିତା;

କୋଲିତୋ ଉପତିସ୍ସୋ ଚ, ଅଗ୍ଗା ହେସ୍ସନ୍ତି ସାୱକା;

ଆନନ୍ଦୋ ନାମୁପଟ୍ଠାକୋ, ଉପଟ୍ଠିସ୍ସତି ତଂ ଜିନଂ।

'ଖେମା ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା ଚ, ଅଗ୍ଗା ହେସ୍ସନ୍ତି ସାୱିକା;

ଅନାସୱା ୱୀତରାଗା, ସନ୍ତଚିତ୍ତା ସମାହିତା;

ବୋଧି ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ, ଅସ୍ସତ୍ଥୋତି ପୱୁଚ୍ଚତୀ'''ତି।

ସୁମେଧତାପସୋ ''ମଯ୍ହଂ କିର ପତ୍ଥନା ସମିଜ୍ଝିସ୍ସତୀ''ତି ସୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତୋ ଅହୋସି। ମହାଜନୋ ଦୀପଙ୍କରଦସବଲସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା

''ସୁମେଧତାପସୋ କିର ବୁଦ୍ଧବୀଜଂ ବୁଦ୍ଧଙ୍କୁରୋ''ତି ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠୋ ଅହୋସି। ଏୱଞ୍ଚସ୍ସ ଅହୋସି ''ଯଥା ନାମ ପୁରିସୋ ନଦିଂ ତରନ୍ତୋ ଉଜୁକେନ ତିତ୍ଥେନ ଉତ୍ତରିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ହେଟ୍ଠାତିତ୍ଥେନ ଉତ୍ତରତି, ଏୱମେୱ ମଯମ୍ପି ଦୀପଙ୍କରଦସବଲସ୍ସ ସାସନେ ମଗ୍ଗଫଲଂ ଅଲଭମାନା ଅନାଗତେ ଯଦା ତ୍ୱଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସି, ତଦା ତୱ ସମ୍ମୁଖା ମଗ୍ଗଫଲଂ ସଚ୍ଛିକାତୁଂ ସମତ୍ଥା ଭୱେଯ୍ୟାମା''ତି ପତ୍ଥନଂ ଠପଯିଂସୁ। ଦୀପଙ୍କରଦସବଲୋପି ବୋଧିସତ୍ତଂ ପସଂସିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠହି ପୁପ୍ଫମୁଟ୍ଠୀହି ପୂଜେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି, ତେପି ଚତୁସତସହସ୍ସସଙ୍ଖା ଖୀଣାସୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଗନ୍ଧେହି ଚ ମାଲେହି ଚ ପୂଜେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପକ୍କମିଂସୁ। ଦେୱମନୁସ୍ସା ପନ ତଥେୱ ପୂଜେତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପକ୍କନ୍ତା।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ସବ୍ବେସଂ ପଟିକ୍କନ୍ତକାଲେ ସଯନା ୱୁଟ୍ଠାଯ ''ପାରମିଯୋ ୱିଚିନିସ୍ସାମୀ''ତି ପୁପ୍ଫରାସିମତ୍ଥକେ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ନିସୀଦି। ଏୱଂ ନିସିନ୍ନେ ବୋଧିସତ୍ତେ ସକଲଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳଦେୱତା ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ସାଧୁକାରଂ ଦତ୍ୱା ''ଅଯ୍ୟ ସୁମେଧତାପସ, ପୋରାଣକବୋଧିସତ୍ତାନଂ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା 'ପାରମିଯୋ ୱିଚିନିସ୍ସାମା'ତି ନିସିନ୍ନକାଲେ ଯାନି ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତାନି ନାମ ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ତାନି ସବ୍ବାନିପି ଅଜ୍ଜ ପାତୁଭୂତାନି, ନିସ୍ସଂସଯେନ ତ୍ୱଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସି , ମଯମ୍ପେତଂ ଜାନାମ 'ଯସ୍ସେତାନି ନିମିତ୍ତାନି ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ଏକନ୍ତେନ ସୋ ବୁଦ୍ଧୋ ହୋତି', ତ୍ୱଂ ଅତ୍ତନୋ ୱୀରିଯଂ ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ପଗ୍ଗଣ୍ହା''ତି ବୋଧିସତ୍ତଂ ନାନପ୍ପକାରାହି ଥୁତୀହି ଅଭିତ୍ଥୁନିଂସୁ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

''ଇଦଂ ସୁତ୍ୱାନ ୱଚନଂ, ଅସମସ୍ସ ମହେସିନୋ;

ଆମୋଦିତା ନରମରୂ, ବୁଦ୍ଧବୀଜଂ କିର ଅଯଂ।

'ଉକ୍କୁଟ୍ଠିସଦ୍ଦା ୱତ୍ତନ୍ତି, ଅପ୍ଫୋଟେନ୍ତି ହସନ୍ତି ଚ;

କତଞ୍ଜଲୀ ନମସ୍ସନ୍ତି, ଦସସହସ୍ସୀ ସଦେୱକା।

'ଯଦିମସ୍ସ ଲୋକନାଥସ୍ସ, ୱିରଜ୍ଝିସ୍ସାମ ସାସନଂ;

ଅନାଗତମ୍ହି ଅଦ୍ଧାନେ, ହେସ୍ସାମ ସମ୍ମୁଖା ଇମଂ।

'ଯଥା ମନୁସ୍ସା ନଦିଂ ତରନ୍ତା, ପଟିତିତ୍ଥଂ ୱିରଜ୍ଝିଯ;

ହେଟ୍ଠାତିତ୍ଥେ ଗହେତ୍ୱାନ, ଉତ୍ତରନ୍ତି ମହାନଦିଂ।

'ଏୱମେୱ ମଯଂ ସବ୍ବେ, ଯଦି ମୁଞ୍ଚାମିମଂ ଜିନଂ;

ଅନାଗତମ୍ହି ଅଦ୍ଧାନେ, ହେସ୍ସାମ ସମ୍ମୁଖା ଇମଂ'।

'ଦୀପଙ୍କରୋ ଲୋକୱିଦୂ, ଆହୁତୀନଂ ପଟିଗ୍ଗହୋ;

ମମ କମ୍ମଂ ପକିତ୍ତେତ୍ୱା, ଦକ୍ଖିଣଂ ପାଦମୁଦ୍ଧରି।

'ଯେ ତତ୍ଥାସୁଂ ଜିନପୁତ୍ତା, ସବ୍ବେ ପଦକ୍ଖିଣମକଂସୁ ମଂ;

ନରା ନାଗା ଚ ଗନ୍ଧବ୍ବା, ଅଭିୱାଦେତ୍ୱାନ ପକ୍କମୁଂ।

'ଦସ୍ସନଂ ମେ ଅତିକ୍କନ୍ତେ, ସସଙ୍ଘେ ଲୋକନାଯକେ;

ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠେନ ଚିତ୍ତେନ, ଆସନା ୱୁଟ୍ଠହିଂ ତଦା।

'ସୁଖେନ ସୁଖିତୋ ହୋମି, ପାମୋଜ୍ଜେନ ପମୋଦିତୋ;

ପୀତିୟା ଚ ଅଭିସ୍ସନ୍ନୋ, ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିଂ ତଦା।

‘ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦିତ୍ୱା, ଏୱଂ ଚିନ୍ତେସହଂ ତଦା;

‘ୱସୀଭୂତୋ ଅହଂ ଝାନେ, ଅଭିଞ୍ଞାସୁ ପାରମିଂ ଗତୋ।

‘ସହସ୍ସିୟମ୍ହି ଲୋକମ୍ହି, ଇସୟୋ ନତ୍ଥି ମେ ସମା;

ଅସମୋ ଇଦ୍ଧିଧମ୍ମେସୁ, ଅଲଭିଂ ଈଦିସଂ ସୁଖଂ’।

‘ପଲ୍ଲଙ୍କାଭୁଜନେ ମୟ୍ହଂ, ଦସସହସ୍ସାଧିୱାସିନୋ;

ମହାନାଦଂ ପୱତ୍ତେସୁଂ, ଧୁୱଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସି।

‘ୟା ପୁବ୍ବେ ବୋଧିସତ୍ତାନଂ, ପଲ୍ଲଙ୍କୱରମାଭୁଜେ;

ନିମିତ୍ତାନି ପଦିସ୍ସନ୍ତି, ତାନି ଅଜ୍ଜ ପଦିସ୍ସରେ।

‘ସୀତଂ ବ୍ୟପଗତଂ ହୋତି, ଉଣ୍ହଞ୍ଚ ଉପସମ୍ମତି;

ତାନି ଅଜ୍ଜ ପଦିସ୍ସନ୍ତି, ଧୁୱଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସି।

‘ଦସସହସ୍ସୀ ଲୋକଧାତୂ, ନିସ୍ସଦ୍ଦା ହୋନ୍ତି ନିରାକୁଲା;

ତାନି ଅଜ୍ଜ ପଦିସ୍ସନ୍ତି, ଧୁୱଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସି।

‘ମହାୱାତା ନ ୱାୟନ୍ତି, ନ ସନ୍ଦନ୍ତି ସୱନ୍ତିୟୋ;

ତାନି ଅଜ୍ଜ ପଦିସ୍ସନ୍ତି, ଧୁୱଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସି।

‘ଥଲଜା ଦକଜା ପୁପ୍ଫା, ସବ୍ବେ ପୁପ୍ଫନ୍ତି ତାୱଦେ;

ତେପଜ୍ଜ ପୁପ୍ଫିତା ସବ୍ବେ, ଧୁୱଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସି।

‘ଲତା ୱା ୟଦି ୱା ରୁକ୍ଖା, ଫଲଭାରା ହୋନ୍ତି ତାୱଦେ;

ତେପଜ୍ଜ ଫଲିତା ସବ୍ବେ, ଧୁୱଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସି।

‘ଆକାସଟ୍ଠା ଚ ଭୂମଟ୍ଠା, ରତନା ଜୋତନ୍ତି ତାୱଦେ;

ତେପଜ୍ଜ ରତନା ଜୋତନ୍ତି, ଧୁୱଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସି।

‘ମାନୁସକା ଚ ଦିବ୍ବା ଚ, ତୁରିୟା ୱଜ୍ଜନ୍ତି ତାୱଦେ;

ତେପଜ୍ଜୁଭୋ ଅଭିରୱନ୍ତି, ଧୁୱଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସି।

‘ୱିଚିତ୍ତପୁପ୍ଫା ଗଗନା, ଅଭିୱସ୍ସନ୍ତି ତାୱଦେ;

ତେପି ଅଜ୍ଜ ପଓସ୍ସନ୍ତି, ଧୁଓଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସି।

‘ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ଆଭୁଜତି, ଦସସହସ୍ସୀ ପକମ୍ପତି;

ତେପଜ୍ଜୁଭୋ ଅଭିରଓନ୍ତି, ଧୁଓଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସି।

‘ନିରଯେପି ଦସସହସ୍ସେ, ଅଗ୍ଗୀ ନିବ୍ବନ୍ତି ତାଓଦେ;

ତେପଜ୍ଜ ନିବ୍ବୁତା ଅଗ୍ଗୀ, ଧୁଓଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସି।

‘ୱିମଲୋ ହୋତି ସୂରିଯୋ, ସବ୍ବା ଦିସ୍ସନ୍ତି ତାରକା;

ତେପି ଅଜ୍ଜ ପଦିସ୍ସନ୍ତି, ଧୁଓଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସି।

‘ଅନୋଓଟ୍ଠେନ ଉଦକଂ, ମହିଯା ଉବ୍ଭିଜ୍ଜି ତାଓଦେ;

ତମ୍ପଜ୍ଜୁବ୍ଭିଜ୍ଜତେ ମହିଯା, ଧୁଓଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସି।

‘ତାରାଗଣା ୱିରୋଚନ୍ତି, ନକ୍ଖତ୍ତା ଗଗନମଣ୍ଡଲେ;

ୱିସାଖା ଚନ୍ଦିମାଯୁତ୍ତା, ଧୁଓଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସି।

‘ବିଲାସଯା ଦରୀସଯା, ନିକ୍ଖମନ୍ତି ସକାସଯା;

ତେପଜ୍ଜ ଆସଯା ଛୁଦ୍ଧା, ଧୁଓଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସି।

‘ନ ହୋତି ଅରତି ସତ୍ତାନଂ, ସନ୍ତୁଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି ତାଓଦେ;

ତେପଜ୍ଜ ସବ୍ବେ ସନ୍ତୁଟ୍ଠା, ଧୁଓଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସି।

‘ରୋଗା ତଦୂପସମ୍ମନ୍ତି, ଜିଘଚ୍ଛା ଚ ୱିନସ୍ସତି;

ତାନିପଜ୍ଜ ପଦିସ୍ସନ୍ତି, ଧୁଓଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସି।

‘ରାଗୋ ତଦା ତନୁ ହୋତି, ଦୋସୋ ମୋହୋ ୱିନସ୍ସତି;

ତେପଜ୍ଜ ୱିଗତା ସବ୍ବେ, ଧୁଓଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସି।

‘ଭଯଂ ତଦା ନ ଭଓତି, ଅଜ୍ଜପେତଂ ପଦିସ୍ସତି;

ତେନ ଲିଙ୍ଗେନ ଜାନାମ, ଧୁଓଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସି।

‘ରଜୋ ନୁଦ୍ଧଂସତି ଉଦ୍ଧଂ, ଅଜ୍ଜପେତଂ ପଦିସ୍ସତି;

ତେନ ଲିଙ୍ଗେନ ଜାନାମ, ଧୁଓଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସି।

‘ଅନିଟ୍ଠଗନ୍ଧୋ ପକ୍କମତି, ଦିଟ୍ଠଗନ୍ଧୋ ପୱାଯତି;

ସୋପଜ୍ଜ ୱାଯତି ଗନ୍ଧୋ, ଧୁୱଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସି।

‘ସବ୍ବେ ଦେୱା ପଦିସ୍ସନ୍ତି, ଠପଯିତ୍ୱା ଅରୂପିନୋ;

ତେପଜ୍ଜ ସବ୍ବେ ଦିସ୍ସନ୍ତି, ଧୁୱଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସି।

‘ଯାୱତା ନିରଯା ନାମ, ସବ୍ବେ ଦିସ୍ସନ୍ତି ତାୱଦେ;

ତେପଜ୍ଜ ସବ୍ବେ ଦିସ୍ସନ୍ତି, ଧୁୱଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସି।

‘କୁଟ୍ଟା କୱାଟା ସେଲା ଚ, ନ ହୋନ୍ତାୱରଣା ତଦା;

ଆକାସଭୂତା ତେପଜ୍ଜ, ଧୁୱଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସି।

‘ଚୁତୀ ଚ ଉପପତ୍ତି ଚ, ଖଣେ ତସ୍ମିଂ ନ ୱିଜ୍ଜତି;

ତାନିପଜ୍ଜ ପଦିସ୍ସନ୍ତି, ଧୁୱଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସି।

‘ଦଳ୍ହଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହ ୱୀରିଯଂ, ମା ନିୱତ୍ତ ଅଭିକ୍କମ;

ମଯମ୍ପେତଂ ୱିଜାନାମ, ଧୁୱଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସୀ’’ତି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ଦୀପଙ୍କରଦସବଲସ୍ସ ଚ ଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳଅଦେୱତାନଞ୍ଚ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଭିଯ୍ୟୋସୋ ମତ୍ତାଯ ସଞ୍ଜାତୁସ୍ସାହୋ ହୁତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ବୁଦ୍ଧା ନାମ ଅମୋଘୱଚନା, ନତ୍ଥି ବୁଦ୍ଧାନଂ କଥାଯ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ। ଯଥା ହି ଆକାସେ ଖିତ୍ତଲେଡ୍ଡୁସ୍ସ ପତନଂ ଧୁୱଂ, ଜାତସ୍ସ ମରଣଂ ଧୁୱଂ, ଅରୁଣେ ଉଗ୍ଗତେ ସୂରିଯସ୍ସୁଟ୍ଠାନଂ, ଆସଯା ନିକ୍ଖନ୍ତସୀହସ୍ସ ସୀହନାଦନଦନଂ, ଗରୁଗବ୍ଭାଯ ଇତ୍ଥିଯା ଭାରମୋରୋପନଂ ଅୱସ୍ସଂଭାୱୀ, ଏୱମେୱ ବୁଦ୍ଧାନଂ ୱଚନଂ ନାମ ଧୁୱଂ ଅମୋଘଂ, ଅଦ୍ଧା ଅହଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ’’ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା, ଦସସହସ୍ସୀନ ଚୂଭଯଂ;

ତୁଟ୍ଠହଟ୍ଠୋ ପମୋଦିତୋ, ଏୱଂ ଚିନ୍ତେସହଂ ତଦା।

‘‘ଅଦ୍ୱେଜ୍ଝୱଚନା ବୁଦ୍ଧା, ଅମୋଘୱଚନା ଜିନା;

ୱିତଥଂ ନତ୍ଥି ବୁଦ୍ଧାନଂ, ଧୁୱଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱାମହଂ।

‘‘ଯଥା ଖିତ୍ତଂ ନଭେ ଲେଡ୍ଡୁ, ଧୁୱଂ ପତତି ଭୂମିଯଂ;

ତଥେୱ ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠାନଂ, ୱଚନଂ ଧୁୱସସ୍ସତଂ।

‘‘ଯଥାପି ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ, ମରଣଂ ଧୁୱସସ୍ସତଂ;

ତଥେୱ ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠାନଂ, ୱଚନଂ ଧୁୱସସ୍ସତଂ।

‘‘ଯଥା ରତ୍ତିକ୍ଖଯେ ପତ୍ତେ, ସୂରିଯୁଗ୍ଗମନଂ ଧୁୱଂ;

ତଥେୱ ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠାନଂ, ୱଚନଂ ଧୁୱସସ୍ସତଂ।

''ଯଥା ନିକ୍ଖନ୍ତସଯନସ୍ସ, ସୀହସ୍ସ ନଦନଂ ଧୁୱଂ;

ତଥେୱ ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠାନଂ, ୱଚନଂ ଧୁୱସସ୍ସତଂ।

''ଯଥା ଆପନ୍ନସତ୍ତାନଂ, ଭାରମୋରୋପନଂ ଧୁୱଂ;

ତଥେୱ ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠାନଂ, ୱଚନଂ ଧୁୱସସ୍ସତ''ନ୍ତି।

ସୋ ''ଧୁୱାହଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ''ତି ଏୱଂ କତସନ୍ନିଟ୍ଠାନୋ ବୁଦ୍ଧକାରକେ ଧମ୍ମେ ଉପଧାରେତୁଂ ''କହଂ ନୁ ଖୋ ବୁଦ୍ଧକାରକଧମ୍ମା, କିଂ ଉଦ୍ଧଂ, ଉଦାହୁ ଅଧୋ, ଦିସାସୁ, ୱିଦିସାସୂ''ତି ଅନୁକ୍କମେନ ସକଲଂ ଧମ୍ମଧାତୁଂ ୱିଚିନନ୍ତୋ ପୋରାଣକବୋଧିସତ୍ତେହି ଆସେୱିତନିସେୱିତଂ ପଠମଂ ଦାନପାରମିଂ ଦିସ୍ୱା ଏୱଂ ଅତ୍ତାନଂ ଓୱଦି – ''ସୁମେଧପଣ୍ଡିତ, ତ୍ୱଂ ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପଠମଂ ଦାନପାରମିଂ ପୂରେଯ୍ୟାସି। ଯଥା ହି ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତୋ ଉଦକକୁମ୍ଭୋ ନିସ୍ସେସଂ କତ୍ୱା ଉଦକଂ ୱମତିଯେୱ, ନ ପଚ୍ଚାହରତି, ଏୱମେୱ ଧନଂ ୱା ଯସଂ ୱା ପୁତ୍ତଂ ୱା ଦାରଂ ୱା ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗଂ ୱା ଅନୋଲୋକେତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତଯାଚକାନଂ ସବ୍ବଂ ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତଂ ନିସ୍ସେସଂ କତ୍ୱା ଦଦମାନୋ ବୋଧିରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସୀ''ତି ପଠମଂ ଦାନପାରମିଂ ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ଅଧିଟ୍ଠାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

''ହନ୍ଦ ବୁଦ୍ଧକରେ ଧମ୍ମେ, ୱିଚିନାମି ଇତୋ ଚିତୋ;

ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ଦସ ଦିସା, ଯାୱତା ଧମ୍ମଧାତୁଯା।

''ୱିଚିନନ୍ତୋ ତଦାଦକ୍ଖିଂ, ପଠମଂ ଦାନପାରମିଂ;

ପୁବ୍ବକେହି ମହେସୀହି, ଅନୁଚିଣ୍ଣଂ ମହାପଥଂ।

''ଇମଂ ତ୍ୱଂ ପଠମଂ ତାୱ, ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ସମାଦିଯ;

ଦାନପାରମିତଂ ଗଚ୍ଛ, ଯଦି ବୋଧିଂ ପତ୍ତୁମିଚ୍ଛସି।

''ଯଥାପି କୁମ୍ଭୋ ସମ୍ପୁଣ୍ଣୋ, ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ଅଧୋକତୋ;

ୱମତେୱୁଦକଂ ନିସ୍ସେସଂ, ନ ତତ୍ଥ ପରିରକ୍ଖତି।

''ତଥେୱ ଯାଚକେ ଦିସ୍ୱା, ହୀନମୁକ୍କଟ୍ଠମଜ୍ଝିମେ;

ଦଦାହି ଦାନଂ ନିସ୍ସେସଂ, କୁମ୍ଭୋ ୱିଯ ଅଧୋକତୋ''ତି।

ଅଥସ୍ସ ''ନ ଏତ୍ତକେହେୱ ବୁଦ୍ଧକାରକଧମ୍ମେହି ଭୱିତବ୍ବ''ନ୍ତି ଉତ୍ତରିପି ଉପଧାରଯତୋ ଦୁତିଯଂ ସୀଲପାରମିଂ ଦିସ୍ୱା ଏତଦହୋସି – ''ସୁମେଧପଣ୍ଡିତ, ତ୍ୱଂ ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସୀଲପାରମିମ୍ପି ପୂରେଯ୍ୟାସି। ଯଥା ହି ଚମରୀମିଗୋ ନାମ ଜୀୱିତମ୍ପି ଅନୋଲୋକେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱାଲମେୱ ରକ୍ଖତି, ଏୱଂ ତ୍ୱମ୍ପି ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଜୀୱିତମ୍ପି ଅନୋଲୋକେତ୍ୱା ସୀଲମେୱ ରକ୍ଖନ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସୀ''ତି ଦୁତିଯଂ ସୀଲପାରମିଂ ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ଅଧିଟ୍ଠାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

''ନ ହେତେ ଏତ୍ତକାଯେୱ, ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମା ଭୱିସ୍ସରେ;

ଅଞ୍ଞେପି ୱିଚିନିସ୍ସାମି, ଯେ ଧମ୍ମା ବୋଧିପାଚନା।

‘‘ୱିଚିନନ୍ତୋ ତଦାଦକ୍ଖିଂ, ଦୁତିଯଂ ସୀଲପାରମିଂ;

ପୁବ୍ବକେହି ମହେସୀହି, ଆସେୱିତନିସେୱିତଂ।

‘‘ଇମଂ ତ୍ୱଂ ଦୁତିଯଂ ତାୱ, ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ସମାଦିଯ;

ସୀଲପାରମିତଂ ଗଚ୍ଛ, ଯଦି ବୋଧିଂ ପତ୍ତୁମିଚ୍ଛସି।

‘‘ଯଥାପି ଚମରୀ ୱାଲଂ, କିସ୍ମିଞ୍ଚି ପଟିଲଗ୍ଗିତଂ;

ଉପେତି ମରଣଂ ତତ୍ଥ, ନ ୱିକୋପେତି ୱାଲଧିଂ।

‘‘ତଥେୱ ଚତୂସୁ , ଭୂମୀସୁ, ସୀଲାନି ପରିପୂରଯ;

ପରିରକ୍ଖ ସବ୍ବଦା ସୀଲଂ, ଚମରୀ ୱିଯ ୱାଲଧିଂ’’ନ୍ତି।

ଅଥସ୍ସ ‘‘ନ ଏତ୍ତକେହେୱ ବୁଦ୍ଧକାରକଧମ୍ମେହି ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଉତ୍ତରିପି ଉପଧାରଯତୋ ତତିଯଂ ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମିଂ ଦିସ୍ୱା ଏତଦହୋସି ‘‘ସୁମେଧପଣ୍ଡିତ, ତ୍ୱଂ ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମିମ୍ପି ପୂରେଯ୍ୟାସି। ଯଥା ହି ଚିରଂ ବନ୍ଧନାଗାରେ ୱସମାନୋ ପୁରିସୋ ନ ତତ୍ଥ ସିନେହଂ କରୋତି, ଅଥ ଖୋ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋଯେୱ ଅୱସିତୁକାମୋ ହୋତି, ଏୱମେୱ ତ୍ୱମ୍ପି ସବ୍ବଭୱେ ବନ୍ଧନାଗାରସଦିସେ କତ୍ୱା ସବ୍ବଭୱେହି ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋ ମୁଚ୍ଚିତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ନେକ୍ଖମ୍ମାଭିମୁଖୋୱ ହୋହି, ଏୱଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସୀ’’ତି ତତିଯଂ ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମିଂ ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ଅଧିଟ୍ଠାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ନ ହେତେ ଏତ୍ତକାଯେୱ, ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମା ଭୱିସ୍ସରେ;

ଅଞ୍ଞେପି ୱିଚିନିସ୍ସାମି, ଯେ ଧମ୍ମା ବୋଧିପାଚନା।

‘‘ୱିଚିନନ୍ତୋ ତଦାଦକ୍ଖିଂ, ତତିଯଂ ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମିଂ;

ପୁବ୍ବକେହି ମହେସୀହି, ଆସେୱିତନିସେୱିତଂ।

‘‘ଇମଂ ତ୍ୱଂ ତତିଯଂ ତାୱ, ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ସମାଦିଯ;

ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମିତଂ ଗଚ୍ଛ, ଯଦି ବୋଧିଂ ପତ୍ତୁମିଚ୍ଛସି।

‘‘ଯଥା ଅନ୍ଦୁଘରେ ପୁରିସୋ, ଚିରୱୁତ୍ଥୋ ଦୁଖଟ୍ଟିତୋ;

ନ ତତ୍ଥ ରାଗଂ ଜନେତି, ମୁତ୍ତିମେୱ ଗୱେସତି।

‘‘ତଥେୱ ତ୍ୱଂ ସବ୍ବଭୱେ, ପସ୍ସ ଅନ୍ଦୁଘରେ ୱିଯ;

ନେକ୍ଖମ୍ମାଭିମୁଖୋ ହୋହି, ଭୱତୋ ପରିମୁତ୍ତିଯା’’ତି।

ଅଥସ୍ସ ‘‘ନ ଏତ୍ତକେହେୱ ବୁଦ୍ଧକାରକଧମ୍ମେହି ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଉତ୍ତରିପି ଉପଧାରଯତୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ପଞ୍ଞାପାରମିଂ ଦିସ୍ୱା ଏତଦହୋସି – ‘‘ସୁମେଧପଣ୍ଡିତ, ତ୍ୱଂ ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପଞ୍ଞାପାରମିମ୍ପି ପୂରେଯ୍ୟାସି। ହୀନମଜ୍ଝିମୁକ୍କଟ୍ଠେସୁ କଞ୍ଚି ଅୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ସବ୍ବେପି ପଣ୍ଡିତେ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛେଯ୍ୟାସି। ଯଥା ହି ପିଣ୍ଡଚାରିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ହୀନାଦିକେସୁ କୁଲେସୁ କିଞ୍ଚି ଅୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ପଟିପାଟିଯା ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତୋ ଖିପ୍ପଂ ଯାପନଂ ଲଭତି, ଏୱଂ ତ୍ୱମ୍ପି ସବ୍ବପଣ୍ଡିତେ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସୀ’’ତି ଚତୁତ୍ଥଂ ପଞ୍ଞାପାରମିଂ ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ଅଧିଟ୍ଠାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

''ନ ହେତେ ଏତ୍ତକାଯେୱ, ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମା ଭୱିସ୍ସରେ;

ଅଞ୍ଞେପି ୱିଚିନିସ୍ସାମି, ଯେ ଧମ୍ମା ବୋଧିପାଚନା।

''ୱିଚିନନ୍ତୋ ତଦାଦକ୍ଖିଂ, ଚତୁତ୍ଥଂ ପଞ୍ଞାପାରମିଂ;

ପୁବ୍ବକେହି ମହେସୀହି, ଆସେୱିତନିସେୱିତଂ।

''ଇମଂ ତ୍ୱଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ତାୱ, ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ସମାଦିଯ;

ପଞ୍ଞାପାରମିତଂ ଗଚ୍ଛ, ଯଦି ବୋଧିଂ ପତ୍ତୁମିଚ୍ଛସି।

''ଯଥାପି ଭିକ୍ଖୁ ଭିକ୍ଖନ୍ତୋ, ହୀନମୁକ୍କଟ୍ଠମଜ୍ଝିମେ;

କୁଲାନି ନ ୱିୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ, ଏୱଂ ଲଭତି ଯାପନଂ।

''ତଥେୱ ତ୍ୱଂ ସବ୍ବକାଲଂ, ପରିପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ବୁଧଂ ଜନଂ;

ପଞ୍ଞାପାରମିତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ସମ୍ବୋଧିଂ ପାପୁଣିସ୍ସସୀ''ତି।

ଅଥସ୍ସ ''ନ ଏତ୍ତକେହେୱ ବୁଦ୍ଧକାରକଧମ୍ମେହି ଭୱିତବ୍ବ''ନ୍ତି ଉତ୍ତରିପି ଉପଧାରଯତୋ ପଞ୍ଚମଂ ୱୀରିଯପାରମିଂ ଦିସ୍ୱା ଏତଦହୋସି – ''ସୁମେଧପଣ୍ଡିତ, ତ୍ୱଂ ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ୱୀରିଯପାରମିମ୍ପି ପୂରେଯ୍ୟାସି। ଯଥା ହି ସୀହୋ ମିଗରାଜା ସବ୍ବିରିଯାପଥେସୁ ଦଳ୍ହୱୀରିଯୋ ହୋତି, ଏୱଂ ତ୍ୱମ୍ପି ସବ୍ବଭୱେସୁ ସବ୍ବିରିଯାପଥେସୁ ଦଳ୍ହୱୀରିଯୋ ଅନୋଲୀନୱୀରିଯୋ ସମାନୋ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସୀ''ତି ପଞ୍ଚମଂ ୱୀରିଯପାରମିଂ ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ଅଧିଟ୍ଠାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

''ନ ହେତେ ଏତ୍ତକାଯେୱ, ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମା ଭୱିସ୍ସରେ;

ଅଞ୍ଞେପି ୱିଚିନିସ୍ସାମି, ଯେ ଧମ୍ମା ବୋଧିପାଚନା।

''ୱିଚିନନ୍ତୋ ତଦାଦକ୍ଖିଂ, ପଞ୍ଚମଂ ୱୀରିଯପାରମିଂ;

ପୁବ୍ବକେହି ମହେସୀହି, ଆସେୱିତନିସେୱିତଂ।

''ଇମଂ ତ୍ୱଂ ପଞ୍ଚମଂ ତାୱ, ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ସମାଦିଯ;

ୱୀରିଯପାରମିତଂ ଗଚ୍ଛ, ଯଦି ବୋଧିଂ ପତ୍ତୁମିଚ୍ଛସି।

''ଯଥାପି ସୀହୋ ମିଗରାଜା, ନିସଜ୍ଜଟ୍ଠାନଚଙ୍କମେ;

ଅଲୀନୱୀରିଯୋ ହୋତି, ପଗ୍ଗହିତମନୋ ସଦା।

''ତଥେୱ ତ୍ୱଂ ସବ୍ବଭୱେ, ପଗ୍ଗଣ୍ହ ୱୀରିଯଂ ଦଳ୍ହଂ;

ୱୀରିଯପାରମିତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ସମ୍ବୋଧିଂ ପାପୁଣିସ୍ସସୀ''ତି।

ଅଥସ୍ସ ''ନ ଏତ୍ତକେହେୱ ବୁଦ୍ଧକାରକଧମ୍ମେହି ଭୱିତବ୍ବ''ନ୍ତି ଉତ୍ତରିପି ଉପଧାରଯତୋ ଛଟ୍ଠଂ ଖନ୍ତିପାରମିଂ ଦିସ୍ୱା ଏତଦହୋସି – ''ସୁମେଧପଣ୍ଡିତ,

ତ୍ୱଂ ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଖନ୍ତିପାରମିମ୍ପି ପୂରେୟ୍ୟାସି। ସମ୍ମାନନେପି ଅୱମାନନେପି ଖମୋୱ ଭୱେୟ୍ୟାସି। ଯଥା ହି ପଥୱିଯଂ ନାମ ସୁଚିମ୍ପି ପକ୍ଖିପନ୍ତି ଅସୁଚିମ୍ପି, ନ ତେନ ପଥୱୀ ସିନେହଂ, ନ ପଟିଘଂ କରୋତି, ଖମତି ସହତି ଅଧିୱାସେତିଯେୱ, ଏୱଂ ତ୍ୱମ୍ପି ସମ୍ମାନନାୱମାନନକ୍ଖମୋୱ ସମାନୋ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସୀ''ତି ଛଟ୍ଠଂ ଖନ୍ତିପାରମିଂ ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ଅଧିଟ୍ଠାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

''ନ ହେତେ ଏତ୍ତକାଯେୱ, ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମା ଭୱିସ୍ସରେ;

ଅଞ୍ଞେପି ୱିଚିନିସ୍ସାମି, ଯେ ଧମ୍ମା ବୋଧିପାଚନା।

''ୱିଚିନନ୍ତୋ ତଦାଦକ୍ଖିଂ, ଛଟ୍ଠମଂ ଖନ୍ତିପାରମିଂ;

ପୁବ୍ବକେହି ମହେସୀହି, ଆସେୱିତନିସେୱିତଂ।

''ଇମଂ ତ୍ୱଂ ଛଟ୍ଠମଂ ତାୱ, ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ସମାଦିଯ;

ତତ୍ଥ ଅଦ୍ୱେଜ୍ଝମାନସୋ, ସମ୍ବୋଧିଂ ପାପୁଣିସ୍ସସି।

''ଯଥାପି ପଥୱୀ ନାମ, ସୁଚିମ୍ପି ଅସୁଚିମ୍ପି ଚ;

ସବ୍ବଂ ସହତି ନିକ୍ଖେପଂ, ନ କରୋତି ପଟିଘଂ ତଯା।

''ତଥେୱ ତ୍ୱମ୍ପି ସବ୍ବେସଂ, ସମ୍ମାନାୱମାନକ୍ଖମୋ;

ଖନ୍ତିପାରମିତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ସମ୍ବୋଧିଂ ପାପୁଣିସ୍ସସୀ''ତି।

ଅଥସ୍ସ ''ନ ଏତ୍ତକେହେୱ ବୁଦ୍ଧକାରକଧମ୍ମେହି ଭୱିତବ୍ବ''ନ୍ତି ଉତ୍ତରିପି ଉପଧାରଯତୋ ସତ୍ତମଂ ସଚ୍ଚପାରମିଂ ଦିସ୍ୱା ଏତଦହୋସି – ''ସୁମେଧପଣ୍ଡିତ, ତ୍ୱଂ ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସଚ୍ଚପାରମିମ୍ପି ପୂରେୟ୍ୟାସି। ଅସନିଯା ମତ୍ଥକେ ପତମାନାଯପି ଧନାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାଯ ଛନ୍ଦାଦିୱସେନ ସମ୍ପଜାନମୁସାୱାଦଂ ନାମ ମାକାସି। ଯଥା ହି ଓସଧିତାରକା ନାମ ସବ୍ବୋତୁସୁ ଅତ୍ତନୋ ଗମନୱୀଥିଂ ଜହିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞାଯ ୱୀଥିଯା ନ ଗଚ୍ଛତି, ସକୱୀଥିଯାୱ ଗଚ୍ଛତି, ଏୱମେୱ ତ୍ୱମ୍ପି ସଚ୍ଚଂ ପହାଯ ମୁସାୱାଦଂ ନାମ ଅକରୋନ୍ତୋଯେୱ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସୀ''ତି ସତ୍ତମଂ ସଚ୍ଚପାରମିଂ ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ଅଧିଟ୍ଠାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

''ନ ହେତେ ଏତ୍ତକାଯେୱ, ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମା ଭୱିସ୍ସରେ;

ଅଞ୍ଞେପି ୱିଚିନିସ୍ସାମି, ଯେ ଧମ୍ମା ବୋଧିପାଚନା।

''ୱିଚିନନ୍ତୋ ତଦାଦକ୍ଖିଂ, ସତ୍ତମଂ ସଚ୍ଚପାରମିଂ;

ପୁବ୍ବକେହି ମହେସୀହି, ଆସେୱିତନିସେୱିତଂ।

''ଇମଂ ତ୍ୱଂ ସତ୍ତମଂ ତାୱ, ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ସମାଦିଯ;

ତତ୍ଥ ଅଦ୍ୱେଜ୍ଝୱଚନୋ, ସମ୍ବୋଧିଂ ପାପୁଣିସ୍ସସି।

''ଯଥାପି ଓସଧୀ ନାମ, ତୁଲାଭୂତା ସଦେୱକେ;

ସମଯେ ଉତୁୱସ୍ସେ ୱା, ନ ୱୋକ୍କମତି ୱୀଥିତୋ।

''ତଥେୱ ତ୍ୱମ୍ପି ସଚ୍ଚେସୁ, ମା ୱୋକ୍କମସି ୱୀଥିତୋ;

ସଚ୍ଚପାରମିତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ସମ୍ବୋଧିଂ ପାପୁଣିସ୍ସସୀ’’ତି।

ଅଥସ୍ସ ‘‘ନ ଏତ୍ତକେହେୱ ବୁଦ୍ଧକାରକଧମ୍ମେହି ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଉତ୍ତରିପି ଉପଧାରଯତୋ ଅଟ୍ଠମଂ ଅଧିଟ୍ଠାନପାରମିଂ ଦିସ୍ୱା ଏତଦହୋସି – ‘‘ସୁମେଧପଣ୍ଡିତ, ତ୍ୱଂ ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅଧିଟ୍ଠାନପାରମିମ୍ପି ପୂରେଯ୍ୟାସି। ଯଂ ଅଧିଟ୍ଠାସି, ତସ୍ମିଂ ଅଧିଟ୍ଠାନେ ନିଚ୍ଚଲୋ ଭୱେଯ୍ୟାସି। ଯଥା ହି ପବ୍ବତୋ ନାମ ସବ୍ବଦିସାସୁ ୱାତେହି ପହଟୋପି ନ କମ୍ପତି ନ ଚଲତି, ଅତ୍ତନୋ ଠାନେଯେୱ ତିଟ୍ଠତି, ଏୱମେୱ ତ୍ୱମ୍ପି ଅତ୍ତନୋ ଅଧିଟ୍ଠାନେ ନିଚ୍ଚଲୋ ହୋନ୍ତୋୱ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସୀ’’ତି ଅଟ୍ଠମଂ ଅଧିଟ୍ଠାନପାରମିଂ ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ଅଧିଟ୍ଠାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ନ ହେତେ ଏତ୍ତକାଯେୱ, ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମା ଭୱିସ୍ସରେ;

ଅଞ୍ଞେପି ୱିଚିନିସ୍ସାମି, ଯେ ଧମ୍ମା ବୋଧିପାଚନା।

‘‘ୱିଚିନନ୍ତୋ ତଦାଦକ୍ଖିଂ, ଅଟ୍ଠମଂ ଅଧିଟ୍ଠାନପାରମିଂ;

ପୁବ୍ବକେହି ମହେସୀହି, ଆସେୱିତନିସେୱିତଂ।

‘‘ଇମଂ ତ୍ୱଂ ଅଟ୍ଠମଂ ତାୱ, ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ସମାଦିଯ;

ତତ୍ଥ ତ୍ୱଂ ଅଚଲୋ ହୁତ୍ୱା, ସମ୍ବୋଧିଂ ପାପୁଣିସ୍ସସି।

‘‘ଯଥାପି ପବ୍ବତୋ ସେଲୋ, ଅଚଲୋ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତୋ;

ନ କମ୍ପତି ଭୁସୱାତେହି, ସକଟ୍ଠାନେୱ ତିଟ୍ଠତି।

‘‘ତଥେୱ ତ୍ୱମ୍ପି ଅଧିଟ୍ଠାନେ, ସବ୍ବଦା ଅଚଲୋ ଭୱ;

ଅଧିଟ୍ଠାନପାରମିତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ସମ୍ବୋଧିଂ ପାପୁଣିସ୍ସସୀ’’ତି।

ଅଥସ୍ସ ‘‘ନ ଏତ୍ତକେହେୱ ବୁଦ୍ଧକାରକଧମ୍ମେହି ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଉତ୍ତରିପି ଉପଧାରଯତୋ ନୱମଂ ମେତ୍ତାପାରମିଂ ଦିସ୍ୱା ଏତଦହୋସି – ‘‘ସୁମେଧପଣ୍ଡିତ, ତ୍ୱଂ ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନୱମଂ ମେତ୍ତାପାରମିମ୍ପି ପୂରେଯ୍ୟାସି। ଅହିତେସୁପି ହିତେସୁପି ଏକଚିତ୍ତୋ ଭୱେଯ୍ୟାସି। ଯଥା ହି ଉଦକଂ ନାମ ପାପଜନସ୍ସାପି କଲ୍ୟାଣଜନସ୍ସାପି ସୀତିଭାୱଂ ଏକସଦିସଂ କତ୍ୱା ଫରତି, ଏୱମେୱ ତ୍ୱମ୍ପି ସବ୍ବସତ୍ତେସୁ ମେତ୍ତଚିତ୍ତେନ ଏକଚିତ୍ତୋୱ ହୋନ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସୀ’’ତି ନୱମଂ ମେତ୍ତାପାରମିଂ ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ଅଧିଟ୍ଠାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ନ ହେତେ ଏତ୍ତକାଯେୱ, ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମା ଭୱିସ୍ସରେ;

ଅଞ୍ଞେପି ୱିଚିନିସ୍ସାମି, ଯେ ଧମ୍ମା ବୋଧିପାଚନା।

‘‘ୱିଚିନନ୍ତୋ ତଦାଦକ୍ଖିଂ, ନୱମଂ ମେତ୍ତାପାରମିଂ;

ପୁବ୍ବକେହି ମହେସୀହି, ଆସେୱିତନିସେୱିତଂ।

‘‘ଇମଂ ତ୍ୱଂ ନୱମଂ ତାୱ, ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ସମାଦିଯ;

ମେତ୍ତାଯ ଅସମୋ ହୋହି, ଯଦି ବୋଧିଂ ପତ୍ତୁମିଚ୍ଛସି।

‘‘ଯଥାପି ଉଦକଂ ନାମ, କଲ୍ୟାଣେ ପାପକେ ଜନେ;

ସମଂ ଫରତି ସୀତେନ, ପୱାହେତି ରଜୋମଲଂ।

‘‘ତଥେୱ ତ୍ୱମ୍ପି ଅହିତହିତେ, ସମଂ ମେତ୍ତାଯ ଭାୱଯ;

ମେତ୍ତାପାରମିତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ସମ୍ବୋଧିଂ ପାପୁଣିସ୍ସସୀ’’ତି।

ଅଥସ୍ସ ‘‘ନ ଏତ୍ତକେହେୱ ବୁଦ୍ଧକାରକଧମ୍ମେହି ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଉତ୍ତରିପି ଉପଧାରଯତୋ ଦସମଂ ଉପେକ୍ଖାପାରମିଂ ଦିସ୍ୱା ଏତଦହୋସି – ‘‘ସୁମେଧପଣ୍ଡିତ, ତ୍ୱଂ ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଉପେକ୍ଖାପାରମିମ୍ପି ପୂରେଯ୍ୟାସି। ସୁଖେପି ଦୁକ୍ଖେପି ମଜ୍ଝତ୍ତୋୱ ଭୱେଯ୍ୟାସି। ଯଥା ହି ପଥୱୀ ନାମ ସୁଚିମ୍ପି ଅସୁଚିମ୍ପି ପକ୍ଖିପ୍ପମାନା ମଜ୍ଝତ୍ତାୱ ହୋତି, ଏୱମେୱ ତ୍ୱମ୍ପି ସୁଖଦୁକ୍ଖେସୁ ମଜ୍ଝତ୍ତୋୱ ହୋନ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସୀ’’ତି ଦସମଂ ଉପେକ୍ଖାପାରମିଂ ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ଅଧିଟ୍ଠାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ନ ହେତେ ଏତ୍ତକାଯେୱ, ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମା ଭୱିସ୍ସରେ;

ଅଞ୍ଞେପି ୱିଚିନିସ୍ସାମି, ଯେ ଧମ୍ମା ବୋଧିପାଚନା।

‘‘ୱିଚିନନ୍ତୋ ତଦାଦକ୍ଖିଂ, ଦସମଂ ଉପେକ୍ଖାପାରମିଂ;

ପୁବ୍ବକେହି ମହେସୀହି, ଆସେୱିତନିସେୱିତଂ।

‘‘ଇମଂ ତ୍ୱଂ ଦସମଂ ତାୱ, ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ସମାଦିଯ;

ତୁଲାଭୂତୋ ଦଳ୍ହୋ ହୁତ୍ୱା, ସମ୍ବୋଧିଂ ପାପୁଣିସ୍ସସି।

‘‘ଯଥାପି ପଥୱୀ ନାମ, ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଅସୁଚିଂ ସୁଚିଂ;

ଉପେକ୍ଖତି ଉଭୋପେତେ, କୋପାନୁନଯୱଜ୍ଜିତା।

‘‘ତଥେୱ ତ୍ୱମ୍ପି ସୁଖଦୁକ୍ଖେ, ତୁଲାଭୂତୋ ସଦା ଭୱ;

ଉପେକ୍ଖାପାରମିତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ସମ୍ବୋଧିଂ ପାପୁଣିସ୍ସସୀ’’ତି।

ତତୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ବୋଧିସତ୍ତେହି ପୂରେତବ୍ବା ବୋଧିପରିପାଚନା ବୁଦ୍ଧକାରକଧମ୍ମା ଏତ୍ତକାଯେୱ, ଦସ ପାରମିଯୋ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେ ନତ୍ଥି, ଇମାପି ଦସ ପାରମିଯୋ ଉଦ୍ଧଂ ଆକାସେପି ନତ୍ଥି, ହେଟ୍ଠା ପଥୱିଯମ୍ପି, ପୁରତ୍ଥିମାଦୀସୁ ଦିସାସୁପି ନତ୍ଥି, ମଯ୍ହଂମେୱ ପନ ହଦଯମଂସବ୍ଭନ୍ତରେ ପତିଟ୍ଠିତା’’ତି। ଏୱଂ ତାସଂ ହଦଯେ ପତିଟ୍ଠିତଭାୱଂ ଦିସ୍ୱା ସବ୍ବାପି ତା ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ଅଧିଟ୍ଠାଯ ପୁନପ୍ପୁନଂ ସମ୍ମସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମପଟିଲୋମଂ ସମ୍ମସତି, ପରିଯନ୍ତେ ଗହେତ୍ୱା ଆଦିଂ ପାପେତି, ଆଦିମ୍ହି ଗହେତ୍ୱା ପରିଯନ୍ତେ ଠପେତି, ମଜ୍ଝେ ଗହେତ୍ୱା ଉଭତୋ ଓସାପେତି, ଉଭତୋ କୋଟୀସୁ ହେତ୍ୱା ମଜ୍ଝେ ଓସାପେତି। ବାହିରକଭଣ୍ଡପରିଚ୍ଚାଗୋ ଦାନପାରମୀ ନାମ, ଅଙ୍ଗପରିଚ୍ଚାଗୋ ଦାନୌପପାରମୀ ନାମ, ଜୀୱିତପରିଚ୍ଚାଗୋ ଦାନପରମତ୍ଥପାରମୀ ନାମାତି ଦସ ପାରମିଯୋ ଦସ ଉପପାରମିଯୋ ଦସ ପରମତ୍ଥପାରମିଯୋ ଯନ୍ତତେଲଂ ୱିନିୱଟ୍ଟେନ୍ତୋ ୱିଯ ମହାମେରୁଂ ମତ୍ଥଂ କତ୍ୱା ଚକ୍କୱାଳମହାସମୁଦ୍ଦଂ ଆଲୁଳେନ୍ତୋ ୱିଯ ଚ ସମ୍ମସି। ତସ୍ସେୱଂ ଦସ ପାରମିଯୋ ସମ୍ମସନ୍ତସ୍ସ ଧମ୍ମତେଜେନ ଚତୁନହୁତାଧିକଦ୍ୱିଯୋଜନସତସହସ୍ସବହଲା ଅଯଂ ମହାପଥୱୀ ହତ୍ଥିନା ଅକ୍କନ୍ତନଳକଲାପୋ ୱିଯ, ପୀଳିଯମାନଂ ଉଚ୍ଛୁଯନ୍ତଂ ୱିଯ ଚ ମହାୱିରୱଂ ୱିରୱମାନା ସଙ୍କମ୍ପି ସମ୍ପକମ୍ପି ସମ୍ପୱେଧି, କୁଲାଲଚକ୍କଂ ୱିଯ ତେଲଯନ୍ତଚକ୍କଂ ୱିଯ ଚ ପରିବ୍ଭମି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ଏତ୍ତକାଯେୱ ତେ ଲୋକେ, ଯେ ଧମ୍ମା ବୋଧିପାଚନା;

ତତୁଦ୍ଧଂ ନତ୍ଥି ଅଞ୍ଞତ୍ର, ଦଳ୍ହଂ ତତ୍ଥ ପତିଟ୍ଠହ।

‘‘ଇମେ ଧମ୍ମେ ସମ୍ମସତୋ, ସଭାୱସରସଲକ୍ଖଣେ;

ଧମ୍ମତେଜେନ ୱସୁଧା, ଦସସହସ୍ସୀ ପକମ୍ପଥ।

‘‘ଚଲତୀ ରୱତୀ ପଥୱୀ, ଉଚ୍ଛୁଯନ୍ତଂୱ ପୀଳିତଂ;

ତେଲଯନ୍ତେ ଯଥା ଚକ୍କଂ, ଏୱଂ କମ୍ପତି ମେଦନୀ’’ତି।

ମହାପଥୱିଯା କମ୍ପମାନାଯ ରମ୍ମନଗରୱାସିନୋ ସଣ୍ଠାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ଯୁଗନ୍ତୱାତବ୍ଭାହତା ମହାସାଲା ୱିଯ ମୁଚ୍ଛିତମୁଚ୍ଛିତାୱ ପପତିଂସୁ, ଘଟାଦୀନି କୁଲାଲଭାଜନାନି ପୱଟ୍ଟନ୍ତାନି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପହରନ୍ତାନି ଚୁଣ୍ଣୱିଚୁଣ୍ଣାନି ଅହେସୁଂ। ମହାଜନୋ ଭୀତତସିତୋ ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ଭଗୱା ନାଗାୱଟ୍ଟୋ ଅଯଂ ଭୂତଯକ୍ଖଦେୱତାସୁ ଅଞ୍ଞତରାୱଟ୍ଟୋତି ନ ହି ମଯଂ ଏତଂ ଜାନାମ, ଅପିଚ ଖୋ ସବ୍ବୋପି ଅଯଂ ମହାଜନୋ ଉପଦ୍ଦୁତୋ, କିଂ ନୁ ଖୋ ଇମସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ପାପକଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଉଦାହୁ କଲ୍ୟାଣଂ, କଥେଥ ନୋ ଏତଂ କାରଣ’’ନ୍ତି ଆହ। ଅଥ ସତ୍ଥା ତେସଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହେ ମା ଭାଯଥ ମା ଚିନ୍ତଯିତ୍ଥ, ନତ୍ଥି ୱୋ ଇତୋନିଦାନଂ ଭଯଂ। ଯୋ ସୋ ମଯା ଅଜ୍ଜ ସୁମେଧପଣ୍ଡିତୋ ‘ଅନାଗତେ ଗୋତମୋ ନାମ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’ତି ବ୍ୟାକତୋ, ସୋ ଦସ ପାରମିଯୋ ସମ୍ମସତି, ତସ୍ସ ଦସ ପାରମିଯୋ ସମ୍ମସନ୍ତସ୍ସ ୱିଲୋଳେନ୍ତସ୍ସ ଧମ୍ମତେଜେନ ସକଲଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁ ଏକପ୍ପହାରେନ କମ୍ପତି, ଚେୱ, ରୱତି ଚା’’ତି ଆହ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ଯାୱତା ପରିସା ଆସି, ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପରିୱେସନେ;

ପୱେଧମାନା ସା ତତ୍ଥ, ମୁଚ୍ଛିତା ସେସି ଭୂମିଯଂ।

‘‘ଘଟାନେକସହସ୍ସାନି , କୁମ୍ଭୀନଞ୍ଚ ସତା ବହୂ;

ସଞ୍ଚୁଣ୍ଣମଥିତା ତତ୍ଥ, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପଘଟ୍ଟିତା।

‘‘ଉବ୍ବିଗ୍ଗା ତସିତା ଭୀତା, ଭନ୍ତା ବ୍ୟଧିତମାନସା;

ମହାଜନା ସମାଗମ୍ମ, ଦୀପଙ୍କରମୁପାଗମୁଂ।

‘କିଂ ଭୱିସ୍ସତି ଲୋକସ୍ସ, କଲ୍ୟାଣମଥ ପାପକଂ;

ସବ୍ବୋ ଉପଦ୍ଦୁତୋ ଲୋକୋ, ତଂ ୱିନୋଦେହି ଚକ୍ଖୁମ’।

‘‘ତେସଂ ତଦା ସଞ୍ଞାପେସି, ଦୀପଙ୍କରୋ ମହାମୁନି;

ୱିସ୍ସତ୍ଥା ହୋଥ ମା ଭାଥ, ଇମସ୍ମିଂ ପଥୱିକମ୍ପନେ।

‘‘ଯମହଂ ଅଜ୍ଜ ବ୍ୟାକାସିଂ, ବୁଦ୍ଧୋ ଲୋକେ ଭୱିସ୍ସତି;

ଏସୋ ସମ୍ମସତି ଧମ୍ମଂ, ପୁବ୍ବକଂ ଜିନସେୱିତଂ।

‘‘ତସ୍ସ ସମ୍ମସତୋ ଧମ୍ମଂ, ବୁଦ୍ଧଭୂମିଂ ଅସେସତୋ;

ତେନାଯଂ କମ୍ପିତା ପଥୱୀ, ଦସସହସ୍ସୀ ସଦେୱକେ’’ତି।

ମହାଜନୋ ତଥାଗତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠୋ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନଂ ଆଦାଯ ରମ୍ମନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମାଲାଦୀହି

ପୂଜେତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ରମ୍ମନଗରମେୱ ପାୱିସି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଦସ ପାରମିଯୋ ସମ୍ମସିତ୍ୱା ୱୀରିଯଂ ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ଅଧିଟ୍ଠାଯ ନିସିନ୍ନାସନା ୱୁଟ୍ଠାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

''ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା, ମନୋ ନିବ୍ବାଯି ତାୱଦେ;

ସବ୍ବେ ମଂ ଉପସଙ୍କମ୍ମ, ପୁନାପି ଅଭିୱନ୍ଦିସୁଂ।

''ସମାଦିଯିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧଗୁଣଂ, ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱାନ ମାନସଂ;

ଦୀପଙ୍କରଂ ନମସ୍ସିତ୍ୱା, ଆସନା ୱୁଟ୍ଠହିଂ ତଦା''ତି।

ଅଥ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଆସନା ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତଂ ସକଲଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳଅଦେୱତା ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଦିବ୍ବେହି ମାଲାଗନ୍ଧେହି ପୂଜେତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ''ଅଯ୍ୟ ସୁମେଧତାପସ, ତଯା ଅଜ୍ଜ ଦୀପଙ୍କରଦସବଲସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ମହତୀ ପତ୍ଥନା ପତ୍ଥିତା, ସା ତେ ଅନନ୍ତରାଯେନ ସମିଜ୍ଝତୁ, ମା ତେ ଭଯଂ ୱା ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ୱା ଅହୋସି, ସରୀରେ ଅପ୍ପମତ୍ତକୋପି ରୋଗୋ ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ଖିପ୍ପଂ ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ପଟିୱିଜ୍ଝ। ଯଥା ପୁପ୍ଫୂପଗଫଲୂପଗା ରୁକ୍ଖା ସମଯେ ପୁପ୍ଫନ୍ତି ଚେୱ ଫଲନ୍ତି ଚ, ତଥେୱ ତ୍ୱମ୍ପି ସମଯଂ ଅନତିକ୍କମିତ୍ୱା ଖିପ୍ପଂ ସମ୍ବୋଧିମୁତ୍ତମଂ ଫୁସସ୍ସୂ''ତିଆଦୀନି ଥୁତିମଙ୍ଗଲାନି ପଯିରୁଦାହଂସୁ, ଏୱଂ ପଯିରୁଦାହିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଦେୱଟ୍ଠାନମେୱ ଅଗମଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଦେୱତାହି ଅଭିତ୍ଥୁତୋ ''ଅହଂ ଦସ ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା କପ୍ପସତସହସ୍ସାଧିକାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟାନଂ ମତ୍ଥକେ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ''ତି ୱୀରିଯଂ ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ଅଧିଟ୍ଠାଯ ନଭଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତମେୱ ଅଗମାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

''ଦିବ୍ବଂ ମାନୁସକଂ ପୁପ୍ଫଂ, ଦେୱା ମାନୁସକା ଉଭୋ;

ସମୋକିରନ୍ତି ପୁପ୍ଫେହି, ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତସ୍ସ ଆସନା।

''ୱେଦଯନ୍ତି ଚ ତେ ସୋତ୍ଥିଂ, ଦେୱା ମାନୁସକା ଉଭୋ;

ମହନ୍ତଂ ପତ୍ଥିତଂ ତୁଯ୍ହଂ, ତଂ ଲଭସ୍ସୁ ଯଥିଚ୍ଛିତଂ।

''ସବ୍ବୀତିଯୋ ୱିୱଜ୍ଜନ୍ତୁ, ସୋକୋ ରୋଗୋ ୱିନସ୍ସତୁ;

ମା ତେ ଭୱନ୍ତ୍ୱନ୍ତରାଯା, ଫୁସ ଖିପ୍ପଂ ବୋଧିମୁତ୍ତମଂ।

''ଯଥାପି ସମଯେ ପତ୍ତେ, ପୁପ୍ଫନ୍ତି ପୁପ୍ଫିନୋ ଦୁମା;

ତଥେୱ ତ୍ୱଂ ମହାୱୀର, ବୁଦ୍ଧଞ୍ଞାଣେନ ପୁପ୍ଫସ୍ସୁ।

''ଯଥା ଯେ କେଚି ସମ୍ବୁଦ୍ଧା, ପୂରଯୁଂ ଦସ ପାରମୀ;

ତଥେୱ ତ୍ୱଂ ମହାୱୀର, ପୂରଯ ଦସ ପାରମୀ।

''ଯଥା ଯେ କେଚି ସମ୍ବୁଦ୍ଧା, ବୋଧିମଣ୍ଡମ୍ହି ବୁଜ୍ଝରେ;

ତଥେୱ ତ୍ୱଂ ମହାୱୀର, ବୁଜ୍ଝସ୍ସୁ ଜିନବୋଧିଯଂ।

''ଯଥା ଯେ କେଚି ସମ୍ବୁଦ୍ଧା, ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତଯୁଂ;

ତଥେୱ ତ୍ୱଂ ମହାୱୀର, ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତଯ।

‘‘ପୁଣ୍ଣମାଯେ ଯଥା ଚନ୍ଦୋ, ପରିସୁଦ୍ଧୋ ୱିରୋଚତି;

ତଥେୱ ତ୍ୱଂ ପୁଣ୍ଣମନୋ, ୱିରୋଚ ଦସସହସ୍ସିଯଂ।

‘‘ରାହୁମୁତ୍ତୋ ଯଥା ସୂରିଯୋ, ତାପେନ ଅତିରୋଚତି;

ତଥେୱ ଲୋକା ମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା, ୱିରୋଚ ସିରିଯା ତୁୱଂ।

‘‘ଯଥା ଯା କାଚି ନଦିଯୋ, ଓସରନ୍ତି ମହୋଦଧିଂ;

ଏୱଂ ସଦେୱକା ଲୋକା, ଓସରନ୍ତୁ ତୱନ୍ତିକେ।

‘‘ତେହି ଥୁତପ୍ପସତ୍ଥୋ ସୋ, ଦସ ଧମ୍ମେ ସମାଦିଯ;

ତେ ଧମ୍ମେ ପରିପୂରେନ୍ତୋ, ପୱନଂ ପାୱିସୀ ତଦା’’ତି।

ସୁମେଧକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ରମ୍ମନଗରୱାସିନୋପି ଖୋ ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ମହାଦାନଂ ଅଦଂସୁ। ସତ୍ଥା ତେସଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ମହାଜନଂ ସରଣାଦୀସୁ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ରମ୍ମନଗରମ୍ହା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତତୋ ଉଦ୍ଧମ୍ପି ଯାୱତାଯୁକଂ ତିଟ୍ଠନ୍ତୋ ସବ୍ବଂ ବୁଦ୍ଧକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ଅନୁକ୍କମେନ ଅନୁପାଦିସେସାଯ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ପରିନିବ୍ବାଯି। ତତ୍ଥ ଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ବୁଦ୍ଧୱଂସେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ତତ୍ଥ –

‘‘ତଦା ତେ ଭୋଜଯିତ୍ୱାନ, ସସଙ୍ଘଂ ଲୋକନାଯକଂ;

ଉପଗଚ୍ଛୁଂ ସରଣଂ ତସ୍ସ, ଦୀପଙ୍କରସ୍ସ ସତ୍ଥୁନୋ।

‘‘ସରଣାଗମନେ କଞ୍ଚି, ନିୱେସେତି ତଥାଗତୋ;

କଞ୍ଚି ପଞ୍ଚସୁ ସୀଲେସୁ, ସୀଲେ ଦସୱିଧେ ପରଂ।

‘‘କସ୍ସଚି ଦେତି ସାମଞ୍ଞଂ, ଚତୁରୋ ଫଲମୁତ୍ତମେ;

କସ୍ସଚି ଅସମେ ଧମ୍ମେ, ଦେତି ସୋ ପଟିସମ୍ଭିଦା।

‘‘କସ୍ସଚି ୱରସମାପତ୍ତିଯୋ, ଅଟ୍ଠ ଦେତି ନରାସଭୋ;

ତିସ୍ସୋ କସ୍ସଚି ୱିଜ୍ଜାଯୋ, ଛଳଭିଞ୍ଞା ପୱେଚ୍ଛତି।

‘‘ତେନ ଯୋଗେନ ଜନକାଯଂ, ଓୱଦତି ମହାମୁନି;

ତେନ ୱିତ୍ଥାରିକଂ ଆସି, ଲୋକନାଥସ୍ସ ସାସନଂ।

‘‘ମହାହନୁସଭକ୍ଖନ୍ଧୋ, ଦୀପଙ୍କରସନାମକୋ;

ବହୂ ଜନେ ତାରଯତି, ପରିମୋଚେତି ଦୁଗ୍ଗତିଂ।

‘‘ବୋଧନେଯ୍ୟଂ ଜନଂ ଦିସ୍ୱା, ସତସହସ୍ସେପି ଯୋଜନେ;

ଖଣେନ ଉପଗନ୍ତ୍ୱାନ, ବୋଧେତି ତଂ ମହାମୁନି।

‘‘ପଠମାଭିସମଯେ ବୁଦ୍ଧୋ, କୋଟିସତମବୋଧଯି;

ଦୁତିଯାଭିସମଯେ ନାଥୋ, ନୱୁତିକୋଟିମବୋଧଯି।

‘‘ଯଦା ଚ ଦେୱଭୱନମ୍ହି, ବୁଦ୍ଧୋ ଧମ୍ମମଦେସଯି;

ନୱୁତିକୋଟିସହସ୍ସାନଂ, ତତିଯାଭିସମଯୋ ଅହୁ।

‘‘ସନ୍ନିପାତା ତଯୋ ଆସୁଂ, ଦୀପଙ୍କରସ୍ସ ସତ୍ଥୁନୋ;

କୋଟିସତସହସ୍ସାନଂ, ପଠମୋ ଆସି ସମାଗମୋ।

‘‘ପୁନ ନାରଦକୂଟମ୍ହି, ପୱିୱେକଗତେ ଜିନେ;

ଖୀଣାସୱା ୱୀତମଲା, ସମିଂସୁ ସତକୋଟିଯୋ।

‘‘ଯମ୍ହି କାଲେ ମହାୱୀରୋ, ସୁଦସ୍ସନସିଲୁଚ୍ଚଯେ;

ନୱୁତିକୋଟିସହସ୍ସେହି, ପୱାରେସି ମହାମୁନି।

‘‘ଅହଂ ତେନ ସମଯେନ, ଜଟିଲୋ ଉଗ୍ଗତାପନୋ;

ଅନ୍ତଲିକ୍ଖମ୍ହି ଚରଣୋ, ପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞାସୁ ପାରଗୂ।

‘‘ଦସୱୀସସହସ୍ସାନଂ , ଧମ୍ମାଭିସମଯୋ ଅହୁ;

ଏକଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଅଭିସମଯା, ଗଣନାତୋ ଅସଙ୍ଖିଯା।

‘‘ୱିତ୍ଥାରିକଂ ବାହୁଜଞ୍ଞଂ, ଇଦ୍ଧଂ ଫୀତଂ ଅହୁ ତଦା;

ଦୀପଙ୍କରସ୍ସ ଭଗୱତୋ, ସାସନଂ ସୁୱିସୋଧିତଂ।

‘‘ଚତ୍ତାରି ସତସହସ୍ସାନି, ଛଳଭିଞ୍ଞା ମହିଦ୍ଧିକା;

ଦୀପଙ୍କରଂ ଲୋକୱିଦୁଂ, ପରିୱାରେନ୍ତି ସବ୍ବଦା।

‘‘ଯେ କେଚି ତେନ ସମଯେନ, ଜହନ୍ତି ମାନୁସଂ ଭୱଂ;

ଅପତ୍ତମାନସା ସେକ୍ଖା, ଗରହିତା ଭୱନ୍ତି ତେ।

‘‘ସୁପୁପ୍ଫିତଂ ପାୱଚନଂ, ଅରହନ୍ତେହି ତାଦିହି;

ଖୀଣାସୱେହି ୱିମଲେହି, ଉପସୋଭତି ସଦେୱକେ।

‘‘ନଗରଂ ରମ୍ମୱତୀ ନାମ, ସୁଦେୱୋ ନାମ ଖତ୍ତିଯୋ;

ସୁମେଧା ନାମ ଜନିକା, ଦୀପଙ୍କରସ୍ସ ସତ୍ଥୁନୋ।

‘‘ସୁମଙ୍ଗଲୋ ଚ ତିସ୍ସୋ ଚ, ଅହେସୁଂ ଅଗ୍ଗସାୱକା;

ସାଗତୋ ନାମୁପଟ୍ଠାକୋ, ଦୀପଙ୍କରସ୍ସ ସତ୍ଥୁନୋ।

‘‘ନନ୍ଦା ଚେୱ ସୁନନ୍ଦା ଚ, ଅହେସୁଂ ଅଗ୍ଗସାୱିକା;

ବୋଧି ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ, ପିପ୍ଫଲୀତି ପୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ଅସୀତିହତ୍ଥମୁବ୍ବେଧୋ, ଦୀପଙ୍କରୋ ମହାମୁନି;

ସୋଭତି ଦୀପରୁକ୍ଖୋୱ, ସାଲରାଜାୱ ଫୁଲ୍ଲିତୋ।

‘‘ସତସହସ୍ସୱସ୍ସାନି, ଆଯୁ ତସ୍ସ ମହେସିନୋ;

ତାୱତା ତିଟ୍ଠମାନୋ ସୋ, ତାରେସି ଜନତଂ ବହୁଂ।

‘‘ଜୋତଯିତ୍ୱାନ ସଦ୍ଧମ୍ମଂ, ସନ୍ତାରେତ୍ୱା ମହାଜନଂ;

ଜଲିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଖନ୍ଧୋୱ, ନିବ୍ବୁତୋ ସୋ ସସାୱକୋ।

‘‘ସା ଚ ଇଦ୍ଧି ସୋ ଚ ଯସୋ, ତାନି ଚ ପାଦେସୁ ଚକ୍କରତନାନି;

ସବ୍ବଂ ତମନ୍ତରହିତଂ, ନନୁ ରିତ୍ତା ସବ୍ବସଙ୍ଖାରା’’ତି।

ଦୀପଙ୍କରସ୍ସ ପନ ଭଗୱତୋ ଅପରଭାଗେ ଏକଂ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା କୋଣ୍ଡଞ୍ଞୋ ନାମ ସତ୍ଥା ଉଦପାଦି। ତସ୍ସାପି ତଯୋ ସାୱକସନ୍ନିପାତା ଅହେସୁଂ। ପଠମସନ୍ନିପାତେ କୋଟିସତସହସ୍ସଂ, ଦୁତିଯେ କୋଟିସହସ୍ସଂ, ତତିଯେ ନୱୁତିକୋଟିଯୋ। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ୱିଜିତାୱୀ ନାମ ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ହୁତ୍ୱା କୋଟିସତସହସ୍ସସଙ୍ଖସ୍ସ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ମହାଦାନଂ ଅଦାସି। ସତ୍ଥା ବୋଧିସତ୍ତଂ ‘‘ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସୀ’’ତି ବ୍ୟାକରିତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ସୋ ସତ୍ଥୁ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ନିଯ୍ୟାଦେତ୍ୱା ପବ୍ବଜି। ସୋ ତୀଣି ପିଟକାନି ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିଯୋ ପଞ୍ଚ ଅଭିଞ୍ଞାଯୋ ଚ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଅପରିହୀନଜ୍ଝାନୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତି। କୋଣ୍ଡଞ୍ଞସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପନ ରମ୍ମୱତୀ ନାମ ନଗରଂ, ସୁନନ୍ଦୋ ନାମ ଖତ୍ତିଯୋ ପିତା, ସୁଜାତା ନାମ ଦେୱୀ ମାତା, ଭଦ୍ଦୋ ଚ ସୁଭଦ୍ଦୋ ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା, ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ ନାମୁପଟ୍ଠାକୋ, ତିସ୍ସା ଚ ଉପତିସ୍ସା ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱିକା, ସାଲକଲ୍ୟାଣୀ ବୋଧି, ଅଟ୍ଠାସୀତିହତ୍ଥୁବ୍ବେଧଂ ସରୀରଂ, ୱସ୍ସସତସହସ୍ସଂ ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ ଅହୋସି।

‘‘ଦୀପଙ୍କରସ୍ସ ଅପରେନ, କୋଣ୍ଡଞ୍ଞୋ ନାମ ନାଯକୋ;

ଅନନ୍ତତେଜୋ ଅମିତଯସୋ, ଅପ୍ପମେଯ୍ୟୋ ଦୁରାସଦୋ’’ତି।

ତସ୍ସ ଅପରଭାଗେ ଏକଂ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂଯେୱ କପ୍ପେ ଚତ୍ତାରୋ ବୁଦ୍ଧା ନିବ୍ବତ୍ତିଂସୁ ମଙ୍ଗଲୋ, ସୁମନୋ, ରେୱତୋ, ସୋଭିତୋତି। ମଙ୍ଗଲସ୍ସ ଭଗୱତୋ ତଯୋ ସନ୍ନିପାତା ଅହେସୁଂ। ତେସୁ ପଠମସନ୍ନିପାତେ କୋଟିସତସହସ୍ସଂ ଭିକ୍ଖୂ ଅହେସୁଂ, ଦୁତିଯେ କୋଟିସହସ୍ସଂ, ତତିଯେ ନୱୁତିକୋଟିଯୋ। ୱେମାତିକଭାତା କିରସ୍ସ ଆନନ୍ଦକୁମାରୋ ନାମ ନୱୁତିକୋଟିସଙ୍ଖାଯ ପରିସାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଧମ୍ମସ୍ସୱନତ୍ଥାଯ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ସତ୍ଥା ତସ୍ସ ଅନୁପୁବ୍ବିଂ କଥଂ କଥେସି, ସୋ ସଦ୍ଧିଂ ପରିସାଯ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ସତ୍ଥା ତେସଂ କୁଲପୁତ୍ତାନଂ ପୁବ୍ବଚରିତଂ

ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଇଦ୍ଧିମଯପଭଉଚୀୱରସ୍ସ ଉପନିସ୍ସଯଂ ଦିସ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥଂ ପସାରେତ୍ୱା ''ଏଥ, ଭିକ୍ଖୱୋ''ତି ଆହ। ସବ୍ବେ ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ଇଦ୍ଧିମଯପତ୍ତଚୀୱରଧରା ସଟ୍ଠିୱସ୍ସମହାଥେରା ୱିଯ ଆକପ୍ପସମ୍ପନ୍ନା ହୁତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପରିୱାରଯିଂସୁ। ଅଯମସ୍ସ ତତିଯୋ ସାୱକସନ୍ନିପାତୋ ଅହୋସି।

ଯଥା ପନ ଅଞ୍ଞେସଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ସମନ୍ତା ଅସୀତିହତ୍ଥପ୍ପମାଣାଯେୱ ସରୀରପ୍ପଭା ଅହୋସି, ନ ଏୱଂ ତସ୍ସ ତସ୍ସ ପନ ଭଗୱତୋ ସରୀରପ୍ପଭା ନିଚ୍ଚକାଲଂ ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁଂ ଫରିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ରୁକ୍ଖପଥୱିପବ୍ବତସମୁଦ୍ଦାଦଯୋ ଅନ୍ତମସୋ ଉକ୍ଖଲିକାଦୀନି ଉପାଦାଯ ସୁୱଣ୍ଣପଟ୍ଟପରିଯୋନଦ୍ଧା ୱିଯ ଅହେସୁଂ। ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ ପନସ୍ସ ନୱୁତିୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଅହୋସି। ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯାଦଯୋ ଅତ୍ତନୋ ପଭାଯ ୱିରୋଚିତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ, ରତ୍ତିନ୍ଦିୱପରିଚ୍ଛେଦୋ ନ ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ। ଦିୱା ସୂରିଯାଲୋକେନ ୱିଯ ସତ୍ତା ନିଚ୍ଚଂ ବୁଦ୍ଧାଲୋକେନେୱ ୱିଚରିଂସୁ, ସାଯଂ ପୁପ୍ଫିତକୁସୁମାନଂ, ପାତୋ ରୱନକସକୁଣାଦୀନଞ୍ଚ ୱସେନ ଲୋକୋ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱପରିଚ୍ଛେଦଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେସି।

କିଂ ପନ ଅଞ୍ଞେସଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଅଯମାନୁଭାୱୋ ନତ୍ଥୀତି? ନୋ ନତ୍ଥି। ତେପି ହି ଆକଙ୍ଖମାନା ଦସସହସ୍ସିଂ ୱା ଲୋକଧାତୁଂ ତତୋ ୱା ଭିଯ୍ୟୋ ଆଭାଯ ଫରେଯ୍ୟୁଂ। ମଙ୍ଗଲସ୍ସ ପନ ଭଗୱତୋ ପୁବ୍ବପତ୍ଥନାୱସେନ ଅଞ୍ଞେସଂ ବ୍ୟାମପ୍ପଭା ୱିଯ ସରୀରପ୍ପଭା ନିଚ୍ଚକାଲମେୱ ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁଂ ଫରିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ସୋ କିର ବୋଧିସତ୍ତଚରିଯକାଲେ ୱେସ୍ସନ୍ତରସଦିସେ ଅତ୍ତଭାୱେ ଠିତୋ ସପୁତ୍ତଦାରୋ ୱଙ୍କପବ୍ବତସଦିସେ ପବ୍ବତେ ୱସି। ଅଥେକୋ ଖରଦାଠିକୋ ନାମ ଯକ୍ଖୋ ମହାପୁରିସସ୍ସ ଦାନଜ୍ଝାସଯତଂ ସୁତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୱଣ୍ଣେନ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ଦ୍ୱେ ଦାରକେ ଯାଚି। ମହାସତ୍ତୋ ''ଦଦାମି ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପୁତ୍ତକେ''ତି ହଟ୍ଠପହଟ୍ଠୋ ଉଦକପରିଯନ୍ତଂ ପଥୱିଂ କମ୍ପେନ୍ତୋ ଦ୍ୱେପି ଦାରକେ ଅଦାସି। ଯକ୍ଖୋ ଚଙ୍କମନକୋଟିଯଂ ଆଲମ୍ବନଫଲକଂ ନିସ୍ସାଯ ଠତ୍ୱା ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସେୱ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ମୂଲକଲାପେ ୱିଯ ଦ୍ୱେ ଦାରକେ ଖାଦି। ମହାପୁରିସସ୍ସ ଯକ୍ଖଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ମୁଖେ ୱିୱଟମତ୍ତେ ଅଗ୍ଗିଜାଲଂ ୱିଯ ଲୋହିତଧାରଂ ଉଗ୍ଗିରମାନଂ ତସ୍ସ ମୁଖଂ ଦିସ୍ୱାପି କେସଗ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି ଦୋମନସ୍ସଂ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ''ସୁଦିନ୍ନଂ ୱତ ମେ ଦାନ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତଯତୋ ପନସ୍ସ ସରୀରେ ମହନ୍ତଂ ପୀତିସୋମନସ୍ସ ଉଦପାଦି। ସୋ ''ଇମସ୍ସ ମେ ନିସ୍ସନ୍ଦେନ ଅନାଗତେ ଇମିନାୱ ନୀହାରେନ ରସ୍ମିଯୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତୂ''ତି ପତ୍ଥନଂ ଅକାସି। ତସ୍ସ ତଂ ପତ୍ଥନଂ ନିସ୍ସାଯ ବୁଦ୍ଧଭୂତସ୍ସ ସରୀରତୋ ରସ୍ମିଯୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଏତ୍ତକଂ ଠାନଂ ଫରିଂସୁ।

ଅପରମ୍ପିସ୍ସ ପୁବ୍ବଚରିତଂ ଅତ୍ଥି। ସୋ କିର ବୋଧିସତ୍ତକାଲେ ଏକସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଚେତିଯଂ ଦିସ୍ୱା ''ଇମସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ମଯା ଜୀୱିତଂ ପରିଚ୍ଚଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଦଣ୍ଡଦୀପିକାୱେଠନନିଯାମେନ ସକଲସରୀରଂ ୱେଠାପେତ୍ୱା ରତନମତ୍ତମକୁଳଂ ସତସହସ୍ସଗ୍ଘନିକଂ ସୁୱଣ୍ଣପାତିଂ ସପ୍ପିସ୍ସ ପୂରାପେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ସହସ୍ସୱଟ୍ଟିଯୋ ଜାଲାପେତ୍ୱା ତଂ ସୀସେନାଦାଯ ସକଲସରୀରଂ ଜାଲାପେତ୍ୱା ଚେତିଯଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କରୋନ୍ତୋ ସକଲରତ୍ତିଂ ୱୀତିନାମେସି। ଏୱଂ ଯାୱ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନା ୱାଯମନ୍ତସ୍ସାପିସ୍ସ ଲୋମକୂପମତ୍ତମ୍ପି ଉସୁମଂ ନ ଗଣ୍ହି। ପଦୁମଗବ୍ଭଂ ପୱିଟ୍ଠକାଲୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ଧମ୍ମୋ ହି ନାମେସ ଅତ୍ତାନଂ ରକ୍ଖନ୍ତଂ ରକ୍ଖତି। ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଧମ୍ମୋ ହୱେ ରକ୍ଖତି ଧମ୍ମଚାରିଂ, ଧମ୍ମୋ ସୁଚିଣ୍ଣୋ ସୁଖମାୱହାତି;

ଏସାନିସଂସୋ ଧମ୍ମେ ସୁଚିଣ୍ଣେ, ନ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି ଧମ୍ମଚାରୀ''ତି। (ଥେରଗା। ୩୦୩; ଜା। ୧।୧୦।୧୦୨; ୧।୧୫।୩୮୫);

ଇମସ୍ସାପି କମ୍ମସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦେନ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସରୀରୋଭାସୋ ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁଂ ଫରିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି।

ତଦା ଅମ୍ହାକଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସୁରୁଚି ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହୁତ୍ୱା ''ସତ୍ଥାରଂ ନିମନ୍ତେସ୍ସାମୀ''ତି ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମଧୁରଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା ''ସ୍ୱେ ମଯ୍ହଂ ଭିକ୍ଖଂ ଗଣ୍ହଥ, ଭନ୍ତେ''ତି ଆହ। ବ୍ରାହ୍ମଣ, କିତ୍ତକେହି ତେ ଭିକ୍ଖୂହି ଅତ୍ଥୋତି? ''କିତ୍ତକା ପନ ୱୋ, ଭନ୍ତେ, ପରିୱାରଭିକ୍ଖୂ''ତି ଆହ। ତଦା ପନ ସତ୍ଥୁ ପଠମସନ୍ନିପାତୋଯେୱ ହୋତି, ତସ୍ମା ''କୋଟିସତସହସ୍ସ''ନ୍ତି ଆହ। ଭନ୍ତେ, ସବ୍ବେହିପି ସଦ୍ଧିଂ ମଯ୍ହଂ ଗେହେ ଭିକ୍ଖଂ ଗଣ୍ହଥାତି। ସତ୍ଥା ଅଧିୱାସେସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସ୍ୱାତନାଯ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଗେହଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି – ''ଅହଂ ଏତ୍ତକାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଯାଗୁଭତ୍ତୱତ୍ଥାଦୀନି ଦାତୁଂ ସକ୍କୋମି, ନିସୀଦନଟ୍ଠାନଂ ପନ କଥଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି।

ତସ୍ସ ସା ଚିନ୍ତା ଚତୁରାସୀତିଯୋଜନସହସ୍ସମତ୍ଥକେ ଠିତସ୍ସ ଦେୱରଞ୍ଞୋ ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲସିଲାସନସ୍ସ ଉଣ୍ହଭାୱଂ ଜନେସି। ସକ୍କୋ ''କୋ ନୁ ଖୋ ମଂ ଇମମ୍ହା ଠାନା ଚାୱେତୁକାମୋ''ତି ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ଓଲୋକେନ୍ତୋ ମହାପୁରିସଂ ଦିସ୍ୱା ''ସୁରୁଚି ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ନିସୀଦନଟ୍ଠାନତ୍ଥାଯ ଚିନ୍ତେସି, ମଯାପି ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁଞ୍ଞକୋଟ୍ଠାସଂ ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱଡ୍ଢକିୱଣ୍ଣଂ ନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ୱାସିଫରସୁହତ୍ଥୋ ମହାପୁରିସସ୍ସ ପୁରତୋ ପାତୁରହୋସି। ସୋ ''ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ କସ୍ସଚି ଭତିଯା କତ୍ତବ୍ବ''ନ୍ତି ଆହ। ମହାପୁରିସୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ''କିଂ କମ୍ମଂ କରିସ୍ସସୀ''ତି ଆହ। ''ମମ

ଅଜାନନସିପ୍ପଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଗେହଂ ୱା ମଣ୍ଡପଂ ୱା ଯୋ ଯଂ କାରେତି, ତସ୍ସ ତଂ କାତୁଂ ଜାନାମୀ''ତି। ''ତେନ ହି ମୟ୍ହଂ କମ୍ମଂ ଅତ୍ଥୀ''ତି। ''କିଂ ଅୟ୍ୟା''ତି? ''ସ୍ୱାତନାଯ ମେ କୋଟିସତସହସ୍ସଭିକ୍ଖୂ ନିମନ୍ତିତା, ତେସଂ ନିସୀଦନମଣ୍ଡପଂ କରିସ୍ସସୀ''ତି। ''ଅହଂ ନାମ କରେୟ୍ୟଂ, ସଚେ ମମ ଭତିଂ ଦାତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସଥା''ତି। ''ସକ୍ଖିସ୍ସାମି ତାତା''ତି। ''ସାଧୁ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକଂ ପଦେସଂ ଓଲୋକେସି, ଦ୍ୱାଦସତେରସଯୋଜନପ୍ପମାଣୋ ପଦେସୋ କସିଣମଣ୍ଡଲଂ ୱିଯ ସମତଲୋ ଅହୋସି। ସୋ ''ଏତ୍ତକେ ଠାନେ ସତ୍ତରତନମଯୋ ମଣ୍ଡପୋ ଉଟ୍ଠହତୂ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଓଲୋକେସି। ତାୱଦେୱ ପଥୱିଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ମଣ୍ଡପୋ ଉଟ୍ଠହି। ତସ୍ସ ସୋୱଣ୍ଣମଯେସୁ ଥମ୍ଭେସୁ ରଜତମଯା ଘଟକା ଅହେସୁଂ, ରଜତମଯେସୁ ସୋୱଣ୍ଣମଯା, ମଣିତ୍ଥମ୍ଭେସୁ ପୱାଳମଯା, ପୱାଳତ୍ଥମ୍ଭେସୁ ମଣିମଯା, ସତ୍ତରତନମଯେସୁ ସତ୍ତରତନମଯାୱ ଘଟକା ଅହେସୁଂ । ତତୋ ''ମଣ୍ଡପସ୍ସ ଅନ୍ତରନ୍ତରେନ କିଙ୍କିଣିକଜାଲଂ ଓଲମ୍ବତୂ''ତି ଓଲୋକେସି, ସହ ଓଲୋକନେନେୱ କିଙ୍କିଣିକଜାଲଂ ଓଲମ୍ବି, ଯସ୍ସ ମନ୍ଦୱାତେରିତସ୍ସ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକସ୍ସେୱ ତୂରିଯସ୍ସ ମଧୁରସଦ୍ଦୋ ନିଗ୍ଗଚ୍ଛତି, ଦିବ୍ବସଙ୍ଗୀତିୱତ୍ତନକାଲୋ ୱିଯ ହୋତି। ''ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଗନ୍ଧଦାମମାଲାଦାମାନି ଓଲମ୍ବନ୍ତୂ''ତି ଚିନ୍ତେସି, ଦାମାନି ଓଲମ୍ବିଂସୁ। ''କୋଟିସତସହସ୍ସସଙ୍ଖାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଆସନାନି ଚ ଆଧାରକାନି ଚ ପଥୱିଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠହନ୍ତୂ''ତି ଚିନ୍ତେସି, ତାୱଦେୱ ଉଟ୍ଠହିଂସୁ। ''କୋଣେ କୋଣେ ଏକେକା ଉଦକଚାଟିଯୋ ଉଟ୍ଠହନ୍ତୂ''ତି ଚିନ୍ତେସି, ଉଦକଚାଟିଯୋ ଉଟ୍ଠହିଂସୁ।

ଏତ୍ତକଂ ମାପେତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଏହି ଅୟ୍ୟ, ତୱ ମଣ୍ଡପଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ମୟ୍ହଂ ଭତିଂ ଦେହୀ''ତି ଆହ। ମହାପୁରିସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ମଣ୍ଡପଂ ଓଲୋକେସି, ଓଲୋକେନ୍ତସ୍ସେୱସ୍ସ ସକଲସରୀରଂ ପଞ୍ଚୱଣ୍ଣାଯ ପୀତିଯା ନିରନ୍ତରଂ ଫୁଟଂ ଅହୋସି। ଅଥସ୍ସ ମଣ୍ଡପଂ ଓଲୋକଯତୋ ଏତଦହୋସି – ''ନାଯଂ ମଣ୍ଡପୋ ମନୁସ୍ସଭୂତେନ କତୋ, ମୟ୍ହଂ ପନ ଅଜ୍ଝାସଯଂ ମୟ୍ହଂ ଗୁଣଂ ଆଗମ୍ମ ଅଦ୍ଧା ସକ୍କଭୱନଂ ଉଣ୍ହଂ ଅହୋସି, ତତୋ ସକ୍କେନ ଦେୱରଞ୍ଞା ଅଯଂ ମଣ୍ଡପୋ କାରିତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି। ''ନ ଖୋ ପନ ମେ ଯୁତ୍ତଂ ଏୱରୂପେ ମଣ୍ଡପେ ଏକଦିୱସଂଯେୱ ଦାନଂ ଦାତୁଂ, ସତ୍ତାହଂ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେସି। ବାହିରକଦାନଞ୍ହି କିତ୍ତକମ୍ପି ସମାନଂ ବୋଧିସତ୍ତାନଂ ତୁଟ୍ଠିଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଅଲଙ୍କତସୀସଂ ପନ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଜିତଅକ୍ଖୀନି ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ହଦଯମଂସଂ ୱା ଉବ୍ବଟ୍ଟେତ୍ୱା ଦିନ୍ନକାଲେ ବୋଧିସତ୍ତାନଂ ଚାଗଂ ନିସ୍ସାଯ ତୁଟ୍ଠି ନାମ ହୋତି। ଅମ୍ହାକମ୍ପି ହି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସିୱିଜାତକେ ଦେୱସିକଂ ପଞ୍ଚ କହାପଣସତସହସ୍ସାନି ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଚତୂସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ନଗରମଜ୍ଝେ ଚ ଦାନଂ ଦେନ୍ତସ୍ସ ତଂ ଦାନଂ ଚାଗତୁଟ୍ଠିଂ ଉପ୍ପାଦେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ଯଦା ପନସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣୱଣ୍ଣେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ଅକ୍ଖୀନି ଯାଚି, ତଦା ତାନି ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ଦଦମାନସ୍ସେୱ ହାସୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, କେସଗ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ ନାହୋସି। ଏୱଂ ଦାନଂ ନିସ୍ସାଯ ବୋଧିସତ୍ତାନଂ ତିତ୍ତି ନାମ ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ସୋପି ମହାପୁରିସୋ ''ସତ୍ତାହଂ ମଯା କୋଟିସତସହସ୍ସସଙ୍ଖାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଦାନଂ ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ମଣ୍ଡପେ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ସତ୍ତାହଂ ଗୱପାନଂ ନାମ ଦାନଂ ଅଦାସି। ଗୱପାନନ୍ତି ମହନ୍ତେ ମହନ୍ତେ କୋଲମ୍ବେ ଖୀରସ୍ସ ପୂରେତ୍ୱା ଉଦ୍ଧନେସୁ ଆରୋପେତ୍ୱା ଘନପାକପକ୍କେ ଖୀରେ ଥୋକେ ତଣ୍ଡୁଲେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପକ୍କମଧୁସକ୍କରାଚୁଣ୍ଣସପ୍ପୀହି ଅଭିସଙ୍ଖତଂ ଭୋଜନଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ମନୁସ୍ସାଯେୱ ପନ ପରିୱିସିତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ, ଦେୱାପି ଏକନ୍ତରିକା ହୁତ୍ୱା ପରିୱିସିଂସୁ। ଦ୍ୱାଦସତେରସଯୋଜନପ୍ପମାଣଂ ଠାନମ୍ପି ଭିକ୍ଖୂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ନପ୍ପହୋସିଯେୱ। ତେ ପନ ଭିକ୍ଖୂ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ନିସୀଦିଂସୁ। ପରିଯୋସାନଦିୱସେ ସବ୍ବଭିକ୍ଖୂନଂ ପତ୍ତାନି ଧୋୱାପେତ୍ୱା ଭେସଜ୍ଜତ୍ଥାଯ ସପ୍ପିନୱନୀତମଧୁଫାଣିତାଦୀନି ପୂରେତ୍ୱା ତିଚୀୱରେହି ସଦ୍ଧିଂ ଅଦାସି, ସଙ୍ଘନୱକଭିକ୍ଖୁନା ଲଦ୍ଧଚୀୱରସାଟକା ସତସହସ୍ସଗ୍ଘନକା ଅହେସୁଂ।

ସତ୍ଥା ଅନୁମୋଦନଂ କରୋନ୍ତୋ ''ଅଯଂ ପୁରିସୋ ଏୱରୂପଂ ମହାଦାନଂ ଅଦାସି, କୋ ନୁ ଖୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ ''ଅନାଗତେ କପ୍ପସତସହସ୍ସାଧିକାନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟାନଂ ମତ୍ଥକେ ଗୋତମୋ ନାମ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଦିସ୍ୱା ମହାପୁରିସଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ''ତ୍ୱଂ ଏତ୍ତକଂ ନାମ କାଲଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଗୋତମୋ ନାମ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସୀ''ତି ବ୍ୟାକାସି। ମହାପୁରିସୋ ବ୍ୟାକରଣଂ ସୁତ୍ୱା ''ଅହଂ କିର ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସାମି, କୋ ମେ ଘରାୱାସେନ ଅତ୍ଥୋ, ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତଥାରୂପଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଖେଳପିଣ୍ଡଂ ୱିଯ ପହାଯ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଅଭିଞ୍ଞା ଚ ସମାପତ୍ତିଯୋ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଆଯୁପରିଯୋସାନେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତି।

ମଙ୍ଗଲସ୍ସ ପନ ଭଗୱତୋ ନଗରଂ ଉତ୍ତରଂ ନାମ ଅହୋସି, ପିତାପି ଉତ୍ତରୋ ନାମ ଖତ୍ତିଯୋ, ମାତାପି ଉତ୍ତରା ନାମ ଦେୱୀ, ସୁଦେୱୋ ଚ ଧମ୍ମସେନୋ ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା, ପାଲିତୋ ନାମୁପଟ୍ଠାକୋ, ସୀୱଲୀ ଚ ଅସୋକା ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱିକା, ନାଗରୁକ୍ଖୋ ବୋଧି, ଅଟ୍ଠାସୀତିହତ୍ଥୁବ୍ବେଧଂ ସରୀରଂ ଅହୋସି। ନୱୁତିୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଠତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବୁତେ ପନ ତସ୍ମିଂ ଭଗୱତି ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ଦସ ଚକ୍କୱାଳସହସ୍ସାନି ଏକନ୍ଧକାରାନି ଅହେସୁଂ। ସବ୍ବଚକ୍କୱାଳେସୁ ମନୁସ୍ସାନଂ ମହନ୍ତଂ ଆରୋଦନପରିଦେୱନଂ ଅହୋସି।

''କୋଣ୍ଡଞ୍ଞସ୍ସ ଅପରେନ, ମଙ୍ଗଲୋ ନାମ ନାଯକୋ;

ତମଂ ଲୋକେ ନିହନ୍ତ୍ୱାନ, ଧମ୍ମୋକ୍କମଭିଧାରଯୀ''ତି।

ଏଓଂ ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁଂ ଅନ୍ଧକାରଂ କତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବୁତସ୍ସ ତସ୍ସ ଭଗଓତୋ ଅପରଭାଗେ ସୁମନୋ ନାମ ସତ୍ଥା ଉଦପାଦି। ତସ୍ସାପି ତଯୋ ସାଓକସନ୍ନିପାତା ଅହେସୁଂ। ପଠମସନ୍ନିପାତେ କୋଟିସତସହସ୍ସଭିକ୍ଖୂ ଅହେସୁଂ, ଦୁତିଯେ କଞ୍ଚନପବ୍ବତମ୍ହି ନଓୁତିକୋଟିସହସ୍ସାନି, ତତିଯେ ଅସୀତିକୋଟିସହସ୍ସାନି। ତଦା ମହାସତ୍ତୋ ଅତୁଲୋ ନାମ ନାଗରାଜା ଅହୋସି ମହିଦ୍ଧିକୋ ମହାନୁଭାଓୋ। ସୋ ‘‘ବୁଦ୍ଧୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ’’ତି ସୁତ୍ୱା ଞାତିସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ନାଗଭଓନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା କୋଟିସତସହସ୍ସଭିକ୍ଖୁପରିୱାରସ୍ସ ତସ୍ସ ଭଗଓତୋ ଦିବ୍ବତୂରିଯେହି ଉପହାରଂ କାରେତ୍ୱା ମହାଦାନଂ ପଓତ୍ତେତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକଂ ଦୁସ୍ସଯୁଗାନି ଦତ୍ୱା ସରଣେସୁ ପତିଟ୍ଠାସି। ସୋପି ନଂ ସତ୍ଥା ‘‘ଅନାଗତେ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଓିସ୍ସସୀ’’ତି ବ୍ଯାକାସି। ତସ୍ସ ଭଗଓତୋ ନଗରଂ ଖେମଂ ନାମ ଅହୋସି, ସୁଦତ୍ତୋ ନାମ ରାଜା ପିତା, ସିରିମା ନାମ ମାତା, ସରଣୋ ଚ ଭାୱିତତ୍ତୋ ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାଓକା, ଉଦେନୋ ନାମୁପଟ୍ଠାକୋ, ସୋଣା ଚ ଉପସୋଣା ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱିକା, ନାଗରୁକ୍ଖୋ ବୋଧି, ନଓୁତିହତ୍ଥୁବ୍ବେଧଂ ସରୀରଂ, ନଓୁତିଯେଓ ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ ଅହୋସି।

‘‘ମଙ୍ଗଲସ୍ସ ଅପରେନ, ସୁମନୋ ନାମ ନାଯକୋ;

ସବ୍ବଧମ୍ମେହି ଅସମୋ, ସବ୍ବସତ୍ତାନମୁତ୍ତମୋ’’ତି।

ତସ୍ସ ଅପରଭାଗେ ରେଓତୋ ନାମ ସତ୍ଥା ଉଦପାଦି। ତସ୍ସାପି ତଯୋ ସାଓକସନ୍ନିପାତା ଅହେସୁଂ। ପଠମସନ୍ନିପାତେ ଗଣନା ନତ୍ଥି, ଦୁତିଯେ କୋଟିସତସହସ୍ସଭିକ୍ଖୂ ଅହେସୁଂ, ତଥା ତତିଯେ। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅତିଦେଓୋ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହୁତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ସରଣେସୁ ପତିଟ୍ଠାଯ ସିରସ୍ମିଂ ଅଞ୍ଜଲିଂ ଠପେତ୍ୱା ତସ୍ସ ସତ୍ଥୁନୋ କିଲେସପ୍ପହାନେ ୱଣ୍ଣଂ ୱତ୍ୱା ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗେନ ପୂଜଂ ଅକାସି। ସୋପି ନଂ ‘‘ବୁଦ୍ଧୋ ଭଓିସ୍ସସୀ’’ତି ବ୍ଯାକାସି। ତସ୍ସ ପନ ଭଗଓତୋ ନଗରଂ ଧଞ୍ଞଓତୀ ନାମ ଅହୋସି, ପିତା ୱିପୁଲୋ ନାମ ଖତ୍ତିଯୋ, ମାତାପି ୱିପୁଲା ନାମ ଦେୱୀ, ୱରୁଣୋ ଚ ବ୍ରହ୍ମଦେଓୋ ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାଓକା, ସମ୍ଭଓୋ ନାମୁପଟ୍ଠାକୋ, ଭଦ୍ଦା ଚ ସୁଭଦ୍ଦା ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱିକା, ନାଗରୁକ୍ଖୋଓ ବୋଧି, ସରୀରଂ ଅସୀତିହତ୍ଥୁବ୍ବେଧଂ ଅହୋସି, ଆଯୁ ସଟ୍ଠି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନୀତି।

‘‘ସୁମନସ୍ସ ଅପରେନ, ରେଓତୋ ନାମ ନାଯକୋ;

ଅନୂପମୋ ଅସଦିସୋ, ଅତୁଲୋ ଉତ୍ତମୋ ଜିନୋ’’ତି।

ତସ୍ସ ଅପରଭାଗେ ସୋଭିତୋ ନାମ ସତ୍ଥା ଉଦପାଦି। ତସ୍ସାପି ତଯୋ ସାଓକସନ୍ନିପାତା ଅହେସୁଂ। ପଠମସନ୍ନିପାତେ କୋଟିସତଭିକ୍ଖୂ ଅହେସୁଂ, ଦୁତିଯେ ନଓୁତିକୋଟିଯୋ, ତତିଯେ ଅସୀତିକୋଟିଯୋ। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅଜିତୋ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହୁତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ସରଣେସୁ ପତିଟ୍ଠାଯ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ମହାଦାନଂ ଅଦାସି। ସୋପି ନଂ ‘‘ବୁଦ୍ଧୋ ଭଓିସ୍ସସୀ’’ତି ବ୍ଯାକାସି। ତସ୍ସ ପନ ଭଗଓତୋ ସୁଧମ୍ମଂ ନାମ ନଗରଂ ଅହୋସି, ପିତାପି ସୁଧମ୍ମୋ ନାମ ରାଜା, ମାତାପି ସୁଧମ୍ମା ନାମ ଦେୱୀ, ଅସମୋ ଚ ସୁନେତ୍ତୋ ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାଓକା, ଅନୋମୋ ନାମୁପଟ୍ଠାକୋ, ନକୁଲା ଚ ସୁଜାତା ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱିକା, ନାଗରୁକ୍ଖୋଓ ବୋଧି, ଅଟ୍ଠପଣ୍ଣାସହତ୍ଥୁବ୍ବେଧଂ ସରୀରଂ ଅହୋସି, ନଓୁତି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଆଯୁପ୍ପମାଣନ୍ତି।

‘‘ରେଓତସ୍ସ ଅପରେନ, ସୋଭିତୋ ନାମ ନାଯକୋ;

ସମାହିତୋ ସନ୍ତଚିତ୍ତୋ, ଅସମୋ ଅପ୍ପଟିପୁଗ୍ଗଲୋ’’ତି।

ତସ୍ସ ଅପରଭାଗେ ଏକଂ ଅସଙ୍ଖ୍ଯେଯ୍ଯଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂଯେଓ କପ୍ପେ ତଯୋ ବୁଦ୍ଧା ନିବ୍ବତ୍ତିଂସୁ ଅନୋମଦସ୍ସୀ ପଦୁମୋ ନାରଦୋତି। ଅନୋମଦସ୍ସିସ୍ସ ଭଗଓତୋ ତଯୋ ସାଓକସନ୍ନିପାତା ଅହେସୁଂ। ପଠମସନ୍ନିପାତେ ଭିକ୍ଖୂ ଅଟ୍ଠସତସହସ୍ସାନି ଅହେସୁଂ, ଦୁତିଯେ ସତ୍ତ, ତତିଯେ ଛ। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏକୋ ଯକ୍ଖସେନାପତି ଅହୋସି ମହିଦ୍ଧିକୋ ମହାନୁଭାଓୋ ଅନେକକୋଟିସତସହସ୍ସାନଂ ଯକ୍ଖାନଂ ଅଧିପତି। ସୋ ‘‘ବୁଦ୍ଧୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ’’ତି ସୁତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ମହାଦାନଂ ଅଦାସି। ସତ୍ଥାପି ନଂ ‘‘ଅନାଗତେ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଓିସ୍ସସୀ’’ତି ବ୍ଯାକାସି। ଅନୋମଦସ୍ସିସ୍ସ ପନ ଭଗଓତୋ ଚନ୍ଦଓତୀ ନାମ ନଗରଂ ଅହୋସି, ଯସଓା ନାମ ରାଜା ପିତା, ଯସୋଧରା ନାମ ମାତା, ନିସଭୋ ଚ ଅନୋମୋ ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାଓକା, ୱରୁଣୋ ନାମୁପଟ୍ଠାକୋ, ସୁନ୍ଦରୀ ଚ ସୁମନା ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱିକା, ଅଜ୍ଜୁନରୁକ୍ଖୋ ବୋଧି, ଅଟ୍ଠପଣ୍ଣାସହତ୍ଥୁବ୍ବେଧଂ ସରୀରଂ ଅହୋସି, ୱସ୍ସସତସହସ୍ସଂ ଆଯୂତି।

‘‘ସୋଭିତସ୍ସ ଅପରେନ, ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଦ୍ୱିପଦୁତ୍ତମୋ;

ଅନୋମଦସ୍ସୀ ଅମିତଯସୋ, ତେଜସ୍ସୀ ଦୁରତିକ୍କମୋ’’ତି।

ତସ୍ସ ଅପରଭାଗେ ପଦୁମୋ ନାମ ସତ୍ଥା ଉଦପାଦି। ତସ୍ସାପି ତଯୋ ଭାଓକସନ୍ନିପାତା ଅହେସୁଂ। ପଠମସନ୍ନିପାତେ କୋଟିସତସହସ୍ସଭିକ୍ଖୂ ଅହେସୁଂ, ଦୁତିଯେ ତୀଣି ସତସହସ୍ସାନି, ତତିଯେ ଅଗାମକେ ଅରଞ୍ଞେ ମହାଓନସଣ୍ଡଓାସୀନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଦ୍ୱେ ସତସହସ୍ସାନି। ତଦା ତଥାଗତେ ତସ୍ମିଂ ଓନସଣ୍ଡେ ଓସନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସୀହୋ ହୁତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ନିରୋଧସମାପତ୍ତିଂ ସମାପନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ଓନ୍ଦିତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପୀତିସୋମନସ୍ସଜାତୋ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସୀହନାଦଂ ନଦିତ୍ୱା ସତ୍ତାହଂ ବୁଦ୍ଧାରମ୍ମଣପୀତିଂ ଅଓିଜହିତ୍ୱା ପୀତିସୁଖେନେଓ ଗୋଚରାଯ ଅପକ୍କମିତ୍ୱା ଜୀଓିତପରିଚ୍ଚାଗଂ କତ୍ୱା ପଯିରୁପାସମାନୋ ଅଟ୍ଠାସି। ସତ୍ଥା ସତ୍ତାହଚ୍ଚଯେନ ନିରୋଧା ଓୁଟ୍ଠିତୋ ସୀହଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ''ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେପି ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେତ୍ୱା ସଙ୍ଘଂ ଓନ୍ଦିସ୍ସତୀତି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଆଗଚ୍ଛତୂ''ତି ଚିନ୍ତେସି। ଭିକ୍ଖୂ ତାଓଦେଓ ଆଗମିଂସୁ। ସୀହୋ ସଙ୍ଘେ ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେସି। ସତ୍ଥା ତସ୍ସ ମନଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ''ଅନାଗତେ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଓିସ୍ସସୀ''ତି ବ୍ୟାକାସି। ପଦୁମସ୍ସ ପନ ଭଗଓତୋ ଚମ୍ପକଂ ନାମ ନଗରଂ ଅହୋସି, ଅସମୋ ନାମ ରାଜା ପିତା, ଅସମା ନାମ ଦେଓୀ ମାତା, ସାଲୋ ଚ ଉପସାଲୋ ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାଓକା, ଓରୁଣୋ ନାମୁପଟ୍ଠାକୋ, ରାମା ଚ ସୁରାମା ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାଓିକା, ସୋଣରୁକ୍ଖୋ ନାମ ବୋଧି, ଅଟ୍ଠପଣ୍ଣାସହତ୍ଥୁବ୍ବେଧଂ ସରୀରଂ ଅହୋସି, ଆଯୁ ଓସ୍ସସତସହସ୍ସନ୍ତି।

''ଅନୋମଦସ୍ସିସ୍ସ ଅପରେନ, ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଦ୍ୱିପଦୁତ୍ତମୋ;

ପଦୁମୋ ନାମ ନାମେନ, ଅସମୋ ଅପ୍ପଟିପୁଗ୍ଗଲୋ''ତି।

ତସ୍ସ ଅପରଭାଗେ ନାରଦୋ ନାମ ସତ୍ଥା ଉଦପାଦି। ତସ୍ସାପି ତଯୋ ସାଓକସନ୍ନିପାତା ଅହେସୁଂ। ପଠମସନ୍ନିପାତେ କୋଟିସତସହସ୍ସଭିକ୍ଖୂ ଅହେସୁଂ, ଦୁତିଯେ ନଓୁତିକୋଟିସହସ୍ସାନି, ତତିଯେ ଅସୀତିକୋଟିସହସ୍ସାନି । ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ପଞ୍ଚସୁ ଅଭିଞ୍ଞାସୁ ଅଟ୍ଠସୁ ଚ ସମାପତ୍ତୀସୁ ଚିଣ୍ଣଓସୀ ହୁତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ଲୋହିତଚନ୍ଦନେନ ପୂଜଂ ଅକାସି। ସୋପି ନଂ ''ଅନାଗତେ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଓିସ୍ସସୀ''ତି ବ୍ୟାକାସି। ତସ୍ସ ଭଗଓତୋ ଧଞ୍ଞଓତୀ ନାମ ନଗରଂ ଅହୋସି, ସୁଦେଓୋ ନାମ ଖତ୍ତିଯୋ ପିତା, ଅନୋମା ନାମ ମାତା, ଭଦ୍ଦସାଲୋ ଚ ଜିତମିତ୍ତୋ ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାଓକା, ଓାସେଟ୍ଠୋ ନାମୁପଟ୍ଠାକୋ , ଉତ୍ତରା ଚ ଫଗ୍ଗୁନୀ ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାଓିକା, ମହାସୋଣରୁକ୍ଖୋ ନାମ ବୋଧି, ସରୀରଂ ଅଟ୍ଠାସୀତିହତ୍ଥୁବ୍ବେଧଂ ଅହୋସି, ନଓୁତିଓସ୍ସସହସ୍ସାନି ଆଯୂତି।

''ପଦୁମସ୍ସ ଅପରେନ, ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଦ୍ୱିପଦୁତ୍ତମୋ;

ନାରଦୋ ନାମ ନାମେନ, ଅସମୋ ଅପ୍ପଟିପୁଗ୍ଗଲୋ''ତି।

ନାରଦବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଅପରଭାଗେ ଏକଂ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଇତୋ ସତସହସ୍ସକପ୍ପମତ୍ଥକେ ଏକସ୍ମିଂ କପ୍ପେ ଏକୋଓ ପଦୁମୁତ୍ତରବୁଦ୍ଧୋ ନାମ ଉଦପାଦି। ତସ୍ସାପି ତଯୋ ସାଓକସନ୍ନିପାତା ଅହେସୁଂ। ପଠମେ କୋଟିସତସହସ୍ସଭିକ୍ଖୂ ଅହେସୁଂ, ଦୁତିଯେ ଓେଭାରପବ୍ବତେ ନଓୁତିକୋଟିସହସ୍ସାନି, ତତିଯେ ଅସୀତିକୋଟିସହସ୍ସାନି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଜଟିଲୋ ନାମ ମହାରଟ୍ଠିଯୋ ହୁତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ସଚୀଓରଂ ଦାନଂ ଅଦାସି। ସୋପି ନଂ ''ଅନାଗତେ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଓିସ୍ସସୀ''ତି ବ୍ୟାକାସି। ପଦୁମୁତ୍ତରସ୍ସ ପନ ଭଗଓତୋ କାଲେ ତିତ୍ଥିଯା ନାମ ନାହେସୁଂ। ସବ୍ବେ ଦେଓମନୁସ୍ସା ବୁଦ୍ଧମେଓ ସରଣଂ ଅଗମଂସୁ। ତସ୍ସ ନଗରଂ ହଂସଓତୀ ନାମ ଅହୋସି, ପିତା ଆନନ୍ଦୋ ନାମ ଖତ୍ତିଯୋ, ମାତା ସୁଜାତା ନାମ ଦେଓୀ, ଦେଓଲୋ ଚ ସୁଜାତୋ ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାଓକା, ସୁମନୋ ନାମୁପଟ୍ଠାକୋ, ଅମିତା ଚ ଅସମା ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାଓିକା, ସଲଲରୁକ୍ଖୋ ବୋଧି, ସରୀରଂ ଅଟ୍ଠପଣ୍ଣାସହତ୍ଥୁବ୍ବେଧଂ ଅହୋସି, ସରୀରପ୍ପଭା ସମନ୍ତତୋ ଦ୍ୱାଦସ ଯୋଜନାନି ଗଣ୍ହି, ଓସ୍ସସତସହସ୍ସଂ ଆଯୂତି।

''ନାରଦସ୍ସ ଅପରେନ, ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଦ୍ୱିପଦୁତ୍ତମୋ;

ପଦୁମୁତ୍ତରୋ ନାମ ଜିନୋ, ଅକ୍ଖୋଭୋ ସାଗରୂପମୋ''ତି।

ତସ୍ସ ଅପରଭାଗେ ସତ୍ତତି କପ୍ପସହସ୍ସାନି ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ସୁମେଧୋ ସୁଜାତୋ ଚାତି ଏକସ୍ମିଂ କପ୍ପେ ଦ୍ୱେ ବୁଦ୍ଧା ନିବ୍ବତ୍ତିଂସୁ। ସୁମେଧସ୍ସାପି ତଯୋ ସାଓକସନ୍ନିପାତା ଅହେସୁଂ, ପଠମସନ୍ନିପାତେ ସୁଦସ୍ସନନଗରେ କୋଟିସତଖୀଣାସଓା ଅହେସୁଂ, ଦୁତିଯେ ପନ ନଓୁତିକୋଟିଯୋ, ତତିଯେ ଅସୀତିକୋଟିଯୋ। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଉତ୍ତରୋ ନାମ ମାଣଓୋ ହୁତ୍ୱା ନିଦହିତ୍ୱା ଠପିତଂଯେଓ ଅସୀତିକୋଟିଧନଂ ଓିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ସରଣେସୁ ପତିଟ୍ଠାଯ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପବ୍ବଜି। ସୋପି ନଂ ''ଅନାଗତେ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଓିସ୍ସସୀ''ତି ବ୍ୟାକାସି। ସୁମେଧସ୍ସ ଭଗଓତୋ ସୁଦସ୍ସନଂ ନାମ ନଗରଂ ଅହୋସି, ସୁଦତ୍ତୋ ନାମ ରାଜା ପିତା, ମାତାପି ସୁଦତ୍ତା ନାମ, ସରଣୋ ଚ ସବ୍ବକାମୋ ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାଓକା,

ସାଗରୋ ନାମୁପଟ୍ଠାକୋ, ରାମା ଚ ସୁରାମା ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱିକା, ମହାନୀପରୁକ୍ଖୋ ବୋଧି, ସରୀରଂ ଅଟ୍ଠାସୀତିହତ୍ଥୁବ୍ବେଧଂ ଅହୋସି, ଆୟୁ ନୱୁତି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନୀତି।

''ପଦୁମୁତ୍ତରସ୍ସ ଅପରେନ, ସୁମେଧୋ ନାମ ନାୟକୋ;

ଦୁରାସଦୋ ଉଗ୍ଗତେଜୋ, ସବ୍ବଲୋକୁତ୍ତମୋ ମୁନୀ''ତି।

ତସ୍ସ ଅପରଭାଗେ ସୁଜାତୋ ନାମ ସତ୍ଥା ଉଦପାଦି। ତସ୍ସାପି ତୟୋ ସାୱକସନ୍ନିପାତା ଅହେସୁଂ। ପଠମସନ୍ନିପାତେ ସଟ୍ଠି ଭିକ୍ଖୁସତସହସ୍ସାନି ଅହେସୁଂ, ଦୁତିୟେ ପଞ୍ଞାସଂ, ତତିୟେ ଚତ୍ତାଲୀସଂ। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚକ୍କୱତ୍ତିରାଜା ହୁତ୍ୱା ''ବୁଦ୍ଧୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ''ତି ସୁତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ସଦ୍ଧିଂ ସତ୍ତହି ରତନେହି ଚତୁମହାଦୀପରଜ୍ଜଂ ଦତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜି। ସକଲରଟ୍ଠୱାସିନୋ ରଟ୍ଠୁପ୍ପାଦଂ ଗହେତ୍ୱା ଆରାମିକକିଚ୍ଚଂ ସାଧେନ୍ତା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ନିଚ୍ଚଂ ମହାଦାନଂ ଅଦଂସୁ। ସୋପି ନଂ ସତ୍ଥା ''ଅନାଗତେ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସୀ''ତି ବ୍ୟାକାସି। ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ନଗରଂ ସୁମଙ୍ଗଲଂ ନାମ ଅହୋସି, ଉଗ୍ଗତୋ ନାମ ରାଜା ପିତା, ପଭାୱତୀ ନାମ ମାତା, ସୁଦସ୍ସନୋ ଚ ସୁଦେୱୋ ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା, ନାରଦୋ ନାମୁପଟ୍ଠାକୋ, ନାଗା ଚ ନାଗସମାଲା ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱିକା, ମହାୱେଳୁରୁକ୍ଖୋ ବୋଧି। ସୋ କିର ମନ୍ଦଚ୍ଛିଦ୍ଦୋ ଘନକ୍ଖନ୍ଧୋ ଉପରି ନିଗ୍ଗତାହି ମହାସାଖାହି ମୋରପିଞ୍ଛକଲାପୋ ୱିୟ ୱିରୋଚିତ୍ଥ। ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସରୀରଂ ପଣ୍ଣାସହତ୍ଥୁବ୍ବେଧଂ ଅହୋସି, ଆୟୁ ନୱୁତି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନୀତି।

''ତତ୍ଥେୱ ମଣ୍ଡକପ୍ପମ୍ହି, ସୁଜାତୋ ନାମ ନାୟକୋ;

ସୀହହନୁସଭକ୍ଖନ୍ଧୋ, ଅପ୍ପମେୟ୍ୟୋ ଦୁରାସଦୋ''ତି।

ତସ୍ସ ଅପରଭାଗେ ଇତୋ ଅଟ୍ଠାରସକପ୍ପସତମତ୍ଥକେ ଏକସ୍ମିଂ କପ୍ପେ ପିୟଦସ୍ସୀ, ଅତ୍ଥଦସ୍ସୀ, ଧମ୍ମଦସ୍ସୀତି ତୟୋ ବୁଦ୍ଧା ନିବ୍ବତ୍ତିଂସୁ। ପିୟଦସ୍ସିସ୍ସାପି ତୟୋ ସାୱକସନ୍ନିପାତା ଅହେସୁଂ। ପଠମେ କୋଟିସତସହସ୍ସା ଭିକ୍ଖୂ ଅହେସୁଂ, ଦୁତିୟେ ନୱୁତିକୋଟିୟୋ, ତତିୟେ ଅସୀତିକୋଟିୟୋ। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ କସ୍ସପୋ ନାମ ମାଣୱୋ ତିଣ୍ଣଂ ୱେଦାନଂ ପାରଂ ଗତୋ ହୁତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା କୋଟିସତସହସ୍ସଧନପରିଚ୍ଚାଗେନ ସଙ୍ଘାରାମଂ କାରେତ୍ୱା ସରଣେସୁ ଚ ସୀଲେସୁ ଚ ପତିଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ ସତ୍ଥା ''ଅଟ୍ଠାରସକପ୍ପସତଚ୍ଚୟେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସୀ''ତି ବ୍ୟାକାସି। ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅନୋମଂ ନାମ ନଗରଂ ଅହୋସି, ପିତା ସୁଦିନ୍ନୋ ନାମ ରାଜା, ମାତା ଚନ୍ଦା ନାମ ଦେୱୀ, ପାଲିତୋ ଚ ସବ୍ବଦସ୍ସୀ ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା, ସୋଭିତୋ ନାମୁପଟ୍ଠାକୋ, ସୁଜାତା ଚ ଧମ୍ମଦିନ୍ନା ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱିକା, କକୁଧରୁକ୍ଖୋ ବୋଧି, ସରୀରଂ ଅସୀତିହତ୍ଥୁବ୍ବେଧଂ ଅହୋସି, ନୱୁତି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଆୟୁତି।

''ସୁଜାତସ୍ସ ଅପରେନ, ସୟମ୍ଭୂ ଲୋକନାୟକୋ;

ଦୁରାସଦୋ ଅସମସମୋ, ପିୟଦସ୍ସୀ ମହାୟସୋ''ତି।

ତସ୍ସ ଅପରଭାଗେ ଅତ୍ଥଦସ୍ସୀ ନାମ ସତ୍ଥା ଉଦପାଦି। ତସ୍ସାପି ତୟୋ ସାୱକସନ୍ନିପାତା ଅହେସୁଂ। ପଠମେ ଅଟ୍ଠନୱୁତି ଭିକ୍ଖୁସତସହସ୍ସାନି ଅହେସୁଂ, ଦୁତିୟେ ଅଟ୍ଠାସୀତିସତସହସ୍ସାନି, ତଥା ତତିୟେ। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ସୁସୀମୋ ନାମ ମହିଦ୍ଧିକୋ ତାପସୋ ହୁତ୍ୱା ଦେୱଲୋକତୋ ମନ୍ଦାରୱପୁପ୍ଫଚ୍ଛତ୍ତଂ ଆହରିତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ପୂଜେସି, ସୋପି ନଂ ''ଅନାଗତେ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସୀ''ତି ବ୍ୟାକାସି। ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସୋଭିତଂ ନାମ ନଗରଂ ଅହୋସି, ସାଗରୋ ନାମ ରାଜା ପିତା, ସୁଦସ୍ସନା ନାମ ମାତା, ସନ୍ତୋ ଚ ଉପସନ୍ତୋ ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା, ଅଭୟୋ ନାମୁପଟ୍ଠାକୋ, ଧମ୍ମା ଚ ସୁଧମ୍ମା ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱିକା, ଚମ୍ପକରୁକ୍ଖୋ ବୋଧି, ସରୀରଂ ଅସୀତିହତ୍ଥୁବ୍ବେଧଂ ଅହୋସି, ସରୀରପ୍ପଭା ସମନ୍ତତୋ ସବ୍ବକାଲଂ ଯୋଜନମତ୍ତଂ ଫରିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି, ଆୟୁ ୱସ୍ସସତସହସ୍ସନ୍ତି।

''ତତ୍ଥେୱ ମଣ୍ଡକପ୍ପମ୍ହି, ଅତ୍ଥଦସ୍ସୀ ନରାସଭୋ;

ମହାତମଂ ନିହନ୍ତ୍ୱାନ, ପତ୍ତୋ ସମ୍ବୋଧିମୁତ୍ତମ''ନ୍ତି।

ତସ୍ସ ଅପରଭାଗେ ଧମ୍ମଦସ୍ସୀ ନାମ ସତ୍ଥା ଉଦପାଦି। ତସ୍ସାପି ତୟୋ ସାୱକସନ୍ନିପାତା ଅହେସୁଂ। ପଠମେ କୋଟିସତଂ ଭିକ୍ଖୂ ଅହେସୁଂ, ଦୁତିୟେ ସତ୍ତତିକୋଟିୟୋ, ତତିୟେ ଅସୀତିକୋଟିୟୋ। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ହୁତ୍ୱା ଦିବ୍ବଗନ୍ଧପୁପ୍ଫେହି ଚ ଦିବ୍ବତୂରିୟେହି ଚ ପୂଜଂ ଅକାସି,

ସୋପି ନଂ ''ଅନାଗତେ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସୀ''ତି ବ୍ଯାକାସି। ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସରଣଂ ନାମ ନଗରଂ ଅହୋସି, ପିତା ସରଣୋ ନାମ ରାଜା, ମାତା ସୁନନ୍ଦା ନାମ, ପଦୁମୋ ଚ ଫୁସ୍ସଦେୱୋ ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା, ସୁନେତ୍ତୋ ନାମୁପଟ୍ଠାକୋ , ଖେମା ଚ ସବ୍ବନାମା ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱିକା, ରତ୍ତଙ୍କୁରରୁକ୍ଖୋ ବୋଧି, ''ବିମ୍ବିଜାଲୋ''ତିପି ୱୁଚ୍ଚତି, ସରୀରଂ ପନସ୍ସ ଅସୀତିହତ୍ଥୁବ୍ବେଧଂ ଅହୋସି, ୱସ୍ସସତସହସ୍ସଂ ଆୟୁତି।

''ତତ୍ଥେୱ ମଣ୍ଡକପ୍ପମ୍ହି, ଧମ୍ମଦସ୍ସୀ ମହାୟସୋ;

ତମନ୍ଧକାରଂ ୱିଧମିତ୍ୱା, ଅତିରୋଚତି ସଦେୱକେ''ତି।

ତସ୍ସ ଅପରଭାଗେ ଇତୋ ଚତୁନୱୁତିକପ୍ପମତ୍ଥକେ ଏକସ୍ମିଂ କପ୍ପେ ଏକୋୱ ସିଦ୍ଧତ୍ଥୋ ନାମ ବୁଦ୍ଧୋ ଉଦପାଦି। ତସ୍ସାପି ତୟୋ ସାୱକସନ୍ନିପାତା ଅହେସୁଂ। ପଠମସନ୍ନିପାତେ କୋଟିସତସହସ୍ସଂ ଭିକ୍ଖୂ ଅହେସୁଂ, ଦୁତିୟେ ନୱୁତିକୋଟିୟୋ, ତତିୟେ ଅସୀତିକୋଟିୟୋ। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଉଗ୍ଗତେଜୋ ଅଭିଞ୍ଞାବଲସମ୍ପନ୍ନୋ ମଙ୍ଗଲୋ ନାମ ତାପସୋ ହୁତ୍ୱା ମହାଜମ୍ବୁଫଲଂ ଆହରିତ୍ୱା ତଥାଗତସ୍ସ ଅଦାସି। ସତ୍ଥା ତଂ ଫଲଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ''ଚତୁନୱୁତିକପ୍ପମତ୍ଥକେ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସୀ''ତି ବୋଧିସତ୍ତଂ ବ୍ଯାକାସି। ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ନଗରଂ ୱେଭାରଂ ନାମ ଅହୋସି, ପିତା ଜୟସେନୋ ନାମ ରାଜା, ମାତା ସୁଫସ୍ସା ନାମ, ସମ୍ବଲୋ ଚ ସୁମିତ୍ତୋ ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା, ରେୱତୋ ନାମୁପଟ୍ଠାକୋ, ସୀୱଲୀ ଚ ସୁରାମା ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱିକା, କଣିକାରରୁକ୍ଖୋ ବୋଧି, ସରୀରଂ ସଟ୍ଠିହତ୍ଥୁବ୍ବେଧଂ ଅହୋସି, ୱସ୍ସସତସହସ୍ସଂ ଆୟୁତି।

''ଧମ୍ମଦସ୍ସିସ୍ସ ଅପରେନ, ସିଦ୍ଧତ୍ଥୋ ନାମ ନାୟକୋ;

ନିହନିତ୍ୱା ତମଂ ସବ୍ବଂ, ସୂରିୟୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ ୟଥା''ତି।

ତସ୍ସ ଅପରଭାଗେ ଇତୋ ଦ୍ୱାନୱୁତିକପ୍ପମତ୍ଥକେ ତିସ୍ସୋ ଫୁସ୍ସୋତି ଏକସ୍ମିଂ କପ୍ପେ ଦ୍ୱେ ବୁଦ୍ଧା ନିବ୍ବତ୍ତିଂସୁ। ତିସ୍ସସ୍ସ ଭଗୱତୋ ତୟୋ ସାୱକସନ୍ନିପାତା ଅହେସୁଂ। ପଠମସନ୍ନିପାତେ ଭିକ୍ଖୂନଂ କୋଟିସତଂ ଅହୋସି, ଦୁତିୟେ ନୱୁତିକୋଟିୟୋ, ତତିୟେ ଅସୀତିକୋଟିୟୋ। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ମହାଭୋଗୋ ମହାୟସୋ ସୁଜାତୋ ନାମ ଖତ୍ତିୟୋ ହୁତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ମହିଦ୍ଧିକଭାୱଂ ପତ୍ୱା ''ବୁଦ୍ଧୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ''ତି ସୁତ୍ୱା ଦିବ୍ବମନ୍ଦାରୱପଦୁମପାରିଚ୍ଛତ୍ତକପୁପ୍ଫାନି ଆଦାୟ ଚତୁପରିସମଜ୍ଝେ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ତଥାଗତଂ ପୂଜେସି, ଆକାସେ ପୁପ୍ଫୱିତାନଂ ଅକାସି। ସୋପି ନଂ ସତ୍ଥା ''ଇତୋ ଦ୍ୱାନୱୁତିକପ୍ପେ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସୀ''ତି ବ୍ଯାକାସି। ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଖେମଂ ନାମ ନଗରଂ ଅହୋସି, ପିତା ଜନସନ୍ଧୋ ନାମ ଖତ୍ତିୟୋ, ମାତା ପଦୁମା ନାମ , ବ୍ରହ୍ମଦେୱୋ ଚ ଉଦୟୋ ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା, ସମଙ୍ଗୋ ନାମୁପଟ୍ଠାକୋ, ଫୁସ୍ସା ଚ ସୁଦତ୍ତା ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱିକା, ଅସନରୁକ୍ଖୋ ବୋଧି, ସରୀରଂ ସଟ୍ଠିହତ୍ଥୁବ୍ବେଧଂ ଅହୋସି, ୱସ୍ସସତସହସ୍ସଂ ଆୟୁତି।

''ସିଦ୍ଧତ୍ଥସ୍ସ ଅପରେନ, ଅସମୋ ଅପ୍ପଟିପୁଗ୍ଗଲୋ;

ଅନନ୍ତସୀଲୋ ଅମିତୟସୋ, ତିସ୍ସୋ ଲୋକଗ୍ଗନାୟକୋ''ତି।

ତସ୍ସ ଅପରଭାଗେ ଫୁସ୍ସୋ ନାମ ସତ୍ଥା ଉଦପାଦି। ତସ୍ସାପି ତୟୋ ସାୱକସନ୍ନିପାତା ଅହେସୁଂ। ପଠମସନ୍ନିପାତେ ସଟ୍ଠି ଭିକ୍ଖୁସତସହସ୍ସାନି ଅହେସୁଂ, ଦୁତିୟେ ପଣ୍ଣାସ, ତତିୟେ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ୱିଜିତାୱୀ ନାମ ଖତ୍ତିୟୋ ହୁତ୍ୱା ମହାରଜ୍ଜଂ ପହାୟ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ତୀଣି ପିଟକାନି ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ମହାଜନସ୍ସ ଧମ୍ମକଥଂ କଥେସି, ସୀଲପାରମିଞ୍ଚ ପୂରେସି। ସୋପି ନଂ ''ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସୀ''ତି ତଥେୱ ବ୍ଯାକାସି। ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାସୀ ନାମ ନଗରଂ ଅହୋସି, ଜୟସେନୋ ନାମ ରାଜା ପିତା, ସିରିମା ନାମ ମାତା, ସୁରକ୍ଖିତୋ ଚ ଧମ୍ମସେନୋ ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା, ସଭିୟୋ ନାମୁପଟ୍ଠାକୋ, ଚାଲା ଚ ଉପଚାଲା ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱିକା, ଆମଲକରୁକ୍ଖୋ ବୋଧି, ସରୀରଂ ଅଟ୍ଠପଣ୍ଣାସହତ୍ଥୁବ୍ବେଧଂ ଅହୋସି, ନୱୁତି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଆୟୁତି।

''ତତ୍ଥେୱ ମଣ୍ଡକପ୍ପମ୍ହି, ଅହୁ ସତ୍ଥା ଅନୁତ୍ତରୋ;

ଅନୂପମୋ ଅସମସମୋ, ଫୁସ୍ସୋ ଲୋକଗ୍ଗନାୟକୋ''ତି।

ତସ୍ସ ଅପରଭାଗେ ଇତୋ ଏକନୱୁତିକପ୍ପେ ୱିପସ୍ସୀ ନାମ ଭଗୱା ଉଦପାଦି। ତସ୍ସାପି ତୟୋ ସାୱକସନ୍ନିପାତା ଅହେସୁଂ। ପଠମସନ୍ନିପାତେ ଅଟ୍ଠସଟ୍ଠି

ଭିକ୍ଖୁସତସହସ୍ସଂ ଅହୋସି, ଦୁତିଯେ ଏକସତସହସ୍ସଂ, ତତିଯେ ଅସୀତିସହସ୍ସାନି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ମହିଦ୍ଧିକୋ ମହାନୁଭାୱୋ ଅତୁଲୋ ନାମ ନାଗରାଜା ହୁତ୍ୱା ସତ୍ତରତନଖଚିତଂ ସୋୱଣ୍ଣମଯଂ ମହାପୀଠଂ ଭଗୱତୋ ଅଦାସି। ସୋପି ନଂ ''ଇତୋ ଏକନୱୁତିକପ୍ପେ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସୀ''ତି ବ୍ଯାକାସି। ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ବନ୍ଧୁମତୀ ନାମ ନଗରଂ ଅହୋସି, ବନ୍ଧୁମା ନାମ ରାଜା ପିତା, ବନ୍ଧୁମତୀ ନାମ ମାତା, ଖଣ୍ଡୋ ଚ ତିସ୍ସୋ ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା, ଅସୋକୋ ନାମୁପଟ୍ଠାକୋ, ଚନ୍ଦା ଚ ଚନ୍ଦମିତ୍ତା ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱିକା, ପାଟଲିରୁକ୍ଖୋ ବୋଧି, ସରୀରଂ ଅସୀତିହତ୍ଥୁବ୍ବେଧଂ ଅହୋସି, ସରୀରପ୍ପଭା ସଦା ସତ୍ତ ଯୋଜନାନି ଫରିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି, ଅସୀତି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଆଯୂତି।

''ଫୁସ୍ସସ୍ସ ଚ ଅପରେନ, ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଦ୍ୱିପଦୁତ୍ତମୋ;

ୱିପସ୍ସୀ ନାମ ନାମେନ, ଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜି ଚକ୍ଖୁମା''ତି।

ତସ୍ସ ଅପରଭାଗେ ଇତୋ ଏକତିଂସକପ୍ପେ ସିଖୀ ଚ ୱେସ୍ସଭୂ ଚାତି ଦ୍ୱେ ବୁଦ୍ଧା ଅହେସୁଂ। ସିଖିସ୍ସାପି ଭଗୱତୋ ତଯୋ ସାୱକସନ୍ନିପାତା ଅହେସୁଂ। ପଠମସନ୍ନିପାତେ ଭିକ୍ଖୁସତସହସ୍ସଂ ଅହୋସି, ଦୁତିଯେ ଅସୀତିସହସ୍ସାନି, ତତିଯେ ସତ୍ତତିସହସ୍ସାନି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅରିନ୍ଦମୋ ନାମ ରାଜା ହୁତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ସଚୀୱରଂ ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେତ୍ୱା ସତ୍ତରତନପଟିମଣ୍ଡିତଂ ହତ୍ଥିରତନଂ ଦତ୍ୱା ହତ୍ଥିପ୍ପମାଣଂ କତ୍ୱା କପ୍ପିଯଭଣ୍ଡଂ ଅଦାସି। ସୋପି ନଂ ''ଇତୋ କତିଂସକପ୍ପେ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସୀ''ତି ବ୍ଯାକାସି। ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରୁଣୱତୀ ନାମ ନଗରଂ ଅହୋସି, ଅରୁଣୋ ନାମ ଖତ୍ତିଯୋ ପିତା, ପଭାୱତୀ ନାମ ମାତା, ଅଭିଭୂ ଚ ସମ୍ଭୱୋ ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା, ଖେମଙ୍କରୋ ନାମୁପଟ୍ଠାକୋ, ସଖିଲା ଚ ପଦୁମା ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱିକା, ପୁଣ୍ଡରୀକରୁକ୍ଖୋ ବୋଧି, ସରୀରଂ ସତ୍ତତିହତ୍ଥୁବ୍ବେଧଂ ଅହୋସି, ସରୀରପ୍ପଭା ଯୋଜନତ୍ତଯଂ ଫରିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି, ସତ୍ତତି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଆଯୂତି।

''ୱିପସ୍ସିସ୍ସ ଅପରେନ, ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଦ୍ୱିପଦୁତ୍ତମୋ;

ସିଖିୱ୍ହଯୋ ନାମ ଜିନୋ, ଅସମୋ ଅପ୍ପଟିପୁଗ୍ଗଲୋ''ତି।

ତସ୍ସ ଅପରଭାଗେ ୱେସ୍ସଭୂ ନାମ ସତ୍ଥା ଉଦପାଦି। ତସ୍ସାପି ତଯୋ ସାୱକସନ୍ନିପାତା ଅହେସୁଂ। ପଠମସନ୍ନିପାତେ ଅସୀତି ଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସାନି ଅହେସୁଂ, ଦୁତିଯେ ସତ୍ତତି, ତତିଯେ ସଟ୍ଠି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ସୁଦସ୍ସନୋ ନାମ ରାଜା ହୁତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ସଚୀୱରଂ ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଆଚାରଗୁଣସମ୍ପନ୍ନୋ ବୁଦ୍ଧରତନେ ଚିତ୍ତୀକାରପୀତିବହୁଲୋ ଅହୋସି। ସୋପି ନଂ ଭଗୱା ''ଇତୋ ଏକତିଂସକପ୍ପେ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସୀ''ତି ବ୍ଯାକାସି। ତସ୍ସ ପନ ଭଗୱତୋ ଅନୋମଂ ନାମ ନଗରଂ ଅହୋସି, ସୁପ୍ପତୀତୋ ନାମ ରାଜା ପିତା, ଯସୱତୀ ନାମ ମାତା , ସୋଣୋ ଚ ଉତ୍ତରୋ ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା, ଉପସନ୍ତୋ ନାମୁପଟ୍ଠାକୋ, ଦାମା ଚ ସମାଲା ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱିକା, ସାଲରୁକ୍ଖୋ ବୋଧି, ସରୀରଂ ସଟ୍ଠିହତ୍ଥୁବ୍ବେଧଂ ଅହୋସି, ସଟ୍ଠି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଆଯୂତି।

''ତତ୍ଥେୱ ମଣ୍ଡକପ୍ପମ୍ହି, ଅସମୋ ଅପ୍ପଟିପୁଗ୍ଗଲୋ;

ୱେସ୍ସଭୂ ନାମ ନାମେନ, ଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜି ସୋ ଜିନୋ''ତି।

ତସ୍ସ ଅପରଭାଗେ ଇମସ୍ମିଂ କପ୍ପେ ଚତ୍ତାରୋ ବୁଦ୍ଧା ନିବ୍ବତ୍ତା କକୁସନ୍ଧୋ, କୋଣାଗମନୋ, କସ୍ସପୋ, ଅମ୍ହାକଂ ଭଗୱାତି। କକୁସନ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଏକୋୱ ସାୱକସନ୍ନିପାତୋ, ତତ୍ଥ ଚତ୍ତାଲୀସ ଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସାନି ଅହେସୁଂ। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଖେମୋ ନାମ ରାଜା ହୁତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ସପତ୍ତଚୀୱରଂ ମହାଦାନଞ୍ଚେୱ ଅଞ୍ଜନାଦିଭେସଜ୍ଜାନି ଚ ଦତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ପବ୍ବଜି। ସୋପି ନଂ ସତ୍ଥା ବ୍ଯାକାସି। କକୁସନ୍ଧସ୍ସ ପନ ଭଗୱତୋ ଖେମଂ ନାମ ନଗରଂ ଅହୋସି, ଅଗ୍ଗିଦତ୍ତୋ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପିତା, ୱିସାଖା ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ମାତା, ୱିଧୁରୋ ଚ ସଞ୍ଜୀୱୋ ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା, ବୁଦ୍ଧିଜୋ ନାମୁପଟ୍ଠାକୋ, ସାମା ଚ ଚମ୍ପକା ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱିକା , ମହାସିରୀସରୁକ୍ଖୋ ବୋଧି, ସରୀରଂ ଚତ୍ତାଲୀସହତ୍ଥୁବ୍ବେଧଂ ଅହୋସି, ଚତ୍ତାଲୀସ ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଆଯୂତି।

''ୱେସ୍ସଭୁସ୍ସ ଅପରେନ, ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଦ୍ୱିପଦୁତ୍ତମୋ;

କକୁସନ୍ଧୋ ନାମ ନାମେନ, ଅପ୍ପମେଯ୍ୟୋ ଦୁରାସଦୋ''ତି।

ତସ୍ସ ଅପରଭାଗେ କୋଣାଗମନୋ ନାମ ସତ୍ଥା ଉଦପାଦି। ତସ୍ସାପି ଏକୋ ସାୱକସନ୍ନିପାତୋ, ତତ୍ଥ ତିଂସ ଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସାନି ଅହେସୁଂ। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ପବ୍ବତୋ ନାମ ରାଜା ହୁତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚଗଣପରିୱୁତୋ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେତ୍ୱା ପଟ୍ଟୁଣ୍ଣଚୀନପଟ୍ଟକୋସେୟ୍ୟକମ୍ବଲଦୁକୂଲାନି ଚେୱ ସୁୱଣ୍ଣପାଦୁକଞ୍ଚ ଦତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜି। ସୋପି ନଂ ବ୍ୟାକାସି। ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସୋଭୱତୀ ନାମ ନଗରଂ ଅହୋସି, ଯଞ୍ଞଦତ୍ତୋ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପିତା, ଉତ୍ତରା ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ମାତା, ଭିୟ୍ୟସୋ ଚ ଉତ୍ତରୋ ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା, ସୋତ୍ଥିଜୋ ନାମୁପଟ୍ଠାକୋ, ସମୁଦ୍ଦା ଚ ଉତ୍ତରା ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱିକା, ଉଦୁମ୍ବରରୁକ୍ଖୋ ବୋଧି, ସରୀରଂ ତିଂସହତ୍ଥୁବ୍ବେଧଂ ଅହୋସି, ତିଂସ ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଆୟୁଟି।

''କକୁସନ୍ଧସ୍ସ ଅପରେନ, ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଦ୍ୱିପଦୁତ୍ତମୋ;

କୋଣାଗମନୋ ନାମ ଜିନୋ, ଲୋକଜେଟ୍ଠୋ ନରାସଭୋ''ତି।

ତସ୍ସ ଅପରଭାଗେ କସ୍ସପୋ ନାମ ସତ୍ଥା ଉଦପାଦି। ତସ୍ସାପି ଏକୋ ସାୱକସନ୍ନିପାତୋ, ତତ୍ଥ ୱୀସତି ଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସାନି ଅହେସୁଂ। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଜୋତିପାଲୋ ନାମ ମାଣୱୋ ହୁତ୍ୱା ତିଣ୍ଣଂ ୱେଦାନଂ ପାରଗୂ ଭୂମିୟଞ୍ଚ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ଚ ପାକଟୋ ଘଟୀକାରସ୍ସ କୁମ୍ଭକାରସ୍ସ ମିତ୍ତୋ ଅହୋସି। ସୋ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ତୀଣି ପିଟକାନି ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ୱତ୍ତାୱତ୍ତସମ୍ପତ୍ତିୟା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନଂ ସୋଭେସି। ସୋପି ନଂ ବ୍ୟାକାସି। ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଜାତନଗରଂ ବାରାଣସୀ ନାମ ଅହୋସି, ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପିତା, ଧନୱତୀ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ମାତା, ତିସ୍ସୋ ଚ ଭାରଦ୍ୱାଜୋ ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା, ସବ୍ବମିତ୍ତୋ ନାମୁପଟ୍ଠାକୋ, ଅନୁଳା ଚ ଉରୁୱେଳା ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱିକା, ନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖୋ ବୋଧି, ସରୀରଂ ୱୀସତିହତ୍ଥୁବ୍ବେଧଂ ଅହୋସି, ୱୀସତି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଆୟୁଟି।

''କୋଣାଗମନସ୍ସ ଅପରେନ, ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଦ୍ୱିପଦୁତ୍ତମୋ;

କସ୍ସପୋ ନାମ ଗୋତ୍ତେନ, ଧମ୍ମରାଜା ପଭଙ୍କରୋ''ତି।

ୟସ୍ମିଂ ପନ କପ୍ପେ ଦୀପଙ୍କରୋ ଦସବଲୋ ଉଦପାଦି, ତସ୍ମିଂ ଅଞ୍ଞେପି ତୟୋ ବୁଦ୍ଧା ଅହେସୁଂ। ତେସଂ ସନ୍ତିକା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ବ୍ୟାକରଣଂ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ତେ ଇଧ ନ ଦସ୍ସିତା। ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ପନ ତମ୍ହା କପ୍ପା ପଟ୍ଠାୟ ସବ୍ବେପି ବୁଦ୍ଧେ ଦସ୍ସେତୁଂ ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ –

''ତଣ୍ହଙ୍କରୋ ମେଧଙ୍କରୋ, ଅଥୋପି ସରଣଙ୍କରୋ;

ଦୀପଙ୍କରୋ ଚ ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, କୋଣ୍ଡଞ୍ଞୋ ଦ୍ୱିପଦୁତ୍ତମୋ।

''ମଙ୍ଗଲୋ ଚ ସୁମନୋ ଚ, ରେୱତୋ ସୋଭିତୋ ମୁନି;

ଅନୋମଦସ୍ସୀ ପଦୁମୋ, ନାରଦୋ ପଦୁମୁତ୍ତରୋ।

''ସୁମେଧୋ ଚ ସୁଜାତୋ ଚ, ପିୟଦସ୍ସୀ ମହାୟସୋ;

ଅତ୍ଥଦସ୍ସୀ ଧମ୍ମଦସ୍ସୀ, ସିଦ୍ଧତ୍ଥୋ ଲୋକନାୟକୋ।

''ତିସ୍ସୋ ଫୁସ୍ସୋ ଚ ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ୱିପସ୍ସୀ ସିଖି ୱେସ୍ସଭୂ;

କକୁସନ୍ଧୋ କୋଣାଗମନୋ, କସ୍ସପୋ ଚାପି ନାୟକୋ।

''ଏତେ ଅହେସୁଂ ସମ୍ବୁଦ୍ଧା, ୱୀତରାଗା ସମାହିତା;

ସତରଂସୀୱ ଉପ୍ପନ୍ନା, ମହାତମୱିନୋଦନା;

ଜଲିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଖନ୍ଧାୱ, ନିଙ୍କୁତା ତେ ସସାୱକା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅମ୍ହାକଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଦୀପଙ୍କରାଦୀନଂ ଚତୁୱୀସତିଯା ବୁଦ୍ଧାନଂ ସନ୍ତିକେ ଅଧିକାରଂ କରୋନ୍ତୋ କପ୍ପସତସହସ୍ସାଧିକାନି ଚତ୍ତାରି ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟାନି ଆଗତୋ। କସ୍ସପସ୍ସ ପନ ଭଗୱତୋ ଓରଭାଗେ ଠପେତ୍ୱା ଇମଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଅଞ୍ଞୋ ବୁଦ୍ଧୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ଇତି ଦୀପଙ୍କରାଦୀନଂ ଚତୁୱୀସତିଯା ବୁଦ୍ଧାନଂ ସନ୍ତିକେ ଲଦ୍ଧବ୍ୟାକରଣୋ ପନ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଯେନେନ –

‘‘ମନୁସ୍ସତ୍ତଂ ଲିଙ୍ଗସମ୍ପତ୍ତି, ହେତୁ ସତ୍ଥାରଦସ୍ସନଂ;

ପବ୍ବଜ୍ଜା ଗୁଣସମ୍ପତ୍ତି, ଅଧିକାରୋ ଚ ଛନ୍ଦତା;

ଅଟ୍ଠଧମ୍ମସମୋଧାନା, ଅଭିନୀହାରୋ ସମିଜ୍ଝତୀ’’ତି। (ବୁ। ୱଂ। ୨।୫୯) –

ଇମେ ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମେ ସମୋଧାନେତ୍ୱା ଦୀପଙ୍କରପାଦମୂଲେ କତାଭିନୀହାରେନ ‘‘ହନ୍ଦ ବୁଦ୍ଧକରେ ଧମ୍ମେ, ୱିଚିନାମି ଇତୋ ଚିତୋ’’ତି ଉସ୍ସାହଂ କତ୍ୱା ‘‘ୱିଚିନନ୍ତୋ ତଦାଦକ୍ଖିଂ, ପଠମଂ ଦାନପାରମି’’ନ୍ତି ଦାନପାରମିତାଦଯୋ ବୁଦ୍ଧକାରକଧମ୍ମା ଦିଟ୍ଠା, ତେ ପୂରେନ୍ତୋଯେୱ ଯାୱ ୱେସ୍ସନ୍ତରତ୍ତଭାୱା ଆଗମି। ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଚ ଯେ ତେ କତାଭିନୀହାରାନଂ ବୋଧିସତ୍ତାନଂ ଆନିସଂସା ସଂୱଣ୍ଣିତା –

‘‘ଏୱଂ ସବ୍ବଙ୍ଗସମ୍ପନ୍ନା, ବୋଧିଯା ନିଯତା ନରା;

ସଂସରଂ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ, କପ୍ପକୋଟିସତେହିପି।

‘‘ଅୱୀଚିମ୍ହି ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ତଥା ଲୋକନ୍ତରେସୁ ଚ;

ନିଜ୍ଝାମତଣ୍ହା ଖୁପ୍ପିପାସା, ନ ହୋନ୍ତି କାଲକଞ୍ଜିକା।

‘‘ନ ହୋନ୍ତି ଖୁଦ୍ଦକା ପାଣା, ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତାପି ଦୁଗ୍ଗତିଂ;

ଜାଯମାନା ମନୁସ୍ସେସୁ, ଜଚ୍ଚନ୍ଧା ନ ଭୱନ୍ତି ତେ।

‘‘ସୋତୱେକଲ୍ଲତା ନତ୍ଥି, ନ ଭୱନ୍ତି ମୂଗପକ୍ଖିକା;

ଇତ୍ଥିଭାୱଂ ନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନପଣ୍ଡକା।

‘‘ନ ଭୱନ୍ତି ପରିଯାପନ୍ନା, ବୋଧିଯା ନିଯତା ନରା;

ମୁତ୍ତା ଆନନ୍ତରିକେହି, ସବ୍ବତ୍ଥ ସୁଦ୍ଧଗୋଚରା।

‘‘ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଂ ନ ସେୱନ୍ତି, କମ୍ମକିରିଯଦସ୍ସନା;

ୱସମାନାପି ସଗ୍ଗେସୁ, ଅସଞ୍ଞଂ ନୂପପଜ୍ଜରେ।

‘‘ସୁଦ୍ଧାୱାସେସୁ ଦେୱେସୁ, ହେତୁ ନାମ ନ ୱିଜ୍ଜତି;

ନେକ୍ଖମ୍ମନିନ୍ନା ସପ୍ପୁରିସା, ୱିସଂଯୁତ୍ତା ଭୱାଭୱେ;

ଚରନ୍ତି ଲୋକତ୍ଥଚରିଯାଯୋ, ପୂରେନ୍ତି ସବ୍ବପାରମୀ’’ତି।

ତେ ଆନିସଂସେ ଅଧିଗନ୍ତ୍ୱାୱ ଆଗତୋ। ପାରମିୟୋ ପୂରେନ୍ତସ୍ସ ଚସ୍ସ ଅକିତ୍ତିବ୍ରାହ୍ମଣକାଲେ ସଙ୍ଖବ୍ରାହ୍ମଣକାଲେ ଧନଞ୍ଜୟରାଜକାଲେ ମହାସୁଦସ୍ସନକାଲେ ମହାଗୋୱିନ୍ଦକାଲେ ନିମିମହାରାଜକାଲେ ଚନ୍ଦକୁମାରକାଲେ ୱିସୟ୍ହସେଟ୍ଠିକାଲେ ସିୱିରାଜକାଲେ ୱେସ୍ସନ୍ତରକାଲେତି ଦାନପାରମିତାଯ ପୂରିତତ୍ତଭାୱାନଂ ପରିମାଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଏକନ୍ତେନ ପନସ୍ସ ସସପଣ୍ଡିତଜାତକେ –

''ଭିକ୍ଖାଯ ଉପଗତଂ ଦିସ୍ୱା, ସକତ୍ତାନଂ ପରିଚ୍ଚଜିଂ;

ଦାନେନ ମେ ସମୋ ନତ୍ଥି, ଏସା ମେ ଦାନପାରମୀ''ତି। (ଚରିଯା। ୧।ତସ୍ସୁଦାନଂ) –

ଏୱଂ ଅତ୍ତପରିଚ୍ଚାଗଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଦାନପାରମିତା ପରମତ୍ଥପାରମୀ ନାମ ଜାତା। ତଥା ସୀଲୱରାଜକାଲେ ଚମ୍ପେଯ୍ୟନାଗରାଜକାଲେ ଭୂରିଦତ୍ତନାଗରାଜକାଲେ ଛଦ୍ଦନ୍ତନାଗରାଜକାଲେ ଜଯଦ୍ଦିସରାଜପୁତ୍ତକାଲେ ଅଲୀନସତ୍ତୁକୁମାରକାଲେତି ସୀଲପାରମିତାଯ ପୂରିତତ୍ତଭାୱାନଂ ପରିମାଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଏକନ୍ତେନ ପନସ୍ସ ସଙ୍ଖପାଲଜାତକେ –

''ସୂଲେହି ୱିଜ୍ଝିଯନ୍ତୋପି, କୋଟ୍ଟିଯନ୍ତୋପି ସତ୍ତିହି;

ଭୋଜପୁତ୍ତେ ନ କୁପ୍ପାମି, ଏସା ମେ ସୀଲପାରମୀ''ତି। (ଚରିଯା। ୨।୯୧) –

ଏୱଂ ଅତ୍ତପରିଚ୍ଚାଗଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ସୀଲପାରମିତା ପରମତ୍ଥପାରମୀ ନାମ ଜାତା। ତଥା ସୋମନସ୍ସକୁମାରକାଲେ, ହତ୍ଥିପାଲକୁମାରକାଲେ, ଅଯୋଘରପଣ୍ଡିତକାଲେତି ମହାରଜ୍ଜଂ ପହାଯ ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମିତାଯ ପୂରିତତ୍ତଭାୱାନଂ ପରିମାଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଏକନ୍ତେନ ପନସ୍ସ ଚୂଳସୁତସୋମଜାତକେ –

''ମହାରଜ୍ଜଂ ହତ୍ଥଗତଂ, ଖେଳପିଣ୍ଡଂୱ ଛଡ୍ଡଯିଂ;

ଚଜତୋ ନ ହୋତି ଲଗ୍ଗଂ, ଏସା ମେ ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମୀ''ତି। –

ଏୱଂ ନିସ୍ସଙ୍ଗତାଯ ରଜ୍ଜଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ନିକ୍ଖମନ୍ତସ୍ସ ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମିତା ପରମତ୍ଥପାରମୀ ନାମ ଜାତା। ତଥା ୱିଧୁରପଣ୍ଡିତକାଲେ, ମହାଗୋୱିନ୍ଦପଣ୍ଡିତକାଲେ, କୁଦ୍ଦାଲପଣ୍ଡିତକାଲେ, ଅରକପଣ୍ଡିତକାଲେ, ବୋଧିପରିବ୍ବାଜକକାଲେ, ମହୋସଧପଣ୍ଡିତକାଲେତି, ପଞ୍ଞାପାରମିତାଯ ପୂରିତତ୍ତଭାୱାନଂ ପରିମାଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଏକନ୍ତେନ ପନସ୍ସ ସତ୍ତୁଭସ୍ତଜାତକେ ସେନକପଣ୍ଡିତକାଲେ –

''ପଞ୍ଞାଯ ୱିଚିନନ୍ତୋହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ମୋଚଯିଂ ଦୁଖା;

ପଞ୍ଞାଯ ମେ ସମୋ ନତ୍ଥି, ଏସା ମେ ପଞ୍ଞାପାରମୀ''ତି। –

ଅନ୍ତୋଭସ୍ତଗତଂ ସପ୍ପଂ ଦସ୍ସେନ୍ତସ୍ସ ପଞ୍ଞାପାରମିତା ପରମତ୍ଥପାରମୀ ନାମ ଜାତା। ତଥା ୱୀରିଯପାରମିତାଦୀନମ୍ପି ପୂରିତତ୍ତଭାୱାନଂ ପରିମାଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଏକନ୍ତେନ ପନସ୍ସ ମହାଜନକଜାତକେ –

''ଅତୀରଦସ୍ସୀ ଜଲମଜ୍ଝେ, ହତା ସବ୍ବେୱ ମାନୁସା;

ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞଥା ନତ୍ଥି, ଏସା ମେ ୱୀରିଯପାରମୀ''ତି। –

ଏୱଂ ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ତରନ୍ତସ୍ସ ପୱତ୍ତା ୱୀରିଯପାରମିତା ପରମତ୍ଥପାରମୀ ନାମ ଜାତା। ଖନ୍ତିୱାଦିଜାତକେ –

''ଅଚେତନଂୱ କୋଟ୍ଟେନ୍ତେ, ତିଣ୍ହେନ ଫରସୁନା ମମଂ;

କାସିରାଜେ ନ କୁପ୍ପାମି, ଏସା ମେ ଖନ୍ତିପାରମୀ''ତି। –

ଏୱଂ ଅଚେତନଭାୱେନ ୱିଯ ମହାଦୁକ୍ଖଂ ଅଧିୱାସେନ୍ତସ୍ସ ଖନ୍ତିପାରମିତା ପରମତ୍ଥପାରମୀ ନାମ ଜାତା। ମହାସୁତସୋମଜାତକେ –

''ସଚ୍ଚୱାଚଂ ଅନୁରକ୍ଖନ୍ତୋ, ଚଜିତ୍ୱା ମମ ଜୀୱିତଂ;

ମୋଚେସିଂ ଏକସତଂ ଖତ୍ତିଯେ, ଏସା ମେ ସଚ୍ଚପାରମୀ''ତି। –

ଏୱଂ ଜୀୱିତଂ ଚଜିତ୍ୱା ସଚ୍ଚମନୁରକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ ସଚ୍ଚପାରମିତା ପରମତ୍ଥପାରମୀ ନାମ ଜାତା। ମୂଗପକ୍ଖଜାତକେ –

''ମାତା ପିତା ନ ମେ ଦେସ୍ସା, ନପି ମେ ଦେସ୍ସଂ ମହାଯସଂ;

ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପିଯଂ ମଯ୍ହଂ, ତସ୍ମା ୱତମଧିଟ୍ଠହି''ନ୍ତି। (ଚରିଯା। ୩।୬ ଥୋକଂ ୱିସଦିସଂ) –

ଏୱଂ ଜୀୱିତମ୍ପି ଚଜିତ୍ୱା ୱତଂ ଅଧିଟ୍ଠହନ୍ତସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନପାରମିତା ପରମତ୍ଥପାରମୀ ନାମ ଜାତା। ଏକରାଜଜାତକେ –

''ନ ମଂ କୋଚି ଉତ୍ତସତି, ନପିହଂ ଭାଯାମି କସ୍ସଚି;

ମେତ୍ତାବଲେନୁପତ୍ଥଦ୍ଧୋ, ରମାମି ପୱନେ ତଦା''ତି। (ଚରିଯା। ୩।୧୧୩) –

ଏୱଂ ଜୀୱିତମ୍ପି ଅନୋଲୋକେତ୍ୱା ମେତ୍ତାଯନ୍ତସ୍ସ ମେତ୍ତାପାରମିତା ପରମତ୍ଥପାରମୀ ନାମ ଜାତା। ଲୋମହଂସଜାତକେ –

''ସୁସାନେ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେମି, ଛୱଟ୍ଠିକଂ ଉପଧାଯହଂ;

ଗାମଣ୍ଡଲା ଉପାଗନ୍ତ୍ୱା, ରୂପଂ ଦସ୍ସେନ୍ତିନପ୍ପକ''ନ୍ତି। (ଚରିଯା। ୩।୧୧୯) –

ଏୱଂ ଗାମଦାରକେସୁ ନିଟ୍ଠୁଭନାଦୀହି ଚେୱ ମାଲାଗନ୍ଧୂପହାରାଦୀହି ଚ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତେସୁପି ଉପେକ୍ଖଂ ଅନତିୱତ୍ତନ୍ତସ୍ସ ଉପେକ୍ଖାପାରମିତା ପରମତ୍ଥପାରମୀ ନାମ ଜାତା। ଅଯମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ, ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନେସ ଅତ୍ଥୋ ଚରିଯାପିଟକତୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ଏୱଂ ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ୱେସ୍ସନ୍ତରତ୍ତଭାୱେ ଠିତୋ –

''ଅଚେତନାଯଂ ପଥୱୀ, ଅୱିଞ୍ଞାଯ ସୁଖଂ ଦୁଖଂ;

ସାପି ଦାନବଲା ମଯ୍ହଂ, ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପକମ୍ପଥା''ତି। (ଚରିଯା। ୧।୧୨୪) –

ଏୱଂ ମହାପଥୱିକମ୍ପନାଦୀନି ମହାପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ଆଯୁପରିଯୋସାନେ ତତୋ ଚୁତୋ ତୁସିତଭୱନେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ଇତି ଦୀପଙ୍କରପାଦମୂଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ଅଯଂ ତୁସିତପୁରେ ନିବ୍ବତ୍ତି, ଏତ୍ତକଂ ଠାନଂ ଦୂରେନିଦାନଂ ନାମାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଦୂରେନିଦାନକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଅୱିଦୂରେନିଦାନକଥା

ତୁସିତପୁରେ ୱସନ୍ତେଯେୱ ପନ ବୋଧିସତ୍ତେ ବୁଦ୍ଧକୋଲାହଲଂ ନାମ ଉଦପାଦି। ଲୋକସ୍ମିଞ୍ହି ତୀଣି କୋଲାହଲାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି – କପ୍ପକୋଲାହଲଂ, ବୁଦ୍ଧକୋଲାହଲଂ, ଚକ୍କୱତ୍ତିକୋଲାହଲନ୍ତି। ତତ୍ଥ ''ୱସ୍ସସତସହସ୍ସସ୍ସ ଅଚ୍ଚଯେନ କପ୍ପୁଟ୍ଠାନଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଲୋକବ୍ୟୂହା ନାମ କାମାୱଚରଦେୱା ମୁତ୍ତସିରା ୱିକିଣ୍ଣକେସା ରୁଦମୁଖା ଅସ୍ସୂନି ହତ୍ଥେହି ପୁଞ୍ଛମାନା ରତ୍ତୱତ୍ଥନିୱତ୍ଥା ଅତିୱିଯ ୱିରୂପୱେସଧାରିନୋ ହୁତ୍ୱା ମନୁସ୍ସପଥେ ୱିଚରନ୍ତା ଏୱଂ ଆରୋଚେନ୍ତି ''ମାରିସା ଇତୋ ୱସ୍ସସତସହସ୍ସସ୍ସ ଅଚ୍ଚଯେନ କପ୍ପୁଟ୍ଠାନଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଅଯଂ ଲୋକୋ ୱିନସ୍ସିସ୍ସତି, ମହାସମୁଦ୍ଦୋପି ସୁସ୍ସିସ୍ସତି , ଅଯଞ୍ଚ ମହାପଥୱୀ ସିନେରୁ ଚ ପବ୍ବତରାଜା ଉଡ୍ଢୟ୍ହିସ୍ସନ୍ତି ୱିନସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି, ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ଲୋକୱିନାସୋ ଭୱିସ୍ସତି, ମେତ୍ତଂ ମାରିସା ଭାୱେଥ, କରୁଣଂ, ମୁଦିତଂ, ଉପେକ୍ଖଂ ମାରିସା ଭାୱେଥ, ମାତରଂ ଉପଟ୍ଠହଥ, ପିତରଂ ଉପଟ୍ଠହଥ, କୁଲେ ଜେଟ୍ଠାପଚାଯିନୋ ହୋଥା''ତି। ଇଦଂ କପ୍ପକୋଲାହଲଂ ନାମ।

ୱସ୍ସସହସ୍ସସ୍ସ ଅଚ୍ଚୟେନ ପନ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧୋ ଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀତି ଲୋକପାଲଦେୱତା ''ଇତୋ ମାରିସା ୱସ୍ସସହସ୍ସସ୍ସ ଅଚ୍ଚୟେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ''ତି ଉଗ୍ଘୋସେନ୍ତା ଆହିଣ୍ଡନ୍ତି। ଇଦଂ ବୁଦ୍ଧକୋଲାହଲଂ ନାମ। ୱସ୍ସସତସ୍ସ ଅଚ୍ଚୟେନ ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ରାଜା ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀତି ଦେୱତା ''ଇତୋ ମାରିସା ୱସ୍ସସତସ୍ସ ଅଚ୍ଚୟେନ ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ରାଜା ଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ''ତି ଉଗ୍ଘୋସେନ୍ତିୟୋ ଆହିଣ୍ଡନ୍ତି। ଇଦଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିକୋଲାହଲଂ ନାମ। ଇମାନି ତୀଣି କୋଲାହଲାନି ମହନ୍ତାନି ହୋନ୍ତି।

ତେସୁ ବୁଦ୍ଧକୋଲାହଲସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ସକଲଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳଅଦେୱତା ଏକତୋ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ''ଅସୁକୋ ନାମ ସତ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଞତ୍ୱା ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆୟାଚନ୍ତି। ଆୟାଚମାନା ଚ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନେସୁ ଆୟାଚନ୍ତି। ତଦା ପନ ସବ୍ବାପି ଦେୱତା ଏକେକଚକ୍କୱାଳେ ଚତୁମହାରାଜସକ୍କସୁୟାମସନ୍ତୁସିତସୁନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତିମହାବ୍ରହ୍ମେହି ସଦ୍ଧିଂ ଏକଚକ୍କୱାଳେ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ତୁସିତଭୱନେ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ମାରିସା ତୁମ୍ହେହି ଦସ ପାରମିୟୋ ପୂରେନ୍ତେହି ନ ସକ୍କସମ୍ପତ୍ତିଂ, ନ ମାରସମ୍ପତ୍ତିଂ, ନ ବ୍ରହ୍ମସମ୍ପତ୍ତିଂ, ନ ଚକ୍କୱତ୍ତିସମ୍ପତ୍ତିଂ ପତ୍ଥେନ୍ତେହି ପୂରିତା, ଲୋକନିତ୍ଥରଣତ୍ଥାୟ ପନ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ଥେନ୍ତେହି ପୂରିତା, ସୋ ୱୋ ଇଦାନି କାଲୋ ମାରିସା ବୁଦ୍ଧତ୍ତାୟ ସମୟୋ, ମାରିସା ବୁଦ୍ଧତ୍ତାୟ ସମୟୋ''ତି ୟାଚିଂସୁ।

ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ଦେୱତାନଂ ପଟିଞ୍ଞଂ ଅଦତ୍ୱାୱ କାଲଦୀପଦେସକୁଲଜନେତ୍ତିଆୟୁପରିଚ୍ଛେଦୱସେନ ପଞ୍ଚମହାୱିଲୋକନଂ ନାମ ୱିଲୋକେସି। ତତ୍ଥ ''କାଲୋ ନୁ ଖୋ, ଅକାଲୋ ନୁ ଖୋ''ତି ପଠମଂ କାଲଂ ୱିଲୋକେସି। ତତ୍ଥ ୱସ୍ସସତସହସ୍ସତୋ ଉଦ୍ଧଂ ୱଡ୍ଢିତଆୟୁକାଲୋ କାଲୋ ନାମ ନ ହୋତି। କସ୍ମା? ତଦା ହି ସତ୍ତାନଂ ଜାତିଜରାମରଣାନି ନ ପଞ୍ଞାୟନ୍ତି। ବୁଦ୍ଧାନଞ୍ଚ ଧମ୍ମଦେସନା ତିଲକ୍ଖଣମୁତ୍ତା ନାମ ନତ୍ଥି। ତେସଂ ''ଅନିଚ୍ଚଂ, ଦୁକ୍ଖଂ, ଅନତ୍ତା''ତି କଥେନ୍ତାନଂ ''କିଂ ନାମେତଂ କଥେନ୍ତୀ''ତି ନେୱ ସୋତବ୍ବଂ ନ ସଦ୍ଧାତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞନ୍ତି, ତତୋ ଅଭିସମୟୋ ନ ହୋତି, ତସ୍ମିଂ ଅସତି ଅନିୟ୍ୟାନିକଂ ସାସନଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ସୋ ଅକାଲୋ। ୱସ୍ସସତତୋ ଊନଆୟୁକାଲୋପି କାଲୋ ନ ହୋତି। କସ୍ମା? ତଦା ସତ୍ତା ଉସ୍ସନ୍ନକିଲେସା ହୋନ୍ତି, ଉସ୍ସନ୍ନକିଲେସାନଞ୍ଚ ଦିନ୍ନୋ ଓୱାଦୋ ଓୱାଦଟ୍ଠାନେ ନ ତିଟ୍ଠତି, ଉଦକେ ଦଣ୍ଡରାଜି ୱିୟ ଖିପ୍ପଂ ୱିଗଚ୍ଛତି । ତସ୍ମା ସୋପି ଅକାଲୋ। ୱସ୍ସସତସହସ୍ସତୋ ପନ ପଟ୍ଠାୟ ହେଟ୍ଠା, ୱସ୍ସସତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଉଦ୍ଧଂ ଆୟୁକାଲୋ କାଲୋ ନାମ। ତଦା ଚ ୱସ୍ସସତକାଲୋ। ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ''ନିବ୍ବତ୍ତିତବ୍ବକାଲୋ''ତି କାଲଂ ପସ୍ସି।

ତତୋ ଦୀପଂ ୱିଲୋକେନ୍ତୋ ସପରିୱାରେ ଚତ୍ତାରୋ ଦୀପେ ଓଲୋକେତ୍ୱା ''ତୀସୁ ଦୀପେସୁ ବୁଦ୍ଧା ନ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି, ଜମ୍ବୁଦୀପେୟେୱ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତୀ''ତି ଦୀପଂ ପସ୍ସି।

ତତୋ ''ଜମ୍ବୁଦୀପୋ ନାମ ମହା ଦସୟୋଜନସହସ୍ସପରିମାଣୋ, କତରସ୍ମିଂ ନୁ ଖୋ ପଦେସେ ବୁଦ୍ଧା ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତୀ''ତି ଓକାସଂ ୱିଲୋକେନ୍ତୋ ମଜ୍ଝିମଦେସଂ ପସ୍ସି। ମଜ୍ଝିମଦେସୋ ନାମ – ''ପୁରତ୍ଥିମାୟ ଦିସାୟ ଗଜଙ୍ଗଲଂ ନାମ ନିଗମୋ, ତସ୍ସ ଅପରେନ ମହାସାଲୋ, ତତୋ ପରଂ ପଚ୍ଚନ୍ତିମା ଜନପଦା, ଓରତୋ ମଜ୍ଝେ। ପୁବ୍ବଦକ୍ଖିଣାୟ ଦିସାୟ ସଲ୍ଲୱତୀ ନାମ ନଦୀ, ତତୋ ପରଂ ପଚ୍ଚନ୍ତିମା ଜନପଦା, ଓରତୋ ମଜ୍ଝେ। ଦକ୍ଖିଣାୟ ଦିସାୟ ସେତକଣ୍ଣିକଂ ନାମ ନିଗମୋ, ତତୋ ପରଂ ପଚ୍ଚନ୍ତିମା ଜନପଦା, ଓରତୋ ମଜ୍ଝେ। ପଚ୍ଛିମାୟ ଦିସାୟ ଥୂଣଂ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣଗାମୋ, ତତୋ ପରଂ ପଚ୍ଚନ୍ତିମା ଜନପଦା, ଓରତୋ ମଜ୍ଝେ। ଉତ୍ତରାୟ ଦିସାୟ ଉସୀରଦ୍ଧଜୋ ନାମ ପବ୍ବତୋ, ତତୋ ପରଂ ପଚ୍ଚନ୍ତିମା ଜନପଦା, ଓରତୋ ମଜ୍ଝେ''ତି ଏୱଂ ୱିନୟେ (ମହାୱ। ୨୫୯) ୱୁତ୍ତୋ ପଦେସୋ। ସୋ ଆୟାମତୋ ତୀଣି ୟୋଜନସତାନି, ୱିତ୍ଥାରତୋ ଅଡ୍ଢତେୟ୍ୟାନି, ପରିକ୍ଖେପତୋ ନୱ ୟୋଜନସତାନୀତି ଏତସ୍ମିଂ ପଦେସେ ବୁଦ୍ଧା, ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା, ଅଗ୍ଗସାୱକା, ଅସୀତି ମହାସାୱକା, ଚକ୍କୱତ୍ତିରାଜା ଅଞ୍ଞେ ଚ ମହେସକ୍ଖା ଖତ୍ତିୟବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିମହାସାଲା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଇଦଞ୍ଚେତ୍ଥ କପିଲୱତ୍ଥୁ ନାମ ନଗରଂ, ତତ୍ଥ ମୟା ନିବ୍ବତ୍ତିତବ୍ବନ୍ତି ନିଟ୍ଠଂ ଅଗମାସି।

ତତୋ କୁଲଂ ୱିଲୋକେନ୍ତୋ ''ବୁଦ୍ଧା ନାମ ୱେସ୍ସକୁଲେ ୱା ସୁଦ୍ଦକୁଲେ ୱା ନ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି, ଲୋକସମ୍ମତେ ପନ ଖତ୍ତିୟକୁଲେ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେୱାତି ଦ୍ୱୀସୁୟେୱ କୁଲେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ଇଦାନି ଚ ଖତ୍ତିୟକୁଲଂ ଲୋକସମ୍ମତଂ , ତତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସାମି। ସୁଦ୍ଧୋଦନୋ ନାମ ରାଜା ମେ ପିତା ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି କୁଲଂ ପସ୍ସି।

ତତୋ ମାତରଂ ୱିଲୋକେନ୍ତୋ ''ବୁଦ୍ଧମାତା ନାମ ଲୋଲା ସୁରାଧୁତ୍ତା ନ ହୋତି, କପ୍ପସତସହସ୍ସଂ ପନ ପୂରିତପାରମୀ ଜାତିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅଖଣ୍ଡପଞ୍ଚସୀଲାୟେୱ ହୋତି। ଅୟଞ୍ଚ ମହାମାୟା ନାମ ଦେୱୀ ଏଦିସୀ, ଅୟଂ ମେ ମାତା ଭୱିସ୍ସତି, କିତ୍ତକଂ ପନସ୍ସା ଆୟୂତି ଦସନ୍ନଂ ମାସାନଂ ଉପରି ସତ୍ତ ଦିୱସାନୀ''ତି ପସ୍ସି।

ଇତି ଇମଂ ପଞ୍ଚମହାୱିଲୋକନଂ ୱିଲୋକେତ୍ୱା ''କାଲୋ ମେ ମାରିସା ବୁଦ୍ଧଭାୱାୟା''ତି ଦେୱତାନଂ ସଙ୍ଗହଂ କରୋନ୍ତୋ ପଟିଞ୍ଞଂ ଦତ୍ୱା ''ଗଚ୍ଛଥ,

ତୁମ୍ହେ’’ତି ତା ଦେୱତା ଉଗ୍ଘୋସେତ୍ୱା ତୁସିତଦେୱତାହି ପରିୱୁତୋ ତୁସିତପୁରେ ନନ୍ଦନୱନଂ ପାୱିସି। ସବ୍ବଦେୱଲୋକେସୁ ହି ନନ୍ଦନୱନଂ ଅତ୍ଥିଯେୱ। ତତ୍ଥ ନଂ ଦେୱତା ‘‘ଇତୋ ଚୁତୋ ସୁଗତିଂ ଗଚ୍ଛ, ଇତୋ ଚୁତୋ ସୁଗତିଂ ଗଚ୍ଛା’’ତି ପୁବ୍ବେ କତକୁସଲକମ୍ମୋକାସଂ ସାରଯମାନା ୱିଚରନ୍ତି। ସୋ ଏୱଂ ଦେୱତାହି କୁସଲଂ ସାରଯମାନାହି ପରିୱୁତୋ ତତ୍ଥ ୱିଚରନ୍ତୋ ଚୱିତ୍ୱା ମହାମାଯାଯ ଦେୱିଯା କୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି।

ତସ୍ସ ଆୱିଭାୱତ୍ଥଂ ଅଯମନୁପୁବ୍ବିକଥା – ତଦା କିର କପିଲୱତ୍ଥୁନଗରେ ଆସାଳ୍ହିନକ୍ଖତ୍ତଂ ସଙ୍ଘୁଟ୍ଠଂ ଅହୋସି, ମହାଜନୋ ନକ୍ଖତ୍ତଂ କୀଳତି। ମହାମାଯାପି ଦେୱୀ ପୁରେ ପୁଣ୍ଣମାଯ ସତ୍ତମଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ୱିଗତସୁରାପାନଂ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଭୂତିସମ୍ପନ୍ନଂ ନକ୍ଖତ୍ତକୀଳଂ ଅନୁଭୱମାନା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ପାତୋୱ ଉଟ୍ଠାଯ ଗନ୍ଧୋଦକେନ ନ୍ହାଯିତ୍ୱା ଚତ୍ତାରି ସତସହସ୍ସାନି ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ସବ୍ବାଲଙ୍କାରୱିଭୂସିତା ୱରଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଉପୋସଥଙ୍ଗାନି ଅଧିଟ୍ଠାଯ ଅଲଙ୍କତପଟିଯତ୍ତଂ ସିରିଗବ୍ଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସିରିସଯନେ ନିପନ୍ନା ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମମାନା ଇମଂ ସୁପିନଂ ଅଦ୍ଦସ – ‘ଚତ୍ତାରୋ କିର ନଂ ମହାରାଜାନୋ ସଯନେନେୱ ସଦ୍ଧିଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତଂ ନେତ୍ୱା ସଟ୍ଠିଯୋଜନିକେ ମନୋସିଲାତଲେ ସତ୍ତଯୋଜନିକସ୍ସ ମହାସାଲରୁକ୍ଖସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ଠପେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଅଥ ନେସଂ ଦେୱିଯୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦେୱିଂ ଅନୋତତ୍ତଦହଂ ନେତ୍ୱା ମନୁସ୍ସମଲହରଣତ୍ଥଂ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ଦିବ୍ବୱତ୍ଥଂ ନିୱାସାପେତ୍ୱା ଗନ୍ଧେହି ୱିଲିମ୍ପାପେତ୍ୱା ଦିବ୍ବପୁପ୍ଫାନି ପିଳନ୍ଧାପେତ୍ୱା ତତୋ ଅୱିଦୂରେ ଏକୋ ରଜତପବ୍ବତୋ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ସ ଅନ୍ତୋ କନକୱିମାନଂ ଅତ୍ଥି , ତତ୍ଥ ପାଚୀନସୀସକଂ ଦିବ୍ବସଯନଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜାପେସୁଂ। ଅଥ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସେତୱରୱାରଣୋ ହୁତ୍ୱା ତତୋ ଅୱିଦୂରେ ଏକୋ ସୁୱଣ୍ଣପବ୍ବତୋ ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ୱିଚରିତ୍ୱା ତତୋ ଓରୁଯ୍ହ ରଜତପବ୍ବତଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଉତ୍ତରଦିସତୋ ଆଗମ୍ମ ରଜତଦାମୱଣ୍ଣାଯ ସୋଣ୍ଡାଯ ସେତପଦୁମଂ ଗହେତ୍ୱା କୋଞ୍ଚନାଦଂ ନଦିତ୍ୱା କନକୱିମାନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମାତୁସଯନଂ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସଂ ତାଳେତ୍ୱା କୁଚ୍ଛିଂ ପୱିଟ୍ଠସଦିସୋ ଅହୋସୀ’ତି। ଏୱଂ ଉତ୍ତରାସାଳ୍ହନକ୍ଖତ୍ତେନ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି।

ପୁନଦିୱସେ ପବୁଦ୍ଧା ଦେୱୀ ତଂ ସୁପିନଂ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି। ରାଜା ଚତୁସଟ୍ଠିମତ୍ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣପାମୋକ୍ଖେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଗୋମଯହରିତୂପଲିତ୍ତାଯ ଲାଜାଦୀହି କତମଙ୍ଗଲସକ୍କାରାଯ ଭୂମିଯା ମହାରହାନି ଆସନାନି ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ସପ୍ପିମଧୁସକ୍କରାଭିସଙ୍ଖତସ୍ସ ୱରପାଯାସସ୍ସ ସୁୱଣ୍ଣରଜତପାତିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣରଜତପାତୀହିଯେୱ ପଟିକୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅଦାସି, ଅଞ୍ଞେହି ଚ ଅହତୱତ୍ଥକପିଲଗାୱିଦାନାଦୀହି ତେ ସନ୍ତପ୍ପେସି। ଅଥ ନେସଂ ସବ୍ବକାମେହି ସନ୍ତପ୍ପିତାନଂ ସୁପିନଂ ଆରୋଚାପେତ୍ୱା ‘‘କିଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ବ୍ରାହ୍ମଣା ଆହଂସୁ ‘‘ମା ଚିନ୍ତଯି, ମହାରାଜ, ଦେୱିଯା ତେ କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ଗବ୍ଭୋ ପତିଟ୍ଠିତୋ, ସୋ ଚ ଖୋ ପୁରିସଗବ୍ଭୋ, ନ ଇତ୍ଥିଗବ୍ଭୋ, ପୁତ୍ତୋ ତେ ଭୱିସ୍ସତି। ସୋ ସଚେ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସିସ୍ସତି, ରାଜା ଭୱିସ୍ସତି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ; ସଚେ ଅଗାରା ନିକ୍ଖମ୍ମ ପବ୍ବଜିସ୍ସତି, ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସତି ଲୋକେ ୱିୱଟଚ୍ଛଦୋ’’ତି।

ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପନ ମାତୁକୁଚ୍ଛିମ୍ହି ପଟିସନ୍ଧିଗ୍ଗହଣକ୍ଖଣେ ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ସକଲଦସସହସ୍ସୀ ଲୋକଧାତୁ ସଙ୍କମ୍ପି ସମ୍ପକମ୍ପି ସମ୍ପୱେଧି। ଦ୍ୱତ୍ତିଂସପୁବ୍ବନିମିତ୍ତାନି ପାତୁରହେସୁଂ – ଦସସୁ ଚକ୍କୱାଳସହସ୍ସେସୁ ଅପ୍ପମାଣୋ ଓଭାସୋ ଫରି। ତସ୍ସ ତଂ ସିରିଂ ଦଟ୍ଠୁକାମା ୱିଯ ଅନ୍ଧା ଚକ୍ଖୂନି ପଟିଲଭିଂସୁ, ବଧିରା ସଦ୍ଦଂ ସୁଣିଂସୁ, ମୂଗା ସମାଲପିଂସୁ, ଖୁଜ୍ଜା ଉଜୁଗତ୍ତା ଅହେସୁଂ, ପଙ୍ଗୁଲା ପଦସା ଗମନଂ ପଟିଲଭିଂସୁ, ବନ୍ଧନଗତା ସବ୍ବସତ୍ତା ଅନ୍ଦୁବନ୍ଧନାଦୀହି ମୁଚ୍ଚିଂସୁ, ସବ୍ବନରକେସୁ ଅଗ୍ଗି ନିବ୍ବାଯି, ପେତ୍ତିୱିସଯେ ଖୁପ୍ପିପାସା ୱୂପସମି, ତିରଚ୍ଛାନାନଂ ଭଯଂ ନାହୋସି, ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ରୋଗୋ ୱୂପସମି, ସବ୍ବସତ୍ତା ପିଯଂୱଦା ଅହେସୁଂ, ମଧୁରେନାକାରେନ ଅସ୍ସା ହସିଂସୁ, ୱାରଣା ଗଜ୍ଜିଂସୁ, ସବ୍ବତୂରିଯାନି ସକସକନିନ୍ନାଦଂ ମୁଞ୍ଚିଂସୁ, ଅଘଟ୍ଟିତାନିଯେୱ ମନୁସ୍ସାନଂ ହତ୍ଥୂପଗାଦୀନି ଆଭରଣାନି ୱିରୱିଂସୁ, ସବ୍ବଦିସା ୱିପ୍ପସନ୍ନା ଅହେସୁଂ , ସତ୍ତାନଂ ସୁଖଂ ଉପ୍ପାଦଯମାନୋ ମୁଦୁସୀତଲୱାତୋ ୱାଯି, ଅକାଲମେଘୋ ୱସ୍ସି, ପଥୱିତୋପି ଉଦକଂ ଉବ୍ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱିସ୍ସନ୍ଦି, ପକ୍ଖିନୋ ଆକାସଗମନଂ ୱିଜହିଂସୁ, ନଦିଯୋ ଅସନ୍ଦମାନା ଅଟ୍ଠଂସୁ, ମହାସମୁଦ୍ଦେ ମଧୁରଂ ଉଦକଂ ଅହୋସି, ସବ୍ବତ୍ଥକମେୱ ପଞ୍ଚୱଣ୍ଣେହି ପଦୁମେହି ସଞ୍ଛନ୍ନତଲୋ ଅହୋସି, ଥଲଜଜଲଜାଦୀନି ସବ୍ବପୁପ୍ଫାନି ପୁପ୍ଫିଂସୁ, ରୁକ୍ଖାନଂ ଖନ୍ଧେସୁ ଖନ୍ଧପଦୁମାନି, ସାଖାସୁ ସାଖାପଦୁମାନି, ଲତାସୁ ଲତାପଦୁମାନି ପୁପ୍ଫିଂସୁ, ଥଲେ ସିଲାତଲାନି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଉପରୂପରି ସତ୍ତ ସତ୍ତ ହୁତ୍ୱା ଦଣ୍ଡପଦୁମାନି ନାମ ନିକ୍ଖମିଂସୁ, ଆକାସେ ଓଲମ୍ବକପଦୁମାନି ନାମ ନିବ୍ବତ୍ତିଂସୁ, ସମନ୍ତତୋ ପୁପ୍ଫୱସ୍ସା ୱସ୍ସିଂସୁ, ଆକାସେ ଦିବ୍ବତୂରିଯାନି ୱଜ୍ଜିଂସୁ, ସକଲଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁ ୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ୱିସ୍ସଟ୍ଠମାଲାଗୁଳଂ ୱିଯ, ଉପ୍ପୀଳେତ୍ୱା ବଦ୍ଧମାଲାକଲାପୋ ୱିଯ, ଅଲଙ୍କତପଟିଯତ୍ତଂ ମାଲାସନଂ ୱିଯ ଚ ଏକମାଲାମାଲିନୀ ୱିପ୍ଫୁରନ୍ତୱାଳବୀଜନୀ ପୁପ୍ଫଧୂମଗନ୍ଧପରିୱାସିତା ପରମସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତା ଅହୋସି।

ଏୱଂ ଗହିତପଟିସନ୍ଧିକସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପଟିସନ୍ଧିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଚେୱ ବୋଧିସତ୍ତମାତୁଯା ଚ ଉପଦ୍ଦୱନିୱାରଣତ୍ଥଂ ଖଗ୍ଗହତ୍ଥା ଚତ୍ତାରୋ ଦେୱପୁତ୍ତା ଆରକ୍ଖଂ ଗଣ୍ହିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତମାତୁ ପନ ପୁରିସେସୁ ରାଗଚିତ୍ତଂ ନୁପ୍ପଜ୍ଜି, ଲାଭଗ୍ଗଯସଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତା ଚ ଅହୋସି ସୁଖିନୀ ଅକିଲନ୍ତକାଯା। ବୋଧିସତ୍ତଞ୍ଚ ଅନ୍ତୋକୁଚ୍ଛିଗତଂ ୱିପ୍ପସନ୍ନେ ମଣିରତନେ ଆୱୁତପଣ୍ଡୁସୁତ୍ତଂ ୱିଯ ପସ୍ସତି। ଯସ୍ମା ଚ ବୋଧିସତ୍ତେନ ୱସିତକୁଚ୍ଛି ନାମ ଚେତିଯଗବ୍ଭସଦିସା ହୋତି, ନ ସକ୍କା ଅଞ୍ଞେନ ସତ୍ତେନ ଆୱସିତୁଂ ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱା, ତସ୍ମା ବୋଧିସତ୍ତମାତା ସତ୍ତାହଜାତେ ବୋଧିସତ୍ତେ କାଲଂ କତ୍ୱା ତୁସିତପୁରେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ଯଥା ଚ ଅଞ୍ଞା ଇତ୍ଥିଯୋ ଦସ ମାସେ ଅପତ୍ୱାପି ଅତିକ୍କମିତ୍ୱାପି ନିସିନ୍ନାପି ନିପନ୍ନାପି ୱିଜାଯନ୍ତି, ନ ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତମାତା। ସା ପନ

ବୋଧିସତ୍ତଂ ଦସ ମାସେ କୁଚ୍ଛିନା ପରିହରିତ୍ୱା ଠିତାଓ ୱିଜାୟତି। ଅୟଂ ବୋଧିସତ୍ତମାତୁଧମ୍ମତା।

ମହାମାୟାପି ଦେୱୀ ପତ୍ତେନ ତେଲଂ ୱିୟ ଦସ ମାସେ କୁଚ୍ଛିନା ବୋଧିସତ୍ତଂ ପରିହରିତ୍ୱା ପରିପୁଣ୍ଣଗବ୍ଭା ଞାତିଘରଂ ଗନ୍ତୁକାମା ସୁଦ୍ଧୋଦନମହାରାଜସ୍ସ ଆରୋଚେସି – ‘‘ଇଚ୍ଛାମହଂ, ଦେୱ, କୁଲସନ୍ତକଂ ଦେୱଦହନଗରଂ ଗନ୍ତୁ’’ନ୍ତି। ରାଜା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା କପିଲୱତ୍ଥୁତୋ ଯାୱ ଦେୱଦହନଗରା ମଗ୍ଗଂ ସମଂ କାରେତ୍ୱା କଦଲିପୁଣ୍ଣଘଟଧଜପଟାକାଦୀହି ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ୱା ଦେୱିଂ ସୁୱଣ୍ଣସିୱିକାୟ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚସହସ୍ସେନ ଉକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ପେସେସି। ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପନ ନଗରାନଂ ଅନ୍ତରେ ଉଭୟନଗରୱାସୀନମ୍ପି ଲୁମ୍ବିନୀୱନଂ ନାମ ମଙ୍ଗଲସାଲୱନଂ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ମୂଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଯାୱ ଅଗ୍ଗସାଖା ସବ୍ବଂ ଏକପାଲିଫୁଲ୍ଲଂ ଅହୋସି, ସାଖନ୍ତରେହି ଚେୱ ପୁପ୍ଫନ୍ତରେହି ଚ ପଞ୍ଚୱଣ୍ଣା ଭମରଗଣା ନାନପ୍ପକାରା ଚ ସକୁଣସଙ୍ଘା ମଧୁରସ୍ସରେନ ୱିକୂଜନ୍ତା ୱିଚରନ୍ତି। ସକଲଂ ଲୁମ୍ବିନୀୱନଂ ଚିତ୍ତଲତାୱନସଦିସଂ, ମହାନୁଭାୱସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ସୁସଜ୍ଜିତଂ ଆପାନମଣ୍ଡଲଂ ୱିୟ ଅହୋସି। ଦେୱିୟା ତଂ ଦିସ୍ୱା ସାଲୱନକୀଳଂ କୀଳିତୁକାମତାଚିତ୍ତଂ ଉଦପାଦି। ଅମଚ୍ଚା ଦେୱିଂ ଗହେତ୍ୱା ସାଲୱନଂ ପୱିସିଂସୁ। ସା ମଙ୍ଗଲସାଲମୂଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସାଲସାଖଂ ଗଣ୍ହିତୁକାମା ଅହୋସି, ସାଲସାଖା ସୁସେଦିତୱେତ୍ତଗ୍ଗଂ ୱିୟ ଓନମିତ୍ୱା ଦେୱିୟା ହତ୍ଥପଥଂ ଉପଗଞ୍ଛି। ସା ହତ୍ଥଂ ପସାରେତ୍ୱା ସାଖଂ ଅଗ୍ଗହେସି। ତାୱଦେୱ ଚସ୍ସା କମ୍ମଜୱାତା ଚଲିଂସୁ। ଅଥସ୍ସା ସାଣିଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମହାଜନୋ ପଟିକ୍କମି। ସାଲସାଖଂ ଗହେତ୍ୱା ତିଟ୍ଠମାନାୟ ଏୱସ୍ସା ଗବ୍ଭୱୁଟ୍ଠାନଂ ଅହୋସି। ତଙ୍ଖଣଂୟେୱ ଚତ୍ତାରୋ ୱିସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତା ମହାବ୍ରହ୍ମାନୋ ସୁୱଣ୍ଣଜାଲଂ ଆଦାୟ ସମ୍ପତ୍ତା ତେନ ସୁୱଣ୍ଣଜାଲେନ ବୋଧିସତ୍ତଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ମାତୁ ପୁରତୋ ଠପେତ୍ୱା ‘‘ଅତ୍ତମନା, ଦେୱି, ହୋହି, ମହେସକ୍ଖୋ ତେ ପୁତ୍ତୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ’’ତି ଆହଂସୁ।

ଯଥା ପନ ଅଞ୍ଞେ ସତ୍ତା ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତା ପଟିକୂଲେନ ଅସୁଚିନା ମକ୍ଖିତା ନିକ୍ଖମନ୍ତି, ନ ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ। ସୋ ପନ ଧମ୍ମାସନତୋ ଓତରନ୍ତୋ ଧମ୍ମକଥିକୋ ୱିୟ, ନିସ୍ସେଣିତୋ ଓତରନ୍ତୋ ପୁରିସୋ ୱିୟ, ଚ ଦ୍ୱେ ଚ ହତ୍ଥେ ଦ୍ୱେ ଚ ପାଦେ ପସାରେତ୍ୱା ଠିତକୋୱ ମାତୁକୁଚ୍ଛିସମ୍ଭୱେନ କେନଚି ଅସୁଚିନା ଅମକ୍ଖିତୋ ସୁଦ୍ଧୋ ୱିସଦୋ କାସିକୱତ୍ଥେ ନିକ୍ଖିତ୍ତମଣିରତନଂ ୱିୟ ଜୋତୟନ୍ତୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖମି। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଚ ବୋଧିସତ୍ତମାତୁୟା ଚ ସକ୍କାରତ୍ଥଂ ଆକାସତୋ ଦ୍ୱେ ଉଦକଧାରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଚ ମାତୁୟା ଚ ସରୀରେ ଉତୁଂ ଗାହାପେସୁଂ।

ଅଥ ନଂ ସୁୱଣ୍ଣଜାଲେନ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଠିତାନଂ ବ୍ରହ୍ମାନଂ ହତ୍ଥତୋ ଚତ୍ତାରୋ ମହାରାଜାନୋ ମଙ୍ଗଲସମ୍ମତାୟ ସୁଖସମ୍ଫସ୍ସାୟ ଅଜିନପ୍ପୱେଣିୟା ଗଣ୍ହିଂସୁ, ତେସଂ ହତ୍ଥତୋ ମନୁସ୍ସା ଦୁକୂଲଚୁମ୍ବଟକେନ। ମନୁସ୍ସାନଂ ହତ୍ଥତୋ ମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ପଥୱିୟଂ ପତିଟ୍ଠାୟ ପୁରତ୍ଥିମଦିସଂ ଓଲୋକେସି, ଅନେକାନି ଚକ୍କୱାଳସହସ୍ସାନି ଏକଙ୍ଗଣାନି ଅହେସୁଂ। ତତ୍ଥ ଦେୱମନୁସ୍ସା ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜୟମାନା ‘‘ମହାପୁରିସ, ଇଧ ତୁମ୍ହେହି ସଦିସୋ ଅଞ୍ଞୋ ନତ୍ଥି, କୁତେତ୍ଥ ଉତ୍ତରିତରୋ’’ତି ଆହଂସୁ। ଏୱଂ ଚତସ୍ସୋ ଦିସା, ଚତସ୍ସୋ ଅନୁଦିସା, ହେଟ୍ଠା, ଉପରୀତି ଦସ ଦିସା ଅନୁୱିଲୋକେତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ସଦିସଂ କଞ୍ଚି ଅଦିସ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ ଉତ୍ତରାଦିସା’’ତି ସତ୍ତପଦୱୀତିହାରେନ ଅଗମାସି, ମହାବ୍ରହ୍ମୁନା ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ଧାରିୟମାନୋ, ସୁୟାମେନ ୱାଳବୀଜନିଂ, ଅଞ୍ଞାହି ଚ ଦେୱତାହି ସେସରାଜକକୁଧଭଣ୍ଡହତ୍ଥାହି ଅନୁଗମ୍ମମାନୋ। ତତୋ ସତ୍ତମପଦେ ଠିତୋ ‘‘ଅଗ୍ଗୋହମସ୍ମି ଲୋକସ୍ସା’’ତିଆଦିକଂ ଆସଭିଂ ୱାଚଂ ନିଚ୍ଛାରେନ୍ତୋ ସୀହନାଦଂ ନଦି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ହି ତୀସୁ ଅତ୍ତଭାୱେସୁ ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତମତ୍ତୋୱ ୱାଚଂ ନିଚ୍ଛାରେସି ମହୋସଧତ୍ତଭାୱେ, ୱେସ୍ସନ୍ତରତ୍ତଭାୱେ, ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱେତି। ମହୋସଧତ୍ତଭାୱେ କିରସ୍ସ ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତମତ୍ତସ୍ସେୱ ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଚନ୍ଦନସାରଂ ହତ୍ଥେ ଠପେତ୍ୱା ଗତୋ, ସୋ ତଂ ମୁଟ୍ଠିୟଂ କତ୍ୱାୱ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ। ଅଥ ନଂ ମାତା ‘‘ତାତ, କିଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗତୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଓସଧଂ, ଅମ୍ମା’’ତି। ଇତି ଓସଧଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗତତ୍ତା ‘‘ଓସଧଦାରକୋ’’ତ୍ୱେୱସ୍ସ ନାମଂ ଅକଂସୁ। ତଂ ଓସଧଂ ଗହେତ୍ୱା ଚାଟିୟଂ ପକ୍ଖିପିଂସୁ, ଆଗତାଗତାନଂ ଅନ୍ଧବଧିରାଦୀନଂ ତଦେୱ ସବ୍ବରୋଗୱୂପସମାୟ ଭେସଜ୍ଜଂ ଅହୋସି। ତତୋ ‘‘ମହନ୍ତଂ ଇଦଂ ଓସଧଂ, ମହନ୍ତଂ ଇଦଂ ଓସଧ’’ନ୍ତି ଉପ୍ପନ୍ନୱଚନଂ ଉପାଦାୟ ‘‘ମହୋସଧୋ’’ତ୍ୱେୱସ୍ସ ନାମଂ ଜାତଂ। ୱେସ୍ସନ୍ତରତ୍ତଭାୱେ ପନ ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥଂ ପସାରେତ୍ୱା ‘‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ, ଅମ୍ମ, କିଞ୍ଚି ଗେହସ୍ମିଂ, ଦାନଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ୱଦନ୍ତୋ ନିକ୍ଖମି। ଅଥସ୍ସ ମାତା ‘‘ସଧନେ କୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତୋସି, ତାତା’’ତି ପୁତ୍ତସ୍ସ ହତ୍ଥଂ ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥତଲେ କତ୍ୱା ସହସ୍ସତ୍ଥୱିକଂ ଠପେସି। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଅତ୍ତଭାୱେ ଇମଂ ସୀହନାଦଂ ନଦୀତି ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତୀସୁ ଅତ୍ତଭାୱେସୁ ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତମତ୍ତୋୱ ୱାଚଂ ନିଚ୍ଛାରେସି। ଯଥା ଚ ପଟିସନ୍ଧିଗ୍ଗହଣକ୍ଖଣେ, ଜାତକ୍ଖଣେପିସ୍ସ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତାନି ପାତୁରହେସୁଂ। ଯସ୍ମିଂ ପନ ସମୟେ ଅମ୍ହାକଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଲୁମ୍ବିନୀୱନେ ଜାତୋ, ତସ୍ମିଂୟେୱ ସମୟେ ରାହୁଲମାତା ଦେୱୀ, ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ, ଛନ୍ନୋ ଅମଚ୍ଚୋ, କାଳୁଦାୟୀ ଅମଚ୍ଚୋ, କଣ୍ଡକୋ ଅସ୍ସରାଜା, ମହାବୋଧିରୁକ୍ଖୋ, ଚତସ୍ସୋ ନିଧିକୁମ୍ଭିୟୋ ଚ ଜାତା। ତତ୍ଥ ଏକା ଗାୱୁତପ୍ପମାଣା, ଏକା ଅଡ୍ଢୟୋଜନପ୍ପମାଣା, ଏକା ତିଗାୱୁତପ୍ପମାଣା, ଏକା ୟୋଜନପ୍ପମାଣା ଅହୋସୀତି। ଇମେ ସତ୍ତ ସହଜାତା ନାମ।

ଉଭୟନଗରୱାସିନୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା କପିଲୱତ୍ଥୁନଗରମେୱ ଅଗମଂସୁ। ତଂ ଦିୱସଂୟେୱ ଚ ''କପିଲୱତ୍ଥୁନଗରେ ସୁଦ୍ଧୋଦନମହାରାଜସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ଜାତୋ, ଅୟଂ କୁମାରୋ ବୋଧିତଲେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ତାୱତିଂସଭୱନେ ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠା ଦେୱସଙ୍ଘା ଚେଲୁକ୍ଖେପାଦୀନି ପୱତ୍ତେନ୍ତା କୀଳିଂସୁ। ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ସୁଦ୍ଧୋଦନମହାରାଜସ୍ସ କୁଲୂପକୋ ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିଲାଭୀ କାଳଦେୱଲୋ ନାମ ତାପସୋ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ଦିୱାୱିହାରତ୍ଥାୟ ତାୱତିଂସଭୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସିନ୍ନୋ ତା ଦେୱତା କୀଳମାନା ଦିସ୍ୱା ''କିଂକାରଣା ତୁମ୍ହେ ଏୱଂ ତୁଟ୍ଠମାନସା କୀଳଥ, ମୟ୍ହମ୍ପେତଂ କାରଣଂ କଥେଥା''ତି ପୁଚ୍ଛି। ଦେୱତା ଆହଂସୁ ''ମାରିସ, ସୁଦ୍ଧୋଦନରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ ଜାତୋ, ସୋ ବୋଧିତଲେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତେସ୍ସତି, ତସ୍ସ ଅନନ୍ତଂ ବୁଦ୍ଧଲୀଳଂ ଦଟ୍ଠୁଂ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ସୋତୁଂ ଲଚ୍ଛାମାତି ଇମିନା କାରଣେନ ତୁଟ୍ଠାମ୍ହା''ତି। ତାପସୋ ତାସଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଖିପ୍ପଂ ଦେୱଲୋକତୋ ଓରୁୟ୍ହ ରାଜନିୱେସନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସିନ୍ନୋ ''ପୁତ୍ତୋ କିର ତେ, ମହାରାଜ, ଜାତୋ, ପସ୍ସିସ୍ସାମି ନ''ନ୍ତି ଆହ। ରାଜା ଅଲଙ୍କତପଟିୟତ୍ତଂ କୁମାରଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ତାପସଂ ୱନ୍ଦାପେତୁଂ ଅଭିହରି, ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପାଦା ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ତାପସସ୍ସ ଜଟାସୁ ପତିଟ୍ଠହିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ହି ତେନତ୍ତଭାୱେନ ୱନ୍ଦିତବ୍ବୟୁତ୍ତକୋ ନାମ ଅଞ୍ଞୋ ନତ୍ଥି। ସଚେ ହି ଅଜାନନ୍ତା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସୀସଂ ତାପସସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ଠପେୟ୍ୟୁଂ, ସତ୍ତଧା ତସ୍ସ ମୁଦ୍ଧା ଫଲେୟ୍ୟ। ତାପସୋ ''ନ ମେ ଅତ୍ତାନଂ ନାସେତୁଂ ୟୁତ୍ତ''ନ୍ତି ଉଟ୍ଠାୟାସନା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗହେସି। ରାଜା ତଂ ଅଚ୍ଛରିୟଂ ଦିସ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତଂ ୱନ୍ଦି।

ତାପସୋ ଅତୀତେ ଚତ୍ତାଲୀସ କପ୍ପେ, ଅନାଗତେ ଚତ୍ତାଲୀସାତି ଅସୀତି କପ୍ପେ ଅନୁସ୍ସରତି। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଲକ୍ଖଣସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ''ଭୱିସ୍ସତି ନୁ ଖୋ ବୁଦ୍ଧୋ, ଉଦାହୁ ନୋ''ତି ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଉପଧାରେନ୍ତୋ ''ନିସ୍ସଂସୟଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଞତ୍ୱା ''ଅଚ୍ଛରିୟପୁରିସୋ ଅୟ''ନ୍ତି ସିତଂ ଅକାସି। ତତୋ ''ଅହଂ ଇମଂ ବୁଦ୍ଧଭୂତଂ ଦଟ୍ଠୁଂ ଲଭିସ୍ସାମି ନୁ ଖୋ, ନୋ''ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ ''ନ ଲଭିସ୍ସାମି, ଅନ୍ତରାୟେୱ କାଲଂ କତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧସତେନପି ବୁଦ୍ଧସହସ୍ସେନପି ଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧେତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେୟ୍ୟେ ଅରୂପଭୱେ ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସାମୀ''ତି ଦିସ୍ୱା ''ଏୱରୂପଂ ନାମ ଅଚ୍ଛରିୟପୁରିସଂ ବୁଦ୍ଧଭୂତଂ ଦଟ୍ଠୁଂ ନ ଲଭିସ୍ସାମି, ମହତୀ ୱତ ମେ ଜାନି ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ପରୋଦି।

ମନୁସ୍ସା ଦିସ୍ୱା ''ଅମ୍ହାକଂ ଅୟ୍ୟୋ ଇଦାନେୱ ହସିତ୍ୱା ପୁନ ପରୋଦି। କିଂ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଅମ୍ହାକଂ ଅୟ୍ୟପୁତ୍ତସ୍ସ କୋଚି ଅନ୍ତରାୟୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ''ନତ୍ଥେତସ୍ସ ଅନ୍ତରାୟୋ, ନିସ୍ସଂସୟେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି। ଅଥ ''କସ୍ମା ପରୋଦିତ୍ଥା''ତି? ''ଏୱରୂପଂ ପୁରିସଂ ବୁଦ୍ଧଭୂତଂ ଦଟ୍ଠୁଂ ନ ଲଭିସ୍ସାମି, 'ମହତୀ ୱତ ମେ ଜାନି ଭୱିସ୍ସତୀ'ତି ଅତ୍ତାନଂ ଅନୁସୋଚନ୍ତୋ ରୋଦାମୀ''ତି ଆହ। ତତୋ ସୋ ''କିଂ ନୁ ଖୋ ମେ ଞାତକେସୁ କୋଚି ଏତଂ ବୁଦ୍ଧଭୂତଂ ଦଟ୍ଠୁଂ ଲଭିସ୍ସତି, ନ ଲଭିସ୍ସତୀ''ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଭାଗିନେୟ୍ୟଂ ନାଳକଦାରକଂ ଅଦ୍ଦସ। ସୋ ଭଗିନିୟା ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''କହଂ ତେ ପୁତ୍ତୋ ନାଳକୋ''ତି? ''ଅତ୍ଥି ଗେହେ, ଅୟ୍ୟା''ତି। ''ପକ୍କୋସାହି ନ''ନ୍ତି ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତଂ କୁମାରଂ ଆହ – ''ତାତ, ସୁଦ୍ଧୋଦନମହାରାଜସ୍ସ କୁଲେ ପୁତ୍ତୋ ଜାତୋ, ବୁଦ୍ଧଙ୍କୁରୋ ଏସ, ପଞ୍ଚତିଂସ ୱସ୍ସାନି ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସତି, ତ୍ୱଂ ଏତଂ ଦଟ୍ଠୁଂ ଲଭିସ୍ସସି, ଅଜ୍ଜେୱ ପବ୍ବଜାହୀ''ତି। ସତ୍ତାସୀତିକୋଟିଧନେ କୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତଦାରକୋପି ''ନ ମଂ ମାତୁଲୋ ଅନତ୍ଥେ ନିୟୋଜେସ୍ସତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତାୱଦେୱ ଅନ୍ତରାପଣତୋ କାସାୟାନି ଚେୱ ମତ୍ତିକାପତ୍ତଞ୍ଚ ଆହରାପେତ୍ୱା କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାୟାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ''ୟୋ ଲୋକେ ଉତ୍ତମପୁଗ୍ଗଲୋ, ତଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ମୟ୍ହଂ ପବ୍ବଜ୍ଜା''ତି ବୋଧିସତ୍ତାଭିମୁଖଂ ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗୟ୍ହ ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ଥୱିକାୟ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅଂସକୂଟେ ଲଗ୍ଗେତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସମଣଧମ୍ମଂ ଅକାସି। ସୋ ପରମାଭିସମ୍ବୋଧିଂ ପତ୍ତଂ ତଥାଗତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ନାଳକପଟିପଦଂ କଥାପେତ୍ୱା ପୁନ ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ଉକ୍କଟ୍ଠପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନୋ ସତ୍ତେୱ ମାସେ ଆୟୁଂ ପାଲେତ୍ୱା ଏକଂ ସୁୱଣ୍ଣପବ୍ବତଂ ନିସ୍ସାୟ ଠିତକୋୱ ଅନୁପାଦିସେସାୟ ନିବ୍ବାନଧାତୁୟା ପରିନିବ୍ବାୟି।

ବୋଧିସତ୍ତମ୍ପି ଖୋ ପଞ୍ଚମେ ଦିୱସେ ସୀସଂ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ''ନାମଗ୍ଗହଣଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମା''ତି ରାଜଭୱନଂ ଚତୁଜ୍ଜାତିକଗନ୍ଧେହି ୱିଲିମ୍ପିତ୍ୱା ଲାଜାପଞ୍ଚମକାନି ପୁପ୍ଫାନି ୱିକିରିତ୍ୱା ଅସମ୍ଭିନ୍ନପାୟାସଂ ପଚାପେତ୍ୱା ତିଣ୍ଣଂ ୱେଦାନଂ ପାରଙ୍ଗତେ ଅଟ୍ଠସତବ୍ରାହ୍ମଣେ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ରାଜଭୱନେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ସୁଭୋଜନଂ ଭୋଜେତ୍ୱା ମହାସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ''କିଂ ନୁ ଖୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଲକ୍ଖଣାନି ପରିଗ୍ଗହାପେସୁଂ। ତେସୁ –

''ରାମୋ ଧଜୋ ଲକ୍ଖଣୋ ଚାପି ମନ୍ତୀ, କୋଣ୍ଡଞ୍ଞୋ ଚ ଭୋଜୋ ସୁୟାମୋ ସୁଦତ୍ତୋ;

ଏତେ ତଦା ଅଟ୍ଠ ଅହେସୁଂ ବ୍ରାହ୍ମଣା, ଛଳଙ୍ଗୱା ମନ୍ତଂ ୱିୟାକରିଂସୂ''ତି। –

ଇମେ ଅଟ୍ଠେୱ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଲକ୍ଖଣପରିଗ୍ଗାହକା ଅହେସୁଂ। ପଟିସନ୍ଧିଗ୍ଗହଣଦିୱସେ ସୁପିନୋପି ଏତେହେୱ ପରିଗ୍ଗହିତୋ। ତେସୁ ସତ୍ତ ଜନା ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗୁଲିୟୋ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଦ୍ୱେଧା ବ୍ୟାକରିଂସୁ – ''ଇମେହି ଲକ୍ଖଣେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସମାନୋ ରାଜା ହୋତି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ, ପବ୍ବଜମାନୋ ବୁଦ୍ଧୋ''ତି, ସବ୍ବଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିରଞ୍ଞୋ ସିରିୱିଭୱଂ ଆଚିକ୍ଖିଂସୁ। ତେସଂ ପନ ସବ୍ବଦହରୋ ଗୋତ୍ତତୋ କୋଣ୍ଡଞ୍ଞୋ ନାମ ମାଣୱୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ

ୱରଲକ୍ଖଣନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା – ''ଇମସ୍ସ ଅଗାରମଜ୍ଝେ ଠାନକାରଣଂ ନତ୍ଥି, ଏକନ୍ତେନେସ ୱିୱଟ୍ଟଚ୍ଛଦୋ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଏକମେୱ ଅଙ୍ଗୁଲିଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଏକଂସବ୍ୟାକରଣଂ ବ୍ୟାକାସି। ଅୟଞ୍ହି କତାଧିକାରୋ ପଚ୍ଛିମଭୱିକସତ୍ତୋ ପଞ୍ଞାୟ ଇତରେ ସତ୍ତ ଜନେ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ''ଇମେହି ଲକ୍ଖଣେହି ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ଅଗାରମଜ୍ଝେ ଠାନଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅସଂସୟଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଏକମେୱ ଗତିଂ ଅଦ୍ଦସ, ତସ୍ମା ଏକଂ ଅଙ୍ଗୁଲିଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଏୱଂ ବ୍ୟାକାସି। ଅଥସ୍ସ ନାମଂ ଗଣ୍ହନ୍ତା ସବ୍ବଲୋକସ୍ସ ଅତ୍ଥସିଦ୍ଧିକରତ୍ତା ''ସିଦ୍ଧତ୍ଥୋ''ତି ନାମମକଂସୁ।

ଅଥ ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଅତ୍ତନୋ ଘରାନି ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁତ୍ତେ ଆମନ୍ତୟିଂସୁ – ''ତାତା, ଅମ୍ହେ ମହଲ୍ଲକା, ସୁଦ୍ଧୋଦନମହାରାଜସ୍ସ ପୁତ୍ତଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତଂ ମୟଂ ସମ୍ଭୱେୟ୍ୟାମ ୱା ନୋ ୱା, ତୁମ୍ହେ ତସ୍ମିଂ କୁମାରେ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତେ ତସ୍ସ ସାସନେ ପବ୍ବଜେୟ୍ୟାଥା''ତି। ତେ ସତ୍ତପି ଜନା ୟାୱତାୟୁକଂ ଠତ୍ୱା ୟଥାକମ୍ମଂ ଗତା, କୋଣ୍ଡଞ୍ଞମାଣୱୋୱ ଅରୋଗୋ ଅହୋସି। ସୋ ମହାସତ୍ତେ ୱୁଦ୍ଧିମନ୍ୱାୟ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ଅଭିନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅନୁକ୍କମେନ ଉରୁୱେଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ରମଣୀୟୋ, ୱତ ଅୟଂ ଭୂମିଭାଗୋ, ଅଲଂ ୱତିଦଂ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ପଧାନତ୍ଥିକସ୍ସ ପଧାନାୟା''ତି ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ୱାସଂ ଉପଗତେ ''ମହାପୁରିସୋ ପବ୍ବଜିତୋ''ତି ସୁତ୍ୱା ତେସଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ପୁତ୍ତେ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱମାହ ''ସିଦ୍ଧତ୍ଥକୁମାରୋ କିର ପବ୍ବଜିତୋ, ସୋ ନିସ୍ସଂସୟଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସତି। ସଚେ ତୁମ୍ହାକଂ ପିତରୋ ଅରୋଗା ଅସ୍ସୁ, ଅଜ୍ଜ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପବ୍ବଜେୟ୍ୟୁଂ। ସଚେ ତୁମ୍ହେପି ଇଚ୍ଛେୟ୍ୟାଥ, ଏଥ, ଅହଂ ତଂ ପୁରିସଂ ଅନୁପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ''ତି। ତେ ସବ୍ବେ ଏକଚ୍ଛନ୍ଦା ଭୱିତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ , ତୟୋ ଜନା ନ ପବ୍ବଜିଂସୁ। କୋଣ୍ଡଞ୍ଞବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଜେଟ୍ଠକଂ କତ୍ୱା ଇତରେ ଚତ୍ତାରୋ ପବ୍ବଜିଂସୁ। ତେ ପଞ୍ଚପି ଜନା ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିୟତ୍ଥେରା ନାମ ଜାତା।

ତଦା ପନ ରାଜା ''କିଂ ଦିସ୍ୱା ମୟ୍ହଂ ପୁତ୍ତୋ ପବ୍ବଜିସ୍ସତୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ଚତ୍ତାରି ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତାନୀ''ତି। ''କତରଞ୍ଚ କତରଞ୍ଚା''ତି? ''ଜରାଜିଣ୍ଣଂ, ବ୍ୟାଧିତଂ, କାଲକତଂ, ପବ୍ବଜିତ''ନ୍ତି। ରାଜା ''ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଏୱରୂପାନଂ ମମ ପୁତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ ମା ଅଦତ୍ଥ, ମୟ୍ହଂ ପୁତ୍ତସ୍ସ ବୁଦ୍ଧଭାୱେନ କମ୍ମଂ ନତ୍ଥି, ଅହଂ ମମ ପୁତ୍ତଂ ଦ୍ୱିସହସ୍ସଦୀପପରିୱାରାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ମହାଦୀପାନଂ ଇସ୍ସରିୟାଧିପଚ୍ଚଂ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତଂ ଛତ୍ତିଂସୟୋଜନପରିମଣ୍ଡଲାୟ ପରିସାୟ ପରିୱୁତଂ ଗଗନତଲେ ୱିଚରମାନଂ ପସ୍ସିତୁକାମୋ''ତି। ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ଇମେସଂ ଚତୁପ୍ପକାରାନଂ ନିମିତ୍ତାନଂ କୁମାରସ୍ସ ଚକ୍ଖୁପଥେ ଆଗମନନିୱାରଣତ୍ଥଂ ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ ଗାୱୁତେ ଗାୱୁତେ ଆରକ୍ଖଂ ଠପେସି। ତଂ ଦିୱସଂ ପନ ମଙ୍ଗଲଟ୍ଠାନେ ସନ୍ନିପତିତେସୁ ଅସୀତିୟା ଞାତିକୁଲସହସ୍ସେସୁ ଏକେକୋ ଏକମେକଂ ପୁତ୍ତଂ ପଟିଜାନି – ''ଅୟଂ ବୁଦ୍ଧୋ ୱା ହୋତୁ ରାଜା ୱା, ମୟଂ ଏକମେକଂ ପୁତ୍ତଂ ଦସ୍ସାମ। ସଚେପି ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଖତ୍ତିୟସମଣେହେୱ ପୁରକ୍ଖତପରିୱାରିତୋ ୱିଚରିସ୍ସତି। ସଚେପି ରାଜା ଭୱିସ୍ସତି, ଖତ୍ତିୟକୁମାରେହେୱ ପୁରକ୍ଖତପରିୱାରିତୋ ୱିଚରିସ୍ସତୀ''ତି। ରାଜାପି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଉତ୍ତମରୂପସମ୍ପନ୍ନା ୱିଗତସବ୍ବଦୋସା ଧାତିୟୋ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାପେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅନନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ମହନ୍ତେନ ସିରିସୋଭଗ୍ଗେନ ୱଡ୍ଢତି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ରଞ୍ଞୋ ୱପ୍ପମଙ୍ଗଲଂ ନାମ ଅହୋସି। ତଂ ଦିୱସଂ ସକଲନଗରଂ ଦେୱୱିମାନଂ ୱିୟ ଅଲଙ୍କରୋନ୍ତି। ସବ୍ବେ ଦାସକମ୍ମକରାଦୟୋ ଅହତୱତ୍ଥନିୱତ୍ଥା ଗନ୍ଧମାଲାଦିପଟିମଣ୍ଡିତା ରାଜକୁଲେ ସନ୍ନିପତନ୍ତି। ରଞ୍ଞୋ କମ୍ମନ୍ତେ ନଙ୍ଗଲସହସ୍ସଂ ୟୋଜୀୟତି। ତସ୍ମିଂ ପନ ଦିୱସେ ଏକେନୂନଅଟ୍ଠସତନଙ୍ଗଲାନି ସଦ୍ଧିଂ ବଲିବଦ୍ଦରସ୍ମିୟୋତ୍ତେହି ରଜତପରିକ୍ଖତାନି ହୋନ୍ତି, ରଞ୍ଞୋ ଆଲମ୍ବନନଙ୍ଗଲଂ ପନ ରତ୍ତସୁୱଣ୍ଣପରିକ୍ଖତଂ ହୋତି। ବଲିବଦ୍ଦାନଂ ସିଙ୍ଗରସ୍ମିପତୋଦାପି ସୁୱଣ୍ଣପରିକ୍ଖତାୱ ହୋନ୍ତି। ରାଜା ମହତା ପରିୱାରେନ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ପୁତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଗମାସି। କମ୍ମନ୍ତଟ୍ଠାନେ ଏକୋ ଜମ୍ବୁରୁକ୍ଖୋ ବହଲପଲାସୋ ସନ୍ଦଚ୍ଛାୟୋ ଅହୋସି। ତସ୍ସ ହେଟ୍ଠା କୁମାରସ୍ସ ସୟନଂ ପଞ୍ଞପାପେତ୍ୱା ଉପରି ସୁୱଣ୍ଣତାରକଖଚିତଂ ୱିତାନଂ ବନ୍ଧାପେତ୍ୱା ସାଣିପାକାରେନ ପରିକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା ଆରକ୍ଖଂ ଠପାପେତ୍ୱା ରାଜା ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚଗଣପରିୱୁତୋ ନଙ୍ଗଲକରଣଟ୍ଠାନଂ ଅଗମାସି। ତତ୍ଥ ରାଜା ସୁୱଣ୍ଣନଙ୍ଗଲଂ ଗଣ୍ହାତି, ଅମଚ୍ଚା ଏକେନୂନଟ୍ଠସତରଜତନଙ୍ଗଲାନି, କସ୍ସକା ସେସନଙ୍ଗଲାନି। ତେ ତାନି ଗହେତ୍ୱା ଇତୋ ଚିତୋ ଚ କସନ୍ତି। ରାଜା ପନ ଓରତୋ ୱା ପାରଂ ଗଚ୍ଛତି, ପାରତୋ ୱା ଓରଂ ଆଗଚ୍ଛତି। ଏତସ୍ମିଂ ଠାନେ ମହାସମ୍ପତ୍ତି ଅହୋସି। ବୋଧିସତ୍ତଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନା ଧାତିୟୋ ''ରଞ୍ଞୋ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମା''ତି ଅନ୍ତୋସାଣିତୋ ବହି ନିକ୍ଖନ୍ତା। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଓଲୋକେନ୍ତୋ କଞ୍ଚି ଅଦିସ୍ୱା ୱେଗେନ ଉଟ୍ଠାୟ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଆନାପାନେ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପଠମଜ୍ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତେସି। ଧାତିୟୋ ଖଜ୍ଜଭୋଜ୍ଜନ୍ତରେ ୱିଚରମାନା ଥୋକଂ ଚିରାୟିଂସୁ। ସେସରୁକ୍ଖାନଂ ଛାୟା ନିୱତ୍ତା, ତସ୍ସ ପନ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ପରିମଣ୍ଡଲା ହୁତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ଧାତିୟୋ ''ଅୟ୍ୟପୁତ୍ତୋ ଏକକୋ''ତି ୱେଗେନ ସାଣିଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋ ପୱିସମାନା ବୋଧିସତ୍ତଂ ସୟନେ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସିନ୍ନଂ ତଞ୍ଚ ପାଟିହାରିୟଂ ଦିସ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ – ''ଦେୱ, କୁମାରୋ ଏୱଂ ନିସିନ୍ନୋ, ଅଞ୍ଞେସଂ ରୁକ୍ଖାନଂ ଛାୟା ନିୱତ୍ତା, ଜମ୍ବୁରୁକ୍ଖସ୍ସ ପନ ପରିମଣ୍ଡଲା ଠିତା''ତି। ରାଜା ୱେଗେନାଗନ୍ତ୍ୱା ପାଟିହାରିୟଂ ଦିସ୍ୱା – ''ଇଦଂ ତେ, ତାତ, ଦୁତିୟଂ ୱନ୍ଦନ''ନ୍ତି ପୁତ୍ତଂ ୱନ୍ଦି।

ଅଥ ଅନୁକ୍କମେନ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସୋଳସୱସ୍ସୁଦ୍ଦେସିକୋ ଜାତୋ। ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ତିଣ୍ଣଂ ଉତୂନଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକେ ତୟୋ ପାସାଦେ କାରେସି – ଏକଂ ନୱଭୂମକଂ, ଏକଂ ସତ୍ତଭୂମକଂ, ଏକଂ ପଞ୍ଚଭୂମକଂ, ଚତ୍ତାଲୀସସହସ୍ସା ଚ ନାଟକିତ୍ଥିୟୋ ଉପଟ୍ଠାପେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଦେୱୋ ୱିୟ

ଅଚ୍ଛରାସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ, ଅଲଙ୍କତନାଟକପରିୱୁତୋ, ନିପ୍ପୁରିସେହି ତୂରିଯେହି ପରିଚାରିଯମାନୋ ମହାସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱନ୍ତୋ ଉତୁୱାରେନ ତେସୁ ପାସାଦେସୁ ୱିହରତି। ରାହୁଲମାତା ପନସ୍ସ ଦେୱୀ ଅଗ୍ଗମହେସୀ ଅହୋସି।

ତସ୍ସେୱଂ ମହାସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱନ୍ତସ୍ସ ଏକଦିୱସଂ ଞାତିସଙ୍ଘସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଅଯଂ କଥା ଉଦପାଦି – ‘‘ସିଦ୍ଧତ୍ଥୋ କୀଳାପସୁତୋୱ ୱିଚରତି, କିଞ୍ଚି ସିପ୍ପଂ ନ ସିକ୍ଖତି, ସଙ୍ଗାମେ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତେ କିଂ କରିସ୍ସତୀ’’ତି। ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା – ‘‘ତାତ, ତୱ ଞାତକା ‘ସିଦ୍ଧତ୍ଥୋ କିଞ୍ଚି ସିପ୍ପଂ ଅସିକ୍ଖିତ୍ୱା କୀଳାପସୁତୋୱ ୱିଚରତୀ’ତି ୱଦନ୍ତି, ଏତ୍ଥ କିଂ ପତ୍ତକାଲେ ମଞ୍ଞସୀ’’ତି। ଦେୱ, ମମ ସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖନକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ନଗରେ ମମ ସିପ୍ପଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଭେରିଂ ଚରାପେଥ ‘‘ଇତୋ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ଞାତକାନଂ ସିପ୍ପଂ ଦସ୍ସେସ୍ସାମୀ’’ତି। ରାଜା ତଥା ଅକାସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅକ୍ଖଣୱେଧିୱାଲୱେଧିଧନୁଗ୍ଗହେ ସନ୍ନିପାତାପେତ୍ୱା ମହାଜନସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ଅଞ୍ଞେହି ଧନୁଗ୍ଗହେହି ଅସାଧାରଣଂ ଞାତକାନଂ ଦ୍ୱାଦସୱିଧଂ ସିପ୍ପଂ ଦସ୍ସେସି। ତଂ ସରଭଙ୍ଗଜାତକେ ଆଗତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତଦାସ୍ସ ଞାତିସଙ୍ଘୋ ନିକ୍କଙ୍ଖୋ ଅହୋସି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଉଯ୍ଯାନଭୂମିଂ ଗନ୍ତୁକାମୋ ସାରଥିଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ରଥଂ ଯୋଜେହୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ମହାରହଂ ଉତ୍ତମରଥଂ ସବ୍ବାଲଙ୍କାରେନ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା କୁମୁଦପତ୍ତୱଣ୍ଣେ ଚତ୍ତାରୋ ମଙ୍ଗଲସିନ୍ଧୱେ ଯୋଜେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପଟିୱେଦେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଦେୱୱିମାନସଦିସଂ ରଥଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଉଯ୍ଯାନାଭିମୁଖୋ ଅଗମାସି। ଦେୱତା ‘‘ସିଦ୍ଧତ୍ଥକୁମାରସ୍ସ ଅଭିସମ୍ବୁଜ୍ଝନକାଲୋ ଆସନ୍ନୋ, ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ ଦସ୍ସେସ୍ସାମା’’ତି ଏକଂ ଦେୱପୁତ୍ତଂ ଜରାଜଜ୍ଜରଂ ଖଣ୍ଡଦନ୍ତଂ ପଲିତକେସଂ ୱଙ୍କଂ ଓଭଗ୍ଗସରୀରଂ ଦଣ୍ଡହତ୍ଥଂ ପୱେଧମାନଂ କତ୍ୱା ଦସ୍ସେସୁଂ। ତଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚେୱ ସାରଥି ଚ ପସ୍ସନ୍ତି। ତତୋ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସାରଥିଂ – ‘‘ସମ୍ମ, କୋ ନାମେସ ପୁରିସୋ, କେସାପିସ୍ସ ନ ଯଥା ଅଞ୍ଞେସ’’ନ୍ତି ମହାପଦାନେ ଆଗତନଯେନ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଧୀରତ୍ଥୁ ୱତ ଭୋ ଜାତି, ଯତ୍ର ହି ନାମ ଜାତସ୍ସ ଜରା ପଞ୍ଞାଯିସ୍ସତୀ’’ତି ସଂୱିଗ୍ଗହଦଯୋ ତତୋୱ ପଟିନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ପାସାଦମେୱ ଅଭିରୁହି। ରାଜା ‘‘କିଂ କାରଣା ମମ ପୁତ୍ତୋ ଖିପ୍ପଂ ପଟିନିୱତ୍ତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଜିଣ୍ଣକଂ ପୁରିସଂ ଦିସ୍ୱା ଦେୱା’’ତି। ‘‘ଜିଣ୍ଣକଂ ଦିସ୍ୱା ପବ୍ବଜିସ୍ସତୀତି ଆହଂସୁ, କସ୍ମା ମଂ ନାସେଥ, ସୀଘଂ ପୁତ୍ତସ୍ସ ନାଟକାନି ସଜ୍ଜେଥ, ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱନ୍ତୋ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ସତିଂ ନ କରିସ୍ସତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଆରକ୍ଖଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ସବ୍ବଦିସାସୁ ଅଡ୍ଢଯୋଜନେ ଅଡ୍ଢଯୋଜନେ ଠପେସି।

ପୁନେକଦିୱସଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଥେୱ ଉଯ୍ଯାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଦେୱତାହି ନିମ୍ମିତଂ ବ୍ୟାଧିତଂ ପୁରିସଂ ଦିସ୍ୱା ପୁରିମନଯେନେୱ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ସଂୱିଗ୍ଗହଦଯୋ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ପାସାଦଂ ଅଭିରୁହି। ରାଜାପି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ସଂୱିଦହିତ୍ୱା ପୁନ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ସମନ୍ତା ତିଗାୱୁତପ୍ପମାଣେ ପଦେସେ ଆରକ୍ଖଂ ଠପେସି। ଅପରଂ ଏକଦିୱସଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଥେୱ ଉଯ୍ଯାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଦେୱତାହି ନିମ୍ମିତଂ କାଲକତଂ ଦିସ୍ୱା ପୁରିମନଯେନେୱ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ସଂୱିଗ୍ଗହଦଯୋ ପୁନ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ପାସାଦଂ ଅଭିରୁହି। ରାଜାପି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ସଂୱିଦହିତ୍ୱା ପୁନ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ସମନ୍ତା ଯୋଜନପ୍ପମାଣେ ପଦେସେ ଆରକ୍ଖଂ ଠପେସି। ଅପରଂ ପନ ଏକଦିୱସଂ ଉଯ୍ଯାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତଥେୱ ଦେୱତାହି ନିମ୍ମିତଂ ସୁନିୱତ୍ଥଂ ସୁପାରୁତଂ ପବ୍ବଜିତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କୋ ନାମେସୋ ସମ୍ମା’’ତି ସାରଥିଂ ପୁଚ୍ଛି। ସାରଥି କିଞ୍ଚାପି ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦସ୍ସ ଅଭାୱା ପବ୍ବଜିତଂ ୱା ପବ୍ବଜିତଗୁଣେ ୱା ନ ଜାନାତି, ଦେୱତାନୁଭାୱେନ ପନ ‘‘ପବ୍ବଜିତୋ ନାମାଯଂ ଦେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଗୁଣେ ୱଣ୍ଣେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ରୁଚିଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ତଂ ଦିୱସଂ ଉଯ୍ଯାନଂ ଅଗମାସି। ଦୀଘଭାଣକା ପନାହୁ ‘‘ଚତ୍ତାରି ନିମିତ୍ତାନି ଏକଦିୱସେନେୱ ଦିସ୍ୱା ଅଗମାସୀ’’ତି।

ସୋ ତତ୍ଥ ଦିୱସଭାଗଂ କୀଳିତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲପୋକ୍ଖରଣିଯଂ ନ୍ହାଯିତ୍ୱା ଅତ୍ଥଙ୍ଗତେ ସୂରିଯେ ମଙ୍ଗଲସିଲାପଟ୍ଟେ ନିସୀଦି ଅତ୍ତାନଂ ଅଲଙ୍କାରାପେତୁକାମୋ। ଅଥସ୍ସ ପରିଚାରକପୁରିସା ନାନାୱଣ୍ଣାନି ଦୁସ୍ସାନି ନାନପ୍ପକାରା ଆଭରଣୱିକତିଯୋ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନାନି ଚ ଆଦାଯ ସମନ୍ତା ପରିୱାରେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠଂସୁ। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସକ୍କସ୍ସ ନିସିନ୍ନାସନଂ ଉଣ୍ହଂ ଅହୋସି । ସୋ ‘‘କୋ ନୁ ଖୋ ମଂ ଇମମ୍ହା ଠାନା ଚାୱେତୁକାମୋ’’ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଅଲଙ୍କାରେତୁକାମତଂ ଞତ୍ୱା ୱିସ୍ସକମ୍ମଂ ଆମନ୍ତେସି ‘‘ସମ୍ମ ୱିସ୍ସକମ୍ମ, ସିଦ୍ଧତ୍ଥକୁମାରୋ ଅଜ୍ଜ ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମଯେ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖମିସ୍ସତି, ଅଯମସ୍ସ ପଚ୍ଛିମୋ ଅଲଙ୍କାରୋ, ଉଯ୍ଯାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମହାପୁରିସଂ ଦିବ୍ବାଲଙ୍କାରେହି ଅଲଙ୍କରୋହୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ଦେୱତାନୁଭାୱେନ ତଙ୍ଖଣଂଯେୱ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତସ୍ସେୱ କପ୍ପକସଦିସୋ ହୁତ୍ୱା କପ୍ପକସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ୱେଠନଦୁସ୍ସଂ ଗହେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସୀସଂ ୱେଠେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ହତ୍ଥସମ୍ଫସ୍ସେନେୱ ‘‘ନାଯଂ ମନୁସ୍ସୋ, ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଏସୋ’’ତି ଅଞ୍ଞାସି। ୱେଠନେନ ୱେଠିତମତ୍ତେ ସୀସେ ମୋଳିଯଂ ମଣିରତନାକାରେନ ଦୁସ୍ସସହସ୍ସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଞ୍ଛି। ପୁନ ୱେଠେନ୍ତସ୍ସ ଦୁସ୍ସସହସ୍ସନ୍ତି ଦସକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱେଠେନ୍ତସ୍ସ ଦସ ଦୁସ୍ସସହସ୍ସାନି ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛିଂସୁ । ‘‘ସୀସଂ ଖୁଦ୍ଦକଂ, ଦୁସ୍ସାନି ବହୂନି, କଥଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତାନୀ’’ତି ନ ଚିନ୍ତେତବ୍ବଂ। ତେସୁ ହି ସବ୍ବମହନ୍ତଂ ଆମଲକପୁପ୍ଫପ୍ପମାଣଂ, ଅୱସେସାନି କୁସୁମ୍ଭକପୁପ୍ଫପ୍ପମାଣାନି ଅହେସୁଂ। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସୀସଂ କିଞ୍ଜକ୍ଖଗୱଚ୍ଛିତଂ ୱିଯ କୁଯ୍ଯକପୁପ୍ଫଂ ଅହୋସି।

ଅଥସ୍ସ ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତସ୍ସ ସବ୍ବତାଲାୱଚରେସୁ ସକାନି ସକାନି ପଟିଭାନାନି ଦସ୍ସଯନ୍ତେସୁ, ବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ ‘‘ଜଯନନ୍ଦା’’ତିଆଦିୱଚନେହି,

ସୂତମାଗଧାଦୀସୁ ନାନପ୍ପକାରେହି ମଙ୍ଗଲଓଚନତ୍ଥୁତିଘୋସେହି ସମ୍ଭାଓେନ୍ତେସୁ ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତଂ ରଥଓରଂ ଅଭିରୁହି। ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ‘‘ରାହୁଲମାତା ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାତା’’ତି ସୁତ୍ୱା ସୁଦ୍ଧୋଦନମହାରାଜା ‘‘ପୁତ୍ତସ୍ସ ମେ ତୁଟ୍ଠିଂ ନିଓେଦେଥା’’ତି ସାସନଂ ପହିଣି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ରାହୁ ଜାତୋ, ବନ୍ଧନଂ ଜାତ’’ନ୍ତି ଆହ। ରାଜା ‘‘କିଂ ମେ ପୁତ୍ତୋ ଅଓଚା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତଂ ଓଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମେ ନତ୍ତା ରାହୁଲକୁମାରୋଯେଓ ନାମ ହୋତୂ’’ତି ଆହ।

ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଖୋ ରଥଓରଂ ଆରୁଯ୍ହ ମହନ୍ତେନ ଯସେନ ଅତିମନୋରମେନ ସିରିସୋଭଗ୍ଗେନ ନଗରଂ ପାଓିସି। ତସ୍ମିଂ ସମଯେ କିସାଗୋତମୀ ନାମ ଖତ୍ତିଯକଞ୍ଞା ଉପରିପାସାଦଓରତଲଗତା ନଗରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କୁରୁମାନସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ରୂପସିରିଂ ଦିସ୍ୱା ପୀତିସୋମନସ୍ସଜାତା ଇଦଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ନିବ୍ବୁତା ନୂନ ସା ମାତା, ନିବ୍ବୁତୋ ନୂନ ସୋ ପିତା;

ନିବ୍ବୁତା ନୂନ ସା ନାରୀ, ଯସ୍ସାଯଂ ଈଦିସୋ ପତୀ’’ତି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ସୁତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅଯଂ ଏଓମାହ ‘ଏଓରୂପଂ ଅତ୍ତଭାଓଂ ପସ୍ସନ୍ତିଯା ମାତୁ ହଦଯଂ ନିବ୍ବାଯତି, ପିତୁ ହଦଯଂ ନିବ୍ବାଯତି, ପଜାପତିଯା ହଦଯଂ ନିବ୍ବାଯତୀ’ତି! କିସ୍ମିଂ ନୁ ଖୋ ନିବ୍ବୁତେ ହଦଯଂ ନିବ୍ବୁତଂ ନାମ ହୋତୀ’’ତି? ଅଥସ୍ସ କିଲେସେସୁ ୱିରତ୍ତମାନସସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ରାଗଗ୍ଗିମ୍ହି ନିବ୍ବୁତେ ନିବ୍ବୁତଂ ନାମ ହୋତି, ଦୋସଗ୍ଗିମ୍ହି ନିବ୍ବୁତେ ନିବ୍ବୁତଂ ନାମ ହୋତି, ମୋହଗ୍ଗିମ୍ହି ନିବ୍ବୁତେ ନିବ୍ବୁତଂ ନାମ ହୋତି, ମାନଦିଟ୍ଠିଆଦୀସୁ ସବ୍ବକିଲେସଦରଥେସୁ ନିବ୍ବୁତେସୁ ନିବ୍ବୁତଂ ନାମ ହୋତି। ଅଯଂ ମେ ସୁସ୍ସଓନଂ ସାଓେସି, ଅହଞ୍ହି ନିବ୍ବାନଂ ଗଓେସନ୍ତୋ ଚରାମି, ଅଜ୍ଜେଓ ମଯା ଘରାଓାସଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ନିକ୍ଖମ୍ମ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ନିବ୍ବାନଂ ଗଓେସିତୁଂ ଓଟ୍ଟତି, ଅଯଂ ଇମିସ୍ସା ଆଚରିଯଭାଗୋ ହୋତୂ’’ତି କଣ୍ଠତୋ ଓମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା କିସାଗୋତମିଯା ସତସହସ୍ସଗ୍ଘନକଂ ମୁତ୍ତାହାରଂ ପେସେସି। ସା ‘‘ସିଦ୍ଧତ୍ଥକୁମାରୋ ମଯି ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ପଣ୍ଣାକାରଂ ପେସେସୀ’’ତି ସୋମନସ୍ସଜାତା ଅହୋସି।

ବୋଧିସତ୍ତୋପି ମହନ୍ତେନ ସିରିସୋଭଗ୍ଗେନ ଅତ୍ତନୋ ପାସାଦଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ସିରିସଯନେ ନିପଜ୍ଜି। ତାଓଦେଓ ଚ ନଂ ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତା ନଚ୍ଚଗୀତାଦୀସୁ ସୁସିକ୍ଖିତା ଦେଓକଞ୍ଞା ୱିଯ ରୂପସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତା ଇତ୍ଥିଯୋ ନାନାତୂରିଯାନି ଗହେତ୍ୱା ସମ୍ପରିୱାରଯିତ୍ୱା ଅଭିରମାପେନ୍ତିଯୋ ନଚ୍ଚଗୀତଓାଦିତାନି ପଯୋଜଯିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋ କିଲେସେସୁ ୱିରତ୍ତଚିତ୍ତତାଯ ନଚ୍ଚାଦୀସୁ ଅନଭିରତୋ ମୁହୁତ୍ତଂ ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମି। ତାପି ଇତ୍ଥିଯୋ ‘‘ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ ମଯଂ ନଚ୍ଚାଦୀନି ପଯୋଜେମ, ସୋ ନିଦ୍ଦଂ ଉପଗତୋ, ଇଦାନି କିମତ୍ଥଂ କିଲମାମା’’ତି ଗହିତଗ୍ଗହିତାନି ତୂରିଯାନି ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜିଂସୁ, ଗନ୍ଧତେଲପ୍ପଦୀପା ଝାଯନ୍ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ପବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ସଯନପିଟ୍ଠେ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସିନ୍ନୋ ଅଦ୍ଦସ ତା ଇତ୍ଥିଯୋ ତୂରିଯଭଣ୍ଡାନି ଅଓତ୍ଥରିତ୍ୱା ନିଦ୍ଦାଯନ୍ତିଯୋ – ଏକଚ୍ଚା ପଗ୍ଘରିତଖେଳଆ, ଲାଲାକିଲିନ୍ନଗତ୍ତା, ଏକଚ୍ଚା ଦନ୍ତେ ଖାଦନ୍ତିଯୋ, ଏକଚ୍ଚା କାକଚ୍ଛନ୍ତିଯୋ, ଏକଚ୍ଚା ୱିପ୍ପଲପନ୍ତିଯୋ, ଏକଚ୍ଚା ୱିଓଟମୁଖା, ଏକଚ୍ଚା ଅପଗତଓତ୍ଥା, ପାକଟବୀଭଚ୍ଛସମ୍ବାଧଟ୍ଠାନା। ସୋ ତାସଂ ତଂ ୱିପ୍ପକାରଂ ଦିସ୍ୱା ଭିଯ୍ୟୋସୋମତ୍ତାଯ କାମେସୁ ୱିରତ୍ତଚିତ୍ତୋ ଅହୋସି। ତସ୍ସ ଅଲଙ୍କତପଟିଯତ୍ତଂ ସକ୍କଭଓନସଦିସମ୍ପି ତଂ ମହାତଲଂ ଅପୱିଦ୍ଧନାନାକୁଣପଭରିତଂ ଆମକସୁସାନଂ ୱିଯ ଉପଟ୍ଠାସି, ତଯୋ ଭଓା ଆଦିତ୍ତଗେହସଦିସା ଖାଯିଂସୁ – ‘‘ଉପଦ୍ଦୁତଂ ଓତ ଭୋ, ଉପସ୍ସଟ୍ଠଂ ଓତ ଭୋ’’ତି ଉଦାନଂ ପଓତ୍ତେସି, ଅତିୱିଯ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଚିତ୍ତଂ ନମି।

ସୋ ‘‘ଅଜ୍ଜେଓ ମଯା ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖମିତୁଂ ଓଟ୍ଟତୀ’’ତି ସଯନା ଉଟ୍ଠାଯ ଦ୍ୱାରସମୀପଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କୋ ଏତ୍ଥା’’ତି ଆହ। ଉମ୍ମାରେ ସୀସଂ କତ୍ୱା ନିପନ୍ନୋ ଛନ୍ନୋ ‘‘ଅହଂ ଅଯ୍ୟପୁତ୍ତ ଛନ୍ନୋ’’ତି ଆହ। ‘‘ଅହଂ ଅଜ୍ଜ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖମିତୁକାମୋ, ଏକଂ ମେ ଅସ୍ସଂ କପ୍ପେହୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ‘‘ସାଧୁ ଦେଓା’’ତି ଅସ୍ସଭଣ୍ଡିକଂ ଗହେତ୍ୱା ଅସ୍ସସାଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଗନ୍ଧତେଲପଦୀପେସୁ ଜଲନ୍ତେସୁ ସୁମନପଟ୍ଟୱିତାନସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ରମଣୀଯେ ଭୂମିଭାଗେ ଠିତଂ କଣ୍ଡକଂ ଅସ୍ସରାଜାନଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅଜ୍ଜ ମଯା ଇମମେଓ କପ୍ପେତୁଂ ଓଟ୍ଟତୀ’’ତି କଣ୍ଡକଂ କପ୍ପେସି। ସୋ କପ୍ପିଯମାନୋଓ ଅଞ୍ଞାସି ‘‘ଅଯଂ କପ୍ପନା ଅତିଗାଳହା , ଅଞ୍ଞେସୁ ଦିଓସେସୁ ଉଯ୍ୟାନକୀଳଆଦିଗମନେ କପ୍ପନା ୱିଯ ନ ହୋତି, ମଯ୍ହଂ ଅଯ୍ୟପୁତ୍ତୋ ଅଜ୍ଜ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖମିତୁକାମୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ତତୋ ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ମହାହସିତଂ ହସି। ସୋ ସଦ୍ଦୋ ସକଲନଗରଂ ପତ୍ଥରିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, ଦେଓତା ପନ ତଂ ସଦ୍ଦଂ ନିରୁମ୍ଭିତ୍ୱା ନ କସ୍ସଚି ସୋତୁଂ ଅଦଂସୁ।

ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଖୋ ଛନ୍ନଂ ପେସେତ୍ୱାଓ ‘‘ପୁତ୍ତଂ ତାଓ ପସ୍ସିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନପଲ୍ଲଙ୍କତୋ ଉଟ୍ଠାଯ ରାହୁଲମାତାଯ ଓସନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଗବ୍ଭଦ୍ୱାରଂ ୱିଓରି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଅନ୍ତୋଗବ୍ଭେ ଗନ୍ଧତେଲପଦୀପୋ ଝାଯତି, ରାହୁଲମାତା ସୁମନମଲ୍ଲିକାଦୀନଂ ପୁପ୍ଫାନଂ ଅମ୍ବଣମତ୍ତେନ ଅଭିପ୍ପକିଣ୍ଣସଯନେ ପୁତ୍ତସ୍ସ ମତ୍ଥକେ ହତ୍ଥଂ ଠପେତ୍ୱା ନିଦ୍ଦାଯତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଉମ୍ମାରେ ପାଦଂ ଠପେତ୍ୱା ଠିତକୋଓ ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘‘ସଚାହଂ ଦେୱିଯା ହତ୍ଥଂ ଅପନେତ୍ୱା ମମ ପୁତ୍ତଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି, ଦେୱୀ ପବୁଜ୍ଝିସ୍ସତି, ଏଓଂ ମେ ଗମନନ୍ତରାଯୋ ଭୱିସ୍ସତି, ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱାଓ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମୀ’’ତି

ପାସାଦତଲତୋ ଓତରି। ଯଂ ପନ ଜାତକଟ୍ଠକଥାଯଂ "ତଦା ସତ୍ତାହଜାତୋ ରାହୁଲକୁମାରୋ ହୋତୀ"ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ସେସଟ୍ଠକଥାସୁ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ଇଦମେୱ ଗହେତବ୍ବଂ।

ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ପାସାଦତଲା ଓତରିତ୍ୱା ଅସ୍ସସମୀପଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏୱମାହ – "ତାତ କଣ୍ଡକ, ତ୍ୱଂ ଅଜ୍ଜ ଏକରତ୍ତିଂ ମଂ ତାରଯ, ଅହଂ ତଂ ନିସ୍ସାଯ ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ସଦେୱକଂ ଲୋକଂ ତାରେସ୍ସାମୀ"ତି। ତତୋ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘିତ୍ୱା କଣ୍ଡକସ୍ସ ପିଟ୍ଠିଂ ଅଭିରୁହି। କଣ୍ଡକୋ ଗୀୱତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଆଯାମେନ ଅଟ୍ଠାରସହତ୍ଥୋ ହୋତି ତଦନୁଚ୍ଛୱିକେନ ଉବ୍ବେଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଥାମଜୱସମ୍ପନ୍ନୋ ସବ୍ବସେତୋ ଧୋତସଙ୍ଖସଦିସୋ। ସୋ ସଚେ ହସେଯ୍ଯ ୱା ପଦସଦ୍ଦଂ ୱା କରେଯ୍ଯ, ସଦ୍ଦୋ ସକଲନଗରଂ ଅୱତ୍ଥରେଯ୍ଯ। ତସ୍ମା ଦେୱତା ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ତସ୍ସ ଯଥା ନ କୋଚି ସୁଣାତି, ଏୱଂ ହସିତସଦ୍ଦଂ ସନ୍ନିରୁମ୍ଭିତ୍ୱା ଅକ୍କମନଅକ୍କମନପଦୱାରେ ହତ୍ଥତଲାନି ଉପନାମେସୁଂ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅସ୍ସୱରସ୍ସ ପିଟ୍ଠିୱେମଜ୍ଝଗତୋ ଛନ୍ନଂ ଅସ୍ସସ୍ସ ୱାଲଧିଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମଯେ ମହାଦ୍ୱାରସମୀପଂ ପତ୍ତୋ। ତଦା ପନ ରାଜା "ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଯାଯ କାଯଚି ୱେଲାଯ ନଗରଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସତୀ"ତି ଦ୍ୱୀସୁ ଦ୍ୱାରକୱାଟେସୁ ଏକେକଂ ପୁରିସସହସ୍ସେନ ୱିୱରିତବ୍ବଂ କାରାପେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଥାମବଲସମ୍ପନ୍ନୋ, ହତ୍ଥିଗଣନାଯ କୋଟିସହସ୍ସହତ୍ଥୀନଂ ବଲଂ ଧାରେତି, ପୁରିସଗଣନାଯ ଦସକୋଟିସହସ୍ସପୁରିସାନଂ । ସୋ ଚିନ୍ତେସି "ସଚେ ଦ୍ୱାରଂ ନ ୱିୱରୀଯତି, ଅଜ୍ଜ କଣ୍ଡକସ୍ସ ପିଟ୍ଠେ ନିସିନ୍ନୋୱ ୱାଲଧିଂ ଗହେତ୍ୱା ଠିତେନ ଛନ୍ନେନ ସଦ୍ଧିଂଯେୱ କଣ୍ଡକଂ ଊରୂହି ନିପ୍ପୀଳେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାରସହତ୍ଥୁବ୍ବେଧଂ ପାକାରଂ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଅତିକ୍କମିସ୍ସାମୀ"ତି। ଛନ୍ନୋପି ଚିନ୍ତେସି "ସଚେ ଦ୍ୱାରଂ ନ ୱିୱରୀଯତି, ଅହଂ ଅଯ୍ଯପୁତ୍ତଂ ଖନ୍ଧେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା କଣ୍ଡକଂ ଦକ୍ଖିଣେନ ହତ୍ଥେନ କୁଚ୍ଛିଯଂ ପରିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଉପକଚ୍ଛନ୍ତରେ କତ୍ୱା ପାକାରଂ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଅତିକ୍କମିସ୍ସାମୀ"ତି। କଣ୍ଡକୋପି ଚିନ୍ତେସି "ସଚେ ଦ୍ୱାରଂ ନ ୱିୱରୀଯତି, ଅହଂ ଅତ୍ତନୋ ସାମିକଂ ପିଟ୍ଠିଯଂ ଯଥାନିସିନ୍ନମେୱ ଛନ୍ନେନ ୱାଲଧିଂ ଗହେତ୍ୱା ଠିତେନ ସଦ୍ଧିଂଯେୱ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପାକାରଂ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଅତିକ୍କମିସ୍ସାମୀ"ତି। ସଚେ ଦ୍ୱାରଂ ନ ଅୱାପୁରୀଯିତ୍ଥ, ଯଥାଚିନ୍ତିତମେୱ ତେସୁ ତୀସୁ ଜନେସୁ ଅଞ୍ଞତରୋ ସମ୍ପାଦେଯ୍ଯ। ଦ୍ୱାରେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା ପନ ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରି।

ତସ୍ମିଂଯେୱ ଖଣେ ମାରୋ "ବୋଧିସତ୍ତଂ ନିୱତ୍ତେସ୍ସାମୀ"ତି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଆକାସେ ଠିତୋ ଆହ – "ମାରିସ, ମା ନିକ୍ଖମ, ଇତୋ ତେ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ଚକ୍କରତନଂ ପାତୁଭୱିସ୍ସତି, ଦ୍ୱିସହସ୍ସପରିତ୍ତଦୀପପରିୱାରାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ମହାଦୀପାନଂ ରଜ୍ଜଂ କାରେସ୍ସସି, ନିୱତ୍ତ ମାରିସା"ତି। "କୋସି ତ୍ୱ"ନ୍ତି? "ଅହଂ ୱସୱତ୍ତୀ"ତି। "ମାର, ଜାନାମହଂ ମଯ୍ହଂ ଚକ୍କରତନସ୍ସ ପାତୁଭାୱଂ, ଅନତ୍ଥିକୋହଂ ରଜ୍ଜେନ, ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁଂ ଉନ୍ନାଦେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ"ତି ଆହ। ମାରୋ "ଇତୋ ଦାନି ତେ ପଟ୍ଠାଯ କାମୱିତକ୍କଂ ୱା ବ୍ୟାପାଦୱିତକ୍କଂ ୱା ୱିହିଂସାୱିତକ୍କଂ ୱା ଚିନ୍ତିତକାଲେ ଜାନିସ୍ସାମୀ"ତି ଓତାରାପେକ୍ଖୋ ଛାଯା ୱିଯ ଅନପଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅନୁବନ୍ଧି।

ବୋଧିସତ୍ତୋପି ହତ୍ଥଗତଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିରଜ୍ଜଂ ଖେଳପିଣ୍ଡଂ ୱିଯ ଅନପେକ୍ଖୋ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ସକ୍କାରେନ ନଗରା ନିକ୍ଖମି ଆସାଳ୍ହିପୁଣ୍ଣମାଯ ଉତ୍ତରାସାଳ୍ହନକ୍ଖତ୍ତେ ୱତ୍ତମାନେ। ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଚ ପୁନ ନଗରଂ ଓଲୋକେତୁକାମୋ ଜାତୋ। ଏୱଞ୍ଚ ପନସ୍ସ ଚିତ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନମତ୍ତେଯେୱ "ମହାପୁରିସ, ନ ତଯା ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଓଲୋକନକମ୍ମଂ କତ"ନ୍ତି ୱଦମାନା ୱିଯ ମହାପଥୱୀ କୁଲାଲଚକ୍କଂ ୱିଯ ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ପରିୱତ୍ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ନଗରାଭିମୁଖୋ ଠତ୍ୱା ନଗରଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ପଥୱିପ୍ପଦେସେ କଣ୍ଡକନିୱତ୍ତନଚେତିଯଟ୍ଠାନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଗନ୍ତବ୍ବମଗ୍ଗାଭିମୁଖଂ କଣ୍ଡକଂ କତ୍ୱା ପାଯାସି ମହନ୍ତେନ ସକ୍କାରେନ ଉଳାରେନ ସିରିସୋଭଗ୍ଗେନ। ତଦା କିରସ୍ସ ଦେୱତା ପୁରତୋ ସଟ୍ଠି ଉକ୍କାସହସ୍ସାନି ଧାରଯିଂସୁ, ପଚ୍ଛତୋ ସଟ୍ଠି, ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସତୋ ସଟ୍ଠି, ୱାମପସ୍ସତୋ ସଟ୍ଠି, ଅପରା ଦେୱତା ଚକ୍କୱାଳମୁଖୱଟ୍ଟିଯଂ ଅପରିମାଣା ଉକ୍କା ଧାରଯିଂସୁ, ଅପରା ଦେୱତା ଚ ନାଗସୁପଣ୍ଣାଦଯୋ ଚ ଦିବ୍ବେହି ଗନ୍ଧେହି ମାଲାହି ଚୁଣ୍ଣେହି ଧୂମେହି ପୂଜଯମାନା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକପୁପ୍ଫେହି ଚେୱ ମନ୍ଦାରୱପୁପ୍ଫେହି ଚ ଘନମେଘୱୁଟ୍ଠିକାଲେ ଧାରାହି ୱିଯ ନଭଂ ନିରନ୍ତରଂ ଅହୋସି, ଦିବ୍ବାନି ସଂଗୀତାନି ପୱତ୍ତିଂସୁ , ସମନ୍ତତୋ ଅଟ୍ଠସଟ୍ଠି ତୂରିଯସତସହସ୍ସାନି ପୱଜ୍ଜିଂସୁ, ସମୁଦ୍ଦକୁଚ୍ଛିଯଂ ମେଘତ୍ଥନିତକାଲୋ ୱିଯ ଯୁଗନ୍ଧରକୁଚ୍ଛିଯଂ ସାଗରନିଗ୍ଘୋସକାଲୋ ୱିଯ ୱତ୍ତତି।

ଇମିନା ସିରିସୋଭଗ୍ଗେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏକରତ୍ତେନେୱ ତୀଣି ରଜ୍ଜାନି ଅତିକ୍କମ୍ମ ତିଂସଯୋଜନମତ୍ଥକେ ଅନୋମାନଦୀତୀରଂ ପାପୁଣି। "କିଂ ପନ ଅସ୍ସୋ ତତୋ ପରଂ ଗନ୍ତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀ"ତି? "ନୋ, ନ ସକ୍କୋ"ତି। ସୋ ହି ଏକଂ ଚକ୍କୱାଳଗବ୍ଭଂ ନାଭିଯା ଠିତଚକ୍କସ୍ସ ନେମିୱଟ୍ଟିଂ ମଦ୍ଦନ୍ତୋ ୱିଯ ଅନ୍ତନ୍ତେନ ଚରିତ୍ୱା ପୁରେପାତରାସମେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସମ୍ପାଦିତଂ ଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ। ତଦା ପନ ଦେୱନାଗସୁପଣ୍ଣାଦୀହି ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ଓସ୍ସଟ୍ଠେହି ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ଯାୱ ଊରୁପ୍ପଦେସା ସଞ୍ଛନ୍ନଂ ସରୀରଂ ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା ଗନ୍ଧମାଲାଜଟଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତସ୍ସ ଅତିପ୍ପପଞ୍ଚୋ ଅହୋସି, ତସ୍ମା ତିଂସଯୋଜନମତ୍ତମେୱ ଅଗମାସି। ଅଥ ବୋଧିସତ୍ତୋ ନଦୀତୀରେ ଠତ୍ୱା ଛନ୍ନଂ ପୁଚ୍ଛି – "କିନ୍ନାମା ଅଯଂ ନଦୀ"ତି? "ଅନୋମା ନାମ, ଦେୱା"ତି। "ଅମ୍ହାକମ୍ପି ପବଜ୍ଜା ଅନୋମା ଭୱିସ୍ସତୀ"ତି ପଣ୍ହିଯା ଘଟ୍ଟେନ୍ତୋ ଅସ୍ସସ୍ସ ସଞ୍ଞଂ ଅଦାସି। ଅସ୍ସୋ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠୁସଭୱିତ୍ଥାରାଯ ନଦିଯା ପାରିମତୀରେ ଅଟ୍ଠାସି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅସ୍ସପିଟ୍ଠିତୋ ଓରୁଯ୍ହ ରଜତପଟ୍ଟସଦିସେ ୱାଲୁକାପୁଲିନେ ଠତ୍ୱା ଛନ୍ନଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ସମ୍ମ, ଛନ୍ନ, ତ୍ୱଂ ମଯ୍ହଂ ଆଭରଣାନି ଚେୱ କଣ୍ଡକଞ୍ଚ ଆଦାଯ ଗଚ୍ଛ, ଅହଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଅହମ୍ପି, ଦେୱ, ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ନ ଲବ୍ଭା ତଯା ପବ୍ବଜିତୁଂ, ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱ’’ନ୍ତି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଟିବାହିତ୍ୱା ଆଭରଣାନି ଚେୱ କଣ୍ଡକଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଇମେ ମଯ୍ହଂ କେସା ସମଣସାରୁପ୍ପା ନ ହୋନ୍ତୀ’’ତି। ଅଞ୍ଞୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ କେସେ ଛିନ୍ଦିତୁଂ ଯୁତ୍ତରୂପୋ ନତ୍ଥି, ତତୋ ‘‘ସଯମେୱ ଖଗ୍ଗେନ ଛିନ୍ଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ଦକ୍ଖିଣେନ ହତ୍ଥେନ ଅସିଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ୱାମହତ୍ଥେନ ମୋଳିଯା ସଦ୍ଧିଂ ଚୂଳଂ ଗହେତ୍ୱା ଛିନ୍ଦି, କେସା ଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲମତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣତୋ ଆୱତ୍ତମାନା ସୀସଂ ଅଲ୍ଲୀଯିଂସୁ। ତେସଂ ଯାୱଜୀୱଂ ତଦେୱ ପମାଣଂ ଅହୋସି, ମସ୍ସୁ ଚ ତଦନୁରୂପଂ, ପୁନ କେସମସ୍ସୁଓହାରଣକିଚ୍ଚଂ ନାମ ନାହୋସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ସହ ମୋଳିଯା ଚୂଳଂ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ସଚାହଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସାମି, ଆକାସେ ତିଟ୍ଠତୁ, ନୋ ଚେ, ଭୂମିଯଂ ପତତୂ’’ତି ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ଖିପି। ତଂ ଚୂଳାମଣିୱେଠନଂ ଯୋଜନପ୍ପମାଣଂ ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆକାସେ ଅଟ୍ଠାସି। ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ଓଲୋକେତ୍ୱା ଯୋଜନିଯରତନଚଙ୍କୋଟକେନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ଚୂଳାମଣିଚେତିଯଂ ନାମ ପତିଟ୍ଠାପେସି।

‘‘ଛେତ୍ୱାନ ମୋଳିଂ ୱରଗନ୍ଧୱାସିତଂ, ୱେହାଯସଂ ଉକ୍ଖିପି ଅଗ୍ଗପୁଗ୍ଗଲୋ;

ସହସ୍ସନେତ୍ତୋ ସିରସା ପଟିଗ୍ଗହି, ସୁୱଣ୍ଣଚଙ୍କୋଟୱରେନ ୱାସୱୋ’’ତି।

ପୁନ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଇମାନି କାସିକୱତ୍ଥାନି ମଯ୍ହଂ ନ ସମଣସାରୁପ୍ପାନୀ’’ତି। ଅଥସ୍ସ କସ୍ସପବୁଦ୍ଧକାଲେ ପୁରାଣସହାଯକୋ ଘଟୀକାରମହାବ୍ରହ୍ମା ଏକଂ ବୁଦ୍ଧନ୍ତରଂ ଜରଂ ଅପତ୍ତେନ ମିତ୍ତଭାୱେନ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଅଜ୍ଜ ମେ ସହାଯକୋ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ, ସମଣପରିକ୍ଖାରମସ୍ସ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ’’ତି।

‘‘ତିଚୀୱରଞ୍ଚ ପତ୍ତୋ ଚ, ୱାସୀ ସୂଚି ଚ ବନ୍ଧନଂ;

ପରିସ୍ସାୱନେନ ଅଟ୍ଠେତେ, ଯୁତ୍ତଯୋଗସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ’’ତି। –

ଇମେ ଅଟ୍ଠ ସମଣପରିକ୍ଖାରେ ଆହରିତ୍ୱା ଅଦାସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅରହଦ୍ଧଜଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଉତ୍ତମପବ୍ବଜ୍ଜାୱେସଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ‘‘ଛନ୍ନ, ମମ ୱଚନେନ ମାତାପିତୂନଂ ଆରୋଗ୍ୟଂ ୱଦେହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଉଯ୍ୟୋଜେସି। ଛନ୍ନୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି। କଣ୍ଡକୋ ପନ ଛନ୍ନେନ ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତଯମାନସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁଣନ୍ତୋ ଠତ୍ୱା ‘‘ନତ୍ଥି ଦାନି ମଯ୍ହଂ ପୁନ ସାମିନୋ ଦସ୍ସନ’’ନ୍ତି ଚକ୍ଖୁପଥଂ ୱିଜହନ୍ତୋ ସୋକଂ ଅଧିୱାସେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ହଦଯେନ ଫଲିତେନ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ କଣ୍ଡକୋ ନାମ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ଛନ୍ନସ୍ସ ପଠମଂ ଏକୋୱ ସୋକୋ ଅହୋସି, କଣ୍ଡକସ୍ସ ପନ କାଲକିରିଯାଯ ଦୁତିଯେନ ସୋକେନ ପୀଳିତୋ ରୋଦନ୍ତୋ ପରିଦେୱନ୍ତୋ ନଗରଂ ଅଗମାସି।

ବୋଧିସତ୍ତୋପି ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂଯେୱ ପଦେସେ ଅନୁପିଯଂ ନାମ ଅମ୍ବୱନଂ ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ସତ୍ତାହଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାସୁଖେନ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ଏକଦିୱସେନେୱ ତିଂସଯୋଜନମଗ୍ଗଂ ପଦସା ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜଗହଂ ପାୱିସି। ପୱିସିତ୍ୱା ସପଦାନଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରି। ସକଲନଗରଂ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ରୂପଦସ୍ସନେନ ଧନପାଲକେନ ପୱିଟ୍ଠରାଜଗହଂ ୱିଯ ଅସୁରିନ୍ଦେନ ପୱିଟ୍ଠଦେୱନଗରଂ ୱିଯ ଚ ସଙ୍ଖୋଭଂ ଅଗମାସି। ରାଜପୁରିସା ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଦେୱ, ଏୱରୂପୋ ନାମ ସତ୍ତୋ ନଗରେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରତି, ‘ଦେୱୋ ୱା ମନୁସ୍ସୋ ୱା ନାଗୋ ୱା ସୁପଣ୍ଣୋ ୱା କୋ ନାମେସୋ’ତି ନ ଜାନାମା’’ତି ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା ପାସାଦତଲେ ଠତ୍ୱା ମହାପୁରିସଂ ଦିସ୍ୱା ଅଚ୍ଛରିଯବ୍ଭୁତଜାତୋ ପୁରିସେ ଆଣାପେସି – ‘‘ଗଚ୍ଛଥ ଭଣେ, ୱୀମଂସଥ, ସଚେ ଅମନୁସ୍ସୋ ଭୱିସ୍ସତି, ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅନ୍ତରଧାଯିସ୍ସତି, ସଚେ ଦେୱତା ଭୱିସ୍ସତି, ଆକାସେନ ଗଚ୍ଛିସ୍ସତି, ସଚେ ନାଗୋ ଭୱିସ୍ସତି, ପଥୱିଯଂ ନିମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ଗମିସ୍ସତି, ସଚେ ମନୁସ୍ସୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଯଥାଲଦ୍ଧଂ ଭିକ୍ଖଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସତୀ’’ତି।

ମହାପୁରିସୋପି ଖୋ ମିସ୍ସକଭତ୍ତଂ ସଂହରିତ୍ୱା ‘‘ଅଲଂ ମେ ଏତ୍ତକଂ ଯାପନାଯା’’ତି ଞତ୍ୱା ପୱିଟ୍ଠଦ୍ୱାରେନେୱ ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପଣ୍ଡୱପବ୍ବତଚ୍ଛାଯାଯ ପୁରତ୍ଥାଭିମୁଖୋ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଆହାରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ଆରଦ୍ଧୋ। ଅଥସ୍ସ ଅନ୍ତାନି ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ମୁଖେନ ନିକ୍ଖମନାକାରପ୍ପତ୍ତାନି ୱିଯ ଅହେସୁଂ। ତତୋ ତେନ ଅତ୍ତଭାୱେନ ଏୱରୂପସ୍ସ ଆହାରସ୍ସ ଚକ୍ଖୁନାପି ଅଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବତାଯ ତେନ ପଟିକୂଲାହାରେନ ଅଟ୍ଟିଯମାନୋ ଏୱଂ ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତାନଂ ଓୱଦି ‘‘ସିଦ୍ଧତ୍ଥ, ତ୍ୱଂ ସୁଲଭନ୍ନପାନେ କୁଲେ ତିୱସ୍ସିକଗନ୍ଧସାଲିଭୋଜନଂ ନାନଗ୍ଗରସେହି ଭୁଞ୍ଜନଟ୍ଠାନେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱାପି ଏକଂ ପଂସୁକୂଲିକଂ ଦିସ୍ୱା ‘କଦା ନୁ ଖୋ ଅହମ୍ପି ଏୱରୂପୋ ହୁତ୍ୱା ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମି, ଭୱିସ୍ସତି ନୁ ଖୋ ମେ ସୋ କାଲୋ’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତୋ, ଇଦାନି କିଂ ନାମେତଂ କରୋସୀ’’ତି। ଏୱଂ ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତାନଂ ଓୱଦିତ୍ୱା ନିବ୍ବିକାରୋ ହୁତ୍ୱା ଆହାରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜି।

ରାଜପୁରିସା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା ଦୂତୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ୱେଗେନ ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା

ଇରିଯାପଥସ୍ମିଂଯେଵ ପସୀଦିତ୍ଵା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସବ୍ବଂ ଇସ୍ସରିଯଂ ନିଯ୍ଯାଦେସି । ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ମଯ୍ହଂ, ମହାରାଜ, ଵତ୍ଥୁକାମେହି ଵା କିଲେସକାମେହି ଵା ଅତ୍ଥୋ ନତ୍ଥି, ଅହଂ ପରମାଭିସମ୍ବୋଧିଂ ପତ୍ଥଯନ୍ତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ’’ତି ଆହ। ରାଜା ଅନେକପ୍ପକାରଂ ଯାଚନ୍ତୋପି ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଅଲଭିତ୍ଵା ‘‘ଅଦ୍ଧା ତ୍ଵଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଵିସ୍ସସି, ବୁଦ୍ଧଭୂତେନ ପନ ତେ ପଠମଂ ମମ ଵିଜିତଂ ଆଗନ୍ତବ୍ବ’’ନ୍ତି ପଟିଞ୍ଞଂ ଗଣ୍ହି। ଅଯମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ, ଵିତ୍ଥାରୋ ପନ ‘‘ପବ୍ବଜ୍ଜଂ କିତ୍ତଯିସ୍ସାମି, ଯଥା ପବ୍ବଜି ଚକ୍ଖୁମା’’ତି ଇମଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାସୁତ୍ତଂ (ସୁ। ନି। ୪୦୭ ଆଦଯୋ) ସଦ୍ଧିଂ ଅଟ୍ଠକଥାଯ ଓଲୋକେତ୍ଵା ଵେଦିତବ୍ବୋ।

ବୋଧିସତ୍ତୋପି ରଞ୍ଞୋ ପଟିଞ୍ଞଂ ଦତ୍ଵା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ଆଳାରଞ୍ଚ କାଲାମଂ ଉଦକଞ୍ଚ ରାମପୁତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ସମାପତ୍ତିଯୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ଵା ‘‘ନାଯଂ ମଗ୍ଗୋ ବୋଧାଯା’’ତି ତମ୍ପି ସମାପତ୍ତିଭାଵନଂ ଅନଲଙ୍କରିତ୍ଵା ସଦେଵକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ଥାମଵୀରିଯସନ୍ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ମହାପଧାନଂ ପଦହିତୁକାମୋ ଉରୁଵେଲଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ‘‘ରମଣୀଯୋ ଵତାଯଂ ଭୂମିଭାଗୋ’’ତି ତତ୍ଥେଵ ଵାସଂ ଉପଗନ୍ତ୍ଵା ମହାପଧାନଂ ପଦହି। ତେପି ଖୋ କୋଣ୍ଡଞ୍ଞପ୍ପମୁଖା ପଞ୍ଚ ପବ୍ବଜିତା ଗାମନିଗମରାଜଧାନୀସୁ ଭିକ୍ଖାଯ ଚରନ୍ତା ତତ୍ଥ ବୋଧିସତ୍ତଂ ସମ୍ପାପୁଣିଂସୁ। ଅଥ ନଂ ଛବ୍ବସ୍ସାନି ମହାପଧାନଂ ପଦହନ୍ତଂ ‘‘ଇଦାନି ବୁଦ୍ଧୋ ଭଵିସ୍ସତି, ଇଦାନି ବୁଦ୍ଧୋ ଭଵିସ୍ସତୀ’’ତି ପରିଵେଣସମ୍ମଜ୍ଜନାଦିକାଯ ଵତ୍ତପଟିପତ୍ତିଯା ଉପଟ୍ଠହମାନା ସନ୍ତିକାଵଚରାଵସ୍ସ ଅହେସୁଂ। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଖୋ ‘‘କୋଟିପ୍ପତ୍ତଂ ଦୁକ୍କରକାରିଯଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଏକତିଲତଣ୍ଡୁଲାଦୀହିପି ଵୀତିନାମେସି, ସବ୍ବସୋପି ଆହାରୂପଚ୍ଛେଦଂ ଅକାସି, ଦେଵତାପି ଲୋମକୂପେହି ଓଜଂ ଉପସଂହରମାନା ପଟିକ୍ଖିପି।

ଅଥସ୍ସ ତାଯ ନିରାହାରତାଯ ପରମକସିମାନପ୍ପତ୍ତକାଯସ୍ସ ସୁଵଣ୍ଣଵଣ୍ଣୋ କାଯୋ କାଳଵଣ୍ଣୋ ଅହୋସି। ଦ୍ଵତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାନି ଅହେସୁଂ। ଅପ୍ପେକଦା ଅପ୍ପାଣକଂ ଝାନଂ ଝାଯନ୍ତୋ ମହାଵେଦନାହି ଅଭିତୁନ୍ନୋ ଵିସଞ୍ଞୀଭୂତୋ ଚଙ୍କମନକୋଟିଯଂ ପତତି। ଅଥ ନଂ ଏକଚ୍ଚା ଦେଵତା ‘‘କାଲକତୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ’’ତି ଵଦନ୍ତି, ଏକଚ୍ଚା ‘‘ଵିହାରୋଵେସୋ ଅରହତ’’ନ୍ତି ଆହଂସୁ। ତତ୍ଥ ଯାସଂ ‘‘କାଲକତୋ’’ତି ଅହୋସି, ତା ଗନ୍ତ୍ଵା ସୁଦ୍ଧୋଦନମହାରାଜସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ପୁତ୍ତୋ କାଲକତୋ’’ତି। ମମ ପୁତ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ଵା କାଲକତୋ, ଅହୁତ୍ଵାତି? ବୁଦ୍ଧୋ ଭଵିତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ପଧାନଭୂମିଯଂଯେଵ ପତିତ୍ଵା କାଲକତୋତି। ଇଦଂ ସୁତ୍ଵା ରାଜା ‘‘ନାହଂ ସଦ୍ଦହାମି, ମମ ପୁତ୍ତସ୍ସ ବୋଧିଂ ଅପ୍ପତ୍ଵା କାଲକିରିଯା ନାମ ନତ୍ଥୀ’’ତି ପଟିକ୍ଖିପି। କସ୍ମା ପନ ରାଜା ନ ସଦ୍ଦହତୀତି? କାଳଦେଵିଲତାପସସ୍ସ ଵନ୍ଦାପନଦିଵସେ ଜମ୍ବୁରୁକ୍ଖମୂଲେ ଚ ପାଟିହାରିଯାନଂ ଦିଟ୍ଠତ୍ତା।

ପୁନ ବୋଧିସତ୍ତେ ସଞ୍ଞଂ ପଟିଲଭିତ୍ଵା ଉଟ୍ଠିତେ ତା ଦେଵତା ଗନ୍ତ୍ଵା ‘‘ଅରୋଗୋ ତେ ମହାରାଜ ପୁତ୍ତୋ’’ତି ଆରୋଚେନ୍ତି। ରାଜା ‘‘ଜାନାମହଂ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଅମରଣଭାଵ’’ନ୍ତି ଵଦତି। ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଛବ୍ବସ୍ସାନି ଦୁକ୍କରକାରିଯଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଆକାସେ ଗଣ୍ଠିକରଣକାଲୋ ଵିଯ ଅହୋସି। ସୋ ‘‘ଅଯଂ ଦୁକ୍କରକାରିକା ନାମ ବୋଧାଯ ମଗ୍ଗୋ ନ ହୋତୀ’’ତି ଓଳାରିକଂ ଆହାରଂ ଆହାରେତୁଂ ଗାମନିଗମେସୁ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ଵା ଆହାରଂ ଆହରି, ଅଥସ୍ସ ଦ୍ଵତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି ପାକତିକାନି ଅହେସୁଂ, କାଯୋ ସୁଵଣ୍ଣଵଣ୍ଣୋ ଅହୋସି। ପଞ୍ଚଵଗ୍ଗିଯା ଭିକ୍ଖୂ ‘‘ଅଯଂ ଛବ୍ବସ୍ସାନି ଦୁକ୍କରକାରିକଂ କରୋନ୍ତୋପି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପଟିଵିଜ୍ଝିତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ଇଦାନି ଗାମାଦୀସୁ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ଵା ଓଳାରିକଂ ଆହାରଂ ଆହରିଯମାନୋ କିଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତି, ବାହୁଲିକୋ ଏସ ପଧାନଵିବ୍ଭନ୍ତୋ, ସୀସଂ ନ୍ହାଯିତୁକାମସ୍ସ ଉସ୍ସାଵବିନ୍ଦୁତକ୍କନଂ ଵିଯ ଅମ୍ହାକଂ ଏତସ୍ସ ସନ୍ତିକା ଵିସେସତକ୍କନଂ, କିଂ ନୋ ଇମିନା’’ତି ମହାପୁରିସଂ ପହାଯ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତଚୀଵରଂ ଗହେତ୍ଵା ଅଟ୍ଠାରସଯୋଜନମଗ୍ଗଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ଇସିପତନଂ ପଵିସିଂସୁ।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଉରୁଵେଲାଯଂ ସେନାନିଗମେ ସେନାନିକୁଟୁମ୍ବିକସ୍ସ ଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତା ସୁଜାତା ନାମ ଦାରିକା ଵଯପ୍ପତ୍ତା ଏକସ୍ମିଂ ନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖେ ପତ୍ଥନଂ ଅକାସି ‘‘ସଚେ ସମଜାତିକଂ କୁଲଘରଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ପଠମଗବ୍ଭେ ପୁତ୍ତଂ ଲଭିସ୍ସାମି, ଅନୁସଂଵଚ୍ଛରଂ ତେ ସତସହସ୍ସପରିଚ୍ଚାଗେନ ବଲିକମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ତସ୍ସା ସା ପତ୍ଥନା ସମିଜ୍ଝି। ସା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କରକାରିକଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଛଟ୍ଠେ ଵସ୍ସେ ପରିପୁଣ୍ଣେ ଵିସାଖପୁଣ୍ଣମାଯଂ ବଲିକମ୍ମଂ କାତୁକାମା ହୁତ୍ଵା ପୁରେତରଂ ଧେନୁସହସ୍ସଂ ଲଟ୍ଠିମଧୁକଵନେ ଚରାପେତ୍ଵା ତାସଂ ଖୀରଂ ପଞ୍ଚ ଧେନୁସତାନି ପାଯେତ୍ଵା ତାସଂ ଖୀରଂ ଅଡ୍ଢତିଯାନୀତି ଏଵଂ ଯାଵ ସୋଳସନ୍ନଂ ଧେନୂନଂ ଖୀରଂ ଅଟ୍ଠ ଧେନୁଯୋ ପିଵନ୍ତି, ତାଵ ଖୀରସ୍ସ ବହଲତଞ୍ଚ ମଧୁରତଞ୍ଚ ଓଜଵନ୍ତତଞ୍ଚ ପତ୍ଥଯମାନା ଖୀରପରିଵତ୍ତନଂ ନାମ ଅକାସି। ସା ଵିସାଖପୁଣ୍ଣମଦିଵସେ ‘‘ପାତୋଵ ବଲିକମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ରତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚୂସସମଯଂ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାଯ ତା ଅଟ୍ଠ ଧେନୁଯୋ ଦୁହାପେସି। ଵଚ୍ଛକା ଧେନୂନଂ ଥନମୂଲଂ ନାଗମିଂସୁ, ଥନମୂଲେ ପନ ନଵଭାଜନେ ଉପନୀତମତ୍ତେ ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯ ଖୀରଧାରା ପଵତ୍ତିଂସୁ। ତଂ ଅଚ୍ଛରିଯଂ ଦିସ୍ଵା ସୁଜାତା ସହତ୍ଥେନେଵ ଖୀରଂ ଗହେତ୍ଵା ନଵଭାଜନେ ପକ୍ଖିପିତ୍ଵା ସହତ୍ଥେନେଵ ଅଗ୍ଗିଂ କତ୍ଵା ପଚିତୁଂ ଆରଭି।

ତସ୍ମିଂ ପାଯାସେ ପଚ୍ଚମାନେ ମହନ୍ତମହନ୍ତା ବୁବ୍ବୁଳା ଉଟ୍ଠହିତ୍ଵା ଦକ୍ଖିଣାଵତ୍ତା ହୁତ୍ଵା ସଞ୍ଚରନ୍ତି, ଏକଫୁସିତମ୍ପି ବହି ନ ପତତି, ଉଦ୍ଧନତୋ ଅପ୍ପମତ୍ତକୋପି ଧୂମୋ ନ ଉଟ୍ଠହତି। ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚତ୍ତାରୋ ଲୋକପାଲା ଆଗନ୍ତ୍ଵା ଉଦ୍ଧନେ ଆରକ୍ଖଂ ଗଣ୍ହିଂସୁ, ମହାବ୍ରହ୍ମା ଛତ୍ତଂ ଧାରେସି, ସକ୍କୋ ଅଲାତାନି ସମାନେନ୍ତୋ ଅଗ୍ଗିଂ ଜାଲେସି। ଦେଵତା ଦ୍ଵିସହସ୍ସଦୀପପରିଵାରେସୁ ଚତୂସୁ ମହାଦୀପେସୁ ଦେଵାନଞ୍ଚ ମନୁସ୍ସାନଞ୍ଚ ଉପକପ୍ପନଓଜଂ ଅତ୍ତନୋ ଦେଵାନୁଭାଵେନ ଦଣ୍ଡକବଦ୍ଧଂ ମଧୁପଟଲଂ ପୀଳେତ୍ଵା ମଧୁଂ ଗଣ୍ହମାନା ଵିଯ ସଂହରିତ୍ଵା ତତ୍ଥ ପକ୍ଖିପିଂସୁ। ଅଞ୍ଞେସୁ ହି କାଲେସୁ ଦେଵତା କବଳେ

କବଢଏ ଓଜଂ ପକ୍ଖିପନ୍ତି, ସମ୍ବୋଧିଦିଓସେ ଚ ପନ ପରିନିବ୍ବାନଦିଓସେ ଚ ଉକ୍ଖଲିଯଂଯେଓ ପକ୍ଖିପନ୍ତି। ସୁଜାତା ଏକଦିଓସେଯେଓ ତତ୍ଥ ଅତ୍ତନୋ ପାକଟାନି ଅନେକାନି ଅଚ୍ଛରିୟାନି ଦିସ୍ୱା ପୁଣ୍ଣଂ ଦାସିଂ ଆମନ୍ତେସି ''ଅମ୍ମ ପୁଣ୍ଣେ, ଅଜ୍ଜ ଅମ୍ହାକଂ ଦେଓତା ଅତିଓିଯ ପସନ୍ନା, ମଯା ଏତ୍ତକେ କାଲେ ଏଓରୂପଂ ଅଚ୍ଛରିଯଂ ନାମ ନ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବଂ, ଓେଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦେଓଟ୍ଠାନଂ ପଟିଜଗ୍ଗାହୀ''ତି। ସା ''ସାଧୁ, ଅଯ୍ୟେ''ତି ତସ୍ସା ଓଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତୁରିତତୁରିତା ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ଅଗମାସି।

ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଖୋ ତସ୍ମିଂ ରତ୍ତିଭାଗେ ପଞ୍ଚ ମହାସୁପିନେ ଦିସ୍ୱା ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ''ନିସ୍ସଂସଯେନାହଂ ଅଜ୍ଜ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଓିସ୍ସାମୀ''ତି କତସନ୍ନିଟ୍ଠାନୋ ତସ୍ସା ରତ୍ତିଯା ଅଚ୍ଚଯେନ କତସରୀରପଟିଜଗ୍ଗନୋ ଭିକ୍ଖାଚାରକାଲଂ ଆଗମଯମାନୋ ପାତୋଓ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସୀଦି ଅତ୍ତନୋ ପଭାଯ ସକଲରୁକ୍ଖଂ ଓଭାସଯମାନୋ। ଅଥ ଖୋ ସା ପୁଣ୍ଣା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅଦ୍ଦସ ବୋଧିସତ୍ତଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ପାଚୀନଲୋକଧାତୁଂ ଓଲୋକଯମାନଂ ନିସିନ୍ନଂ, ସରୀରତୋ ଚସ୍ସ ନିକ୍ଖନ୍ତାହି ପଭାହି ସକଲରୁକ୍ଖଂ ସୁଓଣ୍ଣଓଣ୍ଣଂ। ଦିସ୍ୱା ତସ୍ସା ଏତଦହୋସି – ''ଅଜ୍ଜ ଅମ୍ହାକଂ ଦେଓତା ରୁକ୍ଖତୋ ଓରୁଯ୍ହ ସହତ୍ଥେନେଓ ବଲିକମ୍ମଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ ନିସିନ୍ନା ମଞ୍ଞେ''ତି ଉବ୍ବେଗପତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ଓେଗେନାଗନ୍ତ୍ୱା ସୁଜାତାଯ ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି।

ସୁଜାତା ତସ୍ସା ଓଚନଂ ସୁତ୍ୱା ତୁଟ୍ଠମାନସା ହୁତ୍ୱା ''ଅଜ୍ଜ ଦାନି ପଟ୍ଠାଯ ମମ ଜେଟ୍ଠଧୀତୁଟ୍ଠାନେ ତିଟ୍ଠାହୀ''ତି ଧୀତୁ ଅନୁଚ୍ଛଓିକଂ ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଂ ଅଦାସି। ଯସ୍ମା ପନ ବୁଦ୍ଧଭାଓଂ ପାପୁଣନଦିଓସେ ସତସହସ୍ସଗ୍ଘନିକଂ ସୁଓଣ୍ଣପାତିଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ଓଟ୍ଟତି, ତସ୍ମା ସା ''ସୁଓଣ୍ଣପାତିଯଂ ପାଯାସଂ ପକ୍ଖିପିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ସତସହସ୍ସଗ୍ଘନିକଂ ସୁଓଣ୍ଣପାତିଂ ନୀହରାପେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପାଯାସଂ ପକ୍ଖିପିତୁକାମା ପକ୍କଭାଜନଂ ଆଓଜ୍ଜେସି। 'ସବ୍ବୋ ପାଯାସୋ ପଦୁମପତ୍ତା ଉଦକଂ ଓିଯ ଓିନିଓଟ୍ଟିତ୍ୱା ପାତିଯଂ ପତିଟ୍ଠାସି, ଏକପାତିପୂରମତ୍ତୋଓ ଅହୋସି'। ସା ତଂ ପାତିଂ ଅଞ୍ଞାଯ ସୁଓଣ୍ଣପାତିଯା ପଟିକୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ଓଦାତଓତ୍ଥେନ ଓେଠେତ୍ୱା ସବ୍ବାଲଙ୍କାରେହି ଅତ୍ତଭାଓଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ତଂ ପାତିଂ ଅତ୍ତନୋ ସୀସେ ଠପେତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ଆନୁଭାଓେନ ନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖମୂଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ବଲଓସୋମନସ୍ସଜାତା ''ରୁକ୍ଖଦେଓତା''ତି ସଞ୍ଞାଯ ଦିଟ୍ଠଟ୍ଠାନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଓନତୋନତା ଗନ୍ତ୍ୱା ସୀସତୋ ପାତିଂ ଓତାରେତ୍ୱା ଓିଓରିତ୍ୱା ସୁଓଣ୍ଣଭିଙ୍କାରେନ ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫଓାସିତଂ ଉଦକଂ ଗହେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ଘଟୀକାରମହାବ୍ରହ୍ମୁନା ଦିନ୍ନୋ ମତ୍ତିକାପତ୍ତୋ ଏତ୍ତକଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଅଓିଜହିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଅଦସ୍ସନଂ ଗତୋ, ବୋଧିସତ୍ତୋ ପତ୍ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥଂ ପସାରେତ୍ୱା ଉଦକଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ସୁଜାତା ସହେଓ ପାତିଯା ପାଯାସଂ ମହାପୁରିସସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଠପେସି, ମହାପୁରିସୋ ସୁଜାତଂ ଓଲୋକେସି। ସା ଆକାରଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ''ଅଯ୍ୟ, ମଯା ତୁମ୍ହାକଂ ପରିଚ୍ଚତ୍ତଂ, ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଯଥାରୁଚିଂ ଗଚ୍ଛଥା''ତି ଓନ୍ଦିତ୍ୱା ''ଯଥା ମଯ୍ହଂ ମନୋରଥୋ ନିପ୍ଫନ୍ନୋ , ଏଓଂ ତୁମ୍ହାକମ୍ପି ନିପ୍ଫଜ୍ଜତୂ''ତି ଓତ୍ୱା ସତସହସ୍ସଗ୍ଘନିକାଯ ସୁଓଣ୍ଣପାତିଯା ପୁରାଣପଣ୍ଣେ ଓିଯ ଅନପେକ୍ଖା ହୁତ୍ୱା ପକ୍କାମି।

ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଖୋ ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନା ଉଟ୍ଠାଯ ରୁକ୍ଖଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପାତିଂ ଆଦାଯ ନେରଞ୍ଜରାଯ ତୀରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅନେକେସଂ ବୋଧିସତ୍ତସହସ୍ସାନଂ ଅଭିସମ୍ବୁଜ୍ଝନଦିଓସେ ଓତରିତ୍ୱା ନ୍ହାନଟ୍ଠାନଂ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତତିତ୍ଥଂ ନାମ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ସ ତୀରେ ପାତିଂ ଠପେତ୍ୱା ଓତରିତ୍ୱା ନ୍ହତ୍ୱା ଅନେକବୁଦ୍ଧସତସହସ୍ସାନଂ ନିଓାସନଂ ଅରହଦ୍ଧଜଂ ନିଓାସେତ୍ୱା ପୁରତ୍ଥାଭିମୁଖୋ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଏକଟ୍ଠିତାଲପକ୍କପ୍ପମାଣେ ଏକୂନପଞ୍ଞାସ ପିଣ୍ଡେ କତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଅପ୍ପୋଦକଂ ମଧୁପାଯାସଂ ପରିଭୁଞ୍ଜି। ସୋ ଏଓ ହିସ୍ସ ବୁଦ୍ଧଭୂତସ୍ସ ସତ୍ତସତ୍ତାହଂ ବୋଧିମଣ୍ଡେ ଓସନ୍ତସ୍ସ ଏକୂନପଞ୍ଞାସ ଦିଓସାନି ଆହାରୋ ଅହୋସି। ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ନେଓ ଅଞ୍ଞୋ ଆହାରୋ ଅତ୍ଥି, ନ ନ୍ହାନଂ, ନ ମୁଖଧୋଓନଂ, ନ ସରୀରଓଳଞ୍ଜୋ, ଝାନସୁଖେନ ମଗ୍ଗସୁଖେନ ଫଲସୁଖେନ ଚ ଓୀତିନାମେସି। ତଂ ପନ ପାଯାସଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ସୁଓଣ୍ଣପାତିଂ ଗହେତ୍ୱା ''ସଚାହଂ, ଅଜ୍ଜ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଓିତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ଅଯଂ ପାତି ପଟିସୋତଂ ଗଚ୍ଛତୁ, ନୋ ଚେ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ଅନୁସୋତଂ ଗଚ୍ଛତୂ''ତି ଓତ୍ୱା ନଦୀସୋତେ ପକ୍ଖିପି। ସା ସୋତଂ ଛିନ୍ଦମାନା ନଦୀମଜ୍ଝଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମଜ୍ଝମଜ୍ଝଟ୍ଠାନେନେଓ ଜଓସମ୍ପନ୍ନୋ ଅସ୍ସୋ ଓିଯ ଅସୀତିହତ୍ଥମତ୍ତଟ୍ଠାନଂ ପଟିସୋତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଆଓଟ୍ଟେ ନିମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା କାଳନାଗରାଜଭଓନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତିଣ୍ଣଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ପରିଭୋଗପାତିଯୋ ''କିଲି କିଲୀ''ତି ରଓଂ କାରଯମାନା ପହରିତ୍ୱାଓ ତାସଂ ସବ୍ବହେଟ୍ଠିମା ହୁତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। କାଳୋ ନାଗରାଜା ତଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ''ହିଯ୍ୟୋ ଏକୋ ବୁଦ୍ଧୋ ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ପୁନ ଅଜ୍ଜ ଏକୋ ନିବ୍ବତ୍ତୋ''ତି ଓତ୍ୱା ଅନେକେହି ପଦସତେହି ଥୁତିଯୋ ଓଦମାନୋ ଉଟ୍ଠାସି। ତସ୍ସ କିର ମହାପଥଓିଯା ଏକଯୋଜନତିଗାଓୁତପ୍ପମାଣଂ ନଭଂ ପୂରେତ୍ୱା ଆରୋହନକାଲୋ ''ଅଜ୍ଜ ଓା ହିଯ୍ୟୋ ଓା''ତି ସଦିସୋ ଅହୋସି।

ବୋଧିସତ୍ତୋପି ନଦୀତୀରମ୍ହି ସୁପୁପ୍ଫିତସାଲଓନେ ଦିଓାଓିହାରଂ କତ୍ୱା ସାଯନ୍ହସମଯେ ପୁପ୍ଫାନଂ ଓଣ୍ଟତୋ ମୁଚ୍ଚନକାଲେ ଦେଓତାହି ଅଲଙ୍କତେନ ଅଟ୍ଠଉସଭଓିତ୍ଥାରେନ ମଗ୍ଗେନ ସୀହୋ ଓିଯ ଓିଜମ୍ଭମାନୋ ବୋଧିରୁକ୍ଖାଭିମୁଖୋ ପାଯାସି। ନାଗଯକ୍ଖସୁପଣ୍ଣାଦଯୋ ଦିବ୍ବେହି ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫାଦୀହି ପୂଜଯିଂସୁ, ଦିବ୍ବସଙ୍ଗୀତାଦୀନି ପଓତ୍ତଯିଂସୁ, ଦସସହସ୍ସୀ ଲୋକଧାତୁ ଏକଗନ୍ଧା ଏକମାଲା ଏକସାଧୁକାରା ଅହୋସି। ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ସୋତ୍ଥିଯୋ ନାମ ତିଣହାରକୋ ତିଣଂ ଆଦାଯ ପଟିପଥେ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ମହାପୁରିସସ୍ସ ଆକାରଂ ଞତ୍ୱା ଅଟ୍ଠ ତିଣମୁଟ୍ଠିଯୋ ଅଦାସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତିଣଂ ଗହେତ୍ୱା ବୋଧିମଣ୍ଡଂ ଆରୁଯ୍ହ ଦକ୍ଖିଣଦିସାଭାଗେ ଉତ୍ତରାଭିମୁଖୋ ଅଟ୍ଠାସି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଦକ୍ଖିଣଚକ୍କଓାଳଂ ଓସୀଦିତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା ଅଓୀଚିସମ୍ପତ୍ତଂ ଓିଯ ଅହୋସି, ଉତ୍ତରଚକ୍କଓାଳଂ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘିତ୍ୱା ଉପରି ଭଓଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତଂ ଓିଯ ଅହୋସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ଇଦଂ ସମ୍ବୋଧିଂ ପାପୁଣନଟ୍ଠାନଂ ନ ଭଓିସ୍ସତି ମଞ୍ଞେ''ତି

ପଦକ୍ଖିଣଂ କରୋନ୍ତୋ ପଚ୍ଛିମଦିସାଭାଗଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁରତ୍ଥାଭିମୁଖୋ ଅଟ୍ଠାସି, ତତୋ ପଚ୍ଛିମଚକ୍କୱାଳଅଂ ଓସୀଦିତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା ଅୱୀଚିସମ୍ପତ୍ତଂ ୱିଯ ଅହୋସି, ପୁରତ୍ଥିମଚକ୍କୱାଳଅଂ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘିତ୍ୱା ଉପରି ଭୱଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତଂ ୱିଯ ଅହୋସି। ଠିତଟ୍ଠିତଟ୍ଠାନେ କିରସ୍ସ ନେମିୱଟ୍ଟିପରିଯନ୍ତେ ଅକ୍କନ୍ତେ ନାଭିଯା ପତିଟ୍ଠିତମହାସକଟଚକ୍କଂ ୱିଯ ମହାପଥୱୀ ଓନତୁନ୍ନତା ଅହୋସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ଇଦମ୍ପି ସମ୍ବୋଧିଂ ପାପୁଣନଟ୍ଠାନଂ ନ ଭୱିସ୍ସତି ମଞ୍ଞେ''ତି ପଦକ୍ଖିଣଂ କରୋନ୍ତୋ ଉତ୍ତରଦିସାଭାଗଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣାଭିମୁଖୋ ଅଟ୍ଠାସି, ତତୋ ଉତ୍ତରଚକ୍କୱାଳଅଂ ଓସୀଦିତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା ଅୱୀଚିସମ୍ପତ୍ତଂ ୱିଯ ଅହୋସି, ଦକ୍ଖିଣଚକ୍କୱାଳଅଂ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘିତ୍ୱା ଉପରି ଭୱଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତଂ ୱିଯ ଅହୋସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ଇଦମ୍ପି ସମ୍ବୋଧିଂ ପାପୁଣନଟ୍ଠାନଂ ନ ଭୱିସ୍ସତି ମଞ୍ଞେ''ତି ପଦକ୍ଖିଣଂ କରୋନ୍ତୋ ପୁରତ୍ଥିମଦିସାଭାଗଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମାଭିମୁଖୋ ଅଟ୍ଠାସି। ପୁରତ୍ଥିମଦିସାଭାଗେ ପନ ସବ୍ବବୁଦ୍ଧାନଂ ପଲ୍ଲଙ୍କଟ୍ଠାନଂ, ତଂ ନେୱ ଛମ୍ଭତି, ନ କମ୍ପତି। ମହାସତ୍ତୋ ''ଇଦଂ ସବ୍ବବୁଦ୍ଧାନଂ ଅଜ୍ଜହିତଂ ଅଚଲଟ୍ଠାନଂ କିଲେସପଞ୍ଜରୱିଦ୍ଧଂସନଟ୍ଠାନ''ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ତାନି ତିଣାନି ଅଗ୍ଗେ ଗହେତ୍ୱା ଚାଲେସି, ତାୱଦେୱ ଚୁଦ୍ଦସହତ୍ଥୋ ପଲ୍ଲଙ୍କୋ ଅହୋସି। ତାନିପି ଖୋ ତିଣାନି ତଥାରୂପେନ ସଣ୍ଠାନେନ ସଣ୍ଠହିଂସୁ, ଯଥାରୂପଂ ସୁକୁସଲୋପି ଚିତ୍ତକାରୋ ୱା ପୋତ୍ଥକାରୋ ୱା ଆଲିଖିତୁମ୍ପି ସମତ୍ଥୋ ନତ୍ଥି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ବୋଧିକ୍ଖନ୍ଧଂ ପିଟ୍ଠିତୋ କତ୍ୱା ପୁରତ୍ଥାଭିମୁଖୋ ଦଳ୍ହମାନସୋ ହୁତ୍ୱା –

''କାମଂ ତଚୋ ଚ ନ୍ହାରୁ ଚ, ଅଟ୍ଠି ଚ ଅୱସିସ୍ସତୁ;

ଉପସୁସ୍ସତୁ ନିସ୍ସେସଂ, ସରୀରେ ମଂସଲୋହିତଂ''।

ନ ତ୍ୱେୱାହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅପ୍ପତ୍ୱା ଇମଂ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଭିନ୍ଦିସ୍ସାମୀତି ଅସନିସତସନ୍ନିପାତେନପି ଅଭେଜ୍ଜରୂପଂ ଅପରାଜିତପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ନିସୀଦି।

ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ମାରୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ''ସିଦ୍ଧତ୍ଥକୁମାରୋ ମଯ୍ହଂ ୱସଂ ଅତିକ୍କମିତୁକାମୋ, ନ ଦାନିସ୍ସ ଅତିକ୍କମିତୁଂ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ମାରବଲସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ମାରଘୋସନଂ ନାମ ଘୋସାପେତ୍ୱା ମାରବଲଂ ଆଦାଯ ନିକ୍ଖମି। ସା ମାରସେନା ମାରସ୍ସ ପୁରତୋ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନା ହୋତି, ଦକ୍ଖିଣତୋ ଚ ୱାମତୋ ଚ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନା, ପଚ୍ଛତୋ ଯାୱ ଚକ୍କୱାଳଅପରିଯନ୍ତଂ କତ୍ୱା ଠିତା, ଉଦ୍ଧଂ ନୱଯୋଜନୁବ୍ବେଧା, ଯସ୍ସା ଉନ୍ନଦନ୍ତିଯା ଉନ୍ନାଦସଦ୍ଦୋ ଯୋଜନସହସ୍ସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପଥୱିଉନ୍ଦ୍ରିଯନସଦ୍ଦୋ ୱିଯ ସୁଯ୍ୟତି। ଅଥ ମାରୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଦିଯଡ୍ଢଯୋଜନସତିକଂ ଗିରିମେଖଲଂ ନାମ ହତ୍ଥିଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ବାହୁସହସ୍ସଂ ମାପେତ୍ୱା ନାନାୱୁଧାନି ଅଗ୍ଗହେସି। ଅୱସେସାଯପି ମାରପରିସାଯ ଦ୍ୱେ ଜନା ଏକସଦିସଂ ଆୱୁଧଂ ନ ଗଣ୍ହିଂସୁ, ନାନପ୍ପକାରୱଣ୍ଣା ନାନପ୍ପକାରମୁଖା ହୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରମାନା ଆଗମିଂସୁ।

ଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳଅଦେୱତା ପନ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଥୁତିଯୋ ୱଦମାନା ଅଟ୍ଠଂସୁ। ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ୱିଜଯୁତ୍ତରସଙ୍ଖଂ ଧମମାନୋ ଅଟ୍ଠାସି। ସୋ କିର ସଙ୍ଖୋ ୱୀସହତ୍ଥସତିକୋ ହୋତି। ସକିଂ ୱାତଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ଧମନ୍ତୋ ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ସଦ୍ଦଂ କରିତ୍ୱା ନିସ୍ସଦ୍ଦୋ ହୋତି। ମହାକାଳଅନାଗରାଜା ଅତିରେକପଦସତେନ ୱଣ୍ଣଂ ୱଦନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠାସି, ମହାବ୍ରହ୍ମା ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ଧାରଯମାନୋ ଅଟ୍ଠାସି। ମାରବଲେ ପନ ବୋଧିମଣ୍ଡଂ ଉପସଙ୍କମନ୍ତେ ତେସଂ ଏକୋପି ଠାତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ସମ୍ମୁଖସମ୍ମୁଖଟ୍ଠାନେନେୱ ପଲାଯିଂସୁ। କାଳଓ ନାଗରାଜା ପଥୱିଯଂ ନିମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ପଞ୍ଚଯୋଜନସତିକଂ ମଞ୍ଜେରିକନାଗଭୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉଭୋହି ହତ୍ଥେହି ମୁଖଂ ପିଦହିତ୍ୱା ନିପନ୍ନୋ। ସକ୍କୋ ୱିଜଯୁତ୍ତରସଙ୍ଖଂ ପିଟ୍ଠିଯଂ କତ୍ୱା ଚକ୍କୱାଳଅମୁଖୱଟ୍ଟିଯଂ ଅଟ୍ଠାସି। ମହାବ୍ରହ୍ମା ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ଚକ୍କୱାଳଅକୋଟିଯଂ ଠପେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକମେୱ ଅଗମାସି। ଏକା ଦେୱତାପି ଠାତୁଂ ସମତ୍ଥା ନାହୋସି, ମହାପୁରିସୋ ଏକକୋୱ ନିସୀଦି।

ମାରୋପି ଅତ୍ତନୋ ପରିସଂ ଆହ ''ତାତା ସୁଦ୍ଧୋଦନପୁତ୍ତେନ ସିଦ୍ଧତ୍ଥେନ ସଦିସୋ ଅଞ୍ଞୋ ପୁରିସୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ମଯଂ ସମ୍ମୁଖା ଯୁଦ୍ଧଂ ଦାତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମ, ପଚ୍ଛାଭାଗେନ ଦସ୍ସାମା''ତି। ମହାପୁରିସୋପି ତୀଣି ପସ୍ସାନି ଓଲୋକେତ୍ୱା ସବ୍ବଦେୱତାନଂ ପଲାତତ୍ତା ସୁଞ୍ଞାନି ଅଦ୍ଦସ। ପୁନ ଉତ୍ତରପସ୍ସେନ ମାରବଲଂ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରମାନଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅଯଂ ଏତ୍ତକୋ ଜନୋ ମଂ ଏକକଂ ସନ୍ଧାଯ ମହନ୍ତଂ ୱାଯାମଂ ପରକ୍କମଂ କରୋତି, ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ମଯ୍ହଂ ମାତା ୱା ପିତା ୱା ଭାତା ୱା ଅଞ୍ଞୋ ୱା କୋଚି ଞାତକୋ ନତ୍ଥି, ଇମା ପନ ଦସ ପାରମିଯୋୱ ମଯ୍ହଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ପୁଟ୍ଠପରିଜନସଦିସା, ତସ୍ମା ପାରମିଯୋୱ ଫଲକଂ କତ୍ୱା ପାରମିସତ୍ଥେନେୱ ପହରିତ୍ୱା ଅଯଂ ବଲକାଯୋ ମଯା ୱିଦ୍ଧଂସେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଦସ ପାରମିଯୋ ଆୱଜ୍ଜମାନୋ ନିସୀଦି।

ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ''ଏତେନେୱ ସିଦ୍ଧତ୍ଥଂ ପଲାପେସ୍ସାମୀ''ତି ୱାତମଣ୍ଡଲଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସି। ତଙ୍ଖଣଂଯେୱ ପୁରତ୍ଥିମାଦିଭେଦା ୱାତା ସମୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅଡ୍ଢଯୋଜନଏକଯୋଜନଦ୍ୱିଯୋଜନତିଯୋଜନପ୍ପମାଣାନି ପବ୍ବତକୂଟାନି ପଦାଲେତ୍ୱା ୱନଗଚ୍ଛରୁକ୍ଖାଦୀନି ଉମ୍ମୂଲେତ୍ୱା ସମନ୍ତା ଗାମନିଗମେ ଚୁଣ୍ଣୱିଚୁଣ୍ଣଂ କାତୁଂ ସମତ୍ଥାପି ମହାପୁରିସସ୍ସ ପୁଞ୍ଞତେଜେନ ୱିହତାନୁଭାୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ଚୀୱରକଣ୍ଣମତ୍ତମ୍ପି ଚାଲେତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ। ତତୋ ''ଉଦକେନ ନ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ମାରେସ୍ସାମୀ''ତି ମହାୱସ୍ସଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସି। ତସ୍ସାନୁଭାୱେନ ଉପରୂପରି ସତପଟଲସହସ୍ସପଟଲାଦିଭେଦା ୱଲାହକା ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ୱସ୍ସିଂସୁ। ୱୁଟ୍ଠିଧାରାୱେଗେନ ପଥୱୀ ଛିଦ୍ଦା ଅହୋସି। ୱନରୁକ୍ଖାଦୀନଂ ଉପରିଭାଗେନ ମହାମେଘୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ

ଚୀଵରେ ଉସ୍ସାଵବିନ୍ଦୁମତ୍ତମ୍ପି ତେମେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ତତୋ ପାସାଣଵସ୍ସଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସି। ମହନ୍ତାନି ମହନ୍ତାନି ପବ୍ବତକୂଟାନି ଧୂମାୟନ୍ତାନି ପଜ୍ଜଲନ୍ତାନି ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ଵା ବୋଧିସତ୍ତଂ ପତ୍ଵା ଦିବ୍ବମାଲାଗୁଳଭାଵଂ ଆପଜ୍ଜିଂସୁ। ତତୋ ପହରଣଵସ୍ସଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସି। ଏକତୋଧାରାଉଭତୋଧାରାଅସିସତ୍ତିଖୁରପ୍ପାଦୟୋ ଧୂମାୟନ୍ତା ପଜ୍ଜଲନ୍ତା ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ଵା ବୋଧିସତ୍ତଂ ପତ୍ଵା ଦିବ୍ବପୁପ୍ଫାନି ଅହେସୁଂ। ତତୋ ଅଙ୍ଗାରଵସ୍ସଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସି। କିଂସୁକଵଣ୍ଣା ଅଙ୍ଗାରା ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ଵା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ଦିବ୍ବପୁପ୍ଫାନି ହୁତ୍ଵା ଵିକିରିଂସୁ। ତତୋ କୁକ୍କୁଳଵସ୍ସଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସି। ଅଚ୍ଚୁଣ୍ହୋ ଅଗ୍ଗିଵଣ୍ଣୋ କୁକ୍କୁଳୋ ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ଵା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ଦିବ୍ବଚନ୍ଦନଚୁଣ୍ଣଂ ହୁତ୍ଵା ନିପତି। ତତୋ ଵାଲୁକାଵସ୍ସଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସି। ଅତିସୁଖୁମଵାଲୁକା ଧୂମାୟନ୍ତା ପଜ୍ଜଲନ୍ତା ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ଵା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ଦିବ୍ବପୁପ୍ଫାନି ହୁତ୍ଵା ନିପତିଂସୁ। ତତୋ କଲଲଵସ୍ସଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସି। ତଂ କଲଲଂ ଧୂମାୟନ୍ତଂ ପଜ୍ଜଲନ୍ତଂ ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ଵା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ଦିବ୍ବଵିଲେପନଂ ହୁତ୍ଵା ନିପତି। ତତୋ ‘‘ଇମିନା ଭିଂସେତ୍ଵା ସିଦ୍ଧତ୍ଥଂ ପଲାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ଅନ୍ଧକାରଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସି। ତଂ ଚତୁରଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ ଵିୟ ମହାତମଂ ହୁତ୍ଵା ବୋଧିସତ୍ତଂ ପତ୍ଵା ସୂରିୟପ୍ପଭାଵିହତଂ ଵିୟ ଅନ୍ଧକାରଂ ଅନ୍ତରଧାୟି।

ଏଵଂ ମାରୋ ଇମାହି ନଵହି ଵାତଵସ୍ସପାସାଣପହରଣଅଙ୍ଗାରକୁକ୍କୁଳଵାଲୁକାକଲଲଅନ୍ଧକାରଵୁଟ୍ଠୀହି ବୋଧିସତ୍ତଂ ପଲାପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ‘‘କିଂ ଭଣେ, ତିଟ୍ଠଥ, ଇମଂ ସିଦ୍ଧତ୍ଥକୁମାରଂ ଗଣ୍ହଥ ହନଥ ପଲାପେଥା’’ତି ପରିସଂ ଆଣାପେତ୍ଵା ସୟମ୍ପି ଗିରିମେଖଲସ୍ସ ହତ୍ଥିନୋ ଖନ୍ଧେ ନିସିନ୍ନୋ ଚକ୍କାଵୁଧଂ ଆଦାୟ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ‘‘ସିଦ୍ଧତ୍ଥ ଉଟ୍ଠାହି ଏତସ୍ମା ପଲ୍ଲଙ୍କା, ନାୟଂ ତୁୟ୍ହଂ ପାପୁଣାତି, ମୟ୍ହଂ ଏଵ ପାପୁଣାତୀ’’ତି ଆହ। ମହାସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଵଚନଂ ସୁତ୍ଵା ଅଵୋଚ – ‘‘ମାର, ନେଵ ତୟା ଦସ ପାରମିୟୋ ପୂରିତା, ନ ଉପପାରମିୟୋ, ନ ପରମତ୍ଥପାରମିୟୋ, ନାପି ପଞ୍ଚ ମହାପରିଚ୍ଚାଗା ପରିଚ୍ଚତ୍ତା , ନ ଞାତତ୍ଥଚରିୟା, ନ ଲୋକତ୍ଥଚରିୟା, ନ ବୁଦ୍ଧିଚରିୟା ପୂରିତା, ସବ୍ବା ତା ମୟାଯେଵ ପୂରିତା, ତସ୍ମା ନାୟଂ ପଲ୍ଲଙ୍କୋ ତୁୟ୍ହଂ ପାପୁଣାତି , ମୟ୍ହେଵେସୋ ପାପୁଣାତୀ’’ତି।

ମାରୋ କୁଦ୍ଧୋ କୋଧଵେଗଂ ଅସହନ୍ତୋ ମହାପୁରିସସ୍ସ ଚକ୍କାଵୁଧଂ ଵିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ତଂ ତସ୍ସ ଦସ ପାରମିୟୋ ଆଵଜ୍ଜେନ୍ତସ୍ସ ଉପରିଭାଗେ ମାଲାଵିତାନଂ ହୁତ୍ଵା ଅଟ୍ଠାସି। ତଂ କିର ଖୁରଧାରଚକ୍କାଵୁଧଂ ଅଞ୍ଞଦା ତେନ କୁଦ୍ଧେନ ଵିସ୍ସଟ୍ଠଂ ଏକଘନପାସାଣତ୍ଥମ୍ଭେ ଵଂସକଳୀରେ ଵିୟ ଛିନ୍ଦନ୍ତଂ ଗଚ୍ଛତି, ଇଦାନି ପନ ତସ୍ମିଂ ମାଲାଵିତାନଂ ହୁତ୍ଵା ଠିତେ ଅଵସେସା ମାରପରିସା ‘‘ଇଦାନି ପଲ୍ଲଙ୍କତୋ ଵୁଟ୍ଠାୟ ପଲାୟିସ୍ସତୀ’’ତି ମହନ୍ତମହନ୍ତାନି ସେଲକୂଟାନି ଵିସ୍ସଜ୍ଜେସୁଂ। ତାନିପି ମହାପୁରିସସ୍ସ ଦସ ପାରମିୟୋ ଆଵଜ୍ଜେନ୍ତସ୍ସ ମାଲାଗୁଳଭାଵଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ଵା ଭୂମିୟଂ ପତିଂସୁ। ଦେଵତା ଚକ୍କଵାଳମୁଖଵଟ୍ଟିୟଂ ଠିତା ଗୀଵଂ ପସାରେତ୍ଵା ସୀସଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ଵା ‘‘ନଟ୍ଠୋ ଵତ ସୋ ସିଦ୍ଧତ୍ଥକୁମାରସ୍ସ ରୂପଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତୋ ଅତ୍ତଭାଵୋ, କିଂ ନୁ ଖୋ କରିସ୍ସତୀ’’ତି ଓଲୋକେନ୍ତି।

ତତୋ ମହାପୁରିସୋ ‘‘ପୂରିତପାରମୀନଂ ବୋଧିସତ୍ତାନଂ ଅଭିସମ୍ବୁଜ୍ଝନଦିଵସେ ପତ୍ତପଲ୍ଲଙ୍କୋ ମୟ୍ହଂଵ ପାପୁଣାତୀ’’ତି ଵତ୍ଵା ଠିତଂ ମାରଂ ଆହ – ‘‘ମାର ତୁୟ୍ହଂ ଦାନସ୍ସ ଦିନ୍ନଭାଵେ କୋ ସକ୍ଖୀ’’ତି। ମାରୋ ‘‘ଇମେ ଏତ୍ତକା ଜନା ସକ୍ଖିନୋ’’ତି ମାରବଲାଭିମୁଖଂ ହତ୍ଥଂ ପସାରେସି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ମାରପରିସାୟ ‘‘ଅହଂ ସକ୍ଖୀ, ଅହଂ ସକ୍ଖୀ’’ତି ପଵତ୍ତସଦ୍ଦୋ ପଥଵିଉନ୍ଦ୍ରିୟନସଦ୍ଦସଦିସୋ ଅହୋସି। ଅଥ ମାରୋ ମହାପୁରିସଂ ଆହ ‘‘ସିଦ୍ଧତ୍ଥ, ତୁୟ୍ହଂ ଦାନସ୍ସ ଦିନ୍ନଭାଵେ କୋ ସକ୍ଖୀ’’ତି। ମହାପୁରିସୋ ‘‘ତୁୟ୍ହଂ ତାଵ ଦାନସ୍ସ ଦିନ୍ନଭାଵେ ସଚେତନା ସକ୍ଖିନୋ, ମୟ୍ହଂ ପନ ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ସଚେତନୋ କୋଚି ସକ୍ଖୀ ନାମ ନତ୍ଥି, ତିଟ୍ଠତୁ ତାଵ ମେ ଅଵସେସତ୍ତଭାଵେସୁ ଦିନ୍ନଦାନଂ, ଵେସ୍ସନ୍ତରତ୍ତଭାଵେ ପନ ଠତ୍ଵା ମୟ୍ହଂ ସତ୍ତସତକମହାଦାନସ୍ସ ଦିନ୍ନଭାଵେ ଅୟଂ ଅଚେତନାପି ଘନମହାପଥଵୀ ସକ୍ଖୀ’’ତି ଚୀଵରଗବ୍ଭନ୍ତରତୋ ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥଂ ଅଭିନୀହରିତ୍ଵା ‘‘ଵେସ୍ସନ୍ତରତ୍ତଭାଵେ ଠତ୍ଵା ମୟ୍ହଂ ସତ୍ତସତକମହାଦାନସ୍ସ ଦିନ୍ନଭାଵେ ତ୍ଵଂ ସକ୍ଖୀ ନ ସକ୍ଖୀ’’ତି ମହାପଥଵିଅଭିମୁଖଂ ହତ୍ଥଂ ପସାରେସି। ମହାପଥଵୀ ‘‘ଅହଂ ତେ ତଦା ସକ୍ଖୀ’’ତି ଵିରଵସତେନ ଵିରଵସହସ୍ସେନ ଵିରଵସତସହସ୍ସେନ ମାରବଲଂ ଅଵତ୍ଥରମାନା ଵିୟ ଉନ୍ନଦି।

ତତୋ ମହାପୁରିସେ ‘‘ଦିନ୍ନଂ ତେ ସିଦ୍ଧତ୍ଥ ମହାଦାନଂ ଉତ୍ତମଦାନ’’ନ୍ତି ଵେସ୍ସନ୍ତରଦାନଂ ସମ୍ମସନ୍ତେ ଦିୟଡ୍ଢୟୋଜନସତିକୋ ଗିରିମେଖଲହତ୍ଥୀ ଜଣ୍ଣୁକେହି ପଥଵିୟଂ ପତିଟ୍ଠାସି, ମାରପରିସା ଦିସାଵିଦିସା ପଲାୟି, ଦ୍ଵେ ଏକମଗ୍ଗେନ ଗତା ନାମ ନତ୍ଥି, ସୀସାଭରଣାନି ଚେଵ ନିଵତ୍ଥଵତ୍ଥାନି ଚ ପହାୟ ସମ୍ମୁଖସମ୍ମୁଖଦିସାହିୟେଵ ପଲାୟିଂସୁ। ତତୋ ଦେଵସଙ୍ଘା ପଲାୟମାନଂ ମାରବଲଂ ଦିସ୍ଵା ‘‘ମାରସ୍ସ ପରାଜୟୋ ଜାତୋ, ସିଦ୍ଧତ୍ଥକୁମାରସ୍ସ ଜୟୋ, ଜୟପୂଜଂ କରିସ୍ସାମା’’ତି ନାଗା ନାଗାନଂ, ସୁପଣ୍ଣା ସୁପଣ୍ଣାନଂ , ଦେଵତା ଦେଵତାନଂ, ବ୍ରହ୍ମାନୋ ବ୍ରହ୍ମାନଂ, ଉଗ୍ଘୋସେତ୍ଵା ଗନ୍ଧମାଲାଦିହତ୍ଥା ମହାପୁରିସସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଅଗମଂସୁ।

ଏଵଂ ଗତେସୁ ଚ ପନ ତେସୁ –

‘‘ଜୟୋ ହି ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସିରୀମତୋ ଅୟଂ, ମାରସ୍ସ ଚ ପାପିମତୋ ପରାଜୟୋ;

ଉଗ୍ଘୋସୟୁଂ ବୋଧିମଣ୍ଡେ ପମୋଦିତା, ଜୟଂ ତଦା ନାଗଗଣା ମହେସିନୋ।

‘‘ଜୟୋ ହି ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସିରୀମତୋ ଅୟଂ, ମାରସ୍ସ ଚ ପାପିମତୋ ପରାଜୟୋ;

ଉଗ୍ଘୋସୟୁଂ ବୋଧିମଣ୍ଡେ ପମୋଦିତା, ସୁପଣ୍ଣସଙ୍ଘାପି ଜୟଂ ମହେସିନୋ।

‘‘ଜୟୋ ହି ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସିରୀମତୋ ଅୟଂ, ମାରସ୍ସ ଚ ପାପିମତୋ ପରାଜୟୋ;

ଉଗ୍ଘୋସୟୁଂ ବୋଧିମଣ୍ଡେ ପମୋଦିତା, ଜୟଂ ତଦା ଦେୱଗଣା ମହେସିନୋ।

‘‘ଜୟୋ ହି ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସିରୀମତୋ ଅୟଂ, ମାରସ୍ସ ଚ ପାପିମତୋ ପରାଜୟୋ;

ଉଗ୍ଘୋସୟୁଂ ବୋଧିମଣ୍ଡେ ପମୋଦିତା, ଜୟଂ ତଦା ବ୍ରହ୍ମଗଣାପି ତାଦିନୋ’’ତି।

ଅୱସେସା ଦସସୁ ଚକ୍କୱାଳସହସ୍ସେସୁ ଦେୱତା ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନେହି ଚ ପୂଜୟମାନା ନାନପ୍ପକାରା ଥୁତିୟୋ ଚ ୱଦମାନା ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଏୱଂ ଅନତ୍ଥଙ୍ଗତେୟେୱ ସୂରିୟେ ମହାପୁରିସୋ ମାରବଲଂ ୱିଧମେତ୍ୱା ଚୀୱରୂପରି ପତମାନେହି ବୋଧିରୁକ୍ଖଙ୍କୁରେହି ରତ୍ତପୱାଳପଲ୍ଲୱେହି ୱିୟ ପୂଜିୟମାନୋ ପଠମୟାମେ ପୁବ୍ବେନିୱାସଞ୍ଞାଣଂ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା, ମଜ୍ଝିମୟାମେ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଂ ୱିସୋଧେତ୍ୱା, ପଚ୍ଛିମୟାମେ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦେ ଞାଣଂ ଓତାରେସି। ଅଥସ୍ସ ଦ୍ୱାଦସପଦିକଂ ପଚ୍ଚୟାକାରଂ ୱଟ୍ଟୱିୱଟ୍ଟୱସେନ ଅନୁଲୋମପଟିଲୋମତୋ ସମ୍ମସନ୍ତସ୍ସ ଦସସହସ୍ସୀ ଲୋକଧାତୁ ଉଦକପରିୟନ୍ତଂ କତ୍ୱା ଦ୍ୱାଦସକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସମ୍ପକମ୍ପି।

ମହାପୁରିସେ ପନ ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁଂ ଉନ୍ନାଦେତ୍ୱା ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନୱେଲାୟ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତେ ସକଲଦସସହସ୍ସୀ ଲୋକଧାତୁ ଅଲଙ୍କତପଟିୟତ୍ତା ଅହୋସି। ପାଚୀନଚକ୍କୱାଳମୁଖୱଟ୍ଟିୟଂ ଉସ୍ସାପିତାନଂ ଧଜାନଂ ପଟାକାନଂ ରଂସିୟୋ ପଚ୍ଛିମଚକ୍କୱାଳମୁଖୱଟ୍ଟିୟଂ ପହରନ୍ତି, ତଥା ପଚ୍ଛିମଚକ୍କୱାଳମୁଖୱଟ୍ଟିୟଂ ଉସ୍ସାପିତାନଂ ପାଚୀନଚକ୍କୱାଳମୁଖୱଟ୍ଟିୟଂ, ଦକ୍ଖିଣଚକ୍କୱାଳମୁଖୱଟ୍ଟିୟଂ ଉସ୍ସାପିତାନଂ ଉତ୍ତରଚକ୍କୱାଳମୁଖୱଟ୍ଟିୟଂ, ଉତ୍ତରଚକ୍କୱାଳମୁଖୱଟ୍ଟିୟଂ ଉସ୍ସାପିତାନଂ ଦକ୍ଖିଣଚକ୍କୱାଳମୁଖୱଟ୍ଟିୟଂ ପହରନ୍ତି, ପଥୱିତଲେ ଉସ୍ସାପିତାନଂ ପନ ଧଜାନଂ ପଟାକାନଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଆହଚ୍ଚ ଅଟ୍ଠଂସୁ, ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ବଦ୍ଧାନଂ ପଥୱିତଲେ ପତିଟ୍ଠହିଂସୁ, ଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳେସୁ ପୁପ୍ଫୂପଗରୁକ୍ଖା ପୁପ୍ଫଂ ଗଣ୍ହିଂସୁ, ଫଲୂପଗରୁକ୍ଖା ଫଲପିଣ୍ଡୀଭାରଭରିତା ଅହେସୁଂ। ଖନ୍ଧେସୁ ଖନ୍ଧପଦୁମାନି ପୁପ୍ଫିଂସୁ, ସାଖାସୁ ସାଖାପଦୁମାନି, ଲତାସୁ ଲତାପଦୁମାନି, ଆକାସେ ଓଲମ୍ବକପଦୁମାନି, ସିଲାତଲାନି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଉପରୂପରି ସତ୍ତ ସତ୍ତ ହୁତ୍ୱା ଦଣ୍ଡକପଦୁମାନି ଉଟ୍ଠହିଂସୁ। ଦସସହସ୍ସୀ ଲୋକଧାତୁ ୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ୱିସ୍ସଟ୍ଠମାଲାଗୁଳା ୱିୟ ସୁସନ୍ଥତପୁପ୍ଫସନ୍ଥାରୋ ୱିୟ ଚ ଅହୋସି। ଚକ୍କୱାଳନ୍ତରେସୁ ଅଟ୍ଠୟୋଜନସହସ୍ସଲୋକନ୍ତରିକା ସତ୍ତସୂରିୟପ୍ପଭାୟପି ଅନୋଭାସିତପୁବ୍ବା ଏକୋଭାସା ଅହେସୁଂ, ଚତୁରାସୀତିୟୋଜନସହସ୍ସଗମ୍ଭୀରୋ ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ମଧୁରୋଦକୋ ଅହୋସି, ନଦିୟୋ ନପ୍ପୱତ୍ତିଂସୁ, ଜଚ୍ଚନ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସିଂସୁ, ଜାତିବଧିରା ସଦ୍ଦଂ ସୁଣିଂସୁ, ଜାତିପୀଠସପ୍ପିନୋ ପଦସା ଗଚ୍ଛିଂସୁ, ଅନ୍ଦୁବନ୍ଧନାଦୀନି ଛିଜ୍ଜିତ୍ୱା ପତିଂସୁ।

ଏୱଂ ଅପରିମାଣେନ ସିରିୱିଭୱେନ ପୂଜିୟମାନୋ ମହାପୁରିସୋ ଅନେକପ୍ପକାରେସୁ ଅଚ୍ଛରିୟଧମ୍ମେସୁ ପାତୁଭୂତେସୁ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ସବ୍ବବୁଦ୍ଧାନଂ ଅୱିଜହିତଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଅନେକଜାତିସଂସାରଂ , ସନ୍ଧାୱିସ୍ସଂ ଅନିବ୍ବିସଂ;

ଗହକାରଂ ଗୱେସନ୍ତୋ, ଦୁକ୍ଖା ଜାତି ପୁନପ୍ପୁନଂ।

‘‘ଗହକାରକ ଦିଟ୍ଠୋସି, ପୁନ ଗେହଂ ନ କାହସି;

ସବ୍ବା ତେ ଫାସୁକା ଭଗ୍ଗା, ଗହକୂଟଂ ୱିସଙ୍ଖତଂ;

ୱିସଙ୍ଖାରଗତଂ ଚିତ୍ତଂ, ତଣ୍ହାନଂ ଖୟମଜ୍ଝଗା’’ତି। (ଧ। ପ। ୧୫୩-୧୫୪);

ଇତି ତୁସିତପୁରତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ଅଯଂ ବୋଧିମଣ୍ଡେ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତପ୍ପତ୍ତି, ଏତ୍ତକଂ ଠାନଂ ଅୱିଦୂରେନିଦାନଂ ନାମାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଅୱିଦୂରେନିଦାନକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ସନ୍ତିକେନିଦାନକଥା

‘‘ସନ୍ତିକେନିଦାନଂ ପନ ‘ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ୱେସାଲିଯଂ ୱିହରତି ମହାୱନେ କୂଟାଗାରସାଲାଯ’ନ୍ତି ଏୱଂ ତେସୁ ତେସୁ ଠାନେସୁ ୱିହରତୋ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଠାନେଯେୱ ଲବ୍ଭତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। କିଞ୍ଚାପି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଅଥ ଖୋ ପନ ତମ୍ପି ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ – ଉଦାନଂ ଉଦାନେତ୍ୱା ଜଯପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ହି ଭଗୱତୋ ଏତଦହୋସି ‘‘ଅହଂ କପ୍ପସତସହସ୍ସାଧିକାନି ଚତ୍ତାରି ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟାନି ଇମସ୍ସ ପଲ୍ଲଙ୍କସ୍ସ କାରଣା ସନ୍ଧାୱିଂ, ଏତ୍ତକଂ ମେ କାଲଂ ଇମସ୍ସେୱ ପଲ୍ଲଙ୍କସ୍ସ କାରଣା ଅଲଙ୍କତସୀସଂ ଗୀୱାଯ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଦିନ୍ନଂ, ସୁଅଞ୍ଜିତାନି ଅକ୍ଖୀନି ହଦଯମଂସଞ୍ଚ ଉବ୍ବଟ୍ଟେତ୍ୱା ଦିନ୍ନଂ, ଜାଲୀକୁମାରସଦିସା ପୁତ୍ତା କଣ୍ହାଜିନକୁମାରିସଦିସା ଧୀତରୋ ମଦ୍ଦୀଦେୱିସଦିସା ଭରିଯାଯୋ ଚ ପରେସଂ ଦାସତ୍ଥାଯ ଦିନ୍ନା, ଅଯଂ ମେ ପଲ୍ଲଙ୍କୋ ଜଯପଲ୍ଲଙ୍କୋ ୱରପଲ୍ଲଙ୍କୋ ଚ। ଏତ୍ଥ ମେ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ସଙ୍କପ୍ପା ପରିପୁଣ୍ଣା, ନ ତାୱ ଇତୋ ଉଟ୍ଠହିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅନେକକୋଟିସତସହସ୍ସା ସମାପତ୍ତିଯୋ ସମାପଜ୍ଜନ୍ତୋ ସତ୍ତାହଂ ତତ୍ଥେୱ ନିସୀଦି। ଯଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ସତ୍ତାହଂ ଏକପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦି ୱିମୁତ୍ତିସୁଖପଟିସଂୱେଦୀ’’ତି (ଉଦା। ୧; ମହାୱ। ୧)।

ଅଥ ଏକଚ୍ଚାନଂ ଦେୱତାନଂ ‘‘ଅଜ୍ଜାପି ନୂନ ସିଦ୍ଧତ୍ଥସ୍ସ କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚଂ ଅତ୍ଥି, ପଲ୍ଲଙ୍କସ୍ମିଞ୍ହି ଆଲଯଂ ନ ୱିଜହତୀ’’ତି ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି। ସତ୍ଥା ଦେୱତାନଂ ପରିୱିତକ୍କଂ ଞତ୍ୱା ତାସଂ ୱିତକ୍କୱୂପସମନତ୍ଥଂ ୱେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ଯମକପାଟିହାରିଯଂ ଦସ୍ସେସି। ମହାବୋଧିମଣ୍ଡସ୍ମିଞ୍ହି କତପାଟିହାରିଯଞ୍ଚ, ଞାତିସମାଗମେ କତପାଟିହାରିଯଞ୍ଚ, ପାଥିକପୁତ୍ତସମାଗମେ କତପାଟିହାରିଯଞ୍ଚ, ସବ୍ବଂ କଣ୍ଡମ୍ବରୁକ୍ଖମୂଲେ ଯମକପାଟିହାରିଯସଦିସଂ ଅହୋସି।

ଏୱଂ ସତ୍ଥା ଇମିନା ପାଟିହାରିଯେନ ଦେୱତାନଂ ୱିତକ୍କଂ ୱୂପସମେତ୍ୱା ପଲ୍ଲଙ୍କତୋ ଈସକଂ ପାଚୀନନିସ୍ସିତେ ଉତ୍ତରଦିସାଭାଗେ ଠତ୍ୱା ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ୱତ ମେ ପଲ୍ଲଙ୍କେ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ପଟିୱିଦ୍ଧ’’ନ୍ତି ଚତ୍ତାରି ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟାନି କପ୍ପସତସହସ୍ସଞ୍ଚ ପୂରିତାନଂ ପାରମୀନଂ ଫଲାଧିଗମଟ୍ଠାନଂ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ବୋଧିରୁକ୍ଖଞ୍ଚ ଅନିମିସେହି ଅକ୍ଖୀହି ଓଲୋକଯମାନୋ ସତ୍ତାହଂ ୱୀତିନାମେସି, ତଂ ଠାନଂ ଅନିମିସଚେତିଯଂ ନାମ ଜାତଂ। ଅଥ ପଲ୍ଲଙ୍କସ୍ସ ଚ ଠିତଟ୍ଠାନସ୍ସ ଚ ଅନ୍ତରା ଚଙ୍କମଂ ମାପେତ୍ୱା ପୁରତ୍ଥିମପଚ୍ଛିମତୋ ଆଯତେ ରତନଚଙ୍କମେ ଚଙ୍କମନ୍ତୋ ସତ୍ତାହଂ ୱୀତିନାମେସି, ତଂ ଠାନଂ ରତନଚଙ୍କମଚେତିଯଂ ନାମ ଜାତଂ।

ଚତୁତ୍ଥେ ପନ ସତ୍ତାହେ ବୋଧିତୋ ପଚ୍ଛିମୁତ୍ତରଦିସାଭାଗେ ଦେୱତା ରତନଘରଂ ମାପଯିଂସୁ, ତତ୍ଥ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଅଭିଧମ୍ମପିଟକଂ ୱିସେସତୋ ଚେତ୍ଥ ଅନନ୍ତନଯଂ ସମନ୍ତପଟ୍ଠାନଂ ୱିଚିନନ୍ତୋ ସତ୍ତାହଂ ୱୀତିନାମେସି। ଆଭିଧମ୍ମିକା ପନାହୁ ‘‘ରତନଘରଂ ନାମ ନ ସତ୍ତରତନମଯଂ ଗେହଂ, ସତ୍ତନ୍ନଂ ପନ ପକରଣାନଂ ସମ୍ମସିତଟ୍ଠାନଂ ‘ରତନଘର’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି। ଯସ୍ମା ପନେତ୍ଥ ଉଭୋପେତେ ପରିଯାଯା ଯୁଜ୍ଜନ୍ତି, ତସ୍ମା ଉଭଯମ୍ପେତଂ ଗହେତବ୍ବମେୱ। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପନ ତଂ ଠାନଂ ରତନଘରଚେତିଯଂ ନାମ ଜାତଂ। ଏୱଂ ବୋଧିସମୀପେଯେୱ ଚତ୍ତାରି ସତ୍ତାହାନି ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ପଞ୍ଚମେ ସତ୍ତାହେ ବୋଧିରୁକ୍ଖମୂଲା ଯେନ ଅଜପାଲନିଗ୍ରୋଧୋ ତେନୁପସଙ୍କମି, ତତ୍ରାପି ଧମ୍ମଂ ୱିଚିନନ୍ତୋଯେୱ ୱିମୁତ୍ତିସୁଖଂ ପଟିସଂୱେଦେନ୍ତୋ ନିସୀଦି।

ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ମାରୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ‘‘ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ଅନୁବନ୍ଧନ୍ତୋ ଓତାରାପେକ୍ଖୋପି ଇମସ୍ସ ନ କିଞ୍ଚି ଖଲିତଂ ଅଦ୍ଦସଂ, ଅତିକ୍କନ୍ତୋଦାନି ଏସ ମମ ୱସ’’ନ୍ତି ଦୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତୋ ମହାମଗ୍ଗେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସୋଳସ କାରଣାନି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ଭୂମିଯଂ ସୋଳସ ଲେଖା କଡ୍ଢି – ‘‘ଅହଂ ଏସୋ ୱିଯ ଦାନପାରମିଂ ନ ପୂରେସିଂ, ତେନମ୍ହି ଇମିନା ସଦିସୋ ନ ଜାତୋ’’ତି ଏକଂ ଲେଖଂ କଡ୍ଢି। ତଥା ‘‘ଅହଂ ଏସୋ ୱିଯ ସୀଲପାରମିଂ, ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମିଂ, ପଞ୍ଞାପାରମିଂ, ୱୀରିଯପାରମିଂ, ଖନ୍ତିପାରମିଂ, ସଚ୍ଚପାରମିଂ, ଅଧିଟ୍ଠାନପାରମିଂ, ମେତ୍ତାପାରମିଂ, ଉପେକ୍ଖାପାରମିଂ ନ ପୂରେସିଂ , ତେନମ୍ହି ଇମିନା ସଦିସୋ ନ ଜାତୋ’’ତି ଦସମଂ ଲେଖଂ କଡ୍ଢି। ତଥା ‘‘ଅହଂ ଏସୋ ୱିଯ ଅସାଧାରଣସ୍ସ ଇନ୍ଦ୍ରିଯପରୋପରିଯତ୍ତଞାଣସ୍ସ ପଟିୱେଧାଯ ଉପନିସ୍ସଯଭୂତା ଦସ ପାରମିଯୋ ନ ପୂରେସିଂ, ତେନମ୍ହି ଇମିନା ସଦିସୋ ନ ଜାତୋ’’ତି ଏକାଦସମଂ ଲେଖଂ କଡ୍ଢି। ତଥା ‘‘ଅହଂ ଏସୋ ୱିଯ ଅସାଧାରଣସ୍ସ ଆସଯାନୁସଯଞାଣସ୍ସ, ମହାକରୁଣାସମାପତ୍ତିଞାଣସ୍ସ, ଯମକପାଟିହୀରଞାଣସ୍ସ, ଅନାୱରଣଞାଣସ୍ସ, ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସ୍ସ ପଟିୱେଧାଯ ଉପନିସ୍ସଯଭୂତା ଦସ ପାରମିଯୋ ନ ପୂରେସିଂ, ତେନମ୍ହି ଇମିନା ସଦିସୋ ନ ଜାତୋ’’ତି ସୋଳସମଂ ଲେଖଂ କଡ୍ଢି। ଏୱଂ ଇମେହି କାରଣେହି ମହାମଗ୍ଗେ ସୋଳସ ଲେଖା କଡ୍ଢମାନୋ ନିସୀଦି।

ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ତଣ୍ହା, ଅରତି, ରଗାତି ତିସ୍ସୋ ମାରଧୀତରୋ ‘‘ପିତା ନୋ ନ ପଞ୍ଞାଯତି, କହଂ ନୁ ଖୋ ଏତରହୀ’’ତି ଓଲୋକଯମାନା ତଂ ଦୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତଂ ଭୂମିଂ ୱିଲେଖମାନଂ ନିସିନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ପିତୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କସ୍ମା, ତାତ, ଦୁକ୍ଖୀ ଦୁମ୍ମନୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ଅମ୍ମା, ଅଯଂ ମହାସମଣୋ ମଯ୍ହଂ ୱସଂ ଅତିକ୍କନ୍ତୋ, ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଓତାରମସ୍ସ ଦଟ୍ଠୁଂ ନାସକ୍ଖିଂ, ତେନାହଂ ଦୁକ୍ଖୀ ଦୁମ୍ମନୋତି। ଯଦି ଏୱଂ ମା ଚିନ୍ତଯିତ୍ଥ, ମଯମେତଂ ଅତ୍ତନୋ ୱସେ କତ୍ୱା ଆଦାଯ ଆଗମିସ୍ସାମାତି। ନ ସକ୍କା, ଅମ୍ମା, ଏସୋ କେନଚି ୱସେ କାତୁଂ, ଅଚଲାଯ ସଦ୍ଧାଯ ପତିଟ୍ଠିତୋ ଏସୋ ପୁରିସୋତି। ‘‘ତାତ ମଯଂ ଇତ୍ଥିଯୋ ନାମ ଇଦାନେୱ ନଂ ରାଗପାସାଦୀହି ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଆନେସ୍ସାମ, ତୁମ୍ହେ ମା ଚିନ୍ତଯିତ୍ଥା’’ତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ପାଦେ ତେ ସମଣ ପରିଚାରେମା’’ତି ଆହଂସୁ। ଭଗୱା ୱ ତାସଂ ୱଚନଂ ମନସି ଅକାସି, ନ ଅକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ଓଲୋକେସି, ଅନୁତ୍ତରେ ଉପଧିସଙ୍ଖଯେ ୱିମୁତ୍ତମାନସୋ ୱିୱେକସୁଖଞ୍ଞେୱ ଅନୁଭୱନ୍ତୋ ନିସୀଦି।

ପୁନ ମାରଧୀତରୋ ‘‘ଉଚ୍ଚାୱଚା ଖୋ ପୁରିସାନଂ ଅଧିପ୍ପାଯା, କେସଞ୍ଚି କୁମାରିକାସୁ ପେମଂ ହୋତି, କେସଞ୍ଚି ପଠମୱଯେ ଠିତାସୁ, କେସଞ୍ଚି ମଜ୍ଝିମୱଯେ ଠିତାସୁ, ଯଂନୂନ ମଯଂ ନାନପ୍ପକାରେହି ରୂପେହି ପଲୋଭେଯ୍ୟାମା’’ତି ଏକମେକା କୁମାରିୱଣ୍ଣାଦିୱସେନ ସତଂ ସତଂ ଅତ୍ତଭାୱେ ଅଭିନିମ୍ମିନିତ୍ୱା କୁମାରିଯୋ, ଅୱିଜାତା, ସକିଂୱିଜାତା, ଦୁୱିଜାତା, ମଜ୍ଝିମିତ୍ଥିଯୋ, ମହିତ୍ଥିଯୋ ଚ ହୁତ୍ୱା ଛକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ପାଦେ ତେ ସମଣ ପରିଚାରେମା’’ତି ଆହଂସୁ। ତମ୍ପି ଭଗୱା ନ ମନସାକାସି, ଯଥା ତଂ ଅନୁତ୍ତରେ ଉପଧିସଙ୍ଖଯେୱ ୱିମୁତ୍ତୋ। କେଚି ପନାଚରିଯା ୱଦନ୍ତି ‘‘ତା ମହିତ୍ଥିଭାୱେନ ଉପଗତା ଦିସ୍ୱା ଭଗୱା ‘ଏୱମେୱଂ ଏତା ଖଣ୍ଡଦନ୍ତା ପଲିତକେସା ହୋନ୍ତୂ’ତି ଅଧିଟ୍ଠାସୀ’’ତି, ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ। ନ ହି ସତ୍ଥା ଏୱରୂପଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ କରୋତି। ଭଗୱା ପନ ‘‘ଅପେଥ ତୁମ୍ହେ, କିଂ ଦିସ୍ୱା ଏୱଂ ୱାଯମଥ, ଏୱରୂପଂ ନାମ ଅୱୀତରାଗାଦୀନଂ ପୁରତୋ କାତୁଂ ଯୁତ୍ତଂ, ତଥାଗତସ୍ସ ପନ ରାଗୋ ପହୀନୋ, ଦୋସୋ ପହୀନୋ, ମୋହୋ ପହୀନୋ’’ତି ଅତ୍ତନୋ କିଲେସପ୍ପହାନଂ ଆରବ୍ଭ –

‘‘ଯସ୍ସ ଜିତଂ ନାୱଜୀଯତି, ଜିତମସ୍ସ ନୋଯାତି କୋଚି ଲୋକେ;

ତଂ ବୁଦ୍ଧମନନ୍ତଗୋଚରଂ, ଅପଦଂ କେନ ପଦେନ ନେସ୍ସଥ।

‘‘ଯସ୍ସ ଜାଲିନୀ ୱିସତ୍ତିକା, ତଣ୍ହା ନତ୍ଥି କୁହିଞ୍ଚି ନେତୱେ;

ତଂ ବୁଦ୍ଧମନନ୍ତଗୋଚରଂ, ଅପଦଂ କେନ ପଦେନ ନେସ୍ସଥା’’ତି। (ଧ। ପ। ୧୭୯-୧୮୦) –

ଇମା ଧମ୍ମପଦେ ବୁଦ୍ଧୱଗ୍ଗେ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ୱଦନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ କଥେସି। ତା ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ନୋ ପିତା ଅୱୋଚ, ଅରହଂ ସୁଗତୋ ଲୋକେ ନ ରାଗେନ ସୁୱାନଯୋ’’ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ପିତୁ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମଂସୁ।

ଭଗୱାପି ତତ୍ଥ ସତ୍ତାହଂ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ମୁଚଲିନ୍ଦମୂଲଂ ଅଗମାସି। ତତ୍ଥ ସତ୍ତାହୱଦ୍ଦଲିକାଯ ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ସୀତାଦିପଟିବାହନତ୍ଥଂ ମୁଚଲିନ୍ଦେନ ନାଗରାଜେନ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଭୋଗେହି ପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅସମ୍ବାଧାଯ ଗନ୍ଧକୁଟିଯଂ ୱିହରନ୍ତୋ ୱିଯ ୱିମୁତ୍ତିସୁଖଂ ପଟିସଂୱେଦିଯମାନୋ ସତ୍ତାହଂ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ରାଜାଯତନଂ ଉପସଙ୍କମି, ତତ୍ଥାପି ୱିମୁତ୍ତିସୁଖଂ ପଟିସଂୱେଦିଯମାନୋଯେୱ ନିସୀଦି। ଏତ୍ତାୱତା ସତ୍ତ ସତ୍ତାହାନି ପରିପୁଣ୍ଣାନି। ଏତ୍ଥନ୍ତରେ ନେୱ ମୁଖଧୋୱନଂ, ନ ସରୀରପଟିଜଗ୍ଗନଂ, ନ ଆହାରକିଚ୍ଚଂ ଅହୋସି, ଝାନସୁଖଫଲସୁଖେନେୱ ୱୀତିନାମେସି।

ଅଥସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସତ୍ତସତ୍ତାହମତ୍ଥକେ ଏକୂନପଞ୍ଞାସତିମେ ଦିୱସେ ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ‘‘ମୁଖଂ ଧୋୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିତ୍ତଂ ଉଦପାଦି। ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ଅଗଦହରୀଟକଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅଦାସି, ସତ୍ଥା ତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜି, ତେନସ୍ସ ସରୀରୱଳଞ୍ଜଂ ଅହୋସି। ଅଥସ୍ସ ସକ୍କୋଯେୱ ନାଗଲତାଦନ୍ତକଟ୍ଠଞ୍ଚେୱ ମୁଖଧୋୱନୋଦକଞ୍ଚ ଅଦାସି। ସତ୍ଥା ତଂ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଅନୋତତ୍ତଦହୋଦକେନ ମୁଖଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ରାଜାଯତନମୂଲେ ନିସୀଦି।

ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ତପୁସ୍ସଭଲ୍ଲିକା ନାମ ଦ୍ୱେ ୱାଣିଜା ପଞ୍ଚହି ସକଟସତେହି ଉକ୍କଲାଜନପଦା ମଜ୍ଝିମଦେସଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଅତ୍ତନୋ ଞାତିସାଲୋହିତାଯ ଦେୱତାଯ ସକଟାନି ସନ୍ନିରୁମ୍ଭିତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ଆହାରସମ୍ପାଦନେ ଉସ୍ସାହିତା ମନ୍ଥଞ୍ଚ ମଧୁପିଣ୍ଡିକଞ୍ଚ ଆଦାଯ ‘‘ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ ନୋ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଇମଂ ଆହାରଂ ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାଯା’’ତି ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଭଗୱା ପାଯାସପଟିଗ୍ଗହଣଦିୱସେଯେୱ ପତ୍ତସ୍ସ ଅନ୍ତରହିତତ୍ତା ‘‘ନ ଖୋ ତଥାଗତା ହତ୍ଥେସୁ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି, କିମ୍ହି ନୁ ଖୋ ଅହଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେସି। ଅଥସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଞତ୍ୱା ଚତୂହି ଦିସାହି ଚତ୍ତାରୋ ମହାରାଜାନୋ ଇନ୍ଦନୀଲମଣିମଯେ ପତ୍ତେ ଉପନାମେସୁଂ, ଭଗୱା ତେ ପଟିକ୍ଖିପି। ପୁନ ମୁଗ୍ଗୱଣ୍ଣସେଲମଯେ ଚତ୍ତାରୋ ପତ୍ତେ ଉପନାମେସୁଂ। ଭଗୱା ଚତୁନ୍ନମ୍ପି ଦେୱପୁତ୍ତାନଂ ଅନୁକମ୍ପାଯ ଚତ୍ତାରୋପି ପତ୍ତେ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଉପରୂପରି ଠପେତ୍ୱା ‘‘ଏକୋ ହୋତୂ’’ତି ଅଧିଟ୍ଠାସି, ଚତ୍ତାରୋପି ମୁଖୱଟ୍ଟିଯଂ ପଞ୍ଞାଯମାନଲେଖା ହୁତ୍ୱା ମଜ୍ଝିମେନ ପମାଣେନ ଏକତ୍ତଂ ଉପଗମିଂସୁ। ଭଗୱା ତସ୍ମିଂ ପଚ୍ଚଗ୍ଘେ ସେଲମଯେ ପତ୍ତେ ଆହାରଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା

ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଅନୁମୋଦନଂ ଅକାସି। ଦ୍ୱେ ଭାତରୋ ୱାଣିଜା ବୁଦ୍ଧଞ୍ଚ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ସରଣଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦ୍ୱେୱାଚିକା ଉପାସକା ଅହେସୁଂ। ଅଥ ନେସଂ ''ଏକଂ ନୋ, ଭନ୍ତେ, ପରିଚରିତବ୍ବଟ୍ଠାନଂ ଦେଥା''ତି ୱଦନ୍ତାନଂ ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥେନ ଅତ୍ତନୋ ସୀସଂ ପରାମସିତ୍ୱା କେସଧାତୁୟୋ ଅଦାସି। ତେ ଅତ୍ତନୋ ନଗରେ ତା ଧାତୁୟୋ ସୁୱଣ୍ଣସମୁଗ୍ଗସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଚେତିୟଂ ପତିଟ୍ଠାପେସୁଂ।

ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋପି ଖୋ ତତୋ ଉଟ୍ଠାୟ ପୁନ ଅଜପାଲନିଗ୍ରୋଧମେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିଗ୍ରୋଧମୂଲେ ନିସୀଦି। ଅଥସ୍ସ ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନମତ୍ତସ୍ସେୱ ଅତ୍ତନା ଅଧିଗତସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ଗମ୍ଭୀରତଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ ସବ୍ବବୁଦ୍ଧାନଂ ଆଚିଣ୍ଣୋ ''ଅଧିଗତୋ ଖୋ ମ୍ୟାୟଂ ଧମ୍ମୋ''ତି ପରେସଂ ଧମ୍ମଂ ଅଦେସେତୁକମ୍ୟତାକାରପୱତ୍ତୋ ୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି। ଅଥ ବ୍ରହ୍ମା ସହମ୍ପତି ''ନସ୍ସତି ୱତ ଭୋ ଲୋକୋ, ୱିନସ୍ସତି ୱତ ଭୋ ଲୋକୋ''ତି ଦସହି ଚକ୍କୱାଳସହସ୍ସେହି ସକ୍କସୁୟାମସନ୍ତୁସିତସୁନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତିମହାବ୍ରହ୍ମାନୋ ଆଦାୟ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଦେସେତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଧମ୍ମ''ନ୍ତିଆଦିନା ନୟେନ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆୟାଚି।

ସତ୍ଥା ତସ୍ସ ପଟିଞ୍ଞଂ ଦତ୍ୱା ''କସ୍ସ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ପଠମଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେୟ୍ୟ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ''ଆଳାରୋ ପଣ୍ଡିତୋ, ସୋ ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ଖିପ୍ପଂ ଆଜାନିସ୍ସତୀ''ତି ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ପୁନ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତସ୍ସ ସତ୍ତାହକାଲକତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଉଦକଂ ଆୱଜ୍ଜେସି। ତସ୍ସାପି ଅଭିଦୋସକାଲକତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ''ବହୂପକାରା ଖୋ ମେ ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିୟା ଭିକ୍ଖୂ''ତି ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିୟେ ଆରବ୍ଭ ମନସିକାରଂ କତ୍ୱା ''କହଂ ନୁ ଖୋ ତେ ଏତରହି ୱିହରନ୍ତୀ''ତି ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ''ବାରାଣସିୟଂ ଇସିପତନେ ମିଗଦାୟେ''ତି ଞତ୍ୱା ''ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତେସ୍ସାମୀ''ତି କତିପାହଂ ବୋଧିମଣ୍ଡସାମନ୍ତାୟେୱ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରନ୍ତୋ ୱିହରିତ୍ୱା ଆସାଳ୍ହିପୁଣ୍ଣମାସିୟଂ ''ବାରାଣସିଂ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ଚାତୁଦ୍ଦସିୟଂ ପଚ୍ଚୂସସମୟେ ୱିଭାତାୟ ରତ୍ତିୟା କାଲସ୍ସେୱ ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ଅଟ୍ଠାରସୟୋଜନମଗ୍ଗଂ ପଟିପନ୍ନୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଉପକଂ ନାମ ଆଜୀୱକଂ ଦିସ୍ୱା ତସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ବୁଦ୍ଧଭାୱଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ତଂ ଦିୱସଂୟେୱ ସାୟନ୍ହସମୟେ ଇସିପତନଂ ଅଗମାସି।

ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିୟା ଥେରା ତଥାଗତଂ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅୟଂ ଆୱୁସୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ପଚ୍ଚୟବାହୁଲ୍ଲାୟ ଆୱତ୍ତିତ୍ୱା ପରିପୁଣ୍ଣକାୟୋ ପୀଣିନ୍ଦ୍ରିୟୋ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋ ହୁତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛତି, ଇମସ୍ସ ଅଭିୱାଦନାଦୀନି ନ କରିସ୍ସାମ, ମହାକୁଲପସୁତୋ ଖୋ ପନେସ ଆସନାଭିହାରଂ ଅରହତି, ତେନସ୍ସ ଆସନମତ୍ତଂ ପଞ୍ଞାପେସ୍ସାମା''ତି କତିକଂ ଅକଂସୁ। ଭଗୱା ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ଚିତ୍ତାଚାରଂ ଜାନନସମତ୍ଥେନ ଞାଣେନ ''କିଂ ନୁ ଖୋ ଇମେ ଚିନ୍ତୟିଂସୂ''ତି ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଚିତ୍ତଂ ଅଞ୍ଞାସି। ଅଥ ନେ ସବ୍ବଦେୱମନୁସ୍ସେସୁ ଅନୋଦିସ୍ସକୱସେନ ଫରଣସମତ୍ଥଂ ମେତ୍ତଚିତ୍ତଂ ସଙ୍ଖିପିତ୍ୱା ଓଦିସ୍ସକୱସେନ ମେତ୍ତଚିତ୍ତେନ ଫରି। ତେ ଭଗୱତା ମେତ୍ତଚିତ୍ତେନ ଫୁଟ୍ଠା ତଥାଗତେ ଉପସଙ୍କମନ୍ତେ ସକାୟ କତିକାୟ ସଣ୍ଠାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ଅଭିୱାଦନପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାନାଦୀନି ସବ୍ବକିଚ୍ଚାନି ଅକଂସୁ, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଭାୱଂ ପନସ୍ସ ଅଜାନମାନା କେୱଲଂ ନାମେନ ଚ ଆୱୁସୋୱାଦେନ ଚ ସମୁଦାଚରନ୍ତି।

ଅଥ ନେ ଭଗୱା ''ମା ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତଂ ନାମେନ ଚ ଆୱୁସୋୱାଦେନ ଚ ସମୁଦାଚରଥ, ଅରହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ''ତି ଅତ୍ତନୋ ବୁଦ୍ଧଭାୱଂ ସଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ୱରବୁଦ୍ଧାସନେ ନିସିନ୍ନୋ ଉତ୍ତରାସାଳ୍ହନକ୍ଖତ୍ତୟୋଗେ ୱତ୍ତମାନେ ଅଟ୍ଠାରସହି ବ୍ରହ୍ମକୋଟୀହି ପରିୱୁତୋ ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିୟେ ଥେରେ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ଧମ୍ମଚକ୍କପ୍ପୱତ୍ତନସୁତ୍ତନ୍ତଂ ଦେସେସି। ତେସୁ ଅଞ୍ଞାସିକୋଣ୍ଡଞ୍ଞତ୍ଥେରୋ ଦେସନାନୁସାରେନ ଞାଣଂ ପେସେନ୍ତୋ ସୁତ୍ତପରିୟୋସାନେ ଅଟ୍ଠାରସହି ବ୍ରହ୍ମକୋଟୀହି ସଦ୍ଧିଂ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାସି। ସତ୍ଥା ତତ୍ଥେୱ ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ୱପ୍ପତ୍ଥେରଂ ଓୱଦନ୍ତୋ ୱିହାରେୟେୱ ନିସୀଦି, ସେସା ଚତ୍ତାରୋ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିଂସୁ। ୱପ୍ପତ୍ଥେରୋ ପୁବ୍ବଣ୍ହେୟେୱ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ପାପୁଣି। ଏତେନେୱ ଉପାୟେନ ପୁନଦିୱସେ ଭଦ୍ଦିୟତ୍ଥେରଂ, ପୁନଦିୱସେ ମହାନାମତ୍ଥେରଂ, ପୁନଦିୱସେ ଅସ୍ସଜିତ୍ଥେରନ୍ତି ସବ୍ବେ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ପଞ୍ଚମିୟଂ ପକ୍ଖସ୍ସ ପଞ୍ଚପି ଜନେ ସନ୍ନିପାତେତ୍ୱା ଅନତ୍ତଲକ୍ଖଣସୁତ୍ତନ୍ତଂ (ସଂ। ନି। ୩।୫୯; ମହାୱ। ୨୦ ଆଦୟୋ) ଦେସେସି। ଦେସନାପରିୟୋସାନେ ପଞ୍ଚପି ଥେରା ଅରହତ୍ତଫଲେ ପତିଟ୍ଠହିଂସୁ। ଅଥ ସତ୍ଥା ୟସକୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଉପନିସ୍ସୟଂ ଦିସ୍ୱା ତଂ ରତ୍ତିଭାଗେ ନିବ୍ବିଜ୍ଜିତ୍ୱା ଗେହଂ ପହାୟ ନିକ୍ଖନ୍ତଂ ''ଏହି ୟସା''ତି ପକ୍କୋସିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂୟେୱ ରତ୍ତିଭାଗେ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ, ପୁନଦିୱସେ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା, ଅପରେପି ତସ୍ସ ସହାୟକେ ଚତୁପଣ୍ଣାସ ଜନେ ଏହିଭିକ୍ଖୁପବ୍ବଜ୍ଜାୟ ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପାପେସି।

ଏୱଂ ଲୋକେ ଏକସଟ୍ଠିୟା ଅରହନ୍ତେସୁ ଜାତେସୁ ସତ୍ଥା ୱୁତ୍ଥୱସ୍ସୋ ପୱାରେତ୍ୱା ''ଚରଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚାରିକ''ନ୍ତି ସଟ୍ଠି ଭିକ୍ଖୂ ଦିସାସୁ ପେସେତ୍ୱା ସୟଂ ଉରୁୱେଲଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ କପ୍ପାସିକୱନସଣ୍ଡେ ତିଂସ ଜନେ ଭଦ୍ଦୱଗ୍ଗିୟକୁମାରେ ୱିନେସି। ତେସୁ ସବ୍ବପଚ୍ଛିମକୋ ସୋତାପନ୍ନୋ, ସବ୍ବୁତ୍ତମୋ ଅନାଗାମୀ ଅହୋସି। ତେପି ସବ୍ବେ ଏହିଭିକ୍ଖୁଭାୱେନେୱ ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା ଦିସାସୁ ପେସେତ୍ୱା ଉରୁୱେଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଡ୍ଢୁଡ୍ଢାନି ପାଟିହାରିୟସହସ୍ସାନି ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଉରୁୱେଲକସ୍ସପାଦୟୋ ସହସ୍ସଜଟିଲପରିୱାରେ ତେଭାତିକଜଟିଲେ ୱିନେତ୍ୱା ଏହିଭିକ୍ଖୁଭାୱେନେୱ ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା ଗୟାସୀସେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଆଦିତ୍ତପରିୟାୟଦେସନାୟ (ମହାୱ। ୫୪) ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ତେନ ଅରହନ୍ତସହସ୍ସେନ ପରିୱୁତୋ ''ବିମ୍ବିସାରରଞ୍ଞୋ ଦିନ୍ନଂ ପଟିଞ୍ଞଂ

ମୋଚେସ୍ସାମୀ’’ତି ରାଜଗହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନଗରୂପଚାରେ ଲଟ୍ଠିୱନୁଯ୍ୟାନଂ ଅଗମାସି। ରାଜା ଉଯ୍ୟାନପାଲସ୍ସ ସନ୍ତିକା ‘‘ସତ୍ଥା ଆଗତୋ’’ତି ସୁତ୍ୱା ଦ୍ୱାଦସନହୁତେହି ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକେହି ପରିୱୁତୋ ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଚକ୍କୱିଚିତ୍ତତଲେସୁ ସୁୱଣ୍ଣପଟ୍ଟୱିତାନଂ ୱିଯ ପଭାସମୁଦଯଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତେସୁ ତଥାଗତସ୍ସ ପାଦେସୁ ସିରସା ନିପତିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି ସଦ୍ଧିଂ ପରିସାଯ।

ଅଥ ଖୋ ତେସଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକାନଂ ଏତଦହୋସି ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ମହାସମଣୋ ଉରୁୱେଲକସ୍ସପେ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରତି, ଉଦାହୁ ଉରୁୱେଲକସ୍ସପୋ ମହାସମଣେ’’ତି। ଭଗୱା ତେସଂ ଚେତସା ଚେତୋପରିୱିତକ୍କମଞ୍ଞାଯ ଥେରଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

‘‘କିମେୱ ଦିସ୍ୱା ଉରୁୱେଲୱାସି, ପହାସି ଅଗ୍ଗିଂ କିସକୋ ୱଦାନୋ;

ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ କସ୍ସପ ଏତମତ୍ଥଂ, କଥଂ ପହୀନଂ ତୱ ଅଗ୍ଗିହୁତ୍ତ’’ନ୍ତି। (ମହାୱ। ୫୫);

ଥେରୋପି ଭଗୱତୋ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ୱିଦିତ୍ୱା –

‘‘ରୂପେ ଚ ସଦ୍ଦେ ଚ ଅଥୋ ରସେ ଚ, କାମିତ୍ଥିଯୋ ଚାଭିୱଦନ୍ତି ଯଞ୍ଞା;

ଏତଂ ମଲନ୍ତି ଉପଧୀସୁ ଞତ୍ୱା, ତସ୍ମା ନ ଯିଟ୍ଠେ ନ ହୁତେ ଅରଞ୍ଜି’’ନ୍ତି। (ମହାୱ। ୫୫) –

ଇମଂ ଗାଥଂ ୱତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସାୱକଭାୱପକାସନତ୍ଥଂ ତଥାଗତସ୍ସ ପାଦପିଟ୍ଠେ ସୀସଂ ଠପେତ୍ୱା ‘‘ସତ୍ଥା ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା, ସାୱକୋହମସ୍ମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଏକତାଲଂ ଦ୍ୱିତାଲଂ ତିତାଲନ୍ତି ଯାୱ ସତ୍ତତାଲପ୍ପମାଣଂ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ଓରୁଯ୍ହ ତଥାଗତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ତଂ ପାଟିହାରିଯଂ ଦିସ୍ୱା ମହାଜନୋ ‘‘ଅହୋ ମହାନୁଭାୱା ବୁଦ୍ଧା, ଏୱଂ ଥାମଗତଦିଟ୍ଠିକୋ ନାମ ‘ଅରହା’ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ଉରୁୱେଲକସ୍ସପୋପି ଦିଟ୍ଠିଜାଲଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ତଥାଗତେନ ଦମିତୋ’’ତି ସତ୍ଥୁ ଗୁଣକଥଂଯେୱ କଥେସି। ଭଗୱା ‘‘ନାହଂ ଇଦାନିଯେୱ ଉରୁୱେଲକସ୍ସପଂ ଦମେମି, ଅତୀତେପି ଏସ ମଯା ଦମିତୋଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମିସ୍ସା ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଯା ମହାନାରଦକସ୍ସପଜାତକଂ (ଜା। ୨।୨୨।୫୪୫ ଆଦଯୋ) କଥେତ୍ୱା ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି। ମଗଧରାଜା ଏକାଦସହି ନହୁତେହି ସଦ୍ଧିଂ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାସି, ଏକଂ ନହୁତଂ ଉପାସକତ୍ତଂ ପଟିୱେଦେସି। ରାଜା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ନିସିନ୍ନୋଯେୱ ପଞ୍ଚ ଅସ୍ସାସକେ ପୱେଦେତ୍ୱା ସରଣଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସ୍ୱାତନାଯ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଆସନା ୱୁଟ୍ଠାଯ ଭଗୱନ୍ତଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି।

ପୁନଦିୱସେ ଯେହି ଚ ଭଗୱା ଦିଟ୍ଠୋ, ଯେହି ଚ ଅଦିଟ୍ଠୋ, ସବ୍ବେପି ରାଜଗହୱାସିନୋ ଅଟ୍ଠାରସକୋଟିସଙ୍ଖା ମନୁସ୍ସା ତଥାଗତଂ ଦଟ୍ଠୁକାମା ପାତୋୱ ରାଜଗହତୋ ଲଟ୍ଠିୱନୁଯ୍ୟାନଂ ଅଗମଂସୁ। ତିଗାୱୁତୋ ମଗ୍ଗୋ ନପ୍ପହୋସି, ସକଲଲଟ୍ଠିୱନୁଯ୍ୟାନଂ ନିରନ୍ତରଂ ଫୁଟଂ ଅହୋସି। ମହାଜନୋ ଦସବଲସ୍ସ ରୂପସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ତିତ୍ତିଂ କାତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ୱଣ୍ଣଭୂମି ନାମେସା। ଏୱରୂପେସୁ ହି ଠାନେସୁ ତଥାଗତସ୍ସ ଲକ୍ଖଣାନୁବ୍ୟଞ୍ଜନାଦିପ୍ପଭେଦା ସବ୍ବାପି ରୂପକାଯସିରୀ ୱଣ୍ଣେତବ୍ବା। ଏୱଂ ରୂପସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତଂ ଦସବଲସ୍ସ ସରୀରଂ ପସ୍ସମାନେନ ମହାଜନେନ ନିରନ୍ତରଂ ଫୁଟେ ଉଯ୍ୟାନେ ଚ ମଗ୍ଗେ ଚ ଏକଭିକ୍ଖୁସ୍ସପି ନିକ୍ଖମନୋକାସୋ ନାହୋସି। ତଂ ଦିୱସଂ କିର ଭଗୱା ଛିନ୍ନଭତ୍ତୋ ଭୱେଯ୍ୟ, ତଂ ମା ଅହୋସୀତି ସକ୍କସ୍ସ ନିସିନ୍ନାସନଂ ଉଣ୍ହାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ସୋ ଆୱଜ୍ଜମାନୋ ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ମାଣୱକୱଣ୍ଣଂ ଅଭିନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମସଙ୍ଘପଟିସଂଯୁତ୍ତା ଥୁତିଯୋ ୱଦମାନୋ ଦସବଲସ୍ସ ପୁରତୋ ଓତରିତ୍ୱା ଦେୱତାନୁଭାୱେନ ଓକାସଂ କତ୍ୱା –

‘‘ଦନ୍ତୋ ଦନ୍ତେହି ସହ ପୁରାଣଜଟିଲେହି, ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତେହି;

ସିଙ୍ଗୀନିକ୍ଖସୱଣ୍ଣୋ, ରାଜଗହଂ ପାୱିସି ଭଗୱା।

‘‘ମୁତ୍ତୋ ମୁତ୍ତେହି ସହ ପୁରାଣଜଟିଲେହି, ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତେହି;

ସିଙ୍ଗୀନିକ୍ଖସୱଣ୍ଣୋ, ରାଜଗହଂ ପାୱିସି ଭଗୱା।

‘‘ତିଣ୍ଣୋ ତିଣ୍ଣେହି ସହ ପୁରାଣଜଟିଲେହି, ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତେହି;

ସିଙ୍ଗୀନିକ୍ଖସୱଣ୍ଣୋ, ରାଜଗହଂ ପାୱିସି ଭଗୱା।

‘‘ଦସୱାସୋ ଦସବଲୋ, ଦସଧମ୍ମୱିଦୂ ଦସଭି ଚୁପେତୋ;

ସୋ ଦସସତପରିୱାରୋ, ରାଜଗହଂ ପାୱିସି ଭଗୱା’’ତି। (ମହାୱ। ୫୮) –

ଇମାହି ଗାଥାହି ସତ୍ଥୁ ୱଣ୍ଣଂ ୱଦମାନୋ ପୁରତୋ ପାଯାସି। ତଦା ମହାଜନୋ ମାଣୱକସ୍ସ ରୂପସିରିଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅତିୱିଯ ଅଭିରୂପୋ ଅଯଂ ମାଣୱକୋ, ନ ଖୋ ପନ ଅମ୍ହେହି ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘କୁତୋ ଅଯଂ ମାଣୱକୋ, କସ୍ସ ୱାଯ’’ନ୍ତି ଆହ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ମାଣୱୋ –

‘‘ଯୋ ଧୀରୋ ସବ୍ବଧି ଦନ୍ତୋ, ସୁଦ୍ଧୋ ଅପ୍ପଟିପୁଗ୍ଗଲୋ;

ଅରହଂ ସୁଗତୋ ଲୋକେ, ତସ୍ସାହଂ ପରିଚାରକୋ’’ତି। (ମହାୱ। ୫୮) – ଗାଥମାହ;

ସତ୍ଥା ସକ୍କେନ କତୋକାସଂ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସପରିୱୁତୋ ରାଜଗହଂ ପାୱିସି। ରାଜା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ସଙ୍ଘସ୍ସ ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ତୀଣି ରତନାନି ୱିନା ୱତ୍ତିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ୱେଲାଯ ୱା ଅୱେଲାଯ ୱା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକଂ ଆଗମିସ୍ସାମି, ଲଟ୍ଠିୱନୁଯ୍ୟାନଂ ନାମ ଅତିଦୂରେ, ଇଦଂ ପନ ଅମ୍ହାକଂ ୱେଳୁୱନଂ ନାମ ଉଯ୍ୟାନଂ ନାତିଦୂରେ ନାଚ୍ଚାସନ୍ନେ ଗମନାଗମନସମ୍ପନ୍ନଂ ବୁଦ୍ଧାରହଂ ସେନାସନଂ। ଇଦଂ ମେ ଭଗୱା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୂ’’ତି ସୁୱଣ୍ଣଭିଙ୍ଗାରେନ ପୁପ୍ଫଗନ୍ଧୱାସିତଂ ମଣିୱଣ୍ଣଂ ଉଦକଂ ଆଦାଯ ୱେଳୁୱନୁଯ୍ୟାନଂ ପରିଚ୍ଚଜନ୍ତୋ ଦସବଲସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଉଦକଂ ପାତେସି। ତସ୍ମିଂ ଆରାମପଟିଗ୍ଗହଣେ ‘‘ବୁଦ୍ଧସାସନସ୍ସ ମୂଲାନି ଓତିଣ୍ଣାନୀ’’ତି ମହାପଥୱୀ କମ୍ପି। ଜମ୍ବୁଦୀପସ୍ମିଞ୍ହି ଠପେତ୍ୱା ୱେଳୁୱନଂ ଅଞ୍ଞଂ ମହାପଥୱିଂ କମ୍ପେତ୍ୱା ଗହିତସେନାସନଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପେପି ଠପେତ୍ୱା ମହାୱିହାରଂ ଅଞ୍ଞଂ ପଥୱିଂ କମ୍ପେତ୍ୱା ଗହିତସେନାସନଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ସତ୍ଥା ୱେଳୁୱନାରାମଂ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଅନୁମୋଦନଂ କତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ୱେଳୁୱନଂ ଅଗମାସି।

ତସ୍ମିଂ ଖୋ ପନ ସମଯେ ସାରିପୁତ୍ତୋ ଚ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଚାତି ଦ୍ୱେ ପରିବ୍ବାଜକା ରାଜଗହଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରନ୍ତି ଅମତଂ ପରିଯେସମାନା। ତେସୁ ସାରିପୁତ୍ତୋ ଅସ୍ସଜିତ୍ଥେରଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିଟ୍ଠଂ ଦିସ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ପଯିରୁପାସିତ୍ୱା ‘‘ଯେ ଧମ୍ମା ହେତୁପ୍ପଭୱା’’ତି ଗାଥଂ ସୁତ୍ୱା ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ ଅତ୍ତନୋ ସହାଯକସ୍ସ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନପରିବ୍ବାଜକସ୍ସପି ତମେୱ ଗାଥଂ ଅଭାସି। ସୋପି ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାସି। ତେ ଉଭୋପି ଜନା ସଞ୍ଚଯଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପରିସାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିଂସୁ। ତେସୁ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ସତ୍ତାହେନ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି, ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ ଅଡ୍ଢମାସେନ। ଉଭୋପି ଚ ନେ ସତ୍ଥା ଅଗ୍ଗସାୱକଟ୍ଠାନେ ଠପେସି। ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରେନ ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତଦିୱସେଯେୱ ସାୱକସନ୍ନିପାତଂ ଅକାସି।

ତଥାଗତେ ପନ ତସ୍ମିଂଯେୱ ୱେଳୁୱନୁଯ୍ୟାନେ ୱିହରନ୍ତେ ସୁଦ୍ଧୋଦନମହାରାଜା ‘‘ପୁତ୍ତୋ କିର ମେ ଛବ୍ବସ୍ସାନି ଦୁକ୍କରକାରିକଂ ଚରିତ୍ୱା ପରମାଭିସମ୍ବୋଧିଂ ପତ୍ୱା ପୱତ୍ତୱରଧମ୍ମଚକ୍କୋ ରାଜଗହଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ୱେଳୁୱନେ ୱିହରତୀ’’ତି ସୁତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତରଂ ଅମଚ୍ଚଂ ଆମନ୍ତେସି ‘‘ଏହି, ଭଣେ, ପୁରିସସହସ୍ସପରିୱାରୋ ରାଜଗହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମମ ୱଚନେନ ‘ପିତା ୱୋ ସୁଦ୍ଧୋଦନମହାରାଜା ଦଟ୍ଠୁକାମୋ’ତି ୱତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ମେ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଏହୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ‘‘ଏୱଂ, ଦେୱା’’ତି ରଞ୍ଞୋ ୱଚନଂ ସିରସା ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ପୁରିସସହସ୍ସପରିୱାରୋ ଖିପ୍ପମେୱ ସଟ୍ଠିଯୋଜନମଗ୍ଗଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦସବଲସ୍ସ ଚତୁପରିସମଜ୍ଝେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଧମ୍ମଦେସନାୱେଲାଯ ୱିହାରଂ ପାୱିସି। ସୋ ‘‘ତିଟ୍ଠତୁ ତାୱ ରଞ୍ଞୋ ପହିତସାସନ’’ନ୍ତି ପରିଯନ୍ତେ ଠିତୋ ସତ୍ଥୁ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ଯଥାଠିତୋୱ ସଦ୍ଧିଂ ପୁରିସସହସ୍ସେନ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଯାଚି। ଭଗୱା ‘‘ଏଥ ଭିକ୍ଖୱୋ’’ତି ହତ୍ଥଂ ପସାରେସି, ସବ୍ବେ ତଙ୍ଖଣଂଯେୱ ଇଦ୍ଧିମଯପତ୍ତଚୀୱରଧରା ସଟ୍ଠିୱସ୍ସତ୍ଥେରା ୱିଯ ଅହେସୁଂ। ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପନ ଅରିଯା ନାମ ମଜ୍ଝତ୍ତାୱ ହୋନ୍ତୀତି ସୋ ରଞ୍ଞା ପହିତସାସନଂ ଦସବଲସ୍ସ ନ କଥେସି। ରାଜା ‘‘ନେୱ ଗତୋ ଆଗଚ୍ଛତି, ନ ସାସନଂ ସୁଯ୍ୟତୀ’’ତି ‘‘ଏହି, ଭଣେ, ତ୍ୱଂ ଗଚ୍ଛାହୀ’’ତି ତେନେୱ ନିଯାମେନ ଅଞ୍ଞଂ ଅମଚ୍ଚଂ ପେସେସି। ସୋପି ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁରିମନଯେନେୱ ସଦ୍ଧିଂ ପରିସାଯ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ରାଜା ଏତେନେୱ ନିଯାମେନ ପୁରିସସହସ୍ସପରିୱାରେ ନୱ ଅମଚ୍ଚେ ପେସେସି, ସବ୍ବେ ଅତ୍ତନୋ କିଚ୍ଚଂ ନିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ତୁଣ୍ହୀଭୂତା ତତ୍ଥେୱ ୱିହରିଂସୁ।

ରାଜା ସାସନମତ୍ତମ୍ପି ଆହରିତ୍ୱା ଆଚିକ୍ଖନ୍ତଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଏତ୍ତକା ଜନା ମଯି ସିନେହାଭାୱେନ ସାସନମତ୍ତମ୍ପି ନ ପଚ୍ଚାହରିଂସୁ, କୋ ନୁ ଖୋ ମମ ୱଚନଂ କରିସ୍ସତୀ’’ତି ସବ୍ବଂ ରାଜବଲଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ କାଳୁଦାଯିଂ ଅଦ୍ଦସ। ସୋ କିର ରଞ୍ଞୋ ସବ୍ବତ୍ଥସାଧକୋ ଅମଚ୍ଚୋ ଅବ୍ଭନ୍ତରିକୋ ଅତିୱିସ୍ସାସିକୋ ବୋଧିସତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକଦିୱସେ ଜାତୋ ସହପଂସୁକୀଳିକୋ ସହାଯୋ। ଅଥ ନଂ ରାଜା ଆମନ୍ତେସି ‘‘ତାତ, କାଳୁଦାଯି ଅହଂ ମମ ପୁତ୍ତଂ ପସ୍ସିତୁକାମୋ ନୱ ପୁରିସସହସ୍ସାନି ପେସେସିଂ, ଏକପୁରିସୋପି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସାସନମତ୍ତଂ ଆରୋଚେନ୍ତୋପି ନତ୍ଥି, ଦୁଜ୍ଜାନୋ ଖୋ ପନ ଜୀୱିତନ୍ତରାଯୋ, ଅହଂ ଜୀୱମାନୋୱ ପୁତ୍ତଂ ଦଟ୍ଠୁଂ ଇଚ୍ଛାମି, ସକ୍ଖିସ୍ସସି ନୁ ଖୋ ମେ ପୁତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତୁ’’ନ୍ତି। ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ଦେୱ, ସଚେ ପବ୍ବଜିତୁଂ

ଲଭିସ୍ସାମୀତି। ତାତ, ତ୍ୱଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱା ଅପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱା ମୟ୍ହଂ ପୁତ୍ତଂ ଦସ୍ସେହୀତି। ସୋ ‘‘ସାଧୁ, ଦେୱା’’ତି ରଞ୍ଞୋ ସାସନଂ ଆଦାୟ ରାଜଗହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ଧମ୍ମଦେସନାୱେଲାୟ ପରିସପରିୟନ୍ତେ ଠିତୋ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ସପରିୱାରୋ ଅରହତ୍ତଫଲଂ ପତ୍ୱା ଏହିଭିକ୍ଖୁଭାୱେ ପତିଟ୍ଠାସି।

ସତ୍ଥା ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ପଠମଂ ଅନ୍ତୋୱସ୍ସଂ ଇସିପତନେ ୱସିତ୍ୱା ୱୁତ୍ଥୱସ୍ସୋ ପୱାରେତ୍ୱା ଉରୁୱେଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତୟୋ ମାସେ ୱସନ୍ତୋ ତେଭାତିକଜଟିଲେ ୱିନେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସପରିୱାରୋ ଫୁସ୍ସମାସପୁଣ୍ଣମାୟଂ ରାଜଗହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ମାସେ ୱସି। ଏତ୍ତାୱତା ବାରାଣସିତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ ପଞ୍ଚ ମାସା ଜାତା, ସକଲୋ ହେମନ୍ତୋ ଅତିକ୍କନ୍ତୋ। କାଳୁଦାୟିତ୍ଥେରସ୍ସ ଆଗତଦିୱସତୋ ସତ୍ତଟ୍ଠ ଦିୱସା ୱୀତିୱତ୍ତା, ସୋ ଫଗ୍ଗୁଣୀପୁଣ୍ଣମାସିୟଂ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅତିକ୍କନ୍ତୋ ହେମନ୍ତୋ, ୱସନ୍ତସମୟୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ, ମନୁସ୍ସେହି ସସ୍ସାଦୀନି ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ସମ୍ମୁଖସମ୍ମୁଖଟ୍ଠାନେହି ମଗ୍ଗା ଦିନ୍ନା, ହରିତତିଣସଞ୍ଛନ୍ନା ପଥୱୀ, ସୁପୁପ୍ଫିତା ୱନସଣ୍ଡା, ପଟିପଜ୍ଜନକ୍ଖମା ମଗ୍ଗା, କାଲୋ ଦସବଲସ୍ସ ଞାତିସଙ୍ଗହଂ କାତୁ’’ନ୍ତି। ଅଥ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା –

‘‘ଅଙ୍ଗାରିନୋ ଦାନି ଦୁମା ଭଦନ୍ତେ, ଫଲେସିନୋ ଛଦନଂ ୱିପ୍ପହାୟ;

ତେ ଅଚ୍ଚିମନ୍ତୋୱ ପଭାସୟନ୍ତି, ସମୟୋ ମହାୱୀର ଅଙ୍ଗୀରସାନଂ…ପେ…।

‘‘ନାତିସୀତଂ ନାତିଉଣ୍ହଂ, ନାତିଦୁବ୍ଭିକ୍ଖଛାତକଂ;

ସଦ୍ଦଲା ହରିତା ଭୂମି, ଏସ କାଲୋ ମହାମୁନୀ’’ତି। –

ସଟ୍ଠିମତ୍ତାହି ଗାଥାହି ଦସବଲସ୍ସ କୁଲନଗରଂ ଗମନତ୍ଥାୟ ଗମନୱଣ୍ଣଂ ୱଣ୍ଣେସି। ଅଥ ନଂ ସତ୍ଥା ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ଉଦାୟି ମଧୁରସ୍ସରେନ ଗମନୱଣ୍ଣଂ ୱଣ୍ଣେସୀ’’ତି ଆହ। ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ ପିତା ସୁଦ୍ଧୋଦନମହାରାଜା ପସ୍ସିତୁକାମୋ, କରୋଥ ଞାତକାନଂ ସଙ୍ଗହନ୍ତି। ସାଧୁ ଉଦାୟି, କରିସ୍ସାମି ଞାତକାନଂ ସଙ୍ଗହଂ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଆରୋଚେହି, ଗମିକୱତ୍ତଂ ପୂରେସ୍ସନ୍ତୀତି। ‘‘ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଥେରୋ ତେସଂ ଆରୋଚେସି।

ଭଗୱା ଅଙ୍ଗମଗଧୱାସୀନଂ କୁଲପୁତ୍ତାନଂ ଦସହି ସହସ୍ସେହି, କପିଲୱତ୍ଥୁୱାସୀନଂ ଦସହି ସହସ୍ସେହୀତି ସବ୍ବେହେୱ ୱୀସତିସହସ୍ସେହି ଖୀଣାସୱଭିକ୍ଖୂହି ପରିୱୁତୋ ରାଜଗହା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଦିୱସେ ଦିୱସେ ୟୋଜନଂ ଗଚ୍ଛତି। ‘‘ରାଜଗହତୋ ସଟ୍ଠିୟୋଜନଂ କପିଲୱତ୍ଥୁଂ ଦ୍ୱୀହି ମାସେହି ପାପୁଣିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅତୁରିତଚାରିକଂ ପକ୍କାମି। ଥେରୋପି ‘‘ଭଗୱତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତଭାୱଂ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସ୍ସାମୀ’’ତି ୱେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ନିୱେସନେ ପାତୁରହୋସି। ରାଜା ଥେରଂ ଦିସ୍ୱା ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ମହାରହେ ପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଟିୟାଦିତସ୍ସ ନାନଗ୍ଗରସଭୋଜନସ୍ସ ପତ୍ତଂ ପୂରେତ୍ୱା ଅଦାସି। ଥେରୋ ଉଟ୍ଠାୟ ଗମନାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ନିସୀଦିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜଥ, ତାତାତି। ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମି, ମହାରାଜାତି। କହଂ ପନ, ତାତ, ସତ୍ଥାତି? ୱୀସତିସହସ୍ସଭିକ୍ଖୁପରିୱାରୋ ତୁମ୍ହାକଂ ଦସ୍ସନତ୍ଥାୟ ଚାରିକଂ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ, ମହାରାଜାତି। ରାଜା ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ଆହ ‘‘ତୁମ୍ହେ ଇମଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ୟାୱ ମମ ପୁତ୍ତୋ ଇମଂ ନଗରଂ ପାପୁଣାତି, ତାୱସ୍ସ ଇତୋୱ ପିଣ୍ଡପାତଂ ହରଥା’’ତି। ଥେରୋ ଅଧିୱାସେସି। ରାଜା ଥେରଂ ପରିୱିସିତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ଗନ୍ଧଚୁଣ୍ଣେନ ଉବ୍ବଟ୍ଟେତ୍ୱା ଉତ୍ତମଭୋଜନସ୍ସ ପୂରେତ୍ୱା ‘‘ତଥାଗତସ୍ସ ଦେଥା’’ତି ଥେରସ୍ସ ହତ୍ଥେ ପତିଟ୍ଠାପେସି। ଥେରୋ ସବ୍ବେସଂ ପସ୍ସନ୍ତାନଂୟେୱ ପତ୍ତଂ ଆକାସେ ଖିପିତ୍ୱା ସୟମ୍ପି ୱେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ପିଣ୍ଡପାତଂ ଆହରିତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ହତ୍ଥେ ଠପେସି। ସତ୍ଥା ତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜି। ଏତେନୁପାୟେନ ଥେରୋ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ଆହରି, ସତ୍ଥାପି ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ରଞ୍ଞୋୟେୱ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜି। ଥେରୋପି ଭତ୍ତକିଚ୍ଚାୱସାନେ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ‘‘ଅଜ୍ଜ ଏତ୍ତକଂ ଭଗୱା ଆଗତୋ, ଅଜ୍ଜ ଏତ୍ତକ’’ନ୍ତି ବୁଦ୍ଧଗୁଣପଟିସଂୟୁତ୍ତାୟ କଥାୟ ସକଲଂ ରାଜକୁଲଂ ସତ୍ଥୁ ଦସ୍ସନଂ ୱିନାୟେୱ ସତ୍ଥରି ସଞ୍ଜାତପ୍ପସାଦଂ ଅକାସି। ତେନେୱ ନଂ ଭଗୱା ‘‘ଏତଦଗ୍ଗଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମମ ସାୱକାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ କୁଲପ୍ପସାଦକାନଂ ୟଦିଦଂ କାଳୁଦାୟୀ’’ତି (ଅ॰ ନି॰ ୧।୨୧୯, ୨୨୫) ଏତଦଗ୍ଗେ ଠପେସି।

ସାକିୟାପି ଖୋ ‘‘ଅନୁପ୍ପତ୍ତେ ଭଗୱତି ଅମ୍ହାକଂ ଞାତିସେଟ୍ଠଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମା’’ତି ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ୱୀମଂସମାନା ‘‘ନିଗ୍ରୋଧସକ୍କସ୍ସ ଆରାମୋ ରମଣୀୟୋ’’ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ସବ୍ବଂ ପଟିଜଗ୍ଗନୱିଧିଂ କାରେତ୍ୱା ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫହତ୍ଥା ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ କରୋନ୍ତା ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତେ ଦହରଦହରେ ନାଗରଦାରକେ ଚ ନାଗରଦାରିକାୟୋ ଚ ପଠମଂ ପହିଣିଂସୁ, ତତୋ ରାଜକୁମାରେ ଚ ରାଜକୁମାରିକାୟୋ ଚ, ତେସଂ ଅନନ୍ତରଂ ସାମଂ ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫଚୁଣ୍ଣାଦୀହି ପୂଜୟମାନା ଭଗୱନ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ନିଗ୍ରୋଧାରାମମେୱ ଅଗମଂସୁ। ତତ୍ର ଭଗୱା ୱୀସତିସହସ୍ସଖୀଣାସୱପରିୱୁତୋ ପଞ୍ଞତ୍ତୱରବୁଦ୍ଧାସନେ ନିସୀଦି। ସାକିୟା ନାମ ମାନଜାତିକା ମାନତ୍ଥଦ୍ଧା, ତେ ‘‘ସିଦ୍ଧତ୍ଥକୁମାରୋ ଅମ୍ହେହି ଦହରତରୋ, ଅମ୍ହାକଂ କନିଟ୍ଠୋ, ଭାଗିନେୟ୍ୟୋ, ପୁତ୍ତୋ, ନତ୍ତା’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଦହରଦହରେ ରାଜକୁମାରେ ଆହଂସୁ ‘‘ତୁମ୍ହେ ୱନ୍ଦଥ, ମୟଂ ତୁମ୍ହାକଂ ପିଟ୍ଠିତୋ ନିସୀଦିସ୍ସାମା’’ତି।

ତେସୁ ଏୱଂ ଅୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନେସୁ ଭଗୱା ତେସଂ ଅଜ୍ଝାସୟଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘‘ନ ମଂ ଞାତୟୋ ୱନ୍ଦନ୍ତି, ହନ୍ଦ ଦାନି ନେ ୱନ୍ଦାପେସ୍ସାମୀ’’ତି

ଅଭିଞ୍ଞାପାଦକଂ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ତତୋ ୱୁଟ୍ଠାୟ ଆକାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ତେସଂ ସୀସେ ପାଦପଂସୁଂ ଓକିରମାନୋ ୱିୟ କଣ୍ଡମ୍ବରୁକ୍ଖମୂଲେ ୟମକପାଟିହାରିୟସଦିସଂ ପାଟିହାରିୟଂ ଅକାସି। ରାଜା ତଂ ଅଚ୍ଛରିୟଂ ଦିସ୍ୱା ଆହ – ‘‘ଭଗୱା ତୁମ୍ହାକଂ ଜାତଦିୱସେ କାଳଦେୱଲସ୍ସ ୱନ୍ଦନତ୍ଥଂ ଉପନୀତାନଂ ପାଦେ ୱୋ ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ମତ୍ଥକେ ପତିଟ୍ଠିତେ ଦିସ୍ୱାପି ଅହଂ ତୁମ୍ହେ ୱନ୍ଦିଂ, ଅୟଂ ମେ ପଠମୱନ୍ଦନା। ୱପ୍ପମଙ୍ଗଲଦିୱସେ ଜମ୍ବୁଛାୟାୟ ସିରିସୟନେ ନିସିନ୍ନାନଂ ୱୋ ଜମ୍ବୁଛାୟାୟ ଅପରିୱତ୍ତନଂ ଦିସ୍ୱାପି ପାଦେ ୱନ୍ଦିଂ, ଅୟଂ ମେ ଦୁତିୟୱନ୍ଦନା। ଇଦାନି ଇମଂ ଅଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବଂ ପାଟିହାରିୟଂ ଦିସ୍ୱାପି ଅହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ପାଦେ ୱନ୍ଦାମି, ଅୟଂ ମେ ତତିୟୱନ୍ଦନା’’ତି। ରଞ୍ଞା ପନ ୱନ୍ଦିତେ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଠାତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ଏକସାକିୟୋପି ନାହୋସି, ସବ୍ବେ ୱନ୍ଦିଂସୁୟେୱ।

ଇତି ଭଗୱା ଞାତୟୋ ୱନ୍ଦାପେତ୍ୱା ଆକାସତୋ ଓତରିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସୀଦି। ନିସିନ୍ନେ ଭଗୱତି ସିଖାପତ୍ତୋ ଞାତିସମାଗମୋ ଅହୋସି , ସବ୍ବେ ଏକଗ୍ଗଚିତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ନିସୀଦିଂସୁ। ତତୋ ମହାମେଘୋ ପୋକ୍ଖରୱସ୍ସଂ ୱସ୍ସି। ତମ୍ବୱଣ୍ଣଂ ଉଦକଂ ହେଟ୍ଠା ୱିରୱନ୍ତଂ ଗଚ୍ଛତି, ତେମିତୁକାମୋୱ ତେମେତି, ଅତେମିତୁକାମସ୍ସ ସରୀରେ ଏକବିନ୍ଦୁମତ୍ତମ୍ପି ନ ପତତି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ସବ୍ବେ ଅଚ୍ଛରିୟବ୍ଭୁତଚିତ୍ତଜାତା ‘‘ଅହୋ ଅଚ୍ଛରିୟଂ, ଅହୋ ଅବ୍ଭୁତ’’ନ୍ତି କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ। ସତ୍ଥା ‘‘ନ ଇଦାନେୱ ମୟ୍ହଂ ଞାତିସମାଗମେ ପୋକ୍ଖରୱସ୍ସଂ ୱସ୍ସତି, ଅତୀତେପି ୱସ୍ସୀ’’ତି ଇମିସ୍ସା ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିୟା ୱେସ୍ସନ୍ତରଜାତକଂ କଥେସି। ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ସବ୍ବେ ଉଟ୍ଠାୟ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପକ୍କମିଂସୁ। ଏକୋପି ରାଜା ୱା ରାଜମହାମତ୍ତୋ ୱା ‘‘ସ୍ୱେ ଅମ୍ହାକଂ ଭିକ୍ଖଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ଗତୋ ନାମ ନତ୍ଥି।

ସତ୍ଥା ପୁନଦିୱସେ ୱୀସତିସହସ୍ସଭିକ୍ଖୁପରିୱୁତୋ କପିଲୱତ୍ଥୁଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପାୱିସି। ତଂ ନ କୋଚି ଗନ୍ତ୍ୱା ନିମନ୍ତେସି, ପତ୍ତଂ ୱା ଅଗ୍ଗହେସି। ଭଗୱା ଇନ୍ଦଖୀଲେ ଠିତୋୱ ଆୱଜ୍ଜେସି ‘‘କଥଂ ନୁ ଖୋ ପୁବ୍ବବୁଦ୍ଧା କୁଲନଗରେ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିଂସୁ, କିଂ ଉପ୍ପଟିପାଟିୟା ଇସ୍ସରଜନାନଂ ଘରାନି ଅଗମଂସୁ, ଉଦାହୁ ସପଦାନଚାରିକଂ ଚରିଂସୂ’’ତି। ତତୋ ଏକବୁଦ୍ଧସ୍ସପି ଉପ୍ପଟିପାଟିୟା ଗମନଂ ଅଦିସ୍ୱା ‘‘ମୟାପି ଇଦାନି ଅୟମେୱ ୱଂସୋ, ଅୟଂ ପୱେଣୀ ପଗ୍ଗହେତବ୍ବା, ଆୟତିଞ୍ଚ ମେ ସାୱକାପି ମମଞ୍ଞେୱ ଅନୁସିକ୍ଖନ୍ତା ପିଣ୍ଡଚାରିକୱତ୍ତଂ ପରିପୂରେସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି କୋଟିୟଂ ନିୱିଟ୍ଠଗେହତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସପଦାନଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରି। ‘‘ଅୟ୍ୟୋ କିର ସିଦ୍ଧତ୍ଥକୁମାରୋ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରତୀ’’ତି ଦ୍ୱିଭୂମକତିଭୂମକାଦୀସୁ ପାସାଦେସୁ ସୀହପଞ୍ଜରେ ୱିୱରିତ୍ୱା ମହାଜନୋ ଦସ୍ସନବ୍ୟାୱଟୋ ଅହୋସି।

ରାହୁଲମାତାପି ଦେୱୀ ‘‘ଅୟ୍ୟପୁତ୍ତୋ କିର ଇମସ୍ମିଂୟେୱ ନଗରେ ମହନ୍ତେନ ରାଜାନୁଭାୱେନ ସୁୱଣ୍ଣସିୱିକାଦୀହି ୱିଚରିତ୍ୱା ଇଦାନି କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାୟୱତ୍ଥୱସନୋ କପାଲହତ୍ଥୋ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରତି, ସୋଭତି ନୁ ଖୋ’’ତି ସୀହପଞ୍ଜରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ଓଲୋକୟମାନା ଭଗୱନ୍ତଂ ନାନାୱିରାଗସମୁଜ୍ଜଲାୟ ସରୀରପ୍ପଭାୟ ନଗରୱୀଥିୟୋ ଓଭାସେତ୍ୱା ବ୍ୟାମପ୍ପଭାପରିକ୍ଖେପସମଙ୍ଗୀଭୂତାୟ ଅସୀତିଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନାୱଭାସିତାୟ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣପଟିମଣ୍ଡିତାୟ ଅନୋପମାୟ ବୁଦ୍ଧସିରିୟା ୱିରୋଚମାନଂ ଦିସ୍ୱା ଉଣ୍ହୀସତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଯାୱ ପାଦତଲା –

‘‘ସିନିଦ୍ଧନୀଲମୁଦୁକୁଞ୍ଚିତକେସୋ , ସୂରିୟନିମ୍ମଲତଲାଭିନଲାଟୋ;

ୟୁତ୍ତତୁଙ୍ଗମୁଦୁକାୟତନାସୋ, ରଂସିଜାଲୱିତତୋ ନରସୀହୋ।

‘‘ଚକ୍କୱରଙ୍କିତରତ୍ତସୁପାଦୋ, ଲକ୍ଖଣମଣ୍ଡିତଆୟତପଣ୍ହି;

ଚାମରିଛତ୍ତୱିଭୂସିତପାଦୋ, ଏସ ହି ତୁୟ୍ହଂ ପିତା ନରସୀହୋ।

‘‘ସକ୍ୟକୁମାରୋ ୱରଦୋ ସୁଖୁମାଲୋ, ଲକ୍ଖଣୱିଚିତ୍ତପସନ୍ନସରୀରୋ;

ଲୋକହିତାୟ ଆଗତୋ ନରୱୀରୋ, ଏସ ହି ତୁୟ୍ହଂ ପିତା ନରସୀହୋ।

‘‘ଆୟତୟୁତ୍ତସୁସଣ୍ଠିତସୋତୋ, ଗୋପଖୁମୋ ଅଭିନୀଲନେତ୍ତୋ;

ଇନ୍ଦଧନୁଅଭିନୀଲଭମୁକୋ, ଏସ ହି ତୁୟ୍ହଂ ପିତା ନରସୀହୋ।

‘‘ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦନିଭୋ ମୁଖୱଣ୍ଣୋ, ଦେୱନରାନଂ ପିୟୋ ନରନାଗୋ;

ମତ୍ତଗଜିନ୍ଦଵିଲାସିତଗାମୀ, ଏସ ହି ତୁଯ୍ହଂ ପିତା ନରସୀହୋ।

‘‘ସିନିଦ୍ଧସୁଗମ୍ଭୀରମଞ୍ଜୁସଘୋସୋ, ହିଙ୍ଗୁଲଵଣ୍ଣରତ୍ତସୁଜିଵ୍ହୋ;

ଵୀସତିଵୀସତିସେତସୁଦନ୍ତୋ, ଏସ ହି ତୁଯ୍ହଂ ପିତା ନରସୀହୋ।

‘‘ଖତ୍ତିଯସମ୍ଭଵଅଗ୍ଗକୁଲିନ୍ଦୋ, ଦେଵମନୁସ୍ସନମସ୍ସିତପାଦୋ;

ସୀଲସମାଧିପତିଟ୍ଠିତଚିତ୍ତୋ, ଏସ ହି ତୁଯ୍ହଂ ପିତା ନରସୀହୋ।

‘‘ଵଟ୍ଟସୁଵଟ୍ଟସୁସଣ୍ଠିତଗୀଵୋ , ସୀହହନୁମିଗରାଜସରୀରୋ;

କଞ୍ଚନସୁଚ୍ଛଵିଉତ୍ତମଵଣ୍ଣୋ, ଏସ ହି ତୁଯ୍ହଂ ପିତା ନରସୀହୋ।

‘‘ଅଞ୍ଜନସମଵଣ୍ଣସୁନୀଲକେସୋ, କଞ୍ଚନପଟ୍ଟଵିସୁଦ୍ଧନଲାଟୋ;

ଓସଧିପଣ୍ଡରସୁଦ୍ଧସୁଉଣ୍ଣୋ, ଏସ ହି ତୁଯ୍ହଂ ପିତା ନରସୀହୋ।

‘‘ଗଚ୍ଛନ୍ତୋନିଲପଥେ ଵିଯ ଚନ୍ଦୋ, ତାରାଗଣପରିଵେଟ୍ଠିତରୂପୋ;

ସାଵକମଜ୍ଝଗତୋ ସମଣିନ୍ଦୋ, ଏସ ହି ତୁଯ୍ହଂ ପିତା ନରସୀହୋ’’ତି। –

ଏଵମିମାହି ଦସହି ନରସୀହଗାଥାହି ନାମ ଅଭିତ୍ଥଵିତ୍ଵା ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ପୁତ୍ତୋ କିର ଇଦାନି ପିଣ୍ଡାଯ ଚରତୀ’’ତି ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି। ରାଜା ସଂଵିଗ୍ଗହଦଯୋ ହତ୍ଥେନ ସାଟକଂ ସଣ୍ଠପେନ୍ତୋ ତୁରିତତୁରିତଂ ନିକ୍ଖମିତ୍ଵା ଵେଗେନ ଗନ୍ତ୍ଵା ଭଗଵତୋ ପୁରତୋ ଠତ୍ଵା ଆହ – ‘‘କିଂ, ଭନ୍ତେ, ଅମ୍ହେ ଲଜ୍ଜାପେଥ, କିମତ୍ଥଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରଥ, କିଂ ‘ଏତ୍ତକାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ନ ସକ୍କା ଭତ୍ତଂ ଲଦ୍ଧୁ’ନ୍ତି ସଞ୍ଞଂ କରିତ୍ଥା’’ତି। ଵଂସଚାରିତ୍ତମେତଂ, ମହାରାଜ, ଅମ୍ହାକନ୍ତି। ନନୁ, ଭନ୍ତେ, ଅମ୍ହାକଂ ମହାସମ୍ମତଖତ୍ତିଯଵଂସୋ ନାମ ଵଂସୋ, ତତ୍ଥ ଚ ଏକଖତ୍ତିଯୋପି ଭିକ୍ଖାଚରୋ ନାମ ନତ୍ଥୀତି। ‘‘ଅଯଂ, ମହାରାଜ, ରାଜଵଂସୋ ନାମ ତଵ ଵଂସୋ, ଅମ୍ହାକଂ ପନ ଦୀପଙ୍କରୋ କୋଣ୍ଡଞ୍ଞୋ…ପେ… କସ୍ସପୋତି ଅଯଂ ବୁଦ୍ଧଵଂସୋ ନାମ। ଏତେ ଚ ଅଞ୍ଞେ ଚ ଅନେକସହସ୍ସସଙ୍ଖା ବୁଦ୍ଧା ଭିକ୍ଖାଚରା, ଭିକ୍ଖାଚାରେନେଵ ଜୀଵିକଂ କପ୍ପେସୁ’’ନ୍ତି ଅନ୍ତରଵୀଥିଯଂ ଠିତୋଵ –

‘‘ଉତ୍ତିଟ୍ଠେ ନପ୍ପମଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ଧମ୍ମଂ ସୁଚରିତଂ ଚରେ;

ଧମ୍ମଚାରୀ ସୁଖଂ ସେତି, ଅସ୍ମିଂ ଲୋକେ ପରମ୍ହି ଚା’’ତି। (ଧ। ପ। ୧୬୮) –

ଇମଂ ଗାଥମାହ। ଗାଥାପରିଯୋସାନେ ରାଜା ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାସି।

‘‘ଧମ୍ମଂ ଚରେ ସୁଚରିତଂ, ନ ନଂ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରେ;

ଧମ୍ମଚାରୀ ସୁଖଂ ସେତି, ଅସ୍ମିଂ ଲୋକେ ପରମ୍ହି ଚା’’ତି। (ଧ। ପ। ୧୬୯) –

ଇମଂ ପନ ଗାଥଂ ସୁତ୍ଵା ସକଦାଗାମିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାସି। ମହାଧମ୍ମପାଲଜାତକଂ (ଜା। ୧।୧୦।୯୨ ଆଦଯୋ) ସୁତ୍ଵା ଅନାଗାମିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାସି, ମରଣସମଯେ ସେତଚ୍ଛତ୍ତସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ସିରିସଯନେ ନିପନ୍ନୋଯେଵ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ଅରଞ୍ଞଵାସେନ ପନ ପଧାନାନୁଯୋଗକିଚ୍ଚଂ ରଞ୍ଞୋ ନାହୋସି। ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ସଚ୍ଛିକତ୍ଵାଯେଵ ପନ ଭଗଵତୋ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ଵା ସପରିସଂ ଭଗଵନ୍ତଂ ମହାପାସାଦଂ ଆରୋପେତ୍ଵା ପଣୀତେନ ଖାଦନୀଯେନ ଭୋଜନୀଯେନ ପରିଵିସି। ଭତ୍ତକିଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ସବ୍ବଂ ଇତ୍ଥାଗାରଂ ଆଗନ୍ତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଵନ୍ଦି ଠପେତ୍ଵା ରାହୁଲମାତରଂ। ସା ପନ ‘‘ଗଚ୍ଛ, ଅଯ୍ୟପୁତ୍ତଂ ଵନ୍ଦାହୀ’’ତି ପରିଜନେନ ଵୁଚ୍ଚମାନାପି ‘‘ସଚେ ମଯ୍ହଂ ଗୁଣୋ ଅତ୍ଥି, ସଯମେଵ ମମ ସନ୍ତିକଂ ଅଯ୍ୟପୁତ୍ତୋ ଆଗମିସ୍ସତି, ଆଗତମେଵ ନଂ ଵନ୍ଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ଵତ୍ଵା ନ ଅଗମାସି।

ଭଗଵା ରାଜାନଂ ପତ୍ତଂ ଗାହାପେତ୍ଵା ଦ୍ଵୀହି ଅଗ୍ଗସାଵକେହି ସଦ୍ଧିଂ ରାଜଧୀତାଯ ସିରିଗବ୍ଭଂ ଗନ୍ତ୍ଵା “ରାଜଧୀତା ଯଥାରୁଚି ଵନ୍ଦମାନା ନ କିଞ୍ଚି ଵତ୍ତବ୍ବା”ତି ଵତ୍ଵା ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସୀଦି। ସା ଵେଗେନାଗନ୍ତ୍ଵା ଗୋପ୍ଫକେସୁ ଗହେତ୍ଵା ପାଦପିଟ୍ଠିଯଂ ସୀସଂ ପରିଵତ୍ତେତ୍ଵା ଯଥାଅଜ୍ଝାସଯଂ ଵନ୍ଦି। ରାଜା ରାଜଧୀତାଯ ଭଗଵତି ସିନେହବହୁମାନାଦିଗୁଣସମ୍ପତ୍ତିଯୋ କଥେସି “ଭନ୍ତେ, ମମ ଧୀତା ‘ତୁମ୍ହେହି କାସାଯାନି ଵତ୍ଥାନି ନିଵାସିତାନୀ’ତି ସୁତ୍ଵା ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ କାସାଯଵତ୍ଥନିଵତ୍ଥା ଜାତା, ତୁମ୍ହାକଂ ଏକଭତ୍ତିକଭାଵଂ ସୁତ୍ଵା ଏକଭତ୍ତିକାଵ ଜାତା, ତୁମ୍ହେହି ମହାସଯନସ୍ସ ଛଡ୍ଡିତଭାଵଂ ସୁତ୍ଵା ପଟ୍ଟିକାମଞ୍ଚକେଯେଵ ନିପନ୍ନା, ତୁମ୍ହାକଂ ମାଲାଗନ୍ଧାଦୀହି ଵିରତଭାଵଂ ଞତ୍ଵା ଵିରତମାଲାଗନ୍ଧାଵ ଜାତା, ଅତ୍ତନୋ ଞାତକେହି ‘ମଯଂ ପଟିଜଗ୍ଗିସ୍ସାମା’ତି ସାସନେ ପେସିତେପି ଏକଞାତକମ୍ପି ନ ଓଲୋକେସି, ଏଵଂ ଗୁଣସମ୍ପନ୍ନା ମେ ଧୀତା ଭଗଵା”ତି। “ଅନଚ୍ଛରିଯଂ, ମହାରାଜ, ଯଂ ଇଦାନି ତଯା ରକ୍ଖିଯମାନା ରାଜଧୀତା ପରିପକ୍କେ ଞାଣେ ଅତ୍ତାନଂ ରକ୍ଖେଯ୍ଯ, ଏସା ପୁବ୍ବେ ଅନାରକ୍ଖା ପବ୍ବତପାଦେ ଵିଚରମାନା ଅପରିପକ୍କେ ଞାଣେ ଅତ୍ତାନଂ ରକ୍ଖୀ”ତି ଵତ୍ଵା ଚନ୍ଦକିନ୍ନରୀଜାତକଂ (ଜା। ୧।୧୪।୧୮ ଆଦଯୋ) କଥେତ୍ଵା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ପକ୍କାମି।

ଦୁତିଯଦିଵସେ ପନ ନନ୍ଦସ୍ସ ରାଜକୁମାରସ୍ସ ଅଭିସେକଗେହପ୍ପଵେସନଵିଵାହମଙ୍ଗଲେସୁ ଵତ୍ତମାନେସୁ ତସ୍ସ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ଵା କୁମାରଂ ପତ୍ତଂ ଗାହାପେତ୍ଵା ପବ୍ବାଜେତୁକାମୋ ମଙ୍ଗଲଂ ଵତ୍ଵା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ପକ୍କାମି। ଜନପଦକଲ୍ଯାଣୀ କୁମାରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ଵା “ତୁଵଟଂ ଖୋ, ଅଯ୍ଯପୁତ୍ତ, ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ଯାସୀ”ତି ଵତ୍ଵା ଗୀଵଂ ପସାରେତ୍ଵା ଓଲୋକେସି। ସୋପି ଭଗଵନ୍ତଂ “ପତ୍ତଂ ଗଣ୍ହଥା”ତି ଵତ୍ତୁଂ ଅଵିସହମାନୋ ଵିହାରଂଯେଵ ଅଗମାସି, ତଂ ଅନିଚ୍ଛମାନଂଯେଵ ଭଗଵା ପବ୍ବାଜେସି। ଇତି ଭଗଵା କପିଲଵତ୍ଥୁଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ତତିଯଦିଵସେ ନନ୍ଦଂ ପବ୍ବାଜେସି।

ସତ୍ତମେ ଦିଵସେ ରାହୁଲମାତା କୁମାରଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ଵା ଭଗଵତୋ ସନ୍ତିକଂ ପେସେସି “ପସ୍ସ, ତାତ, ଏତଂ ଵୀସତିସହସ୍ସସମଣପରିଵୁତଂ ସୁଵଣ୍ଣଵଣ୍ଣଂ ବ୍ରହ୍ମରୂପଵଣ୍ଣଂ ସମଣଂ, ଅଯଂ ତେ ପିତା, ଏତସ୍ସ ମହନ୍ତା ନିଧଯୋ ଅହେସୁଂ, ତ୍ଯାସ୍ସ ନିକ୍ଖମନକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନ ପସ୍ସାମ, ଗଚ୍ଛ, ନଂ ଦାଯଜ୍ଜଂ ଯାଚାହି – ‘ଅହଂ ତାତ କୁମାରୋ ଅଭିସେକଂ ପତ୍ଵା ଚକ୍କଵତ୍ତୀ ଭଵିସ୍ସାମି, ଧନେନ ମେ ଅତ୍ଥୋ, ଧନଂ ମେ ଦେହି। ସାମିକୋ ହି ପୁତ୍ତୋ ପିତୁ ସନ୍ତକସ୍ସା’ତି”। କୁମାରୋ ଚ ଭଗଵତୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ପିତୁ ସିନେହଂ ପଟିଲଭିତ୍ଵା ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠୋ “ସୁଖା ତେ, ସମଣ, ଛାଯା”ତି ଵତ୍ଵା ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ବହୁଂ ଅତ୍ତନୋ ଅନୁରୂପଂ ଵଦନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠାସି। ଭଗଵା କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚୋ ଅନୁମୋଦନଂ କତ୍ଵା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ପକ୍କାମି। କୁମାରୋପି “ଦାଯଜ୍ଜଂ ମେ, ସମଣ, ଦେହି, ଦାଯଜ୍ଜଂ ମେ, ସମଣ, ଦେହୀ”ତି ଭଗଵନ୍ତଂ ଅନୁବନ୍ଧି। ଭଗଵା କୁମାରଂ ନ ନିଵତ୍ତାପେସି, ପରିଜନୋପି ଭଗଵତା ସଦ୍ଧିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ନିଵତ୍ତେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ଇତି ସୋ ଭଗଵତା ସଦ୍ଧିଂ ଆରାମମେଵ ଅଗମାସି।

ତତୋ ଭଗଵା ଚିନ୍ତେସି “ଯଂ ଅଯଂ ପିତୁ ସନ୍ତକଂ ଧନଂ ଇଚ୍ଛତି, ତଂ ଵଟ୍ଟାନୁଗତଂ ସଵିଘାତଂ, ହନ୍ଦସ୍ସ ବୋଧିମଣ୍ଡେ ପଟିଲଦ୍ଧଂ ସତ୍ତଵିଧଂ ଅରିଯଧନଂ ଦେମି, ଲୋକୁତ୍ତରଦାଯଜ୍ଜସ୍ସ ନଂ ସାମିକଂ କରୋମୀ”ତି ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଆମନ୍ତେସି “ତେନ ହି, ତ୍ଵଂ ସାରିପୁତ୍ତ, ରାହୁଲକୁମାରଂ ପବ୍ବାଜେହୀ”ତି। ଥେରୋ ତଂ ପବ୍ବାଜେସି। ପବ୍ବଜିତେ ପନ କୁମାରେ ରଞ୍ଞୋ ଅଧିମତ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ତଂ ଅଧିଵାସେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଭଗଵତୋ ନିଵେଦେତ୍ଵା “ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ, ଅଯ୍ଯା ମାତାପିତୂହି ଅନନୁଞ୍ଞାତଂ ପୁତ୍ତଂ ନ ପବ୍ବାଜେଯ୍ଯୁ”ନ୍ତି ଵରଂ ଯାଚି। ଭଗଵା ତସ୍ସ ତଂ ଵରଂ ଦତ୍ଵା ପୁନଦିଵସେ ରାଜନିଵେସନେ କତପାତରାସୋ ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନେନ ରଞ୍ଞା “ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ ଦୁକ୍କରକାରିକକାଲେ ଏକା ଦେଵତା ମଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ‘ପୁତ୍ତୋ ତେ କାଲକତୋ’ତି ଆହ, ତସ୍ସା ଵଚନଂ ଅସଦ୍ଦହନ୍ତୋ ‘ନ ମଯ୍ହଂ ପୁତ୍ତୋ ବୋଧିଂ ଅପ୍ପତ୍ଵା କାଲଂ କରୋତୀ’ତି ତଂ ପଟିକ୍ଖିପି”ନ୍ତି ଵୁତ୍ତେ “ଇଦାନି କିଂ ସଦ୍ଦହିସ୍ସଥ, ଯେ ତୁମ୍ହେ ପୁବ୍ବେପି ଅଟ୍ଠିକାନି ଦସ୍ସେତ୍ଵା ‘ପୁତ୍ତୋ ତେ ମତୋ’ତି ଵୁତ୍ତେ ନ ସଦ୍ଦହିତ୍ଥା”ତି ଇମିସ୍ସା ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଯା ମହାଧମ୍ମପାଲଜାତକଂ କଥେସି। କଥାପରିଯୋସାନେ ରାଜା ଅନାଗାମିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାସି।

ଇତି ଭଗଵା ପିତରଂ ତୀସୁ ଫଲେସୁ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ଵା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିଵୁତୋ ପୁନଦେଵ ରାଜଗହଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ଵେଳୁଵନେ ଵିହାସି। ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ଗହପତି ପଞ୍ଚହି ସକଟସତେହି ଭଣ୍ଡଂ ଆଦାଯ ରାଜଗହେ ଅତ୍ତନୋ ପିଯସହାଯକସ୍ସ ସେଟ୍ଠିନୋ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ତତ୍ଥ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗଵତୋ ଉପ୍ପନ୍ନଭାଵଂ ସୁତ୍ଵା ବଲଵପଚ୍ଚୂସସମଯେ ଦେଵତାନୁଭାଵେନ ଵିଵଟେନ ଦ୍ଵାରେନ ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ଵା ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ ଦୁତିଯଦିଵସେ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ମହାଦାନଂ ଦତ୍ଵା ସାଵତ୍ଥିଂ ଆଗମନତ୍ଥାଯ ସତ୍ଥୁ ପଟିଞ୍ଞଂ ଗହେତ୍ଵା ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ପଞ୍ଚଚତ୍ତାଲୀସଯୋଜନଟ୍ଠାନେ ସତସହସ୍ସଂ ସତସହସ୍ସଂ ଦତ୍ଵା ଯୋଜନିକେ ଯୋଜନିକେ ଵିହାରେ କାରେତ୍ଵା ଜେତଵନଂ କୋଟିସନ୍ଥାରେନ ଅଟ୍ଠାରସହିରଞ୍ଞକୋଟୀହି କିଣିତ୍ଵା ନଵକମ୍ମଂ ପଟ୍ଠପେସି। ସୋ ମଜ୍ଝେ ଦସବଲସ୍ସ ଗନ୍ଧକୁଟିଂ କାରେସି, ତଂ ପରିଵାରେତ୍ଵା ଅସୀତିମହାଥେରାନଂ ପାଟିଯେକ୍କସନ୍ନିଵେସନେ ଆଵାସେ ଏକକୂଟାଗାରଦ୍ଵିକୂଟାଗାରହଂସଵଟ୍ଟକଦୀଘସାଲାମଣ୍ଡପାଦିଵସେନ ସେସସେନାସନାନି ପୋକ୍ଖରଣୀଚଙ୍କମନରତ୍ତିଟ୍ଠାନଦିଵାଟ୍ଠାନାନି ଚାତି ଅଟ୍ଠାରସକୋଟିପରିଚ୍ଚାଗେନ ରମଣୀଯେ ଭୂମିଭାଗେ ମନୋରମଂ ଵିହାରଂ କାରାପେତ୍ଵା ଦସବଲସ୍ସ ଆଗମନତ୍ଥାଯ ଦୂତଂ ପେସେସି। ସତ୍ଥା ଦୂତସ୍ସ ଵଚନଂ ସୁତ୍ଵା ମହାଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିଵୁତୋ ରାଜଗହା ନିକ୍ଖମିତ୍ଵା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ସାଵତ୍ଥିନଗରଂ ପାପୁଣି।

ମହାସେଟ୍ଠିପି ଖୋ ୱିହାରମହଂ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ତଥାଗତସ୍ସ ଜେତୱନପ୍ପୱିସନଦିୱସେ ପୁତ୍ତଂ ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତଂ କତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତପଟିଯତ୍ତେହେୱ ପଞ୍ଚହି କୁମାରସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ପେସେସି। ସୋ ସପରିୱାରୋ ପଞ୍ଚୱଣ୍ଣୱତ୍ଥସମୁଜ୍ଜଲାନି ପଞ୍ଚ ଧଜସତାନି ଗହେତ୍ୱା ଦସବଲସ୍ସ ପୁରତୋ ଅହୋସି। ତେସଂ ପଚ୍ଛତୋ ମହାସୁଭଦ୍ଦା ଚୂଳସୁଭଦ୍ଦାତି ଦ୍ୱେ ସେଟ୍ଠିଧୀତରୋ ପଞ୍ଚହି କୁମାରିକାସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ପୁଣ୍ଣଘଟେ ଗହେତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିଂସୁ। ତାସଂ ପଚ୍ଛତୋ ସେଟ୍ଠିଭରିଯା ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତା ପଞ୍ଚହି ମାତୁଗାମସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ପୁଣ୍ଣପାତିଯୋ ଗହେତ୍ୱା ନିକ୍ଖମି। ସବ୍ବେସଂ ପଚ୍ଛତୋ ସଯଂ ମହାସେଟ୍ଠି ଅହତୱତ୍ଥନିୱତ୍ଥୋ ଅହତୱତ୍ଥନିୱତ୍ଥେହେୱ ପଞ୍ଚହି ସେଟ୍ଠିସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଞ୍ଛି। ଭଗୱା ଇମଂ ଉପାସକପରିସଂ ପୁରତୋ କତ୍ୱା ମହାଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ଅତ୍ତନୋ ସରୀରପ୍ପଭାଯ ସୁୱଣ୍ଣରସସେକପିଞ୍ଜରାନି ୱିଯ ୱନନ୍ତରାନି କୁରୁମାନୋ ଅନନ୍ତାଯ ବୁଦ୍ଧଲୀଳ୍ହାଯ ଅପଟିସମାଯ ବୁଦ୍ଧସିରିଯା ଜେତୱନୱିହାରଂ ପାୱିସି।

ଅଥ ନଂ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ପୁଚ୍ଛି – ''କଥାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଇମସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ପଟିପଜ୍ଜାମୀ''ତି। ତେନ ହି ଗହପତି ଇମଂ ୱିହାରଂ ଆଗତାନାଗତସ୍ସ ଚାତୁଦ୍ଦିସସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଦେହୀତି। ''ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ''ତି ମହାସେଟ୍ଠି ସୁୱଣ୍ଣଭିଙ୍କାରଂ ଆଦାଯ ଦସବଲସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଉଦକଂ ପାତେତ୍ୱା ''ଇମଂ ଜେତୱନୱିହାରଂ ଆଗତାନାଗତସ୍ସ ଚାତୁଦ୍ଦିସସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଦମ୍ମୀ''ତି ଅଦାସି। ସତ୍ଥା ୱିହାରଂ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଅନୁମୋଦନଂ କରୋନ୍ତୋ –

''ସୀତଂ ଉଣ୍ହଂ ପଟିହନ୍ତି, ତତୋ ୱାଳଅମିଗାନି ଚ;

ସରୀସପେ ଚ ମକସେ, ସିସିରେ ଚାପି ୱୁଟ୍ଠିଯୋ।

''ତତୋ ୱାତାତପୋ ଘୋରୋ, ସଞ୍ଜାତୋ ପଟିହଞ୍ଞତି;

ଲେଣତ୍ଥଞ୍ଚ ସୁଖତ୍ଥଞ୍ଚ, ଝାଯିତୁଞ୍ଚ ୱିପସ୍ସିତୁଂ।

''ୱିହାରଦାନଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ, ଅଗ୍ଗଂ ବୁଦ୍ଧେନ ୱଣ୍ଣିତଂ;

ତସ୍ମା ହି ପଣ୍ଡିତୋ ପୋସୋ, ସମ୍ପସ୍ସଂ ଅତ୍ଥମତ୍ତନୋ।

''ୱିହାରେ କାରଯେ ରମ୍ମେ, ୱାସଯେତ୍ଥ ବହୁସ୍ସୁତେ;

ତେସଂ ଅନ୍ନଞ୍ଚ ପାନଞ୍ଚ, ୱତ୍ଥସେନାସନାନି ଚ।

''ଦଦେଯ୍ୟ ଉଜୁଭୂତେସୁ, ୱିପ୍ପସନ୍ନେନ ଚେତସା;

ତେ ତସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତି, ସବ୍ବଦୁକ୍ଖାପନୂଦନଂ;

ଯଂ ସୋ ଧମ୍ମଂ ଇଧଞ୍ଞାଯ, ପରିନିବ୍ବାତି ଅନାସୱୋ''ତି। (ଚୂଳୱ। ୨୯୫) –

ୱିହାରାନିସଂସଂ କଥେସି। ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ଦୁତିଯଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ୱିହାରମହଂ ଆରଭି। ୱିସାଖାଯ ପାସାଦମହୋ ଚତୂହି ମାସେହି ନିଟ୍ଠିତୋ, ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ପନ ୱିହାରମହୋ ନୱହି ମାସେହି ନିଟ୍ଠାସି। ୱିହାରମହେପି ଅଟ୍ଠାରସେୱ କୋଟିଯୋ ପରିଚ୍ଚାଗଂ ଅଗମଂସୁ। ଇତି ଏକସ୍ମିଂଯେୱ ୱିହାରେ ଚତୁପଣ୍ଣାସକୋଟିସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଧନଂ ପରିଚ୍ଚଜି।

ଅତୀତେ ପନ ୱିପସ୍ସିସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ ପୁନବ୍ବସୁମିତ୍ତୋ ନାମ ସେଟ୍ଠି ସୁୱଣ୍ଣିଟ୍ଠକାସନ୍ଥାରେନ କିଣିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂଯେୱ ଠାନେ ଯୋଜନପ୍ପମାଣଂ ସଙ୍ଘାରାମଂ କାରେସି। ସିଖିସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ ସିରିୱଡ୍ଢୋ ନାମ ସେଟ୍ଠି ସୁୱଣ୍ଣଫାଲସନ୍ଥାରେନ କିଣିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂଯେୱ ଠାନେ ତିଗାୱୁତପ୍ପମାଣଂ ସଙ୍ଘାରାମଂ କାରେସି। ୱେସ୍ସଭୁସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ ସୋତ୍ଥିଜୋ ନାମ ସେଟ୍ଠି ସୁୱଣ୍ଣହତ୍ଥିପଦସନ୍ଥାରେନ କିଣିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂଯେୱ ଠାନେ ଅଡ୍ଢଯୋଜନପ୍ପମାଣଂ ସଙ୍ଘାରାମଂ କାରେସି। କକୁସନ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ ଅଚ୍ଚୁତୋ ନାମ ସେଟ୍ଠି ସୁୱଣ୍ଣିଟ୍ଠକାସନ୍ଥାରେନ କିଣିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂଯେୱ ଠାନେ ଗାୱୁତପ୍ପମାଣଂ ସଙ୍ଘାରାମଂ କାରେସି। କୋଣାଗମନସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ ଉଗ୍ଗୋ ନାମ ସେଟ୍ଠି ସୁୱଣ୍ଣକଚ୍ଛପସନ୍ଥାରେନ କିଣିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂଯେୱ ଠାନେ ଅଡ୍ଢଗାୱୁତପ୍ପମାଣଂ ସଙ୍ଘାରାମଂ କାରେସି। କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ ସୁମଙ୍ଗଲୋ ନାମ ସେଟ୍ଠି ସୁୱଣ୍ଣକଟ୍ଟିସନ୍ଥାରେନ କିଣିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂଯେୱ ଠାନେ

ସୋଢଅସକରୀସପ୍ପମାଣଂ ସଙ୍ଘାରାମଂ କାରେସି। ଅମ୍ହାକଂ ପନ ଭଗଵତୋ କାଲେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ନାମ ସେଟ୍ଠି କହାପଣକୋଟିସନ୍ଥାରେନ କିଣିତ୍ଵା ତସ୍ମିଂଯେଵ ଠାନେ ଅଟ୍ଠକରୀସପ୍ପମାଣଂ ସଙ୍ଘାରାମଂ କାରେସି। ଇଦଂ କିର ଠାନଂ ସବ୍ବବୁଦ୍ଧାନଂ ଅଵିଜହିତଟ୍ଠାନମେଵ।

ଇତି ମହାବୋଧିମଣ୍ଡେ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତପ୍ପତ୍ତିତୋ ଯାଵ ମହାପରିନିବ୍ବାନମଞ୍ଚା ଯସ୍ମିଂ ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ ଭଗଵା ଵିହାସି, ଇଦଂ ସନ୍ତିକେନିଦାନଂ ନାମ, ତସ୍ସ ଵସେନ ସବ୍ବଜାତକାନି ଵଣ୍ଣୟିସ୍ସାମ।

ନିଦାନକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧। ଏକକନିପାତୋ

୧। ଅପଣ୍ଣକୱଗ୍ଗୋ

୧। ଅପଣ୍ଣକଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଇମଂ ତାୱ ଅପଣ୍ଣକଧମ୍ମଦେସନଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ଜେତୱନମହାୱିହାରେ ୱିହରନ୍ତୋ କଥେସି। କଂ ପନ ଆରବ୍ଭ ଅଯଂ କଥା ସମୁଟ୍ଠିତାତି? ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ସହାଯକେ ପଞ୍ଚସତେ ତିତ୍ଥିଯସାୱକେ। ଏକସ୍ମିଞ୍ହି ଦିୱସେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ସେଟ୍ଠି ଅତ୍ତନୋ ସହାଯକେ ପଞ୍ଚସତେ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯସାୱକେ ଆଦାଯ ବହୁଂ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନଞ୍ଚେୱ ସପ୍ପିତେଲମଧୁଫାଣିତୱତ୍ଥଚ୍ଛାଦନାନି ଚ ଗାହାପେତ୍ୱା ଜେତୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜେତ୍ୱା ଭେସଜ୍ଜାନି ଚେୱ ୱତ୍ଥାନି ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଛ ନିସଜ୍ଜାଦୋସେ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ତେପି ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯସାୱକା ତଥାଗତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦସସ୍ସିରିକଂ ମୁଖଂ, ଲକ୍ଖଣାନୁବ୍ୟଞ୍ଜନପଟିମଣ୍ଡିତଂ ବ୍ୟାମପ୍ପଭାପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମକାଯଂ, ଆୱେଳଆୱେଳଆ ଯମକଯମକା ହୁତ୍ୱା ନିଚ୍ଛରନ୍ତିଯୋ ଘନବୁଦ୍ଧରସ୍ମିଯୋ ଚ ଓଲୋକଯମାନା ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ସମୀପେଯେୱ ନିସୀଦିଂସୁ।

ଅଥ ନେସଂ ସତ୍ଥା ମନୋସିଲାତଲେ ସୀହନାଦଂ ନଦନ୍ତୋ ତରୁଣସୀହୋ ୱିଯ ଗଜ୍ଜନ୍ତୋ ପାୱୁସ୍ସକମେଘୋ ୱିଯ ଚ ଆକାସଗଙ୍ଗଂ ଓତାରେନ୍ତୋ ୱିଯ ଚ ରତନଦାମଂ ଗନ୍ଥେନ୍ତୋ ୱିଯ ଚ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତେନ ସୱନୀଯେନ କମନୀଯେନ ବ୍ରହ୍ମସ୍ସରେନ ନାନାନଯୱିଚିତ୍ତଂ ମଧୁରଧମ୍ମକଥଂ କଥେସି। ତେ ସତ୍ଥୁ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ଉଟ୍ଠାଯ ଦସବଲଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯସରଣଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧଂ ସରଣଂ ଅଗମଂସୁ। ତେ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନିଚ୍ଚକାଲଂ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକେନ ସଦ୍ଧିଂ ଗନ୍ଧମାଲାଦିହତ୍ଥା ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତି, ଦାନଂ ଦେନ୍ତି, ସୀଲଂ ରକ୍ଖନ୍ତି, ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି।

ଅଥ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିତୋ ପୁନଦେୱ ରାଜଗହଂ ଅଗମାସି। ତେ ତଥାଗତସ୍ସ ଗତକାଲେ ତଂ ସରଣଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ପୁନ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯସରଣଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ମୂଲଟ୍ଠାନେଯେୱ ପତିଟ୍ଠିତା। ଭଗୱାପି ସତ୍ତଟ୍ଠ ମାସେ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ପୁନ ଜେତୱନମେୱ ଅଗମାସି। ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ପୁନପି ତେ ଆଦାଯ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜେତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ତେପି ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଅଥ ନେସଂ ତଥାଗତେ ଚାରିକଂ ପକ୍କନ୍ତେ ଗହିତସରଣଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ପୁନ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯସରଣମେୱ ଗହେତ୍ୱା ମୂଲେ ପତିଟ୍ଠିତଭାୱଂ ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସି।

ଭଗୱା ଅପରିମିତକପ୍ପକୋଟିଯୋ ନିରନ୍ତରଂ ପୱତ୍ତିତୱଚୀସୁଚରିତାନୁଭାୱେନ ଦିବ୍ବଗନ୍ଧଗନ୍ଧିତଂ ନାନାଗନ୍ଧପୂରିତଂ ରତନକରଣ୍ଡକଂ ୱିୱରନ୍ତୋ ୱିଯ ମୁଖପଦୁମଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ମଧୁରସ୍ସରଂ ନିଚ୍ଛାରେନ୍ତୋ ''ସଚ୍ଚଂ କିର ତୁମ୍ହେ ଉପାସକା ତୀଣି ସରଣାନି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯସରଣଂ ଗତା''ତି ପୁଚ୍ଛି। ଅଥ ତେହି ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତେହି ''ସଚ୍ଚଂ ଭଗୱା''ତି ୱୁତ୍ତେ ସତ୍ଥା ''ଉପାସକା ହେଟ୍ଠା ଅୱୀଚିଂ ଉପରି ଭୱଗ୍ଗଂ ପରିଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା ତିରିଯଂ ଅପରିମାଣାସୁ ଲୋକଧାତୂସୁ ସୀଲାଦୀହି ଗୁଣେହି ବୁଦ୍ଧେନ ସଦିସୋ ନାମ ନତ୍ଥି, କୁତୋ ଅଧିକତରୋ''ତି। ''ଯାୱତା, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତା ଅପଦା ୱା ଦ୍ୱିପଦା ୱା ଚତୁପ୍ପଦା ୱା ବହୁପ୍ପଦା ୱା, ତଥାଗତୋ ତେସଂ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାଯତି (ସଂ। ନି। ୫।୧୩୯; ଅ। ନି। ୪।୩୪), ଯଂ କିଞ୍ଚି ୱିତ୍ତଂ ଇଧ ୱା ହୁରଂ ୱା...ପେ... (ଖୁ। ପା। ୬।୩; ସୁ। ନି। ୨୨୬) ଅଗ୍ଗତୋ ୱେ ପସନ୍ନାନ''ନ୍ତିଆଦୀହି (ଅ। ନି। ୪।୩୪; ଇତିୱୁ। ୯୦) ସୁତ୍ତେହି ପକାସିତେ ରତନତ୍ତଯଗୁଣେ ପକାସେତ୍ୱା ''ଏୱଂ ଉତ୍ତମଗୁଣେହି ସମନ୍ନାଗତଂ ରତନତ୍ତଯଂ ସରଣଂ ଗତା ଉପାସକା ୱା ଉପାସିକା ୱା ନିରଯାଦୀସୁ ନିବ୍ବତ୍ତକା ନାମ ନତ୍ଥି, ଅପାଯନିବ୍ବତ୍ତିତୋ ପନ ମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ଦେୱଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ମହାସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ତୁମ୍ହେହି ଏୱରୂପଂ ସରଣଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯସରଣଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେହି ଅଯୁତ୍ତଂ କତ''ନ୍ତି ଆହ।

ଏତ୍ଥ ଚ ତୀଣି ରତନାନି ମୋକ୍ଖୱସେନ ଉତ୍ତମୱସେନ ସରଣଗତାନଂ ଅପାଯେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତିଯା ଅଭାୱଦୀପନତ୍ଥଂ ଇମାନି ସୁତ୍ତାନି ଦସ୍ସେତବ୍ବାନି –

''ଯେ କେଚି ବୁଦ୍ଧଂ ସରଣଂ ଗତାସେ, ନ ତେ ଗମିସ୍ସନ୍ତି ଅପାଯଭୂମିଂ;

ପହାଯ ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ଦେୱକାଯଂ ପରିପୂରେସ୍ସନ୍ତି। (ଦୀ। ନି। ୨।୩୩୨; ସଂ। ନି। ୧।୩୭);

''ଯେ କେଚି ଧମ୍ମଂ ସରଣଂ ଗତାସେ, ନ ତେ ଗମିସ୍ସନ୍ତି ଅପାଯଭୂମିଂ;

ପହାଯ ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ଦେୱକାଯଂ ପରିପୂରେସ୍ସନ୍ତି।

‘‘ଯେ କେଚି ସଙ୍ଘଂ ସରଣଂ ଗତାସେ, ନ ତେ ଗମିସ୍ସନ୍ତି ଅପାଯଭୂମିଂ;

ପହାଯ ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ଦେୱକାଯଂ ପରିପୂରେସ୍ସନ୍ତି।

‘‘ବହୁଂ ୱେ ସରଣଂ ଯନ୍ତି, ପବ୍ବତାନି ୱନାନି ଚ;

ଆରାମରୁକ୍ଖଚେତ୍ୟାନି, ମନୁସ୍ସା ଭଯତଜ୍ଜିତା।

‘‘ନେତଂ ଖୋ ସରଣଂ ଖେମଂ, ନେତଂ ସରଣମୁତ୍ତମଂ;

ନେତଂ ସରଣମାଗମ୍ମ, ସବ୍ବଦୁକ୍ଖା ପମୁଚ୍ଚତି।

‘‘ଯୋ ଚ ବୁଦ୍ଧଞ୍ଚ ଧମ୍ମଞ୍ଚ, ସଙ୍ଘଞ୍ଚ ସରଣଂ ଗତୋ;

ଚତ୍ତାରି ଅରିଯସଚ୍ଚାନି, ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ପସ୍ସତି।

‘‘ଦୁକ୍ଖଂ ଦୁକ୍ଖସମୁପ୍ପାଦଂ, ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ଅତିକ୍କମଂ;

ଅରିଯଞ୍ଚଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ, ଦୁକ୍ଖୂପସମଗାମିନଂ।

‘‘ଏତଂ ଖୋ ସରଣଂ ଖେମଂ, ଏତଂ ସରଣମୁତ୍ତମଂ;

ଏତଂ ସରଣମାଗମ୍ମ, ସବ୍ବଦୁକ୍ଖା ପମୁଚ୍ଚତୀ’’ତି। (ଧ। ପ। ୧୮୮-୧୯୨);

ନ କେୱଲଞ୍ଚ ନେସଂ ସତ୍ଥା ଏତ୍ତକଂଯେୱ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି, ଅପିଚ ଖୋ ‘‘ଉପାସକା ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତିକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ନାମ, ଧମ୍ମାନୁସ୍ସତିକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ନାମ, ସଙ୍ଘାନୁସ୍ସତିକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ନାମ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଂ ଦେତି, ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ଦେତି, ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗଂ ଦେତି, ସକଦାଗାମିଫଲଂ ଦେତି, ଅନାଗାମିମଗ୍ଗଂ ଦେତି, ଅନାଗାମିଫଲଂ ଦେତି, ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ଦେତି, ଅରହତ୍ତଫଲଂ ଦେତୀ’’ତିଏୱମାଦୀହିପି ନଯେହି ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ‘‘ଏୱରୂପଂ ନାମ ସରଣଂ ଭିନ୍ଦନ୍ତେହି ଅଯୁତ୍ତଂ ତୁମ୍ହେହି କତ’’ନ୍ତି ଆହ। ଏତ୍ଥ ଚ ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତିକମ୍ମଟ୍ଠାନାଦୀନଂ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗାଦିପ୍ପଦାନଂ ‘‘ଏକଧମ୍ମୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭାୱିତୋ ବହୁଲୀକତୋ ଏକନ୍ତନିବ୍ବିଦାଯ ୱିରାଗାଯ ନିରୋଧାଯ ଉପସମାଯ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ସମ୍ବୋଧାଯ ନିବ୍ବାନାଯ ସଂୱତ୍ତତି। କତମୋ ଏକଧମ୍ମୋ? ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତୀ’’ତିଏୱମାଦୀହି (ଅ। ନି। ୧।୨୯୬) ସୁତ୍ତେହି ଦୀପେତବ୍ବଂ।

ଏୱଂ ଭଗୱା ନାନପ୍ପକାରେହି ଉପାସକେ ଓୱଦିତ୍ୱା ‘‘ଉପାସକା ପୁବ୍ବେପି ମନୁସ୍ସା ଅସରଣଂ ‘ସରଣ’ନ୍ତି ତକ୍କଗ୍ଗାହେନ ୱିରଦ୍ଧଗ୍ଗାହେନ ଗହେତ୍ୱା ଅମନୁସ୍ସପରିଗ୍ଗହିତେ କନ୍ତାରେ ଯକ୍ଖଭକ୍ଖା ହୁତ୍ୱା ମହାୱିନାସଂ ପତ୍ତା, ଅପଣ୍ଣକଗ୍ଗାହଂ ପନ ଏକଂସିକଗ୍ଗାହଂ ଅୱିରଦ୍ଧଗ୍ଗାହଂ ଗହିତମନୁସ୍ସା ତସ୍ମିଂଯେୱ କନ୍ତାରେ ସୋତ୍ଥିଭାୱଂ ପତ୍ତା’’ତି ୱତ୍ୱା ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ଅଥ ଖୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ଗହପତି ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଭିତ୍ଥୱିତ୍ୱା ସିରସ୍ମିଂ ଅଞ୍ଜଲିଂ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଏୱମାହ ‘‘ଭନ୍ତେ, ଇଦାନି ତାୱ ଇମେସଂ ଉପାସକାନଂ ଉତ୍ତମସରଣଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ତକ୍କଗ୍ଗହଣଂ ଅମ୍ହାକଂ ପାକଟଂ, ପୁବ୍ବେ ପନ ଅମନୁସ୍ସପରିଗ୍ଗହିତେ କନ୍ତାରେ ତକ୍କିକାନଂ ୱିନାସୋ, ଅପଣ୍ଣକଗ୍ଗାହଂ ଗହିତମନୁସ୍ସାନଞ୍ଚ ସୋତ୍ଥିଭାୱୋ ଅମ୍ହାକଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ, ତୁମ୍ହାକମେୱ ପାକଟୋ, ସାଧୁ ୱତ ନୋ ଭଗୱା ଆକାସେ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦଂ ଉଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ୱିଯ ଇମଂ କାରଣଂ ପାକଟଂ କରୋତୂ’’ତି। ଅଥ ଭଗୱା ‘‘ମଯା ଖୋ, ଗହପତି, ଅପରିମିତକାଲଂ ଦସ ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ଲୋକସ୍ସ କଙ୍ଖଚ୍ଛେଦନତ୍ଥମେୱ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ପଟିୱିଦ୍ଧଂ, ସୀହୱସାଯ ସୁୱଣ୍ଣନାଳିଂ ପୂରେନ୍ତୋ ୱିଯ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ସୋତଂ ଓଦହିତ୍ୱା ସୁଣୋହୀ’’ତି ସେଟ୍ଠିନୋ ସତୁପ୍ପାଦଂ ଜନେତ୍ୱା ହିମଗବ୍ଭଂ ପଦାଲେତ୍ୱା ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦଂ ନୀହରନ୍ତୋ ୱିଯ ଭୱନ୍ତରେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକାରଣଂ ପାକଟଂ ଅକାସି।

ଅତୀତେ କାସିରଟ୍ଠେ ବାରାଣସିନଗରେ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ ନାମ ରାଜା ଅହୋସି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ସତ୍ଥୱାହକୁଲେ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗହେତ୍ୱା ଦସମାସଚ୍ଚଯେନ ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ପଞ୍ଚହି ସକଟସତେହି ୱଣିଜ୍ଜଂ କରୋନ୍ତୋ ୱିଚରତି। ସୋ କଦାଚି ପୁବ୍ବନ୍ତତୋ ଅପରନ୍ତଂ ଗଚ୍ଛତି,

କଦାଚି ଅପରନ୍ତତୋ ପୁବ୍ବନ୍ତଂ। ବାରାଣସିୟଂଯେୱ ଅଞ୍ଞୋପି ସତ୍ଥୱାହପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ଥି ବାଲୋ ଅବ୍ୟତ୍ତୋ ଅନୁପାୟକୁସଲୋ। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ବାରାଣସିତୋ ମହଗ୍ଘଂ ଭଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ସକଟସତାନି ପୂରେତ୍ୱା ଗମନସଜ୍ଜାନି କତ୍ୱା ଠପେସି। ସୋପି ବାଲସତ୍ଥୱାହପୁତ୍ତୋ ତଥେୱ ପଞ୍ଚ ସକଟସତାନି ପୂରେତ୍ୱା ଗମନସଜ୍ଜାନି କତ୍ୱା ଠପେସି।

ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ସଚେ ଅୟଂ ବାଲସତ୍ଥୱାହପୁତ୍ତୋ ମୟା ସଦ୍ଧିଂଯେୱ ଗମିସ୍ସତି, ସକଟସହସ୍ସେ ଏକତୋ ମଗ୍ଗଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ମଗ୍ଗୋପି ନପ୍ପହୋସ୍ସତି, ମନୁସ୍ସାନଂ ଦାରୁଦକାଦୀନିପି, ବଲିବଦ୍ଦାନଂ ତିଣାନିପି ଦୁଲ୍ଲଭାନି ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ଏତେନ ୱା ମୟା ୱା ପୁରତୋ ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ସୋ ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ‘‘ଦ୍ୱୀହିପି ଅମ୍ହେହି ଏକତୋ ଗନ୍ତୁଂ ନ ସକ୍କା, କିଂ ତ୍ୱଂ ପୁରତୋ ଗମିସ୍ସସି, ଉଦାହୁ ପଚ୍ଛତୋ’’ତି ଆହ। ସୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ମୟି ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ବହୂ ଆନିସଂସା, ମଗ୍ଗେନ ଅଭିନ୍ନେନେୱ ଗମିସ୍ସାମି, ଗୋଣା ଅନାମଟ୍ଠତିଣଂ ଖାଦିସ୍ସନ୍ତି, ମନୁସ୍ସାନଂ ଅନାମଟ୍ଠଂ ସୂପେୟ୍ୟପଣ୍ଣଂ ଭୱିସ୍ସତି, ପସନ୍ନଂ ଉଦକଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଯଥାରୁଚିଂ ଅଗ୍ଘଂ ଠପେତ୍ୱା ଭଣ୍ଡଂ ୱିକ୍କିଣିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ଅହଂ, ସମ୍ମ, ପୁରତୋ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ପଚ୍ଛତୋ ଗମନେ ବହୂ ଆନିସଂସେ ଅଦ୍ଦସ। ଏୱଂ ହିସ୍ସ ଅହୋସି – ‘‘ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ମଗ୍ଗେ ୱିସମଟ୍ଠାନଂ ସମଂ କରିସ୍ସନ୍ତି, ଅହଂ ତେହି ଗତମଗ୍ଗେନ ଗମିସ୍ସାମି, ପୁରତୋ ଗତେହି ବଲିବଦ୍ଦେହି ପରିଣତଥଦ୍ଧତିଣେ ଖାଦିତେ ମମ ଗୋଣା ପୁନ ଉଟ୍ଠିତାନି ମଧୁରତିଣାନି ଖାଦିସ୍ସନ୍ତି, ଗହିତପଣ୍ଣଟ୍ଠାନତୋ ଉଟ୍ଠିତଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ସୂପେୟ୍ୟପଣ୍ଣଂ ମଧୁରଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଅନୁଦକେ ଠାନେ ଆୱାଟଂ ଖଣିତ୍ୱା ଏତେ ଉଦକଂ ଉପ୍ପାଦେସ୍ସନ୍ତି, ତେହି କତେସୁ ଆୱାଟେସୁ ମୟଂ ଉଦକଂ ପିୱିସ୍ସାମ, ଅଗ୍ଘଟ୍ଠପନଂ ନାମ ମନୁସ୍ସାନଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପନସଦିସଂ, ଅହଂ ପଚ୍ଛତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏତେହି ଠପିତଗ୍ଘେନ ଭଣ୍ଡଂ ୱିକ୍କିଣିସ୍ସାମୀ’’ତି। ଅଥ ସୋ ଏତ୍ତକେ ଆନିସଂସେ ଦିସ୍ୱା ‘‘ସମ୍ମ, ତ୍ୱଂ ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛାହୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ସାଧୁ, ସମ୍ମା’’ତି ବାଲସତ୍ଥୱାହୋ ସକଟାନି ଯୋଜେତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ମନୁସ୍ସାୱାସଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା କନ୍ତାରମୁଖଂ ପାପୁଣି।

କନ୍ତାରଂ ନାମ – ଚୋରକନ୍ତାରଂ, ୱାଳକନ୍ତାରଂ, ନିରୁଦକକନ୍ତାରଂ, ଅମନୁସ୍ସକନ୍ତାରଂ, ଅପ୍ପଭକ୍ଖକନ୍ତାରନ୍ତି ପଞ୍ଚୱିଧଂ। ତତ୍ଥ ଚୋରେହି ଅଧିଟ୍ଠିତମଗ୍ଗୋ ଚୋରକନ୍ତାରଂ ନାମ। ସୀହାଦୀହି ଅଧିଟ୍ଠିତମଗ୍ଗୋ ୱାଳକନ୍ତାରଂ ନାମ। ଯତ୍ଥ ନ୍ହାୟିତୁଂ ୱା ପାତୁଂ ୱା ଉଦକଂ ନତ୍ଥି, ଇଦଂ ନିରୁଦକକନ୍ତାରଂ ନାମ। ଅମନୁସ୍ସାଧିଟ୍ଠିତଂ ଅମନୁସ୍ସକନ୍ତାରଂ ନାମ। ମୂଲଖାଦନୀୟାଦିୱିରହିତଂ ଅପ୍ପଭକ୍ଖକନ୍ତାରଂ ନାମ। ଇମସ୍ମିଂ ପଞ୍ଚୱିଧେ କନ୍ତାରେ ତଂ କନ୍ତାରଂ ନିରୁଦକକନ୍ତାରଞ୍ଚେୱ ଅମନୁସ୍ସକନ୍ତାରଞ୍ଚ। ତସ୍ମା ସୋ ବାଲସତ୍ଥୱାହପୁତ୍ତୋ ସକଟେସୁ ମହନ୍ତମହନ୍ତା ଚାଟିୟୋ ଠପେତ୍ୱା ଉଦକସ୍ସ ପୂରାପେତ୍ୱା ସଟ୍ଠିୟୋଜନିକଂ କନ୍ତାରଂ ପଟିପଜ୍ଜି।

ଅଥସ୍ସ କନ୍ତାରମଜ୍ଝଂ ଗତକାଲେ କନ୍ତାରେ ଅଧିୱତ୍ଥୟକ୍ଖୋ ‘‘ଇମେହି ମନୁସ୍ସେହି ଗହିତଂ ଉଦକଂ ଛଡ୍ଡାପେତ୍ୱା ଦୁବ୍ବଲେ କତ୍ୱା ସବ୍ବେୱ ନେ ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ସବ୍ବସେତତରୁଣବଲିବଦ୍ଦୟୁତ୍ତଂ ମନୋରମଂ ଯାନକଂ ମାପେତ୍ୱା ଧନୁକଲାପଫଲକାୱୁଧହତ୍ଥେହି ଦସହି ଦ୍ୱାଦସହି ଅମନୁସ୍ସେହି ପରିୱୁତୋ ଉପ୍ପଲକୁମୁଦାନି ପିଳନ୍ଧିତ୍ୱା ଅଲ୍ଲକେସୋ ଅଲ୍ଲୱତ୍ଥୋ ଇସ୍ସରପୁରିସୋ ୱିୟ ତସ୍ମିଂ ଯାନକେ ନିସୀଦିତ୍ୱା କଦ୍ଦମମକ୍ଖିତେହି ଚକ୍କେହି ପଟିପଥଂ ଅଗମାସି। ପରିୱାରଅମନୁସ୍ସାପିସ୍ସ ପୁରତୋ ଚ ପଚ୍ଛତୋ ଚ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଅଲ୍ଲକେସା ଅଲ୍ଲୱତ୍ଥା ଉପ୍ପଲକୁମୁଦମାଲା ପିଳନ୍ଧିତ୍ୱା ପଦୁମପୁଣ୍ଡରୀକକଲାପେ ଗହେତ୍ୱା ଭିସମୁଳାଲାନି ଖାଦନ୍ତା ଉଦକବିନ୍ଦୂହି ଚେୱ କଲଲେହି ଚ ପଗ୍ଘରନ୍ତେହି ଅଗମଂସୁ। ସତ୍ଥୱାହା ଚ ନାମ ଯଦା ଧୁରୱାତୋ ୱାୟତି, ତଦା ଯାନକେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାକପରିୱୁତା ରଜଂ ପରିହରନ୍ତା ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଯଦା ପଚ୍ଛତୋ ୱାତୋ ୱାୟତି, ତଦା ତେନେୱ ନୟେନ ପଚ୍ଛତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତଦା ପନ ଧୁରୱାତୋ ଅହୋସି, ତସ୍ମା ସୋ ସତ୍ଥୱାହପୁତ୍ତୋ ପୁରତୋ ଅଗମାସି।

ୟକ୍ଖୋ ତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଯାନକଂ ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମାପେତ୍ୱା ‘‘କହଂ ଗଚ୍ଛଥା’’ତି ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସନ୍ଥାରଂ ଅକାସି। ସତ୍ଥୱାହୋପି ଅତ୍ତନୋ ଯାନକଂ ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମାପେତ୍ୱା ସକଟାନଂ ଗମନୋକାସଂ ଦତ୍ୱା ଏକମନ୍ତେ ଠିତୋ ତଂ ୟକ୍ଖଂ ଅୱୋଚ ‘‘ଭୋ, ଅମ୍ହେ ତାୱ ବାରାଣସିତୋ ଆଗଚ୍ଛାମ। ତୁମ୍ହେ ପନ ଉପ୍ପଲକୁମୁଦାନି ପିଳନ୍ଧିତ୍ୱା ପଦୁମପୁଣ୍ଡରୀକହତ୍ଥା ଭିସମୁଳାଲାନି ଖାଦନ୍ତା କଦ୍ଦମମକ୍ଖିତା ଉଦକବିନ୍ଦୂହି ପଗ୍ଘରନ୍ତେହି ଆଗଚ୍ଛଥ। କିଂ ନୁ ଖୋ ତୁମ୍ହେହି ଆଗତମଗ୍ଗେ ଦେୱୋ ୱସ୍ସତି, ଉପ୍ପଲାଦିସଞ୍ଛନ୍ନାନି ୱା ସରାନି ଅତ୍ଥୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ୟକ୍ଖୋ ତସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ସମ୍ମ, କିଂ ନାମେତଂ କଥେସି। ଏସା ନୀଲୱନରାଜି ପଞ୍ଞାୟତି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସକଲଂ ଅରଞ୍ଞଂ ଏକୋଦକଂ, ନିବଦ୍ଧଂ ଦେୱୋ ୱସ୍ସତି, କନ୍ଦରା ପୂରା, ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ପଦୁମାଦିସଞ୍ଛନ୍ନାନି ସରାନି ଅତ୍ଥୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ପଟିପାଟିୟା ଗଚ୍ଛନ୍ତେସୁ ସକଟେସୁ ‘‘ଇମାନି ସକଟାନି ଆଦାୟ କହଂ ଗଚ୍ଛଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଅସୁକଜନପଦଂ ନାମା’’ତି। ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ଚିମସ୍ମିଞ୍ଚ ସକଟେ କିଂ ନାମ ଭଣ୍ଡ’’ନ୍ତି? ‘‘ଅସୁକଞ୍ଚ ଅସୁକଞ୍ଚା’’ତି। ‘‘ପଚ୍ଛତୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ସକଟଂ ଅତିୱିୟ ଗରୁକଂ ହୁତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛତି, ଏତସ୍ମିଂ କିଂ ଭଣ୍ଡ’’ନ୍ତି? ‘‘ଉଦକଂ ଏତ୍ଥା’’ତି। ‘‘ପରତୋ ତାୱ ଉଦକଂ ଆନେନ୍ତେହି ୱୋ ମନାପଂ କତଂ, ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପନ ଉଦକେନ କିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ପୁରତୋ ବହୁ ଉଦକଂ, ଚାଟିୟୋ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଉଦକଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ସୁଖେନ ଗଚ୍ଛଥା’’ତି ଆହ। ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହେ ଗଚ୍ଛଥ, ଅମ୍ହାକଂ ପପଞ୍ଚୋ ହୋତୀ’’ତି ଥୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେସଂ ଅଦସ୍ସନଂ ପତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୟକ୍ଖନଗରମେୱ ଅଗମାସି।

ସୋପି ବାଲସତ୍ଥୱାହୋ ଅତ୍ତନୋ ବାଲତାଯ ଯକ୍ଖସ୍ସ ୱଚନଂ ଗହେତ୍ୱା ଚାଟିଯୋ ଭିନ୍ଦାପେତ୍ୱା ପସତମତ୍ତମ୍ପି ଉଦକଂ ଅନୱସେସେତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଛଡ୍ଡାପେତ୍ୱା ସକଟାନି ପାଜାପେସି, ପୁରତୋ ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି ଉଦକଂ ନାହୋସି, ମନୁସ୍ସା ପାନୀଯଂ ଅଲଭନ୍ତା କିଲମିଂସୁ। ତେ ଯାୱ ସୂରିଯତ୍ଥଙ୍ଗମନା ଗନ୍ତ୍ୱା ସକଟାନି ମୋଚେତ୍ୱା ପରିୱଟ୍ଟକେନ ଠପେତ୍ୱା ଗୋଣେ ଚକ୍କେସୁ ବନ୍ଧିଂସୁ। ନେୱ ଗୋଣାନଂ ଉଦକଂ ଅହୋସି, ନ ମନୁସ୍ସାନଂ ଯାଗୁଭତ୍ତଂ ୱା। ଦୁବ୍ବଲମନୁସ୍ସା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ସଯିଂସୁ। ରତ୍ତିଭାଗସମନନ୍ତରେ ଯକ୍ଖା ଯକ୍ଖନଗରତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବେପି ଗୋଣେ ଚ ମନୁସ୍ସେ ଚ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେତ୍ୱା ମଂସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠୀନି ଅୱସେସେତ୍ୱା ଅଗମଂସୁ। ଏୱମେକଂ ବାଲସତ୍ଥୱାହପୁତ୍ତଂ ନିସ୍ସାଯ ସବ୍ବେପି ତେ ୱିନାସଂ ପାପୁଣିଂସୁ, ହତ୍ଥଟ୍ଠିକାଦୀନି ଦିସାୱିଦିସାସୁ ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣାନି ଅହେସୁଂ। ପଞ୍ଚ ସକଟସତାନି ଯଥାପୂରିତାନେୱ ଅଟ୍ଠଂସୁ।

ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଖୋ ବାଲସତ୍ଥୱାହପୁତ୍ତସ୍ସ ନିକ୍ଖନ୍ତଦିୱସତୋ ମାସଡ୍ଢମାସଂ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ପଞ୍ଚହି ସକଟସତେହି ନଗରା ନିକ୍ଖମ୍ମ ଅନୁପୁବ୍ବେନ କନ୍ତାରମୁଖଂ ପାପୁଣି। ସୋ ତତ୍ଥ ଉଦକଚାଟିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ବହୁଂ ଉଦକଂ ଆଦାଯ ଖନ୍ଧାୱାରେ ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ମନୁସ୍ସେ ସନ୍ନିପାତେତ୍ୱା ଏୱମାହ ‘‘ତୁମ୍ହେ ମଂ ଅନାପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ପସତମତ୍ତମ୍ପି ଉଦକଂ ମା ୱଳଞ୍ଜଯିତ୍ଥ, କନ୍ତାରେ ୱିସରୁକ୍ଖା ନାମ ହୋନ୍ତି, ପତ୍ତଂ ୱା ପୁପ୍ଫଂ ୱା ଫଲଂ ୱା ତୁମ୍ହେହି ପୁବ୍ବେ ଅଖାଦିତପୁବ୍ବଂ ମଂ ଅନାପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ମା ଖାଦିତ୍ଥା’’ତି। ଏୱଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ପଞ୍ଚହି ସକଟସତେହି କନ୍ତାରଂ ପଟିପଜ୍ଜି। ତସ୍ମିଂ କନ୍ତାରମଜ୍ଝଂ ସମ୍ପତ୍ତେ ସୋ ଯକ୍ଖୋ ପୁରିମନଯେନେୱ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପଟିପଥେ ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱାୱ ଅଞ୍ଞାସି ‘‘ଇମସ୍ମିଂ କନ୍ତାରେ ଉଦକଂ ନତ୍ଥି, ନିରୁଦକକନ୍ତାରୋ ନାମେସ, ଅଯଞ୍ଚ ନିବ୍ଭଯୋ ରତ୍ତନେତ୍ତୋ, ଛାଯାପିସ୍ସ ନ ପଞ୍ଞାଯତି, ନିସ୍ସଂସଯଂ ଇମିନା ପୁରତୋ ଗତୋ ବାଲସତ୍ଥୱାହପୁତ୍ତୋ ସବ୍ବଂ ଉଦକଂ ଛଡ୍ଡାପେତ୍ୱା କିଲମେତ୍ୱା ସପରିସୋ ଖାଦିତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ମଯ୍ହଂ ପନ ପଣ୍ଡିତଭାୱଂ ଉପାଯକୋସଲ୍ଲଂ ନ ଜାନାତି ମଞ୍ଞେ’’ତି। ତତୋ ନଂ ଆହ ‘‘ଗଚ୍ଛଥ ତୁମ୍ହେ, ମଯଂ ୱାଣିଜା ନାମ ଅଞ୍ଞଂ ଉଦକଂ ଅଦିସ୍ୱା ଗହିତୋଦକଂ ନ ଛଡ୍ଡେମ, ଦିଟ୍ଠଟ୍ଠାନେ ପନ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ସକଟାନି ସଲ୍ଲହୁକାନି କତ୍ୱା ଗମିସ୍ସାମା’’ତି ଯକ୍ଖୋ ଥୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଦସ୍ସନଂ ଉପଗମ୍ମ ଅତ୍ତନୋ ଯକ୍ଖନଗରମେୱ ଗତୋ।

ଯକ୍ଖେ ପନ ଗତେ ମନୁସ୍ସା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଆହଂସୁ ‘‘ଅଯ୍ଯ, ଏତେ ମନୁସ୍ସା ‘ଏସା ନୀଲୱନରାଜି ପଞ୍ଞାଯତି, ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନିବଦ୍ଧଂ ଦେୱୋ ୱସ୍ସତୀ’ତି ୱତ୍ୱା ଉପ୍ପଲକୁମୁଦମାଲାଧାରିନୋ ପଦୁମପୁଣ୍ଡରୀକକଲାପେ ଆଦାଯ ଭିସମୁଳାଲାନି ଖାଦନ୍ତା ଅଲ୍ଲୱତ୍ଥା ଅଲ୍ଲକେସା ଉଦକବିନ୍ଦୂହି ପଗ୍ଘରନ୍ତେହି ଆଗତା, ଉଦକଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ସଲ୍ଲହୁକେହି ସକଟେହି ଖିପ୍ପଂ ଗଚ୍ଛାମା’’ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତେସଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ସକଟାନି ଠପାପେତ୍ୱା ସବ୍ବେ ମନୁସ୍ସେ ସନ୍ନିପାତାପେତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହେହି ‘ଇମସ୍ମିଂ କନ୍ତାରେ ସରୋ ୱା ପୋକ୍ଖରଣୀ ୱା ଅତ୍ଥୀ’ତି କସ୍ସଚି ସୁତପୁବ୍ବ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ନ, ଅଯ୍ଯ, ସୁତପୁବ୍ବ’’ନ୍ତି। ନିରୁଦକକନ୍ତାରୋ ନାମ ଏସୋ, ଇଦାନି ଏକଚ୍ଚେ ମନୁସ୍ସା ‘‘ଏତାଯ ନୀଲୱନରାଜିଯା ପୁରତୋ ଦେୱୋ ୱସ୍ସତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି, ‘‘ୱୁଟ୍ଠିୱାତୋ ନାମ କିତ୍ତକଂ ଠାନଂ ୱାଯତୀ’’ତି? ‘‘ଯୋଜନମତ୍ତଂ, ଅଯ୍ଯା’’ତି। ‘‘କଚ୍ଚି ପନ ୱୋ ଏକସ୍ସାପି ସରୀରଂ ୱୁଟ୍ଠିୱାତୋ ପହରତୀ’’ତି? ‘‘ନତ୍ଥି ଅଯ୍ଯା’’ତି। ‘‘ମେଘସୀସଂ ନାମ କିତ୍ତକେ ଠାନେ ପଞ୍ଞାଯତୀ’’ତି? ‘‘ତିଯୋଜନମତ୍ତେ ଅଯ୍ଯା’’ତି। ‘‘ଅତ୍ଥି ପନ ୱୋ କେନଚି ଏକମ୍ପି ମେଘସୀସଂ ଦିଟ୍ଠ’’ନ୍ତି? ‘‘ନତ୍ଥି, ଅଯ୍ଯା’’ତି। ‘‘ୱିଜ୍ଜୁଲତା ନାମ କିତ୍ତକେ ଠାନେ ପଞ୍ଞାଯତୀ’’ତି? ‘‘ଚତୁପ୍ପଞ୍ଚଯୋଜନମତ୍ତେ, ଅଯ୍ଯା’’ତି। ‘‘ଅତ୍ଥି ପନ ୱୋ କେନଚି ୱିଜ୍ଜୁଲତୋଭାସୋ ଦିଟ୍ଠୋ’’ତି? ‘‘ନତ୍ଥି, ଅଯ୍ଯା’’ତି। ‘‘ମେଘସଦ୍ଦୋ ନାମ କିତ୍ତକେ ଠାନେ ସୁଯ୍ଯତୀ’’ତି? ‘‘ଏକଦ୍ୱିଯୋଜନମତ୍ତେ, ଅଯ୍ଯୋ’’ତି। ‘‘ଅତ୍ଥି ପନ ୱୋ କେନଚି ମେଘସଦ୍ଦୋ ସୁତୋ’’ତି? ‘‘ନତ୍ଥି, ଅଯ୍ଯା’’ତି। ‘‘ନ ଏତେ ମନୁସ୍ସା, ଯକ୍ଖା ଏତେ, ଅମ୍ହେ ଉଦକଂ ଛଡ୍ଡାପେତ୍ୱା ଦୁବ୍ବଲେ କତ୍ୱା ଖାଦିତୁକାମା ଆଗତା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି। ପୁରତୋ ଗତୋ ବାଲସତ୍ଥୱାହପୁତ୍ତୋ ନ ଉପାଯକୁସଲୋ। ଅଦ୍ଧା ସୋ ଏତେହି ଉଦକଂ ଛଡ୍ଡାପେତ୍ୱା କିଲମେତ୍ୱା ଖାଦିତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ପଞ୍ଚ ସକଟସତାନି ଯଥାପୂରିତାନେୱ ଠିତାନି ଭୱିସ୍ସନ୍ତି। ଅଜ୍ଜ ମଯଂ ତାନି ପସ୍ସିସ୍ସାମ, ପସତମତ୍ତମ୍ପି ଉଦକଂ ଅଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ସୀଘସୀଘଂ ପାଜେଥା’’ତି ପାଜାପେସି।

ସୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଯଥାପୂରିତାନେୱ ପଞ୍ଚ ସକଟସତାନି ଗୋଣମନୁସ୍ସାନଞ୍ଚ ହତ୍ଥଟ୍ଠିକାଦୀନି ଦିସାୱିଦିସାସୁ ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣାନି ଦିସ୍ୱା ସକଟାନି ମୋଚାପେତ୍ୱା ସକଟପରିୱଟ୍ଟକେନ ଖନ୍ଧାୱାରଂ ବନ୍ଧାପେତ୍ୱା କାଲସ୍ସେୱ ମନୁସ୍ସେ ଚ ଗୋଣେ ଚ ସାଯମାସଭତ୍ତଂ ଭୋଜାପେତ୍ୱା ମନୁସ୍ସାନଂ ମଜ୍ଝେ ଗୋଣେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ସଯଂ ବଲନାଯକୋ ହୁତ୍ୱା ଖଗ୍ଗହତ୍ଥୋ ତିଯାମରତ୍ତିଂ ଆରକ୍ଖଂ ଗହେତ୍ୱା ଠିତକୋୱ ଅରୁଣଂ ଉଟ୍ଠାପେସି। ପୁନଦିୱସେ ପନ ପାତୋୱ ସବ୍ବକିଚ୍ଚାନି ନିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଗୋଣେ ଭୋଜେତ୍ୱା ଦୁବ୍ବଲସକଟାନି ଛଡ୍ଡାପେତ୍ୱା ଥିରାନି ଗାହାପେତ୍ୱା ଅପ୍ପଗ୍ଘଂ ଭଣ୍ଡଂ ଛଡ୍ଡାପେତ୍ୱା ମହଗ୍ଘଂ ଭଣ୍ଡଂ ଆରୋପାପେତ୍ୱା ଯଥାଧିପ୍ପେତଂ ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦିଗୁଣତିଗୁଣେନ ମୂଲେନ ଭଣ୍ଡଂ ୱିକ୍କିଣିତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ପରିସଂ ଆଦାଯ ପୁନ ଅତ୍ତନୋ ନଗରମେୱ ଅଗମାସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମକଥଂ କଥେତ୍ୱା ‘‘ଏୱଂ, ଗହପତି, ପୁବ୍ବେ ତକ୍କଗ୍ଗାହଗାହିନୋ ମହାୱିନାସଂ ପତ୍ତା, ଅପଣ୍ଣକଗ୍ଗାହଗାହିନୋ ପନ ଅମନୁସ୍ସାନଂ ହତ୍ଥତୋ ମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ସୋତ୍ଥିନା ଇଚ୍ଛିତଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନ ସକଟ୍ଠାନମେୱ ପଚ୍ଚାଗମିଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ଦ୍ୱେପି ୱତ୍ଥୂନି ଘଟେତ୍ୱା ଇମିସ୍ସା ଅପଣ୍ଣକଧମ୍ମଦେସନାଯ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧।

‘‘ଅପଣ୍ଣକଂ ଠାନମେକେ, ଦୁତିଯଂ ଆହୁ ତକ୍କିକା;

ଏତଦଞ୍ଞାଯ ମେଧାୱୀ, ତଂ ଗଣ୍ହେ ଯଦପଣ୍ଣକ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅପଣ୍ଣକନ୍ତି ଏକଂସିକଂ ଅୱିରଦ୍ଧଂ ନିୟ୍ୟାନିକଂ। ଠାନନ୍ତି କାରଣଂ। କାରଣଞ୍ହି ଯସ୍ମା ତଦାଯତ୍ତୱୁତ୍ତିତାଯ ଫଲଂ ତିଟ୍ଠତି ନାମ, ତସ୍ମା ‘‘ଠାନ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ‘‘ଠାନଞ୍ଚ ଠାନତୋ ଅଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଅଟ୍ଠାନତୋ’’ତିଆଦୀସୁ (ୱିଭ। ୮୦୯) ଚସ୍ସ ପଯୋଗୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଇତି ‘‘ଅପଣ୍ଣକଂ ଠାନ’’ନ୍ତି ପଦଦ୍ୱଯେନାପି ‘‘ଯଂ ଏକନ୍ତହିତସୁଖାୱହତ୍ତା ପଣ୍ଡିତେହି ପଟିପନ୍ନଂ ଏକଂସିକକାରଣଂ ଅୱିରଦ୍ଧକାରଣଂ ନିୟ୍ୟାନିକକାରଣଂ, ତଂ ଇଦ’’ନ୍ତି ଦୀପେତି। ଅଯମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ, ପଭେଦତୋ ପନ ତୀଣି ସରଣଗମନାନି, ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି, ଦସ ସୀଲାନି, ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରୋ, ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରୋ, ଆଜୀୱପାରିସୁଦ୍ଧି, ପଚ୍ଚଯପଟିସେୱନଂ, ସବ୍ବମ୍ପି ଚତୁପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ; ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତା, ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତା, ଜାଗରିଯାନୁଯୋଗୋ, ଝାନଂ, ୱିପସ୍ସନା, ଅଭିଞ୍ଞା, ସମାପତ୍ତି, ଅରିଯମଗ୍ଗୋ, ଅରିଯଫଲଂ, ସବ୍ବମ୍ପେତଂ ଅପଣ୍ଣକଟ୍ଠାନଂ ଅପଣ୍ଣକପଟିପଦା, ନିୟ୍ୟାନିକପଟିପଦାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଯସ୍ମା ଚ ପନ ନିୟ୍ୟାନିକପଟିପଦାଯ ଏତଂ ନାମଂ, ତସ୍ମାଯେୱ ଭଗୱା ଅପଣ୍ଣକପଟିପଦଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଇମଂ ସୁତ୍ତମାହ –

‘‘ତୀହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅପଣ୍ଣକପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ଯୋନି ଚସ୍ସ ଆରଦ୍ଧା ହୋତି ଆସୱାନଂ ଖଯାଯ । କତମେହି ତୀହି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ , ଭିକ୍ଖୁ ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରୋ ହୋତି, ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୂ ହୋତି, ଜାଗରିଯଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ହୋତି। କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି…ପେ… ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୂ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ ଆହାରଂ ଆହାରେତି ନେୱ ଦୱାଯ ନ ମଦାଯ… ପେ… ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୂ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଜାଗରିଯଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ହୋତି। ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଦିୱସଂ ଚଙ୍କମେନ ନିସଜ୍ଜାଯ…ପେ… ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଜାଗରିଯଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ହୋତୀ’’ତି (ଅ। ନି। ୩।୧୬)।

ଇମସ୍ମିଞ୍ଚାପି ସୁତ୍ତେ ତଯୋୱ ଧମ୍ମା ୱୁତ୍ତା। ଅଯଂ ପନ ଅପଣ୍ଣକପଟିପଦା ଯାୱ ଅରହତ୍ତଫଲଂ ଲବ୍ଭତେୱ । ତତ୍ଥ ଅରହତ୍ତଫଲମ୍ପି, ଫଲସମାପତ୍ତିୱିହାରସ୍ସ ଚେୱ, ଅନୁପାଦାପରିନିବ୍ବାନସ୍ସ ଚ, ପଟିପଦାଯେୱ ନାମ ହୋତି।

ଏକେତି ଏକଚ୍ଚେ ପଣ୍ଡିତମନୁସ୍ସା। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ‘‘ଅସୁକା ନାମା’’ତି ନିଯମୋ ନତ୍ଥି, ଇଦଂ ପନ ସପରିସଂ ବୋଧିସତ୍ତଂଯେୱ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଦୁତିଯଂ ଆହୁ ତକ୍କିକାତି ଦୁତିଯନ୍ତି ପଠମତୋ ଅପଣ୍ଣକଟ୍ଠାନତୋ ନିୟ୍ୟାନିକକାରଣତୋ ଦୁତିଯଂ ତକ୍କଗ୍ଗାହକାରଣଂ ଅନିୟ୍ୟାନିକକାରଣଂ। ଆହୁ ତକ୍କିକାତି ଏତ୍ଥ ପନ ସଦ୍ଧିଂ ପୁରିମପଦେନ ଅଯଂ ଯୋଜନା – ଅପଣ୍ଣକଟ୍ଠାନଂ ଏକଂସିକକାରଣଂ ଅୱିରଦ୍ଧକାରଣଂ ନିୟ୍ୟାନିକକାରଣଂ ଏକେ ବୋଧିସତ୍ତପ୍ପମୁଖା ପଣ୍ଡିତମନୁସ୍ସା ଗଣ୍ହିଂସୁ। ଯେ ପନ ବାଲସତ୍ଥୱାହପୁତ୍ତପ୍ପମୁଖା ତକ୍କିକା ଆହୁ, ତେ ଦୁତିଯଂ ସାପରାଧଂ ଅନେକଂସିକଟ୍ଠାନଂ ୱିରଦ୍ଧକାରଣଂ ଅନିୟ୍ୟାନିକକାରଣଂ ଅଗ୍ଗହେସୁଂ। ତେସୁ ଯେ ଅପଣ୍ଣକଟ୍ଠାନଂ ଅଗ୍ଗହେସୁଂ, ତେ ସୁକ୍କପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନା। ଯେ ଦୁତିଯଂ ‘‘ପୁରତୋ ଭୱିତବ୍ବଂ ଉଦକେନା’’ତି ତକ୍କଗ୍ଗାହସଙ୍ଖାତଂ ଅନିୟ୍ୟାନିକକାରଣଂ ଅଗ୍ଗହେସୁଂ। ତେ କଣ୍ହପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନା।

ତତ୍ଥ ସୁକ୍କପଟିପଦା ଅପରିହାନିପଟିପଦା, କଣ୍ହପଟିପଦା ପରିହାନିପଟିପଦା। ତସ୍ମା ଯେ ସୁକ୍କପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନା, ତେ ଅପରିହୀନା ସୋତ୍ଥିଭାୱଂ ପତ୍ତା। ଯେ ପନ କଣ୍ହପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନା, ତେ ପରିହୀନା ଅନଯବ୍ୟସନଂ ଆପନ୍ନାତି ଇମମତ୍ଥଂ ଭଗୱା ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଗହପତିନୋ ୱତ୍ୱା ଉତ୍ତରି ଇଦମାହ ‘‘ଏତଦଞ୍ଞାଯ ମେଧାୱୀ, ତଂ ଗଣ୍ହେ ଯଦପଣ୍ଣକ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଏତଦଞ୍ଞାଯ ମେଧାୱୀତି ‘‘ମେଧା’’ତି ଲଦ୍ଧନାମାଯ ୱିପୁଲାଯ ୱିସୁଦ୍ଧାଯ ଉତ୍ତମାଯ ପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ଏତଂ ଅପଣ୍ଣକେ ଚେୱ ସପଣ୍ଣକେ ଚାତି ଦ୍ୱୀସୁ ଅତକ୍କଗ୍ଗାହତକ୍କଗ୍ଗାହସଙ୍ଖାତେସୁ ଠାନେସୁ ଗୁଣଦୋସଂ ୱୁଦ୍ଧିହାନିଂ ଅତ୍ଥାନତ୍ଥଂ ଞତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତଂ ଗଣ୍ହେ ଯଦପଣ୍ଣକନ୍ତି

ଯଂ ଅପଣ୍ଣକଂ ଏକଂସିକଂ ସୁକ୍କପଟିପଦାଅପରିହାନିଯପଟିପଦାସଙ୍ଖାତଂ ନିୟ୍ୟାନିକକାରଣଂ, ତଦେୱ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ। କସ୍ମା? ଏକଂସିକାଦିଭାୱତୋଯେୱ। ଇତରଂ ପନ ନ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ। କସ୍ମା? ଅନେକଂସିକାଦିଭାୱତୋଯେୱ। ଅଯଞ୍ହି ଅପଣ୍ଣକପଟିପଦା ନାମ ସବ୍ବେସଂ ବୁଦ୍ଧପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧବୁଦ୍ଧପୁତ୍ତାନଂ ପଟିପଦା। ସବ୍ବବୁଦ୍ଧା ହି ଅପଣ୍ଣକପଟିପଦାଯମେୱ ଠତ୍ୱା ଦଳ୍ହେନ ୱୀରିଯେନ ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ବୋଧିମୂଲେ ବୁଦ୍ଧା ନାମ ହୋନ୍ତି, ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ପଚ୍ଚେକବୋଧିଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତି, ବୁଦ୍ଧପୁତ୍ତା ସାୱକପାରମିଞ୍ଜାଣଂ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତି।

ଇତି ଭଗୱା ତେସଂ ଉପାସକାନଂ ତିସ୍ସୋ କୁଲସମ୍ପତ୍ତିଯୋ ଚ ଛ କାମସଗ୍ଗେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକସମ୍ପତ୍ତିଯୋ ଚ ଦତ୍ୱାପି ପରିଯୋସାନେ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଫଲଦାଯିକା ଅପଣ୍ଣକପଟିପଦା ନାମ, ଚତୂସୁ ଅପାଯେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ଚ ନୀଚକୁଲେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତିଦାଯିକା ସପଣ୍ଣକପଟିପଦା ନାମାତି ଇମଂ ଅପଣ୍ଣକଧମ୍ମଦେସନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଉତ୍ତରି ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ସୋଳସହି ଆକାରେହି ପକାସେସି। ଚତୁସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ସବ୍ବେପି ତେ ପଞ୍ଚସତା ଉପାସକା ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହିଂସୁ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ୱତ୍ଥୂନି କଥେତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେତ୍ୱା ଦସ୍ସେସି – ''ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ବାଲସତ୍ଥୱାହପୁତ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ତସ୍ସ ପରିସା ଦେୱଦତ୍ତପରିସାୱ, ପଣ୍ଡିତସତ୍ଥୱାହପୁତ୍ତପରିସା ବୁଦ୍ଧପରିସା, ପଣ୍ଡିତସତ୍ଥୱାହପୁତ୍ତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି ଦେସନଂ ନିଟ୍ଠାପେସି।

ଅପଣ୍ଣକଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଠମା।

୨। ୱଣ୍ଣୁପଥଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅକିଲାସୁନୋତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରନ୍ତୋ କଥେସି। କଂ ପନ ଆରବ୍ଭାତି? ଏକଂ ଓସ୍ସଟ୍ଠୱୀରିଯଂ ଭିକ୍ଖୁଂ। ତଥାଗତେ କିର ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରନ୍ତେ ଏକୋ ସାୱତ୍ଥିୱାସୀ କୁଲପୁତ୍ତୋ ଜେତୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ କାମେସୁ ଆଦୀନୱଂ ଦିସ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଦାଯ ପଞ୍ଚୱସ୍ସିକୋ ହୁତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ମାତିକା ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନାଚାରଂ ସିକ୍ଖିତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତରୁଚିଯଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକଂ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ତେମାସଂ ୱାଯମନ୍ତୋପି ଓଭାସମତ୍ତଂ ୱା ନିମିତ୍ତମତ୍ତଂ ୱା ଉପ୍ପାଦେତୁଂ ନାସକ୍ଖି।

ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି ''ସତ୍ଥାରା ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା କଥିତା, ତେସୁ ମଯା ପଦପରମେନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ନତ୍ଥି ମଞ୍ଞେ ମଯ୍ହଂ ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱେ ମଗ୍ଗୋ ୱା ଫଲଂ ୱା, କିଂ କରିସ୍ସାମି ଅରଞ୍ଞୱାସେନ, ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରୂପସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତଂ ବୁଦ୍ଧସରୀରଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ମଧୁରଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁଣନ୍ତୋ ୱିହରିସ୍ସାମୀ''ତି ପୁନ ଜେତୱନମେୱ ପଚ୍ଚାଗମାସି। ଅଥ ନଂ ସନ୍ଦିଟ୍ଠସମ୍ଭତ୍ତା ଆହଂସୁ – ''ଆୱୁସୋ, ତ୍ୱଂ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା 'ସମଣଧମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମୀ'ତି ଗତୋ, ଇଦାନି ପନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସଙ୍ଗଣିକାଯ ଅଭିରମମାନୋ ଚରସି, କିଂ ନୁ ଖୋ ତେ ପବ୍ବଜିତକିଚ୍ଚଂ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତଂ, ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧିକୋ ଜାତୋସୀ''ତି? ଆୱୁସୋ, ଅହଂ ମଗ୍ଗଂ ୱା ଫଲଂ ୱା ଅଲଭିତ୍ୱା ''ଅଭବ୍ବପୁଗ୍ଗଲେନ ମଯା ଭୱିତବ୍ବ''ନ୍ତି ୱୀରିଯଂ ଓସ୍ସଜିତ୍ୱା ଆଗତୋମ୍ହୀତି। ''ଅକାରଣଂ ତେ, ଆୱୁସୋ, କତଂ ଦଳ୍ହୱୀରିଯସ୍ସ ସତ୍ଥୁ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱୀରିଯଂ ଓସ୍ସଜନ୍ତେନ, ଅଯୁତ୍ତଂ ତେ କତଂ, ଏହି ତଥାଗତସ୍ସ ଦସ୍ସେମା''ତି ତଂ ଆଦାଯ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମଂସୁ।

ସତ୍ଥା ତଂ ଦିସ୍ୱା ଏୱମାହ ''ଭିକ୍ଖୱେ, ତୁମ୍ହେ ଏତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଅନିଚ୍ଛମାନଂ ଆଦାଯ ଆଗତା, କିଂ କତଂ ଇମିନା''ତି? ''ଭନ୍ତେ, ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୁ ଏୱରୂପେ ନିୟ୍ୟାନିକସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ ୱୀରିଯଂ ଓସ୍ସଜିତ୍ୱା ଆଗତୋ''ତି ଆହଂସୁ। ଅଥ ନଂ ସତ୍ଥା ଆହ ''ସଚ୍ଚଂ କିର ତଯା ଭିକ୍ଖୁ ୱୀରିଯଂ ଓସ୍ସଟ୍ଠ''ନ୍ତି? ''ସଚ୍ଚଂ, ଭଗୱା''ତି। ''କିଂ ପନ ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଏୱରୂପେ ମମ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା 'ଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ'ତି ୱା 'ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ'ତି ୱା 'ପୱିୱିତ୍ତୋ'ତି ୱା 'ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ'ତି ୱା ଏୱଂ ଅତ୍ତାନଂ ଅଜାନାପେତ୍ୱା 'ଓସ୍ସଟ୍ଠୱୀରିଯୋ ଭିକ୍ଖୂ'ତି ଜାନାପେସି। ନନୁ ତ୍ୱଂ ପୁବ୍ବେ ୱୀରିଯୱା ଅହୋସି, ତଯା ଏକେନ କତଂ ୱୀରିଯଂ ନିସ୍ସାଯ ମରୁକନ୍ତାରେ ପଞ୍ଚସୁ ସକଟସତେସୁ ମନୁସ୍ସା ଚ ଗୋଣା ଚ ପାନୀଯଂ ଲଭିତ୍ୱା ସୁଖିତା ଜାତା , ଇଦାନି କସ୍ମା ୱୀରିଯଂ ଓସ୍ସଜସୀ''ତି। ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଏତ୍ତକେନ ୱଚନେନ ଉପତ୍ଥମ୍ଭିତୋ ଅହୋସି।

ତଂ ପନ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଯାଚିଂସୁ – ''ଭନ୍ତେ, ଇଦାନି ଇମିନା ଭିକ୍ଖୁନା ୱୀରିଯସ୍ସ ଓସ୍ସଟ୍ଠଭାୱୋ ଅମ୍ହାକଂ ପାକଟୋ, ପୁବ୍ବେ ପନସ୍ସ ଏକସ୍ସ ୱୀରିଯଂ ନିସ୍ସାଯ ମରୁକନ୍ତାରେ ଗୋଣମନୁସ୍ସାନଂ ପାନୀଯଂ ଲଭିତ୍ୱା ସୁଖିତଭାୱୋ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ, ତୁମ୍ହାକଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସ୍ସେୱ ପାକଟୋ, ଅମ୍ହାକମ୍ପେତଂ କାରଣଂ କଥେଥା''ତି। ''ତେନ ହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁଣାଥା''ତି ଭଗୱା ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସତୁପ୍ପାଦଂ ଜନେତ୍ୱା ଭୱନ୍ତରେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକାରଣଂ ପାକଟମକାସି।

ଅତୀତେ କାସିରଟ୍ଠେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସତ୍ଥୱାହକୁଲେ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗହେତ୍ୱା ୱୟପ୍ପତ୍ତୋ ପଞ୍ଚହି ସକଟସତେହି ୱଣିଜ୍ଜଂ କରୋନ୍ତୋ ୱିଚରତି। ସୋ ଏକଦା ସଟ୍ଠିଯୋଜନିକଂ ମରୁକନ୍ତାରଂ ପଟିପଜ୍ଜି। ତସ୍ମିଂ କନ୍ତାରେ ସୁଖୁମୱାଲୁକା ମୁଟ୍ଠିନା ଗହିତା ହତ୍ଥେ ନ ତିଟ୍ଠତି, ସୂରିୟୁଗ୍ଗମନତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅଙ୍ଗାରରାସି ୱିୟ ଉଣ୍ହା ହୋତି, ନ ସକ୍କା ଅକ୍କମିତୁଂ। ତସ୍ମା ତଂ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତା ଦାରୁଦକତିଲତଣ୍ଡୁଲାଦୀନି ସକଟେହି ଆଦାୟ ରତ୍ତିମେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନେ ସକଟାନି ପରିୱଟ୍ଟଂ କତ୍ୱା ମତ୍ଥକେ ମଣ୍ଡପଂ କାରେତ୍ୱା କାଲସ୍ସେୱ ଆହାରକିଚ୍ଚଂ ନିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଛାୟାୟ ନିସିନ୍ନା ଦିୱସଂ ଖେପେତ୍ୱା ଅତ୍ଥଙ୍ଗତେ ସୂରିୟେ ସାୟମାସଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଭୂମିୟା ସୀତଲାୟ ଜାତାୟ ସକଟାନି ଯୋଜେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ସମୁଦ୍ଦଗମନସଦିସମେୱ ଗମନଂ ହୋତି। ଥଲନିୟାମକୋ ନାମ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ସୋ ତାରକସଞ୍ଞାୟ ସତ୍ଥଂ ତାରେତି।

ସୋପି ସତ୍ଥୱାହୋ ତସ୍ମିଂ କାଲେ ଇମିନାୱ ନିୟାମେନ ତଂ କନ୍ତାରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଏକୂନସଟ୍ଠି ଯୋଜନାନି ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଇଦାନି ଏକରତ୍ତେନେୱ ମରୁକନ୍ତାରା ନିକ୍ଖମନଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ସାୟମାସଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଦାରୁଦକଂ ଖେପେତ୍ୱା ସକଟାନି ଯୋଜେତ୍ୱା ପାୟାସି। ନିୟାମକୋ ପନ ପୁରିମସକଟେ ଆସନଂ ପତ୍ଥରାପେତ୍ୱା ଆକାସେ ତାରକଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ''ଇତୋ ପାଜେଥ, ଇତୋ ପାଜେଥା''ତି ୱଦମାନୋ ନିପଜ୍ଜି। ସୋ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ ଅନିଦ୍ଦାୟନଭାୱେନ କିଲନ୍ତୋ ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମି, ଗୋଣେ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଆଗତମଗ୍ଗମେୱ ଗଣ୍ହନ୍ତେ ନ ଅଞ୍ଞାସି। ଗୋଣା ସବ୍ବରତ୍ତିଂ ଅଗମଂସୁ। ନିୟାମକୋ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନୱେଲାୟ ପବୁଦ୍ଧୋ ନକ୍ଖତ୍ତଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ''ସକଟାନି ନିୱତ୍ତେଥ ନିୱତ୍ତେଥା''ତି ଆହ। ସକଟାନି ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ପଟିପାଟିଂ କରୋନ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ଅରୁଣୋ ଉଗ୍ଗତୋ। ମନୁସ୍ସା ''ହିୟ୍ୟୋ ଅମ୍ହାକଂ ନିୱିଟ୍ଠଖନ୍ଧାୱାରଟ୍ଠାନମେୱେତଂ, ଦାରୁଦକମ୍ପି ନୋ ଖୀଣଂ, ଇଦାନି ନଟ୍ଠମ୍ହା''ତି ସକଟାନି ମୋଚେତ୍ୱା ପରିୱଟ୍ଟକେନ ଠପେତ୍ୱା ମତ୍ଥକେ ମଣ୍ଡପଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ସକଟସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ଅନୁସୋଚନ୍ତା ନିପଜ୍ଜିଂସୁ।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ମୟି ୱୀରିୟଂ ଓସ୍ସଜନ୍ତେ ସବ୍ବେ ୱିନସ୍ସିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ପାତୋ ସୀତଲୱେଲାୟମେୱ ଆହିଣ୍ଡନ୍ତୋ ଏକଂ ଦବ୍ବତିଣଗଚ୍ଛଂ ଦିସ୍ୱା ''ଇମାନି ତିଣାନି ହେଟ୍ଠା ଉଦକସିନେହେନ ଉଟ୍ଠିତାନି ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା କୁଦ୍ଦାଲଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ତଂ ପଦେସଂ ଖଣାପେସି, ତେ ସଟ୍ଠିହତ୍ଥଟ୍ଠାନଂ ଖଣିଂସୁ। ଏତ୍ତକଂ ଠାନଂ ଖଣିତ୍ୱା ପହରନ୍ତାନଂ କୁଦ୍ଦାଲୋ ହେଟ୍ଠାପାସାଣେ ପଟିହଞ୍ଞି, ପହଟମତ୍ତେ ସବ୍ବେ ୱୀରିୟଂ ଓସ୍ସଜିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ପନ ''ଇମସ୍ସ ପାସାଣସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ଉଦକେନ ଭୱିତବ୍ବ''ନ୍ତି ଓତରିତ୍ୱା ପାସାଣେ ଠିତୋ ଓଣମିତ୍ୱା ସୋତଂ ଓଦହିତ୍ୱା ସଦ୍ଦଂ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ହେଟ୍ଠା ଉଦକସ୍ସ ପୱତ୍ତନସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଉତ୍ତରିତ୍ୱା ଚୂଳୁପଟ୍ଠାକଂ ଆହ – ''ତାତ, ତୟା ୱୀରିୟେ ଓସ୍ସଟ୍ଠେ ସବ୍ବେ ୱିନସ୍ସିସ୍ସାମ, ତ୍ୱଂ ୱୀରିୟଂ ଅନୋସ୍ସଜନ୍ତୋ ଇମଂ ଅୟକୂଟଂ ଗହେତ୍ୱା ଆୱାଟଂ ଓତରିତ୍ୱା ଏତସ୍ମିଂ ପାସାଣେ ପହାରଂ ଦେହୀ''ତି। ସୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ସବ୍ବେସୁ ୱୀରିୟଂ ଓସ୍ସଜିତ୍ୱା ଠିତେସୁପି ୱୀରିୟଂ ଅନୋସ୍ସଜନ୍ତୋ ଓତରିତ୍ୱା ପାସାଣେ ପହାରଂ ଅଦାସି। ପାସାଣୋ ମଜ୍ଝେ ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା ପତିତ୍ୱା ସୋତଂ ସନ୍ନିରୁମ୍ଭିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି, ତାଲକ୍ଖନ୍ଧପ୍ପମାଣା ଉଦକୱଟ୍ଟି ଉଗ୍ଗଞ୍ଛି। ସବ୍ବେ ପାନୀୟଂ ପିୱିତ୍ୱା ନ୍ହାୟିଂସୁ, ଅତିରେକାନି ଅକ୍ଖଯୁଗାଦୀନି ଫାଲେତ୍ୱା ଯାଗୁଭତ୍ତଂ ପଚିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଗୋଣେ ଚ ଭୋଜେତ୍ୱା ସୂରିୟେ ଅତ୍ଥଙ୍ଗତେ ଉଦକାୱାଟସମୀପେ ଧଜଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଇଚ୍ଛିତଟ୍ଠାନଂ ଅଗମଂସୁ। ତେ ତତ୍ଥ ଭଣ୍ଡଂ ୱିକ୍କିଣିତ୍ୱା ଦିଗୁଣଂ ତିଗୁଣଂ ଚତୁଗ୍ଗୁଣଂ ଲାଭଂ ଲଭିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନମେୱ ଅଗମଂସୁ। ତେ ତତ୍ଥ ଯାୱତାୟୁକଂ ଠତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତା, ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମମେୱ ଗତୋ।

ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ କଥେତ୍ୱା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋୱ ଇମଂ ଗାଥଂ କଥେସି –

୨।

''ଅକିଲାସୁନୋ ୱଣ୍ଣୁପଥେ ଖଣନ୍ତା, ଉଦଙ୍ଗଣେ ତତ୍ଥ ପପଂ ଅୱିନ୍ଦୁଂ;

ଏୱଂ ମୁନୀ ୱୀରିୟବଲୂପପନ୍ନୋ, ଅକିଲାସୁ ୱିନ୍ଦେ ହଦୟସ୍ସ ସନ୍ତି''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅକିଲାସୁନୋତି ନିକ୍କୋସଜ୍ଜା ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟା। ୱଣ୍ଣୁପଥେତି ୱଣ୍ଣୁ ୱୁଚ୍ଚତି ୱାଲୁକା, ୱାଲୁକାମଗ୍ଗେତି ଅତ୍ଥୋ। ଖଣନ୍ତାତି ଭୂମିଂ ଖଣମାନା। ଉଦଙ୍ଗଣେତି ଏତ୍ଥ ଉଦାତି ନିପାତୋ, ଅଙ୍ଗଣେତି ମନୁସ୍ସାନଂ ସଞ୍ଚରଣଟ୍ଠାନେ, ଅନାୱାଟେ ଭୂମିଭାଗେତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ୱଣ୍ଣୁପଥେ। ପପଂ ଅୱିନ୍ଦୁନ୍ତି ଉଦକଂ ପଟିଲଭିଂସୁ। ଉଦକଞ୍ହି ପପୀୟନଭାୱେନ ''ପପା''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପୱଦ୍ଧଂ ୱା ଆପଂ ପପଂ, ମହୋଦକନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱନ୍ତି ଓପମ୍ମପଟିପାଦନଂ। ମୁନୀତି ମୋନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ, କାୟମୋନେୟ୍ୟାଦୀସୁ ୱା ଅଞ୍ଞତରଂ, ତେନ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ପୁଗ୍ଗଲୋ ''ମୁନୀ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସୋ ପନେସ ଅଗାରିୟମୁନି, ଅନଗାରିୟମୁନି , ସେକ୍ଖମୁନି, ଅସେକ୍ଖମୁନି, ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧମୁନି, ମୁନିମୁନୀତି ଅନେକୱିଧୋ। ତତ୍ଥ ଅଗାରିୟମୁନୀତି ଗିହୀ ଆଗତଫଲୋ ୱିଞ୍ଞାତସାସନୋ। ଅନଗାରିୟମୁନୀତି ତଥାରୂପୋୱ ପବ୍ବଜିତୋ। ସେକ୍ଖମୁନୀତି ସତ୍ତ ସେକ୍ଖା। ଅସେକ୍ଖମୁନୀତି ଖୀଣାସୱୋ।

ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧମୁନୀତି ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ମୁନିମୁନୀତି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ଇମସ୍ମିଂ ପନତ୍ଥେ ସଙ୍ଗସଙ୍ଗାହକଓ୍ୱସେନ ମୋନେଯ୍ୟସଙ୍ଖାତାଯ ପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ''ମୁନୀ''ତି ଓ୍ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଓ୍ୱୀରିଯବଲୂପପନ୍ନୋତି ଓ୍ୱୀରିଯେନ ଚେଓ୍ୱ କାଯବଲଞ୍ଞାଣବଲେନ ଚ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଅକିଲାସୂତି ନିକ୍କୋସଜ୍ଜୋ –

''କାମଂ ତଚୋ ଚ ନ୍ହାରୁ ଚ, ଅଟ୍ଠି ଚ ଅଓ୍ୱସିସ୍ସତୁ;

ଉପସୁସ୍ସତୁ ନିସ୍ସେସଂ, ସରୀରେ ମଂସଲୋହିତ''ନ୍ତି। –

ଏଓ୍ୱଂ ଓ୍ୱୁତ୍ତେନ ଚତୁରଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତେନ ଓ୍ୱୀରିଯେନ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ଅନଲସୋ। ଓ୍ୱିନ୍ଦେ ହଦଯସ୍ସ ସନ୍ତିନ୍ତି ଚିତ୍ତସ୍ସପି ହଦଯରୂପସ୍ସପି ସୀତଲଭାଓ୍ୱକରଣେନ ''ସନ୍ତି''ନ୍ତି ସଙ୍ଖଂ ଗତଂ ଝାନଓ୍ୱିପସ୍ସନାଭିଞ୍ଞାଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଞ୍ଞାଣସଙ୍ଖାତଂ ଅରିଯଧମ୍ମଂ ଓ୍ୱିନ୍ଦତି ପଟିଲଭତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଭଗଓ୍ୱତା ହି –

''ଦୁକ୍ଖଂ, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, କୁସୀତୋ ଓ୍ୱିହରତି ଓ୍ୱୋକିଣ୍ଣୋ ପାପକେହି ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି, ମହନ୍ତଞ୍ଚ ସଦତ୍ଥଂ ପରିହାପେତି। ଆରଦ୍ଧଓ୍ୱୀରିଯୋ ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ସୁଖଂ ଓ୍ୱିହରତି ପଓ୍ୱିଓ୍ୱିତ୍ତୋ ପାପକେହି ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି, ମହନ୍ତଞ୍ଚ ସଦତ୍ଥଂ ପରିପୂରେତି, ନ, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ହୀନେନ ଅଗ୍ଗସ୍ସ ପତ୍ତି ହୋତୀ''ତି (ସଂ। ନି। ୨।୨୨) –

ଏଓ୍ୱଂ ଅନେକେହି ସୁତ୍ତେହି କୁସୀତସ୍ସ ଦୁକ୍ଖଓ୍ୱିହାରୋ, ଆରଦ୍ଧଓ୍ୱୀରିଯସ୍ସ ଚ ସୁଖଓ୍ୱିହାରୋ ସଂଓ୍ୱଣ୍ଣିତୋ। ଇଧାପି ଆରଦ୍ଧଓ୍ୱୀରିଯସ୍ସ ଅକତାଭିନିଓ୍ୱେସସ୍ସ ଓ୍ୱିପସ୍ସକସ୍ସ ଓ୍ୱୀରିଯବଲେନ ଅଧିଗନ୍ତବ୍ବଂ ତମେଓ୍ୱ ସୁଖଓ୍ୱିହାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ଏଓ୍ୱଂ ମୁନୀ ଓ୍ୱୀରିଯବଲୂପପନ୍ନୋ, ଅକିଲାସୁ ଓ୍ୱିନ୍ଦେ ହଦଯସ୍ସ ସନ୍ତି''ନ୍ତି ଆହ। ଇଦଂ ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଥା ତେ ଓ୍ୱାଣିଜା ଅକିଲାସୁନୋ ଓ୍ୱଣ୍ଣୁପଥେ ଖଣନ୍ତା ଉଦକଂ ଲଭିଂସୁ, ଏଓ୍ୱଂ ଇମସ୍ମିମ୍ପି ସାସନେ ଅକିଲାସୁ ହୁତ୍ୱା ଓ୍ୱାଯମମାନୋ ପଣ୍ଡିତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଇମଂ ଝାନାଦିଭେଦଂ ହଦଯସ୍ସ ସନ୍ତିଂ ଲଭତି। ସୋ ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ପୁବ୍ବେ ଉଦକମତ୍ତସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ଓ୍ୱୀରିଯଂ କତ୍ୱା ଇଦାନି ଏଓ୍ୱରୂପେ ମଗ୍ଗଫଲଦାଯକେ ନିଯ୍ୟାନିକସାସନେ କସ୍ମା ଓ୍ୱୀରିଯଂ ଓସ୍ସଜସୀତି ଏଓ୍ୱଂ ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ଓସ୍ସଟ୍ଠଓ୍ୱୀରିଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଗ୍ଗଫଲେ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାସି।

ସତ୍ଥାପି ଦ୍ୱେ ଓ୍ୱତ୍ଥୂନି କଥେତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେତ୍ୱା ଦସ୍ସେସି ''ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଓ୍ୱୀରିଯଂ ଅନୋସ୍ସଜିତ୍ୱା ପାସାଣଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ମହାଜନସ୍ସ ଉଦକଦାଯକୋ ଚୂଳଉପଟ୍ଠାକୋ ଅଯଂ ଓସ୍ସଟ୍ଠଓ୍ୱୀରିଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ଅଓ୍ୱସେସପରିସା ଇଦାନି ବୁଦ୍ଧପରିସା ଜାତା, ସତ୍ଥଓ୍ୱାହଜେଟ୍ଠକୋ ପନ ଅହମେଓ୍ୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି ଦେସନଂ ନିଟ୍ଠାପେସି।

ଓ୍ୱଣ୍ଣୁପଥଜାତକଓ୍ୱଣ୍ଣନା ଦୁତିଯା।

୩। ସେରିଓ୍ୱୱାଣିଜଜାତକଓ୍ୱଣ୍ଣନା

ଇଧ ଚେ ନଂ ଓ୍ୱିରାଧେସୀତି ଇମମ୍ପି ଧମ୍ମଦେସନଂ ଭଗଓ୍ୱା ସାଓ୍ୱତ୍ଥିଯଂ ଓ୍ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଓସ୍ସଟ୍ଠଓ୍ୱୀରିଯମେଓ୍ୱ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଞ୍ହି ପୁରିମନଯେନେଓ୍ୱ ଭିକ୍ଖୂହି ଆନୀତଂ ଦିସ୍ୱା ସତ୍ଥା ଆହ – ''ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ, ଏଓ୍ୱରୂପେ ମଗ୍ଗଫଲଦାଯକେ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଓ୍ୱୀରିଯଂ ଓସ୍ସଜନ୍ତୋ ସତସହସ୍ସଗ୍ଘନିକାଯ କଞ୍ଚନପାତିଯା ପରିହୀନୋ ସେରିଓ୍ୱୱାଣିଜୋ ଓ୍ୱିଯ ଚିରଂ ସୋଚିସ୍ସସୀ''ତି। ଭିକ୍ଖୂ ତସ୍ସତ୍ଥସ୍ସ ଆଓ୍ୱିଭାଓ୍ୱତ୍ଥଂ ଭଗଓ୍ୱନ୍ତଂ ଯାଚିଂସୁ, ଭଗଓ୍ୱା ଭଓ୍ୱନ୍ତରେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକାରଣଂ ପାକଟମକାସି।

ଅତୀତେ ଇତୋ ପଞ୍ଚମେ କପ୍ପେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସେରିଓ୍ୱରଟ୍ଠେ କଚ୍ଛପୁଟଓ୍ୱାଣିଜୋ ଅହୋସି। ସୋ ସେରିଓ୍ୱନାମକେନ ଏକେନ ଲୋଲକଚ୍ଛପୁଟଓ୍ୱାଣିଜେନ ସଦ୍ଧିଂ ଓ୍ୱୋହାରତ୍ଥାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ନୀଲଓ୍ୱାହଂ ନାମ ନଦିଂ ଉତ୍ତରିତ୍ୱା ଅରିଟ୍ଠପୁରଂ ନାମ ନଗରଂ ପଓ୍ୱିସନ୍ତୋ ନଗରଓ୍ୱୀଥିଯୋ ଭାଜେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତଓ୍ୱୀଥିଯା ଭଣ୍ଡଂ ଓ୍ୱିକ୍କିଣନ୍ତୋ ଓ୍ୱିଚରି। ଇତରୋପି ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତଓ୍ୱୀଥିଂ ଗଣ୍ହି। ତସ୍ମିଞ୍ଚ ନଗରେ ଏକଂ ସେଟ୍ଠିକୁଲଂ ପରିଜିଣ୍ଣଂ ଅହୋସି, ସବ୍ବେ ପୁତ୍ତଭାତିକା ଚ ଧନଞ୍ଚ ପରିକ୍ଖଯଂ ଅଗମଂସୁ, ଏକା ଦାରିକା ଅଯ୍ୟିକାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଅଓ୍ୱସେସା ଅହୋସି, ତା ଦ୍ୱେପି ପରେସଂ ଭତିଂ କତ୍ୱା ଜୀଓ୍ୱନ୍ତି। ଗେହେ ପନ ତାସଂ ମହାସେଟ୍ଠିନା ପରିଭୁତ୍ତପୁବ୍ବା ସୁଓ୍ୱଣ୍ଣପାତି ଭାଜନନ୍ତରେ ନିକ୍ଖିତ୍ତା ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅଓ୍ୱଲଞ୍ଜିଯମାନା ମଲଗ୍ଗହିତା ଅହୋସି, ତା ତସ୍ସା ସୁଓ୍ୱଣ୍ଣପାତିଭାଓ୍ୱମ୍ପି ନ ଜାନନ୍ତି। ସୋ ଲୋଲଓ୍ୱାଣିଜୋ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ''ମଣିକେ ଗଣ୍ହଥ, ମଣିକେ ଗଣ୍ହଥା''ତି ଓ୍ୱିଚରନ୍ତୋ ତଂ ଘରଦ୍ୱାରଂ ପାପୁଣି। ସା କୁମାରିକା ତଂ ଦିସ୍ୱା ଅଯ୍ୟିକଂ ଆହ ''ଅମ୍ମ ମଯ୍ହଂ ଏକଂ ପିଳନ୍ଧନଂ ଗଣ୍ହା''ତି। ଅମ୍ମ ମଯଂ ଦୁଗ୍ଗତା, କିଂ ଦତ୍ୱା ଗଣ୍ହିସ୍ସାମାତି। ଅଯଂ ନୋ

ପାତି ଅତ୍ଥି, ନୋ ଚ ଅମ୍ହାକଂ ଉପକାରା, ଇମଂ ଦତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତି। ସା ୱାଣିଜଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଆସନେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ତଂ ପାତିଂ ଦତ୍ୱା ‘‘ଅଯ୍ୟ, ଇମଂ ଗହେତ୍ୱା ତୱ ଭଗିନିଯା କିଞ୍ଚିଦେୱ ଦେହୀ’’ତି ଆହ। ୱାଣିଜୋ ପାତିଂ ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱାୱ ‘‘ସୁୱଣ୍ଣପାତି ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ପାତିପିଟ୍ଠିଯଂ ସୂଚିଯା ଲେଖଂ କଡ୍ଢିତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଇମାସଂ କିଞ୍ଚି ଅଦତ୍ୱାୱ ଇମଂ ପାତିଂ ହରିସ୍ସାମୀ’’ତି ‘‘ଅଯଂ କିଂ ଅଗ୍ଘତି, ଅଡ୍ଢମାସକୋପିସ୍ସା ମୂଲଂ ନ ହୋତୀ’’ତି ଭୂମିଯଂ ଖିପିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ପକ୍କାମି। ଏକେନ ପୱିସିତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତୱୀଥିଂ ଇତରୋ ପୱିସିତୁଂ ଲଭତୀତି ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ୱୀଥିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ‘‘ମଣିକେ ଗଣ୍ହଥ, ମଣିକେ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ୱିଚରନ୍ତୋ ତମେୱ ଘରଦ୍ୱାରଂ ପାପୁଣି।

ପୁନ ସା କୁମାରିକା ତଥେୱ ଅଯ୍ୟିକଂ ଆହ। ଅଥ ନଂ ଅଯ୍ୟିକା ‘‘ଅମ୍ମ, ପଠମଂ ଆଗତୱାଣିଜୋ ପାତିଂ ଭୂମିଯଂ ଖିପିତ୍ୱା ଗତୋ, ଇଦାନି କିଂ ଦତ୍ୱା ଗଣ୍ହିସ୍ସାମା’’ତି ଆହ। ଅମ୍ମ, ସୋ ୱାଣିଜୋ ଫରୁସୱାଚୋ, ଅଯଂ ପନ ପିଯଦସ୍ସନୋ ମୁଦୁସଲ୍ଲାପୋ, ଅପ୍ପେୱ ନାମ ନଂ ଗଣ୍ହେଯ୍ଯାତି। ଅମ୍ମ, ତେନ ହି ପକ୍କୋସାହୀତି। ସା ତଂ ପକ୍କୋସି। ଅଥସ୍ସ ଗେହଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନସ୍ସ ତଂ ପାତିଂ ଅଦଂସୁ। ସୋ ତସ୍ସା ସୁୱଣ୍ଣପାତିଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ମ, ଅଯଂ ପାତି ସତସହସ୍ସଂ ଅଗ୍ଘତି, ସତସହସ୍ସଗ୍ଘନକଭଣ୍ଡଂ ମଯ୍ହଂ ହତ୍ଥେ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଆହ। ଅଯ୍ୟ, ପଠମଂ ଆଗତୱାଣିଜୋ ‘‘ଅଯଂ ଅଡ୍ଢମାସକମ୍ପି ନ ଅଗ୍ଘତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ଖିପିତ୍ୱା ଗତୋ, ଅଯଂ ପନ ତୱ ପୁଞ୍ଞେନ ସୁୱଣ୍ଣପାତି ଜାତା ଭୱିସ୍ସତି, ମଯଂ ଇମଂ ତୁଯ୍ହଂ ଦେମ, କିଞ୍ଚିଦେୱ ନୋ ଦତ୍ୱା ଇମଂ ଗହେତ୍ୱା ଯାହୀତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ହତ୍ଥଗତାନି ପଞ୍ଚ କହାପଣସତାନି ପଞ୍ଚସତଗ୍ଘନକଞ୍ଚ ଭଣ୍ଡଂ ସବ୍ବଂ ଦତ୍ୱା ‘‘ମଯ୍ହଂ ଇମଂ ତୁଲଞ୍ଚ ପସିବ୍ବକଞ୍ଚ ଅଟ୍ଠ ଚ କହାପଣେ ଦେଥା’’ତି ଏତ୍ତକଂ ଯାଚିତ୍ୱା ଆଦାଯ ପକ୍କାମି। ସୋ ସୀଘମେୱ ନଦୀତୀରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନାୱିକସ୍ସ ଅଟ୍ଠ କହାପଣେ ଦତ୍ୱା ନାୱଂ ଅଭିରୁହି।

ତତୋ ଲୋଲୱାଣିଜୋପି ପୁନ ତଂ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଆହରଥ ତଂ ପାତିଂ, ତୁମ୍ହାକଂ କିଞ୍ଚିଦେୱ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ସା ତଂ ପରିଭାସିତ୍ୱା ‘‘ତ୍ୱଂ ଅମ୍ହାକଂ ସତସହସ୍ସଗ୍ଘନିକଂ ସୁୱଣ୍ଣପାତିଂ ଅଡ୍ଢମାସଗ୍ଘନିକମ୍ପି ନ ଅକାସି, ତୁଯ୍ହଂ ପନ ସାମିକସଦିସୋ ଏକୋ ଧମ୍ମିକୋ ୱାଣିଜୋ ଅମ୍ହାକଂ ସହସ୍ସଂ ଦତ୍ୱା ତଂ ଆଦାଯ ଗତୋ’’ତି ଆହ। ତଂ ସୁତ୍ୱାୱ ‘‘ସତସହସ୍ସଗ୍ଘନିକାଯ ସୁୱଣ୍ଣପାତିଯା ପରିହୀନୋମ୍ହି, ମହାଜାନିକରୋ ୱତ ମେ ଅଯ’’ନ୍ତି ସଞ୍ଜାତବଲୱସୋକୋ ସତିଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୀ ହୁତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥଗତେ କହାପଣେ ଚେୱ ଭଣ୍ଡିକଞ୍ଚ ଘରଦ୍ୱାରେଯେୱ ୱିକିରିତ୍ୱା ନିୱାସନପାରୁପନଂ ପହାଯ ତୁଲାଦଣ୍ଡଂ ମୁଗ୍ଗରଂ କତ୍ୱା ଆଦାଯ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଅନୁପଦଂ ପକ୍ଖନ୍ତୋ ନଦୀତୀରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ଭୋ, ନାୱିକ, ନାୱଂ ନିୱତ୍ତେହୀ’’ତି ଆହ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ପନ ‘‘ତାତ, ମା ନିୱତ୍ତଯୀ’’ତି ପଟିସେଧେସି। ଇତରସ୍ସପି ବୋଧିସତ୍ତଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସେୱ ବଲୱସୋକୋ ଉଦପାଦି, ହଦଯଂ ଉଣ୍ହଂ ଅହୋସି, ମୁଖତୋ ଲୋହିତଂ ଉଗ୍ଗଞ୍ଛି, ୱାପିକଦ୍ଦମୋ ୱିଯ ହଦଯଂ ଫଲି। ସୋ ବୋଧିସତ୍ତେ ଆଘାତଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପୁଣି । ଇଦଂ ପଠମଂ ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତେ ଆଘାତବନ୍ଧନଂ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ କଥେତ୍ୱା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋୱ ଇମଂ ଗାଥଂ କଥେସି –

୩।

‘‘ଇଧ ଚେ ନଂ ୱିରାଧେସି, ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ନିଯାମତଂ;

ଚିରଂ ତ୍ୱଂ ଅନୁତପ୍ପେସି, ସେରିୱାଯଂୱ ୱାଣିଜୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଇଧ ଚେ ନଂ ୱିରାଧେସି, ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ନିଯାମତନ୍ତି ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ଏତଂ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ନିଯାମତାସଙ୍ଖାତଂ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଂ ୱିରାଧେସି। ଯଦି ୱିରାଧେସି, ୱୀରିଯଂ ଓସ୍ସଜନ୍ତୋ ନାଧିଗଚ୍ଛସି ନ ପଟିଲଭସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଚିରଂ ତ୍ୱଂ ଅନୁତପ୍ପେସୀତି ଏୱଂ ସନ୍ତେ ତ୍ୱଂ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ ସୋଚନ୍ତୋ ପରିଦେୱନ୍ତୋ ଅନୁତପେସ୍ସସି, ଅଥ ୱା ଓସ୍ସଟ୍ଠୱୀରିଯତାଯ ଅରିଯମଗ୍ଗସ୍ସ ୱିରାଧିତତ୍ତା ଦୀଘରତ୍ତଂ ନିରଯାଦୀସୁ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ନାନପ୍ପକାରାନି ଦୁକ୍ଖାନି ଅନୁଭୱନ୍ତୋ ଅନୁତପ୍ପିସ୍ସସି କିଲମିସ୍ସସୀତି ଅଯମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ। କଥଂ? ସେରିୱାଯଂୱ ୱାଣିଜୋତି ‘‘ସେରିୱା’’ତି ଏୱଂନାମକୋ ଅଯଂ ୱାଣିଜୋ ଯଥା। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଥା ପୁବ୍ବେ ସେରିୱନାମକୋ ୱାଣିଜୋ ସତସହସ୍ସଗ୍ଘନିକଂ ସୁୱଣ୍ଣପାତିଂ ଲଭିତ୍ୱା ତସ୍ସା ଗହଣତ୍ଥାଯ ୱୀରିଯଂ ଅକତ୍ୱା ତତୋ ପରିହୀନୋ ଅନୁତପ୍ପି, ଏୱମେୱ ତ୍ୱମ୍ପି ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ପଟିଯତ୍ତସୁୱଣ୍ଣପାତିସଦିସଂ ଅରିଯମଗ୍ଗଂ ଓସ୍ସଟ୍ଠୱୀରିଯତାଯ ଅନଧିଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତତୋ ପରିହୀନୋ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅନୁତପ୍ପିସ୍ସସି। ସଚେ ପନ ୱୀରିଯଂ ନ ଓସ୍ସଜିସ୍ସସି, ପଣ୍ଡିତୱାଣିଜୋ ସୁୱଣ୍ଣପାତିଂ ୱିଯ ମମ ସାସନେ ନୱୱିଧମ୍ପି ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମଂ ପଟିଲଭିସ୍ସସୀତି।

ଏୱମସ୍ସ ସତ୍ଥା ଅରହତ୍ତେନ କୂଟଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ଓସ୍ସଟ୍ଠୱୀରିଯୋ ଭିକ୍ଖୁ

ଅଗ୍ଗଫଲେ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାସି।

ସତ୍ଥାପି ଦ୍ୱେ ୱତ୍ଥୂନି କଥେତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେତ୍ୱା ଦସ୍ସେସି – ‘‘ତଦା ବାଲୱାଣିଜୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ପଣ୍ଡିତୱାଣିଜୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି ଦେସନଂ ନିଟ୍ଠାପେସି।

ସେରିୱୱାଣିଜଜାତକୱଣ୍ଣନା ତତିଯା।

୪। ଚୂଳସେଟ୍ଠିଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅପ୍ପକେନପିମେଧାୱୀତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଭଗୱା ରାଜଗହଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ଜୀୱକମ୍ବୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଚୂଳପନ୍ଥକତ୍ଥେରଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି।

ତତ୍ଥ ଚୂଳପନ୍ଥକସ୍ସ ତାୱ ନିବ୍ବତ୍ତି କଥେତବ୍ବା। ରାଜଗହେ କିର ଧନସେଟ୍ଠିକୁଲସ୍ସ ଧୀତା ଅତ୍ତନୋ ଦାସେନେୱ ସଦ୍ଧିଂ ସନ୍ଥୱଂ କତ୍ୱା ‘‘ଅଞ୍ଞେପି ମେ ଇମଂ କମ୍ମଂ ଜାନେଯ୍ୟୁ’’ନ୍ତି ଭୀତା ଏୱମାହ ‘‘ଅମ୍ହେହି ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ୱସିତୁଂ ନ ସକ୍କା, ସଚେ ମେ ମାତାପିତରୋ ଇମଂ ଦୋସଂ ଜାନିସ୍ସନ୍ତି, ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡଂ କରିସ୍ସନ୍ତି, ୱିଦେସଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱସିସ୍ସାମା’’ତି ହତ୍ଥସାରଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ‘‘ଯତ୍ଥ ୱା ତତ୍ଥ ୱା ଅଞ୍ଞେହି ଅଜାନନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱସିସ୍ସାମା’’ତି ଉଭୋପି ଅଗମଂସୁ।

ତେସଂ ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ୱସନ୍ତାନଂ ସଂୱାସମନ୍ୱାଯ ତସ୍ସା କୁଚ୍ଛିଯଂ ଗବ୍ଭୋ ପତିଟ୍ଠାସି। ସା ଗବ୍ଭପରିପାକଂ ଆଗମ୍ମ ସାମିକେନ ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତେସି ‘‘ଗବ୍ଭୋ ମେ ପରିପାକଂ ଗତୋ, ଞାତିବନ୍ଧୁୱିରହିତେ ଠାନେ ଗବ୍ଭୱୁଟ୍ଠାନଂ ନାମ ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ଅମ୍ହାକଂ ଦୁକ୍ଖମେୱ, କୁଲଗେହମେୱ ଗଚ୍ଛାମା’’ତି। ସୋ ‘‘ସଚାହଂ ଗମିସ୍ସାମି, ଜୀୱିତଂ ମେ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଅଜ୍ଜ ଗଚ୍ଛାମ, ସ୍ୱେ ଗଚ୍ଛାମା’’ତି ଦିୱସେ ଅତିକ୍କାମେସି। ସା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅଯଂ ବାଲୋ ଅତ୍ତନୋ ଦୋସମହନ୍ତତାଯ ଗନ୍ତୁଂ ନ ଉସ୍ସହତି, ମାତାପିତରୋ ନାମ ଏକନ୍ତହିତା, ଅଯଂ ଗଚ୍ଛତୁ ୱା ମା ୱା, ମଯା ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ସା ତସ୍ମିଂ ଗେହା ନିକ୍ଖନ୍ତେ ଗେହପରିକ୍ଖାରଂ ପଟିସାମେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କୁଲଘରଂ ଗତଭାୱଂ ଅନନ୍ତରଗେହୱାସୀନଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜି।

ଅଥ ସୋ ପୁରିସୋ ଘରଂ ଆଗତୋ ତଂ ଅଦିସ୍ୱା ପଟିୱିସ୍ସକେ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘କୁଲଘରଂ ଗତା’’ତି ସୁତ୍ୱା ୱେଗେନ ଅନୁବନ୍ଧିତ୍ୱା ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ସମ୍ପାପୁଣି। ତସ୍ସାପି ତତ୍ଥେୱ ଗବ୍ଭୱୁଟ୍ଠାନଂ ଅହୋସି। ସୋ ‘‘କିଂ ଇଦଂ ଭଦ୍ଦେ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ସାମି, ଏକୋ ପୁତ୍ତୋ ଜାତୋ’’ତି। ‘‘ଇଦାନି କିଂ କରିସ୍ସାମା’’ତି? ‘‘ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ ମଯଂ କୁଲଘରଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାମ, ତଂ କମ୍ମଂ ଅନ୍ତରାୱ ନିପ୍ଫନ୍ନଂ, ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା କିଂ କରିସ୍ସାମ, ନିୱତ୍ତାମା’’ତି ଦ୍ୱେପି ଏକଚିତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ନିୱତ୍ତିଂସୁ। ତସ୍ସ ଚ ଦାରକସ୍ସ ପନ୍ଥେ ଜାତତ୍ତା ‘‘ପନ୍ଥକୋ’’ତି ନାମଂ ଅକଂସୁ । ତସ୍ସା ନ ଚିରସ୍ସେୱ ଅପରୋପି ଗବ୍ଭୋ ପତିଟ୍ଠହି। ସବ୍ବଂ ପୁରିମନଯେନେୱ ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ। ତସ୍ସାପି ଦାରକସ୍ସ ପନ୍ଥେ ଜାତତ୍ତା ପଠମଜାତସ୍ସ ‘‘ମହାପନ୍ଥକୋ’’ତି ନାମଂ କତ୍ୱା ଇତରସ୍ସ ‘‘ଚୂଳପନ୍ଥକୋ’’ତି ନାମଂ ଅକଂସୁ। ତେ ଦ୍ୱେପି ଦାରକେ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନମେୱ ଆଗତା।

ତେସଂ ତତ୍ଥ ୱସନ୍ତାନଂ ଅଯଂ ମହାପନ୍ଥକଦାରକୋ ଅଞ୍ଞେ ଦାରକେ ‘‘ଚୂଳପିତା ମହାପିତା’’ତି, ‘‘ଅଯ୍ୟକୋ ଅଯ୍ୟିକା’’ତି ଚ ୱଦନ୍ତେ ସୁତ୍ୱା ମାତରଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ଅମ୍ମ, ଅଞ୍ଞେ ଦାରକା ‘ଚୂଳପିତା ମହାପିତା’ତିପି ୱଦନ୍ତି, ‘ଅଯ୍ୟକୋ ଅଯ୍ୟିକା’ତିପି ୱଦନ୍ତି, ଅମ୍ହାକଂ ଞାତକା ନତ୍ଥୀ’’ତି। ‘‘ଆମ, ତାତ, ତୁମ୍ହାକଂ ଏତ୍ଥ ଞାତକା ନତ୍ଥି, ରାଜଗହନଗରେ ପନ ୱୋ ଧନସେଟ୍ଠି ନାମ ଅଯ୍ୟକୋ, ତତ୍ଥ ତୁମ୍ହାକଂ ବହୂ ଞାତକା’’ତି। ‘‘କସ୍ମା ତତ୍ଥ ନ ଗଚ୍ଛଥ, ଅମ୍ମା’’ତି? ସା ଅତ୍ତନୋ ଅଗମନକାରଣଂ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଅକଥେତ୍ୱା ପୁତ୍ତେସୁ ପୁନପ୍ପୁନଂ କଥେନ୍ତେସୁ ସାମିକଂ ଆହ – ‘‘ଇମେ ଦାରକା ମଂ ଅତିୱିଯ କିଲମେନ୍ତି, କିଂ ନୋ ମାତାପିତରୋ ଦିସ୍ୱା ମଂସଂ ଖାଦିସ୍ସନ୍ତି, ଏହି ଦାରକାନଂ ଅଯ୍ୟକକୁଲଂ ଦସ୍ସେସ୍ସାମା’’ତି। ‘‘ଅହଂ ସମ୍ମୁଖା ଭୱିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ତଂ ପନ ତତ୍ଥ ନଯିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ସାଧୁ, ଅଯ୍ୟ, ଯେନ କେନଚି ଉପାଯେନ ଦାରକାନଂ ଅଯ୍ୟକକୁଲମେୱ ଦଟ୍ଠୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଦ୍ୱେପି ଜନା ଦାରକେ ଆଦାଯ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ରାଜଗହଂ ପତ୍ୱା ନଗରଦ୍ୱାରେ ଏକିସ୍ସା ସାଲାଯ ନିୱାସଂ କତ୍ୱା ଦାରକମାତା ଦ୍ୱେ ଦାରକେ ଗହେତ୍ୱା ଆଗତଭାୱଂ ମାତାପିତୂନଂ ଆରୋଚାପେସି।

ତେ ତଂ ସାସନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ସଂସାରେ ୱିଚରନ୍ତାନଂ ନ ପୁତ୍ତୋ ନ ଧୀତା ନାମ ନତ୍ଥି, ତେ ଅମ୍ହାକଂ ମହାପରାଧିକା, ନ ସକ୍କା ତେହି ଅମ୍ହାକଂ ଚକ୍ଖୁପଥେ ଠାତୁଂ, ଏତ୍ତକଂ ପନ ଧନଂ ଗହେତ୍ୱା ଦ୍ୱେପି ଜନା ଫାସୁକଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଜୀୱନ୍ତୁ, ଦାରକେ ପନ ଇଧ ପେସେନ୍ତୂ’’ତି। ସେଟ୍ଠିଧୀତା ମାତାପିତୂହି ପେସିତଂ ଧନଂ ଗହେତ୍ୱା ଦାରକେ ଆଗତଦୂତାନଂଯେୱ ହତ୍ଥେ ଦତ୍ୱା ପେସେସି, ଦାରକା ଅଯ୍ୟକକୁଲେ ୱଡ୍ଢନ୍ତି। ତେସୁ ଚୂଳପନ୍ଥକୋ ଅତିଦହରୋ, ମହାପନ୍ଥକୋ ପନ ଅଯ୍ୟକେନ ସଦ୍ଧିଂ ଦସବଲସ୍ସ ଧମ୍ମକଥଂ ସୋତୁଂ ଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ସ ନିଚ୍ଚଂ ସତ୍ଥୁ ସମ୍ମୁଖା ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତସ୍ସ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଚିତ୍ତଂ ନମି। ସୋ ଅଯ୍ୟକଂ ଆହ ‘‘ସଚେ ତୁମ୍ହେ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛଥ, ଅହଂ ପବ୍ବଜେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି। ‘‘କିଂ ୱଦେସି, ତାତ, ମଯ୍ହଂ ସକଲଲୋକସ୍ସପି ପବ୍ବଜ୍ଜାତୋ ତୱେୱ ପବ୍ବଜ୍ଜା ଭଦ୍ଦିକା,

ସଚେ ସକ୍କୋସି, ପଟ୍ଟଜ ତାତା’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗତୋ। ସତ୍ଥା ‘‘କିଂ ମହାସେଟ୍ଠି ଦାରକୋ ତେ ଲଦ୍ଧୋ’’ତି। ‘‘ଆମ, ଭନ୍ତେ ଅଯଂ ଦାରକୋ ମୟ୍ହଂ ନତ୍ତା, ତୁମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକେ ପଟ୍ଟଜାମୀତି ୱଦତୀ’’ତି ଆହ। ସତ୍ଥା ଅଞ୍ଞତରଂ ପିଣ୍ଡଚାରିକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ‘‘ଇମଂ ଦାରକଂ ପଟ୍ଟାଜେହୀ’’ତି ଆଣାପେସି। ଥେରୋ ତସ୍ସ ତଚପଞ୍ଚକକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ପଟ୍ଟାଜେସି। ସୋ ବହୁଂ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପରିପୁଣ୍ଣୱସ୍ସୋ ଉପସମ୍ପଦଂ ଲଭି। ଉପସମ୍ପନ୍ନୋ ହୁତ୍ୱା ଯୋନିସୋ ମନସିକାରେ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି।

ସୋ ଝାନସୁଖେନ, ମଗ୍ଗସୁଖେନ, ଫଲସୁଖେନ ୱୀତିନାମେନ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ସକ୍କା ନୁ ଖୋ ଇମଂ ସୁଖଂ ଚୂଳପନ୍ଥକସ୍ସ ଦାତୁ’’ନ୍ତି। ତତୋ ଅୟ୍ୟକସେଟ୍ଠିସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ମହାସେଟ୍ଠି ସଚେ ତୁମ୍ହେ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛଥ, ଅହଂ ଚୂଳପନ୍ଥକଂ ପଟ୍ଟାଜେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି ଆହ। ‘‘ପଟ୍ଟାଜେଥ, ଭନ୍ତେ’’ତି। ଥେରୋ ଚୂଳପନ୍ଥକଦାରକଂ ପଟ୍ଟାଜେତ୍ୱା ଦସସୁ ସୀଲେସୁ ପତିଟ୍ଠାପେସି। ଚୂଳପନ୍ଥକସାମଣେରୋ ପଟ୍ଟଜିତ୍ୱାୱ ଦନ୍ଧୋ ଅହୋସି।

‘‘ପଦୁମଂ ଯଥା କୋକନଦଂ ସୁଗନ୍ଧଂ, ପାତୋ ସିଯା ଫୁଲ୍ଲମୱୀତଗନ୍ଧଂ;

ଅଙ୍ଗୀରସଂ ପସ୍ସ ୱିରୋଚମାନଂ, ତପନ୍ତମାଦିଚ୍ଚମିୱନ୍ତଲିକ୍ଖେ’’ତି। (ସଂ। ନି। ୧।୧୨୩; ଅ। ନି। ୫।୧୯୫) –

ଇମଂ ଏକଗାଥଂ ଚତୂହି ମାସେହି ଗଣ୍ହିତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ସୋ କିର କସ୍ସପସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧକାଲେ ପଟ୍ଟଜିତ୍ୱା ପଞ୍ଞୱା ହୁତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ଦନ୍ଧଭିକ୍ଖୁନୋ ଉଦ୍ଦେସଗ୍ଗହଣକାଲେ ପରିହାସକେଳିଂ ଅକାସି। ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତେନ ପରିହାସେନ ଲଜ୍ଜିତୋ ନେୱ ଉଦ୍ଦେସଂ ଗଣ୍ହି, ନ ସଜ୍ଝାଯମକାସି। ତେନ କମ୍ମେନ ଅଯଂ ପଟ୍ଟଜିତ୍ୱାୱ ଦନ୍ଧୋ ଜାତୋ, ଗହିତଗହିତଂ ପଦଂ ଉପରୂପରି ପଦଂ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ନସ୍ସତି। ତସ୍ସ ଇମମେୱ ଗାଥଂ ଗହେତୁଂ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ଚତ୍ତାରୋ ମାସା ଅତିକ୍କନ୍ତା।

ଅଥ ନଂ ମହାପନ୍ଥକୋ ଆହ ‘‘ଚୂଳପନ୍ଥକ, ତ୍ୱଂ ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ଅଭବ୍ବୋ, ଚତୂହି ମାସେହି ଏକମ୍ପି ଗାଥଂ ଗହେତୁଂ ନ ସକ୍କୋସି, ପଟ୍ଟଜିତକିଚ୍ଚଂ ପନ ତ୍ୱଂ କଥଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେସ୍ସସି, ନିକ୍ଖମ ଇତୋ’’ତି ୱିହାରା ନିକ୍କଡ୍ଢି। ଚୂଳପନ୍ଥକୋ ବୁଦ୍ଧସାସନେ ସିନେହେନ ଗିହିଭାୱଂ ନ ପତ୍ଥେତି। ତସ୍ମିଞ୍ଚ କାଲେ ମହାପନ୍ଥକୋ ଭତ୍ତୁଦ୍ଦେସକୋ ହୋତି। ଜୀୱକୋ କୋମାରଭଚ୍ଚୋ ବହୁଂ ଗନ୍ଧମାଲଂ ଆଦାଯ ଅତ୍ତନୋ ଅମ୍ବୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ପୂଜେତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଦସବଲଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ମହାପନ୍ଥକଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘କିତ୍ତକା , ଭନ୍ତେ, ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ଭିକ୍ଖୂ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ପଞ୍ଚମତ୍ତାନି ଭିକ୍ଖୁସତାନୀ’’ତି। ‘‘ସ୍ୱେ, ଭନ୍ତେ, ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖାନି ପଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସତାନି ଆଦାଯ ଅମ୍ହାକଂ ନିୱେସନେ ଭିକ୍ଖଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି। ‘‘ଉପାସକ, ଚୂଳପନ୍ଥକୋ ନାମ ଭିକ୍ଖୁ ଦନ୍ଧୋ ଅୱିରୁଳ୍ହିଧମ୍ମୋ, ତଂ ଠପେତ୍ୱା ସେସାନଂ ନିମନ୍ତନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛାମୀ’’ତି ଥେରୋ ଆହ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଚୂଳପନ୍ଥକୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଥେରୋ ଏତ୍ତକାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ନିମନ୍ତନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତୋ ମଂ ବାହିରଂ କତ୍ୱା ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତି, ନିସ୍ସଂସଯଂ ମୟ୍ହଂ ଭାତିକସ୍ସ ମଯି ଚିତ୍ତଂ ଭିନ୍ନଂ ଭୱିସ୍ସତି, କିଂ ଇଦାନି ମୟ୍ହଂ ଇମିନା ସାସନେନ, ଗିହୀ ହୁତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କରୋନ୍ତୋ ଜୀୱିସ୍ସାମୀ’’ତି।

ସୋ ପୁନଦିୱସେ ପାତୋୱ ‘‘ଗିହୀ ଭୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ପାଯାସି। ସତ୍ଥା ପଚ୍ଚୂସକାଲେଯେୱ ଲୋକଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଇମଂ କାରଣଂ ଦିସ୍ୱା ପଠମତରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଚୂଳପନ୍ଥକସ୍ସ ଗମନମଗ୍ଗେ ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ଚଙ୍କମନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠାସି। ଚୂଳପନ୍ଥକୋ ଘରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ସତ୍ଥାରଂ ଦିସ୍ୱା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦି। ଅଥ ନଂ ସତ୍ଥା ‘‘କହଂ ପନ, ତ୍ୱଂ ଚୂଳପନ୍ଥକ, ଇମାଯ ୱେଲାଯ ଗଚ୍ଛସୀ’’ତି ଆହ। ଭାତା ମଂ, ଭନ୍ତେ, ନିକ୍କଡ୍ଢତି , ତେନାହଂ ୱିବ୍ଭମିତୁଂ ଗଚ୍ଛାମୀତି। ଚୂଳପନ୍ଥକ, ତୱ ପଟ୍ଟଜ୍ଜା ନାମ ମମ ସନ୍ତକା, ଭାତରା ନିକ୍କଡ୍ଢିତୋ କସ୍ମା ମମ ସନ୍ତିକଂ ନାଗଞ୍ଛି? ଏହି କିଂ ତେ ଗିହିଭାୱେନ, ମମ ସନ୍ତିକେ ଭୱିସ୍ସସୀ’’ତି ଭଗୱା ଚୂଳପନ୍ଥକଂ ଆଦାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ଗନ୍ଧକୁଟିପ୍ପମୁଖେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ‘‘ଚୂଳପନ୍ଥକ, ତ୍ୱଂ ପୁରତ୍ଥାଭିମୁଖୋ ହୁତ୍ୱା ଇମଂ ପିଲୋତିକଂ ‘ରଜୋହରଣଂ ରଜୋହରଣ’ନ୍ତି ପରିମଜ୍ଜନ୍ତୋ ଇଧେୱ ହୋହୀ’’ତି ଇଦ୍ଧିଯା ଅଭିସଙ୍ଖତଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ପିଲୋତିକାଖଣ୍ଡଂ ଦତ୍ୱା କାଲେ ଆରୋଚିତେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ଜୀୱକସ୍ସ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସୀଦି।

ଚୂଳପନ୍ଥକୋପି ସୂରିଯଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତଂ ପିଲୋତିକାଖଣ୍ଡଂ ‘‘ରଜୋହରଣଂ ରଜୋହରଣ’’ନ୍ତି ପରିମଜ୍ଜନ୍ତୋ ନିସୀଦି, ତସ୍ସ ତଂ ପିଲୋତିକାଖଣ୍ଡଂ ପରିମଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ପରିମଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ କିଲିଟ୍ଠଂ ଅହୋସି। ତତୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଇଦଂ ପିଲୋତିକାଖଣ୍ଡଂ ଅତିୱିଯ ପରିସୁଦ୍ଧଂ, ଇମଂ ପନ ଅତ୍ତଭାୱଂ ନିସ୍ସାଯ ପୁରିମପକତିଂ ୱିଜହିତ୍ୱା ଏୱଂ କିଲିଟ୍ଠଂ ଜାତଂ, ଅନିଚ୍ଚା ୱତ ସଙ୍ଖାରା’’ତି ଖଯୱଯଂ ପଟ୍ଠପେନ୍ତୋ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେସି। ସତ୍ଥା ‘‘ଚୂଳପନ୍ଥକସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ୱିପସ୍ସନଂ ଆରୁଳ୍ହ’’ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ‘‘ଚୂଳପନ୍ଥକ, ତ୍ୱଂ ଏତଂ ପିଲୋତିକାଖଣ୍ଡମେୱ ସଂକିଲିଟ୍ଠଂ ରଜୋରଞ୍ଜିତଂ ଜାତନ୍ତି ମା ସଞ୍ଞଂ କରି, ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ପନ ତେ ରାଗରଜାଦଯୋ ଅତ୍ଥି, ତେ ହରାହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଓଭାସଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ପୁରତୋ ନିସିନ୍ନୋ ୱିଯ ପଞ୍ଞାଯମାନରୂପୋ ହୁତ୍ୱା ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି –

‘‘ରାଗୋ ରଜୋ ନ ଚ ପନ ରେଣୁ ୱୁଚ୍ଚତି, ରାଗସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ ରଜୋତି;

ଏତଂ ରଜଂ ୱିପ୍ପଜହିତ୍ୱ ଭିକ୍ଖୱୋ, ୱିହରନ୍ତି ତେ ୱିଗତରଜସ୍ସ ସାସନେ।

''ଦୋସୋ ରଜୋ ନ ଚ ପନ ରେଣୁ ୱୁଚ୍ଚତି, ଦୋସସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ ରଜୋତି;

ଏତଂ ରଜଂ ୱିପ୍ପଜହିତ୍ୱ ଭିକ୍ଖୱୋ, ୱିହରନ୍ତି ତେ ୱିଗତରଜସ୍ସ ସାସନେ।

''ମୋହୋ ରଜୋ ନ ଚ ପନ ରେଣୁ ୱୁଚ୍ଚତି, ମୋହସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ ରଜୋତି;

ଏତଂ ରଜଂ ୱିପ୍ପଜହିତ୍ୱ ଭିକ୍ଖୱୋ, ୱିହରନ୍ତି ତେ ୱିଗତରଜସ୍ସ ସାସନେ''ତି। (ମହାନି। ୨୦୯; ଚୂଳନି। ଉଦୟମାଣୱପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସ ୭୪);

ଗାଥାପରିୟୋସାନେ ଚୂଳପନ୍ଥକୋ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି, ପଟିସମ୍ଭିଦାହିୟେୱସ୍ସ ତୀଣି ପିଟକାନି ଆଗମଂସୁ। ସୋ କିର ପୁବ୍ବେ ରାଜା ହୁତ୍ୱା ନଗରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କରୋନ୍ତୋ ନଲାଟତୋ ସେଦେ ମୁଚ୍ଚନ୍ତେ ପରିସୁଦ୍ଧେନ ସାଟକେନ ନଲାଟନ୍ତଂ ପୁଞ୍ଛି, ସାଟକୋ କିଲିଟ୍ଠୋ ଅହୋସି। ସୋ ''ଇମଂ ସରୀରଂ ନିସ୍ସାୟ ଏୱରୂପୋ ପରିସୁଦ୍ଧୋ ସାଟକୋ ପକତିଂ ଜହିତ୍ୱା କିଲିଟ୍ଠୋ ଜାତୋ, ଅନିଚ୍ଚା ୱତ ସଙ୍ଖାରା''ତି ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଂ ପଟିଲଭି। ତେନ କାରଣେନସ୍ସ ରଜୋହରଣମେୱ ପଚ୍ଚୟୋ ଜାତୋ।

ଜୀୱକୋପି ଖୋ କୋମାରଭଚ୍ଚୋ ଦସବଲସ୍ସ ଦକ୍ଖିଣୋଦକଂ ଉପନାମେସି। ସତ୍ଥା ''ନନୁ, ଜୀୱକ, ୱିହାରେ ଭିକ୍ଖୂ ଅତ୍ଥୀ''ତି ହତ୍ଥେନ ପତ୍ତଂ ପିଦହି। ମହାପନ୍ଥକୋ ''ଭନ୍ତେ, ୱିହାରେ ନତ୍ଥି ଭିକ୍ଖୂ''ତି ଆହ। ସତ୍ଥା ''ଅତ୍ଥି ଜୀୱକା''ତି ଆହ। ଜୀୱକୋ ''ତେନ ହି, ଭଣେ, ଗଚ୍ଛ, ୱିହାରେ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅତ୍ଥିଭାୱଂ ୱା ନତ୍ଥିଭାୱଂ ୱା ଜାନାହୀ''ତି ପୁରିସଂ ପେସେସି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଚୂଳପନ୍ଥକୋ ''ମୟ୍ହଂ ଭାତିକୋ 'ୱିହାରେ ଭିକ୍ଖୂ ନତ୍ଥୀ'ତି ଭଣତି, ୱିହାରେ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅତ୍ଥିଭାୱମସ୍ସ ପକାସେସ୍ସାମୀ''ତି ସକଲଂ ଅମ୍ବୱନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂୟେୱ ପୂରେସି। ଏକଚ୍ଚେ ଭିକ୍ଖୂ ଚୀୱରକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି, ଏକଚ୍ଚେ ରଜନକମ୍ମଂ, ଏକଚ୍ଚେ ସଜ୍ଝାୟଂ କରୋନ୍ତୀତି ଏୱଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅସଦିସଂ ଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସଂ ମାପେସି। ସୋ ପୁରିସୋ ୱିହାରେ ବହୂ ଭିକ୍ଖୂ ଦିସ୍ୱା ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ''ଅୟ୍ୟ , ସକଲଂ ଅମ୍ବୱନଂ ଭିକ୍ଖୂହି ପରିପୁଣ୍ଣ''ନ୍ତି ଜୀୱକସ୍ସ ଆରୋଚେସି। ଥେରୋପି ଖୋ ତତ୍ଥେୱ –

''ସହସ୍ସକ୍ଖତ୍ତୁମତ୍ତାନଂ, ନିମ୍ମିନିତ୍ୱାନ ପନ୍ଥକୋ;

ନିସୀଦମ୍ବୱନେ ରମ୍ମେ, ୟାୱ କାଲପ୍ପୱେଦନା''ତି। (ଥେରଗା। ୫୬୩);

ଅଥ ସତ୍ଥା ତଂ ପୁରିସଂ ଆହ – ''ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା 'ସତ୍ଥା ଚୂଳପନ୍ଥକଂ ନାମ ପକ୍କୋସତୀ'ତି ୱଦେହୀ''ତି। ତେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଥାୱୁତ୍ତେ ''ଅହଂ ଚୂଳପନ୍ଥକୋ, ଅହଂ ଚୂଳପନ୍ଥକୋ''ତି ମୁଖସହସ୍ସଂ ଉଟ୍ଠହି। ପୁରିସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ସବ୍ବେପି କିର ତେ, ଭନ୍ତେ, ଚୂଳପନ୍ଥକାୟେୱ ନାମା''ତି ଆହ। ତେନ ହି ତ୍ୱଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯୋ ପଠମଂ ''ଅହଂ ଚୂଳପନ୍ଥକୋ''ତି ୱଦତି, ତଂ ହତ୍ଥେ ଗଣ୍ହ, ଅୱସେସା ଅନ୍ତରଧାୟିସ୍ସନ୍ତୀତି। ସୋ ତଥା ଅକାସି, ତାୱଦେୱ ସହସ୍ସମତ୍ତା ଭିକ୍ଖୂ ଅନ୍ତରଧାୟିଂସୁ। ଥେରୋ ତେନ ପୁରିସେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅଗମାସି। ସତ୍ଥା ଭତ୍ତକିଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ଜୀୱକଂ ଆମନ୍ତେସି ''ଜୀୱକ, ଚୂଳପନ୍ଥକସ୍ସ ପତ୍ତଂ ଗଣ୍ହ, ଅୟଂ ତେ ଅନୁମୋଦନଂ କରିସ୍ସତୀ''ତି। ଜୀୱକୋ ତଥା ଅକାସି। ଥେରୋ ସୀହନାଦଂ ନଦନ୍ତୋ ତରୁଣସୀହୋ ୱିୟ ତୀଣି ପିଟକାନି ସଂଖୋଭେତ୍ୱା ଅନୁମୋଦନଂ ଅକାସି।

ସତ୍ଥା ଉଟ୍ଠାୟାସନା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱାରୋ ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂହି ୱତ୍ତେ ଦସ୍ସିତେ ଉଟ୍ଠାୟାସନା ଗନ୍ଧକୁଟିପ୍ପମୁଖେ ଠତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ସୁଗତୋୱାଦଂ ଦତ୍ୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଉୟ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ସୁରଭିଗନ୍ଧୱାସିତଂ ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣେନ ପସ୍ସେନ ସୀହସେୟ୍ୟଂ ଉପଗତୋ। ଅଥ ସାୟନ୍ହସମୟେ ଧମ୍ମସଭାୟଂ ଭିକ୍ଖୂ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ସମୋସରିତ୍ୱା ରତ୍ତକମ୍ବଲସାଣିଂ ପରିକ୍ଖିପନ୍ତା ୱିୟ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ଗୁଣକଥଂ ଆରଭିଂସୁ ''ଆୱୁସୋ, ମହାପନ୍ଥକୋ ଚୂଳପନ୍ଥକସ୍ସ ଅଜ୍ଝାସୟଂ ଅଜାନନ୍ତୋ 'ଚତୂହି ମାସେହି ଏକଗାଥଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଦନ୍ଧୋ ଅୟ'ନ୍ତି ୱିହାରା ନିକ୍କଡ୍ଢି, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ପନ ଅତ୍ତନୋ ଅନୁତ୍ତରଧମ୍ମରାଜତାୟ ଏକସ୍ମିଂୟେୱସ୍ସ ଅନ୍ତରଭତ୍ତେ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ଅଦାସି, ତୀଣି ପିଟକାନି ପଟିସମ୍ଭିଦାହିୟେୱ ଆଗତାନି, ଅହୋ ବୁଦ୍ଧାନଂ ବଲଂ ନାମ ମହନ୍ତ''ନ୍ତି।

ଅଥ ଭଗୱା ଧମ୍ମସଭାୟଂ ଇମଂ କଥାପୱତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱା ''ଅଜ୍ଜ ମୟା ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ବୁଦ୍ଧସେୟ୍ୟାୟ ଉଟ୍ଠାୟ ସୁରତ୍ତଦୁପଟ୍ଟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ୱିଜ୍ଜୁଲତଂ ୱିୟ କାୟବନ୍ଧନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ରତ୍ତକମ୍ବଲସଦିସଂ ସୁଗତମହାଚୀୱରଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ସୁରଭିଗନ୍ଧକୁଟିତୋ ନିକ୍ଖମ୍ମ ମତ୍ତୱାରଣୋ ୱିୟ ସୀହୱିକ୍କନ୍ତୱିଲାସେନ ୱିଜମ୍ଭମାନୋ ସୀହୋ ୱିୟ ଅନନ୍ତାୟ ବୁଦ୍ଧଲୀଳାୟ ଧମ୍ମସଭଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତମଣ୍ଡପମଜ୍ଝେ ସୁପଞ୍ଞତ୍ତୱରବୁଦ୍ଧାସନଂ ଅଭିରୁୟ୍ହ ଛବ୍ବଣ୍ଣବୁଦ୍ଧରସ୍ମିୟୋ

ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ ଅଣ୍ଣୱକୁଚ୍ଛିଂ ଓଭାସଯମାନୋ ଯୁଗନ୍ଧରମତ୍ଥକେ ବାଲସୂରିଯୋ ୱିଯ ଆସନମଜ୍ଝେ ନିସୀଦି। ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେ ପନ ଆଗତମତ୍ତେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ କଥଂ ପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ମୁଦୁକେନ ମେତ୍ତଚିତ୍ତେନ ପରିସଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ପରିସା ଅତିୱିଯ ସୋଭତି, ଏକସ୍ସପି ହତ୍ଥକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ୱା ପାଦକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ୱା ଉକ୍କାସିତସଦ୍ଦୋ ୱା ଖିପିତସଦ୍ଦୋ ୱା ନତ୍ଥି, ସବ୍ବେପିମେ ବୁଦ୍ଧଗାରୱେନ ସଗାରୱା ବୁଦ୍ଧତେଜେନ ତଜ୍ଜିତା ମଯି ଆଯୁକପ୍ପମ୍ପି ଅକଥେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନେ ପଠମଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ନ କଥେସ୍ସନ୍ତି, କଥାସମୁଟ୍ଠାପନୱତ୍ତଂ ନାମ ମଯାୱ ଜାନିତବ୍ବଂ, ଅହମେୱ ପଠମଂ କଥେସ୍ସାମୀ’’ତି ମଧୁରେନ ବ୍ରହ୍ମସ୍ସରେନ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ , ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା, କା ଚ ପନ ୱୋ ଅନ୍ତରାକଥା ୱିପ୍ପକତା’’ତି ଆହ। ଭନ୍ତେ, ନ ମଯଂ ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ନିସିନ୍ନା ଅଞ୍ଞଂ ତିରଚ୍ଛାନକଥଂ କଥେମ, ତୁମ୍ହାକଂଯେୱ ପନ ଗୁଣେ ୱଣ୍ଣଯମାନା ନିସିନ୍ନାମ୍ହ ‘‘ଆୱୁସୋ ମହାପନ୍ଥକୋ ଚୂଳପନ୍ଥକସ୍ସ ଅଜ୍ଝାସଯଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ‘ଚତୂହି ମାସେହି ଏକଂ ଗାଥଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଦନ୍ଧୋ ଅଯ’ନ୍ତି ୱିହାରା ନିକ୍କଡ୍ଢି, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ପନ ଅନୁତ୍ତରଧମ୍ମରାଜତାଯ ଏକସ୍ମିଂଯେୱସ୍ସ ଅନ୍ତରଭତ୍ତେ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ଅଦାସି, ଅହୋ ବୁଦ୍ଧାନଂ ବଲଂ ନାମ ମହନ୍ତ’’ନ୍ତି। ସତ୍ଥା ଭିକ୍ଖୂନଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଭିକ୍ଖୱେ, ଚୂଳପନ୍ଥକୋ ମଂ ନିସ୍ସାଯ ଇଦାନି ତାୱ ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମମହନ୍ତତଂ ପତ୍ତୋ, ପୁବ୍ବେ ପନ ମଂ ନିସ୍ସାଯ ଭୋଗେସୁପି ଭୋଗମହନ୍ତତଂ ପାପୁଣୀ’’ତି ଆହ। ଭିକ୍ଖୂ ତସ୍ସତ୍ଥସ୍ସ ଆୱିଭାୱତ୍ଥଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଯାଚିଂସୁ। ଭଗୱା ଭୱନ୍ତରେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ କାରଣଂ ପାକଟଂ ଅକାସି।

ଅତୀତେ କାସିରଟ୍ଠେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସେଟ୍ଠିକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ସେଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ ଲଭିତ୍ୱା ଚୂଳସେଟ୍ଠି ନାମ ଅହୋସି, ସୋ ପଣ୍ଡିତୋ ବ୍ୟତ୍ତୋ ସବ୍ବନିମିତ୍ତାନି ଜାନାତି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ରାଜୁପଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅନ୍ତରୱୀଥିଯଂ ମତମୂସିକଂ ଦିସ୍ୱା ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ନକ୍ଖତ୍ତଂ ସମାନେତ୍ୱା ଇଦମାହ ‘‘ସକ୍କା ଚକ୍ଖୁମତା କୁଲପୁତ୍ତେନ ଇମଂ ଉନ୍ଦୂରଂ ଗହେତ୍ୱା ପୁତ୍ତଦାରଭରଣଞ୍ଚ କାତୁଂ କମ୍ମନ୍ତେ ଚ ପଯୋଜେତୁ’’ନ୍ତି? ଅଞ୍ଞତରୋ ଦୁଗ୍ଗତକୁଲପୁତ୍ତୋ ତଂ ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ନାଯଂ ଅଜାନିତ୍ୱା କଥେସ୍ସତୀ’’ତି ତଂ ମୂସିକଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଆପଣେ ବିଳାଲସ୍ସତ୍ଥାଯ ୱିକ୍କିଣିତ୍ୱା କାକଣିକଂ ଲଭିତ୍ୱା ତାଯ କାକଣିକାଯ ଫାଣିତଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକେନ ଘଟେନ ପାନୀଯଂ ଗଣ୍ହି। ସୋ ଅରଞ୍ଞତୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେ ମାଲାକାରେ ଦିସ୍ୱା ଥୋକଂ ଥୋକଂ ଫାଣିତଖଣ୍ଡଂ ଦତ୍ୱା ଉଳୁଙ୍କେନ ପାନୀଯଂ ଅଦାସି, ତେ ତସ୍ସ ଏକେକଂ ପୁପ୍ଫମୁଟ୍ଠିଂ ଅଦଂସୁ। ସୋ ତେନ ପୁପ୍ଫମୂଲେନ ପୁନଦିୱସେପି ଫାଣିତଞ୍ଚ ପାନୀଯଘଟଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ପୁପ୍ଫାରାମମେୱ ଗତୋ। ତସ୍ସ ତଂ ଦିୱସଂ ମାଲାକାରା ଅଡ୍ଢୋଚିତକେ ପୁପ୍ଫଗଚ୍ଛେ ଦତ୍ୱା ଅଗମଂସୁ। ସୋ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ଇମିନା ଉପାଯେନ ଅଟ୍ଠ କହାପଣେ ଲଭି।

ପୁନ ଏକସ୍ମିଂ ୱାତୱୁଟ୍ଠିଦିୱସେ ରାଜୁଯ୍ୟାନେ ବହୂ ସୁକ୍ଖଦଣ୍ଡକା ଚ ସାଖା ଚ ପଲାସଞ୍ଚ ୱାତେନ ପାତିତଂ ହୋତି, ଉଯ୍ୟାନପାଲୋ ଛଡ୍ଡେତୁଂ ଉପାଯଂ ନ ପସ୍ସତି । ସୋ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ସଚେ ଇମାନି ଦାରୁପଣ୍ଣାନି ମଯ୍ହଂ ଦସ୍ସସି, ଅହଂ ତେ ଇମାନି ସବ୍ବାନି ନୀହରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଉଯ୍ୟାନପାଲଂ ଆହ, ସୋ ‘‘ଗଣ୍ହ ଅଯ୍ୟା’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ଚୂଳନ୍ତେୱାସିକୋ ଦାରକାନଂ କୀଳନମଣ୍ଡଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଫାଣିତଂ ଦତ୍ୱା ମୁହୁତ୍ତେନ ସବ୍ବାନି ଦାରୁପଣ୍ଣାନି ନୀହରାପେତ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନଦ୍ୱାରେ ରାସିଂ କାରେସି। ତଦା ରାଜକୁମ୍ଭକାରୋ ରାଜକୁଲେ ଭାଜନାନଂ ପଚନତ୍ଥାଯ ଦାରୂନି ପରିଯେସମାନୋ ଉଯ୍ୟାନଦ୍ୱାରେ ତାନି ଦିସ୍ୱା ତସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ କିଣିତ୍ୱା ଗଣ୍ହି। ତଂ ଦିୱସଂ ଚୂଳନ୍ତେୱାସିକୋ ଦାରୁୱିକ୍କଯେନ ସୋଳସ କହାପଣେ ଚାଟିଆଦୀନି ଚ ପଞ୍ଚ ଭାଜନାନି ଲଭି।

ସୋ ଚତୁୱୀସତିଯା କହାପଣେସୁ ଜାତେସୁ ‘‘ଅତ୍ଥି ଅଯଂ ଉପାଯୋ ମଯ୍ହ’’ନ୍ତି ନଗରଦ୍ୱାରତୋ ଅୱିଦୂରେ ଠାନେ ଏକଂ ପାନୀଯଚାଟିଂ ଠପେତ୍ୱା ପଞ୍ଚସତେ ତିଣହାରକେ ପାନୀଯେନ ଉପଟ୍ଠହି। ତେ ଆହଂସୁ ‘‘ସମ୍ମ, ତ୍ୱଂ ଅମ୍ହାକଂ ବହୂପକାରୋ, କିଂ ତେ କରୋମା’’ତି? ସୋ ‘‘ମଯ୍ହଂ କିଚ୍ଚେ ଉପ୍ପନ୍ନେ କରିସ୍ସଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ୱିଚରନ୍ତୋ ଥଲପଥକମ୍ମିକେନ ଚ ଜଲପଥକମ୍ମିକେନ ଚ ସଦ୍ଧିଂ ମିତ୍ତସନ୍ଥୱଂ ଅକାସି। ତସ୍ସ ଥଲପଥକମ୍ମିକୋ ‘‘ସ୍ୱେ ଇମଂ ନଗରଂ ଅସ୍ସୱାଣିଜକୋ ପଞ୍ଚ ଅସ୍ସସତାନି ଗହେତ୍ୱା ଆଗମିସ୍ସତୀ’’ତି ଆଚିକ୍ଖି। ସୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ତିଣହାରକେ ଆହ ‘‘ଅଜ୍ଜ ମଯ୍ହଂ ଏକେକଂ ତିଣକଲାପଂ ଦେଥ, ମଯା ଚ ତିଣେ ଅୱିକ୍କିଣିତେ ଅତ୍ତନୋ ତିଣଂ ମା ୱିକ୍କିଣଥା’’ତି। ତେ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ତିଣକଲାପସତାନି ଆହରିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଘରେ ପାପଯିଂସୁ। ଅସ୍ସୱାଣିଜୋ ସକଲନଗରେ ଅସ୍ସାନଂ ଗୋଚରଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ତସ୍ସ ସହସ୍ସଂ ଦତ୍ୱା ତଂ ତିଣଂ ଗଣ୍ହି।

ତତୋ କତିପାହଚ୍ଚଯେନସ୍ସ ଜଲପଥକମ୍ମିକୋ ସହାଯକୋ ଆରୋଚେସି ‘‘ପଟ୍ଟନମ୍ହି ମହାନାୱା ଆଗତା’’ତି। ସୋ ‘‘ଅତ୍ଥି ଅଯଂ ଉପାଯୋ’’ତି ଅଟ୍ଠହି କହାପଣେହି ସବ୍ବପରିୱାରସମ୍ପନ୍ନଂ ତାୱକାଲିକଂ ରଥଂ ଗହେତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ଯସେନ ନାୱାପଟ୍ଟନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକଂ ଅଙ୍ଗୁଲିମୁଦ୍ଦିକଂ ନାୱିକସ୍ସ ସଚ୍ଚକାରଂ ଦତ୍ୱା ଅୱିଦୂରେ ଠାନେ ସାଣିଯା ପରିକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ପୁରିସେ ଆଣାପେସି ‘‘ବାହିରତୋ ୱାଣିଜେସୁ ଆଗତେସୁ ତତିଯେନ ପଟିହାରେନ ମଂ ଆରୋଚେଥା’’ତି । ‘‘ନାୱା ଆଗତା’’ତି ସୁତ୍ୱା ବାରାଣସିତୋ ସତମତ୍ତା ୱାଣିଜା ‘‘ଭଣ୍ଡଂ ଗଣ୍ହାମା’’ତି ଆଗମିଂସୁ। ଭଣ୍ଡଂ ତୁମ୍ହେ ନ ଲଭିସ୍ସଥ, ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ନାମ ମହାୱାଣିଜେନ ସଚ୍ଚକାରୋ ଦିନ୍ନୋତି। ତେ ତଂ ସୁତ୍ୱା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତା। ପାଦମୂଲିକପୁରିସା ପୁରିମସଞ୍ଞାୱସେନ ତତିଯେନ

ପଟିହାରେନ ତେସଂ ଆଗତଭାଣ୍ଡଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ତେ ସତମତ୍ତା ୱାଣିଜା ଏକେକଂ ସହସ୍ସଂ ଦତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ନାୱାଯ ପତ୍ତିକା ହୁତ୍ୱା ପୁନ ଏକେକଂ ସହସ୍ସଂ ଦତ୍ୱା ପତ୍ତିଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଭଣ୍ଡଂ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକମକଂସୁ।

ଚୂଳଅନ୍ତେୱାସିକୋ ଦ୍ୱେ ସତସହସ୍ସାନି ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ବାରାଣସିଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କତଞ୍ଞୁନା ମେ ଭୱିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଏକଂ ସତସହସ୍ସଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ଚୂଳଅସେଟ୍ଠିସ୍ସ ସମୀପଂ ଗତୋ। ଅଥ ନଂ ସେଟ୍ଠି ''କିଂ ତେ, ତାତ, କତ୍ୱା ଇଦଂ ଧନଂ ଲଦ୍ଧ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ''ତୁମ୍ହେହି କଥିତୌପାଯେ ଠତ୍ୱା ଚତୁମାସବ୍ଭନ୍ତରେଯେୱ ଲଦ୍ଧ''ନ୍ତି ମତମୂସିକଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସଜ୍ଜଂ ୱତ୍ଥୁଂ କଥେସି। ଚୂଳଅସେଟ୍ଠି ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ''ଇଦାନି ଏୱରୂପଂ ଦାରକଂ ମମ ସନ୍ତକଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱଯପ୍ପତ୍ତଂ ଅତ୍ତନୋ ଧୀତରଂ ଦତ୍ୱା ସକଲକୁଟୁମ୍ବସ୍ସ ସାମିକଂ ଅକାସି। ସୋ ସେଟ୍ଠିନୋ ଅଚ୍ଚଯେନ ତସ୍ମିଂ ନଗରେ ସେଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ ଲଭି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଯଥାକମ୍ମଂ ଅଗମାସି।

ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋପି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ କଥେତ୍ୱା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋୱ ଇମଂ ଗାଥଂ କଥେସି –

୪।

''ଅପ୍ପକେନପି ମେଧାୱୀ, ପାଭତେନ ୱିଚକ୍ଖଣୋ;

ସମୁଟ୍ଠାପେତି ଅତ୍ତାନଂ, ଅଣୁଂ ଅଗ୍ଗିଂୱ ସନ୍ଧମ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅପ୍ପକେନପୀତି ଥୋକେନପି ପରିତ୍ତକେନପି। ମେଧାୱୀତି ପଞ୍ଞୱା। ପାଭତେନାତି ଭଣ୍ଡମୂଲେନ। ୱିଚକ୍ଖଣୋତି ୱୋହାରକୁସଲୋ। ସମୁଟ୍ଠାପେତି ଅତ୍ତାନନ୍ତି ମହନ୍ତଂ ଧନଞ୍ଚ ଯସଞ୍ଚ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଅତ୍ତାନଂ ସଣ୍ଠାପେତି ପତିଟ୍ଠାପେତି। ଯଥା କିଂ? ଅଣୁଂ ଅଗ୍ଗିଂୱ ସନ୍ଧମଂ, ଯଥା ପଣ୍ଡିତପୁରିସୋ ପରିତ୍ତଂ ଅଗ୍ଗିଂ ଅନୁକ୍କମେନ ଗୋମଯଚୁଣ୍ଣାଦୀନି ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମୁଖୱାତେନ ଧମନ୍ତୋ ସମୁଟ୍ଠାପେତି ୱଡ୍ଢେତି ମହନ୍ତଂ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧଂ କରୋତି, ଏୱମେୱ ପଣ୍ଡିତୋ ଥୋକମ୍ପି ପାଭତଂ ଲଭିତ୍ୱା ନାନାଉପାଯେହି ପଯୋଜେତ୍ୱା ଧନଞ୍ଚ ଯସଞ୍ଚ ୱଡ୍ଢେତି , ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଚ ପନ ତତ୍ଥ ଅତ୍ତାନଂ ପତିଟ୍ଠାପେତି, ତାଯ ଏୱ ୱା ପନ ଧନଯସମହନ୍ତତାଯ ଅତ୍ତାନଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତି, ଅଭିଞ୍ଞାତଂ ପାକଟଂ କରୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଇତି ଭଗୱା ''ଭିକ୍ଖୱେ, ଚୂଳଅପନ୍ଥକୋ ମଂ ନିସ୍ସାଯ ଇଦାନି ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମମହନ୍ତତଂ ପତ୍ତୋ, ପୁବ୍ବେ ପନ ଭୋଗେସୁପି ଭୋଗମହନ୍ତତଂ ପାପୁଣୀ''ତି ଏୱଂ ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ୱତ୍ଥୂନି କଥେତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି ''ତଦା ଚୂଳଅନ୍ତେୱାସିକୋ ଚୂଳଅପନ୍ଥକୋ ଅହୋସି, ଚୂଳଅକସେଟ୍ଠି ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି ଦେସନଂ ନିଟ୍ଠାପେସି।

ଚୂଳଅସେଟ୍ଠିଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା।

୫। ତଣ୍ଡୁଲନାଳିଜାତକୱଣ୍ଣନା

କିମଗ୍ଘତି ତଣ୍ଡୁଲନାଳିକାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଲାଳୁଦାଯିତ୍ଥେରଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଆଯସ୍ମା ଦବ୍ବୋ ମଲ୍ଲପୁତ୍ତୋ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଭତ୍ତୁଦ୍ଦେସକୋ ହୋତି। ତସ୍ମିଂ ପାତୋୱ ସଲାକଭତ୍ତାନି ଉଦ୍ଦିସମାନେ ଲାଳୁଦାଯିତ୍ଥେରସ୍ସ କଦାଚି ୱରଭତ୍ତଂ ପାପୁଣାତି, କଦାଚି ଲାମକଭତ୍ତଂ। ସୋ ଲାମକଭତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତଦିୱସେ ସଲାକଗ୍ଗଂ ଆକୁଲଂ କରୋତି, ''କିଂ ଦବ୍ବୋୱ ସଲାକଂ ଦାତୁଂ ଜାନାତି, ଅମ୍ହେ ନ ଜାନାମା''ତି ୱଦତି। ତସ୍ମିଂ ସଲାକଗ୍ଗଂ ଆକୁଲଂ କରୋନ୍ତେ ''ହନ୍ଦ ଦାନି ତ୍ୱମେୱ ସଲାକଂ ଦେହୀ''ତି ସଲାକପଚ୍ଛିଂ ଅଦଂସୁ। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସୋ ସଙ୍ଘସ୍ସ ସଲାକଂ ଅଦାସି। ଦେନ୍ତୋ ଚ ପନ ''ଇଦଂ ୱରଭତ୍ତ''ନ୍ତି ୱା ''ଲାମକଭତ୍ତ''ନ୍ତି ୱା ''ଅସୁକୱସ୍ସଗ୍ଗେ ୱରଭତ୍ତ''ନ୍ତି ୱା ''ଅସୁକୱସ୍ସଗ୍ଗେ ଲାମକଭତ୍ତ''ନ୍ତି ୱା ନ ଜାନାତି, ଠିତିକଂ କରୋନ୍ତୋପି ''ଅସୁକୱସ୍ସଗ୍ଗେ ଠିତିକା''ତି ନ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତି। ଭିକ୍ଖୂନଂ ଠିତୱେଲାଯ ''ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ଅଯଂ ଠିତିକା ଠିତା, ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ଅଯ''ନ୍ତି ଭୂମିଯଂ ୱା ଭିତ୍ତିଯଂ ୱା ଲେଖଂ କଡ୍ଢତି। ପୁନଦିୱସେ ସଲାକଗ୍ଗେ ଭିକ୍ଖୂ ମନ୍ଦତରା ୱା ହୋନ୍ତି ବହୁତରା ୱା, ତେସୁ ମନ୍ଦତରେସୁ ଲେଖା ହେଟ୍ଠା ହୋତି, ବହୁତରେସୁ ଉପରି। ସୋ ଠିତିକଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ଲେଖାସଞ୍ଞାଯ ସଲାକଂ ଦେତି।

ଅଥ ନଂ ଭିକ୍ଖୂ ''ଆୱୁସୋ, ଉଦାଯି, ଲେଖା ନାମ ହେଟ୍ଠା ୱା ହୋତି ଉପରି ୱା, ୱରଭତ୍ତଂ ପନ ଅସୁକୱସ୍ସଗ୍ଗେ ଠିତଂ, ଲାମକଭତ୍ତଂ ଅସୁକୱସ୍ସଗ୍ଗେ''ତି ଆହଂସୁ। ସୋ ଭିକ୍ଖୂ ପଟିପ୍ଫରନ୍ତୋ ''ଯଦି ଏୱଂ ଅଯଂ ଲେଖା କସ୍ମା ଏୱଂ ଠିତା, କିଂ ଅହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ସଦ୍ଦହାମି, ଇମିସ୍ସା ଲେଖାଯ ସଦ୍ଦହାମୀ''ତି ୱଦତି। ଅଥ ନଂ ଦହରା ଚ ସାମଣେରା ଚ ''ଆୱୁସୋ ଲାଳୁଦାଯି ତଯି ସଲାକଂ ଦେନ୍ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଲାଭେନ ପରିହାଯନ୍ତି, ନ ତ୍ୱଂ ଦାତୁଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକୋ,

ଗଚ୍ଛ ଇତୋ''ତି ସଲାକଗ୍ଗତୋ ନିକ୍କଡ୍ଢିଂସୁ। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସଲାକଗ୍ଗେ ମହନ୍ତଂ କୋଲାହଲଂ ଅହୋସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ସତ୍ଥା ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରଂ ପୁଚ୍ଛି ''ଆନନ୍ଦ, ସଲାକଗ୍ଗେ ମହନ୍ତଂ କୋଲାହଲଂ, କିଂ ସଦ୍ଦୋ ନାମେସୋ''ତି। ଥେରୋ ତଥାଗତସ୍ସ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ''ଆନନ୍ଦ, ନ ଇଦାନେୱ ଲାଳୁଦାୟି ଅତ୍ତନୋ ବାଲତାଯ ପରେସଂ ଲାଭହାନିଂ କରୋତି, ପୁବ୍ବେପି ଅକାସିୟେୱା''ତି ଆହ। ଥେରୋ ତସ୍ସତ୍ଥସ୍ସ ଆୱିଭାୱତ୍ଥଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଯାଚି। ଭଗୱା ଭୱନ୍ତରେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ କାରଣଂ ପାକଟଂ ଅକାସି।

ଅତୀତେ କାସିରଟ୍ଠେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ ରାଜା ଅହୋସି। ତଦା ଅମ୍ହାକଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅଗ୍ଘାପନିକୋ ଅହୋସି। ହତ୍ଥିଅସ୍ସାଦୀନି ଚେୱ ମଣିସୁୱଣ୍ଣାଦୀନି ଚ ଅଗ୍ଘାପେସି, ଅଗ୍ଘାପେତ୍ୱା ଭଣ୍ଡସାମିକାନଂ ଭଣ୍ଡାନୁରୂପମେୱ ମୂଲଂ ଦାପେସି। ରାଜା ପନ ଲୁଦ୍ଧୋ ହୋତି, ସୋ ଲୋଭପକତିତାଯ ଏୱଂ ଚିନ୍ତେସି ''ଅଯଂ ଅଗ୍ଘାପନିକୋ ଏୱଂ ଅଗ୍ଘାପେନ୍ତୋ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ମମ ଗେହେ ଧନଂ ପରିକ୍ଖଯଂ ଗମେସ୍ସତି, ଅଞ୍ଞଂ ଅଗ୍ଘାପନିକଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ସୀହପଞ୍ଜରଂ ଉଗ୍ଘାଟେତ୍ୱା ରାଜଙ୍ଗଣଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଏକଂ ଗାମିକମନୁସ୍ସଂ ଲୋଲବାଲଂ ରାଜଙ୍ଗଣେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଏସ ମଯ୍ହଂ ଅଗ୍ଘାପନିକକମ୍ମଂ କାତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତୀ''ତି ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ସକ୍ଖିସ୍ସସି, ଭଣେ, ଅମ୍ହାକଂ ଅଗ୍ଘାପନିକକମ୍ମଂ କାତୁ''ନ୍ତି ଆହ। ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ଦେୱାତି। ରାଜା ଅତ୍ତନୋ ଧନରକ୍ଖଣତ୍ଥାଯ ତଂ ବାଲଂ ଅଗ୍ଘାପନିକକମ୍ମେ ଠପେସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସୋ ବାଲୋ ହତ୍ଥିଅସ୍ସାଦୀନି ଅଗ୍ଘାପେନ୍ତୋ ଅଗ୍ଘଂ ହାପେତ୍ୱା ଯଥାରୁଚିୟା କଥେତି। ତସ୍ସ ଠାନନ୍ତରେ ଠିତତ୍ତା ଯଂ ସୋ କଥେତି, ତମେୱ ମୂଲଂ ହୋତି।

ତସ୍ମିଂ କାଲେ ଉତ୍ତରାପଥତୋ ଏକୋ ଅସ୍ସୱାଣିଜୋ ପଞ୍ଚ ଅସ୍ସସତାନି ଆନେସି। ରାଜା ତଂ ପୁରିସଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଅସ୍ସେ ଅଗ୍ଘାପେସି। ସୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଅସ୍ସସତାନଂ ଏକଂ ତଣ୍ଡୁଲନାଳିକଂ ଅଗ୍ଘମକାସି। କତ୍ୱା ଚ ପନ ''ଅସ୍ସୱାଣିଜସ୍ସ ଏକଂ ତଣ୍ଡୁଲନାଳିକଂ ଦେଥା''ତି ୱତ୍ୱା ଅସ୍ସେ ଅସ୍ସସାଲାଯଂ ସଣ୍ଠାପେସି। ଅସ୍ସୱାଣିଜୋ ପୋରାଣଅଗ୍ଘାପନିକସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ''ଇଦାନି କିଂ କତ୍ତବ୍ବ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ଆହ ''ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଲଞ୍ଜଂ ଦତ୍ୱା ଏୱଂ ପୁଚ୍ଛଥ 'ଅମ୍ହାକଂ ତାୱ ଅସ୍ସା ଏକଂ ତଣ୍ଡୁଲନାଳିକଂ ଅଗ୍ଘନ୍ତୀତି ଞାତମେତଂ, ତୁମ୍ହେ ପନ ନିସ୍ସାଯ ତଣ୍ଡୁଲନାଳିୟା ଅଗ୍ଘଂ ଜାନିତୁକାମମ୍ହା, ସକ୍ଖିସ୍ସଥ ନୋ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକେ ଠତ୍ୱା ସା ତଣ୍ଡୁଲନାଳିକା ଇଦଂ ନାମ ଅଗ୍ଘତୀତି ୱତ୍ତୁ'ନ୍ତି, ସଚେ ସକ୍କୋମୀତି ୱଦତି, ତଂ ଗହେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛଥ, ଅହମ୍ପି ତତ୍ଥ ଆଗମିସ୍ସାମୀ''ତି।

ଅସ୍ସୱାଣିଜୋ ''ସାଧୂ''ତି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅଗ୍ଘାପନିକସ୍ସ ଲଞ୍ଜଂ ଦତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ସୋ ଲଞ୍ଜଂ ଲଭିତ୍ୱାୱ ''ସକ୍ଖିସ୍ସାମି ତଣ୍ଡୁଲନାଳିଂ ଅଗ୍ଘାପେତୁ''ନ୍ତି। ''ତେନ ହି ଗଚ୍ଛାମ ରାଜକୁଲ''ନ୍ତି ତଂ ଆଦାଯ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଅଞ୍ଞେପି ବହୂ ଅମଚ୍ଚା ଅଗମିଂସୁ। ଅସ୍ସୱାଣିଜୋ ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଆହ – ''ଦେୱ, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଅସ୍ସସତାନଂ ଏକଂ ତଣ୍ଡୁଲନାଳିଂ ଅଗ୍ଘନକଭାୱଂ ଜାନାମ, ସା ପନ ତଣ୍ଡୁଲନାଳି କିଂ ଅଗ୍ଘତୀତି ଅଗ୍ଘାପନିକଂ ପୁଚ୍ଛଥ ଦେୱା''ତି। ରାଜା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ''ଅମ୍ଭୋ ଅଗ୍ଘାପନିକ, ପଞ୍ଚ ଅସ୍ସସତାନି କିଂ ଅଗ୍ଘନ୍ତୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ତଣ୍ଡୁଲନାଳିଂ, ଦେୱାତି। ''ହୋତୁ, ଭଣେ, ଅସ୍ସା ତାୱ ତଣ୍ଡୁଲନାଳିଂ ଅଗ୍ଘନ୍ତୁ। ସା ପନ କିଂ ଅଗ୍ଘତି ତଣ୍ଡୁଲନାଳିକା''ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ବାଲପୁରିସୋ ''ବାରାଣସିଂ ସନ୍ତରବାହିରଂ ଅଗ୍ଘତି ତଣ୍ଡୁଲନାଳିକା''ତି ଆହ। ସୋ କିର ପୁବ୍ବେ ରାଜାନଂ ଅନୁୱତ୍ତନ୍ତୋ ଏକଂ ତଣ୍ଡୁଲନାଳିଂ ଅସ୍ସାନଂ ଅଗ୍ଘମକାସି। ପୁନ ୱାଣିଜସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ଲଞ୍ଜଂ ଲଭିତ୍ୱା ତସ୍ସା ତଣ୍ଡୁଲନାଳିକାଯ ବାରାଣସିଂ ସନ୍ତରବାହିରଂ ଅଗ୍ଘମକାସି। ତଦା ପନ ବାରାଣସିୟା ପାକାରପରିକ୍ଖେପୋ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକୋ ହୋତି। ଇଦମସ୍ସ ଅନ୍ତରଂ, ବାହିରଂ ପନ ତିଯୋଜନସତିକଂ ରଟ୍ଠଂ। ଇତି ସୋ ବାଲୋ ଏୱଂ ମହନ୍ତଂ ବାରାଣସିଂ ସନ୍ତରବାହିରଂ ତଣ୍ଡୁଲନାଳିକାଯ ଅଗ୍ଘମକାସି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚା ପାଣିଂ ପହରିତ୍ୱା ହସମାନା ''ମଯଂ ପୁବ୍ବେ ପଥୱିଞ୍ଚ ରଜ୍ଜଞ୍ଚ ଅନଗ୍ଘନ୍ତି ସଞ୍ଞିନୋ ଅହୁମ୍ହ, ଏୱଂ ମହନ୍ତଂ କିର ସରାଜକଂ ବାରାଣସିରଜ୍ଜଂ ତଣ୍ଡୁଲନାଳିମତ୍ତଂ ଅଗ୍ଘତି, ଅହୋ ଅଗ୍ଘାପନିକସ୍ସ ଞାଣସମ୍ପଦା। କହଂ ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ଅଯଂ ଅଗ୍ଘାପନିକୋ ୱିହାସି, ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ଏୱ ଅନୁଚ୍ଛୱିକୋ''ତି ପରିହାସଂ ଅକଂସୁ –

୫।

''କିମଗ୍ଘତି ତଣ୍ଡୁଲନାଳିକାଯଂ, ଅସ୍ସାନ ମୂଲାଯ ୱଦେହି ରାଜ;

ବାରାଣସିଂ ସନ୍ତରବାହିରଂ, ଅଯମଗ୍ଘତି ତଣ୍ଡୁଲନାଳିକା''ତି।

ତସ୍ମିଂ କାଲେ ରାଜା ଲଜ୍ଜିତୋ ତଂ ବାଲଂ ନିକ୍କଡ୍ଢାପେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସେୱ ଅଗ୍ଘାପନିକଟ୍ଠାନଂ ଅଦାସି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ୱତ୍ଥୂନି କଥେତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି ''ତଦା ଗାମିକବାଲଅଗ୍ଘାପନିକୋ ଲାଳୁଦାଯୀ

ଅହୋସି, ପଣ୍ଡିତଅଗ୍ଗାପନିକୋ ପନ ଅହମେଵ ଅହୋସି''ନ୍ତି ଦେସନଂ ନିଟ୍ଠାପେସି।

ତଣ୍ଡୁଲନାଳିଜାତକଵଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

୬। ଦେଵଧମ୍ମଜାତକଵଣ୍ଣନା

ହିରିଓତ୍ତପ୍ପସମ୍ପନ୍ନାତି ଇଦଂ ଭଗଵା ଜେତଵନେ ଵିହରନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ବହୁଭଣ୍ଡିକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସାଵତ୍ଥିଵାସୀ କିରେକୋ କୁଟୁମ୍ବିକୋ ଭରିଯାଯ କାଲକତାଯ ପବ୍ବଜି। ସୋ ପବ୍ବଜନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ପରିଵେଣଞ୍ଚ ଅଗ୍ଗିସାଲଞ୍ଚ ଭଣ୍ଡଗବ୍ଭଞ୍ଚ କାରେତ୍ୱା ଭଣ୍ଡଗବ୍ଭଂ ସପ୍ପିତଣ୍ଡୁଲାଦୀହି ପୂରେତ୍ୱା ପବ୍ବଜି। ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଚ ପନ ଅତ୍ତନୋ ଦାସେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଯଥାରୁଚିତଂ ଆହାରଂ ପଚାପେତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜତି, ବହୁପରିକ୍ଖାରୋ ଚ ଅହୋସି , ରତ୍ତିଂ ଅଞ୍ଞଂ ନିଵାସନପାରୁପନଂ ହୋତି, ଦିଵା ଅଞ୍ଞଂ। ଵିହାରପଚ୍ଚନ୍ତେ ଵସତି। ତସ୍ସେକଦିଵସଂ ଚୀଵରପଚ୍ଚତ୍ଥରଣାଦୀନି ନୀହରିତ୍ୱା ପରିଵେଣେ ପତ୍ଥରିତ୍ୱା ସୁକ୍ଖାପେନ୍ତସ୍ସ ସମ୍ବହୁଲା ଜାନପଦା ଭିକ୍ଖୂ ସେନାସନଚାରିକଂ ଆହିଣ୍ଡନ୍ତା ପରିଵେଣଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଚୀଵରାଦୀନି ଦିସ୍ୱା ''କସ୍ସିମାନୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ସୋ ''ମଯ୍ହଂ, ଆଵୁସୋ''ତି ଆହ। ''ଆଵୁସୋ, ଇଦମ୍ପି ଚୀଵରଂ, ଇଦମ୍ପି ନିଵାସନଂ, ଇଦମ୍ପି ପଚ୍ଚତ୍ଥରଣଂ, ସବ୍ବଂ ତୁଯ୍ହମେଵା''ତି? ''ଆମ ମଯ୍ହମେଵା''ତି। ''ଆଵୁସୋ ଭଗଵତା ତୀଣି ଚୀଵରାନି ଅନୁଞ୍ଞାତାନି, ତ୍ୱଂ ଏଵଂ ଅପ୍ପିଚ୍ଛସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଏଵଂ ବହୁପରିକ୍ଖାରୋ ଜାତୋ, ଏହି ତଂ ଦସବଲସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ନେସ୍ସାମା''ତି ତଂ ଆଦାଯ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମଂସୁ।

ସତ୍ଥା ଦିସ୍ୱାଵ ''କିଂ ନୁ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ , ଅନିଚ୍ଛମାନକଂଯେଵ ଭିକ୍ଖୁଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଆଗତତ୍ଥା''ତି ଆହ। ''ଭନ୍ତେ, ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୁ ବହୁଭଣ୍ଡୋ ବହୁପରିକ୍ଖାରୋ''ତି। ''ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ବହୁଭଣ୍ଡୋ''ତି? ''ସଚ୍ଚଂ, ଭଗଵା''ତି। ''କସ୍ମା ପନ ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ବହୁଭଣ୍ଡୋ ଜାତୋ''? ''ନନୁ ଅହଂ ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଯ ସନ୍ତୁଟ୍ଠିତାଯ ପଵିଵେକସ୍ସ ଵୀରିଯାରମ୍ଭସ୍ସ ଵଣ୍ଣଂ ଵଦାମୀ''ତି। ସୋ ସତ୍ଥୁ ଵଚନଂ ସୁତ୍ୱା କୁପିତୋ ''ଇମିନା ଦାନି ନୀହାରେନ ଚରିସ୍ସାମୀ''ତି ପାରୁପନଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପରିସମଜ୍ଝେ ଏକଚୀଵରୋ ଅଟ୍ଠାସି।

ଅଥ ନଂ ସତ୍ଥା ଉପତ୍ଥମ୍ଭଯମାନୋ ''ନନୁ ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ପୁବ୍ବେ ହିରୋତ୍ତପ୍ପଗଵେସକୋ ଦକରକ୍ଖସକାଲେପି ହିରୋତ୍ତପ୍ପଂ ଗଵେସମାନୋ ଦ୍ୱାଦସ ସଂଵଚ୍ଛରାନି ଵିହାସି, ଅଥ କସ୍ମା ଇଦାନି ଏଵଂ ଗରୁକେ ବୁଦ୍ଧସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଚତୁପରିସମଜ୍ଝେ ପାରୁପନଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ହିରୋତ୍ତପ୍ପଂ ପହାଯ ଠିତୋସୀ''ତି? ସୋ ସତ୍ଥୁ ଵଚନଂ ସୁତ୍ୱା ହିରୋତ୍ତପ୍ପଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ତଂ ଚୀଵରଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ଵନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଭିକ୍ଖୂ ତସ୍ସତ୍ଥସ୍ସ ଆଵିଭାଵତ୍ଥଂ ଭଗଵନ୍ତଂ ଯାଚିଂସୁ, ଭଗଵା ଭଵନ୍ତରେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ କାରଣଂ ପାକଟଂ ଅକାସି।

ଅତୀତେ କାସିରଟ୍ଠେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ ନାମ ରାଜା ଅହୋସି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି। ତସ୍ସ ନାମଗ୍ଗହଣଦିଵସେ ''ମହିସାସକୁମାରୋ''ତି ନାମଂ ଅକଂସୁ। ତସ୍ସ ଆଧାଵିତ୍ୱା ପରିଧାଵିତ୍ୱା ଵିଚରଣକାଲେ ରଞ୍ଞୋ ଅଞ୍ଞୋପି ପୁତ୍ତୋ ଜାତୋ, ତସ୍ସ ''ଚନ୍ଦକୁମାରୋ''ତି ନାମଂ ଅକଂସୁ। ତସ୍ସ ପନ ଆଧାଵିତ୍ୱା ପରିଧାଵିତ୍ୱା ଵିଚରଣକାଲେ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ମାତା କାଲମକାସି, ରାଜା ଅଞ୍ଞଂ ଅଗ୍ଗମହେସିଟ୍ଠାନେ ଠପେସି। ସା ରଞ୍ଞୋ ପିଯା ଅହୋସି ମନାପା, ସାପି ସଂଵାସମନ୍ଵାଯ ଏକଂ ପୁତ୍ତଂ ଵିଜାଯି, ''ସୂରିଯକୁମାରୋ''ତିସ୍ସ ନାମଂ ଅକଂସୁ। ରାଜା ପୁତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ''ଭଦ୍ଦେ, ପୁତ୍ତସ୍ସ ତେ ଵରଂ ଦମ୍ମୀ''ତି ଆହ। ଦେଵୀ, ଵରଂ ଇଚ୍ଛିତକାଲେ ଗହେତବ୍ବଂ କତ୍ୱା ଠପେସି। ସା ପୁତ୍ତେ ଵଯପ୍ପତ୍ତେ ରାଜାନଂ ଆହ – ''ଦେଵେନ ମଯ୍ହଂ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଜାତକାଲେ ଵରୋ ଦିନ୍ନୋ, ପୁତ୍ତସ୍ସ ମେ ରଜ୍ଜଂ ଦେହୀ''ତି। ରାଜା ''ମଯ୍ହଂ ଦ୍ୱେ ପୁତ୍ତା ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧା ଵିଯ ଜଲମାନା ଵିଚରନ୍ତି, ନ ସକ୍କା ତଵ ପୁତ୍ତସ୍ସ ରଜ୍ଜଂ ଦାତୁ''ନ୍ତି ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱାପି ତଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଯାଚମାନମେଵ ଦିସ୍ୱା ''ଅଯଂ ମଯ୍ହଂ ପୁତ୍ତାନଂ ପାପକମ୍ପି ଚିନ୍ତେଯ୍ୟା''ତି ପୁତ୍ତେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଆହ – ''ତାତା, ଅହଂ ସୂରିଯକୁମାରସ୍ସ ଜାତକାଲେ ଵରଂ ଅଦାସିଂ। ଇଦାନିସ୍ସ ମାତା ରଜ୍ଜଂ ଯାଚତି, ଅହଂ ତସ୍ସ ନ ଦାତୁକାମୋ, ମାତୁଗାମୋ ନାମ ପାପୋ, ତୁମ୍ହାକଂ ପାପକମ୍ପି ଚିନ୍ତେଯ୍ୟ, ତୁମ୍ହେ ଅରଞ୍ଞଂ ପଵିସିତ୍ୱା ମମ ଅଚ୍ଚଯେନ କୁଲସନ୍ତକେ ନଗରେ ରଜ୍ଜଂ କରେଯ୍ୟାଥା''ତି ରୋଦିତ୍ୱା କନ୍ଦିତ୍ୱା ସୀସେ ଚୁମ୍ବିତ୍ୱା ଉଯ୍ୟୋଜେସି। ତେ ପିତରଂ ଵନ୍ଦିତ୍ୱା ପାସାଦା ଓତରନ୍ତେ ରାଜଙ୍ଗଣେ କୀଳମାନୋ ସୂରିଯକୁମାରୋ ଦିସ୍ୱା ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ''ଅହମ୍ପି ଭାତିକେହି ସଦ୍ଧିଂ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ତେହି ସଦ୍ଧିଂଯେଵ ନିକ୍ଖମି। ତେ ହିମଵନ୍ତଂ ପଵିସିଂସୁ।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମ୍ମ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସୂରିଯକୁମାରଂ ଆମନ୍ତେସି ''ତାତ ସୂରିଯକୁମାର, ଏତଂ ସରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନ୍ହତ୍ୱା ଚ ପିଵିତ୍ୱା ଚ ପଦୁମିନିପଣ୍ଣେହି ଅମ୍ହାକମ୍ପି ପାନୀଯଂ ଆନେହୀ''ତି। ତଂ ପନ ସରଂ ଵେସ୍ସଵଣସ୍ସ ସନ୍ତିକା ଏକେନ ଦକରକ୍ଖସେନ ଲଦ୍ଧଂ ହୋତି, ଵେସ୍ସଵଣୋ ଚ ତଂ ଆହ – ''ଠପେତ୍ୱା ଦେଵଧମ୍ମଜାନନକେ ଯେ ଅଞ୍ଞେ ଇମଂ ସରଂ ଓତରନ୍ତି, ତେ ଖାଦିତୁଂ ଲଭସି। ଅନୋତିଣ୍ଣେ ନ ଲଭସୀ''ତି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସୋ ରକ୍ଖସୋ ଯେ ତଂ ସରଂ ଓତରନ୍ତି, ତେ ଦେଵଧମ୍ମେ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଯେ ନ ଜାନନ୍ତି, ତେ ଖାଦତି। ଅଥ ଖୋ ସୂରିଯକୁମାରୋ ତଂ ସରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଵୀମଂସିତ୍ୱାଵ ଓତରି। ଅଥ ନଂ ସୋ ରକ୍ଖସୋ ଗହେତ୍ୱା ''ଦେଵଧମ୍ମେ ଜାନାସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ''ଦେଵଧମ୍ମା ନାମ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା''ତି ଆହ। ଅଥ

ନଂ ‘‘ତ୍ୱଂ ଦେୱଧମ୍ମେ ନ ଜାନାସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଉଦକଂ ପୱେସେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନେ ଠପେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ତଂ ଅତିଚିରାଯନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଚନ୍ଦକୁମାରଂ ପେସେସି। ରକ୍ଖସୋ ତମ୍ପି ଗହେତ୍ୱା ‘‘ଦେୱଧମ୍ମେ ଜାନାସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଆମ ଜାନାମି, ଦେୱଧମ୍ମା ନାମ ଚତସ୍ସୋ ଦିସା’’ତି। ରକ୍ଖସୋ ‘‘ନ ତ୍ୱଂ ଦେୱଧମ୍ମେ ଜାନାସୀ’’ତି ତମ୍ପି ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଠପେସି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ମିମ୍ପି ଚିରାଯନ୍ତେ ‘‘ଏକେନ ଅନ୍ତରାଯେନ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ସଯଂ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ଓତରଣପଦୱଳଞ୍ଜଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ରକ୍ଖସପରିଗ୍ଗହିତେନ ଇମିନା ସରେନ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଖଗ୍ଗଂ ସନ୍ନଯ୍ହିତ୍ୱା ଧନୁଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ଦକରକ୍ଖସୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଉଦକଂ ଅନୋତରନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ୱନକମ୍ମିକପୁରିସୋ ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଆହ – ‘‘ଭୋ, ପୁରିସ, ତ୍ୱଂ ମଗ୍ଗକିଲନ୍ତୋ କସ୍ମା ଇମଂ ସରଂ ଓତରିତ୍ୱା ନ୍ହତ୍ୱା ପିୱିତ୍ୱା ଭିସମୁଳାଲଂ ଖାଦିତ୍ୱା ପୁପ୍ଫାନି ପିଳନ୍ଧିତ୍ୱା ଯଥାସୁଖଂ ନ ଗଚ୍ଛସୀ’’ତି? ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଏସୋ ଯକ୍ଖୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଞତ୍ୱା ‘‘ତଯା ମେ ଭାତିକା ଗହିତା’’ତି ଆହ। ‘‘ଆମ, ଗହିତା’’ତି। ‘‘କିଂ କାରଣା’’ତି? ‘‘ଅହଂ ଇମଂ ସରଂ ଓତିଣ୍ଣକେ ଲଭାମୀ’’ତି। ‘‘କିଂ ପନ ସବ୍ବେୱ ଲଭସୀ’’ତି? ‘‘ଯେ ଦେୱଧମ୍ମେ ଜାନନ୍ତି, ତେ ଠପେତ୍ୱା ଅୱସେସେ ଲଭାମୀ’’ତି। ‘‘ଅତ୍ଥି ପନ ତେ ଦେୱଧମ୍ମେହି ଅତ୍ଥୋ’’ତି? ‘‘ଆମ, ଅତ୍ଥୀ’’ତି। ‘‘ଯଦି ଏୱଂ ଅହଂ ତେ ଦେୱଧମ୍ମେ କଥେସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ତେନ ହି କଥେହି, ଅହଂ ଦେୱଧମ୍ମେ ସୁଣିସ୍ସାମୀ’’ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅହଂ ଦେୱଧମ୍ମେ କଥେଯ୍ୟଂ, କିଲିଟ୍ଠଗତ୍ତୋ ପନମ୍ହୀ’’ତି। ଯକ୍ଖୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ଭୋଜନଂ ଭୋଜେତ୍ୱା ପାନୀଯଂ ପାଯେତ୍ୱା ପୁପ୍ଫାନି ପିଳନ୍ଧାପେତ୍ୱା ଗନ୍ଧେହି ୱିଲିମ୍ପାପେତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତମଣ୍ଡପମଜ୍ଝେ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା ଅଦାସି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ଆସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଯକ୍ଖଂ ପାଦମୂଲେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ‘‘ତେନ ହି ଓହିତସୋତୋ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଦେୱଧମ୍ମେ ସୁଣାହୀ’’ତି ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୬।

‘‘ହିରିଓତ୍ତପ୍ପସମ୍ପନ୍ନା, ସୁକ୍କଧମ୍ମସମାହିତା;

ସନ୍ତୋ ସପ୍ପୁରିସା ଲୋକେ, ଦେୱଧମ୍ମାତି ୱୁଚ୍ଚରେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ହିରିଓତ୍ତପ୍ପସମ୍ପନ୍ନାତି ହିରିଯା ଚ ଓତ୍ତପ୍ପେନ ଚ ସମନ୍ନାଗତା। ତେସୁ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତାଦୀହି ହିରିଯତୀତି ହିରୀ, ଲଜ୍ଜାଯେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ତେହିଯେୱ ଓତ୍ତପ୍ପତୀତି ଓତ୍ତପ୍ପଂ, ପାପତୋ ଉବ୍ବେଗସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ତତ୍ଥ ଅଜ୍ଝତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନା ହିରୀ, ବହିଦ୍ଧାସମୁଟ୍ଠାନଂ ଓତ୍ତପ୍ପଂ। ଅତ୍ତାଧିପତେଯ୍ୟା ହିରୀ, ଲୋକାଧିପତେଯ୍ୟଂ ଓତ୍ତପ୍ପଂ। ଲଜ୍ଜାସଭାୱସଣ୍ଠିତା ହିରୀ, ଭଯସଭାୱସଣ୍ଠିତଂ ଓତ୍ତପ୍ପଂ। ସପ୍ପତିସ୍ସୱଲକ୍ଖଣା ହିରୀ, ୱଜ୍ଜଭୀରୁକଭଯଦସ୍ସାୱିଲକ୍ଖଣଂ ଓତ୍ତପ୍ପଂ।

ତତ୍ଥ ଅଜ୍ଝତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନଂ ହିରିଂ ଚତୂହି କାରଣେହି ସମୁଟ୍ଠାପେତି – ଜାତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ୱଯଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ସୂରଭାୱଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ବାହୁସଚ୍ଚଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା । କଥଂ? ‘‘ପାପକରଣଂ ନାମେତଂ ନ ଜାତିସମ୍ପନ୍ନାନଂ କମ୍ମଂ, ହୀନଜଚ୍ଚାନଂ କେୱଟ୍ଟାଦୀନଂ କମ୍ମଂ, ମାଦିସସ୍ସ ଜାତିସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଇଦଂ କମ୍ମଂ କାତୁଂ ନ ଯୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ତାୱ ଜାତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପାଣାତିପାତାଦିପାପଂ ଅକରୋନ୍ତୋ ହିରିଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତି। ତଥା ‘‘ପାପକରଣଂ ନାମେତଂ ଦହରେହି କତ୍ତବ୍ବଂ କମ୍ମଂ, ମାଦିସସ୍ସ ୱଯେ ଠିତସ୍ସ ଇଦଂ କମ୍ମଂ କାତୁଂ ନ ଯୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ୱଯଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପାଣାତିପାତାଦିପାପଂ ଅକରୋନ୍ତୋ ହିରିଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତି। ତଥା ‘‘ପାପକମ୍ମଂ ନାମେତଂ ଦୁବ୍ବଲଜାତିକାନଂ କମ୍ମଂ, ମାଦିସସ୍ସ ସୂରଭାୱସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଇଦଂ କମ୍ମଂ କାତୁଂ ନ ଯୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ସୂରଭାୱଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପାଣାତିପାତାଦିପାପଂ ଅକରୋନ୍ତୋ ହିରିଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତି। ତଥା ‘‘ପାପକମ୍ମଂ ନାମେତଂ ଅନ୍ଧବାଲାନଂ କମ୍ମଂ, ନ ପଣ୍ଡିତାନଂ, ମାଦିସସ୍ସ ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ବହୁସ୍ସୁତସ୍ସ ଇଦଂ କମ୍ମଂ କାତୁଂ ନ ଯୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ବାହୁସଚ୍ଚଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପାଣାତିପାତାଦିପାପଂ ଅକରୋନ୍ତୋ ହିରିଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତି। ଏୱଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନଂ ହିରିଂ ଚତୂହି କାରଣେହି ସମୁଟ୍ଠାପେତି। ସମୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଚ ପନ ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତେ ହିରିଂ ପୱେସେତ୍ୱା ପାପକମ୍ମଂ ନ କରୋତି। ଏୱଂ ହିରୀ ଅଜ୍ଝତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନା ନାମ ହୋତି।

କଥଂ ଓତ୍ତପ୍ପଂ ବହିଦ୍ଧାସମୁଟ୍ଠାନଂ ନାମ? ‘‘ସଚେ ତ୍ୱଂ ପାପକମ୍ମଂ କରିସ୍ସସି, ଚତୂସୁ ପରିସାସୁ ଗରହପ୍ପତ୍ତୋ ଭୱିସ୍ସସି।

‘‘ଗରହିସ୍ସନ୍ତି ତଂ ୱିଞ୍ଞୂ, ଅସୁଚିଂ ନାଗରିକୋ ଯଥା;

ୱଜ୍ଜିତୋ ସୀଲୱନ୍ତେହି, କଥଂ ଭିକ୍ଖୁ କରିସ୍ସସୀ’’ତି। (ଧ। ସ। ଅଟ୍ଠ। ୧ ବଲରାସିୱଣ୍ଣନା) –

ଏୱଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତୋ ହି ବହିଦ୍ଧାସମୁଟ୍ଠିତେନ ଓତ୍ତପ୍ପେନ ପାପକମ୍ମଂ ନ କରୋତି। ଏୱଂ ଓତ୍ତପ୍ପଂ ବହିଦ୍ଧାସମୁଟ୍ଠାନଂ ନାମ ହୋତି।

କଥଂ ହିରୀ ଅତ୍ତାଧିପତେୟ୍ୟା ନାମ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତାନଂ ଅଧିପତିଂ ଜେଟ୍ଠକଂ କତ୍ୱା ‘‘ମାଦିସସ୍ସ ସଦ୍ଧାପବ୍ବଜିତସ୍ସ ବହୁସ୍ସୁତସ୍ସ ଧୁତଙ୍ଗଧରସ୍ସ ନ ଯୁତ୍ତଂ ପାପକମ୍ମଂ କାତୁ’’ନ୍ତି ପାପଂ ନ କରୋତି। ଏୱଂ ହିରୀ ଅତ୍ତାଧିପତେୟ୍ୟା ନାମ ହୋତି। ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ସୋ ଅତ୍ତାନଂଯେୱ ଅଧିପତିଂ କତ୍ୱା ଅକୁସଲଂ ପଜହତି, କୁସଲଂ ଭାୱେତି। ସାୱଜ୍ଜଂ ପଜହତି, ଅନୱଜ୍ଜଂ ଭାୱେତି। ସୁଦ୍ଧମତ୍ତାନଂ ପରିହରତୀ’’ତି (ଅ। ନି। ୩।୪୦)।

କଥଂ ଓତ୍ତପ୍ପଂ ଲୋକାଧିପତେୟ୍ୟଂ ନାମ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ଲୋକଂ ଅଧିପତିଂ ଜେଟ୍ଠକଂ କତ୍ୱା ପାପକମ୍ମଂ ନ କରୋତି। ଯଥାହ –

‘‘ମହା ଖୋ ପନାଯଂ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ। ମହନ୍ତସ୍ମିଂ ଖୋ ପନ ଲୋକସନ୍ନିୱାସେ ସନ୍ତି ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଇଦ୍ଧିମନ୍ତୋ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁକା ପରଚିତ୍ତୱିଦୁନୋ, ତେ ଦୂରତୋପି ପସ୍ସନ୍ତି, ଆସନ୍ନାପି ନ ଦିସ୍ସନ୍ତି, ଚେତସାପି ଚିତ୍ତଂ ଜାନନ୍ତି, ତେପି ମଂ ଏୱଂ ଜାନିସ୍ସନ୍ତି ‘ପସ୍ସଥ ଭୋ, ଇମଂ କୁଲପୁତ୍ତଂ, ସଦ୍ଧା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ ସମାନୋ ୱୋକିଣ୍ଣୋ ୱିହରତି ପାପକେହି ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହୀ’ତି।

‘‘ସନ୍ତି ଦେୱତା ଇଦ୍ଧିମନ୍ତିଯୋ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁକା ପରଚିତ୍ତୱିଦୁନିଯୋ, ତା ଦୂରତୋପି ପସ୍ସନ୍ତି, ଆସନ୍ନାପି ନ ଦିସ୍ସନ୍ତି, ଚେତସାପି ଚିତ୍ତଂ ଜାନନ୍ତି, ତାପି ମଂ ଏୱଂ ଜାନିସ୍ସନ୍ତି ‘ପସ୍ସଥ ଭୋ, ଇମଂ କୁଲପୁତ୍ତଂ, ସଦ୍ଧା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ ସମାନୋ ୱୋକିଣ୍ଣୋ ୱିହରତି ପାପକେହି ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହୀ’ତି। ସୋ ଲୋକଂଯେୱ ଅଧିପତିଂ ଜେଟ୍ଠକଂ କରିତ୍ୱା ଅକୁସଲଂ ପଜହତି, କୁସଲଂ ଭାୱେତି। ସାୱଜ୍ଜଂ ପଜହତି, ଅନୱଜ୍ଜଂ ଭାୱେତି। ସୁଦ୍ଧମତ୍ତାନଂ ପରିହରତୀ’’ତି (ଅ। ନି। ୩।୪୦)।

ଏୱଂ ଓତ୍ତପ୍ପଂ ଲୋକାଧିପତେୟ୍ୟଂ ନାମ ହୋତି।

‘‘ଲଜ୍ଜାସଭାୱସଣ୍ଠିତା ହିରୀ, ଭଯସଭାୱସଣ୍ଠିତଂ ଓତ୍ତପ୍ପ’’ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପନ ଲଜ୍ଜାତି ଲଜ୍ଜନାକାରୋ, ତେନ ସଭାୱେନ ସଣ୍ଠିତା ହିରୀ। ଭଯନ୍ତି ଅପାଯଭଯଂ, ତେନ ସଭାୱେନ ସଣ୍ଠିତଂ ଓତ୍ତପ୍ପଂ। ତଦୁଭଯମ୍ପି ପାପପରିୱଜ୍ଜନେ ପାକଟଂ ହୋତି। ଏକଚ୍ଚୋ ହି ଯଥା ନାମେକୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱାଦୀନି କରୋନ୍ତୋ ଲଜ୍ଜିତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ ଏକଂ ଦିସ୍ୱା ଲଜ୍ଜନାକାରପ୍ପତ୍ତୋ ଭୱେୟ୍ୟ ହୀଳିତୋ, ଏୱମେୱଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଲଜ୍ଜିଧମ୍ମଂ ଓକ୍କମିତ୍ୱା ପାପକମ୍ମଂ ନ କରୋତି। ଏକଚ୍ଚୋ ଅପାଯଭଯଭୀତୋ ହୁତ୍ୱା ପାପକମ୍ମଂ ନ କରୋତି। ତତ୍ରିଦଂ ଓପମ୍ମଂ – ଯଥା ହି ଦ୍ୱୀସୁ ଅଯୋଗୁଳେସୁ ଏକୋ ସୀତଲୋ ଭୱେୟ୍ୟ ଗୂଥମକ୍ଖିତୋ, ଏକୋ ଉଣ୍ହୋ ଆଦିତ୍ତୋ। ତତ୍ଥ ପଣ୍ଡିତୋ ସୀତଲଂ ଗୂଥମକ୍ଖିତତ୍ତା ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ନ ଗଣ୍ହାତି, ଇତରଂ ଡାହଭଯେନ। ତତ୍ଥ ସୀତଲସ୍ସ ଗୂଥମକ୍ଖିତସ୍ସ ଜିଗୁଚ୍ଛାଯ ଅଗଣ୍ହନଂ ୱିଯ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଲଜ୍ଜିଧମ୍ମଂ ଓକ୍କମିତ୍ୱା ପାପସ୍ସ ଅକରଣଂ, ଉଣ୍ହସ୍ସ ଡାହଭଯେନ ଅଗଣ୍ହନଂ ୱିଯ ଅପାଯଭଯେନ ପାପସ୍ସ ଅକରଣଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

‘‘ସପ୍ପତିସ୍ସୱଲକ୍ଖଣା ହିରୀ, ୱଜ୍ଜଭୀରୁକଭଯଦସ୍ସାୱିଲକ୍ଖଣଂ ଓତ୍ତପ୍ପ’’ନ୍ତି ଇଦମ୍ପି ଦ୍ୱଯଂ ପାପପରିୱଜ୍ଜନେଯେୱ ପାକଟଂ ହୋତି। ଏକଚ୍ଚୋ ହି ଜାତିମହତ୍ତପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣା, ସତ୍ଥୁମହତ୍ତପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣା, ଦାଯଜ୍ଜମହତ୍ତପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣା, ସବ୍ରହ୍ମଚାରିମହତ୍ତପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାତି ଚତୂହି କାରଣେହି ସପ୍ପତିସ୍ସୱଲକ୍ଖଣଂ ହିରିଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ପାପଂ ନ କରୋତି। ଏକଚ୍ଚୋ ଅତ୍ତାନୁୱାଦଭଯଂ, ପରାନୁୱାଦଭଯଂ , ଦଣ୍ଡଭଯଂ, ଦୁଗ୍ଗତିଭଯନ୍ତି ଚତୂହି କାରଣେହି ୱଜ୍ଜଭୀରୁକଭଯଦସ୍ସାୱିଲକ୍ଖଣଂ ଓତ୍ତପ୍ପଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ପାପଂ ନ କରୋତି। ତତ୍ଥ ଜାତିମହତ୍ତପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାଦୀନି ଚେୱ ଅତ୍ତାନୁୱାଦଭଯାଦୀନି ଚ ୱିତ୍ଥାରେତ୍ୱା କଥେତବ୍ବାନି। ତେସଂ ୱିତ୍ଥାରୋ ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତୋ।

ସୁକ୍କଧମ୍ମସମାହିତାତି ଇଦମେୱ ହିରୋତ୍ତପ୍ପଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା କତ୍ତବ୍ବା କୁସଲା ଧମ୍ମା ସୁକ୍କଧମ୍ମା ନାମ, ତେ ସବ୍ବସଙ୍ଗାହକନଯେନ ଚତୁଭୂମକଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମା। ତେହି ସମାହିତା ସମନ୍ନାଗତାତି ଅତ୍ଥୋ। ସନ୍ତୋ ସପ୍ପୁରିସା ଲୋକେତି କାଯକମ୍ମାଦୀନଂ ସନ୍ତତାଯ ସନ୍ତୋ, କତଞ୍ଞୁକତୱେଦିତାଯ ସୋଭନା ପୁରିସାତି ସପ୍ପୁରିସା। ଲୋକୋ ପନ ସଙ୍ଖାରଲୋକୋ, ସତ୍ତଲୋକୋ, ଓକାସଲୋକୋ, ଖନ୍ଧଲୋକୋ, ଆଯତନଲୋକୋ, ଧାତୁଲୋକୋତି ଅନେକୱିଧୋ। ତତ୍ଥ ‘‘ଏକୋ ଲୋକୋ ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଆହାରଟ୍ଠିତିକା…ପେ… ଅଟ୍ଠାରସ ଲୋକା ଅଟ୍ଠାରସ ଧାତୁଯୋ’’ତି (ପଟି। ମ। ୧।୧୧୨) ଏତ୍ଥ ସଙ୍ଖାରଲୋକୋ ୱୁତ୍ତୋ। ଖନ୍ଧଲୋକାଦଯୋ ତଦନ୍ତୋଗଧାଯେୱ। ‘‘ଅଯଂ ଲୋକୋ ପରଲୋକୋ, ଦେୱଲୋକୋ ମନୁସ୍ସଲୋକୋ’’ତିଆଦୀସୁ (ମହାନି। ୩; ଚୂଳନି। ଅଜିତମାଣୱପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସ ୨) ପନ ସତ୍ତଲୋକୋ ୱୁତ୍ତୋ।

‘‘ଯାୱତା ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା, ପରିହରନ୍ତି ଦିସା ଭନ୍ତି ୱିରୋଚମାନା;

ତାୱ ସହସ୍ସଧା ଲୋକୋ, ଏତ୍ଥ ତେ ୱତ୍ତତେ ୱସୋ’’ତି। (ମ। ନି। ୧।୫୦୩) –

ଏତ୍ଥ ଓକାସଲୋକୋ ୱୁତ୍ତୋ। ତେସୁ ଇଧ ସତ୍ତଲୋକୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ। ସତ୍ତଲୋକସ୍ମିଞ୍ହି ଯେ ଏୱରୂପା ସପ୍ପୁରିସା, ତେ ଦେୱଧମ୍ମାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଦେୱାତି ସମ୍ମୁତିଦେୱା, ଉପପତ୍ତିଦେୱା, ୱିସୁଦ୍ଧିଦେୱାତି ତିୱିଧା। ତେସୁ ମହାସମ୍ମତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଲୋକେନ ‘‘ଦେୱା’’ତି ସମ୍ମତତ୍ତା ରାଜରାଜକୁମାରାଦଯୋ ସମ୍ମୁତିଦେୱା ନାମ। ଦେୱଲୋକେ ଉପ୍ପନ୍ନା ଉପପତ୍ତିଦେୱା ନାମ। ଖୀଣାସୱା ପନ ୱିସୁଦ୍ଧିଦେୱା ନାମ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

‘‘ସମ୍ମୁତିଦେୱା ନାମ ରାଜାନୋ ଦେୱିଯୋ ରାଜକୁମାରା। ଉପପତ୍ତିଦେୱା ନାମ ଭୁମ୍ମଦେୱେ ଉପାଦାଯ ତଦୁତ୍ତରିଦେୱା। ୱିସୁଦ୍ଧିଦେୱା ନାମ ବୁଦ୍ଧା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ଖୀଣାସୱା’’ତି (ଚୂଳନି। ଧୋତକମାଣୱପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସ ୩୨; ପାରାଯନାନୁଗୀତିଗାଥାନିଦ୍ଦେସ ୧୧୯)।

ଇମେସଂ ଦେୱାନଂ ଧମ୍ମାତି ଦେୱଧମ୍ମା। ୱୁଚ୍ଚରେତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ହିରୋତ୍ତପ୍ପମୂଲକା ହି କୁସଲା ଧମ୍ମା କୁଲସମ୍ପଦାଯ ଚେୱ ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତିଯା ଚ ୱିସୁଦ୍ଧିଭାୱସ୍ସ ଚ କାରଣତ୍ତା କାରଣଟ୍ଠେନ ତିୱିଧାନମ୍ପି ତେସଂ ଦେୱାନଂ ଧମ୍ମାତି ଦେୱଧମ୍ମା, ତେହି ଦେୱଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ପୁଗ୍ଗଲାପି ଦେୱଧମ୍ମା। ତସ୍ମା ପୁଗ୍ଗଲାଧିଟ୍ଠାନଦେସନାଯ ତେ ଧମ୍ମେ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ସନ୍ତୋ ସପ୍ପୁରିସା ଲୋକେ, ଦେୱଧମ୍ମାତି ୱୁଚ୍ଚରେ’’ତି ଆହ।

ଯକ୍ଖୋ ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଆହ – ‘‘ପଣ୍ଡିତ, ଅହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ପସନ୍ନୋ, ଏକଂ ଭାତରଂ ଦେମି, କତରଂ ଆନେମୀ’’ତି? ‘‘କନିଟ୍ଠଂ ଆନେହୀ’’ତି। ‘‘ପଣ୍ଡିତ, ତ୍ୱଂ କେୱଲଂ ଦେୱଧମ୍ମେ ଜାନାସିଯେୱ, ନ ପନ ତେସୁ ୱତ୍ତସୀ’’ତି। ‘‘କିଂ କାରଣା’’ତି? ‘‘ଯଂକାରଣା ଜେଟ୍ଠକଂ ଠପେତ୍ୱା କନିଟ୍ଠଂ ଆଣାପେନ୍ତୋ ଜେଟ୍ଠାପଚାଯିକକମ୍ମଂ ନ କରୋସୀ’’ତି। ଦେୱଧମ୍ମେ ଚାହଂ, ଯକ୍ଖ, ଜାନାମି, ତେସୁ ଚ ୱତ୍ତାମି। ମଯଞ୍ହି ଇମଂ ଅରଞ୍ଞଂ ଏତଂ ନିସ୍ସାଯ ପୱିଟ୍ଠା। ଏତସ୍ସ ହି ଅତ୍ଥାଯ ଅମ୍ହାକଂ ପିତରଂ ଏତସ୍ସ ମାତା ରଜ୍ଜଂ ଯାଚି, ଅମ୍ହାକଂ ପନ ପିତା ତଂ ୱରଂ ଅଦତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ଅନୁରକ୍ଖଣତ୍ଥାଯ ଅରଞ୍ଞୱାସଂ ଅନୁଜାନି। ସୋ କୁମାରୋ ଅନୁୱତ୍ତିତ୍ୱା ଅମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ ଆଗତୋ। ‘‘ତଂ ଅରଞ୍ଞେ ଏକୋ ଯକ୍ଖୋ ଖାଦୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେପି ନ କୋଚି ସଦ୍ଦହିସ୍ସତି, ତେନାହଂ ଗରହଭଯଭୀତୋ ତମେୱ ଆଣାପେମୀତି। ‘‘ସାଧୁ ସାଧୁ ପଣ୍ଡିତ, ତ୍ୱଂ ଦେୱଧମ୍ମେ ଚ ଜାନାସି, ତେସୁ ଚ ୱତ୍ତସୀ’’ତି ପସନ୍ନୋ ଯକ୍ଖୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସାଧୁକାରଂ ଦତ୍ୱା ଦ୍ୱେପି ଭାତରୋ ଆନେତ୍ୱା ଅଦାସି।

ଅଥ ନଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଆହ – ‘‘ସମ୍ମ, ତ୍ୱଂ ପୁବ୍ବେ ଅତ୍ତନା କତେନ ପାପକମ୍ମେନ ପରେସଂ ମଂସଲୋହିତଖାଦକୋ ଯକ୍ଖୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ଇଦାନିପି ପାପମେୱ କରୋସି, ଇଦଂ ତେ ପାପକମ୍ମଂ ନିରଯାଦୀହି ମୁଚ୍ଚିତୁଂ ଓକାସଂ ନ ଦସ୍ସତି , ତସ୍ମା ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପାପଂ ପହାଯ କୁସଲଂ କରୋହୀ’’ତି। ଅସକ୍ଖି ଚ ପନ ତଂ ଦମେତୁଂ। ସୋ ତଂ ଯକ୍ଖଂ ଦମେତ୍ୱା ତେନ ସଂୱିହିତାରକ୍ଖୋ ତତ୍ଥେୱ ୱସନ୍ତୋ ଏକଦିୱସଂ ନକ୍ଖତ୍ତଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ପିତୁ କାଲକତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଯକ୍ଖଂ ଆଦାଯ ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା ଚନ୍ଦକୁମାରସ୍ସ ଓପରଜ୍ଜଂ, ସୂରିଯକୁମାରସ୍ସ ସେନାପତିଟ୍ଠାନଂ, ଦତ୍ୱା ଯକ୍ଖସ୍ସ ରମଣୀଯେ ଠାନେ ଆଯତନଂ କାରେତ୍ୱା, ଯଥା ସୋ ଅଗ୍ଗମାଲଂ ଅଗ୍ଗପୁପ୍ଫଂ ଅଗ୍ଗଭତ୍ତଞ୍ଚ ଲଭତି, ତଥା ଅକାସି। ସୋ ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋପି ଦ୍ୱେ ୱତ୍ଥୂନି କଥେତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଦକରକ୍ଖସୋ ବହୁଭଣ୍ଡିକଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ସୂରିଯକୁମାରୋ ଆନନ୍ଦୋ, ଚନ୍ଦକୁମାରୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ଜେଟ୍ଠକଭାତା ମହିସାସକୁମାରୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଦେୱଧମ୍ମଜାତକୱଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା।

୭। କଟ୍ଠହାରିଜାତକୱଣ୍ଣନା

ପୁତ୍ତୋତ୍ୟାହଂ ମହାରାଜାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ୱାସଭଖତ୍ତିଯଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱାସଭଖତ୍ତିଯାଯ ୱତ୍ଥୁ ଦ୍ୱାଦସକନିପାତେ ଭଦ୍ଦସାଲଜାତକେ ଆୱିଭୱିସ୍ସତି। ସା କିର ମହାନାମସ୍ସ ସକ୍କସ୍ସ ଧୀତା ନାଗମୁଣ୍ଡାଯ ନାମ ଦାସିଯା କୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ଜାତା କୋସଲରାଜସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସୀ ଅହୋସି। ସା ରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯି। ରାଜା ପନସ୍ସା ପଚ୍ଛା ଦାସିଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଠାନଂ ପରିହାପେସି, ପୁତ୍ତସ୍ସ ୱିଟଟୂଭସ୍ସାପି ଠାନଂ ପରିହାପେସିଯେୱ। ତେ ଉଭୋପି ଅନ୍ତୋନିୱେସନେଯେୱ ୱସନ୍ତି। ସତ୍ଥା ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯେ ପଞ୍ଚସତଭିକ୍ଖୁପରିୱୁତୋ ରଞ୍ଞୋ ନିୱେସନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, କହଂ ୱାସଭଖତ୍ତିଯା’’ତି ଆହ। ‘‘ରାଜା ତଂ କାରଣଂ ଆରୋଚେସି। ମହାରାଜ ୱାସଭଖତ୍ତିଯା କସ୍ସ

ଧୀତା’’ତି? ‘‘ମହାନାମସ୍ସ ଭନ୍ତେ’’ତି। ‘‘ଆଗଚ୍ଛମାନା କସ୍ସ ଆଗତା’’ତି? ‘‘ମୟ୍ହଂ ଭନ୍ତେ’’ତି। ମହାରାଜ ସା ରଞ୍ଞୋ ଧୀତା, ରଞ୍ଞୋଓ ଆଗତା, ରାଜାନଂଯେଓ ପଟିଚ୍ଚ ପୁତ୍ତଂ ଲଭି, ସୋ ପୁତ୍ତୋ କିଂକାରଣା ପିତୁ ସନ୍ତକସ୍ସ ରଜ୍ଜସ୍ସ ସାମିକୋ ନ ହୋତି, ପୁବ୍ବେ ରାଜାନୋ ମୁହୁତ୍ତିକାଯ କଟ୍ଠହାରିକାଯ କୁଚ୍ଛିସ୍ମିମ୍ପି ପୁତ୍ତଂ ଲଭିତ୍ୱା ପୁତ୍ତସ୍ସ ରଜ୍ଜଂ ଅଦଂସୂତି। ରାଜା ତସ୍ସତ୍ଥସ୍ସାୱିଭାୱତ୍ଥାଯ ଭଗୱନ୍ତଂ ଯାଚି, ଭଗୱା ଭୱନ୍ତରେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ କାରଣଂ ପାକଟଂ ଅକାସି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ ରାଜା ମହନ୍ତେନ ଯସେନ ଉୟ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପୁପ୍ଫଫଲଲୋଭେନ ୱିଚରନ୍ତୋ ଉୟ୍ୟାନୱନସଣ୍ଡେ ଗାଯିତ୍ୱା ଦାରୂନି ଉଦ୍ଧରମାନଂ ଏକଂ ଇତ୍ଥିଂ ଦିସ୍ୱା ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ସଂୱାସଂ କପ୍ପେସି। ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସା କୁଚ୍ଛିଯଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି, ତାୱଦେୱ ତସ୍ସା ୱଜିରପୂରିତା ୱିଯ ଗରୁକା କୁଚ୍ଛି ଅହୋସି। ସା ଗବ୍ଭସ୍ସ ପତିଟ୍ଠିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଗବ୍ଭୋ ମେ, ଦେୱ, ପତିଟ୍ଠିତୋ’’ତି ଆହ। ରାଜା ଅଙ୍ଗୁଲିମୁଦ୍ଦିକଂ ଦତ୍ୱା ‘‘ସଚେ ଧୀତା ହୋତି, ଇମଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ପୋସେୟ୍ୟାସି, ସଚେ ପୁତ୍ତୋ ହୋତି, ଅଙ୍ଗୁଲିମୁଦ୍ଦିକାଯ ସଦ୍ଧିଂ ମମ ସନ୍ତିକଂ ଆନେୟ୍ୟାସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ପକ୍କାମି।

ସାପି ପରିପକ୍କଗବ୍ଭା ବୋଧିସତ୍ତଂ ୱିଜାଯି। ତସ୍ସ ଆଧାୱିତ୍ୱା ପରିଧାୱିତ୍ୱା ୱିଚରଣକାଲେ କୀଳମଣ୍ଡଲେ କୀଳନ୍ତସ୍ସ ଏୱଂ ୱତ୍ତାରୋ ହୋନ୍ତି ‘‘ନିପ୍ପିତିକେନମ୍ହା ପହଟା’’ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ମାତୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ମ, କୋ ମୟ୍ହଂ ପିତା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ତାତ, ତ୍ୱଂ ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ’’ତି। ‘‘ଅମ୍ମ, ଅତ୍ଥି ପନ କୋଚି ସକ୍ଖୀ’’ତି? ତାତ ରାଜା ଇମଂ ମୁଦ୍ଦିକଂ ଦତ୍ୱା ‘‘ସଚେ ଧୀତା ହୋତି, ଇମଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ପୋସେୟ୍ୟାସି, ସଚେ ପୁତ୍ତୋ ହୋତି, ଇମାଯ ଅଙ୍ଗୁଲିମୁଦ୍ଦିକାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଆନେୟ୍ୟାସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଗତୋତି। ‘‘ଅମ୍ମ, ଏୱଂ ସନ୍ତେ କସ୍ମା ମଂ ପିତୁ ସନ୍ତିକଂ ନ ନେସୀ’’ତି । ସା ପୁତ୍ତସ୍ସ ଅଜ୍ଝାସଯଂ ଞତ୍ୱା ରାଜଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚାପେସି। ରଞ୍ଞା ଚ ପକ୍କୋସାପିତା ପୱିସିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ତେ, ଦେୱ, ପୁତ୍ତୋ’’ତି ଆହ। ରାଜା ଜାନନ୍ତୋପି ପରିସମଜ୍ଝେ ଲଜ୍ଜାଯ ‘‘ନ ମୟ୍ହଂ ପୁତ୍ତୋ’’ତି ଆହ। ‘‘ଅଯଂ ତେ, ଦେୱ, ମୁଦ୍ଦିକା, ଇମଂ ସଞ୍ଜାନାସୀ’’ତି। ‘‘ଅଯମ୍ପି ମୟ୍ହଂ ମୁଦ୍ଦିକା ନ ହୋତୀ’’ତି। ‘‘ଦେୱ, ଇଦାନି ଠପେତ୍ୱା ସଚ୍ଚକିରିଯଂ ଅଞ୍ଞୋ ମମ ସକ୍ଖି ନତ୍ଥି, ସଚାଯଂ ଦାରକୋ ତୁମ୍ହେ ପଟିଚ୍ଚ ଜାତୋ, ଆକାସେ ତିଟ୍ଠତୁ, ନୋ ଚେ, ଭୂମିଯଂ ପତିତ୍ୱା ମରତୂ’’ତି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପାଦେ ଗହେତ୍ୱା ଆକାସେ ଖିପି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଆକାସେ ପଲ୍ଲଙ୍କମାଭୁଜିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ମଧୁରସ୍ସରେନ ପିତୁ ଧମ୍ମଂ କଥେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୭।

‘‘ପୁତ୍ତୋ ତ୍ୟାହଂ ମହାରାଜ, ତ୍ୱଂ ମଂ ପୋସ ଜନାଧିପ;

ଅଞ୍ଞେପି ଦେୱୋ ପୋସେତି, କିଞ୍ଚ ଦେୱୋ ସକଂ ପଜ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ପୁତ୍ତୋ ତ୍ୟାହନ୍ତି ପୁତ୍ତୋ ତେ ଅହଂ। ପୁତ୍ତୋ ଚ ନାମେସ ଅତ୍ରଜୋ, ଖେତ୍ତଜୋ, ଅନ୍ତେୱାସିକୋ, ଦିନ୍ନକୋତି ଚତୁବ୍ବିଧୋ। ତତ୍ଥ ଅତ୍ତାନଂ ପଟିଚ୍ଚ ଜାତୋ ଅତ୍ରଜୋ ନାମ। ସଯନପିଟ୍ଠେ ପଲ୍ଲଙ୍କେ ଉରେତିଏୱମାଦୀସୁ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ଖେତ୍ତଜୋ ନାମ। ସନ୍ତିକେ ସିପ୍ପୁଗ୍ଗଣ୍ହନକୋ ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ନାମ। ପୋସାୱନତ୍ଥାଯ ଦିନ୍ନୋ ଦିନ୍ନକୋ ନାମ। ଇଧ ପନ ଅତ୍ରଜଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ପୁତ୍ତୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଚତୂହି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂହି ଜନଂ ରଞ୍ଜେତୀତି ରାଜା, ମହନ୍ତୋ ରାଜା ମହାରାଜା। ତମାଲପନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ମହାରାଜା’’ତି। ତ୍ୱଂ ମଂ ପୋସ ଜନାଧିପାତି ଜନାଧିପ ମହାଜନଜେଟ୍ଠକ ତ୍ୱଂ ମଂ ପୋସ ଭରସ୍ସୁ ୱଡ୍ଢେହି। ଅଞ୍ଞେପି ଦେୱୋ ପୋସେତୀତି ଅଞ୍ଞେପି ହତ୍ଥିବନ୍ଧାଦଯୋ ମନୁସ୍ସେ, ହତ୍ଥିଅସ୍ସାଦଯୋ ତିରଚ୍ଛାନଗତେ ଚ ବହୁଜନେ ଦେୱୋ ପୋସେତି। କିଞ୍ଚ ଦେୱୋ ସକଂ ପଜନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପନ କିଞ୍ଚାତି ଗରହତ୍ଥେ ଚ ଅନୁଗ୍ଗହଣତ୍ଥେ ଚ ନିପାତୋ। ‘‘ସକଂ ପଜଂ ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତଂ ମଂ ଦେୱୋ ନ ପୋସେତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତୋ ଗରହତି ନାମ, ‘‘ଅଞ୍ଞେ ବହୁଜନେ ପୋସେତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତୋ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହତି ନାମ। ଇତି ବୋଧିସତ୍ତୋ ଗରହନ୍ତୋପି ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋପି ‘‘କିଞ୍ଚ ଦେୱୋ ସକଂ ପଜ’’ନ୍ତି ଆହ।

ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଆକାସେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଏୱଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତସ୍ସ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଏହି, ତାତା’’ତି ହତ୍ଥଂ ପସାରେସି, ‘‘ଅହମେୱ ପୋସେସ୍ସାମି, ଅହମେୱ ପୋସେସ୍ସାମୀ’’ତି ହତ୍ଥସହସ୍ସଂ ପସାରିଯିତ୍ଥ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଅନୋତରିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋଓ ହତ୍ଥେ ଓତରିତ୍ୱା ଅଙ୍କେ ନିସୀଦି। ରାଜା ତସ୍ସ ଓପରଜ୍ଜଂ ଦତ୍ୱା ମାତରଂ ଅଗ୍ଗମହେସିଂ ଅକାସି। ସୋ ପିତୁ ଅଚ୍ଚଯେନ କଟ୍ଠୱାହନରାଜା ନାମ ହୁତ୍ୱା ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା କୋସଲରଞ୍ଞୋ ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ୱତ୍ଥୂନି ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ମାତା ମହାମାଯା ଅହୋସି, ପିତା ସୁଦ୍ଧୋଦନମହାରାଜା, କଟ୍ଠୱାହନରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

କଟ୍ଠହାରିଜାତକୱଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା।

୮। ଗାମଣିଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅପିଅତରମାନାନନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଓସ୍ସଟ୍ଠୱୀରିୟଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଜାତକେ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୱତ୍ଥୁ ଚ ଅତୀତୱତ୍ଥୁ ଚ ଏକାଦସକନିପାତେ ସଂୱରଜାତକେ ଆୱିଭୱିସ୍ସତି। ୱତ୍ଥୁ ହି ତସ୍ମିଞ୍ଚ ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ଏକସଦିସମେୱ, ଗାଥା ପନ ନାନା। ଗାମଣିକୁମାରୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଓୱାଦେ ଠତ୍ୱା ଭାତିକସତସ୍ସ କନିଟ୍ଠୋପି ହୁତ୍ୱା ଭାତିକସତପରିୱାରିତୋ ସେତଚ୍ଛତ୍ତସ୍ସହେଟ୍ଠା ୱରପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସିନ୍ନୋ ଅତ୍ତନୋ ଯସସମ୍ପତ୍ତିଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ''ଅୟଂ ମୟ୍ହଂ ଯସସମ୍ପତ୍ତି ଅମ୍ହାକଂ ଆଚରିୟସ୍ସ ସନ୍ତକା''ତି ତୁଟ୍ଠୋ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

୮।

''ଅପି ଅତରମାନାନଂ, ଫଲାସାୱ ସମିଜ୍ଝତି;

ୱିପକ୍କବ୍ରହ୍ମଚରିୟୋସ୍ମି, ଏୱଂ ଜାନାହି ଗାମଣୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ଅପୀତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ଅତରମାନାନନ୍ତି ପଣ୍ଡିତାନଂ ଓୱାଦେ ଠତ୍ୱା ଅତରିତ୍ୱା ଅୱେଗାୟିତ୍ୱା ଉପାୟେନ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତାନଂ। ଫଲାସାୱ ସମିଜ୍ଝତୀତି ଯଥାପତ୍ଥିକେ ଫଲେ ଆସା ତସ୍ସ ଫଲସ୍ସ ନିପ୍ଫତ୍ତିୟା ସମିଜ୍ଝତିୟେୱ। ଅଥ ୱା ଫଲାସାତି ଆସାଫଲଂ, ଯଥାପତ୍ଥିତଂ ଫଲଂ ସମିଜ୍ଝତିୟେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିପକ୍କବ୍ରହ୍ମଚରିୟୋସ୍ମୀତି ଏତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂନି ସେଟ୍ଠଚରିୟତ୍ତା ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ନାମ, ତଞ୍ଚ ତମ୍ମୂଲିକାୟ ଯସସମ୍ପତ୍ତିୟା ପଟିଲଦ୍ଧତ୍ତା ୱିପକ୍କଂ ନାମ। ଯୋ ୱାସ୍ସ ଯସୋ ନିପ୍ଫନ୍ନୋ, ସୋପି ସେଟ୍ଠଟ୍ଠେନ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ନାମ। ତେନାହ ''ୱିପକ୍କବ୍ରହ୍ମଚରିୟୋସ୍ମୀ''ତି। ଏୱଂ ଜାନାହି ଗାମଣୀତି କତ୍ଥଚି ଗାମିକପୁରିସୋପି ଗାମଜେଟ୍ଠକୋପି ଗାମଣୀ। ଇଧ ପନ ସବ୍ବଜନଜେଟ୍ଠକଂ ଅତ୍ତାନଂ ସନ୍ଧାୟାହ। ଅମ୍ଭୋ ଗାମଣି, ତ୍ୱଂ ଏତଂ କାରଣଂ ଏୱଂ ଜାନାହି, ଆଚରିୟଂ ନିସ୍ସାୟ ଭାତିକସତଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଇଦଂ ମହାରଜ୍ଜଂ ପତ୍ତୋସ୍ମୀତି ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି।

ତସ୍ମିଂ ପନ ରଜ୍ଜଂ ପତ୍ତେ ସତ୍ତଟ୍ଠଦିୱସଚ୍ଚୟେନ ସବ୍ବେପି ଭାତରୋ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗତା । ଗାମଣିରାଜା ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ, ବୋଧିସତ୍ତୋପି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି, ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ଓସ୍ସଟ୍ଠୱୀରିୟୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠିତୋ। ସତ୍ଥା ଦ୍ୱେ ୱତ୍ଥୂନି କଥେତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ଗାମଣିକୁମାରୋ ଓସ୍ସଟ୍ଠୱୀରିୟୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ଆଚରିୟୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ଗାମଣିଜାତକୱଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

୯। ମଘଦେୱଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଉତ୍ତମଙ୍ଗରୁହା ମୟ୍ହନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଂ ହେଟ୍ଠା ନିଦାନକଥାୟଂ କଥିତମେୱ। ତସ୍ମିଂ ପନ କାଲେ ଭିକ୍ଖୂ ଦସବଲସ୍ସ ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ୱଣ୍ଣୟନ୍ତା ନିସୀଦିଂସୁ। ଅଥ ସତ୍ଥା ଧମ୍ମସଭଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧାସନେ ନିସିନ୍ନୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି ''କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି। ''ଭନ୍ତେ, ନ ଅଞ୍ଞାୟ କଥାୟ, ତୁମ୍ହାକଂୟେୱ ପନ ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ୱଣ୍ଣୟମାନା ନିସିନ୍ନାମ୍ହା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ଏତରହିୟେୱ ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ, ପୁବ୍ବେପି ନିକ୍ଖନ୍ତୋୟେୱା''ତି ଆହ। ଭିକ୍ଖୂ ତସ୍ସତ୍ଥସ୍ସାୱିଭାୱତ୍ଥଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଯାଚିଂସୁ, ଭଗୱା ଭୱନ୍ତରେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ କାରଣଂ ପାକଟଂ ଅକାସି।

ଅତୀତେ ୱିଦେହରଟ୍ଠେ ମିଥିଲାୟଂ ମଘଦେୱୋ ନାମ ରାଜା ଅହୋସି ଧମ୍ମିକୋ ଧମ୍ମରାଜା। ସୋ ଚତୁରାସୀତି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି କୁମାରକୀଳଂ କୀଳି, ତଥା ଓପରଜ୍ଜଂ, ତଥା ମହାରଜ୍ଜଂ କତ୍ୱା ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ ଖେପେତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ କପ୍ପକଂ ଆମନ୍ତେସି ''ଯଦା ମେ, ସମ୍ମ କପ୍ପକ, ସିରସ୍ମିଂ ପଲିତାନି ପସ୍ସେୟ୍ୟାସି, ଅଥ ମେ ଆରୋଚେୟ୍ୟାସୀ''ତି। କପ୍ପକୋପି ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ ଖେପେତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ରଞ୍ଞୋ ଅଞ୍ଜନୱଣ୍ଣାନଂ କେସାନଂ ଅନ୍ତରେ ଏକମେୱ ପଲିତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଦେୱ, ଏକଂ ତେ ପଲିତଂ ଦିସ୍ସତୀ''ତି ଆରୋଚେସି। ''ତେନ ହି ମେ, ସମ୍ମ, ତଂ ପଲିତଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ପାଣିମ୍ହି ଠପେହୀ''ତି ଚ ୱୁତ୍ତେ ସୁୱଣ୍ଣସଣ୍ଡାସେନ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ପାଣିମ୍ହି ପତିଟ୍ଠାପେସି। ତଦା ରଞ୍ଞୋ ଚତୁରାସୀତି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଆୟୁ ଅୱସିଟ୍ଠଂ ହୋତି। ଏୱଂ

ସନ୍ତେପି ପଲିତଂ ଦିସ୍ୱାଓ ମକ୍ଖୁରାଜାନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସମୀପେ ଠିତଂ ୱିଯ ଅତ୍ତାନଂ ଆଦିତ୍ତପଣ୍ଣସାଲଂ ପୱିଟ୍ଠଂ ୱିଯ ଚ ମଞ୍ଞମାନୋ ସଂୱେଗଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ‘‘ବାଲ ମଘଦେୱ, ଯାୱ ପଲିତସ୍ସୁପ୍ପାଦାୱ ଇମେ କିଲେସେ ଜହିତୁଂ ନାସକ୍ଖୀ’’ତି ଚିନ୍ତେସି।

ତସ୍ସେୱଂ ପଲିତପାତୁଭାୱଂ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତସ୍ସ ଅନ୍ତୋଡାହୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ସରୀରା ସେଦା ମୁଚ୍ଚିଂସୁ, ସାଟକା ପୀଳେତ୍ୱା ଅପନେତବ୍ବାକାରପ୍ପତ୍ତା ଅହେସୁଂ। ସୋ ‘‘ଅଜ୍ଜେୱ ମଯା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି କପ୍ପକସ୍ସ ସତସହସ୍ସୁଟ୍ଠାନକଂ ଗାମୱରଂ ଦତ୍ୱା ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ମମ ସୀସେ ପଲିତଂ ପାତୁଭୂତଂ, ମହଲ୍ଲକୋମ୍ହି ଜାତୋ, ଭୁତ୍ତା ଖୋ ପନ ମେ ମାନୁସକା କାମା, ଇଦାନି ଦିବ୍ବେ କାମେ ପରିଯେସିସ୍ସାମି, ନେକ୍ଖମ୍ମକାଲୋ ମଯ୍ହଂ, ତ୍ୱଂ ଇମଂ ରଜ୍ଜଂ ପଟିପଜ୍ଜ, ଅହଂ ପନ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ମଘଦେୱଅମ୍ବୱନୁଯ୍ୟାନେ ୱସନ୍ତୋ ସମଣଧମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ତଂ ଏୱଂ ପବ୍ବଜିତୁକାମଂ ଅମଚ୍ଚା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ଦେୱ, କିଂ ତୁମ୍ହାକଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାକାରଣ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ରାଜା ପଲିତଂ ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚାନଂ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୯।

‘‘ଉତ୍ତମଙ୍ଗରୁହା ମଯ୍ହଂ, ଇମେ ଜାତା ୱଯୋହରା;

ପାତୁଭୂତା ଦେୱଦୂତା, ପବ୍ବଜ୍ଜାସମଯୋ ମମା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଉତ୍ତମଙ୍ଗରୁହାତି କେସା। କେସା ହି ସବ୍ବେସଂ ହତ୍ଥପାଦାଦୀନଂ ଅଙ୍ଗାନଂ ଉତ୍ତମେ ସିରସ୍ମିଂ ରୁହତ୍ତା ‘‘ଉତ୍ତମଙ୍ଗରୁହା’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଇମେ ଜାତା ୱଯୋହରାତି ପସ୍ସଥ, ତାତା, ପଲିତପାତୁଭାୱେନ ତିଣ୍ଣଂ ୱଯାନଂ ହରଣତୋ ଇମେ ଜାତା ୱଯୋହରା। ପାତୁଭୂତାତି ନିବ୍ବତ୍ତା। ଦେୱଦୂତାତି ଦେୱୋ ୱୁଚ୍ଚତି ମଚ୍ଚୁ, ତସ୍ସ ଦୂତାତି ଦେୱଦୂତା। ସିରସ୍ମିଞ୍ହି ପଲିତେସୁ ପାତୁଭୂତେସୁ ମଚ୍ଚୁରାଜସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଠିତୋ ୱିଯ ହୋତି, ତସ୍ମା ପଲିତାନି ‘‘ମଚ୍ଚୁଦେୱସ୍ସ ଦୂତା’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଦେୱା ୱିଯ ଦୂତାତିପି ଦେୱଦୂତା। ଯଥା ହି ଅଲଙ୍କତପଟିଯତ୍ତାଯ ଦେୱତାଯ ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ‘‘ଅସୁକଦିୱସେ ତ୍ୱଂ ମରିସ୍ସସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ତଂ ତଥେୱ ହୋତି, ଏୱଂ ସିରସ୍ମିଂ ପଲିତେସୁ ପାତୁଭୂତେସୁ ଦେୱତାଯ ବ୍ୟାକରଣସଦିସମେୱ ହୋତି, ତସ୍ମା ପଲିତାନି ‘‘ଦେୱସଦିସା ଦୂତା’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ୱିସୁଦ୍ଧିଦେୱାନଂ ଦୂତାତିପି ଦେୱଦୂତା। ସବ୍ବବୋଧିସତ୍ତା ହି ଜିଣ୍ଣବ୍ୟାଧିମତପବ୍ବଜିତେ ଦିସ୍ୱାୱ ସଂୱେଗମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମ୍ମ ପବ୍ବଜନ୍ତି। ଯଥାହ –

‘‘ଜିଣ୍ଣଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱା ଦୁଖିତଞ୍ଚ ବ୍ୟାଧିତଂ, ମତଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱା ଗତମାଯୁସଙ୍ଖଯଂ;

କାସାଯୱତ୍ଥଂ ପବ୍ବଜିତଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱା, ତସ୍ମା ଅହଂ ପବ୍ବଜିତୋମ୍ହି ରାଜା’’ତି। (ଥେରଗା। ୭୩ ଥୋକଂ ୱିସଦିସଂ);

ଇମିନା ପରିଯାଯେନ ପଲିତାନି ୱିସୁଦ୍ଧିଦେୱାନଂ ଦୂତତ୍ତା ‘‘ଦେୱଦୂତା’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ପବ୍ବଜ୍ଜାସମଯୋ ମମାତି ଗିହିଭାୱତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତଟ୍ଠେନ ‘‘ପବ୍ବଜ୍ଜା’’ତି ଲଦ୍ଧନାମସ୍ସ ସମଣଲିଙ୍ଗଗହଣସ୍ସ କାଲୋ ମଯ୍ହନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

ସୋ ଏୱଂ ୱତ୍ୱା ତଂ ଦିୱସମେୱ ରଜ୍ଜଂ ପହାଯ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂଯେୱ ମଘଦେୱଅମ୍ବୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଚତୁରାସୀତି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଚତ୍ତାରୋ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରେ ଭାୱେତ୍ୱା ଅପରିହୀନଜ୍ଝାନେ ଠିତୋ କାଲଂ କତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ପୁନ ତତୋ ଚୁତୋ ମିଥିଲାଯଂଯେୱ ନିମି ନାମ ରାଜା ହୁତ୍ୱା ଓସକ୍କମାନଂ ଅତ୍ତନୋ ୱଂସଂ ଘଟେତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଅମ୍ବୱନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମୱିହାରେ ଭାୱେତ୍ୱା ପୁନ ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପଗୋୱ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥାପି ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ଇଦାନେୱ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ, ପୁବ୍ବେପି ନିକ୍ଖନ୍ତୋଯେୱା’’ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ କେଚି ସୋତାପନ୍ନା ଅହେସୁଂ, କେଚି ସକଦାଗାମିନୋ, କେଚି ଅନାଗାମିନୋ। ଇତି ଭଗୱା ଇମାନି ଦ୍ୱେ ୱତ୍ଥୂନି କଥେତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି ‘‘ତଦା କପ୍ପକୋ ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ପୁତ୍ତୋ ରାହୁଲୋ, ମଘଦେୱରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ମଘଦେୱଜାତକୱଣ୍ଣନା ନୱମା।

୧୦। ସୁଖୱିହାରିଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯଞ୍ଚଅଞ୍ଞେ ନ ରକ୍ଖନ୍ତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଅନୁପିଯନଗରଂ ନିସ୍ସାଯ ଅନୁପିଯଅମ୍ବୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ସୁଖୱିହାରିଂ ଭଦ୍ଦିଯତ୍ଥେରଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୁଖୱିହାରୀ ଭଦ୍ଦିଯତ୍ଥେରୋ ଛଖତ୍ତିଯସମାଗମେ ଉପାଲିସତ୍ତମୋ ପବ୍ବଜିତୋ। ତେସୁ ଭଦ୍ଦିଯତ୍ଥେରୋ ଚ, କିମିଲତ୍ଥେରୋ ଚ, ଭଗୁତ୍ଥେରୋ ଚ,

ଉପାଲିତ୍ଥେରୋ ଚ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା, ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ସୋତାପନ୍ନୋ ଜାତୋ, ଅନୁରୁଦ୍ଧତ୍ଥେରୋ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁକୋ, ଦେୱଦତ୍ତୋ ଝାନଲାଭୀ ଜାତୋ। ଛନ୍ନଂ ପନ ଖତ୍ତିଯାନଂ ୱତ୍ଥୁ ଯାୱ ଅନୁପିଯନଗରା ଖଣ୍ଡହାଲଜାତକେ ଆୱିଭୱିସ୍ସତି। ଆଯସ୍ମା ପନ ଭଦ୍ଦିଯୋ ରାଜକାଲେ ଅତ୍ତନୋ ରକ୍ଖସଂୱିଧାନଞ୍ଚେୱ ତାୱ ବହୂହି ରକ୍ଖାହି ରକ୍ଖିଯମାନସ୍ସ ଉପରିପାସାଦୱରତଲେ ମହାସଯନେ ସମ୍ପରିୱତ୍ତମାନସ୍ସାପି ଅତ୍ତନୋ ଭଯୁପ୍ପତ୍ତିଞ୍ଚ ଇଦାନି ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞାଦୀସୁ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ୱିହରନ୍ତୋପି ଅତ୍ତନୋ ୱିଗତଭଯତଞ୍ଚ ସମନୁସ୍ସରନ୍ତୋ ‘‘ଅହୋ ସୁଖଂ, ଅହୋ ସୁଖ’’ନ୍ତି ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ‘‘ଆଯସ୍ମା ଭଦ୍ଦିଯୋ ଅଞ୍ଞଂ ବ୍ଯାକରୋତୀ’’ତି ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ଭଗୱା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ , ଭଦ୍ଦିଯୋ ଇଦାନେୱ ସୁଖୱିହାରୀ, ପୁବ୍ବେପି ସୁଖୱିହାରୀଯେୱା’’ତି ଆହ। ଭିକ୍ଖୂ ତସ୍ସତ୍ଥସ୍ସାୱିଭାୱତ୍ଥାଯ ଭଗୱନ୍ତଂ ଯାଚିଂସୁ। ଭଗୱା ଭୱନ୍ତରେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ କାରଣଂ ପାକଟଂ ଅକାସି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରଯମାନେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଉଦିଚ୍ଚବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲୋ ହୁତ୍ୱା କାମେସୁ ଆଦୀନୱଂ, ନେକ୍ଖମ୍ମେ ଚାନିସଂସଂ ଦିସ୍ୱା କାମେ ପହାଯ ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିଯୋ ନିବ୍ବତ୍ତେସି, ପରିୱାରୋପିସ୍ସ ମହା ଅହୋସି ପଞ୍ଚ ତାପସସତାନି। ସୋ ୱସ୍ସକାଲେ ହିମୱନ୍ତତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତାପସଗଣପରିୱୁତୋ ଗାମନିଗମାଦୀସୁ ଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋ ବାରାଣସିଂ ପତ୍ୱା ରାଜାନଂ ନିସ୍ସାଯ ରାଜୁଯ୍ୟାନେ ୱାସଂ କପ୍ପେସି। ତତ୍ଥ ୱସ୍ସିକେ ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ୱସିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଆପୁଚ୍ଛି। ଅଥ ନଂ ରାଜା ‘‘ତୁମ୍ହେ, ଭନ୍ତେ, ମହଲ୍ଲକା, କିଂ ୱୋ ହିମୱନ୍ତେନ, ଅନ୍ତେୱାସିକେ ହିମୱନ୍ତଂ ପେସେତ୍ୱା ଇଧେୱ ୱସଥା’’ତି ଯାଚି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଜେଟ୍ଠନ୍ତେୱାସିକଂ ପଞ୍ଚ ତାପସସତାନି ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛ, ତ୍ୱଂ ଇମେହି ସଦ୍ଧିଂ ହିମୱନ୍ତେ ୱସ, ଅହଂ ପନ ଇଧେୱ ୱସିସ୍ସାମୀ’’ତି ତେ ଉଯ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ସଯଂ ତତ୍ଥେୱ ୱାସଂ କପ୍ପେସି।

ସୋ ପନସ୍ସ ଜେଟ୍ଠନ୍ତେୱାସିକୋ ରାଜପବ୍ବଜିତୋ ମହନ୍ତଂ ରଜ୍ଜଂ ପହାଯ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା କସିଣପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିଲାଭୀ ଅହୋସି। ସୋ ତାପସେହି ସଦ୍ଧିଂ ହିମୱନ୍ତେ ୱସମାନୋ ଏକଦିୱସଂ ଆଚରିଯଂ ଦଟ୍ଠୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ତେ ତାପସେ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହେ ଅନୁକ୍କଣ୍ଠମାନା ଇଧେୱ ୱସଥ, ଅହଂ ଆଚରିଯଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଆଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆଚରିଯସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ଏକଂ କଟ୍ଠତ୍ଥରିକଂ ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା ଆଚରିଯସ୍ସ ସନ୍ତିକେଯେୱ ନିପଜ୍ଜି। ତସ୍ମିଞ୍ଚ ସମଯେ ରାଜା ‘‘ତାପସଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମୀ’’ତି ଉଯ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଅନ୍ତେୱାସିକତାପସୋ ରାଜାନଂ ଦିସ୍ୱା ନେୱ ୱୁଟ୍ଠାସି, ନିପନ୍ନୋଯେୱ ପନ ‘‘ଅହୋ ସୁଖଂ, ଅହୋ ସୁଖ’’ନ୍ତି ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି। ରାଜା ‘‘ଅଯଂ ତାପସୋ ମଂ ଦିସ୍ୱାପି ନ ଉଟ୍ଠିତୋ’’ତି ଅନତ୍ତମନୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଆହ – ‘‘ଭନ୍ତେ, ଅଯଂ ତାପସୋ ଯଦିଚ୍ଛକଂ ଭୁତ୍ତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଉଦାନଂ ଉଦାନେନ୍ତୋ ସୁଖସେଯ୍ୟମେୱ କପ୍ପେତୀ’’ତି। ମହାରାଜ, ଅଯଂ ତାପସୋ ପୁବ୍ବେ ତୁମ୍ହାଦିସୋ ଏକୋ ରାଜା ଅହୋସି, ସ୍ୱାଯଂ ‘‘ଅହଂ ପୁବ୍ବେ ଗିହିକାଲେ ରଜ୍ଜସିରିଂ ଅନୁଭୱନ୍ତୋ ଆୱୁଧହତ୍ଥେହି ବହୂହି ରକ୍ଖିଯମାନୋପି ଏୱରୂପଂ ସୁଖଂ ନାମ ନାଲତ୍ଥ’’ନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ପବ୍ବଜ୍ଜାସୁଖଂ ଝାନସୁଖଞ୍ଚ ଆରବ୍ଭ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେତୀତି। ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ରଞ୍ଞୋ ଧମ୍ମକଥଂ କଥେତୁଂ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୦।

‘‘ଯଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞେ ନ ରକ୍ଖନ୍ତି, ଯୋ ଚ ଅଞ୍ଞେ ନ ରକ୍ଖତି;

ସ ୱେ ରାଜ ସୁଖଂ ସେତି, କାମେସୁ ଅନପେକ୍ଖୱା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞେ ନ ରକ୍ଖନ୍ତୀତି ଯଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଅଞ୍ଞେ ବହୂ ପୁଗ୍ଗଲା ନ ରକ୍ଖନ୍ତି। ଯୋ ଚ ଅଞ୍ଞେ ନ ରକ୍ଖତୀତି ଯୋ ଚ ‘‘ଏକକୋ ଅହଂ ରଜ୍ଜଂ କାରେମୀ’’ତି ଅଞ୍ଞେ ବହୂ ଜନେ ନ ରକ୍ଖତି। ସ ୱେ ରାଜ ସୁଖଂ ସେତୀତି ମହାରାଜ ସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଏକୋ ଅଦୁତିଯୋ ପୱିୱିତ୍ତୋ କାଯିକଚେତସିକସୁଖସମଙ୍ଗୀ ହୁତ୍ୱା ସୁଖଂ ସେତି। ଇଦଞ୍ଚ ଦେସନାସୀସମେୱ। ନ କେୱଲଂ ପନ ସେତିଯେୱ, ଏୱରୂପୋ ପନ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସୁଖଂ ଗଚ୍ଛତି ତିଟ୍ଠତି ନିସୀଦତି ସଯତୀତି ସବ୍ବିରିଯାପଥେସୁ ସୁଖପ୍ପତ୍ତୋୱ ହୋତି। କାମେସୁ ଅନପେକ୍ଖୱାତି ୱତ୍ଥୁ କାମକିଲେସକାମେସୁ ଅପେକ୍ଖାରହିତୋ ୱିଗତଚ୍ଛନ୍ଦରାଗୋ ନିତ୍ତଣ୍ହୋ ଏୱରୂପୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସବ୍ବିରିଯାପଥେସୁ ସୁଖଂ ୱିହରତି ମହାରାଜାତି।

ରାଜା ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିୱେସନମେୱ ଗତୋ, ଅନ୍ତେୱାସିକୋପି ଆଚରିଯଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତମେୱ ଗତୋ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ପନ ତତ୍ଥେୱ ୱିହରନ୍ତୋ ଅପରିହୀନଜ୍ଝାନୋ କାଲଂ କତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ୱତ୍ଥୂନି କଥେତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ଭଦ୍ଦିଯତ୍ଥେରୋ ଅହୋସି, ଗଣସତ୍ଥା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ସୁଖୱିହାରିଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦସମା।

ଅପଣ୍ଣକୱଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଅପଣ୍ଣକଂ ୱଣ୍ଣୁପଥଂ, ସେରିୱଂ ଚୂଳଅସେଟ୍ଠି ଚ;

ତଣ୍ଡୁଲଂ ଦେୱଧମ୍ମଞ୍ଚ, କଟ୍ଠୱାହନଗାମଣି;

ମଘଦେୱଂ ୱିହାରୀତି, ପିଣ୍ଡିତା ଦସ ଜାତକାତି।

୨। ସୀଲୱଗ୍ଗୋ

[୧୧] ୧। ଲକ୍ଖଣମିଗଜାତକୱଣ୍ଣନା

ହୋତିସୀଲୱତଂ ଅତ୍ଥୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ରାଜଗହଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ୱେଳୁୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ୱତ୍ଥୁ ଯାୱ ଅଭିମାରପ୍ପଯୋଜନା ଖଣ୍ଡହାଲଜାତକେ ଆୱିଭୱିସ୍ସତି, ଯାୱ ଧନପାଲକୱିସ୍ସଜ୍ଜନା ପନ ଚୂଳଅହଂସଜାତକେ ଆୱିଭୱିସ୍ସତି, ଯାୱ ପଥୱିପ୍ପୱେସନା ଦ୍ୱାଦସନିପାତେ ସମୁଦ୍ଦୱାଣିଜଜାତକେ ଆୱିଭୱିସ୍ସତି।

ଏକସ୍ମିଞ୍ହି ସମଯେ ଦେୱଦତ୍ତୋ ପଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୂନି ଯାଚିତ୍ୱା ଅଲଭନ୍ତୋ ସଙ୍ଘଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସତାନି ଆଦାଯ ଗଯାସୀସେ ୱିହରତି। ଅଥ ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଞାଣଂ ପରିପାକଂ ଅଗମାସି। ତଂ ଞତ୍ୱା ସତ୍ଥା ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକେ ଆମନ୍ତେସି ''ସାରିପୁତ୍ତା, ତୁମ୍ହାକଂ ନିସ୍ସିତକା ପଞ୍ଚସତା ଭିକ୍ଖୂ ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ଲଦ୍ଧିଂ ରୋଚେତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଗତା, ଇଦାନି ପନ ତେସଂ ଞାଣଂ ପରିପାକଂ ଗତଂ, ତୁମ୍ହେ ବହୂହି ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେସଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ମଗ୍ଗଫଲେହି ପବୋଧେତ୍ୱା ଗହେତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛଥା''ତି। ତେ ତଥେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେସଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ମଗ୍ଗଫଲେହି ପବୋଧେତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନୱେଲାଯ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆଦାଯ ୱେଳୁୱନମେୱ ଆଗମଂସୁ। ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଚ ପନ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସ ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଠିତକାଲେ ଭିକ୍ଖୂ ଥେରଂ ପସଂସିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଆହଂସୁ – ''ଭନ୍ତେ, ଅମ୍ହାକଂ ଜେଟ୍ଠଭାତିକୋ ଧମ୍ମସେନାପତି ପଞ୍ଚହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ପରିୱୁତୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅତିୱିଯ ସୋଭତି, ଦେୱଦତ୍ତୋ ପନ ପରିହୀନପରିୱାରୋ ଜାତୋ''ତି। ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାରିପୁତ୍ତୋ ଇଦାନେୱ ଞାତିସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ସୋଭତି, ପୁବ୍ବେପି ସୋଭିଯେୱ। ଦେୱଦତ୍ତୋପି ନ ଇଦାନେୱ ଗଣତୋ ପରିହୀନୋ, ପୁବ୍ବେପି ପରିହୀନୋଯେୱାତି। ଭିକ୍ଖୂ ତସ୍ସତ୍ଥସ୍ସାୱିଭାୱତ୍ଥାଯ ଭଗୱନ୍ତଂ ଯାଚିଂସୁ, ଭଗୱା ଭୱନ୍ତରେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ କାରଣଂ ପାକଟଂ ଅକାସି।

ଅତୀତେ ମଗଧରଟ୍ଠେ ରାଜଗହନଗରେ ଏକୋ ମଗଧରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ମିଗଯୋନିଯଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗହେତ୍ୱା ୱୁଡ୍ଢିପ୍ପତ୍ତୋ ମିଗସହସ୍ସପରିୱାରୋ ଅରଞ୍ଞେ ୱସତି। ତସ୍ସ ଲକ୍ଖଣୋ ଚ କାଳୋ ଚାତି ଦ୍ୱେ ପୁତ୍ତା ଅହେସୁଂ। ସୋ ଅତ୍ତନୋ ମହଲ୍ଲକକାଲେ ''ତାତା, ଅହଂ ଇଦାନି ମହଲ୍ଲକୋ, ତୁମ୍ହେ ଇମଂ ଗଣଂ ପରିହରଥା''ତି ପଞ୍ଚ ପଞ୍ଚ ମିଗସତାନି ଏକେକଂ ପୁତ୍ତଂ ପଟିଚ୍ଛାପେସି । ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତେ ଦ୍ୱେ ଜନା ମିଗଗଣଂ ପରିହରନ୍ତି। ମଗଧରଟ୍ଠସ୍ମିଞ୍ଚ ସସ୍ସପାକସମଯେ କିଟ୍ଠସମ୍ବାଧେ ଅରଞ୍ଞେ ମିଗାନଂ ପରିପନ୍ଥୋ ହୋତି। ମନୁସ୍ସା ସସ୍ସଖାଦକାନଂ ମିଗାନଂ ମାରଣତ୍ଥାଯ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଓପାତଂ ଖଣନ୍ତି, ସୂଲାନି ରୋପେନ୍ତି, ପାସାଣଯନ୍ତାନି ସଜ୍ଜେନ୍ତି, କୂଟପାସାଦଯୋ ପାସେ ଓଡ୍ଡେନ୍ତି, ବହୂ ମିଗା ୱିନାସଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ କିଟ୍ଠସମ୍ବାଧସମଯଂ ଞତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ପୁତ୍ତେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଆହ – ''ତାତା, ଅଯଂ କିଟ୍ଠସମ୍ବାଧସମଯୋ, ବହୂ ମିଗା ୱିନାସଂ ପାପୁଣନ୍ତି, ମଯଂ ମହଲ୍ଲକା ଯେନ କେନଚି ଉପାଯେନ ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ୱୀତିନାମେସ୍ସାମ, ତୁମ୍ହେ ତୁମ୍ହାକଂ ମିଗଗଣେ ଗହେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞେ ପବ୍ବତପାଦଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସସ୍ସାନଂ ଉଦ୍ଧଟକାଲେ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାଥା''ତି। ତେ ''ସାଧୂ''ତି ପିତୁ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ସପରିୱାରା ନିକ୍ଖମିଂସୁ। ତେସଂ ପନ ଗମନମଗ୍ଗଂ ମନୁସ୍ସା ଜାନନ୍ତି ''ଇମସ୍ମିଂ କାଲେ ମିଗା ପବ୍ବତମାରୋହନ୍ତି, ଇମସ୍ମିଂ କାଲେ ଓରୋହନ୍ତୀ''ତି। ତେ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନେ ନିଲୀନା ବହୂ ମିଗେ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ମାରେନ୍ତି।

କାଳମିଗୋ ଅତ୍ତନୋ ଦନ୍ଧତାଯ ''ଇମାଯ ନାମ ୱେଲାଯ ଗନ୍ତବ୍ବଂ, ଇମାଯ ୱେଲାଯ ନ ଗନ୍ତବ୍ବ''ନ୍ତି ଅଜାନନ୍ତୋ ମିଗଗଣଂ ଆଦାଯ ପୁବ୍ବଣ୍ହେପି ସାଯନ୍ହେପି ପଦୋସେପି ପଚ୍ଚୂସେପି ଗାମଦ୍ୱାରେନ ଗଚ୍ଛତି। ମନୁସ୍ସା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପକତିଯା ଠିତା ଚ ନିଲୀନା ଚ ବହୂ ମିଗେ ୱିନାସଂ ପାପେନ୍ତି। ଏୱଂ ସୋ ଅତ୍ତନୋ ଦନ୍ଧତାଯ ବହୂ ମିଗେ ୱିନାସଂ ପାପେତ୍ୱା ଅପ୍ପକେହେୱ ମିଗେହି ଅରଞ୍ଞଂ ପାୱିସି। ଲକ୍ଖଣମିଗୋ ପନ ପଣ୍ଡିତୋ ବ୍ୟତ୍ତୋ ଉପାଯକୁସଲୋ ''ଇମାଯ ୱେଲାଯ ଗନ୍ତବ୍ବଂ, ଇମାଯ ୱେଲାଯ ନ ଗନ୍ତବ୍ବ''ନ୍ତି ଜାନାତି। ସୋ ଗାମଦ୍ୱାରେନପି ନ ଗଚ୍ଛତି , ଦିୱାପି ନ ଗଚ୍ଛତି,

ପଦୋସେପି ନ ଗଚ୍ଛତି, ପଚ୍ଚୂସେପି ନ ଗଚ୍ଛତି, ମିଗଗଣଂ ଆଦାଯ ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମଯେଯେୱ ଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ମା ଏକମ୍ପି ମିଗଂ ଅୱିନାସେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପାୱିସି। ତେ ତତ୍ଥ ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ୱସିତ୍ୱା ସସ୍ସେସୁ ଉଦ୍ଧଟେସୁ ପଦ୍ଧତା ଓତରିଂସୁ।

କାଳଓ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛନ୍ତୋପି ପୁରିମନଯେନେୱ ଅୱସେସମିଗେ ୱିନାସଂ ପାପେନ୍ତୋ ଏକକୋୱ ଆଗମି। ଲକ୍ଖଣୋ ପନ ଏକମିଗମ୍ପି ଅୱିନାସେତ୍ୱା ପଞ୍ଚହି ମିଗସତେହି ପରିୱୁତୋ ମାତାପିତୂନଂ ସନ୍ତିକଂ ଆଗମି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଦ୍ୱେପି ପୁତ୍ତେ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ମିଗଗଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସି –

୧୧।

‘‘ହୋତି ସୀଲୱତଂ ଅତ୍ଥୋ, ପଟିସନ୍ଥାରୱୁତ୍ତିନଂ;

ଲକ୍ଖଣଂ ପସ୍ସ ଆଯନ୍ତଂ, ଞାତିସଙ୍ଘପୁରକ୍ଖତଂ;

ଅଥ ପସ୍ସସିମଂ କାଳଂ, ସୁୱିହୀନଂୱ ଞାତିଭୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସୀଲୱତନ୍ତି ସୁଖସୀଲତାଯ ସୀଲୱନ୍ତାନଂ ଆଚାରସମ୍ପନ୍ନାନଂ। ଅତ୍ଥୋତି ୱୁଡ୍ଢି। ପଟିସନ୍ଥାରୱୁତ୍ତିନନ୍ତି ଧମ୍ମପଟିସନ୍ଥାରୋ ଚ ଆମିସପଟିସନ୍ଥାରୋ ଚ ଏତେସଂ ୱୁତ୍ତୀତି ପଟିସନ୍ଥାରୱୁତ୍ତିନୋ, ତେସଂ ପଟିସନ୍ଥାରୱୁତ୍ତିନଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ପାପନିୱାରଣଓୱାଦାନୁସାସନିୱସେନ ଧମ୍ମପଟିସନ୍ଥାରୋ ଚ, ଗୋଚରଲାଭାପନଗିଲାନୁପଟ୍ଠାନଧମ୍ମିକରକ୍ଖାୱସେନ ଆମିସପଟିସନ୍ଥାରୋ ଚ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଇମେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ପଟିସନ୍ଥାରେସୁ ଠିତାନଂ ଆଚାରସମ୍ପନ୍ନାନଂ ପଣ୍ଡିତାନଂ ୱୁଡ୍ଢି ନାମ ହୋତୀତି। ଇଦାନି ତଂ ୱୁଡ୍ଢିଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ପୁତ୍ତମାତରଂ ଆଲପନ୍ତୋ ୱିଯ ‘‘ଲକ୍ଖଣଂ ପସ୍ସା’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ରାଯଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ଆଚାରପଟିସନ୍ଥାରସମ୍ପନ୍ନଂ ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତଂ ଏକମିଗମ୍ପି ଅୱିନାସେତ୍ୱା ଞାତିସଙ୍ଘେନ ପୁରକ୍ଖତଂ ପରିୱାରିତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ପସ୍ସ। ତାଯ ପନ ଆଚାରପଟିସନ୍ଥାରସମ୍ପଦାଯ ୱିହୀନଂ ଦନ୍ଧପଞ୍ଞଂ ଅଥ ପସ୍ସସିମଂ କାଳଂ ଏକମ୍ପି ଞାତିଂ ଅନୱସେସେତ୍ୱା ସୁୱିହୀନମେୱ ଞାତୀହି ଏକକଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତନ୍ତି। ଏୱଂ ପୁତ୍ତଂ ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ପନ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଯାୱତାଯୁକଂ ଠତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥାପି ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାରିପୁତ୍ତୋ ଇଦାନେୱ ଞାତିସଙ୍ଘପରିୱାରିତୋ ସୋଭତି, ପୁବ୍ବେପି ସୋଭତିଯେୱ। ନ ଚ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଏତରହିଯେୱ ଗଣମ୍ହା ପରିହୀନୋ, ପୁବ୍ବେପି ପରିହୀନୋଯେୱା’’ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ୱତ୍ଥୂନି କଥେତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା କାଳଓ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ପରିସାପିସ୍ସ ଦେୱଦତ୍ତପରିସାୱ, ଲକ୍ଖଣୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ପରିସା ପନସ୍ସ ବୁଦ୍ଧପରିସା, ମାତା ରାହୁଲମାତା, ପିତା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଲକ୍ଖଣମିଗଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୧୨] ୨। ନିଗ୍ରୋଧମିଗଜାତକୱଣ୍ଣନା

ନିଗ୍ରୋଧମେୱ ସେୱେଯ୍ୟାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ କୁମାରକସ୍ସପତ୍ଥେରସ୍ସ ମାତରଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସା କିର ରାଜଗହନଗରେ ମହାୱିଭୱସ୍ସ ସେଟ୍ଠିନୋ ଧୀତା ଅହୋସି ଉସ୍ସନ୍ନକୁସଲମୂଲା ପରିମଦ୍ଦିତସଙ୍ଖାରା ପଚ୍ଛିମଭୱିକା, ଅନ୍ତୋଘଟେ ପଦୀପୋ ୱିଯ ତସ୍ସା ହଦଯେ ଅରହତ୍ତୂପନିସ୍ସଯୋ ଜଲତି। ସା ଅତ୍ତାନଂ ଜାନନକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଗେହେ ଅନଭିରତା ପବ୍ବଜିତୁକାମା ହୁତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ଆହ – ‘‘ଅମ୍ମତାତା, ମଯ୍ହଂ ଘରାୱାସେ ଚିତ୍ତଂ ନାଭିରମତି, ଅହଂ ନିଯ୍ୟାନିକେ ବୁଦ୍ଧସାସନେ ପବ୍ବଜିତୁକାମା, ପବ୍ବାଜେଥ ମ’’ନ୍ତି। ଅମ୍ମ, କିଂ ୱଦେସି, ଇଦଂ କୁଲଂ ବହୁୱିଭୱଂ, ତ୍ୱଞ୍ଚ ଅମ୍ହାକଂ ଏକଧୀତା, ନ ଲବ୍ଭା ତଯା ପବ୍ବଜିତୁନ୍ତି। ସା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଯାଚିତ୍ୱାପି ମାତାପିତୂନଂ ସନ୍ତିକା ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅଲଭମାନା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ହୋତୁ, ପତିକୁଲଂ ଗତା ସାମିକଂ ଆରାଧେତ୍ୱା ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସା ୱଯପ୍ପତ୍ତା ପତିକୁଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପତିଦେୱତା ହୁତ୍ୱା ସୀଲୱତୀ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମା ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସି।

ଅଥସ୍ସା ସଂୱାସମନ୍ୱାଯ କୁଚ୍ଛିଯଂ ଗବ୍ଭୋ ପତିଟ୍ଠହି। ସା ଗବ୍ଭସ୍ସ ପତିଟ୍ଠିତଭାୱଂ ନ ଅଞ୍ଞାସି। ଅଥ ତସ୍ମିଂ ନଗରେ ନକ୍ଖତ୍ତଂ ଘୋସଯିଂସୁ, ସକଲନଗରୱାସିନୋ ନକ୍ଖତ୍ତଂ କୀଳଇଂସୁ, ନଗରଂ ଦେୱନଗରଂ ୱିଯ ଅଲଙ୍କତପଟିଯତ୍ତଂ ଅହୋସି। ସା ପନ ତାୱ ଉଳାରାଯପି ନକ୍ଖତ୍ତକୀଳାଯ ୱତ୍ତମାନାଯ ଅତ୍ତନୋ ସରୀରଂ ନ ୱିଲିମ୍ପତି ନାଲଙ୍କରୋତି, ପକତିୱେସେନେୱ ୱିଚରତି।

ଅଥ ନଂ ସାମିକୋ ଆହ – ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ସକଲନଗରଂ ନକ୍ଖତ୍ତନିସ୍ସିତଂ, ଓ୍ୱଂ ପନ ସରୀରଂ ନପ୍ପଟିଜଗ୍ଗସୀ’’ତି। ଅଯ୍ୟପୁତ୍ତ, ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାଯ ମେ କୁଣପେହି ପୂରିତଂ ସରୀରଂ, କିଂ ଇମିନା ଅଲଙ୍କତେନ, ଅଯଞ୍ହି କାଯୋ ନେଓ ଦେଓନିମ୍ମିତୋ, ନ ବ୍ରହ୍ମନିମ୍ମିତୋ, ନ ସୁଓ୍ୱଣ୍ଣମଯୋ, ନ ମଣିମଯୋ, ନ ହରିଚନ୍ଦନମଯୋ, ନ ପୁଣ୍ଡରୀକକୁମୁଦୁପ୍ପଲଗବ୍ଭସମ୍ଭୂତୋ , ନ ଅମତୋସଧପୂରିତୋ, ଅଥ ଖୋ କୁଣପେ ଜାତୋ, ମାତାପେତ୍ତିକସମ୍ଭୱୋ, ଅନିଚ୍ଚୁଚ୍ଛାଦନପରିମଦ୍ଦନଭେଦନଓ୍ୱିଦ୍ଧଂସନଧମ୍ମୋ, କଟସିଓ୍ୱଡ୍ଢନୋ, ତଣ୍ହୂପାଦିନ୍ନୋ, ସୋକାନଂ ନିଦାନଂ, ପରିଦେଓ୍ୱାନଂ ଓ୍ୱତ୍ଥୁ, ସବ୍ବରୋଗାନଂ ଆଲଯୋ, କମ୍ମକରଣାନଂ ପଟିଗ୍ଗହୋ, ଅନ୍ତୋପୂତି, ବହି ନିଚ୍ଚପଗ୍ଘରଣୋ, କିମିକୁଲାନଂ ଆଓ୍ୱାସୋ, ସିଓ୍ୱଥିକପଯାତୋ, ମରଣପରିଯୋସାନୋ, ସବ୍ବଲୋକସ୍ସ ଚକ୍ଖୁପଥେ ଓ୍ୱତ୍ତମାନୋପି –

‘‘ଅଟ୍ଠିନହାରୁସଂଯୁତ୍ତୋ, ତଚମଂସାଓ୍ୱଲେପନୋ;

ଛଓ୍ୱିଯା କାଯୋ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ, ଯଥାଭୂତଂ ନ ଦିସ୍ସତି।

‘‘ଅନ୍ତପୂରୋ ଉଦରପୂରୋ, ଯକନପେଳଅସ୍ସ ଓ୍ୱତ୍ଥିନୋ;

ହଦଯସ୍ସ ପପ୍ଫାସସ୍ସ, ଓ୍ୱକ୍କସ୍ସ ପିହକସ୍ସ ଚ।

‘‘ସିଙ୍ଘାଣିକାଯ ଖେଳଅସ୍ସ, ସେଦସ୍ସ ଚ ମେଦସ୍ସ ଚ;

ଲୋହିତସ୍ସ ଲସିକାଯ, ପିତ୍ତସ୍ସ ଚ ଓ୍ୱସାଯ ଚ।

‘‘ଅଥସ୍ସ ନଓ୍ୱହି ସୋତେହି, ଅସୁଚୀ ସଓ୍ୱତି ସବ୍ବଦା;

ଅକ୍ଖିମ୍ହା ଅକ୍ଖିଗୂଥକୋ, କଣ୍ଣମ୍ହା କଣ୍ଣଗୂଥକୋ।

‘‘ସିଙ୍ଘାଣିକା ଚ ନାସତୋ, ମୁଖେନ ଓ୍ୱମତେକଦା;

ପିତ୍ତଂ ସେମ୍ହଞ୍ଚ ଓ୍ୱମତି, କାଯମ୍ହା ସେଦଜଲ୍ଲିକା।

‘‘ଅଥସ୍ସ ସୁସିରଂ ସୀସଂ, ମତ୍ଥଲୁଙ୍ଗସ୍ସ ପୂରିତଂ;

ସୁଭତୋ ନଂ ମଞ୍ଞତି ବାଲୋ, ଅଓ୍ୱିଜ୍ଜାଯ ପୁରକ୍ଖତୋ। (ସୁ। ନି। ୧୯୬-୨୦୧);

‘‘ଅନନ୍ତାଦୀନଓ୍ୱୋ କାଯୋ, ଓ୍ୱିସରୁକ୍ଖସମୂପମୋ;

ଆଓ୍ୱାସୋ ସବ୍ବରୋଗାନଂ, ପୁଞ୍ଜୋ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ କେଓ୍ୱଲୋ। (ଅପ। ଥେର ୨।୫୪।୫୫);

‘‘ସଚେ ଇମସ୍ସ କାଯସ୍ସ, ଅନ୍ତୋ ବାହିରକୋ ସିଯା;

ଦଣ୍ଡଂ ନୂନ ଗହେତ୍ୱାନ, କାକେ ସୋଣେ ଚ ଓ୍ୱାରଯେ।

‘‘ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧୋ ଅସୁଚି କାଯୋ, କୁଣପୋ ଉକ୍କରୂପମୋ;

ନିନ୍ଦିତୋ ଚକ୍ଖୁଭୂତେହି, କାଯୋ ବାଲାଭିନନ୍ଦିତୋ।

‘‘ଅଲ୍ଲଚମ୍ମପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ, ନଓ୍ୱଦ୍ୱାରୋ ମହାଓ୍ୱଣୋ;

ସମନ୍ତତୋ ପଗ୍ଘରତି, ଅସୁଚୀ ପୂତିଗନ୍ଧିଯୋ’’ତି। (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୧।୧୨୨);

ଅମ୍ମପୁତ୍ତ , ଇମଂ କାଯଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା କିଂ କରିସ୍ସାମି? ନନୁ ଇମସ୍ସ ଅଲଙ୍କତକରଣଂ ଗୂଥପୁଣ୍ଣଘଟସ୍ସ ବହି ଚିତ୍ତକମ୍ମକରଣଂ ୱିଯ ହୋତୀତି? ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋ ତସ୍ସା ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଆହ ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ତ୍ୱଂ ଇମସ୍ସ ସରୀରସ୍ସ ଇମେ ଦୋସେ ପସ୍ସମାନା କସ୍ମା ନ ପବ୍ବଜସୀ’’ତି? ‘‘ଅମ୍ମପୁତ୍ତ, ଅହଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଲଭମାନା ଅଜ୍ଜେୱ ପବ୍ବଜେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି। ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋ ‘‘ସାଧୁ, ଅହଂ ତଂ ପବ୍ବାଜେସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେତ୍ୱା ମହାସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯଂ ନେତ୍ୱା ତଂ ପବ୍ବାଜେନ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତପକ୍ଖିଯାନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବାଜେସି। ସା ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଲଭିତ୍ୱା ପରିପୁଣ୍ଣସଙ୍କପ୍ପା ଅତ୍ତମନା ଅହୋସି।

ଅଥସ୍ସା ଗବ୍ଭେ ପରିପାକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ ହତ୍ଥପାଦପିଟ୍ଠୀନଂ ବହଲତ୍ତଂ ଉଦରପଟଲସ୍ସ ଚ ମହନ୍ତତଂ ଦିସ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ତଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ ‘‘ଅଯ୍ୟେ, ତ୍ୱଂ ଗବ୍ଭିନୀ ୱିଯ ପଞ୍ଞାଯସି, କିଂ ଏତ’’ନ୍ତି? ଅଯ୍ୟେ, ‘‘ଇଦଂ ନାମ କାରଣ’’ନ୍ତି ନ ଜାନାମି, ସୀଲଂ ପନ ମେ ପରିପୁଣ୍ଣନ୍ତି । ଅଥ ନଂ ତା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ନେତ୍ୱା ଦେୱଦତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ ‘‘ଅଯ୍ୟ, ଅଯଂ କୁଲଧୀତା କିଚ୍ଛେନ ସାମିକଂ ଆରାଧେତ୍ୱା ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଲଭି, ଇଦାନି ପନସ୍ସା ଗବ୍ଭୋ ପଞ୍ଞାଯତି, ମଯଂ ଇମସ୍ସ ଗବ୍ଭସ୍ସ ଗିହିକାଲେ ୱା ପବ୍ବଜିତକାଲେ ୱା ଲଦ୍ଧଭାୱଂ ନ ଜାନାମ, କିଂଦାନି କରୋମା’’ତି? ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଅବୁଦ୍ଧଭାୱେନ ଚ ଖନ୍ତିମେତ୍ତାନୁଦ୍ଦଯାନଞ୍ଚ ନତ୍ଥିତାଯ ଏୱଂ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଦେୱଦତ୍ତପକ୍ଖିକା ଭିକ୍ଖୁନୀ କୁଚ୍ଛିନା ଗବ୍ଭଂ ପରିହରତି, ଦେୱଦତ୍ତୋ ଚ ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତିଯେୱାତି ମଯ୍ହଂ ଗରହା ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି, ମଯା ଇମଂ ଉପ୍ପବ୍ବାଜେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ସୋ ଅୱୀମଂସିତ୍ୱାୱ ସେଲଗୁଳଂ ପୱଟ୍ଟଯମାନୋ ୱିଯ ପକ୍ଖନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛଥ, ଇମଂ ଉପ୍ପବ୍ବାଜେଥା’’ତି ଆହ। ତା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଉପସ୍ସଯଂ ଗତା।

ଅଥ ସା ଦହରା ତା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଆହ – ‘‘ଅଯ୍ୟେ, ନ ଦେୱଦତ୍ତତ୍ଥେରୋ ବୁଦ୍ଧୋ, ନାପି ମଯ୍ହଂ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜ୍ଜା, ଲୋକେ ପନ ଅଗ୍ଗପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ମଯ୍ହଂ ପବ୍ବଜ୍ଜା, ସା ଚ ପନ ମେ ଦୁକ୍ଖେନ ଲଦ୍ଧା, ମା ନଂ ଅନ୍ତରଧାପେଥ, ଏଥ ମଂ ଗହେତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଜେତୱନଂ ଗଚ୍ଛଥା’’ତି। ତା ତଂ ଆଦାଯ ରାଜଗହା ପଞ୍ଚଚତ୍ତାଲୀସଯୋଜନିକଂ ମଗ୍ଗଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଜେତୱନଂ ପତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ସତ୍ଥା ଚିନ୍ତେସି – ‘‘କିଞ୍ଚାପି ଗିହିକାଲେ ଏତିସ୍ସା ଗବ୍ଭୋ ପତିଟ୍ଠିତୋ, ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ‘ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଦେୱଦତ୍ତେନ ଜହିତଂ ଆଦାଯ ଚରତୀ’ତି ତିତ୍ଥିଯାନଂ ଓକାସୋ ଭୱିସ୍ସତି। ତସ୍ମା ଇମଂ କଥଂ ପଚ୍ଛିନ୍ଦିତୁଂ ସରାଜିକାଯ ପରିସାଯ ମଜ୍ଝେ ଇମଂ ଅଧିକରଣଂ ୱିନିଚ୍ଛିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ପୁନଦିୱସେ ରାଜାନଂ ପସେନଦିକୋସଲଂ ମହାଅନାଥପିଣ୍ଡିକଂ ଚୂଳଅନାଥପିଣ୍ଡିକଂ ୱିସାଖଂ ମହାଉପାସିକଂ ଅଞ୍ଞାନି ଚ ଅଭିଞ୍ଞାତାନି ମହାକୁଲାନି ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ସାଯନ୍ହସମଯେ ଚତୂସୁ ପରିସାସୁ ସନ୍ନିପତିତାସୁ ଉପାଲିତ୍ଥେରଂ ଆମନ୍ତେସି ‘‘ଗଚ୍ଛ, ତ୍ୱଂ ଚତୁପରିସମଜ୍ଝେ ଇମିସ୍ସା ଦହରଭିକ୍ଖୁନିଯା କମ୍ମଂ ସୋଧେହୀ’’ତି। ‘‘ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଥେରୋ ପରିସମଜ୍ଝଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ପୁରତୋ ୱିସାଖଂ ଉପାସିକଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଇମଂ ଅଧିକରଣଂ ପଟିଚ୍ଛାପେସି ‘‘ଗଚ୍ଛ ୱିସାଖେ, ‘ଅଯଂ ଦହରା ଅସୁକମାସେ ଅସୁକଦିୱସେ ପବ୍ବଜିତା’ତି ତଥତୋ ଞତ୍ୱା ଇମସ୍ସ ଗବ୍ଭସ୍ସ ପୁରେ ୱା ପଚ୍ଛା ୱା ଲଦ୍ଧଭାୱଂ ଜାନାହୀ’’ତି। ଉପାସିକା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ସାଣିଂ ପରିକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା ଅନ୍ତୋସାଣିଯଂ ଦହରଭିକ୍ଖୁନିଯା ହତ୍ଥପାଦନାଭିଉଦରପରିଯୋସାନାଦୀନି ଓଲୋକେତ୍ୱା ମାସଦିୱସେ ସମାନେତ୍ୱା ଗିହିଭାୱେ ଗବ୍ଭସ୍ସ ଲଦ୍ଧଭାୱଂ ତଥତୋ ଞତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ଥେରୋ ଚତୁପରିସମଜ୍ଝେ ତଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ସୁଦ୍ଧଂ ଅକାସି। ସା ସୁଦ୍ଧା ହୁତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ ସତ୍ଥାରଞ୍ଚ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀହି ସଦ୍ଧିଂ ଉପସ୍ସଯମେୱ ଗତା। ସା ଗବ୍ଭପରିପାକମନ୍ୱାଯ ପଦୁମୁତ୍ତରପାଦମୂଲେ ପତ୍ଥିତପତ୍ଥନଂ ମହାନୁଭାୱଂ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ରାଜା ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯସମୀପେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଦାରକସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚେ ପୁଚ୍ଛି। ଅମଚ୍ଚା ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଦେୱ, ଦହରଭିକ୍ଖୁନୀ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାତା, ତସ୍ସେସୋ ସଦ୍ଦୋ’’ତି ଆହଂସୁ। ‘‘ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ, ଭଣେ, ଦାରକପଟିଜଗ୍ଗନଂ ନାମ ପଲିବୋଧୋ, ମଯଂ ନଂ ପଟିଜଗ୍ଗିସ୍ସାମା’’ତି ରାଜା ତଂ ଦାରକଂ ନାଟକିତ୍ଥୀନଂ ଦାପେତ୍ୱା କୁମାରପରିହାରେନ ୱଡ୍ଢାପେସି। ନାମଗ୍ଗହଣଦିୱସେ ଚସ୍ସ ‘‘କସ୍ସପୋ’’ତି ନାମଂ ଅକଂସୁ। ଅଥ ନଂ କୁମାରପରିହାରେନ ୱଡ୍ଢିତତ୍ତା ‘‘କୁମାରକସ୍ସପୋ’’ତି ସଞ୍ଜାନିଂସୁ। ସୋ ସତ୍ତୱସ୍ସିକକାଲେ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ପରିପୁଣ୍ଣୱସ୍ସୋ ଉପସମ୍ପଦଂ ଲଭିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ ଧମ୍ମକଥିକେସୁ ଚିତ୍ରକଥୀ ଅହୋସି। ଅଥ ନଂ ସତ୍ଥା ‘‘ଏତଦଗ୍ଗଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମମ ସାୱକାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଚିତ୍ତକଥିକାନଂ ଯଦିଦଂ କୁମାରକସ୍ସପୋ’’ତି (ଅ। ନି। ୧।୨୦୯, ୨୧୭) ଏତଦଗ୍ଗେ ଠପେସି। ସୋ ପଚ୍ଛା ୱମ୍ମିକସୁତ୍ତେ (ମ। ନି। ୧।୨୪୯ ଆଦଯୋ) ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ମାତାପିସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୀ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗଫଲଂ ପତ୍ତା। କୁମାରକସ୍ସପତ୍ଥେରୋ ବୁଦ୍ଧସାସନେ ଗଗନମଜ୍ଝେ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦୋ ୱିଯ ପାକଟୋ ଜାତୋ।

ଅଥେକଦିୱସଂ ତଥାଗତୋ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ପାୱିସି। ଭିକ୍ଖୂ ଓୱାଦଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ରତ୍ତିଟ୍ଠାନଦିୱାଟ୍ଠାନେସୁ ଦିୱସଭାଗଂ ଖେପେତ୍ୱା ସାଯନ୍ହସମଯେ ଧମ୍ମସଭାଯଂ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ‘‘ଆୱୁସୋ, ଦେୱଦତ୍ତେନ ଅତ୍ତନୋ ଅବୁଦ୍ଧଭାୱେନ ଚେୱ

ଖନ୍ତିମେତ୍ତାଦୀନଞ୍ଚ ଅଭାୱେନ କୁମାରକସ୍ସପତ୍ଥେରୋ ଚ ଥେରୀ ଚ ଉଭୋ ନାସିତା, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ପନ ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମରାଜତାଯ ଚେୱ ଖନ୍ତିମେତ୍ତାନୁଦ୍ଦଯସମ୍ପତ୍ତିଯା ଚ ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ତେସଂ ପଚ୍ଚଯୋ ଜାତୋ’’ତି ବୁଦ୍ଧଗୁଣେ ୱଣ୍ଣଯମାନା ନିସୀଦିଂସୁ। ସତ୍ଥା ବୁଦ୍ଧଲୀଲାଯ ଧମ୍ମସଭଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକମେୱ ଗୁଣକଥାଯା’’ତି ସବ୍ବଂ ଆରୋଚଯିଂସୁ। ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ଇଦାନେୱ ଇମେସଂ ଉଭିନ୍ନଂ ପଚ୍ଚଯୋ ଚ ପତିଟ୍ଠା ଚ ଜାତୋ, ପୁବ୍ବେପି ଅହୋସିଯେୱାତି। ଭିକ୍ଖୂ ତସ୍ସତ୍ଥସ୍ସାୱିଭାୱତ୍ଥାଯ ଭଗୱନ୍ତଂ ଯାଚିଂସୁ। ଭଗୱା ଭୱନ୍ତରେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ କାରଣଂ ପାକଟଂ ଅକାସି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରଯମାନେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ମିଗଯୋନିଯଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି। ସୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋ ଅହୋସି, ଅକ୍ଖୀନି ପନସ୍ସ ମଣିଗୁଳସଦିସାନି ଅହେସୁଂ, ସିଙ୍ଗାନି ରଜତୱଣ୍ଣାନି, ମୁଖଂ ରତ୍ତକମ୍ବଲପୁଞ୍ଜୱଣ୍ଣଂ, ହତ୍ଥପାଦପରିଯନ୍ତା ଲାଖାରସପରିକମ୍ମକତା ୱିଯ, ୱାଲଧି ଚମରସ୍ସ ୱିଯ ଅହୋସି, ସରୀରଂ ପନସ୍ସ ମହନ୍ତଂ ଅସ୍ସପୋତକପ୍ପମାଣଂ ଅହୋସି। ସୋ ପଞ୍ଚସତମିଗପରିୱାରୋ ଅରଞ୍ଞେ ୱାସଂ କପ୍ପେସି ନାମେନ ନିଗ୍ରୋଧମିଗରାଜା ନାମ। ଅୱିଦୂରେ ପନସ୍ସ ଅଞ୍ଞୋପି ପଞ୍ଚସତମିଗପରିୱାରୋ ସାଖମିଗୋ ନାମ ୱସତି, ସୋପି ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋୱ ଅହୋସି।

ତେନ ସମଯେନ ବାରାଣସିରାଜା ମିଗୱଧପ୍ପସୁତୋ ହୋତି, ୱିନା ମଂସେନ ନ ଭୁଞ୍ଜତି, ମନୁସ୍ସାନଂ କମ୍ମଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବେ ନେଗମଜାନପଦେ ସନ୍ନିପାତେତ୍ୱା ଦେୱସିକଂ ମିଗୱଂ ଗଚ୍ଛତି। ମନୁସ୍ସା ଚିନ୍ତେସୁଂ – ‘‘ଅଯଂ ରାଜା ଅମ୍ହାକଂ କମ୍ମଚ୍ଛେଦଂ କରୋତି, ଯଂନୂନ ମଯଂ ଉଯ୍ୟାନେ ମିଗାନଂ ନିୱାପଂ ୱପିତ୍ୱା ପାନୀଯଂ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ବହୂ ମିଗେ ଉଯ୍ୟାନଂ ପୱେସେତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ନିଯ୍ୟାଦେଯ୍ୟାମା’’ତି। ତେ ସବ୍ବେ ଉଯ୍ୟାନେ ମିଗାନଂ ନିୱାପତିଣାନି ରୋପେତ୍ୱା ଉଦକଂ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ୱାଗୁରାନି ଆଦାଯ ମୁଗ୍ଗରାଦିନାନାୱୁଧହତ୍ଥା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମିଗେ ପରିଯେସମାନା ‘‘ମଜ୍ଝେ ଠିତେ ମିଗେ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମା’’ତି ଯୋଜନମତ୍ତଂ ଠାନଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସଙ୍ଖିପମାନା ନିଗ୍ରୋଧମିଗସାଖମିଗାନଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ମଜ୍ଝେ କତ୍ୱା ପରିକ୍ଖିପିଂସୁ। ଅଥ ନଂ ମିଗଗଣଂ ଦିସ୍ୱା ରୁକ୍ଖଗୁମ୍ବାଦଯୋ ଚ ଭୂମିଞ୍ଚ ମୁଗ୍ଗରେହି ପହରନ୍ତା ମିଗଗଣଂ ଗହନଟ୍ଠାନତୋ ନୀହରିତ୍ୱା ଅସିସତ୍ତିଧନୁଆଦୀନି ଆୱୁଧାନି ଉଗ୍ଗିରିତ୍ୱା ମହାନାଦଂ ନଦନ୍ତା ତଂ ମିଗଗଣଂ ଉଯ୍ୟାନଂ ପୱେସେତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ପିଧାଯ ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ଦେୱ, ନିବଦ୍ଧଂ ମିଗୱଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଅମ୍ହାକଂ କମ୍ମଂ ନାସେଥ, ଅମ୍ହେହି ଅରଞ୍ଞତୋ ମିଗେ ଆନେତ୍ୱା ତୁମ୍ହାକଂ ଉଯ୍ୟାନଂ ପୂରିତଂ, ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତେସଂ ମଂସାନି ଖାଦଥା’’ତି ରାଜାନଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ପକ୍କମିଂସୁ।

ରାଜା ତେସଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମିଗେ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ସୁୱଣ୍ଣମିଗେ ଦିସ୍ୱା ତେସଂ ଅଭଯଂ ଅଦାସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପନ କଦାଚି ସଯଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକଂ ମିଗଂ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଆନେତି, କଦାଚିସ୍ସ ଭତ୍ତକାରକୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଆହରତି। ମିଗା ଧନୁଂ ଦିସ୍ୱାୱ ମରଣଭଯେନ ତଜ୍ଜିତା ପଲାଯନ୍ତି, ଦ୍ୱେ ତଯୋ ପହାରେ ଲଭିତ୍ୱା କିଲମନ୍ତିପି, ଗିଲାନାପି ହୋନ୍ତି, ମରଣମ୍ପି ପାପୁଣନ୍ତି। ମିଗଗଣୋ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଆରୋଚେସି। ସୋ ସାଖଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଆହ – ‘‘ସମ୍ମ, ବହୂ ମିଗା ନସ୍ସନ୍ତି, ଏକଂସେନ ମରିତବ୍ବେ ସତି ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମା କଣ୍ଡେନ ମିଗେ ୱିଜ୍ଝନ୍ତୁ, ଧମ୍ମଗଣ୍ଡିକଟ୍ଠାନେ ମିଗାନଂ ୱାରୋ ହୋତୁ। ଏକଦିୱସଂ ମମ ପରିସାଯ ୱାରୋ ପାପୁଣାତୁ, ଏକଦିୱସଂ ତୱ ପରିସାଯ, ୱାରପ୍ପତ୍ତୋ ମିଗୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଧମ୍ମଗଣ୍ଡିକାଯ ଗୀୱଂ ଠପେତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜତୁ, ଏୱଂ ସନ୍ତେ ମିଗା କିଲନ୍ତା ନ ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ୱାରପ୍ପତ୍ତୋୱ ମିଗୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଧମ୍ମଗଣ୍ଡିକାଯ ଗୀୱଂ ଠପେତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜତି, ଭତ୍ତକାରକୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନିପନ୍ନକମେୱ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ସାଖମିଗସ୍ସ ପରିସାଯ ଏକିସ୍ସା ଗବ୍ଭିନିମିଗିଯା ୱାରୋ ପାପୁଣି। ସା ସାଖଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ସାମି, ଅହଂ ଗବ୍ଭିନୀ, ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯିତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ଜନା ୱାରଂ ଗମିସ୍ସାମ, ମଯ୍ହଂ ୱାରଂ ଅତିକ୍କାମେହୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ‘‘ନ ସକ୍କା ତୱ ୱାରଂ ଅଞ୍ଞେସଂ ପାପେତୁଂ, ତ୍ୱମେୱ ତୁଯ୍ହଂ ୱାରଂ ଜାନିସ୍ସସି, ଗଚ୍ଛାହୀ’’ତି ଆହ। ସା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକା ଅନୁଗ୍ଗହଂ ଅଲଭମାନା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ସୋ ତସ୍ସା ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ହୋତୁ ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ, ଅହଂ ତେ ୱାରଂ ଅତିକ୍କାମେସ୍ସାମୀ’’ତି ସଯଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଧମ୍ମଗଣ୍ଡିକାଯ ସୀସଂ କତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି। ଭତ୍ତକାରକୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଲଦ୍ଧାଭଯୋ ମିଗରାଜା ଧମ୍ମଗଣ୍ଡିକାଯ ନିପନ୍ନୋ, କିଂ ନୁ ଖୋ କାରଣ’’ନ୍ତି ୱେଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି।

ରାଜା ତାୱଦେୱ ରଥଂ ଆରୁଯ୍ହ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଆହ ‘‘ସମ୍ମ ମିଗରାଜ, ନନୁ ମଯା ତୁଯ୍ହଂ ଅଭଯଂ ଦିନ୍ନଂ, କସ୍ମା ତ୍ୱଂ ଇଧ ନିପନ୍ନୋ’’ତି। ମହାରାଜ, ଗବ୍ଭିନୀ ମିଗୀ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ମମ ୱାରଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ପାପେହୀ’’ତି ଆହ, ନ ସକ୍କା ଖୋ ପନ ମଯା ଏକସ୍ସ ମରଣଦୁକ୍ଖଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଉପରି ନିକ୍ଖିପିତୁଂ, ସ୍ୱାହଂ ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତଂ ତସ୍ସା ଦତ୍ୱା ତସ୍ସା ସନ୍ତକଂ ମରଣଂ ଗହେତ୍ୱା ଇଧ ନିପନ୍ନୋ, ମା ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି ଆସଙ୍କିତ୍ଥ, ମହାରାଜାତି। ରାଜା ଆହ – ‘‘ସାମି, ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣମିଗରାଜ, ମଯା ନ ତାଦିସୋ ଖନ୍ତିମେତ୍ତାନୁଦ୍ଦଯସମ୍ପନ୍ନୋ ମନୁସ୍ସେସୁପି ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ, ତେନ ତେ ପସନ୍ନୋସ୍ମି, ଉଟ୍ଠେହି, ତୁଯ୍ହଞ୍ଚ ତସ୍ସା ଚ ଅଭଯଂ ଦମ୍ମୀ’’ତି। ‘‘ଦ୍ୱୀହି ଅଭଯେ ଲଦ୍ଧେ ଅୱସେସା କିଂ କରିସ୍ସନ୍ତି, ନରିନ୍ଦା’’ତି? ‘‘ଅୱସେସାନମ୍ପି ଅଭଯଂ

ଦମ୍ମି, ସାମୀ’’ତି। ‘‘ମହାରାଜ, ଏଓ୍ୱମ୍ପି ଉୟ୍ୟାନେଯେଓ୍ୱ ମିଗା ଅଭଯଂ ଲଭିସ୍ସନ୍ତି, ସେସା କିଂ କରିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି? ‘‘ଏତେସମ୍ପି ଅଭଯଂ ଦମ୍ମି, ସାମୀ’’ତି। ‘‘ମହାରାଜ, ମିଗା ତାଓ୍ୱ ଅଭଯଂ ଲଭନ୍ତୁ, ସେସା ଚତୁପ୍ପଦା କିଂ କରିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ? ‘‘ଏତେସମ୍ପି ଅଭଯଂ ଦମ୍ମି, ସାମୀ’’ତି। ‘‘ମହାରାଜ, ଚତୁପ୍ପଦା ତାଓ୍ୱ ଅଭଯଂ ଲଭନ୍ତୁ, ଦିଜଗଣା କିଂ କରିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି? ‘‘ଏତେସମ୍ପି ଅଭଯଂ ଦମ୍ମି, ସାମୀ’’ତି। ‘‘ମହାରାଜ, ଦିଜଗଣା ତାଓ୍ୱ ଅଭଯଂ ଲଭନ୍ତୁ, ଉଦକେ ଓ୍ୱସନ୍ତା ମଚ୍ଛା କିଂ କରିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି? ‘‘ଏତେସମ୍ପି ଅଭଯଂ ଦମ୍ମି, ସାମୀ’’ତି। ଏଓ୍ୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ରାଜାନଂ ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ଅଭଯଂ ଯାଚିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯ ରାଜାନଂ ପଞ୍ଚସୁ ସୀଲେସୁ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ‘‘ଧମ୍ମଂ ଚର, ମହାରାଜ, ମାତାପିତୂସୁ ପୁତ୍ତଧୀତାସୁ ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକେସୁ ନେଗମଜାନପଦେସୁ ଧମ୍ମଂ ଚରନ୍ତୋ ସମଂ ଚରନ୍ତୋ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଗମିସ୍ସସୀ’’ତି ରଞ୍ଞୋ ବୁଦ୍ଧଲୀଳାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା କତିପାହଂ ଉୟ୍ୟାନେ ଓ୍ୱସିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଓ୍ୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ମିଗଗଣପରିଓ୍ୱୁତୋ ଅରଞ୍ଞଂ ପାଓ୍ୱିସି। ସାପି ଖୋ ମିଗଧେନୁ ପୁପ୍ଫକଣ୍ଣିକସଦିସଂ ପୁତ୍ତଂ ଓ୍ୱିଜାଯି। ସୋ କୀଳମାନୋ ସାଖମିଗସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛତି। ଅଥ ନଂ ମାତା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ପୁତ୍ତ, ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମା ଏତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛ, ନିଗ୍ରୋଧସ୍ସେଓ୍ୱ ସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାସୀ’’ତି ଓ୍ୱଦନ୍ତୀ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୨।

‘‘ନିଗ୍ରୋଧମେଓ୍ୱ ସେଓ୍ୱେୟ୍ୟ, ନ ସାଖମୁପସଂଓ୍ୱସେ;

ନିଗ୍ରୋଧସ୍ମିଂ ମତଂ ସେୟ୍ୟୋ, ଯଞ୍ଚେ ସାଖସ୍ମି ଜୀଓ୍ୱିତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ନିଗ୍ରୋଧମେଓ୍ୱ ସେଓ୍ୱେୟ୍ୟାତି ତାତ ତ୍ୱଂ ଓ୍ୱା ଅଞ୍ଞୋ ଓ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ହିତକାମୋ ନିଗ୍ରୋଧମେଓ୍ୱ ସେଓ୍ୱେୟ୍ୟ ଭଜେୟ୍ୟ ଉପସଙ୍କମେୟ୍ୟ, ନ ସାଖମୁପସଂଓ୍ୱସେତି ସାଖମିଗଂ ପନ ନ ଉପସଂଓ୍ୱସେ ଉପଗମ୍ମ ନ ସଂଓ୍ୱସେୟ୍ୟ, ଏତଂ ନିସ୍ସାଯ ଜୀଓ୍ୱିକଂ ନ କପ୍ପେୟ୍ୟ। ନିଗ୍ରୋଧସ୍ମିଂ ମତଂ ସେୟ୍ୟୋତି ନିଗ୍ରୋଧରଞ୍ଞୋ ପାଦମୂଲେ ମରଣମ୍ପି ସେୟ୍ୟୋ ଓ୍ୱରଂ ଉତ୍ତମଂ। ଯଞ୍ଚେ ସାଖସ୍ମି ଜୀଓ୍ୱିତନ୍ତି ଯଂ ପନ ସାଖସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଜୀଓ୍ୱିତଂ, ତଂ ନେଓ୍ୱ ସେୟ୍ୟୋ ନ ଓ୍ୱରଂ ନ ଉତ୍ତମନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଚ ପନ ଅଭଯଲଦ୍ଧକା ମିଗା ମନୁସ୍ସାନଂ ସସ୍ସାନି ଖାଦନ୍ତି, ମନୁସ୍ସା ‘‘ଲଦ୍ଧାଭଯା ଇମେ ମିଗା’’ତି ମିଗେ ପହରିତୁଂ ଓ୍ୱା ପଲାପେତୁଂ ଓ୍ୱା ନ ଓ୍ୱିସହନ୍ତି, ତେ ରାଜଙ୍ଗଣେ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା ‘‘ମଯା ପସନ୍ନେନ ନିଗ୍ରୋଧମିଗରାଜସ୍ସ ଓ୍ୱରୋ ଦିନ୍ନୋ, ଅହଂ ରଜ୍ଜଂ ଜହେୟ୍ୟଂ, ନ ଚ ତଂ ପଟିଞ୍ଞଂ ଭିନ୍ଦାମି, ଗଚ୍ଛଥ ନ କୋଚି ମମ ଓ୍ୱିଜିତେ ମିଗେ ପହରିତୁଂ ଲଭତୀ’’ତି ଆହ। ନିଗ୍ରୋଧମିଗୋ ତଂ ପଓ୍ୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ମିଗଗଣଂ ସନ୍ନିପାତାପେତ୍ୱା ‘‘ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପରେସଂ ସସ୍ସଂ ଖାଦିତୁଂ ନ ଲଭିସ୍ସଥା’’ତି ମିଗେ ଓ୍ୱଦିତ୍ୱା ମନୁସ୍ସାନଂ ଆରୋଚାପେସି ‘‘ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସସ୍ସକାରକା ମନୁସ୍ସା ସସ୍ସରକ୍ଖଣତ୍ଥଂ ଓ୍ୱତିଂ ମା କରୋନ୍ତୁ, ଖେତ୍ତଂ ପନ ଆଓ୍ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ପଣ୍ଣସଞ୍ଞଂ ବନ୍ଧନ୍ତୂ’’ତି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ କିର ଖେତ୍ତେସୁ ପଣ୍ଣବନ୍ଧନସଞ୍ଞା ଉଦପାଦି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପଣ୍ଣସଞ୍ଞଂ ଅତିକ୍କମନମିଗୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ଅଯଂ କିର ନେସଂ ବୋଧିସତ୍ତତୋ ଲଦ୍ଧଓ୍ୱାଦୋ। ଏଓ୍ୱଂ ମିଗଗଣଂ ଓ୍ୱଦିତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଯାଓ୍ୱତାଯୁକଂ ଠତ୍ୱା ସଦ୍ଧିଂ ମିଗେହି ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ, ରାଜାପି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଓ୍ୱାଦେ ଠତ୍ୱା ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ଇଦାନେଓ୍ୱାହଂ ଥେରିଯା ଚ କୁମାରକସ୍ସପସ୍ସ ଚ ଅଓ୍ୱସ୍ସଯୋ, ପୁବ୍ବେପି ଅଓ୍ୱସ୍ସଯୋ ଏଓ୍ୱା’’ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମଦେସନଂ ଓ୍ୱିନିଓ୍ୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ଓ୍ୱତ୍ଥୂନି କଥେତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି ‘‘ତଦା ସାଖମିଗୋ ଦେଓ୍ୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ପରିସାପିସ୍ସ ଦେଓ୍ୱଦତ୍ତପରିସାଓ୍ୱ, ମିଗଧେନୁ ଥେରୀ ଅହୋସି, ପୁତ୍ତୋ କୁମାରକସ୍ସପୋ, ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ, ନିଗ୍ରୋଧମିଗରାଜା ପନ ଅହମେଓ୍ୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ନିଗ୍ରୋଧମିଗଜାତକଓ୍ୱଣ୍ଣନା ଦୁତିଯା।

[୧୩] ୩। କଣ୍ଡିଜାତକଓ୍ୱଣ୍ଣନା

ଧିରତ୍ଥୁକଣ୍ଡିନଂ ସଲ୍ଲନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତଓ୍ୱନେ ଓ୍ୱିହରନ୍ତୋ ପୁରାଣଦୁତିଯିକାପଲୋଭନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଂ ଅଟ୍ଠକନିପାତେ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଜାତକେ ଆଓ୍ୱିଭଓ୍ୱିସ୍ସତି। ଭଗଓ୍ୱା ପନ ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଏତଦଓ୍ୱୋଚ ‘‘ଭିକ୍ଖୁ, ପୁବ୍ବେପି ତ୍ୱଂ ଏତଂ ମାତୁଗାମଂ ନିସ୍ସାଯ ଜୀଓ୍ୱିତକ୍ଖଯଂ ପତ୍ୱା ଓ୍ୱୀତଚ୍ଚିତେସୁ ଅଙ୍ଗାରେସୁ ପକ୍କୋ’’ତି। ଭିକ୍ଖୂ ତସ୍ସତ୍ଥସ୍ସାଓ୍ୱିଭାଓ୍ୱତ୍ଥାଯ ଭଗଓ୍ୱନ୍ତଂ ଯାଚିଂସୁ, ଭଗଓ୍ୱା ଭଓ୍ୱନ୍ତରେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକାରଣଂ ପାକଟଂ ଅକାସି। ଇତୋ ପରଂ ପନ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଯାଚନଂ ଭଓ୍ୱନ୍ତରପଟିଚ୍ଛନ୍ନତଞ୍ଚ ଅଓ୍ୱତ୍ୱା ‘‘ଅତୀତଂ ଆହରୀ’’ତି ଏତ୍ତକମେଓ୍ୱ ଓ୍ୱକ୍ଖାମ, ଏତ୍ତକେ ଓ୍ୱୁତ୍ତେପି ଯାଚନଞ୍ଚ ଓ୍ୱଲାହକଗବ୍ଭତୋ

ଚନ୍ଦନୀହରଣୂପମାଯ ଭଓନ୍ତରପଟିଚ୍ଛନ୍ନକାରଣଭାୱୋ ଚାତି ସଵ୍ଵମେତଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଯୋଜେତ୍ଵା ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଅତୀତେ ମଗଧରଟ୍ଠେ ରାଜଗହେ ମଗଧରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ମଗଧୱାସିକାନଂ ସସ୍ସସମଯେ ମିଗାନଂ ମହାପରିପନ୍ଥୋ ହୋତି। ତେ ଅରଞ୍ଞେ ପଵ୍ଵତପାଦଂ ପୱିସନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଏକୋ ଅରଞ୍ଞୱାସୀ ପଵ୍ଵତେଯ୍ୟମିଗୋ ଏକାଯ ଗାମନ୍ତୱାସିନିଯା ମିଗପୋତିକାଯ ସଦ୍ଧିଂ ସନ୍ଥୱଂ କତ୍ଵା ତେସଂ ମିଗାନଂ ପଵ୍ଵତପାଦତୋ ଓରୁଯ୍ହ ପୁନ ଗାମନ୍ତଂ ଓତରଣକାଲେ ମିଗପୋତିକାଯ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତତ୍ତା ତେହି ସଦ୍ଧିଂଯେୱ ଓତରି। ଅଥ ନଂ ସା ଆହ – ''ତ୍ଵଂ ଖୋସି, ଅଯ୍ୟ, ପଵ୍ଵତେଯ୍ୟୋ ବାଲମିଗୋ, ଗାମନ୍ତୋ ଚ ନାମ ସାସଙ୍କୋ ସପ୍ପଟିଭଯୋ, ମା ଅମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ ଓତରୀ''ତି। ସୋ ତସ୍ସା ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତତ୍ତା ଅନିୱତ୍ତିତ୍ଵା ସଦ୍ଧିଂଯେୱ ଅଗମାସି। ମଗଧୱାସିନୋ ''ଇଦାନି ମିଗାନଂ ପଵ୍ଵତପାଦା ଓତରଣକାଲୋ''ତି ଞତ୍ଵା ମଗ୍ଗେ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକୋଟ୍ଠକେସୁ ତିଟ୍ଠନ୍ତି। ତେସମ୍ପି ଦ୍ଵିନ୍ନଂ ଆଗମନମଗ୍ଗେ ଏକୋ ଲୁଦ୍ଦକୋ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକୋଟ୍ଠକେ ଠିତୋ ହୋତି। ମିଗପୋତିକା ମନୁସ୍ସଗନ୍ଧଂ ଘାଯିତ୍ଵା ''ଏକୋ ଲୁଦ୍ଦକୋ ଠିତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ତଂ ବାଲମିଗଂ ପୁରତୋ କତ୍ଵା ସଯଂ ପଚ୍ଛତୋ ଅହୋସି। ଲୁଦ୍ଦକୋ ଏକେନେୱ ସରପ୍ପହାରେନ ମିଗଂ ତତ୍ଥେୱ ପାତେତି। ମିଗପୋତିକା ତସ୍ସ ୱିଦ୍ଧଭାୱଂ ଞତ୍ଵା ଉପ୍ପତିତ୍ଵା ୱାତଗତିଯାୱ ପଲାଯି। ଲୁଦ୍ଦକୋ କୋଟ୍ଠକତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ଵା ମିଗଂ ଓକ୍କନ୍ତିତ୍ଵା ଅଗ୍ଗିଂ କତ୍ଵା ୱୀତଚ୍ଚିତେସୁ ଅଙ୍ଗାରେସୁ ମଧୁରମଂସଂ ପଚିତ୍ଵା ଖାଦିତ୍ଵା ପାନୀଯଂ ପିୱିତ୍ଵା ଅୱସେସଂ ଲୋହିତବିନ୍ଦୂହି ପଗ୍ଘରନ୍ତେହି କାଜେନାଦାଯ ଦାରକେ ତୋସେନ୍ତୋ ଘରଂ ଅଗମାସି।

ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ ରୁକ୍ଖଦେୱତା ହୁତ୍ଵା ନିଵ୍ଵତ୍ତୋ ହୋତି। ସୋ ତଂ କାରଣଂ ଦିସ୍ଵା ''ଇମସ୍ସ ବାଲମିଗସ୍ସ ମରଣଂ ନେୱ ମାତରଂ ନିସ୍ସାଯ, ନ ପିତରଂ ନିସ୍ସାଯ, ଅଥ ଖୋ କାମଂ ନିସ୍ସାଯ। କାମନିମିତ୍ତଞ୍ହି ସତ୍ତା ସୁଗତିଯଂ ହତ୍ଥଚ୍ଛେଦାଦିକଂ, ଦୁଗ୍ଗତିଯଞ୍ଚ ପଞ୍ଚୱିଧବନ୍ଧନାଦିନାନପ୍ପକାରକଂ ଦୁକ୍ଖଂ ପାପୁଣନ୍ତି, ପରେସଂ ମରଣଦୁକ୍ଖୁପ୍ପାଦନମ୍ପି ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ଗରହିତମେୱ। ଯଂ ଜନପଦଂ ମାତୁଗାମୋ ୱିଚାରେତି ଅନୁସାସତି, ସୋ ଇତ୍ଥିପରିଣାଯକୋ ଜନପଦୋପି ଗରହିତୋଯେୱ। ଯେ ସତ୍ତା ମାତୁଗାମସ୍ସ ୱସଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତେପି ଗରହିତାଯେୱା''ତି ଏକାଯ ଗାଥାଯ ତୀଣି ଗରହୱତ୍ଥୂନି ଦସ୍ସେତ୍ଵା ୱନଦେୱତାସୁ ସାଧୁକାରଂ ଦତ୍ଵା ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫାଦୀହି ପୂଜଯମାନାସୁ ମଧୁରେନ ସରେନ ତଂ ୱନସଣ୍ଡଂ ଉନ୍ନାଦେନ୍ତୋ ଇମାଯ ଗାଥାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି –

୧୩।

''ଧିରତ୍ଥୁ କଣ୍ଡିନଂ ସଲ୍ଲଂ, ପୁରିସଂ ଗାଳ୍ହୱେଧିନଂ;

ଧିରତ୍ଥୁ ତଂ ଜନପଦଂ, ଯତ୍ଥିତ୍ଥୀ ପରିଣାଯିକା;

ତେ ଚାପି ଧିକ୍କିତା ସତ୍ତା, ଯେ ଇତ୍ଥୀନଂ ୱସଂ ଗତା''ତି।

ତତ୍ଥ ଧିରତ୍ଥୂତି ଗରହଣତ୍ଥେ ନିପାତୋ, ସ୍ଵାଯମିଧ ଉତ୍ତାସୁଵ୍ଵେଗୱସେନ ଗରହଣେ ଦଟ୍ଠଵ୍ଵୋ। ଉତ୍ତସିତୁଵ୍ଵିଗ୍ଗୋ ହି ହୋନ୍ତୋ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏୱମାହ। କଣ୍ଡମସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି କଣ୍ଡୀ, ତଂ କଣ୍ଡିନଂ। ତଂ ପନ କଣ୍ଡଂ ଅନୁପୱିସନଟ୍ଠେନ ''ସଲ୍ଲ''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ମା କଣ୍ଡିନଂ ସଲ୍ଲନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସଲ୍ଲକଣ୍ଡିନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସଲ୍ଲଂ ୱା ଅସ୍ସତ୍ଥୀତିପି ସଲ୍ଲୋ, ତଂ ସଲ୍ଲଂ। ମହନ୍ତଂ ୱଣମୁଖଂ କତ୍ଵା ବଲୱପ୍ପହାରଂ ଦେନ୍ତୋ ଗାଳ୍ହଂ ୱିଜ୍ଝତୀତି ଗାଳ୍ହୱେଧୀ, ତଂ ଗାଳ୍ହୱେଧିନଂ। ନାନପ୍ପକାରେନ କଣ୍ଡେନ, କୁମୁଦପତ୍ତସଣ୍ଠାନଫଲେନ ଉଜୁକଗମନେନେୱ ସଲ୍ଲେନ ଚ ସମନ୍ନାଗତଂ ଗାଳ୍ହୱେଧିନଂ ପୁରିସଂ ଧିରତ୍ଥୂତି ଅଯମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ। ପରିଣାଯିକାତି ଇସ୍ସରା ସଂୱିଧାଯିକା। ଧିକ୍କିତାତି ଗରହିତା। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ। ଇତୋ ପରଂ ପନ ଏତ୍ତକମ୍ପି ଅୱତ୍ଵା ଯଂ ଯଂ ଅନୁତ୍ତାନଂ, ତଂ ତଦେୱ ୱଣ୍ଣଯିସ୍ସାମ। ଏୱଂ ଏକାଯ ଗାଥାଯ ତୀଣି ଗରହୱତ୍ଥୂନି ଦସ୍ସେତ୍ଵା ବୋଧିସତ୍ତୋ ୱନଂ ଉନ୍ନାଦେତ୍ଵା ବୁଦ୍ଧଲୀଳାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ଵା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ସତ୍ଥା ଦ୍ଵେ ୱତ୍ଥୂନି କଥେତ୍ଵା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ଵା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି। ଇତୋ ପରଂ ପନ ''ଦ୍ଵେ ୱତ୍ଥୂନି କଥେତ୍ଵା''ତି ଇଦଂ ଅୱତ୍ଵା ''ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ଵା''ତି ଏତ୍ତକମେୱ ୱକ୍ଖାମ, ଅୱୁତ୍ତମ୍ପି ପନ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଯୋଜେତ୍ଵା ଗହେତବ୍ବଂ।

ତଦା ପଵ୍ଵତେଯ୍ୟମିଗୋ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ମିଗପୋତିକା ପୁରାଣଦୁତିଯିକା, କାମେସୁ ଦୋସଂ ଦସ୍ସେତ୍ଵା ଧମ୍ମଦେସକଦେୱତା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

କଣ୍ଡିଜାତକୱଣ୍ଣନା ତତିଯା।

[୧୪] ୪। ୱାତମିଗଜାତକୱଣ୍ଣନା

ନକିରତ୍ଥି ରସେହି ପାପିୟୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଚୂଳପିଣ୍ଡପାତିକତିସ୍ସତ୍ଥେରଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସତ୍ଥରି କିର ରାଜଗହଂ ଉପନିସ୍ସାୟ ୱେଳୁୱନେ ୱିହରନ୍ତେ ତିସ୍ସକୁମାରୋ ନାମ ମହାୱିଭୱସ୍ସ ସେଟ୍ଠିକୁଲସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ଏକଦିୱସଂ ୱେଳୁୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୁକାମୋ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ୟାଚିତ୍ୱା ମାତାପିତୂହି ଅନନୁଞ୍ଞାତତ୍ତା ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ ସତ୍ତାହଂ ଭତ୍ତଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା ରଟ୍ଠପାଲତ୍ଥେରୋ ୱିୟ ମାତାପିତରୋ ଅନୁଜାନାପେତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜି। ସତ୍ଥା ତଂ ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା ଅଡ୍ଢମାସମତ୍ତଂ ୱେଳୁୱନେ ୱିହରିତ୍ୱା ଜେତୱନଂ ଅଗମାସି। ତତ୍ରାୟଂ କୁଲପୁତ୍ତୋ ତେରସ ଧୁତଙ୍ଗାନି ସମାଦାୟ ସାୱତ୍ଥିୟଂ ସପଦାନଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରମାନୋ କାଲଂ ୱୀତିନାମେତି, ‘‘ଚୂଳପିଣ୍ଡପାତିକତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଗଗନତଲେ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦୋ ୱିୟ ବୁଦ୍ଧସାସନେ ପାକଟୋ ପଞ୍ଞାତୋ ଅହୋସି।

ତସ୍ମିଂ କାଲେ ରାଜଗହେ ନକ୍ଖତ୍ତକୀଳାୟ ୱତ୍ତମାନାୟ ଥେରସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ୟଂ ତସ୍ସ ଗିହିକାଲେ ଅହୋସି ଆଭରଣଭଣ୍ଡକଂ, ତଂ ରତନଚଙ୍କୋଟକେ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଉରେ ଠପେତ୍ୱା ‘‘ଅଞ୍ଞାସୁ ନକ୍ଖତ୍ତକୀଳାସୁ ଅମ୍ହାକଂ ପୁତ୍ତୋ ଇମିନା ଅଲଙ୍କାରେନ ଅଲଙ୍କତୋ ନକ୍ଖତ୍ତଂ କୀଳଅତି, ତଂ ନୋ ଏକପୁତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ସମଣୋ ଗୋତମୋ ସାୱତ୍ଥିନଗରଂ ଗତୋ, କହଂ ନୁ ଖୋ ସୋ ଏତରହି ନିସିନ୍ନୋ, କହଂ ଠିତୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ରୋଦନ୍ତି।

ଅଥେକା ୱଣ୍ଣଦାସୀ ତଂ କୁଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସେଟ୍ଠିଭରିୟଂ ରୋଦନ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି ‘‘କିଂ ପନ, ଅୟ୍ୟେ, ରୋଦସୀ’’ତି? ‘‘ସା ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି’’। ‘‘କିଂ ପନ, ଅୟ୍ୟେ, ଅୟ୍ୟପୁତ୍ତୋ ପିୟାୟତୀ’’ତି? ‘‘ଅସୁକଞ୍ଚ ଅସୁକଞ୍ଚା’’ତି। ‘‘ସଚେ ତୁମ୍ହେ ଇମସ୍ମିଂ ଗେହେ ସବ୍ବଂ ଇସ୍ସରିୟଂ ମୟ୍ହଂ ଦେଥ, ଅହଂ ୱୋ ପୁତ୍ତଂ ଆନେସ୍ସାମୀ’’ତି। ସେଟ୍ଠିଭରିୟା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ପରିବ୍ବୟଂ ଦତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ତଂ ଉୟ୍ୟୋଜେସି ‘‘ଗଚ୍ଛ, ଅତ୍ତନୋ ବଲେନ ମମ ପୁତ୍ତଂ ଆନେହୀ’’ତି। ସା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୟାନେ ନିସିନ୍ନା ସାୱତ୍ଥିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ଭିକ୍ଖାଚାରୱୀଥିୟଂ ନିୱାସଂ ଗହେତ୍ୱା ସେଟ୍ଠିକୁଲା ଆଗତେ ମନୁସ୍ସେ ଥେରସ୍ସ ଅଦସ୍ସେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପରିୱାରେନେୱ ପରିୱୁତା ଥେରସ୍ସ ପିଣ୍ଡାୟ ପୱିଟ୍ଠସ୍ସ ଆଦିତୋୱ ଉଳୁଙ୍କୟାଗୁଞ୍ଚ ରସକଭିକ୍ଖଞ୍ଚ ଦତ୍ୱା ରସତଣ୍ହାୟ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଅନୁକ୍କମେନ ଗେହେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖଂ ଦଦମାନା ଚ ଅତ୍ତନୋ ୱସଂ ଉପଗତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଗିଲାନାଲୟଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଅନ୍ତୋଗବ୍ଭେ ନିପଜ୍ଜି। ଥେରୋପି ଭିକ୍ଖାଚାରୱେଲାୟ ସପଦାନଂ ଚରନ୍ତୋ ଗେହଦ୍ୱାରଂ ଅଗମାସି। ପରିଜନୋ ଥେରସ୍ସ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଥେରଂ ଘରେ ନିସୀଦାପେସି। ଥେରୋ ନିସୀଦିତ୍ୱାୱ ‘‘କହଂ ଉପାସିକା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଗିଲାନା, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ ଦସ୍ସନଂ ଇଚ୍ଛତୀ’’ତି। ସୋ ରସତଣ୍ହାୟ ବଦ୍ଧୋ ଅତ୍ତନୋ ୱତସମାଦାନଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ତସ୍ସା ନିପନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ପାୱିସି। ସା ଅତ୍ତନୋ ଆଗତକାରଣଂ କଥେତ୍ୱା ତଂ ପଲୋଭେତ୍ୱା ରସତଣ୍ହାୟ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଉପ୍ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସେ ଠପେତ୍ୱା ୟାନେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ରାଜଗହମେୱ ଅଗମାସି। ସା ପୱତ୍ତି ପାକଟା ଜାତା।

ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାୟଂ ସନ୍ନିସିନ୍ନା ‘‘ଚୂଳପିଣ୍ଡପାତିକତିସ୍ସତ୍ଥେରଂ କିର ଏକା ୱଣ୍ଣଦାସୀ ରସତଣ୍ହାୟ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଆଦାୟ ଗତା’’ତି କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ। ସତ୍ଥା ଧମ୍ମସଭଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତଧମ୍ମାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ‘‘କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ଆହ। ତେ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ କଥୟିଂସୁ। ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ ଏସୋ ଭିକ୍ଖୁ ରସତଣ୍ହାୟ ବଜ୍ଝିତ୍ୱା ତସ୍ସା ୱସଂ ଗତୋ, ପୁବ୍ବେପି ତସ୍ସା ୱସଂ ଗତୋୟେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ରଞ୍ଞୋ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସ ସଞ୍ଜୟୋ ନାମ ଉୟ୍ୟାନପାଲୋ ଅହୋସି। ଅଥେକୋ ୱାତମିଗୋ ତଂ ଉୟ୍ୟାନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସଞ୍ଜୟଂ ଦିସ୍ୱା ପଲାୟତି, ସଞ୍ଜୟୋପି ନ ତଂ ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ନୀହରତି। ସୋ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଉୟ୍ୟାନେୟେୱ ଚରତି। ଉୟ୍ୟାନପାଲୋ ଉୟ୍ୟାନେ ନାନପ୍ପକାରାନି ପୁପ୍ଫଫଲାନି ଗହେତ୍ୱା ଦିୱସେ ଦିୱସେ ରଞ୍ଞୋ ଅଭିହରତି। ଅଥ ନଂ ଏକଦିୱସଂ ରାଜା ପୁଚ୍ଛି ‘‘ସମ୍ମ ଉୟ୍ୟାନପାଲ, ଉୟ୍ୟାନେ କିଞ୍ଚି ଅଚ୍ଛରିୟଂ ପସ୍ସସୀ’’ତି? ‘‘ଦେୱ, ଅଞ୍ଞଂ ନ ପସ୍ସାମି, ଏକୋ ପନ ୱାତମିଗୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଉୟ୍ୟାନେ ଚରତି, ଏତଂ ପସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ସକ୍ଖିସ୍ସତି ପନ ତଂ ଗହେତୁ’’ନ୍ତି। ‘‘ଥୋକଂ ମଧୁଂ ଲଭନ୍ତୋ ଅନ୍ତୋ ରାଜନିୱେସନମ୍ପି ନଂ ଆନେତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ଦେୱା’’ତି। ରାଜା ତସ୍ସ ମଧୁଂ ଦାପେସି। ସୋ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଉୟ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱାତମିଗସ୍ସ ଚରଣଟ୍ଠାନେ ତିଣାନି ମଧୁନା ମକ୍ଖେତ୍ୱା ନିଲୀୟି। ମିଗୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମଧୁମକ୍ଖିତାନି ତିଣାନି ଖାଦିତ୍ୱା ରସତଣ୍ହାୟ ବଦ୍ଧୋ ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅଗନ୍ତ୍ୱା ଉୟ୍ୟାନମେୱ ଆଗଚ୍ଛତି। ଉୟ୍ୟାନପାଲୋ ତସ୍ସ ମଧୁମକ୍ଖିତତିଣେସୁ ପଲୁଦ୍ଧଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଅନୁକ୍କମେନ ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେସି। ସୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା କତିପାହଂ ପଲାୟିତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ୱିସ୍ସାସଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅନୁକ୍କମେନ ଉୟ୍ୟାନପାଲସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଠିତତିଣାନି ଖାଦିତୁଂ ଆରଭି।

ସୋ ତସ୍ସ ୱିସ୍ସାସଂ ଆପନ୍ନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ୟାୱ ରାଜନିୱେସନା ୱୀଥିଂ କିଲଞ୍ଜେହି ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତହିଂ ତହିଂ ସାଖାଭଙ୍ଗଂ ପାତେତ୍ୱା ମଧୁଲାବୁକଂ ଅଂସେ ଲଗ୍ଗେତ୍ୱା ତିଣକଲାପଂ ଉପକଚ୍ଛକେ ଠପେତ୍ୱା ମଧୁମକ୍ଖିତାନି ତିଣାନି ମିଗସ୍ସ ପୁରତୋ ପୁରତୋ ୱିକିରନ୍ତୋ ଅନ୍ତୋରାଜନିୱେସନଂୟେୱ ଅଗମାସି। ମିଗେ ଅନ୍ତୋ ପୱିଟ୍ଠେ ଦ୍ୱାରଂ ପିଦହିଂସୁ। ମିଗୋ ମନୁସ୍ସେ ଦିସ୍ୱା କମ୍ପମାନୋ ମରଣଭୟତଜ୍ଜିତୋ ଅନ୍ତୋନିୱେସନଙ୍ଗଣେ ଆଧାୱତି ପରିଧାୱତି। ରାଜା ପାସାଦା ଓରୁୟ୍ହ ତଂ କମ୍ପମାନଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ୱାତମିଗୋ ନାମ ମନୁସ୍ସାନଂ ଦିଟ୍ଠଟ୍ଠାନଂ ସତ୍ତାହଂ ନ ଗଚ୍ଛତି, ତଜ୍ଜିତଟ୍ଠାନଂ ୟାୱଜୀୱଂ ନ ଗଚ୍ଛତି, ସୋ

ଏୱରୂପୋ ଗହନନିସ୍ସିତୋ ୱାତମିଗୋ ରସତଣ୍ହାଯ ବଦ୍ଧୋ ଇଦାନି ଏୱରୂପଂ ଠାନଂ ଆଗତୋ, ନତ୍ଥି ୱତ ଭୋ ଲୋକେ ରସତଣ୍ହାଯ ପାପତରଂ ନାମା''ତି ଇମାଯ ଗାଥାଯ ଧମ୍ମଦେସନଂ ପଟ୍ଠପେସି –

୧୪।

''ନ କିରତ୍ଥି ରସେହି ପାପିଯୋ, ଆୱାସେହିୱ ସନ୍ଥୱେହି ୱା;

ୱାତମିଗଂ ଗହନନିସ୍ସିତଂ, ୱସମାନେସି ରସେହି ସଞ୍ଜଯୋ''ତି।

ତତ୍ଥ କିରାତି ଅନୁସ୍ସୱନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ରସେହୀତି ଜିୱ୍ହାୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟେହି ମଧୁରମ୍ବିଲାଦୀହି। ପାପିଯୋତି ପାପତରୋ। ଆୱାସେହିୱ ସନ୍ଥୱେହି ୱାତି ନିବଦ୍ଧୱସନଟ୍ଠାନସଙ୍ଖାତେସୁ ହି ଆୱାସେସୁପି ମିତ୍ତସନ୍ଥୱେସୁପି ଛନ୍ଦରାଗୋ ପାପକୋୱ, ତେହି ପନ ସଚ୍ଛନ୍ଦରାଗପରିଭୋଗେହି ଆୱାସେହି ୱା ମିତ୍ତସନ୍ଥୱେହି ୱା ସତଗୁଣେନ ଚ ସହସ୍ସଗୁଣେନ ଚ ସତସହସ୍ସଗୁଣେନ ଚ ଧୁୱପଟିସେୱନଟ୍ଠେନ ଆହାରଂ ୱିନା ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯପାଲନାଯ ଅଭାୱେନ ଚ ସଚ୍ଛନ୍ଦରାଗପରିଭୋଗରସାୱ ପାପତରାତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ପନ ଅନୁସ୍ସୱାଗତଂ ୱିଯ ଇମମତ୍ଥଂ କତ୍ୱା ''ନ କିରତ୍ଥି ରସେହି ପାପିଯୋ, ଆୱାସେହିୱ ସନ୍ଥୱେହି ୱା''ତି ଆହ। ଇଦାନି ତେସଂ ପାପିଯଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ୱାତମିଗ''ନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଗହନନିସ୍ସିତନ୍ତି ଗହନଟ୍ଠାନନିସ୍ସିତଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ପସ୍ସଥ ରସାନଂ ପାପିଯଭାୱଂ, ଇଦଂ ନାମ ଅରଞ୍ଞାଯତନେ ଗହନନିସ୍ସିତଂ ୱାତମିଗଂ ସଞ୍ଜଯୋ ଉଯ୍ୟାନପାଲୋ ମଧୁରସେହି ଅତ୍ତନୋ ୱସଂ ଆନେସି, ସବ୍ବଥାପି ସଚ୍ଛନ୍ଦରାଗପରିଭୋଗେହି ରସେହି ନାମ ଅଞ୍ଞଂ ପାପତରଂ ଲାମକତରଂ ନତ୍ଥୀତି ରସତଣ୍ହାଯ ଆଦୀନୱଂ କଥେସି। କଥେତ୍ୱା ଚ ପନ ତଂ ମିଗଂ ଅରଞ୍ଞମେୱ ପେସେସି।

ସତ୍ଥାପି ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସା ୱଣ୍ଣଦାସୀ ଇଦାନେୱ ଏତଂ ରସତଣ୍ହାଯ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସେ କରୋତି, ପୁବ୍ବେପି ଅକାସିଯେୱା''ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି। ''ତଦା ସଞ୍ଜଯୋ ଅଯଂ ୱଣ୍ଣଦାସୀ ଅହୋସି, ୱାତମିଗୋ ଚୂଳଅପିଣ୍ଡପାତିକୋ, ବାରାଣସିରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ୱାତମିଗଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା।

[୧୫] ୫। ଖରାଦିଯଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅଟ୍ଠକ୍ଖୁରଂଖରାଦିଯେତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଦୁବ୍ବଚଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ଭିକ୍ଖୁ ଦୁବ୍ବଚୋ ଓୱାଦଂ ନ ଗଣ୍ହାତି। ଅଥ ନଂ ସତ୍ଥା ପୁଚ୍ଛି ''ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଦୁବ୍ବଚୋ ଓୱାଦଂ ନ ଗଣ୍ହସୀ''ତି? ''ସଚ୍ଚଂ ଭଗୱା''ତି। ସତ୍ଥା ''ପୁବ୍ବେପି ତ୍ୱଂ ଦୁବ୍ବଚତାଯ ପଣ୍ଡିତାନଂ ଓୱାଦଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପାସେନ ବଦ୍ଧୋ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତୋ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ମିଗୋ ହୁତ୍ୱା ମିଗଗଣପରିୱୁତୋ ଅରଞ୍ଞେ ୱସତି। ଅଥସ୍ସ ଭଗିନିମିଗୀ ପୁତ୍ତକଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ''ଭାତିକ, ଅଯଂ ତେ ଭାଗିନେଯ୍ୟୋ, ଏତଂ ମିଗମାଯଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେହୀ''ତି ପଟିଚ୍ଛାପେସି। ସୋ ତଂ ଭାଗିନେଯ୍ୟଂ ''ଅସୁକୱେଲାଯ ନାମ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଉଗ୍ଗଣ୍ହେଯ୍ୟାହୀ''ତି ଆହ। ସୋ ୱୁତ୍ତୱେଲାଯ ନାଗଚ୍ଛତି। ଯଥା ଚ ଏକଦିୱସଂ, ଏୱଂ ସତ୍ତ ଦିୱସେ ସତ୍ତୋୱାଦେ ଅତିକ୍କନ୍ତୋ ସୋ ମିଗମାଯଂ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱାୱ ୱିଚରନ୍ତୋ ପାସେ ବଜ୍ଝି। ମାତାପିସ୍ସ ଭାତରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''କିଂ ତେ, ଭାତିକ, ଭାଗିନେଯ୍ୟୋ ମିଗମାଯଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପିତୋ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚ ''ତସ୍ସ ଅନୋୱାଦକସ୍ସ ମା ଚିନ୍ତଯି, ନ ତେ ପୁତ୍ତେନ ମିଗମାଯା ଉଗ୍ଗହିତା''ତି ୱତ୍ୱା ଇଦାନିପି ତଂ ଅନୋୱଦିତୁକାମୋୱ ହୁତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୫।

''ଅଟ୍ଠକ୍ଖୁରଂ ଖରାଦିଯେ, ମିଗଂ ୱଙ୍କାତିୱଙ୍କିନଂ;

ସତ୍ତହି କାଲାତିକ୍କନ୍ତଂ, ନ ନଂ ଓୱଦିତୁସ୍ସହେ''ତି।

ତତ୍ଥ ଅଟ୍ଠକ୍ଖୁରନ୍ତି ଏକେକସ୍ମିଂ ପାଦେ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ୱସେନ ଅଟ୍ଠକ୍ଖୁରଂ। ଖରାଦିଯେତି ତଂ ନାମେନ ଆଲପତି। ମିଗନ୍ତି ସବ୍ବସଙ୍ଗାହିକୱଚନଂ।

ୱଙ୍କାତିୱଙ୍କିନନ୍ତି ମୂଲେ ୱଙ୍କାନି, ଅଗ୍ଗେ ଅତିୱଙ୍କାନୀତି ୱଙ୍କାତିୱଙ୍କାନି, ତାଦିସାନି ସିଙ୍ଗାନି ଅସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ୱଙ୍କାତିୱଙ୍କୀ, ତଂ ୱଙ୍କାତିୱଙ୍କିନଂ। ସତ୍ତହି କାଲାତିକ୍କନ୍ତନ୍ତି ସତ୍ତହି ଓୱାଦକାଲେହି ଓୱାଦଂ ଅତିକ୍କନ୍ତଂ। ନ ନଂ ଓୱଦିତୁସ୍ସହେତି ଏତଂ ଦୁଦ୍ଦଚମିଗଂ ଅହଂ ଓୱଦିତୁଂ ନ ଉସ୍ସହାମି, ଏତସ୍ସ ମେ ଓୱାଦତ୍ଥାଯ ଚିତ୍ତମ୍ପି ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଅଥ ନଂ ଦୁଦ୍ଦଚମିଗଂ ପାସେ ବଦ୍ଧଂ ଲୁଦ୍ଦୋ ମାରେତ୍ୱା ମଂସଂ ଆଦାଯ ପକ୍କାମି।

ସତ୍ଥାପି ''ନ ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଇଦାନେୱ ଦୁଦ୍ଦଚୋ, ପୁବ୍ବେପି ଦୁଦ୍ଦଚୋଯେୱା''ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି। ''ତଦା ଭାଗିନେଯ୍ୟୋ ମିଗୋ ଦୁଦ୍ଦଚଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ଭଗିନୀ ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା, ଓୱାଦମିଗୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ଖରାଦିଯଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

[୧୬] ୬। ତିପଲ୍ଲତ୍ଥମିଗଜାତକୱଣ୍ଣନା

ମିଗଂତିପଲ୍ଲତ୍ଥନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା କୋସମ୍ବିଯଂ ବଦରିକାରାମେ ୱିହରନ୍ତୋ ସିକ୍ଖାକାମଂ ରାହୁଲତ୍ଥେରଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକସ୍ମିଞ୍ହି କାଲେ ସତ୍ଥରି ଆଳୱିନଗରଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ଅଗ୍ଗାଳୱେ ଚେତିଯେ ୱିହରନ୍ତେ ବହୂ ଉପାସକା ଉପାସିକା ଭିକ୍ଖୂ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଚ ୱିହାରଂ ଧମ୍ମସ୍ସୱନତ୍ଥାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଦିୱା ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ ହୋତି। ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ପନ କାଲେ ଉପାସିକାଯୋ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଚ ନ ଗଚ୍ଛିଂସୁ, ଭିକ୍ଖୂ ଚେୱ ଉପାସକା ଚ ଅହେସୁଂ। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ରତ୍ତିଂ ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ ଜାତଂ। ଧମ୍ମସ୍ସୱନପରିଯୋସାନେ ଥେରା ଭିକ୍ଖୂ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନାନି ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଦହରା ସାମଣେରା ଚ ଉପାସକେହି ସଦ୍ଧିଂ ଉପଟ୍ଠାନସାଲାଯଂ ସଯନ୍ତି। ତେସୁ ନିଦ୍ଦଂ ଉପଗତେସୁ ଏକଚ୍ଚେ ଘୁରୁଘୁରୁପସ୍ସାସା କାକଚ୍ଛମାନା ଦନ୍ତେ ଖାଦନ୍ତା ନିପଜ୍ଜିଂସୁ, ଏକଚ୍ଚେ ମୁହୁତ୍ତଂ ନିଦ୍ଦାଯିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠହିଂସୁ। ତେ ତଂ ୱିପ୍ପକାରଂ ଦିସ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ଭଗୱା ''ଯୋ ପନ ଭିକ୍ଖୁ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେନ ସହସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେଯ୍ୟ ପାଚିତ୍ତିଯ''ନ୍ତି (ପାଚି। ୪୯) ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା କୋସମ୍ବିଂ ଅଗମାସି।

ତତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୂ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ରାହୁଲଂ ଆହଂସୁ – ''ଆୱୁସୋ ରାହୁଲ, ଭଗୱତା ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ, ଇଦାନି ତ୍ୱଂ ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଜାନାହୀ''ତି। ପୁବ୍ବେ ପନ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତି ଚ ଗାରୱଂ ତସ୍ସ ଚାଯସ୍ମତୋ ସିକ୍ଖାକାମତଂ ପଟିଚ୍ଚ ତଂ ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଆଗତଂ ଅତିୱିଯ ସଙ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି, ଖୁଦ୍ଦକମଞ୍ଚକଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ଉସ୍ସୀସକକରଣତ୍ଥାଯ ଚୀୱରଂ ଦେନ୍ତି। ତଂ ଦିୱସଂ ପନ ସିକ୍ଖାପଦଭଯେନ ୱସନଟ୍ଠାନମ୍ପି ନ ଅଦଂସୁ। ରାହୁଲଭଦ୍ଦୋପି ''ପିତା ମେ''ତି ଦସବଲସ୍ସ ୱା, ''ଉପଜ୍ଝାଯୋ ମେ''ତି ଧମ୍ମସେନାପତିନୋ ୱା, ''ଆଚରିଯୋ ମେ''ତି ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସ୍ସ ୱା, ''ଚୂଳପିତା ମେ''ତି ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସ ୱା ସନ୍ତିକଂ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ଦସବଲସ୍ସ ୱଳଞ୍ଜନକୁଟିଂ ବ୍ରହ୍ମୱିମାନଂ ପୱିସନ୍ତୋ ୱିଯ ପୱିସିତ୍ୱା ୱାସଂ କପ୍ପେସି। ବୁଦ୍ଧାନଞ୍ହି ୱଳଞ୍ଜନକୁଟିଯଂ ଦ୍ୱାରଂ ସୁପିହିତଂ ହୋତି, ଗନ୍ଧପରିଭଣ୍ଡକତା ଭୂମି, ଗନ୍ଧଦାମମାଲାଦାମାନି ଓସାରିତାନେୱ ହୋନ୍ତି, ସବ୍ବରତ୍ତିଂ ଦୀପୋ ଝାଯତି। ରାହୁଲଭଦ୍ଦୋ ପନ ନ ତସ୍ସା କୁଟିଯା ଇମଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପଟିଚ୍ଚ ତତ୍ଥ ୱାସଂ ଉପଗତୋ, ଭିକ୍ଖୂହି ପନ ''ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଜାନାହୀ''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଓୱାଦଗାରୱେନ ସିକ୍ଖାକାମତାଯ ତତ୍ଥ ୱାସଂ ଉପଗତୋ। ଅନ୍ତରନ୍ତରା ହି ଭିକ୍ଖୂ ତଂ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ତସ୍ସ ୱୀମଂସନତ୍ଥାଯ ମୁଟ୍ଠିସମ୍ମଜ୍ଜନିଂ ୱା କଚୱରଛଡ୍ଡନକଂ ୱା ବହି ଖିପିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଆଗତେ ''ଆୱୁସୋ, ଇମଂ କେନ ଛଡ୍ଡିତ''ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ତତ୍ଥ କେହିଚି ''ରାହୁଲୋ ଇମିନା ମଗ୍ଗେନ ଗତୋ''ତି ୱୁତ୍ତେ ସୋ ଆଯସ୍ମା ''ନାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏତଂ ଜାନାମୀ''ତି ଅୱତ୍ୱାୱ ତଂ ପଟିସାମେତ୍ୱା ''ଖମଥ ମେ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖମାପେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି। ଏୱମେସ ସିକ୍ଖାକାମୋ।

ସୋ ତଂ ସିକ୍ଖାକାମତଂଯେୱ ପଟିଚ୍ଚ ତତ୍ଥ ୱାସଂ ଉପଗତୋ। ଅଥ ସତ୍ଥା ପୁରେଅରୁଣଂଯେୱ ୱଚ୍ଚକୁଟିଦ୍ୱାରେ ଠତ୍ୱା ଉକ୍କାସି, ସୋପାଯସ୍ମା ଉକ୍କାସି। ''କୋ ଏସୋ''ତି? ''ଅହଂ ରାହୁଲୋ''ତି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦି। ''କସ୍ମା ତ୍ୱଂ ରାହୁଲ ଇଧ ନିପନ୍ନୋସୀ''ତି? ''ୱସନଟ୍ଠାନସ୍ସ ଅଭାୱତୋ''। ''ପୁବ୍ବେ ହି, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୂ ମମ ସଙ୍ଗହଂ କରୋନ୍ତି, ଇଦାନି ଅତ୍ତନୋ ଆପତ୍ତିଭଯେନ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ନ ଦେନ୍ତି, ସ୍ୱାହଂ 'ଇଦଂ ଅଞ୍ଞେସଂ ଅସଙ୍ଘଟ୍ଟନଟ୍ଠାନ'ନ୍ତି ଇମିନା କାରଣେନ ଇଧ ନିପନ୍ନୋସ୍ମୀତି। ଅଥ ଭଗୱତୋ ''ରାହୁଲଂ ତାୱ ଭିକ୍ଖୂ ଏୱଂ ପରିଚ୍ଚଜନ୍ତି, ଅଞ୍ଞେ କୁଲଦାରକେ ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା କିଂ କରିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଧମ୍ମସଂୱେଗୋ ଉଦପାଦି।

ଅଥ ଭଗୱା ପାତୋୱ ଭିକ୍ଖୂ ସନ୍ନିପାତାପେତ୍ୱା ଧମ୍ମସେନାପତିଂ ପୁଚ୍ଛି ''ଜାନାସି ପନ ତ୍ୱଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଅଜ୍ଜ କତ୍ଥଚି ରାହୁଲସ୍ସ ୱୁତ୍ଥଭାୱ''ନ୍ତି? ''ନ ଜାନାମି, ଭନ୍ତେ''ତି। ''ସାରିପୁତ୍ତ, ଅଜ୍ଜ ରାହୁଲୋ ୱଚ୍ଚକୁଟିଯଂ ୱସି, ସାରିପୁତ୍ତ, ତୁମ୍ହେ ରାହୁଲଂ ଏୱଂ ପରିଚ୍ଚଜନ୍ତା ଅଞ୍ଞେ କୁଲଦାରକେ ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା କିଂ କରିସ୍ସଥ? ଏୱଞ୍ହି ସନ୍ତେ ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତା ନ ପତିଟ୍ଠା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ଇତୋ ଦାନି ପଟ୍ଠାଯ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେନ ଏକଂ ଦ୍ୱେ ଦିୱସେ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକେ ୱସାପେତ୍ୱା ତତିଯଦିୱସେ ତେସଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଞତ୍ୱା ବହି ୱାସେଥା''ତି ଇମଂ ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ପୁନ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେସି।

ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଧମ୍ମସଭାଯଂ ସନ୍ନିସିନ୍ନା ଭିକ୍ଖୂ ରାହୁଲସ୍ସ ଗୁଣକଥଂ କଥେନ୍ତି ''ପସ୍ସଥାୱୁସୋ, ଯାୱ ସିକ୍ଖାକାମୋ ୱତାଯଂ ରାହୁଲୋ, 'ତୱ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଜାନାହୀ'ତି ୱୁତ୍ତୋ ନାମ 'ଅହଂ ଦସବଲସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ, ତୁମ୍ହାକଂ ସେନାସନସ୍ମା ତୁମ୍ହେୟେୱ ନିକ୍ଖମଥା'ତି ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁମ୍ପି ଅପ୍ପଟିପ୍ଫରିତ୍ୱା ୱଚ୍ଚକୁଟିଯଂ ୱାସଂ କପ୍ପେସୀ''ତି। ଏୱଂ ତେସୁ କଥଯମାନେସୁ ସତ୍ଥା ଧମ୍ମସଭଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ଆହ। ''ଭନ୍ତେ, ରାହୁଲସ୍ସ ସିକ୍ଖାକାମକଥାଯ, ନ ଅଞ୍ଞାଯ କଥାଯା''ତି। ସତ୍ଥା ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାହୁଲୋ ଇଦାନେୱ ସିକ୍ଖାକାମୋ, ପୁବ୍ବେ ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତୋପି ସିକ୍ଖାକାମୋୟେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ରାଜଗହେ ଏକୋ ମଗଧରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ମିଗଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ମିଗଗଣପରିୱୁତୋ ଅରଞ୍ଞେ ୱସତି। ଅଥସ୍ସ ଭଗିନୀ ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତକଂ ଉପନେତ୍ୱା ''ଭାତିକ, ଇମଂ ତେ ଭାଗିନେଯ୍ୟଂ ମିଗମାଯଂ ସିକ୍ଖାପେହୀ''ତି ଆହ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ସାଧୂ''ତି ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ''ଗଚ୍ଛ, ତାତ, ଅସୁକୱେଲାଯ ନାମ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସିକ୍ଖେଯ୍ୟାସୀ''ତି ଆହ। ସୋ ମାତୁଲେନ ୱୁତ୍ତୱେଲଂ ଅନତିକ୍କମିତ୍ୱା ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମିଗମାଯଂ ସିକ୍ଖି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ୱନେ ୱିଚରନ୍ତୋ ପାସେନ ବଦ୍ଧୋ ବଦ୍ଧରୱଂ ରୱି, ମିଗଗଣୋ ପଲାଯିତ୍ୱା ''ପୁତ୍ତୋ ତେ ପାସେନ ବଦ୍ଧୋ''ତି ତସ୍ସ ମାତୁଯା ଆରୋଚେସି। ସା ଭାତୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଭାତିକ, ଭାଗିନେଯ୍ୟୋ ତେ ମିଗମାଯଂ ସିକ୍ଖାପିତୋ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ମା ତ୍ୱଂ ପୁତ୍ତସ୍ସ କିଞ୍ଚି ପାପକଂ ଆସଙ୍କି, ସୁଗ୍ଗହିତା ତେନ ମିଗମାଯା, ଇଦାନି ତଂ ହାସଯମାନୋ ଆଗଚ୍ଛିସ୍ସତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୬।

''ମିଗଂ ତିପଲ୍ଲତ୍ଥମନେକମାଯଂ, ଅଟ୍ଠକ୍ଖୁରଂ ଅଡ୍ଢରତ୍ତାପପାଯିଂ;

ଏକେନ ସୋତେନ ଛମାସ୍ସସନ୍ତୋ, ଛହି କଲାହିତିଭୋତି ଭାଗିନେଯ୍ୟୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ମିଗନ୍ତି ଭାଗିନେଯ୍ୟମିଗଂ। ତିପଲ୍ଲତ୍ଥନ୍ତି ପଲ୍ଲତ୍ଥଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସଯନଂ, ଉଭୋହି ପସ୍ସେହି ଉଜୁକମେୱ ଚ ନିପନ୍ନକୱସେନାତି ତୀହାକାରେହି ପଲ୍ଲତ୍ଥଂ ଅସ୍ସ, ତୀଣି ୱା ପଲ୍ଲତ୍ଥାନି ଅସ୍ସାତି ତିପଲ୍ଲତ୍ଥୋ, ତଂ ତିପଲ୍ଲତ୍ଥଂ। ଅନେକମାଯନ୍ତି ବହୁମାଯଂ ବହୁୱଞ୍ଚନଂ। ଅଟ୍ଠକ୍ଖୁରନ୍ତି ଏକେକସ୍ମିଂ ପାଦେ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ୱସେନ ଅଟ୍ଠହି ଖୁରେହି ସମନ୍ନାଗତଂ। ଅଡ୍ଢରତ୍ତାପପାଯିନ୍ତି ପୁରିମଯାମଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ମଜ୍ଝିମଯାମେ ଅରଞ୍ଞତୋ ଆଗମ୍ମ ପାନୀଯସ୍ସ ପିୱନତୋ ଅଡ୍ଢରତ୍ତେ ଆପଂ ପିୱତୀତି ଅଡ୍ଢରତ୍ତାପପାଯୀ। ତଂ ଅଡ୍ଢରତ୍ତେ ଅପାଯିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ମମ ଭାଗିନେଯ୍ୟଂ ମିଗଂ ଅହଂ ସାଧୁକଂ ମିଗମାଯଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେସିଂ। କଥଂ? ଯଥା ଏକେନ ସୋତେନ ଛମାସ୍ସସନ୍ତୋ, ଛହି କଲାହିତିଭୋତି ଭାଗିନେଯ୍ୟୋତି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଅହଞ୍ହି ତୱ ପୁତ୍ତଂ ତଥା ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେସିଂ, ଯଥା ଏକସ୍ମିଂ ଉପରିମନାସିକାସୋତେ ୱାତଂ ସନ୍ନିରୁମ୍ଭିତ୍ୱା ପଥୱିଯା ଅଲ୍ଲୀନେନ ଏକେନ ହେଟ୍ଠିମସୋତେନ ତତ୍ଥେୱ ଛମାଯଂ ଅସ୍ସସନ୍ତୋ ଛହି କଲାହି ଲୁଦ୍ଦକଂ ଅତିଭୋତି, ଛହି କୋଟ୍ଠାସେହି ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରତି ୱଞ୍ଚେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। କତମାହି ଛହି? ଚତ୍ତାରୋ ପାଦେ ପସାରେତ୍ୱା ଏକେନ ପସ୍ସେନ ସେଯ୍ୟାଯ, ଖୁରେହି ତିଣପଂସୁଖଣନେନ, ଜିୱ୍ହାନିନ୍ନାମନେନ ଉଦରସ୍ସ ଉଦ୍ଧୁମାତଭାୱକରଣେନ, ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱୱିସ୍ସଜ୍ଜନେନ, ୱାତସନ୍ନିରୁମ୍ଭନେନାତି।

ଅପରୋ ନଯୋ – ପାଦେନ ପଂସୁଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଭିମୁଖାକଡ୍ଢନେନ, ପଟିପଣାମନେନ, ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ସଞ୍ଚରଣେନ, ଉଦରଂ ଉଦ୍ଧଂ ପକ୍ଖିପନେନ, ଅଧୋ ଅୱକ୍ଖିପନେନାତି ଇମାହି ଛହି କଲାହି ଯଥା ଅତିଭୋତି, ''ମତୋ ଅଯ''ନ୍ତି ସଞ୍ଞଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ୱଞ୍ଚେତି, ଏୱଂ ତଂ ମିଗମାଯଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେସିନ୍ତି ଦୀପେତି।

ଅପରୋ ନଯୋ – ତଥା ନଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେସିଂ, ଯଥା ଏକେନ ସୋତେନ ଛମାସ୍ସସନ୍ତୋ ଛହି କଲାହିତି ଦ୍ୱୀସୁପି ନଯେସୁ ଦସ୍ସିତେହି ଛହି କାରଣେହି କଲାହିତି କଲାଯିସ୍ସତି, ଲୁଦ୍ଦଂ ୱଞ୍ଚେସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଭୋତୀତି ଭଗିନିଂ ଆଲପତି। ଭାଗିନେଯ୍ୟୋତି ଏୱଂ ଛହି କାରଣେହି ୱଞ୍ଚନକଂ ଭାଗିନେଯ୍ୟଂ ନିଦ୍ଦିସତି। ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଭାଗିନେଯ୍ୟସ୍ସ ମିଗମାଯାଯ ସାଧୁକଂ ଉଗ୍ଗହିତଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଭଗିନିଂ ସମସ୍ସାସେତି।

ସୋପି ମିଗପୋତକୋ ପାସେ ବଦ୍ଧୋ ଅୱିପ୍ଫନ୍ଦିତ୍ୱାୟେୱ ଭୂମିଯଂ ମହାଫାସୁକପସ୍ସେନ ପାଦେ ପସାରେତ୍ୱା ନିପନ୍ନୋ ପାଦାନଂ ଆସନ୍ନଟ୍ଠାନେ ଖୁରେହେୱ ପହରିତ୍ୱା ପଂସୁଞ୍ଚ ତିଣାନି ଚ ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ସୀସଂ ପାତେତ୍ୱା ଜିୱ୍ହଂ ନିନ୍ନାମେତ୍ୱା ସରୀରଂ ଖେଳକିଲିନ୍ନଂ କତ୍ୱା ୱାତଗ୍ଗହଣେନ ଉଦରଂ ଉଦ୍ଧୁମାତକଂ କତ୍ୱା ଅକ୍ଖୀନି ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା ନାସିକାସୋତେନ ୱାତଂ ସଞ୍ଚରାପେନ୍ତୋ ଉପରିମନାସିକାସୋତେନ ୱାତଂ ସନ୍ନିରୁମ୍ଭିତ୍ୱା ସକଲସରୀରଂ ଥଦ୍ଧଭାୱଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ମତାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ନୀଲମକ୍ଖିକାପି ନଂ ସମ୍ପରିୱାରେସୁଂ, ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ କାକା ନିଲୀଯିଂସୁ। ଲୁଦ୍ଦୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଉଦରଂ ହତ୍ଥେନ ପହରିତ୍ୱା ''ଅତିପାତୋୱ ବଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସତି, ପୂତିକୋ ଜାତୋ''ତି ତସ୍ସ ବନ୍ଧନରଜ୍ଜୁକଂ ମୋଚେତ୍ୱା ''ଏତ୍ଥେୱଦାନି ନଂ ଉକ୍କନ୍ତିତ୍ୱା ମଂସଂ ଆଦାଯ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ନିରାସଙ୍କୋ ହୁତ୍ୱା ସାଖାପଲାସଂ ଗହେତୁଂ ଆରଦ୍ଧୋ। ମିଗପୋତକୋପି ଉଟ୍ଠାଯ ଚତୂହି ପାଦେହି ଠତ୍ୱା

କାଯଂ ୱିଧୁନିତ୍ୱା ଗୀୱଂ ପସାରେତ୍ୱା ମହାୱାତେନ ଛିନ୍ନୱଲାହକୋ ୱିଯ ୱେଗେନ ମାତୁ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି।

ସତ୍ଥାପି ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାହୁଲୋ ଇଦାନେୱ ସିକ୍ଖାକାମୋ, ପୁବ୍ବେପି ସିକ୍ଖାକାମୋଯେୱା''ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ଭାଗିନେଯ୍ୟମିଗପୋତକୋ ରାହୁଲୋ ଅହୋସି, ମାତା ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା, ମାତୁଲମିଗୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ତିପଲ୍ଲତ୍ଥମିଗଜାତକୱଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା।

[୧୭] ୭। ମାଲୁତଜାତକୱଣ୍ଣନା

କାଳେୱା ଯଦି ୱା ଜୁଣ୍ହେତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତେ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତେ କିର କୋସଲଜନପଦେ ଏକସ୍ମିଂ ଅରଞ୍ଞାୱାସେ ୱସନ୍ତି। ଏକୋ କାଳଥେରୋ ନାମ, ଏକୋ ଜୁଣ୍ହଥେରୋ ନାମ। ଅଥେକଦିୱସଂ ଜୁଣ୍ହୋ କାଳଂ ପୁଚ୍ଛି ''ଭନ୍ତେ କାଳ, ସୀତଂ ନାମ କସ୍ମିଂ କାଲେ ହୋତୀ''ତି। ସୋ ''କାଳେ ହୋତୀ''ତି ଆହ। ଅଥେକଦିୱସଂ କାଳୋ ଜୁଣ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛି – ''ଭନ୍ତେ ଜୁଣ୍ହ, ସୀତଂ ନାମ କସ୍ମିଂ କାଲେ ହୋତୀ''ତି। ସୋ ''ଜୁଣ୍ହେ ହୋତୀ''ତି ଆହ। ତେ ଉଭୋପି ଅତ୍ତନୋ କଙ୍ଖଂ ଛିନ୍ଦିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ, ସୀତଂ ନାମ କସ୍ମିଂ କାଲେ ହୋତୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ସତ୍ଥା ତେସଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ''ପୁବ୍ବେପି ଅହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତୁମ୍ହାକଂ ଇମଂ ପଞ୍ହଂ କଥେସିଂ, ଭୱସଙ୍ଖେପଗତତ୍ତା ପନ ନ ସଲ୍ଲକ୍ଖଯିତ୍ଥା''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ଏକସ୍ମିଂ ପବ୍ବତପାଦେ ସୀହୋ ଚ ବ୍ୟଗ୍ଘୋ ଚ ଦ୍ୱେ ସହାଯା ଏକିସ୍ସାଯେୱ ଗୁହାଯ ୱସନ୍ତି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂଯେୱ ପବ୍ବତପାଦେ ୱସତି। ଅଥେକଦିୱସଂ ତେସଂ ସହାଯକାନଂ ସୀତଂ ନିସ୍ସାଯ ୱିୱାଦୋ ଉଦପାଦି। ବ୍ୟଗ୍ଘୋ ''କାଳେଯେୱ ସୀତଂ ହୋତୀ''ତି ଆହ। ସୀହୋ ''ଜୁଣ୍ହେଯେୱ ସୀତଂ ହୋତୀ''ତି ଆହ। ତେ ଉଭୋପି ଅତ୍ତନୋ କଙ୍ଖଂ ଛିନ୍ଦିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ବୋଧିସତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୭।

''କାଳେ ୱା ଯଦି ୱା ଜୁଣ୍ହେ, ଯଦା ୱାଯତି ମାଲୁତୋ;

ୱାତଜାନି ହି ସୀତାନି, ଉଭୋତ୍ଥମପରାଜିତା''ତି।

ତତ୍ଥ କାଳେ ୱା ଯଦି ୱା ଜୁଣ୍ହେତି କାଳପକ୍ଖେ ୱା ଜୁଣ୍ହପକ୍ଖେ ୱା। ଯଦା ୱାଯତି ମାଲୁତୋତି ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ପୁରତ୍ଥିମାଦିଭେଦୋ ୱାତୋ ୱାଯତି, ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ସୀତଂ ହୋତି। କିଂକାରଣା? ୱାତଜାନି ହି ସୀତାନି, ଯସ୍ମା ୱାତେ ୱିଜ୍ଜନ୍ତେଯେୱ ସୀତାନି ହୋନ୍ତି, କାଳପକ୍ଖୋ ୱା ଜୁଣ୍ହପକ୍ଖୋ ୱା ଏତ୍ଥ ଅପମାଣନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଉଭୋତ୍ଥମପରାଜିତାତି ଉଭୋପି ତୁମ୍ହେ ଇମସ୍ମିଂ ପଞ୍ହେ ଅପରାଜିତାତି। ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତେ ସହାଯକେ ସଞ୍ଞାପେସି।

ସତ୍ଥାପି ''ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁବ୍ବେପି ମଯା ତୁମ୍ହାକଂ ଅଯଂ ପଞ୍ହୋ କଥିତୋ''ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ଦ୍ୱେପି ଥେରା ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହିଂସୁ। ସତ୍ଥା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି ''ତଦା ବ୍ୟଗ୍ଘୋ କାଳୋ ଅହୋସି, ସୀହୋ ଜୁଣ୍ହୋ, ପଞ୍ହୱିସ୍ସଜ୍ଜନକତାପସୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ମାଲୁତଜାତକୱଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା।

[୧୮] ୮। ମତକଭତ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଏୱଂ ଚେ ସତ୍ତା ଜାନେଯ୍ୟୁନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ମତକଭତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତସ୍ମିଞ୍ହି କାଲେ ମନୁସ୍ସା ବହୂ ଅଜେଳକାଦଯୋ ମାରେତ୍ୱା କାଲକତେ ଞାତକେ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ମତକଭତ୍ତଂ ନାମ ଦେନ୍ତି। ଭିକ୍ଖୂ ତେ ମନୁସ୍ସେ ତଥା କରୋନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ ''ଏତରହି, ଭନ୍ତେ, ମନୁସ୍ସା ବହୂ ପାଣେ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେତ୍ୱା ମତକଭତ୍ତଂ ନାମ ଦେନ୍ତି। ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଏତ୍ଥ ୱୁଡ୍ଢୀ''ତି? ସତ୍ଥା ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, 'ମତକଭତ୍ତଂ ଦସ୍ସାମା'ତି କତେପି ପାଣାତିପାତେ କାଚି ୱୁଡ୍ଢି ନାମ ଅତ୍ଥି, ପୁବ୍ବେ ପଣ୍ଡିତା ଆକାସେ ନିସଜ୍ଜ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ଏତ୍ଥ ଆଦୀନୱଂ କଥେତ୍ୱା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପୱାସିକେ ଏତଂ କମ୍ମଂ ଜହାପେସୁଂ। ଇଦାନି ପନ ଭୱସଙ୍ଖେପଗତତ୍ତା ପୁନ ପାତୁଭୂତ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ଏକୋ ତିଣ୍ଣଂ ୱେଦାନଂ ପାରଗୂ ଦିସାପାମୋକ୍ଖୋ ଆଚରିୟବ୍ରାହ୍ମଣୋ ''ମତକଭତ୍ତଂ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ଏକଂ ଏଳକଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ଅନ୍ତେୱାସିକେ ଆହ – ''ତାତା, ଇମଂ ଏଳକଂ ନଦିଂ ନେତ୍ୱା ନ୍ହାପେତ୍ୱା କଣ୍ଠେ ମାଲଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପଞ୍ଚଙ୍ଗୁଲିକଂ ଦତ୍ୱା ମଣ୍ଡେତ୍ୱା ଆନେଥା''ତି। ତେ ''ସାଧୂ''ତି ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ତଂ ଆଦାୟ ନଦିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନ୍ହାପେତ୍ୱା ମଣ୍ଡେତ୍ୱା ନଦୀତୀରେ ଠପେସୁଂ। ସୋ ଏଳକୋ ଅତ୍ତନୋ ପୁବ୍ବକମ୍ମଂ ଦିସ୍ୱା ''ଏୱରୂପା ନାମ ଦୁକ୍ଖା ଅଜ୍ଜ ମୁଚ୍ଚିସ୍ସାମୀ''ତି ସୋମନସ୍ସଜାତୋ ମତ୍ତିକାଘଟଂ ଭିନ୍ଦନ୍ତୋ ୱିୟ ମହାହସିତଂ ହସିତ୍ୱା ପୁନ ''ଅୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମଂ ଘାତେତ୍ୱା ମୟା ଲଦ୍ଧଦୁକ୍ଖଂ ଲଭିସ୍ସତୀ''ତି ବ୍ରାହ୍ମଣେ କାରୁଞ୍ଞଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ସଦ୍ଦେନ ପରୋଦି।

ଅଥ ନଂ ତେ ମାଣୱା ପୁଚ୍ଛିଂସୁ ''ସମ୍ମ ଏଳକ , ତ୍ୱଂ ମହାସଦ୍ଦେନ ହସି ଚେୱ ରୋଦି ଚ, କେନ ନୁ ଖୋ କାରଣେନ ହସି, କେନ କାରଣେନ ପରୋଦୀ''ତି? ''ତୁମ୍ହେ ମଂ ଇମଂ କାରଣଂ ଅତ୍ତନୋ ଆଚରିୟସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପୁଚ୍ଛେୟ୍ୟାଥା''ତି। ତେ ତଂ ଆଦାୟ ଗନ୍ତ୍ୱା ଇଦଂ କାରଣଂ ଆଚରିୟସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ। ଆଚରିୟୋ ତେସଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଏଳକଂ ପୁଚ୍ଛି ''କସ୍ମା ତ୍ୱଂ ଏଳକ, ହସି, କସ୍ମା ରୋଦୀ''ତି? ଏଳକୋ ଅତ୍ତନା କତକମ୍ମଂ ଜାତିସ୍ସରଞାଣେନ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ କଥେସି ''ଅହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପୁବ୍ବେ ତାଦିସୋୱ ମନ୍ତଜ୍ଝାୟକବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହୁତ୍ୱା 'ମତକଭତ୍ତଂ ଦସ୍ସାମୀ'ତି ଏକଂ ଏଳକଂ ମାରେତ୍ୱା ମତକଭତ୍ତଂ ଅଦାସିଂ, ସ୍ୱାହଂ ଏକସ୍ସ ଏଳକସ୍ସ ଘାତିତତ୍ତା ଏକେନୂନେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ଅତ୍ତଭାୱସତେସୁ ସୀସଚ୍ଛେଦଂ ପାପୁଣିଂ, ଅୟଂ ମେ କୋଟିୟଂ ଠିତୋ ପଞ୍ଚସତିମୋ ଅତ୍ତଭାୱୋ, ସ୍ୱାହଂ 'ଅଜ୍ଜ ଏୱରୂପା ଦୁକ୍ଖା ମୁଚ୍ଚିସ୍ସାମୀ'ତି ସୋମନସ୍ସଜାତୋ ଇମିନା କାରଣେନ ହସିଂ। ରୋଦନ୍ତୋ ପନ 'ଅହଂ ତାୱ ଏକଂ ଏଳକଂ ମାରେତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ଜାତିସତାନି ସୀସଚ୍ଛେଦଦୁକ୍ଖଂ ପତ୍ୱା ଅଜ୍ଜ ତମ୍ହା ଦୁକ୍ଖା ମୁଚ୍ଚିସ୍ସାମି, ଅୟଂ ପନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମଂ ମାରେତ୍ୱା ଅହଂ ୱିୟ ପଞ୍ଚ ଜାତିସତାନି ସୀସଚ୍ଛେଦଦୁକ୍ଖଂ ଲଭିସ୍ସତୀ'ତି ତୟି କାରୁଞ୍ଞେନ ରୋଦି''ନ୍ତି। ''ଏଳକ, ମା ଭାୟି, ନାହଂ ତଂ ମାରେସ୍ସାମୀ''ତି। ''ବ୍ରାହ୍ମଣ, କିଂ ୱଦେସି, ତୟି ମାରେନ୍ତେପି ଅମାରେନ୍ତେପି ନ ସକ୍କା ଅଜ୍ଜ ମୟା ମରଣା ମୁଚ୍ଚିତୁ''ନ୍ତି। ''ଏଳକ, ମା ଭାୟି, ଅହଂ ତେ ଆରକ୍ଖଂ ଗହେତ୍ୱା ତୟା ସଦ୍ଧିଂୟେୱ ୱିଚରିସ୍ସାମୀ''ତି। ''ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅପ୍ପମତ୍ତକୋ ତୱ ଆରକ୍ଖୋ, ମୟା କତପାପଂ ପନ ମହନ୍ତଂ ବଲୱ''ନ୍ତି।

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଏଳକଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ''ଇମଂ ଏଳକଂ କସ୍ସଚିପି ମାରେତୁଂ ନ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ଅନ୍ତେୱାସିକେ ଆଦାୟ ଏଳକେନେୱ ସଦ୍ଧିଂ ୱିଚରି। ଏଳକୋ ୱିସ୍ସଟ୍ଠମତ୍ତୋୱ ଏକଂ ପାସାଣପିଟ୍ଠିଂ ନିସ୍ସାୟ ଜାତଗୁମ୍ବେ ଗୀୱଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପଣ୍ଣାନି ଖାଦିତୁଂ ଆରଦ୍ଧୋ। ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ତସ୍ମିଂ ପାସାଣପିଟ୍ଠେ ଅସନି ପତି, ତତୋ ଏକା ପାସାଣସକଲିକା ଛିଜ୍ଜିତ୍ୱା ଏଳକସ୍ସ ପସାରିତଗୀୱାୟ ପତିତ୍ୱା ସୀସଂ ଛିନ୍ଦି, ମହାଜନୋ ସନ୍ନିପତି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ରୁକ୍ଖଦେୱତା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତୋ। ସୋ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସେୱ ତସ୍ସ ମହାଜନସ୍ସ ଦେୱତାନୁଭାୱେନ ଆକାସେ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦିତ୍ୱା ''ଇମେ ସତ୍ତା ଏୱଂ ପାପସ୍ସ ଫଲଂ ଜାନମାନା ଅପ୍ପେୱନାମ ପାଣାତିପାତଂ ନ କରେୟ୍ୟୁ''ନ୍ତି ମଧୁରସ୍ସରେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୮।

''ଏୱଂ ଚେ ସତ୍ତା ଜାନେୟ୍ୟୁଂ, ଦୁକ୍ଖାୟଂ ଜାତିସମ୍ଭୱୋ;

ନ ପାଣୋ ପାଣିନଂ ହଞ୍ଞେ, ପାଣଘାତୀ ହି ସୋଚତୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ଏୱଂ ଚେ ସତ୍ତା ଜାନେୟ୍ୟୁନ୍ତି ଇମେ ସତ୍ତା ଏୱଂ ଚେ ଜାନେୟ୍ୟୁଂ। କଥଂ? ଦୁକ୍ଖାୟଂ ଜାତିସମ୍ଭୱୋତି ଅୟଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଜାତି ଚ ଜାତସ୍ସ ଅନୁକ୍କମେନ ୱଡ୍ଢିସଙ୍ଖାତୋ ସମ୍ଭୱୋ ଚ ଜରାବ୍ୟାଧିମରଣଅପ୍ପିୟସମ୍ପୟୋଗପିୟୱିପ୍ପୟୋଗହତ୍ଥପାଦଚ୍ଛେଦାଦୀନଂ ଦୁକ୍ଖାନଂ ୱତ୍ଥୁଭୂତତ୍ତା ''ଦୁକ୍ଖୋ''ତି ଯଦି ଜାନେୟ୍ୟୁଂ। ନ ପାଣୋ ପାଣିନଂ ହଞ୍ଞେତି ''ପରଂ ୱଧନ୍ତୋ ଜାତିସମ୍ଭୱେ ୱଧଂ ଲଭତି, ପୀଳେନ୍ତୋ ପୀଳଂ ଲଭତୀ''ତି ଜାତିସମ୍ଭୱସ୍ସ ଦୁକ୍ଖୱତ୍ଥୁତାୟ ଦୁକ୍ଖଭାୱଂ ଜାନନ୍ତୋ କୋଚି ପାଣୋ ଅଞ୍ଞଂ ପାଣିନଂ ନ ହଞ୍ଞେ, ସତ୍ତୋ ସତ୍ତଂ ନ ହନେୟ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। କିଂକାରଣା? ପାଣଘାତୀ ହି ସୋଚତୀତି, ଯସ୍ମା ସାହତ୍ଥିକାଦୀସୁ ଛସୁ ପୟୋଗେସୁ ଯେନ କେନଚି ପୟୋଗେନ ପରସ୍ସ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିୟୁପଚ୍ଛେଦନେନ ପାଣଘାତୀ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅଟ୍ଠସୁ ମହାନିରୟେସୁ ସୋଳସସୁ ଉସ୍ସଦନିରୟେସୁ ନାନପ୍ପକାରାୟ ତିରଚ୍ଛାନୟୋନିୟା ପେତ୍ତିୱିସୟେ ଅସୁରକାୟେତି ଇମେସୁ ଚତୂସୁ ଅପାୟେସୁ ମହାଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱମାନୋ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅନ୍ତୋନିଜ୍ଝାୟନଲକ୍ଖଣେନ ସୋକେନ ସୋଚତି। ଯଥା ୱାୟଂ ଏଳକୋ ମରଣଭୟେନ ସୋଚତି, ଏୱଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ସୋଚତୀତିପି ଞତ୍ୱା ନ ପାଣୋ ପାଣିନଂ ହଞ୍ଞେ, କୋଚି ପାଣାତିପାତକମ୍ମଂ ନାମ ନ କରେୟ୍ୟ। ମୋହେନ ପନ ମୂଳ୍ହା ଅୱିଜ୍ଜାୟ ଅନ୍ଧୀକତା ଇମଂ ଆଦୀନୱଂ ଅପସ୍ସନ୍ତା ପାଣାତିପାତଂ କରୋନ୍ତୀତି।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ନିରୟଭୟେନ ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ମନୁସ୍ସା ତଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ନିରୟଭୟଭୀତା ପାଣାତିପାତା ୱିରମିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ମହାଜନଂ ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ, ମହାଜନୋପି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଓୱାଦେ ଠତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି

ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ଦେୱନଗରଂ ପୂରେସି। ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି ‘‘ଅହଂ ତେନ ସମୟେନ ରୁକ୍ଖଦେୱତା ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ମତକଭତ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

[୧୯] ୯। ଆୟାଚିତଭତ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା

ସଚେମୁଞ୍ଚେ ପେଚ୍ଚ ମୁଞ୍ଚେତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦେୱତାନଂ ଆୟାଚନବଲିକମ୍ମଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଦା କିର ମନୁସ୍ସା ୱଣିଜ୍ଜାୟ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ପାଣେ ୱଧିତ୍ୱା ଦେୱତାନଂ ବଲିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ‘‘ମୟଂ ଅନନ୍ତରାୟେନ ଅତ୍ଥସିଦ୍ଧିଂ ପତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନ ତୁମ୍ହାକଂ ବଲିକମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମା’’ତି ଆୟାଚିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତତ୍ଥାନନ୍ତରାୟେନ ଅତ୍ଥସିଦ୍ଧିଂ ପତ୍ୱା ଆଗତା ‘‘ଦେୱତାନୁଭାୱେନ ଇଦଂ ଜାତ’’ନ୍ତି ମଞ୍ଞମାନା ବହୂ ପାଣେ ୱଧିତ୍ୱା ଆୟାଚନତୋ ମୁଞ୍ଚିତୁଂ ବଲିକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି, ତଂ ଦିସ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ‘‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ’’ତି ଭଗୱନ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ଭଗୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ କାସିରଟ୍ଠେ ଏକସ୍ମିଂ ଗାମକେ କୁଟୁମ୍ବିକୋ ଗାମଦ୍ୱାରେ ଠିତନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖେ ଦେୱତାୟ ବଲିକମ୍ମଂ ପଟିଜାନିତ୍ୱା ଅନନ୍ତରାୟେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ବହୂ ପାଣେ ୱଧିତ୍ୱା ‘‘ଆୟାଚନତୋ ମୁଞ୍ଚିସ୍ସାମୀ’’ତି ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ଗତୋ। ରୁକ୍ଖଦେୱତା ଖନ୍ଧୱିଟପେ ଠତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୯।

‘‘ସଚେ ମୁଞ୍ଚେ ପେଚ୍ଚ ମୁଞ୍ଚେ, ମୁଞ୍ଚମାନୋ ହି ବଜ୍ଝତି;

ନ ହେୱଂ ଧୀରା ମୁଞ୍ଚନ୍ତି, ମୁତ୍ତି ବାଲସ୍ସ ବନ୍ଧନ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସଚେ ମୁଞ୍ଚେ ପେଚ୍ଚ ମୁଞ୍ଚେତି ଭୋ ପୁରିସ, ତ୍ୱଂ ସଚେ ମୁଞ୍ଚେ ଯଦି ମୁଞ୍ଚିତୁକାମୋସି। ପେଚ୍ଚ ମୁଞ୍ଚେତି ଯଥା ପରଲୋକେ ନ ବଜ୍ଝସି, ଏୱଂ ମୁଞ୍ଚାହି। ମୁଞ୍ଚମାନୋ ହି ବଜ୍ଝତୀତି ଯଥା ପନ ତ୍ୱଂ ପାଣଂ ୱଧିତ୍ୱା ମୁଞ୍ଚିତୁଂ ଇଚ୍ଛସି, ଏୱଂ ମୁଞ୍ଚମାନୋ ହି ପାପକମ୍ମେନ ବଜ୍ଝତି। ତସ୍ମା ନ ହେୱଂ ଧୀରା ମୁଞ୍ଚନ୍ତୀତି ଯେ ପଣ୍ଡିତପୁରିସା, ତେ ଏୱଂ ପଟିସ୍ସୱତୋ ନ ମୁଞ୍ଚନ୍ତି। କିଂକାରଣା? ଏୱରୂପା ହି ମୁତ୍ତି ବାଲସ୍ସ ବନ୍ଧନଂ, ଏସା ପାଣାତିପାତଂ କତ୍ୱା ମୁତ୍ତି ନାମ ବାଲସ୍ସ ବନ୍ଧନମେୱ ହୋତୀତି ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ମନୁସ୍ସା ଏୱରୂପା ପାଣାତିପାତକମ୍ମା ୱିରତା ଧମ୍ମଂ ଚରିତ୍ୱା ଦେୱନଗରଂ ପୂରୟିଂସୁ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି ‘‘ଅହଂ ତେନ ସମୟେନ ରୁକ୍ଖଦେୱତା ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଆୟାଚିତଭତ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା ନୱମା।

[୨୦] ୧୦। ନଳପାନଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଦିସ୍ୱାପଦମନୁତ୍ତିଣ୍ଣନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା କୋସଲେସୁ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ନଳକପାନଗାମଂ ପତ୍ୱା ନଳକପାନପୋକ୍ଖରଣିୟଂ କେତକୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ନଳଦଣ୍ଡକେ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଦା କିର ଭିକ୍ଖୂ ନଳକପାନପୋକ୍ଖରଣିୟଂ ନ୍ହତ୍ୱା ସୂଚିଘରତ୍ଥାୟ ସାମଣେରେହି ନଳଦଣ୍ଡକେ ଗାହାପେତ୍ୱା ତେ ସବ୍ବତ୍ଥକମେୱ ଛିଦ୍ଦେ ଦିସ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ମୟଂ ସୂଚିଘରତ୍ଥାୟ ନଳଦଣ୍ଡକେ ଗଣ୍ହାପେମ, ତେ ମୂଲତୋ ଯାୱ ଅଗ୍ଗା ସବ୍ବତ୍ଥକମେୱ ଛିଦ୍ଦା, କିଂ ନୁ ଖୋ ଏତ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ସତ୍ଥା ‘‘ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମୟ୍ହଂ ପୋରାଣକଅଧିଟ୍ଠାନ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ପୁବ୍ବେ କିର ସୋ ୱନସଣ୍ଡୋ ଅରଞ୍ଞୋ ଅହୋସି। ତସ୍ସାପି ପୋକ୍ଖରଣିୟା ଏକୋ ଦକରକ୍ଖସୋ ଓତିଣ୍ଣୋତିଣ୍ଣେ ଖାଦତି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ରୋହିତମିଗପୋତକପ୍ପମାଣୋ କପିରାଜା ହୁତ୍ୱା ଅସୀତିସହସ୍ସମତ୍ତୱାନରପରିୱୁତୋ ଯୂଥଂ ପରିହରନ୍ତୋ ତସ୍ମିଂ ଅରଞ୍ଞେ ୱସତି। ସୋ ୱାନରଗଣସ୍ସ ଓୱାଦଂ ଅଦାସି ‘‘ତାତା, ଇମସ୍ମିଂ ଅରଞ୍ଞେ ୱିସରୁକ୍ଖାପି ଅମନୁସ୍ସପରିଗ୍ଗହିତପୋକ୍ଖରଣିୟୋପି ହୋନ୍ତି, ତୁମ୍ହେ ଅଖାଦିତପୁବ୍ବଂ ଫଲାଫଲଂ ଖାଦନ୍ତା ୱା ଅପୀତପୁବ୍ବଂ ପାନୀୟଂ ପିୱନ୍ତା ୱା ମଂ ପଟିପୁଚ୍ଛେୟ୍ୟାଥା’’ତି। ତେ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ଅଗତପୁବ୍ବଟ୍ଠାନଂ ଗତା ତତ୍ଥ ବହୁଦେୱ ଦିୱସଂ ଚରିତ୍ୱା ପାନୀୟଂ ଗୱେସମାନା ଏକଂ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଦିସ୍ୱା ପାନୀୟଂ ଅପିୱିତ୍ୱାୱ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସାଗମନଂ ଓଲୋକୟମାନା ନିସୀଦିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କିଂ ତାତା, ପାନୀୟଂ ନ ପିୱଥା’’ତି ଆହ। ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ଆଗମନଂ ଓଲୋକେମା’’ତି। ‘‘ସୁଟ୍ଠୁ, ତାତା’’ତି ବୋଧିସତ୍ତୋ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଆୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ପଦଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ଓତିଣ୍ଣମେୱ ପସ୍ସି, ନ ଉତ୍ତିଣ୍ଣଂ। ସୋ ‘‘ନିସ୍ସଂସୟଂ ଏସା ଅମନୁସ୍ସପରିଗ୍ଗହିତା’’ତି ଞତ୍ୱା ‘‘ସୁଟ୍ଠୁ ୱୋ କତଂ, ତାତା,

ପାନୀଯଂ ଅପିୱନ୍ତେହି, ଅମନୁସ୍ସପରିଗ୍ଗହିତା ଅଯ''ନ୍ତି ଆହ।

ଦକରକ୍ଖସୋପି ତେସଂ ଅନୋତରଣଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ନୀଲୋଦରୋ ପଣ୍ଡରମୁଖୋ ସୁରତ୍ତହତ୍ଥପାଦୋ ବୀଭଚ୍ଛଦସ୍ସନୋ ହୁତ୍ୱା ଉଦକଂ ଦ୍ୱିଧା କତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ''କସ୍ମା ନିସିନ୍ନାତ୍ଥ, ଓତରିତ୍ୱା ପାନୀଯଂ ପିୱଥା''ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ପୁଚ୍ଛି ''ତ୍ୱଂ ଇଧ ନିବ୍ବତ୍ତଦକରକ୍ଖସୋସୀ''ତି? ''ଆମ, ଅହ''ନ୍ତି। ''ତ୍ୱଂ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଓତିଣ୍ଣକେ ଲଭସୀ''ତି? ''ଆମ, ଲଭାମି, ଅହଂ ଇଧୋତିଣ୍ଣଂ ଅନ୍ତମସୋ ସକୁଣିକଂ ଉପାଦାଯ ନ କିଞ୍ଚି ମୁଞ୍ଚାମି, ତୁମ୍ହେପି ସବ୍ବେ ଖାଦିସ୍ସାମୀ''ତି। ''ନ ମଯଂ ଅତ୍ତାନଂ ତୁଯ୍ହଂ ଖାଦିତୁଂ ଦସ୍ସାମା''ତି। ''ପାନୀଯଂ ପନ ପିୱିସ୍ସଥା''ତି। ''ଆମ, ପାନୀଯଂ ପିୱିସ୍ସାମ, ନ ଚ ତେ ୱସଂ ଗମିସ୍ସାମା''ତି। ''ଅଥ କଥଂ ପାନୀଯଂ ପିୱିସ୍ସଥା''ତି? କିଂ ପନ ତ୍ୱଂ ମଞ୍ଞସି ''ଓତରିତ୍ୱା ପିୱିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି। ''ମଯଞ୍ହି ଅନୋତରିତ୍ୱା ଅସୀତିସହସ୍ସାନିପି ଏକମେକଂ ନଳଦଣ୍ଡକଂ ଗହେତ୍ୱା ଉପ୍ପଲନାଳେନ ଉଦକଂ ପିୱନ୍ତା ୱିଯ ତୱ ପୋକ୍ଖରଣିଯା ପାନୀଯଂ ପିୱିସ୍ସାମ, ଏୱଂ ନୋ ତ୍ୱଂ ଖାଦିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସସୀ''ତି। ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ସତ୍ଥା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ଇମିସ୍ସା ଗାଥାଯ ପୁରିମପଦଦ୍ୱଯଂ ଅଭାସି –

୨୦।

''ଦିସ୍ୱା ପଦମନୁତ୍ତିଣ୍ଣଂ, ଦିସ୍ୱାନୋତରିତଂ ପଦ''ନ୍ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋ କପିରାଜା ତସ୍ସା ପୋକ୍ଖରଣିଯା ଏକମ୍ପି ଉତ୍ତିଣ୍ଣପଦଂ ନାଦ୍ଦସ, ଓତରିତଂ ପନ ଓତିଣ୍ଣପଦମେୱ ଅଦ୍ଦସ। ଏୱଂ ଦିସ୍ୱା ପଦଂ ଅନୁତ୍ତିଣ୍ଣଂ ଦିସ୍ୱାନ ଓତରିତଂ ପଦଂ ''ଅଦ୍ଧାଯଂ ପୋକ୍ଖରଣୀ ଅମନୁସ୍ସପରିଗ୍ଗହିତା''ତି ଞତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ସପରିସୋ ଆହ –

''ନଳେନ ୱାରିଂ ପିସ୍ସାମା''ତି;

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ମଯଂ ତୱ ପୋକ୍ଖରଣିଯଂ ନଳେନ ପାନୀଯଂ ପିୱିସ୍ସାମାତି। ପୁନ ମହାସତ୍ତୋ ଆହ –

''ନେୱ ମଂ ତ୍ୱଂ ୱଧିସ୍ସସୀ''ତି;

ଏୱଂ ନଳେନ ପାନୀଯଂ ପିୱନ୍ତଂ ସପରିସମ୍ପି ମଂ ତ୍ୱଂ ନେୱ ୱଧିସ୍ସସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏକଂ ନଳଦଣ୍ଡକଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ପାରମିଯୋ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ସଚ୍ଚକିରିଯଂ କତ୍ୱା ମୁଖେନ ଧମି, ନଳୋ ଅନ୍ତୋ କିଞ୍ଚି ଗଣ୍ଠିଂ ଅସେସେତ୍ୱା ସବ୍ବତ୍ଥକମେୱ ସୁସିରୋ ଅହୋସି । ଇମିନା ନିଯାମେନ ଅପରମ୍ପି ଅପରମ୍ପି ଆହରାପେତ୍ୱା ମୁଖେନ ଧମିତ୍ୱା ଅଦାସି। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ନ ସକ୍କା ନିଟ୍ଠାପେତୁଂ, ତସ୍ମା ଏୱଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ପନ ''ଇମଂ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ଜାତା ସବ୍ବେପି ନଳା ଏକଚ୍ଛିଦ୍ଦା ହୋନ୍ତୂ''ତି ଅଧିଟ୍ଠାସି । ବୋଧିସତ୍ତାନଞ୍ହି ହିତୂପଚାରସ୍ସ ମହନ୍ତତାଯ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ସମିଜ୍ଝତି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସବ୍ବେପି ତଂ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠିତନଳା ଏକଚ୍ଛିଦ୍ଦା ଜାତା। ଇମସ୍ମିଞ୍ହି କପ୍ପେ ଚତ୍ତାରି କପ୍ପଟ୍ଠିଯପାଟିହାରିଯାନି ନାମ। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଚନ୍ଦେ ସସଲକ୍ଖଣଂ ସକଲମ୍ପି ଇମଂ କପ୍ପଂ ଠସ୍ସତି, ୱଟ୍ଟକଜାତକେ ଅଗ୍ଗିନୋ ନିବ୍ବୁତଟ୍ଠାନଂ ସକଲମ୍ପି ଇମଂ କପ୍ପଂ ଅଗ୍ଗି ନ ଝାଯିସ୍ସତି, ଘଟୀକାରନିୱେସନଟ୍ଠାନଂ ସକଲମ୍ପି ଇମଂ କପ୍ପଂ ଅନୋୱସ୍ସକଂ ଠସ୍ସତି, ଇମଂ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠିତନଳା ସକଲମ୍ପି ଇମଂ କପ୍ପଂ ଏକଚ୍ଛିଦ୍ଦା ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀତି ଇମାନି ଚତ୍ତାରି କପ୍ପଟ୍ଠିଯପାଟିହାରିଯାନି ନାମ।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏୱଂ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଏକଂ ନଳଂ ଆଦାଯ ନିସୀଦି। ତେପି ଅସୀତିସହସ୍ସୱାନରା ଏକେକଂ ଆଦାଯ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ନିସୀଦିଂସୁ। ତେପି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ନଳେନ ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା ପାନୀଯଂ ପିୱନକାଲେ ସବ୍ବେ ତୀରେ ନିସିନ୍ନାୱ ପିୱିଂସୁ। ଏୱଂ ତେହି ପାନୀଯେ ପିୱିତେ ଦକରକ୍ଖସୋ କିଞ୍ଚି ଅଲଭିତ୍ୱା ଅନତ୍ତମନୋ ସକନିୱେସନମେୱ ଗତୋ। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ସପରିୱାରୋ ଅରଞ୍ଞମେୱ ପାୱିସି।

ସତ୍ଥା ପନ ''ଇମେସଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନଳାନଂ ଏକଚ୍ଛିଦ୍ଦଭାୱୋ ନାମ ମଯ୍ହମେୱେତଂ ପୋରାଣକଅଧିଟ୍ଠାନ''ନ୍ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ଦକରକ୍ଖସୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ଅସୀତିସହସ୍ସୱାନରା ବୁଦ୍ଧପରିସା, ଉପାଯକୁସଲୋ ପନ କପିରାଜା ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ନଳପାନଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦସମା।

ସୀଲୱଗ୍ଗୋ ଦୁତିୟୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ନିଗ୍ରୋଧଂ ଲକ୍ଖଣଂ କଣ୍ଡି, ୱାତମିଗଂ ଖରାଦିୟଂ;

ତିପଲ୍ଲତ୍ଥଂ ମାଲୁତଞ୍ଚ, ମତଭତ୍ତ ଅୟାଚିତଂ;

ନଳପାନନ୍ତି ତେ ଦସାତି।

୩। କୁରୁଙ୍ଗୱଗ୍ଗୋ

[୨୧] ୧। କୁରୁଙ୍ଗମିଗଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଞାତମେତଂକୁରୁଙ୍ଗସ୍ସାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ୱେଳୁୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକସ୍ମିଞ୍ହି ସମଯେ ଧମ୍ମସଭାୟଂ ସନ୍ନିପତିତା ଭିକ୍ଖୂ ‘‘ଆୱୁସୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ତଥାଗତସ୍ସ ଘାତନତ୍ଥାୟ ଧନୁଗ୍ଗହେ ପୟୋଜେସି, ସିଲଂ ପୱିଜ୍ଝି, ଧନପାଲଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି, ସବ୍ବଥାପି ଦସବଲସ୍ସ ୱଧାୟ ପରିସକ୍କତୀ’’ତି ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣଂ କଥେନ୍ତା ନିସୀଦିଂସୁ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସିନ୍ନୋ ‘‘କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ଭନ୍ତେ, ଦେୱଦତ୍ତୋ ତୁମ୍ହାକଂ ୱଧାୟ ପରିସକ୍କତୀତି ତସ୍ସ ଅଗୁଣକଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନାମ୍ହାତି। ସତ୍ଥା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱଦତ୍ତୋ ଇଦାନେୱ ମମ ୱଧାୟ ପରିସକ୍କତି, ପୁବ୍ବେପି ମମ ୱଧାୟ ପରିସକ୍କିୟେୱ, ନ ଚ ପନ ମଂ ୱଧିତୁଂ ଅସକ୍ଖୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ କୁରୁଙ୍ଗମିଗୋ ହୁତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଅରଞ୍ଞାୟତନେ ଫଲାନି ଖାଦନ୍ତୋ ୱସତି। ସୋ ଏକସ୍ମିଂ କାଲେ ଫଲସମ୍ପନ୍ନେ ସେପଣ୍ଣିରୁକ୍ଖେ ସେପଣ୍ଣିଫଲାନି ଖାଦତି। ଅଥେକୋ ଗାମୱାସୀ ଅଟ୍ଟକଲୁଦ୍ଦକୋ ଫଲରୁକ୍ଖମୂଲେସୁ ମିଗାନଂ ପଦାନି ଉପଧାରେତ୍ୱା ଉପରିରୁକ୍ଖେ ଅଟ୍ଟକଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଫଲାନି ଖାଦିତୁଂ ଆଗତାଗତେ ମିଗେ ସତ୍ତିୟା ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ତେସଂ ମଂସଂ ୱିକ୍କିଣନ୍ତୋ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେତି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ତସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପଦୱଳଞ୍ଜଂ ଦିସ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ସେପଣ୍ଣିରୁକ୍ଖେ ଅଟ୍ଟକଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ପାତୋୱ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ସତ୍ତିଂ ଆଦାୟ ୱନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତଂ ରୁକ୍ଖଂ ଆରୁହିତ୍ୱା ଅଟ୍ଟକେ ନିସୀଦି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ପାତୋୱ ୱସନଟ୍ଠାନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ‘‘ସେପଣ୍ଣିଫଲାନି ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆଗମ୍ମ ତଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ସହସାୱ ଅପୱିସିତ୍ୱା ‘‘କଦାଚି ଅଟ୍ଟକଲୁଦ୍ଦକା ରୁକ୍ଖେସୁ ଅଟ୍ଟକଂ ବନ୍ଧନ୍ତି, ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ଏୱରୂପୋ ଉପଦ୍ଦୱୋ’’ତି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ବାହିରତୋୱ ଅଟ୍ଠାସି।

ଲୁଦ୍ଦକୋପି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଅନାଗମନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଅଟ୍ଟକେ ନିସିନ୍ନୋୱ ସେପଣ୍ଣିଫଲାନି ଖିପିତ୍ୱା ଖିପିତ୍ୱା ତସ୍ସ ପୁରତୋ ପାତେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ଇମାନି ଫଲାନି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମୟ୍ହଂ ପୁରତୋ ପତନ୍ତି, ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ଉପରି ଲୁଦ୍ଦକୋ’’ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଉଲ୍ଲୋକେନ୍ତୋ ଲୁଦ୍ଦକଂ ଦିସ୍ୱା ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ୱିୟ ହୁତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ଭୋ, ରୁକ୍ଖ-ପୁବ୍ବେ ତ୍ୱଂ ଓଲମ୍ବକଂ ଚାରେନ୍ତୋ ୱିୟ ଉଜୁକମେୱ ଫଲାନି ପାତେସି, ଅଜ୍ଜ ପନ ତେ ରୁକ୍ଖଧମ୍ମୋ ପରିଚ୍ଚତ୍ତୋ, ଏୱଂ ତୟା ରୁକ୍ଖଧମ୍ମେ ପରିଚ୍ଚତ୍ତେ ଅହମ୍ପି ଅଞ୍ଞଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମୟ୍ହଂ ଆହାରଂ ପରିୟେସିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୨୧।

‘‘ଞାତମେତଂ କୁରୁଙ୍ଗସ୍ସ, ୟଂ ତ୍ୱଂ ସେପଣ୍ଣି ସେୟ୍ୟସି;

ଅଞ୍ଞଂ ସେପଣ୍ଣି ଗଚ୍ଛାମି, ନ ମେ ତେ ରୁଚ୍ଚତେ ଫଲ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଞାତନ୍ତି ପାକଟଂ ଜାତଂ। ଏତନ୍ତି ଇଦଂ। କୁରୁଙ୍ଗସ୍ସାତି କୁରୁଙ୍ଗମିଗସ୍ସ। ୟଂ ତ୍ୱଂ ସେପଣ୍ଣି ସେୟ୍ୟସୀତି ୟଂ ତ୍ୱଂ ଅମ୍ଭୋ ସେପଣ୍ଣିରୁକ୍ଖ ପୁରତୋ ଫଲାନି ପାତୟମାନୋ ସେୟ୍ୟସି ୱିସେୟ୍ୟସି ୱିସିଣ୍ଣଫଲୋ ହୋସି, ତଂ ସବ୍ବଂ କୁରୁଙ୍ଗମିଗସ୍ସ ପାକଟଂ ଜାତଂ। ନ ମେ ତେ ରୁଚ୍ଚତେ ଫଲନ୍ତି ଏୱଂ ଫଲଂ ଦଦମାନାୟ ନ ମେ ତୱ ଫଲଂ ରୁଚ୍ଚତି, ତିଟ୍ଠ ତ୍ୱଂ, ଅହଂ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗଚ୍ଛିସ୍ସାମୀତି ଅଗମାସି।

ଅଥସ୍ସ ଲୁଦ୍ଦକୋ ଅଟ୍ଟକେ ନିସିନ୍ନୋୱ ସତ୍ତିଂ ଖିପିତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛ, ୱିରଦ୍ଧୋ ଦାନିମ୍ହି ତ’’ନ୍ତି ଆହ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଠିତୋ ଆହ ‘‘ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ,

ଇଦାନୀସି କିଞ୍ଚାପି ମଂ ୱିରଦ୍ଧୋ, ଅଟ୍ଟ ପନ ମହାନିରଯେ ସୋଳସଓସ୍ସଦନିରଯେ ପଞ୍ଚୱିଧବନ୍ଧନାଦୀନି ଚ କମ୍ମକାରଣାନି ଅୱିରଦ୍ଧୋୟେୱାସୀ’’ତି। ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ପଲାଯିତ୍ୱା ଯଥାରୁଚିଂ ଗତୋ, ଲୁଦ୍ଦୋପି ଓତରିତ୍ୱା ଯଥାରୁଚିଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥାପି ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱଦତ୍ତୋ ଇଦାନେୱ ମମ ୱଧାଯ ପରିସକ୍କତି, ପୁବ୍ବେପି ପରିସକ୍କିଯେୱ, ନ ଚ ପନ ମଂ ୱଧିତୁଂ ଅସକ୍ଖୀ’’ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଅଟ୍ଟକଲୁଦ୍ଦକୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, କୁରୁଙ୍ଗମିଗୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

କୁରୁଙ୍ଗମିଗଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୨୨] ୨। କୁକ୍କୁରଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯେକୁକ୍କୁରାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଞାତତ୍ଥଚରିଯଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସା ଦ୍ୱାଦସକନିପାତେ ଭଦ୍ଦସାଲଜାତକେ ଆୱିଭୱିସ୍ସତି। ଇଦଂ ପନ ୱତ୍ଥୁଂ ପତିଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଥାରୂପଂ କମ୍ମଂ ପଟିଚ୍ଚ କୁକ୍କୁରଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଅନେକସତକୁକ୍କୁରପରିୱୁତୋ ମହାସୁସାନେ ୱସତି। ଅଥେକଦିୱସଂ ରାଜା ସେତସିନ୍ଧୱଯୁତ୍ତଂ ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତଂ ରଥଂ ଆରୁଯ୍ହ ଉଯ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଦିୱସଭାଗଂ କୀଳିତ୍ୱା ଅତ୍ଥଙ୍ଗତେ ସୂରିଯେ ନଗରଂ ପାୱିସି। ତସ୍ସ ତଂ ରଥୱରତ୍ତଂ ଯଥାନଦ୍ଧମେୱ ରାଜଙ୍ଗଣେ ଠପଯିଂସୁ, ସୋ ରତ୍ତିଭାଗେ ଦେୱେ ୱସ୍ସନ୍ତେ ତିନ୍ତୋ। ଉପରିପାସାଦତୋ କୋଲେଯ୍ୟକସୁନଖା ଓତରିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଚମ୍ମଞ୍ଚ ନଦ୍ଧିଞ୍ଚ ଖାଦିଂସୁ। ପୁନଦିୱସେ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ ‘‘ଦେୱ, ନିଦ୍ଧମନମୁଖେନ ସୁନଖା ପୱିସିତ୍ୱା ରଥସ୍ସ ଚମ୍ମଞ୍ଚ ନଦ୍ଧିଞ୍ଚ ଖାଦିଂସୂ’’ତି। ରାଜା ସୁନଖାନଂ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ‘‘ଦିଟ୍ଠଦିଟ୍ଠଟ୍ଠାନେ ସୁନଖେ ଘାତେଥା’’ତି ଆହ। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସୁନଖାନଂ ମହାବ୍ୟସନଂ ଉଦପାଦି। ତେ ଦିଟ୍ଠିଦିଟ୍ଠଟ୍ଠାନେ ଘାତିଯମାନା ପଲାଯିତ୍ୱା ସୁସାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମଂସୁ।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘ତୁମ୍ହେ ବହୂ ସନ୍ନିପତିତା, କିଂ ନୁ ଖୋ କାରଣ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ତେ ‘‘ଅନ୍ତେପୁରେ କିର ରଥସ୍ସ ଚମ୍ମଞ୍ଚ ନଦ୍ଧି ଚ ସୁନଖେହି ଖାଦିତା’ତି କୁଦ୍ଧୋ ରାଜା ସୁନଖୱଧଂ ଆଣାପେସି, ବହୂ ସୁନଖା ୱିନସ୍ସନ୍ତି, ମହାଭଯଂ ଉପ୍ପନ୍ନ’’ନ୍ତି ଆହଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଆରକ୍ଖଟ୍ଠାନେ ବହି ସୁନଖାନଂ ଓକାସୋ ନତ୍ଥି, ଅନ୍ତୋରାଜନିୱେସନେ କୋଲେଯ୍ୟକସୁନଖାନମେୱ ତଂ କମ୍ମଂ ଭୱିସ୍ସତି। ଇଦାନି ପନ ଚୋରାନଂ କିଞ୍ଚି ଭଯଂ ନତ୍ଥି, ଅଚୋରା ମରଣଂ ଲଭନ୍ତି, ଯଂନୂନାହଂ ଚୋରେ ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଞାତିସଙ୍ଘସ୍ସ ଜୀୱିତଦାନଂ ଦଦେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି। ସୋ ଞାତକେ ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହେ ମା ଭାଯିତ୍ଥ, ଅହଂ ୱୋ ଅଭଯଂ ଆହରିସ୍ସାମି, ଯାୱ ରାଜାନଂ ପସ୍ସାମି, ତାୱ ଇଧେୱ ହୋଥା’’ତି ପାରମିଯୋ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ମେତ୍ତାଭାୱନଂ ପୁରେଚାରିକଂ କତ୍ୱା ‘‘ମଯ୍ହଂ ଉପରି ଲେଡ୍ଡୁଂ ୱା ମୁଗ୍ଗରଂ ୱା ମା କୋଚି ଖିପିତୁଂ ଉସ୍ସହୀ’’ତି ଅଧିଟ୍ଠାଯ ଏକକୋୱ ଅନ୍ତୋନଗରଂ ପାୱିସି। ଅଥ ନଂ ଦିସ୍ୱା ଏକସତ୍ତୋପି କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତୋ ନାମ ନାହୋସି। ରାଜାପି ସୁନଖୱଧଂ ଆଣାପେତ୍ୱା ସଯଂ ୱିନିଚ୍ଛଯେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତତ୍ଥେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ପକ୍ଖନ୍ଦିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆସନସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ପାୱିସି। ଅଥ ନଂ ରାଜପୁରିସା ନୀହରିତୁଂ ଆରଦ୍ଧା, ରାଜା ପନ ୱାରେସି।

ସୋ ଥୋକଂ ୱିସ୍ସମିତ୍ୱା ହେଟ୍ଠାସନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ଦେୱ, ତୁମ୍ହେ କୁକ୍କୁରେ ମାରାପେଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଆମ, ମାରାପେମହ’’ନ୍ତି । ‘‘କୋ ନେସଂ ଅପରାଧୋ ନରିନ୍ଦା’’ତି? ‘‘ରଥସ୍ସ ମେ ପରିୱାରଚମ୍ମଞ୍ଚ ନଦ୍ଧିଞ୍ଚ ଖାଦିଂସୂ’’ତି। ‘‘ଯେ ଖାଦିଂସୁ, ତେ ଜାନାଥା’’ତି? ‘‘ନ ଜାନାମା’’ତି। ‘‘‘ଇମେ ନାମ ଚମ୍ମଖାଦକଚୋରା’ତି ତଥତୋ ଅଜାନିତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠଦିଟ୍ଠଟ୍ଠାନେଯେୱ ମାରାପନଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ, ଦେୱା’’ତି। ‘‘ରଥଚମ୍ମସ୍ସ କୁକ୍କୁରେହି ଖାଦିତତ୍ତା ‘ଦିଟ୍ଠଦିଟ୍ଠେ ସବ୍ବେୱ ମାରେଥା’ତି ସୁନଖୱଧଂ ଆଣାପେସି’’ନ୍ତି। ‘‘କିଂ ପନ ୱୋ ମନୁସ୍ସା ସବ୍ବେୱ କୁକ୍କୁରେ ମାରେନ୍ତି, ଉଦାହୁ ମରଣଂ ଅଲଭନ୍ତାପି ଅତ୍ଥୀ’’ତି? ‘‘ଅତ୍ଥି, ଅମ୍ହାକଂ ଘରେ କୋଲେଯ୍ୟକା ମରଣଂ ନ ଲଭନ୍ତୀ’’ତି। ମହାରାଜ ଇଦାନେୱ ତୁମ୍ହେ ‘‘ରଥଚମ୍ମସ୍ସ କୁକ୍କୁରେହି ଖାଦିତତ୍ତା ‘ଦିଟ୍ଠଦିଟ୍ଠେ ସବ୍ବେୱ ମାରେଥା’ତି ସୁନଖୱଧଂ ଆଣାପେସି’’ନ୍ତି ଅୱୋଚୁତ୍ଥ, ଇଦାନି ପନ ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଘରେ କୋଲେଯ୍ୟକା ମରଣଂ ନ ଲଭନ୍ତୀ’’ତି ୱଦେଥ। ‘‘ନନୁ ଏୱଂ ସନ୍ତେ ତୁମ୍ହେ ଛନ୍ଦାଦିୱସେନ ଅଗତିଗମନଂ ଗଚ୍ଛଥ, ଅଗତିଗମନଞ୍ଚ ନାମ ନ ଯୁତ୍ତଂ, ନ ଚ ରାଜଧମ୍ମୋ, ରଞ୍ଞା ନାମ କାରଣଗୱେସକେନ ତୁଲାସଦିସେନ ଭୱିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଇଦାନି ଚ କୋଲେଯ୍ୟକା ମରଣଂ ନ ଲଭନ୍ତି, ଦୁବ୍ବଲସୁନଖାୱ ଲଭନ୍ତି, ଏୱଂ ସନ୍ତେ ନାଯଂ ସବ୍ବସୁନଖଘଚ୍ଚା, ଦୁବ୍ବଲଘାତିକା ନାମେସା’’ତି। ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ମଧୁରସ୍ସରଂ ନିଚ୍ଛାରେତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ଯଂ ତୁମ୍ହେ କରୋଥ, ନାଯଂ ଧମ୍ମୋ’’ତି ରଞ୍ଞୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୨୨।

‘‘ଯେ କୁକ୍କୁରା ରାଜକୁଲମ୍ହି ୱଦ୍ଧା, କୋଲେୟ୍ୟକା ୱଣ୍ଣବଲୂପପନ୍ନା;

ତେମେ ନ ୱଜ୍ଝା ମୟମସ୍ମ ୱଜ୍ଝା, ନାୟଂ ସଘଚ୍ଚା ଦୁବ୍ବଲଘାତିକାୟ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଯେ କୁକ୍କୁରାତି ଯେ ସୁନଖା। ଯଥା ହି ଧାରୁଣ୍ଣୋପି ପସ୍ସାୱୋ ‘‘ପୂତିମୁତ୍ତ’’ନ୍ତି, ତଦହୁଜାତୋପି ସିଙ୍ଗାଲୋ ‘‘ଜରସିଙ୍ଗାଲୋ’’ତି, କୋମଲାପି ଗଲୋଚିଲତା ‘‘ପୂତିଲତା’’ତି, ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋପି କାୟୋ ‘‘ପୂତିକାୟୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଏୱମେୱଂ ୱସ୍ସସତିକୋପି ସୁନଖୋ ‘‘କୁକ୍କୁରୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ମା ମହଲ୍ଲକା କାୟବଲୂପପନ୍ନାପି ତେ ‘‘କୁକ୍କୁରା’’ତ୍ୱେୱ ୱୁତ୍ତା। ୱଦ୍ଧାତି ୱଡ୍ଢିତା। କୋଲେୟ୍ୟକାତି ରାଜକୁଲେ ଜାତା ସମ୍ଭୂତା ସଂୱଡ୍ଢା। ୱଣ୍ଣବଲୂପପନ୍ନାତି ସରୀରୱଣ୍ଣେନ ଚେୱ କାୟବଲେନ ଚ ସମ୍ପନ୍ନା। ତେମେ ନ ୱଜ୍ଝାତି ତେ ଇମେ ସସ୍ସାମିକା ସାରକ୍ଖା ନ ୱଜ୍ଝା। ମୟମସ୍ମ ୱଜ୍ଝାତି ଅସ୍ସାମିକା ଅନାରକ୍ଖା ମୟଂ ୱଜ୍ଝା ନାମ ଜାତା। ନାୟଂ ସଘଚ୍ଚାତି ଏୱଂ ସନ୍ତେ ଅୟଂ ଅୱିସେସେନ ସଘଚ୍ଚା ନାମ ନ ହୋତି। ଦୁବ୍ବଲଘାତିକାୟନ୍ତି ଅୟଂ ପନ ଦୁବ୍ବଲାନଂୟେୱ ଘାତନତୋ ଦୁବ୍ବଲଘାତିକା ନାମ ହୋତି। ରାଜୂହି ନାମ ଚୋରା ନିଗ୍ଗଣ୍ହିତବ୍ବା, ନୋ ଅଚୋରା। ଇଧ ପନ ଚୋରାନଂ କିଞ୍ଚି ଭୟଂ ନତ୍ଥି, ଅଚୋରା ମରଣଂ ଲଭନ୍ତି। ଅହୋ ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ଅୟୁତ୍ତଂ ୱତ୍ତତି, ଅହୋ ଅଧମ୍ମୋ ୱତ୍ତତୀତି।

ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଆହ – ‘‘ଜାନାସି ତ୍ୱଂ, ପଣ୍ଡିତ, ଅସୁକେହି ନାମ ରଥଚମ୍ମଂ ଖାଦିତ’’ନ୍ତି? ‘‘ଆମ, ଜାନାମୀ’’ତି। ‘‘କେହି ଖାଦିତ’’ନ୍ତି? ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ଗେହେ ୱସନକେହି କୋଲେୟ୍ୟକସୁନଖେହୀ’’ତି। ‘‘କଥଂ ତେହି ଖାଦିତଭାୱୋ ଜାନିତବ୍ବୋ’’ତି? ‘‘ଅହଂ ତେହି ଖାଦିତଭାୱଂ ଦସ୍ସେସାମୀ’’ତି। ‘‘ଦସ୍ସେହି ପଣ୍ଡିତା’’ତି। ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ଘରେ କୋଲେୟ୍ୟକସୁନଖେ ଆହରାପେତ୍ୱା ଥୋକଂ ତକ୍କଞ୍ଚ ଦବ୍ବତିଣାନି ଚ ଆହରାପେଥା’’ତି। ରାଜା ତଥା ଅକାସି। ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ଇମାନି ତିଣାନି ତକ୍କେନ ମଦ୍ଦାପେତ୍ୱା ଏତେ ସୁନଖେ ପାୟେଥା’’ତି ଆହ। ରାଜା ତଥା କତ୍ୱା ପାୟାପେସି, ପୀତା ପୀତା ସୁନଖା ସଦ୍ଧିଂ ଚମ୍ମେହି ୱମିଂସୁ। ରାଜା ‘‘ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧସ୍ସ ବ୍ୟାକରଣଂ ୱିୟା’’ତି ତୁଟ୍ଠୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସେତଚ୍ଛତ୍ତେନ ପୂଜଂ ଅକାସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ଧମ୍ମଂ ଚର, ମହାରାଜ, ମାତାପିତୂସୁ ଖତ୍ତିୟା’’ତିଆଦୀହି (ଜା। ୨।୧୭।୩୯) ତେସକୁଣଜାତକେ ଆଗତାହି ଦସହି ଧମ୍ମଚରିୟଗାଥାହି ରଞ୍ଞୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୋହୀ’’ତି ରାଜାନଂ ପଞ୍ଚସୁ ସୀଲେସୁ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ରଞ୍ଞୋୱ ପଟିଅଦାସି।

ରାଜା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ଅଭୟଂ ଦତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବସୁନଖାନଂ ଅତ୍ତନୋ ଭୋଜନସଦିସମେୱ ନିଚ୍ଚଭତ୍ତଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଓୱାଦେ ଠିତୋ ଯାୱତାୟୁକଂ ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା କାଲଂ କତ୍ୱା ଦେୱଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। କୁକ୍କୁରୋୱାଦୋ ଦସ ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ପୱତ୍ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଯାୱତାୟୁକଂ ଠତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ଇଦାନେୱ ଞାତକାନଂ ଅତ୍ଥଂ ଚରତି, ପୁବ୍ବେପି ଚରିୟେୱା’’ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ଅୱସେସା ପରିସା ବୁଦ୍ଧପରିସା, କୁକ୍କୁରପଣ୍ଡିତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

କୁକ୍କୁରଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦୁତିୟା।

[୨୩] ୩। ଭୋଜାଜାନୀୟଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅପିପସ୍ସେନ ସେମାନୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଓସ୍ସଟ୍ଠୱୀରିୟଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତସ୍ମିଞ୍ହି ସମୟେ ସତ୍ଥା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଭିକ୍ଖୁ, ପୁବ୍ବେ ପଣ୍ଡିତା ଅନାୟତନେପି ୱୀରିୟଂ ଅକଂସୁ, ପହାରଂ ଲଦ୍ଧାପି ନେୱ ଓସ୍ସଜିଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଭୋଜାଜାନୀୟସିନ୍ଧୱକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ସବ୍ବାଲଙ୍କାରସମ୍ପନ୍ନୋ ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ମଙ୍ଗଲସ୍ସୋ ଅହୋସି। ସୋ ସତସହସ୍ସଗ୍ଘନିକାୟ ସୁୱଣ୍ଣପାତିୟଂୟେୱ ନାନଗ୍ଗରସସମ୍ପନ୍ନଂ ତିୱସ୍ସିକଗନ୍ଧସାଲିଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜତି, ଚାତୁଜ୍ଜାତିକଗନ୍ଧୂପଲିତ୍ତାୟମେୱ ଭୂମିୟଂ ତିଟ୍ଠତି, ତଂ ଠାନଂ ରତ୍ତକମ୍ବଲସାଣିପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଉପରି ସୁୱଣ୍ଣତାରକଖଚିତଚେଲୱିତାନଂ ସମୋସରିତଗନ୍ଧଦାମମାଲାଦାମଂ ଅୱିଜହିତଗନ୍ଧତେଲପଦୀପଂ ହୋତି। ବାରାଣସିରଜ୍ଜଂ ପନ ଅପତ୍ଥେନ୍ତା ରାଜାନୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ଏକଂ ସମୟଂ ସତ୍ତ ରାଜାନୋ ବାରାଣସିଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ରଜ୍ଜଂ ୱା ଦେତୁ, ଯୁଦ୍ଧଂ ୱା’’ତି ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ପଣ୍ଣଂ ପେସେସୁଂ। ରାଜା ଅମଚ୍ଚେ ସନ୍ନିପାତେତ୍ୱା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ‘‘ଇଦାନି କିଂ କରୋମ, ତାତା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଦେୱ, ତୁମ୍ହେହି ତାୱ ଆଦିତୋୱ ଯୁଦ୍ଧାୟ ନ ଗନ୍ତବ୍ବଂ, ଅସୁକଂ ନାମ ଅସ୍ସାରୋହଂ ପେସେତ୍ୱା ଯୁଦ୍ଧଂ କାରେଥ, ତସ୍ମିଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତେ ପଚ୍ଛା ଜାନିସ୍ସାମା’’ତି। ରାଜା ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ସକ୍ଖିସ୍ସସି, ତାତ, ସତ୍ତହି ରାଜୂହି ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଦ୍ଧଂ କାତୁ’’ନ୍ତି ଆହ। ‘‘ଦେୱ, ସଚେ ଭୋଜାଜାନୀୟସିନ୍ଧୱଂ ଲଭାମି, ତିଟ୍ଠନ୍ତୁ ସତ୍ତ ରାଜାନୋ, ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ରାଜୂହିପି ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଜ୍ଝିତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସାମୀ’’ତି।

‘‘ତାତ, ଭୋଜାଜାନୀଯସିନ୍ଧଵୋ ୱା ହୋତୁ ଅଞ୍ଞୋ ୱା, ଯଂ ଇଚ୍ଛସି, ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଯୁଦ୍ଧଂ କରୋହୀ’’ତି।

ସୋ ‘‘ସାଧୁ, ଦେୱା’’ତି ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପାସାଦା ଓରୁଯ୍ହ ଭୋଜାଜାନୀଯସିନ୍ଧଵଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ସୁୱମ୍ମିତଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ତନାପି ସବ୍ବସନ୍ନାହସନ୍ନଦ୍ଧୋ ଖଗ୍ଗଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ସିନ୍ଧଵପିଟ୍ଠିୱରଗତୋ ନଗରା ନିକ୍ଖମ୍ମ ୱିଜ୍ଜୁଲତା ୱିଯ ଚରମାନୋ ପଠମଂ ବଲକୋଟ୍ଟକଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକଂ ରାଜାନଂ ଜୀୱଗ୍ଗାହମେୱ ଗହେତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନଗରେ ବଲସ୍ସ ନିଯ୍ୟାଦେତ୍ୱା ପୁନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦୁତିଯଂ ବଲକୋଟ୍ଟକଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ତଥା ତତିଯନ୍ତି ଏୱଂ ପଞ୍ଚ ରାଜାନୋ ଜୀୱଗ୍ଗାହଂ ଗହେତ୍ୱା ଛଟ୍ଠଂ ବଲକୋଟ୍ଟକଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଛଟ୍ଠସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଗହିତକାଲେ ଭୋଜାଜାନୀଯୋ ପହାରଂ ଲଭତି, ଲୋହିତଂ ପଗ୍ଘରତି, ୱେଦନା ବଲୱତିଯୋ ୱତ୍ତନ୍ତି। ଅସ୍ସାରୋହୋ ତସ୍ସ ପହଟଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଭୋଜାଜାନୀଯସିନ୍ଧଵଂ ରାଜଦ୍ୱାରେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ସନ୍ନାହଂ ସିଥିଲଂ କତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଅସ୍ସଂ ସନ୍ନଯ୍ହିତୁଂ ଆରଦ୍ଧୋ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ମହାଫାସୁକପସ୍ସେନ ନିପନ୍ନୋୱ ଅକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମିଲେତ୍ୱା ଅସ୍ସାରୋହଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ଅଞ୍ଞଂ ଅସ୍ସଂ ସନ୍ନଯ୍ହତି, ଅଯଞ୍ଚ ଅସ୍ସୋ ସତ୍ତମଂ ବଲକୋଟ୍ଟକଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ସତ୍ତମଂ ରାଜାନଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସତି, ମଯା କତକମ୍ମଞ୍ଚ ନସ୍ସିସ୍ସତି, ଅପ୍ପଟିସମୋ ଅସ୍ସାରୋହୋପି ନସ୍ସିସ୍ସତି, ରାଜାପି ପରହତ୍ଥଂ ଗମିସ୍ସତି, ଠପେତ୍ୱା ମଂ ଅଞ୍ଞୋ ଅସ୍ସୋ ସତ୍ତମଂ ବଲକୋଟ୍ଟକଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ସତ୍ତମଂ ରାଜାନଂ ଗହେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥୀ’’ତି ନିପନ୍ନକୋୱ ଅସ୍ସାରୋହଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ସମ୍ମ ଅସ୍ସାରୋହ, ସତ୍ତମଂ ବଲକୋଟ୍ଟକଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ସତ୍ତମଂ ରାଜାନଂ ଗହେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ଠପେତ୍ୱା ମଂ ଅଞ୍ଞୋ ଅସ୍ସୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ନାହଂ ମଯା କତକମ୍ମଂ ନାସେସ୍ସାମି, ମମଞ୍ଞେୱ ଉଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ସନ୍ନଯ୍ହାହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୨୩।

‘‘ଅପି ପସ୍ସେନ ସେମାନୋ, ସଲ୍ଲେଭି ସଲ୍ଲଲୀକତୋ;

ସେଯ୍ୟୋୱ ୱଳୱା ଭୋଜ୍ଝୋ, ଯୁଞ୍ଜ ମଞ୍ଞେୱ ସାରଥୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅପି ପସ୍ସେନ ସେମାନୋତି ଏକେନ ପସ୍ସେନ ସଯମାନକୋପି। ସଲ୍ଲେଭି ସଲ୍ଲଲୀକତୋତି ସଲ୍ଲେହି ୱିଦ୍ଧୋପି ସମାନୋ। ସେଯ୍ୟୋୱ ୱଳୱା ଭୋଜ୍ଝୋତି ୱଳୱାତି ସିନ୍ଧଵକୁଲେସୁ ଅଜାତୋ ଖଲୁଙ୍କସ୍ସୋ। ଭୋଜ୍ଝୋତି ଭୋଜାଜାନୀଯସିନ୍ଧଵୋ। ଇତି ଏତସ୍ମା ୱଳୱା ସଲ୍ଲେହି ୱିଦ୍ଧୋପି ଭୋଜାଜାନୀଯସିନ୍ଧଵୋୱ ସେଯ୍ୟୋ ୱରୋ ଉତ୍ତମୋ। ଯୁଞ୍ଜ ମଞ୍ଞେୱ ସାରଥୀତି ଯସ୍ମା ଏୱ ଗତୋପି ଅହମେୱ ସେଯ୍ୟୋ, ତସ୍ମା ମମଞ୍ଞେୱ ଯୋଜେହି, ମଂ ୱମ୍ମେହୀତି ୱଦତି।

ଅସ୍ସାରୋହୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଉଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ୱଣଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ସୁସନ୍ନଦ୍ଧଂ ସନ୍ନଯ୍ହିତ୍ୱା ତସ୍ସ ପିଟ୍ଠିଯଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସତ୍ତମଂ ବଲକୋଟ୍ଟକଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ସତ୍ତମଂ ରାଜାନଂ ଜୀୱଗ୍ଗାହଂ ଗହେତ୍ୱା ରାଜବଲସ୍ସ ନିଯ୍ୟାଦେସି, ବୋଧିସତ୍ତମ୍ପି ରାଜଦ୍ୱାରଂ ଆନଯିଂସୁ। ରାଜା ତସ୍ସ ଦସ୍ସନତ୍ଥାଯ ନିକ୍ଖମି। ମହାସତ୍ତୋ ରାଜାନଂ ଆହ – ‘‘ମହାରାଜ, ସତ୍ତ ରାଜାନୋ ମା ଘାତଯିତ୍ଥ, ସପଥଂ କାରେତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେଥ, ମଯ୍ହଞ୍ଚ ଅସ୍ସାରୋହସ୍ସ ଚ ଦାତବ୍ବଂ ଯସଂ ଅସ୍ସାରୋହସ୍ସେୱ ଦେଥ , ସତ୍ତ ରାଜାନୋ ଗହେତ୍ୱା ଦିନ୍ନଯୋଧଂ ନାମ ନାସେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ତୁମ୍ହେପି ଦାନଂ ଦେଥ, ସୀଲଂ ରକ୍ଖଥ, ଧମ୍ମେନ ସମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେଥା’’ତି। ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତେନ ରଞ୍ଞୋ ଓୱାଦେ ଦିନ୍ନେ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ନାହଂ ମୋଚଯିଂସୁ, ସୋ ସନ୍ନାହେ ମୁତ୍ତମତ୍ତେଯେୱ ନିରୁଜ୍ଝି। ରାଜା ତସ୍ସ ସରୀରକିଚ୍ଚଂ କାରେତ୍ୱା ଅସ୍ସାରୋହସ୍ସ ମହନ୍ତଂ ଯସଂ ଦତ୍ୱା ସତ୍ତ ରାଜାନୋ ପୁନ ଅତ୍ତନୋ ଅଦୁବ୍ଭାଯ ସପଥଂ କାରେତ୍ୱା ସକସକଟ୍ଠାନାନି ପେସେତ୍ୱା ଧମ୍ମେନ ସମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେତ୍ୱା ଜୀୱିତପରିଯୋସାନେ ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ‘‘ଏୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ପୁବ୍ବେ ପଣ୍ଡିତା ଅନାଯତନେପି ୱୀରିଯଂ ଅକଂସୁ, ଏୱରୂପଂ ପହାରଂ ଲଦ୍ଧାପି ନ ଓସ୍ସଜିଂସୁ, ତ୍ୱଂ ପନ ଏୱରୂପେ ନିଯ୍ୟାନିକସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା କସ୍ମା ୱୀରିଯଂ ଓସ୍ସଜସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ଓସ୍ସଟ୍ଠୱୀରିଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅରହତ୍ତଫଲେ ପତିଟ୍ଠାସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ଅସ୍ସାରୋହୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ଭୋଜାଜାନୀଯସିନ୍ଧଵୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଭୋଜାଜାନୀଯଜାତକୱଣ୍ଣନା ତତିଯା।

[୨୪] ୪। ଆଜଞ୍ଞଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯଦାଯଦାତି ଇଦମ୍ପି ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଓସ୍ସଟ୍ଠୱୀରିଯମେୱ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଂ ପନ ଭିକ୍ଖୁଂ ସତ୍ଥା ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଭିକ୍ଖୁ ପୁବ୍ବେ ପଣ୍ଡିତା

ଅନାଯତନେପି ଲଦ୍ଧପ୍ପହାରାପି ହୁତ୍ୱା ୱୀରିଯଂ ଅକଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ପୁରିମନଯେନେୱ ସତ୍ତ ରାଜାନୋ ନଗରଂ ପରିୱାରଯିଂସୁ। ଅଥେକୋ ରଥିକଯୋଧୋ ଦ୍ୱେ ଭାତିକସିନ୍ଧୱେ ରଥେ ଯୋଜେତ୍ୱା ନଗରା ନିକ୍ଖମ୍ମ ଛ ବଲକୋଟ୍ଟକେ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଛ ରାଜାନୋ ଅଗ୍ଗହେସି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଜେଟ୍ଠକଅସ୍ସୋ ପହାରଂ ଲଭି। ରଥିକୋ ରଥଂ ପେସେନ୍ତୋ ରାଜଦ୍ୱାରଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଜେଟ୍ଠଭାତିକଂ ରଥା ମୋଚେତ୍ୱା ସନ୍ନାହଂ ସିଥିଲଂ କତ୍ୱା ଏକେନେୱ ପସ୍ସେନ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଅସ୍ସଂ ସନ୍ନଯ୍ହିତୁଂ ଆରଦ୍ଧୋ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ପୁରିମନଯେନେୱ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ରଥିକଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ନିପନ୍ନକୋୱ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୨୪।

‘‘ଯଦା ଯଦା ଯତ୍ଥ ଯଦା, ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ଯଦା ଯଦା;

ଆଜଞ୍ଞୋ କୁରୁତେ ୱେଗଂ, ହାଯନ୍ତି ତତ୍ଥ ୱାଳୱା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯଦା ଯଦାତି ପୁବ୍ବଣ୍ହାଦୀସୁ ଯସ୍ମିଂ ଯସ୍ମିଂ କାଲେ। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ ମଗ୍ଗେ ୱା ସଙ୍ଗାମସୀସେ ୱା। ଯଦାତି ଯସ୍ମିଂ ଖଣେ। ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥାତି ସତ୍ତନ୍ନଂ ବଲକୋଟ୍ଟକାନଂ ୱସେନ ବହୂସୁ ଯୁଦ୍ଧମଣ୍ଡଲେସୁ। ଯଦା ଯଦାତି ଯସ୍ମିଂ ଯସ୍ମିଂ କାଲେ ପହାରଂ ଲଦ୍ଧକାଲେ ୱା ଅଲଦ୍ଧକାଲେ ୱା। ଆଜଞ୍ଞୋ କୁରୁତେ ୱେଗନ୍ତି ସାରଥିସ୍ସ ଚିତ୍ତରୁଚିତଂ କାରଣଂ ଆଜାନନସଭାୱୋ ଆଜଞ୍ଞୋ ୱରସିନ୍ଧୱୋ ୱେଗଂ କରୋତି ୱାଯମତି ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି। ହାଯନ୍ତି ତତ୍ଥ ୱାଳୱାତି ତସ୍ମିଂ ୱେଗେ କରିଯମାନେ ଇତରେ ୱଳୱସଙ୍ଖାତା ଖଳୁଙ୍କସ୍ସା ହାଯନ୍ତି ପରିହାଯନ୍ତି, ତସ୍ମା ଇମସ୍ମିଂ ରଥେ ମଂଯେୱ ଯୋଜେହୀତି ଆହ।

ସାରଥି ବୋଧିସତ୍ତଂ ଉଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ରଥେ ଯୋଜେତ୍ୱା ସତ୍ତମଂ ବଲକୋଟ୍ଟକଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ସତ୍ତମଂ ରାଜାନଂ ଆଦାଯ ରଥଂ ପେସେନ୍ତୋ ରାଜଦ୍ୱାରଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସିନ୍ଧୱଂ ମୋଚେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏକେନ ପସ୍ସେନ ନିପନ୍ନୋ ପୁରିମନଯେନେୱ ରଞ୍ଞୋ ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ନିରୁଜ୍ଝି। ରାଜା ତସ୍ସ ସରୀରକିଚ୍ଚଂ କାରେତ୍ୱା ସାରଥିସ୍ସ ସମ୍ମାନଂ କତ୍ୱା ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାସି। ସତ୍ଥା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି ‘‘ତଦା ରାଜା ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ଅହୋସି, ଅସ୍ସୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ’’ତି।

ଆଜଞ୍ଞଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା।

[୨୫] ୫। ତିତ୍ଥଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞେହିତିତ୍ଥେହୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଧମ୍ମସେନାପତିସ୍ସ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକଂ ଏକଂ ସୁୱଣ୍ଣକାରପୁବ୍ବକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଆସଯାନୁସଯଞ୍ଞାଣଞ୍ହି ବୁଦ୍ଧାନଂଯେୱ ହୋତି, ନ ଅଞ୍ଞେସଂ। ତସ୍ମା ଧମ୍ମସେନାପତି ଅତ୍ତନୋ ଆସଯାନୁସଯଞ୍ଞାଣସ୍ସ ନତ୍ଥିତାଯ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକସ୍ସ ଆସଯାନୁସଯଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ଅସୁଭକମ୍ମଟ୍ଠାନମେୱ କଥେସି, ତସ୍ସ ତଂ ନ ସପ୍ପାଯମହୋସି। କସ୍ମା? ସୋ କିର ପଟିପାଟିଯା ପଞ୍ଚ ଜାତିସତାନି ସୁୱଣ୍ଣକାରଗେହେଯେୱ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି, ଅଥସ୍ସ ଦୀଘରତ୍ତଂ ପରିସୁଦ୍ଧସୁୱଣ୍ଣଦସ୍ସନୱସେନ ପରିଚିତତ୍ତା ଅସୁଭଂ ନ ସପ୍ପାଯମହୋସି। ସୋ ତତ୍ଥ ନିମିତ୍ତମତ୍ତମ୍ପି ଉପ୍ପାଦେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ଖେପେସି।

ଧମ୍ମସେନାପତି ଅତ୍ତନୋ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକସ୍ସ ଅରହତ୍ତଂ ଦାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ‘‘ଅଦ୍ଧା ଅଯଂ ବୁଦ୍ଧୱେନେଯ୍ୟୋ ଭୱିସ୍ସତି, ତଥାଗତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ନେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପାତୋୱ ତଂ ଆଦାଯ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ସତ୍ଥା ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆଦାଯ ଆଗତୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଇମସ୍ସ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅଦାସିଂ, ଅଯଂ ପନ ଚତୂହି ମାସେହି ନିମିତ୍ତମତ୍ତମ୍ପି ନ ଉପ୍ପାଦେସି, ସ୍ୱାହଂ ‘ବୁଦ୍ଧୱେନେଯ୍ୟୋ ଏସୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତୁମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକଂ ଆଦାଯ ଆଗତୋ’’ତି। ‘‘ସାରିପୁତ୍ତ, କତରଂ ପନ ତେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକସ୍ସ ଦିନ୍ନ’’ନ୍ତି? ‘‘ଅସୁଭକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଭଗୱା’’ତି। ‘‘ସାରିପୁତ୍ତ, ନତ୍ଥି ତୱ ସନ୍ତାନେ ଆସଯାନୁସଯଞ୍ଞାଣଂ, ଗଚ୍ଛ, ତ୍ୱଂ ସାଯନ୍ହସମଯେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତୱ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକଂ ଆଦାଯ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାସୀ’’ତି। ଏୱଂ ସତ୍ଥା ଥେରଂ ଉଯ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ମନାପଂ ଚୀୱରଞ୍ଚ ନିୱାସନଞ୍ଚ ଦାପେତ୍ୱା ତଂ ଆଦାଯ ଗାମଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିସିତ୍ୱା ପଣୀତଂ ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯଂ ଦାପେତ୍ୱା ମହାଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱାରୋ ପୁନ ୱିହାରଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଗନ୍ଧକୁଟିଯଂ ଦିୱସଭାଗଂ ଖେପେତ୍ୱା ସାଯନ୍ହସମଯେ ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଗହେତ୍ୱା ୱିହାରଚାରିକଂ

ଚରମାନୋ ଅମ୍ବଓନେ ଏକଂ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ମାପେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ମହନ୍ତଂ ପଦୁମିନିଗଚ୍ଛଂ, ତତ୍ରାପି ଚ ମହନ୍ତଂ ଏକଂ ପଦୁମପୁପ୍ଫଂ ମାପେତ୍ୱା ‘‘ଭିକ୍ଖୁ ଇମଂ ପୁପ୍ଫଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ନିସୀଦା’’ତି ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ପାୱିସି।

ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତଂ ପୁପ୍ଫଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଓଲୋକେତି। ଭଗୱା ତଂ ପୁପ୍ଫଂ ଜରଂ ପାପେସି, ତଂ ତସ୍ସ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସେୱ ଜରଂ ପତ୍ୱା ୱିୱଣ୍ଣଂ ଅହୋସି। ଅଥସ୍ସ ପରିଯନ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପତ୍ତାନି ପତନ୍ତାନି ମୁହୁତ୍ତେନ ସବ୍ବାନି ପତିଂସୁ। ତତୋ କିଞ୍ଜକ୍ଖଂ ପତି, କଣ୍ଣିକାୱ ଅୱସିସ୍ସି। ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଇଦଂ ପଦୁମପୁପ୍ଫଂ ଇଦାନେୱ ଅଭିରୂପଂ ଅହୋସି ଦସ୍ସନୀଯଂ, ଅଥସ୍ସ ୱଣ୍ଣୋ ପରିଣତୋ, ପତ୍ତାନି ଚ କିଞ୍ଜକ୍ଖଞ୍ଚ ପତିତଂ, କଣ୍ଣିକାମତ୍ତମେୱ ଅୱସିଟ୍ଠଂ, ଏୱରୂପସ୍ସ ନାମ ପଦୁମସ୍ସ ଜରା ପତ୍ତା, ମଯ୍ହଂ ସରୀରସ୍ସ କିଂ ନ ପାପୁଣିସ୍ସତି, ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା’’ତି ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେସି। ସତ୍ଥା ‘‘ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ୱିପସ୍ସନଂ ଆରୁଳ୍ହ’’ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ଗନ୍ଧକୁଟିଯଂ ନିସିନ୍ନୋୱ ଓଭାସଂ ଫରିତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ଉଚ୍ଛିନ୍ଦ ସିନେହମତ୍ତନୋ, କୁମୁଦଂ ସାରଦିକଂୱ ପାଣିନା;

ସନ୍ତିମଗ୍ଗମେୱ ବ୍ରୂହଯ, ନିବ୍ବାନଂ ସୁଗତେନ ଦେସିତ’’ନ୍ତି। (ଧ। ପ। ୨୮୫);

ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଗାଥାପରିଯୋସାନେ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ‘‘ମୁତ୍ତୋ ୱତମ୍ହି ସବ୍ବଭୱେହୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା –

‘‘ସୋ ୱୁତ୍ଥୱାସୋ ପରିପୁଣ୍ଣମାନସୋ, ଖୀଣାସୱୋ ଅନ୍ତିମଦେହଧାରୀ;

ୱିସୁଦ୍ଧସୀଲୋ ସୁସମାହିତିନ୍ଦ୍ରିଯୋ, ଚନ୍ଦୋ ଯଥା ରାହୁମୁଖା ପମୁତ୍ତୋ।

‘‘ସମୋତତଂ ମୋହମହନ୍ଧକାରଂ, ୱିନୋଦଯିଂ ସବ୍ବମଲଂ ଅସେସଂ;

ଆଲୋକପଜ୍ଜୋତକରୋ ପଭଙ୍କରୋ, ସହସ୍ସରଂସୀ ୱିଯ ଭାଣୁମା ନଭେ’’ତି। –

ଆଦୀହି ଗାଥାହି ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି। ଉଦାନେତ୍ୱା ଚ ପନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦି। ଥେରୋପି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଗମାସି। ଅଯଂ ପୱତ୍ତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅନ୍ତରେ ପାକଟା ଜାତା। ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ ଦସବଲସ୍ସ ଗୁଣେ ୱଣ୍ଣଯମାନା ନିସୀଦିଂସୁ – ‘‘ଆୱୁସୋ, ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ ଆସଯାନୁସଯଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଅଭାୱେନ ଅତ୍ତନୋ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକସ୍ସ ଆସଯଂ ନ ଜାନାତି, ସତ୍ଥା ପନ ଞତ୍ୱା ଏକଦିୱସେନେୱ ତସ୍ସ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ଅଦାସି, ଅହୋ ବୁଦ୍ଧା ନାମ ମହାନୁଭାୱା’’ତି।

ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ନ ଭଗୱା ଅଞ୍ଞାଯ କଥାଯ, ତୁମ୍ହାକଞ୍ଞେୱ ପନ ଧମ୍ମସେନାପତିନୋ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକସ୍ସ ଆସଯାନୁସଯଞ୍ଞାଣକଥାଯା’’ତି। ସତ୍ଥା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତଂ ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ସ୍ୱାହଂ ଏତରହି ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ତସ୍ସ ଆସଯଂ ଜାନାମି, ପୁବ୍ବେପାହଂ ତସ୍ସ ଆସଯଂ ଜାନାମିଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ରାଜାନଂ ଅତ୍ଥେ ଚ ଧମ୍ମେ ଚ ଅନୁସାସତି। ତଦା ରଞ୍ଞୋ ମଙ୍ଗଲଅସ୍ସନ୍ହାନତିତ୍ଥେ ଅଞ୍ଞତରଂ ୱଳୱଂ ଖଳୁଙ୍କସ୍ସଂ ନ୍ହାପେସୁଂ। ମଙ୍ଗଲସ୍ସୋ ୱଳୱେନ ନ୍ହାନତିତ୍ଥଂ ଓତାରିଯମାନୋ ଜିଗୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଓତରିତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛି। ଅସ୍ସଗୋପକୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି ‘‘ଦେୱ, ମଙ୍ଗଲସ୍ସୋ ତିତ୍ଥଂ ଓତରିତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛତୀ’’ତି। ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତଂ ପେସେସି – ‘‘ଗଚ୍ଛ, ପଣ୍ଡିତ, ଜାନାହି କେନ କାରଣେନ ଅସ୍ସୋ ତିତ୍ଥଂ ଓତାରିଯମାନୋ ନ ଓତରତୀ’’ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ସାଧୁ, ଦେୱା’’ତି ନଦୀତୀରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅସ୍ସଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ନିରୋଗଭାୱମସ୍ସ ଞତ୍ୱା ‘‘କେନ ନୁ ଖୋ କାରଣେନ ଅଯଂ ଇମଂ ତିତ୍ଥଂ ନ ଓତରତୀ’’ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ ‘‘ପଠମତରଂ ଏତ୍ଥ ଅଞ୍ଞୋ ନ୍ହାପିତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ତେନେସ ଜିଗୁଚ୍ଛମାନୋ ତିତ୍ଥଂ ନ ଓତରତି ମଞ୍ଞେ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅସ୍ସଗୋପକେ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ଅମ୍ଭୋ, ଇମସ୍ମିଂ ତିତ୍ଥେ କଂ ପଠମଂ ନ୍ହାପଯିତ୍ଥା’’ତି? ‘‘ଅଞ୍ଞତରଂ ୱଳୱସ୍ସଂ, ସାମୀ’’ତି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ଏସ ଅତ୍ତନୋ ସିନ୍ଧୱତାଯ ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଏତ୍ଥ ନ୍ହାଯିତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛତି, ଇମଂ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥେ ନ୍ହାପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ତସ୍ସ ଆସଯଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଭୋ ଅସ୍ସଗୋପକ, ସପ୍ପିମଧୁଫାଣିତାଦିଭିସଙ୍ଖତପାଯାସମ୍ପି ତାୱ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ତିତ୍ତି ହୋତି। ଅଯଂ ଅସ୍ସୋ ବହୂ ୱାରେ ଇଧ ତିତ୍ଥେ ନ୍ହାତୋ, ଅଞ୍ଞମ୍ପି ତାୱ ନଂ ତିତ୍ଥଂ ଓତାରେତ୍ୱା ନ୍ହାପେଥ ଚ ପାଯେଥ ଚା’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୨୫।

‘‘ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞେହି ତିତ୍ଥେହି, ଅସ୍ସଂ ପାଯେହି ସାରଥି;

ଅଚ୍ଚାସନସ୍ସ ପୁରିସୋ, ପାଯାସସ୍ସପି ତପ୍ପତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞେହୀତି ଅଞ୍ଞେହି ଅଞ୍ଞେହି। ପାଯେହୀତି ଦେସନାସୀସମେତଂ, ନ୍ହାପେହି ଚ ପାଯେହି ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଚ୍ଚାସନସ୍ସାତି କରଣତ୍ଥେ ସାମିଵଚନଂ , ଅତିଅସନେନ ଅତିଭୁତ୍ତେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ପାଯାସସ୍ସପି ତପ୍ପତୀତି ସପ୍ପିଆଦୀହି ଅଭିସଙ୍ଖତେନ ମଧୁରପାଯାସେନ ତପ୍ପତି ତିତ୍ତୋ ହୋତି, ଧାତୋ ସୁହିତୋ ନ ପୁନ ଭୁଞ୍ଜିତୁକାମତଂ ଆପଜ୍ଜତି। ତସ୍ମା ଅଯମ୍ପି ଅସ୍ସୋ ଇମସ୍ମିଂ ତିତ୍ଥେ ନିବଦ୍ଧଂ ନ୍ହାନେନ ପରିଯତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନୋ ଭଵିସ୍ସତି, ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ନଂ ନ୍ହାପେଥାତି।

ତେ ତସ୍ସ ଵଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଅସ୍ସଂ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥଂ ଓତାରେତ୍ୱା ପାଯିଂସୁ ଚେଵ ନ୍ହାପଯିଂସୁ ଚ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅସ୍ସସ୍ସ ପାନୀଯଂ ପିଵିତ୍ୱା ନ୍ହାନକାଲେ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ରାଜା ‘‘କିଂ, ତାତ, ଅସ୍ସୋ ନ୍ହାତୋ ଚ ପୀତୋ ଚା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଆମ, ଦେଵା’’ତି। ‘‘ପଠମଂ କିଂ କାରଣା ନ ଇଚ୍ଛତୀ’’ତି? ‘‘ଇମିନା ନାମ କାରଣେନା’’ତି ସବ୍ବଂ ଆଚିକ୍ଖି। ରାଜା ‘‘ଏଵରୂପସ୍ସ ତିରଚ୍ଛାନସ୍ସାପି ନାମ ଆସଯଂ ଜାନାତି, ଅହୋ ପଣ୍ଡିତୋ’’ତି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ମହନ୍ତଂ ଯସଂ ଦତ୍ୱା ଜୀଵିତପରିଯୋସାନେ ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଯଥାକମ୍ମମେଵ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅହଂ ଏତସ୍ସ ଇଦାନେଵ ଆସଯଂ ଜାନାମି, ପୁବ୍ବେପି ଜାନାମିଯେଵା’’ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ମଙ୍ଗଲଅସ୍ସୋ ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ, ପଣ୍ଡିତାମଚ୍ଚୋ ପନ ଅହମେଵ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ତିତ୍ଥଜାତକଵଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

[୨୬] ୬। ମହିଳାମୁଖଜାତକଵଣ୍ଣନା

ପୁରାଣଚୋରାନ ଵଚୋ ନିସମ୍ମାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଵେଳୁଵନେ ଵିହରନ୍ତୋ ଦେଵଦତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଦେଵଦତ୍ତୋ ଅଜାତସତ୍ତୁକୁମାରଂ ପସାଦେତ୍ୱା ଲାଭସକ୍କାରଂ ନିପ୍ଫାଦେସି। ଅଜାତସତ୍ତୁକୁମାରୋ ଦେଵଦତ୍ତସ୍ସ ଗଯାସୀସେ ଵିହାରଂ କାରେତ୍ୱା ନାନଗ୍ଗରସେହି ତିଵସ୍ସିକଗନ୍ଧସାଲିଭୋଜନସ୍ସ ଦିଵସେ ଦିଵସେ ପଞ୍ଚ ଥାଲିପାକସତାନି ଅଭିହରି। ଲାଭସକ୍କାରଂ ନିସ୍ସାଯ ଦେଵଦତ୍ତସ୍ସ ପରିଵାରୋ ମହନ୍ତୋ ଜାତୋ, ଦେଵଦତ୍ତୋ ପରିଵାରେନ ସଦ୍ଧିଂ ଵିହାରେଯେଵ ହୋତି। ତେନ ସମଯେନ ରାଜଗହଵାସିକା ଦ୍ୱେ ସହାଯା। ତେସୁ ଏକୋ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତୋ, ଏକୋ ଦେଵଦତ୍ତସ୍ସ। ତେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଠାନେପି ପସ୍ସନ୍ତି, ଵିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱାପି ପସ୍ସନ୍ତିଯେଵ।

ଅଥେକଦିଵସଂ ଦେଵଦତ୍ତସ୍ସ ନିସ୍ସିତକୋ ଇତରଂ ଆହ – ‘‘ଆଵୁସୋ, କିଂ ତ୍ୱଂ ଦେଵସିକଂ ସେଦେହି ମୁଚ୍ଚମାନେହି ପିଣ୍ଡାଯ ଚରସି, ଦେଵଦତ୍ତୋ ଗଯାସୀସଵିହାରେ ନିସୀଦିତ୍ୱାଵ ନାନଗ୍ଗରସେହି ସୁଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜତି, ଏଵରୂପୋ ଉପାଯୋ ନତ୍ଥି, କିଂ ତ୍ୱଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୋସି, କିଂ ତେ ପାତୋଵ ଗଯାସୀସଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସଉତ୍ତରିଭଙ୍ଗଂ ଯାଗୁଂ ପିଵିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାରସଵିଧଂ ଖଜ୍ଜକଂ ଖାଦିତ୍ୱା ନାନଗ୍ଗରସେହି ସୁଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ନ ଵଟ୍ଟତୀ’’ତି? ସୋ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଵୁଚ୍ଚମାନୋ ଗନ୍ତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଗଯାସୀସଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା କାଲସ୍ସେଵ ଵେଳୁଵନଂ ଆଗଚ୍ଛତି। ସୋ ସବ୍ବକାଲଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ‘‘ଗଯାସୀସଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦେଵଦତ୍ତସ୍ସ ପଟ୍ଠପିତଂ ଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜତୀ’’ତି ନ ଚିରସ୍ସେଵ ପାକଟୋ ଜାତୋ । ଅଥ ନଂ ସହାଯା ପୁଚ୍ଛିଂସୁ ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର, ତ୍ୱଂ ଆଵୁସୋ, ଦେଵଦତ୍ତସ୍ସ ପଟ୍ଠପିତଂ ଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜସୀ’’ତି। ‘‘କୋ ଏଵମାହା’’ତି? ‘‘ଅସୁକୋ ଚ ଅସୁକୋ ଚା’’ତି। ‘‘ସଚ୍ଚଂ ଅହଂ ଆଵୁସୋ ଗଯାସୀସଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜାମି, ନ ପନ ମେ ଦେଵଦତ୍ତୋ ଭତ୍ତଂ ଦେତି, ଅଞ୍ଞେ ମନୁସ୍ସା ଦେନ୍ତୀ’’ତି। ‘‘ଆଵୁସୋ, ଦେଵଦତ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧାନଂ ପଟିକଣ୍ଟକୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ ଅଜାତସତ୍ତୁଂ ପସାଦେତ୍ୱା ଅଧମ୍ମେନ ଅତ୍ତନୋ ଲାଭସକ୍କାରଂ ଉପ୍ପାଦେସି, ତ୍ୱଂ ଏଵରୂପେ ନିଯ୍ୟାନିକେ ବୁଦ୍ଧସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଦେଵଦତ୍ତସ୍ସ ଅଧମ୍ମେନ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜସି, ଏହି ତଂ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ନେସ୍ସାମା’’ତି ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆଦାଯ ଧମ୍ମସଭଂ ଆଗମିଂସୁ।

ସତ୍ଥା ଦିସ୍ୱାଵ ‘‘କିଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଅନିଚ୍ଛନ୍ତଞ୍ଞେଵ ଆଦାଯ ଆଗତତ୍ଥା’’ତି? ‘‘ଆମ ଭନ୍ତେ, ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୁ ତୁମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଦେଵଦତ୍ତସ୍ସ ଅଧମ୍ମେନ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜତୀ’’ତି। ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଦେଵଦତ୍ତସ୍ସ ଅଧମ୍ମେନ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜସୀ’’ତି? ‘‘ନ ଭନ୍ତେ, ଦେଵଦତ୍ତୋ ମଯ୍ହଂ ଦେତି, ଅଞ୍ଞେ ମନୁସ୍ସା ଦେନ୍ତି, ତମହଂ ଭୁଞ୍ଜାମୀ’’ତି। ସତ୍ଥା ‘‘ମା ଭିକ୍ଖୁ ଏତ୍ଥ ପରିହାରଂ କରି, ଦେଵଦତ୍ତୋ ଅନାଚାରୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ, କଥଞ୍ହି ନାମ ତ୍ୱଂ ଇଧ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ମମ ସାସନଂ ଭଜନ୍ତୋଯେଵ ଦେଵଦତ୍ତସ୍ସ ଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜସି, ନିଚ୍ଚକାଲମ୍ପି ଭଜନସୀଲକୋଵ ତ୍ୱଂ

ଦିଟ୍ଠଦିଟ୍ଠେଯେୱ ଭଜସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅମଚ୍ଚୋ ଅହୋସି। ତଦା ରଞ୍ଞୋ ମହିଳାମୁଖୋ ନାମ ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥୀ ଅହୋସି ସୀଲୱା ଆଚାରସମ୍ପନ୍ନୋ, ନ କଞ୍ଚି ୱିହେଠେତି। ଅଥେକଦିୱସଂ ତସ୍ସ ସାଲାଯ ସମୀପେ ରତ୍ତିଭାଗସମନନ୍ତରେ ଚୋରା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ନିସିନ୍ନା ଚୋରମନ୍ତଂ ମନ୍ତଯିଂସୁ ‘‘ଏୱଂ ଉମ୍ମଙ୍ଗୋ ଭିନ୍ଦିତବ୍ବୋ, ଏୱଂ ସନ୍ଧିଚ୍ଛେଦକମ୍ମଂ କତ୍ତବ୍ବଂ, ଉମ୍ମଙ୍ଗଞ୍ଚ ସନ୍ଧିଚ୍ଛେଦଞ୍ଚ ମଗ୍ଗସଦିସଂ ତିତ୍ଥସଦିସଂ ନିଜ୍ଜଟଂ ନିଗ୍ଗୁମ୍ବଂ କତ୍ୱା ଭଣ୍ଡଂ ହରିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ହରନ୍ତେନ ମାରେତ୍ୱାୱ ହରିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ଉଟ୍ଠାତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନ ଭୱିସ୍ସତି, ଚୋରେନ ଚ ନାମ ସୀଲାଚାରଯୁତ୍ତେନ ନ ଭୱିତବ୍ବଂ, କକ୍ଖଳେନ ଫରୁସେନ ସାହସିକେନ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ଏୱଂ ମନ୍ତେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେତ୍ୱା ଅଗମଂସୁ। ଏତେନେୱ ଉପାଯେନ ପୁନଦିୱସେପି ପୁନଦିୱସେପୀତି ବହୂ ଦିୱସେ ତତ୍ଥ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମନ୍ତଯିଂସୁ। ସୋ ତେସଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ତେ ମଂ ସିକ୍ଖାପେନ୍ତୀ’’ତି ସଞ୍ଞାଯ ‘‘ଇଦାନି ମଯା କକ୍ଖଳେନ ଫରୁସେନ ସାହସିକେନ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ତଥାରୂପୋୱ ଅହୋସି। ପାତୋୱ ଆଗତଂ ହତ୍ଥିଗୋପକଂ ସୋଣ୍ଡାଯ ଗହେତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ପୋଥେତ୍ୱା ମାରେସି। ଅପରମ୍ପି ତଥା ଅପରମ୍ପି ତଥାତି ଆଗତାଗତଂ ମାରେତିଯେୱ।

‘‘ମହିଳାମୁଖୋ ଉମ୍ମତ୍ତକୋ ଜାତୋ ଦିଟ୍ଠଦିଟ୍ଠେ ମାରେତୀ’’ତି ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚଯିଂସୁ। ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତଂ ପହିଣି ‘‘ଗଚ୍ଛ ପଣ୍ଡିତ, ଜାନାହି କେନ କାରଣେନ ସୋ ଦୁଟ୍ଠୋ ଜାତୋ’’ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ସରୀରେ ଅରୋଗଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘କେନ ନୁ ଖୋ କାରଣେନ ଏସ ଦୁଟ୍ଠୋ ଜାତୋ’’ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ ‘‘ଅଦ୍ଧା ଅୱିଦୂରେ କେସଞ୍ଚି ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘ମଂ ଏତେ ସିକ୍ଖାପେନ୍ତୀ’ତି ସଞ୍ଞାଯ ଦୁଟ୍ଠୋ ଜାତୋ’’ତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା ହତ୍ଥିଗୋପକେ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ହତ୍ଥିସାଲାଯ ସମୀପେ ରତ୍ତିଭାଗେ କେହିଚି କିଞ୍ଚି କଥିତପୁବ୍ବ’’ନ୍ତି? ‘‘ଆମ, ସାମି, ଚୋରା ଆଗନ୍ତ୍ୱା କଥଯିଂସୂ’’ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି ‘‘ଦେୱ, ଅଞ୍ଞୋ ହତ୍ଥିସ୍ସ ସରୀରେ ୱିକାରୋ ନତ୍ଥି, ଚୋରାନଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ଦୁଟ୍ଠୋ ଜାତୋ’’ତି। ‘‘ଇଦାନି କିଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି? ‘‘ସୀଲୱନ୍ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେ ହତ୍ଥିସାଲାଯଂ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ସୀଲାଚାରକଥଂ କଥାପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ‘‘ଏୱଂ କାରେହି, ତାତା’’ତି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୀଲୱନ୍ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେ ହତ୍ଥିସାଲାଯଂ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ‘‘ସୀଲକଥଂ କଥେଥ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଆହ। ତେ ହତ୍ଥିସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ନିସିନ୍ନା ‘‘ନ କୋଚି ପରାମସିତବ୍ବୋ ନ ମାରେତବ୍ବୋ, ସୀଲାଚାରସମ୍ପନ୍ନେନ ଖନ୍ତିମେତ୍ତାନୁଦ୍ଦଯଯୁତ୍ତେନ ଭୱିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ସୀଲକଥଂ କଥଯିଂସୁ। ସୋ ତଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ମଂ ଇମେ ସିକ୍ଖାପେନ୍ତି, ଇତୋ ଦାନି ପଟ୍ଠାଯ ସୀଲୱନ୍ତେନ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ସୀଲୱା ଅହୋସି। ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘କିଂ, ତାତ, ସୀଲୱା ଜାତୋ’’ତି ? ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ଆମ, ଦେୱା’’ତି। ‘‘ଏୱରୂପୋ ଦୁଟ୍ଠହତ୍ଥୀ ପଣ୍ଡିତେ ନିସ୍ସାଯ ପୋରାଣକଧମ୍ମେଯେୱ ପତିଟ୍ଠିତୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୨୬।

‘‘ପୁରାଣଚୋରାନ ୱଚୋ ନିସମ୍ମ, ମହିଳାମୁଖୋ ପୋଥଯମନ୍ୱଚାରୀ;

ସୁସଞ୍ଞତାନଞ୍ହି ୱଚୋ ନିସମ୍ମ, ଗଜୁତ୍ତମୋ ସବ୍ବଗୁଣେସୁ ଅଟ୍ଠା’’ତି।

ତତ୍ଥ ପୁରାଣଚୋରାନନ୍ତି ପୋରାଣଚୋରାନଂ। ନିସମ୍ମାତି ସୁତ୍ୱା, ପଠମଂ ଚୋରାନଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ମହିଳାମୁଖୋତି ହତ୍ଥିନିମୁଖେନ ସଦିସମୁଖୋ। ଯଥା ମହିଳା ପୁରତୋ ଓଲୋକିଯମାନା ସୋଭତି, ନ ପଚ୍ଛତୋ, ତଥା ସୋପି ପୁରତୋ ଓଲୋକିଯମାନୋ ସୋଭତି। ତସ୍ମା ‘‘ମହିଳାମୁଖୋ’’ତିସ୍ସ ନାମଂ ଅକଂସୁ। ପୋଥଯମନ୍ୱଚାରୀତି ପୋଥଯନ୍ତୋ ମାରେନ୍ତୋ ଅନୁଚାରୀ। ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ସୁସଞ୍ଞତାନନ୍ତି ସୁଟ୍ଠୁ ସଞ୍ଞତାନଂ ସୀଲୱନ୍ତାନଂ। ଗଜୁତ୍ତମୋତି ଉତ୍ତମଗଜୋ ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥୀ। ସବ୍ବଗୁଣେସୁ ଅଟ୍ଠାତି ସବ୍ବେସୁ ପୋରାଣଗୁଣେସୁ ପତିଟ୍ଠିତୋ। ରାଜା ‘‘ତିରଚ୍ଛାନଗତସ୍ସାପି ଆସଯଂ ଜାନାତୀ’’ତି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ମହନ୍ତଂ ଯସଂ ଅଦାସି। ସୋ ଯାୱତାଯୁକଂ ଠତ୍ୱା ସଦ୍ଧିଂ ବୋଧିସତ୍ତେନ ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ‘‘ପୁବ୍ବେପି ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଦିଟ୍ଠଦିଟ୍ଠେଯେୱ ଭଜି, ଚୋରାନଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଚୋରେ ଭଜି, ଧମ୍ମିକାନଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଧମ୍ମିକେ ଭଜୀ’’ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ମହିଳାମୁଖୋ ୱିପକ୍ଖସେୱକଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ, ଅମଚ୍ଚୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ମହିଳାମୁଖଜାତକୱଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା।

[୨୭] ୭। ଅଭିଣ୍ହଜାତକୱଣ୍ଣନା

ନାଲଂକବଠଅଂ ପଦାତଓେତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତଓନେ ଓିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଉପାସକଞ୍ଚ ମହଲ୍ଲକଢେରଞ୍ଚ ଆରବ୍ଭ କଥେସି । ସାଓତ୍ଥିଯଂ କିର ଦ୍ୱେ ସହାଯକା। ତେସୁ ଏକୋ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଦେଓସିକଂ ଇତରସ୍ସ ଘରଂ ଗଚ୍ଛତି। ସୋ ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖଂ ଦତ୍ୱା ସଯମ୍ପି ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ତେନେଓ ସଦ୍ଧିଂ ଓିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯାଓ ସୂରିଯତ୍ଥଙ୍ଗମନା ଆଲାପସଲ୍ଲାପେନ ନିସୀଦିତ୍ୱା ନଗରଂ ପଓିସତି, ଇତରୋପି ନଂ ଯାଓ ନଗରଦ୍ୱାରା ଅନୁଗନ୍ତ୍ୱା ନିଓତ୍ତତି। ସୋ ତେସଂ ଓିସ୍ସାସୋ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅନ୍ତରେ ପାକଟୋ ଜାତୋ। ଅଥେକଦିଓସଂ ଭିକ୍ଖୂ ତେସଂ ଓିସ୍ସାସକଥଂ କଥେନ୍ତା ଧମ୍ମସଭାଯଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛି, ତେ ''ଇମାଯ ନାମ, ଭନ୍ତେ''ତି କଥଯିଂସୁ। ସତ୍ଥା ''ନ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଇଦାନେଓ ଇମେ ଓିସ୍ସାସିକା, ପୁବ୍ବେପି ଓିସ୍ସାସିକାଯେଓ ଅହେସୁ''ନ୍ତି ଓତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅମଚ୍ଚୋ ଅହୋସି। ତଦା ଏକୋ କୁକ୍କୁରୋ ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିସାଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିସ୍ସ ଭୁଞ୍ଜନଟ୍ଠାନେ ପତିତାନି ଭତ୍ତସିତ୍ଥାନି ଖାଦତି। ସୋ ତେନେଓ ଭୋଜନେନ ସଂଓଦ୍ଧମାନୋ ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିସ୍ସ ଓିସ୍ସାସିକୋ ଜାତୋ ହତ୍ଥିସ୍ସେଓ ସନ୍ତିକେ ଭୁଞ୍ଜତି, ଉଭୋପି ଓିନା ଓତ୍ତିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ସୋ ହତ୍ଥୀ ନଂ ସୋଣ୍ଡାଯ ଗହେତ୍ୱା ଅପରାପରଂ କରୋନ୍ତୋ କୀଳଅତି, ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା କୁମ୍ଭେ ପତିଟ୍ଠାପେତି। ଅଥେକଦିଓସଂ ଏକୋ ଗାମିକମନୁସ୍ସୋ ହତ୍ଥିଗୋପକସ୍ସ ମୂଲଂ ଦତ୍ୱା ତଂ କୁକ୍କୁରଂ ଆଦାଯ ଅତ୍ତନୋ ଗାମଂ ଅଗମାସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସୋ ହତ୍ଥୀ କୁକ୍କୁରଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ନେଓ ଖାଦତି ନ ପିଓତି ନ ନ୍ହାଯତି। ତମତ୍ଥଂ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତଂ ପହିଣି ''ଗଚ୍ଛ ପଣ୍ଡିତ, ଜାନାହି କିଂକାରଣା ହତ୍ଥୀ ଏଓଂ କରୋତୀ''ତି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ହତ୍ଥିସାଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ହତ୍ଥିସ୍ସ ଦୁମ୍ମନଭାଓଂ ଞତ୍ୱା ''ଇମସ୍ସ ସରୀରେ ରୋଗୋ ନ ପଞ୍ଞାଯତି, କେନଚି ପନସ୍ସ ସଦ୍ଧିଂ ମିତ୍ତସନ୍ଥଓେନ ଭଓିତବ୍ବଂ, ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ଏସ ମଞ୍ଞେ ସୋକାଭିଭୂତୋ''ତି ହତ୍ଥିଗୋପକେ ପୁଚ୍ଛି ''ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ଇମସ୍ସ କେନଚି ସଦ୍ଧିଂ ଓିସ୍ସାସୋ''ତି? ''ଆମ, ଅତ୍ଥି ସାମି ଏକେନ ସୁନଖେନ ସଦ୍ଧିଂ ବଲଓା ମେତ୍ତୀ''ତି। ''କହଂ ସୋ ଏତରହୀ''ତି? ''ଏକେନ ମନୁସ୍ସେନ ନୀତୋ''ତି। ''ଜାନାଥ ପନସ୍ସ ନିଓାସନଟ୍ଠାନ''ନ୍ତି? ''ନ ଜାନାମ, ସାମୀ''ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ନତ୍ଥି, ଦେଓ, ହତ୍ଥିସ୍ସ କୋଚି ଆବାଧୋ , ଏକେନ ପନସ୍ସ ସୁନଖେନ ସଦ୍ଧିଂ ବଲଓଓିସ୍ସାସୋ , ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ନ ଭୁଞ୍ଜତି ମଞ୍ଞେ''ତି ଓତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୨୭।

''ନାଲଂ କବଠଅଂ ପଦାତଓେ, ନ ଚ ପିଣ୍ଡଂ ନ କୁସେ ନ ଘଂସିତୁଂ;

ମଞ୍ଞାମି ଅଭିଣ୍ହଦସ୍ସନା, ନାଗୋ ସ୍ନେହମକାସି କୁକ୍କୁରେ''ତି।

ତତ୍ଥ ନାଲନ୍ତି ନ ସମତ୍ଥୋ। କବଠଅନ୍ତି ଭୋଜନକାଲେ ପଠମମେଓ ଦିନ୍ନଂ କଟୁକକବଠଅଂ। ପଦାତଓେତି ପଆଦାତଓେ, ସନ୍ଧିଓସେନ ଆକାରଲୋପୋ ଓେଦିତବ୍ବୋ, ଗହେତୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ଚ ପିଣ୍ଡନ୍ତି ଓଡ୍ଢେତ୍ୱା ଦୀଯମାନଂ ଭତ୍ତପିଣ୍ଡମ୍ପି ନାଲଂ ଗହେତୁଂ। ନ କୁସେତି ଖାଦନତ୍ଥାଯ ଦିନ୍ନାନି ତିଣାନିପି ନାଲଂ ଗହେତୁଂ। ନ ଘଂସିତୁନ୍ତି ନ୍ହାପିଯମାନୋ ସରୀରମ୍ପି ଘଂସିତୁଂ ନାଲଂ। ଏଓଂ ଯଂ ଯଂ ସୋ ହତ୍ଥୀ କାତୁଂ ନ ସମତ୍ଥୋ, ତଂ ତଂ ସବ୍ବଂ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେତ୍ୱା ତସ୍ସ ଅସମତ୍ଥଭାଓେ ଅତ୍ତନା ସଲ୍ଲକ୍ଖିତକାରଣଂ ଆରୋଚେନ୍ତୋ ''ମଞ୍ଞାମୀ''ତିଆଦିମାହ।

ରାଜା ତସ୍ସ ଓଚନଂ ସୁତ୍ୱା ''ଇଦାନି କିଂ କାତବ୍ବଂ ପଣ୍ଡିତା''ତି ପୁଚ୍ଛି। '''ଅମ୍ହାକଂ କିର ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିସ୍ସ ସହାଯଂ ସୁନଖଂ ଏକୋ ମନୁସ୍ସୋ ଗହେତ୍ୱା ଗତୋ, ଯସ୍ସ ଘରେ ତଂ ସୁନଖଂ ପସ୍ସନ୍ତି, ତସ୍ସ ଅଯଂ ନାମ ଦଣ୍ଡୋ'ତି ଭେରିଂ ଚରାପେଥ ଦେଓା''ତି। ରାଜା ତଥା କାରେସି। ତଂ ପଓତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ସୋ ପୁରିସୋ ସୁନଖଂ ଓିସ୍ସଜ୍ଜେସି, ସୁନଖୋ ଓେଗେନାଗନ୍ତ୍ୱା ହତ୍ଥିସ୍ସ ସନ୍ତିକମେଓ ଅଗମାସି। ହତ୍ଥୀ ତଂ ସୋଣ୍ଡାଯ ଗହେତ୍ୱା କୁମ୍ଭେ ଠପେତ୍ୱା ରୋଦିତ୍ୱା ପରିଦେଓିତ୍ୱା କୁମ୍ଭା ଓତାରେତ୍ୱା ତେନ ଭୁତ୍ତେ ପଚ୍ଛା ଅତ୍ତନାପି ଭୁଞ୍ଜି। ''ତିରଚ୍ଛାନଗତସ୍ସ ଆସଯଂ ଜାନାତୀ''ତି ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ମହନ୍ତଂ ଯସଂ ଅଦାସି।

ସତ୍ଥା ''ନ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଇମେ ଇଦାନେଓ ଓିସ୍ସାସିକା, ପୁବ୍ବେପି ଓିସ୍ସାସିକାଯେଓା''ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଚତୁସଚ୍ଚକଥାଯ ଓିନିଓଟ୍ଟେତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି। ଇଦଂ ଚତୁସଚ୍ଚକଥାଯ ଓିନିଓଟ୍ଟନଂ ନାମ ସବ୍ବଜାତକେସୁପି ଅତ୍ଥିଯେଓ। ମଯଂ ପନ ଯତ୍ଥସ୍ସ ଆନିସଂସୋ ପଞ୍ଞାଯତି , ତତ୍ଥେଓ ଦସ୍ସଯିସ୍ସାମ।

ତଦା ସୁନଖୋ ଉପାସକୋ ଅହୋସି, ହତ୍ଥୀ ମହଲ୍ଲକଢେରୋ, ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ, ଅମଚ୍ଚପଣ୍ଡିତୋ ପନ ଅହମେଓ ଅହୋସିନ୍ତି।

ଅଭିଣ୍ହଜାତକୱଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା।

[୨୮] ୮। ନନ୍ଦିୱିସାଲଜାତକୱଣ୍ଣନା

ମନୁଞ୍ଞମେୱଭାସେୟ୍ୟାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଛବ୍ବଗ୍ଗିୟାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଓମସୱାଦଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତସ୍ମିଞ୍ହି ସମଯେ ଛବ୍ବଗ୍ଗିୟା କଲହଂ କରୋନ୍ତା ପେସଲେ ଭିକ୍ଖୂ ଖୁଂସେନ୍ତି ୱମ୍ଭେନ୍ତି ଓୱିଜ୍ଝନ୍ତି, ଦସହି ଅକ୍କୋସୱତ୍ଥୂହି ଅକ୍କୋସନ୍ତି। ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ଭଗୱା ଛବ୍ବଗ୍ଗିୟେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ସଚ୍ଚଂ କିର ଭିକ୍ଖୱୋ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ସଚ୍ଚ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ୱିଗରହିତ୍ୱା ''ଭିକ୍ଖୱେ, ଫରୁସୱାଚା ନାମ ତିରଚ୍ଛାନଗତାନମ୍ପି ଅମନାପା, ପୁବ୍ବେପି ଏକୋ ତିରଚ୍ଛାନଗତୋ ଅତ୍ତାନଂ ଫରୁସେନ ସମୁଦାଚରନ୍ତଂ ସହସ୍ସଂ ପରାଜେସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ଗନ୍ଧାରରଟ୍ଠେ ତକ୍କସିଲାୟଂ ଗନ୍ଧାରରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଗୋଯୋନିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତି। ଅଥ ନଂ ତରୁଣୱଚ୍ଛକକାଲେୟେୱ ଏକୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଗୋଦକ୍ଖିଣାଦାଯକାନଂ ସନ୍ତିକା ଲଭିତ୍ୱା ''ନନ୍ଦିୱିସାଲୋ''ତି ନାମଂ କତ୍ୱା ପୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ସମ୍ପିୟାଯମାନୋ ଯାଗୁଭତ୍ତାଦୀନି ଦତ୍ୱା ପୋସେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ''ଅହଂ ଇମିନା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ କିଚ୍ଛେନ ପଟିଜଗ୍ଗିତୋ, ମଯା ଚ ସଦ୍ଧିଂ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ଅଞ୍ଞୋ ସମଧୁରୋ ଗୋଣୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଯଂନୂନାହଂ ଅତ୍ତନୋ ବଲଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପୋସାୱନିୟଂ ଦଦେୟ୍ୟ''ନ୍ତି ସୋ ଏକଦିୱସଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଆହ ''ଗଚ୍ଛ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଏକଂ ଗୋୱିତ୍ତକସେଟ୍ଠିଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା 'ମୟ୍ହଂ ବଲିବଦ୍ଦୋ ଅତିବଦ୍ଧଂ ସକଟସତଂ ପୱଟ୍ଟେତୀ'ତି ୱତ୍ୱା ସହସ୍ସେନ ଅବ୍ଭୁତଂ କରୋହୀ''ତି। ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସି ''ଇମସ୍ମିଂ ନଗରେ କସ୍ସ ଗୋଣୋ ଥାମସମ୍ପନ୍ନୋ''ତି। ଅଥ ନଂ ସେଟ୍ଠି ''ଅସୁକସ୍ସ ଚ ଅସୁକସ୍ସ ଚା''ତି ୱତ୍ୱା ''ସକଲନଗରେ ପନ ଅମ୍ହାକଂ ଗୋଣେହି ସଦିସୋ ନାମ ନତ୍ଥୀ''ତି ଆହ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ''ମୟ୍ହଂ ଏକୋ ଗୋଣୋ ଅତିବଦ୍ଧଂ ସକଟସତଂ ପୱଟ୍ଟେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ଅତ୍ଥୀ''ତି ଆହ। ସେଟ୍ଠି ଗହପତି ''କୁତୋ ଏୱରୂପୋ ଗୋଣୋ''ତି ଆହ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ''ମୟ୍ହଂ ଗେହେ ଅତ୍ଥୀ''ତି। ''ତେନ ହି ଅବ୍ଭୁତଂ କରୋହୀ''ତି। ''ସାଧୁ କରୋମୀ''ତି ସହସ୍ସେନ ଅବ୍ଭୁତଂ ଅକାସି।

ସୋ ସକଟସତଂ ୱାଲୁକାସକ୍ଖରପାସାଣାନଂୟେୱ ପୂରେତ୍ୱା ପଟିପାଟିୟା ଠପେତ୍ୱା ସବ୍ବାନି ଅକ୍ଖବନ୍ଧନଯୋତ୍ତେନ ଏକତୋ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ନନ୍ଦିୱିସାଲଂ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ଗନ୍ଧପଞ୍ଚଙ୍ଗୁଲିକଂ କତ୍ୱା କଣ୍ଠେ ମାଲଂ ପିଲନ୍ଧିତ୍ୱା ପୁରିମସକଟଧୁରେ ଏକକମେୱ ଯୋଜେତ୍ୱା ସଯଂ ଧୁରେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ପତୋଦଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ''ଗଚ୍ଛ କୂଟ, ୱହସ୍ସୁ କୂଟା''ତି ଆହ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ଅଯଂ ମଂ ଅକୂଟଂ କୂଟୱାଦେନ ସମୁଦାଚରତୀ''ତି ଚତ୍ତାରୋ ପାଦେ ଥମ୍ଭେ ୱିଯ ନିଚ୍ଚଲେ କତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ସେଟ୍ଠି ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ସହସ୍ସଂ ଆହରାପେସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସହସ୍ସପରାଜିତୋ ଗୋଣଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଘରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୋକାଭିଭୂତୋ ନିପଜ୍ଜି। ନନ୍ଦିୱିସାଲୋ ଚରିତ୍ୱା ଆଗତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ସୋକାଭିଭୂତଂ ଦିସ୍ୱା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''କିଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ନିଦ୍ଦାଯସୀ''ତି ଆହ। ''କୁତୋ ମେ, ନିଦ୍ଦା, ସହସ୍ସପରାଜିତସ୍ସାତି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମଯା ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ତୱ ଗେହେ ୱସନ୍ତେନ ଅତ୍ଥି କିଞ୍ଚି ଭାଜନଂ ୱା ଭିନ୍ଦିତପୁବ୍ବଂ, କୋଚି ୱା ମଦ୍ଦିତପୁବ୍ବୋ, ଅଟ୍ଠାନେ ୱା ପନ ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱୋ କତପୁବ୍ବୋ''ତି? ''ନତ୍ଥି ତାତା''ତି। ଅଥ ତ୍ୱଂ ମଂ କସ୍ମା କୂଟୱାଦେନ ସମୁଦାଚରସି, ତୱେୱେସୋ ଦୋସୋ, ମୟ୍ହଂ ଦୋସୋ ନତ୍ଥି, ଗଚ୍ଛ, ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଦ୍ୱୀହି ସହସ୍ସେହି ଅବ୍ଭୁତଂ କରୋହି, କେୱଲଂ ମଂ ଅକୂଟଂ କୂଟୱାଦେନ ମା ସମୁଦାଚରସୀତି।

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ଦ୍ୱୀହି ସହସ୍ସେହି ଅବ୍ଭୁତଂ କତ୍ୱା ପୁରିମନଯେନେୱ ସକଟସତଂ ଅତିବନ୍ଧିତ୍ୱା ନନ୍ଦିୱିସାଲଂ ମଣ୍ଡେତ୍ୱା ପୁରିମସକଟଧୁରେ ଯୋଜେସି। କଥଂ ଯୋଜେସୀତି? ଯୁଗଂ ଧୁରେ ନିଚ୍ଚଲଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଏକାଯ କୋଟିୟା ନନ୍ଦିୱିସାଲଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ଏକଂ କୋଟିଂ ଧୁରଯୋତ୍ତେନ ପଲିୱେଠେତ୍ୱା ଯୁଗକୋଟିଞ୍ଚ ଅକ୍ଖପାଦଞ୍ଚ ନିସ୍ସାଯ ମୁଣ୍ଡରୁକ୍ଖଦଣ୍ଡକଂ ଦତ୍ୱା ତେନ ଯୋତ୍ତେନ ନିଚ୍ଚଲଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଠପେସି। ଏୱଞ୍ହି କତେ ଯୁଗଂ ଏତ୍ତୋ ୱା ଇତୋ ୱା ନ ଗଚ୍ଛତି, ସକ୍କା ହୋତି ଏକେନେୱ ଗୋଣେନ ଆକଡ୍ଢିତୁଂ। ଅଥସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଧୁରେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ନନ୍ଦିୱିସାଲସ୍ସ ପିଟ୍ଠିଂ ପରିମଜ୍ଜିତ୍ୱା ''ଗଚ୍ଛ ଭଦ୍ର, ୱହସ୍ସୁ, ଭଦ୍ରା''ତି ଆହ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅତିବଦ୍ଧଂ ସକଟସତଂ ଏକୱେଗେନେୱ ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଠିତଂ ସକଟଂ ପୁରତୋ ଠିତସ୍ସ ସକଟସ୍ସ ଠାନେ ଠପେସି । ଗୋୱିତ୍ତକସେଟ୍ଠି ପରାଜିତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଦ୍ୱେ ସହସ୍ସାନି ଅଦାସି। ଅଞ୍ଞେପି ମନୁସ୍ସା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ବହୁଂ ଧନଂ ଅଦଂସୁ, ସବ୍ବଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସେୱ ଅହୋସି। ଏୱଂ ସୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ନିସ୍ସାଯ ବହୁଂ ଧନଂ ଲଭି।

ସତ୍ଥା ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଫରୁସୱଚନଂ ନାମ କସ୍ସଚି ମନାପ''ନ୍ତି ଛବ୍ବଗ୍ଗିୟେ ଭିକ୍ଖୂ ଗରହିତ୍ୱା ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୨୮।

''ମନୁଞ୍ଞମେୱ ଭାସେୟ୍ୟ, ନାମନୁଞ୍ଞଂ କୁଦାଚନଂ;

ମନୁଞ୍ଞଂ ଭାସମାନସ୍ସ, ଗରୁଂ ଭାରଂ ଉଦଦ୍ଧରି;

ଧନଞ୍ଚ ନଂ ଅଲାଭେସି, ତେନ ଚତ୍ତମନୋ ଅହୂ’’ତି।

ତତ୍ଥ ମନୁଞ୍ଞମେୱ ଭାସେୟ୍ୟାତି ପରେନ ସଦ୍ଧିଂ ଭାସମାନୋ ଚତୁଦୋସୱିରହିତଂ ମଧୁରଂ ମନାପଂ ସଣ୍ହଂ ମୁଦୁକଂ ପିଯୱଚନମେୱ ଭାସେୟ୍ୟ। ଗରୁଂ ଭାରଂ ଉଦଦ୍ଧରୀତି ନନ୍ଦିୱିସାଲୋ ବଲିବଦ୍ଦୋ ଅମନାପଂ ଭାସମାନସ୍ସ ଭାରଂ ଅନୁଦ୍ଧରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ମନାପଂ ପିଯୱଚନଂ ଭାସମାନସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଗରୁଂ ଭାରଂ ଉଦ୍ଧରି, ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା କଡ୍ଢିତ୍ୱା ପୱଟ୍ଟେସୀତି ଅତ୍ଥୋ, ଦ-କାରୋ ପନେତ୍ଥ ବ୍ୟଞ୍ଜନସନ୍ଧିୱସେନ ପଦସନ୍ଧିକରୋ।

ଇତି ସତ୍ଥା ‘‘ମନୁଞ୍ଞମେୱ ଭାସେୟ୍ୟା’’ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ନନ୍ଦିୱିସାଲୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ନନ୍ଦିୱିସାଲଜାତକୱଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

[୨୯] ୯। କଣ୍ହଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯତୋ ଯତୋ ଗରୁ ଧୁରନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଯମକପାଟିହାରିଯଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଂ ସଦ୍ଧିଂ ଦେୱୋରୋହଣେନ ତେରସକନିପାତେ ସରଭମିଗଜାତକେ (ଜା। ୧।୧୩।୧୩୪ ଆଦଯୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେ ପନ ଯମକପାଟିହାରିଯଂ କତ୍ୱା ଦେୱଲୋକେ ତେମାସଂ ୱସିତ୍ୱା ମହାପୱାରଣାଯ ସଙ୍କସ୍ସନଗରଦ୍ୱାରେ ଓରୁୟ୍ହ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ଜେତୱନଂ ପୱିଟ୍ଠେ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ‘‘ଆୱୁସୋ, ତଥାଗତୋ ନାମ ଅସମଧୁରୋ, ତଥାଗତେନ ୱୁଳ୍ହଧୁରଂ ଅଞ୍ଞୋ ୱହିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଛ ସତ୍ଥାରୋ ‘ମଯମେୱ ପାଟିହାରିଯଂ କରିସ୍ସାମ, ମଯମେୱ ପାଟିହାରିଯଂ କରିସ୍ସାମା’ତି ୱତ୍ୱା ଏକମ୍ପି ପାଟିହାରିଯଂ ନ ଅକଂସୁ, ଅହୋ ସତ୍ଥା ଅସମଧୁରୋ’’ତି ସତ୍ଥୁ ଗୁଣକଥଂ କଥେନ୍ତା ନିସୀଦିଂସୁ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ମଯଂ, ଭନ୍ତେ, ନ ଅଞ୍ଞାଯ କଥାଯ, ଏୱରୂପାଯ ନାମ ତୁମ୍ହାକମେୱ ଗୁଣକଥାଯା’’ତି। ସତ୍ଥା ‘‘ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନି ମଯା ୱୁଳ୍ହଧୁରଂ କୋ ୱହିସ୍ସତି, ପୁବ୍ବେ ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତୋପି ଅହଂ ଅତ୍ତନା ସମଧୁରଂ କଞ୍ଚି ନାଲତ୍ଥ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଗୋଯୋନିଯଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି। ଅଥ ନଂ ସାମିକା ତରୁଣୱଚ୍ଛକକାଲେଯେୱ ଏକିସ୍ସା ମହଲ୍ଲିକାଯ ଘରେ ୱସିତ୍ୱା ତସ୍ସା ନିୱାସୱେତନତୋ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଦଂସୁ। ସା ତଂ ଯାଗୁଭତ୍ତାଦୀହି ପଟିଜଗ୍ଗମାନା ପୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ୱଡ୍ଢେସି। ସୋ ‘‘ଅୟ୍ୟିକାକାଳକୋ’’ ତ୍ୱେୱ ନାମଂ ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ। ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ଚ ଅଞ୍ଜନୱଣ୍ଣୋ ହୁତ୍ୱା ଗାମଗୋଣେହି ସଦ୍ଧିଂ ଚରତି, ସୀଲାଚାରସମ୍ପନ୍ନୋ ଅହୋସି। ଗାମଦାରକା ସିଙ୍ଗେସୁପି କଣ୍ଣେସୁପି ଗଲେପି ଗହେତ୍ୱା ଓଲମ୍ବନ୍ତି, ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠେପି ଗହେତ୍ୱା କୀଳନ୍ତି, ପିଟ୍ଠିଯମ୍ପି ନିସୀଦନ୍ତି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ମୟ୍ହଂ ମାତା ଦୁଗ୍ଗତା, ମଂ ପୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖେନ ପୋସେସି, ଯଂନୂନାହଂ ଭତିଂ କତ୍ୱା ଇମଂ ଦୁଗ୍ଗତଭାୱତୋ ମୋଚେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି। ସୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଭତିଂ ଉପଧାରେନ୍ତୋ ଚରତି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ଏକୋ ସତ୍ଥୱାହପୁତ୍ତୋ ପଞ୍ଚହି ସକଟସତେହି ୱିସମତିତ୍ଥଂ ସମ୍ପତ୍ତୋ, ତସ୍ସ ଗୋଣା ସକଟାନି ଉତ୍ତାରେତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ପଞ୍ଚସୁ ସକଟସତେସୁ ଗୋଣା ଯୁଗପରମ୍ପରାଯ ଯୋଜିତା ଏକମ୍ପି ସକଟଂ ଉତ୍ତାରେତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଗାମଗୋଣେହି ସଦ୍ଧିଂ ତତ୍ଥ ସମୀପେ ଚରତି। ସତ୍ଥୱାହପୁତ୍ତୋପି ଗୋସୁତ୍ତୱିତ୍ତକୋ, ସୋ ‘‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ଏତେସଂ ଗୁନ୍ନଂ ଅନ୍ତରେ ଇମାନି ସକଟାନି ଉତ୍ତାରେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ଉସଭାଜାନୀଯୋ’’ତି ଉପଧାରଯମାନୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ଆଜାନୀଯୋ ସକ୍ଖିସ୍ସତି ମୟ୍ହଂ ସକଟାନି ଉତ୍ତାରେତୁଂ, କୋ ନୁ ଖୋ ଅସ୍ସ ସାମିକୋ’’ତି ଗୋପାଲକେ ପୁଚ୍ଛି ‘‘କୋ ନୁ ଖୋ ଭୋ ଇମସ୍ସ ସାମିକୋ, ଅହଂ ଇମଂ ସକଟେ ଯୋଜେତ୍ୱା ସକଟେସୁ ଉତ୍ତାରିତେସୁ ୱେତନଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି। ତେ ଆହଂସୁ ‘‘ଗହେତ୍ୱା ନଂ ଯୋଜେଥ, ନତ୍ଥି ଇମସ୍ସ ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ସାମିକୋ’’ତି। ସୋ ନଂ ନାସାଯ ରଜ୍ଜୁକେନ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢେନ୍ତୋ ଚାଲେତୁମ୍ପି ନାସକ୍ଖି। ବୋଧିସତ୍ତୋ କିର ‘‘ଭତିଯା କଥିତାଯ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ନ ଅଗମାସି। ସତ୍ଥୱାହପୁତ୍ତୋ ତସ୍ସାଧିପ୍ପାଯଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ସାମି, ତଯା ପଞ୍ଚସୁ ସକଟସତେସୁ ଉତ୍ତାରିତେସୁ ଏକେକସ୍ସ ସକଟସ୍ସ ଦ୍ୱେ ଦ୍ୱେ କହାପଣେ ଭତିଂ କତ୍ୱା ସହସ୍ସଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ସଯମେୱ ଅଗମାସି। ଅଥ ନଂ ପୁରିସା ପୁରିମସକଟେସୁ ଯୋଜେସୁଂ। ଅଥ ନଂ ଏକୱେଗେନେୱ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଥଲେ ପତିଟ୍ଠାପେସି। ଏତେନୁପାଯେନ ସବ୍ବସକଟାନି ଉତ୍ତାରେସି।

ସତ୍ଥୱାହପୁତ୍ତୋ ଏକେକସ୍ସ ସକଟସ୍ସ ଏକେକଂ କତ୍ୱା ପଞ୍ଚସତାନି ଭଣ୍ଡିକଂ କତ୍ୱା ତସ୍ସ ଗଲେ ବନ୍ଧି। ସୋ ‘‘ଅଯଂ ମୟ୍ହଂ ଯଥାପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ ଭତିଂ ନ ଦେତି, ନ ଦାନିସ୍ସ ଗନ୍ତୁଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବପୁରିମସକଟସ୍ସ ପୁରତୋ ମଗ୍ଗଂ ନିୱାରେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ଅପନେତୁଂ ୱାଯମନ୍ତାପି ନଂ ଅପନେତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ। ସତ୍ଥୱାହପୁତ୍ତୋ ‘‘ଜାନାତି ମଞ୍ଞେ ଏସ ଅତ୍ତନୋ ଭତିଯା ଊନଭାୱ’’ନ୍ତି ଏକେକସ୍ମିଂ ସକଟେ ଦ୍ୱେ ଦ୍ୱେ କତ୍ୱା ସହସ୍ସଭଣ୍ଡିକଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ତେ ସକଟୁତ୍ତରଣଭତୀ’’ତି ଗୀୱାଯଂ ଲଗ୍ଗେସି। ସୋ ସହସ୍ସଭଣ୍ଡିକଂ ଆଦାଯ ମାତୁ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ଗାମଦାରକା ‘‘କିଂ ନାମେତଂ ଅୟ୍ୟିକାକାଳକସ୍ସ ଗଲେ’’ତି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ସୋ ତେ ଅନୁବନ୍ଧିତ୍ୱା ଦୂରତୋୱ ପଲାପେନ୍ତୋ ମାତୁ ସନ୍ତିକଂ ଗତୋ। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ପନ ସକଟସତାନଂ ଉତ୍ତାରିତତ୍ତା ରତ୍ତେହି ଅକ୍ଖୀହି କିଲନ୍ତରୂପୋ ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ। ଅୟ୍ୟିକା ତସ୍ସ ଗୀୱାଯ ସହସ୍ସତ୍ଥୱିକଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ତାତ, ଅଯଂ ତେ କହଂ ଲଦ୍ଧା’’ତି ଗୋପାଲକଦାରକେ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ତାତ, କିଂ ଅହଂ ତଯା ଲଦ୍ଧଭତିଯା ଜୀୱିତୁକାମା, କିଂକାରଣା ଏୱରୂପଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୋସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଉଣ୍ହୋଦକେନ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ସକଲସରୀରଂ ତେଲେନ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ପାନୀଯଂ ପାଯେତ୍ୱା ସପ୍ପାଯଂ ଭୋଜନଂ ଭୋଜେତ୍ୱା ଜୀୱିତପରିଯୋସାନେ ସଦ୍ଧିଂ ବୋଧିସତ୍ତେନ ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତା।

ସତ୍ଥା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ଇଦାନେୱ ଅସମଧୁରୋ, ପୁବ୍ବେପି ଅସମଧୁରୋଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୨୯।

‘‘ଯତୋ ଯତୋ ଗରୁ ଧୁରଂ, ଯତୋ ଗମ୍ଭୀରୱତ୍ତନୀ;

ତଦାସ୍ସୁ କଣ୍ହଂ ଯୁଞ୍ଜନ୍ତି, ସ୍ୱାସ୍ସୁ ତଂ ୱହତେ ଧୁର’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଯତୋ ଯତୋ ଗରୁ ଧୁରନ୍ତି ଯସ୍ମିଂ ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ ଧୁରଂ ଗରୁ ଭାରିଯଂ ହୋତି, ଅଞ୍ଞେ ବଲିବଦ୍ଦା ଉକ୍ଖିପିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ଯତୋ ଗମ୍ଭୀରୱତ୍ତନୀତି ୱତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ୱତ୍ତନୀ, ମଗ୍ଗସ୍ସେତଂ ନାମଂ, ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ ଉଦକଚିକ୍ଖଲ୍ଲମହନ୍ତତାଯ ୱା ୱିସମଚ୍ଛିନ୍ନତଟଭାୱେନ ୱା ମଗ୍ଗୋ ଗମ୍ଭୀରୋ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତଦାସ୍ସୁ କଣ୍ହଂ ଯୁଞ୍ଜନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଅସ୍ସୂତି ନିପାତମତ୍ତଂ, ତଦା କଣ୍ହଂ ଯୁଞ୍ଜନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଦା ଧୁରଞ୍ଚ ଗରୁ ହୋତି ମଗ୍ଗୋ ଚ ଗମ୍ଭୀରୋ, ତଦା ଅଞ୍ଞେ ବଲିବଦ୍ଦେ ଅପନେତ୍ୱା କଣ୍ହମେୱ ଯୋଜେନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସ୍ୱାସ୍ସୁ ତଂ ୱହତେ ଧୁରନ୍ତି ଏତ୍ଥାପି ଅସ୍ସୂତି ନିପାତମତ୍ତମେୱ, ସୋ ତଂ ଧୁରଂ ୱହତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ଭଗୱା ‘‘ତଦା, ଭିକ୍ଖୱେ, କଣ୍ହୋୱ ତଂ ଧୁରଂ ୱହତୀ’’ତି ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ମହଲ୍ଲିକା ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା ଅହୋସି, ଅୟ୍ୟିକାକାଳକୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

କଣ୍ହଜାତକୱଣ୍ଣନା ନୱମା।

[୩୦] ୧୦। ମୁନିକଜାତକୱଣ୍ଣନା

ମାମୁନିକସ୍ସ ପିହଯୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଥୁଲ୍ଲକୁମାରିକାପଲୋଭନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଂ ତେରସକନିପାତେ ଚୂଳନାରଦକସ୍ସପଜାତକେ (ଜା। ୧।୧୩।୪୦ ଆଦଯୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ସତ୍ଥା ପନ ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଆମ, ଭନ୍ତେ’’ତି। ‘‘କିଂ ନିସ୍ସାଯା’’ତି? ‘‘ଥୁଲ୍ଲକୁମାରିକାପଲୋଭନଂ ଭନ୍ତେ’’ତି। ସତ୍ଥା ‘‘ଭିକ୍ଖୁ ଏସା ତୱ ଅନତ୍ଥକାରିକା, ପୁବ୍ବେପି ତ୍ୱଂ ଇମିସ୍ସା ୱିୱାହଦିୱସେ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପତ୍ୱା ମହାଜନସ୍ସ ଉତ୍ତରିଭଙ୍ଗଭାୱଂ ପତ୍ତୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏକସ୍ମିଂ ଗାମକେ ଏକସ୍ସ କୁଟୁମ୍ବିକସ୍ସ ଗେହେ ଗୋଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତି ‘‘ମହାଲୋହିତୋ’’ତି ନାମେନ, କନିଟ୍ଠଭାତାପିସ୍ସ ଚୂଳଲୋହିତୋ ନାମ ଅହୋସି। ତେଯେୱ ଦ୍ୱେ ଭାତିକେ ନିସ୍ସାଯ ତସ୍ମିଂ କୁଲେ କମ୍ମଧୁରଂ ୱତ୍ତତି। ତସ୍ମିଂ ପନ କୁଲେ ଏକା କୁମାରିକା ଅତ୍ଥି, ତଂ ଏକୋ ନଗରୱାସୀ କୁଲପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତସ୍ସ ୱାରେସି। ତସ୍ସା ମାତାପିତରୋ ‘‘କୁମାରିକାଯ ୱିୱାହକାଲେ ଆଗତାନଂ ପାହୁନକାନଂ ଉତ୍ତରିଭଙ୍ଗୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଯାଗୁଭତ୍ତଂ ଦତ୍ୱା ମୁନିକଂ ନାମ ସୂକରଂ ପୋସେସୁଂ। ତଂ ଦିସ୍ୱା ଚୂଳଲୋହିତୋ ଭାତରଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ଇମସ୍ମିଂ କୁଲେ କମ୍ମଧୁରଂ ୱତ୍ତମାନଂ ଅମ୍ହେ ଦ୍ୱେ ଭାତିକେ ନିସ୍ସାଯ ୱତ୍ତତି, ଇମେ ପନ ଅମ୍ହାକଂ ତିଣପଲାଲାଦୀନେୱ ଦେନ୍ତି, ସୂକରଂ ଯାଗୁଭତ୍ତେନ ପୋସେନ୍ତି, କେନ ନୁ ଖୋ କାରଣେନ ଏସ ଏତଂ ଲଭତୀ’’ତି। ଅଥସ୍ସ ଭାତା ‘‘ତାତ ଚୂଳଲୋହିତ, ମା ତ୍ୱଂ ଏତସ୍ସ ଭୋଜନଂ

ପିହୟି, ଅୟଂ ସୂକରୋ ମରଣଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜତି। ଏତିସ୍ସା ହି କୁମାରିକାୟ ୱିୱାହକାଲେ ଆଗତାନଂ ପାହୁନକାନଂ ଉତ୍ତରିଭଙ୍ଗୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଇମେ ଏତଂ ସୂକରଂ ପୋସେନ୍ତି, ଇତୋ କତିପାହଚ୍ଚୟେନ ତେ ମନୁସ୍ସା ଆଗମିସ୍ସନ୍ତି, ଅଥ ନଂ ସୂକରଂ ପାଦେସୁ ଗହେତ୍ୱା କଡ୍ଢେନ୍ତା ହେଟ୍ଠାମଞ୍ଚତୋ ନୀହରିତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପାପେତ୍ୱା ପାହୁନକାନଂ ସୂପବ୍ୟଞ୍ଜନଂ କରିୟମାନଂ ପସ୍ସିସ୍ସସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୩୦।

''ମା ମୁନିକସ୍ସ ପିହୟି, ଆତୁରନ୍ନାନି ଭୁଞ୍ଜତି;

ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋ ଭୁସଂ ଖାଦ, ଏତଂ ଦୀଘାୟୁଲକ୍ଖଣ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ମା ମୁନିକସ୍ସ ପିହୟୀତି ମୁନିକସ୍ସ ଭୋଜନେ ପିହଂ ମା ଉପ୍ପାଦୟି, ''ଏସ ମୁନିକୋ ସୁଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜତୀ''ତି ମା ମୁନିକସ୍ସ ପିହୟି, ''କଦା ନୁ ଖୋ ଅହମ୍ପି ଏୱଂ ସୁଖିତୋ ଭୱେୟ୍ୟ''ନ୍ତି ମା ମୁନିକଭାୱଂ ପତ୍ଥୟି। ଅୟଞ୍ହି ଆତୁରନ୍ନାନି ଭୁଞ୍ଜତି। ଆତୁରନ୍ନାନୀତି ମରଣଭୋଜନାନି। ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋ ଭୁସଂ ଖାଦାତି ତସ୍ସ ଭୋଜନେ ନିରୁସ୍ସୁକ୍କୋ ହୁତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ଲଦ୍ଧଂ ଭୁସଂ ଖାଦ। ଏତଂ ଦୀଘାୟୁଲକ୍ଖଣନ୍ତି ଏତଂ ଦୀଘାୟୁଭାୱସ୍ସ କାରଣଂ। ତତୋ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ତେ ମନୁସ୍ସା ଆଗମିଂସୁ, ମୁନିକଂ ଘାତେତ୍ୱା ନାନପ୍ପକାରେହି ପଚିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚୂଳଲୋହିତଂ ଆହ ''ଦିଟ୍ଠୋ ତେ, ତାତ, ମୁନିକୋ''ତି। ଦିଟ୍ଠଂ ମେ, ଭାତିକ, ମୁନିକସ୍ସ ଭୋଜନଫଲଂ, ଏତସ୍ସ ଭୋଜନତୋ ସତଗୁଣେନ ସହସ୍ସଗୁଣେନ ଅମ୍ହାକଂ ତିଣପଲାଲଭୁସମତ୍ତମେୱ ଉତ୍ତମଞ୍ଚ ଅନୱଜ୍ଜଞ୍ଚ ଦୀଘାୟୁଲକ୍ଖଣଞ୍ଚାତି।

ସତ୍ଥା ''ଏୱଂ ଖୋ ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ପୁବ୍ବେପି ଇମଂ କୁମାରିକଂ ନିସ୍ସାୟ ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପତ୍ୱା ମହାଜନସ୍ସ ଉତ୍ତରିଭଙ୍ଗଭାୱଂ ଗତୋ''ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି, ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋ ଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାସି। ସତ୍ଥା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ମୁନିକସୂକରୋ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ଥୁଲ୍ଲକୁମାରିକା ଏସା ଏୱ, ଚୂଳଲୋହିତୋ ଆନନ୍ଦୋ, ମହାଲୋହିତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ମୁନିକଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦସମା।

କୁରୁଙ୍ଗୱଗ୍ଗୋ ତତିୟୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

କୁରୁଙ୍ଗଂ କୁକ୍କୁରଞ୍ଚେୱ, ଭୋଜାଜାନୀୟଞ୍ଚ ଆଜଞ୍ଞଂ;

ତିତ୍ଥଂ ମହିଳାମୁଖାଭିଣ୍ହଂ, ନନ୍ଦିକଣ୍ହଞ୍ଚ ମୁନିକନ୍ତି।

୪। କୁଲାୱକୱଗ୍ଗୋ

[୩୧] ୧। କୁଲାୱକଜାତକୱଣ୍ଣନା

କୁଲାୱକାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅପରିସ୍ସାୱେତ୍ୱା ପାନୀୟଂ ପୀତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସାୱତ୍ଥିତୋ କିର ଦ୍ୱେ ସହାୟକା ଦହରଭିକ୍ଖୂ ଜନପଦଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଫାସୁକଟ୍ଠାନେ ୟଥାଜ୍ଝାସୟଂ ୱସିତ୍ୱା ''ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମା''ତି ପୁନ ତତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଜେତୱନାଭିମୁଖା ପାୟିଂସୁ। ଏକସ୍ସ ହତ୍ଥେ ପରିସ୍ସାୱନଂ ଅତ୍ଥି, ଏକସ୍ସ ନତ୍ଥି। ଦ୍ୱେପି ଏକତୋ ପାନୀୟଂ ପରିସ୍ସାୱେତ୍ୱା ପିୱନ୍ତି। ତେ ଏକଦିୱସଂ ୱିୱାଦଂ ଅକଂସୁ। ପରିସ୍ସାୱନସାମିକୋ ଇତରସ୍ସ ପରିସ୍ସାୱନଂ ଅଦତ୍ୱା ସୟମେୱ ପାନୀୟଂ ପରିସ୍ସାୱେତ୍ୱା ପିୱି, ଇତରୋ ପନ ପରିସ୍ସାୱନଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ପିପାସଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଅପରିସ୍ସାୱେତ୍ୱା ପାନୀୟଂ ପିୱି। ତେ ଉଭୋପି ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଜେତୱନଂ ପତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସୀଦିଂସୁ। ସତ୍ଥା ସମ୍ମୋଦନୀୟଂ କଥଂ କଥେତ୍ୱା ''କୁତୋ ଆଗତତ୍ଥା''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ଭନ୍ତେ, ମୟଂ କୋସଲଜନପଦେ ଏକସ୍ମିଂ ଗାମକେ ୱସିତ୍ୱା ତତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତୁମ୍ହାକଂ ଦସ୍ସନତ୍ଥାୟ ଆଗତା''ତି। ''କଚ୍ଚି ପନ ୱୋ ସମଗ୍ଗା ଆଗତତ୍ଥା''ତି? ଅପରିସ୍ସାୱନକୋ ଆହ ''ଅୟଂ, ଭନ୍ତେ, ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ମୟା ସଦ୍ଧିଂ ୱିୱାଦଂ କତ୍ୱା ପରିସ୍ସାୱନଂ ନାଦାସୀ''ତି। ଇତରୋପି ଆହ ''ଅୟଂ, ଭନ୍ତେ, ଅପରିସ୍ସାୱେତ୍ୱାୱ ଜାନଂ ସପାଣକଂ ଉଦକଂ ପିୱୀ''ତି। ''ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ

ଭିକ୍ଖୁ ଜାନଂ ସପାଣକଂ ଉଦକଂ ପିୱୀ''ତି? ''ଆମ, ଭନ୍ତେ, ଅପରିସ୍ସାୱିତଂ ଉଦକଂ ପିୱିନ୍ତି । ସତ୍ଥା ''ଭିକ୍ଖୁ ପୁବ୍ବେ ପଣ୍ଡିତା ଦେୱନଗରେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତା ଯୁଦ୍ଧପରାଜିତା ସମୁଦ୍ଦପିଟ୍ଠେନ ପଲାୟନ୍ତା 'ଇସ୍ସରିୟଂ ନିସ୍ସାୟ ପାଣୱଧଂ ନ କରିସ୍ସାମା'ତି ତାୱ ମହନ୍ତଂ ଯସଂ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ସୁପଣ୍ଣପୋତକାନଂ ଜୀୱିତଂ ଦତ୍ୱା ରଥଂ ନିୱତ୍ତୟିଂସୂ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ମଗଧରଟ୍ଠେ ରାଜଗହେ ଏକୋ ମାଗଧରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଯଥା ଏତରହି ସକ୍କୋ ପୁରିମତ୍ତଭାୱେ ମଗଧରଟ୍ଠେ ମଚଲଗାମକେ ନିବ୍ବତ୍ତି, ଏୱଂ ତସ୍ମିଂୟେୱ ମଚଲଗାମକେ ମହାକୁଲସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ନାମଗ୍ଗହଣଦିୱସେ ଚସ୍ସ ''ମଘକୁମାରୋ''ତ୍ୱେୱ ନାମଂ ଅକଂସୁ। ସୋ ୱୟପ୍ପତ୍ତୋ ''ମଘମାଣୱୋ''ତି ପଞ୍ଞାୟିତ୍ଥ। ଅଥସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ସମାନଜାତିକକୁଲତୋ ଦାରିକଂ ଆନୟିଂସୁ। ସୋ ପୁତ୍ତଧୀତାହି ୱଡ୍ଢମାନୋ ଦାନପତି ଅହୋସି, ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି ରକ୍ଖତି। ତସ୍ମିଞ୍ଚ ଗାମେ ତେତ୍ତିଂସେୱ କୁଲାନି ହୋନ୍ତି, ତେପି ତେତ୍ତିଂସ କୁଲା ମନୁସ୍ସା ଏକଦିୱସଂ ଗାମମଜ୍ଝେ ଠତ୍ୱା ଗାମକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଠିତଟ୍ଠାନେ ପାଦେହି ପଂସୁଂ ୱିୟୂହିତ୍ୱା ତଂ ପଦେସଂ ରମଣୀୟଂ କତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି, ଅଥଞ୍ଞୋ ଏକୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ଠିତୋ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅପରଂ ଠାନଂ ରମଣୀୟଂ କତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି, ତତ୍ରାପି ଅଞ୍ଞୋ ଠିତୋ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅପରମ୍ପି ଅପରମ୍ପୀତି ସବ୍ବେସମ୍ପି ଠିତଟ୍ଠାନଂ ରମଣୀୟଂ କତ୍ୱା ଅପରେନ ସମୟେନ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ମଣ୍ଡପଂ କାରେସି, ମଣ୍ଡପମ୍ପି ଅପନେତ୍ୱା ସାଲଂ କାରେସି, ତତ୍ଥ ଫଲକାସନାନି ସନ୍ଥରିତ୍ୱା ପାନୀୟଚାଟିଂ ଠପେସି।

ଅପରେନ ସମୟେନ ତେପି ତେତ୍ତିଂସଜନା ବୋଧିସତ୍ତେନ ସମାନଚ୍ଛନ୍ଦା ଅହେସୁଂ। ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ପଞ୍ଚସୁ ସୀଲେସୁ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ପୁଞ୍ଞାନି କରୋନ୍ତୋ ୱିଚରତି। ତେପି ତେନେୱ ସଦ୍ଧିଂ ପୁଞ୍ଞାନି କରୋନ୍ତା କାଲସ୍ସେୱ ୱୁଟ୍ଠାୟ ୱାସିଫରସୁମୁସଲହତ୍ଥା ଚତୁମହାପଥାଦୀସୁ ମୁସଲେନ ପାସାଣେ ଉବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ପୱଟ୍ଟେନ୍ତି, ଯାନାନଂ ଅକ୍ଖପଟିଘାତରୁକ୍ଖେ ହରନ୍ତି, ୱିସମଂ ସମଂ କରୋନ୍ତି, ସେତୁଂ ଅତ୍ଥରନ୍ତି, ପୋକ୍ଖରଣିୟୋ ଖଣନ୍ତି, ସାଲଂ କରୋନ୍ତି, ଦାନାନି ଦେନ୍ତି, ସୀଲାନି ରକ୍ଖନ୍ତି। ଏୱଂ ୟେଭୁୟ୍ୟେନ ସକଲଗାମୱାସିନୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱୋଦେ ଠତ୍ୱା ସୀଲାନି ରକ୍ଖିଂସୁ।

ଅଥ ନେସଂ ଗାମଭୋଜକୋ ଚିନ୍ତେସି ''ଅହଂ ପୁବ୍ବେ ଏତେସୁ ସୁରଂ ପିୱନ୍ତେସୁ ପାଣାତିପାତାଦୀନି କରୋନ୍ତେସୁ ଚାଟିକହାପଣାଦିୱସେନ ଚେୱ ଦଣ୍ଡବଲିୱସେନ ଚ ଧନଂ ଲଭାମି, ଇଦାନି ପନ ମଘୋ ମାଣୱୋ ସୀଲଂ ରକ୍ଖାପେତି, ତେସଂ ପାଣାତିପାତାଦୀନି କାତୁଂ ନ ଦେତି, ଇଦାନି ପନ ତେ ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି ନ ରକ୍ଖାପେସ୍ସାମୀ''ତି କୁଦ୍ଧୋ ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''ଦେୱ, ବହୂ ଚୋରା ଗାମଘାତାଦୀନି କରୋନ୍ତା ୱିଚରନ୍ତୀ''ତି ଆହ। ରାଜା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ''ଗଚ୍ଛ, ତେ ଆନେହୀ''ତି ଆହ। ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବେପି ତେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଆନେତ୍ୱା ''ଆନୀତା, ଦେୱ, ଚୋରା''ତି ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି। ରାଜା ତେସଂ କମ୍ମଂ ଅସୋଧେତ୍ୱାୱ ''ହତ୍ଥିନା ନେ ମଦ୍ଦାପେଥା''ତି ଆହ। ତତୋ ସବ୍ବେପି ତେ ରାଜଙ୍ଗଣେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ହତ୍ଥିଂ ଆନୟିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତେସଂ ଓୱାଦଂ ଅଦାସି ''ତୁମ୍ହେ ସୀଲାନି ଆୱଜ୍ଜେଥ, ପେସୁଞ୍ଞକାରକେ ଚ ରଞ୍ଞେ ଚ ହତ୍ଥିମ୍ହି ଚ ଅତ୍ତନୋ ସରୀରେ ଚ ଏକସଦିସମେୱ ମେତ୍ତଂ ଭାୱେଥା''ତି। ତେ ତଥା ଅକଂସୁ। ଅଥ ନେସଂ ମଦ୍ଦନତ୍ଥାୟ ହତ୍ଥିଂ ଉପନେସୁଂ। ସୋ ଉପନୀୟମାନୋପି ନ ଉପଗଚ୍ଛତି, ମହାୱିରୱଂ ୱିରୱିତ୍ୱା ପଲାୟତି। ଅଞ୍ଞଂ ଅଞ୍ଞଂ ହତ୍ଥିଂ ଆନୟିଂସୁ, ତେପି ତଥେୱ ପଲାୟିଂସୁ।

ରାଜା ''ଏତେସଂ ହତ୍ଥେ କିଞ୍ଚି ଓସଧଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ''ୱିଚିନଥା''ତି ଆହ। ୱିଚିନନ୍ତା ଅଦିସ୍ୱା ''ନତ୍ଥି, ଦେୱା''ତି ଆହଂସୁ। ତେନ ହି କିଞ୍ଚି ମନ୍ତଂ ପରିୱତ୍ତେସ୍ସନ୍ତି, ପୁଚ୍ଛଥ ନେ ''ଅତ୍ଥି ୱୋ ପରିୱତ୍ତନମନ୍ତୋ''ତି? ରାଜପୁରିସା ପୁଚ୍ଛିଂସୁ, ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ଅତ୍ଥୀ''ତି ଆହ। ରାଜପୁରିସା ''ଅତ୍ଥି କିର, ଦେୱା''ତି ଆରୋଚୟିଂସୁ, ରାଜା ସବ୍ବେପି ତେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ତୁମ୍ହାକଂ ଜାନନମନ୍ତଂ କଥେଥା''ତି ଆହ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅୱୋଚ ''ଦେୱ, ଅଞ୍ଞୋ ଅମ୍ହାକଂ ମନ୍ତୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅମ୍ହେ ପନ ତେତ୍ତିଂସମତ୍ତା ଜନା ପାଣଂ ନ ହନାମ, ଅଦିନ୍ନଂ ନାଦିୟାମ, ମିଚ୍ଛାଚାରଂ ନ ଚରାମ, ମୁସାୱାଦଂ ନ ଭଣାମ, ମଜ୍ଜଂ ନ ପିୱାମ, ମେତ୍ତଂ ଭାୱେମ, ଦାନଂ ଦେମ, ମଗ୍ଗଂ ସମଂ କରୋମ, ପୋକ୍ଖରଣିୟୋ ଖଣାମ, ସାଲଂ କରୋମ, ଅୟଂ ଅମ୍ହାକଂ ମନ୍ତୋ ଚ ପରିତ୍ତଞ୍ଚ ୱୁଡ୍ଢି ଚା''ତି। ରାଜା ତେସଂ ପସନ୍ନୋ ପେସୁଞ୍ଞକାରକସ୍ସ ସବ୍ବଂ ଗେହୱିଭୱଂ ତଞ୍ଚ ତେସଂୟେୱ ଦାସଂ କତ୍ୱା ଅଦାସି, ତଂ ହତ୍ଥିଞ୍ଚ ଗାମଞ୍ଚ ତେସଂୟେୱ ଅଦାସି।

ତେ ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଯଥାରୁଚିୟା ପୁଞ୍ଞାନି କରୋନ୍ତା ''ଚତୁମହାପଥେ ମହନ୍ତଂ ସାଲଂ କାରେସ୍ସାମା''ତି ୱଡ୍ଢକିଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ସାଲଂ ପଟ୍ଠପେସୁଂ। ମାତୁଗାମେସୁ ପନ ୱିଗତଚ୍ଛନ୍ଦତାୟ ତସ୍ସା ସାଲାୟ ମାତୁଗାମାନଂ ପତ୍ତିଂ ନାଦଂସୁ। ତେନ ଚ ସମୟେନ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଗେହେ ସୁଧମ୍ମା, ଚିତ୍ତା, ନନ୍ଦା, ସୁଜାତି ଚତସ୍ସୋ ଇତ୍ଥିୟୋ ହୋନ୍ତି। ତାସୁ ସୁଧମ୍ମା ୱଡ୍ଢକିନା ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ''ଭାତିକ, ଇମିସ୍ସା ସାଲାୟ ମଂ ଜେଟ୍ଠିକଂ କରୋହୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଲଞ୍ଜଂ ଅଦାସି। ସୋ ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ପଠମମେୱ କଣ୍ଣିକାରୁକ୍ଖଂ ସୁକ୍ଖାପେତ୍ୱା ତଚ୍ଛେତ୍ୱା ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା କଣ୍ଣିକଂ ନିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ୱତ୍ଥେନ ପଲିୱେଠେତ୍ୱା ଠପେସି। ଅଥ ସାଲଂ ନିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା କଣ୍ଣିକାରୋପନକାଲେ ''ଅହୋ, ଅୟ୍ୟା, ଏକଂ ନ ସରିମ୍ହା''ତି ଆହ। ''କିଂ ନାମ, ଭୋ''ତି। ''କଣ୍ଣିକା ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି।

‘‘ହୋତୁ ଆହରିସ୍ସାମା’’ତି? ‘‘ଇଦାନି ଛିନ୍ନରୁକ୍ଖେନ କାତୁଂ ନ ସକ୍କା, ପୁବ୍ବେଯେୱ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ତଚ୍ଛେତ୍ୱା ୱିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଠପିତକଣ୍ଣିକା ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ‘‘ଇଦାନି କିଂ କାତବ୍ବ’’ନ୍ତି? ‘‘ସଚେ କସ୍ସଚି ଗେହେ ନିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଠପିତା ୱିକ୍କାୟିକକଣ୍ଣିକା ଅତ୍ଥି, ସା ପରିୟେସିତବ୍ବା’’ତି। ତେ ପରିୟେସନ୍ତା ସୁଧମ୍ମାୟ ଗେହେ ଦିସ୍ୱା ମୂଲେନ ନ ଲଭିଂସୁ। ‘‘ସଚେ ମଂ ସାଲାୟ ପତ୍ତିକଂ କରୋଥ, ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ ମୟଂ ମାତୁଗାମାନଂ ପତ୍ତିଂ ଦମ୍ମା’’ତି ଆହଂସୁ।

ଅଥ ନେ ୱଡ୍ଢକୀ ଆହ ‘‘ଅୟ୍ୟା, ତୁମ୍ହେ କିଂ କଥେଥ, ଠପେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଅଞ୍ଞଂ ମାତୁଗାମରହିତଟ୍ଠାନଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଗଣ୍ହଥ କଣ୍ଣିକଂ, ଏୱଂ ସନ୍ତେ ଅମ୍ହାକଂ କମ୍ମଂ ନିଟ୍ଠଂ ଗମିସ୍ସତୀ’’ତି। ତେ ‘‘ସାଧୂ’’ତି କଣ୍ଣିକଂ ଗହେତ୍ୱା ସାଲଂ ନିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଆସନଫଲକାନି ସନ୍ଥରିତ୍ୱା ପାନୀୟଚାଟିୟୋ ଠପେତ୍ୱା ୟାଗୁଭତ୍ତଂ ନିବନ୍ଧିଂସୁ। ସାଲଂ ପାକାରେନ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ୟୋଜେତ୍ୱା ଅନ୍ତୋପାକାରେ ୱାଲୁକଂ ଆକିରିତ୍ୱା ବହିପାକାରେ ତାଲପନ୍ତିୟୋ ରୋପେସୁଂ। ଚିତ୍ତାପି ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ଉୟ୍ୟାନଂ କାରେସି, ‘‘ପୁପ୍ଫୂପଗଫଲୂପଗରୁକ୍ଖୋ ଅସୁକୋ ନାମ ତସ୍ମିଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି ନାହୋସି। ନନ୍ଦାପି ତସ୍ମିଂୟେୱ ଠାନେ ପୋକ୍ଖରଣିଂ କାରେସି ପଞ୍ଚୱଣ୍ଣେହି ପଦୁମେହି ସଞ୍ଛନ୍ନଂ ରମଣୀୟଂ। ସୁଜା ନ କିଞ୍ଚି ଅକାସି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ମାତୁ ଉପଟ୍ଠାନଂ ପିତୁ ଉପଟ୍ଠାନଂ କୁଲେ ଜେଟ୍ଠାପଚାୟିକକମ୍ମଂ ସଚ୍ଚୱାଚଂ ଅଫରୁସୱାଚଂ ଅପିସୁଣୱାଚଂ ମଚ୍ଛେରୱିନୟନ୍ତି ଇମାନି ସତ୍ତ ୱତପଦାନି ପୂରେତ୍ୱା –

‘‘ମାତାପେତ୍ତିଭରଂ ଜନ୍ତୁଂ, କୁଲେ ଜେଟ୍ଠାପଚାୟିନଂ;

ସଣ୍ହଂ ସଖିଲସମ୍ଭାସଂ, ପେସୁଣେୟ୍ୟପ୍ପହାୟିନଂ।

‘‘ମଚ୍ଛେରୱିନୟେ ୟୁତ୍ତଂ, ସଚ୍ଚଂ କୋଧାଭିଭୁଂ ନରଂ;

ତଂ ୱେ ଦେୱା ତାୱତିଂସା, ଆହୁ ସପ୍ପୁରିସୋ ଇତୀ’’ତି। (ସଂ। ନି। ୧।୨୫୭) –

ଏୱଂ ପସଂସିୟଭାୱଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଜୀୱିତପରିୟୋସାନେ ତାୱତିଂସଭୱନେ ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି, ତେପିସ୍ସ ସହାୟା ତତ୍ଥେୱ ନିବ୍ବତ୍ତିଂସୁ। ତସ୍ମିଂ କାଲେ ତାୱତିଂସଭୱନେ ଅସୁରା ପଟିୱସନ୍ତି। ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ‘‘କିଂ ନୋ ସାଧାରଣେନ ରଜ୍ଜେନା’’ତି ଅସୁରେ ଦିବ୍ବପାନଂ ପାୟେତ୍ୱା ମତ୍ତେ ସମାନେ ପାଦେସୁ ଗାହାପେତ୍ୱା ସିନେରୁପବ୍ବତପାଦେ ଖିପାପେସି। ତେ ଅସୁରଭୱନମେୱ ସମ୍ପାପୁଣିଂସୁ।

ଅସୁରଭୱନଂ ନାମ ସିନେରୁସ୍ସ ହେଟ୍ଠିମତଲେ ତାୱତିଂସଦେୱଲୋକପ୍ପମାଣମେୱ, ତତ୍ଥ ଦେୱାନଂ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକୋ ୱିୟ ଚିତ୍ତପାଟଲି ନାମ କପ୍ପଟ୍ଠିୟରୁକ୍ଖୋ ହୋତି। ତେ ଚିତ୍ତପାଟଲିୟା ପୁପ୍ଫିତାୟ ଜାନନ୍ତି ‘‘ନାୟଂ ଅମ୍ହାକଂ ଦେୱଲୋକୋ, ଦେୱଲୋକସ୍ମିଞ୍ହି ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକୋ ପୁପ୍ଫତୀ’’ତି। ଅଥ ତେ ‘‘ଜରସକ୍କୋ ଅମ୍ହେ ମତ୍ତେ କତ୍ୱା ମହାସମୁଦ୍ଦପିଟ୍ଠେ ଖିପିତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ଦେୱନଗରଂ ଗଣ୍ହି, ତେ ମୟଂ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ୟୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ଦେୱନଗରମେୱ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମା’’ତି କିପିଲ୍ଲିକା ୱିୟ ଥମ୍ଭଂ ସିନେରୁଂ ଅନୁସଞ୍ଚରମାନା ଉଟ୍ଠହିଂସୁ। ସକ୍କୋ ‘‘ଅସୁରା କିର ଉଟ୍ଠିତା’’ତି ସୁତ୍ୱା ସମୁଦ୍ଦପିଟ୍ଠେୟେୱ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ୟୁଜ୍ଝମାନୋ ତେହି ପରାଜିତୋ ଦିୟଡ୍ଢୟୋଜନସତିକେନ ୱେଜୟନ୍ତରଥେନ ଦକ୍ଖିଣସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ମତ୍ଥକେନ ପଲାୟିତୁଂ ଆରଦ୍ଧୋ। ଅଥସ୍ସ ରଥୋ ସମୁଦ୍ଦପିଟ୍ଠେନ ୱେଗେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ସିମ୍ବଲିୱନଂ ପକ୍ଖନ୍ତୋ, ତସ୍ସ ଗମନମଗ୍ଗେ ସିମ୍ବଲିୱନଂ ନଳୱନଂ ୱିୟ ଛିଜ୍ଜିତ୍ୱା ଛିଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମୁଦ୍ଦପିଟ୍ଠେ ପତତି। ସୁପଣ୍ଣପୋତକା ସମୁଦ୍ଦପିଟ୍ଠେ ପରିପତନ୍ତା ମହାୱିରୱଂ ରୱିଂସୁ। ସକ୍କୋ ମାତଲିଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ସମ୍ମ ମାତଲି, କିଂ ସଦ୍ଦୋ ନାମେସ, ଅତିକାରୁଞ୍ଞରୱୋ ୱତ୍ତତୀ’’ତି? ‘‘ଦେୱ, ତୁମ୍ହାକଂ ରଥୱେଗେନ ୱିଚୁଣ୍ଣିତେ ସିମ୍ବଲିୱନେ ପତନ୍ତେ ସୁପଣ୍ଣପୋତକା ମରଣଭୟତଜ୍ଜିତା ଏକୱିରୱଂ ୱିରୱନ୍ତୀ’’ତି।

ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ସମ୍ମ ମାତଲି, ମା ଅମ୍ହେ ନିସ୍ସାୟ ଏତେ କିଲମନ୍ତୁ, ନ ମୟଂ ଇସ୍ସରିୟଂ ନିସ୍ସାୟ ପାଣୱଧକମ୍ମଂ କରୋମ, ଏତେସଂ ପନ ଅତ୍ଥାୟ ମୟଂ ଜୀୱିତଂ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ଅସୁରାନଂ ଦସ୍ସାମ, ନିୱତ୍ତୟେତଂ ରଥ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୩୧।

‘‘କୁଲାୱକା ମାତଲି ସିମ୍ବଲିସ୍ମିଂ, ଈସାମୁଖେନ ପରିୱଜ୍ଜୟସ୍ସୁ;

କାମଂ ଚଜାମ ଅସୁରେସୁ ପାଣଂ, ମାମେ ଦିଜା ୱିକୁଲାୱା ଅହେସୁ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ କୁଲାୱକାତି ସୁପଣ୍ଣପୋତକା। ମାତଲୀତି ସାରଥିଂ ଆମନ୍ତେସି। ସିମ୍ବଲିୱନ୍ତି ପସ୍ସ ଏତେ ସିମ୍ବଲିରୁକ୍ଖେ ଓଲମ୍ବନ୍ତା ଠିତାତି ଦସ୍ସେତି। ଈସାମୁଖେନ ପରିୱଜ୍ଜଯସ୍ସୁତି ଏତେ ଏତସ୍ସ ରଥସ୍ସ ଈସାମୁଖେନ ଯଥା ନ ହଞ୍ଞନ୍ତି, ଏୱଂ ତେ ପରିୱଜ୍ଜଯସ୍ସୁ। କାମଂ ଚଜାମ ଅସୁରେସୁ ପାଣନ୍ତି ଯଦି ଅମ୍ହେସୁ ଅସୁରାନଂ ପାଣଂ ଚଜନ୍ତେସୁ ଏତେସଂ ସୋତ୍ଥି ହୋତି, କାମଂ ଚଜାମ ଏକଂସେନେୱ ମଯଂ ଅସୁରେସୁ ଅମ୍ହାକଂ ପାଣଂ ଚଜାମ। ମାମେ ଦିଜା ୱିକୁଲାୱା ଅହେସୁନ୍ତି ଇମେ ପନ ଦିଜା ଇମେ ଗରୁଠଅପୋତକା ୱିଦ୍ଧସ୍ତୱିଚୁଣ୍ଣିତକୁଲାୱକତାଯ ୱିକୁଲାୱା ମା ଅହେସୁଂ, ମା ଅମ୍ହାକଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଏତେସଂ ଉପରି ଖିପ, ନିୱତ୍ତଯ ନିୱତ୍ତଯ ରଥନ୍ତି। ମାତଲିସଙ୍ଗାହକୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ରଥଂ ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେନ ମଗ୍ଗେନ ଦେୱଲୋକାଭିମୁଖଂ ଅକାସି। ଅସୁରା ପନ ତଂ ନିୱତ୍ତଯମାନମେୱ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅଦ୍ଧା ଅଞ୍ଞେହିପି ଚକ୍କୱାଠଏହି ସକ୍କା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ବଲଂ ଲଭିତ୍ୱା ରଥୋ ନିୱତ୍ତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ମରଣଭଯଭୀତା ପଲାଯିତ୍ୱା ଅସୁରଭୱନମେୱ ପୱିସିଂସୁ।

ସକ୍କୋପି ଦେୱନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଦ୍ୱୀସୁ ଦେୱଲୋକେସୁ ଦେୱଗଣେନ ପରିୱୁତୋ ନଗରମଜ୍ଝେ ଅଟ୍ଠାସି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ପଥୱିଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଯୋଜନସହସ୍ସୁବ୍ବେଧୋ ୱେଜଯନ୍ତପାସାଦୋ ଉଟ୍ଠହି। ୱିଜଯନ୍ତେ ଉଟ୍ଠିତତ୍ତା ‘‘ୱେଜଯନ୍ତୋ’’ ତ୍ୱେୱ ନାମଂ ଅକଂସୁ। ଅଥ ସକ୍କୋ ପୁନ ଅସୁରାନଂ ଅନାଗମନତ୍ଥାଯ ପଞ୍ଚସୁ ଠାନେସୁ ଆରକ୍ଖଂ ଠପେସି। ଯଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ଅନ୍ତରା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଅଯୁଜ୍ଝପୁରାନଂ, ପଞ୍ଚୱିଧା ଠପିତା ଅଭିରକ୍ଖା;

ଉରଗକରୋଟିପଯସ୍ସ ଚ ହାରୀ, ମଦନଯୁତା ଚତୁରୋ ଚ ମହନ୍ତା’’ତି। (ସଂ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧।୨୪୭);

ଦ୍ୱେ ନଗରାନିପି ଯୁଦ୍ଧେନ ଗହେତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ୟତାଯ ଅଯୁଜ୍ଝପୁରାନି ନାମ ଜାତାନି ଦେୱନଗରଞ୍ଚ ଅସୁରନଗରଞ୍ଚ। ଯଦା ହି ଅସୁରା ବଲୱନ୍ତା ହୋନ୍ତି, ଅଥ ଦେୱେହି ପଲାଯିତ୍ୱା ଦେୱନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଦ୍ୱାରେ ପିହିତେ ଅସୁରାନଂ ସତସହସ୍ସମ୍ପି କିଞ୍ଚି କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଯଦା ଦେୱା ବଲୱନ୍ତା ହୋନ୍ତି, ଅଥ ଅସୁରେହି ପଲାଯିତ୍ୱା ଅସୁରନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଦ୍ୱାରେ ପିହିତେ ସକ୍କାନଂ ସତସହସ୍ସମ୍ପି କିଞ୍ଚି କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଇତି ଇମାନି ଦ୍ୱେ ନଗରାନି ଅଯୁଜ୍ଝପୁରାନି ନାମ। ତେସଂ ଅନ୍ତରା ଏତେସୁ ଉରଗାଦୀସୁ ପଞ୍ଚସୁ ଠାନେସୁ ସକ୍କେନ ଆରକ୍ଖା ଠପିତା। ତତ୍ଥ ଉରଗ-ସଦ୍ଦେନ ନାଗା ଗହିତା। ତେ ଉଦକେ ବଲୱନ୍ତା ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ସିନେରୁସ୍ସ ପଠମାଲିନ୍ଦେ ତେସଂ ଆରକ୍ଖା। କରୋଟି-ସଦ୍ଦେନ ସୁପଣ୍ଣା ଗହିତା। ତେସଂ କିର କରୋଟି ନାମ ପାନଭୋଜନଂ, ତେନ ତଂ ନାମଂ ଲଭିଂସୁ, ଦୁତିଯାଲିନ୍ଦେ ତେସଂ ଆରକ୍ଖା। ପଯସ୍ସହାରି-ସଦ୍ଦେନ କୁମ୍ଭଣ୍ଡା ଗହିତା। ଦାନୱରକ୍ଖସା କିରେତେ, ତତିଯାଲିନ୍ଦେ ତେସଂ ଆରକ୍ଖା। ମଦନଯୁତ-ସଦ୍ଦେନ ଯକ୍ଖା ଗହିତା। ୱିସମଚାରିନୋ କିର ତେ ଯୁଦ୍ଧସୋଣ୍ଡା, ଚତୁତ୍ଥାଲିନ୍ଦେ ତେସଂ ଆରକ୍ଖା। ଚତୁରୋ ଚ ମହନ୍ତାତି ଚତ୍ତାରୋ ମହାରାଜାନୋ ୱୁତ୍ତା, ପଞ୍ଚମାଲିନ୍ଦେ ତେସଂ ଆରକ୍ଖା। ତସ୍ମା ଯଦି ଅସୁରା କୁପିତା ଆୱିଲଚିତ୍ତା ଦେୱପୁରଂ ଉପଯନ୍ତି, ପଞ୍ଚୱିଧେସୁ ଯଂ ଗିରିନୋ ପଠମଂ ପରିଭଣ୍ଡଂ, ତଂ ଉରଗା ପରିବାହିଯ ତିଟ୍ଠନ୍ତି। ଏୱଂ ସେସେସୁ ସେସା।

ଇମେସୁ ପନ ପଞ୍ଚସୁ ଠାନେସୁ ଆରକ୍ଖଂ ଠପେତ୍ୱା ସକ୍କେ ଦେୱାନମିନ୍ଦେ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱମାନେ ସୁଧମ୍ମା ଚୱିତ୍ୱା ତସ୍ସେୱ ପାଦପରିଚାରିକା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି, କଣ୍ଣିକାଯ ଦିନ୍ନନିସ୍ସନ୍ଦେନ ଚସ୍ସା ପଞ୍ଚଯୋଜନସତିକା ସୁଧମ୍ମା ନାମ ଦେୱସଭା ଉଦପାଦି, ଯତ୍ଥ ଦିବ୍ବସେତଚ୍ଛତ୍ତସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ଯୋଜନପ୍ପମାଣେ କଞ୍ଚନପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସିନ୍ନୋ ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚାନି କରୋତି। ଚିତ୍ତାପି ଚୱିତ୍ୱା ତସ୍ସେୱ ପାଦପରିଚାରିକା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି, ଉଯ୍ୟାନସ୍ସ କରଣନିସ୍ସନ୍ଦେନ ଚସ୍ସା ଚିତ୍ତଲତାୱନଂ ନାମ ଉଯ୍ୟାନଂ ଉଦପାଦି। ନନ୍ଦାପି ଚୱିତ୍ୱା ତସ୍ସେୱ ପାଦପରିଚାରିକା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି, ପୋକ୍ଖରଣିଯା ନିସ୍ସନ୍ଦେନ ଚସ୍ସା ନନ୍ଦା ନାମ ପୋକ୍ଖରଣୀ ଉଦପାଦି।

ସୁଜା ପନ କୁସଲକମ୍ମସ୍ସ ଅକତତ୍ତା ଏକସ୍ମିଂ ଅରଞ୍ଞେ କନ୍ଦରାଯ ବକସକୁଣିକା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତା। ସକ୍କୋ ‘‘ସୁଜା ନ ପଞ୍ଞାଯତି, କତ୍ଥ ନୁ ଖୋ ନିବ୍ବତ୍ତା’’ତି ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଆଦାଯ ଦେୱଲୋକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସା ରମଣୀଯଂ ଦେୱନଗରଂ ସୁଧମ୍ମଂ ଦେୱସଭଂ ଚିତ୍ତଲତାୱନଂ ନନ୍ଦାପୋକ୍ଖରଣିଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ‘‘ଏତା କୁସଲଂ କତ୍ୱା ମଯ୍ହଂ ପାଦପରିଚାରିକା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତା, ତ୍ୱଂ ପନ କୁସଲଂ ଅକତ୍ୱା ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତା , ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସୀଲଂ ରକ୍ଖାହୀ’’ତି ତଂ ଓୱଦିତ୍ୱା ପଞ୍ଚସୁ ସୀଲେସୁ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ନେତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ସାପି ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସୀଲଂ ରକ୍ଖତି। ସକ୍କୋ କତିପାହଚ୍ଚଯେନ ‘‘ସକ୍କା ନୁ ଖୋ ସୀଲଂ ରକ୍ଖିତୁ’’ନ୍ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ମଚ୍ଛରୂପେନ ଉତ୍ତାନୋ ହୁତ୍ୱା ପୁରତୋ ନିପଜ୍ଜି, ସା ‘‘ମତମଚ୍ଛକୋ’’ତି ସଞ୍ଞାଯ ସୀସେ ଅଗ୍ଗହେସି, ମଚ୍ଛୋ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ ଚାଲେସି, ଅଥ ନଂ ‘‘ଜୀୱତି ମଞ୍ଞେ’’ତି ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ସକ୍କୋ ‘‘ସାଧୁ ସାଧୁ, ସକ୍ଖିସ୍ସସି ସୀଲଂ ରକ୍ଖିତୁ’’ନ୍ତି ଅଗମାସି। ସା ତତୋ ଚୁତା ବାରାଣସିଯଂ କୁମ୍ଭକାରଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତି।

ସକ୍କୋ ‘‘କହଂ ନୁ ଖୋ ନିବ୍ବତ୍ତା’’ତି ତତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣଏଠଆଲୁକାନଂ ଯାନକଂ ପୂରେତ୍ୱା ମଜ୍ଝେ ଗାମସ୍ସ ମହଲ୍ଲକୱେସେନ ନିସୀଦିତ୍ୱା ‘‘ଏଠଆଲୁକାନି ଗଣ୍ହଥ, ଏଠଆଲୁକାନି ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଉଗ୍ଘୋସେସି। ମନୁସ୍ସା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଦେହି, ତାତା’’ତି ଆହଂସୁ। ‘‘ଅହଂ ସୀଲରକ୍ଖକାନଂ ଦମ୍ମି,

ତୁମ୍ହେ ସୀଲଂ ରକ୍ଖଥା''ତି? ''ମଯଂ ସୀଲଂ ନାମ ନ ଜାନାମ, ମୂଲେନ ଦେହୀ''ତି। ''ନ ମଯ୍ହଂ ମୂଲେନ ଅତ୍ଥୋ, ସୀଲରକ୍ଖକାନଞ୍ଞେଓାହଂ ଦମ୍ମୀ''ତି। ମନୁସ୍ସା ''କୋ ଚାଯଂ ଏଠଆଲୁକୋ''ତି ପକ୍କମିଂସୁ। ସୁଜା ତଂ ପଓତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ''ମଯ୍ହଂ ଆନୀତଂ ଭଓିସ୍ସତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ''ଦେହି, ତାତା''ତି ଆହ। ''ସୀଲଂ ରକ୍ଖସି, ଅମ୍ମା''ତି? ''ଆମ, ରକ୍ଖାମୀ''ତି। ''ଇଦଂ ମଯା ତୁଯ୍ହମେଓ ଅତ୍ଥାଯ ଆଭତ''ନ୍ତି ସଦ୍ଧିଂ ଯାନକେନ ଗେହଦ୍ୱାରେ ଠପେତ୍ୱା ପକ୍କାମି।

ସାପି ଯାଓଜୀଓଂ ସୀଲଂ ରକ୍ଖିତ୍ୱା ତତୋ ଚୁତା ୱେପଚିତ୍ତିସ୍ସ ଅସୁରିନ୍ଦସ୍ସ ଧୀତା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି, ସୀଲାନିସଂସେନ ଅଭିରୂପା ଅହୋସି। ସୋ ତସ୍ସା ୱଯପ୍ପତ୍ତକାଲେ ''ମଯ୍ହଂ ଧୀତା ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତରୁଚିତଂ ସାମିକଂ ଗଣ୍ହତୂ''ତି ଅସୁରେ ସନ୍ନିପାତେସି । ସକ୍କୋ ''କହଂ ନୁ ଖୋ ସା ନିବ୍ବତ୍ତା''ତି ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତଭାଓଂ ଞତ୍ୱା ''ସୁଜା ଚିତ୍ତରୁଚିତଂ ସାମିକଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୀ ମଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସତୀ''ତି ଅସୁରୱଣ୍ଣଂ ମାପେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଅଗମାସି। ସୁଜଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ସନ୍ନିପାତଟ୍ଠାନଂ ଆନେତ୍ୱା ''ଚିତ୍ତରୁଚିତଂ ସାମିକଂ ଗଣ୍ହା''ତି ଆହଂସୁ। ସା ଓଲୋକେନ୍ତୀ ସକ୍କଂ ଦିସ୍ୱା ପୁବ୍ବେପି ସିନେହୱସେନ ଉପ୍ପନ୍ନପେମେନ ମହୋଘେନ ୱିଯ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥଟହଦଯା ହୁତ୍ୱା ''ଅଯଂ ମେ ସାମିକୋ''ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ସ ଉପରି ପୁପ୍ଫଦାମଂ ଖିପିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗହେସି। ଅସୁରା ''ଅମ୍ହାକଂ ରାଜା ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ଧୀତୁ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ଇଦାନି ଲଭତି , ଅଯମେୱସ୍ସା ଧୀତୁ ପିତାମହତୋ ମହଲ୍ଲକୋ ଅନୁଚ୍ଛୱିକୋ''ତି ଲଜ୍ଜମାନା ପକ୍କମିଂସୁ। ସୋ ତଂ ଦେୱନଗରଂ ଆନେତ୍ୱା ଅଡ୍ଢତେଯ୍ୟାନଂ ନାଟିକାକୋଟୀନଂ ଜେଟ୍ଠିକଂ କତ୍ୱା ଯାୱତାଯୁକଂ ଠତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ''ଏୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ପୁବ୍ବେ ପଣ୍ଡିତା ଦେୱନଗରେ ରଜ୍ଜଂ କାରଯମାନା ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତଂ ପରିଚ୍ଚଜନ୍ତାପି ପାଣାତିପାତଂ ନ କରିଂସୁ, ତ୍ୱଂ ନାମ ଏୱରୂପେ ନିଯ୍ୟାନିକେ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅପରିସ୍ସାୱିତଂ ସପାଣକଂ ଉଦକଂ ପିୱିସ୍ସସୀ''ତି ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଗରହିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ମାତଲିସଙ୍ଗାହକୋ ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ସକ୍କୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

କୁଲାୱକଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୩୨] ୨। ନଚ୍ଚଜାତକୱଣ୍ଣନା

ରୁଦଂ ମନୁଞ୍ଞନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ବହୁଭଣ୍ଡିକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ହେଟ୍ଠା ଦେୱଧମ୍ମଜାତକେ (ଜା। ୧।୧।୬) ୱିତ୍ଥାରିତମେୱ। ସତ୍ଥା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ''ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ବହୁଭଣ୍ଡୋ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ଆମ, ଭନ୍ତେ''ତି। ''କିଂକାରଣା ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ବହୁଭଣ୍ଡୋ ଜାତୋସୀ''ତି? ସୋ ଏତ୍ତକଂ ସୁତ୍ୱାୱ କୁଦ୍ଧୋ ନିୱାସନପାରୁପନଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ''ଇମିନା ଦାନି ନୀହାରେନ ୱିଚରାମୀ''ତି ସତ୍ଥୁ ପୁରତୋ ନଗ୍ଗୋ ଅଟ୍ଠାସି। ମନୁସ୍ସା ''ଧୀ ଧୀ''ତି ଆହଂସୁ। ସୋ ତତୋ ପଲାଯିତ୍ୱା ହୀନାଯାୱତ୍ତୋ। ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ ସନ୍ନିସିନ୍ନା ''ସତ୍ଥୁ ନାମ ପୁରତୋ ଏୱରୂପଂ କରିସ୍ସତୀ''ତି ତସ୍ସ ଅଗୁଣକଥଂ କଥେସୁଂ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ଭିକ୍ଖୂ ପୁଚ୍ଛି। ଭନ୍ତେ, ''ସୋ ହି ନାମ ଭିକ୍ଖୁ ତୁମ୍ହାକଂ ପୁରତୋ ଚତୁପରିସମଜ୍ଝେ ହିରୋତ୍ତପ୍ପଂ ପହାଯ ଗାମଦାରକୋ ୱିଯ ନଗ୍ଗୋ ଠତ୍ୱା ମନୁସ୍ସେହି ଜିଗୁଚ୍ଛିଯମାନୋ ହୀନାଯାୱତ୍ତିତ୍ୱା ସାସନା ପରିହୀନୋ''ତି ତସ୍ସ ଅଗୁଣକଥାଯ ନିସିନ୍ନାମ୍ହାତି। ସତ୍ଥା ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ହିରୋତ୍ତପ୍ପାଭାୱେନ ରତନସାସନା ପରିହୀନୋ, ପୁବ୍ବେ ଇତ୍ଥିରତନପଟିଲାଭତୋପି ପରିହୀନୋଯେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ପଠମକପ୍ପେ ଚତୁପ୍ପଦା ସୀହଂ ରାଜାନଂ ଅକଂସୁ, ମଚ୍ଛା ଆନନ୍ଦମଚ୍ଛଂ, ସକୁଣା ସୁୱଣ୍ଣହଂସଂ। ତସ୍ସ ପନ ସୁୱଣ୍ଣହଂସରାଜସ୍ସ ଧୀତା ହଂସପୋତିକା ଅଭିରୂପା ଅହୋସି। ସୋ ତସ୍ସା ୱରଂ ଅଦାସି, ସା ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତରୁଚିତଂ ସାମିକଂ ୱାରେସି। ହଂସରାଜା ତସ୍ସା ୱରଂ ଦତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତେ ସବ୍ବେ ସକୁଣେ ସନ୍ନିପାତାପେସି, ନାନପ୍ପକାରା ହଂସମୋରାଦଯୋ ସକୁଣଗଣା ସମାଗନ୍ତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ମହନ୍ତେ ପାସାଣତଲେ ସନ୍ନିପତିଂସୁ। ହଂସରାଜା ''ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତରୁଚିତଂ ସାମିକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତୂ''ତି ଧୀତରଂ ପକ୍କୋସାପେସି। ସା ସକୁଣସଙ୍ଘଂ ଓଲୋକେନ୍ତୀ ମଣିୱଣ୍ଣଗୀୱଂ ଚିତ୍ରପେଖୁଣଂ ମୋରଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅଯଂ ମେ ସାମିକୋ ହୋତୂ''ତି ଆରୋଚେସି। ସକୁଣସଙ୍ଘା ମୋରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆହଂସୁ ''ସମ୍ମ ମୋର, ଅଯଂ ରାଜଧୀତା ଏତ୍ତକାନଂ ସକୁଣାନଂ ମଜ୍ଝେ ସାମିକଂ ରୋଚେନ୍ତୀ ତଯି ରୁଚିଂ ଉପ୍ପାଦେସୀ''ତି। ମୋରୋ ''ଅଜ୍ଜାପି ତାୱ ମେ ବଲଂ ନ ପସ୍ସତୀ''ତି ଅତିତୁଟ୍ଠିଯା ହିରୋତ୍ତପ୍ପଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ତାୱ ମହତୋ ସକୁଣସଙ୍ଘସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ପକ୍ଖେ ପସାରେତ୍ୱା ନଚ୍ଚିତୁଂ ଆରଭି, ନଚ୍ଚନ୍ତୋ ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ ଅହୋସି।

ସୁୱଣ୍ଣହଂସରାଜା ଲଜ୍ଜିତୋ ''ଇମସ୍ସ ନେୱ ଅଜ୍ଝତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନା ହିରୀ ଅତ୍ଥି, ନ ବହିଦ୍ଧାସମୁଟ୍ଠାନଂ ଓତ୍ତପ୍ପଂ, ନାସ୍ସ ଭିନ୍ନହିରୋତ୍ତପ୍ପସ୍ସ ମମ ଧୀତରଂ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ସକୁଣସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୩୨।

‘‘ରୁଦଂ ମନୁଞ୍ଞଂ ରୁଚିରା ଚ ପିଟ୍ଠି, ୱେଳୁରିୟୱଣ୍ଣୂପନିଭା ଚ ଗୀୱା;

ବ୍ୟାମମତ୍ତାନି ଚ ପେଖୁଣାନି, ନଚ୍ଚେନ ତେ ଧୀତରଂ ନୋ ଦଦାମୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ରୁଦଂ ମନୁଞ୍ଞନ୍ତି ତ-କାରସ୍ସ ଦ-କାରୋ କତୋ, ରୁତଂ ମନାପଂ, ୱସ୍ସିତସଦ୍ଦୋ ମଧୁରୋତି ଅତ୍ଥୋ। ରୁଚିରା ଚ ପିଟ୍ଠୀତି ପିଟ୍ଠିପି ତେ ଚିତ୍ରା ଚେୱ ସୋଭନା ଚ। ୱେଳୁରିୟୱଣ୍ଣୂପନିଭାତି ୱେଳୁରିୟମଣିୱଣ୍ଣସଦିସା। ବ୍ୟାମମତ୍ତାନୀତି ଏକବ୍ୟାମପ୍ପମାଣାନି। ପେଖୁଣାନୀତି ପିଞ୍ଛାନି। ନଚ୍ଚେନ ତେ ଧୀତରଂ ନୋ ଦଦାମୀତି ହିରୋତ୍ତପ୍ପଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ନଚ୍ଚିତଭାୱେନେୱ ତେ ଏୱରୂପସ୍ସ ନିଲ୍ଲଜ୍ଜସ୍ସ ଧୀତରଂ ନୋ ଦଦାମୀତି ୱତ୍ୱା ହଂସରାଜା ତସ୍ମିଂଯେୱ ପରିସମଜ୍ଝେ ଅତ୍ତନୋ ଭାଗିନେୟ୍ୟସ୍ସ ହଂସପୋତକସ୍ସ ଧୀତରଂ ଅଦାସି। ମୋରୋ ହଂସପୋତିକଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ଲଜ୍ଜିତ୍ୱା ତତୋୱ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ପଲାୟି। ହଂସରାଜାପି ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ ଏସ ହିରୋତ୍ତପ୍ପଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ରତନସାସନା ପରିହୀନୋ, ପୁବ୍ବେପି ଇତ୍ଥିରତନପଟିଲାଭତୋ ପରିହୀନୋୟେୱା’’ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ମୋରୋ ବହୁଭଣ୍ଡିକୋ ଅହୋସି, ହଂସରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ନଚ୍ଚଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦୁତିୟା।

[୩୩] ୩। ସମ୍ମୋଦମାନଜାତକୱଣ୍ଣନା

ସମ୍ମୋଦମାନାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା କପିଲୱତ୍ଥୁଂ ଉପନିସ୍ସାୟ ନିଗ୍ରୋଧାରାମେ ୱିହରନ୍ତୋ ଚୁମ୍ବଟକକଲହଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କୁଣାଲଜାତକେ (ଜା। ୨। ୨୧।କୁଣାଲଜାତକ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ତଦା ପନ ସତ୍ଥା ଞାତକେ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜା ଞାତକାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିଗ୍ଗହୋ ନାମ ନ ଯୁତ୍ତୋ, ତିରଚ୍ଛାନଗତାପି ହି ପୁବ୍ବେ ସମଗ୍ଗକାଲେ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତେ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ସୋତ୍ଥିଂ ପତ୍ତା ଯଦା ୱିୱାଦମାପନ୍ନା, ତଦା ମହାୱିନାସଂ ପତ୍ତା’’ତି ୱତ୍ୱା ଞାତିରାଜକୁଲେହି ଆୟାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ୱଟ୍ଟକଯୋନିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଅନେକୱଟ୍ଟକସହସ୍ସପରିୱାରୋ ଅରଞ୍ଞେ ପଟିୱସତି। ତଦା ଏକୋ ୱଟ୍ଟକଲୁଦ୍ଦକୋ ତେସଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱଟ୍ଟକୱସ୍ସିତଂ କତ୍ୱା ତେସଂ ସନ୍ନିପତିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ତେସଂ ଉପରି ଜାଲଂ ଖିପିତ୍ୱା ପରିୟନ୍ତେସୁ ମଦ୍ଦନ୍ତୋ ସବ୍ବେ ଏକତୋ କତ୍ୱା ପଚ୍ଛିଂ ପୂରେତ୍ୱା ଘରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେ ୱିକ୍କିଣିତ୍ୱା ତେନ ମୂଲେନ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେତି। ଅଥେକଦିୱସଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତେ ୱଟ୍ଟକେ ଆହ – ‘‘ଅୟଂ ସାକୁଣିକୋ ଅମ୍ହାକଂ ଞାତକେ ୱିନାସଂ ପାପେତି, ଅହଂ ଏକଂ ଉପାୟଂ ଜାନାମି, ଏନେସ ଅମ୍ହେ ଗଣ୍ହିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସତି, ଇତୋ ଦାନି ପଟ୍ଠାୟ ଏତେନ ତୁମ୍ହାକଂ ଉପରି ଜାଲେ ଖିତ୍ତମତ୍ତେ ଏକେକୋ ଏକେକସ୍ମିଂ ଜାଲକ୍ଖିକେ ସୀସଂ ଠପେତ୍ୱା ଜାଲଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଇଚ୍ଛିତଟ୍ଠାନଂ ହରିତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ କଣ୍ଟକଗୁମ୍ବେ ପକ୍ଖିପଥ, ଏୱଂ ସନ୍ତେ ହେଟ୍ଠା ତେନ ତେନ ଠାନେନ ପଲାୟିସ୍ସାମା’’ତି। ତେ ସବ୍ବେ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ପଟିସ୍ସୁଣିଂସୁ। ଦୁତିୟଦିୱସେ ଉପରି ଜାଲେ ଖିତ୍ତେ ତେ ବୋଧିସତ୍ତେନ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ଜାଲଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ କଣ୍ଟକଗୁମ୍ବେ ଖିପିତ୍ୱା ସୟଂ ହେଟ୍ଠାଭାଗେନ ତତୋ ତତୋ ପଲାୟିଂସୁ। ସାକୁଣିକସ୍ସ ଗୁମ୍ବତୋ ଜାଲଂ ମୋଚେନ୍ତସ୍ସେୱ ୱିକାଲୋ ଜାତୋ, ସୋ ତୁଚ୍ଛହତ୍ଥୋୱ ଅଗମାସି।

ପୁନଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାୟପି ୱଟ୍ଟକା ତଥେୱ କରୋନ୍ତି। ସୋପି ଯାୱ ସୂରିୟତ୍ଥଙ୍ଗମନା ଜାଲମେୱ ମୋଚେନ୍ତୋ କିଞ୍ଚି ଅଲଭିତ୍ୱା ତୁଚ୍ଛହତ୍ଥୋୱ ଗେହଂ ଗଚ୍ଛତି। ଅଥସ୍ସ ଭରିୟା କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ‘‘ତ୍ୱଂ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ତୁଚ୍ଛହତ୍ଥୋ ଆଗଚ୍ଛସି, ଅଞ୍ଞମ୍ପି ତେ ବହି ପୋସିତବ୍ବଟ୍ଠାନଂ ଅତ୍ଥି ମଞ୍ଞେ’’ତି ଆହ। ସାକୁଣିକୋ ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ମମ ଅଞ୍ଞଂ ପୋସିତବ୍ବଟ୍ଠାନଂ ନତ୍ଥି, ଅପିଚ ଖୋ ପନ ତେ ୱଟ୍ଟକା ସମଗ୍ଗା ହୁତ୍ୱା ଚରନ୍ତି, ମୟା ଖିତ୍ତମତ୍ତେ ଜାଲଂ ଆଦାୟ କଣ୍ଟକଗୁମ୍ବେ ଖିପିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ନ ଖୋ ପନେତେ ସବ୍ବକାଲମେୱ ସମ୍ମୋଦମାନା ୱିହରିସ୍ସନ୍ତି, ତ୍ୱଂ ମା ଚିନ୍ତୟି, ଯଦା ତେ ୱିୱାଦମାପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି, ତଦା ତେ ସବ୍ବେୱ ଆଦାୟ ତୱ ମୁଖଂ ହାସୟମାନୋ ଆଗଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଭରିୟାୟ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୩୩।

‘‘ସମ୍ମୋଦମାନା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଜାଲମାଦାୟ ପକ୍ଖିନୋ;

ଯଦା ତେ ୱିୱଦିସ୍ସନ୍ତି, ତଦା ଏହିନ୍ତି ମେ ୱସ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଯଦା ତେ ୱିୱଦିସ୍ସନ୍ତୀତି ଯସ୍ମିଂ କାଲେ ତେ ୱଟ୍ଟକା ନାନାଲଦ୍ଧିକା ନାନାଗାହା ହୁତ୍ୱା ୱିୱଦିସ୍ସନ୍ତି, କଲହଂ କରିସ୍ସନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତଦା ଏହିନ୍ତି ମେ ୱସନ୍ତି ତସ୍ମିଂ କାଲେ ସବ୍ବେପି ତେ ମମ ୱସଂ ଆଗଚ୍ଛିସ୍ସନ୍ତି। ଅଥାହଂ ତେ ଗହେତ୍ୱା ତୱ ମୁଖଂ ହାସେନ୍ତୋ ଆଗଚ୍ଛିସ୍ସାମୀତି ଭରିଯଂ ସମସ୍ସାସେସି।

କତିପାହସ୍ସେୱ ପନ ଅଚ୍ଚଯେନ ଏକୋ ୱଟ୍ଟକୋ ଗୋଚରଭୂମିଂ ଓତରନ୍ତୋ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ସୀସଂ ଅକ୍କମି, ଇତରୋ ''କୋ ମଂ ସୀସେ ଅକ୍କମୀ''ତି କୁଜ୍ଝି। ''ଅହଂ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଅକ୍କମିଂ, ମା କୁଜ୍ଝୀ''ତି ୱୁତ୍ତେପି କୁଜ୍ଝିଯେୱ। ତେ ପୁନପ୍ପୁନଂ କଥେନ୍ତା ''ତ୍ୱମେୱ ମଞ୍ଞେ ଜାଲଂ ଉକ୍ଖିପସୀ''ତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିୱାଦଂ କରିଂସୁ। ତେସୁ ୱିୱଦନ୍ତେସୁ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ''ୱିୱାଦକେ ସୋତ୍ଥିଭାୱୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଇଦାନେୱ ତେ ଜାଲଂ ନ ଉକ୍ଖିପିସ୍ସନ୍ତି, ତତୋ ମହନ୍ତଂ ୱିନାସଂ ପାପୁଣିସ୍ସନ୍ତି, ସାକୁଣିକୋ ଓକାସଂ ଲଭିସ୍ସତି, ମଯା ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ନ ସକ୍କା ୱସିତୁ''ନ୍ତି। ସୋ ଅତ୍ତନୋ ପରିସଂ ଆଦାଯ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗତୋ। ସାକୁଣିକୋପି ଖୋ କତିପାହଚ୍ଚଯେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱଟ୍ଟକୱସ୍ସିତଂ ୱସ୍ସିତ୍ୱା ତେସଂ ସନ୍ନିପତିତାନଂ ଉପରି ଜାଲଂ ଖିପି। ଅଥେକୋ ୱଟ୍ଟକୋ ''ତୁଯ୍ହଂ କିର ଜାଲଂ ଉକ୍ଖିପନ୍ତସ୍ସେୱ ମତ୍ଥକେ ଲୋମାନି ପତିତାନି, ଇଦାନି ଉକ୍ଖିପା''ତି ଆହ। ଅପରୋ ''ତୁଯ୍ହଂ କିର ଜାଲଂ ଉକ୍ଖିପନ୍ତସ୍ସେୱ ଦ୍ୱୀସୁ ପକ୍ଖେସୁ ପତ୍ତାନି ପତିତାନି, ଇଦାନି ଉକ୍ଖିପା''ତି ଆହ। ଇତି ତେସଂ ''ତ୍ୱଂ ଉକ୍ଖିପ, ତ୍ୱଂ ଉକ୍ଖିପା''ତି ୱଦନ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ସାକୁଣିକୋ ଜାଲଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସବ୍ବେୱ ତେ ଏକତୋ କତ୍ୱା ପଚ୍ଛିଂ ପୂରେତ୍ୱା ଭରିଯଂ ହାସଯମାନୋ ଗେହଂ ଅଗମାସି।

ସତ୍ଥା ''ଏୱଂ ମହାରାଜା ଞାତକାନଂ କଲହୋ ନାମ ନ ଯୁତ୍ତୋ, କଲହୋ ୱିନାସମୂଲମେୱ ହୋତୀ''ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ଅପଣ୍ଡିତୱଟ୍ଟକୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ପଣ୍ଡିତୱଟ୍ଟକୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ସମ୍ମୋଦମାନଜାତକୱଣ୍ଣନା ତତିଯା।

[୩୪] ୪। ମଚ୍ଛଜାତକୱଣ୍ଣନା

ନ ମଂ ସୀତଂ ନ ମଂ ଉଣ୍ହନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ପୁରାଣଦୁତିଯିକାପଲୋଭନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଦା ହି ସତ୍ଥା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ''ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ସଚ୍ଚଂ, ଭଗୱା''ତି। ''କେନାସି ଉକ୍କଣ୍ଠାପିତୋ''ତି? ''ପୁରାଣଦୁତିଯିକା ମେ, ଭନ୍ତେ ମଧୁରହତ୍ଥରସା, ତଂ ଜହିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମୀ''ତି। ଅଥ ନଂ ସତ୍ଥା ''ଭିକ୍ଖୁ ଏସା ଇତ୍ଥୀ ତୱ ଅନତ୍ଥକାରିକା , ପୁବ୍ବେପି ତ୍ୱଂ ଏତଂ ନିସ୍ସାଯ ମରଣଂ ପାପୁଣନ୍ତୋ ମଂ ଆଗମ୍ମ ମରଣା ମୁତ୍ତୋ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ପୁରୋହିତୋ ଅହୋସି। ତଦା କେୱଟ୍ଟା ନଦିଯଂ ଜାଲଂ ଖିପିଂସୁ। ଅଥେକୋ ମହାମଚ୍ଛୋ ରତିୱସେନ ଅତ୍ତନୋ ମଚ୍ଛିଯା ସଦ୍ଧିଂ କୀଳମାନୋ ଆଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ସ ସା ମଚ୍ଛୀ ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛମାନା ଜାଲଗନ୍ଧଂ ଘାଯିତ୍ୱା ଜାଲଂ ପରିହରମାନା ଗତା। ସୋ ପନ କାମଗିଦ୍ଧୋ ଲୋଲମଚ୍ଛୋ ଜାଲକୁଚ୍ଛିମେୱ ପୱିଟ୍ଠୋ। କେୱଟ୍ଟା ତସ୍ସ ଜାଲଂ ପୱିଟ୍ଠଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଜାଲଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମଚ୍ଛଂ ଗହେତ୍ୱା ଅମାରେତ୍ୱାୱ ୱାଲିକାପିଟ୍ଠେ ଖିପିତ୍ୱା ''ଇମଂ ଅଙ୍ଗାରେସୁ ପଚିତ୍ୱା ଖାଦିସ୍ସାମା''ତି ଅଙ୍ଗାରେ କରୋନ୍ତି, ସୂଲଂ ତଚ୍ଛେନ୍ତି। ମଚ୍ଛୋ ''ଏତଂ ଅଙ୍ଗାରତାପନଂ ୱା ସୂଲୱିଜ୍ଝନଂ ୱା ଅଞ୍ଞଂ ୱା ପନ ଦୁକ୍ଖଂ ନ ମଂ କିଲମେତି, ଯଂ ପନେସା ମଚ୍ଛୀ 'ଅଞ୍ଞଂ ସୋ ନୂନ ରତିଯା ଗତୋ'ତି ମଯି ଦୋମନସ୍ସଂ ଆପଜ୍ଜତି, ତମେୱ ମଂ ବାଧତୀ''ତି ପରିଦେୱମାନୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୩୪।

''ନ ମଂ ସୀତଂ ନ ମଂ ଉଣ୍ହଂ, ନ ମଂ ଜାଲସ୍ମି ବାଧନଂ;

ଯଞ୍ଚ ମଂ ମଞ୍ଞତେ ମଚ୍ଛୀ, ଅଞ୍ଞଂ ସୋ ରତିଯା ଗତୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ନ ମଂ ସୀତଂ ନ ମଂ ଉଣ୍ହନ୍ତି ମଚ୍ଛାନଂ ଉଦକା ନୀହଟକାଲେ ସୀତଂ ହୋତି, ତସ୍ମିଂ ୱିଗତେ ଉଣ୍ହଂ ହୋତି, ତଦୁଭଯମ୍ପି ସନ୍ଧାଯ ''ନ ମଂ ସୀତଂ ନ ମଂ ଉଣ୍ହଂ ବାଧତୀ''ତି ପରିଦେୱତି। ଯମ୍ପି ଅଙ୍ଗାରେସୁ ପଚନମୂଲକଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଭୱିସ୍ସତି, ତମ୍ପି ସନ୍ଧାଯ ''ନ ମଂ ଉଣ୍ହ''ନ୍ତି ପରିଦେୱତେୱ। ନ ମଂ ଜାଲସ୍ମି ବାଧନନ୍ତି ଯମ୍ପି ମେ ଜାଲସ୍ମିଂ ବାଧନଂ ଅହୋସି, ତମ୍ପି ମଂ ନ ବାଧେତୀତି ପରିଦେୱତି। ''ଯଞ୍ଚ ମ''ନ୍ତିଆଦୀସୁ ଅଯଂ ପିଣ୍ଡତ୍ଥୋ – ସା ମଚ୍ଛୀ ମମ ଜାଲେ ପତିତସ୍ସ ଇମେହି କେୱଟ୍ଟେହି ଗହିତଭାୱଂ ଅଜାନନ୍ତୀ ମଂ ଅପସ୍ସମାନା ''ସୋ ମଚ୍ଛୋ ଇଦାନି ଅଞ୍ଞଂ ମଚ୍ଛିଂ କାମରତିଯା ଗତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତି, ତଂ ତସ୍ସା ଦୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତାଯ ଚିନ୍ତନଂ ମଂ ବାଧତୀତି ୱାଲିକାପିଟ୍ଠେ ନିପନ୍ନୋ ପରିଦେୱତି।

ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ପୁରୋହିତୋ ଦାସପରିୱୁତୋ ନ୍ହାନତ୍ଥାଯ ନଦୀତୀରଂ ଆଗତୋ। ସୋ ପନ ସଦ୍ଧରୁତଞ୍ଞୂ ହୋତି। ତେନସ୍ସ ମଚ୍ଛପରିଦେୱନଂ ସୁତ୍ୱା ଏତଦହୋସି ''ଅଯଂ ମଚ୍ଛୋ କିଲେସୱସେନ ପରିଦେୱତି, ଏୱଂ ଆତୁରଚିତ୍ତୋ ଖୋ ପନେସ ମୀଯମାନୋ ନିରଯେଯେୱ ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସତି, ଅହମସ୍ସ ଅୱସ୍ସଯୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ''ତି କେୱଟ୍ଟାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଅମ୍ଭୋ ତୁମ୍ହେ ଅମ୍ହାକଂ ଏକଦିୱସମ୍ପି ବ୍ୟଞ୍ଜନତ୍ଥାଯ ମଚ୍ଛଂ ନ ଦେଥା''ତି ଆହ। କେୱଟ୍ଟା ''କିଂ ୱଦେଥ, ସାମି, ତୁମ୍ହାକଂ ରୁଚ୍ଚନକମଚ୍ଛଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛଥା''ତି ଆହଂସୁ। ''ଅମ୍ହାକଂ ଅଞ୍ଞେନ କମ୍ମଂ ନତ୍ଥି, ଇମଞ୍ଞେୱ ଦେଥା''ତି। ''ଗଣ୍ହଥ ସାମୀ''ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ଉଭୋହି ହତ୍ଥେହି ଗହେତ୍ୱା ନଦୀତୀରେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ''ଅମ୍ଭୋ ମଚ୍ଛ, ସଚେ ତାହଂ ଅଜ୍ଜ ନ ପସ୍ସେଯ୍ୟଂ, ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପୁଣେଯ୍ୟାସି, ଇଦାନି ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମା କିଲେସୱସିକୋ ଅହୋସୀ''ତି ୱୱଦିତ୍ୱା ଉଦକେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ନ୍ହତ୍ୱା ନଗରଂ ପାୱିସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାସି। ସତ୍ଥାପି ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ମଚ୍ଛୀ ପୁରାଣଦୁତିଯିକା ଅହୋସି, ମଚ୍ଛୋ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ପୁରୋହିତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ମଚ୍ଛଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା।

[୩୫] ୫। ୱଟ୍ଟକଜାତକୱଣ୍ଣନା

ସନ୍ତି ପକ୍ଖା ଅପତନାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ମଗଧେସୁ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ଦାୱଗ୍ଗିନିବ୍ବାନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକସ୍ମିଞ୍ହି ସମଯେ ସତ୍ଥା ମଗଧେସୁ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ମଗଧଗାମକେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁଗଣପରିୱୁତୋ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜି। ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ମହାଡାହୋ ଉଟ୍ଠହି, ପୁରତୋ ଚ ପଚ୍ଛତୋ ଚ ବହୂ ଭିକ୍ଖୂ ଦିସ୍ସନ୍ତି, ସୋପି ଖୋ ଅଗ୍ଗି ଏକଧୂମୋ ଏକଜାଲୋ ହୁତ୍ୱା ଅୱତ୍ଥରମାନୋ ଆଗଚ୍ଛତେୱ। ତତ୍ଥେକେ ପୁଥୁଜ୍ଜନଭିକ୍ଖୂ ମରଣଭଯଭୀତା ''ପଟଗ୍ଗିଂ ଦସ୍ସାମ, ତେନ ଦଡ୍ଢଟ୍ଠାନଂ ଇତରୋ ଅଗ୍ଗି ନ ୱତ୍ଥରିସ୍ସତୀ''ତି ଅରଣିସହିତଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଂ କରୋନ୍ତି। ଅପରେ ଆହଂସୁ ''ଆୱୁସୋ, ତୁମ୍ହେ କିଂ ନାମ କରୋଥ, ଗଗନମଜ୍ଝେ ଠିତଂ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ, ପାଚୀନଲୋକଧାତୁତୋ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ସହସ୍ସରଂସିପଟିମଣ୍ଡିତଂ ସୂରିଯମଣ୍ଡଲଂ, ୱେଲାଯ ତୀରେ ଠିତା ସମୁଦ୍ଦଂ, ସିନେରୁଂ ନିସ୍ସାଯ ଠିତା ସିନେରୁଂ ଅପସ୍ସନ୍ତା ୱିଯ ସଦେୱକେ ଲୋକେ ଅଗ୍ଗପୁଗ୍ଗଲଂ ଅତ୍ତନା ସଦ୍ଧିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତମେୱ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଅନୋଲୋକେତ୍ୱା 'ପଟଗ୍ଗିଂ ଦେମା'ତି ୱଦଥ, ବୁଦ୍ଧବଲଂ ନାମ ନ ଜାନାଥ, ଏଥ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗମିସ୍ସାମା''ତି। ତେ ପୁରତୋ ଚ ପଚ୍ଛତୋ ଚ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ସବ୍ବେପି ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ଦସବଲସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମଂସୁ। ସତ୍ଥା ମହାଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱାରୋ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ପଦେସେ ଅଟ୍ଠାସି। ଦାୱଗ୍ଗି ଅଭିଭୱନ୍ତୋ ୱିଯ ୱିରୱନ୍ତୋ ଆଗଚ୍ଛତି। ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଥାଗତସ୍ସ ଠିତଟ୍ଠାନଂ ପତ୍ୱା ତସ୍ସ ପଦେସସ୍ସ ସମନ୍ତା ସୋଳସକରୀସମତ୍ତଟ୍ଠାନଂ ପତ୍ତୋ ଉଦକେ ଓପିଲାପିତତିଣୁକ୍କା ୱିଯ ନିବ୍ବାଯି, ୱିନିବ୍ବେଧତୋ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସକରୀସମତ୍ତଟ୍ଠାନଂ ଅୱତ୍ଥରିତୁଂ ନାସକ୍ଖି।

ଭିକ୍ଖୂ ସତ୍ଥୁ ଗୁଣକଥଂ ଆରଭିଂସୁ – ''ଅହୋ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଗୁଣା ନାମ, ଅଯଞ୍ହି ନାମ ଅଚେତନୋ ଅଗ୍ଗି ବୁଦ୍ଧାନଂ ଠିତଟ୍ଠାନଂ ଅୱତ୍ଥରିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଉଦକେ ତିଣୁକ୍କା ୱିଯ ନିବ୍ବାଯତି, ଅହୋ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଆନୁଭାୱୋ ନାମା''ତି। ସତ୍ଥା ତେସଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତଂ ଏତରହି ମଯ୍ହଂ ବଲଂ, ଯଂ ଇମଂ ଭୂମିପ୍ପଦେସଂ ପତ୍ୱା ଏସ ଅଗ୍ଗି ନିବ୍ବାଯତି। ଇଦଂ ପନ ମଯ୍ହଂ ପୋରାଣକସଚ୍ଚବଲଂ। ଇମସ୍ମିଞ୍ହି ପଦେସେ ସକଲମ୍ପି ଇମଂ କପ୍ପଂ ଅଗ୍ଗି ନ ଜଲିସ୍ସତି, କପ୍ପଟ୍ଠିଯପାଟିହାରିଯଂ ନାମେତ''ନ୍ତି ଆହ। ଅଥାଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ସତ୍ଥୁ ନିସୀଦନତ୍ଥାଯ ଚତୁଗ୍ଗୁଣଂ ସଙ୍ଘାଟିଂ ପଞ୍ଞପେସି, ନିସୀଦି ସତ୍ଥା ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା। ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋପି ତଥାଗତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପରିୱାରେତ୍ୱା ନିସୀଦି। ଅଥ ସତ୍ଥା ''ଇଦଂ ତାୱ, ଭନ୍ତେ, ଅମ୍ହାକଂ ପାକଟଂ, ଅତୀତଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ, ତଂ ନୋ ପାକଟଂ କରୋଥା''ତି ଭିକ୍ଖୂହି ଆଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ମଗଧରଟ୍ଠେ ତସ୍ମିଂଯେୱ ପଦେସେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ୱଟ୍ଟକଯୋନିଯଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗହେତ୍ୱା ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ଜାତୋ ଅଣ୍ଡକୋସଂ ପଦାଲେତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତକାଲେ ମହାଗେଣ୍ଡୁକପ୍ପମାଣୋ ୱଟ୍ଟକପୋତକୋ ଅହୋସି। ଅଥ ନଂ ମାତାପିତରୋ କୁଲାୱକେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ମୁଖତୁଣ୍ଡକେନ ଗୋଚରଂ ଆହରିତ୍ୱା ପୋସେନ୍ତି। ତସ୍ସ ପକ୍ଖେ ପସାରେତ୍ୱା ଆକାସେ ଗମନବଲଂ ୱା ପାଦେ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଥଲେ ଗମନବଲଂ ୱା ନତ୍ଥି। ତଞ୍ଚ ପଦେସଂ ସଂୱଚ୍ଛରେ ସଂୱଚ୍ଛରେ ଦାୱଗ୍ଗି ଗଣ୍ହାତି, ସୋ ତସ୍ମିମ୍ପି ସମଯେ ମହାରୱଂ ରୱନ୍ତୋ ତଂ ପଦେସଂ ଗଣ୍ହି, ସକୁଣସଙ୍ଘା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ କୁଲାୱକେହି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ମରଣଭଯଭୀତା ୱିରୱନ୍ତା ପଲାଯନ୍ତି, ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସପି ମାତାପିତରୋ ମରଣଭଯଭୀତା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପଲାଯିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋ କୁଲାୱକେ ନିପନ୍ନକୋୱ ଗୀୱଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅୱତ୍ଥରିତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଅଗ୍ଗିଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ''ସଚେ ମଯ୍ହଂ ପକ୍ଖେ ପସାରେତ୍ୱା ଆକାସେନ ଗମନବଲଂ ଭୱେଯ୍ୟ, ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟଂ। ସଚେ ପାଦେ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗମନବଲଂ ଭୱେଯ୍ୟ, ପଦୱାରେନ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟଂ। ମାତାପିତରୋପି ଖୋ ମେ ମରଣଭଯଭୀତା ମଂ ଏକକଂ ପହାଯ ଅତ୍ତାନଂ ପରିତ୍ତାଯନ୍ତା ପଲାତା। ଇଦାନି ମେ ଅଞ୍ଞଂ ପଟିସରଣଂ ନତ୍ଥି, ଅତାଣୋମ୍ହି ଅସରଣୋ, କିଂ ନୁ ଖୋ ଅଜ୍ଜ ମଯା କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି।

ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ସୀଲଗୁଣୋ ନାମ ଅତ୍ଥି, ସଚ୍ଚଗୁଣୋ ନାମ ଅତ୍ଥି, ଅତୀତେ ପାରମିୟୋ ପୂରେତ୍ୱା ବୋଧିମୂଲେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧା ସୀଲସମାଧିପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନସମ୍ପନ୍ନା ସଚ୍ଚାନୁଦ୍ଦୟକାରୁଞ୍ଞଖନ୍ତିସମନ୍ନାଗତା ସବ୍ବସତ୍ତେସୁ ସମପ୍ପୱତ୍ତମେତ୍ତାଭାୱନା ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧା ନାମ ଅତ୍ଥି, ତେହି ଚ ପଟିୱିଦ୍ଧା ଧମ୍ମଗୁଣା ନାମ ଅତ୍ଥି, ମୟି ଚାପି ଏକଂ ସଚ୍ଚଂ ଅତ୍ଥି, ସଂୱିଜ୍ଜମାନୋ ଏକୋ ସଭାୱଧମ୍ମୋ ପଞ୍ଞାୟତି, ତସ୍ମା ଅତୀତେ ବୁଦ୍ଧେ ଚେୱ ତେହି ପଟିୱିଦ୍ଧଗୁଣେ ଚ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ମୟି ୱିଜ୍ଜମାନଂ ସଚ୍ଚସଭାୱଧମ୍ମଂ ଗହେତ୍ୱା ସଚ୍ଚକିରିୟଂ କତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଂ ପଟିକ୍କମାପେତ୍ୱା ଅଜ୍ଜ ମୟା ଅତ୍ତନୋ ଚେୱ ସେସସକୁଣାନଞ୍ଚ ସୋତ୍ଥିଭାୱଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ଅତ୍ଥି ଲୋକେ ସୀଲଗୁଣୋ, ସଚ୍ଚଂ ସୋଚେୟ୍ୟନୁଦ୍ଦୟା;

ତେନ ସଚ୍ଚେନ କାହାମି, ସଚ୍ଚକିରିୟମନୁତ୍ତରଂ।

‘‘ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଧମ୍ମବଲଂ, ସରିତ୍ୱା ପୁବ୍ବକେ ଜିନେ;

ସଚ୍ଚବଲମୱସ୍ସାୟ, ସଚ୍ଚକିରିୟମକାସହ’’ନ୍ତି। (ଚରିୟା। ୩।୭୯-୮୦);

ଅଥ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅତୀତେ ପରିନିବ୍ବୁତାନଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଗୁଣେ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅତ୍ତନି ୱିଜ୍ଜମାନଂ ସଚ୍ଚସଭାୱଂ ଆରବ୍ଭ ସଚ୍ଚକିରିୟଂ କରୋନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୩୫।

‘‘ସନ୍ତି ପକ୍ଖା ଅପତନା, ସନ୍ତି ପାଦା ଅୱଞ୍ଚନା;

ମାତାପିତା ଚ ନିକ୍ଖନ୍ତା, ଜାତୱେଦ ପଟିକ୍କମା’’ତି।

ତତ୍ଥ ସନ୍ତି ପକ୍ଖା ଅପତନାତି ମୟ୍ହଂ ପକ୍ଖା ନାମ ଅତ୍ଥି ଉପଲବ୍ଭନ୍ତି, ନୋ ଚ ଖୋ ସକ୍କା ଏତେହି ଉପ୍ପତିତୁଂ ଆକାସେନ ଗନ୍ତୁନ୍ତି ଅପତନା। ସନ୍ତି ପାଦା ଅୱଞ୍ଚନାତି ପାଦାପି ମେ ଅତ୍ଥି, ତେହି ପନ ୱଞ୍ଚିତୁଂ ପଦୱାରଗମନେନ ଗନ୍ତୁଂ ନ ସକ୍କାତି ଅୱଞ୍ଚନା। ମାତାପିତା ଚ ନିକ୍ଖନ୍ତାତି ଯେ ଚ ମଂ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ନେୟ୍ୟୁଂ, ତେପି ମରଣଭୟେନ ମାତାପିତରୋ ନିକ୍ଖନ୍ତା। ଜାତୱେଦାତି ଅଗ୍ଗିଂ ଆଲପତି। ସୋ ହି ଜାତୋୱ ୱେଦୟତି ପଞ୍ଞାୟତି, ତସ୍ମା ‘‘ଜାତୱେଦୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପଟିକ୍କମାତି ପଟିଗଚ୍ଛ ନିୱତ୍ତାତି ଜାତୱେଦଂ ଆଣାପେତି।

ଇତି ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ସଚେ ମୟ୍ହଂ ପକ୍ଖାନଂ ଅତ୍ଥିଭାୱୋ, ତେ ଚ ପସାରେତ୍ୱା ଆକାସେ ଅପତନଭାୱୋ, ପାଦାନଂ ଅତ୍ଥିଭାୱୋ, ତେ ଚ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅୱଞ୍ଚନଭାୱୋ, ମାତାପିତୂନଂ ମଂ କୁଲାୱକେୟେୱ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପଲାତଭାୱୋ ଚ ସଚ୍ଚୋ ସଭାୱଭୂତୋୟେୱ, ଜାତୱେଦ, ଏତେନ ସଚ୍ଚେନ ତ୍ୱଂ ଇତୋ ପଟିକ୍କମା’’ତି କୁଲାୱକେ ନିପନ୍ନକୋୱ ସଚ୍ଚକିରିୟଂ ଅକାସି। ତସ୍ସ ସହ ସଚ୍ଚକିରିୟାୟ ସୋଳସକରୀସମତ୍ତେ ଠାନେ ଜାତୱେଦୋ ପଟିକ୍କମି। ପଟିକ୍କମନ୍ତୋ ଚ ନ ଝାୟମାନୋୱ ଅଞ୍ଞଂ ଗତୋ, ଉଦକେ ପନ ଓପିଲାପିତା ଉକ୍କା ୱିୟ ତତ୍ଥେୱ ନିବ୍ବାୟି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ସହ ସଚ୍ଚେ କତେ ମୟ୍ହଂ, ମହାପଜ୍ଜଲିତୋ ସିଖୀ;

ୱଜ୍ଜେସି ସୋଳସ କରୀସାନି, ଉଦକଂ ପତ୍ୱା ଯଥା ସିଖୀ’’ତି। (ଚରିୟା। ୩।୮୨);

ତଂ ପନ ଠାନଂ ସକଲେପି ଇମସ୍ମିଂ କପ୍ପେ ଅଗ୍ଗିନା ଅନଭିଭୱନୀୟତ୍ତା କପ୍ପଟ୍ଠିୟପାଟିହାରିୟଂ ନାମ ଜାତଂ। ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସଚ୍ଚକିରିୟଂ କତ୍ୱା ଜୀୱିତପରିୟୋସାନେ ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମସ୍ସ ୱନସ୍ସ ଅଗ୍ଗିନା ଅନଜ୍ଝୋତ୍ଥରଣଂ ଏତରହି ମୟ୍ହଂ ବଲଂ, ପୋରାଣଂ ପନେତଂ ୱଟ୍ଟପୋତକକାଲେ ମୟ୍ହମେୱ ସଚ୍ଚବଲ’’ନ୍ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି। ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ କେଚି ସୋତାପନ୍ନା ଅହେସୁଂ, କେଚି ସକଦାଗାମିନୋ, କେଚି ଅନାଗାମିନୋ, କେଚି ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତାତି। ସତ୍ଥାପି ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ମାତାପିତରୋ ଏତରହି ମାତାପିତରୋୱ

ଅହେସୁଂ, ୱଚ୍ଚକରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ୱଚ୍ଚକଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

[୩୬] ୬। ସକୁଣଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯଂ ନିସ୍ସିତାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦଡ୍ଢପଣ୍ଣସାଲଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକୋ କିର ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ଜେତୱନତୋ ନିକ୍ଖମ୍ମ କୋସଲେସୁ ଏକଂ ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମଂ ନିସ୍ସାୟ ଏକସ୍ମିଂ ଅରଞ୍ଞସେନାସନେ ୱସତି। ଅଥସ୍ସ ପଠମମାସେୟେୱ ପଣ୍ଣସାଲା ଡୟ୍ହି। ସୋ ‘‘ପଣ୍ଣସାଲା ମେ ଦଡ୍ଢା, ଦୁକ୍ଖଂ ୱସାମୀ’’ତି ମନୁସ୍ସାନଂ ଆଚିକ୍ଖି। ମନୁସ୍ସା ‘‘ଇଦାନି ନୋ ଖେତ୍ତଂ ପରିସୁକ୍ଖଂ, କେଦାରେ ପାୟେତ୍ୱା କରିସ୍ସାମ’’, ତସ୍ମିଂ ପାୟିତେ ‘‘ବୀଜଂ ୱପିତ୍ୱା’’, ବୀଜେ ୱୁତ୍ତେ ‘‘ୱତିଂ କତ୍ୱା’’, ୱତିୟା କତାୟ ‘‘ନିଦ୍ଦାୟିତ୍ୱା, ଲାୟିତ୍ୱା, ମଦ୍ଦିତ୍ୱା’’ତି ଏୱଂ ତଂ ତଂ କମ୍ମଂ ଅପଦିସନ୍ତାୟେୱ ତେମାସଂ ୱୀତିନାମେସୁଂ। ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତେମାସଂ ଅଜ୍ଝୋକାସେ ଦୁକ୍ଖଂ ୱସନ୍ତୋ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ୱିସେସଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ପୱାରେତ୍ୱା ପନ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ସତ୍ଥା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ‘‘କିଂ ଭିକ୍ଖୁ ସୁଖେନ ୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥୋସି, କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ତେ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ‘‘ସେନାସନସପ୍ପାୟସ୍ସ ମେ ଅଭାୱେନ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ମତ୍ଥକଂ ନ ପତ୍ତ’’ନ୍ତି ଆହ। ସତ୍ଥା ‘‘ପୁବ୍ବେ ଭିକ୍ଖୁ ତିରଚ୍ଛାନଗତାପି ଅତ୍ତନୋ ସପ୍ପାୟାସପ୍ପାୟଂ ଜାନିଂସୁ, ତ୍ୱଂ କସ୍ମା ନ ଅଞ୍ଞାସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସକୁଣୟୋନିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ସକୁଣସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ଅରଞ୍ଞାୟତନେ ସାଖାୱିଟପସମ୍ପନ୍ନଂ ମହାରୁକ୍ଖଂ ନିସ୍ସାୟ ୱସତି। ଅଥେକଦିୱସଂ ତସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ସାଖାସୁ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଘଂସନ୍ତୀସୁ ଚୁଣ୍ଣଂ ପତତି, ଧୂମୋ ଉଟ୍ଠାତି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଇମା ଦ୍ୱେ ସାଖା ଏୱଂ ଘଂସମାନା ଅଗ୍ଗିଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସ୍ସନ୍ତି, ସୋ ପତିତ୍ୱା ପୁରାଣପଣ୍ଣାନି ଗଣ୍ହିସ୍ସତି, ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଇମମ୍ପି ରୁକ୍ଖଂ ଝାପେସ୍ସତି, ନ ସକ୍କା ଇଧ ଅମ୍ହେହି ୱସିତୁଂ, ଇତୋ ପଲାୟିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ସୋ ସକୁଣସଙ୍ଘସ୍ସ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୩୬।

‘‘ଯଂ ନିସ୍ସିତା ଜଗତିରୁହଂ ୱିହଙ୍ଗମା, ସ୍ୱାୟଂ ଅଗ୍ଗିଂ ପମୁଞ୍ଚତି;

ଦିସା ଭଜଥ ୱକ୍କଙ୍ଗା, ଜାତଂ ସରଣତୋ ଭୟ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଜଗତିରୁହନ୍ତି ଜଗତି ୱୁଚ୍ଚତି ପଥୱୀ, ତତ୍ଥ ଜାତତ୍ତା ରୁକ୍ଖୋ ‘‘ଜଗତିରୁହୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ୱିହଙ୍ଗମାତି ୱିହଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଆକାସଂ, ତତ୍ଥ ଗମନତୋ ପକ୍ଖୀ ‘‘ୱିହଙ୍ଗମା’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଦିସା ଭଜଥାତି ଇମଂ ରୁକ୍ଖଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଇତୋ ପଲାୟନ୍ତା ଚତସ୍ସୋ ଦିସା ଭଜଥ। ୱକ୍କଙ୍ଗାତି ସକୁଣେ ଆଲପତି। ତେ ହି ଉତ୍ତମଙ୍ଗଂ ଗଲଂ କଦାଚି କଦାଚି ୱଙ୍କଂ କରୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ‘‘ୱକ୍କଙ୍ଗା’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ୱଙ୍କା ୱା ତେସଂ ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ପକ୍ଖା ଜାତାତି ୱକ୍କଙ୍ଗା। ଜାତଂ ସରଣତୋ ଭୟନ୍ତି ଅମ୍ହାକଂ ଅୱସ୍ସୟରୁକ୍ଖତୋୟେୱ ଭୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତଂ, ଏଥ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗଚ୍ଛାମାତି।

ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱଚନକରା ପଣ୍ଡିତସକୁଣା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗତା। ଯେ ପନ ଅପଣ୍ଡିତା, ତେ ‘‘ଏୱମେୱ ଏସ ବିନ୍ଦୁମତ୍ତେ ଉଦକେ କୁମ୍ଭୀଲେ ପସ୍ସତୀ’’ତି ତସ୍ସ ୱଚନଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ୱସିଂସୁ। ତତୋ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ବୋଧିସତ୍ତେନ ଚିନ୍ତିତାକାରେନେୱ ଅଗ୍ଗି ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ତଂ ରୁକ୍ଖଂ ଅଗ୍ଗହେସି। ଧୂମେସୁ ଚ ଜାଲାସୁ ଚ ଉଟ୍ଠିତାସୁ ଧୂମନ୍ଧା ସକୁଣା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗନ୍ତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ, ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ପତିତ୍ୱା ପତିତ୍ୱା ୱିନାସଂ ପାପୁଣିଂସୁ।

ସତ୍ଥା ‘‘ଏୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ପୁବ୍ବେ ତିରଚ୍ଛାନଗତାପି ରୁକ୍ଖଗ୍ଗେ ୱସନ୍ତା ଅତ୍ତନୋ ସପ୍ପାୟାସପ୍ପାୟଂ ଜାନନ୍ତି, ତ୍ୱଂ କସ୍ମା ନ ଅଞ୍ଞାସୀ’’ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି। ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠିତୋ। ସତ୍ଥାପି ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱଚନକରା ସକୁଣା ବୁଦ୍ଧପରିସା ଅହେସୁଂ, ପଣ୍ଡିତସକୁଣୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ସକୁଣଜାତକୱଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା।

[୩୭] ୭। ତିତ୍ତିରଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯେୱୁଢ଼ମପଚାଯନ୍ତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ସାୱତ୍ଥିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସ ସେନାସନପଟିବାହନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଅନାଥପିଣ୍ଡିକେନ ହି ୱିହାରଂ କାରେତ୍ୱା ଦୂତେ ପେସିତେ ସତ୍ଥା ରାଜଗହା ନିକ୍ଖମ୍ମ ୱେସାଲିଂ ପତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଯଥାଭିରନ୍ତଂ ୱିହରିତ୍ୱା ''ସାୱତ୍ଥିଂ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜି। ତେନ ଚ ସମଯେନ ଛବ୍ବଗ୍ଗିଯାନଂ ଅନ୍ତେୱାସିକା ପୁରତୋ ପୁରତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଥେରାନଂ ସେନାସନେସୁ ଅଗ୍ଗହିତେସ୍ୱେୱ ''ଇଦଂ ସେନାସନଂ ଅମ୍ହାକଂ ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ, ଇଦଂ ଆଚରିଯସ୍ସ, ଇଦଂ ଅମ୍ହାକମେୱ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ସେନାସନାନି ପଲିବୁନ୍ଧେନ୍ତି। ପଚ୍ଛା ଆଗତା ଥେରା ସେନାସନାନି ନ ଲଭନ୍ତି। ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସାପି ଅନ୍ତେୱାସିକା ଥେରସ୍ସ ସେନାସନଂ ପରିଯେସନ୍ତା ନ ଲଭିଂସୁ। ଥେରୋ ସେନାସନଂ ଅଲଭନ୍ତୋ ସତ୍ଥୁ ସେନାସନସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଏକସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସଜ୍ଜାଯ ଚ ଚଙ୍କମେନ ଚ ରତ୍ତିଂ ୱୀତିନାମେସି। ସତ୍ଥା ପଚ୍ଚୂସସମଯେ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଉକ୍କାସି, ଥେରୋପି ଉକ୍କାସି। ''କୋ ଏସୋ''ତି? ''ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ସାରିପୁତ୍ତୋ''ତି। ''ସାରିପୁତ୍ତ, ଇମାଯ ୱେଲାଯ ଇଧ କିଂ କରୋସୀ''ତି? ''ସୋ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେସି''। ସତ୍ଥା ଥେରସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ''ଇଦାନି ତାୱ ମଯି ଜୀୱନ୍ତେଯେୱ ଭିକ୍ଖୂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅଗାରୱା ଅପତିସ୍ସା ୱିହରନ୍ତି, ପରିନିବ୍ବୁତେ କିଂ ନୁ ଖୋ କରିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତସ୍ସ ଧମ୍ମସଂୱେଗୋ ଉଦପାଦି।

ସୋ ପଭାତାଯ ରତ୍ତିଯା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ସନ୍ନିପାତାପେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ପୁଚ୍ଛି ''ସଚ୍ଚଂ କିର, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛବ୍ବଗ୍ଗିଯା ଭିକ୍ଖୂ ପୁରତୋ ପୁରତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଥେରାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସେନାସନଂ ପଟିବାହନ୍ତୀ''ତି। ''ସଚ୍ଚଂ, ଭଗୱା''ତି? ତତୋ ଛବ୍ବଗ୍ଗିଯେ ଗରହିତ୍ୱା ଧମ୍ମିଂ କଥଂ କତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି ''କୋ ନୁ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଗ୍ଗାସନଂ ଅଗ୍ଗୋଦକଂ ଅଗ୍ଗପିଣ୍ଡଂ ଅରହତୀ''ତି? ଏକଚ୍ଚେ ''ଖତ୍ତିଯକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ''ତି ଆହଂସୁ, ଏକଚ୍ଚେ ''ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲା, ଗହପତିକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ''ତି, ଅପରେ ''ୱିନଯଧରୋ, ଧମ୍ମକଥିକୋ, ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭୀ, ଦୁତିଯସ୍ସ, ତତିଯସ୍ସ, ଚତୁତ୍ଥସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭୀ''ତି। ଅପରେ ''ସୋତାପନ୍ନୋ, ସକଦାଗାମୀ, ଅନାଗାମୀ, ଅରହା, ତେୱିଜ୍ଜୋ, ଛଳଭିଞ୍ଞୋ''ତି ଆହଂସୁ। ଏୱଂ ତେହି ଭିକ୍ଖୂହି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ରୁଚିୱସେନ ଅଗ୍ଗାସନାଦିରହାନଂ କଥିତକାଲେ ସତ୍ଥା ଆହ – ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଯ୍ହଂ ସାସନେ ଅଗ୍ଗାସନାଦୀନି ପତ୍ୱା ଖତ୍ତିଯକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ ପମାଣଂ, ନ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ, ନ ଗହପତିକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ, ନ ୱିନଯଧରୋ, ନ ସୁତ୍ତନ୍ତିକୋ, ନ ଆଭିଧମ୍ମିକୋ, ନ ପଠମଜ୍ଝାନାଦିଲାଭିନୋ, ନ ସୋତାପନ୍ନାଦଯୋ ପମାଣଂ, ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ଯଥାୱୁଡ୍ଢଂ ଅଭିୱାଦନଂ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାନଂ ଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମଂ ସାମୀଚିକମ୍ମଂ କାତବ୍ବଂ, ଅଗ୍ଗାସନଂ ଅଗ୍ଗୋଦକଂ ଅଗ୍ଗପିଣ୍ଡୋ ଲଦ୍ଧବ୍ବୋ। ଇଦମେତ୍ଥ ପମାଣଂ। ତସ୍ମା ୱୁଡ୍ଢତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଏତେସଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକୋ। ଇଦାନି ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାରିପୁତ୍ତୋ ମଯ୍ହଂ ଅଗ୍ଗସାୱକୋ ଅନୁଧମ୍ମଚକ୍କପ୍ପୱତ୍ତକୋ ମମାନନ୍ତରଂ ସେନାସନଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ଅରହତି, ସୋ ଇମଂ ରତ୍ତିଂ ସେନାସନଂ ଅଲଭନ୍ତୋ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ୱୀତିନାମେସି, ତୁମ୍ହେ ଇଦାନେୱ ଏୱଂ ଅଗାରୱା ଅପତିସ୍ସା, ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ କିନ୍ତି କତ୍ୱା ୱିହରିସ୍ସଥା''ତି। ଅଥ ନେସଂ ଓୱାଦଦାନତ୍ଥାଯ ''ପୁବ୍ବେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତିରଚ୍ଛାନଗତାପି 'ନ ଖୋ ପନେତଂ ଅମ୍ହାକଂ ପତିରୂପଂ, ଯଂ ମଯଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅଗାରୱା ଅପତିସ୍ସା ଅସଭାଗୱୁତ୍ତିନୋ ୱିହରେୟ୍ୟାମ, ଅମ୍ହେସୁ ମହଲ୍ଲକତରଂ ଜାନିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଅଭିୱାଦନାଦୀନି କରିସ୍ସାମା'ତି ସାଧୁକଂ ୱୀମଂସିତ୍ୱା 'ଅଯଂ ନୋ ମହଲ୍ଲକୋ'ତି ଞତ୍ୱା ତସ୍ସ ଅଭିୱାଦନାଦୀନି କତ୍ୱା ଦେୱପଥଂ ପୂରଯମାନା ଗତା''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ହିମୱନ୍ତପ୍ପଦେସେ ଏକଂ ମହାନିଗ୍ରୋଧଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ତଯୋ ସହାଯା ୱିହରିଂସୁ – ତିତ୍ତିରୋ, ମକ୍କଟୋ, ହତ୍ଥୀତି। ତେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅଗାରୱା ଅପତିସ୍ସା ଅସଭାଗୱୁତ୍ତିନୋ ଅହେସୁଂ। ଅଥ ନେସଂ ଏତଦହୋସି ''ନ ଯୁତ୍ତଂ ଅମ୍ହାକଂ ଏୱଂ ୱିହରିତୁଂ, ଯଂନୂନ ମଯଂ ଯୋ ନୋ ମହଲ୍ଲକତରୋ, ତସ୍ସ ଅଭିୱାଦନାଦୀନି କରୋନ୍ତା ୱିହରେୟ୍ୟାମା''ତି। ''କୋ ପନ ନୋ ମହଲ୍ଲକତରୋ''ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତା ଏକଦିୱସଂ ''ଅତ୍ଥେସୋ ଉପାଯୋ''ତି ତଯୋପି ଜନା ନିଗ୍ରୋଧମୂଲେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ତିତ୍ତିରୋ ଚ ମକ୍କଟୋ ଚ ହତ୍ଥିଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ ''ସମ୍ମ ହତ୍ଥି, ତ୍ୱଂ ଇମଂ ନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖଂ କୀୱପ୍ପମାଣକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଜାନାସୀ''ତି? ସୋ ଆହ ''ସମ୍ମା, ଅହଂ ତରୁଣପୋତକକାଲେ ଇମଂ ନିଗ୍ରୋଧଗଚ୍ଛଂ ଅନ୍ତରସତ୍ଥୀସୁ କତ୍ୱା ଗଚ୍ଛାମି, ଅୱତ୍ଥରିତ୍ୱା ଠିତକାଲେ ଚ ପନ ମେ ଏତସ୍ସ ଅଗ୍ଗସାଖା ନାଭିଂ ଘଟ୍ଟେତି, ଏୱାହଂ ଇମଂ ଗଚ୍ଛକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଜାନାମୀ''ତି ପୁନ ଉଭୋପି ଜନା ପୁରିମନଯେନେୱ ମକ୍କଟଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ସୋ ଆହ ''ଅହଂ ସମ୍ମା ମକ୍କଟଚ୍ଛାପକୋ ସମାନୋ ଭୂମିଯଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଗୀୱଂ ଅନୁକ୍ଖିପିତ୍ୱାୱ ଇମସ୍ସ ନିଗ୍ରୋଧପୋତକସ୍ସ ଅଗ୍ଗଙ୍କୁରେ ଖାଦାମି, ଏୱାହଂ ଇମଂ ଖୁଦ୍ଦକକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଜାନାମୀ''ତି। ଅଥ ଇତରେ ଉଭୋପି ପୁରିମନଯେନେୱ ତିତ୍ତିରଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ସୋ ଆହ ''ସମ୍ମା, ପୁବ୍ବେ ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ଠାନେ ମହାନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖୋ ଅହୋସି, ଅହଂ ତସ୍ସ ଫଲାନି ଖାଦିତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ୱଚ୍ଚଂ ପାତେସିଂ, ତତୋ ଏସ ରୁକ୍ଖୋ ଜାତୋ, ଏୱାହଂ ଇମଂ ଅଜାତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଜାନାମି, ତସ୍ମା ଅହଂ ତୁମ୍ହେହି ଜାତିଯା ମହଲ୍ଲକତରୋ''ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ମକ୍କଟୋ ଚ ହତ୍ଥୀ ଚ ତିତ୍ତିରପଣ୍ଡିତଂ ଆହଂସୁ ''ସମ୍ମ, ତ୍ୱଂ ଅମ୍ହେହି ମହଲ୍ଲକତରୋ, ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମଯଂ ତୱ ସକ୍କାରଗରୁକାରମାନନୱନ୍ଦନପୂଜନାନି ଚେୱ ଅଭିୱାଦନପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାନଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମସାମୀଚିକମ୍ମାନି ଚ କରିସ୍ସାମ, ଓୱାଦେ ଚ ତେ ଠସ୍ସାମ, ତ୍ୱଂ ପନ ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅମ୍ହାକଂ ଓୱାଦାନୁସାସନିଂ ଦଦେୟ୍ୟାସୀ''ତି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତିତ୍ତିରୋ ତେସଂ ଓୱାଦଂ ଅଦାସି, ସୀଲେସୁ ପତିଟ୍ଠାପେସି, ସଯଞ୍ଚ ସୀଲାନି ସମାଦିଯି। ତେ ତଯୋପି ଜନା ପଞ୍ଚସୁ ସୀଲେସୁ ପତିଟ୍ଠାଯ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଗାରୱା ସପ୍ପତିସ୍ସା ସଭାଗୱୁତ୍ତିନୋ ହୁତ୍ୱା ଜୀୱିତପରିଯୋସାନେ ଦେୱଲୋକପରାଯଣା ଅହେସୁଂ। ତେସଂ ତିଣ୍ଣଂ ସମାଦାନଂ ତିତ୍ତିରିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ନାମ ଅହୋସି।

ତେ ହି ନାମ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତିରଚ୍ଛାନଗତା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଗାରଵା ସପ୍ପତିସ୍ସା ୱିହରିଂସୁ, ତୁମ୍ହେ ଏଵଂ ସ୍ୱାଖାତେ ଧମ୍ମୱିନଯେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା କସ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅଗାରଵା ଅପତିସ୍ସା ୱିହରଥ। ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତୁମ୍ହାକଂ ଯଥାୱୁଡ୍ଢଂ ଅଭିୱାଦନଂ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାନଂ ଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମଂ ସାମୀଚିକମ୍ମଂ, ଯଥାୱୁଡ୍ଢଂ ଅଗ୍ଗାସନଂ ଅଗ୍ଗୋଦକଂ ଅଗ୍ଗପିଣ୍ଡଂ, ନ ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଚ ନଵକତରେନ ୱୁଡ୍ଢତରୋ ସେନାସନେନ ପଟିବାହିତବ୍ବୋ, ଯୋ ପଟିବାହେଯ୍ଯ, ଆପତ୍ତିଦୁକ୍କଟସ୍ସାତି ଏଵଂ ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୩୭।

‘‘ଯେ ୱୁଡ୍ଢମପଚାଯନ୍ତି, ନରା ଧମ୍ମସ୍ସ କୋୱିଦା;

ଦିଟ୍ଠେଵ ଧମ୍ମେ ପାସଂସା, ସମ୍ପରାଯେ ଚ ସୁଗ୍ଗତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯେ ୱୁଡ୍ଢମପଚାଯନ୍ତୀତି ଜାତିୱୁଡ୍ଢୋ, ୱଯୋୱୁଡ୍ଢୋ, ଗୁଣୱୁଡ୍ଢୋତି ତଯୋ ୱୁଡ୍ଢା। ତେସୁ ଜାତିସମ୍ପନ୍ନୋ ଜାତିୱୁଡ୍ଢୋ ନାମ, ୱଯେ ଠିତୋ ୱଯୋୱୁଡ୍ଢୋ ନାମ , ଗୁଣସମ୍ପନ୍ନୋ ଗୁଣୱୁଡ୍ଢୋ ନାମ। ତେସୁ ଗୁଣସମ୍ପନ୍ନୋ ୱଯୋୱୁଡ୍ଢୋ ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ‘‘ୱୁଡ୍ଢୋ’’ତି ଅଧିପ୍ପେତୋ। ଅପଚାଯନ୍ତୀତି ଜେଟ୍ଠାପଚାଯିକକମ୍ମେନ ପୂଜେନ୍ତି। ଧମ୍ମସ୍ସ କୋୱିଦାତି ଜେଟ୍ଠାପଚାଯନଧମ୍ମସ୍ସ କୋୱିଦା କୁସଲା। ଦିଟ୍ଠେଵ ଧମ୍ମେତି ଇମସ୍ମିଂଯେଵ ଅତ୍ତଭାଵେ। ପାସଂସାତି ପସଂସାରହା। ସମ୍ପରାଯେ ଚ ସୁଗ୍ଗତୀତି ସମ୍ପରେତବ୍ବେ ଇମଂ ଲୋକଂ ହିତ୍ୱା ଗନ୍ତବ୍ବେ ପରଲୋକେପି ତେସଂ ସୁଗତିଯେଵ ହୋତୀତି। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ପିଣ୍ଡତ୍ଥୋ – ଭିକ୍ଖଵେ, ଖତ୍ତିଯା ୱା ହୋନ୍ତୁ ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱା ଵେସ୍ସା ୱା ସୁଦ୍ଦା ୱା ଗହଟ୍ଠା ୱା ପବ୍ବଜିତା ୱା ତିରଚ୍ଛାନଗତା ୱା, ଯେ କେଚି ସତ୍ତା ଜେଟ୍ଠାପଚିତିକମ୍ମେ ଛେକା କୁସଲା ଗୁଣସମ୍ପନ୍ନାନଂ ୱଯୋୱୁଡ୍ଢାନଂ ଅପଚିତିଂ କରୋନ୍ତି, ତେ ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ଅତ୍ତଭାଵେ ଜେଟ୍ଠାପଚିତିକାରକାତି ପସଂସଂ ୱଣ୍ଣନଂ ଥୋମନଂ ଲଭନ୍ତି, କାଯସ୍ସ ଚ ଭେଦା ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତୀତି।

ଏଵଂ ସତ୍ଥା ଜେଟ୍ଠାପଚିତିକମ୍ମସ୍ସ ଗୁଣଂ କଥେତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ହତ୍ଥିନାଗୋ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଅହୋସି, ମକ୍କଟୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ତିତ୍ତିରପଣ୍ଡିତୋ ପନ ଅହମେଵ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ତିତ୍ତିରଜାତକୱଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା।

[୩୮] ୮। ବକଜାତକୱଣ୍ଣନା

ନାଚ୍ଚନ୍ତଂନିକତିପ୍ପଞ୍ଞୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତଵନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଚୀୱରୱଡ୍ଢକଂ ଭିକ୍ଖୁ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକୋ କିର ଜେତଵନୱାସିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯଂକିଞ୍ଚି ଚୀୱରେ କତ୍ତବ୍ବଂ ଛେଦନଘଟ୍ଟନୱିଚାରଣସିବ୍ବନାଦିକଂ କମ୍ମଂ, ତତ୍ଥ ସୁକୁସଲୋ। ସୋ ତାଯ କୁସଲତାଯ ଚୀୱରଂ ୱଡ୍ଢେତି, ତସ୍ମା ‘‘ଚୀୱରୱଡ୍ଢକୋ’’ ତ୍ୱେଵ ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ। କିଂ ପନେସ କରୋତୀତି? ଜିଣ୍ଣପିଲୋତିକାସୁ ହତ୍ଥକମ୍ମଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସୁଫସ୍ସିତଂ ମନାପଂ ଚୀୱରଂ କତ୍ୱା ରଜନପରିଯୋସାନେ ପିଟ୍ଠୋଦକେନ ରଜିତ୍ୱା ସଙ୍ଖେନ ଘଂସିତ୍ୱା ଉଜ୍ଜଲଂ ମନୁଞ୍ଞଂ କତ୍ୱା ନିକ୍ଖିପତି। ଚୀୱରକମ୍ମଂ କାତୁଂ ଅଜାନନ୍ତା ଭିକ୍ଖୂ ଅହତେ ସାଟକେ ଗହେତ୍ୱା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ମଯଂ ଚୀୱରଂ କାତୁଂ ନ ଜାନାମ, ଚୀୱରଂ ନୋ କତ୍ୱା ଦେଥା’’ତି ୱଦନ୍ତି। ସୋ ‘‘ଚୀୱରଂ ଆୱୁସୋ କରିଯମାନଂ ଚିରେନ ନିଟ୍ଠାତି, ମଯା କତଚୀୱରମେଵ ଅତ୍ଥି, ଇମେ ସାଟକେ ଠପେତ୍ୱା ତଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛଥା’’ତି ନୀହରିତ୍ୱା ଦସ୍ସେତି। ତେ ତସ୍ସ ୱଣ୍ଣସମ୍ପତ୍ତିମେଵ ଦିସ୍ୱା ଅନ୍ତରଂ ଅଜାନନ୍ତା ‘‘ଥିର’’ନ୍ତି ସଞ୍ଞାଯ ଅହତସାଟକେ ଚୀୱରୱଡ୍ଢକସ୍ସ ଦତ୍ୱା ତଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତଂ ତେହି ଥୋକଂ କିଲିଟ୍ଠକାଲେ ଉଣ୍ହୋଦକେନ ଧୋୱିଯମାନଂ ଅତ୍ତନୋ ପକତିଂ ଦସ୍ସେତି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଜିଣ୍ଣଟ୍ଠାନଂ ପଞ୍ଞାଯତି, ତେ ୱିପ୍ପଟିସାରିନୋ ହୋନ୍ତି। ଏଵଂ ଆଗତାଗତେ ପିଲୋତିକାହି ୱଞ୍ଚେନ୍ତୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବତ୍ଥ ପାକଟୋ ଜାତୋ।

ଯଥା ଚେସ ଜେତଵନେ, ତଥା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ଗାମକେପି ଏକୋ ଚୀୱରୱଡ୍ଢକୋ ଲୋକଂ ୱଞ୍ଚେତି। ତସ୍ସ ସମ୍ଭତ୍ତା ଭିକ୍ଖୂ ‘‘ଭନ୍ତେ, ଜେତଵନେ କିର ଏକୋ ଚୀୱରୱଡ୍ଢକୋ ଏଵଂ ଲୋକଂ ୱଞ୍ଚେତୀ’’ତି ଆରୋଚେସୁଂ। ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି ‘‘ହନ୍ଦାହଂ, ତଂ ନଗରୱାସିକଂ ୱଞ୍ଚେମୀ’’ତି ପିଲୋତିକଚୀୱରଂ ଅତିମନାପଂ କତ୍ୱା ସୁରତ୍ତଂ ରଜିତ୍ୱା ତଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ଜେତଵନଂ ଅଗମାସି। ଇତରୋ ତଂ ଦିସ୍ୱାୱ ଲୋଭଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ଇମଂ ଚୀୱରଂ ତୁମ୍ହେହି କତ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଆମାୱୁସୋ’’ତି। ‘‘ଭନ୍ତେ, ଇମଂ ଚୀୱରଂ ମଯ୍ହଂ ଦେଥ, ତୁମ୍ହେ ଅଞ୍ଞଂ ଲଭିସ୍ସଥା’’ତି? ‘‘ଆୱୁସୋ, ମଯଂ ଗାମୱାସିକା ଦୁଲ୍ଲଭପଚ୍ଚଯା, ଇମାହଂ ତୁଯ୍ହଂ ଦତ୍ୱା ଅତ୍ତନା କିଂ ପାରୁପିସ୍ସାମୀ’’ତି? ‘‘ଭନ୍ତେ, ମମ ସନ୍ତିକେ ଅହତସାଟକା ଅତ୍ଥି, ତେ ଗହେତ୍ୱା ତୁମ୍ହାକଂ ଚୀୱରଂ କରୋଥା’’ତି। ‘‘ଆୱୁସୋ, ମଯା ଏତ୍ଥ ହତ୍ଥକମ୍ମଂ ଦସ୍ସିତଂ, ତଯି ପନ ଏଵଂ ୱଦନ୍ତେ କିଂ ସକ୍କା କାତୁଂ, ଗଣ୍ହାହି ନ’’ନ୍ତି ତସ୍ସ ପିଲୋତିକଚୀୱରଂ

ଦତ୍ୱା ଅହତସାଟକେ ଆଦାଯ ତଂ ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ଜେତୱନୱାସିକୋପି ତଂ ଚୀୱରଂ ପାରୁପିତ୍ୱା କତିପାହଚ୍ଚଯେନ ଉଣ୍ହୋଦକେନ ଧୋୱନ୍ତୋ ଜିଣ୍ଣପିଲୋତିକଭାୱଂ ଦିସ୍ୱା ଲଜ୍ଜିତୋ "ଗାମୱାସିଚୀୱରୱଡ୍ଢକେନ କିର ଜେତୱନୱାସିକୋ ୱଞ୍ଚିତୋ"ତି ତସ୍ସ ୱଞ୍ଚିତଭାୱୋ ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ପାକଟୋ ଜାତୋ।

ଅଥେକଦିୱସଂ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ ତଂ କଥଂ କଥେନ୍ତା ନିସୀଦିଂସୁ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା "କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା"ତି ପୁଚ୍ଛି। ତେ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ସତ୍ଥା "ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଜେତୱନୱାସୀ ଚୀୱରୱଡ୍ଢକୋ ଇଦାନେୱ ଅଞ୍ଞେ ୱଞ୍ଚେତି, ପୁବ୍ବେପି ୱଞ୍ଚେସିଯେୱ। ନ ଗାମୱାସିକେନାପି ଇଦାନେୱ ଏସ ଜେତୱନୱାସୀ ଚୀୱରୱଡ୍ଢକୋ ୱଞ୍ଚିତୋ, ପୁବ୍ବେପି ୱଞ୍ଚିତୋଯେୱା"ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ଏକସ୍ମିଂ ଅରଞ୍ଞାଯତନେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ପଦୁମସରଂ ନିସ୍ସାଯ ଠିତେ ୱରଣରୁକ୍ଖେ ରୁକ୍ଖଦେୱତା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ତଦା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ନାତିମହନ୍ତେ ସରେ ନିଦାଘସମଯେ ଉଦକଂ ମନ୍ଦଂ ଅହୋସି, ବହୂ ଚେତ୍ଥ ମଚ୍ଛା ହୋନ୍ତି। ଅଥେକୋ ବକୋ ତେ ମଚ୍ଛେ ଦିସ୍ୱା "ଏକେନ ଉପାଯେନ ଇମେ ମଚ୍ଛେ ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ଖାଦିସ୍ସାମୀ"ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ଉଦକପରିଯନ୍ତେ ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ନିସୀଦି। ଅଥ ନଂ ମଚ୍ଛା ଦିସ୍ୱା "କିଂ, ଅଯ୍ୟ, ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ନିସିନ୍ନୋସୀ"ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। "ତୁମ୍ହାକଂ ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ନିସିନ୍ନୋମ୍ହୀ"ତି। "କିଂ ଅମ୍ହାକଂ ଚିନ୍ତେସି, ଅଯ୍ୟା"ତି? "'ଇମସ୍ମିଂ ସରେ ଉଦକଂ ପରିତ୍ତଂ, ଗୋଚରୋ ମନ୍ଦୋ, ନିଦାଘୋ ଚ ମହନ୍ତୋ, ଇଦାନିମେ ମଚ୍ଛା କିଂ ନାମ କରିସ୍ସନ୍ତୀ'ତି ତୁମ୍ହାକଂ ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ନିସିନ୍ନୋମ୍ହୀ"ତି। "ଅଥ କିଂ କରୋମ, ଅଯ୍ୟା"ତି? "ତୁମ୍ହେ ସଚେ ମଯ୍ହଂ ୱଚନଂ କରେଯ୍ୟାଥ , ଅହଂ ୱୋ ଏକେକଂ ମୁଖତୁଣ୍ଡକେନ ଗହେତ୍ୱା ଏକଂ ପଞ୍ଚୱଣ୍ଣପଦୁମସଞ୍ଛନ୍ନଂ ମହାସରଂ ନେତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେଯ୍ୟ"ନ୍ତି। "ଅଯ୍ୟ, ପଠମକପ୍ପିକତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମଚ୍ଛାନଂ ଚିନ୍ତନକବକୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ତ୍ୱଂ ଅମ୍ହେସୁ ଏକେକଂ ଖାଦିତୁକାମୋସୀ"ତି। "ନାହଂ ତୁମ୍ହେ ମଯ୍ହଂ ସଦ୍ଦହନ୍ତେ ଖାଦିସ୍ସାମି"। "ସଚେ ପନ ସରସ୍ସ ଅତ୍ଥିଭାୱଂ ମଯ୍ହଂ ନ ସଦ୍ଦହଥ, ଏକଂ ମଚ୍ଛଂ ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ସରଂ ପସ୍ସିତୁଂ ପେସେଥା"ତି। ମଚ୍ଛା ତସ୍ସ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା "ଅଯଂ ଜଲେପି ଥଲେପି ସମତ୍ଥୋ"ତି ଏକଂ କାଣମହାମଚ୍ଛଂ ଅଦଂସୁ "ଇମଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛଥା"ତି। ସୋ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ନେତ୍ୱା ସରେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ସରଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପୁନ ଆନେତ୍ୱା ତେସଂ ମଚ୍ଛାନଂ ସନ୍ତିକେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ସୋ ତେସଂ ମଚ୍ଛାନଂ ସରସ୍ସ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ୱଣ୍ଣେସି। ତେ ତସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ଗନ୍ତୁକାମା ହୁତ୍ୱା "ସାଧୁ, ଅଯ୍ୟ, ଅମ୍ହେ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛାହୀ"ତି ଆହଂସୁ।

ବକୋ ପଠମଂ ତଂ କାଣମହାମଚ୍ଛମେୱ ଗହେତ୍ୱା ସରତୀରଂ ନେତ୍ୱା ସରଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସରତୀରେ ଜାତେ ୱରଣରୁକ୍ଖେ ନିଲୀଯିତ୍ୱା ତଂ ୱିଟପନ୍ତରେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତୁଣ୍ଡେନ ୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେତ୍ୱା ମଂସଂ ଖାଦିତ୍ୱା କଣ୍ଟକେ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ପାତେତ୍ୱା ପୁନ ଗନ୍ତ୍ୱା "ୱିସ୍ସଟ୍ଠୋ, ମେ ସୋ ମଚ୍ଛୋ, ଅଞ୍ଞୋ ଆଗଚ୍ଛତୂ"ତି ଏତେନୁପାଯେନ ଏକେକଂ ଗହେତ୍ୱା ସବ୍ବେ ମଚ୍ଛେ ଖାଦିତ୍ୱା ପୁନ ଆଗତୋ ଏକଂ ମଚ୍ଛମ୍ପି ନାଦ୍ଦସ। ଏକୋ ପନେତ୍ଥ କକ୍କଟକୋ ଅୱସିଟ୍ଠୋ। ବକୋ ତମ୍ପି ଖାଦିତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା "ଭୋ, କକ୍କଟକ, ମଯା ସବ୍ବେତେ ମଚ୍ଛା ନେତ୍ୱା ପଦୁମସଞ୍ଛନ୍ନେ ମହାସରେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତା, ଏହି ତମ୍ପି ନେସ୍ସାମୀ"ତି। "ମଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ କଥଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସସୀ"ତି? "ଡଂସିତ୍ୱା ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ"ତି। "ତ୍ୱଂ ଏୱଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ମଂ ପାତେସ୍ସସି, ନାହଂ ତଯା ସଦ୍ଧିଂ ଗମିସ୍ସାମୀ"ତି। "ମା ଭାଯି, ଅହଂ ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ ଗହେତ୍ୱା ଗମିସ୍ସାମୀ"ତି। କକ୍କଟକୋ ଚିନ୍ତେସି "ଇମସ୍ସ ମଚ୍ଛେ ନେତ୍ୱା ସରେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ସଚେ ପନ ମଂ ସରେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସ୍ସତି, ଇଚ୍ଚେତଂ କୁସଲଂ। ନୋ ଚେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସ୍ସତି, ଗୀୱମସ୍ସ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଜୀୱିତଂ ହରିସ୍ସାମୀ"ତି।

ଅଥ ନଂ ଏୱମାହ "ସମ୍ମ ବକ, ନ ଖୋ ତ୍ୱଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ ଗହେତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସସି, ଅମ୍ହାକଂ ପନ ଗହଣଂ ସୁଗ୍ଗହଣଂ , ସଚାହଂ ଅଳେହି ତୱ ଗୀୱଂ ଗହେତୁଂ ଲଭିସ୍ସାମି, ତୱ ଗୀୱଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ କତ୍ୱା ତଯା ସଦ୍ଧିଂ ଗମିସ୍ସାମୀ"ତି। ସୋ ତଂ "ୱଞ୍ଚେତୁକାମୋ ଏସ ମ"ନ୍ତି ଅଜାନନ୍ତୋ "ସାଧୂ"ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। କକ୍କଟକୋ ଅତ୍ତନୋ ଅଳେହି କମ୍ମାରସଣ୍ଡାସେନ ୱିଯ ତସ୍ସ ଗୀୱଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ କତ୍ୱା "ଇଦାନି ଗଚ୍ଛା"ତି ଆହ। ସୋ ତଂ ନେତ୍ୱା ସରଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ୱରଣରୁକ୍ଖାଭିମୁଖୋ ପାଯାସି। କକ୍କଟକୋ ଆହ "ମାତୁଲ, ଅଯଂ ସରୋ ଏତ୍ତୋ, ତ୍ୱଂ ପନ ଇତୋ କିଂ ନେସୀ"ତି? ବକୋ "ନ ତେ ମାତୁଲୋ ଅହଂ, ନ ଭଗିନିପୁତ୍ତୋସି ୱତ ମେ ତ୍ୱ"ନ୍ତି ୱତ୍ୱା "ତ୍ୱଂ 'ଏସ ମଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱିଚରନ୍ତୋ ମଯ୍ହଂ ଦାସୋ'ତି ସଞ୍ଞଂ କରୋସି ମଞ୍ଞେ, ପସ୍ସେତଂ ୱରଣରୁକ୍ଖସ୍ସ ମୂଲେ କଣ୍ଟକରାସିଂ, ଯଥା ମେ ତେ ସବ୍ବେ ମଚ୍ଛା ଖାଦିତା, ତମ୍ପି ତଥେୱ ଖାଦିସ୍ସାମୀ"ତି ଆହ। କକ୍କଟକୋ "ଏତେ ମଚ୍ଛା ଅତ୍ତନୋ ବାଲତାଯ ତଯା ଖାଦିତା, ଅହଂ ପନ ତେ ମଂ ଖାଦିତୁଂ ନ ଦସ୍ସାମି, ତଞ୍ଞେୱ ପନ ୱିନାସଂ ପାପେସ୍ସାମି। ତ୍ୱଞ୍ହି ବାଲତାଯ ମଯା ୱଞ୍ଚିତଭାୱଂ ନ ଜାନାସି, ମରନ୍ତା ଉଭୋପି ମରିସ୍ସାମ, ଅହଂ ତେ ସୀସଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ଖିପିସ୍ସାମୀ"ତି ୱତ୍ୱା କମ୍ମାରସଣ୍ଡାସେନ ୱିଯ ଅଳେହି ତସ୍ସ ଗୀୱଂ ନିପ୍ପୀଳେସି। ସୋ ୱିୱଟେନ ମୁଖେନ ଅକ୍ଖୀହି ଅସ୍ସୁନା ପଗ୍ଘରନ୍ତେନ ମରଣଭଯତଜ୍ଜିତୋ "ସାମି, ଅହଂ ତଂ ନ ଖାଦିସ୍ସାମି, ଜୀୱିତଂ ମେ ଦେହୀ"ତି ଆହ। "ଯଦି ଏୱଂ ଓତରିତ୍ୱା ମଂ ସରସ୍ମିଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେହୀ"ତି। ସୋ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ସରମେୱ ଓତରିତ୍ୱା କକ୍କଟକଂ ସରପରିଯନ୍ତେ ପଙ୍କପିଟ୍ଠେ ଠପେସି, କକ୍କଟକୋ କତ୍ତରିକାଯ କୁମୁଦନାଳଂ କପ୍ପେନ୍ତୋ ୱିଯ ତସ୍ସ ଗୀୱଂ କପ୍ପେତ୍ୱା ଉଦକଂ ପାୱିସି।

ତଂ ଅଚ୍ଛରିଯଂ ଦିସ୍ୱା ୱରଣରୁକ୍ଖେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା ସାଧୁକାରଂ ଦଦମାନା ୱନଂ ଉନ୍ନାଦଯମାନା ମଧୁରସ୍ସରେନ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ନାଚନ୍ତଂ ନିକତିପ୍ପଞ୍ଞୋ, ନିକତ୍ୟା ସୁଖମେଧତି;

ଆରାଧେତି ନିକତିପ୍ପଞ୍ଞୋ, ବକୋ କକ୍କଟକାମିୱା’’ତି।

ତତ୍ଥ ନାଚନ୍ତଂ ନିକତିପ୍ପଞ୍ଞୋ, ନିକତ୍ୟା ସୁଖମେଧତୀତି ନିକତି ୱୁଚ୍ଚତି ୱଞ୍ଚନା, ନିକତିପ୍ପଞ୍ଞୋ ୱଞ୍ଚନପଞ୍ଞୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ତାଯ ନିକତ୍ୟା ନିକତିଯା ୱଞ୍ଚନାଯ ନ ଅଚ୍ଚନ୍ତଂ ସୁଖମେଧତି, ନିଚ୍ଚକାଲେ ସୁଖସ୍ମିଂଯେୱ ପତିଟ୍ଠାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଏକଂସେନ ପନ ୱିନାସଂ ପାପୁଣାତିଯେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଆରାଧେତୀତି ପଟିଲଭତି। ନିକତିପ୍ପଞ୍ଞୋତି କେରାଟିକଭାୱଂ ସିକ୍ଖିତପଞ୍ଞୋ ପାପପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନା କତସ୍ସ ପାପସ୍ସ ଫଲଂ ଆରାଧେତି ପଟିଲଭତି ୱିନ୍ଦତୀତି ଅତ୍ଥୋ। କଥଂ? ବକୋ କକ୍କଟକାମିୱ, ଯଥା ବକୋ କକ୍କଟକା ଗୀୱଚ୍ଛେଦଂ ପାପୁଣାତି, ଏୱଂ ପାପପୁଗ୍ଗଲୋ ଅତ୍ତନା କତପାପତୋ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମେ ୱା ସମ୍ପରାଯେ ୱା ଭଯଂ ଆରାଧେତି ପଟିଲଭତୀତି ଇମମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ମହାସତ୍ତୋ ୱନଂ ଉନ୍ନାଦେନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି।

ସତ୍ଥା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ ଗାମୱାସିଚୀୱରୱଡ୍ଢକେନେସ ୱଞ୍ଚିତୋ, ଅତୀତେପି ୱଞ୍ଚିତୋଯେୱା’’ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ସୋ ବକୋ ଜେତୱନୱାସୀ ଚୀୱରୱଡ୍ଢକୋ ଅହୋସି, କକ୍କଟକୋ ଗାମୱାସୀ ଚୀୱରୱଡ୍ଢକୋ, ରୁକ୍ଖଦେୱତା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ବକଜାତକୱଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

[୩୯] ୯। ନନ୍ଦଜାତକୱଣ୍ଣନା

ମଞ୍ଞେସୋୱଣ୍ଣଯୋ ରାସୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ଭିକ୍ଖୁ ସୁୱଚୋ ଅହୋସି ୱଚନକ୍ଖମୋ, ଥେରସ୍ସ ମହନ୍ତେନୁସ୍ସାହେନ ଉପକାରଂ କରୋତି। ଅଥେକଂ ସମଯଂ ଥେରୋ ସତ୍ଥାରଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋ ଦକ୍ଖିଣାଗିରିଜନପଦଂ ଅଗମାସି। ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତତ୍ଥ ଗତକାଲେ ମାନତ୍ଥଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ୱଚନଂ ନ କରୋତି ‘‘ଆୱୁସୋ, ଇଦଂ ନାମ କରୋହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ପନ ଥେରସ୍ସ ପଟିପକ୍ଖୋ ହୋତି। ଥେରୋ ତସ୍ସ ଆସଯଂ ନ ଜାନାତି। ସୋ ତତ୍ଥ ଚାରିକଂ ଚରିତ୍ୱା ପୁନ ଜେତୱନଂ ଆଗତୋ। ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଥେରସ୍ସ ଜେତୱନୱିହାରଂ ଆଗତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପୁନ ତାଦିସୋୱ ଜାତୋ। ଥେରୋ ତଥାଗତସ୍ସ ଆରୋଚେସି ‘‘ଭନ୍ତେ, ମୟ୍ହଂ ଏକୋ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକୋ ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ସତେନ କୀତଦାସୋ ୱିଯ ହୋତି, ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ମାନତ୍ଥଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ‘ଇଦଂ ନାମ କରୋହୀ’ତି ୱୁତ୍ତେ ପଟିପକ୍ଖୋ ହୋତୀ’’ତି। ସତ୍ଥା ‘‘ନାଯଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁ ଇଦାନେୱ ଏୱଂସୀଲୋ, ପୁବ୍ବେପେସ ଏକଂ ଠାନଂ ଗତୋ ସତେନ କୀତଦାସୋ ୱିଯ ହୋତି। ଏକଂ ଠାନଂ ଗତୋ ପଟିପକ୍ଖୋ ପଟିସତ୍ତୁ ହୋତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଥେରେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏକସ୍ମିଂ କୁଟୁମ୍ବିକକୁଲେ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି। ତସ୍ସେକୋ ସହାଯକୋ କୁଟୁମ୍ବିକୋ ସଯଂ ମହଲ୍ଲକୋ, ଭରିଯା ପନସ୍ସ ତରୁଣୀ। ସା ତଂ ନିସ୍ସାଯ ପୁତ୍ତଂ ପଟିଲଭି। ସୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅଯଂ ଇତ୍ଥୀ ତରୁଣତ୍ତା ମମଚ୍ଚଯେନ କଞ୍ଚିଦେୱ ପୁରିସଂ ଗହେତ୍ୱା ଇମଂ ଧନଂ ୱିନାସେୟ୍ୟ, ପୁତ୍ତସ୍ସ ମେ ନ ଦଦେୟ୍ୟ, ଯଂନୂନାହଂ ଇମଂ ଧନଂ ପଥୱିଗତଂ କରେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି ଘରେ ନନ୍ଦଂ ନାମ ଦାସଂ ଗହେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ତଂ ଧନଂ ନିଦହିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ନନ୍ଦ, ଇମଂ ଧନଂ ମମଚ୍ଚଯେନ ମୟ୍ହଂ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖେୟ୍ୟାସି, ମା ଚ ନଂ ପରିଚ୍ଚଜସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା କାଲମକାସି।

ପୁତ୍ତୋପିସ୍ସ ଅନୁକ୍କମେନ ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ଜାତୋ। ଅଥ ନଂ ମାତା ଆହ – ‘‘ତାତ, ତୱ ପିତା ନନ୍ଦଂ ଦାସଂ ଗହେତ୍ୱା ଧନଂ ନିଧେସି, ତଂ ଆହରାପେତ୍ୱା କୁଟୁମ୍ବଂ ସଣ୍ଠପେହୀ’’ତି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ନନ୍ଦଂ ଆହ – ‘‘ମାତୁଲ, ଅତ୍ଥି କିଞ୍ଚି ମୟ୍ହଂ ପିତରା ଧନଂ ନିଦହିତ’’ନ୍ତି। ‘‘ଆମ, ସାମୀ’’ତି। ‘‘କୁହିଂ ତଂ ନିଦହିତ’’ନ୍ତି। ‘‘ଅରଞ୍ଞେ, ସାମୀ’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ଗଚ୍ଛାମା’’ତି କୁଦ୍ଦାଲପିଟକଂ ଆଦାଯ ନିଧିଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କହଂ ମାତୁଲ, ଧନ’’ନ୍ତି ଆହ। ନନ୍ଦୋ ଆରୁୟ୍ହ ଧନମତ୍ଥକେ ଠତ୍ୱା ଧନଂ ନିସ୍ସାଯ ମାନଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ‘‘ଅରେ ଦାସିପୁତ୍ତ ଚେଟକ, କୁତୋ ତେ ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ଧନ’’ନ୍ତି କୁମାରଂ ଅକ୍କୋସତି। କୁମାରୋ ତସ୍ସ ଫରୁସୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଅସୁଣନ୍ତୋ ୱିଯ ‘‘ତେନ ହି ଗଚ୍ଛାମା’’ତି ତଂ ଗହେତ୍ୱା ପଟିନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ପୁନ ଦ୍ୱେ ତଯୋ ଦିୱସେ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଅଗମାସି, ନନ୍ଦୋ ତଥେୱ ଅକ୍କୋସତି। କୁମାରୋ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଫରୁସୱଚନଂ ଅୱତ୍ୱାୱ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ଦାସୋ ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ‘ଧନଂ ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସାମୀ’ତି ଗଚ୍ଛତି, ଗନ୍ତ୍ୱା ପନ ମଂ ଅକ୍କୋସତି, ତତ୍ଥ କାରଣଂ ନ ଜାନାମି, ଅତ୍ଥି ଖୋ ପନ ମେ ପିତୁ ସହାଯୋ କୁଟୁମ୍ବିକୋ, ତଂ ପଟିପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ, ତାତ, କାରଣ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ଯସ୍ମିଂ ତେ, ତାତ, ଠାନେ ଠିତୋ ନନ୍ଦୋ ଅକ୍କୋସତି, ତତ୍ଥେୱ ତେ ପିତୁ ସନ୍ତକଂ ଧନଂ, ତସ୍ମା ଯଦା ତେ ନନ୍ଦୋ ଅକ୍କୋସତି, ତଦା ନଂ 'ଏହି ରେ ଦାସ, କିଂ ଅକ୍କୋସସୀ'ତି ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା ତଂ ଠାନଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା କୁଲସନ୍ତକଂ ଧନଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଦାସଂ ଉକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା ଧନଂ ଆହରା''ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୩୯।

''ମଞ୍ଞେ ସୋୱଣ୍ଣୟୋ ରାସି, ସୋୱଣ୍ଣମାଲା ଚ ନନ୍ଦକୋ;

ଯତ୍ଥ ଦାସୋ ଆମଜାତୋ, ଠିତୋ ଥୁଲ୍ଲାନି ଗଜ୍ଜତୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ମଞ୍ଞେତି ଏୱଂ ଅହଂ ଜାନାମି। ସୋୱଣ୍ଣୟୋତି ସୁନ୍ଦରୋ ୱଣ୍ଣୋ ଏତେସନ୍ତି ସୋୱଣ୍ଣାନି। କାନି ତାନି? ରଜତମଣିକଞ୍ଚନପୱାଳଆଦୀନି ରତନାନି। ଇମସ୍ମିଞ୍ହି ଠାନେ ସବ୍ବାନେତାନି ''ସୁୱଣ୍ଣାନୀ''ତି ଅଧିପ୍ପେତାନି, ତେସଂ ରାସି ସୋୱଣ୍ଣୟୋ ରାସି। ସୋୱଣ୍ଣମାଲା ଚାତି ତୁୟ୍ହଂ ପିତୁସନ୍ତକା ସୁୱଣ୍ଣମାଲା ଚ ଏତ୍ଥେୱାତି ମଞ୍ଞାମି। ନନ୍ଦକୋ ଯତ୍ଥ ଦାସୋତି ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ ଠିତୋ ନନ୍ଦକୋ ଦାସୋ। ଆମଜାତୋତି ''ଆମ, ଅହଂ ୱୋ ଦାସୀ''ତି ଏୱଂ ଦାସବ୍ୟଂ ଉପଗତାୟ ଆମଦାସିସଙ୍ଖାତାୟ ଦାସିୟା ପୁତ୍ତୋ। ଠିତୋ ଥୁଲ୍ଲାନି ଗଜ୍ଜତୀତି ''ସୋ ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ ଠିତୋ ଥୁଲ୍ଲାନି ଫରୁସୱଚନାନି ୱଦତି, ତତ୍ଥେୱ ତେ କୁଲସନ୍ତକଂ ଧନଂ, ଏୱଂ ଅହଂ ତଂ ମଞ୍ଞାମୀ''ତି ବୋଧିସତ୍ତୋ କୁମାରସ୍ସ ଧନଗ୍ଗହଣୂପାୟଂ ଆଚିକ୍ଖି।

କୁମାରୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଘରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନନ୍ଦଂ ଆଦାୟ ନିଧିଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯଥାନୁସିଟ୍ଠଂ ପଟିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ତଂ ଧନଂ ଆହରିତ୍ୱା କୁଟୁମ୍ବଂ ସଣ୍ଠପେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଓୱାଦେ ଠିତୋ ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ଜୀୱିତପରିୟୋସାନେ ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ''ପୁବ୍ବେପେସ ଏୱଂସୀଲୋୟେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ନନ୍ଦୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକୋ ଅହୋସି, ପଣ୍ଡିତକୁଟୁମ୍ବିକୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ନନ୍ଦଜାତକୱଣ୍ଣନା ନୱମା।

[୪୦] ୧୦। ଖଦିରଙ୍ଗାରଜାତକୱଣ୍ଣନା

କାମଂ ପତାମି ନିରୟନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ହି ୱିହାରମେୱ ଆରବ୍ଭ ଚତୁପଞ୍ଞାସକୋଟିଧନଂ ବୁଦ୍ଧସାସନେ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ୱିକିରିତ୍ୱା ଠପେତ୍ୱା ତୀଣି ରତନାନି ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ରତନସଞ୍ଞମେୱ ଅନୁପ୍ପାଦେତ୍ୱା ସତ୍ଥରି ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତେ ଦେୱସିକଂ ତୀଣି ମହାଉପଟ୍ଠାନାନି ଗଚ୍ଛତି। ପାତୋୱ ଏକୱାରଂ ଗଚ୍ଛତି, କତପାତରାସୋ ଏକୱାରଂ, ସାୟନ୍ହେ ଏକୱାରଂ। ଅଞ୍ଞାନିପି ଅନ୍ତରନ୍ତରୁପଟ୍ଠାନାନି ହୋନ୍ତିୟେୱ। ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଚ ''କିଂ ନୁ ଖୋ ଆଦାୟ ଆଗତୋତି ସାମଣେରା ୱା ଦହରା ୱା ହତ୍ଥମ୍ପି ମେ ଓଲୋକେୟ୍ୟୁ''ନ୍ତି ତୁଚ୍ଛହତ୍ଥୋ ନାମ ନ ଗତପୁବ୍ବୋ। ପାତୋୱ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଯାଗୁଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, କତପାତରାସୋ ସପ୍ପିନୱନୀତମଧୁଫାଣିତାଦୀନିପି, ସାୟନ୍ହସମୟେ ଗନ୍ଧମାଲାୱତ୍ଥାଦିହତ୍ଥୋତି। ଏୱଂ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ପରିଚ୍ଚଜନ୍ତସ୍ସ ପନସ୍ସ ପରିଚ୍ଚାଗେ ପମାଣଂ ନତ୍ଥି।

ବହୂ ୱୋହାରୂପଜୀୱିନୋପିସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ପଣ୍ଣେ ଆରୋପେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାରସକୋଟିସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଧନଂ ଇଣଂ ଗଣ୍ହିଂସୁ, ତେ ମହାସେଟ୍ଠି ନ ଆହରାପେତି। ଅଞ୍ଞା ପନସ୍ସ କୁଲସନ୍ତକା ଅଟ୍ଠାରସ କୋଟିୟୋ ନଦୀତୀରେ ନିଦହିତ୍ୱା ଠପିତା ଅଚିରୱତୋଦକେନ ନଦୀକୂଲେ ଭିନ୍ନେ ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ପୱିଟ୍ଠା, ତା ଯଥାପିହିତଲଞ୍ଛିତାୱ ଲୋହଚାଟିୟୋ ଅଣ୍ଣୱକୁଚ୍ଛିୟଂ ପୱଟ୍ଟନ୍ତା ୱିଚରନ୍ତି। ଗେହେ ପନସ୍ସ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୁସତାନଂ ନିଚ୍ଚଭତ୍ତଂ ନିବଦ୍ଧମେୱ ହୋତି। ସେଟ୍ଠିନୋ ହି ଗେହଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଚତୁମହାପଥେ ଖତପୋକ୍ଖରଣିସଦିସଂ, ସବ୍ବଭିକ୍ଖୂନଂ ମାତାପିତୁଟ୍ଠାନେ ଠିତଂ। ତେନସ୍ସ ଘରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋପି ଗଚ୍ଛତି, ଅସୀତିମହାଥେରାପି ଗଚ୍ଛନ୍ତିୟେୱ। ସେସଭିକ୍ଖୂନଂ ପନ ଗଚ୍ଛନ୍ତାନଞ୍ଚ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତାନଞ୍ଚ ପମାଣଂ ନତ୍ଥି। ତଂ ପନ ଘରଂ ସତ୍ତଭୂମକଂ ସତ୍ତଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକପଟିମଣ୍ଡିତଂ, ତସ୍ସ ଚତୁତ୍ଥେ ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ଏକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକା ଦେୱତା ୱସତି, ସା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେ ଗେହଂ ପୱିସନ୍ତେ ଅତ୍ତନୋ ୱିମାନେ ଠାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଦାରକେ ଗହେତ୍ୱା ଓତରିତ୍ୱା ଭୂମିୟଂ ତିଟ୍ଠତି। ଅସୀତିମହାଥେରେସୁପି ଅୱସେସଥେରେସୁପି ପୱିସନ୍ତେସୁ ଚ ନିକ୍ଖମନ୍ତେସୁ ଚ ତଥେୱ କରୋତି। ସା ଚିନ୍ତେସି ''ସମଣେ ଗୋତମେ ଚ ସାୱକେସୁ ଚସ୍ସ ଇମଂ ଗେହଂ ପୱିସନ୍ତେସୁ ମୟ୍ହଂ ସୁଖଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ନିଚ୍ଚକାଲଂ ଓତରିତ୍ୱା ଓତରିତ୍ୱା ଭୂମିୟଂ ଠାତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି। ଯଥା ଇମେ ଏତଂ ଘରଂ ନ ପୱିସନ୍ତି, ତଥା ମୟା କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି। ଅଥେକଦିୱସଂ

ସଯନୂପଗତସ୍ସେୱ ମହାକମ୍ପନ୍ତିକସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଓଭାସଂ ଫରିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ‘‘କୋ ଏତ୍ଥା’’ତି ଚ ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଅହଂ ଚତୁତ୍ଥଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ନିୱତ୍ଥଦେୱତା’’ତି ଆହ। ‘‘କସ୍ମା ଆଗତାସୀ’’ତି? ‘‘କିଂ ତୁମ୍ହେ ସେଟ୍ଠିସ୍ସ କିରିଯଂ ନ ପସ୍ସଥ, ଅତ୍ତନୋ ପଚ୍ଛିମକାଲଂ ଅନୋଲୋକେତ୍ୱା ଧନଂ ନୀହରିତ୍ୱା ସମଣଂ ଗୋତମଂଯେୱ ପୂଜେତି, ନେୱ ୱଣିଜ୍ଜଂ ପଯୋଜେତି, ନ କମ୍ମନ୍ତେ ପଟ୍ଠପେତି, ତୁମ୍ହେ ସେଟ୍ଠିଂ ତଥା ଓୱଦଥ, ଯଥା ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମନ୍ତଂ କରୋତି। ଯଥା ଚ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ସସାୱକୋ ଇମଂ ଘରଂ ନ ପୱିସତି, ତଥା କରୋଥା’’ତି। ଅଥ ନଂ ସୋ ଆହ ‘‘ବାଲଦେୱତେ, ସେଟ୍ଠି ଧନଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ ନିଯ୍ୟାନିକେ ବୁଦ୍ଧସାସନେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତି, ସୋ ସଚେ ମଂ ଚୂଳାଯଂ ଗହେତ୍ୱା ୱିକ୍କିଣିସ୍ସତି, ନେୱାହଂ କିଞ୍ଚି କଥେସ୍ସାମି, ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ’’ନ୍ତି। ସା ପୁନେକଦିୱସଂ ସେଟ୍ଠିନୋ ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତଥେୱ ଓୱଦି, ସୋପି ତଂ ପୁରିମନଯେନେୱ ତଜ୍ଜେସି। ସେଟ୍ଠିନା ପନ ସଦ୍ଧିଂ କଥେତୁଂଯେୱ ନ ସକ୍କୋତି।

ସେଟ୍ଠିନୋପି ନିରନ୍ତରଂ ଦାନଂ ଦେନ୍ତସ୍ସ ୱୋହାରେ ଅକରୋନ୍ତସ୍ସ ଆଯେ ମନ୍ଦୀଭୂତେ ଧନଂ ପରିକ୍ଖଯଂ ଅଗମାସି। ଅଥସ୍ସ ଅନୁକ୍କମେନ ଦାଲିଦ୍ଦିଯପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପରିଭୋଗସାଟକସଯନଭୋଜନାନିପି ପୁରାଣସଦିସାନି ନ ଭୱିଂସୁ। ଏୱଂଭୂତୋପି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଦାନଂ ଦେତି, ପଣୀତଂ ପନ କତ୍ୱା ଦାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି । ଅଥ ନଂ ଏକଦିୱସଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନଂ ସତ୍ଥା ‘‘ଦୀଯତି ପନ ତେ, ଗହପତି, କୁଲେ ଦାନ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ‘‘ଦୀଯତି, ଭନ୍ତେ, ତଞ୍ଚ ଖୋ କଣାଜକଂ ବିଲଙ୍ଗଦୁତିଯ’’ନ୍ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ସତ୍ଥା ‘‘ଗହପତି, ‘ଲୂଖଂ ଦାନଂ ଦେମୀ’ତି ମା ଚିତ୍ତଂ ସଙ୍କୋଚଯିତ୍ଥ । ଚିତ୍ତସ୍ମିଞ୍ହି ପଣୀତେ ବୁଦ୍ଧପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧବୁଦ୍ଧସାୱକାନଂ ଦିନ୍ନଦାନଂ ଲୂଖଂ ନାମ ନ ହୋତି। କସ୍ମା? ୱିପାକମହନ୍ତତ୍ତା’’ତି ଆହ। ଚିତ୍ତଞ୍ହି ପଣୀତଂ କାତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତସ୍ସ ଦାନଂ ଲୂଖଂ ନାମ ନତ୍ଥୀତି ଚେତଂ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ –

‘‘ନତ୍ଥି ଚିତ୍ତେ ପସନ୍ନମ୍ହି, ଅପ୍ପକା ନାମ ଦକ୍ଖିଣା;

ତଥାଗତେ ୱା ସମ୍ବୁଦ୍ଧେ, ଅଥ ୱା ତସ୍ସ ସାୱକେ। (ୱି। ୱ। ୮୦୪);

‘‘ନ କିରତ୍ଥି ଅନୋମଦସ୍ସିସୁ, ପାରିଚରିଯା ବୁଦ୍ଧେସୁ ଅପ୍ପକା;

ସୁକ୍ଖାଯ ଅଲୋଣିକାଯ ଚ, ପସ୍ସ ଫଲଂ କୁମ୍ମାସପିଣ୍ଡିଯା’’ତି।

ଅପରମ୍ପି ନଂ ଆହ ‘‘ଗହପତି, ତ୍ୱଂ ତାୱ ଲୂଖଂ ଦାନଂ ଦଦମାନୋ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ଅରିଯପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଦେସି, ଅହଂ ୱେଲାମକାଲେ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପଂ ଉନ୍ନଙ୍ଗଲଂ କତ୍ୱା ସତ୍ତ ରତନାନି ଦଦମାନୋ ପଞ୍ଚ ମହାନଦିଯୋ ଏକୋଘପୁଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା ୱିଯ ଚ ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତଯମାନୋ ତିସରଣଗତଂ ୱା ପଞ୍ଚସୀଲରକ୍ଖନକଂ ୱା କଞ୍ଚି ନାଲତ୍ଥଂ, ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟପୁଗ୍ଗଲା ନାମ ଏୱଂ ଦୁଲ୍ଲଭା। ତସ୍ମା ‘ଲୂଖଂ ମେ ଦାନ’ନ୍ତି ମା ଚିତ୍ତଂ ସଙ୍କୋଚଯିତ୍ଥା’’ତି ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ୱେଲାମସୁତ୍ତଂ (ଅ। ନି। ୯।୨୦) କଥେସି।

ଅଥ ଖୋ ସା ଦେୱତା ଇସ୍ସରକାଲେ ସେଟ୍ଠିନା ସଦ୍ଧିଂ କଥେତୁମ୍ପି ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ‘‘ଇଦାନାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତତ୍ତା ମମ ୱଚନଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସତୀ’’ତି ମଜ୍ଝିମଯାମେ ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମଯେ ସିରିଗବ୍ଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଓଭାସଂ ଫରିତ୍ୱା ଆକାସେ ଅଟ୍ଠାସି। ସେଟ୍ଠି ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କୋ ଏସୋ’’ତି ଆହ। ‘‘ଅହଂ ମହାସେଟ୍ଠି ଚତୁତ୍ଥଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ଅଧିୱତ୍ଥା, ଦେୱତା’’ତି। ‘‘କିମତ୍ଥମାଗତାସୀ’’ତି? ‘‘ତୁଯ୍ହଂ ଓୱାଦଂ କଥେତୁକାମା ହୁତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛାମୀ’’ତି। ‘‘ତେନ ହି କଥେହୀ’’ତି। ମହାସେଟ୍ଠି ତ୍ୱଂ ପଚ୍ଛିମକାଲଂ ନ ଚିନ୍ତେସି, ପୁତ୍ତଧୀତରୋ ନ ଓଲୋକେସି, ସମଣସ୍ସ ତେ ଗୋତମସ୍ସ ସାସନେ ବହୁଂ ଧନଂ ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣଂ, ସୋ ତ୍ୱଂ ଅତିୱେଲଂ ଧନୱିସ୍ସଜ୍ଜନେନ ୱା ୱଣିଜ୍ଜାଦିକମ୍ମାନଂ ଅକରଣେନ ୱା ସମଣଂ ଗୋତମଂ ନିସ୍ସାଯ ଦୁଗ୍ଗତୋ ଜାତୋ, ଏୱଂଭୂତୋପି ସମଣଂ ଗୋତମଂ ନ ମୁଞ୍ଚସି, ଅଜ୍ଜପି ତେ ସମଣା ଘରଂ ପୱିସନ୍ତିଯେୱ। ଯଂ ତାୱ ତେହି ନୀତଂ, ତଂ ନ ସକ୍କା ପଚ୍ଚାହରାପେତୁଂ, ଗହିତଂ ଗହିତମେୱ ହୋତୁ, ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପନ ସଯଞ୍ଚ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ମା ଗମିତ୍ଥ, ସାୱକାନଞ୍ଚସ୍ସ ଇମଂ ଘରଂ ପୱିସିତୁଂ ମା ଅଦାସି, ସମଣଂ ଗୋତମଂ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱାପି ଅନୋଲୋକେନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ୱୋହାରେ ଚ ୱଣିଜ୍ଜଞ୍ଚ କତ୍ୱା କୁଟୁମ୍ବଂ ସଣ୍ଠପେହୀ’’ତି। ଅଥ ନଂ ସୋ ଏୱମାହ ‘‘ଅଯଂ ତଯା ମଯ୍ହଂ ଦାତବ୍ବଓୱାଦୋ’’ତି। ‘‘ଆମ, ଅଯ୍ୟା’’ତି। ତାଦିସାନଂ ଦେୱତାନଂ ସତେନପି ସହସ୍ସେନପି ସତସହସ୍ସେନପି ଅକମ୍ପନୀଯୋ ଅହଂ ଦସବଲେନ କତୋ। ମମ ହି ସଦ୍ଧା ସିନେରୁ ୱିଯ ଅଚଲା ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତା, ମଯା ନିଯ୍ୟାନିକେ ରତନସାସନେ ଧନଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତଂ, ଅଯୁତ୍ତଂ ତେ କଥିତଂ, ବୁଦ୍ଧସାସନେ ପହାରୋ ଦିନ୍ନୋ, ଏୱରୂପାଯ ଅନାଚାରାଯ ଦୁସ୍ସୀଲାଯ କାଳକଣ୍ଣିଯା ସଦ୍ଧିଂ ତଯା ମମ ଏକଗେହେ ୱସନକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ସୀଘଂ ମମ ଗେହା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗଚ୍ଛାତି।

ସା ସୋତାପନ୍ନସ୍ସ ଅରିଯସାୱକସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଠାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦାରକେ ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା ନିକ୍ଖମି। ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଚ

ପନ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଅଲଭମାନା ''ସେଟ୍ଠିଂ ଖମାପେତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ୱସିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ନଗରପରିଗ୍ଗାହକଦେୱପୁତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ''କେନଟ୍ଠେନ ଆଗତାସୀ''ତି ଚ ୱୁତ୍ତେ ''ଅହଂ ସାମି, ଅତ୍ତନୋ ବାଲତାୟ ଅନୁପଧାରେତ୍ୱା ଅନାଥପିଣ୍ଡିକେନ ସେଟ୍ଠିନା ସଦ୍ଧିଂ କଥେସିଂ, ସୋ ମଂ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ୱସନଟ୍ଠାନା ନିକ୍କଡ୍ଢି, ମଂ ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ନେତ୍ୱା ଖମାପେତ୍ୱା ୱସନଟ୍ଠାନଂ ମେ ଦେଥା''ତି। ''କିଂ ପନ ତୟା ସେଟ୍ଠି ୱୁତ୍ତୋ''ତି ''ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟ ବୁଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାନଂ ସଙ୍ଘୁପଟ୍ଠାନଂ ମା କରି, ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଘରପ୍ପୱେସନଂ ମା ଅଦାସୀ''ତି ''ଏୱଂ ମେ ୱୁତ୍ତୋ, ସାମୀ''ତି। ଅଯୁତ୍ତଂ ତୟା ୱୁତ୍ତଂ, ସାସନେ ପହାରୋ ଦିନ୍ନୋ, ''ଅହଂ ତଂ ଆଦାୟ ସେଟ୍ଠିନୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତୁଂ ନ ଉସ୍ସହାମୀ''ତି। ସା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକା ସଙ୍ଗହଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ଚତୁନ୍ନଂ ମହାରାଜାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି।

ତେହିପି ତଥେୱ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତା ସକ୍କଂ ଦେୱରାଜଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ''ଅହଂ, ଦେୱ, ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଅଲଭମାନା ଦାରକେ ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା ଅନାଥା ୱିଚରାମି, ତୁମ୍ହାକଂ ସିରିୟା ମୟ୍ହଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଦାପେଥା''ତି ସୁଟ୍ଠୁତରଂ ଯାଚି। ସୋପି ନଂ ଆହ ''ତୟା ଅଯୁତ୍ତଂ କତଂ, ଜିନସାସନେ ପହାରୋ ଦିନ୍ନୋ, ଅହମ୍ପି ତଂ ନିସ୍ସାୟ ସେଟ୍ଠିନା ସଦ୍ଧିଂ କଥେତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି, ଏକଂ ପନ ତେ ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ଖମନୂପାୟଂ କଥେସ୍ସାମୀ''ତି। ''ସାଧୁ, ଦେୱ, କଥେହୀ''ତି। ମହାସେଟ୍ଠିସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ମନୁସ୍ସେହି ପଣ୍ଣେ ଆରୋପେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାରସକୋଟିସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଧନଂ ଗହିତଂ ଅତ୍ଥି, ତ୍ୱଂ ତସ୍ସ ଆୟୁତ୍ତକୱେସଂ ଗହେତ୍ୱା କଞ୍ଚି ଅଜାନାପେତ୍ୱା ତାନି ପଣ୍ଣାନି ଆଦାୟ କତିପଯେହି ଯକ୍ଖତରୁଣେହି ପରିୱାରିତା ଏକେନ ହତ୍ଥେନ ପଣ୍ଣଂ, ଏକେନ ଲେଖନିଂ ଗହେତ୍ୱା ତେସଂ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଗେହମଜ୍ଝେ ଠିତା ଅତ୍ତନୋ ଯକ୍ଖାନୁଭାୱେନ ତେ ଉତ୍ତାସେତ୍ୱା ''ଇଦଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଇଣପଣ୍ଣଂ, ଅମ୍ହାକଂ ସେଟ୍ଠି ଅତ୍ତନୋ ଇସ୍ସରକାଲେ ତୁମ୍ହେ ନ କିଞ୍ଚି ଆହ, ଇଦାନି ଦୁଗ୍ଗତୋ ଜାତୋ, ତୁମ୍ହେହି ଗହିତକହାପଣାନି ଦେଥା''ତି ଅତ୍ତନୋ ଯକ୍ଖାନୁଭାୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସବ୍ବାପି ତା ଅଟ୍ଠାରସ ହିରଞ୍ଞକୋଟିୟୋ ସାଧେତ୍ୱା ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ତୁଚ୍ଛକୋଟ୍ଠକେ ପୂରେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଅଚିରୱତିନଦୀତୀରେ ନିଦହିତଂ ଧନଂ ନଦୀକୂଲେ ଭିନ୍ନେ ସମୁଦ୍ଦଂ ପୱିଟ୍ଠଂ ଅତ୍ଥି, ତମ୍ପି ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ଆହରିତ୍ୱା ତୁଚ୍ଛକୋଟ୍ଠକେ ପୂରେତ୍ୱା, ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ନାମ ଅସ୍ସାମିକଂ ଅଟ୍ଠାରସକୋଟିମତ୍ତମେୱ ଧନଂ ଅତ୍ଥି, ତମ୍ପି ଆହରିତ୍ୱା ତୁଚ୍ଛକୋଟ୍ଠକେ ପୂରେହି, ଇମାହି ଚତୁପଞ୍ଞାସକୋଟୀହି ଇମଂ ତୁଚ୍ଛକୋଟ୍ଠକପୂରକଂ ଦଣ୍ଡକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ମହାସେଟ୍ଠିଂ ଖମାପେହୀତି।

ସା ''ସାଧୁ, ଦେୱା''ତି ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ସବ୍ବଂ ଧନଂ ଆହରିତ୍ୱା କୋଟ୍ଠକେ ପୂରେତ୍ୱା ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମୟେ ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ସିରିଗବ୍ଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଓଭାସଂ ଫରିତ୍ୱା ଆକାସେ ଅଟ୍ଠାସି। ''କୋ ଏସୋ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଅହଂ ତେ ମହାସେଟ୍ଠି ଚତୁତ୍ଥଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଅନ୍ଧବାଲଦେୱତା, ମୟା ମହାମୋହମୂଳ୍ହାୟ ବୁଦ୍ଧଗୁଣେ ଅଜାନିତ୍ୱା ପୁରିମେସୁ ଦିୱସେସୁ ତୁମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ କିଞ୍ଚି କଥିତଂ ଅତ୍ଥି, ତଂ ମେ ଦୋସଂ ଖମଥ। ସକ୍କସ୍ସ ହି ମେ ଦେୱରାଜସ୍ସ ୱଚନେନ ତୁମ୍ହାକଂ ଇଣଂ ସୋଧେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାରସ କୋଟିୟୋ, ସମୁଦ୍ଦଂ ଗତା ଅଟ୍ଠାରସ କୋଟିୟୋ, ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ଅସ୍ସାମିକଧନସ୍ସ ଅଟ୍ଠାରସ କୋଟିୟୋତି ଚତୁପଣ୍ଣାସ କୋଟିୟୋ ଆହରିତ୍ୱା ତୁଚ୍ଛକୋଟ୍ଠକପୂରଣେନ ଦଣ୍ଡକମ୍ମଂ କତଂ, ଜେତୱନୱିହାରଂ ଆରବ୍ଭ ପରିକ୍ଖୟଂ ଗତଧନଂ ସବ୍ବଂ ସମ୍ପିଣ୍ଡିତଂ, ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଅଲଭମାନା କିଲମାମି, ମୟା ଅଞ୍ଞାଣତାୟ କଥିତଂ ମନସି ଅକତ୍ୱା ଖମଥ ମହାସେଟ୍ଠୀ''ତି ଆହ।

ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ତସ୍ସା ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ''ଅୟଂ ଦେୱତା 'ଦଣ୍ଡକମ୍ମଞ୍ଚ ମେ କତ'ନ୍ତି ୱଦତି, ଅତ୍ତନୋ ଚ ଦୋସଂ ପଟିଜାନାତି, ସତ୍ଥା ଇମଂ ୱିନେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣେ ଜାନାପେସ୍ସତି, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ନଂ ଦସ୍ସେସ୍ସାମୀ''ତି। ଅଥ ନଂ ଆହ ''ଅମ୍ମ, ଦେୱତେ, ସଚେସି ମଂ ଖମାପେତୁକାମା, ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ମଂ ଖମାପେହୀ''ତି। ସାଧୁ ଏୱଂ କରିସ୍ସାମି, ''ସତ୍ଥୁ ପନ ମଂ ସନ୍ତିକଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛାହୀ''ତି। ସୋ ''ସାଧୂ''ତି ୱତ୍ୱା ୱିଭାତାୟ ରତ୍ତିୟା ପାତୋୱ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତାୟ କତକମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଥାଗତସ୍ସ ଆରୋଚେସି। ସତ୍ଥା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ''ଇଧ, ଗହପତି, ପାପପୁଗ୍ଗଲୋପି ଯାୱ ପାପଂ ନ ପଚ୍ଚତି , ତାୱ ଭଦ୍ରାନି ପସ୍ସତି। ଯଦା ପନସ୍ସ ପାପଂ ପଚ୍ଚତି, ତଦା ପାପମେୱ ପସ୍ସତି। ଭଦ୍ରପୁଗ୍ଗଲୋପି ଯାୱ ଭଦ୍ରଂ ନ ପଚ୍ଚତି, ତାୱ ପାପାନି ପସ୍ସତି। ଯଦା ପନସ୍ସ ଭଦ୍ରଂ ପଚ୍ଚତି, ତଦା ଭଦ୍ରମେୱ ପସ୍ସତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଇମା ଧମ୍ମପଦେ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

''ପାପୋପି ପସ୍ସତୀ ଭଦ୍ରଂ, ଯାୱ ପାପଂ ନ ପଚ୍ଚତି;

ଯଦା ଚ ପଚ୍ଚତୀ ପାପଂ, ଅଥ ପାପୋ ପାପାନି ପସ୍ସତି।

''ଭଦ୍ରୋପି ପସ୍ସତୀ ପାପଂ, ଯାୱ ଭଦ୍ରଂ ନ ପଚ୍ଚତି;

ଯଦା ଚ ପଚ୍ଚତୀ ଭଦ୍ରଂ, ଅଥ ଭଦ୍ରୋ ଭଦ୍ରାନି ପସ୍ସତୀ''ତି। (ଧ। ପ। ୧୧୯-୧୨୦);

ଇମାସଞ୍ଚ ପନ ଗାଥାନଂ ପରିୟୋସାନେ ସା ଦେୱତା ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାସି। ସା ଚକ୍କଙ୍କିତେସୁ ସତ୍ଥୁ ପାଦେସୁ ନିପତିତ୍ୱା ''ମୟା, ଭନ୍ତେ,

ରାଗରତ୍ତାଯ ଦୋସପଦୁଟ୍ଠାଯ ମୋହମୂଳ୍ହାଯ ଅୱିଜ୍ଜନ୍ଧାଯ ତୁମ୍ହାକଂ ଗୁଣେ ଅଜାନନ୍ତିଯା ପାପକଂ ୱଚନଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ମେ ଖମଥା''ତି ସତ୍ଥାରଂ ଖମାପେତ୍ୱା ମହାସେଟ୍ଠିମ୍ପି ଖମାପେସି।

ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ସତ୍ଥୁ ପୁରତୋ ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣଂ କଥେସି ''ଭନ୍ତେ, ଅଯଂ ଦେୱତା 'ବୁଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାନାଦୀନି ମା କରୋହୀ'ତି ୱାରଯମାନାପି ମଂ ୱାରେତୁଂ ନାସକ୍ଖି, 'ଦାନଂ ନ ଦାତବ୍ବ'ନ୍ତି ଇମାଯ ୱାରିଯମାନୋପହଂ ଦାନଂ ଅଦାସିମେୱ, ନୂନ ଏସ, ଭନ୍ତେ, ମଯ୍ହଂ ଗୁଣୋ''ତି। ସତ୍ଥା ''ତ୍ୱଂ ଖୋସି ଗହପତି ସୋତାପନ୍ନୋ ଅରିଯସାୱକୋ ଅଚଲସଦ୍ଧୋ ୱିସୁଦ୍ଧଦସ୍ସନୋ, ତୁଯ୍ହଂ ଇମାଯ ଅପ୍ପେସକ୍ଖଦେୱତାଯ ୱାରେନ୍ତିଯା ଅୱାରିତଭାୱୋ ନ ଅଚ୍ଛରିଯୋ । ଯଂ ପନ ପୁବ୍ବେ ପଣ୍ଡିତା ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ ବୁଦ୍ଧେ ଅପରିପକ୍କଞ୍ଞାଣେ ଠିତା କାମାୱଚରିସ୍ସରେନ ମାରେନ ଆକାସେ ଠତ୍ୱା 'ସଚେ ଦାନଂ ଦସ୍ସସି, ଇମସ୍ମିଂ ନିରଯେ ପଚ୍ଚିସ୍ସସୀ'ତି ଅସୀତିହତ୍ଥଗମ୍ଭୀରଂ ଅଙ୍ଗାରକାସୁଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା 'ମା ଦାନଂ ଅଦାସୀ'ତି ୱାରିତାପି ପଦୁମକଣ୍ଣିକାମଜ୍ଝେ ଠତ୍ୱା ଦାନଂ ଅଦଂସୁ, ଇଦଂ ଅଚ୍ଛରିଯ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଅନାଥପିଣ୍ଡିକେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ବାରାଣସିସେଟ୍ଠିସ୍ସ କୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ନାନପ୍ପକାରେହି ସୁଖୂପକରଣେହି ଦେୱକୁମାରୋ ୱିଯ ସଂୱଡ୍ଢିଯମାନୋ ଅନୁକ୍କମେନ ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା ସୋଳସୱସ୍ସକାଲେଯେୱ ସବ୍ବସିପ୍ପେସୁ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ପତ୍ତୋ। ସୋ ପିତୁ ଅଚ୍ଚଯେନ ସେଟ୍ଠିଟ୍ଠାନେ ଠତ୍ୱା ଚତୂସୁ ନଗରଦ୍ୱାରେସୁ ଚତସ୍ସୋ ଦାନସାଲାଯୋ, ମଜ୍ଝେ ନଗରସ୍ସ ଏକଂ, ଅତ୍ତନୋ ନିୱେସନଦ୍ୱାରେ ଏକନ୍ତି ଛ ଦାନସାଲାଯୋ କାରେତ୍ୱା ମହାଦାନଂ ଦେତି, ସୀଲଂ ରକ୍ଖତି, ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କରୋତି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ପାତରାସୱେଲାଯ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ନାନଗ୍ଗରସେ ମନୁଞ୍ଞଭୋଜନେ ଉପନୀଯମାନେ ଏକୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ସତ୍ତାହଚ୍ଚଯେନ ନିରୋଧା ୱୁଟ୍ଠାଯ ଭିକ୍ଖାଚାରୱେଲଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ''ଅଜ୍ଜ ମଯା ବାରାଣସିସେଟ୍ଠିସ୍ସ ଗେହଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ନାଗଲତାଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଅନୋତତ୍ତଦହେ ମୁଖଧୋୱନଂ କତ୍ୱା ମନୋସିଲାତଲେ ଠିତୋ ନିୱାସେତ୍ୱା ୱିଜ୍ଜୁଲତାସଦିସଂ କାଯବନ୍ଧନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଚୀୱରଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ଇଦ୍ଧିମଯମତ୍ତିକାପତ୍ତଂ ଆଦାଯ ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଭତ୍ତେ ଉପନୀତମତ୍ତେ ଗେହଦ୍ୱାରେ ଅଟ୍ଠାସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱାୱ ଆସନା ୱୁଟ୍ଠାଯ ନିପଚ୍ଚକାରଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପରିକମ୍ମକାରକଂ ଓଲୋକେସି। ''କିଂ କରୋମି, ସାମୀ''ତି ଚ ୱୁତ୍ତେ ''ଅଯ୍ୟସ୍ସ ପତ୍ତଂ ଆହରଥା''ତି ଆହ। ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ମାରୋ ପାପିମା ୱିକମ୍ପମାନୋ ଉଟ୍ଠାଯ ''ଅଯଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ଇତୋ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ଆହାରଂ ଲଭି, ଅଜ୍ଜ ଅଲଭମାନୋ ୱିନସ୍ସିସ୍ସତି, ଇମଞ୍ଚ ୱିନାସେସ୍ସାମି, ସେଟ୍ଠିନୋ ଚ ଦାନନ୍ତରାଯଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅନ୍ତରୱତ୍ଥୁମ୍ହି ଅସୀତିହତ୍ଥମତ୍ତଂ ଅଙ୍ଗାରକାସୁଂ ନିମ୍ମିନି। ସା ଖଦିରଙ୍ଗାରପୁଣ୍ଣା ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତା ସଜୋତିଭୂତା ଅୱୀଚିମହାନିରଯୋ ୱିଯ ଖାଯିତ୍ଥ। ତଂ ପନ ମାପେତ୍ୱା ସଯଂ ଆକାସେ ଅଟ୍ଠାସି। ପତ୍ତାହରଣତ୍ଥାଯ ଗଚ୍ଛମାନୋ ପୁରିସୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ମହାଭଯପ୍ପତ୍ତୋ ନିୱତ୍ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ''କିଂ, ତାତ, ନିୱତ୍ତୋସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ଅଯ୍ୟ ସାମି ଅନ୍ତରୱତ୍ଥୁମ୍ହି ମହତୀ ଅଙ୍ଗାରକାସୁ ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତା ସଜୋତିଭୂତାତି । ଅଥଞ୍ଞୋ ଅଥଞ୍ଞୋତି ଏୱଂ ଆଗତାଗତା ସବ୍ବେପି ଭଯପ୍ପତ୍ତା ୱେଗେନ ପଲାଯିଂସୁ।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ''ଅଜ୍ଜ ମଯ୍ହଂ ଦାନନ୍ତରାଯଂ କାତୁକାମୋ ୱସୱତ୍ତୀ ମାରୋ ଉଯ୍ୟୁତ୍ତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ନ ଖୋ ପନ ଜାନାତି ମାରସତେନ ମାରସହସ୍ସେନପି ମଯ୍ହଂ ଅକମ୍ପିଯଭାୱଂ, ଅଜ୍ଜ ଦାନି ମଯ୍ହଂ ୱା ମାରସ୍ସ ୱା ବଲମହନ୍ତତଂ, ଆନୁଭାୱମହନ୍ତତଂ ଜାନିସ୍ସାମୀ''ତି ତଂ ଯଥାସଜ୍ଜିତମେୱ ଭତ୍ତପାତିଂ ସଯଂ ଆଦାଯ ଗେହା ନିକ୍ଖମ୍ମ ଅଙ୍ଗାରକାସୁତଟେ ଠତ୍ୱା ଆକାସଂ ଉଲ୍ଲୋକେତ୍ୱା ମାରଂ ଦିସ୍ୱା ''କୋସି ତ୍ୱ''ନ୍ତି ଆହ। ''ଅହଂ, ମାରୋ''ତି। ''ଅଯଂ ଅଙ୍ଗାରକାସୁ ତଯା ନିମ୍ମିତା''ତି? ''ଆମ, ମଯା''ତି । ''କିମତ୍ଥାଯା''ତି। ''ତୱ ଦାନସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯକରଣତ୍ଥାଯ ଚ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଚ ଜୀୱିତନାସନତ୍ଥାଯା''ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ନେୱ ତେ ଅହଂ ଅତ୍ତନୋ ଦାନସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯଂ, ନ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଜୀୱିତନ୍ତରାଯଂ କାତୁଂ ଦସ୍ସାମି, ଅଜ୍ଜ ଦାନି ମଯ୍ହଂ ୱା ତୁଯ୍ହଂ ୱା ବଲମହନ୍ତତଂ, ଆନୁଭାୱମହନ୍ତତଂ ଜାନିସ୍ସାମୀ''ତି ଅଙ୍ଗାରକାସୁତଟେ ଠତ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ, ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧ ଅହଂ ଇମିସ୍ସା ଅଙ୍ଗାରକାସୁଯା ଅଧୋସୀସୋ ପତମାନୋପି ନ ନିୱତ୍ତିସ୍ସାମି, କେୱଲଂ ତୁମ୍ହେ ମଯା ଦିନ୍ନଂ ଭୋଜନଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହଥା''ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୪୦।

''କାମଂ ପତାମି ନିରଯଂ, ଉଦ୍ଧଂପାଦୋ ଅୱଂସିରୋ;

ନାନରିଯଂ କରିସ୍ସାମି, ହନ୍ଦ ପିଣ୍ଡଂ ପଟିଗ୍ଗହା''ତି।

ତତ୍ଥାଯଂ ପିଣ୍ଡତ୍ଥୋ – ଭନ୍ତେ, ପଚ୍ଚେକୱରବୁଦ୍ଧ ସଚେପହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ଦେନ୍ତୋ ଏକଂସେନେୱ ଇମଂ ନିରଯଂ ଉଦ୍ଧଂପାଦୋ ଅୱଂସିରୋ ହୁତ୍ୱା ପତାମି, ତଥାପି ଯଦିଦଂ ଅଦାନଞ୍ଚ ଅସୀଲଞ୍ଚ ଅରିଯେହି ଅକତ୍ତବ୍ବତ୍ତା ଅନରିଯେହି ଚ କତ୍ତବ୍ବତ୍ତା ''ଅନରିଯ''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ''ନ ତଂ ଅନରିଯଂ କରିସ୍ସାମି ,

ହନ୍ଦ ଇମଂ ମୟା ଦୀୟମାନଂ ପିଣ୍ଡଂ ପଟିଗ୍ଗହ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାହୀ’’ତି। ଏତ୍ଥ ଚ ହନ୍ଦାତି ୱୋସ୍ସଗ୍ଗତ୍ଥେ ନିପାତୋ।

ଏୱଂ ୱତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଦଳ୍ହସମାଦାନେନ ଭତ୍ତପାତିଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଙ୍ଗାରକାସୁମତ୍ଥକେନ ପକ୍ଖନ୍ତୋ, ତାୱଦେୱ ଅସୀତିହତ୍ଥଗମ୍ଭୀରାୟ ଅଙ୍ଗାରକାସୁୟା ତଲତୋ ଉପରୂପରିଜାତଂ ସତପତ୍ତପୁପ୍ଫିତଂ ଏକଂ ମହାପଦୁମଂ ଉଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପାଦେ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ତତୋ ମହାତୁମ୍ବମତ୍ତା ରେଣୁ ଉଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ମୁଦ୍ଧନି ଠତ୍ୱା ସକଲସରୀରଂ ସୁୱଣ୍ଣଚୁଣ୍ଣସମୋକିଣ୍ଣମିୱ ଅକାସି। ସୋ ପଦୁମକଣ୍ଣିକାୟ ଠତ୍ୱା ନାନଗ୍ଗରସଭୋଜନଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାପେସି। ସୋ ତଂ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଅନୁମୋଦନଂ କତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ଆକାସେ ଖିପିତ୍ୱା ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସେୱ ମହାଜନସ୍ସ ସୟମ୍ପି ୱେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ନାନପ୍ପକାରଂ ୱଲାହକପନ୍ତିଂ ମଦ୍ଦମାନୋ ୱିୟ ହିମୱନ୍ତମେୱ ଗତୋ। ମାରୋପି ପରାଜିତୋ ଦୋମନସ୍ସଂ ପତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ପନ ପଦୁମକଣ୍ଣିକାୟ ଠିତକୋୱ ମହାଜନସ୍ସ ଦାନସୀଲସଂୱଣ୍ଣନେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ମହାଜନେନ ପରିୱୁତୋ ଅତ୍ତନୋ ନିୱେସନମେୱ ପୱିସିତ୍ୱା ଯାୱଜୀୱଂ ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ‘‘ନୟିଦଂ, ଗହପତି, ଅଚ୍ଛରିୟଂ, ଯଂ ତ୍ୱଂ ଏୱଂ ଦସ୍ସନସମ୍ପନ୍ନୋ ଏତରହି ଦେୱତାୟ ନ କମ୍ପିତୋ, ପୁବ୍ବେ ପଣ୍ଡିତେହି କତମେୱ ଅଚ୍ଛରିୟ’’ନ୍ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି ‘‘ତଦା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ତତ୍ଥେୱ ପରିନିବ୍ବାୟି, ମାରଂ ପରାଜେତ୍ୱା ପଦୁମକଣ୍ଣିକାୟ ଠତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପିଣ୍ଡପାତଦାୟକୋ ବାରାଣସିସେଟ୍ଠି ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଖଦିରଙ୍ଗାରଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦସମା।

କୁଲାୱକୱଗ୍ଗୋ ଚତୁତ୍ଥୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

କୁଲାୱକଞ୍ଚ ନଚ୍ଚଞ୍ଚ, ସମ୍ମୋଦମଚ୍ଛୱଟ୍ଟକଂ;

ସକୁଣଂ ତିତ୍ତିରଂ ବକଂ, ନନ୍ଦଞ୍ଚ ଖଦିରଙ୍ଗାରନ୍ତି।

୫। ଅତ୍ଥକାମୱଗ୍ଗୋ

[୪୧] ୧। ଲୋସକଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯୋଅତ୍ଥକାମସ୍ସାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଲୋସକତିସ୍ସତ୍ଥେରଂ ନାମ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। କୋ ପନେସ ଲୋସକତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ନାମାତି? କୋସଲରଟ୍ଠେ ଏକୋ ଅତ୍ତନୋ କୁଲନାସକୋ କେୱଟ୍ଟପୁତ୍ତକୋ ଅଲାଭୀ ଭିକ୍ଖୁ। ସୋ କିର ନିରଯଟ୍ଠାନେତା ଚୱିତ୍ୱା କୋସଲରଟ୍ଠେ ଏକସ୍ମିଂ କୁଲସହସ୍ସୱାସେ କେୱଟ୍ଟଗାମେ ଏକିସ୍ସା କେୱଟ୍ଟିୟା କୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି। ତସ୍ସ ପଟିସନ୍ଧିଗ୍ଗହଣଦିୱସେ ତଂ କୁଲସହସ୍ସଂ ଜାଲହତ୍ଥଂ ନଦିୟଞ୍ଚ ତଳାକାଦୀସୁ ଚ ମଚ୍ଛେ ପରିଯେସନ୍ତଂ ଏକଂ ଖୁଦ୍ଦକମଚ୍ଛମ୍ପି ନାଲତ୍ଥ। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଚ ତେ କେୱଟ୍ଟା ପରିହାୟନ୍ତିଯେୱ। ତସ୍ମିଞ୍ଚ କୁଚ୍ଛିଗତେଯେୱ ନେସଂ ଗାମୋ ସତ୍ତ ୱାରେ ଅଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢୋ, ସତ୍ତ ୱାରେ ରଞ୍ଞା ଦଣ୍ଡିତୋ। ଏୱଂ ଅନୁକ୍କମେନ ଦୁଗ୍ଗତା ଜାତା। ତେ ଚିନ୍ତୟିଂସୁ ‘‘ପୁବ୍ବେ ଅମ୍ହାକଂ ଏୱରୂପଂ ନତ୍ଥି, ଇଦାନି ପନ ପରିହାୟାମ, ଅମ୍ହାକଂ ଅନ୍ତରେ ଏକାୟ କାଳକଣ୍ଣିୟା ଭୱିତବ୍ବଂ, ଦ୍ୱେ ଭାଗା ହୋମା’’ତି ପଞ୍ଚ ପଞ୍ଚ କୁଲସତାନି ଏକତୋ ଅହେସୁଂ। ତତୋ ଯତ୍ଥ ତସ୍ସ ମାତାପିତରୋ, ସୋୱ କୋଟ୍ଠାସୋ ପରିହାୟତି, ଇତରୋ ୱଡ୍ଢତି। ତେ ତମ୍ପି କୋଟ୍ଠାସଂ ଦ୍ୱିଧା, ତମ୍ପି ଦ୍ୱିଧାତି ଏୱଂ ଯାୱ ତମେୱ କୁଲଂ ଏକଂ ଅହୋସି, ତାୱ ୱିଭଜିତ୍ୱା ତେସଂ କାଳକଣ୍ଣିଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ପୋଥେତ୍ୱା ନିକ୍କଡ୍ଢିଂସୁ।

ଅଥସ୍ସ ମାତା କିଚ୍ଛେନ ଜୀୱମାନା ପରିପକ୍କେ ଗବ୍ଭେ ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ୱିଜାୟି। ପଚ୍ଛିମଭୱିକସତ୍ତଂ ନ ସକ୍କା ନାସେତୁଂ, ଅନ୍ତୋଘଟେ ପଦୀପୋ ୱିୟ ତସ୍ସ ହଦୟେ ଅରହତ୍ତସ୍ସ ଉପନିସ୍ସୟୋ ଜଲତି। ସା ତଂ ଦାରକଂ ପଟିଜଗ୍ଗିତ୍ୱା ଆଧାୱିତ୍ୱା ପରିଧାୱିତ୍ୱା ୱିଚରଣକାଲେ ଏକମସ୍ସ କପାଲକଂ ହତ୍ଥେ ଦତ୍ୱା ‘‘ପୁତ୍ତ, ଏତଂ ଘରଂ ପୱିସା’’ତି ପେସେତ୍ୱା ପଲାତା। ସୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଏକକୋୱ ହୁତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭିକ୍ଖଂ ପରିଯେସିତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ସୟତି, ନ ନ୍ହାୟତି, ନ ସରୀରଂ ପଟିଜଗ୍ଗତି, ପଂସୁପିସାଚକୋ ୱିୟ କିଚ୍ଛେନ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେତି। ସୋ ଅନୁକ୍କମେନ ସତ୍ତୱସ୍ସିକୋ ହୁତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଗେହଦ୍ୱାରେ ଉକ୍ଖଲିଧୋୱନସ୍ସ ଛଡ୍ଡିତଟ୍ଠାନେ କାକୋ ୱିୟ ଏକେକଂ ଭତ୍ତସିତ୍ଥଂ ଉଚ୍ଚିନିତ୍ୱା ଖାଦତି।

ଅଥ ନଂ ଧମ୍ମସେନାପତି ସାୱତ୍ଥିୟଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରମାନୋ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ ସତ୍ତୋ ଅତିକାରୁଞ୍ଞପ୍ପତ୍ତୋ , କତରଗାମୱାସିକୋ ନୁ ଖୋ’’ତି ତସ୍ମିଂ ମେତ୍ତଚିତ୍ତଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ‘‘ଏହି, ରେ’’ତି ଆହ। ସୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଥେରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ ଥେରୋ ‘‘କତରଗାମୱାସିକୋସି, କହଂ ୱା ତେ ମାତାପିତରୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ନିପ୍ପଚ୍ଚୟୋ, ମୟ୍ହଂ ମାତାପିତରୋ ମଂ ନିସ୍ସାୟ ‘କିଲନ୍ତମ୍ହା’ତି ମଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପଲାତା’’ତି। ‘‘ଅପି ପନ ପବ୍ବଜିସ୍ସସୀ’’ତି। ‘‘ଭନ୍ତେ, ଅହଂ ତାୱ ପବ୍ବଜେୟ୍ୟଂ, ମାଦିସଂ ପନ କପଣଂ କୋ ପବ୍ବାଜେସ୍ସସୀ’’ତି? ‘‘ଅହଂ ପବ୍ବାଜେସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ, ପବ୍ବାଜେଥା’’ତି। ଥେରୋ ତସ୍ସ ଖାଦନୀୟଭୋଜନୀୟଂ ଦତ୍ୱା ତଂ ୱିହାରଂ ନେତ୍ୱା ସହତ୍ଥେନେୱ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା ପରିପୁଣ୍ଣୱସ୍ସଂ ଉପସମ୍ପାଦେସି। ସୋ ମହଲ୍ଲକକାଲେ ‘‘ଲୋସକତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ’’ତି ପଞ୍ଞାୟିତ୍ଥ ଅପ୍ପପୁଞ୍ଞୋ ଅପ୍ପଲାଭୋ। ତେନ କିର ଅସଦିସଦାନେପି କୁଚ୍ଛିପୂରୋ ନ ଲଦ୍ଧପୁବ୍ବୋ, ଜୀୱିତଘଟନମତ୍ତମେୱ ଲଭତି। ତସ୍ସ ହି ପତ୍ତେ ଏକକଟ୍ଛୁଂଯେୱ ଯାଗୁଉଳୁଙ୍କେ ଦିନ୍ନେ ପତ୍ତୋ ସମତିତ୍ତିକୋ ୱିୟ ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଞାୟତି। ଅଥ ମନୁସ୍ସା ‘‘ଇମସ୍ସ ପତ୍ତୋ ପୂରୋ’’ତି ହେଟ୍ଠା ଯାଗୁଂ ଦେନ୍ତି। ତସ୍ସ ପତ୍ତେ ଯାଗୁଂ ଦାନକାଲେ ମନୁସ୍ସାନଂ ଭାଜନେ ଯାଗୁ ଅନ୍ତରଧାୟତୀତିପି ୱଦନ୍ତି। ଖଜ୍ଜକାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ।

ସୋ ଅପରେନ ସମୟେନ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗଫଲେ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠିତୋପି ଅପ୍ପଲାଭୋୱ ଅହୋସି। ଅଥସ୍ସ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଆୟୁସଙ୍ଖାରେସୁ ପରିହୀନେସୁ ପରିନିବ୍ବାନଦିୱସୋ ସମ୍ପାପୁଣି। ଧମ୍ମସେନାପତି ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ତସ୍ସ ପରିନିବ୍ବାନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ ଲୋସକତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ଅଜ୍ଜ ପରିନିବ୍ବାୟିସ୍ସତି, ଅଜ୍ଜ ମୟା ଏତସ୍ସ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ଆହାରଂ ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ତଂ ଆଦାୟ ସାୱତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପାୱିସି। ଥେରୋ ତଂ ନିସ୍ସାୟ ତାୱ ବହୁମନୁସ୍ସାୟ ସାୱତ୍ଥିୟା ହତ୍ଥଂ ପସାରେତ୍ୱା ୱନ୍ଦନମତ୍ତମ୍ପି ନାଲତ୍ଥ। ଅଥ ନଂ ଥେରୋ ‘‘ଗଚ୍ଛାୱୁସୋ, ଆସନସାଲାୟ ନିସୀଦା’’ତି ଉୟ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ଗତୋ। ତଂ ଆଗତମେୱ ମନୁସ୍ସା ‘‘ଅୟ୍ୟୋ, ଆଗତୋ’’ତି ଆସନେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଭୋଜେସି। ଥେରୋପି ‘‘ଇମଂ ଲୋସକସ୍ସ ଦେଥା’’ତି ଲଦ୍ଧାହାରଂ ପେସେସି। ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଗତା ଲୋସକତିସ୍ସତ୍ଥେରଂ ଅସରିତ୍ୱା ସୟମେୱ ଭୁଞ୍ଜିଂସୁ। ଅଥ ଥେରସ୍ସ ଉଟ୍ଠାୟ ୱିହାରଂ ଗମନକାଲେ ଲୋସକତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଥେରଂ ୱନ୍ଦି, ଥେରୋ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଠିତକୋୱ ‘‘ଲଦ୍ଧଂ ତେ, ଆୱୁସୋ, ଭତ୍ତ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ଲଭିସ୍ସାମ ନୋ, ଭନ୍ତେତି। ଥେରୋ ସଂୱେଗପତ୍ତୋ କାଲଂ ଓଲୋକେସି, କାଲୋ ଅତିକ୍କନ୍ତୋ। ଥେରୋ ‘‘ହୋତାୱୁସୋ, ଇଧେୱ ନିସୀଦା’’ତି ଲୋସକତ୍ଥେରଂ ଆସନସାଲାୟଂ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା କୋସଲରଞ୍ଞୋ ନିୱେସନଂ ଅଗମାସି। ରାଜା ଥେରସ୍ସ ପତ୍ତଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ‘‘ଭତ୍ତସ୍ସ ଅକାଲୋ’’ତି ପତ୍ତପୂରଂ ଚତୁମଧୁରଂ ଦାପେସି। ଥେରୋ ତଂ ଆଦାୟ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଏହାୱୁସୋ, ତିସ୍ସ ଇମଂ ଚତୁମଧୁରଂ ଭୁଞ୍ଜା’’ତି ୱତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ସୋ ଥେରେ ଗାରୱେନ ଲଜ୍ଜନ୍ତୋ ନ ପରିଭୁଞ୍ଜତି। ଅଥ ନଂ ଥେରୋ ‘‘ଏହାୱୁସୋ ତିସ୍ସ, ଅହଂ ଇମଂ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱାୱ ଠସ୍ସାମି, ତ୍ୱଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜ। ସଚେ ଅହଂ ପତ୍ତଂ ହତ୍ଥତୋ ମୁଞ୍ଚେୟ୍ୟଂ, କିଞ୍ଚି ନ ଭୱେୟ୍ୟା’’ତି ଆହ। ଅଥାୟସ୍ମା ଲୋସକତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ଅଗ୍ଗସାୱକେ ଧମ୍ମସେନାପତିମ୍ହି ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଠିତେ ଚତୁମଧୁରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜି। ତଂ ଥେରସ୍ସ ଅରିୟିଦ୍ଧିବଲେନ ପରିକ୍ଖୟଂ ନ ଅଗମାସି। ତଦା ଲୋସକତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ଉଦରପୂରଂ କତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜି, ତଂ ଦିୱସଂଯେୱ ଚ ଅନୁପାଦିସେସାୟ ନିବ୍ବାନଧାତୁୟା ପରିନିବ୍ବାୟି। ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ସନ୍ତିକେ ଠତ୍ୱା ସରୀରନିକ୍ଖେପଂ କାରେସି, ଧାତୁୟୋ ଗହେତ୍ୱା ଚେତିୟଂ କରିଂସୁ।

ତଦା ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାୟଂ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ‘‘ଆୱୁସୋ, ଅହୋ ଲୋସକତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ଅପ୍ପପୁଞ୍ଞୋ ଅପ୍ପଲାଭୀ, ଏୱରୂପେନ ନାମ ଅପ୍ପପୁଞ୍ଞେନ ଅପ୍ପଲାଭିନା କଥଂ ଅରିୟଧମ୍ମୋ ଲଦ୍ଧୋ’’ତି କଥେନ୍ତା ନିସୀଦିଂସୁ। ସତ୍ଥା ଧମ୍ମସଭଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ତେ ‘‘ଇମାୟ ନାମ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଆରୋଚୟିଂସୁ। ସତ୍ଥା ‘‘ଭିକ୍ଖୱେ, ଏସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତନୋ ଅଲାଭିଭାୱଞ୍ଚ ଅରିୟଧମ୍ମଲାଭିଭାୱଞ୍ଚ ଅତ୍ତନାୱ ଅକାସି। ଅୟଞ୍ହି ପୁବ୍ବେ ପରେସଂ ଲାଭନ୍ତରାୟଂ କତ୍ୱା ଅପ୍ପଲାଭୀ ଜାତୋ, ‘‘ଅନିଚ୍ଚଂ, ଦୁକ୍ଖଂ, ଅନତ୍ତା’’ତି ୱିପସ୍ସନାୟ ଯୁତ୍ତଭାୱସ୍ସ ବଲେନ ଅରିୟଧମ୍ମଲାଭୀ ଜାତୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ କିର କସ୍ସପସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧକାଲେ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଏକଂ କୁଟୁମ୍ବିକଂ ନିସ୍ସାୟ ଗାମକାୱାସେ ୱସତି ପକତତ୍ତୋ ସୀଲୱା ୱିପସ୍ସନାୟ ଯୁତ୍ତପ୍ପଯୁତ୍ତୋ। ଅଥେକୋ ଖୀଣାସୱତ୍ଥେରୋ ସମଓତ୍ତୱାସଂ ୱସମାନୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଉପଟ୍ଠାକକୁଟୁମ୍ବିକସ୍ସ ୱସନଗାମଂ ସମ୍ପତ୍ତୋ। କୁଟୁମ୍ବିକୋ ଥେରସ୍ସ ଇରିୟାପଥେଯେୱ ପସୀଦିତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ଆଦାୟ ଘରଂ ପୱେସେତ୍ୱା ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଭୋଜେତ୍ୱା ଥୋକଂ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା ଥେରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ଅମ୍ହାକଂ ଧୁରୱିହାରମେୱ ଗଚ୍ଛଥ, ମୟଂ ସାୟନ୍ହସମୟେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପସ୍ସିସ୍ସାମା’’ତି ଆହ। ଥେରୋ ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନେୱାସିକତ୍ଥେରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ସୋପି ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ‘‘ଲଦ୍ଧୋ ତେ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖାହାରୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଆମ, ଲଦ୍ଧୋ’’ତି। ‘‘କହଂ ଲଦ୍ଧୋ’’ତି? ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ଧୁରଗାମେ କୁଟୁମ୍ବିକଘରେ’’ତି। ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସେନାସନଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ପଟିଜଗ୍ଗିତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରଂ ପଟିସାମେତ୍ୱା ଝାନସୁଖେନ ଫଲସୁଖେନ ଚ ୱୀତିନାମେନ୍ତୋ ନିସୀଦି।

ସୋପି କୁଟୁମ୍ବିକୋ ସାୟନ୍ହେ ଗନ୍ଧମାଲଞ୍ଚେୱ ପଦୀପେୟ୍ୟଞ୍ଚ ଗାହାପେତ୍ୱା ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନେୱାସିକତ୍ଥେରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ଏକୋ ଆଗନ୍ତୁକତ୍ଥେରୋ

ଅତ୍ଥି, ଆଗତୋ ନୁ ଖୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଆମ, ଆଗତୋ’’ତି। ‘‘ଇଦାନି କହ’’ନ୍ତି। ‘‘ଅସୁକସେନାସନେ ନାମା’’ତି। ସୋ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା ସୀତଲୱେଲାୟ ଚେତିୟଞ୍ଚ ବୋଧିଞ୍ଚ ପୂଜେତ୍ୱା ଦୀପେ ଜାଲେତ୍ୱା ଉଭୋପି ଜନେ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଗତୋ। ନେୱାସିକତ୍ଥେରୋପି ଖୋ ‘‘ଅୟଂ କୁଟୁମ୍ବିକୋ ପରିଭିନ୍ନୋ, ସଚାୟଂ ଭିକ୍ଖୁ ଇମସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ୱସିସ୍ସତି, ନ ମଂ ଏସ କିସ୍ମିଞ୍ଚି ଗଣୟିସ୍ସତୀ’’ତି ଥେରେ ଅନତ୍ତମନତଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ଏତସ୍ସ ଅୱସନାକାରୋ ମୟା କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ତେନ ଉପଟ୍ଠାନୱେଲାୟ ଆଗତେନ ସଦ୍ଧିଂ କିଞ୍ଚି ନ କଥେସି। ଖୀଣାସୱତ୍ଥେରୋ ତସ୍ସ ଅଜ୍ଝାସୟଂ ଜାନିତ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ ଥେରୋ ମମ କୁଲେ ୱା ଗଣେ ୱା ଅପଲିବୁଦ୍ଧଭାୱଂ ନ ଜାନାତୀ’’ତି ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଝାନସୁଖେନ ଫଲସୁଖେନ ୱୀତିନାମେସି।

ନେୱାସିକୋପି ପୁନଦିୱସେ ନଖପିଟ୍ଠେନ ଗଣ୍ଡିଂ ପହରିତ୍ୱା ନଖେନ ଦ୍ୱାରଂ ଆକୋଟେତ୍ୱା କୁଟୁମ୍ବିକସ୍ସ ଗେହଂ ଅଗମାସି। ସୋ ତସ୍ସ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ‘‘ଆଗନ୍ତୁକତ୍ଥେରୋ କହଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ନାହଂ ତୱ କୁଲୂପକସ୍ସ ପୱତ୍ତିଂ ଜାନାମି, ଗଣ୍ଡିଂ ପହରନ୍ତୋପି ଦ୍ୱାରଂ ଆକୋଟେନ୍ତୋପି ପବୋଧେତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂ, ହିୟ୍ୟୋ ତୱ ଗେହେ ପଣୀତଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଜୀରାପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଇଦାନି ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କନ୍ତୋୟେୱ ଭୱିସ୍ସତି, ତ୍ୱଂ ପସୀଦମାନୋ ଏୱରୂପେସୁୟେୱ ଠାନେସୁ ପସୀଦସୀ’’ତି ଆହ – ‘‘ଖୀଣାସୱତ୍ଥେରୋପି ଅତ୍ତନୋ ଭିକ୍ଖାଚାରୱେଲଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ସରୀରଂ ପଟିଜଗ୍ଗିତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ଆକାସେ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଅଗମାସି। ସୋ କୁଟୁମ୍ବିକୋ ନେୱାସିକତ୍ଥେରଂ ସପ୍ପିମଧୁସକ୍ଖରାଭିସଙ୍ଖତଂ ପାୟାସଂ ପାୟେତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ଗନ୍ଧଚୁଣ୍ଣେହି ଉବ୍ବଟ୍ଟେତ୍ୱା ପୁନ ପୂରେତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ସୋ ଥେରୋ ମଗ୍ଗକିଲନ୍ତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଇଦମସ୍ସ ହରଥା’’ତି ଅଦାସି। ଇତରୋ ଅପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱାୱ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ‘‘ସଚେ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଇମଂ ପାୟାସଂ ପିୱିସ୍ସତି, ଗୀୱାୟଂ ଗହେତ୍ୱା ନିକ୍କଡ୍ଢିୟମାନୋପି ନ ଗମିସ୍ସତି। ସଚେ ପନାହଂ ଇମଂ ପାୟାସଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଦସ୍ସାମି, ପାକଟଂ ମେ କମ୍ମଂ ଭୱିସ୍ସତି। ସଚେ ଉଦକେ ଓପିଲାପେସ୍ସାମି, ଉଦକପିଟ୍ଠେ ସପ୍ପି ପଞ୍ଞାୟିସ୍ସତି । ସଚେ ଭୂମିୟଂ ଛଡ୍ଡେସ୍ସାମି, କାକସନ୍ନିପାତେନ ପଞ୍ଞାୟିସ୍ସତି। କତ୍ଥ ନୁ ଖୋ ଇମଂ ଛଡ୍ଡେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ ଏକଂ ଝାମକ୍ଖେତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଅଙ୍ଗାରେ ୱିୟୂହିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଉପରି ଅଙ୍ଗାରେହି ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ୱିହାରଂ ଗତୋ ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଅଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅଦ୍ଧା ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଖୀଣାସୱୋ ମମ ଅଜ୍ଝାସୟଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଅହୋ ମୟା ଉଦରହେତୁ ଅୟୁତ୍ତଂ କତ’’ନ୍ତି ତାୱଦେୱସ୍ସ ମହନ୍ତଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ଉଦପାଦି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟେୱ ଚ ମନୁସ୍ସପେତୋ ହୁତ୍ୱା ନ ଚିରସ୍ସେୱ କାଲଂ କତ୍ୱା ନିରୟେ ନିବ୍ବତ୍ତି।

ସୋ ବହୂନି ୱସ୍ସସତସହସ୍ସାନି ନିରୟେ ପଚ୍ଚିତ୍ୱା ପକ୍କାୱସେସେନ ପଟିପାଟିୟା ପଞ୍ଚଜାତିସତେସୁ ୟକ୍ଖୋ ହୁତ୍ୱା ଏକଦିୱସମ୍ପି ଉଦରପୂରଂ ଆହାରଂ ନ ଲଭି। ଏକଦିୱସଂ ପନ ଗବ୍ଭମଲଂ ଉଦରପୂରଂ ଲଭି। ପୁନ ପଞ୍ଚଜାତିସତେସୁ ସୁନଖୋ ଅହୋସି। ତଦାପି ଏକଦିୱସଂ ଭତ୍ତୱମନଂ ଉଦରପୂରଂ ଲଭି, ସେସକାଲେ ପନ ତେନ ଉଦରପୂରୋ ଆହାରୋ ନାମ ନ ଲଦ୍ଧପୁବ୍ବୋ। ସୁନଖୟୋନିତୋ ପନ ଚୱିତ୍ୱା କାସିରଟ୍ଠେ ଏକସ୍ମିଂ ଗାମେ ଦୁଗ୍ଗତକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତସ୍ସ ନିବ୍ବତ୍ତିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ତଂ କୁଲଂ ପରମଦୁଗ୍ଗତମେୱ ଜାତଂ, ଜାତିତୋ ଉଦ୍ଧଂ ଉଦକକଞ୍ଜିକାମତ୍ତମ୍ପି ନ ଲଭି। ତସ୍ସ ପନ ‘‘ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକୋ’’ତି ନାମଂ ଅହୋସି। ମାତାପିତରୋ ଛାତକଦୁକ୍ଖଂ ଅଧିୱାସେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ‘‘ଗଚ୍ଛ କାଢଅକଣ୍ଣୀ’’ତି ତଂ ପୋଥେତ୍ୱା ନୀହରିଂସୁ। ସୋ ଅପଟିସରଣୋ ୱିଚରନ୍ତୋ ବାରାଣସିଂ ଅଗମାସି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ବାରାଣସିୟଂ ଦିସାପାମୋକ୍ଖୋ ଆଚରିୟୋ ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ମାଣୱକସତାନି ସିପ୍ପଂ ୱାଚେତି। ତଦା ବାରାଣସିୱାସିନୋ ଦୁଗ୍ଗତାନଂ ପରିବ୍ବୟଂ ଦତ୍ୱା ସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖାପେନ୍ତି। ଅୟମ୍ପି ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖତି। ସୋ ଫରୁସୋ ଅନୋୱାଦକ୍ଖମୋ ତଂ ତଂ ପହରନ୍ତୋ ୱିଚରତି, ବୋଧିସତ୍ତେନ ଓୱଦିୟମାନୋପି ଓୱାଦଂ ନ ଗଣ୍ହାତି। ତଂ ନିସ୍ସାୟ ଆୟୋପିସ୍ସ ମନ୍ଦୋ ଜାତୋ।

ଅଥ ସୋ ମାଣୱକେହି ସଦ୍ଧିଂ ଭଣ୍ଡିତ୍ୱା ଓୱାଦଂ ଅଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ତତୋ ପଲାୟିତ୍ୱା ଆହିଣ୍ଡନ୍ତୋ ଏକଂ ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମଂ ପତ୍ୱା ଭତିଂ କତ୍ୱା ଜୀୱତି। ସୋ ତତ୍ଥ ଏକାୟ ଦୁଗ୍ଗତିତ୍ଥିୟା ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱାସଂ କପ୍ପେସି। ସା ତଂ ନିସ୍ସାୟ ଦ୍ୱେ ଦାରକେ ୱିଜାୟି। ଗାମୱାସିନୋ ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ସୁସାସନଂ ଦୁସ୍ସାସନଂ ଆରୋଚେୟ୍ୟାସୀ’’ତି ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକସ୍ସ ଭତିଂ ଦତ୍ୱା ତଂ ଗାମଦ୍ୱାରେ କୁଟିକାୟ ୱସାପେସୁଂ। ତଂ ପନ ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକଂ ନିସ୍ସାୟ ତେ ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମୱାସିନୋ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ରାଜଦଣ୍ଡଂ ଅଗମଂସୁ, ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ନେସଂ ଗେହାନି ଝାୟିଂସୁ, ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ତଢଆକଂ ଭିଜ୍ଜି। ତେ ଚିନ୍ତୟିଂସୁ ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ପୁବ୍ବେ ଇମସ୍ସ ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକସ୍ସ ଅନାଗମନକାଲେ ଏୱରୂପଂ ନତ୍ଥି, ଇଦାନି ପନସ୍ସ ଆଗତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପରିହାୟାମା’’ତି ତଂ ପୋଥେତ୍ୱା ନୀହରିଂସୁ।

ସୋ ଅତ୍ତନୋ ଦାରକେ ଗହେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଏକଂ ଅମନୁସ୍ସପରିଗ୍ଗହଂ ଅଟୱିଂ ପାୱିସି। ତତ୍ଥସ୍ସ ଅମନୁସ୍ସା ଦାରକେ ଚ ଭରିୟଞ୍ଚ ମାରେତ୍ୱା ମଂସଂ ଖାଦିଂସୁ। ସୋ ତତୋ ପଲାୟିତ୍ୱା ତତୋ ତତୋ ଆହିଣ୍ଡନ୍ତୋ ଏକଂ ଗମ୍ଭୀରଂ ନାମ ପଟ୍ଟନଗାମଂ ନାୱାୱିସ୍ସଜ୍ଜନଦିୱସେୟେୱ ପତ୍ୱା କମ୍ମକାରକୋ ହୁତ୍ୱା ନାୱଂ ଅଭିରୁହି। ନାୱା ସମୁଦ୍ଦପିଟ୍ଠେ ସତ୍ତାହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ସମୁଦ୍ଦମଜ୍ଝେ ଆକୋଟେତ୍ୱା ଠପିତା ୱିୟ ଅଟ୍ଠାସି। ତେ କାଢଅକଣ୍ଣିସଲାକଂ ଚାରେସୁଂ, ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକସ୍ସେୱ ପାପୁଣି। ମନୁସ୍ସା ତସ୍ସେକଂ ୱେଢଉକଲାପଂ ଦତ୍ୱା ହତ୍ଥେ ଗହେତ୍ୱା ସମୁଦ୍ଦପିଟ୍ଠେ ଖିପିଂସୁ, ତସ୍ମିଂ ଖିତ୍ତମତ୍ତେ ନାୱା ଅଗମାସି। ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକୋ ୱେଢଉକଲାପେ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମୁଦ୍ଦପିଟ୍ଠେ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ କସ୍ସପସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧକାଲେ ରକ୍ଖିତସୀଲସ୍ସ ଫଲେନ ସମୁଦ୍ଦପିଟ୍ଠେ ଏକସ୍ମିଂ ଫଲିକୱିମାନେ ଚତସ୍ସୋ ଦେୱଧୀତରୋ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ତାସଂ ସନ୍ତିକେ ସୁଖଂ ଅନୁଭୱମାନୋ ସତ୍ତାହଂ ୱସି। ତା ପନ

ୱିମାନପେତିୟୋ ସତ୍ତାହଂ ସୁଖଂ ଅନୁଭଵନ୍ତି, ସତ୍ତାହଂ ଦୁକ୍ଖଂ। ସତ୍ତାହଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱିତୁଂ ଗଚ୍ଛମାନା ‘‘ଯାୱ ମଯଂ ଆଗଚ୍ଛାମ, ତାୱ ଇଧେୱ ହୋହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅଗମଂସୁ।

ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକୋ ତାସଂ ଗତକାଲେ ୱେଗେଉକଲାପେ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ରଜତୱିମାନେ ଅଟ୍ଠ ଦେୱଧୀତରୋ ଲଭି। ତତୋପି ପରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ମଣିୱିମାନେ ସୋଳସ, କନକୱିମାନେ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ ଦେୱଧୀତରୋ ଲଭି। ତାସମ୍ପି ୱଚନଂ ଅକତ୍ୱା ପରତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅନ୍ତରଦୀପକେ ଏକଂ ଯକ୍ଖନଗରଂ ଅଦ୍ଦସ। ତତ୍ଥେକା ଯକ୍ଖିନୀ ଅଜରୂପେନ ୱିଚରତି। ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକୋ ତସ୍ସା ଯକ୍ଖିନିଭାୱଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ‘‘ଅଜମଂସଂ ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ତଂ ପାଦେ ଅଗ୍ଗହେସି, ସା ଯକ୍ଖାନୁଭାୱେନ ତଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଖିପି। ସୋ ତାଯ ଖିତ୍ତୋ ସମୁଦ୍ଦମତ୍ଥକେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ବାରାଣସିଯଂ ପରିଖାପିଟ୍ଠେ ଏକସ୍ମିଂ କଣ୍ଟକଗୁମ୍ବମତ୍ଥକେ ପତିତ୍ୱା ପୱଟ୍ଟମାନୋ ଭୂମିଯଂ ପତିଟ୍ଠାସି। ତସ୍ମିଞ୍ଚ ସମଯେ ତସ୍ମିଂ ପରିଖାପିଟ୍ଠେ ରଞ୍ଞୋ ଅଜିକା ଚରମାନା ଚୋରା ହରନ୍ତି। ଅଜିକଗୋପକା ‘‘ଚୋରେ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମା’’ତି ଏକମନ୍ତଂ ନିଲୀନା ଅଟ୍ଠଂସୁ। ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକୋ ପୱଟ୍ଟିତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ଠିତୋ ତା ଅଜିକା ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅହଂ ସମୁଦ୍ଦେ ଏକସ୍ମିଂ ଦୀପକେ ଅଜିକଂ ପାଦେ ଗହେତ୍ୱା ତାଯ ଖିତ୍ତୋ ଇଧ ପତିତୋ। ସଚେ ଇଦାନି ଏକଂ ଅଜିକଂ ପାଦେ ଗହେସ୍ସାମି, ସା ମଂ ପରତୋ ସମୁଦ୍ଦପିଟ୍ଠେ ୱିମାନଦେୱତାନଂ ସନ୍ତିକେ ଖିପିସ୍ସତୀ’’ତି। ସୋ ଏୱଂ ଅଯୋନିସୋ ମନସିକରିତ୍ୱା ଅଜିକଂ ପାଦେ ଗଣ୍ହି, ସା ଗହିତମତ୍ତା ୱିରୱି। ଅଜିକଗୋପକା ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ରାଜକୁଲେ ଅଜିକଖାଦକୋ ଏସ ଚୋରୋ’’ତି ତଂ କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ବନ୍ଧିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ନେନ୍ତି।

ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ପଞ୍ଚସତମାଣୱକପରିୱୁତୋ ନଗରା ନିକ୍ଖମ୍ମ ନ୍ହାଯିତୁଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକଂ ଦିସ୍ୱା ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ତେ ମନୁସ୍ସେ ଆହ – ‘‘ତାତା, ଅଯଂ ଅମ୍ହାକଂ ଅନ୍ତେୱାସିକୋ, କସ୍ମା ନଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି? ‘‘ଅଜିକଚୋରକୋ, ଅୟ୍ୟ, ଏକଂ ଅଜିକଂ ପାଦେ ଗଣ୍ହି, ତସ୍ମା ଗହିତୋ’’ତି। ‘‘ତେନ ହେତଂ ଅମ୍ହାକଂ ଦାସଂ କତ୍ୱା ଦେଥ, ଅମ୍ହେ ନିସ୍ସାଯ ଜୀୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ତେ, ‘‘ସାଧୁ ଅୟ୍ୟା’’ତି ତଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅଗମଂସୁ। ଅଥ ନଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକ, ତ୍ୱଂ ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ କହଂ ୱସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ସବ୍ବଂ ଅତ୍ତନା କତକମ୍ମଂ ଆରୋଚେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ଅତ୍ଥକାମାନଂ ୱଚନଂ ଅକରୋନ୍ତୋ ଏୱଂ ଦୁକ୍ଖଂ ପାପୁଣାତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୪୧।

‘‘ଯୋ ଅତ୍ଥକାମସ୍ସ ହିତାନୁକମ୍ପିନୋ, ଓୱଜ୍ଜମାନୋ ନ କରୋତି ସାସନଂ;

ଅଜିଯା ପାଦମୋଲମ୍ବ, ମିତ୍ତକୋ ୱିଯ ସୋଚତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥକାମସ୍ସାତି ୱୁଡ୍ଢିଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ। ହିତାନୁକମ୍ପିନୋତି ହିତେନ ଅନୁକମ୍ପମାନସ୍ସ। ଓୱଜ୍ଜମାନୋତି ମୁଦୁକେନ ହିତଚିତ୍ତେନ ଓୱଦିଯମାନୋ। ନ କରୋତି ସାସନନ୍ତି ଅନୁସିଟ୍ଠିଂ ନ କରୋତି, ଦୁବ୍ବଚୋ ଅନୋୱାଦକୋ ହୋତି। ମିତ୍ତକୋ ୱିଯ ସୋଚତୀତି ଯଥାଯଂ ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକୋ ଅଜିକାଯ ପାଦଂ ଗହେତ୍ୱା ସୋଚତି କିଲମତି, ଏୱଂ ନିଚ୍ଚକାଲଂ ସୋଚତୀତି ଇମାଯ ଗାଥାଯ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି।

ଏୱଂ ତେନ ଥେରେନ ଏତ୍ତକେ ଅଦ୍ଧାନେ ତୀସୁ ଯେୱ ଅତ୍ତଭାୱେସୁ କୁଚ୍ଛିପୂରୋ ଲଦ୍ଧପୁବ୍ବୋ। ଯକ୍ଖେନ ହୁତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ଗବ୍ଭମଲଂ ଲଦ୍ଧଂ, ସୁନଖେନ ହୁତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ଭତ୍ତୱମନଂ, ପରିନିବ୍ବାନଦିୱସେ ଧମ୍ମସେନାପତିସ୍ସାନୁଭାୱେନ ଚତୁମଧୁରଂ ଲଦ୍ଧଂ। ଏୱଂ ପରସ୍ସ ଲାଭନ୍ତରାଯକରଣଂ ନାମ ମହାଦୋସନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତସ୍ମିଂ ପନ କାଲେ ସୋପି ଆଚରିଯୋ ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକୋପି ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ‘‘ଏୱଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅତ୍ତନୋ ଅପ୍ପଲାଭିଭାୱଞ୍ଚ ଅରିଯଧମ୍ମଲାଭିଭାୱଞ୍ଚ ସଯମେୱ ଏସ ଅକାସୀ’’ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକୋ ଲୋସକତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ଅହୋସି, ଦିସାପାମୋକ୍ଖାଚରିଯୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଲୋସକଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୪୨] ୨। କପୋତଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯୋ ଅତ୍ଥକାମସ୍ସାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଲୋଲଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତସ୍ସ ଲୋଲଭାୱୋ ନୱକନିପାତେ କାକଜାତକେ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ତଦା ପନ ତଂ ଭିକ୍ଖୂ ‘‘ଅଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ଲୋଲୋ’’ତି ସତ୍ଥୁ ଆରୋଚେସୁଂ। ଅଥ ନଂ ସତ୍ଥା ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଲୋଲୋସୀ’’ତି

ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଆମ, ଭନ୍ତେ’’ତି। ସତ୍ଥା ‘‘ପୁବ୍ବେପି ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଲୋଲୋ ଲୋଲକାରଣା ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପତ୍ତୋ, ପଣ୍ଡିତାପି ତଂ ନିସ୍ସାୟ ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନା ପରିହୀନା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ପାରାୱତଯୋନିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତଦା ବାରାଣସିୱାସିନୋ ପୁଞ୍ଞକାମତାୟ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ସକୁଣାନଂ ସୁଖୱସନତ୍ଥାୟ ଥୁସପଚ୍ଛିଯୋ ଓଲମ୍ବେନ୍ତି। ବାରାଣସିସେଟ୍ଠିନୋପି ଭତ୍ତକାରକୋ ଅତ୍ତନୋ ମହାନସେ ଏକଂ ଥୁସପଚ୍ଛିଂ ଓଲମ୍ବେତ୍ୱା ଠପେସି, ବୋଧିସତ୍ତୋ ତତ୍ଥ ୱାସଂ କପ୍ପେସି। ସୋ ପାତୋୱ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗୋଚରରେ ଚରିତ୍ୱା ସାୟଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ଥ ୱସନ୍ତୋ କାଲଂ ଖେପେସି। ଅଥେକଦିୱସଂ ଏକୋ କାକୋ ମହାନସମତ୍ଥକେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅମ୍ବିଲାନମ୍ବିଲମଚ୍ଛମଂସାନଂ ଧୂପନୱାସଂ ଘାୟିତ୍ୱା ଲୋଭଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ‘‘କଂ ନୁ ଖୋ ନିସ୍ସାୟ ଇମଂ ମଚ୍ଛମଂସଂ ଲଭିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅୱିଦୂରେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ସାୟଂ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମହାନସଂ ପୱିସନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇମଂ ପାରାୱତଂ ନିସ୍ସାୟ ମଚ୍ଛମଂସଂ ଲଭିସ୍ସାମୀ’’ତି ପୁନଦିୱସେ ପାତୋୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗୋଚରତ୍ଥାୟ ଗମନକାଲେ ପିଟ୍ଠିତୋ ପିଟ୍ଠିତୋ ଅଗମାସି। ଅଥ ନଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘କସ୍ମା ତ୍ୱଂ, ସମ୍ମ, ଅମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ ଚରସୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ସାମି, ତୁମ୍ହାକଂ କିରିୟା ମୟ୍ହଂ ରୁଚ୍ଚତି, ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟ ତୁମ୍ହେ ଉପଟ୍ଠହିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ସମ୍ମ, ତୁମ୍ହେ ଅଞ୍ଞଗୋଚରା, ମୟଂ ଅଞ୍ଞଗୋଚରା, ତୁମ୍ହେହି ଅମ୍ହାକଂ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଦୁକ୍କର’’ନ୍ତି। ‘‘ସାମି, ତୁମ୍ହାକଂ ଗୋଚରଗ୍ଗହଣକାଲେ ଅହମ୍ପି ଗୋଚରଂ ଗହେତ୍ୱା ତୁମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂଯେୱ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ସାଧୁ, କେୱଲଂ ତେ ଅପ୍ପମତ୍ତେନ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ କାକଂ ଓୱଦିତ୍ୱା ଗୋଚରଂ ଚରନ୍ତୋ ତିଣବୀଜାଦୀନି ଖାଦତି। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପନ ଗୋଚରଗ୍ଗହଣକାଲେ କାକୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଗୋମୟପିଣ୍ଡଂ ଅପନେତ୍ୱା ପାଣକେ ଖାଦିତ୍ୱା ଉଦରଂ ପୂରେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ସାମି, ତୁମ୍ହେ ଅତିୱେଲଂ ଚରଥ, ଅତିବହୁଭକ୍ଖେନ ନାମ ଭୱିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତେନ ଗୋଚରଂ ଗହେତ୍ୱା ସାୟଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂଯେୱ ମହାନସଂ ପାୱିସି। ଭତ୍ତକାରକୋ ‘‘ଅମ୍ହାକଂ କପୋତୋ ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଗହେତ୍ୱା ଆଗତୋ’’ତି କାକସ୍ସପି ପଚ୍ଛିଂ ଠପେସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଦ୍ୱେ ଜନା ୱସନ୍ତି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ବହୁଂ ମଚ୍ଛମଂସଂ ଆହରିଂସୁ। ତଂ ଆଦାୟ ଭତ୍ତକାରକୋ ମହାନସେ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଓଲମ୍ବେସି। କାକୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ଲୋଭଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ‘‘ସ୍ୱେ ଗୋଚରଭୂମିଂ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ମୟା ଇଦମେୱ ଖାଦିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ରତ୍ତିଂ ନିତ୍ଥୁନନ୍ତୋ ନିପଜ୍ଜି। ପୁନଦିୱସେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଗୋଚରାୟ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ‘‘ଏହି, ସମ୍ମ, କାକା’’ତି ଆହ। ‘‘ସାମି, ତୁମ୍ହେ ଗଚ୍ଛଥ, ମୟ୍ହଂ କୁଚ୍ଛିରୋଗୋ ଅତ୍ଥୀ’’ତି। ‘‘ସମ୍ମ, କାକାନଂ କୁଚ୍ଛିରୋଗୋ ନାମ ନ କଦାଚି ଭୂତପୁବ୍ବୋ, ରତ୍ତିଂ ତୀସୁ ଯାମେସୁ ଏକେକସ୍ମିଂ ଯାମେ ମୁଚ୍ଛିତା ହୋନ୍ତି, ଦୀପୱଟ୍ଟିଂ ଗିଲିତକାଲେ ପନ ନେସଂ ମୁହୁତ୍ତଂ ତିତ୍ତି ହୋତି, ତ୍ୱଂ ଇମଂ ମଚ୍ଛମଂସଂ ଖାଦିତୁକାମୋ ଭୱିସ୍ସସି, ଏହି ମନୁସ୍ସପରିଭୋଗୋ ନାମ ତୁମ୍ହାକଂ ଦୁପ୍ପରିଭୁଞ୍ଜିୟୋ, ମା ଏୱରୂପଂ ଅକାସି, ମୟା ସଦ୍ଧିଂଯେୱ ଗୋଚରାୟ ଗଚ୍ଛାହୀ’’ତି। ‘‘ନ ସକ୍କୋମି, ସାମୀ’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ପଞ୍ଞାୟିସ୍ସସି ସକେନ କମ୍ମେନ, ଲୋଭୱସଂ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୋହୀ’’ତି ତଂ ଓୱଦିତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଗୋଚରାୟ ଗତୋ।

ଭତ୍ତକାରକୋ ନାନପ୍ପକାରଂ ମଚ୍ଛମଂସୱିକତିଂ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ଉସ୍ମନିକ୍ଖମନତ୍ଥଂ ଭାଜନାନି ଥୋକଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ରସପରିସ୍ସାୱନକରୋଟିଂ ଭାଜନମତ୍ଥକେ ଠପେତ୍ୱା ବହି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସେଦଂ ପୁଞ୍ଛମାନୋ ଅଟ୍ଠାସି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ କାକୋ ପଚ୍ଛିତୋ ସୀସଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଭତ୍ତଗେହଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତସ୍ସ ନିକ୍ଖନ୍ତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଅୟଂଦାନି ମୟ୍ହଂ ମନୋରଥଂ ପୂରେତ୍ୱା ମଂସଂ ଖାଦିତୁଂ କାଲୋ, କିଂ ନୁ ଖୋ ମହାମଂସଂ ଖାଦାମି, ଉଦାହୁ ଚୁଣ୍ଣିକମଂସ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଚୁଣ୍ଣିକମଂସେନ ନାମ ଖିପ୍ପଂ କୁଚ୍ଛିଂ ପୂରେତୁଂ ନ ସକ୍କା, ମହନ୍ତଂ ମଂସଖଣ୍ଡଂ ଆହରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛିୟଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଖାଦମାନୋ ନିପଜ୍ଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ପଚ୍ଛିତୋ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ରସକରୋଟିୟଂ ନିଲୀୟି। ସା ‘‘କିରୀ’’ତି ସଦ୍ଦମକାସି। ଭତ୍ତକାରକୋ ତଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ଏତ’’ନ୍ତି ପୱିଟ୍ଠୋ କାକଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ ଦୁଟ୍ଠକାକୋ ମହାସେଟ୍ଠିନୋ ପକ୍କମଂସଂ ଖାଦିତୁକାମୋ, ଅହଂ ଖୋ ପନ ସେଟ୍ଠିଂ ନିସ୍ସାୟ ଜୀୱାମି, ନ ଇମଂ ବାଲଂ, କିଂ ମେ ଇମିନା’’ତି ଦ୍ୱାରଂ ପିଧାୟ କାକଂ ଗହେତ୍ୱା ସକଲସରୀରେ ପତ୍ତାନି ଲୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଅଲ୍ଲସିଙ୍ଗୀୱେରଲୋଣଜୀରକାଦୟୋ କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ଅମ୍ବିଲତକ୍କେନ ଆଲୋଳେତ୍ୱା ତେନସ୍ସ ସକଲସରୀରଂ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ତଂ କାକଂ ପଚ୍ଛିୟଂ ଖିପି। ସୋ ଅଧିମତ୍ତୱେଦନାଭିଭୂତୋ ନିତ୍ଥୁନନ୍ତୋ ନିପଜ୍ଜି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ସାୟଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ବ୍ୟସନପ୍ପତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଲୋଲକାକ, ମମ ୱଚନଂ ଅକତ୍ୱା ତୱ ଲୋଭଂ ନିସ୍ସାୟ ମହାଦୁକ୍ଖଂ ପତ୍ତୋସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୪୨।

‘‘ଯୋ ଅତ୍ଥକାମସ୍ସ ହିତାନୁକମ୍ପିନୋ, ଓୱଜ୍ଜମାନୋ ନ କରୋତି ସାସନଂ;

କପୋତକସ୍ସ ୱଚନଂ ଅକତ୍ୱା, ଅମିତ୍ତହତ୍ଥତ୍ଥଗତୋୱ ସେତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ କପୋତକସ୍ସ ୱଚନଂ ଅକତ୍ୱାତି ପାରାୱତସ୍ସ ହିତାନୁସାସନୱଚନଂ ଅକତ୍ୱା। ଅମିତ୍ତହତ୍ଥତ୍ଥଗତୋୱ ସେତୀତି ଅମିତ୍ତାନଂ ଅନତ୍ଥକାରକାନଂ ଦୁକ୍ଖୁପ୍ପାଦକପୁଗ୍ଗଲାନଂ ହତ୍ଥତ୍ଥଂ ହତ୍ଥପଥଂ ଗତୋ ଅଯଂ କାକୋ ୱିଯ ସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ମହନ୍ତଂ ବ୍ୟସନଂ ପତ୍ୱା ଅନୁସୋଚମାନୋ ସେତୀତି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥଂ ୱତ୍ୱା ''ଇଦାନି ମଯା ଚ ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ନ ସକ୍କା ୱସିତୁ''ନ୍ତି ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗତୋ। କାକୋପି ତତ୍ଥେୱ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତୋ। ଅଥ ନଂ ଭତ୍ତକାରକୋ ସଦ୍ଧିଂ ପଚ୍ଛିଯା ଗହେତ୍ୱା ସଙ୍କାରଟ୍ଠାନେ ଛଡ୍ଡେସି।

ସତ୍ଥାପି ''ନ ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଇଦାନେୱ ଲୋଲୋ, ପୁବ୍ବେପି ଲୋଲୋଯେୱ, ତଞ୍ଚ ପନ ତେ ଲୋଲ୍ଯଂ ନିସ୍ସାଯ ପଣ୍ଡିତାପି ସକାୱାସା ପରିହୀନା''ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅନାଗାମିଫଲଂ ପତ୍ତୋ। ସତ୍ଥା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା କାକୋ ଲୋଲଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ପାରାୱତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

କପୋତଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦୁତିଯା।

[୪୩] ୩। ୱେଳୁକଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯୋଅତ୍ଥକାମସ୍ସାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଦୁବ୍ବଚଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଞ୍ହି ଭଗୱା ''ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଦୁବ୍ବଚୋସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ସଚ୍ଚଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଇଦାନେୱ ଦୁବ୍ବଚୋ, ପୁବ୍ବେପି ଦୁବ୍ବଚୋଯେୱ, ଦୁବ୍ବଚତ୍ତାଯେୱ ଚ ପଣ୍ଡିତାନଂ ୱଚନଂ ଅକତ୍ୱା ସପ୍ପମୁଖେ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତୋ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ କାସିରଟ୍ଠେ ମହାଭୋଗକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା କାମେସୁ ଆଦୀନୱଂ ନେକ୍ଖମ୍ମେ ଚାନିସଂସଂ ଦିସ୍ୱା କାମେ ପହାଯ ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା କସିଣପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞା ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିଯୋ ଚ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଝାନସୁଖେନ ୱୀତିନାମେନ୍ତୋ ଅପରଭାଗେ ମହାପରିୱାରୋ ପଞ୍ଚହି ତାପସସତେହି ପରିୱୁତୋ ଗଣସ୍ସ ସତ୍ଥା ହୁତ୍ୱା ୱିହାସି। ଅଥେକୋ ଆସିୱିସପୋତକୋ ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯ ଚରନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ତାପସସ୍ସ ଅସ୍ସମପଦଂ ପତ୍ତୋ। ତାପସୋ ତସ୍ମିଂ ପୁତ୍ତସିନେହଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ତଂ ଏକସ୍ମିଂ ୱେଳୁପବ୍ବେ ସଯାପେତ୍ୱା ପଟିଜଗ୍ଗତି। ତସ୍ସ ୱେଳୁପବ୍ବେ ସଯନତୋ ''ୱେଳୁକୋ''ତ୍ୱେୱ ନାମଂ ଅକଂସୁ। ତଂ ପୁତ୍ତସିନେହେନ ପଟିଜଗ୍ଗନତୋ ତାପସସ୍ସ ''ୱେଳୁକପିତା''ତ୍ୱେୱ ନାମଂ ଅକଂସୁ।

ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ଏକୋ କିର ତାପସୋ ଆସିୱିସଂ ପଟିଜଗ୍ଗତୀ''ତି ସୁତ୍ୱା ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଆସିୱିସଂ ପଟିଜଗ୍ଗସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ସଚ୍ଚ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଆସିୱିସେନ ସଦ୍ଧିଂ ୱିସ୍ସାସୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ମା ଏୱଂ ଜଗ୍ଗାହୀ''ତି ଆହ। ''ସୋ ମେ ଆଚରିଯ ପୁତ୍ତୋ, ନାହଂ ତେନ ୱିନା ୱତ୍ତିତୁଂ ସକ୍କିସ୍ସାମୀ''ତି। ''ତେନ ହି ଏତସ୍ସେୱ ସନ୍ତିକା ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପୁଣିସ୍ସସୀ''ତି। ତାପସୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱଚନଂ ନ ଗଣ୍ହି, ଆସିୱିସମ୍ପି ଜହିତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ତତୋ କତିପାହଚ୍ଚଯେନେୱ ସବ୍ବେ ତାପସା ଫଲାଫଲତ୍ଥାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ଗତଟ୍ଠାନେ ଫଲାଫଲସ୍ସ ସୁଲଭଭାୱଂ ଦିସ୍ୱା ଦ୍ୱେ ତଯୋ ଦିୱସେ ତତ୍ଥେୱ ୱସିଂସୁ, ୱେଳୁକପିତାପି ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଆସିୱିସଂ ୱେଳୁପବ୍ବେଯେୱ ସଯାପେତ୍ୱା ପିଦହିତ୍ୱା ଗତୋ। ସୋ ପୁନ ତାପସେହି ସଦ୍ଧିଂ ଦ୍ୱୀହତୀହଚ୍ଚଯେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''ୱେଳୁକସ୍ସ ଗୋଚରଂ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ୱେଳୁପବ୍ବଂ ଉଗ୍ଘାଟେତ୍ୱା ''ଏହି, ପୁତ୍ତକ, ଛାତକୋସୀ''ତି ହତ୍ଥଂ ପସାରେସି। ଆସିୱିସୋ ଦ୍ୱୀହତୀହଂ ନିରାହାରତାଯ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ପସାରିତହତ୍ଥଂ ଡଂସିତ୍ୱା ତାପସଂ ତତ୍ଥେୱ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପାୱିସି। ତାପସା ତଂ ଦିସ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ସରୀରକିଚ୍ଚଂ କାରେତ୍ୱା ଇସିଗଣସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଇସୀନଂ ଓୱାଦୱସେନ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୪୩।

''ଯୋ ଅତ୍ଥକାମସ୍ସ ହିତାନୁକମ୍ପିନୋ, ଓୱଜ୍ଜମାନୋ ନ କରୋତି ସାସନଂ;

ଏୱଂ ସୋ ନିହତୋ ସେତି, ୱେଳୁକସ୍ସ ଯଥା ପିତା''ତି।

ତତ୍ଥ ଏୱଂ ସୋ ନିହତୋ ସେତୀତି ଯୋ ହି ଇସୀନଂ ଓୱାଦଂ ନ ଗଣ୍ହାତି, ସୋ ଯଥା ଏସ ତାପସୋ ଆସିୱିସମୁଖେ ପୂତିଭାୱଂ ପତ୍ୱା ନିହତୋ ସେତି,

ଏୱଂ ମହାୱିନାସଂ ପତ୍ୱା ନିହତୋ ସେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଇସିଗଣଂ ଓୱଦିତ୍ୱା ଚତ୍ତାରୋ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରେ ଭାୱେତ୍ୱା ଆୟୁପରିୟୋସାନେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜି।

ସତ୍ଥା ''ନ ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଇଦାନେୱ ଦୁଵ୍ଵଚୋ, ପୁବ୍ବେପି ଦୁଵ୍ଵଚୋୟେୱ, ଦୁଵ୍ଵଚଭାୱେନେୱ ଚ ଆସିୱିସମୁଖେ ପୁତିଭାୱଂ ପତ୍ତୋ''ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ୱେଳୁକପିତା ଦୁଵ୍ଵଚଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ସେସପରିସା ବୁଦ୍ଧପରିସା, ଗଣସତ୍ଥା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ୱେଳୁକଜାତକୱଣ୍ଣନା ତତିୟା।

[୪୪] ୪। ମକସଜାତକୱଣ୍ଣନା

ସେୟ୍ୟୋ ଅମିତ୍ତୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ମଗଧେସୁ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ଗାମକେ ବାଲଗାମିକମନୁସ୍ସେ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଥାଗତୋ କିର ଏକସ୍ମିଂ ସମୟେ ସାୱତ୍ଥିତୋ ମଗଧରଟ୍ଠଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଗାମକଂ ସମ୍ପାପୁଣି। ସୋ ଚ ଗାମକୋ ୟେଭୁୟ୍ୟେନ ଅନ୍ଧବାଲମନୁସ୍ସେହିୟେୱ ଉସ୍ସନ୍ନୋ। ତତ୍ଥେକଦିୱସଂ ତେ ଅନ୍ଧବାଲମନୁସ୍ସା ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ''ଭୋ, ଅମ୍ହେ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତେ ମକସା ଖାଦନ୍ତି, ତପ୍ପଚ୍ଚୟା ଅମ୍ହାକଂ କମ୍ମଚ୍ଛେଦୋ ହୋତି, ସବ୍ବେୱ ଧନୂନି ଚେୱ ଆୱୁଧାନି ଚ ଆଦାୟ ଗନ୍ତ୍ୱା ମକସେହି ସଦ୍ଧିଂ ୟୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ସବ୍ବମକସେ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଚ ମାରେସ୍ସାମା''ତି ମନ୍ତୟିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ମକସେ ୱିଜ୍ଝିସ୍ସାମା''ତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଚ ପହରିତ୍ୱା ଚ ଦୁକ୍ଖପ୍ପତ୍ତା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅନ୍ତୋଗାମେ ଚ ଗାମମଜ୍ଝେ ଚ ଗାମଦ୍ୱାରେ ଚ ନିପଜ୍ଜିଂସୁ।

ସତ୍ଥା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ତଂ ଗାମଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପାୱିସି। ଅୱସେସା ପଣ୍ଡିତମନୁସ୍ସା ଭଗୱନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଗାମଦ୍ୱାରେ ମଣ୍ଡପଂ କାରେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସୀଦିଂସୁ। ସତ୍ଥା ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ପତିତମନୁସ୍ସେ ଦିସ୍ୱା ତେ ଉପାସକେ ପୁଚ୍ଛି ''ବହୂ ଇମେ ଗିଲାନା ମନୁସ୍ସା, କିଂ ଏତେହି କତ''ନ୍ତି? ''ଭନ୍ତେ, ଏତେ ମନୁସ୍ସା 'ମକସୟୁଦ୍ଧଂ କରିସ୍ସାମା'ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ସୟଂ ଗିଲାନା ଜାତା''ତି। ସତ୍ଥା ''ନ ଇଦାନେୱ ଅନ୍ଧବାଲମନୁସ୍ସା 'ମକସେ ପହରିସ୍ସାମା'ତି ଅତ୍ତାନଂ ପହରନ୍ତି, ପୁବ୍ବେପି 'ମକସଂ ପହରିସ୍ସାମା'ତି ପରଂ ପହରଣକମନୁସ୍ସା ଅହେସୁଂୟେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ତେହି ମନୁସ୍ସେହି ୟାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ୱଣିଜ୍ଜାୟ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେତି। ତଦା କାସିରଟ୍ଠେ ଏକସ୍ମିଂ ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମେ ବହୂ ୱଡ୍ଢକୀ ୱସନ୍ତି। ତତ୍ଥେକୋ ଖଲିତୱଡ୍ଢକୀ ରୁକ୍ଖଂ ତଚ୍ଛତି, ଅଥସ୍ସ ଏକୋ ମକସୋ ତମ୍ବଲୋହଥାଲକପିଟ୍ଠିସଦିସେ ସୀସେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସତ୍ତିୟା ପହରନ୍ତୋ ୱିୟ ସୀସଂ ମୁଖତୁଣ୍ଡକେନ ୱିଜ୍ଝି। ସୋ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକେ ନିସିନ୍ନଂ ପୁତ୍ତଂ ଆହ – ''ତାତ, ମୟ୍ହଂ ସୀସଂ ମକସୋ ସତ୍ତିୟା ପହରନ୍ତୋ ୱିୟ ୱିଜ୍ଝତି, ୱାରେହି ନ''ନ୍ତି। ''ତାତ, ଅଧିୱାସେହି, ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ତଂ ମାରେସ୍ସାମୀ''ତି। ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଅତ୍ତନୋ ଭଣ୍ଡଂ ପରିୟେସମାନୋ ତଂ ଗାମଂ ପତ୍ୱା ତସ୍ସା ୱଡ୍ଢକିସାଲାୟ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି। ଅଥ ସୋ ୱଡ୍ଢକୀ ପୁତ୍ତଂ ଆହ – ''ତାତ, ଇମଂ ମକସଂ ୱାରେହୀ''ତି। ସୋ ''ୱାରେସ୍ସାମି, ତାତା''ତି ତିଖିଣଂ ମହାଫରସୁଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପିତୁ ପିଟ୍ଠିପସ୍ସେ ଠତ୍ୱା ''ମକସଂ ପହରିସ୍ସାମୀ''ତି ପିତୁ ମତ୍ଥକଂ ଦ୍ୱିଧା ଭିନ୍ଦି, ୱଡ୍ଢକୀ ତତ୍ଥେୱ ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପତ୍ତୋ।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ତଂ କମ୍ମଂ ଦିସ୍ୱା ''ପଚ୍ଚାମିତ୍ତୋପି ପଣ୍ଡିତୋୱ ସେୟ୍ୟୋ। ସୋ ହି ଦଣ୍ଡଭୟେନପି ମନୁସ୍ସେ ନ ମାରେସ୍ସତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୪୪।

''ସେୟ୍ୟୋ ଅମିତ୍ତୋ ମତିୟା ଉପେତୋ, ନ ତ୍ୱେୱ ମିତ୍ତୋ ମତିୱିପ୍ପହୀନୋ;

'ମକସଂ ୱଧିସ୍ସ'ନ୍ତି ହି ଏଳମୂଗୋ, ପୁତ୍ତୋ ପିତୁ ଅବ୍ଭିଦା ଉତ୍ତମଙ୍ଗ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସେୟ୍ୟୋତି ପୱରୋ ଉତ୍ତମୋ। ମତିୟା ଉପେତୋତି ପଞ୍ଞାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଏଳମୂଗୋତି ଲାଲାମୁଖୋ ବାଲୋ। ପୁତ୍ତୋ ପିତୁ ଅବ୍ଭିଦା ଉତ୍ତମଙ୍ଗନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ବାଲତାୟ ପୁତ୍ତୋପି ହୁତ୍ୱା ପିତୁ ଉତ୍ତମଙ୍ଗଂ ମତ୍ଥକଂ ''ମକସଂ ପହରିସ୍ସାମୀ''ତି ଦ୍ୱିଧା ଭିନ୍ଦି। ତସ୍ମା ବାଲମିତ୍ତତୋ

ପଣ୍ଡିତଅମିତ୍ତୋଓ ସେୟ୍ୟୋତି ଇମଂ ଗାଥଂ ୱତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଉଟ୍ଠାଯ ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ। ୱଡ୍ଢକିସ୍ସାପି ଞାତକା ସରୀରକିଚ୍ଚଂ ଅକଂସୁ।

ସତ୍ଥା ''ଏୱଂ ଉପାସକା ପୁବ୍ବେପି 'ମକସଂ ପହରିସ୍ସାମା'ତି ପରଂ ପହରଣକମନୁସ୍ସା ଅହେସୁଂଯେୱା''ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି ''ତଦା ଗାଥଂ ୱତ୍ୱା ପକ୍କନ୍ତୋ ପଣ୍ଡିତୱାଣିଜୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ମକସଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା।

[୪୫] ୫। ରୋହିଣିଜାତକୱଣ୍ଣନା

ସେୟ୍ୟୋଅମିତ୍ତୋତିଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସେଟ୍ଠିନୋ ଦାସିଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ କିର ଏକା ରୋହିଣୀ ନାମ ଦାସୀ ଅହୋସି। ତସ୍ସା ୱୀହିପହରଣଟ୍ଠାନେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମହଲ୍ଲିକା ମାତା ନିପଜ୍ଜି, ତଂ ମକ୍ଖିକା ପରିୱାରେତ୍ୱା ସୂଚିଯାୱିଜ୍ଝମାନା ୱିଯ ଖାଦନ୍ତି। ସା ଧୀତରଂ ଆହ – ''ଅମ୍ମ, ମକ୍ଖିକା ମଂ ଖାଦନ୍ତି, ଏତା ୱାରେହୀ''ତି। ସା ''ୱାରେସ୍ସାମି, ଅମ୍ମା''ତି ମୁସଲଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ''ମାତୁ ସରୀରେ ମକ୍ଖିକା ମାରେତ୍ୱା ୱିନାସଂ ପାପେସ୍ସାମୀ''ତି ମାତରଂ ମୁସଲେନ ପହରିତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେସି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ମାତା ମେ ମତା''ତି ରୋଦିତୁଂ ଆରଭି। ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ। ସେଟ୍ଠି ତସ୍ସା ସରୀରକିଚ୍ଚଂ କାରେତ୍ୱା ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସତ୍ଥୁ ଆରୋଚେସି। ସତ୍ଥା ''ନ ଖୋ, ଗହପତି, ଏସା 'ମାତୁ ସରୀରେ ମକ୍ଖିକା ମାରେସ୍ସାମୀ'ତି ଇଦାନେୱ ମୁସଲେନ ପହରିତ୍ୱା ମାତରଂ ମାରେସି, ପୁବ୍ବେପି ମାରେସିଯେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସେଟ୍ଠିକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ପିତୁଅଚ୍ଚଯେନ ସେଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ ପାପୁଣି। ତସ୍ସାପି ରୋହିଣୀଯେୱ ନାମ ଦାସୀ ଅହୋସି। ସାପି ଅତ୍ତନୋ ୱୀହିପହରଣଟ୍ଠାନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନିପନ୍ନଂ ମାତରଂ ''ମକ୍ଖିକା ମେ, ଅମ୍ମ, ୱାରେହୀ''ତି ୱୁତ୍ତା ଏୱମେୱ ମୁସଲେନ ପହରିତ୍ୱା ମାତରଂ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେତ୍ୱା ରୋଦିତୁଂ ଆରଭି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ''ଅମିତ୍ତୋପି ହି ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ପଣ୍ଡିତୋୱ ସେୟ୍ୟୋ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୪୫।

''ସେୟ୍ୟୋ ଅମିତ୍ତୋ ମେଧାୱୀ, ଯଞ୍ଚେ ବାଲାନୁକମ୍ପକୋ;

ପସ୍ସ ରୋହିଣିକଂ ଜମ୍ମିଂ, ମାତରଂ ହନ୍ତ୍ୱାନ ସୋଚତୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ମେଧାୱୀତି ପଣ୍ଡିତୋ ଞାଣୀ ୱିଭାୱୀ। ଯଞ୍ଚେ ବାଲାନୁକମ୍ପକୋତି ଏତ୍ଥ ଯନ୍ତି ଲିଙ୍ଗୱିପଲ୍ଲାସୋ କତୋ, ଚେତି ନାମତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ଯୋ ନାମ ବାଲୋ ଅନୁକମ୍ପକୋ, ତତୋ ସତଗୁଣେନ ସହସ୍ସଗୁଣେନ ପଣ୍ଡିତୋ ଅମିତ୍ତୋ ହୋନ୍ତୋପି ସେୟ୍ୟୋଯେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ୱା ଯନ୍ତି ପଟିସେଧନତ୍ଥେ ନିପାତୋ, ନୋ ଚେ ବାଲାନୁକମ୍ପକୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଜମ୍ମିନ୍ତି ଲାମିକଂ ଦନ୍ଧଂ। ମାତରଂ ହନ୍ତ୍ୱାନ ସୋଚତୀତି ''ମକ୍ଖିକା ମାରେସ୍ସାମୀ''ତି ମାତରଂ ହନ୍ତ୍ୱା ଇଦାନି ଅଯଂ ବାଲା ସଯମେୱ ରୋଦତି ପରିଦେୱତି। ଇମିନା କାରଣେନ ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ଅମିତ୍ତୋପି ପଣ୍ଡିତୋ ସେୟ୍ୟୋତି ବୋଧିସତ୍ତୋ ପଣ୍ଡିତଂ ପସଂସନ୍ତୋ ଇମାଯ ଗାଥାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି।

ସତ୍ଥା ''ନ ଖୋ, ଗହପତି, ଏସା ଇଦାନେୱ 'ମକ୍ଖିକା ମାରେସ୍ସାମୀ'ତି ମାତରଂ ଘାତେସି, ପୁବ୍ବେପି ଘାତେସିଯେୱା''ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ମାତାଯେୱ ମାତା ଅହୋସି, ଧୀତାଯେୱ ଧୀତା, ମହାସେଟ୍ଠି ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ରୋହିଣିଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

[୪୬] ୬। ଆରାମଦୂସକଜାତକୱଣ୍ଣନା

ନ ୱେ ଅନତ୍ଥକୁସଲେନାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ କୋସଲଗାମକେ ୱିହରନ୍ତୋ ଉୟ୍ୟାନଦୂସକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସତ୍ଥା କିର କୋସଲେସୁ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଗାମକଂ ସମ୍ପାପୁଣି। ତତ୍ଥେକୋ କୁଟୁମ୍ବିକୋ ତଥାଗତଂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଉୟ୍ୟାନେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ

ସଙ୍ଘସ୍ସ ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ, ଯଥାରୁଚିଯା ଇମସ୍ମିଂ ଉଯ୍ୟାନେ ୱିଚରଥା''ତି ଆହ। ଭିକ୍ଖୂ ଉଟ୍ଠାଯ ଉଯ୍ୟାନପାଲଂ ଗହେତ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନେ ୱିଚରନ୍ତା ଏକଂ ଅଙ୍ଗଣଟ୍ଠାନଂ ଦିସ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନପାଲଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ ''ଉପାସକ, ଇମଂ ଉଯ୍ୟାନଂ ଅଞ୍ଞତ୍ର ସନ୍ଦଚ୍ଛାଯଂ, ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଠାନେ ନ କୋଚି ରୁକ୍ଖୋ ୱା ଗଚ୍ଛୋ ୱା ଅତ୍ଥି, କିଂ ନୁ ଖୋ କାରଣ''ନ୍ତି? ''ଭନ୍ତେ, ଇମସ୍ସ ଉଯ୍ୟାନସ୍ସ ରୋପନକାଲେ ଏକୋ ଗାମଦାରକୋ ଉଦକଂ ସିଞ୍ଚନ୍ତୋ ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ରୁକ୍ଖପୋତକେ ଉମ୍ମୂଲଂ କତ୍ୱା ମୂଲପ୍ପମାଣେନ ଉଦକଂ ସିଞ୍ଚି । ତେ ରୁକ୍ଖପୋତକା ମିଲାଯିତ୍ୱା ମତା। ଇମିନା କାରଣେନ ଇଦଂ ଠାନଂ ଅଙ୍ଗଣଂ ଜାତ''ନ୍ତି। ଭିକ୍ଖୂ ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ସତ୍ଥା ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋ ଗାମଦାରକୋ ଇଦାନେୱ ଆରାମଦୂସକୋ, ପୁବ୍ବେପି ଆରାମଦୂସକୋଯେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବାରାଣସିଯଂ ନକ୍ଖତ୍ତଂ ଘୋସଯିଂସୁ। ନକ୍ଖତ୍ତଭେରିସଦ୍ଦସୱନକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସକଲନଗରୱାସିନୋ ନକ୍ଖତ୍ତନିସ୍ସିତକା ହୁତ୍ୱା ୱିଚରନ୍ତି। ତଦା ରଞ୍ଞୋ ଉଯ୍ୟାନେ ବହୂ ମକ୍କଟା ୱସନ୍ତି। ଉଯ୍ୟାନପାଲୋ ଚିନ୍ତେସି ''ନଗରେ ନକ୍ଖତ୍ତଂ ଘୁଟ୍ଠଂ, ଇମେ ୱାନରେ 'ଉଦକଂ ସିଞ୍ଚଥା'ତି ୱତ୍ୱା ଅହଂ ନକ୍ଖତ୍ତଂ କୀଳିସ୍ସାମୀ''ତି ଜେଟ୍ଠକୱାନରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''ସମ୍ମ ୱାନରଜେଟ୍ଠକ, ଇମଂ ଉଯ୍ୟାନଂ ତୁମ୍ହାକମ୍ପି ବହୂପକାରଂ, ତୁମ୍ହେ ଏତ୍ଥ ପୁପ୍ଫଫଲପଲ୍ଲୱାନି ଖାଦଥ, ନଗରେ ନକ୍ଖତ୍ତଂ ଘୁଟ୍ଠଂ, ଅହଂ ନକ୍ଖତ୍ତଂ କୀଳିସ୍ସାମି। ଯାୱାହଂ ଆଗଚ୍ଛାମି, ତାୱ ଇମସ୍ମିଂ ଉଯ୍ୟାନେ ରୁକ୍ଖପୋତକେସୁ ଉଦକଂ ସିଞ୍ଚିତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସଥା''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ସାଧୁ, ସିଞ୍ଚିସ୍ସାମୀ''ତି। ''ତେନ ହି ଅପ୍ପମତ୍ତା ହୋଥା''ତି ଉଦକସିଞ୍ଚନତ୍ଥାଯ ତେସଂ ଚମ୍ମକୁଟେ ଚ ଦାରୁକୁଟେ ଚ ଦତ୍ୱା ଗତୋ। ୱାନରା ଚମ୍ମକୁଟେ ଚେୱ ଦାରୁକୁଟେ ଚ ଗହେତ୍ୱା ରୁକ୍ଖପୋତକେସୁ ଉଦକଂ ସିଞ୍ଚନ୍ତି। ଅଥ ନେ ୱାନରଜେଟ୍ଠକୋ ଏୱମାହ ''ଭୋନ୍ତୋ ୱାନରା, ଉଦକଂ ନାମ ରକ୍ଖିତବ୍ବଂ, ତୁମ୍ହେ ରୁକ୍ଖପୋତକେସୁ ଉଦକଂ ସିଞ୍ଚନ୍ତା ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ମୂଲଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଗମ୍ଭୀରଗତେସୁ ମୂଲେସୁ ବହୁଂ ଉଦକଂ ସିଞ୍ଚଥ, ଅଗମ୍ଭୀରଗତେସୁ ଅପ୍ପଂ, ପଚ୍ଛା ଅମ୍ହାକଂ ଉଦକଂ ଦୁଲ୍ଲଭଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି। ତେ ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତଥା ଅକଂସୁ।

ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଏକୋ ପଣ୍ଡିତପୁରିସୋ ରାଜୁଯ୍ୟାନେ ତେ ୱାନରେ ତଥା କରୋନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ଏୱମାହ ''ଭୋନ୍ତୋ ୱାନରା, କସ୍ମା ତୁମ୍ହେ ରୁକ୍ଖପୋତକେ ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ମୂଲପ୍ପମାଣେନ ଉଦକଂ ସିଞ୍ଚଥା''ତି? ତେ ''ଏୱଂ ନୋ ୱାନରଜେଟ୍ଠକୋ ଓୱଦତୀ''ତି ଆହଂସୁ। ସୋ ତଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ''ଅହୋ ୱତ ଭୋ ବାଲା ଅପଣ୍ଡିତା, 'ଅତ୍ଥଂ କରିସ୍ସାମା'ତି ଅନତ୍ଥମେୱ କରୋନ୍ତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୪୬।

''ନ ୱେ ଅନତ୍ଥକୁସଲେନ, ଅତ୍ଥଚରିଯା ସୁଖାୱହା;

ହାପେତି ଅତ୍ଥଂ ଦୁମ୍ମେଧୋ, କପି ଆରାମିକୋ ଯଥା''ତି।

ତତ୍ଥ ୱେତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ଅନତ୍ଥକୁସଲେନାତି ଅନତ୍ଥେ ଅନାଯତନେ କୁସଲେନ, ଅତ୍ଥେ ଆଯତନେ କାରଣେ ଅକୁସଲେନ ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତ୍ଥଚରିଯାତି ୱୁଡ୍ଢିକିରିଯା। ସୁଖାୱହାତି ଏୱରୂପେନ ଅନତ୍ଥକୁସଲେନ କାଯିକଚେତସିକସୁଖସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ଚରିଯା ନ ସୁଖାୱହା, ନ ସକ୍କା ଆୱହିତୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କିଂକାରଣା? ଏକନ୍ତେନେୱ ହି ହାପେତି ଅତ୍ଥଂ ଦୁମ୍ମେଧୋତି, ବାଲପୁଗ୍ଗଲୋ ''ଅତ୍ଥଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଅତ୍ଥଂ ହାପେତ୍ୱା ଅନତ୍ଥମେୱ କରୋତି। କପି ଆରାମିକୋ ଯଥାତି ଯଥା ଆରାମେ ନିଯୁତ୍ତୋ ଆରାମରକ୍ଖନକୋ ମକ୍କଟୋ ''ଅତ୍ଥଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଅନତ୍ଥମେୱ କରୋତି, ଏୱଂ ଯୋ କୋଚି ଅନତ୍ଥକୁସଲୋ, ତେନ ନ ସକ୍କା ଅତ୍ଥଚରିଯଂ ଆୱହିତୁଂ, ସୋ ଏକଂସେନ ଅତ୍ଥଂ ହାପେତିଯେୱାତି। ଏୱଂ ସୋ ପଣ୍ଡିତୋ ପୁରିସୋ ଇମାଯ ଗାଥାଯ ୱାନରଜେଟ୍ଠକଂ ଗରହିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପରିସଂ ଆଦାଯ ଉଯ୍ୟାନା ନିକ୍ଖମି।

ସତ୍ଥାପି ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏସ ଗାମଦାରକୋ ଇଦାନେୱ ଆରାମଦୂସକୋ, ପୁବ୍ବେପି ଆରାମଦୂସକୋଯେୱା''ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ୱାନରଜେଟ୍ଠକୋ ଆରାମଦୂସକଗାମଦାରକୋ ଅହୋସି, ପଣ୍ଡିତପୁରିସୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ଆରାମଦୂସକଜାତକୱଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା।

[୪୭] ୭। ୱାରୁଣିଦୂସକଜାତକୱଣ୍ଣନା

ନ ୱେ ଅନତ୍ଥକୁସଲେନାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ୱାରୁଣିଦୂସକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ କିର ସହାଯୋ ଏକୋ

ୱାରୁଣିୱାଣିଜୋ ତିଖିଣଂ ୱାରୁଣିଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣାଦୀନି ଗହେତ୍ୱା ୱିକ୍କିଣନ୍ତୋ ମହାଜନେ ସନ୍ନିପତିତେ ‘‘ତାତ, ତ୍ୱଂ ମୂଲଂ ଗହେତ୍ୱା ୱାରୁଣିଂ ଦେହୀ’’ତି ଅନ୍ତେୱାସିକଂ ଆଣାପେତ୍ୱା ସଯଂ ନ୍ହାଯିତୁଂ ଅଗମାସି। ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ମହାଜନସ୍ସ ୱାରୁଣିଂ ଦେନ୍ତୋ ମନୁସ୍ସେ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଲୋଣସକ୍ଖରା ଆହରାପେତ୍ୱା ଖାଦନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ସୁରା ଅଲୋଣିକା ଭୱିସ୍ସତି, ଲୋଣମେତ୍ଥ ପକ୍ଖିପିସ୍ସାମୀ’’ତି ସୁରାଚାଟିଯଂ ନାଳିମତ୍ତଂ ଲୋଣଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତେସଂ ସୁରଂ ଅଦାସି। ତେ ମୁଖଂ ପୂରେତ୍ୱା ପୂରେତ୍ୱା ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ‘‘କିଂ ତେ କତ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ‘‘ତୁମ୍ହେ ସୁରଂ ପିୱିତ୍ୱା ଲୋଣଂ ଆହରାପେନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ଲୋଣେନ ଯୋଜେସି’’ନ୍ତି। ‘‘ଏୱରୂପଂ ନାମ ମନାପଂ ୱାରୁଣିଂ ନାସେସି ବାଲା’’ତି ତଂ ଗରହିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯୁଟ୍ଠାଯ ପକ୍କନ୍ତା। ୱାରୁଣିୱାଣିଜୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଏକମ୍ପି ଅଦିସ୍ୱା ‘‘ୱାରୁଣିପାଯକା କହଂ ଗତା’’ତି ପୁଚ୍ଛି, ସୋ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ଅଥ ନଂ ଆଚରିଯୋ ‘‘ବାଲ, ଏୱରୂପା ନାମ ତେ ସୁରା ନାସିତା’’ତି ଗରହିତ୍ୱା ଇମଂ କାରଣଂ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରୋଚେସି। ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ‘‘ଅତ୍ଥିଦାନି ମେ ଇଦଂ କଥାପାଭତ’’ନ୍ତି ଜେତୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ସତ୍ଥା ‘‘ନ ଏସ, ଗହପତି, ଇଦାନେୱ ୱାରୁଣିଦୂସକୋ, ପୁବ୍ବେପି ୱାରୁଣିଦୂସକୋଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ବାରାଣସିଯଂ ସେଟ୍ଠି ଅହୋସି। ତଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ଏକୋ ୱାରୁଣିୱାଣିଜୋ ଜୀୱତି। ସୋ ତିଖିଣଂ ସୁରଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ‘‘ଇମଂ ୱିକ୍କିଣାହୀ’’ତି ଅନ୍ତେୱାସିକଂ ୱତ୍ୱା ନ୍ହାଯିତୁଂ ଗତୋ। ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ତସ୍ମିଂ ଗତମତ୍ତେଯେୱ ସୁରାଯ ଲୋଣଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଇମିନାୱ ନଯେନ ସୁରଂ ୱିନାସେସି। ଅଥସ୍ସ ଆଚରିଯୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ଆରୋଚେସି। ସେଟ୍ଠି ‘‘ଅନତ୍ଥକୁସଲା ନାମ ବାଲା ‘ଅତ୍ଥଂ କରିସ୍ସାମା’ତି ଅନତ୍ଥମେୱ କରୋନ୍ତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୪୭।

‘‘ନ ୱେ ଅନତ୍ଥକୁସଲେନ, ଅତ୍ଥଚରିଯା ସୁଖାୱହା;

ହାପେତି ଅତ୍ଥଂ ଦୁମ୍ମେଧୋ, କୋଣ୍ଡଞ୍ଞୋ ୱାରୁଣିଂ ଯଥା’’ତି।

ତତ୍ଥ କୋଣ୍ଡଞ୍ଞୋ ୱାରୁଣିଂ ଯଥାତି ଯଥା ଅଯଂ କୋଣ୍ଡଞ୍ଞନାମକୋ ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ‘‘ଅତ୍ଥଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଲୋଣଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱାରୁଣିଂ ହାପେସି ପରିହାପେସି ୱିନାସେସି, ଏୱଂ ସବ୍ବୋପି ଅନତ୍ଥକୁସଲୋ ଅତ୍ଥଂ ହାପେତୀତି ବୋଧିସତ୍ତୋ ଇମାଯ ଗାଥାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି।

ସତ୍ଥାପି ‘‘ନ ଏସ ଗହପତି ଇଦାନେୱ ୱାରୁଣିଦୂସକୋ, ପୁବ୍ବେପି ୱାରୁଣିଦୂସକୋଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ୱାରୁଣିଦୂସକୋ ଇଦାନିପି ୱାରୁଣିଦୂସକୋୱ ଅହୋସି, ବାରାଣସିସେଟ୍ଠି ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ୱାରୁଣିଦୂସକଜାତକୱଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା।

[୪୮] ୮। ୱେଦବ୍ବଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅନୁପାଯେନ ଯୋ ଅତ୍ଥନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦୁବ୍ବଚଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଞ୍ହି ଭିକ୍ଖୁଂ ସତ୍ଥା ‘‘ନ ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଇଦାନେୱ ଦୁବ୍ବଚୋ, ପୁବ୍ବେପି ଦୁବ୍ବଚୋଯେୱ, ତେନେୱ ଚ କାରଣେନ ପଣ୍ଡିତାନଂ ୱଚନଂ ଅକତ୍ୱା ତିଣ୍ହେନ ଅସିନା ଦ୍ୱିଧା କତ୍ୱା ଛିନ୍ନୋ ହୁତ୍ୱା ମଗ୍ଗେ ନିପତିତ୍ଥ, ତଞ୍ଚ ଏକକଂ ନିସ୍ସାଯ ପୁରିସସହସ୍ସଂ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ଏକସ୍ମିଂ ଗାମକେ ଅଞ୍ଞତରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱେଦବ୍ବଂ ନାମ ମନ୍ତଂ ଜାନାତି। ସୋ କିର ମନ୍ତୋ ଅନଗ୍ଘୋ ମହାରହୋ, ନକ୍ଖତ୍ତଯୋଗେ ଲଦ୍ଧେ ତଂ ମନ୍ତଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଆକାସେ ଉଲ୍ଲୋକିତେ ଆକାସତୋ ସତ୍ତରତନୱସ୍ସଂ ୱସ୍ସତି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ଅଥେକଦିୱସଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଆଦାଯ କେନଚିଦେୱ କରଣୀଯେନ ଅତ୍ତନୋ ଗାମା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଚେତରଟ୍ଠଂ ଅଗମାସି, ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଚ ଏକସ୍ମିଂ ଅରଞ୍ଞଟ୍ଠାନେ ପଞ୍ଚସତା ପେସନକଚୋରା ନାମ ପନ୍ଥଘାତଂ କରୋନ୍ତି। ତେ ବୋଧିସତ୍ତଞ୍ଚ ୱେଦବ୍ବବ୍ରାହ୍ମଣଞ୍ଚ ଗଣ୍ହିଂସୁ। କସ୍ମା ପନେତେ ‘‘ପେସନକଚୋରା’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି? ତେ କିର ଦ୍ୱେ ଜନେ ଗହେତ୍ୱା ଏକଂ ଧନାହରଣତ୍ଥାଯ ପେସେନ୍ତି, ତସ୍ମା ‘‘ପେସନକଚୋରା’’ତ୍ୱେୱ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ତେପି ଚ ପିତାପୁତ୍ତେ ଗହେତ୍ୱା ପିତରଂ ‘‘ତ୍ୱଂ ଅମ୍ହାକଂ ଧନଂ ଆହରିତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଯାହୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି। ଏତେନୁପାଯେନ ମାତୁଧୀତରୋ ଗହେତ୍ୱା ମାତରଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତି, ଜେଟ୍ଠକନିଟ୍ଠେ ଗହେତ୍ୱା ଜେଟ୍ଠଭାତିକଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତି, ଆଚରିଯନ୍ତେୱାସିକେ ଗହେତ୍ୱା ଅନ୍ତେୱାସିକଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତି। ତେ ତସ୍ମିଂ କାଲେ ୱେଦବ୍ବବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଗହେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସୁଂ।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ଆଚରିଯଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ଏକାହଦ୍ୱୀହଚ୍ଚଯେନ ଆଗମିସ୍ସାମି, ତୁମ୍ହେ ମା ଭାଯିତ୍ଥ, ଅପିଚ ଖୋ ପନ ମମ ୱଚନଂ କରୋଥ, ଅଜ୍ଜ ଧନୱସ୍ସାପନକନକ୍ଖତ୍ତଯୋଗୋ ଭୱିସ୍ସତି, ମା ଖୋ ତୁମ୍ହେ ଦୁକ୍ଖଂ ଅସହନ୍ତା ମନ୍ତଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଧନଂ ୱସ୍ସାପଯିତ୍ଥ। ସଚେ ୱସ୍ସାପେସ୍ସଥ, ତୁମ୍ହେ ଚ ୱିନାସଂ ପାପୁଣିସ୍ସଥ, ଇମେ ଚ ପଞ୍ଚସତା ଚୋରା’’ତି ଏୱଂ ଆଚରିଯଂ ଓୱଦିତ୍ୱା ଧନତ୍ଥାଯ ଅଗମାସି। ଚୋରାପି ସୂରିଯେ ଅତ୍ଥଙ୍ଗତେ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜାପେସୁଂ। ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ପାଚୀନଲୋକଧାତୁତୋ ପରିପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ଉଟ୍ଠହି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନକ୍ଖତ୍ତଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ‘‘ଧନୱସ୍ସାପନକନକ୍ଖତ୍ତଯୋଗୋ ଲଦ୍ଧୋ, କିଂ ମେ ଦୁକ୍ଖେନ ଅନୁଭୂତେନ, ମନ୍ତଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ରତନୱସ୍ସଂ ୱସ୍ସାପେତ୍ୱା ଚୋରାନଂ ଧନଂ ଦତ୍ୱା ଯଥାସୁଖଂ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଚୋରେ ଆମନ୍ତେସି ‘‘ଭୋନ୍ତୋ ଚୋରା, ତୁମ୍ହେ ମଂ କିମତ୍ଥାଯ ଗଣ୍ହଥା’’ତି? ‘‘ଧନତ୍ଥାଯ, ଅଯ୍ୟା’’ତି। ‘‘ସଚେ ୱୋ, ଧନେନ ଅତ୍ଥୋ, ଖିପ୍ପଂ ମଂ ବନ୍ଧନା ମୋଚେତ୍ୱା ସୀସଂ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ଅହତୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଗନ୍ଧେହି ୱିଲିମ୍ପାପେତ୍ୱା ପୁପ୍ଫାନି ପିଲନ୍ଧାପେତ୍ୱା ଠପେଥା’’ତି। ‘‘ଚୋରା ତସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ତଥା ଅକଂସୁ’’।

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନକ୍ଖତ୍ତଯୋଗଂ ଞତ୍ୱା ମନ୍ତଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଆକାସଂ ଉଲ୍ଲୋକେସି, ତାୱଦେୱ ଆକାସତୋ ରତନାନି ପତିଂସୁ। ଚୋରା ତଂ ଧନଂ ସଙ୍କଡ୍ଢିତ୍ୱା ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗେସୁ ଭଣ୍ଡିକଂ କତ୍ୱା ପାଯିଂସୁ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋପି ତେସଂ ପଚ୍ଛତୋୱ ଅଗମାସି। ଅଥ ତେ ଚୋରେ ଅଞ୍ଞେ ପଞ୍ଚସତା ଚୋରା ଗଣ୍ହିଂସୁ। ‘‘କିମତ୍ଥଂ ଅମ୍ହେ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଚ ୱୁତ୍ତା ‘‘ଧନତ୍ଥାଯା’’ତି ଆହଂସୁ। ‘‘ଯଦି ୱୋ ଧନେନ ଅତ୍ଥୋ, ଏତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଗଣ୍ହଥ, ଏସୋ ଆକାସଂ ଉଲ୍ଲୋକେତ୍ୱା ଧନଂ ୱସ୍ସାପେସି, ଅମ୍ହାକମ୍ପେତଂ ଏତେନେୱ ଦିନ୍ନ’’ନ୍ତି। ଚୋରା ଚୋରେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ହାକମ୍ପି ଧନଂ ଦେହୀ’’ତି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଗଣ୍ହିଂସୁ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ‘‘ଅହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଧନଂ ଦଦେୟ୍ୟଂ, ଧନୱସ୍ସାପନକନକ୍ଖତ୍ତଯୋଗୋ ପନ ଇତୋ ସଂୱଚ୍ଛରମତ୍ଥକେ ଭୱିସ୍ସତି। ଯଦି ୱୋ ଧନେନତ୍ଥୋ, ଅଧିୱାସେଥ, ତଦା ଧନୱସ୍ସଂ ୱସ୍ସାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ଚୋରା କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ଭୋ, ଦୁଟ୍ଠବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅଞ୍ଞେସଂ ଇଦାନେୱ ଧନଂ ୱସ୍ସାପେତ୍ୱା ଅମ୍ହେ ଅଞ୍ଞଂ ସଂୱଚ୍ଛରଂ ଅଧିୱାସାପେସୀ’’ତି ତିଣ୍ହେନ ଅସିନା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଦ୍ୱିଧା ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ମଗ୍ଗେ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ୱେଗେନ ଅନୁବନ୍ଧିତ୍ୱା ତେହି ଚୋରେହି ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ତେ ସବ୍ବେପି ମାରେତ୍ୱା ଧନଂ ଆଦାଯ ପୁନ ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଠାସା ହୁତ୍ୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଯୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅଡ୍ଢତେଯ୍ୟାନି ପୁରିସସତାନି ଘାତେତ୍ୱା ଏତେନ ଉପାଯେନ ଯାୱ ଦ୍ୱେ ଜନା ଅୱସିଟ୍ଠା ଅହେସୁଂ, ତାୱ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଘାତଯିଂସୁ। ଏୱଂ ତଂ ପୁରିସସହସ୍ସଂ ୱିନାସଂ ପତ୍ତଂ।

ତେ ପନ ଦ୍ୱେ ଜନା ଉପାଯେନ ତଂ ଧନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଗାମସମୀପେ ଗହନଟ୍ଠାନେ ଧନଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଏକୋ ଖଗ୍ଗଂ ଗହେତ୍ୱା ରକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସୀଦି, ଏକୋ ତଣ୍ଡୁଲେ ଗହେତ୍ୱା ଭତ୍ତଂ ପଚାପେତୁଂ ଗାମଂ ପାୱିସି। ଲୋଭୋ ଚ ନାମେସ ୱିନାସମୂଲମେୱାତି ଧନସନ୍ତିକେ ନିସିନ୍ନୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ତସ୍ମିଂ ଆଗତେ ଇଦଂ ଧନଂ ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଠାସା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ଯଂନୂନାହଂ ତଂ ଆଗତମତ୍ତମେୱ ଖଗ୍ଗେନ ପହରିତ୍ୱା ଘାତେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି। ସୋ ଖଗ୍ଗଂ ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଆଗମନଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ନିସୀଦି। ଇତରୋପି ଚିନ୍ତେସି ‘‘ତଂ ଧନଂ ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଠାସା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ଯଂନୂନାହଂ ଭତ୍ତେ ୱିସଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତଂ ପୁରିସଂ ଭୋଜେତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେତ୍ୱା ଏକକୋୱ ଧନଂ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି। ସୋ ନିଟ୍ଠିତେ ଭତ୍ତେ ସଯଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ସେସକେ ୱିସଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତଂ ଆଦାଯ ତତ୍ଥ ଅଗମାସି। ତଂ ଭତ୍ତଂ ଓତାରେତ୍ୱା ଠିତମତ୍ତମେୱ ଇତରୋ ଖଗ୍ଗେନ ଦ୍ୱିଧା ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ତଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନେ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ତଞ୍ଚ ଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ସଯମ୍ପି ତତ୍ଥେୱ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପୁଣି। ଏୱଞ୍ଚ ତଂ ଧନଂ ନିସ୍ସାଯ ସବ୍ବେୱ ୱିନାସଂ ପାପୁଣିଂସୁ।

ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଖୋ ଏକାହଦ୍ୱୀହଚ୍ଚଯେନ ଧନଂ ଆଦାଯ ଆଗତୋ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ଆଚରିଯଂ ଅଦିସ୍ୱା ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣଂ ପନ ଧନଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଆଚରିଯେନ ମମ ୱଚନଂ ଅକତ୍ୱା ଧନଂ ୱସ୍ସାପିତଂ ଭୱିସ୍ସତି, ସବ୍ବେହି ୱିନାସଂ ପତ୍ତେହି ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ମହାମଗ୍ଗେନ ପାଯାସି। ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଆଚରିଯଂ ମହାମଗ୍ଗେ ଦ୍ୱିଧା ଛିନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ମମ ୱଚନଂ ଅକତ୍ୱା ମତୋ’’ତି ଦାରୂନି ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଚିତକଂ କତ୍ୱା ଆଚରିଯଂ ଝାପେତ୍ୱା ୱନପୁପ୍ଫେହି ପୂଜେତ୍ୱା ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତେ ପଞ୍ଚସତେ, ପୁରତୋ ଅଡ୍ଢତେୟ୍ୟସତେତି ଅନୁକ୍କମେନ ଅୱସାନେ ଦ୍ୱେ ଜନେ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଇମଂ ଦ୍ୱୀହି ଊନଂ ପୁରିସସହସ୍ସଂ ୱିନାସଂ ପତ୍ତଂ, ଅଞ୍ଞେହି ଦ୍ୱୀହି ଚୋରେହି ଭୱିତବ୍ବଂ, ତେପି ସଣ୍ଠାତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି, କହଂ ନୁ ଖୋ ତେ ଗତା’’ତି ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତେସଂ ଧନଂ ଆଦାଯ ଗହନଟ୍ଠାନଂ ପୱିଟ୍ଠମଗ୍ଗଂ ଦିସ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଭଣ୍ଡିକବଦ୍ଧସ୍ସ ଧନସ୍ସ ରାସିଂ ଦିସ୍ୱା ଏକଂ ଭତ୍ତପାତିଂ ଅୱତ୍ଥରିତ୍ୱା ମତଂ ଅଦ୍ଦସ। ତତୋ ‘‘ଇଦଂ ନାମ ତେହି କତଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ସବ୍ବଂ ଞତ୍ୱା ‘‘କହଂ ନୁ ଖୋ ସୋ ପୁରିସୋ’’ତି ୱିଚିନନ୍ତୋ ତମ୍ପି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନେ ଅପୱିଦ୍ଧଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଆଚରିଯୋ ମମ ୱଚନଂ ଅକତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଦୁବ୍ବଚଭାୱେନ ଅତ୍ତନାପି ୱିନାସଂ ପତ୍ତୋ, ଅପରମ୍ପି ତେନ ପୁରିସସହସ୍ସଂ ୱିନାସିତଂ, ଅନୁପାଯେନ ୱତ ଅକାରଣେନ ଅତ୍ତନୋ ୱୁଡ୍ଢିଂ ପତ୍ଥଯମାନା ଅମ୍ହାକଂ ଆଚରିଯୋ ୱିଯ ମହାୱିନାସମେୱ ପାପୁଣିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୪୮।

‘‘ଅନୁପାଯେନ ଯୋ ଅତ୍ଥଂ, ଇଚ୍ଛତି ସୋ ୱିହଞ୍ଞତି;

ଚେତା ହନିଂସୁ ୱେଦଵଂ, ସଙ୍ଗେ ତେ ବ୍ଯସନମଜ୍ଝଗୂ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସୋ ୱିହଞ୍ଞତୀତି ସୋ ଅନୁପାଯେନ ‘‘ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥଂ ୱୁଡ୍ଢିଂ ସୁଖଂ ଇଚ୍ଛାମୀ’’ତି ଅକାଲେ ୱାଯାମଂ କରୋନ୍ତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱିହଞ୍ଞତି କିଲମତି ମହାୱିନାସଂ ପାପୁଣାତି। ଚେତାତି ଚେତରଟ୍ଠୱାସିନୋ ଚୋରା। ହନିଂସୁ ୱେଦଵନ୍ତି ୱେଦଵମନ୍ତୱସେନ ‘‘ୱେଦଵୋ’’ତି ଲଦ୍ଧନାମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ହନିଂସୁ। ସଙ୍ଗେ ତେ ବ୍ଯସନମଜ୍ଝଗୂତି ତେପି ଚ ଅନୱସେସା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଘାତଯମାନା ବ୍ଯସନଂ ଅଧିଗଚ୍ଛିଂସୁ ପଟିଲଭିଂସୂତି।

ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ଯଥା ଅମ୍ହାକଂ ଆଚରିଯୋ ଅନୁପାଯେନ ଅଟ୍ଠାନେ ପରକ୍କମଂ କରୋନ୍ତୋ ଧନଂ ୱସ୍ସାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନାପି ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତୋ, ଅଞ୍ଞେସଞ୍ଚ ୱିନାସପଚ୍ଚଯୋ ଜାତୋ, ଏୱମେୱ ଯୋ ଅଞ୍ଞୋପି ଅନୁପାଯେନ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତୋ ୱାଯାମଂ କରିସ୍ସତି, ସବ୍ବୋ ସୋ ଅତ୍ତନା ଚ ୱିନସ୍ସିସ୍ସତି, ପରେସଞ୍ଚ ୱିନାସପଚ୍ଚଯୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ୱନଂ ଉନ୍ନାଦେନ୍ତୋ ଦେୱତାସୁ ସାଧୁକାରଂ ଦଦମାନାସୁ ଇମାଯ ଗାଥାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ତଂ ଧନଂ ଉପାଯେନ ଅତ୍ତନୋ ଗେହଂ ଆହରିତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କରୋନ୍ତୋ ଯାୱତାଯୁକଂ ଠତ୍ୱା ଜୀୱିତପରିଯୋସାନେ ସଗ୍ଗପଥଂ ପୂରଯମାନୋ ଅଗମାସି।

ସତ୍ଥାପି ‘‘ନ ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଇଦାନେୱ ଦୁବ୍ବଚୋ, ପୁବ୍ବେପି ଦୁବ୍ବଚୋୱ, ଦୁବ୍ବଚତ୍ତା ପନ ମହାୱିନାସଂ ପତ୍ତୋ’’ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ୱେଦଵବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଦୁବ୍ବଚଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ୱେଦଵଜାତକୱଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

[୪୯] ୯। ନକ୍ଖତ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା

ନକ୍ଖତ୍ତଂପତିମାନେନ୍ତନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଆଜୀୱକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସାୱତ୍ଥିଯଂ କିରେକଂ କୁଲଧୀତରଂ ଜନପଦେ ଏକୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତସ୍ସ ୱାରେତ୍ୱା ‘‘ଅସୁକଦିୱସେ ନାମ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ଦିୱସଂ ଠପେତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଦିୱସେ ସମ୍ପତ୍ତେ ଅତ୍ତନୋ କୁଲୂପକଂ ଆଜୀୱକଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ଭନ୍ତେ, ଅଜ୍ଜ ମଯଂ ଏକଂ ମଙ୍ଗଲଂ କରିସ୍ସାମ, ସୋଭନଂ ନୁ ଖୋ ନକ୍ଖତ୍ତ’’ନ୍ତି। ସୋ ‘‘ଅଯଂ ମଂ ପଠମଂ ଅପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାୱ ଦିୱସଂ ଠପେତ୍ୱା ଇଦାନି ପଟିପୁଚ୍ଛତି, ହୋତୁ, ସିକ୍ଖାପେସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ‘‘ଅଜ୍ଜ ଅସୋଭନଂ ନକ୍ଖତ୍ତଂ, ମା ଅଜ୍ଜ ମଙ୍ଗଲଂ କରିତ୍ଥ, ସଚେ କରିସ୍ସଥ, ମହାୱିନାସୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଆହ। ତସ୍ମିଂ କୁଲେ ମନୁସ୍ସା ତସ୍ସ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ତଂ ଦିୱସଂ ନ ଗଚ୍ଛିଂସୁ। ନଗରୱାସିନୋ ସବ୍ବଂ ମଙ୍ଗଲକିରିଯଂ କତ୍ୱା ତେସଂ ଅନାଗମନଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ତେହି ଅଜ୍ଜ ଦିୱସୋ ଠପିତୋ, ନୋ ଚ ଖୋ ଆଗତା, ଅମ୍ହାକମ୍ପି ବହୁ ୱଯକମ୍ମଂ କତଂ, କିଂ ନୋ ତେହି, ଅମ୍ହାକଂ ଧୀତରଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଦସ୍ସାମା’’ତି ଯଥାକତେନେୱ ମଙ୍ଗଲେନ ଧୀତରଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ କୁଲସ୍ସ ଅଦଂସୁ।

ଇତରେ ପୁନଦିୱସେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଦେଥ ନୋ ଦାରିକ’’ନ୍ତି ଆହଂସୁ। ଅଥ ନେ ସାୱତ୍ଥିୱାସିନୋ ‘‘ଜନପଦୱାସିନୋ ନାମ ତୁମ୍ହେ ଗହପତିକା ପାପମନୁସ୍ସା ଦିୱସଂ ଠପେତ୍ୱା ଅୱଞ୍ଞାଯ ନ ଆଗତା, ଆଗତମଗ୍ଗେନେୱ ପଟିଗଚ୍ଛଥ , ଅମ୍ହେହି ଅଞ୍ଞେସଂ ଦାରିକା ଦିନ୍ନା’’ତି ପରିଭାସିଂସୁ। ତେ ତେହି ସଦ୍ଧିଂ କଲହଂ କତ୍ୱା ଦାରିକଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ଯଥାଗତମଗ୍ଗେନେୱ ଗତା। ତେନପି ଆଜୀୱକେନ ତେସଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ମଙ୍ଗଲନ୍ତରାଯସ୍ସ କତଭାୱୋ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅନ୍ତରେ ପାକଟୋ ଜାତୋ। ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ ସନ୍ନିପତିତା ‘‘ଆୱୁସୋ, ଆଜୀୱକେନ କୁଲସ୍ସ ମଙ୍ଗଲନ୍ତରାଯୋ କତୋ’’ତି କଥଯମାନା ନିସୀଦିଂସୁ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ତେ ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି କଥଯିଂସୁ। ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ ଆଜୀୱକୋ ତସ୍ସ କୁଲସ୍ସ ମଙ୍ଗଲନ୍ତରାଯଂ କରୋତି, ପୁବ୍ବେପି ଏସ ତେସଂ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲନ୍ତରାଯଂ ଅକାସିଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ନଗରୱାସିନୋ ଜନପଦୱାସୀନଂ ଧୀତରଂ ୱାରେତ୍ୱା ଦିୱସଂ ଠପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କୁଲୂପକଂ ଆଜୀୱକଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ ‘‘ଭନ୍ତେ, ଅଜ୍ଜ ଅମ୍ହାକଂ ଏକା ମଙ୍ଗଲକିରିଯା, ସୋଭନଂ ନୁ ଖୋ ନକ୍ଖତ୍ତ’’ନ୍ତି। ସୋ ‘‘ଇମେ ଅତ୍ତନୋ ରୁଚିଯା ଦିୱସଂ ଠପେତ୍ୱା ଇଦାନି ମଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୀ’’ତି କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ‘‘ଅଜ୍ଜ ନେସଂ ମଙ୍ଗଲନ୍ତରାଯଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଅଜ୍ଜ ଅସୋଭନଂ ନକ୍ଖତ୍ତଂ, ସଚେ କରୋଥ, ମହାୱିନାସଂ ପାପୁଣିସ୍ସଥା’’ତି ଆହ। ତେ ତସ୍ସ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ନ ଗମିଂସୁ। ଜନପଦୱାସିନୋ ତେସଂ ଅନାଗମନଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ତେ ଅଜ୍ଜ ଦିୱସଂ ଠପେତ୍ୱାପି ନ ଆଗତା, କିଂ ନୋ ତେହି, ଅଞ୍ଞେସଂ ଧୀତରଂ ଦସ୍ସାମା’’ତି ଅଞ୍ଞେସଂ ଧୀତରଂ ଅଦଂସୁ। ନଗରୱାସିନୋ ପୁନଦିୱସେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦାରିକଂ ଯାଚିଂସୁ। ଜନପଦୱାସିନୋ ‘‘ତୁମ୍ହେ ନଗରୱାସିନୋ ନାମ ଛିନ୍ନହିରିକା ଗହପତିକା, ଦିୱସଂ ଠପେତ୍ୱା ଦାରିକଂ ନ ଗଣ୍ହିତ୍ଥ, ମଯଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଅନାଗମନଭାୱେନ ଅଞ୍ଞେସଂ ଅଦମ୍ହା’’ତି। ମଯଂ ଆଜୀୱକଂ ପଟିପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘‘ନକ୍ଖତ୍ତଂ ନ ସୋଭନ’ନ୍ତି ନାଗତା, ଦେଥ ନୋ ଦାରିକ’’ନ୍ତି। ‘‘ଅମ୍ହେହି ତୁମ୍ହାକଂ

ଅନାଗମନଭାୱେନ ଅଞ୍ଞେସଂ ଦିନ୍ନା, ଇଦାନି ଦିନ୍ନଦାରିକଂ କଥଂ ପୁନ ଆନେସ୍ସାମା’’ତି।

ଏୱଂ ତେସୁ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ କଲହଂ କରୋନ୍ତେସୁ ଏକୋ ନଗରୱାସୀ ପଣ୍ଡିତପୁରିସୋ ଏକେନ କମ୍ମେନ ଜନପଦଂ ଗତୋ ତେସଂ ନଗରୱାସୀନଂ ‘‘ମଯଂ ଆଜୀୱକଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ନକ୍ଖତ୍ତସ୍ସ ଅସୋଭନଭାୱେନ ନାଗତା’’ତି କଥେନ୍ତାନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ନକ୍ଖତ୍ତେନ କୋ ଅତ୍ଥୋ, ନନୁ ଦାରିକାଯ ଲଦ୍ଧଭାୱୋୱ ନକ୍ଖତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୪୯।

‘‘ନକ୍ଖତ୍ତଂ ପତିମାନେନ୍ତଂ, ଅତ୍ଥୋ ବାଲଂ ଉପଚ୍ଚଗା;

ଅତ୍ଥୋ ଅତ୍ଥସ୍ସ ନକ୍ଖତ୍ତଂ, କିଂ କରିସ୍ସନ୍ତି ତାରକା’’ତି।

ତତ୍ଥ ପତିମାନେନ୍ତନ୍ତି ଓଲୋକେନ୍ତଂ, ‘‘ଇଦାନି ନକ୍ଖତ୍ତଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଇଦାନି ନକ୍ଖତ୍ତଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଆଗମଯମାନଂ। ଅତ୍ଥୋ ବାଲଂ ଉପଚ୍ଚଗାତି ଏତଂ ନଗରୱାସିକଂ ବାଲଂ ଦାରିକାପଟିଲାଭସଙ୍ଖାତୋ ଅତ୍ଥୋ ଅତିକ୍କନ୍ତୋ। ଅତ୍ଥୋ ଅତ୍ଥସ୍ସ ନକ୍ଖତ୍ତନ୍ତି ଯଂ ଅତ୍ଥଂ ପରିଯେସନ୍ତୋ ଚରତି, ସୋ ପଟିଲଦ୍ଧୋ ଅତ୍ଥୋୱ ଅତ୍ଥସ୍ସ ନକ୍ଖତ୍ତଂ ନାମ। କିଂ କରିସ୍ସନ୍ତି ତାରକାତି ଇତରେ ପନ ଆକାସେ ତାରକା କିଂ କରିସ୍ସନ୍ତି, କତରଂ ଅତ୍ଥଂ ସାଧେସ୍ସନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନଗରୱାସିନୋ କଲହଂ କତ୍ୱା ଦାରିକଂ ଅଲଭିତ୍ୱାୱ ଅଗମଂସୁ।

ସତ୍ଥା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏସ ଆଜୀୱକୋ ଇଦାନେୱ କୁଲସ୍ସ ମଙ୍ଗଲନ୍ତରାଯଂ କରୋତି, ପୁବ୍ବେପି ଅକାସିଯେୱା’’ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଆଜୀୱକୋ ଏତରହି ଆଜୀୱକୋୱ ଅହୋସି, ତାନିପି କୁଲାନି ଏତରହି କୁଲାନିଯେୱ, ଗାଥଂ ୱତ୍ୱା ଠିତୋ ପଣ୍ଡିତପୁରିସୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ନକ୍ଖତ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା ନୱମା।

[୫୦] ୧୦। ଦୁମ୍ମେଧଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଦୁମ୍ମେଧାନନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଲୋକତ୍ଥଚରିଯଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସା ଦ୍ୱାଦସକନିପାତେ ମହାକଣ୍ହଜାତକେ (ଜା। ୧।୧୨।୬୧ ଆଦଯୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି। ତସ୍ସ ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ ନାମଗ୍ଗହଣଦିୱସେ ‘‘ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତକୁମାରୋ’’ତି ନାମଂ ଅକଂସୁ। ସୋ ସୋଳସୱସ୍ସୁଦ୍ଦେସିକୋ ହୁତ୍ୱା ତକ୍କସିଲାଯଂ ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ତିଣ୍ଣଂ ୱେଦାନଂ ପାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାରସନ୍ନଂ ୱିଜ୍ଜଟ୍ଠାନାନଂ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ପାପୁଣି, ଅଥସ୍ସ ପିତା ଓପରଜ୍ଜଂ ଅଦାସି। ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ବାରାଣସିୱାସିନୋ ଦେୱତାମଙ୍ଗଲିକା ହୋନ୍ତି, ଦେୱତା ନମସ୍ସନ୍ତି, ବହୂ ଅଜେଳକକୁକ୍କୁଟସୂକରାଦଯୋ ୱଧିତ୍ୱା ନାନପ୍ପକାରେହି ପୁପ୍ଫଗନ୍ଧେହି ଚେୱ ମଂସଲୋହିତେହି ଚ ବଲିକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଇଦାନି ସତ୍ତା ଦେୱତାମଙ୍ଗଲିକା, ବହୁଂ ପାଣୱଧଂ କରୋନ୍ତି, ମହାଜନୋ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଅଧମ୍ମସ୍ମିଂଯେୱ ନିୱିଟ୍ଠୋ, ଅହଂ ପିତୁ ଅଚ୍ଚଯେନ ରଜ୍ଜଂ ଲଭିତ୍ୱା ଏକମ୍ପି ଅକିଲମେତ୍ୱା ଉପାଯେନେୱ ପାଣୱଧଂ କାତୁଂ ନ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ରଥଂ ଅଭିରୁଯ୍ହ ନଗରା ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ଅଦ୍ଦସ ଏକସ୍ମିଂ ମହନ୍ତେ ୱଟରୁକ୍ଖେ ମହାଜନଂ ସନ୍ନିପତିତଂ, ତସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖେ ନିବ୍ବତ୍ତଦେୱତାଯ ସନ୍ତିକେ ପୁତ୍ତଧୀତୁଯସଧନାଦୀସୁ ଯଂ ଯଂ ଇଚ୍ଛତି, ତଂ ତଂ ପତ୍ଥେନ୍ତଂ। ସୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ରଥା ଓରୁଯ୍ହ ତଂ ରୁକ୍ଖଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫେହି ପୂଜେତ୍ୱା ଉଦକେନ ଅଭିସେକଂ କତ୍ୱା ରୁକ୍ଖଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଦେୱତାମଙ୍ଗଲିକୋ ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ଦେୱତଂ ନମସ୍ସିତ୍ୱା ରଥଂ ଅଭିରୁଯ୍ହ ନଗରଂ ପାୱିସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଇମିନାୱ ନିଯାମେନ ଅନ୍ତରନ୍ତରେ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦେୱତାମଙ୍ଗଲିକୋ ୱିଯ ପୂଜଂ କରୋତି।

ସୋ ଅପରେନ ସମଯେନ ପିତୁ ଅଚ୍ଚଯେନ ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠାଯ ଚତସ୍ସୋ ଅଗତିଯୋ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଦସ ରାଜଧମ୍ମେ ଅକୋପେନ୍ତୋ ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ମଯ୍ହଂ ମନୋରଥୋ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତୋ, ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠିତୋମ୍ହି। ଯଂ ପନାହଂ ପୁବ୍ବେ ଏକଂ ଅତ୍ଥଂ ଚିନ୍ତଯିଂ, ଇଦାନି ତଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ଅମଚ୍ଚେ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକାଦଯୋ ଚ ସନ୍ନିପାତାପେତ୍ୱା ଆମନ୍ତେସି ‘‘ଜାନାଥ ଭୋ ମଯା କେନ କାରଣେନ ରଜ୍ଜଂ ପତ୍ତ’’ନ୍ତି? ‘‘ନ ଜାନାମ, ଦେୱା’’ତି। ‘‘ଅପି ୱୋହଂ ଅସୁକଂ ନାମ ୱଟରୁକ୍ଖଂ ଗନ୍ଧାଦୀହି ପୂଜେତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗହେତ୍ୱା ନମସ୍ସମାନୋ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ’’ତି। ‘‘ଆମ,

ଦେୱା’’ତି। ତଦାହଂ ପଥ୍ୱନଂ ଅକାସିଂ ‘‘ସଚେ ରଜ୍ଜଂ ପାପୁଣିସ୍ସାମି, ବଲିକମ୍ମଂ ତେ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ତସ୍ସା ମେ ଦେୱତାଯ ଆନୁଭାୱେନ ଇଦଂ ରଜ୍ଜଂ ଲଦ୍ଧଂ, ଇଦାନିସ୍ସା ବଲିକମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମି, ତୁମ୍ହେ ପପଞ୍ଚଂ ଅକତ୍ୱା ଖିପ୍ପଂ ଦେୱତାଯ ବଲିକମ୍ମଂ ସଜ୍ଜେଥା’’ତି। ‘‘କିଂ କିଂ ଗଣ୍ହାମ, ଦେୱା’’ତି? ଭୋ ଅହଂ ଦେୱତାଯ ଆଯାଚମାନୋ ‘‘ଯେ ମଯ୍ହଂ ରଜ୍ଜେ ପାଣାତିପାତାଦୀନି ପଞ୍ଚ ଦୁସ୍ସୀଲକମ୍ମାନି ଦସ ଅକୁସଲକମ୍ମପଥେ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତିସ୍ସନ୍ତି, ତେ ଘାତେତ୍ୱା ଅନ୍ତୱଟ୍ଟିମଂସଲୋହିତାଦୀହି ବଲିକମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆଯାଚିଂ। ତସ୍ମା ତୁମ୍ହେ ଏୱଂ ଭେରିଂ ଚରାପେଥ ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ରାଜା ଉପରାଜକାଲେଯେୱ ଏୱଂ ଆଯାଚି ‘ସଚାହଂ ରଜ୍ଜଂ ପାପୁଣିସ୍ସାମି, ଯେ ମେ ରଜ୍ଜେ ଦୁସ୍ସୀଲା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ତେ ସବ୍ବେ ଘାତେତ୍ୱା ବଲିକମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମୀ’ତି, ସୋ ଇଦାନି ପଞ୍ଚୱିଧଂ ଦୁସ୍ସୀଲକମ୍ମଂ ଦସୱିଧଂ ଅକୁସଲକମ୍ମପଥଂ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତମାନାନଂ ଦୁସ୍ସୀଲାନଂ ସହସ୍ସଂ ଘାତେତ୍ୱା ତେସଂ ହଦଯମଂସାଦୀନି ଗାହାପେତ୍ୱା ଦେୱତାଯ ବଲିକମ୍ମଂ କାତୁକାମୋ, ଏୱଂ ନଗରୱାସିନୋ ଜାନନ୍ତୂ’’ତି। ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ‘‘ଯେଦାନି ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦୁସ୍ସୀଲକମ୍ମେ ୱତ୍ତିସ୍ସନ୍ତି, ତେସଂ ସହସ୍ସଂ ଘାତେତ୍ୱା ଯଞ୍ଞଂ ଯଜିତ୍ୱା ଆଯାଚନତୋ ମୁଚ୍ଚିସ୍ସାମୀ’’ତି ଏତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୫୦।

‘‘ଦୁମ୍ମେଧାନଂ ସହସ୍ସେନ, ଯଞ୍ଞୋ ମେ ଉପଯାଚିତୋ;

ଇଦାନି ଖୋହଂ ଯଜିସ୍ସାମି, ବହୁ ଅଧମ୍ମିକୋ ଜନୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଦୁମ୍ମେଧାନଂ ସହସ୍ସେନାତି ‘‘ଇଦଂ କମ୍ମଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଇଦଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଅଜାନନଭାୱେନ, ଦସସୁ ୱା ପନ ଅକୁସଲକମ୍ମପଥେସୁ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତନଭାୱେନ ଦୁଟ୍ଠା ମେଧା ଏତେସନ୍ତି ଦୁମ୍ମେଧା, ତେସଂ ଦୁମ୍ମେଧାନଂ ନିପ୍ପଞ୍ଞାନଂ ବାଲପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଗଣିତ୍ୱା ଗହିତେନ ସହସ୍ସେନ। ଯଞ୍ଞୋ ମେ ଉପଯାଚିତୋତି ମଯା ଦେୱତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ଏୱଂ ଯଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ଯଞ୍ଞୋ ଯାଚିତୋ। ଇଦାନି ଖୋହଂ ଯଜିସ୍ସାମୀତି ସୋ ଅହଂ ଇମିନା ଆଯାଚନେନ ରଜ୍ଜସ୍ସ ପଟିଲଦ୍ଧତ୍ତା ଇଦାନି ଯଜିସ୍ସାମି। କିଂକାରଣା? ଇଦାନି ହି ବହୁ ଅଧମ୍ମିକୋ ଜନୋ, ତସ୍ମା ଇଦାନେୱ ନଂ ଗହେତ୍ୱା ବଲିକମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମୀତି।

ଅମଚ୍ଚା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ସାଧୁ, ଦେୱା’’ତି ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକେ ବାରାଣସିନଗରେ ଭେରିଂ ଚରାପେସୁଂ। ଭେରିଯା ଆଣଂ ସୁତ୍ୱା ଏକମ୍ପି ଦୁସ୍ସୀଲକମ୍ମଂ ସମାଦାଯ ଠିତୋ ଏକପୁରିସୋପି ନାହୋସି। ଇତି ଯାୱ ବୋଧିସତ୍ତୋ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି, ତାୱ ଏକପୁଗ୍ଗଲୋପି ପଞ୍ଚସୁ ଦସସୁ ୱା ଦୁସ୍ସୀଲକମ୍ମେସୁ ଏକମ୍ପି କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ ନ ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ। ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏକପୁଗ୍ଗଲମ୍ପି ଅକିଲମେନ୍ତୋ ସକଲରଟ୍ଠୱାସିନୋ ସୀଲଂ ରକ୍ଖାପେତ୍ୱା ସଯମ୍ପି ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ଜୀୱିତପରିଯୋସାନେ ଅତ୍ତନୋ ପରିସଂ ଆଦାଯ ଦେୱନଗରଂ ପୂରେନ୍ତୋ ଅଗମାସି।

ସତ୍ଥାପି ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ଇଦାନେୱ ଲୋକସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଚରତି, ପୁବ୍ବେପି ଚରିଯେୱା’’ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦାପରିସା ବୁଦ୍ଧପରିସା ଅହେସୁଂ, ବାରାଣସିରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଦୁମ୍ମେଧଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦସମା।

ଅତ୍ଥକାମୱଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଚମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଲୋସକତିସ୍ସକପୋତ, ୱେଳୁକଂ ମକସମ୍ପି ଚ;

ରୋହିଣୀ ଆରାମଦୂସଂ, ୱାରୁଣୀଦୂସୱେଦଙ୍କଂ;

ନକ୍ଖତ୍ତଂ ଦୁମ୍ମେଧଂ ଦସାତି।

ପଠମୋ ପଣ୍ଣାସକୋ।

୬। ଆସୀସୱଗ୍ଗୋ

[୫୧] ୧। ମହାସୀଲଵଜାତକଵଣ୍ଣନା

ଆସୀସେଥେଵପୁରିସୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତଵନେ ଵିହରନ୍ତୋ ଓସ୍ସଟ୍ଠଵୀରିଯଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଞ୍ହି ସତ୍ଥା ''ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ଵଂ ଭିକ୍ଖୁ ଓସ୍ସଟ୍ଠଵୀରିଯୋସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ଆମ, ଭନ୍ତେ''ତି ଚ ଵୁତ୍ତେ ''କସ୍ମା ତ୍ଵଂ ଭିକ୍ଖୁ ଏଵରୂପେ ନିୟ୍ୟାନିକସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ଵା ଵୀରିଯଂ ଓସ୍ସଜି, ପୁବ୍ବେ ପଣ୍ଡିତା ରଜ୍ଜା ପରିହାଯିତ୍ଵାପି ଅତ୍ତନୋ ଵୀରିଯେ ଠତ୍ଵାଵ ନଟ୍ଠମ୍ପି ଯସଂ ପୁନ ଉପ୍ପାଦଯିଂସୂ''ତି ଵତ୍ଵା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତୋ। ତସ୍ସ ନାମଗ୍ଗହଣଦିଵସେ ''ସୀଲଵକୁମାରୋ''ତି ନାମଂ ଅକଂସୁ। ସୋ ସୋଳସଵସ୍ସୁଦ୍ଦେସିକୋଵ ସବ୍ବସିପ୍ପେସୁ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ପତ୍ଵା ଅପରଭାଗେ ପିତୁ ଅଚ୍ଚଯେନ ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠିତୋ ମହାସୀଲଵରାଜା ନାମ ଅହୋସି ଧମ୍ମିକୋ ଧମ୍ମରାଜା। ସୋ ନଗରସ୍ସ ଚତୂସୁ ଦ୍ଵାରେସୁ ଚତସ୍ସୋ, ମଜ୍ଝେ ଏକଂ, ନିଵେସନଦ୍ଵାରେ ଏକନ୍ତି ଛ ଦାନସାଲାଯୋ କାରାପେତ୍ଵା କପଣଦ୍ଧିକାନଂ ଦାନଂ ଦେତି, ସୀଲଂ ରକ୍ଖତି, ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କରୋତି, ଖନ୍ତିମେତ୍ତାନୁଦ୍ଦଯସମ୍ପନ୍ନୋ ଅଙ୍କେ ନିସିନ୍ନଂ ପୁତ୍ତଂ ପରିତୋସଯମାନୋ ଵିଯ ସବ୍ବସତ୍ତେ ପରିତୋସଯମାନୋ ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେତି। ତସ୍ସେକୋ ଅମଚ୍ଚୋ ଅନ୍ତେପୁରେ ପଦୁସ୍ସିତ୍ଵା ଅପରଭାଗେ ପାକଟୋ ଜାତୋ। ଅମଚ୍ଚା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଅତ୍ତନା ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ଞତ୍ଵା ତଂ ଅମଚ୍ଚଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ଵା ''ଅନ୍ଧବାଲ ଅଯୁତ୍ତଂ ତେ କତଂ, ନ ତ୍ଵଂ ମମ ଵିଜିତେ ଵସିତୁଂ ଅରହସି, ଅତ୍ତନୋ ଧନଞ୍ଚ ପୁତ୍ତଦାରେ ଚ ଗହେତ୍ଵା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଯାହୀ''ତି ରଟ୍ଠା ପବ୍ବାଜେସି। ସୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ଵା କାସିରଟ୍ଠଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ କୋସଲଜନପଦଂ ଗନ୍ତ୍ଵା କୋସଲରାଜାନଂ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତୋ ଅନୁକ୍କମେନ ରଞ୍ଞୋ ଅବ୍ଭନ୍ତରିକୋ ଵିସ୍ସାସିକୋ ଜାତୋ।

ସୋ ଏକଦିଵସଂ କୋସଲରାଜାନଂ ଆହ – ''ଦେଵ ବାରାଣସିରଜ୍ଜଂ ନାମ ନିମ୍ମକ୍ଖିକମଧୁପଟଲସଦିସଂ, ରାଜା ଅତିମୁଦୁକୋ, ଅପ୍ପେନେଵ ବଲଵାହନେନ ସକ୍କା ବାରାଣସିରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହିତୁ''ନ୍ତି। ରାଜା ତସ୍ସ ଵଚନଂ ସୁତ୍ଵା ''ବାରାଣସିରଜ୍ଜଂ ନାମ ମହା, ଅଯଞ୍ଚ 'ଅପ୍ପେନେଵ ବଲଵାହନେନ ସକ୍କା ବାରାଣସିରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହିତୁ'ନ୍ତି ଆହ, କିଂ ନୁ ଖୋ ପନ ପଯୁତ୍ତକଚୋରୋ ସିଯା''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ଵା ''ପଯୁତ୍ତକୋସି ମଞ୍ଞେ''ତି ଆହ। ''ନାହଂ, ଦେଵ, ପଯୁତ୍ତକୋ, ସଚ୍ଚମେଵ ଵଦାମି। ସଚେ ମେ ନ ସଦ୍ଦହଥ, ମନୁସ୍ସେ ପେସେତ୍ଵା ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମଂ ହନାପେଥ, ତେ ମନୁସ୍ସେ ଗହେତ୍ଵା ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକଂ ନୀତେ ଧନଂ ଦତ୍ଵା ଵିସ୍ସଜ୍ଜେସ୍ସତୀ''ତି। ରାଜା ''ଅଯଂ ଅତିଵିଯ ସୂରୋ ହୁତ୍ଵା ଵଦତି, ଵୀମଂସିସ୍ସାମି ତାଵା''ତି ଅତ୍ତନୋ ପୁରିସେ ପେସେତ୍ଵା ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମଂ ହନାପେସି। ମନୁସ୍ସା ତେ ଚୋରେ ଗହେତ୍ଵା ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସେସୁଂ। ରାଜା ତେ ଦିସ୍ଵା ''ତାତା, କସ୍ମା ଗାମଂ ହନଥା''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ଜୀଵିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା, ଦେଵା''ତି ଵୁତ୍ତେ ରାଜା ''ଅଥ କସ୍ମା ମମ ସନ୍ତିକଂ ନାଗମିତ୍ଥ, ଇତୋଦାନି ପଟ୍ଠାଯ ଏଵରୂପଂ କମ୍ମଂ ମା କରିତ୍ଥା''ତି ତେସଂ ଧନଂ ଦତ୍ଵା ଵିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ତେ ଗନ୍ତ୍ଵା କୋସଲରଞ୍ଞୋ ତଂ ପଵତ୍ତିଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ସୋ ଏତ୍ତକେନାପି ଗନ୍ତୁଂ ଅଵିସହନ୍ତୋ ପୁନ ମଜ୍ଝେଜନପଦଂ ହନାପେସି। ତେପି ଚୋରେ ରାଜା ତଥେଵ ଧନଂ ଦତ୍ଵା ଵିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ସୋ ଏତ୍ତକେନାପି ଅଗନ୍ତ୍ଵା ପୁନ ପେସେତ୍ଵା ଅନ୍ତରଵୀଥିଯଂ ଵିଲୁମ୍ପାପେସି, ରାଜା ତେସମ୍ପି ଚୋରାନଂ ଧନଂ ଦତ୍ଵା ଵିସ୍ସଜ୍ଜେସିଯେଵ। ତଦା କୋସଲରାଜା ''ଅତିଵିଯ ଧମ୍ମିକୋ ରାଜା''ତି ଞତ୍ଵା ''ବାରାଣସିରଜ୍ଜଂ ଗହେସ୍ସାମୀ''ତି ବଲଵାହନଂ ଆଦାଯ ନିୟ୍ୟାସି।

ତଦା ପନ ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ମତ୍ତଵାରଣେପି ଅଭିମୁଖଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଅନିଵତ୍ତନଧମ୍ମା ଅସନିଯାପି ସୀସେ ପତନ୍ତିଯା ଅସନ୍ତସନସଭାଵା ସୀଲଵମହାରାଜସ୍ସ ରୁଚିଯା ସତି ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ରଜ୍ଜଂ ଗହେତୁଂ ସମତ୍ଥା ସହସ୍ସମତ୍ତା ଅଭେଜ୍ଜଵରସୂରା ମହାଯୋଧା ହୋନ୍ତି। ତେ ''କୋସଲରାଜା ଆଗଚ୍ଛତୀ''ତି ସୁତ୍ଵା ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ''ଦେଵ, କୋସଲରାଜା କିର 'ବାରାଣସିରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ'ତି ଆଗଚ୍ଛତି, ଗଚ୍ଛାମ, ନଂ ଅମ୍ହାକଂ ରଜ୍ଜସୀମଂ ଅନୋକ୍କନ୍ତମେଵ ପୋଥେତ୍ଵା ଗଣ୍ହାମା''ତି ଵଦିଂସୁ। ରାଜା ''ତାତା, ମଂ ନିସ୍ସାଯ ଅଞ୍ଞେସଂ କିଲମନକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ରଜ୍ଜତ୍ଥିକୋ ରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହାତୁ, ମାଗମିତ୍ଥା''ତି ନିଵାରେସି। କୋସଲରାଜା ରଜ୍ଜସୀମଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ଵା ଜନପଦମଜ୍ଝଂ ପାଵିସି। ଅମଚ୍ଚା ପୁନପି ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ତଥେଵ ଵଦିଂସୁ, ରାଜା ପୁରିମନଯେନେଵ ନିଵାରେସି। କୋସଲରାଜା ବହିନଗରେ ଠତ୍ଵା ''ରଜ୍ଜଂ ଵା ଦେତୁ ଯୁଦ୍ଧଂ ଵା''ତି ସୀଲଵମହାରାଜସ୍ସ ସାସନଂ ପେସେସି। ରାଜା ତଂ ସୁତ୍ଵା ''ନତ୍ଥି ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଦ୍ଧଂ, ରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହାତୂ''ତି ପଟିସାସନଂ ପେସେସି। ପୁନପି ଅମଚ୍ଚା ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ''ଦେଵ, ନ ମଯଂ କୋସଲରଞ୍ଞୋ ନଗରଂ ପଵିସିତୁଂ ଦେମ, ବହିନଗରେଯେଵ ନଂ ପୋଥେତ୍ଵା ଗଣ୍ହାମା''ତି ଆହଂସୁ, ରାଜା ପୁରିମନଯେନେଵ ନିଵାରେତ୍ଵା ନଗରଦ୍ଵାରାନି ଵିଵରାପେତ୍ଵା ସଦ୍ଧିଂ ଅମଚ୍ଚସହସ୍ସେନ ମହାତଲେ ପଲ୍ଲଙ୍କମଜ୍ଝେ ନିସୀଦି।

କୋସଲରାଜା ମହନ୍ତେନ ବଲଵାହନେନ ବାରାଣସିଂ ପାଵିସି। ସୋ ଏକମ୍ପି ପଟିସତ୍ତୁଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ରଞ୍ଞୋ ନିଵେସନଦ୍ଵାରଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ଅମଚ୍ଚଗଣପରିଵୁତୋ ଅପାରୁତଦ୍ଵାରେ ନିଵେସନେ ଅଲଙ୍କତପଟିଯତ୍ତଂ ମହାତଲଂ ଆରୁଯ୍ହ ନିସିନ୍ନଂ ନିରାପରାଧଂ ସୀଲଵମହାରାଜାନଂ ସଦ୍ଧିଂ ଅମଚ୍ଚସହସ୍ସେନ ଗଣ୍ହାପେତ୍ଵା ''ଗଚ୍ଛଥ, ଇମଂ ରାଜାନଂ ସଦ୍ଧିଂ ଅମଚ୍ଚେହି ପଚ୍ଛାବାହଂ ଗାଳ୍ହବନ୍ଧନଂ ବନ୍ଧିତ୍ଵା ଆମକସୁସାନଂ ନେତ୍ଵା ଗଲପ୍ପମାଣେ ଆଵାଟେ ଖଣିତ୍ଵା ଯଥା ଏକୋପି ହତ୍ଥଂ ଉକ୍ଖିପିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଏଵଂ ପଂସୁଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ଵା ନିଖଣଥ, ରତ୍ତିଂ ସିଙ୍ଗାଲା ଆଗନ୍ତ୍ଵା ଏତେସଂ କାତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ

କରିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଆହ। ମନୁସ୍ସା ଚୋରରଞ୍ଞୋ ଆଣଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜାନଂ ସଦ୍ଧିଂ ଅମଚ୍ଚେହି ପଚ୍ଛାବାହଂ ଗାଳ୍ହବନ୍ଧନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିଂସୁ। ତସ୍ମିଂ କାଲେ ସୀଲୱମହାରାଜା ଚୋରରଞ୍ଞୋ ଆଘାତମତ୍ତମ୍ପି ନାକାସି। ତେସୁପି ଅମଚ୍ଚେସୁ ଏୱଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ନୀୟମାନେସୁ ଏକୋପି ରଞ୍ଞୋ ୱଚନଂ ଭିନ୍ଦିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନାହୋସି। ଏୱଂ ସୁୱିନୀତା କିରସ୍ସ ପରିସା। ଅଥ ତେ ରାଜପୁରିସା ସାମଚ୍ଚଂ ସୀଲୱମହାରାଜାନଂ ଆମକସୁସାନଂ ନେତ୍ୱା ଗଲପ୍ପମାଣେ ଆୱାଟେ ଖଣିତ୍ୱା ସୀଲୱମହାରାଜାନଂ ମଜ୍ଝେ , ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ସେସଅମଚ୍ଚେତି ଏୱଂ ସବ୍ବେପି ଆୱାଟେସୁ ଓତାରେତ୍ୱା ପଂସୁଂ ଆକିରିତ୍ୱା ଘନଂ ଆକୋଟେତ୍ୱା ଅଗମଂସୁ। ତଦା ସୀଲୱମହାରାଜା ଅମଚ୍ଚେ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଚୋରରଞ୍ଞୋ ଉପରି କୋପଂ ଅକତ୍ୱା ମେତ୍ତଂ ଏୱ ଭାୱେଥ, ତାତା’’ତି ଓୱଦି।

ଅଥ ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମୟେ ‘‘ମନୁସ୍ସମଂସଂ ଖାଦିସ୍ସାମା’’ତି ସିଙ୍ଗାଲା ଆଗମିଂସୁ। ତେ ଦିସ୍ୱା ରାଜା ଚ ଅମଚ୍ଚା ଚ ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ସଦ୍ଦମକଂସୁ, ସିଙ୍ଗାଲା ଭୀତା ପଲାୟିଂସୁ। ତେ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତା ପଚ୍ଛତୋ କସ୍ସଚି ଅନାଗମନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ପୁନ ପଚ୍ଚାଗମିଂସୁ। ଇତରେପି ତଥେୱ ସଦ୍ଦମକଂସୁ। ଏୱଂ ୟାୱତତିୟଂ ପଲାୟିତ୍ୱା ପୁନ ଓଲୋକେନ୍ତା ତେସୁ ଏକସ୍ସପି ଅନାଗମନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ୱଜ୍ଝପ୍ପତ୍ତା ଏତେ ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ସୂରା ହୁତ୍ୱା ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ପୁନ ତେସୁ ସଦ୍ଦଂ କରୋନ୍ତେସୁପି ନ ପଲାୟିଂସୁ। ଜେଟ୍ଠକସିଙ୍ଗାଲୋ ରାଜାନଂ ଉପଗଞ୍ଛି, ସେସା ସିଙ୍ଗାଲା ସେସାନଂ ଅମଚ୍ଚାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମଂସୁ। ଉପାୟକୁସଲୋ ରାଜା ତସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଡଂସିତୁଂ ଓକାସଂ ଦେନ୍ତୋ ୱିୟ ଗୀୱଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତଂ ଗୀୱାୟ ଡଂସମାନଂ ହନୁକଟ୍ଟିକେନ ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା ୟନ୍ତେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱିୟ ଗାଳ୍ହଂ ଗଣ୍ହି, ନାଗବଲେନ ରଞ୍ଞା ହନୁକଟ୍ଟିକେନ ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା ଗୀୱାୟ ଗାଳ୍ହଂ ଗହିତସିଙ୍ଗାଲୋ ଅତ୍ତାନଂ ମୋଚେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ମରଣଭୟତଜ୍ଜିତୋ ମହାୱିରୱଂ ୱିରୱି। ଅୱସେସା ସିଙ୍ଗାଲା ତସ୍ସ ତଂ ଅଟ୍ଟସ୍ସରଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଏକେନ ପୁରିସେନ ସୁଗ୍ଗହିତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଅମଚ୍ଚେ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ମରଣଭୟତଜ୍ଜିତା ସବ୍ବେ ପଲାୟିଂସୁ। ରଞ୍ଞୋ ହନୁକଟ୍ଟିକେନ ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ଗହିତସିଙ୍ଗାଲେ ଅପରାପରଂ ସଞ୍ଚରନ୍ତେ ପଂସୁ ସିଥିଲା ଅହୋସି। ସୋପି ସିଙ୍ଗାଲୋ ମରଣଭୟଭୀତୋ ଚତୂହି ପାଦେହି ରଞ୍ଞୋ ଉପରିଭାଗେ ପଂସୁଂ ଅପବ୍ୟୂହି, ରାଜା ପଂସୁନୋ ସିଥିଲଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ସିଙ୍ଗାଲଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ନାଗବଲୋ ଥାମସମ୍ପନ୍ନୋ ଅପରାପରଂ ସଞ୍ଚରନ୍ତୋ ଉଭୋ ହତ୍ଥେ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଆୱାଟମୁଖୱଟ୍ଟିୟଂ ଓଲୁବ୍ଭ ୱାତଚ୍ଛିନ୍ନୱଲାହକୋ ୱିୟ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଠିତୋ ଅମଚ୍ଚେ ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ପଂସୁଂ ୱିୟୂହିତ୍ୱା ସବ୍ବେ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚପରିୱୁତୋ ଆମକସୁସାନେ ଅଟ୍ଠାସି।

ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ମନୁସ୍ସା ଏକଂ ମତମନୁସ୍ସଂ ଆମକସୁସାନେ ଛଡ୍ଡେନ୍ତା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ୟକ୍ଖାନଂ ସୀମନ୍ତରିକାୟ ଛଡ୍ଡେସୁଂ। ତେ ୟକ୍ଖା ତଂ ମତମନୁସ୍ସଂ ଭାଜେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ‘‘ନ ମୟଂ ଇମଂ ଭାଜେତୁଂ ସକ୍କୋମ, ଅୟଂ ସୀଲୱରାଜା ଧମ୍ମିକୋ, ଏସ ନୋ ଭାଜେତ୍ୱା ଦସ୍ସତି, ଏତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛାମା’’ତି ତଂ ମତମନୁସ୍ସଂ ପାଦେ ଗହେତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢନ୍ତା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଦେୱ, ଅମ୍ହାକଂ ଇମଂ ମତକଂ ଭାଜେତ୍ୱା ଦେହୀ’’ତି ଆହଂସୁ। ‘‘ଭୋ ୟକ୍ଖା, ଅହଂ ଇମଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଭାଜେତ୍ୱା ଦଦେୟ୍ୟଂ, ଅପରିସୁଦ୍ଧୋ ପନମ୍ହି, ନ୍ହାୟିସ୍ସାମି ତାୱା’’ତି। ୟକ୍ଖା ଚୋରରଞ୍ଞୋ ଠପିତଂ ୱାସିତୋଦକଂ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ଆହରିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ନ୍ହାନତ୍ଥାୟ ଅଦଂସୁ। ନ୍ହତ୍ୱା ଠିତସ୍ସ ସଂହରିତ୍ୱା ଠପିତେ ଚୋରରଞ୍ଞୋ ସାଟକେ ଆହରିତ୍ୱା ଅଦଂସୁ, ତେ ନିୱାସେତ୍ୱା ଠିତସ୍ସ ଚତୁଜ୍ଜାତିୟଗନ୍ଧସମୁଗ୍ଗଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅଦଂସୁ, ଗନ୍ଧେ ୱିଲିମ୍ପିତ୍ୱା ଠିତସ୍ସ ସୁୱଣ୍ଣସମୁଗ୍ଗେ ମଣିତାଲୱଣ୍ଟେସୁ ଠପିତାନି ନାନାପୁପ୍ଫାନି ଆହରିତ୍ୱା ଅଦଂସୁ। ପୁପ୍ଫାନି ପିଳନ୍ଧିତ୍ୱା ଠିତକାଲେ ‘‘ଅଞ୍ଞଂ କିଂ କରୋମା’’ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ରାଜା ଅତ୍ତନୋ ଛାତକାକାରଂ ଦସ୍ସେସି, ତେ ଗନ୍ତ୍ୱା ଚୋରରଞ୍ଞୋ ସମ୍ପାଦିତଂ ନାନଗ୍ଗରସଭୋଜନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅଦଂସୁ, ରାଜା ନ୍ହାତାନୁଲିତ୍ତୋ ସୁମଣ୍ଡିତପ୍ପସାଧିତୋ ନାନଗ୍ଗରସଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜି। ୟକ୍ଖା ଚୋରରଞ୍ଞୋ ଠପିତଂ ୱାସିତପାନୀୟଂ ସୁୱଣ୍ଣଭିଙ୍କାରେନେୱ ସୁୱଣ୍ଣସରକେନପି ସଦ୍ଧିଂ ଆହରିଂସୁ। ଅଥସ୍ସ ପାନୀୟଂ ପିୱିତ୍ୱା ମୁଖଂ ୱିକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ହତ୍ଥେ ଧୋୱିତ୍ୱା ଠିତକାଲେ ଚୋରରଞ୍ଞୋ ସମ୍ପାଦିତଂ ପଞ୍ଚସୁଗନ୍ଧିକସୁପରିଭାୱିତଂ ତମ୍ବୂଲଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅଦଂସୁ। ତଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଠିତକାଲେ ‘‘ଅଞ୍ଞଂ କିଂ କରୋମା’’ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ଗନ୍ତ୍ୱା ଚୋରରଞ୍ଞୋ ଉସ୍ସୀସକେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ମଙ୍ଗଲଖଗ୍ଗଂ ଆହରଥାତି। ତମ୍ପି ଗନ୍ତ୍ୱା ଆହରିଂସୁ। ରାଜା ତଂ ଖଗ୍ଗଂ ଗହେତ୍ୱା ତଂ ମତମନୁସ୍ସଂ ଉଜୁକଂ ଠପାପେତ୍ୱା ମତ୍ଥକମଜ୍ଝେ ଅସିନା ପହରିତ୍ୱା ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଠାସେ କତ୍ୱା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ୟକ୍ଖାନଂ ସମୱିଭତ୍ତମେୱ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଅଦାସି, ଦତ୍ୱା ଚ ପନ ଖଗ୍ଗଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ତେ ୟକ୍ଖା ମନୁସ୍ସମଂସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ସୁହିତା ହୁତ୍ୱା ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତା ‘‘ଅଞ୍ଞଂ ତେ, ମହାରାଜ, କିଂ କରୋମା’’ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ତେନ ହି ତୁମ୍ହେ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ମଂ ଚୋରରଞ୍ଞୋ ସିରିଗବ୍ଭେ ଓତାରେଥ, ଇମେ ଚ ଅମଚ୍ଚେ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଗେହେସୁ ପତିଟ୍ଠାପେଥାତି। ତେ ‘‘ସାଧୁ ଦେୱା’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତଥା ଅକଂସୁ।

ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚୋରରାଜା ଅଲଙ୍କତସିରିଗବ୍ଭେ ସିରିସୟନପିଟ୍ଠେ ନିପନ୍ନୋ ନିଦ୍ଦାୟତି। ରାଜା ତସ୍ସ ପମତ୍ତସ୍ସ ନିଦ୍ଦାୟନ୍ତସ୍ସ ଖଗ୍ଗତଲେନ ଉଦରଂ ପହରି। ସୋ ଭୀତୋ ପବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଦୀପାଲୋକେନ ସୀଲୱମହାରାଜାନଂ ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ସୟନା ଉଟ୍ଠାୟ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଠିତୋ ରାଜାନଂ ଆହ ‘‘ମହାରାଜ, ଏୱରୂପାୟ ରତ୍ତିୟା ଗହିତାରକ୍ଖେ ପିହିତଦ୍ୱାରେ ଭୱନେ ଆରକ୍ଖମନୁସ୍ସେହି ନିରୋକାସେ ଠାନେ ଖଗ୍ଗଂ ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତପଟିୟତ୍ତୋ କଥଂ ନାମ ତ୍ୱଂ ଇମଂ ସୟନପିଟ୍ଠଂ ଆଗତୋସୀ’’ତି। ରାଜା ଅତ୍ତନୋ ଆଗମନାକାରଂ ସବ୍ବଂ ୱିତ୍ଥାରତୋ କଥେସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଚୋରରାଜା ସଂୱିଗ୍ଗମାନସୋ ‘‘ମହାରାଜ, ଅହଂ ମନୁସ୍ସଭୂତୋପି ସମାନୋ ତୁମ୍ହାକଂ ଗୁଣେ ନ ଜାନାମି, ପରେସଂ ଲୋହିତମଂସଖାଦକେହି ପନ କକ୍ଖଳେହି

ଫରୁସେହି ଯକ୍ଖେହି ତଓ ଗୁଣା ଞାତା, ନ ଦାନାହଂ, ନରିନ୍ଦ , ଏଓରୂପେ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନେ ତଯି ଦୁବ୍ଭିସ୍ସାମୀ’’ତି ଖଗ୍ଗଂ ଆଦାଯ ସପଥଂ କତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଖମାପେତ୍ୱା ମହାସଯନେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ଖୁଦ୍ଦକମଞ୍ଚକେ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ପଭାତାଯ ରତ୍ତିଯା ଉଟ୍ଠିତେ ସୂରିଯେ ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ସବ୍ବସେନିଯୋ ଚ ଅମଚ୍ଚବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକେ ଚ ସନ୍ନିପାତାପେତ୍ୱା ତେସଂ ପୁରତୋ ଆକାସେ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦଂ ଉକ୍ଖିପନ୍ତୋ ୱିଯ ସୀଲଓରଞ୍ଞୋ ଗୁଣେ କଥେତ୍ୱା ପରିସମଜ୍ଝେଯେଓ ପୁନ ରାଜାନଂ ଖମାପେତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତୁମ୍ହାକଂ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ଚୋରୂପଦ୍ଦଓୋ ମଯ୍ହଂ ଭାରୋ, ମଯା ଗହିତାରକ୍ଖା ତୁମ୍ହେ ରଜ୍ଜଂ କରୋଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ପେସୁଞ୍ଞକାରକସ୍ସ ଆଣଂ କାରେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ବଲୱାହନଂ ଆଦାଯ ସକରଟ୍ଠମେଓ ଗତୋ।

ସୀଲଓରାଜାପି ଖୋ ଅଲଙ୍କତପଟିଯତ୍ତୋ ସେତଚ୍ଛତ୍ତସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ସରଭପାଦକେ କଞ୍ଚନପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସିନ୍ନୋ ଅତ୍ତନୋ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘‘ଅଯଞ୍ଚ ଏଓରୂପା ସମ୍ପତ୍ତି ଅମଚ୍ଚସହସ୍ସସ୍ସ ଚ ଜୀୱିତପଟିଲାଭୋ ମଯି ୱୀରିଯଂ ଅକରୋନ୍ତେ ନ କିଞ୍ଚି ଅଭୱିସ୍ସ, ୱୀରିଯବଲେନ ପନାହଂ ନଟ୍ଠଞ୍ଚ ଇମଂ ଯସଂ ପଟିଲଭିଂ, ଅମଚ୍ଚସହସ୍ସସ୍ସ ଚ ଜୀୱିତଦାନଂ ଅଦାସିଂ, ଆସଚ୍ଛେଦଂ ୱତ ଅକତ୍ୱା ୱୀରିଯମେଓ କତ୍ତବ୍ବଂ। କତୱୀରିଯସ୍ସ ହି ଫଲଂ ନାମ ଏଓଂ ସମିଜ୍ଝତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଉଦାନୱସେନ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୫୧।

‘‘ଆସୀସେଥେଓ ପୁରିସୋ, ନ ନିବ୍ବିନ୍ଦେଯ୍ୟ ପଣ୍ଡିତୋ;

ପସ୍ସାମି ୱୋହଂ ଅତ୍ତାନଂ, ଯଥା ଇଚ୍ଛିଂ ତଥା ଅହୂ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଆସୀସେଥେୱାତି ‘‘ଏୱାହଂ ୱୀରିଯଂ ଆରଭନ୍ତୋ ଇମମ୍ହା ଦୁକ୍ଖା ମୁଚ୍ଚିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅତ୍ତନୋ ୱୀରିଯବଲେନ ଆସଂ କରୋଥେଓ। ନ ନିବ୍ବିନ୍ଦେଯ୍ୟ ପଣ୍ଡିତୋତି ପଣ୍ଡିତୋ ଉପାଯକୁସଲୋ ଯୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ୱୀରିଯଂ କରୋନ୍ତୋ ‘‘ଅହଂ ଇମସ୍ସ ୱୀରିଯସ୍ସ ଫଲଂ ନ ଲଭିସ୍ସାମୀ’’ତି ନ ଉକ୍କଣ୍ଠେଯ୍ୟ, ଆସଚ୍ଛେଦଂ କରେଯ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ପସ୍ସାମି ୱୋହଂ ଅତ୍ତାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱୋତି ନିପାତମତ୍ତଂ , ଅହଂ ଅଜ୍ଜ ଅତ୍ତାନଂ ପସ୍ସାମି। ଯଥା ଇଚ୍ଛିଂ ତଥା ଅହୂତି ଅହଞ୍ହି ଆୱାଟେ ନିଖାତୋ ତମ୍ହା ଦୁକ୍ଖା ମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ପୁନ ଅତ୍ତନୋ ରଜ୍ଜସମ୍ପତ୍ତିଂ ଇଚ୍ଛିଂ, ସୋ ଅହଂ ଇମଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପତ୍ତଂ ଅତ୍ତାନଂ ପସ୍ସାମି। ଯଥେୱାହଂ ପୁବ୍ବେ ଇଚ୍ଛିଂ, ତଥେଓ ମେ ଅତ୍ତା ଜାତୋତି। ଏଓଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ଅହୋ ୱତ ଭୋ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନାନଂ ୱୀରିଯଫଲଂ ନାମ ସମିଜ୍ଝତୀ’’ତି ଇମାଯ ଗାଥାଯ ଉଦାନଂ ଉଦାନେତ୍ୱା ଯାୱଜୀୱଂ ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥାପି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ଓସ୍ସଟ୍ଠୱୀରିଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାସି। ସତ୍ଥା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ପଦୁଟ୍ଠାମଚ୍ଚୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ଅମଚ୍ଚସହସ୍ସଂ ବୁଦ୍ଧପରିସା, ସୀଲଓମହାରାଜା ପନ ଅହମେଓ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ମହାସୀଲଓଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୫୨] ୨। ଚୂଳଜନକଜାତକୱଣ୍ଣନା

ୱାଯମେଥେଓ ପୁରିସୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଓସ୍ସଟ୍ଠୱୀରିଯମେୱାରବ୍ଭ କଥେସି। ତତ୍ଥ ଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ମହାଜନକଜାତକେ (ଜା। ୨।୨୨।୧୨୩ ଆଦଯୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ଜନକରାଜା ପନ ସେତଚ୍ଛତ୍ତସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ନିସିନ୍ନୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୫୨।

‘‘ୱାଯମେଥେଓ ପୁରିସୋ, ନ ନିବ୍ବିନ୍ଦେଯ୍ୟ ପଣ୍ଡିତୋ;

ପସ୍ସାମି ୱୋହଂ ଅତ୍ତାନଂ, ଉଦକା ଥଲମୁବ୍ଭତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ୱାଯମେଥେୱାତି ୱାଯାମଂ କରୋଥେଓ। ଉଦକା ଥଲମୁବ୍ଭତନ୍ତି ଉଦକତୋ ଥଲମୁଭିଣ୍ଣଂ ଥଲେ ପତିଟ୍ଠିତଂ ଅତ୍ତାନଂ ପସ୍ସାମୀତି। ଇଧାପି ଓସ୍ସଟ୍ଠୱୀରିଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ, ଜନକରାଜା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋୱ ଅହୋସୀତି।

ଚୂଳଅଜନକଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦୁତିୟା।

[୫୩] ୩। ପୁଣ୍ଣପାତିଜାତକୱଣ୍ଣନା

ତଥେୱପୁଣ୍ଣା ପାତିୟୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ୱିସୱାରୁଣିଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକଂ ସମୟଂ ସାୱତ୍ଥିୟଂ ସୁରାଧୁତ୍ତା ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ମନ୍ତୟିଂସୁ – ‘‘ସୁରାମୂଲଂ ନୋ ଖୀଣଂ, କହଂ ନୁ ଖୋ ଲଭିସ୍ସାମା’’ତି। ଅଥେକୋ କକ୍ଖଳଧୁତ୍ତୋ ଆହ ‘‘ମା ଚିନ୍ତୟିତ୍ଥ, ଅତ୍ଥେକୋ ଉପାୟୋ’’ତି। ‘‘କତରୋ ଉପାୟୋ ନାମା’’ତି? ‘‘ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ଅଙ୍ଗୁଲିମୁଦ୍ଦିକା ପିଳନ୍ଧିତ୍ୱା ମଟ୍ଠସାଟକନିୱତ୍ଥୋ ରାଜୁପଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛତି, ମୟଂ ସୁରାପାତିୟଂ ୱିସଞ୍ଞୀକରଣଂ ଭେସଜ୍ଜଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଆପାନଂ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ନିସୀଦିତ୍ୱା ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆଗମନକାଲେ ‘ଇତୋ ଏହି ମହାସେଟ୍ଠୀ’ତି ପକ୍କୋସିତ୍ୱା ତଂ ସୁରଂ ପାୟେତ୍ୱା ୱିସଞ୍ଞୀଭୂତସ୍ସ ଅଙ୍ଗୁଲିମୁଦ୍ଦିକା ଚ ସାଟକେ ଚ ଗହେତ୍ୱା ସୁରାମୂଲଂ କରିସ୍ସାମା’’ତି। ତେ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତଥା କତ୍ୱା ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ଆଗମନକାଲେ ପଟିମଗ୍ଗଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ସାମି, ଇତୋ ତାୱ ଆଗଚ୍ଛଥ , ଅୟଂ ଅମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକେ ଅତିମନାପା ସୁରା, ଥୋକଂ ପିୱିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛଥା’’ତି ୱଦିଂସୁ। ସୋତାପନ୍ନୋ ଅରିୟସାୱକୋ କିଂ ସୁରଂ ପିୱିସ୍ସତି, ଅନତ୍ଥିକୋ ସମାନୋପି ପନ ‘‘ଇମେ ଧୁତ୍ତେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ତେସଂ ଆପାନଭୂମିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେସଂ କିରିୟଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ ସୁରା ଇମେହି ଇମିନା ନାମ କାରଣେନ ୟୋଜିତା’’ତି ଞତ୍ୱା ‘‘ଇତୋ ଦାନି ପଟ୍ଠାୟ ଇମେ ଇତୋ ପଲାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆହ – ‘‘ହରେ ଦୁଟ୍ଠଧୁତ୍ତା, ତୁମ୍ହେ ‘ସୁରାପାତିୟଂ ଭେସଜ୍ଜଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଆଗତାଗତେ ପାୟେତ୍ୱା ୱିସଞ୍ଞୀ କତ୍ୱା ୱିଲୁମ୍ପିସ୍ସାମା’ତି ଆପାନମଣ୍ଡଲଂ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନା କେୱଲଂ ଇମଂ ସୁରଂ ୱଣ୍ଣେଥ, ଏକୋପି ତଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପିୱିତୁଂ ନ ଉସ୍ସହତି। ସଚେ ଅୟଂ ଅୟୋଜିତା ଅସ୍ସ, ଇମଂ ତୁମ୍ହେୱ ପିୱେୟ୍ୟାଥା’’ତି ତେ ଧୁତ୍ତେ ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ତତୋ ପଲାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଧୁତ୍ତେହି କତକାରଣଂ ତଥାଗତସ୍ସ ଆରୋଚେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ଜେତୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆରୋଚେସି। ସତ୍ଥା ‘‘ଇଦାନି ତାୱ ଗହପତି ତେ ଧୁତ୍ତା ତଂ ୱଞ୍ଚେତୁକାମା ଜାତା, ପୁବ୍ବେ ପନ ପଣ୍ଡିତେପି ୱଞ୍ଚେତୁକାମା ଅହେସୁ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ୟାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ବାରାଣସିସେଟ୍ଠି ଅହୋସି। ତଦାପେତେ ଧୁତ୍ତା ଏୱମେୱ ସମ୍ମନ୍ତେତ୍ୱା ସୁରଂ ୟୋଜେତ୍ୱା ବାରାଣସିସେଟ୍ଠିସ୍ସ ଆଗମନକାଲେ ପଟିମଗ୍ଗଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏୱମେୱ କଥୟିଂସୁ। ସେଟ୍ଠି ଅନତ୍ଥିକୋପି ହୁତ୍ୱା ତେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିତୁକାମୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେସଂ କିରିୟଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘‘ଇଦଂ ନାମେତେ କାତୁକାମା, ପଲାପେସ୍ସାମି ନେ ଇତୋ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଏୱମାହ ‘‘ଭୋନ୍ତୋ, ଧୁତ୍ତା ସୁରଂ ପିୱିତ୍ୱା ରାଜକୁଲଂ ଗନ୍ତୁଂ ନାମ ଅୟୁତ୍ତଂ, ରାଜାନଂ ଦିସ୍ୱା ପୁନ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଜାନିସ୍ସାମି, ତୁମ୍ହେ ଇଧେୱ ନିସୀଦଥା’’ତି ରାଜୁପଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଚ୍ଚାଗଞ୍ଛି। ଧୁତ୍ତା ‘‘ଇତୋ ଏଥ, ସାମୀ’’ତି। ସୋପି ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭେସଜ୍ଜେନ ସଂୟୋଜିତା ସୁରାପାତିୟୋ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଏୱମାହ ‘‘ଭୋନ୍ତୋ ଧୁତ୍ତା ତୁମ୍ହାକଂ କିରିୟା ମୟ୍ହଂ ନ ରୁଚ୍ଚତି, ତୁମ୍ହାକଂ ସୁରାପାତିୟୋ ୟଥାପୂରିତାୱ ଠିତା, ତୁମ୍ହେ କେୱଲଂ ସୁରଂ ୱଣ୍ଣେଥ, ନ ପନ ପିୱଥ। ସଚାୟଂ ମନାପା ଅସ୍ସ, ତୁମ୍ହେପି ପିୱେୟ୍ୟାଥ, ଇମାୟ ପନ ୱିସସଂୟୁତ୍ତାୟ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ତେସଂ ମନୋରଥଂ ଭିନ୍ଦନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୫୩।

‘‘ତଥେୱ ପୁଣ୍ଣା ପାତିୟୋ, ଅଞ୍ଞାୟଂ ୱତ୍ତତେ କଥା;

ଆକାରଣେନ ଜାନାମି, ନ ଚାୟଂ ଭଦ୍ଦିକା ସୁରା’’ତି।

ତତ୍ଥ ତଥେୱାତି ୟଥା ମୟା ଗମନକାଲେ ଦିଟ୍ଠା, ଇଦାନିପି ଇମା ସୁରାପାତିୟୋ ତଥେୱ ପୁଣ୍ଣା। ଅଞ୍ଞାୟଂ ୱତ୍ତତେ କଥାତି ୟା ଅୟଂ ତୁମ୍ହାକଂ ସୁରାୱଣ୍ଣନକଥା ୱତ୍ତତି, ସା ଅଞ୍ଞାୱ ଅଭୂତା ଅତଚ୍ଛା। ୟଦି ହି ଏସା ସୁରା ମନାପା ଅସ୍ସ, ତୁମ୍ହେପି ପିୱେୟ୍ୟାଥ, ଉପଡ୍ଢପାତିୟୋ ଅୱସିସ୍ସେୟ୍ୟୁଂ। ତୁମ୍ହାକଂ ପନ ଏକେନାପି ସୁରା ନ ପୀତା। ଆକାରଣେନ ଜାନାମୀତି ତସ୍ମା ଇମିନା କାରଣେନ ଜାନାମି। ନ ଚାୟଂ ଭଦ୍ଦିକା ସୁରାତି ‘‘ନେୱାୟଂ ଭଦ୍ଦିକା ସୁରା, ୱିସସଂୟୋଜିତାୟ ଏତାୟ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଧୁତ୍ତେ ନିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ୟଥା ନ ପୁନ ଏୱରୂପଂ କରୋନ୍ତି, ତଥା ତେ ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ସୋ ୟାୱଜୀୱଂ ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ୟଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଧୁତ୍ତା ଏତରହି ଧୁତ୍ତା, ବାରାଣସିସେଟ୍ଠି ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ପୁଣ୍ଣପାତିଜାତକୱଣ୍ଣନା ତତିୟା।

[୫୪] ୪। କିଂଫଲଜାତକୱଣ୍ଣନା

ନାୟଂରୁକ୍ଖୋ ଦୁରାରୁହାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଫଲକୁସଲଂ ଉପାସକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକୋ କିର ସାୱତ୍ଥିୱାସୀ କୁଟୁମ୍ବିକୋ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆରାମେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଯାଗୁଖଜ୍ଜକଂ ଦତ୍ୱା ଉୟ୍ୟାନପାଲଂ ଆଣାପେସି ''ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ଉୟ୍ୟାନେ ୱିଚରିତ୍ୱା ଅୟ୍ୟାନଂ ଅମ୍ବାଦୀନି ନାନାଫଲାନି ଦେହୀ''ତି। ସୋ ''ସାଧୂ''ତି ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘମାଦାୟ ଉୟ୍ୟାନେ ୱିଚରନ୍ତୋ ରୁକ୍ଖଂ ଉଲ୍ଲୋକେତ୍ୱାୱ ''ଏତଂ ଫଲଂ ଆମଂ, ଏତଂ ନ ସୁପକ୍କଂ, ଏତଂ ସୁପକ୍କ''ନ୍ତି ଜାନାତି। ଯଂ ସୋ ୱଦତି, ତଂ ତଥେୱ ହୋତି। ଭିକ୍ଖୂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଥାଗତସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ ''ଭନ୍ତେ, ଅୟଂ ଉୟ୍ୟାନପାଲୋ ଫଲକୁସଲୋ ଭୂମିୟଂ ଠିତୋୱ ରୁକ୍ଖଂ ଉଲ୍ଲୋକେତ୍ୱା 'ଏତଂ ଫଲଂ ଆମଂ, ଏତଂ ନ ସୁପକ୍କଂ, ଏତଂ ସୁପକ୍କ'ନ୍ତି ଜାନାତି। ଯଂ ସୋ ୱଦତି, ତଂ ତଥେୱ ହୋତୀ''ତି। ସତ୍ଥା ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅୟମେୱ ଉୟ୍ୟାନପାଲୋ ଫଲକୁସଲୋ, ପୁବ୍ବେ ପଣ୍ଡିତାପି ଫଲକୁସଲାୟେୱ ଅହେସୁ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସତ୍ଥୱାହକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱୟପ୍ପତ୍ତୋ ପଞ୍ଚହି ସକଟସତେହି ୱଣିଜ୍ଜଂ କରୋନ୍ତୋ ଏକସ୍ମିଂ କାଲେ ମହାୱତ୍ତନିଅଟୱିଂ ପତ୍ୱା ଅଟୱିମୁଖେ ଠତ୍ୱା ସବ୍ବେ ମନୁସ୍ସେ ସନ୍ନିପାତାପେତ୍ୱା ''ଇମିସ୍ସା ଅଟୱିୟା ୱିସରୁକ୍ଖା ନାମ ହୋନ୍ତି, ୱିସପତ୍ତାନି, ୱିସପୁପ୍ଫାନି, ୱିସଫଲାନି, ୱିସମଧୂନି ହୋନ୍ତିୟେୱ, ପୁବ୍ବେ ତୁମ୍ହେହି ଅପରିଭୁତ୍ତଂ, ଯଂ କିଞ୍ଚି ପତ୍ତଂ ୱା ପୁପ୍ଫଂ ୱା ଫଲଂ ୱା ପଲ୍ଲୱଂ ୱା ମଂ ଅପରିପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ମା ଖାଦଥା''ତି ଆହ। ତେ ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅଟୱିଂ ଓତରିଂସୁ। ଅଟୱିମୁଖେ ଚ ଏକସ୍ମିଂ ଗାମଦ୍ୱାରେ କିଂଫଲରୁକ୍ଖୋ ନାମ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ସ ଖନ୍ଧସାଖାପଲାସପୁପ୍ଫଫଲାନି ସବ୍ବାନି ଅମ୍ବସଦିସାନେୱ ହୋନ୍ତି। ନ କେୱଲଂ ୱଣ୍ଣସଣ୍ଠାନତୋୱ, ଗନ୍ଧରସେହିପିସ୍ସ ଆମପକ୍କାନି ଫଲାନି ଅମ୍ବଫଲସଦିସାନେୱ, ଖାଦିତାନି ପନ ହଲାହଲୱିସଂ ୱିୟ ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପାପେନ୍ତି। ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଏକଚ୍ଚେ ଲୋଲପୁରିସା ''ଅମ୍ବରୁକ୍ଖୋ ଅୟ''ନ୍ତି ସଞ୍ଞାୟ ଫଲାନି ଖାଦିଂସୁ, ଏକଚ୍ଚେ ''ସତ୍ଥୱାହଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାୱ ଖାଦିସ୍ସାମା''ତି ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠଂସୁ। ତେ ସତ୍ଥୱାହେ ଆଗତେ ''ଅୟ୍ୟ, ଇମାନି ଅମ୍ବଫଲାନି ଖାଦାମା''ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ନାୟଂ ଅମ୍ବରୁକ୍ଖୋ''ତି ଞତ୍ୱା ''କିଂ ଫଲରୁକ୍ଖୋ ନାମେସ, ନାୟଂ ଅମ୍ବରୁକ୍ଖୋ, ମା ଖାଦିତ୍ଥା''ତି ୱାରେତ୍ୱା ଯେ ଖାଦିଂସୁ। ତେପି ୱମାପେତ୍ୱା ଚତୁମଧୁରଂ ପାୟେତ୍ୱା ନିରୋଗେ ଅକାସି।

ପୁବ୍ବେ ପନ ଇମସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ମନୁସ୍ସା ନିୱାସଂ କପ୍ପେତ୍ୱା ''ଅମ୍ବଫଲାନୀ''ତି ସଞ୍ଞାୟ ଇମାନି ୱିସଫଲାନି ଖାଦିତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପାପୁଣନ୍ତି। ପୁନଦିୱସେ ଗାମୱାସିନୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ମତମନୁସ୍ସେ ଦିସ୍ୱା ପାଦେ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନେ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ସକଟେହି ସଦ୍ଧିଂୟେୱ ସବ୍ବଂ ତେସଂ ସନ୍ତକଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତେ ତଂ ଦିୱସମ୍ପି ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନକାଲେୟେୱ ''ମୟ୍ହଂ ବଲିବଦ୍ଦୋ ଭୱିସ୍ସତି, ମୟ୍ହଂ ସକଟଂ, ମୟ୍ହଂ ଭଣ୍ଡ''ନ୍ତି ୱେଗେନ ତଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମନୁସ୍ସେ ନିରୋଗେ ଦିସ୍ୱା ''କଥଂ ତୁମ୍ହେ ଇମଂ ରୁକ୍ଖଂ 'ନାୟଂ ଅମ୍ବରୁକ୍ଖୋ'ତି ଜାନିତ୍ଥା''ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ତେ ''ମୟଂ ନ ଜାନାମ, ସତ୍ଥୱାହଜେଟ୍ଠକୋ ନୋ ଜାନାତୀ''ତି ଆହଂସୁ। ମନୁସ୍ସା ବୋଧିସତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ ''ପଣ୍ଡିତ, କିନ୍ତି କତ୍ୱା ତ୍ୱଂ ଇମସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ଅନମ୍ବରୁକ୍ଖଭାୱଂ ଅଞ୍ଞାସୀ''ତି? ସୋ ''ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ଅଞ୍ଞାସି''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୫୪।

''ନାୟଂ ରୁକ୍ଖୋ ଦୁରାରୁହୋ, ନପି ଗାମତୋ ଆରକା;

ଆକାରଣେନ ଜାନାମି, ନାୟଂ ସାଦୁଫଲୋ ଦୁମୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ନାୟଂ ରୁକ୍ଖୋ ଦୁରାରୁହୋତି ଅୟଂ ୱିସରୁକ୍ଖୋ ନ ଦୁକ୍ଖାରୁହୋ, ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠପିତନିସ୍ସେଣୀ ୱିୟ ସୁଖେନାରୋହିତୁଂ ସକ୍କାତି ୱଦତି। ନପି ଗାମତୋ ଆରକାତି ଗାମତୋ ଦୂରେ ଠିତୋପି ନ ହୋତି, ଗାମଦ୍ୱାରେ ଠିତୋୟେୱାତି ଦୀପେତି। ଆକାରଣେନ ଜାନାମୀତି ଇମିନା ଦୁୱିଧେନ କାରଣେନାହଂ ଇମଂ ରୁକ୍ଖଂ ଜାନାମି। କିନ୍ତି? ନାୟଂ ସାଦୁଫଲୋ ଦୁମୋତି। ସଚେ ହି ଅୟଂ ମଧୁରଫଲୋ ଅମ୍ବରୁକ୍ଖୋ ଅଭୱିସ୍ସ, ଏୱଂ ସୁଖାରୁଳ୍ହେ ଅୱିଦୂରେ ଠିତେ ଏତସ୍ମିଂ ଏକମ୍ପି ଫଲଂ ନ ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟ, ଫଲଖାଦକମନୁସ୍ସେହି ନିଚ୍ଚଂ ପରିୱୁତୋୱ ଅସ୍ସ। ଏୱଂ ଅହଂ ଅତ୍ତନୋ ଞାଣେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଇମସ୍ସ ୱିସରୁକ୍ଖଭାୱଂ ଅଞ୍ଞାସିନ୍ତି ମହାଜନସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ସୋତ୍ଥିଗମନଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥାପି ''ଏୱଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁବ୍ବେ ପଣ୍ଡିତାପି ଫଲକୁସଲା ଅହେସୁ''ନ୍ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ପରିସା ବୁଦ୍ଧପରିସା ଅହେସୁଂ, ସତ୍ଥୱାହୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

କିଂଫଲଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା।

[୫୫] ୫। ପଞ୍ଚାଵୁଧଜାତକଵଣ୍ଣନା

ଯୋଅଲୀନେନ ଚିତ୍ତେନାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତଵନେ ଵିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଓସ୍ସଟ୍ଠଵୀରିଯଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଞ୍ହି ଭିକ୍ଖୁଂ ସତ୍ଥା ଆମନ୍ତେତ୍ଵା ''ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ଵଂ ଭିକ୍ଖୁ ଓସ୍ସଟ୍ଠଵୀରିଯୋସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ଵା ''ସଚ୍ଚଂ, ଭଗଵା''ତି ଵୁତ୍ତେ ''ଭିକ୍ଖୁ ପୁବ୍ବେ ପଣ୍ଡିତା ଵୀରିଯଂ କାତୁଂ ଯୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଵୀରିଯଂ କତ୍ଵା ରଜ୍ଜସମ୍ପତ୍ତିଂ ପାପୁଣିଂସୂ''ତି ଵତ୍ଵା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସିଯା କୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତସ୍ସ ନାମଗ୍ଗହଣଦିଵସେ ଅଟ୍ଠସତେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ସବ୍ବକାମେହି ସନ୍ତପ୍ପେତ୍ଵା ଲକ୍ଖଣାନି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ଲକ୍ଖଣକୁସଲା ବ୍ରାହ୍ମଣା ଲକ୍ଖଣସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦିସ୍ଵା ''ପୁଞ୍ଞସମ୍ପନ୍ନୋ, ମହାରାଜ, କୁମାରୋ ତୁମ୍ହାକଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ରଜ୍ଜଂ ପାପୁଣିସ୍ସତି, ପଞ୍ଚାଵୁଧକମ୍ମେ ପଞ୍ଞାତୋ ପାକଟୋ ଜମ୍ବୁଦୀପେ ଅଗ୍ଗପୁରିସୋ ଭଵିସ୍ସତୀ''ତି ବ୍ୟାକରିଂସୁ। ରାଜା ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଵଚନଂ ସୁତ୍ଵା କୁମାରସ୍ସ ନାମଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ''ପଞ୍ଚାଵୁଧକୁମାରୋ''ତି ନାମଂ ଅକାସି। ଅଥ ନଂ ଵିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ଵା ସୋଳସଵସ୍ସୁଦ୍ଦେସେ ଠିତଂ ରାଜା ଆମନ୍ତେତ୍ଵା ''ତାତ, ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାହୀ''ତି ଆହ। ''କସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାମି, ଦେଵା''ତି? ''ଗଚ୍ଛ, ତାତ, ଗନ୍ଧାରରଟ୍ଠେ ତକ୍କସିଲନଗରେ ଦିସାପାମୋକ୍ଖସ୍ସ ଆଚରିଯସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଉଗ୍ଗଣ୍ହ, ଇଦଞ୍ଚସ୍ସ ଆଚରିଯଭାଗଂ ଦଜ୍ଜେଯ୍ୟାସୀ''ତି ସହସ୍ସଂ ଦତ୍ଵା ଉଯ୍ୟୋଜେସି। ସୋ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ଵା ସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖିତ୍ଵା ଆଚରିଯେନ ଦିନ୍ନଂ ପଞ୍ଚାଵୁଧଂ ଗହେତ୍ଵା ଆଚରିଯଂ ଵନ୍ଦିତ୍ଵା ତକ୍କସିଲନଗରତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ଵା ସନ୍ନଦ୍ଧପଞ୍ଚାଵୁଧୋ ବାରାଣସିମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜି।

ସୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ସିଲେସଲୋମଯକ୍ଖେନ ନାମ ଅଧିଟ୍ଠିତଂ ଏକଂ ଅଟଵିଂ ପାପୁଣି। ଅଥ ନଂ ଅଟଵିମୁଖେ ମନୁସ୍ସା ଦିସ୍ଵା ''ଭୋ ମାଣଵ, ମା ଇମଂ ଅଟଵିଂ ପଵିସ, ସିଲେସଲୋମଯକ୍ଖୋ ନାମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥି, ସୋ ଦିଟ୍ଠଦିଟ୍ଠେ ମନୁସ୍ସେ ଜୀଵିତକ୍ଖଯଂ ପାପେତୀ''ତି ଵାରଯିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅତ୍ତାନଂ ତକ୍କେନ୍ତୋ ଅସମ୍ଭୀତକେସରସୀହୋ ଵିଯ ଅଟଵିଂ ପାଵିସିଯେଵ। ତସ୍ମିଂ ଅଟଵିମଜ୍ଝଂ ସମ୍ପତ୍ତେ ସୋ ଯକ୍ଖୋ ତାଲମତ୍ତୋ ହୁତ୍ଵା କୂଟାଗାରମତ୍ତଂ ସୀସଂ ପତ୍ତପମାଣାନି ଅକ୍ଖୀନି, ଦ୍ଵେ ଳାଳମକୁଳମତ୍ତା ଦ୍ଵେ ଦାଠା ଚ ମାପେତ୍ଵା ସେତମୁଖୋ କବରକୁଚ୍ଛି ନୀଲହତ୍ଥପାଦୋ ହୁତ୍ଵା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେତ୍ଵା ''କହଂ ଯାସି, ତିଟ୍ଠ ଭକ୍ଖୋସି ମେ''ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ଯକ୍ଖ, ଅହଂ ଅତ୍ତାନଂ ତକ୍କେତ୍ଵା ଇଧ ପଵିଟ୍ଠୋ, ତ୍ଵଂ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୁତ୍ଵା ମଂ ଉପଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାସି। ଵିସପୀତେନ ହି ସରେନ ତଂ ଵିଜ୍ଝିତ୍ଵା ଏତ୍ଥେଵ ପାତେସ୍ସାମୀ''ତି ସନ୍ତଜ୍ଜେତ୍ଵା ହଲାହଲଵିସପୀତଂ ସରଂ ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ଵା ମୁଞ୍ଚି, ସୋ ଯକ୍ଖସ୍ସ ଲୋମେସୁଯେଵ ଅଲ୍ଲୀଯି। ତତୋ ଅଞ୍ଞଂ, ତତୋ ଅଞ୍ଞନ୍ତି ଏଵଂ ପଞ୍ଞାସ ସରେ ମୁଞ୍ଚି, ସବ୍ବେ ତସ୍ସ ଲୋମେସୁଯେଵ ଅଲ୍ଲୀଯିଂସୁ। ଯକ୍ଖୋ ସବ୍ବେପି ତେ ସରେ ଫୋଟେତ୍ଵା ଅତ୍ତନୋ ପାଦମୂଲେଯେଵ ପାତେତ୍ଵା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ପୁନପି ତଂ ତଜ୍ଜେତ୍ଵା ଖଗ୍ଗଂ କଡ୍ଢିତ୍ଵା ପହରି, ତେତ୍ତିଂସଙ୍ଗୁଲାଯତୋ ଖଗ୍ଗୋ ଲୋମେସୁଯେଵ ଅଲ୍ଲୀଯି। ଅଥ ନଂ କଣଯେନ ପହରି, ସୋପି ଲୋମେସୁଯେଵ ଅଲ୍ଲୀଯି। ତସ୍ସ ଅଲ୍ଲୀନଭାଵଂ ଞତ୍ଵା ମୁଗ୍ଗରେନ ପହରି, ସୋପି ଲୋମେସୁଯେଵ ଅଲ୍ଲୀଯି। ତସ୍ସ ଅଲ୍ଲୀନଭାଵଂ ଞତ୍ଵା କୁନ୍ତେନ ପହରି, ସୋପି ଲୋମେସୁଯେଵ ଅଲ୍ଲୀଯି। ତସ୍ସ ଅଲ୍ଲୀନଭାଵଂ ଞତ୍ଵା ''ଭୋ ଯକ୍ଖ, ତେ ଅହଂ 'ପଞ୍ଚାଵୁଧକୁମାରୋ ନାମା'ତି ସୁତପୁବ୍ବୋ, ଅହଂ ତଯା ଅଧିଟ୍ଠିତଂ ଅଟଵିଂ ପଵିସନ୍ତୋ ନ ଧନୁଆଦୀନି ତକ୍କେତ୍ଵା ପଵିଟ୍ଠୋ, ଅତ୍ତାନଂଯେଵ ପନ ତକ୍କେତ୍ଵା ପଵିଟ୍ଠୋ, ଅଜ୍ଜ ତଂ ପୋଥେତ୍ଵା ଚୁଣ୍ଣଵିଚୁଣ୍ଣଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଉନ୍ନାଦେନ୍ତୋ ଅତ୍ତାନଂ ତକ୍କେତ୍ଵା ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥେନ ଯକ୍ଖଂ ପହରି, ହତ୍ଥୋ ଲୋମେସୁଯେଵ ଅଲ୍ଲୀଯି। ଵାମହତ୍ଥେନ ପହରି, ସୋପି ଅଲ୍ଲୀଯି। ଦକ୍ଖିଣପାଦେନ ପହରି, ସୋପି ଅଲ୍ଲୀଯି। ଵାମପାଦେନ ପହରି, ସୋପି ଅଲ୍ଲୀଯି। ''ସୀସେନ ତଂ ପୋଥେତ୍ଵା ଚୁଣ୍ଣଵିଚୁଣ୍ଣଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ସୀସେନ ପହରି, ତମ୍ପି ଲୋମେସୁଯେଵ ଅଲ୍ଲୀଯି। ସୋ ପଞ୍ଚୋଡ୍ଡିତୋ ପଞ୍ଚସୁ ଠାନେସୁ ବଦ୍ଧୋ ଓଲମ୍ବନ୍ତୋପି ନିବ୍ଭଯୋ ନିସ୍ସାରଜ୍ଜୋଵ ଅହୋସି।

ଯକ୍ଖୋ ଚିନ୍ତେସି ''ଅଯଂ ଏକୋ ପୁରିସସୀହୋ ପୁରିସାଜାନୀଯୋ, ନ ପୁରିସମତ୍ତୋଵ, ମାଦିସେନ ନାମସ୍ସ ଯକ୍ଖେନ ଗହିତସ୍ସ ସନ୍ତାସମତ୍ତମ୍ପି ନ ଭଵିସ୍ସତି, ମଯା ଇମଂ ମଗ୍ଗଂ ହନନ୍ତେନ ଏକୋପି ଏଵରୂପୋ ପୁରିସୋ ନ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ, କସ୍ମା ନୁ ଖୋ ଏସ ନ ଭାଯତୀ''ତି। ସୋ ତଂ ଖାଦିତୁଂ ଅଵିସହନ୍ତୋ ''କସ୍ମା ନୁ ଖୋ, ତ୍ଵଂ ମାଣଵ, ମରଣଭଯଂ ନ ଭାଯସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''କିଂକାରଣା, ଯକ୍ଖ, ଭାଯିସ୍ସାମି। ଏକସ୍ମିଞ୍ହି ଅତ୍ତଭାଵେ ଏକଂ ମରଣଂ ନିଯତମେଵ, ଅପିଚ ମଯ୍ହଂ କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ଵଜିରାଵୁଧଂ ଅତ୍ଥି। ସଚେ ମଂ ଖାଦିସ୍ସସି, ତଂ ଆଵୁଧଂ ଜୀରାପେତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସସି, ତଂ ତେ ଅନ୍ତାନି ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡିକଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ଵା ଜୀଵିତକ୍ଖଯଂ ପାପେସ୍ସତି। ଇତି ଉଭୋପି ନସ୍ସିସ୍ସାମ, ଇମିନା କାରଣେନାହଂ ନ ଭାଯାମୀ''ତି। ଇଦଂ କିର ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଞାଣାଵୁଧଂ ସନ୍ଧାଯ କଥେସି। ତଂ ସୁତ୍ଵା ଯକ୍ଖୋ ଚିନ୍ତେସି ''ଅଯଂ ମାଣଵୋ ସଚ୍ଚମେଵ ଭଣତି, ଇମସ୍ସ ପୁରିସସୀହସ୍ସ ସରୀରତୋ ମୁଗ୍ଗବୀଜମତ୍ତମ୍ପି ମଂସଖଣ୍ଡଂ ମଯ୍ହଂ କୁଚ୍ଛି ଜୀରେତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସତି, ଵିସ୍ସଜ୍ଜେସ୍ସାମି ନ''ନ୍ତି ମରଣଭଯତଜ୍ଜିତୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଵିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ଵା ''ମାଣଵ, ପୁରିସସୀହୋ ତ୍ଵଂ, ନ ତେ ଅହଂ ମଂସଂ ଖାଦିସ୍ସାମି, ତ୍ଵଂ ଅଜ୍ଜ ରାହୁମୁଖା ମୁତ୍ତଚନ୍ଦୋ ଵିଯ ମମ ହତ୍ଥତୋ ମୁଚ୍ଚିତ୍ଵା ଞାତିସୁହଜ୍ଜମଣ୍ଡଲଂ ତୋସେନ୍ତୋ ଯାହୀ''ତି ଆହ।

ଅଥ ନଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଆହ – ''ଯକ୍ଖ, ଅହଂ ତାଵ ଗଚ୍ଛିସ୍ସାମି, ତ୍ଵଂ ପନ ପୁବ୍ବେପି ଅକୁସଲଂ କତ୍ଵା ଲୁଦ୍ଦୋ ଲୋହିତପାଣି ପରରୁହିରମଂସଭକ୍ଖୋ ଯକ୍ଖୋ ହୁତ୍ଵା ନିବ୍ବତ୍ତୋ। ସଚେ ଇଧାପି ଠତ୍ଵା ଅକୁସଲମେଵ କରିସ୍ସସି, ଅନ୍ଧକାରା ଅନ୍ଧକାରମେଵ ଗମିସ୍ସସି, ମଂ ଦିଟ୍ଠକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପନ ନ ସକ୍କା

ତଯା ଅକୁସଲଂ କାତୁଂ, ପାଣାତିପାତକମ୍ମଂ ନାମ ନିରଯେ ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଯଂ ପେତ୍ତିୱିସଯେ ଅସୁରକାଯେ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେତି, ମନୁସ୍ସେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତନିବ୍ବତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଅପ୍ପାଯୁକସଂୱତ୍ତନିକଂ ହୋତୀ''ତି ଏୱମାଦିନା ନଯେନ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଦୁସ୍ସୀଲ୍ୟକମ୍ମାନଂ ଆଦୀନୱଂ, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ସୀଲାନଂ ଆନିସଂସଞ୍ଚ କଥେତ୍ୱା ନାନାକାରଣେହି ଯକ୍ଖଂ ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ଦମେତ୍ୱା ନିବ୍ବିସେୱନଂ କତ୍ୱା ପଞ୍ଚସୁ ସୀଲେସୁ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ତସ୍ସାଯେୱ ନଂ ଅଟୱିଯା ବଲିପଟିଗ୍ଗାହକଂ ଦେୱତଂ କତ୍ୱା ଅପ୍ପମାଦେନ ୱଦିତ୍ୱା ଅଟୱିତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅଟୱିମୁଖେ ମନୁସ୍ସାନଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ସନ୍ନଦ୍ଧପଞ୍ଚାୱୁଧୋ ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ଦିସ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠାଯ ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତୋ ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥାପି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୫୫।

''ଯୋ ଅଲୀନେନ ଚିତ୍ତେନ, ଅଲୀନମନସୋ ନରୋ;

ଭାୱେତି କୁସଲଂ ଧମ୍ମଂ, ଯୋଗକ୍ଖେମସ୍ସ ପତ୍ତିଯା;

ପାପୁଣେ ଅନୁପୁବ୍ବେନ, ସବ୍ବସଂଯୋଜନକ୍ଖଯ''ନ୍ତି।

ତତ୍ରାଯଂ ପିଣ୍ଡତ୍ଥୋ – ଯୋ ପୁରିସୋ ଅଲୀନେନ ଅସଂକୁଟିତେନ ଚିତ୍ତେନ ପକତିଯାପି ଅଲୀନମନୋ ଅଲୀନଜ୍ଝାସଯୋୱ ହୁତ୍ୱା ଅନୱଜ୍ଜଟ୍ଠେନ କୁସଲଂ ସତ୍ତତିଂ ସବୋଧିପକ୍ଖିଯଭେଦଂ ଧମ୍ମଂ ଭାୱେତି ୱଡ୍ଢେତି, ୱିସାଲେନ ଚିତ୍ତେନ ୱିପସ୍ସନଂ ଅନୁଯୁଞ୍ଜତି ଚତୂହି ଯୋଗେହି ଖେମସ୍ସ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ପତ୍ତିଯା, ସୋ ଏୱଂ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ ''ଅନିଚ୍ଚଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନତ୍ତା''ତି ତିଲକ୍ଖଣଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ତରୁଣୱିପସ୍ସନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଉପ୍ପନ୍ନେ ବୋଧିପକ୍ଖିଯଧମ୍ମେ ଭାୱେନ୍ତୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଏକସଂଯୋଜନମ୍ପି ଅନୱସେସେତ୍ୱା ସବ୍ବସଂଯୋଜନକ୍ଖଯକରସ୍ସ ଚତୁତ୍ଥମଗ୍ଗସ୍ସ ପରିଯୋସାନେ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ''ସବ୍ବସଂଯୋଜନକ୍ଖଯୋ''ତି ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗତଂ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣେଯ୍ୟାତି।

ଏୱଂ ସତ୍ଥା ଅରହତ୍ତେନ ଧମ୍ମଦେସନାଯ କୂଟଂ ଗହେତ୍ୱା ମତ୍ଥକେ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ସତ୍ଥା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ଯକ୍ଖୋ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ ଅହୋସି, ପଞ୍ଚାୱୁଧକୁମାରୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ପଞ୍ଚାୱୁଧଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

[୫୬] ୬। କଞ୍ଚନକ୍ଖନ୍ଧଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯୋପହଟ୍ଠେନ ଚିତ୍ତେନାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକୋ କିର ସାୱତ୍ଥିୱାସୀ କୁଲପୁତ୍ତୋ ସତ୍ଥୁ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ରତନସାସନେ ଉରଂ ଦତ୍ୱା ପବ୍ବଜି। ଅଥସ୍ସ ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯା ''ଆୱୁସୋ, ଏକୱିଧେନ ସୀଲଂ ନାମ, ଦୁୱିଧେନ, ତିୱିଧେନ, ଚତୁବ୍ବିଧେନ, ପଞ୍ଚୱିଧେନ, ଛବ୍ବିଧେନ, ସତ୍ତୱିଧେନ, ଅଟ୍ଠୱିଧେନ, ନୱୱିଧେନ, ଦସୱିଧେନ, ବହୁୱିଧେନ ସୀଲଂ ନାମ। ଇଦଂ ଚୂଳସୀଲଂ ନାମ, ଇଦଂ ମଜ୍ଝିମସୀଲଂ ନାମ, ଇଦଂ ମହାସୀଲଂ ନାମ। ଇଦଂ ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସୀଲଂ ନାମ, ଇଦଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରସୀଲଂ ନାମ, ଇଦଂ ଆଜୀୱପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ ନାମ, ଇଦଂ ପଚ୍ଚଯପଟିସେୱନସୀଲଂ ନାମା''ତି ସୀଲଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି। ସୋ ଚିନ୍ତେସି ''ଇଦଂ ସୀଲଂ ନାମ ଅତିବହୁ, ଅହଂ ଏତ୍ତକଂ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ସୀଲଂ ପୂରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତସ୍ସ ଚ ନାମ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ କୋ ଅତ୍ଥୋ, ଅହଂ ଗିହୀ ହୁତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି ଚ କରିସ୍ସାମି, ପୁତ୍ତଦାରଞ୍ଚ ପୋସେସ୍ସାମୀ''ତି। ଏୱଞ୍ଚ ପନ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ, ଅହଂ ସୀଲଂ ରକ୍ଖିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ଅସକ୍କୋନ୍ତସ୍ସ ଚ ନାମ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ କୋ ଅତ୍ଥୋ, ଅହଂ ହୀନାଯାୱତ୍ତିସ୍ସାମି, ତୁମ୍ହାକଂ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଗଣ୍ହଥା''ତି ଆହ।

ଅଥ ନଂ ଆହଂସୁ ''ଆୱୁସୋ ଏୱଂ ସନ୍ତେ ଦସବଲଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱାୱ ଯାହୀ''ତି ତେ ତଂ ଆଦାଯ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଧମ୍ମସଭଂ ଅଗମଂସୁ। ସତ୍ଥା ଦିସ୍ୱାୱ ''କିଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନତ୍ଥିକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆଦାଯ ଆଗତତ୍ଥା''ତି ଆହ। ଭନ୍ତେ, ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୁ ''ଅହଂ ସୀଲଂ ରକ୍ଖିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମୀ''ତି ପତ୍ତଚୀୱରଂ ନିଯ୍ୟାଦେତି, ଅଥ ନଂ ମଯଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗତମ୍ହାତି। ''କସ୍ମା ପନ ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ବହୁଂ ସୀଲଂ ଆଚିକ୍ଖଥ। ଯତ୍ତକଂ ଏସ ରକ୍ଖିତୁଂ ସକ୍କୋତି, ତତ୍ତକମେୱ ରକ୍ଖିସ୍ସତି। ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତୁମ୍ହେ ଏତଂ ମା କିଞ୍ଚି ଅୱଚୁତ୍ଥ, ଅହମେତ୍ଥ କତ୍ତବ୍ବଂ ଜାନିସ୍ସାମି, ଏହି ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ, କିଂ ତେ ବହୁନା ସୀଲେନ, ତୀଣିଯେୱ ସୀଲାନି ରକ୍ଖିତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସସୀ''ତି? ''ରକ୍ଖିସ୍ସାମି, ଭନ୍ତେ''ତି। ତେନ ହି ତ୍ୱଂ ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ କାଯଦ୍ୱାରଂ ୱଚୀଦ୍ୱାରଂ ମନୋଦ୍ୱାରନ୍ତି ତୀଣି

ଦ୍ୱାରାନି ରକ୍ଖ, ମା କାୟେନ ପାପକମ୍ମଂ କରି, ମା ୱାଚାୟ, ମା ମନସା। ‘‘ଗଚ୍ଛ ମା ହୀନାୟାୱତ୍ତି, ଇମାନି ତୀଣିୟେୱ ସୀଲାନି ରକ୍ଖା’’ତି। ଏତ୍ତାୱତା ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ‘‘ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ, ରକ୍ଖିସ୍ସାମି ଇମାନି ତୀଣି ସୀଲାନୀ’’ତି ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଆଚରିୟୁପଜ୍ଝାୟେହି ସଦ୍ଧିଂୟେୱ ଅଗମାସି। ସୋ ତାନି ତୀଣି ସୀଲାନି ପୂରେନ୍ତୋୱ ଅଞ୍ଞାସି ‘‘ଆଚରିୟୁପଜ୍ଝାୟେହି ମୟ୍ହଂ ଆଚିକ୍ଖିତଂ ସୀଲମ୍ପି ଏତ୍ତକମେୱ, ତେ ପନ ଅତ୍ତନୋ ଅବୁଦ୍ଧଭାୱେନ ମଂ ବୁଜ୍ଝାପେତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଅତ୍ତନୋ ବୁଦ୍ଧସୁବୁଦ୍ଧତାୟ ଅନୁତ୍ତରଧମ୍ମରାଜତାୟ ଏତ୍ତକଂ ସୀଲଂ ତୀସୁୟେୱ ଦ୍ୱାରେସୁ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମଂ ଗଣ୍ହାପେସି, ଅୱସ୍ସୟୋ ୱତ ମେ ସତ୍ଥା ଜାତୋ’’ତି ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା କତିପାହେନେୱ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାସି।

ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱା ଧମ୍ମସଭାୟଂ ସନ୍ନିପତିତା ଭିକ୍ଖୂ ‘‘ଆୱୁସୋ, ତଂ କିର ଭିକ୍ଖୁଂ ‘ବହୁସୀଲାନି ରକ୍ଖିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମୀ’ତି ହୀନାୟାୱତ୍ତନ୍ତଂ ସବ୍ବାନି ସୀଲାନି ତୀହି କୋଟ୍ଠାସେହି ସଙ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗାହାପେତ୍ୱା ସତ୍ଥା ଅରହତ୍ତଂ ପାପେସି, ଅହୋ ବୁଦ୍ଧାନଂ ବଲଂ ନାମ ଅଚ୍ଛରିୟ’’ନ୍ତି ବୁଦ୍ଧଗୁଣେ କଥେନ୍ତା ନିସୀଦିଂସୁ। ଅଥ ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାୟ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଭିକ୍ଖୱେ, ଅତିଗରୁକୋପି ଭାରୋ କୋଟ୍ଠାସୱସେନ ଭାଜେତ୍ୱା ଦିନ୍ନୋ ଲହୁକୋ ୱିୟ ହୋତି, ପୁବ୍ବେପି ପଣ୍ଡିତା ମହନ୍ତଂ କଞ୍ଚନକ୍ଖନ୍ଧଂ ଲଭିତ୍ୱା ଉକ୍ଖିପିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ୱିଭାଗଂ କତ୍ୱା ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅଗମଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏକସ୍ମିଂ ଗାମକେ କସ୍ସକୋ ଅହୋସି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ଛଡ୍ଡିତଗାମକେ ଖେତ୍ତେ କସିଂ କସତି। ପୁବ୍ବେ ଚ ତସ୍ମିଂ ଗାମେ ଏକୋ ୱିଭୱସମ୍ପନ୍ନୋ ସେଟ୍ଠି ଉରୁମତ୍ତପରିଣାହଂ ଚତୁହତ୍ଥାୟାମଂ କଞ୍ଚନକ୍ଖନ୍ଧଂ ନିଦହିତ୍ୱା କାଲମକାସି। ତସ୍ମିଂ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ନଙ୍ଗଲଂ ଲଗିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ସୋ ‘‘ମୂଲସନ୍ତାନକଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ପଂସୁଂ ୱିୟୂହନ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ପଂସୁନା ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଦିୱସଂ କସିତ୍ୱା ଅତ୍ଥଙ୍ଗତେ ସୂରିୟେ ଯୁଗନଙ୍ଗଲାଦୀନି ଏକମନ୍ତେ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ‘‘କଞ୍ଚନକ୍ଖନ୍ଧଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ’’ତି ତଂ ଉକ୍ଖିପିତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ନିସୀଦିତ୍ୱା ‘‘ଏତ୍ତକଂ କୁଚ୍ଛିଭରଣାୟ ଭୱିସ୍ସତି, ଏତ୍ତକଂ ନିଦହିତ୍ୱା ଠପେସ୍ସାମି, ଏତ୍ତକେନ କମ୍ମନ୍ତେ ପୟୋଜେସ୍ସାମି, ଏତ୍ତକଂ ଦାନାଦିପୁଞ୍ଞକିରିୟାୟ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଚତ୍ତାରୋ କୋଟ୍ଠାସେ ଅକାସି। ତସ୍ସେୱଂ ୱିଭତ୍ତକାଲେ ସୋ କଞ୍ଚନକ୍ଖନ୍ଧୋ ସଲ୍ଲହୁକୋ ୱିୟ ଅହୋସି। ସୋ ତଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଘରଂ ନେତ୍ୱା ଚତୁଧା ୱିଭଜିତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ଇତି ଭଗୱା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୫୬।

‘‘ୟୋ ପହଟ୍ଠେନ ଚିତ୍ତେନ, ପହଟ୍ଠମନସୋ ନରୋ;

ଭାୱେତି କୁସଲଂ ଧମ୍ମଂ, ୟୋଗକ୍ଖେମସ୍ସ ପତ୍ତିୟା;

ପାପୁଣେ ଅନୁପୁବ୍ବେନ, ସବ୍ବସଂୟୋଜନକ୍ଖୟ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ପହଟ୍ଠେନାତି ୱିନୀୱରଣେନ। ପହଟ୍ଠମନସୋତି ତାୟ ଏୱ ୱିନୀୱରଣତାୟ ପହଟ୍ଠମାନସୋ, ସୁୱଣ୍ଣଂ ୱିୟ ପହଂସିତ୍ୱା ସମୁଜ୍ଜୋତିତସପ୍ପଭାସଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ସତ୍ଥା ଅରହତ୍ତକୂଟେନ ଦେସନଂ ନିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା କଞ୍ଚନକ୍ଖନ୍ଧଲଦ୍ଧପୁରିସୋ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

କଞ୍ଚନକ୍ଖନ୍ଧଜାତକୱଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା।

[୫୭] ୭। ୱାନରିନ୍ଦଜାତକୱଣ୍ଣନା

ୟସ୍ସେତେଚତୁରୋ ଧମ୍ମାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ୱେଳୁୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ୱଧାୟ ପରିସକ୍କନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତସ୍ମିଞ୍ହି ସମୟେ ସତ୍ଥା ‘‘ଦେୱଦତ୍ତୋ ୱଧାୟ ପରିସକ୍କତୀ’’ତି ସୁତ୍ୱା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ ଦେୱଦତ୍ତୋ ମୟ୍ହଂ ୱଧାୟ ପରିସକ୍କତି, ପୁବ୍ବେପି ପରିସକ୍କିୟେୱ, ତାସମତ୍ତମ୍ପି ପନ କାତୁଂ ନାସକ୍ଖୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ କପିଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱୁଡ୍ଢିମନ୍ୱାଯ ଅସ୍ସପୋତକପ୍ପମାଣୋ ଥାମସମ୍ପନ୍ନୋ ଏକଚରୋ ହୁତ୍ୱା ନଦୀତୀରେ ୱିହରତି। ତସ୍ସା ପନ ନଦିଯା ୱେମଜ୍ଝେ ଏକୋ ଦୀପକୋ ନାନପ୍ପକାରେହି ଅମ୍ବପନସାଦୀହି ଫଲରୁକ୍ଖେହି ସମ୍ପନ୍ନୋ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ନାଗବଲୋ ଥାମସମ୍ପନ୍ନୋ ନଦିଯା ଓରିମତୀରତୋ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଦୀପକସ୍ସ ଓରତୋ ନଦୀମଜ୍ଝେ ଏକୋ ପିଟ୍ଠିପାସାଣୋ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ମିଂ ନିପତତି, ତତୋ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଦୀପକେ ପତତି। ତତ୍ଥ ନାନପ୍ପକାରାନି ଫଲାନି ଖାଦିତ୍ୱା ସାଯଂ ତେନେୱ ଉପାଯେନ ପଚ୍ଚାଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନେ ୱସିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେପି ତଥେୱ କରୋତି। ଇମିନା ନିଯାମେନ ତତ୍ଥ ୱାସଂ କପ୍ପେତି।

ତସ୍ମିଂ ପନ କାଲେ ଏକୋ କୁମ୍ଭୀଲୋ ସପଜାପତିକୋ ତସ୍ସା ନଦିଯା ୱସତି। ତସ୍ସ ଭରିଯା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଅପରାପରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ହଦଯମଂସେ ଦୋହଳଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା କୁମ୍ଭୀଲଂ ଆହ – ''ମ୯ହଂ ଖୋ, ଅଯ୍ୟ, ଇମସ୍ସ ୱାନରିନ୍ଦସ୍ସ ହଦଯମଂସେ ଦୋହଳୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ''ତି। କୁମ୍ଭୀଲୋ ''ସାଧୁ, ଭଦ୍ଦେ, ଲଚ୍ଛସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ''ଅଜ୍ଜ ତଂ ସାଯଂ ଦୀପକତୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତମେୱ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ''ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିପାସାଣେ ନିପଜ୍ଜି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ଦିୱସଂ ଚରିତ୍ୱା ସାଯନ୍ହସମଯେ ଦୀପକେ ଠିତୋୱ ପାସାଣଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା – ''ଅଯଂ ପାସାଣୋ ଇଦାନି ଉଚ୍ଚତରୋ ଖାଯତି, କିଂ ନୁ ଖୋ କାରଣ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେସି। ତସ୍ସ କିର ଉଦକପ୍ପମାଣଞ୍ଚ ପାସାଣପ୍ପମାଣଞ୍ଚ ସୁୱୱତ୍ଥାପିତମେୱ ହୋତି। ତେନସ୍ସ ଏତଦହୋସି ''ଅଜ୍ଜ ଇମିସ୍ସା ନଦିଯା ଉଦକଂ ନେୱ ହାଯତି, ନ ଚ ୱଡ୍ଢତି, ଅଥ ଚ ପନାଯଂ ପାସାଣୋ ମହା ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଞାଯତି, କଚ୍ଚି ନୁ ଖୋ ଏତ୍ଥ ମ୯ହଂ ଗହଣତ୍ଥାଯ କୁମ୍ଭୀଲୋ ନିପନ୍ନୋ''ତି। ସୋ ''ୱୀମଂସାମି ତାୱ ନ''ନ୍ତି ତତ୍ଥେୱ ଠତ୍ୱା ପାସାଣେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥେନ୍ତୋ ୱିଯ ''ଭୋ ପାସାଣା''ତି ୱତ୍ୱା ପଟିୱଚନଂ ଅଲଭନ୍ତୋ ଯାୱତତିଯଂ ''ଭୋ ପାସାଣା''ତି ଆହ। ପାସାଣୋ କିଂ ପଟିୱଚନଂ ଦସ୍ସତି। ପୁନପି ୱାନରୋ ''କିଂ ଭୋ ପାସାଣ, ଅଜ୍ଜ ମ୯ହଂ ପଟିୱଚନଂ ନ ଦେସୀ''ତି ଆହ। କୁମ୍ଭୀଲୋ ''ଅଦ୍ଧା ଅଞ୍ଞେସୁ ଦିୱସେସୁ ଅଯଂ ପାସାଣୋ ୱାନରିନ୍ଦସ୍ସ ପଟିୱଚନଂ ଅଦାସି, ଦସ୍ସାମି ଦାନିସ୍ସ ପଟିୱଚନ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ''କିଂ, ଭୋ ୱାନରିନ୍ଦା''ତି ଆହ। ''କୋସି ତ୍ୱ''ନ୍ତି? ''ଅହଂ କୁମ୍ଭୀଲୋ''ତି। ''କିମତ୍ଥଂ ଏତ୍ଥ ନିପନ୍ନୋସୀ''ତି? ''ତୱ ହଦଯମଂସଂ ପତ୍ଥଯମାନୋ''ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ''ଅଞ୍ଞୋ ମେ ଗମନମଗ୍ଗୋ ନତ୍ଥି, ଅଜ୍ଜ ମଯା ଏସ କୁମ୍ଭୀଲୋ ୱଞ୍ଚେତବ୍ବୋ''ତି। ଅଥ ନଂ ଏୱମାହ ''ସମ୍ମ କୁମ୍ଭୀଲ, ଅହଂ ଅତ୍ତାନଂ ତୁଯ୍ହଂ ପରିଚ୍ଚଜିସ୍ସାମି, ତ୍ୱଂ ମୁଖଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ମଂ ତୱ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତକାଲେ ଗଣ୍ହାହୀ''ତି। କୁମ୍ଭୀଲାନଞ୍ହି ମୁଖେ ୱିୱଟେ ଅକ୍ଖୀନି ନିମ୍ମୀଲନ୍ତି। ସୋ ତଂ କାରଣଂ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ମୁଖଂ ୱିୱରି, ଅଥସ୍ସ ଅକ୍ଖୀନି ପିଥୀଯିଂସୁ। ସୋ ମୁଖଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ଅକ୍ଖୀନି ନିମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଥାଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଦୀପକା ଉପ୍ପତିତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା କୁମ୍ଭୀଲସ୍ସ ମତ୍ଥକେ ଅକ୍କମିତ୍ୱା ତତୋ ଉପ୍ପତିତୋ ୱିଜ୍ଜୁଲତା ୱିଯ ୱିଜ୍ଜୋତମାନୋ ପରତୀରେ ଅଟ୍ଠାସି।

କୁମ୍ଭୀଲୋ ତଂ ଅଚ୍ଛରିଯଂ ଦିସ୍ୱା ''ଇମିନା ୱାନରିନ୍ଦେନ ଅତିଅଚ୍ଛେରକଂ କତ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ''ଭୋ ୱାନରିନ୍ଦ, ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତେ ଅଧିଭୱତି। ତେ ସବ୍ବେପି ତୁଯ୍ହଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଅତ୍ଥି ମଞ୍ଞେ''ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୫୭।

''ଯସ୍ସେତେ ଚତୁରୋ ଧମ୍ମା, ୱାନରିନ୍ଦ ଯଥା ତୱ;

ସଚ୍ଚଂ ଧମ୍ମୋ ଧିତି ଚାଗୋ, ଦିଟ୍ଠଂ ସୋ ଅତିୱତ୍ତତୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ଯସ୍ସାତି ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ। ଏତେତି ଇଦାନି ୱତ୍ତବ୍ବେ ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ନିଦ୍ଦିସତି। ଚତୁରୋ ଧମ୍ମାତି ଚତ୍ତାରୋ ଗୁଣା। ସଚ୍ଚନ୍ତି ୱଚୀସଚ୍ଚଂ, ''ମମ ସନ୍ତିକଂ ଆଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ମୁସାୱାଦଂ ଅକତ୍ୱା ଆଗତୋଯେୱାତି ଏତଂ ତେ ୱଚୀସଚ୍ଚଂ। ଧମ୍ମୋତି ୱିଚାରଣପଞ୍ଞା, ''ଏୱଂ କତେ ଇଦଂ ନାମ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଏସା ତେ ୱିଚାରଣପଞ୍ଞା ଅତ୍ଥି। ଧିତୀତି ଅବୋଚ୍ଛିନ୍ନଂ ୱୀରିଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଏତମ୍ପି ତେ ଅତ୍ଥି। ଚାଗୋତି ଅତ୍ତପରିଚ୍ଚାଗୋ, ତ୍ୱଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ମମ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତୋ। ଯଂ ପନାହଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂ, ମଯ୍ହମେୱେସ ଦୋସୋ। ଦିଟ୍ଠନ୍ତି ପଚ୍ଚାମିତ୍ତଂ। ସୋ ଅତିୱତ୍ତତୀତି ଯସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଯଥା ତୱ, ଏୱଂ ଏତେ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ଅତ୍ଥି, ସୋ ଯଥା ମଂ ଅଜ୍ଜ ତ୍ୱଂ ଅତିକ୍କନ୍ତୋ, ତଥେୱ ଅତ୍ତନୋ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତଂ ଅତିକ୍କମତି ଅଭିଭୱତୀତି। ଏୱଂ କୁମ୍ଭୀଲୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ପସଂସିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥାପି ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱଦତ୍ତୋ ଇଦାନେୱ ମଯ୍ହଂ ୱଧାଯ ପରିସକ୍କତି, ପୁବ୍ବେପି ପରିସକ୍କିଯେୱା''ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା କୁମ୍ଭୀଲୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ଭରିଯାସ୍ସ ଚିଞ୍ଚମାଣୱିକା, ୱାନରିନ୍ଦୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ୱାନରିନ୍ଦଜାତକୱଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା।

[୫୮] ୮। ତଯୋଧମ୍ମଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯସ୍ସ ଏତେ ତଯୋ ଧମ୍ମାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ୱେଳୁୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ୱଧାଯ ପରିସକ୍କନମେୱାରବ୍ଭ କଥେସି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ଦେୱଦତ୍ତୋ ୱାନରଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତପ୍ପଦେସେ ଯୂଥଂ ପରିହରନ୍ତୋ ଅତ୍ତନା ପଟିଚ୍ଚ ଜାତାନଂ ୱାନରପୋତକାନଂ ‘‘ୱୁଡ୍ଢିପ୍ପତ୍ତା ଇମେ ଯୂଥଂ ପରିହରେଯ୍ୟୁ’’ନ୍ତି ଭଯେନ ଦନ୍ତେହି ଡଂସିତ୍ୱା ତେସଂ ବୀଜାନି ଉପ୍ପାଟେତି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋପି ତଞ୍ଞେୱ ପଟିଚ୍ଚ ଏକିସ୍ସା ୱାନରିଯା କୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି। ଅଥ ସା ୱାନରୀ ଗବ୍ଭସ୍ସ ପତିଟ୍ଠିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗବ୍ଭଂ ଅନୁରକ୍ଖମାନା ଅଞ୍ଞଂ ପବ୍ବତପାଦଂ ଅଗମାସି। ସା ପରିପକ୍କଗବ୍ଭା ବୋଧିସତ୍ତଂ ୱିଜାଯି। ସୋ ୱୁଡ୍ଢିମନ୍ୱାଯ ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତୋ ଥାମସମ୍ପନ୍ନୋ ଅହୋସି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ମାତରଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ଅମ୍ମ, ମଯ୍ହଂ ପିତା କହ’’ନ୍ତି? ‘‘ତାତ, ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ପବ୍ବତପାଦେ ଯୂଥଂ ପରିହରନ୍ତୋ ୱସତୀ’’ତି। ‘‘ଅମ୍ମ, ତସ୍ସ ମଂ ସନ୍ତିକଂ ନେହୀ’’ତି। ‘‘ତାତ, ନ ସକ୍କା ତଯା ପିତୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତୁଂ। ପିତା ହି ତେ ଅତ୍ତନା ପଟିଚ୍ଚ ଜାତାନଂ ୱାନରପୋତକାନଂ ଯୂଥପରିହରଣଭଯେନ ଦନ୍ତେହି ଡଂସିତ୍ୱା ବୀଜାନି ଉପ୍ପାଟେତୀ’’ତି। ‘‘ଅମ୍ମ, ନେହି ମଂ ତତ୍ଥ, ଅହଂ ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସା ପୁତ୍ତଂ ଆଦାଯ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି।

ସୋ ୱାନରୋ ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱାୱ ‘‘ଅଯଂ ୱଡ୍ଢନ୍ତୋ ମଯ୍ହଂ ଯୂଥଂ ପରିହରିତୁଂ ନ ଦସ୍ସତି, ଇଦାନେୱ ମାରେତବ୍ବୋ’’ତି ‘‘ଏତଂ ଆଲିଙ୍ଗନ୍ତୋ ୱିଯ ଗାଳ୍ହଂ ପୀଳେତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଏହି, ତାତ, ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ କହଂ ଗତୋସୀ’’ତି ବୋଧିସତ୍ତଂ ଆଲିଙ୍ଗନ୍ତୋ ୱିଯ ନିପ୍ପୀଳେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ପନ ନାଗବଲୋ ଥାମସମ୍ପନ୍ନୋ, ସୋପି ନଂ ନିପ୍ପୀଳେସି, ଅଥସ୍ସ ଅଟ୍ଠୀନି ଭିଜ୍ଜନାକାରପ୍ପତ୍ତାନି ଅହେସୁଂ। ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି ‘‘ଅଯଂ ୱଡ୍ଢନ୍ତୋ ମଂ ମାରେସ୍ସତି, କେନ ନୁ ଖୋ ଉପାଯେନ ପୁରେତରଞ୍ଞେୱ ମାରେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି। ତତୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅଯଂ ଅୱିଦୂରେ ରକ୍ଖସପରିଗ୍ଗହିତୋ ସରୋ ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ନଂ ରକ୍ଖସେନ ଖାଦାପେସ୍ସାମୀ’’ତି। ଅଥ ନଂ ଏୱମାହ ‘‘ତାତ, ଅହଂ ମହଲ୍ଲକୋ, ଇମଂ ଯୂଥଂ ତୁଯ୍ହଂ ନିଯ୍ୟାଦେମି, ଅଜ୍ଜେୱ ତଂ ରାଜାନଂ କରୋମି, ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ଠାନେ ସରୋ ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ଦ୍ୱେ କୁମୁଦିନିଯୋ, ତିସ୍ସୋ ଉପ୍ପଲିନିଯୋ, ପଞ୍ଚ ପଦୁମିନିଯୋ ଚ ପୁପ୍ଫନ୍ତି, ଗଚ୍ଛ, ତତୋ ପୁପ୍ଫାନି ଆହରା’’ତି। ସୋ ‘‘ସାଧୁ, ତାତ, ଆହରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ସହସା ଅନୋତରିତ୍ୱା ସମନ୍ତା ପଦଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ଓତିଣ୍ଣପଦଞ୍ଞେୱ ଅଦ୍ଦସ, ନ ଉତ୍ତିଣ୍ଣପଦଂ। ସୋ ‘‘ଇମିନା ସରେନ ରକ୍ଖସପରିଗ୍ଗହିତେନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ମଯ୍ହଂ ପିତା ଅତ୍ତନା ମାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ରକ୍ଖସେନ ମଂ ଖାଦାପେତୁକାମୋ ଭୱିସ୍ସତି , ଅହଂ ଇମଞ୍ଚ ସରଂ ନ ଓତରିସ୍ସାମି, ପୁପ୍ଫାନି ଚ ଗହେସ୍ସାମୀ’’ତି ନିରୁଦକଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱେଗଂ ଗହେତ୍ୱା ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ପରତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ନିରୁଦକେ ଓକାସେ ଠିତାନେୱ ଦ୍ୱେ ପୁପ୍ଫାନି ଗହେତ୍ୱା ପରତୀରେ ପତି। ପରତୀରତୋପି ଓରିମତୀରଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତେନେୱୁପାଯେନ ଦ୍ୱେ ଗଣ୍ହି। ଏୱଂ ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ରାସିଂ କରୋନ୍ତୋ ପୁପ୍ଫାନି ଚ ଗଣ୍ହି, ରକ୍ଖସସ୍ସ ଚ ଆଣଟ୍ଠାନଂ ନ ଓତରି।

ଅଥସ୍ସ ‘‘ଇତୋ ଉତ୍ତରି ଉକ୍ଖିପିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମୀ’’ତି ତାନି ପୁପ୍ଫାନି ଗହେତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ରାସିଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ସୋ ରକ୍ଖସୋ ‘‘ମଯା ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ଏୱରୂପୋ ପଞ୍ଞୱା ଅଚ୍ଛରିଯପୁରିସୋ ନ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ, ପୁପ୍ଫାନି ଚ ନାମ ଯାୱଦିଚ୍ଛକଂ ଗହିତାନି, ମଯ୍ହଞ୍ଚ ଆଣଟ୍ଠାନଂ ନ ଓତରୀ’’ତି ଉଦକଂ ଦ୍ୱିଧା ଭିନ୍ଦନ୍ତୋ ଉଦକତୋ ଉଟ୍ଠାଯ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ୱାନରିନ୍ଦ, ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ଯସ୍ସ ତଯୋ ଧମ୍ମା ଅତ୍ଥି, ସୋ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତଂ ଅଭିଭୱତି, ତେ ସବ୍ବେପି ତୱ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଅତ୍ଥି ମଞ୍ଞେ’’ତି ୱତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଥୁତିଂ କରୋନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୫୮।

‘‘ଯସ୍ସ ଏତେ ତଯୋ ଧମ୍ମା, ୱାନରିନ୍ଦ ଯଥା ତୱ;

ଦକ୍ଖିଯଂ ସୂରିଯଂ ପଞ୍ଞା, ଦିଟ୍ଠଂ ସୋ ଅତିୱତ୍ତତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଦକ୍ଖିଯନ୍ତି ଦକ୍ଖଭାୱୋ, ସମ୍ପତ୍ତଭଯଂ ୱିଧମିତୁଂ ଜାନନପଞ୍ଞାଯ ସମ୍ପଯୁତ୍ତୱୀରିଯସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ସୂରିଯନ୍ତି ସୂରଭାୱୋ, ନିବ୍ଭଯଭାୱସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ପଞ୍ଞାତି ପଞ୍ଞାପଦଟ୍ଠାନାଯ ଉପାଯପଞ୍ଞାଯେତଂ ନାମଂ।

ଏୱଂ ସୋ ଦକରକ୍ଖସୋ ଇମାଯ ଗାଥାଯ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଥୁତିଂ କତ୍ୱା ‘‘ଇମାନି ପୁପ୍ଫାନି କିମତ୍ଥଂ ହରସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ପିତା ମଂ ରାଜାନଂ କାତୁକାମୋ, ତେନ କାରଣେନ ହରାମୀ’’ତି। ‘‘ନ ସକ୍କା ତାଦିସେନ ଉତ୍ତମପୁରିସେନ ପୁପ୍ଫାନି ୱହିତୁଂ ଅହଂ ୱହିସ୍ସାମୀ’’ତି ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତସ୍ସ ପଚ୍ଛତୋ ପଚ୍ଛତୋ ଅଗମାସି। ଅଥସ୍ସ ପିତା ଦୂରତୋୱ ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ଇମଂ ‘ରକ୍ଖସଭତ୍ତଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’ତି ପହିଣିଂ, ସୋ ଦାନେସ ରକ୍ଖସଂ ପୁପ୍ଫାନି ଗାହାପେନ୍ତୋ ଆଗଚ୍ଛତି, ଇଦାନିମ୍ହି ନଟ୍ଠୋ’’ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ସତ୍ତଧା ହଦଯଫାଲନଂ ପତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତୋ। ସେସୱାନରା ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ

ରାଜାନଂ ଅକଂସୁ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଯୂଥପତି ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ଯୂଥପତିପୁତ୍ତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ତଯୋଧମ୍ମଜାତକୱଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

[୫୯] ୯। ଭେରିୱାଦକଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଧମେ ଧମେତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଦୁବ୍ବଚଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଞ୍ହି ଭିକ୍ଖୁଂ ସତ୍ଥା ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଦୁବ୍ବଚୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ, ଭଗୱା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଇଦାନେୱ ଦୁବ୍ବଚୋ, ପୁବ୍ବେପି ଦୁବ୍ବଚୋଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଭେରିୱାଦକକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଗାମକେ ୱସତି। ସୋ ‘‘ବାରାଣସିଯଂ ନକ୍ଖତ୍ତଂ ଘୁଟ୍ଠ’’ନ୍ତି ସୁତ୍ୱା ‘‘ସମଜ୍ଜମଣ୍ଡଲେ ଭେରିଂ ୱାଦେତ୍ୱା ଧନଂ ଆହରିସ୍ସାମୀ’’ତି ପୁତ୍ତଂ ଆଦାଯ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭେରିଂ ୱାଦେତ୍ୱା ବହୁଧନଂ ଲଭି। ସୋ ତଂ ଆଦାଯ ଅତ୍ତନୋ ଗାମଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଚୋରାଟୱିଂ ପତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ନିରନ୍ତରଂ ଭେରିଂ ୱାଦେନ୍ତଂ ୱାରେସି ‘‘ତାତ, ନିରନ୍ତରଂ ଅୱାଦେତ୍ୱା ମଗ୍ଗପଟିପନ୍ନସ୍ସ ଇସ୍ସରସ୍ସ ଭେରିଂ ୱିଯ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ୱାଦେହୀ’’ତି ସୋ ପିତରା ୱାରିଯମାନୋପି ‘‘ଭେରିସଦ୍ଦେନେୱ ଚୋରେ ପଲାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ନିରନ୍ତରମେୱ ୱାଦେସି। ଚୋରା ପଠମଞ୍ଞେୱ ଭେରିସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଇସ୍ସରଭେରୀ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ପଲାଯିତ୍ୱା ଅତି ୱିଯ ଏକାବଦ୍ଧଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ନାଯଂ ଇସ୍ସରଭେରୀ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଉପଧାରେନ୍ତା ଦ୍ୱେଯେୱ ଜନେ ଦିସ୍ୱା ପୋଥେତ୍ୱା ୱିଲୁମ୍ପିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘କିଚ୍ଛେନ ୱତ ନୋ ଲଦ୍ଧଂ ଧନଂ ଏକାବଦ୍ଧଂ କତ୍ୱା ୱାଦେନ୍ତୋ ନାସେସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୫୯।

‘‘ଧମେ ଧମେ ନାତିଧମେ, ଅତିଧନ୍ତଞ୍ହି ପାପକଂ;

ଧନ୍ତେନ ହି ସତଂ ଲଦ୍ଧଂ, ଅତିଧନ୍ତେନ ନାସିତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଧମେ ଧମେତି ଧମେଯ୍ୟ ନୋ ନ ଧମେଯ୍ୟ, ଭେରିଂ ୱାଦେଯ୍ୟ ନୋ ନ ୱାଦେଯ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ନାତିଧମେତି ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ପନ ନିରନ୍ତରମେୱ କତ୍ୱା ନ ୱାଦେଯ୍ୟ। କିଂକାରଣା? ଅତିଧନ୍ତଞ୍ହି ପାପକଂ, ନିରନ୍ତରଂ ଭେରିୱାଦନଂ ଇଦାନି ଅମ୍ହାକଂ ପାପକଂ ଲାମକଂ ଜାତଂ। ଧନ୍ତେନ ହି ସତଂ ଲଦ୍ଧନ୍ତି ନଗରେ ଧମନ୍ତେନ ଭେରିୱାଦନେନ କହାପଣସତଂ ଲଦ୍ଧଂ। ଅତିଧନ୍ତେନ ନାସିତନ୍ତି ଇଦାନି ପନ ମେ ପୁତ୍ତେନ ୱଚନଂ ଅକତ୍ୱା ଯଦିଦଂ ଅଟୱିଯଂ ଅତିଧନ୍ତଂ, ତେନ ଅତିଧନ୍ତେନ ସବ୍ବଂ ନାସିତନ୍ତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ପୁତ୍ତୋ ଦୁବ୍ବଚଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ପିତା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଭେରିୱାଦକଜାତକୱଣ୍ଣନା ନୱମା।

[୬୦] ୧୦। ସଙ୍ଖଧମଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଧମେଧମେତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦୁବ୍ବଚମେୱାରବ୍ଭ କଥେସି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସଙ୍ଖଧମକକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ବାରାଣସିଯଂ ନକ୍ଖତ୍ତେ ଘୁଟ୍ଠେ ପିତରଂ ଆଦାଯ ସଙ୍ଖଧମନକମ୍ମେନ ଧନଂ ଲଭିତ୍ୱା ଆଗମନକାଲେ ଚୋରାଟୱିଯଂ ପିତରଂ ନିରନ୍ତରଂ ସଙ୍ଖଂ ଧମନ୍ତଂ ୱାରେସି। ସୋ ‘‘ସଙ୍ଖସଦ୍ଦେନ ଚୋରେ ପଲାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ନିରନ୍ତରମେୱ ଧମି, ଚୋରା ପୁରିମନଯେନେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱିଲୁମ୍ପିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ପୁରିମନଯେନେୱ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

୬୦।

‘‘ଧମେ ଧମେ ନାତିଧମେ, ଅତିଧନ୍ତଞ୍ହି ପାପକଂ;

ଧନ୍ତେନାଧିଗତା ଭୋଗା, ତେ ତାତୋ ୱିଧମୀ ଧମ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ତେ ତାତୋ ୱିଧମୀ ଧମନ୍ତି ତେ ସଙ୍ଖଂ ଧମିତ୍ୱା ଲଦ୍ଧଭୋଗେ ମମ ପିତା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଧମନ୍ତୋ ୱିଧମି ୱିଦ୍ଧଂସେସି ୱିନାସେସୀତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ପିତା ଦୁଦ୍ଦଚଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ପୁତ୍ତୋ ପନସ୍ସ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ସଙ୍ଖଧମଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦସମା।

ଆସୀସୱଗ୍ଗୋ ଛଟ୍ଠୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ମହାସୀଲୱଜନକଂ, ପୁଣ୍ଣପାତି ଚ କିଂଫଲଂ;

ପଞ୍ଚାୱୁଧକଞ୍ଚନକ୍ଖନ୍ଧଂ, ୱାନରିନ୍ଦଂ ତଯୋଧମ୍ମଂ;

ଭେରିୱାଦସଙ୍ଖଧମନ୍ତି।

୭। ଇତ୍ଥିୱଗ୍ଗୋ

[୬୧] ୧। ଅସାତମନ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅସାଲୋକିତ୍ଥିଯୋ ନାମାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତସ୍ସ ୱତ୍ଥୁ ଉମ୍ମାଦନ୍ତିଜାତକେ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ତଂ ପନ ଭିକ୍ଖୁଂ ସତ୍ଥା ‘‘ଭିକ୍ଖୁ ଇତ୍ଥିଯୋ ନାମ ଅସାତା ଅସତିଯୋ ଲାମିକା ପଚ୍ଛିମିକା, ତ୍ୱଂ ଏୱରୂପଂ ଲାମିକଂ ଇତ୍ଥିଂ ନିସ୍ସାଯ କସ୍ମା ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଗନ୍ଧାରରଟ୍ଠେ ତକ୍କସିଲାଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତୋ ତୀସୁ ୱେଦେସୁ ସବ୍ବସିପ୍ପେସୁ ଚ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ପତ୍ତୋ ଦିସାପାମୋକ୍ଖୋ ଆଚରିଯୋ ଅହୋସି। ତଦା ବାରାଣସିଯଂ ଏକସ୍ମିଂ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଜାତଦିୱସେ ଅଗ୍ଗିଂ ଗହେତ୍ୱା ଅନିବ୍ବାଯନ୍ତଂ ଠପଯିଂସୁ। ଅଥ ନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁମାରଂ ସୋଳସୱସ୍ସକାଲେ ମାତାପିତରୋ ଆହଂସୁ ‘‘ପୁତ୍ତ, ମଯଂ ତୱ ଜାତଦିୱସେ ଅଗ୍ଗିଂ ଗହେତ୍ୱା ଠପଯିମ୍ହା ସଚେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯଣୋ ଭୱିତୁକାମୋ, ତ୍ୱଂ ଅଗ୍ଗିଂ ଆଦାଯ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ନମସ୍ସମାନୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯଣୋ ହୋହି। ସଚେ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସିତୁକାମୋ, ତକ୍କସିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦିସାପାମୋକ୍ଖସ୍ସ ଆଚରିଯସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା କୁଟୁମ୍ବଂ ସଣ୍ଠପେହୀ’’ତି। ମାଣୱୋ ‘‘ନାହଂ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି ଅରଞ୍ଞେ ଅଗ୍ଗିଂ ପରିଚରିତୁଂ, କୁଟୁମ୍ବମେୱ ସଣ୍ଠପେସ୍ସାମୀ’’ତି ମାତାପିତରୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଆଚରିଯଭାଗଂ ସହସ୍ସଂ ଗହେତ୍ୱା ତକ୍କସିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପଚ୍ଚାଗମାସି।

ମାତାପିତରୋ ପନସ୍ସ ଅନତ୍ଥିକା ଘରାୱାସେନ, ଅରଞ୍ଞେ ଅଗ୍ଗିଂ ପରିଚରାପେତୁକାମା ହୋନ୍ତି। ଅଥ ନଂ ମାତା ଇତ୍ଥୀନଂ ଦୋସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପେସେତୁକାମା ‘‘ସୋ ଆଚରିଯୋ ପଣ୍ଡିତୋ ବ୍ୟତ୍ତୋ ସକ୍ଖିସ୍ସତି ମେ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଇତ୍ଥୀନଂ ଦୋସଂ କଥେତୁ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆହ – ‘‘ଉଗ୍ଗହିତଂ ତେ, ତାତ, ସିପ୍ପ’’ନ୍ତି। ‘‘ଆମ, ଅମ୍ମା’’ତି। ‘‘ଅସାତମନ୍ତୋପି ତେ ଉଗ୍ଗହିତୋ’’ତି। ‘‘ନ ଉଗ୍ଗହିତୋ, ଅମ୍ମା’’ତି। ‘‘ତାତ, ଯଦି ତେ ଅସାତମନ୍ତୋ ନ ଉଗ୍ଗହିତୋ, କିଂ ନାମ ତେ ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗହିତଂ, ଗଚ୍ଛ, ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଏହୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ପୁନ ତକ୍କସିଲାଭିମୁଖୋ ପାଯାସି। ତସ୍ସପି ଆଚରିଯସ୍ସ ମାତା ମହଲ୍ଲିକା ୱୀସତିୱସ୍ସସତିକା । ସୋ ତଂ ସହତ୍ଥା ନ୍ହାପେନ୍ତୋ ଭୋଜେନ୍ତୋ ପାଯେନ୍ତୋ ପଟିଜଗ୍ଗତି। ଅଞ୍ଞେ ମନୁସ୍ସା ନଂ ତଥା କରୋନ୍ତଂ ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତି। ସୋ

ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଯଂନୂନାହଂ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ମାତରଂ ପଟିଜଗ୍ଗନ୍ତୋ ୱିହରେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି। ଅଥେକସ୍ମିଂ ୱିୱିତ୍ତେ ଅରଞ୍ଞେ ଉଦକଫାସୁକଟ୍ଠାନେ ପଣ୍ଣସାଲଂ କାରେତ୍ୱା ସପ୍ପିତଣ୍ଡୁଲାଦୀନି ଆହରାପେତ୍ୱା ମାତରଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ମାତରଂ ପଟିଜଗ୍ଗନ୍ତୋ ୱାସଂ କପ୍ପେସି।

ସୋପି ଖୋ ମାଣୱୋ ତକ୍କସିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆଚରିୟଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ‘‘କହଂ ଆଚରିୟୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ ଆଚରିୟୋ ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ, ତାତ, ଅତିସୀଘଂ ଆଗତୋସୀ’’ତି? ‘‘ନନୁ ଅହଂ ତୁମ୍ହେହି ଅସାତମନ୍ତୋ ନାମ ନ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପିତୋ’’ତି? ‘‘କୋ ପନ ତେ ଅସାତମନ୍ତେ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତବ୍ବେ କଥେସୀ’’ତି? ‘‘ମୟ୍ହଂ ମାତା ଆଚରିୟା’’ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅସାତମନ୍ତୋ ନାମ କୋଚି ନତ୍ଥି, ଇମସ୍ସ ପନ ମାତା ଇମଂ ଇତ୍ଥିଦୋସେ ଜାନାପେତୁକାମା ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ଅଥ ନଂ ‘‘ସାଧୁ, ତାତ, ଦସ୍ସାମି ତେ ଅସାତମନ୍ତେ, ତ୍ୱଂ ଅଜ୍ଜ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ମମ ଠାନେ ଠତ୍ୱା ମମ ମାତରଂ ସହତ୍ଥା ନ୍ହାପେନ୍ତୋ ଭୋଜେନ୍ତୋ ପାୟେନ୍ତୋ ପଟିଜଗ୍ଗାହି, ହତ୍ଥପାଦସୀସପିଟ୍ଠିସମ୍ବାହନାଦୀନି ଚସ୍ସା କରୋନ୍ତୋ ‘ଅମ୍ମ ଜରଂ ପତ୍ତକାଲେପି ତାୱ ତେ ଏୱରୂପଂ ସରୀରଂ, ଦହରକାଲେ କୀଦିସଂ ଅହୋସୀ’ତି ହତ୍ଥପାଦପରିକମ୍ମାଦିକରଣକାଲେ ହତ୍ଥପାଦାଦୀନଂ ୱଣ୍ଣଂ କଥେୟ୍ୟାସି। ଯଞ୍ଚ ତେ ମମ ମାତା କଥେତି, ତଂ ଅଲଜ୍ଜନ୍ତୋ ଅନିଗୁହନ୍ତୋ ମୟ୍ହଂ ଆରୋଚେୟ୍ୟାସି, ଏୱଂ କରୋନ୍ତୋ ଅସାତମନ୍ତେ ଲଚ୍ଛସି, ଅକରୋନ୍ତୋ ନ ଲଚ୍ଛସୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ‘‘ସାଧୁ ଆଚରିୟା’’ତି ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସବ୍ବଂ ଯଥାୱୁତ୍ତୱିଧାନଂ ଅକାସି।

ଅଥସ୍ସା ତସ୍ମିଂ ମାଣୱେ ପୁନପ୍ପୁନଂ ୱଣ୍ଣୟମାନେ ‘‘ଅୟଂ ମୟା ସଦ୍ଧିଂ ଅଭିରମିତୁକାମୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଅନ୍ଧାୟ ଜରାଜିଣ୍ଣାୟ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ କିଲେସୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି । ସା ଏକଦିୱସଂ ଅତ୍ତନୋ ସରୀରୱଣ୍ଣଂ କଥୟମାନଂ ମାଣୱଂ ଆହ ‘‘ମୟା ସଦ୍ଧିଂ ଅଭିରମିତୁଂ ଇଚ୍ଛସୀ’’ତି? ‘‘ଅମ୍ମ, ଅହଂ ତାୱ ଇଚ୍ଛେୟ୍ୟଂ, ଆଚରିୟୋ ପନ ଗରୁକୋ’’ତି। ‘‘ସଚେ ମଂ ଇଚ୍ଛସି, ପୁତ୍ତଂ ମେ ମାରେହୀ’’ତି। ‘‘ଅହଂ ଆଚରିୟସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଏତ୍ତକଂ ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା କିଲେସମତ୍ତଂ ନିସ୍ସାୟ କିନ୍ତି କତ୍ୱା ଆଚରିୟଂ ମାରେସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ସଚେ ତ୍ୱଂ ମଂ ନ ପରିଚ୍ଚଜସି, ଅହମେୱ ନଂ ମାରେସ୍ସାମୀ’’ତି। ଏୱଂ ଇତ୍ଥିୟୋ ନାମ ଅସାତା ଲାମିକା ପଚ୍ଛିମିକା, ତଥାରୂପେ ନାମ ୱୟେ ଠିତା ରାଗଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା କିଲେସଂ ଅନୁୱତ୍ତମାନା ଏୱଂ ଉପକାରକଂ ପୁତ୍ତଂ ମାରେତୁକାମା ଜାତା। ମାଣୱୋ ସବ୍ବଂ ତଂ କଥଂ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଆରୋଚେସି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ସୁଟ୍ଠୁ ତେ, ମାଣୱ, କତଂ ମୟ୍ହଂ ଆରୋଚେନ୍ତେନା’’ତି ୱତ୍ୱା ମାତୁ ଆୟୁସଙ୍ଖାରଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ‘‘ଅଜ୍ଜେୱ ମରିସ୍ସତୀ’’ତି ଞତ୍ୱା ‘‘ଏହି, ମାଣୱ, ୱୀମଂସିସ୍ସାମ ନ’’ନ୍ତି ଏକଂ ଉଦୁମ୍ବରରୁକ୍ଖଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପମାଣେନ କଟ୍ଠରୂପକଂ କତ୍ୱା ସସୀସଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସୟନଟ୍ଠାନେ ଉତ୍ତାନଂ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ରଜ୍ଜୁକଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଅନ୍ତେୱାସିକଂ ଆହ – ‘‘ତାତ, ଫରସୁଂ ଆଦାୟ ଗନ୍ତ୍ୱା ମମ ମାତୁ ସଞ୍ଞଂ ଦେହୀ’’ତି। ମାଣୱୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ମ, ଆଚରିୟୋ ପଣ୍ଣସାଲାୟଂ ଅତ୍ତନୋ ସୟନଟ୍ଠାନେ ନିପନ୍ନୋ, ରଜ୍ଜୁସଞ୍ଞା ମେ ବଦ୍ଧା, ଇମଂ ଫରସୁଂ ଆଦାୟ ଗନ୍ତ୍ୱା ସଚେ ସକ୍କୋସି, ମାରେହି ନ’’ନ୍ତି ଆହ। ‘‘ତ୍ୱଂ ପନ ମଂ ନ ପରିଚ୍ଚଜିସ୍ସସୀ’’ତି? ‘‘କିଂକାରଣା ପରିଚ୍ଚଜିସ୍ସାମୀ’’ତି? ସା ଫରସୁଂ ଆଦାୟ ପୱେଧମାନା ଉଟ୍ଠାୟ ରଜ୍ଜୁସଞ୍ଞାୟ ଗନ୍ତ୍ୱା ହତ୍ଥେନ ପରାମସିତ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ ମେ ପୁତ୍ତୋ’’ତି ସଞ୍ଞାୟ କଟ୍ଠରୂପକସ୍ସ ମୁଖତୋ ସାଟକଂ ଅପନେତ୍ୱା ଫରସୁଂ ଆଦାୟ ‘‘ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ମାରେସ୍ସାମୀ’’ତି ଗୀୱାୟମେୱ ପହରିତ୍ୱା ‘‘ଧ’’ନ୍ତି ସଦ୍ଦେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ରୁକ୍ଖଭାୱଂ ଅଞ୍ଞାସି। ଅଥ ବୋଧିସତ୍ତେନ ‘‘କିଂ କରୋସି, ଅମ୍ମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ସା ‘‘ୱଞ୍ଚିତାମ୍ହୀ’’ତି ତତ୍ଥେୱ ମରିତ୍ୱା ପତିତା। ଅତ୍ତନୋ କିର ପଣ୍ଣସାଲାୟ ନିପନ୍ନାୟପି ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ତାୟ ମରିତବ୍ବମେୱ।

ସୋ ତସ୍ସା ମତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ସରୀରକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ଆଳାହନଂ ନିବ୍ବାପେତ୍ୱା ୱନପୁପ୍ଫେହି ପୂଜେତ୍ୱା ମାଣୱଂ ଆଦାୟ ପଣ୍ଣସାଲଦ୍ୱାରେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ପାଟିୟେକ୍କୋ ଅସାତମନ୍ତୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଇତ୍ଥିୟୋ ଅସାତା ନାମ, ତୱ ମାତା ‘ଅସାତମନ୍ତଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହା’ତି ମମ ସନ୍ତିକଂ ପେସୟମାନା ଇତ୍ଥୀନଂ ଦୋସଂ ଜାନନତ୍ଥଂ ପେସେସି। ଇଦାନି ପନ ତେ ପଚ୍ଚକ୍ଖମେୱ ମମ ମାତୁ ଦୋସୋ ଦିଟ୍ଠୋ, ଇମିନା କାରଣେନ ‘ଇତ୍ଥିୟୋ ନାମ ଅସାତା ଲାମିକା ପଚ୍ଛିମିକା’ତି ଜାନେୟ୍ୟାସୀ’’ତି ତଂ ୱୋଦିତ୍ୱା ଉୟ୍ୟୋଜେସି। ସୋପି ଆଚରିୟଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ମାତାପିତୂନଂ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ଅଥ ନଂ ମାତା ପୁଚ୍ଛି ‘‘ତାତ, ଉଗ୍ଗହିତୋ ତେ ଅସାତମନ୍ତୋ’’ତି? ‘‘ଆମ, ଅମ୍ମା’’ତି। ‘‘ଇଦାନି କିଂ କରିସ୍ସସି, ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଂ ୱା ପରିଚରିସ୍ସସି, ଅଗାରମଜ୍ଝେ ୱା ୱସିସ୍ସସୀ’’ତି? ମାଣୱୋ ‘‘ମୟା, ଅମ୍ମ, ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ଇତ୍ଥୀନଂ ଦୋସା ଦିଟ୍ଠା , ଅଗାରେନ ମେ କିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ପବ୍ବଜିସ୍ସାମହ’’ନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଅଧିପ୍ପାୟଂ ପକାସେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୬୧।

‘‘ଅସା ଲୋକିତ୍ଥିୟୋ ନାମ, ୱେଲା ତାସଂ ନ ୱିଜ୍ଜତି;

ସାରତ୍ତା ଚ ପଗବ୍ଭା ଚ, ସିଖୀ ସବ୍ବଘସୋ ଯଥା;

ତା ହିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି, ୱିୱେକମନୁବ୍ରୂହଯ”ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅସାତି ଅସତିଯୋ ଲାମିକା। ଅଥ ୱା ସାତଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସୁଖଂ, ତଂ ତାସୁ ନତ୍ଥି। ଅତ୍ତନି ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତାନଂ ଅସାତମେୱ ଦେନ୍ତୀତିପି ଅସା, ଦୁକ୍ଖା ଦୁକ୍ଖୱତ୍ଥୁଭୂତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମସ୍ସ ପନତ୍ଥସ୍ସ ସାଧନତ୍ଥାଯ ଇଦଂ ସୁତ୍ତଂ ଆହରିତବ୍ବଂ –

“ମାଯା ଚେତା ମରୀଚୀ ଚ, ସୋକୋ ରୋଗୋ ଚୁପଦ୍ଦୱୋ;

ଖରା ଚ ବନ୍ଧନା ଚେତା, ମଚ୍ଚୁପାସା ଗୁହାସଯା;

ତାସୁ ଯୋ ୱିସ୍ସସେ ପୋସୋ, ସୋ ନରେସୁ ନରାଧମୋ”ତି। (ଜା। ୨।୨୧।୧୧୮);

ଲୋକିତ୍ଥିଯୋତି ଲୋକେ ଇତ୍ଥିଯୋ। ୱେଲା ତାସଂ ନ ୱିଜ୍ଜତୀତି ଅତ୍ଥ, ତାସଂ ଇତ୍ଥୀନଂ କିଲେସୁପ୍ପତ୍ତିଂ ପତ୍ୱା ୱେଲା ସଂୱରୋ ମରିଯାଦା ପମାଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ସାରତ୍ତା ଚ ପଗବ୍ଭା ଚାତି ୱେଲା ଚ ଏତାସଂ ନତ୍ଥି, ପଞ୍ଚସୁ କାମଗୁଣେସୁ ସାରତ୍ତା ଅଲ୍ଲୀନା, ତଥା କାଯପାଗବ୍ଭିଯେନ, ୱାଚାପାଗବ୍ଭିଯେନ, ମନୋପାଗବ୍ଭିଯେନାତି ତିୱିଧେନ ପାଗବ୍ଭିଯେନ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ପଗବ୍ଭା ଚେତା। ଏତାସଞ୍ହି ଅବ୍ଭନ୍ତରେ କାଯଦ୍ୱାରାଦୀନି ପତ୍ୱା ସଂୱରୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଲୋଲା କାକପଟିଭାଗାତି ଦସ୍ସେତି। ସିଖୀ ସବ୍ବଘସୋ ଯଥାତି ଅତ୍ଥ, ଯଥା ଜାଲସିଖାଯ “ସିଖୀ”ତି ସଙ୍ଖଂ ଗତୋ ଅଗ୍ଗି ନାମ ଗୂଥଗତାଦିଭେଦଂ ଅସୁଚିମ୍ପି, ସପ୍ପିମଧୁଫାଣିତାଦିଭେଦଂ ସୁଚିମ୍ପି, ଇଟ୍ଠମ୍ପି ଅନିଟ୍ଠମ୍ପି ଯଂ ଯଦେୱ ଲଭତି, ସବ୍ବଂ ଘସତି ଖାଦତି, ତସ୍ମା “ସବ୍ବଘସୋ”ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତଥେୱ ତା ଇତ୍ଥିଯୋପି ହତ୍ଥିମେଣ୍ଡଗୋମେଣ୍ଡାଦଯୋ ୱା ହୋନ୍ତୁ ହୀନଜଚ୍ଚା ହୀନକମ୍ମନ୍ତା, ଖତ୍ତିଯାଦଯୋ ୱା ହୋନ୍ତୁ ଉତ୍ତମକମ୍ମନ୍ତା, ହୀନୁକ୍କଟ୍ଠଭାୱଂ ଅଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଲୋକସ୍ସାଦୱସେନ କିଲେସସନ୍ଥୱେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଯଂ ଯଂ ଲଭନ୍ତି, ସବ୍ବମେୱ ସେୱନ୍ତୀତି ସବ୍ବଘସସିଖିସଦିସା ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ସିଖୀ ସବ୍ବଘସୋ ଯଥା, ତଥେୱେତାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ତାହିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀତି ଅହଂ ତା ଲାମିକା ଦୁକ୍ଖୱତ୍ଥୁଭୂତା ଇତ୍ଥିଯୋ ହିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି। ୱିୱେକମନୁବ୍ରୂହଯନ୍ତି କାଯୱିୱେକୋ ଚିତ୍ତୱିୱେକୋ ଉପଧିୱିୱେକୋତି ତଯୋ ୱିୱେକା, ତେସୁ ଇଧ କାଯୱିୱେକୋପି ୱଟ୍ଟତି ଚିତ୍ତୱିୱେକୋପି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଅହଂ, ଅମ୍ମ, ପବ୍ବଜିତ୍ୱା କସିଣପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିଯୋ ଚ ପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞା ଚ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଗଣତୋ କାଯଂ, କିଲେସେହି ଚ ଚିତ୍ତଂ ୱିୱେଚେତ୍ୱା ଇମଂ ୱିୱେକଂ ବ୍ରୂହେନ୍ତୋ ୱଡ୍ଢେନ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯଣୋ ଭୱିସ୍ସାମି, ଅଲଂ ମେ ଅଗାରେନାତି। ଏୱଂ ଇତ୍ଥିଯୋ ଗରହିତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ୱିୱେକଂ ବ୍ରୂହେନ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯଣୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥାପି “ଏୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଇତ୍ଥିଯୋ ନାମ ଅସାତା ଲାମିକା ପଚ୍ଛିମିକା ଦୁକ୍ଖଦାଯିକା”ତି ଇତ୍ଥୀନଂ ଅଗୁଣଂ କଥେତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାସି। ସତ୍ଥା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – “ତଦା ମାତା ଭଦ୍ଦକାପିଲାନୀ, ପିତା ମହାକସ୍ସପୋ ଅହୋସି, ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ଆନନ୍ଦୋ, ଆଚରିଯୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି”ନ୍ତି।

ଅସାତମନ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୬୨] ୨। ଅଣ୍ଡଭୂତଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅୱାଦେସୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଉକ୍କଣ୍ଠିତମେୱାରବ୍ଭ କଥେସି। ତଞ୍ହି ସତ୍ଥା “ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋସୀ”ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା “ସଚ୍ଚ”ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ “ଭିକ୍ଖୁ ଇତ୍ଥିଯୋ ନାମ ଅରକ୍ଖିଯା, ପୁବ୍ବେ ପଣ୍ଡିତା ଇତ୍ଥିଂ ଗବ୍ଭତୋ ପଟ୍ଠାଯ ରକ୍ଖନ୍ତାପି ରକ୍ଖିତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୂ”ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସିଯା କୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ସବ୍ବସିପ୍ପେସୁ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ପତ୍ୱା ପିତୁ ଅଚ୍ଚଯେନ ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠାଯ ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ସୋ ପୁରୋହିତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଜୂତଂ କୀଳତି। କୀଳନ୍ତୋ ପନ –

“ସବ୍ବା ନଦୀ ୱଙ୍କଗତୀ, ସବ୍ବେ କଟ୍ଠମଯା ୱନା;

ସବ୍ବିତ୍ଥିଯୋ କରେ ପାପଂ, ଲଭମାନେ ନିୱାତକେ”ତି। (ଜା। ୨।୨୧।୩୦୮) –

ଇମଂ ଜୁତଗୀତଂ ଗାୟନ୍ତୋ ରଜତଫଲକେ ସୁୱଣ୍ଣପାସକେ ଖିପତି। ଏୱଂ କୀଳନ୍ତୋ ପନ ରାଜା ନିଚ୍ଚଂ ଜିନାତି, ପୁରୋହିତୋ ପରାଜୀୟତି।

ସୋ ଅନୁକ୍କମେନ ଘରେ ୱିଭୱେ ପରିକ୍ଖୟଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଏୱଂ ସନ୍ତେ ସବ୍ବଂ ଇମସ୍ମିଂ ଘରେ ଧନଂ ଖୀୟିସ୍ସତି, ପରିୟେସିତ୍ୱା ପୁରିସନ୍ତରଂ ଅଗତଂ ଏକଂ ମାତୁଗାମଂ ଘରେ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି ‘‘ଅଞ୍ଞଂ ପୁରିସଂ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବଂ ଇତ୍ଥିଂ ରକ୍ଖିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ଗବ୍ଭତୋ ପଟ୍ଠାୟେକଂ ମାତୁଗାମଂ ରକ୍ଖିତ୍ୱା ତଂ ୱୟପ୍ପତ୍ତଂ ୱସେ ଠପେତ୍ୱା ଏକପୁରିସିକଂ କତ୍ୱା ଗାଳ୍ହଂ ଆରକ୍ଖଂ ସଂୱିଦହିତ୍ୱା ରାଜକୁଲତୋ ଧନଂ ଆହରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ଚ ଅଙ୍ଗୱିଜ୍ଜାୟ ଛେକୋ ହୋତି, ଅଥେକଂ ଦୁଗ୍ଗତିତ୍ଥିଂ ଗବ୍ଭିନିଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଧୀତରଂ ୱିଜାୟିସ୍ସତୀ’’ତି ଞତ୍ୱା ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ପରିବ୍ବୟଂ ଦତ୍ୱା ଘରେୟେୱ ୱସାପେତ୍ୱା ୱିଜାତକାଲେ ଧନଂ ଦତ୍ୱା ଉୟ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ତଂ କୁମାରିକଂ ଅଞ୍ଞେସଂ ପୁରିସାନଂ ଦଟ୍ଠୁଂ ଅଦତ୍ୱା ଇତ୍ଥୀନଂୟେୱ ହତ୍ଥେ ଦତ୍ୱା ପୋସାପେତ୍ୱା ୱୟପ୍ପତ୍ତକାଲେ ତଂ ଅତ୍ତନୋ ୱସେ ଠପେସି। ଯାୱ ଚେସା ୱଡ୍ଢତି, ତାୱ ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ଜୂତଂ ନ କୀଳି। ତଂ ପନ ୱସେ ଠପେତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ‘‘ମହାରାଜ, ଜୂତଂ କୀଳାମା’’ତି ଆହ। ରାଜା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ପୁରିମନିୟାମେନେୱ କୀଳି। ପୁରୋହିତୋ ରଞ୍ଞୋ ଗାୟିତ୍ୱା ପାସକଂ ଖିପନକାଲେ ‘‘ଠପେତ୍ୱା ମମ ମାଣୱିକ’’ନ୍ତି ଆହ। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପୁରୋହିତୋ ଜିନାତି, ରାଜା ପରାଜୀୟତି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ଇମସ୍ସ ଘରେ ଏକପୁରିସିକାୟ ଏକାୟ ଇତ୍ଥିୟା ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାପେନ୍ତୋ ଅତ୍ଥିଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ସୀଲମସ୍ସା ଭିନ୍ଦାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ଏକଂ ଧୁତ୍ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ସକ୍ଖିସ୍ସସି ପୁରୋହିତସ୍ସ ଇତ୍ଥିୟା ସୀଲଂ ଭିନ୍ଦିତୁ’’ନ୍ତି ଆହ। ‘‘ସକ୍କୋମି, ଦେୱା’’ତି। ଅଥସ୍ସ ରାଜା ଧନଂ ଦତ୍ୱା ‘‘ତେନ ହି ଖିପ୍ପଂ ନିଟ୍ଠାପେହୀ’’ତି ତଂ ପହିଣି। ସୋ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକା ଧନଂ ଆଦାୟ ଗନ୍ଧଧୂମଚୁଣ୍ଣକପ୍ପୂରାଦୀନି ଗହେତ୍ୱା ତସ୍ସ ଘରତୋ ଅୱିଦୂରେ ସବ୍ବଗନ୍ଧାପଣଂ ପସାରେସି। ପୁରୋହିତସ୍ସପି ଗେହଂ ସତ୍ତଭୂମକଂ ସତ୍ତଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକଂ ହୋତି, ସବ୍ବେସୁ ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେସୁ ଇତ୍ଥୀନଂୟେୱ ଆରକ୍ଖା। ଠପେତ୍ୱା ପନ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଅଞ୍ଞୋ ପୁରିସୋ ଗେହଂ ପୱିସିତୁଂ ଲଭନ୍ତୋ ନାମ ନତ୍ଥି, କଚୱରଛଡ୍ଡନପଚ୍ଛିମ୍ପି ସୋଧେତ୍ୱାୟେୱ ପୱେସେନ୍ତି। ତଂ ମାଣୱିକଂ ପୁରୋହିତୋୟେୱ ଦଟ୍ଠୁଂ ଲଭତି। ତସ୍ସା ଚ ଏକା ପରିଚାରିକା ଇତ୍ଥୀ ଅତ୍ଥି। ଅଥସ୍ସା ସା ପରିଚାରିକା ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫମୂଲଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ତସ୍ସ ଧୁତ୍ତସ୍ସ ଆପଣସମୀପେନ ଗଚ୍ଛତି। ସୋ ‘‘ଅୟଂ ତସ୍ସା ପରିଚାରିକା’’ତି ସୁଟ୍ଠୁ ଞତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ଆପଣା ଉଟ୍ଠାୟ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସା ପାଦମୂଲେ ପତିତ୍ୱା ଉଭୋହି ହତ୍ଥେହି ପାଦେ ଗାଳ୍ହଂ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ମ, ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ କହଂ ଗତାସୀ’’ତି ପରିଦେୱି, ଅୱସେସାପି ପୟୁତ୍ତକଧୁତ୍ତା ଏକମନ୍ତଂ ଠତ୍ୱା ‘‘ହତ୍ଥପାଦମୁଖସଣ୍ଠାନେହି ଚ ଆକପ୍ପେନ ଚ ମାତାପୁତ୍ତା ଏକସଦିସାୟେୱା’’ତି ଆହଂସୁ। ସା ଇତ୍ଥୀ ତେସୁ ତେସୁ କଥେନ୍ତେସୁ ଅତ୍ତନୋ ଅସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ ମେ ପୁତ୍ତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ସୟମ୍ପି ରୋଦିତୁଂ ଆରଭି। ତେ ଉଭୋପି କନ୍ଦିତ୍ୱା ରୋଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଲିଙ୍ଗେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠଂସୁ।

ଅଥ ସୋ ଧୁତ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅମ୍ମ, କହଂ ୱସସୀ’’ତି? ‘‘କିନ୍ନରିଲୀଲାୟ ୱସମାନାୟ ରୂପସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତାୟ ପୁରୋହିତସ୍ସ ଦହରିତ୍ଥିୟା ଉପଟ୍ଠାନଂ କୁରୁମାନା ୱସାମି, ତାତା’’ତି। ‘‘ଇଦାନି କହଂ ଯାସି, ଅମ୍ମା’’ତି? ‘‘ତସ୍ସା ଗନ୍ଧମାଲାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାୟା’’ତି। ‘‘ଅମ୍ମ, କିଂ ତେ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗତାୟ, ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟ ମମେୱ ସନ୍ତିକା ହରା’’ତି ମୂଲଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱାୱ ବହୂନି ତମ୍ବୂଲତକ୍କୋଲକାଦୀନି ଚେୱ ନାନାପୁପ୍ଫାନି ଚ ଅଦାସି। ମାଣୱିକା ବହୂନି ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫାଦୀନି ଦିସ୍ୱା ‘‘କିଂ, ଅମ୍ମ, ଅଜ୍ଜ ଅମ୍ହାକଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପସନ୍ନୋ’’ତି ଆହ। ‘‘କସ୍ମା ଏୱଂ ୱଦସୀ’’ତି? ‘‘ଇମେସଂ ବହୁଭାୱଂ ଦିସ୍ୱା’’ତି। ନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବହୁମୂଲଂ ଅଦାସି, ମୟା ପନେତଂ ମୟ୍ହଂ ପୁତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକା ଆଭତନ୍ତି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ଦିନ୍ନମୂଲଂ ଅତ୍ତନା ଗହେତ୍ୱା ତସ୍ସେୱ ସନ୍ତିକା ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫାଦୀନି ଆହରତି। ଧୁତ୍ତୋ କତିପାହଚ୍ଚୟେନ ଗିଲାନାଲୟଂ କତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି। ସା ତସ୍ସ ଆପଣଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଅଦିସ୍ୱା ‘‘କହଂ ମେ ପୁତ୍ତୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ପୁତ୍ତସ୍ସ ତେ ଅଫାସୁକଂ ଜାତ’’ନ୍ତି? ସା ତସ୍ସ ନିପନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିସୀଦିତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିଂ ପରିମଜ୍ଜନ୍ତୀ ‘‘କିଂ ତେ, ତାତ, ଅଫାସୁକ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ‘‘କିଂ ନ କଥେସି ପୁତ୍ତା’’ତି? ‘‘ଅମ୍ମ, ମରନ୍ତେନାପି ତୁୟ୍ହଂ କଥେତୁଂ ନ ସକ୍କା’’ତି। ‘‘ତାତ, ମୟ୍ହଂ ଅକଥେତ୍ୱା କସ୍ସ କଥେସ୍ସସି, କଥେହି, ତାତା’’ତି। ‘‘ଅମ୍ମ, ମୟ୍ହଂ ଅଞ୍ଞଂ ଅଫାସୁକଂ ନତ୍ଥି, ତସ୍ସା ପନ ମାଣୱିକାୟ ୱଣ୍ଣଂ ସୁତ୍ୱା ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋସ୍ମି , ତଂ ଲଭନ୍ତୋ ଜୀୱିସ୍ସାମି, ଅଲଭନ୍ତୋ ଇଧେୱ ମରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ତାତ, ମୟ୍ହଂ ଏସ ଭାରୋ, ମା ତ୍ୱଂ ଏତଂ ନିସ୍ସାୟ ଚିନ୍ତୟୀ’’ତି ତଂ ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ବହୂନି ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫାଦୀନି ଆଦାୟ ମାଣୱିକାୟ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ପୁତ୍ତୋ ମେ, ଅମ୍ମ, ମମ ସନ୍ତିକା ତୱ ୱଣ୍ଣଂ ସୁତ୍ୱା ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ଜାତୋ, କିଂ କାତବ୍ବ’’ନ୍ତି? ‘‘ସଚେ ଆନେତୁଂ ସକ୍କୋଥ, ମୟା କତୋକାସୋୟେୱା’’ତି।

ସା ତସ୍ସା ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ତସ୍ସ ଗେହସ୍ସ କଣ୍ଣକଣ୍ଣେହି ବହୁଂ କଚୱରଂ ସଙ୍କଡ୍ଢିତ୍ୱା ଆରକ୍ଖିତ୍ଥିୟା ଉପରି ଛଡ୍ଡେସି। ସା ତେନ ଅଟ୍ଟୀୟମାନା ଅପେତି। ଇତରା ତେନେୱ ନିୟାମେନ ଯା ଯା କିଞ୍ଚି କଥେତି, ତସ୍ସା ତସ୍ସା ଉପରି କଚୱରଂ ଛଡ୍ଡେସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପନ ସା ଯଂ ଯଂ ଆହରତି ୱା ହରତି ୱା, ତଂ ତଂ ନ କାଚି ସୋଧେତୁଂ ଉସ୍ସହତି। ତସ୍ମିଂ କାଲେ ସା ତଂ ଧୁତ୍ତଂ ପୁପ୍ଫପଚ୍ଛିୟଂ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ମାଣୱିକାୟ ସନ୍ତିକଂ ଅଭିହରି। ଧୁତ୍ତୋ ମାଣୱିକାୟ ସୀଲଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକାହଦ୍ୱୀହଂ ପାସାଦେୟେୱ ଅହୋସି। ପୁରୋହିତେ ବହି ନିକ୍ଖନ୍ତେ ଉଭୋ ଅଭିରମନ୍ତି। ତସ୍ମିଂ ଆଗତେ ଧୁତ୍ତୋ

ନିଲୀୟତି।

ଅଥ ନଂ ସା ଏକାହଦ୍ୱୀହଚ୍ଚୟେନ ''ସାମି, ଇଦାନି ତୟା ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଆହ। ''ଅହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ପହରିତ୍ୱା ଗନ୍ତୁକାମୋ''ତି। ସା ''ଏୱଂ ହୋତୂ''ତି ଧୁତ୍ତଂ ନିଲୀୟାପେତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଆଗତେ ଏୱମାହ ''ଅହଂ, ଅୟ୍ୟ, ତୁମ୍ହେସୁ ୱୀଣଂ ୱାଦେନ୍ତେସୁ ନଚ୍ଚିତୁଂ ଇଚ୍ଛାମୀ''ତି। ''ସାଧୁ, ଭଦ୍ଦେ, ନଚ୍ଚସ୍ସୂ''ତି ୱୀଣଂ ୱାଦେସି। ''ତୁମ୍ହେସୁ ଓଲୋକେନ୍ତେସୁ ଲଜ୍ଜାମି, ମୁଖଂ ପନ ୱୋ ସାଟକେନ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ନଚ୍ଚିସ୍ସାମୀ''ତି। ''ସଚେ ଲଜ୍ଜସି, ଏୱଂ କରୋହୀ''ତି। ମାଣୱିକା ଘନସାଟକଂ ଗହେତ୍ୱା ତସ୍ସ ଅକ୍ଖୀନି ପିଦହମାନା ମୁଖଂ ବନ୍ଧି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମୁଖଂ ବନ୍ଧାପେତ୍ୱା ୱୀଣଂ ୱାଦେସି। ସା ମୁହୁତ୍ତଂ ନଚ୍ଚିତ୍ୱା ''ଅୟ୍ୟ, ଅହଂ ତେ ଏକୱାରଂ ସୀସେ ପହରିତୁକାମା''ତି ଆହ। ଇତ୍ଥିଲୋଲୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ କିଞ୍ଚି କାରଣଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ''ପହରାହୀ''ତି ଆହ, ମାଣୱିକା ଧୁତ୍ତସ୍ସ ସଞ୍ଞଂ ଅଦାସି। ସୋ ସଣିକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପିଟ୍ଠିପସ୍ସେ ଠତ୍ୱା ସୀସେ କପ୍ପରେନ ପହରି, ଅକ୍ଖୀନି ପତନାକାରପ୍ପତ୍ତାନି ଅହେସୁଂ, ସୀସେ ଗଣ୍ଡୋ ଉଟ୍ଠହି। ସୋ ୱେଦନାଟ୍ଟୋ ହୁତ୍ୱା ''ଆହର ତେ ହତ୍ଥ''ନ୍ତି ଆହ। ମାଣୱିକା ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଠପେସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ''ହତ୍ଥୋ ମୁଦୁକୋ, ପହାରୋ ପନ ଥଦ୍ଧୋ''ତି ଆହ । ଧୁତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ପହରିତ୍ୱା ନିଲୀୟି। ମାଣୱିକା ତସ୍ମିଂ ନିଲୀନେ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ମୁଖତୋ ସାଟକଂ ମୋଚେତ୍ୱା ତେଲଂ ଆଦାୟ ସୀସଂ ପରିସମ୍ବାହି। ବ୍ରାହ୍ମଣେ ବହି ନିକ୍ଖନ୍ତେ ପୁନ ସା ଇତ୍ଥୀ ଧୁତ୍ତଂ ପଚ୍ଛିୟଂ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ନୀହରି।

ସୋ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେସି। ରାଜା ଅତ୍ତନୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଆଗତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଆହ ''ଜୂତଂ କୀଳାମ ବ୍ରାହ୍ମଣା''ତି? ''ସାଧୁ, ମହାରାଜା''ତି। ରାଜା ଜୂତମଣ୍ଡଲଂ ସଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ପୁରିମନୟେନେୱ ଜୂତଗୀତଂ ଗାୟିତ୍ୱା ପାସକେ ଖିପତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମାଣୱିକାୟ ତପସ୍ସ ଭିନ୍ନଭାୱଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ''ଠପେତ୍ୱା ମମ ମାଣୱିକ''ନ୍ତି ଆହ। ଏୱଂ ୱଦନ୍ତୋପି ପରାଜିତୋୟେୱ। ରାଜା ଜିନିତ୍ୱା ''ବ୍ରାହ୍ମଣ, କିଂ ୱଦେସି, ମାଣୱିକାୟ ତେ ତପୋ ଭିନ୍ନୋ, ତ୍ୱଂ 'ମାତୁଗାମଂ ଗବ୍ଭତୋ ପଟ୍ଠାୟ ରକ୍ଖନ୍ତୋ ସତ୍ତସୁ ଠାନେସୁ ଆରକ୍ଖଂ କରୋନ୍ତୋ ରକ୍ଖିତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସାମୀ'ତି ମଞ୍ଞସି, ମାତୁଗାମୋ ନାମ କୁଚ୍ଛିୟଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଚରନ୍ତେନାପି ରକ୍ଖିତୁଂ ନ ସକ୍କା, ଏକପୁରିସିକା ଇତ୍ଥୀ ନାମ ନତ୍ଥି, ତୱ ମାଣୱିକା 'ନଚ୍ଚିତୁକାମାମ୍ହୀ'ତି ୱତ୍ୱା ୱୀଣଂ ୱାଦେନ୍ତସ୍ସ ତୱ ସାଟକେନ ମୁଖଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଜାରଂ ତୱ ସୀସେ କପ୍ପରେନ ପହରାପେତ୍ୱା ଉୟ୍ୟୋଜେସି, ଇଦାନି କିଂ କଥେସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୬୨।

''ୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅୱାଦେସି, ୱୀଣଂ ସମୁଖୱେଠିତୋ;

ଅଣ୍ଡଭୂତାଭତା ଭରିୟା, ତାସୁ କୋ ଜାତୁ ୱିସ୍ସସେ''ତି।

ତତ୍ଥ ୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅୱାଦେସି, ୱୀଣଂ ସମୁଖୱେଠିତୋତି ୟେନ କାରଣେନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଘନସାଟକେନ ସହ ମୁଖେନ ୱେଠିତୋ ହୁତ୍ୱା ୱୀଣଂ ୱାଦେସି, ତଂ କାରଣଂ ନ ଜାନାତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତଞ୍ହି ସା ୱଞ୍ଚେତୁକାମା ଏୱମକାସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପନ ତଂ ଇତ୍ଥିଂ ବହୁମାୟାଭାୱଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ମାତୁଗାମସ୍ସ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ''ମଂ ଏସା ଲଜ୍ଜତୀ''ତି ଏୱଂସଞ୍ଞୀ ଅହୋସି, ତେନସ୍ସ ଅଞ୍ଞାଣଭାୱଂ ପକାସେନ୍ତୋ ରାଜା ଏୱମାହ, ଅୟମେତ୍ଥାଧିପ୍ପାୟୋ । ଅଣ୍ଡଭୂତାଭତା ଭରିୟାତି ଅଣ୍ଡଂ ୱୁଚ୍ଚତି ବୀଜଂ, ବୀଜଭୂତା ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ଅନିକ୍ଖନ୍ତକାଲେୟେୱ ଆଭତା ଆନୀତା, ଭତାତି ୱା ପୁଟ୍ଠାତି ଅତ୍ଥୋ। କା ସା? ଭରିୟା ପଜାପତି ପାଦପରିଚାରିକା। ସା ହି ଭତ୍ତୱତ୍ଥାଦୀହି ଭରିତବ୍ବତାୟ, ଭିନ୍ନସଂୱରତାୟ, ଲୋକଧମ୍ମେହି ଭରିତତାୟ ୱା ''ଭରିୟା''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତାସୁ କୋ ଜାତୁ ୱିସ୍ସସେତି ଜାତୂତି ଏକଂସାଧିୱଚନଂ, ତାସୁ ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ରକ୍ଖିୟମାନାସୁପି ଏୱଂ ୱିପ୍ପକାରଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୀସୁ ଭରିୟାସୁ କୋ ନାମ ପଣ୍ଡିତୋ ପୁରିସୋ ଏକଂସେନ ୱିସ୍ସସେ, ''ନିବ୍ବିକାରା ଏସା ମୟୀ''ତି କୋ ସଦ୍ଦହେୟ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅସଦ୍ଧମ୍ମୱସେନ ହି ଆମନ୍ତକେସୁ ନିମନ୍ତକେସୁ ୱିଜ୍ଜମାନେସୁ ମାତୁଗାମୋ ନାମ ନ ସକ୍କା ରକ୍ଖିତୁନ୍ତି।

ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ନିୱେସନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ମାଣୱିକଂ ଆହ – ''ତୟା କିର ଏୱରୂପଂ ପାପକମ୍ମଂ କତ''ନ୍ତି? ''ଅୟ୍ୟ, କୋ ଏୱମାହ, ନ କରୋମି, 'ଅହମେୱ ପହରିଂ, ନ ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି'। ସଚେ ନ ସଦ୍ଦହଥ, ଅହଂ 'ତୁମ୍ହେ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ହତ୍ଥସମ୍ଫସ୍ସଂ ନ ଜାନାମୀ'ତି ସଚ୍ଚକିରିୟଂ କତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତୁମ୍ହେ ସଦ୍ଦହାପେସ୍ସାମୀ''ତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ''ଏୱଂ ହୋତୂ''ତି ମହନ୍ତଂ ଦାରୁରାସିଂ କାରେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଂ କତ୍ୱା ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ସଚେ ଅତ୍ତନୋ ସଦ୍ଦହସି, ଅଗ୍ଗିଂ ପୱିସାହୀ''ତି ଆହ।

ମାଣୱିକା ଅତ୍ତନୋ ପରିଚାରିକଂ ପଠମମେୱ ସିକ୍ଖାପେସି ''ଅମ୍ମ, ତୱ ପୁତ୍ତଂ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ମମ ଅଗ୍ଗିଂ ପୱିସନକାଲେ ହତ୍ଥଗ୍ଗହଣଂ କାତୁଂ ୱଦେହୀ''ତି। ସା ଗନ୍ତ୍ୱା ତଥା ଅୱଚ। ଧୁତ୍ତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପରିସମଜ୍ଝେ ଅଟ୍ଠାସି। ସା ମାଣୱିକା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱଞ୍ଚେତୁକାମା ମହାଜନମଜ୍ଝେ ଠତ୍ୱା ''ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତଂ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ହତ୍ଥସମ୍ଫସ୍ସଂ ନାମ ନ ଜାନାମି, ଇମିନା ସଚ୍ଚେନ ଅୟଂ ଅଗ୍ଗି ମା ମଂ ଝାପେସୀ''ତି ଅଗ୍ଗିଂ ପୱିସିତୁଂ ଆରଦ୍ଧା। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଧୁତ୍ତୋ

‘‘ପସ୍ସଥ ଭୋ ପୁରୋହିତବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ କମ୍ମଂ, ଏୱରୂପଂ ମାତୁଗାମଂ ଅଗ୍ଗିଂ ପୱେସାପେତୀ’’ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ମାଣୱିକଂ ହତ୍ଥେ ଗଣ୍ହି। ସା ହତ୍ଥଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ପୁରୋହିତଂ ଆହ – ‘‘ଅୟ୍ୟ, ମମ ସଚ୍ଚକିରିୟା ଭିନ୍ନା, ନ ସକ୍କା ଅଗ୍ଗିଂ ପୱିସିତୁ’’ନ୍ତି। ‘‘କିଂକାରଣା’’ତି? ‘‘ଅଜ୍ଜ ମୟା ଏୱରୂପା ସଚ୍ଚକିରିୟା କତା ‘ଠପେତ୍ୱା ମମ ସାମିକଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ହତ୍ଥସମ୍ଫସ୍ସଂ ନ ଜାନାମୀ’ତି , ଇଦାନି ଚମ୍ହି ଇମିନା ପୁରିସେନ ହତ୍ଥେ ଗହିତା’’ତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ‘‘ୱଞ୍ଚିତୋ ଅହଂ ଇମାୟା’’ତି ଞତ୍ୱା ତଂ ପୋଥେତ୍ୱା ନୀହରାପେସି। ଏୱଂ ଅସଦ୍ଧମ୍ମସମନ୍ନାଗତା କିରେତା ଇତ୍ଥିୟୋ ତାୱ ମହନ୍ତମ୍ପି ପାପକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସାମିକଂ ୱଞ୍ଚେତୁଂ ‘‘ନାହଂ ଏୱରୂପଂ କମ୍ମଂ କରୋମୀ’’ତି ଦିୱସମ୍ପି ସପଥଂ କୁରୁମାନା ନାନାଚିତ୍ତାୱ ହୋନ୍ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ଚୋରୀନଂ ବହୁବୁଦ୍ଧୀନଂ, ୟାସୁ ସଚ୍ଚଂ ସୁଦୁଲ୍ଲଭଂ;

ଥୀନଂ ଭାୱୋ ଦୁରାଜାନୋ, ମଚ୍ଛସ୍ସେୱୋଦକେ ଗତଂ। (ଜା। ୨।୨୧।୩୪୭);

‘‘ମୁସା ତାସଂ ୟଥା ସଚ୍ଚଂ, ସଚ୍ଚଂ ତାସଂ ୟଥା ମୁସା;

ଗାୱୋ ବହି ତିଣସ୍ସେୱ, ଓମସନ୍ତି ୱରଂ ୱରଂ।

‘‘ଚୋରିୟୋ କଥିନା ହେତା, ୱାଳଆ ଚ ଲପସକ୍ଖରା;

ନ ତା କିଞ୍ଚି ନ ଜାନନ୍ତି, ୟଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ୱଞ୍ଚନ’’ନ୍ତି। (ଜା। ୨।୨୧।୩୩୨, ୩୩୪);

ସତ୍ଥା ‘‘ଏୱଂ ଅରକ୍ଖିୟୋ ମାତୁଗାମୋ’’ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି, ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ସତ୍ଥାପି ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି ‘‘ତଦା ବାରାଣସିରାଜା ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଅଣ୍ଡଭୂତଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦୁତିୟା।

[୬୩] ୩। ତକ୍କପଣ୍ଡିତଜାତକୱଣ୍ଣନା

କୋଧନା ଅକତଞ୍ଞୂ ଚାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁଞ୍ଞେୱାରବ୍ଭ କଥେସି। ତଞ୍ହି ସତ୍ଥା ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଇତ୍ଥିୟୋ ନାମ ଭିକ୍ଖୁ ଅକତଞ୍ଞୂ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭା, କସ୍ମା ତା ନିସ୍ସାୟ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଗଙ୍ଗାତୀରେ ଅସ୍ସମଂ ମାପେତ୍ୱା ସମାପତ୍ତିୟୋ ଚେୱ ଅଭିଞ୍ଞାୟୋ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଝାନସୁଖେନ ୱିହରତି। ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ବାରାଣସିସେଟ୍ଠିନୋ ଧୀତା ଦୁଟ୍ଠକୁମାରୀ ନାମ ଚଣ୍ଡା ଅହୋସି ଫରୁସା, ଦାସକମ୍ମକରେ ଅକ୍କୋସତି ପରିଭାସତି ପହରତି। ଅଥ ନଂ ଏକଦିୱସଂ ପରିୱାରମନୁସ୍ସା ଗହେତ୍ୱା ‘‘ଗଙ୍ଗାୟ କୀଳଇସ୍ସାମା’’ତି ଅଗମଂସୁ। ତେସଂ କୀଳଅନ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ସୂରିୟତ୍ଥଙ୍ଗମନୱେଲା ଜାତା, ମେଘୋ ଉଟ୍ଠହି, ମନୁସ୍ସା ମେଘଂ ଦିସ୍ୱା ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ୱେଗେନ ପଲାୟିଂସୁ। ସେଟ୍ଠିଧୀତାୟପି ଦାସକମ୍ମକରା ‘‘ଅଜ୍ଜ ଅମ୍ହେହି ଏତିସ୍ସା ପିଟ୍ଠିଂ ପସ୍ସିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ତଂ ଅନ୍ତୋଉଦକସ୍ମିଂୟେୱ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଉତ୍ତରିଂସୁ। ଦେୱୋ ପାୱସ୍ସି, ସୂରିୟୋପି ଅତ୍ଥଙ୍ଗତୋ, ଅନ୍ଧକାରୋ ଜାତୋ। ତେ ତାୟ ୱିନାୱ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କହଂ ସା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଗଙ୍ଗାତୋ ତାୱ ଉତ୍ତିଣ୍ଣା, ଅଥ ନଂ ନ ଜାନାମ କହଂ ଗତା’’ତି। ଞାତକା ୱିଚିନିତ୍ୱାପି ନ ପସ୍ସିଂସୁ।

ସା ମହାୱିରୱଂ ୱିରୱନ୍ତୀ ଉଦକେନ ୱୁୟ୍ହମାନା ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମୟେ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପଣ୍ଣସାଲାସମୀପଂ ପାପୁଣି। ସୋ ତସ୍ସା ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ମାତୁଗାମସ୍ସ ସଦ୍ଦୋ ଏସୋ, ପରିତ୍ତାଣମସ୍ସା କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ତିଣୁକ୍କଂ ଆଦାୟ ନଦୀତୀରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ମା ଭାୟି, ମା ଭାୟୀ’’ତି ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ନାଗବଲୋ ଥାମସମ୍ପନ୍ନୋ ବୋଧିସତ୍ତୋ ନଦିଂ ତରମାନୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅସ୍ସମପଦଂ ଆନେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଂ କତ୍ୱା ଅଦାସି। ସୀତେ ୱିଗତେ ମଧୁରାନି ଫଲାଫଲାନି ଉପନାମେସି। ତାନି ଖାଦିତ୍ୱା ଠିତଂ ‘‘କତ୍ଥ ୱାସିକାସି, କଥଞ୍ଚ ଗଙ୍ଗାୟ ପତିତାସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ସା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେସି। ଅଥ ନଂ ‘‘ତ୍ୱଂ ଇଧେୱ ୱସା’’ତି ପଣ୍ଣସାଲାୟ ୱସାପେନ୍ତୋ ଦ୍ୱୀହତୀହଂ ସୟଂ ଅବ୍ଭୋକାସେ ୱସିତ୍ୱା ‘‘ଇଦାନି ଗଚ୍ଛା’’ତି ଆହ। ସା ‘‘ଇମଂ ତାପସଂ ସୀଲଭେଦଂ ପାପେତ୍ୱା ଗହେତ୍ୱା ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ନ ଗଚ୍ଛତି। ଅଥ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ ଇତ୍ଥିକୁତ୍ତଂ ଇତ୍ଥିଲୀଲଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ତସ୍ସ ସୀଲଭେଦଂ କତ୍ୱା ଝାନଂ ଅନ୍ତରଧାପେସି। ସୋ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞେୟେୱ ୱସତି। ଅଥ ନଂ ସା ଆହ ‘‘ଅୟ୍ୟ, କିଂ ନୋ ଅରଞ୍ଞୱାସେନ, ମନୁସ୍ସପଥଂ ଗମିସ୍ସାମା’’ତି?

ସୋ ତଂ ଆଦାୟ ଏକଂ ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତକ୍କଭତିୟା ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେତ୍ୱା ତଂ ପୋସେତି। ତସ୍ସ ତକ୍କଂ ୱିକ୍କିଣିତ୍ୱା ଜୀୱତୀତି ''ତକ୍କପଣ୍ଡିତୋ''ତି ନାମଂ ଅକଂସୁ। ଅଥସ୍ସ ଗାମୱାସିନୋ ପରିବ୍ବୟଂ ଦତ୍ୱା ''ଅମ୍ହାକଂ ସୁୟୁତ୍ତଦୁୟୁତ୍ତକଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ଏତ୍ଥ ୱସା''ତି ଗାମଦ୍ୱାରେ କୁଟିୟଂ ୱାସେସୁଂ।

ତେନ ଚ ସମୟେନ ଚୋରା ପବ୍ବତା ଓରୁୟ୍ହ ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ପହରନ୍ତି। ତେ ଏକଦିୱସଂ ତଂ ଗାମଂ ପହରିତ୍ୱା ଗାମୱାସିକେହିୟେୱ ଭଣ୍ଡିକା ଉକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତା ତମ୍ପି ସେଟ୍ଠିଧୀତରଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସେସଜନେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସୁଂ। ଚୋରଜେଟ୍ଠକୋ ପନ ତସ୍ସା ରୂପେ ବଜ୍ଝିତ୍ୱା ତଂ ଅତ୍ତନୋ ଭରିୟଂ ଅକାସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ଇତ୍ଥନ୍ନାମା କହ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ଚୋରଜେଟ୍ଠକେନ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଭରିୟା କତା''ତି ଚ ସୁତ୍ୱାପି ''ନ ସା ତତ୍ଥ ମୟା ୱିନା ୱସିସ୍ସତି, ପଲାୟିତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛିସ୍ସତୀ''ତି ତସ୍ସା ଆଗମନଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତତ୍ଥେୱ ୱସି।

ସେଟ୍ଠିଧୀତାପି ଚିନ୍ତେସି ''ଅହଂ ଇଧ ସୁଖଂ ୱସାମି, କଦାଚି ମଂ ତକ୍କପଣ୍ଡିତୋ କିଞ୍ଚିଦେୱ ନିସ୍ସାୟ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଇତୋ ଆଦାୟ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ଅଥ ଏତସ୍ମା ସୁଖା ପରିହାୟିସ୍ସାମି, ୟନ୍ନୂନାହଂ ସମ୍ପିୟାୟମାନା ୱିୟ ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଘାତାପେୟ୍ୟ''ନ୍ତି। ସା ଏକଂ ମନୁସ୍ସଂ ପକ୍କୋସିତ୍ୱା ''ଅହଂ ଇଧ ଦୁକ୍ଖଂ ଜୀୱାମି, ତକ୍କପଣ୍ଡିତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମଂ ଆଦାୟ ଗଚ୍ଛତୂ''ତି ସାସନଂ ପେସେସି। ସୋ ତଂ ସାସନଂ ସୁତ୍ୱା ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଗାମଦ୍ୱାରେ ଠତ୍ୱା ସାସନଂ ପେସେସି। ସା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅୟ୍ୟ, ସଚେ ମୟଂ ଇଦାନି ଗଚ୍ଛିସ୍ସାମ, ଚୋରଜେଟ୍ଠକୋ ଅନୁବନ୍ଧିତ୍ୱା ଉଭୋପି ଅମ୍ହେ ଘାତେସ୍ସତି, ରତ୍ତିଭାଗେ ଗଚ୍ଛିସ୍ସାମା''ତି ତଂ ଆନେତ୍ୱା ଭୋଜେତ୍ୱା କୋଟ୍ଠକେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ସାୟଂ ଚୋରଜେଟ୍ଠକସ୍ସ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସୁରଂ ପିୱିତ୍ୱା ମତ୍ତକାଲେ ''ସାମି, ସଚେ ଇମାୟ ୱେଲାୟ ତୱ ସତ୍ତୁଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟାସି, କିନ୍ତି ନଂ କରେୟ୍ୟାସୀ''ତି ଆହ। ''ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ କରିସ୍ସାମୀତି''। ''କିଂ ପନ ସୋ ଦୂରେ, ନନୁ କୋଟ୍ଠକେ ନିସିନ୍ନୋ''ତି? ଚୋରଜେଟ୍ଠକୋ ଉକ୍କଂ ଆଦାୟ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଦିସ୍ୱା ଗହେତ୍ୱା ଗେହମଜ୍ଝେ ପାତେତ୍ୱା କପ୍ପରାଦୀହି ୟଥାରୁଚିଂ ପୋଥେସି। ସୋ ପୋଥିୟମାନୋପି ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି ଅୱତ୍ୱା ''କୋଧନା ଅକତଞ୍ଞୂ ଚ, ପିସୁଣା ମିତ୍ତଭେଦିକା''ତି ଏତ୍ତକମେୱ ୱଦତି। ଚୋରୋ ତଂ ପୋଥେତ୍ୱା ବନ୍ଧିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ସାୟମାସଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ସୟି। ପବୁଦ୍ଧୋ ଜିଣ୍ଣାୟ ସୁରାୟ ପୁନ ତଂ ପୋଥେତୁଂ ଆରଭି, ସୋପି ତାନେୱ ଚତ୍ତାରି ପଦାନି ୱଦତି।

ଚୋରୋ ଚିନ୍ତେସି ''ଅୟଂ ଏୱଂ ପୋଥିୟମାନୋପି ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି ଅୱତ୍ୱା ଇମାନେୱ ଚତ୍ତାରି ପଦାନି ୱଦତି, ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି ନ''ନ୍ତି ତସ୍ସା ସୁତ୍ତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ତଂ ପୁଚ୍ଛି ''ଅମ୍ଭୋ ତ୍ୱଂ ଏୱଂ ପୋଥିୟମାନୋପି କସ୍ମା ଏତାନେୱ ପଦାନି ୱଦସୀ''ତି? ତକ୍କପଣ୍ଡିତୋ ''ତେନ ହି ସୁଣାହୀ''ତି ତଂ କାରଣଂ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାୟ କଥେସି। ''ଅହଂ ପୁବ୍ବେ ଅରଞ୍ଞୱାସିକୋ ଏକୋ ତାପସୋ ଝାନଲାଭୀ, ସ୍ୱାହଂ ଏତଂ ଗଙ୍ଗାୟ ୱୁୟ୍ହମାନଂ ଉତ୍ତାରେତ୍ୱା ପଟିଜଗ୍ଗିଂ। ଅଥ ମଂ ଏସା ପଲୋଭେତ୍ୱା ଝାନା ପରିହାପେସି, ସ୍ୱାହଂ ଅରଞ୍ଞଂ ପହାୟ ଏତଂ ପୋସେନ୍ତୋ ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମକେ ୱସାମି, ଅଥେସା ଚୋରେହି ଇଧାନୀତା 'ଅହଂ ଦୁକ୍ଖଂ ୱସାମି, ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମଂ ନେତୂ'ତି ମୟ୍ହଂ ସାସନଂ ପେସେତ୍ୱା ଇଦାନି ତୱ ହତ୍ଥେ ପାତେସି, ଇମିନା କାରଣେନାହଂ ଏୱଂ କଥେମୀ''ତି। ଚୋରୋ ଚିନ୍ତେସି ''ୟା ଏସା ଏୱରୂପେ ଗୁଣସମ୍ପନ୍ନେ ଉପକାରକେ ଏୱଂ ୱିପ୍ପଟିପଜ୍ଜି, ସା ମୟ୍ହଂ କତରଂ ନାମ ଉପଦ୍ଦୱଂ ନ କରେୟ୍ୟ, ମାରେତବ୍ବା ଏସା''ତି ସୋ ତକ୍କପଣ୍ଡିତଂ ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ତଂ ପବୋଧେତ୍ୱା ଖଗ୍ଗଂ ଆଦାୟ ନିକ୍ଖମ୍ମ ''ଏତଂ ପୁରିସଂ ଗାମଦ୍ୱାରେ ଘାତେସ୍ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ତାୟ ସଦ୍ଧିଂ ବହିଗାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଏତଂ ହତ୍ଥେ ଗଣ୍ହା''ତି ତଂ ତାୟ ହତ୍ଥେ ଗାହାପେତ୍ୱା ଖଗ୍ଗଂ ଆଦାୟ ତକ୍କପଣ୍ଡିତଂ ପହରନ୍ତୋ ୱିୟ ତଂ ଦ୍ୱିଧା ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସସୀସଂ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ତକ୍କପଣ୍ଡିତଂ କତିପାହଂ ପଣୀତେନ ଭୋଜନେନ ସନ୍ତପ୍ପେତ୍ୱା ଇଦାନି କହଂ ଗମିସ୍ସସୀ''ତି ଆହ। ତକ୍କପଣ୍ଡିତୋ ''ଘରାୱାସେନ ମେ କିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଅରଞ୍ଞେ ୱସିସ୍ସାମୀ''ତି ଆହ। ''ତେନ ହି ଅହମ୍ପି ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ''ତି ଉଭୋପି ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ତଂ ଅରଞ୍ଞାୟତନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ଅଭିଞ୍ଞା ଅଟ୍ଠ ଚ ସମାପତ୍ତିୟୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଜୀୱିତପରିୟୋସାନେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପଗା ଅହେସୁଂ।

ସତ୍ଥା ଇମାନି ଦ୍ୱେ ୱତ୍ଥୂନି କଥେତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୬୩।

''କୋଧନା ଅକତଞ୍ଞୂ ଚ, ପିସୁଣା ମିତ୍ତଭେଦିକା;

ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚର ଭିକ୍ଖୁ, ସୋ ସୁଖଂ ନ ୱିହାହିସୀ''ତି।

ତତ୍ରାୟଂ ପିଣ୍ଡତ୍ଥୋ – ଭିକ୍ଖୁ ଇତ୍ଥିୟୋ ନାମେତା କୋଧନା, ଉପ୍ପନ୍ନଂ କୋଧଂ ନିୱାରେତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ଅକତଞ୍ଞୂ ଚ, ଅତିମହନ୍ତମ୍ପି ଉପକାରଂ ନ ଜାନନ୍ତି। ପିସୁଣା ଚ, ପିୟସୁଞ୍ଞଭାୱକରଣମେୱ କଥଂ କଥେନ୍ତି। ମିତ୍ତଭେଦିକା, ମିତ୍ତେ ଭିନ୍ଦନ୍ତି, ମିତ୍ତଭେଦନକଥଂ କଥନସୀଲାୟେୱ , ଏୱରୂପେହି ପାପଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ଏତା। କିଂ ତେ ଏତାହି, ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚର ଭିକ୍ଖୁ, ଅୟଞ୍ହି ମେଥୁନୱିରତି ପରିସୁଦ୍ଧଟ୍ଠେନ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ନାମ, ତଂ ଚର। ସୋ ସୁଖଂ ନ ୱିହାହିସୀତି ସୋ ତ୍ୱଂ ଏତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱାସଂ ୱସନ୍ତୋ ଝାନସୁଖଂ ମଗ୍ଗସୁଖଂ ଫଲସୁଖଞ୍ଚ ନ ୱିହାହିସି, ଏତଂ ସୁଖଂ ନ ୱିଜହିସ୍ସତି, ଏତସ୍ମା

ସୁଖା ନ ପରିହାୟିସ୍ସସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ନ ପରିହାହିସୀ’’ତିପି ପାଠୋ, ଅୟମେଵତ୍ଥୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ଵା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି, ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ସତ୍ଥା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଚୋରଜେଟ୍ଠକୋ ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ତକ୍କପଣ୍ଡିତୋ ପନ ଅହମେଵ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ତକ୍କପଣ୍ଡିତଜାତକଵଣ୍ଣନା ତତିୟା।

[୬୪] ୪। ଦୁରାଜାନଜାତକଵଣ୍ଣନା

ମାସୁ ନନ୍ଦି ଇଚ୍ଛତି ମନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତଵନେ ଵିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଉପାସକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକୋ କିର ସାଵତ୍ଥିଵାସୀ ଉପାସକୋ ତୀସୁ ସରଣେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ଚ ସୀଲେସୁ ପତିଟ୍ଠିତୋ ବୁଦ୍ଧମାମକୋ, ଧମ୍ମମାମକୋ, ସଙ୍ଘମାମକୋ, ଭରିୟା ପନସ୍ସ ଦୁସ୍ସୀଲା ପାପଧମ୍ମା। ଯଂ ଦିଵସଂ ମିଚ୍ଛାଚାରଂ ଚରତି, ତଂ ଦିଵସଂ ସତକୀତଦାସୀ ଵିୟ ହୋତି, ମିଚ୍ଛାଚାରସ୍ସ ପନ ଅକତଦିଵସେ ସାମିନୀ ଵିୟ ହୋତି ଚଣ୍ଡା ଫରୁସା। ସୋ ତସ୍ସା ଭାଵଂ ଜାନିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଅଥ ତାୟ ଉବ୍ବାଳ୍ହୋ ବୁଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାନଂ ନ ଗଚ୍ଛତି। ଅଥ ନଂ ଏକଦିଵସଂ ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫାଦୀନି ଆଦାୟ ଆଗନ୍ତ୍ଵା ଵନ୍ଦିତ୍ଵା ନିସିନ୍ନଂ ସତ୍ଥା ଆହ – ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ତ୍ଵଂ, ଉପାସକ, ସତ୍ତଟ୍ଠ ଦିଵସେ ବୁଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାନଂ ନାଗଚ୍ଛସୀ’’ତି। ଘରଣୀ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଏକସ୍ମିଂ ଦିଵସେ ସତକୀତଦାସୀ ଵିୟ ହୋତି, ଏକସ୍ମିଂ ଦିଵସେ ସାମିନୀ ଵିୟ ଚଣ୍ଡା ଫରୁସା। ଅହଂ ତସ୍ସା ଭାଵଂ ଜାନିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି, ସ୍ଵାହଂ ତାୟ ଉବ୍ବାଳ୍ହୋ ବୁଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାନଂ ନାଗଚ୍ଛାମୀତି। ଅଥସ୍ସ ଵଚନଂ ସୁତ୍ଵା ସତ୍ଥା ‘‘ଉପାସକ, ‘ମାତୁଗାମସ୍ସ ଭାଵୋ ନାମ ଦୁଜ୍ଜାନୋ’ତି ପୁବ୍ବେପି ତେ ପଣ୍ଡିତା କଥୟିଂସୁ, ତ୍ଵଂ ପନ ତଂ ଭଵସଙ୍ଖେପଗତତ୍ତା ସଲ୍ଲକ୍ଖେତୁଂ ନ ସକ୍କୋସୀ’’ତି ଵତ୍ଵା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଦିସାପାମୋକ୍ଖୋ ଆଚରିୟୋ ହୁତ୍ଵା ପଞ୍ଚ ମାଣଵକସତାନି ସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖାପେତି। ଅଥେକୋ ତିରୋରଟ୍ଠଵାସିକୋ ବ୍ରାହ୍ମଣମାଣଵକୋ ଆଗନ୍ତ୍ଵା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଏକାୟ ଇତ୍ଥିୟା ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ଵା ତଂ ଭରିୟଂ କତ୍ଵା ତସ୍ମିଂୟେଵ ବାରାଣସିନଗରେ ଵସନ୍ତୋ ଦ୍ଵେ ତିସ୍ସୋ ଵେଲାୟୋ ଆଚରିୟସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ ନ ଗଚ୍ଛତି। ସା ପନସ୍ସ ଭରିୟା ଦୁସ୍ସୀଲା ପାପଧମ୍ମା। ମିଚ୍ଛାଚାରଂ ଚିଣ୍ଣଦିଵସେ ଦାସୀ ଵିୟ ହୋତି, ଅଚିଣ୍ଣଦିଵସେ ସାମିନୀ ଵିୟ ହୋତି ଚଣ୍ଡା ଫରୁସା। ସୋ ତସ୍ସା ଭାଵଂ ଜାନିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ତାୟ ଉବ୍ବାଳ୍ହୋ ଆକୁଲଚିତ୍ତୋ ଆଚରିୟସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ ନ ଗଚ୍ଛତି। ଅଥ ନଂ ସତ୍ତଟ୍ଠ ଦିଵସେ ଅତିକ୍କମିତ୍ଵା ଆଗତଂ ‘‘କିଂ, ମାଣଵ , ନ ପଞ୍ଞାୟସୀ’’ତି ଆଚରିୟୋ ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ‘‘ଭରିୟା ମଂ, ଆଚରିୟ, ଏକଦିଵସଂ ଇଚ୍ଛତି ପତ୍ଥେତି, ଦାସୀ ଵିୟ ନିହତମାନା ହୋତି। ଏକଦିଵସଂ ସାମିନୀ ଵିୟ ଥଦ୍ଧା ଚଣ୍ଡା ଫରୁସା, ଅହଂ ତସ୍ସା ଭାଵଂ ଜାନିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି, ତାୟ ଉବ୍ବାଳ୍ହୋ ଆକୁଲଚିତ୍ତୋ ତୁମ୍ହାକଂ ଉପଟ୍ଠାନଂ ନାଗତୋମ୍ହୀ’’ତି। ଆଚରିୟୋ ‘‘ଏଵମେତଂ, ମାଣଵ, ଇତ୍ଥିୟୋ ନାମ ଅନାଚାରଂ ଚିଣ୍ଣଦିଵସେ ସାମିକଂ ଅନୁଵତ୍ତନ୍ତି, ଦାସୀ ଵିୟ ନିହତମାନା ହୋନ୍ତି। ଅନାଚିଣ୍ଣଦିଵସେ ପନ ମାନଥଦ୍ଧା ହୁତ୍ଵା ସାମିକଂ ନ ଗଣେନ୍ତି। ଏଵଂ ଇତ୍ଥିୟୋ ନାମେତା ଅନାଚାରା ଦୁସ୍ସୀଲା, ତାସଂ ଭାଵୋ ନାମ ଦୁଜ୍ଜାନୋ, ତାସୁ ଇଚ୍ଛନ୍ତୀସୁପି ଅନିଚ୍ଛନ୍ତୀସୁପି ମଜ୍ଝତ୍ତେନେଵ ଭଵିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଵତ୍ଵା ତସ୍ସୋଵାଦଵସେନ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୬୪।

‘‘ମା ସୁ ନନ୍ଦି ଇଚ୍ଛତି ମଂ, ମା ସୁ ସୋଚି ନ ମିଚ୍ଛତି;

ଥୀନଂ ଭାଵୋ ଦୁରାଜାନୋ, ମଚ୍ଛସ୍ସେଵୋଦକେ ଗତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ମା ସୁ ନନ୍ଦି ଇଚ୍ଛତି ମନ୍ତି ସୁ-କାରୋ ନିପାତମତ୍ତଂ, ‘‘ଅୟଂ ଇତ୍ଥୀ ମଂ ଇଚ୍ଛତି ପତ୍ଥେତି, ମୟି ସିନେହଂ କରୋତୀ’’ତି ମା ତୁସ୍ସି। ମା ସୁ ସୋଚି ନ ମିଚ୍ଛତୀତି ‘‘ଅୟଂ ମଂ ନ ଇଚ୍ଛତୀ’’ତିପି ମା ସୋଚି, ତସ୍ସା ଇଚ୍ଛମାନାୟ ନନ୍ଦିଂ, ନ ଇଚ୍ଛମାନାୟ ଚ ସୋକଂ ଅକତ୍ଵା ମଜ୍ଝତ୍ତୋଵ ହୋହୀତି ଦୀପେତି। ଥୀନଂ ଭାଵୋ ଦୁରାଜାନୋତି ଇତ୍ଥୀନଂ ଭାଵୋ ନାମ ଇତ୍ଥିମାୟାୟ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନତ୍ତା ଦୁରାଜାନୋ। ଯଥା କିଂ? ମଚ୍ଛସ୍ସେଵୋଦକେ ଗତନ୍ତି ଯଥା ମଚ୍ଛସ୍ସ ଗମନଂ ଉଦକେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନତ୍ତା ଦୁଜ୍ଜାନଂ, ତେନେଵ ସୋ କେଵଟ୍ଟେ ଆଗତେ ଉଦକେନ ଗମନଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ଵା ପଲାୟତି, ଅତ୍ତାନଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ନ ଦେତି, ଏଵମେଵ ଇତ୍ଥିୟୋ ମହନ୍ତମ୍ପି ଦୁସ୍ସୀଲକମ୍ମଂ କତ୍ଵା ‘‘ମୟଂ ଏଵରୂପଂ ନ କରୋମା’’ତି ଅତ୍ତନା କତକମ୍ମଂ ଇତ୍ଥିମାୟାୟ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ଵା ସାମିକେ ଵଞ୍ଚେନ୍ତି । ଏଵଂ ଇତ୍ଥିୟୋ ନାମେତା ପାପଧମ୍ମା ଦୁରାଜାନା, ତାସୁ ମଜ୍ଝତ୍ତୋୟେଵ ସୁଖିତୋ ହୋତୀତି।

ଏଵଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅନ୍ତେଵାସିକସ୍ସ ଓଵାଦଂ ଅଦାସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସୋ ତସ୍ସା ଉପରି ମଜ୍ଝତ୍ତୋଵ ଅହୋସି। ସାପିସ୍ସ ଭରିୟା ‘‘ଆଚରିୟେନ କିର

ମେ ଦୁସ୍ସୀଲଭାୱୋ ଞାତୋ’’ତି ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନ ଅନାଚାରଂ ଚରି। ସାପି ତସ୍ସ ଉପାସକସ୍ସ ଇତ୍ଥୀ ‘‘ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ କିର ମୟ୍ହଂ ଦୁରାଚାରଭାୱୋ ଞାତୋ’’ତି ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପାପକମ୍ମଂ ନାମ ନ ଅକାସି।

ସତ୍ଥାପି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ସୋ ଉପାସକୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି, ସତ୍ଥା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଜଯମ୍ପତିକାଯେୱ ଇଦାନି ଜଯମ୍ପତିକା, ଆଚରିଯୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଦୁରାଜାନଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା।

[୬୫] ୫। ଅନଭିରତିଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯଥା ନଦୀ ଚ ପନ୍ଥୋ ଚାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ତଥାରୂପଂଯେୱ ଉପାସକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ ପନ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ତସ୍ସା ଦୁସ୍ସୀଲଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଭଣ୍ଡିତୋ ଚିତ୍ତବ୍ୟାକୁଲତାଯ ସତ୍ତଟ୍ଠ ଦିୱସେ ଉପଟ୍ଠାନଂ ନାଗମାସି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଥାଗତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ‘‘କସ୍ମା ସତ୍ତଟ୍ଠ ଦିୱସାନି ନାଗତୋସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଭରିଯା ମେ, ଭନ୍ତେ, ଦୁସ୍ସୀଲା, ତସ୍ସା ଉପରି ବ୍ୟାକୁଲଚିତ୍ତତାଯ ନାଗତୋମ୍ହୀ’’ତି ଆହ। ସତ୍ଥା ‘‘ଉପାସକ, ଇତ୍ଥୀସୁ ‘ଅନାଚାରା ଏତା’ତି କୋପଂ ଅକତ୍ୱା ମଜ୍ଝତ୍ତେନେୱ ଭୱିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ପୁବ୍ବେପି ତେ ପଣ୍ଡିତା କଥଯିଂସୁ, ତ୍ୱଂ ପନ ଭୱନ୍ତରେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନତ୍ତା ତଂ କାରଣଂ ନ ସଲ୍ଲକ୍ଖେସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ପୁରିମନଯେନେୱ ଦିସାପାମୋକ୍ଖୋ ଆଚରିଯୋ ଅହୋସି। ଅଥସ୍ସ ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ଭରିଯାଯ ଦୋସଂ ଦିସ୍ୱା ବ୍ୟାକୁଲଚିତ୍ତତାଯ କତିପାହଂ ଅନାଗନ୍ତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ଆଚରିଯେନ ପୁଚ୍ଛିତୋ ତଂ କାରଣଂ ନିୱେଦେସି। ଅଥସ୍ସ ଆଚରିଯୋ ‘‘ତାତ, ଇତ୍ଥିଯୋ ନାମ ସବ୍ବସାଧାରଣା , ତାସୁ ‘ଦୁସ୍ସୀଲା ଏତା’ତି ପଣ୍ଡିତା କୋପଂ ନ କରୋନ୍ତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଓୱାଦୱସେନ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୬୫।

‘‘ଯଥା ନଦୀ ଚ ପନ୍ଥୋ ଚ, ପାନାଗାରଂ ସଭା ପପା;

ଏୱଂ ଲୋକିତ୍ଥିଯୋ ନାମ, ନାସଂ କୁଜ୍ଝନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯଥା ନଦୀତି ଯଥା ଅନେକତିତ୍ଥା ନଦୀ ନ୍ହାନତ୍ଥାଯ ସମ୍ପତ୍ତସମ୍ପତ୍ତାନଂ ଚଣ୍ଡାଲାଦୀନମ୍ପି ଖତ୍ତିଯାଦୀନମ୍ପି ସାଧାରଣା, ନ ତତ୍ଥ କୋଚି ନ୍ହାଯିତୁଂ ନ ଲଭତି ନାମ। ‘‘ପନ୍ଥୋ’’ତିଆଦୀସୁପି ଯଥା ମହାମଗ୍ଗୋପି ସବ୍ବେସଂ ସାଧାରଣୋ , ନ କୋଚି ତେନ ଗନ୍ତୁଂ ନ ଲଭତି। ପାନାଗାରମ୍ପି ସୁରାଗେହଂ ସବ୍ବେସଂ ସାଧାରଣଂ, ଯୋ ଯୋ ପାତୁକାମୋ, ସବ୍ବୋ ତତ୍ଥ ପୱିସତେୱ। ପୁଞ୍ଞତ୍ଥିକେହି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ମନୁସ୍ସାନଂ ନିୱାସତ୍ଥାଯ କତା ସଭାପି ସାଧାରଣା, ନ ତତ୍ଥ କୋଚି ପୱିସିତୁଂ ନ ଲଭତି। ମହାମଗ୍ଗେ ପାନୀଯଚାଟିଯୋ ଠପେତ୍ୱା କତା ପପାପି ସବ୍ବେସଂ ସାଧାରଣା, ନ ତତ୍ଥ କୋଚି ପାନୀଯଂ ପିୱିତୁଂ ନ ଲଭତି। ଏୱଂ ଲୋକିତ୍ଥିଯୋ ନାମାତି ଏୱମେୱ ତାତ ମାଣୱ ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ଇତ୍ଥିଯୋପି ସବ୍ବସାଧାରଣାୱ, ତେନେୱ ଚ ସାଧାରଣଟ୍ଠେନ ନଦୀପନ୍ଥପାନାଗାରସଭାପପାସଦିସା। ତସ୍ମା ନାସଂ କୁଜ୍ଝନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା, ଏତାସଂ ଇତ୍ଥୀନଂ ‘‘ଲାମିକା ଏତା ଅନାଚାରା ଦୁସ୍ସୀଲା ସବ୍ବସାଧାରଣା’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପଣ୍ଡିତା ଛେକା ବୁଦ୍ଧିସମ୍ପନ୍ନା ନ କୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି।

ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅନ୍ତେୱାସିକସ୍ସ ଓୱାଦଂ ଅଦାସି, ସୋ ତଂ ଓୱାଦଂ ସୁତ୍ୱା ମଜ୍ଝତ୍ତୋ ଅହୋସି। ଭରିଯାପିସ୍ସ ‘‘ଆଚରିଯେନ କିରମ୍ହି ଞାତା’’ତି ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପାପକମ୍ମଂ ନ ଅକାସି। ତସ୍ସପି ଉପାସକସ୍ସ ଭରିଯା ‘‘ସତ୍ଥାରା କିରମ୍ହି ଞାତା’’ତି ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପାପକମ୍ମଂ ନ ଅକାସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ଉପାସକୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ସତ୍ଥାପି ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଜଯମ୍ପତିକାୱ ଏତରହି ଜଯମ୍ପତିକା, ଆଚରିଯବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଅନଭିରତିଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

[୬୬] ୬। ମୁଦୁଲକ୍ଖଣଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଏକା ଇଚ୍ଛା ପୁରେ ଆସୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ସଂକିଲେସଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକୋ କିର ସାୱତ୍ଥିୱାସୀ କୁଲପୁତ୍ତୋ ସତ୍ଥୁ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ରତନସାସନେ ଉରଂ ଦତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ପଟିପନ୍ନକୋ ଯୋଗାୱଚରୋ ଅୱିସ୍ସଟ୍ଠକମ୍ମଟ୍ଠାନୋ ହୁତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତୋ ଏକଂ ଅଲଙ୍କତପଟିଯତ୍ତଂ ଇତ୍ଥିଂ ଦିସ୍ୱା ସୁଭୱସେନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଓଲୋକେସି। ତସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ କିଲେସୋ ଚଲି, ୱାସିଯା ଆକୋଟିତଖୀରରୁକ୍ଖୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ସୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ କିଲେସୱସିକୋ ହୁତ୍ୱା ନେୱ କାଯସ୍ସାଦଂ ନ ଚିତ୍ତସ୍ସାଦଂ ଲଭତି, ଭନ୍ତମିଗସପ୍ପଟିଭାଗୋ ସାସନେ ଅନଭିରତୋ ପରୂଳ୍ହକେସଲୋମନଖୋ କିଲିଟ୍ଠଚୀୱରୋ ଅହୋସି। ଅଥସ୍ସ ଇନ୍ଦ୍ରିଯୱିକାରଂ ଦିସ୍ୱା ସହାଯକା ଭିକ୍ଖୂ ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ତେ, ଆୱୁସୋ, ନ ଯଥା ପୋରାଣାନି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ଅନଭିରତୋସ୍ମି, ଆୱୁସୋତି।

ଅଥ ନଂ ତେ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ନଯିଂସୁ। ସତ୍ଥା ‘‘କିଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନିଚ୍ଛମାନଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆଦାଯ ଆଗତତ୍ଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଅଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅନଭିରତୋ’’ତି? ‘‘ସଚ୍ଚଂ ଭିକ୍ଖୂ’’ତି। ‘‘ସଚ୍ଚଂ ଭଗୱା’’ତି। ‘‘କୋ ତଂ ଉକ୍କଣ୍ଠାପେସୀ’’ତି? ‘‘ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତୋ ଏକଂ ଇତ୍ଥିଂ ଦିସ୍ୱା ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଓଲୋକେସିଂ, ଅଥ ମେ କିଲେସୋ ଚଲି, ତେନମ୍ହି ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋ’’ତି। ଅଥ ନଂ ସତ୍ଥା ‘‘ଅନଚ୍ଛରିଯମେତଂ ଭିକ୍ଖୁ, ଯଂ ତ୍ୱଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱିସଭାଗାରମ୍ମଣଂ ସୁଭୱସେନ ଓଲୋକେନ୍ତୋ କିଲେସେହି କମ୍ପିତୋ, ପୁବ୍ବେ ପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞା ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିଲାଭିନୋ ଝାନବଲେନ କିଲେସେ ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତ୍ୱା ୱିସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତା ଗଗନତଲଚରା ବୋଧିସତ୍ତାପି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱିସଭାଗାରମ୍ମଣଂ ଓଲୋକଯମାନା ଝାନା ପରିହାଯିତ୍ୱା କିଲେସେହି କମ୍ପିତା ମହାଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱିଂସୁ। ନ ହି ସିନେରୁଉପ୍ପାଟନକୱାତୋ ହତ୍ଥିମତ୍ତଂ ମୁଣ୍ଡପବ୍ବତଂ, ମହାଜମ୍ବୁଉମ୍ମୂଲକୱାତୋ ଛିନ୍ନତଟେ ୱିରୂଳ୍ହଗଚ୍ଛକଂ, ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ୱା ପନ ସୋସନକୱାତୋ ଖୁଦ୍ଦକତଳାକଂ କିସ୍ମିଞ୍ଚିଦେୱ ଗଣେତି, ଏୱଂ ଉତ୍ତମବୁଦ୍ଧୀନଂ ନାମ ୱିସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତାନଂ ବୋଧିସତ୍ତାନଂ ଅଞ୍ଞାଣଭାୱକରା କିଲେସା ତଯି କିଂ ଲଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି, ୱିସୁଦ୍ଧାପି ସତ୍ତା ସଂକିଲିସ୍ସନ୍ତି, ଉତ୍ତମଯସସମଙ୍ଗିନୋପି ଆଯସକ୍କଂ ପାପୁଣନ୍ତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ କାସିରଟ୍ଠେ ଏକସ୍ସ ମହାୱିଭୱସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ କୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତୋ ସବ୍ବସିପ୍ପାନଂ ପାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କାମେ ପହାଯ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା କସିଣପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ଅଭିଞ୍ଞା ଚ ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିଯୋ ଚ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଝାନସୁଖେନ ୱୀତିନାମେନ୍ତୋ ହିମୱନ୍ତପ୍ପଦେସେ ୱାସଂ କପ୍ପେସି। ସୋ ଏକସ୍ମିଂ କାଲେ ଲୋଣମ୍ବିଲସେୱନତ୍ଥାଯ ହିମୱନ୍ତା ଓତରିତ୍ୱା ବାରାଣସିଂ ପତ୍ୱା ରାଜୁଯ୍ୟାନେ ୱସିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ କତସରୀରପଟିଜଗ୍ଗନୋ ରତ୍ତୱାକମଯଂ ନିୱାସନପାରୁପନଂ ସଣ୍ଠାପେତ୍ୱା ଅଜିନଚମ୍ମଂ ଏକସ୍ମିଂ ଅଂସେ କତ୍ୱା ଜଟାମଣ୍ଡଲଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖାଭାଜନମାଦାଯ ବାରାଣସିଯଂ ଭିକ୍ଖାଯ ଚରମାନୋ ରଞ୍ଞୋ ଘରଦ୍ୱାରଂ ସମ୍ପାପୁଣି। ରାଜା ତସ୍ସ ଇରିଯାପଥେଯେୱ ପସୀଦିତ୍ୱା ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ମହାରହେ ଆସନେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ପଣୀତେନ ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯେନ ସନ୍ତପ୍ପେତ୍ୱା କତାନୁମୋଦନଂ ଉଯ୍ୟାନେ ୱସନତ୍ଥାଯ ଯାଚି। ସୋ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ରାଜଗେହେ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ରାଜକୁଲଂ ଓୱଦମାନୋ ତସ୍ମିଂ ଉଯ୍ୟାନେ ସୋଳସ ୱସ୍ସାନି ୱସି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ରାଜା କୁପିତଂ ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ୱୂପସମେତୁଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ମୁଦୁଲକ୍ଖଣଂ ନାମ ଅଗ୍ଗମହେସିଂ ‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତା ଅଯ୍ୟସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ କରୋହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅଗମାସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ରଞ୍ଞୋ ଗତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅତ୍ତନୋ ରୁଚ୍ଚନୱେଲାଯ ରାଜଗେହଂ ଗଚ୍ଛତି। ଅଥେକଦିୱସଂ ମୁଦୁଲକ୍ଖଣା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଆହାରଂ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା – ‘‘ଅଜ୍ଜ ଅଯ୍ୟୋ ଚିରାଯତୀ’’ତି ଗନ୍ଧୋଦକେନ ନ୍ହାଯିତ୍ୱା ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତା ମହାତଲେ ଚୂଳସଯନଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଆଗମନଂ ଓଲୋକଯମାନା ନିପଜ୍ଜି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଅତ୍ତନୋ ୱେଲଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଝାନା ୱୁଟ୍ଠାଯ ଆକାସେନେୱ ରାଜନିୱେସନଂ ଅଗମାସି। ମୁଦୁଲକ୍ଖଣା ୱାକଚୀରସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱାୱ ‘‘ଅଯ୍ୟୋ, ଆଗତୋ’’ତି ୱେଗେନ ଉଟ୍ଠହି, ତସ୍ସା ୱେଗେନ ଉଟ୍ଠହନ୍ତିଯା ମଟ୍ଠସାଟକୋ ଭସ୍ସି। ତାପସୋପି ସୀହପଞ୍ଜରେନ ପୱିସନ୍ତୋ ଦେୱିଯା ୱିସଭାଗରୂପାରମ୍ମଣଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ସୁଭୱସେନ ଓଲୋକେସି। ଅଥସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ କିଲେସୋ ଚଲି, ୱାସିଯା ପହଟଖୀରରୁକ୍ଖୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ତାୱଦେୱସ୍ସ ଝାନଂ ଅନ୍ତରଧାଯି, ଛିନ୍ନପକ୍ଖୋ କାକୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ସୋ ଠିତକୋୱ ଆହାରଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱାୱ କିଲେସକମ୍ପିତୋ ପାସାଦା ଓରୁଯ୍ହ ଉଯ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଫଲକତ୍ଥରଣସଯନସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ଆହାରଂ ଠପେତ୍ୱା ୱିସଭାଗାରମ୍ମଣେନ ବଦ୍ଧୋ କିଲେସଗ୍ଗିନା ଡଯ୍ହମାନୋ ନିରାହାରତାଯ ସୁସ୍ସମାନୋ ସତ୍ତ ଦିୱସାନି ଫଲକତ୍ଥରଣେ ନିପଜ୍ଜି।

ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ରାଜା ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ୱୂପସମେତ୍ୱା ଆଗତୋ ନଗରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ନିୱେସନଂ ଅଗନ୍ତ୍ୱାୱ ‘‘ଅଯ୍ୟଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମୀ’’ତି ଉଯ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତଂ ନିପନ୍ନକଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଏକଂ ଅଫାସୁକଂ ଜାତଂ ମଞ୍ଞେ’’ତି ପଣ୍ଣସାଲଂ ସୋଧାପେତ୍ୱା ପାଦେ ପରିମଜ୍ଜନ୍ତୋ ‘‘କିଂ, ଅଯ୍ୟ, ଅଫାସୁକ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ମହାରାଜ ଅଞ୍ଞଂ ମେ ଅଫାସୁକଂ ନତ୍ଥି, କିଲେସୱସେନ ପନମ୍ହି ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ଜାତୋ’’ତି। ‘‘କହଂ ପଟିବଦ୍ଧଂ ତେ, ଅଯ୍ୟ, ଚିତ୍ତ’’ନ୍ତି? ‘‘ମୁଦୁଲକ୍ଖଣାଯ, ମହାରାଜା’’ତି। ‘‘ସାଧୁ ଅଯ୍ୟ, ଅହଂ ମୁଦୁଲକ୍ଖଣଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଦମ୍ମୀ’’ତି ତାପସଂ ଆଦାଯ ନିୱେସନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଦେୱିଂ ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତଂ କତ୍ୱା ତାପସସ୍ସ ଅଦାସି। ଦଦମାନୋଯେୱ ଚ ମୁଦୁଲକ୍ଖଣାଯ ସଞ୍ଞମଦାସି ‘‘ତଯା ଅତ୍ତନୋ ବଲେନ ଅଯ୍ୟଂ ରକ୍ଖିତୁଂ ୱାଯମିତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ‘‘ସାଧୁ, ଦେୱ, ରକ୍ଖିସ୍ସାମୀ’’ତି। ତାପସୋ ଦେୱିଂ ଗହେତ୍ୱା ରାଜନିୱେସନା ଓତରି।

ଅଥ ନଂ ମହାଦ୍ୱାରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତକାଲେ ‘‘ଅୟ୍ୟ, ଅମ୍ହାକଂ ଏକଂ ଗେହଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଗଚ୍ଛ, ରାଜାନଂ ଗେହଂ ଯାଚାହୀ’’ତି ଆହ। ତାପସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଗେହଂ ଯାଚି। ରାଜା ମନୁସ୍ସାନଂ ୱଚ୍ଚକୁଟିକିଚ୍ଚଂ ସାଧୟମାନଂ ଏକଂ ଛଡ୍ଡିତଗେହଂ ଦାପେସି। ସୋ ଦେୱିଂ ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଅଗମାସି, ସା ପୱିସିତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛତି। ‘‘କିଂକାରଣା ନ ପୱିସସୀ’’ତି? ‘‘ଅସୁଚିଭାୱେନା’’ତି। ଇଦାନି ‘‘କିଂ କରୋମୀ’’ତି। ‘‘ପଟିଜଗ୍ଗାହି ନ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ପେସେତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛ, କୁଦ୍ଦାଲଂ ଆହର, ପଚ୍ଛିଂ ଆହରା’’ତି ଆହରାପେତ୍ୱା ଅସୁଚିଞ୍ଚ ସଙ୍କାରଞ୍ଚ ଛଡ୍ଡାପେତ୍ୱା ଗୋମୟଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ଲିମ୍ପାପେତ୍ୱା ପୁନପି ‘‘ଗଚ୍ଛ, ମଞ୍ଚଂ ଆହର, ପୀଠଂ ଆହର, ଅତ୍ଥରଣଂ ଆହର, ଚାଟିଂ ଆହର, ଘଟଂ ଆହରା’’ତି ଏକମେକଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ପୁନ ଉଦକାହରଣାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାୟ ଆଣାପେସି। ସୋ ଘଟଂ ଆଦାୟ ଉଦକଂ ଆହରିତ୍ୱା ଚାଟିଂ ପୂରେତ୍ୱା ନ୍ହାନୋଦକଂ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ସୟନଂ ଅତ୍ଥରି। ଅଥ ନଂ ସୟନେ ଏକତୋ ନିସିନ୍ନଂ ଦାଠିକାସୁ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ତୱ ସମଣଭାୱଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଭାୱଂ ୱା ନ ଜାନାସୀ’’ତି ଓଣମେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅଭିମୁଖଂ ଆକଡ୍ଢି। ସୋ ତସ୍ମିଂ କାଲେ ସତିଂ ପଟିଲଭି, ଏତ୍ତକଂ ପନ କାଲଂ ଅଞ୍ଞାଣୀ ଅହୋସି। ଏୱଂ ଅଞ୍ଞାଣକରଣା କିଲେସା ନାମ। ‘‘କାମଚ୍ଛନ୍ଦନୀୱରଣଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନ୍ଧକରଣଂ ଅଞ୍ଞାଣକରଣ’’ନ୍ତିଆଦି (ସଂ। ନି। ୫।୨୨୧) ଚେତ୍ଥ ୱତ୍ତବ୍ବଂ।

ସୋ ସତିଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅୟଂ ତଣ୍ହା ୱଡ୍ଢମାନା ମମ ଚତୂହି ଅପାୟେହି ସୀସଂ ଉକ୍ଖିପିତୁଂ ନ ଦସ୍ସତି, ଅଜ୍ଜେୱ ମୟା ଇମଂ ରଞ୍ଞୋ ନିୟ୍ୟାଦେତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ସୋ ତଂ ଆଦାୟ ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ତୱ ଦେୱିୟା ମୟ୍ହଂ ଅତ୍ଥୋ ନତ୍ଥି, କେୱଲଂ ମେ ଇମଂ ନିସ୍ସାୟ ତଣ୍ହା ୱଡ୍ଢିତା’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୬୬।

‘‘ଏକା ଇଚ୍ଛା ପୁରେ ଆସି, ଅଲଦ୍ଧା ମୁଦୁଲକ୍ଖଣଂ;

ୟତୋ ଲଦ୍ଧା ଅଳାରକ୍ଖୀ, ଇଚ୍ଛା ଇଚ୍ଛଂ ୱିଜାୟଥା’’ତି।

ତତ୍ରାୟଂ ପିଣ୍ଡତ୍ଥୋ – ମହାରାଜ, ମୟ୍ହଂ ଇମଂ ତୱ ଦେୱିଂ ମୁଦୁଲକ୍ଖଣଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ପୁରେ ‘‘ଅହୋ ୱତାହଂ ଏତଂ ଲଭେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି ଏକା ଇଚ୍ଛା ଆସି, ଏକାୱ ତଣ୍ହା ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ୟତୋ ପନ ମେ ଅୟଂ ଅଳାରକ୍ଖୀ ୱିସାଲନେତ୍ତା ସୋଭନଲୋଚନା ଲଦ୍ଧା, ଅଥ ମେ ସା ପୁରିମିକା ଇଚ୍ଛା ଗେହତଣ୍ହଂ ଉପକରଣତଣ୍ହଂ ଉପଭୋଗତଣ୍ହନ୍ତି ଉପରୂପରି ଅଞ୍ଞଂ ନାନପ୍ପକାରଂ ଇଚ୍ଛଂ ୱିଜାୟଥ ଜନେସି ଉପ୍ପାଦେସି। ସା ଖୋ ପନ ମେ ଏୱଂ ୱଡ୍ଢମାନା ଇଚ୍ଛା ଅପାୟତୋ ସୀସଂ ଉକ୍ଖିପିତୁଂ ନ ଦସ୍ସତି, ଅଲଂ ମେ ଇମାୟ, ତ୍ୱଞ୍ଞେୱ ତୱ ଭରିୟଂ ଗଣ୍ହ, ଅହଂ ପନ ହିମୱନ୍ତଂ ଗମିସ୍ସାମୀତି ତାୱଦେୱ ନଟ୍ଠଂ ଝାନଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଆକାସେ ନିସିନ୍ନୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ଆକାସେନେୱ ହିମୱନ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନ ମନୁସ୍ସପଥଂ ନାମ ନାଗମାସି, ବ୍ରହ୍ମୱିହାରେ ପନ ଭାୱେତ୍ୱା ଅପରିହୀନଜ୍ଝାନୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି, ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅରହତ୍ତଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ସତ୍ଥାପି ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ମୁଦୁଲକ୍ଖଣା ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା, ଇସି ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ମୁଦୁଲକ୍ଖଣଜାତକୱଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା।

[୬୭] ୭। ଉଚ୍ଛଙ୍ଗଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଉଚ୍ଛଙ୍ଗେଦେୱ ମେ ପୁତ୍ତୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଜାନପଦିତ୍ଥିଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକସ୍ମିଞ୍ହି ସମୟେ କୋସଲରଟ୍ଠେ ତୟୋ ଜନା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ଅଟୱିମୁଖେ କସନ୍ତି। ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଅନ୍ତୋଅଟୱିୟଂ ଚୋରା ମନୁସ୍ସେ ୱିଲୁମ୍ପିତ୍ୱା ପଲାୟିଂସୁ। ମନୁସ୍ସା ତେ ଚୋରେ ପରିୟେସିତ୍ୱା ଅପସ୍ସନ୍ତା ତଂ ଠାନଂ ଆଗମ୍ମ ‘‘ତୁମ୍ହେ ଅଟୱିୟଂ ୱିଲୁମ୍ପିତ୍ୱା ଇଦାନି କସ୍ସକା ୱିୟ ହୋଥା’’ତି ‘‘ତେ ଚୋରା ଇମେ’’ତି ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଆନେତ୍ୱା କୋସଲରଞ୍ଞୋ ଅଦଂସୁ। ଅଥେକା ଇତ୍ଥୀ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଅଚ୍ଛାଦନଂ ମେ ଦେଥ, ଅଚ୍ଛାଦନଂ ମେ ଦେଥା’’ତି ପରିଦେୱନ୍ତୀ ପୁନପ୍ପୁନଂ ରାଜନିୱେସନଂ ପରିୟାତି। ରାଜା ତସ୍ସା ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛଥ, ଦେଥ ଇମିସ୍ସା ଅଚ୍ଛାଦନ’’ନ୍ତି ଆହ। ମନୁସ୍ସା ସାଟକଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଦଂସୁ। ସା ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ନାହଂ ଏତଂ ଅଚ୍ଛାଦନଂ ୟାଚାମି , ସାମିକଚ୍ଛାଦନଂ ୟାଚାମୀ’’ତି ଆହ। ମନୁସ୍ସା ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚୟିଂସୁ ‘‘ନ କିରେସା ଇଦଂ ଅଚ୍ଛାଦନଂ କଥେତି, ସାମିକଚ୍ଛାଦନଂ କଥେତୀ’’ତି। ଅଥ ନଂ ରାଜା ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ତ୍ୱଂ କିର ସାମିକଚ୍ଛାଦନଂ ୟାଚସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ଆମ, ଦେୱ, ଇତ୍ଥିୟା ହି ସାମିକୋ ଅଚ୍ଛାଦନଂ ନାମ, ସାମିକେ ହି ଅସତି ସହସ୍ସମୂଲମ୍ପି ସାଟକଂ ନିୱତ୍ଥା ଇତ୍ଥୀ ନଗ୍ଗାୟେୱ ନାମ। ଇମସ୍ସ ପନତ୍ଥସ୍ସ ସାଧନତ୍ଥଂ –

‘‘ନଗ୍ଗା ନଦୀ ଅନୂଦକା, ନଗ୍ଗଂ ରଟ୍ଠଂ ଅରାଜକଂ;

ଇତ୍ଥୀପି ୱିଧୱା ନଗ୍ଗା, ଯସ୍ସାପି ଦସ ଭାତରୋ’’ତି। (ଜା। ୨।୨୨।୧୮୪୦) –

ଇଦଂ ସୁତ୍ତଂ ଆହରିତବ୍ବଂ।

ରାଜା ତସ୍ସା ପସନ୍ନୋ ‘‘ଇମେ ତେ ତଯୋ ଜନା କେ ହୋନ୍ତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଏକୋ ମେ, ଦେୱ, ସାମିକୋ, ଏକୋ ଭାତା, ଏକୋ ପୁତ୍ତୋ’’ତି। ରାଜା ‘‘ଅହଂ ତେ ତୁଟ୍ଠୋ, ଇମେସୁ ତୀସୁ ଏକଂ ଦେମି, କତରଂ ଇଚ୍ଛସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ସା ଆହ ‘‘ଅହଂ, ଦେୱ, ଜୀୱମାନା ଏକଂ ସାମିକଂ ଲଭିସ୍ସାମି, ପୁତ୍ତମ୍ପି ଲଭିସ୍ସାମିଯେୱ, ମାତାପିତୂନଂ ପନ ମେ ମତତ୍ତା ଭାତାୱ ଦୁଲ୍ଲଭୋ, ଭାତରଂ ମେ ଦେହି, ଦେୱା’’ତି। ରାଜା ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ତଯୋପି ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ଏୱଂ ତଂ ଏକିକଂ ନିସ୍ସାଯ ତେ ତଯୋ ଜନା ଦୁକ୍ଖତୋ ମୁତ୍ତା। ତଂ କାରଣଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ପାକଟଂ ଜାତଂ। ଅଥେକଦିୱସଂ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ ସନ୍ନିପତିତା ‘‘ଆୱୁସୋ, ଏକଂ ଇତ୍ଥିଂ ନିସ୍ସାଯ ତଯୋ ଜନା ଦୁକ୍ଖତୋ ମୁତ୍ତା’’ତି ତସ୍ସା ଗୁଣକଥାଯ ନିସୀଦିଂସୁ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏସା ଇତ୍ଥୀ ଇଦାନେୱ ତେ ତଯୋ ଜନେ ଦୁକ୍ଖା ମୋଚେତି, ପୁବ୍ବେପି ମୋଚେସିଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ତଯୋ ଜନା ଅଟୱିମୁଖେ କସନ୍ତୀତି ସବ୍ବଂ ପୁରିମସଦିସମେୱ। ତଦା ପନ ରଞ୍ଞା ‘‘ତୀସୁ ଜନେସୁ କଂ ଇଚ୍ଛସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ସା ଆହ – ‘‘ତଯୋପି ଦାତୁଂ ନ ସକ୍କୋଥ, ଦେୱା’’ତି? ‘‘ଆମ, ନ ସକ୍କୋମୀ’’ତି। ‘‘ସଚେ ତଯୋ ଦାତୁଂ ନ ସକ୍କୋଥ, ଭାତରଂ ମେ ଦେଥା’’ତି। ‘‘ପୁତ୍ତଂ ୱା ସାମିକଂ ୱା ଗଣ୍ହ, କିଂ ତେ ଭାତରା’’ତି ଚ ୱୁତ୍ତା ‘‘ଏତେ ନାମ ଦେୱ ସୁଲଭା, ଭାତା ପନ ଦୁଲ୍ଲଭୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୬୭।

‘‘ଉଚ୍ଛଙ୍ଗେ ଦେୱ ମେ ପୁତ୍ତୋ, ପଥେ ଧାୱନ୍ତିଯା ପତି;

ତଞ୍ଚ ଦେସଂ ନ ପସ୍ସାମି, ଯତୋ ସୋଦରିଯମାନଯେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଉଚ୍ଛଙ୍ଗେ, ଦେୱ, ମେ ପୁତ୍ତୋତି ଦେୱ, ମଯ୍ହଂ ପୁତ୍ତୋ ଉଚ୍ଛଙ୍ଗେଯେୱ। ଯଥା ହି ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଉଚ୍ଛଙ୍ଗେ କତ୍ୱା ଡାକଂ ଉଚ୍ଚିନିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପକ୍ଖିପନ୍ତିଯା ଉଚ୍ଛଙ୍ଗେ ଡାକଂ ନାମ ସୁଲଭଂ ହୋତି, ଏୱଂ ଇତ୍ଥିଯା ପୁତ୍ତୋପି ସୁଲଭୋ ଉଚ୍ଛଙ୍ଗେ ଡାକସଦିସୋୱ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଉଚ୍ଛଙ୍ଗେ, ଦେୱ, ମେ ପୁତ୍ତୋ’’ତି। ପଥେ ଧାୱନ୍ତିଯା ପତୀତି ମଗ୍ଗଂ ଆରୁଯ୍ହ ଏକିକାଯ ଗଚ୍ଛମାନାଯପି ହି ଇତ୍ଥିଯା ପତି ନାମ ସୁଲଭୋ, ଦିଟ୍ଠଦିଟ୍ଠୋଯେୱ ହୋତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ପଥେ ଧାୱନ୍ତିଯା ପତୀ’’ତି। ତଞ୍ଚ ଦେସଂ ନ ପସ୍ସାମି, ଯତୋ ସୋଦରିଯମାନଯେତି ଯସ୍ମା ପନ ମେ ମାତାପିତରୋ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ଇଦାନି ତଂ ମାତୁକୁଚ୍ଛିସଙ୍ଖାତଂ ଅଞ୍ଞଂ ଦେସଂ ନ ପସ୍ସାମି। ଯତୋ ଅହଂ ସମାନେ ଉଦରେ ଜାତତ୍ତା ସୌଦରିଯସଙ୍ଖାତଂ ଭାତରଂ ଆନେଯ୍ୟଂ, ତସ୍ମା ଭାତରଂଯେୱ ମେ ଦେଥାତି।

ରାଜା ‘‘ସଚ୍ଚଂ ଏସା ୱଦତୀ’’ତି ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ତଯୋପି ଜନେ ବନ୍ଧନାଗାରତୋ ଆନେତ୍ୱା ଅଦାସି, ସା ତଯୋପି ତେ ଗହେତ୍ୱା ଗତା।

ସତ୍ଥାପି ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେସା ଇମେ ତଯୋ ଜନେ ଦୁକ୍ଖତୋ ମୋଚେସିଯେୱା’’ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ଅତୀତେ ଚତ୍ତାରୋୱ ଏତରହି ଚତ୍ତାରୋ, ରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଉଚ୍ଛଙ୍ଗଜାତକୱଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା।

[୬୮] ୮। ସାକେତଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯସ୍ମିଂ ମନୋ ନିୱିସତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ସାକେତଂ ନିସ୍ସାଯ ଅଞ୍ଜନୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଭଗୱତୋ କିର ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱୁତସ୍ସ ସାକେତଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିସନକାଲେ ଏକୋ ସାକେତନଗରୱାସୀ ମହଲ୍ଲକବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନଗରତୋ ବହି ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅନ୍ତରଦ୍ୱାରେ ଦସବଲଂ ଦିସ୍ୱା ପାଦେସୁ ପତିତ୍ୱା ଗୋପ୍ଫକେସୁ ଗାଳ୍ହଂ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ନନୁ ନାମ ପୁତ୍ତେହି ଜିଣ୍ଣକାଲେ ମାତାପିତରୋ ପଟିଜଗ୍ଗିତବ୍ବା, କସ୍ମା

ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ଅମ୍ହାକଂ ଅତ୍ତାନଂ ନ ଦସ୍ସେସି? ମୟା ତାୱ ଦିଟ୍ଠୋସି, ମାତରଂ ପନ ପସ୍ସିତୁଂ ଏହୀ’’ତି ସତ୍ଥାରଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗେହଂ ଅଗମାସି। ସତ୍ଥା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିସୀଦି ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ। ବ୍ରାହ୍ମଣୀପି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ପାଦେସୁ ପତିତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ କହଂ ଗତୋସି, ନନୁ ନାମ ମାତାପିତରୋ ମହଲ୍ଲକକାଲେ ଉପଟ୍ଠାତବ୍ବା’’ତି ପରିଦେୱି। ପୁତ୍ତଧୀତରୋପି ‘‘ଏଥ, ଭାତରଂ ୱନ୍ଦଥା’’ତି ୱନ୍ଦାପେସି। ଉଭୋ ତୁଟ୍ଠମାନସା ମହାଦାନଂ ଅଦଂସୁ। ସତ୍ଥା ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ ନିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ତେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ଜନାନଂ ଜରାସୁତ୍ତଂ (ସୁ॰ ନି॰ ୮୧୦ ଆଦୟୋ) କଥେସି। ସୁତ୍ତପରିୟୋସାନେ ଉଭୋପି ଅନାଗାମିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହିଂସୁ। ସତ୍ଥା ଉଟ୍ଠାୟାସନା ଅଞ୍ଜନୱନମେୱ ଅଗମାସି।

ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାୟଂ ସନ୍ନିସିନ୍ନା କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ‘‘ଆୱୁସୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ‘ତଥାଗତସ୍ସ ପିତା ସୁଦ୍ଧୋଦନୋ, ମାତା ମହାମାୟା’ତି ଜାନାତି, ଜାନନ୍ତୋୱ ସଦ୍ଧିଂ ବ୍ରାହ୍ମଣିୟା ତଥାଗତଂ ‘ଅମ୍ହାକଂ ପୁତ୍ତୋ’ତି ୱଦତି, ସତ୍ଥାପି ଅଧିୱାସେତି। କିଂ ନୁ ଖୋ କାରଣ’’ନ୍ତି? ସତ୍ଥା ତେସଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଭିକ୍ଖୱେ, ଉଭୋପି ତେ ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତମେୱ ‘ପୁତ୍ତୋ’ତି ୱଦନ୍ତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଭିକ୍ଖୱେ, ଅୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅତୀତେ ନିରନ୍ତରଂ ପଞ୍ଚ ଜାତିସତାନି ମୟ୍ହଂ ପିତା ଅହୋସି, ପଞ୍ଚ ଜାତିସତାନି ଚୂଳପିତା, ପଞ୍ଚ ଜାତିସତାନି ମହାପିତା। ଏସାପି ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ନିରନ୍ତରମେୱ ପଞ୍ଚ ଜାତିସତାନି ମାତା ଅହୋସି, ପଞ୍ଚ ଜାତିସତାନି ଚୂଳମାତା, ପଞ୍ଚ ଜାତିସତାନି ମହାମାତା। ଏୱାହଂ ଦିୟଡ୍ଢଜାତିସହସ୍ସଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ହତ୍ଥେ ସଂୱଡ୍ଢୋ, ଦିୟଡ୍ଢଜାତିସହସ୍ସଂ ବ୍ରାହ୍ମଣିୟା ହତ୍ଥେ ସଂୱଡ୍ଢୋତି ତୀଣି ଜାତିସହସ୍ସାନି କଥେତ୍ୱା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୬୮।

‘‘ୟସ୍ମିଂ ମନୋ ନିୱିସତି, ଚିତ୍ତଞ୍ଚାପି ପସୀଦତି;

ଅଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବକେ ପୋସେ, କାମଂ ତସ୍ମିମ୍ପି ୱିସ୍ସସେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ୟସ୍ମିଂ ମନୋ ନିୱିସତୀତି ୟସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଦିଟ୍ଠମତ୍ତେୟେୱ ଚିତ୍ତଂ ପତିଟ୍ଠାତି। ଚିତ୍ତଞ୍ଚାପି ପସୀଦତୀତି ୟସ୍ମିଂ ଦିଟ୍ଠମତ୍ତେ ଚିତ୍ତଂ ପସୀଦତି, ମୁଦୁକଂ ହୋତି। ଅଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବକେ ପୋସେତି ପକତିୟା ତସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱେ ଅଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବେପି ପୁଗ୍ଗଲେ। କାମଂ ତସ୍ମିମ୍ପି ୱିସ୍ସସେତି ଅନୁଭୂତପୁବ୍ବସିନେହେନେୱ ତସ୍ମିମ୍ପି ପୁଗ୍ଗଲେ ଏକଂସେନ ୱିସ୍ସସେ, ୱିସ୍ସାସଂ ଆପଜ୍ଜତିୟେୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଚ ଏତେ ଏୱ ଅହେସୁଂ, ପୁତ୍ତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ସାକେତଜାତକୱଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

[୬୯] ୯। ୱିସୱନ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଧିରତ୍ଥୁ ତଂ ୱିସଂ ୱନ୍ତନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଧମ୍ମସେନାପତିଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଥେରସ୍ସ କିର ପିଟ୍ଠଖଜ୍ଜକଖାଦନକାଲେ ମନୁସ୍ସା ସଙ୍ଘସ୍ସ ବହୁଂ ପିଟ୍ଠଖାଦନୀୟଂ ଗହେତ୍ୱା ୱିହାରଂ ଅଗମଂସୁ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଗହିତାୱସେସଂ ବହୁ ଅତିରିତ୍ତଂ ଅହୋସି। ମନୁସ୍ସା ‘‘ଭନ୍ତେ, ଅନ୍ତୋଗାମଗତାନମ୍ପି ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଆହଂସୁ। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଥେରସ୍ସ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକୋ ଦହରୋ ଅନ୍ତୋଗାମେ ହୋତି, ତସ୍ସ କୋଟ୍ଠାସଂ ଗହେତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଅନାଗଚ୍ଛନ୍ତେ ‘‘ଅତିଦିୱା ହୋତୀ’’ତି ଥେରସ୍ସ ଅଦଂସୁ। ଥେରେନ ତସ୍ମିଂ ପରିଭୁତ୍ତେ ଦହରୋ ଅଗମାସି। ଅଥ ନଂ ଥେରୋ ‘‘ମୟଂ, ଆୱୁସୋ, ତୁୟ୍ହଂ ଠପିତଖାଦନୀୟଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିମ୍ହା’’ତି ଆହ। ସୋ ‘‘ମଧୁରଂ ନାମ, ଭନ୍ତେ, କସ୍ସ ଅପ୍ପିୟ’’ନ୍ତି ଆହ। ମହାଥେରସ୍ସ ସଂୱେଗୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ସୋ ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟ ‘‘ପିଟ୍ଠଖାଦନୀୟଂ ନ ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅଧିଟ୍ଠାସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ କିର ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରେନ ପିଟ୍ଠଖାଦନୀୟଂ ନାମ ନ ଖାଦିତପୁବ୍ବଂ। ତସ୍ସ ପିଟ୍ଠଖାଦନୀୟଂ ଅଖାଦନଭାୱୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ପାକଟୋ ଜାତୋ। ଭିକ୍ଖୂ ତଂ କଥଂ କଥେନ୍ତା ଧମ୍ମସଭାୟଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ଅଥ ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାୟ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଭିକ୍ଖୱେ, ସାରିପୁତ୍ତୋ ଏକୱାରଂ ଜହିତକଂ ଜୀୱିତଂ ପରିଚ୍ଚଜନ୍ତୋପି ପୁନ ନ ଗଣ୍ହାତିୟେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ୱିସୱେଜ୍ଜକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱେଜ୍ଜକମ୍ମେନ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେସି। ଅଥେକଂ

ଜନପଦମନୁସ୍ସଂ ସପ୍ପୋ ଡଂସି, ତସ୍ସ ଞାତକା ପମାଦଂ ଅକତ୍ୱା ଖିପ୍ପଂ ୱେଜ୍ଜଂ ଆନୟିଂସୁ । ୱେଜ୍ଜୋ ଆହ ‘‘କିଂ ତାୱ ଓସଧେନ, ପରିଭାୱେତ୍ୱା ୱିସଂ ହରାମି, ଦଟ୍ଠସପ୍ପଂ ଆୱାହେତ୍ୱା ଦଟ୍ଠଟ୍ଠାନତୋ ତେନେୱ ୱିସଂ ଆକଡ୍ଢାପେମୀ’’ତି। ‘‘ସପ୍ପଂ ଆୱାହେତ୍ୱା ୱିସଂ ଆକଡ୍ଢାପେହୀ’’ତି। ସୋ ସପ୍ପଂ ଆୱାହେତ୍ୱା ‘‘ତଯା ଅଯଂ ଦଟ୍ଠୋ’’ତି ଆହ। ‘‘ଆମ, ମଯା’’ତି । ‘‘ତଯା ଦଟ୍ଠଟ୍ଠାନତୋ ତ୍ୱଞ୍ଞେୱ ମୁଖେନ ୱିସଂ ଆକଡ୍ଢାହୀ’’ତି। ‘‘ମଯା ଏକୱାରଂ ଜହିତକଂ ପୁନ ନ ଗହିତପୁବ୍ବଂ, ନାହଂ ମଯା ଜହିତୱିସଂ ଆକଡ୍ଢିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ଦାରୂନି ଆହରାପେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଂ କତ୍ୱା ଆହ ‘‘ସଚେ ଅତ୍ତନୋ ୱିସଂ ନାକଡ୍ଢସି, ଇମଂ ଅଗ୍ଗିଂ ପୱିସା’’ତି। ସପ୍ପୋ ‘‘ଅପି ଅଗ୍ଗିଂ ପୱିସିସ୍ସାମି, ନେୱତ୍ତନା ଏକୱାରଂ ଜହିତୱିସଂ ପଚ୍ଚାହରିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୬୯।

‘‘ଧିରତ୍ଥୁ ତଂ ୱିସଂ ୱନ୍ତଂ, ଯମହଂ ଜୀୱିତକାରଣା;

ୱନ୍ତଂ ପଚ୍ଚାହରିସ୍ସାମି, ମତଂ ମେ ଜୀୱିତା ୱର’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଧିରତ୍ଥୂତି ଗରହତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ତଂ ୱିସନ୍ତି ଯମହଂ ଜୀୱିତକାରଣା ୱନ୍ତଂ ୱିସଂ ପଚ୍ଚାହରିସ୍ସାମି, ତଂ ୱନ୍ତଂ ୱିସଂ ଧିରତ୍ଥୁ। ମତଂ ମେ ଜୀୱିତା ୱରନ୍ତି ତସ୍ସ ୱିସସ୍ସ ଅପଚ୍ଚାହରଣକାରଣା ଯଂ ଅଗ୍ଗିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମରଣଂ, ତଂ ମମ ଜୀୱିତତୋ ୱରନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଂ ପୱିସିତୁଂ ପାଯାସି। ଅଥ ନଂ ୱେଜ୍ଜୋ ନିୱାରେତ୍ୱା ତଂ ପୁରିସଂ ଓସଧେହି ଚ ମନ୍ତେହି ଚ ନିବ୍ବିସଂ ଅରୋଗଂ କତ୍ୱା ସପ୍ପସ୍ସ ସୀଲାନି ଦତ୍ୱା ‘‘ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମା କଞ୍ଚି ୱିହେଠେସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି।

ସତ୍ଥାପି ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାରିପୁତ୍ତୋ ଏକୱାରଂ ଜହିତକଂ ଜୀୱିତମ୍ପି ପରିଚ୍ଚଜନ୍ତୋ ପୁନ ଗଣ୍ହାତୀ’’ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି ‘‘ତଦା ସପ୍ପୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ ଅହୋସି, ୱେଜ୍ଜୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ୱିସୱନ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା ନୱମା।

[୭୦] ୧୦। କୁଦ୍ଦାଲଜାତକୱଣ୍ଣନା

ନତଂ ଜିତଂ ସାଧୁ ଜିତନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଚିତ୍ତହତ୍ଥସାରିପୁତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ସାୱତ୍ଥିଯଂ ଏକୋ କୁଲଦାରକୋ। ଅଥେକଦିୱସଂ କସିତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ୱିହାରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଏକସ୍ସ ଥେରସ୍ସ ପତ୍ତତୋ ସିନିଦ୍ଧଂ ମଧୁରଂ ପଣୀତଭୋଜନଂ ଲଭିତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ମଯଂ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ ସହତ୍ଥେନ ନାନାକମ୍ମାନି କୁରୁମାନାପି ଏୱରୂପଂ ମଧୁରାହାରଂ ନ ଲଭାମ, ମଯାପି ସମଣେନ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି । ସୋ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ମାସଡ୍ଢମାସଚ୍ଚଯେନ ଅଯୋନିସୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ କିଲେସୱସିକୋ ହୁତ୍ୱା ୱିବ୍ଭମିତ୍ୱା ପୁନ ଭତ୍ତେନ କିଲମନ୍ତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅଭିଧମ୍ମଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହି। ଇମିନାୱ ଉପାଯେନ ଛ ୱାରେ ୱିବ୍ଭମିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୋ। ତତୋ ସତ୍ତମେ ଭିକ୍ଖୁଭାୱେ ସତ୍ତପ୍ପକରଣିକୋ ହୁତ୍ୱା ବହୂ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମଂ ୱାଚେନ୍ତୋ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ଅଥସ୍ସ ସହାଯକା ଭିକ୍ଖୂ ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ, ଆୱୁସୋ ଚିତ୍ତହତ୍ଥ, ପୁବ୍ବେ ୱିଯ ତେ ଏତରହି କିଲେସା ନ ୱଡ୍ଢନ୍ତୀ’’ତି ପରିହାସଂ କରିଂସୁ। ‘‘ଆୱୁସୋ, ଅଭବ୍ବୋ ଦାନି ଅହଂ ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଗିହିଭାୱାଯା’’ତି।

ଏୱଂ ତସ୍ମିଂ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତେ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥା ଉଦପାଦି ‘‘ଆୱୁସୋ, ଏୱରୂପସ୍ସ ନାମ ଅରହତ୍ତସ୍ସ ଉପନିସ୍ସଯେ ସତି ଆଯସ୍ମା ଚିତ୍ତହତ୍ଥସାରିପୁତ୍ତୋ ଛକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଉପ୍ପବ୍ବଜିତୋ, ଅହୋ ମହାଦୋସୋ ପୁଥୁଜ୍ଜନଭାୱୋ’’ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଥୁଜ୍ଜନଚିତ୍ତଂ ନାମ ଲହୁକଂ ଦୁନ୍ନିଗ୍ଗହଂ, ଆରମ୍ମଣୱସେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଲ୍ଲୀଯତି, ଏକୱାରଂ ଅଲ୍ଲୀନଂ ନ ସକ୍କା ହୋତି ଖିପ୍ପଂ ମୋଚେତୁଂ, ଏୱରୂପସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଦମଥୋ ସାଧୁ। ଦନ୍ତମେୱ ହି ତଂ ସୁଖଂ ଆୱହତି।

‘‘ଦୁନ୍ନିଗ୍ଗହସ୍ସ ଲହୁନୋ, ଯତ୍ଥକାମନିପାତିନୋ;

ଚିତ୍ତସ୍ସ ଦମଥୋ ସାଧୁ, ଚିତ୍ତଂ ଦନ୍ତଂ ସୁଖାୱହଂ’’। (ଧ। ପ। ୩୫);

ତସ୍ସ ପନ ଦୁନ୍ନିଗ୍ଗହତାଯ ପୁବ୍ବେ ପଣ୍ଡିତା ଏକଂ କୁଦ୍ଦାଲକଂ ନିସ୍ସାଯ ତଂ ଜହିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ଲୋଭୱସେନ ଛକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଉପ୍ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ସତ୍ତମେ ପବ୍ବଜିତଭାୱେ

ଝାନଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ତଂ ଲୋଭଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହିଂସୁ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ପଣ୍ଣିକକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପାପୁଣି, ‘‘କୁଦ୍ଦାଲପଣ୍ଡିତୋ’’ତିସ୍ସ ନାମଂ ଅହୋସି। ସୋ କୁଦ୍ଦାଲକେନ ଭୂମିପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଡାକଞ୍ଚେୱ ଅଲାବୁକୁମ୍ଭଣ୍ଡଏଳଆଲୁକାଦୀନି ଚ ୱପିତ୍ୱା ତାନି ୱିକ୍କିଣନ୍ତୋ କପଣଜୀୱିକଂ କପ୍ପେସି। ତଞ୍ହିସ୍ସ ଏକଂ କୁଦ୍ଦାଲକଂ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଧନଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଚିନ୍ତେସି ‘‘କିଂ ମେ ଘରାୱାସେନ, ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି। ଅଥେକଦିୱସଂ କୁଦ୍ଦାଲକଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ତଂ କୁଦ୍ଦାଲକଂ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ଲୋଭଂ ଛିନ୍ଦିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ କୁଣ୍ଠକୁଦ୍ଦାଲକଂ ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପବ୍ବଜି। ଏୱଂ ଦୁତିଯମ୍ପି, ତତିଯମ୍ପୀତି ଛ ୱାରେ ତଂ କୁଦ୍ଦାଲକଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନେ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୋ ଚେୱ ଉପ୍ପବ୍ବଜିତୋ ଚ।

ସତ୍ତମେ ପନ ୱାରେ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅହଂ ଇମଂ କୁଣ୍ଠକୁଦ୍ଦାଲକଂ ନିସ୍ସାଯ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଉପ୍ପବ୍ବଜିତୋ, ଇଦାନି ନଂ ମହାନଦିଯଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ନଦୀତୀରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ସଚସ୍ସ ପତିତଟ୍ଠାନଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମି, ପୁନାଗନ୍ତ୍ୱା ଉଦ୍ଧରିତୁକାମତା ଭୱେଯ୍ୟା’’ତି ତଂ କୁଦ୍ଦାଲକଂ ଦଣ୍ଡେ ଗହେତ୍ୱା ନାଗବଲୋ ଥାମସମ୍ପନ୍ନୋ ସୀସସ୍ସ ଉପରିଭାଗେ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଆୱିଞ୍ଛିତ୍ୱା ଅକ୍ଖୀନି ନିମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ନଦୀମଜ୍ଝେ ଖିପିତ୍ୱା ‘‘ଜିତଂ ମେ ଜିତଂ ମେ’’ତି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସୀହନାଦଂ ନଦି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ବାରାଣସିରାଜା ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ୱୂପସମେତ୍ୱା ଆଗତୋ ନଦିଯା ସୀସଂ ନ୍ହାଯିତ୍ୱା ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତୋ ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧେନ ଗଚ୍ଛମାନୋ ତଂ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ପୁରିସୋ ‘ଜିତଂ ମେ ଜିତଂ ମେ’ତି ୱଦତି, କୋ ନୁ ଖୋ ଏତେନ ଜିତୋ, ପକ୍କୋସଥ ନ’’ନ୍ତି ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ଭୋ ପୁରିସ, ଅହଂ ତାୱ ୱିଜିତସଙ୍ଗାମୋ ଇଦାନି ଜଯଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛାମି, ତଯା ପନ କୋ ଜିତୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ମହାରାଜ, ତଯା ସଙ୍ଗାମସତମ୍ପି ସଙ୍ଗାମସହସ୍ସମ୍ପି ସଙ୍ଗାମସତସହସ୍ସମ୍ପି ଜିନନ୍ତେନ ଦୁଜ୍ଜିତମେୱ କିଲେସାନଂ ଅଜିତତ୍ତା। ଅହଂ ପନ ମମ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଲୋଭଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ କିଲେସେ ଜିନି’’ନ୍ତି କଥେନ୍ତୋଯେୱ ମହାନଦିଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଆପୋକସିଣାରମ୍ମଣଂ ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତାନୁଭାୱୋ ଆକାସେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୭୦।

‘‘ନ ତଂ ଜିତଂ ସାଧୁ ଜିତଂ, ଯଂ ଜିତଂ ଅୱଜୀଯତି;

ତଂ ଖୋ ଜିତଂ ସାଧୁ ଜିତଂ, ଯଂ ଜିତଂ ନାୱଜୀଯତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନ ତଂ ଜିତଂ ସାଧୁ ଜିତଂ, ଯଂ ଜିତଂ ଅୱଜୀଯତୀତି ଯଂ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତେ ପରାଜିନିତ୍ୱା ରଟ୍ଠଂ ଜିତଂ ପଟିଲଦ୍ଧଂ ପୁନପି ତେହି ପଚ୍ଚାମିତ୍ତେହି ଅୱଜୀଯତି, ତଂ ଜିତଂ ସାଧୁଜିତଂ ନାମ ନ ହୋତି। କସ୍ମା? ପୁନ ଅୱଜୀଯନତୋ। ଅପରୋ ନଯୋ – ଜିତଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଜଯୋ। ଯୋ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅଧିଗତୋ ଜଯୋ ପୁନ ତେସୁ ଜିନନ୍ତେସୁ , ପରାଜଯୋ ହୋତି, ସୋ ନ ସାଧୁ ନ ସୋଭନୋ। କସ୍ମା? ଯସ୍ମା ପୁନ ପରାଜଯୋୱ ହୋତି। ତଂ ଖୋ ଜିତଂ ସାଧୁ ଜିତଂ, ଯଂ ଜିତଂ ନାୱଜୀଯତୀତି ଯଂ ଖୋ ପନ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତେ ନିମ୍ମଥେତ୍ୱା ଜିତଂ ପୁନ ତେହି ନାୱଜୀଯତି, ଯୋ ୱା ଏକୱାରଂ ଲଦ୍ଧୋ ଜଯୋ ନ ପୁନ ପରାଜଯୋ ହୋତି, ତଂ ଜିତଂ ସାଧୁ ଜିତଂ ସୋଭନଂ, ସୋ ଜଯୋ ସାଧୁ ସୋଭନୋ ନାମ ହୋତି। କସ୍ମା? ପୁନ ନାୱଜୀଯନତୋ। ତସ୍ମା, ତ୍ୱଂ ମହାରାଜ, ସତକ୍ଖତ୍ତୁମ୍ପି ସହସ୍ସକ୍ଖତ୍ତୁମ୍ପି ସତସହସ୍ସକ୍ଖତ୍ତୁମ୍ପି ସଙ୍ଗାମସୀସଂ ଜିନିତ୍ୱାପି ସଙ୍ଗାମଯୋଧୋ ନାମ ନ ହୋସି। କିଂକାରଣା? ଅତ୍ତନୋ କିଲେସାନଂ ଅଜିତତ୍ତା। ଯୋ ପନ ଏକୱାରମ୍ପି ଅତ୍ତନୋ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ କିଲେସେ ଜିନାତି, ଅଯଂ ଉତ୍ତମୋ ସଙ୍ଗାମସୀସଯୋଧୋତି ଆକାସେ ନିସିନ୍ନକୋୱ ବୁଦ୍ଧଲୀଳାଯ ରଞ୍ଞୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ଉତ୍ତମସଙ୍ଗାମଯୋଧଭାୱୋ ପନେତ୍ଥ –

‘‘ଯୋ ସହସ୍ସଂ ସହସ୍ସେନ, ସଙ୍ଗାମେ ମାନୁସେ ଜିନେ;

ଏକଞ୍ଚ ଜେଯ୍ୟମତ୍ତାନଂ, ସ ୱେ ସଙ୍ଗାମଜୁତ୍ତମୋ’’ତି। (ଧ। ପ। ୧୦୩) –

ଇଦଂ ସୁତ୍ତଂ ସାଧକଂ।

ରଞ୍ଞୋ ପନ ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତସ୍ସେୱ ତଦଙ୍ଗପ୍ପହାନୱସେନ କିଲେସା ପହୀନା, ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଚିତ୍ତଂ ନମି। ରାଜବଲସ୍ସପି ତଥେୱ କିଲେସା ପହୀଯିଂସୁ। ରାଜା ‘‘ଇଦାନି ତୁମ୍ହେ କହଂ ଗମିସ୍ସଥା’’ତି ବୋଧିସତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି, ମହାରାଜା’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ଅହମ୍ପି ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ବୋଧିସତ୍ତେନେୱ ସଦ୍ଧିଂ ନିକ୍ଖମି, ବଲକାଯୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ସବ୍ବା ସେନିଯୋତି ସବ୍ବୋପି ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ସନ୍ନିପତିତୋ ମହାଜନକାଯୋ ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂଯେୱ ନିକ୍ଖମି। ବାରାଣସିୱାସିନୋପି ‘‘ଅମ୍ହାକଂ କିର ରାଜା କୁଦ୍ଦାଲପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ପବ୍ବଜ୍ଜାଭିମୁଖୋ

ହුତ୍ୱା ସଦ୍ଧିଂ ବଲକାଯେନ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ, ମଯଂ ଇଧ କିଂ କରିସ୍ସାମା’’ତି ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକାଯ ବାରାଣସିଯା ସକଲନଗରୱାସିନୋ ନିକ୍ଖମିଂସୁ। ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକା ପରିସା ଅହୋସି। ତଂ ଆଦାଯ ବୋଧିସତ୍ତୋ ହିମୱନ୍ତଂ ପାୱିସି।

ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱରଞ୍ଞୋ ନିସିନ୍ନାସନଂ ଉଣ୍ହାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ସୋ ଆୱଜ୍ଜମାନୋ ‘‘କୁଦ୍ଦାଲପଣ୍ଡିତୋ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ’’ତି ଦିସ୍ୱା ‘‘ମହାସମାଗମୋ ଭୱିସ୍ସତି, ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱିସ୍ସକମ୍ମଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ତାତ, କୁଦ୍ଦାଲପଣ୍ଡିତୋ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ , ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ତ୍ୱଂ ହିମୱନ୍ତପ୍ପଦେସଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସମେ ଭୂମିଭାଗେ ଦୀଘତୋ ତିଂସଯୋଜନଂ ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନ୍ନରସଯୋଜନଂ ଅସ୍ସମପଦଂ ମାପେହୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ‘‘ସାଧୁ, ଦେୱା’’ତି ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ତଥା ଅକାସି। ଅଯମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ, ୱିତ୍ଥାରୋ ପନ ହତ୍ଥିପାଲଜାତକେ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ଇଦଞ୍ହି ତଞ୍ଚ ଏକପରିଚ୍ଛେଦମେୱ। ୱିସ୍ସକମ୍ମୋପି ଅସ୍ସମପଦେ ପଣ୍ଣସାଲଂ ମାପେତ୍ୱା ଦୁସ୍ସଦ୍ଦେ ମିଗେ ଚ ସକୁଣେ ଚ ଅମନୁସ୍ସେ ଚ ପଟିକ୍କମାପେତ୍ୱା ତେନ ତେନ ଦିସାଭାଗେନ ଏକପଦିକମଗ୍ଗଂ ମାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନମେୱ ଅଗମାସି। କୁଦ୍ଦାଲପଣ୍ଡିତୋପି ତଂ ପରିସଂ ଆଦାଯ ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସକ୍କଦତ୍ତିଯଂ ଅସ୍ସମପଦଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱିସ୍ସକମ୍ମେନ ମାପିତଂ ପବ୍ବଜିତପରିକ୍ଖାରଂ ଗହେତ୍ୱା ପଠମଂ ଅତ୍ତନା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ପରିସଂ ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା ଅସ୍ସମପଦଂ ଭାଜେତ୍ୱା ଅଦାସି। ସତ୍ତ ରାଜାନୋ ସତ୍ତ ରଜ୍ଜାନି ଛଡ୍ଡଯିଂସୁ। ତିଂସଯୋଜନଂ ଅସ୍ସମପଦଂ ପୂରି। କୁଦ୍ଦାଲପଣ୍ଡିତୋ ସେସକସିଣେସୁପି ପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମୱିହାରେ ଭାୱେତ୍ୱା ପରିସାଯ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଆଚିକ୍ଖି। ସବ୍ବେ ସମାପତ୍ତିଲାଭିନୋ ହୁତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମୱିହାରେ ଭାୱେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯଣା ଅହେସୁଂ। ଯେ ପନ ତେସଂ ପାରିଚରିଯଂ ଅକଂସୁ, ତେ ଦେୱଲୋକପରାଯଣା ଅହେସୁଂ।

ସତ୍ଥା ‘‘ଏୱଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚିତ୍ତଂ ନାମେତଂ କିଲେସୱସେନ ଅଲ୍ଲୀନଂ ଦୁମ୍ମୋଚଯଂ ହୋତି, ଉପ୍ପନ୍ନା ଲୋଭଧମ୍ମା ଦୁପ୍ପଜହା, ଏୱରୂପେପି ପଣ୍ଡିତେ ଅଞ୍ଞାଣେ କରୋନ୍ତୀ’’ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ କେଚି ସୋତାପନ୍ନା ଅହେସୁଂ, କେଚି ସକଦାଗାମିନୋ, କେଚି ଅନାଗାମିନୋ, କେଚି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ସତ୍ଥାପି ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ପରିସା ବୁଦ୍ଧପରିସା, କୁଦ୍ଦାଲପଣ୍ଡିତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

କୁଦ୍ଦାଲଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦସମା।

ଇତ୍ଥିୱଗ୍ଗୋ ସତ୍ତମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଅସାତମନ୍ତଣ୍ଡଭୂତଂ , ତକ୍କପଣ୍ଡି ଦୁରାଜାନଂ;

ଅନଭିରତି ମୁଦୁଲକ୍ଖଣଂ, ଉଚ୍ଛଙ୍ଗମ୍ପି ଚ ସାକେତଂ;

ୱିସୱନ୍ତଂ କୁଦ୍ଦାଲକନ୍ତି।

୮। ୱରୁଣୱଗ୍ଗୋ

[୭୧] ୧। ୱରୁଣଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯୋପୁବ୍ବେ କରଣୀଯାନୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ କୁଟୁମ୍ବିକପୁତ୍ତତିସ୍ସତ୍ଥେରଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକସ୍ମିଂ କିର ଦିୱସେ ସାୱତ୍ଥିୱାସିନୋ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସହାଯକା ତିଂସମତ୍ତା କୁଲପୁତ୍ତା ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫୱତ୍ଥାଦୀନି ଗହେତ୍ୱା ‘‘ସତ୍ଥୁ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁଣିସ୍ସାମା’’ତି ମହାଜନପରିୱୁତା ଜେତୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନାଗମାଳଅକସାଲମାଳଅକାଦୀସୁ ଥୋକଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସାଯନ୍ହସମଯେ ସତ୍ଥରି ସୁରଭିଗନ୍ଧୱାସିତାଯ ଗନ୍ଧକୁଟିତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଧମ୍ମସଭଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତବୁଦ୍ଧାସନେ ନିସିନ୍ନେ ସପରିୱାରା ଧମ୍ମସଭଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫେହି ପୂଜେତ୍ୱା ଚକ୍କଙ୍କିତତଲେସୁ ଫୁଲ୍ଲପଦୁମସସ୍ସିରିକେସୁ ପାଦେସୁ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଧମ୍ମଂ ସୁଣିଂସୁ।

ଅଥ ନେସଂ ଏତଦହୋସି ‘‘ଯଥା ଯଥା ଖୋ ମଯଂ ଭଗୱତା ଧମ୍ମଂ ଦେସିତଂ ଆଜାନାମ, ପବ୍ବଜେଯ୍ୟାମା’’ତି। ତେ ତଥାଗତସ୍ସ ଧମ୍ମସଭାତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତକାଲେ ତଥାଗତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଯାଚିଂସୁ, ସତ୍ଥା ତେସଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅଦାସି। ତେ ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯେ ଆରାଧେତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଦଂ

ଲଭିତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ଓସ୍ସାନି ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯାନଂ ସନ୍ତିକେ ୱସିତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ମାତିକା ପଗୁଣଂ କତ୍ୱା କଙ୍ଖିଯାକଙ୍ଖିଯଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ତିସ୍ସୋ ଅନୁମୋଦନା ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଚୀୱରାନି ସିବ୍ବେତ୍ୱା ରଜିତ୍ୱା ''ସମଣଧମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମା''ତି ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯେ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ''ମଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଭୱେସୁ ଉକ୍କଣ୍ଠିତା ଜାତିଜରାବ୍ୟାଧିମରଣଭଯଭୀତା, ତେସଂ ନୋ ସଂସାରପରିମୋଚନତ୍ଥାଯ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେଥା''ତି ଯାଚିଂସୁ। ସତ୍ଥା ତେସଂ ଅଟ୍ଠତିଂସାଯ କମ୍ମଟ୍ଠାନେସୁ ସପ୍ପାଯଂ ୱିଚିନିତ୍ୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେସି। ତେ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପରିୱେଣଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯେ ଓଲୋକେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ''ସମଣଧମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମା''ତି ନିକ୍ଖମିଂସୁ।

ଅଥ ନେସଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁ ନାମେନ କୁଟୁମ୍ବିକପୁତ୍ତତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ନାମ କୁସୀତୋ ହୀନୱୀରିଯୋ ରସଗିଦ୍ଧୋ। ସୋ ଏୱଂ ଚିନ୍ତେସି ''ଅହଂ ନେୱ ଅରଞ୍ଞେ ୱସିତୁଂ, ନ ପଧାନଂ ପଦହିତୁଂ, ନ ଭିକ୍ଖାଚରିଯାଯ ଯାପେତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, କୋ ମେ ଗମନେନ ଅତ୍ଥୋ, ନିୱତ୍ତିସ୍ସାମୀ''ତି ସୋ ୱୀରିଯଂ ଓସ୍ସଜିତ୍ୱା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଅନୁଗନ୍ତ୍ୱା ନିୱତ୍ତି। ତେପି ଖୋ ଭିକ୍ଖୂ କୋସଲେସୁ ଚାରିକଂ ଚରମାନା ଅଞ୍ଞତରଂ ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ଏକସ୍ମିଂ ଅରଞ୍ଞାଯତନେ ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଅନ୍ତୋତେମାସଂ ଅପ୍ପମତ୍ତା ଘଟେନ୍ତା ୱାଯମନ୍ତା ୱିପସ୍ସନାଗବ୍ଭଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ପଥୱିଂ ଉନ୍ନାଦଯମାନା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ୱୁତ୍ଥୱସ୍ସା ପୱାରେତ୍ୱା ''ପଟିଲଦ୍ଧଗୁଣଂ ସତ୍ଥୁ ଆରୋଚେସ୍ସାମା''ତି ତତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଜେତୱନଂ ପତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରଂ ପଟିସାମେତ୍ୱା ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯେ ଦିସ୍ୱା ତଥାଗତଂ ଦଟ୍ଠୁକାମା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସୀଦିଂସୁ। ସତ୍ଥା ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ମଧୁରପଟିସନ୍ଥାରଂ ଅକାସି। ତେ କତପଟିସନ୍ଥାରା ଅତ୍ତନା ପଟିଲଦ୍ଧଗୁଣଂ ତଥାଗତସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ, ସତ୍ଥା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ପସଂସି। କୁଟୁମ୍ବିକପୁତ୍ତତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ସତ୍ଥାରଂ ତେସଂ ଗୁଣକଥଂ କଥେନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ସଯମ୍ପି ସମଣଧମ୍ମଂ କାତୁକାମୋ ଜାତୋ। ତେପି ଖୋ ଭିକ୍ଖୂ ''ମଯଂ, ଭନ୍ତେ, ତମେୱ ଅରଞ୍ଞୱାସଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱସିସ୍ସାମା''ତି ସତ୍ଥାରଂ ଆପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ସତ୍ଥା ''ସାଧୂ''ତି ଅନୁଜାନି। ତେ ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପରିୱେଣଂ ଅଗମଂସୁ।

ଅଥ ସୋ କୁଟୁମ୍ବିକପୁତ୍ତତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ରତ୍ତିଭାଗସମନନ୍ତରେ ଅଚ୍ଚାରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ହୁତ୍ୱା ଅତିୱେଗେନ ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ ମଜ୍ଝିମଯାମସମନନ୍ତରେ ଆଲମ୍ବନଫଲକଂ ନିସ୍ସାଯ ଠିତକୋୱ ନିଦ୍ଦାଯନ୍ତୋ ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ପତି, ଊରୁଟ୍ଠିକଂ ଭିଜ୍ଜି, ୱେଦନା ମହନ୍ତା ଜାତା। ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ତଂ ପଟିଜଗ୍ଗନ୍ତାନଂ ଗମନଂ ନ ସମ୍ପଜ୍ଜି। ଅଥ ନେ ଉପଟ୍ଠାନୱେଲାଯଂ ଆଗତେ ସତ୍ଥା ପୁଚ୍ଛି ''ନନୁ ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖୱେ, 'ସ୍ୱେ ଗମିସ୍ସାମା'ତି ହିଯ୍ୟୋ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ଥା''ତି? ''ଆମ, ଭନ୍ତେ, ଅପିଚ ଖୋ ପନ ଅମ୍ହାକଂ ସହାଯକୋ କୁଟୁମ୍ବିକପୁତ୍ତତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ଅକାଲେ ଅତିୱେଗେନ ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ ନିଦ୍ଦାଭିଭୂତୋ ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ପତିତୋ, ଊରୁଟ୍ଠିସ୍ସ ଭିନ୍ନଂ, ତଂ ନିସ୍ସାଯ ଅମ୍ହାକଂ ଗମନଂ ନ ସମ୍ପଜ୍ଜୀ''ତି। ସତ୍ଥା ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱେସ ଅତ୍ତନୋ ହୀନୱୀରିଯଭାୱେନ ଅକାଲେ ଅତିୱେଗେନ ୱୀରିଯଂ କରୋନ୍ତୋ ତୁମ୍ହାକଂ ଗମନନ୍ତରାଯଂ କରୋତି, ପୁବ୍ବେପେସ ତୁମ୍ହାକଂ ଗମନନ୍ତରାଯଂ ଅକାସିଯେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ତେହି ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ଗନ୍ଧାରରଟ୍ଠେ ତକ୍କସିଲାଯଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଦିସାପାମୋକ୍ଖୋ ଆଚରିଯୋ ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ମାଣୱକସତାନି ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେସି। ଅଥସ୍ସ ତେ ମାଣୱା ଏକଦିୱସଂ ଦାରୁଂ ଆହରଣତ୍ଥାଯ ଅରଞ୍ଞଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦାରୂନି ଉଦ୍ଧରିଂସୁ। ତେସଂ ଅନ୍ତରେ ଏକୋ କୁସୀତମାଣୱୋ ମହନ୍ତଂ ୱରୁଣରୁକ୍ଖଂ ଦିସ୍ୱା ''ସୁକ୍ଖରୁକ୍ଖୋ ଏସୋ''ତି ସଞ୍ଞାଯ ''ମୁହୁତ୍ତଂ ତାୱ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ରୁକ୍ଖଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଦାରୂନି ପାତେତ୍ୱା ଆଦାଯ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ଉତ୍ତରିସାଟକଂ ପତ୍ଥରିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା କାକଚ୍ଛମାନୋ ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମି। ଇତରେ ମାଣୱକା ଦାରୁକଲାପେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଆଦାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ତଂ ପାଦେନ ପିଟ୍ଠିଯଂ ପହରିତ୍ୱା ପବୋଧେତ୍ୱା ଅଗମଂସୁ। କୁସୀତମାଣୱୋ ଉଟ୍ଠାଯ ଅକ୍ଖୀନି ପୁଞ୍ଛିତ୍ୱା ପୁଞ୍ଛିତ୍ୱା ଅୱିଗତନିଦ୍ଦୋୱ ୱରୁଣରୁକ୍ଖଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ସାଖଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅଭିମୁଖଂ ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା ଭଞ୍ଜନ୍ତୋ ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠିତକୋଟିଯା ଅତ୍ତନୋ ଅକ୍ଖିଂ ଭିନ୍ଦାପେତ୍ୱା ଏକେନ ହତ୍ଥେନ ତଂ ପିଧାଯ ଏକେନ ହତ୍ଥେନ ଅଲ୍ଲଦାରୂନି ଭଞ୍ଜିତ୍ୱା ରୁକ୍ଖତୋ ଓରୁଯ୍ହ ଦାରୁକଲାପଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱେଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେହି ପାତିତାନଂ ଦାରୂନଂ ଉପରି ପାତେସି।

ତଂ ଦିୱସଞ୍ଚ ଜନପଦଗାମକେ ଏକଂ କୁଲଂ ''ସ୍ୱେ ବ୍ରାହ୍ମଣୱାଚନକଂ କରିସ୍ସାମା''ତି ଆଚରିଯଂ ନିମନ୍ତେସି। ଆଚରିଯୋ ମାଣୱକେ ଆହ ''ତାତା, ସ୍ୱେ ଏକଂ ଗାମକଂ ଗନ୍ତବ୍ବଂ, ତୁମ୍ହେ ପନ ନିରାହାରା ନ ସକ୍ଖିସ୍ସଥ ଗନ୍ତୁଂ, ପାତୋୱ ଯାଗୁଂ ପଚାପେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ଲଦ୍ଧକୋଟ୍ଠାସଞ୍ଚ ଅମ୍ହାକଂ ପତ୍ତକୋଟ୍ଠାସଞ୍ଚ ସବ୍ବମାଦାଯ ଆଗଚ୍ଛଥା''ତି। ତେ ପାତୋୱ ଯାଗୁପଚନତ୍ଥାଯ ଦାସିଂ ଉଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ''ଖିପ୍ପଂ ନୋ ଯାଗୁଂ ପଚାହୀ''ତି ଆହଂସୁ। ସା ଦାରୂନି ଗଣ୍ହନ୍ତୀ ଉପରି ଠିତାନି ଅଲ୍ଲୱରୁଣଦାରୂନି ଗହେତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ମୁଖୱାତଂ ଦଦମାନାପି ଅଗ୍ଗିଂ ଉଜ୍ଜାଲେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ସୂରିଯଂ ଉଟ୍ଠାପେସି। ମାଣୱକା ''ଅତିଦିୱା ଜାତୋ, ଇଦାନି ନ ସକ୍କା ଗନ୍ତୁ''ନ୍ତି ଆଚରିଯସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମିଂସୁ। ଆଚରିଯୋ ''କିଂ, ତାତା, ନ ଗତତ୍ଥା''ତି? ''ଆମ, ଆଚରିଯ ନ ଗତମ୍ହା''ତି। ''କିଂକାରଣା''ତି? ''ଅସୁକୋ ନାମ କୁସୀତମାଣୱୋ ଅମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ ଦାରୂନମତ୍ଥାଯ ଅରଞ୍ଞଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱରୁଣରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିଦ୍ଦାଯିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ୱେଗେନ ରୁକ୍ଖଂ ଆରୁଯ୍ହ ଅକ୍ଖିଂ ଭିନ୍ଦାପେତ୍ୱା ଅଲ୍ଲୱରୁଣଦାରୂନି ଆହରିତ୍ୱା ଅମ୍ହେହି ଆନୀତଦାରୂନଂ ଉପରି ପକ୍ଖିପି। ଯାଗୁପାଚିକା ତାନି ସୁକ୍ଖଦାରୁସଞ୍ଞାଯ ଗହେତ୍ୱା ଯାୱ ସୂରିଯୁଗ୍ଗମନା ଉଜ୍ଜାଲେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ଇମିନା ନୋ କାରଣେନ ଗମନନ୍ତରାଯୋ ଜାତୋ''ତି। ଆଚରିଯୋ ମାଣୱେନ କତକମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ''ଅନ୍ଧବାଲାନଂ କମ୍ମଂ ନିସ୍ସାଯ ଏୱରୂପା ପରିହାନି ହୋତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସି –

୭୧।

‘‘ଯୋ ପୁବ୍ବେ କରଣୀଯାନି, ପଚ୍ଛା ସୋ କାତୁମିଚ୍ଛତି;

ୱରୁଣକଟ୍ଠଭଞ୍ଜୋୱ, ସ ପଚ୍ଛା ମନୁତପ୍ପତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସ ପଚ୍ଛା ମନୁତପ୍ପତୀତି ଯୋ କୋଚି ପୁଗ୍ଗଲୋ ‘‘ଇଦଂ ପୁବ୍ବେ କତ୍ତବ୍ବଂ, ଇଦଂ ପଚ୍ଛା’’ତି ଅୱୀମଂସିତ୍ୱା ପୁବ୍ବେ କରଣୀଯାନି ପଠମମେୱ କତ୍ତବ୍ବକମ୍ମାନି ପଚ୍ଛା କରୋତି, ଅଯଂ ୱରୁଣକଟ୍ଠଭଞ୍ଜୋ ଅମ୍ହାକଂ ମାଣୱକୋ ୱିଯ ସୋ ବାଲପୁଗ୍ଗଲୋ ପଚ୍ଛା ଅନୁତପ୍ପତି ସୋଚତି ପରିଦେୱତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅନ୍ତେୱାସିକାନଂ ଇମଂ କାରଣଂ କଥେତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କରିତ୍ୱା ଜୀୱିତପରିଯୋସାନେ ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱେସ ତୁମ୍ହାକଂ ଅନ୍ତରାଯଂ କରୋତି, ପୁବ୍ବେପି ଅକାସିଯେୱା’’ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି ‘‘ତଦା ଅକ୍ଖିଭେଦଂ ପତ୍ତୋ ମାଣୱୋ ଊରୁଭେଦଂ ପତ୍ତଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ସେସମାଣୱା ବୁଦ୍ଧପରିସା, ଆଚରିଯବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ୱରୁଣଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୭୨] ୨। ସୀଲୱନାଗରାଜଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅକତଞ୍ଞୁସ୍ସ ପୋସସ୍ସାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ୱେଳୁୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଧମ୍ମସଭାଯଞ୍ହି ଭିକ୍ଖୂ ‘‘ଆୱୁସୋ, ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅକତଞ୍ଞୂ ତଥାଗତସ୍ସ ଗୁଣେ ନ ଜାନାତୀ’’ତି କଥେନ୍ତା ନିସୀଦିଂସୁ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅକତଞ୍ଞୂ, ପୁବ୍ବେପି ଅକତଞ୍ଞୂଯେୱ, ନ କଦାଚି ମଯ୍ହଂ ଗୁଣଂ ଜାନାତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେହି ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ହିମୱନ୍ତପ୍ପଦେସେ ହତ୍ଥିଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତି। ସୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ସବ୍ବସେତୋ ଅହୋସି ରଜତପୁଞ୍ଜସନ୍ନିଭୋ, ଅକ୍ଖୀନି ପନସ୍ସ ମଣିଗୁଳସଦିସାନି, ପଞ୍ଚାଯମାନାନି ପଞ୍ଚ ପସାଦାନି ଅହେସୁଂ, ମୁଖଂ ରତ୍ତକମ୍ବଲସଦିସଂ, ସୋଣ୍ଡା ରତ୍ତସୁୱଣ୍ଣବିନ୍ଦୁପଟିମଣ୍ଡିତଂ ରଜତଦାମଂ ୱିଯ, ଚତ୍ତାରୋ ପାଦା କତଲାଖାରସପରିକମ୍ମା ୱିଯ। ଏୱମସ୍ସ ଦସହି ପାରମୀହି ଅଲଙ୍କତୋ ରୂପସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତୋ ଅତ୍ତଭାୱୋ ଅହୋସି। ଅଥ ନଂ ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତଂ ସକଲହିମୱନ୍ତେ ୱାରଣା ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତା ୱିଚରିଂସୁ। ଏୱଂ ସୋ ଅସୀତିସହସ୍ସୱାରଣପରିୱାରୋ ହିମୱନ୍ତପ୍ପଦେସେ ୱସମାନୋ ଅପରଭାଗେ ଗଣେ ଦୋସଂ ଦିସ୍ୱା ଗଣମ୍ହା କାଯୱିୱେକାଯ ଏକକୋୱ ଅରଞ୍ଞେ ୱାସଂ କପ୍ପେସି। ସୀଲୱନ୍ତତାଯ ଚ ପନସ୍ସ ‘‘ସୀଲୱନାଗରାଜା’’ ତ୍ୱେୱ ନାମଂ ଅହୋସି।

ଅଥେକୋ ବାରାଣସିୱାସିକୋ ୱନଚରକୋ ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆଜୀୱଭଣ୍ଡକଂ ଗୱେସମାନୋ ଦିସା ୱୱତ୍ଥାପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ମଗ୍ଗମୂଳ୍ହୋ ହୁତ୍ୱା ମରଣଭଯଭୀତୋ ବାହା ପଗ୍ଗଯ୍ହ ପରିଦେୱମାନୋ ୱିଚରତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ତଂ ବଲୱପରିଦେୱିତଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଇମଂ ପୁରିସଂ ଦୁକ୍ଖା ମୋଚେସ୍ସାମୀ’’ତି କାରୁଞ୍ଞେନ ଚୋଦିତୋ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ସୋ ତଂ ଦିସ୍ୱାୱ ଭୀତୋ ପଲାଯି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ପଲାଯନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଅଟ୍ଠାସି। ସୋ ପୁରିସୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଠିତଂ ଦିସ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି । ବୋଧିସତ୍ତୋ ପୁନ ଅଗମାସି, ସୋ ପୁନ ପଲାଯିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଠିତକାଲେ ଠତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅଯଂ ୱାରଣୋ ମମ ପଲାଯନକାଲେ ତିଟ୍ଠତି, ଠିତକାଲେ ଆଗଚ୍ଛତି, ନାଯଂ ମଯ୍ହଂ ଅନତ୍ଥକାମୋ, ଇମମ୍ହା ପନ ମଂ ଦୁକ୍ଖା ମୋଚେତୁକାମୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ସୂରୋ ହୁତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘କସ୍ମା ଭୋ ତ୍ୱଂ ପୁରିସ, ପରିଦେୱମାନୋ ୱିଚରସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ସାମି, ଦିସା ୱୱତ୍ଥାପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ମଗ୍ଗମୂଳ୍ହୋ ହୁତ୍ୱା ମରଣଭଯେନା’’ତି। ଅଥ ନଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ନେତ୍ୱା କତିପାହଂ ଫଲାଫଲେହି ସନ୍ତପ୍ପେତ୍ୱା ‘‘ଭୋ, ପୁରିସ, ମା ଭାଯି, ଅହଂ ତଂ ମନୁସ୍ସପଥଂ ନେସ୍ସାମୀ’’ତି ଅତ୍ତନୋ ପିଟ୍ଠେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ମନୁସ୍ସପଥଂ ପାଯାସି।

ଅଥ ଖୋ ସୋ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୀ ପୁରିସୋ ‘‘ସଚେ କୋଚି ପୁଚ୍ଛିସ୍ସତି, ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପିଟ୍ଠେ ନିସିନ୍ନୋଯେୱ ରୁକ୍ଖନିମିତ୍ତଂ

ପଚ୍ଚତ୍ଥିମିତ୍ତଂ ଉପଧାରେନ୍ତୋୱ ଗଚ୍ଛତି। ଅଥ ନଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅରଞ୍ଞା ନୀହରିତ୍ୱା ବାରାଣସିଗାମିମହାମଗ୍ଗେ ଠପେତ୍ୱା ‘‘ଭୋ ପୁରିସ, ଇମିନା ମଗ୍ଗେନ ଗଚ୍ଛ, ମଯ୍ହଂ ପନ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ପୁଚ୍ଛିତୋପି ଅପୁଚ୍ଛିତୋପି ମା କସ୍ସଚି ଆଚିକ୍ଖୀ’’ତି ତଂ ଉୟ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂଯେୱ ଅଗମାସି। ଅଥ ସୋ ପୁରିସୋ ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅନୁୱିଚରନ୍ତୋ ଦନ୍ତକାରୱୀଥିଂ ପତ୍ୱା ଦନ୍ତକାରେ ଦନ୍ତୱିକତିଯୋ କୁରୁମାନେ ଦିସ୍ୱା ‘‘କିଂ ପନ ଭୋ, ଜୀୱଦନ୍ତମ୍ପି ଲଭିତ୍ୱା ଗଣ୍ହେୟ୍ୟାଥା’’ତି? ‘‘ଭୋ, କିଂ ୱଦେସି, ଜୀୱଦନ୍ତୋ ନାମ ମତହତ୍ଥିଦନ୍ତତୋ ମହଗ୍ଘତରୋ’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ଅହଂ ୱୋ ଜୀୱଦନ୍ତଂ ଆହରିସ୍ସାମୀ’’ତି ପାଥେୟ୍ୟଂ ଗହେତ୍ୱା ଖରକକଚଂ ଆଦାଯ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଅଗମାସି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କିମତ୍ଥଂ ଆଗତୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଅହଂ, ସାମି, ଦୁଗ୍ଗତୋ କପଣୋ ଜୀୱିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ତୁମ୍ହେ ଦନ୍ତଖଣ୍ଡଂ ଯାଚିତ୍ୱା ସଚେ ଦସ୍ସଥ, ତଂ ଆଦାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱିକ୍କିଣିତ୍ୱା ତେନ ମୂଲେନ ଜୀୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆଗତୋତି। ‘‘ହୋତୁ ଭୋ, ଦନ୍ତଂ ତେ ଦସ୍ସାମି, ସଚେ ଦନ୍ତକପ୍ପନତ୍ଥାଯ କକଚଂ ଅତ୍ଥୀ’’ତି। ‘‘କକଚଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗତୋମ୍ହି ସାମୀ’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ଦନ୍ତେ କକଚେନ କନ୍ତିତ୍ୱା ଆଦାଯ ଗଚ୍ଛା’’ତି ବୋଧିସତ୍ତୋ ପାଦେ ସମିଞ୍ଜିତ୍ୱା ଗୋନିସିନ୍ନକଂ ନିସୀଦି। ସୋ ଦ୍ୱେପି ଅଗ୍ଗଦନ୍ତେ ଛିନ୍ଦି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତେ ଦନ୍ତେ ସୋଣ୍ଡାଯ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ଭୋ ପୁରିସ, ନାହଂ ‘ଏତେ ଦନ୍ତା ମଯ୍ହଂ ଅପ୍ପିଯା ଅମନାପା’ତି ଦମ୍ମି, ଇମେହି ପନ ମେ ଦନ୍ତେହି ସତଗୁଣେନ ସହସ୍ସଗୁଣେନ ସତସହସ୍ସଗୁଣେନ ସବ୍ବଧମ୍ମପଟିୱେଧନସମତ୍ଥା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଦନ୍ତାୱ ପିଯତରା, ତସ୍ସ ମେ ଇଦଂ ଦନ୍ତଦାନଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣପଟିୱିଜ୍ଝନତ୍ଥାଯ ହୋତୂ’’ତି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଆରାଧନଂ କତ୍ୱା ଦନ୍ତଯୁଗଳଂ ଅଦାସି।

ସୋ ତଂ ଆଦାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱିକ୍କିଣିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ମୂଲେ ଖୀଣେ ପୁନ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ସାମି, ତୁମ୍ହାକଂ ଦନ୍ତେ ୱିକ୍କିଣିତ୍ୱା ଲଦ୍ଧମୂଲଂ ମଯ୍ହଂ ଇଣସୋଧନମତ୍ତମେୱ ଜାତଂ, ଅୱସେସଦନ୍ତେ ଦେଥା’’ତି ଆହ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ପୁରିମନଯେନେୱ କପ୍ପାପେତ୍ୱା ଅୱସେସଦନ୍ତେ ଅଦାସି। ସୋ ତେପି ୱିକ୍କିଣିତ୍ୱା ପୁନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ସାମି, ଜୀୱିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି, ମୂଲଦାଠା ମେ ଦେଥା’’ତି ଆହ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ପୁରିମନଯେନେୱ ନିସୀଦି। ସୋ ପାପପୁରିସୋ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ରଜତଦାମସଦିସଂ ସୋଣ୍ଡଂ ମଦ୍ଦମାନୋ କେଲାସକୂଟସଦିସଂ କୁମ୍ଭଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଉଭୋ ଦନ୍ତକୋଟିଯୋ ପଣ୍ହିଯା ପହରନ୍ତୋ ମଂସଂ ୱିଯୂହିତ୍ୱା କୁମ୍ଭଂ ଆରୁଯ୍ହ ଖରକକଚେନ ମୂଲଦାଠା କପ୍ପେତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଦସ୍ସନୂପଚାରଂ ୱିଜହନ୍ତେଯେୱ ପନ ତସ୍ମିଂ ପାପପୁରିସେ ଚତୁନହୁତାଧିକଦ୍ୱିଯୋଜନସତସହସ୍ସବହଲା ଘନପଥୱୀ ସିନେରୁଯୁଗନ୍ଧରାଦଯୋ ମହାଭାରେ ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଜେଗୁଚ୍ଛାନି ଗୂଥମୁତ୍ତାଦୀନି ଚ ଧାରେତୁଂ ସମତ୍ଥାପି ତସ୍ସ ଅଗୁଣରାସିଂ ଧାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ୱିଯ ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱିୱରଂ ଅଦାସି। ତାୱଦେୱ ଅୱୀଚିମହାନିରଯତୋ ଅଗ୍ଗିଜାଲା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତଂ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭିପୁରିସଂ କୁଲସନ୍ତକେନ କମ୍ବଲେନ ପାରୁପନ୍ତୀ ୱିଯ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗଣ୍ହି।

ଏୱଂ ତସ୍ସ ପାପପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ପଥୱିଂ ପୱିଟ୍ଠକାଲେ ତସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ ଅଧିୱତ୍ଥା ରୁକ୍ଖଦେୱତା ‘‘ଅକତଞ୍ଞୂ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୀ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଚକ୍କୱତ୍ତିରଜ୍ଜଂ ଦତ୍ୱାପି ତୋସେତୁଂ ନ ସକ୍କା’’ତି ୱନଂ ଉନ୍ନାଦେତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସଯମାନା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୭୨।

‘‘ଅକତଞ୍ଞୁସ୍ସ ପୋସସ୍ସ, ନିଚ୍ଚଂ ୱିୱରଦସ୍ସିନୋ;

ସବ୍ବଂ ଚେ ପଥୱିଂ ଦଜ୍ଜା, ନେୱ ନଂ ଅଭିରାଧଯେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅକତଞ୍ଞୁସ୍ସାତି ଅତ୍ତନୋ କତଗୁଣଂ ଅଜାନନ୍ତସ୍ସ। ପୋସସ୍ସାତି ପୁରିସସ୍ସ। ୱିୱରଦସ୍ସିନୋତି ଛିଦ୍ଦମେୱ ଓକାସମେୱ ଓଲୋକେନ୍ତସ୍ସ। ସବ୍ବଂ ଚେ ପଥୱିଂ ଦଜ୍ଜାତି ସଚେପି ତାଦିସସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସକଲଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିରଜ୍ଜଂ, ଇମଂ ୱା ପନ ମହାପଥୱିଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ପଥୱୋଜଂ ଦଦେୟ୍ୟ। ନେୱ ନଂ ଅଭିରାଧଯେତି ଏୱଂ କରୋନ୍ତୋପି ଏୱରୂପଂ କତଗୁଣୱିଦ୍ଧଂସକଂ କୋଚି ପରିତୋସେତୁଂ ୱା ପସାଦେତୁଂ ୱା ନ ସକ୍କୁଣେୟ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ସା ଦେୱତା ୱନଂ ଉନ୍ନାଦେତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଯାୱତାଯୁକଂ ଠତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଅଗମାସି।

ସତ୍ଥା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱଦତ୍ତୋ ଇଦାନେୱ ଅକତଞ୍ଞୂ, ପୁବ୍ବେପି ଅକତଞ୍ଞୂଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି ‘‘ତଦା ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୀ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ରୁକ୍ଖଦେୱତା ସାରିପୁତ୍ତୋ, ସୀଲୱନାଗରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ସୀଲୱନାଗରାଜଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦୁତିଯା।

[୭୩] ୩। ସଙ୍ଖିଜାତକଵଣ୍ଣନା

ସଙ୍ଖ କିରେଓମାହଂସୂତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଓ୍ଵେଠଉଓନେ ଓିହରନ୍ତୋ ଦେଓଦତ୍ତସ୍ସ ଓଧାଯ ପରିସକ୍କନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ମିଞ୍ହି ଧମ୍ମସଭାଯଂ ନିସୀଦିତ୍ଵା ''ଆଓୁସୋ, ଦେଓଦତ୍ତୋ ସତ୍ଥୁ ଗୁଣଂ ନ ଜାନାତି, ଓଧାଯଯେଓ ପରିସକ୍କତୀ''ତି ଦେଓଦତ୍ତସ୍ସ ଅଗୁଣଂ କଥେନ୍ତେ ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ଵା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ଵା ''ଇମାଯ ନାମା''ତି ଓୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଇଦାନେଓ ଦେଓଦତ୍ତୋ ମଯ୍ହଂ ଓଧାଯ ପରିସକ୍କତି, ପୁବ୍ବେପି ପରିସକ୍କିଯେଓା''ତି ଓତ୍ଵା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ତସ୍ସ ଦୁଟ୍ଠକୁମାରୋ ନାମ ପୁତ୍ତୋ ଅହୋସି କକ୍ଖଳୋ ଫରୁସୋ ପହଟାସୀଓିସୂପମୋ, ଅନକ୍କୋସିତ୍ଵା ଓା ଅପହରିତ୍ଵା ଓା କେନଚି ସଦ୍ଧିଂ ନ କଥେତି। ସୋ ଅନ୍ତୋଜନସ୍ସ ଚ ବହିଜନସ୍ସ ଚ ଅକ୍ଖିମ୍ହି ପତିତରଜଂ ଓିଯ, ଖାଦିତୁଂ ଆଗତପିସାଚୋ ଓିଯ ଚ ଅମନାପୋ ଅହୋସି ଉବ୍ବେଜନୀଯୋ। ସୋ ଏକଦିଓସଂ ନଦୀକୀଳଂ କୀଳିତୁକାମୋ ମହନ୍ତେନ ପରିଓାରେନ ନଦୀତୀରଂ ଅଗମାସି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ମହାମେଘୋ ଉଟ୍ଠହି, ଦିସା ଅନ୍ଧକାରା ଜାତା। ସୋ ଦାସପେସ୍ସଜନଂ ଆହ ''ଏଥ ଭଣେ, ମଂ ଗହେତ୍ଵା ନଦୀମଜ୍ଝଂ ନେତ୍ଵା ନ୍ହାପେତ୍ଵା ଆନେଥା''ତି। ତେ ତଂ ତତ୍ଥ ନେତ୍ଵା ''କିଂ ନୋ ରାଜା କରିସ୍ସତି, ଇମଂ ପାପପୁରିସଂ ଏତ୍ଥେଓ ମାରେମା''ତି ମନ୍ତଯିତ୍ଵା ''ଏତ୍ଥ ଗଚ୍ଛ କାଳକଣ୍ଣୀ''ତି ଉଦକେ ନଂ ଓପିଲାପେତ୍ଵା ପଚ୍ଚୁତ୍ତରିତ୍ଵା ତୀରେ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ''କହଂ କୁମାରୋ''ତି ଚ ଓୁତ୍ତେ ''ନ ମଯଂ କୁମାରଂ ପସ୍ସାମ, ମେଘଂ ଉଟ୍ଠିତଂ ଦିସ୍ଵା ଉଦକେ ନିମୁଜ୍ଜିତ୍ଵା ପୁରତୋ ଆଗତୋ ଭଓିସ୍ସତୀ''ତି। ଅମଚ୍ଚା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମଂସୁ। ରାଜା ''କହଂ ମେ ପୁତ୍ତୋ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ନ ଜାନାମ ଦେଓ, ମେଘେ ଉଟ୍ଠିତେ ''ପୁରତୋ ଆଗତୋ ଭଓିସ୍ସତୀ''ତି ସଞ୍ଞାଯ ଆଗତମ୍ହାତି। ରାଜା ଦ୍ଵାରଂ ଓିଓରାପେତ୍ଵା ''ନଦୀତୀରଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ଓିଚିନଥା''ତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଓିଚିନାପେସି, କୋଚି କୁମାରଂ ନାଦ୍ଦସ।

ସୋପି ଖୋ ମେଘନ୍ଧକାରେ ଦେଓେ ଓସ୍ସନ୍ତେ ନଦିଯା ଓୁଯ୍ହମାନୋ ଏକଂ ଦାରୁକ୍ଖନ୍ଧଂ ଦିସ୍ଵା ତତ୍ଥ ନିସୀଦିତ୍ଵା ମରଣଭଯତଜ୍ଜିତୋ ପରିଦେଓମାନୋ ଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ମିଂ ପନ କାଲେ ବାରାଣସିଓାସୀ ଏକୋ ସେଟ୍ଠି ନଦୀତୀରେ ଚତ୍ତାଲୀସକୋଟିଧନଂ ନିଦହିତ୍ଵାଓ ମରନ୍ତୋ ଧନତଣ୍ହାଯ ଧନପିଟ୍ଠେ ସପ୍ପୋ ହୁତ୍ଵା ନିବ୍ବତ୍ତି। ଅପରୋ ତସ୍ମିଂଯେଓ ପଦେସେ ତିଂସ କୋଟିଯୋ ନିଦହିତ୍ଵା ଧନତଣ୍ହାଯ ତତ୍ଥେଓ ଉନ୍ଦୂରୋ ହୁତ୍ଵା ନିବ୍ବତ୍ତି। ତେସଂ ଓସନଟ୍ଠାନଂ ଉଦକଂ ପାଓିସି। ତେ ଉଦକସ୍ସ ପଓିଟ୍ଠମଗ୍ଗେନେଓ ନିକ୍ଖମିତ୍ଵା ସୋତଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତା ଗନ୍ତ୍ଵା ତଂ ରାଜକୁମାରେନ ଅଭିନିସିନ୍ନଂ ଦାରୁକ୍ଖନ୍ଧଂ ପତ୍ଵା ଏକୋ ଏକଂ କୋଟିଂ, ଇତରୋ ଇତରଂ ଆରୁଯ୍ହ ଖନ୍ଧପିଟ୍ଠେଯେଓ ନିପଜ୍ଜିଂସୁ। ତସ୍ସାଯେଓ ଖୋ ପନ ନଦିଯା ତୀରେ ଏକୋ ସିମ୍ବଲିରୁକ୍ଖୋ ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥେକୋ ସୁଓପୋତକୋ ଓସତି। ସୋପି ରୁକ୍ଖୋ ଉଦକେନ ଧୋତମୂଲୋ ନଦୀପିଟ୍ଠେ ପତି, ସୁଓପୋତକୋ ଦେଓେ ଓସ୍ସନ୍ତେ ଉପ୍ପତିତ୍ଵା ଗନ୍ତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଗନ୍ତ୍ଵା ତସ୍ସେଓ ଖନ୍ଧସ୍ସ ଏକପସ୍ସେ ନିଲୀଯି। ଏଓଂ ତେ ଚତ୍ତାରୋ ଜନା ଏକତୋ ଓୁଯ୍ହମାନା ଗଚ୍ଛନ୍ତି।

ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଖୋ ତସ୍ମିଂ କାଲେ କାସିରଟ୍ଠେ ଉଦିଚ୍ଚବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ଵା ଓୁଡ୍ଢିପ୍ପତ୍ତୋ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ଵା ଏକସ୍ମିଂ ନଦୀନିଓତ୍ତନେ ପଣ୍ଣସାଲଂ ମାପେତ୍ଵା ଓସତି। ସୋ ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମଯେ ଚଙ୍କମମାନୋ ତସ୍ସ ରାଜକୁମାରସ୍ସ ବଲଓପରିଦେଓନସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ଵା ଚିନ୍ତେସି ''ମାଦିସେ ନାମ ମେତ୍ତାନୁଦ୍ଦଯସମ୍ପନ୍ନେ ତାପସେ ପସ୍ସନ୍ତେ ଏତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ମରଣଂ ଅଯୁତ୍ତଂ, ଉଦକତୋ ଉଦ୍ଧରିତ୍ଵା ତସ୍ସ ଜୀଓିତଦାନଂ ଦସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ତଂ ''ମା ଭାଯି, ମା ଭାଯୀ''ତି ଅସ୍ସାସେତ୍ଵା ଉଦକସୋତଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ଗନ୍ତ୍ଵା ତଂ ଦାରୁକ୍ଖନ୍ଧଂ ଏକାଯ କୋଟିଯା ଗହେତ୍ଵା ଆକଡ୍ଢନ୍ତୋ ନାଗବଲୋ ଥାମସମ୍ପନ୍ନୋ ଏକଓେଗେନ ତୀରଂ ପତ୍ଵା କୁମାରଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ଵା ତୀରେ ପତିଟ୍ଠାପେସି। ତେପି ସପ୍ପାଦଯୋ ଦିସ୍ଵା ଉକ୍ଖିପିତ୍ଵା ଅସ୍ସମପଦଂ ନେତ୍ଵା ଅଗ୍ଗିଂ ଜାଲେତ୍ଵା ''ଇମେ ଦୁବ୍ବଲତରା''ତି ପଠମଂ ସପ୍ପାଦୀନଂ ସରୀରଂ ସେଦେତ୍ଵା ପଚ୍ଛା ରାଜକୁମାରସ୍ସ ସରୀରଂ ସେଦେତ୍ଵା ତମ୍ପି ଅରୋଗଂ କତ୍ଵା ଆହାରଂ ଦେନ୍ତୋପି ପଠମଂ ସପ୍ପାଦୀନଂଯେଓ ଦତ୍ଵା ପଚ୍ଛା ତସ୍ସ ଫଲାଫଲାନି ଉପନାମେସି। ରାଜକୁମାରୋ ''ଅଯଂ କୂଟତାପସୋ ମଂ ରାଜକୁମାରଂ ଅଗଣେତ୍ଵା ତିରଚ୍ଛାନଗତାନଂ ସମ୍ମାନଂ କରୋତୀ''ତି ବୋଧିସତ୍ତେ ଆଘାତଂ ବନ୍ଧି।

ତତୋ କତିପାହଚ୍ଚଯେନ ସବ୍ବେସୁପି ତେସୁ ଥାମବଲପ୍ପତ୍ତେସୁ ନଦିଯା ଓଘେ ପଚ୍ଛିନ୍ନେ ସପ୍ପୋ ତାପସଂ ଓନ୍ଦିତ୍ଵା ଆହ ''ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେହି ମଯ୍ହଂ ମହାଉପକାରୋ କତୋ, ନ ଖୋ ପନାହଂ ଦଲିଦ୍ଦୋ, ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ମେ ଚତ୍ତାଲୀସ ହିରଞ୍ଞକୋଟିଯୋ ନିଦହିତ୍ଵା ଠପିତା, ତୁମ୍ହାକଂ ଧନେନ କିଚ୍ଚେ ସତି ସବ୍ବମ୍ପେତଂ ଧନଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଦାତୁଂ ସକ୍କୋମି, ତଂ ଠାନଂ ଆଗନ୍ତ୍ଵା 'ଦୀଘା'ତି ପକ୍କୋସେଯ୍ୟାଥା''ତି ଓତ୍ଵା ପକ୍କାମି। ଉନ୍ଦୂରୋପି ତଥେଓ ତାପସଂ ନିମନ୍ତେତ୍ଵା ''ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ଠତ୍ଵା 'ଉନ୍ଦୂରା'ତି ପକ୍କୋସେଯ୍ୟାଥା''ତି ଓତ୍ଵା ପକ୍କାମି। ସୁଓପୋତକୋ ପନ ତାପସଂ ଓନ୍ଦିତ୍ଵା ''ଭନ୍ତେ, ମଯ୍ହଂ ଧନଂ ନତ୍ଥି, ରତ୍ତସାଲୀହି ପନ ଓୋ ଅତ୍ଥୋ ସତି ଅସୁକଂ ନାମ ମଯ୍ହଂ ଓସନଟ୍ଠାନଂ, ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ଵା 'ସୁଓା'ତି ପକ୍କୋସେଯ୍ୟାଥ, ଅହଂ ଞାତକାନଂ ଆରୋଚେତ୍ଵା ଅନେକସକଟପୂରମତ୍ତା ରତ୍ତସାଲିଯୋ ଆହରାପେତ୍ଵା ଦାତୁଂ ସକ୍କୋମୀ''ତି ଓତ୍ଵା ପକ୍କାମି। ଇତରୋ ପନ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୀ ''ଧମ୍ମସୁଧମ୍ମତାଯ କିଞ୍ଚି ଅଓତ୍ଵା ଗନ୍ତୁଂ ଅଯୁତ୍ତଂ, ଏଓଂ ତଂ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତଂ ମାରେସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ଵା ''ଭନ୍ତେ, ମଯି ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠିତେ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାଥ, ଅହଂ ଓୋ ଚତୂହି

ପଞ୍ଚଯେହି ଉପଟ୍ଠହିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ନ ଚିରସ୍ସେୱ ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠାସି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ୱୀମଂସିସ୍ସାମି ତାୱ ନେ’’ତି ପଠମଂ ସପ୍ପସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅୱିଦୂରେ ଠତ୍ୱା ‘‘ଦୀଘା’’ତି ପକ୍କୋସି। ସୋ ଏକୱଚନେନେୱ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ଚତ୍ତାଲୀସ ହିରଞ୍ଞକୋଟିୟୋ, ତା ସବ୍ବାପି ନୀହରିତ୍ୱା ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଆହ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ଏୱମତ୍ଥୁ, ଉପ୍ପନ୍ନେ କିଚ୍ଚେ ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି ତଂ ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଉନ୍ଦୂରସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସଦ୍ଦମକାସି। ସୋପି ତଥେୱ ପଟିପଜ୍ଜି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତମ୍ପି ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ସୁୱସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ସୁୱା’’ତି ପକ୍କୋସି। ସୋପି ଏକୱଚନେନେୱ ରୁକ୍ଖଗ୍ଗତୋ ଓତରିତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘କିଂ, ଭନ୍ତେ, ମୟ୍ହଂ ଞାତକାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତପ୍ପଦେସତୋ ତୁମ୍ହାକଂ ସୟଂଜାତସାଲୀ ଆହରାପେମୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ଅତ୍ଥେ ସତି ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି ତମ୍ପି ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଇଦାନି ରାଜାନଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜୁୟ୍ୟାନେ ୱସିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ଆକପ୍ପସମ୍ପତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ଭିକ୍ଖାଚାରୱତ୍ତେନ ନଗରଂ ପାୱିସି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସୋ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୀ ରାଜା ଅଲଙ୍କତହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧୱରଗତୋ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ନଗରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କରୋତି। ସୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଦୂରତୋୱ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ ସୋ କୂଟତାପସୋ ମମ ସନ୍ତିକେ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ୱସିତୁକାମୋ ଆଗତୋ, ୟାୱ ପରିସମଜ୍ଝେ ଅତ୍ତନୋ ମୟ୍ହଂ କତଗୁଣଂ ନପ୍ପକାସେତି, ତାୱଦେୱସ୍ସ ସୀସଂ ଛିନ୍ଦାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ପୁରିସେ ଓଲୋକେସି। ‘‘କିଂ କରୋମ, ଦେୱା’’ତି ଚ ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଏସ କୂଟତାପସୋ ମଂ କିଞ୍ଚି ୟାଚିତୁକାମୋ ଆଗଚ୍ଛତି ମଞ୍ଞେ, ଏତସ୍ସ କାଳକଣ୍ଣିତାପସସ୍ସ ମଂ ପସ୍ସିତୁଂ ଅଦତ୍ୱାୱ ଏତଂ ଗହେତ୍ୱା ପଚ୍ଛାବାହଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଚତୁକ୍କେ ଚତୁକ୍କେ ପହରନ୍ତା ନଗରା ନିକ୍ଖାମେତ୍ୱା ଆଘାତନେ ସୀସମସ୍ସ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସରୀରଂ ସୂଲେ ଉତ୍ତାସେଥା’’ତି ଆହ। ତେ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ନିରପରାଧଂ ମହାସତ୍ତଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଚତୁକ୍କେ ଚତୁକ୍କେ ପହରନ୍ତା ଆଘାତନଂ ନେତୁଂ ଆରଭିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ପହଟପହଟଟ୍ଠାନେ ‘‘ଅମ୍ମ, ତାତା’’ତି ଅକନ୍ଦିତ୍ୱା ନିବ୍ବିକାରୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୭୩।

‘‘ସଚ୍ଚଂ କିରେୱମାହଂସୁ, ନରା ଏକଚ୍ଚିୟା ଇଧ;

କଟ୍ଠଂ ନିପ୍ଲୱିତଂ ସେୟ୍ୟୋ, ନ ତ୍ୱେୱେକଚ୍ଚିୟୋ ନରୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସଚ୍ଚଂ କିରେୱମାହଂସୂତି ଅୱିତଥମେୱ କିର ଏୱଂ ୱଦନ୍ତି। ନରା ଏକଚ୍ଚିୟା ଇଧାତି ଇଧେକଚ୍ଚେ ପଣ୍ଡିତପୁରିସା। କଟ୍ଠଂ ନିପ୍ଲୱିତଂ ସେୟ୍ୟୋତି ନଦିୟା ୱୁୟ୍ହମାନଂ ସୁକ୍ଖଦାରୁଂ ନିପ୍ଲୱିତଂ ଉତ୍ତାରେତ୍ୱା ଥଲେ ଠପିତଂ ସେୟ୍ୟୋ ସୁନ୍ଦରତରୋ। ଏୱଞ୍ହି ୱଦମାନା ତେ ପୁରିସା ସଚ୍ଚଂ କିର ୱଦନ୍ତି। କିଂକାରଣା? ତଞ୍ହି ୟାଗୁଭତ୍ତାଦୀନଂ ପଚନତ୍ଥାୟ, ସୀତାତୁରାନଂ ୱିସିବ୍ବନତ୍ଥାୟ, ଅଞ୍ଞେସମ୍ପି ଚ ପରିସ୍ସୟାନଂ ହରଣତ୍ଥାୟ ଉପକାରଂ ହୋତି। ନ ତ୍ୱେୱେକଚ୍ଚିୟୋ ନରୋତି ଏକଚ୍ଚୋ ପନ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୀ ଅକତଞ୍ଞୁ ପାପପୁରିସୋ ଓଘେନ ୱୁୟ୍ହମାନୋ ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା ଉତ୍ତାରିତୋ ନ ତ୍ୱେୱ ସେୟ୍ୟୋ। ତଥା ହି ଅହଂ ଇମଂ ପାପପୁରିସଂ ଉତ୍ତାରେତ୍ୱା ଇମଂ ଅତ୍ତନୋ ଦୁକ୍ଖଂ ଆହରିନ୍ତି। ଏୱଂ ପହଟପହଟଟ୍ଠାନେ ଇମଂ ଗାଥମାହ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ୟେ ତତ୍ଥ ପଣ୍ଡିତପୁରିସା, ତେ ଆହଂସୁ ‘‘କିଂ ପନ, ଭୋ ପବ୍ବଜିତ, ତୟା ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ଅତ୍ଥି କୋଚି ଗୁଣୋ କତୋ’’ତି? ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ‘‘ଏୱମିମଂ ମହୋଘତୋ ଉତ୍ତାରେନ୍ତୋ ଅହମେୱ ଅତ୍ତନୋ ଦୁକ୍ଖଂ ଅକାସିଂ, ‘ନ ୱତ ମେ ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତାନଂ ୱଚନଂ କତ’ନ୍ତି ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ଏୱଂ ୱଦାମୀ’’ତି ଆହ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଖତ୍ତିୟବ୍ରାହ୍ମଣାଦୟୋ ନଗରୱାସିନୋ ‘‘ଅୟଂ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୀ ରାଜା ଏୱଂ ଗୁଣସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତଦାୟକସ୍ସ ଗୁଣମତ୍ତମ୍ପି ନ ଜାନାତି, ତଂ ନିସ୍ସାୟ କୁତୋ ଅମ୍ହାକଂ ୱୁଡ୍ଢି, ଗଣ୍ହଥ ନ’’ନ୍ତି କୁପିତା ସମନ୍ତତୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଉସୁସତ୍ତିପାସାଣମୁଗ୍ଗରାଦିପ୍ପହାରେହି ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧଗତମେୱ ନଂ ଘାତେତ୍ୱା ପାଦେ ଗହେତ୍ୱା କଡ୍ଢିତ୍ୱା ପରିଖାପିଟ୍ଠେ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଅଭିସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠାପେସୁଂ।

ସୋ ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତୋ ପୁନ ଏକଦିୱସଂ ସପ୍ପାଦୟୋ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିତୁକାମୋ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ସପ୍ପସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଦୀଘା’’ତି ପକ୍କୋସି। ସପ୍ପୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ଇଦଂ ତେ ସାମି ଧନଂ ଗଣ୍ହା’’ତି ଆହ। ରାଜା ଚତ୍ତାଲୀସହିରଞ୍ଞକୋଟିଧନଂ ଅମଚ୍ଚେ ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ଉନ୍ଦୂରସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଉନ୍ଦୂରା’’ତି ପକ୍କୋସି। ସୋପି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ତିଂସକୋଟିଧନଂ ନିୟ୍ୟାଦେସି। ରାଜା ତମ୍ପି ଅମଚ୍ଚେ ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ସୁୱସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ସୁୱା’’ତି ପକ୍କୋସି। ସୋପି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପାଦେ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘କିଂ, ସାମି, ସାଲିଂ ଆହରାମୀ’’ତି ଆହ। ରାଜା ‘‘ସାଲୀହି ଅତ୍ଥେ ସତି ଆହରିସ୍ସସି, ଏହି ଗଚ୍ଛାମା’’ତି ସତ୍ତତିୟା ହିରଞ୍ଞକୋଟୀହି ସଦ୍ଧିଂ ତେ ତୟୋପି ଜନେ ଗାହାପେତ୍ୱା ନଗରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପାସାଦୱରେ ମହାତଲଂ ଆରୁୟ୍ହ ଧନଂ ସଙ୍ଗୋପେତ୍ୱା ସପ୍ପସ୍ସ ୱସନତ୍ଥାୟ ସୁୱଣ୍ଣନାଳିଂ, ଉନ୍ଦୂରସ୍ସ ଫଲିକଗୁହଂ, ସୁୱସ୍ସ ସୁୱଣ୍ଣପଞ୍ଜରଂ କାରାପେତ୍ୱା ସପ୍ପସ୍ସ ଚ ସୁୱସ୍ସ ଚ ଭୋଜନତ୍ଥାୟ ଦେୱସିକଂ କଞ୍ଚନତଟ୍ଟକେ ମଧୁଲାଜେ, ଉନ୍ଦୂରସ୍ସ ଗନ୍ଧସାଲିତଣ୍ଡୁଲେ ଦାପେସି, ଦାନାଦୀନି ଚ ପୁଞ୍ଞାନି କରୋତି। ଏୱଂ ତେ ଚତ୍ତାରୋପି ଜନା ୟାୱଜୀୱଂ ସମଗ୍ଗା ସମ୍ମୋଦମାନା ୱିହରିତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖୟେ ୟଥାକମ୍ମଂ ଅଗମଂସୁ।

ସତ୍ଥା ''ନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦେଵଦତ୍ତୋ ଇଦାନେଵ ମୟ୍ହଂ ଵଧାଯ ପରିସକ୍କତି, ପୁବ୍ବେପି ପରିସକ୍କିଯେଵା''ତି ଵତ୍ଵା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ଵା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ଵା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ଦୁଟ୍ଠରାଜା ଦେଵଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ସଙ୍ଖୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ଉନ୍ଦୂରୋ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ, ସୁଵୋ ଆନନ୍ଦୋ, ପଚ୍ଛା ରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତୋ ଧମ୍ମରାଜା ପନ ଅହମେଵ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ସଙ୍କିଚ୍ଚଜାତକଵଣ୍ଣନା ତତିଯା।

[୭୪] ୪। ରୁକ୍ଖଧମ୍ମଜାତକଵଣ୍ଣନା

ସାଧୂସମ୍ବହୁଲା ଞାତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତଵନେ ଵିହରନ୍ତୋ ଉଦକକଲହେ ଅତ୍ତନୋ ଞାତକାନଂ ମହାଵିନାସଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ ଞତ୍ଵା ଆକାସେନ ଗନ୍ତ୍ଵା ରୋହିଣୀନଦିଯା ଉପରି ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦିତ୍ଵା ନୀଲରଂସିଂ ଵିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ଵା ଞାତକେ ସଂଵେଜେତ୍ଵା ଆକାସା ଓରୁଯ୍ହ ନଦୀତୀରେ ନିସିନ୍ନୋ ତଂ କଲହଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଅଯମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ, ଵିତ୍ଥାରୋ ପନ କୁଣାଲଜାତକେ (ଜା। ୨।୨୧।କୁଣାଲଜାତକ) ଆଵି ଭଵିସ୍ସତି। ତଦା ପନ ସତ୍ଥା ଞାତକେ ଆମନ୍ତେତ୍ଵା ''ମହାରାଜା , ତୁମ୍ହେ ଞାତକା, ଞାତକେହି ନାମ ସମଗ୍ଗେହି ସମ୍ମୋଦମାନେହି ଭଵିତୁଂ ଵଟ୍ଟତି। ଞାତକାନଞ୍ହି ସାମଗ୍ଗିଯା ସତି ପଚ୍ଚାମିତ୍ତା ଓକାସଂ ନ ଲଭନ୍ତି, ତିଟ୍ଠନ୍ତୁ ତାଵ ମନୁସ୍ସଭୂତା, ଅଚେତନାନଂ ରୁକ୍ଖାନମ୍ପି ସାମଗ୍ଗିଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ଵଟ୍ଟତି। ଅତୀତସ୍ମିଞ୍ହି ହିମଵନ୍ତପ୍ପଦେସେ ମହାଵାତୋ ସାଲଵନଂ ପହରି, ତସ୍ସ ପନ ସାଲଵନସ୍ସ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ରୁକ୍ଖଗଚ୍ଛଗୁମ୍ବଲତାହି ସମ୍ବନ୍ଧତ୍ତା ଏକରୁକ୍ଖମ୍ପି ପାତେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ମତ୍ଥକମତ୍ଥକେନେଵ ଅଗମାସି। ଏକଂ ପନ ଅଙ୍ଗଣେ ଠିତଂ ସାଖାଵିଟପସମ୍ପନ୍ନମ୍ପି ମହାରୁକ୍ଖଂ ଅଞ୍ଞେହି ରୁକ୍ଖେହି ଅସମ୍ବନ୍ଧତ୍ତା ଉମ୍ମୂଲେତ୍ଵା ଭୂମିଯଂ ପାତେସି, ଇମିନା କାରଣେନ ତୁମ୍ହେହିପି ସମଗ୍ଗେହି ସମ୍ମୋଦମାନେହି ଭଵିତୁଂ ଵଟ୍ଟତୀ''ତି ଵତ୍ଵା ତେହି ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ପଠମଂ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ଵେସ୍ସଵଣୋ ମହାରାଜା ଚଵି, ସକ୍କୋ ଅଞ୍ଞଂ ଵେସ୍ସଵଣଂ ଠପେସି। ଏତସ୍ମିଂ ଵେସ୍ସଵଣେ ପରିଵତ୍ତେ ପଚ୍ଛା ନିବ୍ବତ୍ତଵେସ୍ସଵଣୋ ''ରୁକ୍ଖଗଚ୍ଛଗୁମ୍ବଲତାନଂ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ରୁଚ୍ଚନକଟ୍ଠାନେ ଵିମାନଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୂ''ତି ସାସନଂ ପେସେସି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ହିମଵନ୍ତପ୍ପଦେସେ ଏକସ୍ମିଂ ସାଲଵନେ ରୁକ୍ଖଦେଵତା ହୁତ୍ଵା ନିବ୍ବତ୍ତି। ସୋ ଞାତକେ ଆହ ''ତୁମ୍ହେ ଵିମାନାନି ଗଣ୍ହନ୍ତା ଅଙ୍ଗଣେ ଠିତରୁକ୍ଖେସୁ ମା ଗଣ୍ହଥ, ଇମସ୍ମିଂ ପନ ସାଲଵନେ ମଯା ଗହିତଵିମାନଂ ପରିଵାରେତ୍ଵା ଠିତଵିମାନାନି ଗଣ୍ହଥା''ତି। ତତ୍ଥ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଵଚନକରା ପଣ୍ଡିତଦେଵତା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଵିମାନଂ ପରିଵାରେତ୍ଵା ଠିତଵିମାନାନି ଗଣ୍ହିଂସୁ। ଅପଣ୍ଡିତା ପନ ଦେଵତା ''କିଂ ଅମ୍ହାକଂ ଅରଞ୍ଞଵିମାନେହି, ମଯଂ ମନୁସ୍ସପଥେ ଗାମନିଗମରାଜଧାନିଦ୍ଵାରେସୁ ଵିମାନାନି ଗଣ୍ହିସ୍ସାମ। ଗାମାଦଯୋ ହି ଉପନିସ୍ସାଯ ଵସମାନା ଦେଵତା ଲାଭଗ୍ଗଯସଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତା ହୋନ୍ତୀ''ତି ମନୁସ୍ସପଥେ ଅଙ୍ଗଣଟ୍ଠାନେ ନିବ୍ବତ୍ତମହାରୁକ୍ଖେସୁ ଵିମାନାନି ଗଣ୍ହିଂସୁ।

ଅଥେକସ୍ମିଂ ଦିଵସେ ମହତୀ ଵାତଵୁଟ୍ଠି ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ଵାତସ୍ସ ଅତିବଲଵତାଯ ଦଳ୍ହମୂଲା ଵନଜେଟ୍ଠକରୁକ୍ଖାପି ସଂଭଗ୍ଗସାଖାଵିଟପା ସମୂଲା ନିପତିଂସୁ। ତଂ ପନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସମ୍ବନ୍ଧନେନ ଠିତଂ ସାଲଵନଂ ପତ୍ଵା ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ପହରନ୍ତୋ ଏକରୁକ୍ଖମ୍ପି ପାତେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ଭଗ୍ଗଵିମାନା ଦେଵତା ନିପ୍ପଟିସରଣା ଦାରକେ ହତ୍ଥେସୁ ଗହେତ୍ଵା ହିମଵନ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ଅତ୍ତନୋ ପଵତ୍ତିଂ ସାଲଵନଦେଵତାନଂ କଥଯିଂସୁ। ତା ତାସଂ ଏଵଂ ଆଗତଭାଵଂ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ପଣ୍ଡିତାନଂ ଵଚନଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ଵା ନିପ୍ପଚ୍ଚଯଟ୍ଠାନଂ ଗତା ନାମ ଏଵରୂପାଵ ହୋନ୍ତୀ''ତି ଵତ୍ଵା ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୭୪।

''ସାଧୂ ସମ୍ବହୁଲା ଞାତୀ, ଅପି ରୁକ୍ଖା ଅରଞ୍ଞଜା;

ଵାତୋ ଵହତି ଏକଟ୍ଠଂ, ବ୍ରହନ୍ତମ୍ପି ଵନପ୍ପତି''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସମ୍ବହୁଲା ଞାତୀତି ଚତ୍ତାରୋ ଉପାଦାଯ ତତୁତ୍ତରି ସତସହସ୍ସମ୍ପି ସମ୍ବହୁଲା ନାମ, ଏଵଂ ସମ୍ବହୁଲା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନିସ୍ସାଯ ଵସନ୍ତା ଞାତକା। ସାଧୂତି ସୋଭନା ପସତ୍ଥା, ପରେହି ଅପ୍ପଧଂସିଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପି ରୁକ୍ଖା ଅରଞ୍ଞଜାତି ତିଟ୍ଠନ୍ତୁ ମନୁସ୍ସଭୂତା, ଅରଞ୍ଞେ ଜାତରୁକ୍ଖାପି ସମ୍ବହୁଲା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞୂପତ୍ଥମ୍ଭେନ ଠିତା ସାଧୁଯେଵ। ରୁକ୍ଖାନମ୍ପି ହି ସପଚ୍ଚଯଭାଵୋ ଲଦ୍ଧୁଂ ଵଟ୍ଟତି। ଵାତୋ ଵହତି ଏକଟ୍ଠନ୍ତି ପୁରତ୍ଥିମାଦିଭେଦୋ ଵାତୋ ଵାଯନ୍ତୋ ଅଙ୍ଗଣଟ୍ଠାନେ ଠିତଂ ଏକଟ୍ଠଂ ଏକକମେଵ ଠିତଂ ବ୍ରହନ୍ତମ୍ପି ଵନପ୍ପତିଂ ସାଖାଵିଟପସମ୍ପନ୍ନଂ ମହାରୁକ୍ଖମ୍ପି ଵହତି, ଉମ୍ମୂଲେତ୍ଵା ପାତେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଇମଂ କାରଣଂ କଥେତ୍ଵା ଆଯୁକ୍ଖଯେ ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥାପି ''ଏୱଂ, ମହାରାଜା, ଞାତକାନଂ ତାୱ ସାମଗ୍ଗିଯେୱ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ସମଗ୍ଗା ସମ୍ମୋଦମାନା ପିଯସଂୱାସମେୱ ୱସଥା''ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ଦେୱତା ବୁଦ୍ଧପରିସା ଅହେସୁଂ, ପଣ୍ଡିତଦେୱତା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ରୁକ୍ଖଧମ୍ମଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା।

[୭୫] ୫। ମଚ୍ଛଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅଭିତ୍ଥନଯପଜ୍ଜୁନ୍ନାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅତ୍ତନା ୱସ୍ସାପିତୱସ୍ସଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକସ୍ମିଂ କିର ସମଯେ କୋସଲରଟ୍ଠେ ଦେୱୋ ନ ୱସ୍ସି, ସସ୍ସାନି ମିଲାଯନ୍ତି, ତେସୁ ତେସୁ ଠାନେସୁ ତଳାକପୋକ୍ଖରଣିସରାନି ସୁସ୍ସନ୍ତି। ଜେତୱନଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକସମୀପେ ଜେତୱନପୋକ୍ଖରଣିଯାପି ଉଦକଂ ଛିଜ୍ଜି। କଲଲଗହନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନିପନ୍ନେ ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପେ କାକକୁଲଲାଦଯୋ କଣଯଗ୍ଗସଦିସେହି ତୁଣ୍ଡେହି କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ନୀହରିତ୍ୱା ନୀହରିତ୍ୱା ୱିପ୍ଫନ୍ଦମାନେ ଖାଦନ୍ତି।

ସତ୍ଥା ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପାନଂ ତଂ ବ୍ୟସନଂ ଦିସ୍ୱା ମହାକରୁଣାଯ ଉସ୍ସାହିତହଦଯୋ ''ଅଜ୍ଜ ମଯା ଦେୱଂ ୱସ୍ସାପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ପଭାତାଯ ରତ୍ତିଯା ସରୀରପଟିଜଗ୍ଗନଂ କତ୍ୱା ଭିକ୍ଖାଚାରୱେଲଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ମହାଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ବୁଦ୍ଧଲୀଳାଯ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିସିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ସାୱତ୍ଥିତୋ ୱିହାରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଜେତୱନପୋକ୍ଖରଣିଯା ସୋପାନେ ଠତ୍ୱା ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରଂ ଆମନ୍ତେସି ''ଆନନ୍ଦ, ଉଦକସାଟିକଂ ଆହର, ଜେତୱନପୋକ୍ଖରଣିଯଂ ନ୍ହାଯିସ୍ସାମୀ''ତି। ''ନନୁ, ଭନ୍ତେ, ଜେତୱନପୋକ୍ଖରଣିଯଂ ଉଦକଂ ଛିନ୍ନଂ, କଲଲମତ୍ତମେୱ ଅୱସିଟ୍ଠ''ନ୍ତି? ''ଆନନ୍ଦ, ବୁଦ୍ଧବଲଂ ନାମ ମହନ୍ତଂ, ଆହର ତ୍ୱଂ ଉଦକସାଟିକ''ନ୍ତି। ଥେରୋ ଆହରିତ୍ୱା ଅଦାସି। ସତ୍ଥା ଏକେନନ୍ତେନ ଉଦକସାଟିକଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଏକେନନ୍ତେନ ସରୀରଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ''ଜେତୱନପୋକ୍ଖରଣିଯଂ ନ୍ହାଯିସ୍ସାମୀ''ତି ସୋପାନେ ଅଟ୍ଠାସି। ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ସକ୍କସ୍ସ ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲସିଲାସନଂ ଉଣ୍ହାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ସୋ ''କିଂ ନୁ ଖୋ''ତି ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ୱସ୍ସୱଲାହକଦେୱରାଜାନଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ତାତ, ସତ୍ଥା 'ଜେତୱନପୋକ୍ଖରଣିଯଂ ନ୍ହାଯିସ୍ସାମୀ'ତି ଧୁରସୋପାନେ ଠିତୋ, ଖିପ୍ପଂ ସକଲକୋସଲରଟ୍ଠଂ ଏକମେଘଂ କତ୍ୱା ୱସ୍ସାପେହୀ''ତି। ସୋ ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଏକଂ ୱଲାହକଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଏକଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ମେଘଗୀତଂ ଗାଯନ୍ତୋ ପାଚୀନଲୋକଧାତୁଅଭିମୁଖୋ ପକ୍ଖନ୍ଦି। ପାଚୀନଦିସାଭାଗେ ଖଲମଣ୍ଡଲମତ୍ତଂ ଏକଂ ମେଘପଟଲଂ ଉଟ୍ଠାଯ ସତପଟଲଂ ସହସ୍ସପଟଲଂ ହୁତ୍ୱା ଅଭିତ୍ଥନନ୍ତଂ ୱିଜ୍ଜୁଲତା ନିଚ୍ଛାରେନ୍ତଂ ଅଧୋମୁଖଂ ଠପିତୋଦକକୁମ୍ଭାକାରେନ ୱସ୍ସମାନଂ ସକଲକୋସଲରଟ୍ଠଂ ମହୋଘେନ ୱିଯ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରି। ଦେୱୋ ଅଚ୍ଛିନ୍ନଧାରଂ ୱସ୍ସନ୍ତୋ ମୁହୁତ୍ତେନେୱ ଜେତୱନପୋକ୍ଖରଣିଂ ପୂରେସି, ଧୁରସୋପାନଂ ଆହଚ୍ଚ ଉଦକଂ ଅଟ୍ଠାସି।

ସତ୍ଥା ପୋକ୍ଖରଣିଯଂ ନ୍ହାଯିତ୍ୱା ସୁରତ୍ତଦୁପଟ୍ଟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା କାଯବନ୍ଧନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ସୁଗତମହାଚୀୱରଂ ଏକଂସଂ କତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଗନ୍ଧକୁଟିପରିୱେଣେ ପଞ୍ଞତ୍ତୱରବୁଦ୍ଧାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ୱତ୍ତେ ଦସ୍ସିତେ ଉଟ୍ଠାଯ ମଣିସୋପାନଫଲକେ ଠତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ଉଯ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ସୁରଭିଗନ୍ଧକୁଟିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣେନ ପସ୍ସେନ ସୀହସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତ୍ୱା ସାଯନ୍ହସମଯେ ଧମ୍ମସଭାଯଂ ସନ୍ନିପତିତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ''ପସ୍ସଥାୱୁସୋ, ଦସବଲସ୍ସ ଖନ୍ତିମେତ୍ତାନୁଦ୍ଦଯସମ୍ପତ୍ତିଂ, ୱିୱିଧସସ୍ସେସୁ ମିଲାଯନ୍ତେସୁ ନାନାଜଲାସଯେସୁ ସୁସ୍ସନ୍ତେସୁ ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପେସୁ ମହାଦୁକ୍ଖଂ ପାପୁଣନ୍ତେସୁ କାରୁଞ୍ଞଂ ପଟିଚ୍ଚ 'ମହାଜନଂ ଦୁକ୍ଖା ମୋଚେସ୍ସାମୀ'ତି ଉଦକସାଟିକଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଜେତୱନପୋକ୍ଖରଣିଯା ଧୁରସୋପାନେ ଠତ୍ୱା ମୁହୁତ୍ତେନ ସକଲକୋସଲରଟ୍ଠଂ ମହୋଘେନ ଓପିଲାପେନ୍ତୋ ୱିଯ ଦେୱଂ ୱସ୍ସାପେତ୍ୱା ମହାଜନଂ କାଯିକଚେତସିକଦୁକ୍ଖତୋ ମୋଚେତ୍ୱା ୱିହାରଂ ପୱିଟ୍ଠୋ''ତି କଥାଯ ୱତ୍ତମାନାଯ ଗନ୍ଧକୁଟିତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଧମ୍ମସଭଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାଯ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ଇଦାନେୱ ମହାଜନେ କିଲମନ୍ତେ ଦେୱଂ ୱସ୍ସାପେତି, ପୁବ୍ବେ ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ମଚ୍ଛରାଜକାଲେପି ୱସ୍ସାପେସିଯେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ଇମସ୍ମିଂଯେୱ କୋସଲରଟ୍ଠେ ଇମିସ୍ସା ସାୱତ୍ଥିଯା ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ଜେତୱନପୋକ୍ଖରଣିଟ୍ଠାନେ ଏକା ୱଲ୍ଲିଗହନପରିକ୍ଖିତ୍ତା କନ୍ଦରା ଅହୋସି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ମଚ୍ଛଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ମଚ୍ଛଗଣପରିୱୁତୋ ତତ୍ଥ ପଟିୱସତି। ଯଥା ପନ ଇଦାନି, ଏୱମେୱ ତଦାପି ତସ୍ମିଂ ରଟ୍ଠେ ଦେୱୋ ନ ୱସ୍ସି, ମନୁସ୍ସାନଂ ସସ୍ସାନି ମିଲାଯିଂସୁ, ୱାପିଆଦୀସୁ ଉଦକଂ ଛିଜ୍ଜି, ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପା କଲଲଗହନଂ ପୱିସିଂସୁ। ଇମିସ୍ସାପି କନ୍ଦରାଯ ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପା କଲଲଗହନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ନିଲୀଯିଂସୁ। କାକାଦଯୋ ତୁଣ୍ଡେନ କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ନୀହରିତ୍ୱା ଖାଦିଂସୁ।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ଞାତିସଙ୍ଘସ୍ସ ତଂ ବ୍ୟସନଂ ଦିସ୍ୱା ''ଇମଂ ତେସଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଠପେତ୍ୱା ମଂ ଅଞ୍ଞୋ ମୋଚେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ସଚ୍ଚକିରିଯଂ କତ୍ୱା ଦେୱଂ

ଓସ୍ସାପେତ୍ୱା ଞାତକେ ମରଣଦୁକ୍ଖା ମୋଚେସ୍ସାମୀ’’ତି କାଳଅୱଣ୍ଣଂ କଦ୍ଦମଂ ଦ୍ୱିଧା ୱିୟୂହିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅଞ୍ଜନରୁକ୍ଖସାରଘଟିକୱଣ୍ଣୋ ମହାମଚ୍ଛୋ ସୁଧୋତଲୋହିତଙ୍ଗମଣିଗୁଳସଦିସାନି ଅକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ଆକାସଂ ଉଲ୍ଲୋକେତ୍ୱା ପଜ୍ଜୁନ୍ନଦେୱରାଜସ୍ସ ସଦ୍ଦଂ ଦତ୍ୱା ‘‘ଭୋ ପଜ୍ଜୁନ୍ନ, ଅହଂ ଞାତକେ ନିସ୍ସାୟ ଦୁକ୍ଖିତୋ, ତ୍ୱଂ ମୟି ସୀଲୱନ୍ତେ କିଲମନ୍ତେ କସ୍ମା ଦେୱଂ ନ ୱସ୍ସାପେସି? ମୟା ସମାନଜାତିକାନଂ ଖାଦନଟ୍ଠାନେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ତଣ୍ଡୁଲପ୍ପମାଣମ୍ପି ମଚ୍ଛଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଖାଦିତପୁବ୍ବୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅଞ୍ଞୋପି ମେ ପାଣୋ ଜୀୱିତା ନ ୱୋରୋପିତପୁବ୍ବୋ, ଇମିନା ସଚ୍ଚେନ ଦେୱଂ ୱସ୍ସାପେତ୍ୱା ଞାତିସଙ୍ଘଂ ମେ ଦୁକ୍ଖା ମୋଚେହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ପରିଚାରକଚେଟକଂ ଆଣାପେନ୍ତୋ ୱିୟ ପଜ୍ଜୁନ୍ନଦେୱରାଜାନଂ ଆଲପନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୭୫।

‘‘ଅଭିତ୍ଥନୟ ପଜ୍ଜୁନ୍ନ, ନିଧିଂ କାକସ୍ସ ନାସୟ;

କାକଂ ସୋକାୟ ରନ୍ଧେହି, ମଞ୍ଚ ସୋକା ପମୋଚୟା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅଭିତ୍ଥନୟ ପଜ୍ଜୁନ୍ନାତି ପଜ୍ଜୁନ୍ନୋ ୱୁଚ୍ଚତି ମେଘୋ, ଅୟଂ ପନ ମେଘୱସେନ ଲଦ୍ଧନାମଂ ୱସ୍ସୱଲାହକଦେୱରାଜାନଂ ଆଲପତି। ଅୟଂ କିରସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାୟୋ – ଦେୱୋ ନାମ ଅନଭିତ୍ଥନନ୍ତୋ ୱିଜ୍ଜୁଲତା ଅନିଚ୍ଛାରେନ୍ତୋ ୱସ୍ସନ୍ତୋପି ନ ସୋଭତି, ତସ୍ମା ତ୍ୱଂ ଅଭିତ୍ଥନନ୍ତୋ ୱିଜ୍ଜୁଲତା ନିଚ୍ଛାରେନ୍ତୋ ୱସ୍ସାପେହୀତି। ନିଧିଂ କାକସ୍ସ ନାସୟାତି କାକା କଲଲଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଠିତେ ମଚ୍ଛେ ତୁଣ୍ଡେନ କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ନୀହରିତ୍ୱା ଖାଦନ୍ତି, ତସ୍ମା ତେସଂ ଅନ୍ତୋକଲଲେ ମଚ୍ଛା ‘‘ନିଧୀ’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ତଂ କାକସଙ୍ଘସ୍ସ ନିଧିଂ ଦେୱଂ ୱସ୍ସାପେନ୍ତୋ ଉଦକେନ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ନାସେହୀତି। କାକଂ ସୋକାୟ ରନ୍ଧେହୀତି କାକସଙ୍ଘୋ ଇମିସ୍ସା କନ୍ଦରାୟ ଉଦକେନ ପୁଣ୍ଣାୟ ମଚ୍ଛେ ଅଲଭମାନୋ ସୋଚିସ୍ସତି, ତଂ କାକଗଣଂ ତ୍ୱଂ ଇମଂ କନ୍ଦରଂ ପୂରେନ୍ତୋ ସୋକାୟ ରନ୍ଧେହି, ସୋକସ୍ସତ୍ଥାୟ ମଚ୍ଛସ୍ସ ଅସ୍ସାସତ୍ଥାୟ ଦେୱଂ ୱସ୍ସାପେହି। ୟଥା ଅନ୍ତୋନିଜ୍ଝାନଲକ୍ଖଣଂ ସୋକଂ ପାପୁଣାତି, ଏୱଂ କରୋହୀତି ଅତ୍ଥୋ, ମଞ୍ଚ ସୋକା ପମୋଚୟାତି ଏତ୍ଥ ଚ-କାରୋ ସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋ, ମଞ୍ଚ ମମ ଞାତକେ ଚ ସବ୍ବେୱ ଇମମ୍ହା ମରଣସୋକା ମୋଚେହୀତି।

ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ପରିଚାରକଚେଟକଂ ଆଣାପେନ୍ତୋ ୱିୟ ପଜ୍ଜୁନ୍ନଂ ଆଲପିତ୍ୱା ସକଲକୋସଲରଟ୍ଠେ ମହାୱସ୍ସଂ ୱସ୍ସାପେତ୍ୱା ମହାଜନଂ ମରଣଦୁକ୍ଖା ମୋଚେତ୍ୱା ଜୀୱିତପରିୟୋସାନେ ୟଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ଇଦାନେୱ ଦେୱଂ ୱସ୍ସାପେତି, ପୁବ୍ବେ ମଚ୍ଛୟୋନିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତୋପି ୱସ୍ସାପେସିୟେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ମଚ୍ଛଗଣା ବୁଦ୍ଧପରିସା ଅହେସୁଂ, ପଜ୍ଜୁନ୍ନଦେୱରାଜା ଆନନ୍ଦୋ, ମଚ୍ଛରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ମଚ୍ଛଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

[୭୬] ୬। ଅସଙ୍କିୟଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅସଙ୍କିୟୋମ୍ହିଗାମମ୍ହୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ସାୱତ୍ଥିୱାସିଂ ଉପାସକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ସୋତାପନ୍ନୋ ଅରିୟସାୱକୋ କେନଚିଦେୱ କରଣୀୟେନ ଏକେନ ସକଟସତ୍ଥୱାହେନ ସଦ୍ଧିଂ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଅରଞ୍ଞଟ୍ଠାନେ ସକଟାନି ମୋଚେତ୍ୱା ଖନ୍ଧାୱାରବନ୍ଧେ କତେ ସତ୍ଥୱାହସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଚଙ୍କମତି। ଅଥଦ୍ଧନୋ କାଲଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ପଞ୍ଚସତା ଚୋରା ‘‘ଖନ୍ଧାୱାରଂ ୱିଲୁମ୍ପିସ୍ସାମା’’ତି ଧନୁମୁଗ୍ଗରାଦିହତ୍ଥା ତଂ ଠାନଂ ପରିୱାରୟିଂସୁ। ଉପାସକୋପି ଚଙ୍କମତିୟେୱ। ଚୋରା ନଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅଦ୍ଧା ଏସ ଖନ୍ଧାୱାରରକ୍ଖକୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଇମସ୍ସ ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କନ୍ତକାଲେ ୱିଲୁମ୍ପିସ୍ସାମା’’ତି ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥେୱ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ସୋପି ଉପାସକୋ ପଠମୟାମେପି ମଜ୍ଝିମୟାମେପି ପଚ୍ଛିମୟାମେପି ଚଙ୍କମନ୍ତୋୟେୱ ଅଟ୍ଠାସି। ପଚ୍ଚୂସକାଲେ ଜାତେ ଚୋରା ଓକାସଂ ଅଲଭନ୍ତା ଗହିତେ ପାସାଣମୁଗ୍ଗରାଦୟୋ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପଲାୟିଂସୁ।

ଉପାସକୋପି ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମଂ ନିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ପୁନ ସାୱତ୍ଥିଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ଅତ୍ତାନଂ ରକ୍ଖମାନା ପରରକ୍ଖକା ହୋନ୍ତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଆମ, ଉପାସକ, ଅତ୍ତାନଂ ରକ୍ଖନ୍ତୋ ପରମ୍ପି ରକ୍ଖତି, ପରଂ ରକ୍ଖନ୍ତୋ ଅତ୍ତାନମ୍ପି ରକ୍ଖତୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ୟାୱ ସୁଭାସିତଞ୍ଚିଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା, ଅହଂ ଏକେନ ସତ୍ଥୱାହେନ ସଦ୍ଧିଂ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପନ୍ନୋ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଚଙ୍କମନ୍ତୋ ‘ମଂ ରକ୍ଖିସ୍ସାମୀ’ତି ସକଲସତ୍ଥଂ ରକ୍ଖି’’ନ୍ତି ଆହ। ସତ୍ଥା ‘‘ଉପାସକ, ପୁବ୍ବେପି ପଣ୍ଡିତା ଅତ୍ତାନଂ ରକ୍ଖନ୍ତା ପରଂ ରକ୍ଖିଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ୟାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ କାମେସୁ ଆଦୀନୱଂ ଦିସ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତେ ୱସନ୍ତୋ ଲୋଣମ୍ବିଲସେୱନତ୍ଥାଯ ଜନପଦଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଜନପଦଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋ ଏକେନ ସତ୍ଥୱାହେନ ସଦ୍ଧିଂ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଅରଞ୍ଞଟ୍ଠାନେ ସତ୍ଥେ ନିୱିଟ୍ଠେ ସତ୍ଥତୋ ଅୱିଦୂରେ ଝାନସୁଖେନ ୱୀତିନାମେନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଚଙ୍କମନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ଖୋ ପଞ୍ଚସତା ଚୋରା ‘‘ସାଯମାସଭତ୍ତସ୍ସ ଭୁତ୍ତକାଲେ ତଂ ସକଟସତ୍ଥଂ ୱିଲୁମ୍ପିସ୍ସାମା’’ତି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପରିୱାରଯିଂସୁ। ତେ ତଂ ତାପସଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ସଚେ ଅଯଂ ଅମ୍ହେ ପସ୍ସିସ୍ସତି, ସତ୍ଥୱାସିକାନଂ ଆରୋଚେସ୍ସତି, ଏତସ୍ସ ନିଦ୍ଦୂପଗତୱେଲାଯ ୱିଲୁମ୍ପିସ୍ସାମା’’ତି ତତ୍ଥେୱ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ତାପସୋ ସକଲମ୍ପି ରତ୍ତିଂ ଚଙ୍କମିଯେୱ। ଚୋରା ଓକାସଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ଗହିତଗହିତେ ମୁଗ୍ଗରପାସାଣେ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ସକଟସତ୍ଥୱାସୀନଂ ସଦ୍ଦଂ ଦତ୍ୱା ‘‘ଭୋନ୍ତୋ, ସତ୍ଥୱାସିନୋ ସଚେ ଏସ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଚଙ୍କମନକତାପସୋ ଅଜ୍ଜ ନାଭୱିସ୍ସ, ସବ୍ବେ ମହାୱିଲୋପଂ ପତ୍ତା ଅଭୱିସ୍ସଥ, ସ୍ୱେ ତାପସସ୍ସ ମହାସକ୍କାରଂ କରେଯ୍ୟାଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ପକ୍କମିଂସୁ।

ତେ ପଭାତାଯ ରତ୍ତିଯା ଚୋରେହି ଛଡ୍ଡିତେ ମୁଗ୍ଗରପାସାଣାଦଯୋ ଦିସ୍ୱା ଭୀତା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ଦିଟ୍ଠା ୱୋ ଚୋରା’’ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ‘‘ଆମାୱୁସୋ, ଦିଟ୍ଠା’’ତି। ‘‘ଭନ୍ତେ, ଏତ୍ତକେୱୋ ଚୋରେ ଦିସ୍ୱା ଭଯଂ ୱା ସାରଜ୍ଜଂ ୱା ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜୀ’’ତି? ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ଆୱୁସୋ ଚୋରେ ଦିସ୍ୱା ଭଯଂ ନାମ ସଧନସ୍ସ ହୋତି, ଅହଂ ପନ ନିଦ୍ଧନୋ, ସ୍ୱାହଂ କିଂ ଭାଯିସ୍ସାମି। ମଯ୍ହଞ୍ହି ଗାମେପି ଅରଞ୍ଞେପି ୱସନ୍ତସ୍ସ ଭଯଂ ୱା ସାରଜ୍ଜଂ ୱା ନତ୍ଥୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେସଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୭୬।

‘‘ଅସଙ୍କିଯୋମ୍ହି ଗାମମ୍ହି, ଅରଞ୍ଞେ ନତ୍ଥି ମେ ଭଯଂ;

ଉଜୁମଗ୍ଗଂ ସମାରୁଳ୍ହୋ, ମେତ୍ତାଯ କରୁଣାଯ ଚା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅସଙ୍କିଯୋମ୍ହି ଗାମମ୍ହୀତି ସଙ୍କାଯ ନିଯୁତ୍ତୋ ପତିଟ୍ଠିତୋତି ସଙ୍କିଯୋ, ନ ସଙ୍କିଯୋ ଅସଙ୍କିଯୋ। ଅହଂ ଗାମେ ୱସନ୍ତୋପି ସଙ୍କାଯ ଅପ୍ପତିଟ୍ଠିତତ୍ତା ଅସଙ୍କିଯୋ ନିବ୍ଭଯୋ ନିରାସଙ୍କୋତି ଦୀପେତି। ଅରଞ୍ଞେତି ଗାମଗାମୂପଚାରୱିନିମୁତ୍ତେ ଠାନେ। ଉଜୁମଗ୍ଗଂ ସମାରୁଳ୍ହୋ, ମେତ୍ତାଯ କରୁଣାଯ ଚାତି ଅହଂ ତିକଚତୁକ୍କଜ୍ଝାନିକାହି ମେତ୍ତାକରୁଣାହି କାଯୱଙ୍କାଦିୱିରହିତଂ ଉଜୁଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଗାମିମଗ୍ଗଂ ଆରୁଳ୍ହୋତି ୱଦତି। ଅଥ ୱା ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲତାଯ କାଯୱଚୀମନୋୱଙ୍କୱିରହିତଂ ଉଜୁଂ ଦେୱଲୋକମଗ୍ଗଂ ଆରୁଳ୍ହୋମ୍ହୀତି ଦସ୍ସେତ୍ୱା ତତୋ ଉତ୍ତରି ମେତ୍ତାଯ କରୁଣାଯ ଚ ପତିଟ୍ଠିତତ୍ତା ଉଜୁଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକମଗ୍ଗମ୍ପି ଆରୁଳ୍ହୋମ୍ହୀତିପି ଦସ୍ସେତି। ଅପରିହୀନଜ୍ଝାନସ୍ସ ହି ଏକନ୍ତେନ ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯଣତ୍ତା ମେତ୍ତାକରୁଣାଦଯୋ ଉଜୁମଗ୍ଗୋ ନାମ।

ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଇମାଯ ଗାଥାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତେହି ତେହି ମନୁସ୍ସେହି ସକ୍କତୋ ପୂଜିତୋ ଯାୱଜୀୱଂ ଚତ୍ତାରୋ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରେ ଭାୱେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ସତ୍ଥୱାସିନୋ ବୁଦ୍ଧପରିସା ଅହେସୁଂ, ତାପସୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଅସଙ୍କିଯଜାତକୱଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା।

[୭୭] ୭। ମହାସୁପିନଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଲାବୂନିସୀଦନ୍ତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ସୋଳସ ମହାସୁପିନେ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକଦିୱସଂ କିର କୋସଲମହାରାଜା ରତ୍ତିଂ ନିଦ୍ଦୂପଗତୋ ପଚ୍ଛିମଯାମେ ସୋଳସ ମହାସୁପିନେ ଦିସ୍ୱା ଭୀତତସିତୋ ପବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ‘‘ଇମେସଂ ସୁପିନାନଂ ଦିଟ୍ଠତ୍ତା କିଂ ନୁ ଖୋ ମେ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ମରଣଭଯତଜ୍ଜିତୋ ସଯନପିଟ୍ଠେ ନିସିନ୍ନକୋୱ ରତ୍ତିଂ ୱୀତିନାମେସି।

ଅଥ ନଂ ପଭାତାଯ ରତ୍ତିଯା ବ୍ରାହ୍ମଣପୁରୋହିତା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ସୁଖଂ ସଯିତ୍ଥ, ମହାରାଜା’’ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ‘‘କୁତୋ ମେ ଆଚରିଯା ସୁଖଂ, ଅଜ୍ଜାହଂ ପଚ୍ଚୂସସମଯେ ସୋଳସ ମହାସୁପିନେ ପସ୍ସିଂ, ସୋମ୍ହି ତେସଂ ଦିଟ୍ଠକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଭଯପ୍ପତ୍ତୋ’’ତି। ‘‘ୱଦେଥ, ମହାରାଜ, ସୁତ୍ୱା ଜାନିସ୍ସାମା’’ତି

ଓୁତ୍ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଦିଟ୍ଠସୁପିନେ କଥେତ୍ୱା ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ମେ ଇମେସଂ ଦିଟ୍ଠକାରଣା ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ବ୍ରାହ୍ମଣା ହତ୍ଥେ ୱିଧୁନିଂସୁ। ‘‘କସ୍ମା ହତ୍ଥେ ୱିଧୁନଥା’’ତି ଚ ୱୁତ୍ତେ ‘‘କକ୍ଖଳଆ, ମହାରାଜ, ସୁପିନା’’ତି। ‘‘କା ତେସଂ ନିପ୍ଫତ୍ତି ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି? ‘‘ରଜ୍ଜନ୍ତରାୟୋ ଜୀୱିତନ୍ତରାୟୋ ଭୋଗନ୍ତରାୟୋତି ଇମେସଂ ତିଣ୍ଣଂ ଅନ୍ତରାୟାନଂ ଅଞ୍ଞତରୋ’’ତି। ‘‘ସପ୍ପଟିକମ୍ମା, ଅପ୍ପଟିକମ୍ମା’’ତି? ‘‘କାମଂ ଏତେ ସୁପିନା ଅତିଫରୁସତ୍ତା ଅପ୍ପଟିକମ୍ମା, ମୟଂ ପନ ତେ ସପ୍ପଟିକମ୍ମେ କରିସ୍ସାମ, ଏତେ ପଟିକ୍କମାପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତାନଂ ଅମ୍ହାକଂ ସିକ୍ଖିତଭାୱୋ ନାମ କିଂ କରିସ୍ସତୀ’’ତି। ‘‘କିଂ ପନ କତ୍ୱା ପଟିକ୍କମାପେସ୍ସଥା’’ତି? ‘‘ସବ୍ବଚତୁକ୍କେନ ୟଞ୍ଞଂ ୟଜିସ୍ସାମ, ମହାରାଜା’’ତି। ରାଜା ଭୀତତସିତୋ ‘‘ତେନ ହି ଆଚରିୟା ମମ ଜୀୱିତଂ ତୁମ୍ହାକଂ ହତ୍ଥେ ହୋତୁ, ଖିପ୍ପଂ ମେ ସୋତ୍ଥିଂ କରୋଥା’’ତି ଆହ। ବ୍ରାହ୍ମଣା ‘‘ବହୁଂ ଧନଂ ଲଭିସ୍ସାମ, ବହୁଂ ଖଜ୍ଜଭୋଜ୍ଜଂ ଆହରାପେସ୍ସାମା’’ତି ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠା ‘‘ମା ଚିନ୍ତୟିତ୍ଥ, ମହାରାଜା’’ତି ରାଜାନଂ ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ରାଜନିୱେସନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ବହିନଗରେ ୟଞ୍ଞାୱାଟଂ କତ୍ୱା ବହୂ ଚତୁପ୍ପଦଗଣେ ଥୂଣୂପନୀତେ କତ୍ୱା ପକ୍ଖିଗଣେ ସମାହରିତ୍ୱା ‘‘ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ସଞ୍ଚରନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ମଲ୍ଲିକା ଦେୱୀ ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ, ମହାରାଜ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ପୁନପ୍ପୁନଂ ସଞ୍ଚରନ୍ତୀ’’ତି? ‘‘ସୁଖିତା, ତ୍ୱଂ ଭଦ୍ଦେ, ଅମ୍ହାକଂ କଣ୍ଣମୂଲେ ଆସୀୱିସଂ ଚରନ୍ତଂ ନ ଜାନାସୀ’’ତି। ‘‘କିଂ ଏତଂ, ମହାରାଜା’’ତି? ମୟା ଏୱରୂପା ଦୁସ୍ସୁପିନା ଦିଟ୍ଠା, ବ୍ରାହ୍ମଣା ‘‘ତିଣ୍ଣଂ ଅନ୍ତରାୟାନଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ପଞ୍ଞାୟତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘‘ତେସଂ ପଟିଘାତାୟ ୟଞ୍ଞଂ ୟଜିସ୍ସାମା’ତି ୱତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ସଞ୍ଚରନ୍ତୀ’’ତି। ‘‘କିଂ ପନ ତେ, ମହାରାଜ, ସଦେୱକେ ଲୋକେ ଅଗ୍ଗବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସୁପିନପଟିକମ୍ମଂ ପୁଚ୍ଛିତୋ’’ତି? ‘‘କତରୋ ପନେସ, ଭଦ୍ଦେ, ସଦେୱକେ ଲୋକେ ଅଗ୍ଗବ୍ରାହ୍ମଣୋ’’ତି। ‘‘ସଦେୱକେ ଲୋକେ ଅଗ୍ଗପୁଗ୍ଗଲଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁଂ ୱିସୁଦ୍ଧଂ ନିକ୍କିଲେସଂ ମହାବ୍ରାହ୍ମଣଂ ନ ଜାନାସି। ସୋ ହି ଭଗୱା ସୁପିନନ୍ତରଂ ଜାନେୟ୍ୟ, ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ ପୁଚ୍ଛ ତଂ, ମହାରାଜା’’ତି। ‘‘ସାଧୁ, ଦେୱୀ’’ତି ରାଜା ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସୀଦି।

ସତ୍ଥା ମଧୁରସ୍ସରଂ ନିଚ୍ଛାରେତ୍ୱା ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଅତିପ୍ପଗୋୱ ଆଗତୋସୀ’’ତି ଆହ। ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ପଚ୍ଚୂସସମୟେ ସୋଳସ ମହାସୁପିନେ ଦିସ୍ୱା ଭୀତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଆରୋଚେସିଂ। ବ୍ରାହ୍ମଣା ‘‘କକ୍ଖଳଆ, ମହାରାଜ , ସୁପିନା, ଏତେସଂ ପଟିଘାତତ୍ଥାୟ ସବ୍ବଚତୁକ୍କେନ ୟଞ୍ଞଂ ୟଜିସ୍ସାମା’’ତି ୟଞ୍ଞଂ ସଜ୍ଜେନ୍ତି, ବହୂ ପାଣା ମରଣଭୟତଜ୍ଜିତା, ତୁମ୍ହେ ଚ ସଦେୱକେ ଲୋକେ ଅଗ୍ଗପୁଗ୍ଗଲା, ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଉପାଦାୟ ନତ୍ଥି ସୋ ଞେୟ୍ୟଧମ୍ମୋ, ୟୋ ୱୋ ଞାଣମୁଖେ ଆପାଥଂ ନାଗଚ୍ଛତି। ‘‘ଏତେସଂ ମେ ସୁପିନାନଂ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ କଥେଥ ଭଗୱା’’ତି। ‘‘ଏୱମେତଂ, ମହାରାଜ, ସଦେୱକେ ଲୋକେ ମଂ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞୋ ଏତେସଂ ସୁପିନାନଂ ଅନ୍ତରଂ ୱା ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ୱା ଜାନିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅହଂ ତେ କଥେସ୍ସାମି, ଅପିଚ ଖୋ ତ୍ୱଂ ଦିଟ୍ଠଦିଟ୍ଠନିୟାମେନେୱ ସୁପିନେ କଥେହୀ’’ତି। ‘‘ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ’’ତି ରାଜା ଦିଟ୍ଠନିୟାମେନେୱ କଥେନ୍ତୋ –

‘‘ଉସଭା ରୁକ୍ଖା ଗାୱିୟୋ ଗୱା ଚ,

ଅସ୍ସୋ କଂସୋ ସିଙ୍ଗାଲୀ ଚ କୁମ୍ଭୋ;

ପୋକ୍ଖରଣୀ ଚ ଅପାକଚନ୍ଦନଂ।

‘‘ଲାବୂନି ସୀଦନ୍ତି ସିଲା ପ୍ଲୱନ୍ତି, ମଣ୍ଡୂକିୟୋ କଣ୍ହସପ୍ପେ ଗିଲନ୍ତି;

କାକଂ ସୁୱଣ୍ଣା ପରିୱାରୟନ୍ତି, ତସା ୱକା ଏଳକାନଂ ଭୟା ହୀ’’ତି। –

ଇମଂ ମାତିକଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା କଥେସି।

(୧) ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏକଂ ତାୱ ସୁପିନଂ ଏୱଂ ଅଦ୍ଦସଂ – ଚତ୍ତାରୋ ଅଞ୍ଜନୱଣ୍ଣା କାଳଉସଭା ‘‘ୟୁଜ୍ଝିସ୍ସାମା’’ତି ଚତୂହି ଦିସାହି ରାଜଙ୍ଗଣଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଉସଭୟୁଦ୍ଧଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମା’’ତି ମହାଜନେ ସନ୍ନିପତିତେ ୟୁଜ୍ଝନାକାରଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ନଦିତ୍ୱା ଗଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅୟୁଜ୍ଝିତ୍ୱାୱ ପଟିକ୍କନ୍ତା। ଇମଂ ପଠମଂ ସୁପିନଂ ଅଦ୍ଦସଂ, ଇମସ୍ସ କୋ ୱିପାକୋତି? ‘‘ମହାରାଜ, ଇମସ୍ସ ୱିପାକୋ ନେୱ ତୱ, ନ ମମ କାଲେ ଭୱିସ୍ସତି, ଅନାଗତେ ପନ ଅଧମ୍ମିକାନଂ କପଣରାଜୂନଂ ଅଧମ୍ମିକାନଞ୍ଚ ମନୁସ୍ସାନଂ କାଲେ ଲୋକେ ୱିପରିୱତ୍ତମାନେ କୁସଲେ ଓସ୍ସନ୍ନେ, ଅକୁସଲେ ଉସ୍ସନ୍ନେ, ଲୋକସ୍ସ ପରିହାୟନକାଲେ ଦେୱୋ ନ ସମ୍ମା ୱସ୍ସିସ୍ସତି, ମେଘପାଦା ପଚ୍ଛିଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି, ସସ୍ସାନି ମିଲାୟିସ୍ସନ୍ତି, ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖଂ ଭୱିସ୍ସତି, ୱସ୍ସିତୁକାମା ୱିୟ ଚତୂହି ଦିସାହି ମେଘା ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଇତ୍ଥିକାହି ଆତପେ ପତ୍ଥଟାନଂ ୱୀହିଆଦୀନଂ ତେମନଭୟେନ ଅନ୍ତୋପୱେସିତକାଲେ ପୁରିସେସୁ କୁଦ୍ଦାଲପିଟକହତ୍ଥେସୁ ଆଳିବନ୍ଧନତ୍ଥାୟ ନିକ୍ଖନ୍ତେସୁ ୱସ୍ସନାକାରଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଗଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱିଜ୍ଜୁଲତା ନିଚ୍ଛାରେତ୍ୱା ତେ ଉସଭା ୱିୟ ଅୟୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅୱସ୍ସିତ୍ୱାୱ ପଲାୟିସ୍ସନ୍ତି। ଅୟମେତସ୍ସ ୱିପାକୋ। ତୁୟ୍ହଂ ପନ ତପ୍ପଚ୍ଚୟା କୋଚି ଅନ୍ତରାୟୋ ନତ୍ଥି, ଅନାଗତଂ ଆରବ୍ଭ ଦିଟ୍ଠୋ ସୁପିନୋ ଏସ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ପନ ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତୱୁତ୍ତିଂ ନିସ୍ସାୟ କଥୟିଂସୂ’’ତି ଏୱଂ ସତ୍ଥା ସୁପିନସ୍ସ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ

କଥେତ୍ୱା ଆହ ‘‘ଦୁତିୟଂ କଥେହି, ମହାରାଜା’’ତି।

(୨) ଦୁତିୟାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏୱଂ ଅଦ୍ଦସଂ – ଖୁଦ୍ଦକା ରୁକ୍ଖା ଚେୱ ଗଚ୍ଛା ଚ ପଥୱିଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱିଦତ୍ଥିମତ୍ତମ୍ପି ରତନମତ୍ତମ୍ପି ଅନୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱାୱ ପୁପ୍ଫନ୍ତି ଚେୱ ଫଲନ୍ତି ଚ। ଇମଂ ଦୁତିୟଂ ଅଦ୍ଦସଂ, ଇମସ୍ସ କୋ ୱିପାକୋତି? ମହାରାଜ, ଇମସ୍ସାପି ୱିପାକୋ ଲୋକସ୍ସ ପରିହାୟନକାଲେ ମନୁସ୍ସାନଂ ପରିତ୍ତାୟୁକକାଲେ ଭୱିସ୍ସତି। ଅନାଗତସ୍ମିଞ୍ହି ସତ୍ତା ତିବ୍ବରାଗା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ଅସମ୍ପତ୍ତୱୟାୱ କୁମାରିୟୋ ପୁରିସନ୍ତରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉତୁନିୟୋ ଚେୱ ଗବ୍ଭିନିୟୋ ଚ ହୁତ୍ୱା ପୁତ୍ତଧୀତାହି ୱଡ୍ଢିସ୍ସନ୍ତି। ଖୁଦ୍ଦକରୁକ୍ଖାନଂ ପୁପ୍ଫଂ ୱିୟ ହି ତାସଂ ଉତୁନିଭାୱୋ, ଫଲଂ ୱିୟ ଚ ପୁତ୍ତଧୀତରୋ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି। ଇତୋନିଦାନମ୍ପି ତେ ଭୟଂ ନତ୍ଥି, ତତିୟଂ କଥେହି, ମହାରାଜାତି।

(୩) ଗାୱିୟୋ, ଭନ୍ତେ, ତଦହୁଜାତାନଂ ୱଚ୍ଛକାନଂ ଖୀରଂ ପିୱନ୍ତିୟୋ ଅଦ୍ଦସଂ। ଅୟଂ ମେ ତତିୟୋ ସୁପିନୋ, ଇମସ୍ସ କୋ ୱିପାକୋତି? ଇମସ୍ସାପି ୱିପାକୋ ଅନାଗତେ ଏୱ ମନୁସ୍ସାନଂ ଜେଟ୍ଠାପଚାୟିକକମ୍ମସ୍ସ ନଟ୍ଠକାଲେ ଭୱିସ୍ସତି। ଅନାଗତସ୍ମିଞ୍ହି ସତ୍ତା ମାତାପିତୂସୁ ୱା ସସ୍ସୁସସୁରେସୁ ୱା ଲଜ୍ଜଂ ଅନୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ସୟମେୱ କୁଟୁମ୍ବଂ ସଂୱିଦହନ୍ତାୱ ଘାସଚ୍ଛାଦନମତ୍ତମ୍ପି ମହଲ୍ଲକାନଂ ଦାତୁକାମା ଦସ୍ସନ୍ତି, ଅଦାତୁକାମା ନ ଦସ୍ସନ୍ତି। ମହଲ୍ଲକା ଅନାଥା ଅସୟଂୱସୀ ଦାରକେ ଆରାଧେତ୍ୱା ଜୀୱିସ୍ସନ୍ତି ତଦହୁଜାତାନଂ ୱଚ୍ଛକାନଂ ଖୀରଂ ପିୱନ୍ତିୟୋ ମହାଗାୱିୟୋ ୱିୟ। ଇତୋନିଦାନମ୍ପି ତେ ଭୟଂ ନତ୍ଥି, ଚତୁତ୍ଥଂ କଥେହି, ମହାରାଜାତି।

(୪) ଧୁରୱାହେ, ଭନ୍ତେ, ଆରୋହପରିଣାହସମ୍ପନ୍ନେ ମହାଗୋଣେ ଯୁଗପରମ୍ପରାୟ ଅଯୋଜେତ୍ୱା ତରୁଣେ ଗୋଦମ୍ମେ ଧୁରେ ଯୋଜେନ୍ତେ ଅଦ୍ଦସଂ। ତେ ଧୁରଂ ୱହିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠଂସୁ, ସକଟାନି ନପ୍ପୱତ୍ତିଂସୁ। ଅୟଂ ମେ ଚତୁତ୍ଥୋ ସୁପିନୋ, ଇମସ୍ସ କୋ ୱିପାକୋତି? ଇମସ୍ସାପି ୱିପାକୋ ଅନାଗତେ ଏୱ ଅଧମ୍ମିକରାଜୂନଂ କାଲେ ଭୱିସ୍ସତି। ଅନାଗତସ୍ମିଞ୍ହି ଅଧମ୍ମିକକପଣରାଜାନୋ ପଣ୍ଡିତାନଂ ପୱେଣିକୁସଲାନଂ କମ୍ମଂ ନିତ୍ଥରଣସମତ୍ଥାନଂ ମହାମତ୍ତାନଂ ୟସଂ ନ ଦସ୍ସନ୍ତି। ଧମ୍ମସଭାୟଂ ୱିନିଚ୍ଛୟଟ୍ଠାନେପି ପଣ୍ଡିତେ ୱୋହାରକୁସଲେ ମହଲ୍ଲକେ ଅମଚ୍ଚେ ନ ଠପେସ୍ସନ୍ତି, ତବ୍ବିପରୀତାନଂ ପନ ତରୁଣତରୁଣାନଂ ୟସଂ ଦସ୍ସନ୍ତି, ତଥାରୂପେ ଏୱ ୱିନିଚ୍ଛୟଟ୍ଠାନେ ଠପେସ୍ସନ୍ତି, ତେ ରାଜକମ୍ମାନି ଚେୱ ଯୁତ୍ତାଯୁତ୍ତଞ୍ଚ ଅଜାନନ୍ତା ନେୱ ତଂ ୟସଂ ଉକ୍ଖିପିତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି, ନ ରାଜକମ୍ମାନି ନିତ୍ଥରିତୁଂ। ତେ ଅସକ୍କୋନ୍ତା କମ୍ମଧୁରଂ ଛଡ୍ଡେସ୍ସନ୍ତି, ମହଲ୍ଲକାପି ପଣ୍ଡିତାମଚ୍ଚା ୟସଂ ଅଲଭନ୍ତା କିଚ୍ଚାନି ନିତ୍ଥରିତୁଂ ସମତ୍ଥାପି ‘‘କିଂ ଅମ୍ହାକଂ ଏତେହି, ମୟଂ ବାହିରକା ଜାତା, ଅବ୍ଭନ୍ତରିକା ତରୁଣଦାରକା ଜାନିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଉପ୍ପନ୍ନାନି କମ୍ମାନି ନ କରିସ୍ସନ୍ତି, ଏୱଂ ସବ୍ବଥାପି ତେସଂ ରାଜୂନଂ ହାନିୟେୱ ଭୱିସ୍ସତି, ଧୁରଂ ୱହିତୁଂ ଅସମତ୍ଥାନଂ ୱଚ୍ଛଦମ୍ମାନଂ ଧୁରେ ଯୋଜିତକାଲୋ ୱିୟ, ଧୁରୱାହାନଞ୍ଚ ମହାଗୋଣାନଂ ଯୁଗପରମ୍ପରାୟ ଅଯୋଜିତକାଲୋ ୱିୟ ଭୱିସ୍ସତି। ଇତୋନିଦାନମ୍ପି ତେ ଭୟଂ ନତ୍ଥି, ପଞ୍ଚମଂ କଥେହି, ମହାରାଜାତି।

(୫) ଭନ୍ତେ, ଏକଂ ଉଭତୋମୁଖଂ ଅସ୍ସଂ ଅଦ୍ଦସଂ, ତସ୍ସ ଦ୍ୱୀସୁ ପସ୍ସେସୁ ୟୱସଂ ଦେନ୍ତି, ସୋ ଦ୍ୱୀହି ମୁଖେହି ଖାଦତି। ଅୟଂ ମେ ପଞ୍ଚମୋ ସୁପିନୋ, ଇମସ୍ସ କୋ ୱିପାକୋତି? ଇମସ୍ସାପି ଅନାଗତେ ଅଧମ୍ମିକରାଜକାଲେୟେୱ ୱିପାକୋ ଭୱିସ୍ସତି। ଅନାଗତସ୍ମିଞ୍ହି ଅଧମ୍ମିକା ବାଲରାଜାନୋ ଅଧମ୍ମିକେ ଲୋଲମନୁସ୍ସେ ୱିନିଚ୍ଛୟେ ଠପେସ୍ସନ୍ତି, ତେ ପାପପୁଞ୍ଞେସୁ ଅନାଦରା ବାଲା ସଭାୟଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ୱିନିଚ୍ଛୟଂ ଦେନ୍ତା ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ଅତ୍ଥପଚ୍ଚତ୍ଥିକାନଂ ହତ୍ଥତୋ ଲଞ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା ଖାଦିସ୍ସନ୍ତି ଅସ୍ସୋ ୱିୟ ଦ୍ୱୀହି ମୁଖେହି ୟୱସଂ। ଇତୋନିଦାନମ୍ପି ତେ ଭୟଂ ନତ୍ଥି, ଛଟ୍ଠଂ କଥେହି, ମହାରାଜାତି।

(୬) ଭନ୍ତେ, ମହାଜନୋ ସତସହସ୍ସଗ୍ଘନିକଂ ସୁୱଣ୍ଣପାତିଂ ସମ୍ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ‘‘ଇଧ ପସ୍ସାୱଂ କରୋହୀ’’ତି ଏକସ୍ସ ଜରସିଙ୍ଗାଲସ୍ସ ଉପନାମେସି, ତଂ ତତ୍ଥ ପସ୍ସାୱଂ କରୋନ୍ତଂ ଅଦ୍ଦସଂ। ଅୟଂ ମେ ଛଟ୍ଠୋ ସୁପିନୋ, ଇମସ୍ସ କୋ ୱିପାକୋତି? ଇମସ୍ସାପି ୱିପାକୋ ଅନାଗତେୟେୱ ଭୱିସ୍ସତି। ଅନାଗତସ୍ମିଞ୍ହି ଅଧମ୍ମିକା ୱିଜାତିରାଜାନୋ ଜାତିସମ୍ପନ୍ନାନଂ କୁଲପୁତ୍ତାନଂ ଆସଙ୍କାୟ ୟସଂ ନ ଦସ୍ସନ୍ତି, ଅକୁଲୀନାନଂୟେୱ ଦସ୍ସନ୍ତି। ଏୱଂ ମହାକୁଲାନି ଦୁଗ୍ଗତାନି ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ଲାମକକୁଲାନି ଇସ୍ସରାନି। ତେ ଚ କୁଲୀନପୁରିସା ଜୀୱିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ‘‘ଇମେ ନିସ୍ସାୟ ଜୀୱିସ୍ସାମା’’ତି ଅକୁଲୀନାନଂ ଧୀତରୋ ଦସ୍ସନ୍ତି, ଇତି ତାସଂ କୁଲଧୀତାନଂ ଅକୁଲୀନେହି ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱାସୋ ଜରସିଙ୍ଗାଲସ୍ସ ସୁୱଣ୍ଣପାତିୟଂ ପସ୍ସାୱକରଣସଦିସୋ ଭୱିସ୍ସତି। ଇତୋନିଦାନମ୍ପି ତେ ଭୟଂ ନତ୍ଥି, ସତ୍ତମଂ କଥେହୀତି।

(୭) ଭନ୍ତେ, ଏକୋ ପୁରିସୋ ରଜ୍ଜୁଂ ୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ପାଦମୂଲେ ନିକ୍ଖିପତି, ତେନ ନିସିନ୍ନପୀଠସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ସୟିତା ଏକା ଛାତସିଙ୍ଗାଲୀ ତସ୍ସ ଅଜାନନ୍ତସ୍ସେୱ ତଂ ଖାଦତି, ଏୱାହଂ ଅଦ୍ଦସଂ। ଅୟଂ ମେ ସତ୍ତମୋ ସୁପିନୋ, ଇମସ୍ସ କୋ ୱିପାକୋତି? ଇମସ୍ସାପି ଅନାଗତେୟେୱ ୱିପାକୋ ଭୱିସ୍ସତି। ଅନାଗତସ୍ମିଞ୍ହି ଇତ୍ଥିୟୋ ପୁରିସଲୋଲା ସୁରାଲୋଲା ଅଲଙ୍କାରଲୋଲା ୱିସିଖାଲୋଲା ଆମିସଲୋଲା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଦୁସ୍ସୀଲା ଦୁରାଚାରା, ତା ସାମିକେହି କସିଗୋରକ୍ଖାଦୀନି କମ୍ମାନି କତ୍ୱା କିଚ୍ଛେନ କସିରେନ ସମ୍ଭତଂ ଧନଂ ଜାରେହି ସଦ୍ଧିଂ ସୁରଂ ପିୱନ୍ତିୟୋ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନଂ ଧାରୟମାନା ଅନ୍ତୋଗେହେ ଅଚ୍ଚାୟିକମ୍ପି କିଚ୍ଚଂ ଅନୋଲୋକେତ୍ୱା ଗେହେ ପରିକ୍ଖେପସ୍ସ ଉପରିଭାଗେନପି ଛିଦ୍ଦଟ୍ଠାନେହିପି ଜାରେ ଉପଧାରୟମାନା ସ୍ୱେ ୱପିତବ୍ବୟୁତ୍ତକଂ ବୀଜମ୍ପି କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ଯାଗୁଭତ୍ତଖଜ୍ଜକାଦୀନି ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ଖାଦମାନା ୱିଲୁମ୍ପିସ୍ସନ୍ତି ହେଟ୍ଠାପୀଠକେ ନିପନ୍ନଛାତସିଙ୍ଗାଲୀ ୱିୟ ୱଟ୍ଟେତ୍ୱା

ୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ପାଦମୂଲେ ନିକ୍ଖିତ୍ତରଜ୍ଜୁଂ। ଇତୋନିଦାନମ୍ପି ତେ ଭଯଂ ନତ୍ଥି, ଅଟ୍ଠମଂ କଥେହୀତି।

(୮) ଭନ୍ତେ, ରାଜଦ୍ୱାରେ ବହୂହି ତୁଚ୍ଛକୁମ୍ଭେହି ପରିୱାରେତ୍ୱା ଠପିତଂ ଏକଂ ମହନ୍ତଂ ପୂରିତକୁମ୍ଭଂ ଅଦ୍ଦସଂ। ଚତ୍ତାରୋପି ପନ ୱଣ୍ଣା ଚତୂହି ଦିସାହି ଚତୂହି ଅନୁଦିସାହି ଚ ଘଟେହି ଉଦକଂ ଆହରିତ୍ୱା ଆହରିତ୍ୱା ପୂରିତକୁମ୍ଭମେୱ ପୂରେନ୍ତି, ପୂରିତପୂରିତଂ ଉଦକଂ ଉତ୍ତରିତ୍ୱା ପଲାଯତି, ତେପି ପୁନପ୍ପୁନଂ ତତ୍ଥେୱ ଉଦକଂ ଆସିଞ୍ଚନ୍ତି, ତୁଚ୍ଛକୁମ୍ଭେ ପନ ଓଲୋକେନ୍ତାପି ନତ୍ଥି। ଅଯଂ ମେ ଅଟ୍ଠମୋ ସୁପିନୋ, ଇମସ୍ସ କୋ ୱିପାକୋତି? ଇମସ୍ସାପି ଅନାଗତେଯେୱ ୱିପାକୋ ଭୱିସ୍ସତି। ଅନାଗତସ୍ମିଞ୍ହି ଲୋକୋ ପରିହାଯିସ୍ସତି, ରଟ୍ଠଂ ନିରୋଜଂ ଭୱିସ୍ସତି, ରାଜାନୋ ଦୁଗ୍ଗତା କପଣା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି। ଯୋ ଇସ୍ସରୋ ଭୱିସ୍ସତି, ତସ୍ସ ଭଣ୍ଡାଗାରେ ସତସହସ୍ସମତ୍ତା କହାପଣା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ତେ ଏୱଂ ଦୁଗ୍ଗତା ସବ୍ବେ ଜାନପଦେ ଅତ୍ତନୋୱ କମ୍ମେ କାରେସ୍ସନ୍ତି, ଉପଦ୍ଦୁତା ମନୁସ୍ସା ସକେ କମ୍ମନ୍ତେ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ରାଜୂନଞ୍ଞେୱ ଅତ୍ଥାଯ ପୁବ୍ବଣ୍ଣାପରଣ୍ଣାନି ୱପନ୍ତା ରକ୍ଖନ୍ତା ଲାଯନ୍ତା ମଦ୍ଦନ୍ତା ପୱେସେନ୍ତା ଉଚ୍ଛୁଖେତ୍ତାନି କରୋନ୍ତା ଯନ୍ତାନି କରୋନ୍ତା ୱାହେନ୍ତା ଫାଣିତାଦୀନି ପଚନ୍ତା ପୁପ୍ଫାରାମେ ଚ ଫଲାରାମେ ଚ କରୋନ୍ତା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ନିପ୍ଫନ୍ନାନି ପୁବ୍ବଣ୍ଣାଦୀନି ଆହରିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ କୋଟ୍ଠାଗାରମେୱ ପୂରେସ୍ସନ୍ତି, ଅତ୍ତନୋ ଗେହେସୁ ତୁଚ୍ଛକୋଟ୍ଠେ ଓଲୋକେନ୍ତାପି ନ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ତୁଚ୍ଛକୁମ୍ଭେ ଅନୋଲୋକେତ୍ୱା ପୂରିତକୁମ୍ଭେ ପୂରଣସଦିସମେୱ ଭୱିସ୍ସତି। ଇତୋନିଦାନମ୍ପି ତେ ଭଯଂ ନତ୍ଥି, ନୱମଂ କଥେହୀତି।

(୯) ଭନ୍ତେ, ଏକଂ ପଞ୍ଚୱଣ୍ଣପଦୁମସଞ୍ଛନ୍ନଂ ଗମ୍ଭୀରଂ ସବ୍ବତୋ ତିତ୍ଥଂ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଅଦ୍ଦସଂ। ସମନ୍ତତୋ ଦ୍ୱିପଦଚତୁପ୍ପଦା ଓତରିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପାନୀଯଂ ପିୱନ୍ତି। ତସ୍ସା ମଜ୍ଝେ ଗମ୍ଭୀରଟ୍ଠାନେ ଉଦକଂ ଆୱିଲଂ, ତୀରପ୍ପଦେସେସୁ ଦ୍ୱିପଦଚତୁପ୍ପଦାନଂ ଅକ୍କମଟ୍ଠାନେ ଅଚ୍ଛଂ ୱିପ୍ପସନ୍ନଂ ଅନାୱିଲଂ। ଏୱାହଂ ଅଦ୍ଦସଂ। ଅଯଂ ମେ ନୱମୋ ସୁପିନୋ, ଇମସ୍ସ କୋ ୱିପାକୋତି? ଇମସ୍ସାପି ଅନାଗତେଯେୱ ୱିପାକୋ ଭୱିସ୍ସତି। ଅନାଗତସ୍ମିଞ୍ହି ରାଜାନୋ ଅଧମ୍ମିକା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ଛନ୍ଦାଦିୱସେନ ଅଗତିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ରଜ୍ଜଂ କାରେସ୍ସନ୍ତି, ଧମ୍ମେନ ୱିନିଚ୍ଛଯଂ ନାମ ନ ଦସ୍ସନ୍ତି, ଲଞ୍ଚୱିତ୍ତକା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଧନଲୋଲା, ରଟ୍ଠୱାସିକେସୁ ନେସଂ ଖନ୍ତିମେତ୍ତାନୁଦ୍ଦଯା ନାମ ନ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, କକ୍ଖଳା ଫରୁସା ଉଚ୍ଛୁଯନ୍ତେ ଉଚ୍ଛୁଗଣ୍ଠିକା ୱିଯ ମନୁସ୍ସେ ପୀଳେନ୍ତା ନାନପ୍ପକାରେନ ବଲିଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତା ଧନଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସନ୍ତି। ମନୁସ୍ସା ବଲିପୀଳିତା କିଞ୍ଚି ଦାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ଗାମନିଗମାଦଯୋ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱାସଂ କପ୍ପେସ୍ସନ୍ତି, ମଜ୍ଝିମଜନପଦୋ ସୁଞ୍ଞୋ ଭୱିସ୍ସତି, ପଚ୍ଚନ୍ତୋ ଘନୱାସୋ ସେଯ୍ୟଥାପି ପୋକ୍ଖରଣିଯା ମଜ୍ଝେ ଉଦକଂ ଆୱିଲଂ ପରିଯନ୍ତେ ୱିପ୍ପସନ୍ନଂ। ଇତୋନିଦାନମ୍ପି ତେ ଭଯଂ ନତ୍ଥି, ଦସମଂ କଥେହୀତି।

(୧୦) ଭନ୍ତେ, ଏକିସ୍ସାଯେୱ କୁମ୍ଭିଯା ପଚ୍ଚମାନଂ ଓଦନଂ ଅପାକଂ ଅଦ୍ଦସଂ ''ଅପାକ''ନ୍ତି ୱିଚାରେତ୍ୱା ୱିଭଜିତ୍ୱା ଠପିତଂ ୱିଯ ତୀହାକାରେହି ପଚ୍ଚମାନଂ, ଏକସ୍ମିଂ ପସ୍ସେ ଅତିକିଲିନ୍ନୋ ହୋତି, ଏକସ୍ମିଂ ଉତ୍ତଣ୍ଡୁଲୋ, ଏକସ୍ମିଂ ସୁପକ୍କୋତି। ଅଯଂ ମେ ଦସମୋ ସୁପିନୋ, ଇମସ୍ସ କୋ ୱିପାକୋତି? ଇମସ୍ସାପି ଅନାଗତେଯେୱ ୱିପାକୋ ଭୱିସ୍ସତି। ଅନାଗତସ୍ମିଞ୍ହି ରାଜାନୋ ଅଧମ୍ମିକା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ତେସୁ ଅଧମ୍ମିକେସୁ ରାଜଯୁତ୍ତାପି ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକାପି ନେଗମଜାନପଦାପୀତି ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେ ଉପାଦାଯ ସବ୍ବେ ମନୁସ୍ସା ଅଧମ୍ମିକା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ତତୋ ତେସଂ ଆରକ୍ଖଦେୱତା, ବଲିପଟିଗ୍ଗାହିକା ଦେୱତା, ରୁକ୍ଖଦେୱତା, ଆକାସଟ୍ଠଦେୱତାତି ଏୱଂ ଦେୱତାପି ଅଧମ୍ମିକା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି। ଅଧମ୍ମିକରାଜୂନଞ୍ଚ ରଜ୍ଜେ ୱାତା ୱିସମା ଖରା ୱାଯିସ୍ସନ୍ତି, ତେ ଆକାସଟ୍ଠୱିମାନାନି କମ୍ପେସ୍ସନ୍ତି, ତେସୁ କମ୍ପିତେସୁ ଦେୱତା କୁପିତା ଦେୱଂ ୱସ୍ସିତୁଂ ନ ଦସ୍ସନ୍ତି, ୱସ୍ସମାନୋପି ସକଲରଟ୍ଠେ ଏକପ୍ପହାରେନ ନ ୱସ୍ସିସ୍ସତି, ୱସ୍ସମାନୋପି ସବ୍ବତ୍ଥ କସିକମ୍ମସ୍ସ ୱା ୱପ୍ପକମ୍ମସ୍ସ ୱା ଉପକାରକୋ ହୁତ୍ୱା ନ ୱସ୍ସିସ୍ସତି। ଯଥା ଚ ରଟ୍ଠେ, ଏୱଂ ଜନପଦେପି ଗାମେପି ଏକତଳାକେପି ଏକସରେପି ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ନ ୱସ୍ସିସ୍ସତି, ତଳାକସ୍ସ ଉପରିଭାଗେ ୱସ୍ସନ୍ତୋ ହେଟ୍ଠାଭାଗେ ନ ୱସ୍ସିସ୍ସତି, ହେଟ୍ଠା ୱସ୍ସନ୍ତୋ ଉପରି ନ ୱସ୍ସିସ୍ସତି। ଏକସ୍ମିଂ ଭାଗେ ସସ୍ସଂ ଅତିୱସ୍ସେନ ନସ୍ସିସ୍ସତି, ଏକସ୍ମିଂ ଅୱସ୍ସନେନ ମିଲାଯିସ୍ସତି, ଏକସ୍ମିଂ ସମ୍ମା ୱସ୍ସମାନୋ ସମ୍ପାଦେସ୍ସତି। ଏୱଂ ଏକସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ରଜ୍ଜେ ୱୁତ୍ତସସ୍ସା ତିପ୍ପକାରା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଏକକୁମ୍ଭିଯା ଓଦନୋ ୱିଯ। ଇତୋନିଦାନମ୍ପି ତେ ଭଯଂ ନତ୍ଥି, ଏକାଦସମଂ କଥେହୀତି।

(୧୧) ଭନ୍ତେ, ସତସହସ୍ସଗ୍ଘନିକଂ ଚନ୍ଦନସାରଂ ପୂତିତକ୍କେନ ୱିକ୍କିଣନ୍ତେ ଅଦ୍ଦସଂ। ଅଯଂ ମେ ଏକାଦସମୋ ସୁପିନୋ, ଇମସ୍ସ କୋ ୱିପାକୋତି? ଇମସ୍ସାପି ଅନାଗତେଯେୱ ମଯ୍ହଂ ସାସନେ ପରିହାଯନ୍ତେ ୱିପାକୋ ଭୱିସ୍ସତି। ଅନାଗତସ୍ମିଞ୍ହି ପଚ୍ଚଯଲୋଲା ଅଲଜ୍ଜୀ ଭିକ୍ଖୂ ବହୂ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ତେ ମଯା ପଚ୍ଚଯଲୋଲୁପ୍ପଂ ନିମ୍ମଥେତ୍ୱା କଥିତଧମ୍ମଦେସନଂ ଚୀୱରାଦିଚତୁପଚ୍ଚଯହେତୁ ପରେସଂ ଦେସେସ୍ସନ୍ତି, ପଚ୍ଚଯେହି ମୁଚ୍ଛିତା ନିସ୍ସରଣପକ୍ଖେ ଠିତା ନିବ୍ବାନାଭିମୁଖଂ କତ୍ୱା ଦେସେତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି, କେୱଲଂ ''ପଦବ୍ୟଞ୍ଜନସମ୍ପତ୍ତିଞ୍ଚେୱ ମଧୁରସଦ୍ଦଞ୍ଚ ସୁତ୍ୱା ମହଗ୍ଘାନି ଚୀୱରାଦୀନି ଦସ୍ସନ୍ତି'' ଇଚ୍ଛେୱଂ ଦେସେସ୍ସନ୍ତି। ଅପରେ ଅନ୍ତରୱୀଥିଚତୁକ୍କରାଜଦ୍ୱାରାଦୀସୁ ନିସୀଦିତ୍ୱା କହାପଣଅଡ୍ଢକହାପଣପାଦମାସକରୂପାଦୀନିପି ନିସ୍ସାଯ ଦେସେସ୍ସନ୍ତି। ଇତି ମଯା ନିବ୍ବାନଗ୍ଘନକଂ କତ୍ୱା ଦେସିତଂ ଧମ୍ମଂ ଚତୁପଚ୍ଚଯତ୍ଥାଯ ଚେୱ କହାପଣଡ୍ଢକହାପଣାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାଯ ଚ ୱିକ୍କିଣିତ୍ୱା ଦେସେନ୍ତା ସତସହସ୍ସଗ୍ଘନକଂ ଚନ୍ଦନସାରଂ ପୂତିତକ୍କେନ ୱିକ୍କିଣନ୍ତା ୱିଯ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି। ଇତୋନିଦାନମ୍ପି ତେ ଭଯଂ ନତ୍ଥି, ଦ୍ୱାଦସମଂ କଥେହୀତି।

(୧୨) ଭନ୍ତେ, ତୁଚ୍ଛଲାବୂନି ଉଦକେ ସୀଦନ୍ତାନି ଅଦ୍ଦସଂ, ଇମସ୍ସ କୋ ୱିପାକୋତି? ଇମସ୍ସପି ଅନାଗତେ ଅଧମ୍ମିକରାଜକାଲେ ଲୋକେ

ୱିପରିୱତ୍ତନ୍ତେୟେୱ ୱିପାକୋ ଭୱିସ୍ସତି। ତଦା ହି ରାଜାନୋ ଜାତିସମ୍ପନ୍ନାନଂ କୁଲପୁତ୍ତାନଂ ୟସଂ ନ ଦସ୍ସନ୍ତି, ଅକୁଲୀନାନଂୟେୱ ଦସ୍ସନ୍ତି, ତେ ଇସ୍ସରା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ଇତରେ ଦଲିଦ୍ଦା। ରାଜସମ୍ମୁଖେପି ରାଜଦ୍ୱାରେପି ଅମଚ୍ଚସମ୍ମୁଖେପି ୱିନିଚ୍ଛୟଟ୍ଠାନେପି ତୁଚ୍ଛଲାବୁସଦିସାନଂ ଅକୁଲୀନାନଂୟେୱ କଥା ଓସୀଦିତ୍ୱା ଠିତା ୱିୟ ନିଚ୍ଚଲା ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତା ଭୱିସ୍ସତି। ସଙ୍ଘସନ୍ନିପାତେସୁପି ସଙ୍ଘକମ୍ମଗଣକମ୍ମଟ୍ଠାନେସୁ ଚେୱ ପତ୍ତଚୀୱରପରିୱେଣାଦିୱିନିଚ୍ଛୟଟ୍ଠାନେସୁ ଚ ଦୁସ୍ସୀଲାନଂ ପାପପୁଗ୍ଗଲାନଂୟେୱ କଥା ନିୟ୍ୟାନିକା ଭୱିସ୍ସତି, ନ ଲଜ୍ଜିଭିକ୍ଖୂନନ୍ତି ଏୱଂ ସବ୍ବଥାପି ତୁଚ୍ଛଲାବୁସୀଦନକାଲୋ ୱିୟ ଭୱିସ୍ସତି। ଇତୋନିଦାନମ୍ପି ତେ ଭୟଂ ନତ୍ଥି, ତେରସମଂ କଥେହୀତି।

(୧୩) ଭନ୍ତେ, ମହନ୍ତମହନ୍ତା କୂଟାଗାରପ୍ପମାଣା ଘନସିଲା ନାୱା ୱିୟ ଉଦକେ ପ୍ଲୱମାନା ଅଦ୍ଦସଂ, ଇମସ୍ସ କୋ ୱିପାକୋତି? ଇମସ୍ସପି ତାଦିସେୟେୱ କାଲେ ୱିପାକୋ ଭୱିସ୍ସତି। ତଦା ହି ଅଧମ୍ମିକରାଜାନୋ ଅକୁଲୀନାନଂ ୟସଂ ଦସ୍ସନ୍ତି, ତେ ଇସ୍ସରା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, କୁଲୀନା ଦୁଗ୍ଗତା। ତେସୁ ନ କେଚି ଗାରୱଂ କରିସ୍ସନ୍ତି, ଇତରେସୁୟେୱ କରିସ୍ସନ୍ତି। ରାଜସମ୍ମୁଖେ ୱା ଅମଚ୍ଚସମ୍ମୁଖେ ୱା ୱିନିଚ୍ଛୟଟ୍ଠାନେ ୱା ୱିନିଚ୍ଛୟକୁସଲାନଂ ଘନସିଲାସଦିସାନଂ କୁଲପୁତ୍ତାନଂ କଥା ନ ଓଗାହିତ୍ୱା ପତିଟ୍ଠହିସ୍ସତି। ତେସୁ କଥେନ୍ତେସୁ ‘‘କିଂ ଇମେ କଥେନ୍ତୀ’’ତି ଇତରେ ପରିହାସମେୱ କରିସ୍ସନ୍ତି। ଭିକ୍ଖୁସନ୍ନିପାତେସୁପି ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେସୁ ଠାନେସୁ ନେୱ ପେସଲେ ଭିକ୍ଖୂ ଗରୁକାତବ୍ବେ ମଞ୍ଞିସ୍ସନ୍ତି, ନାପି ତେସଂ କଥା ପରିୟୋଗାହିତ୍ୱା ପତିଟ୍ଠହିସ୍ସତି, ସିଲାନଂ ପ୍ଲୱନକାଲୋ ୱିୟ ଭୱିସ୍ସତି। ଇତୋନିଦାନମ୍ପି ତେ ଭୟଂ ନତ୍ଥି, ଚୁଦ୍ଦସମଂ କଥେହୀତି।

(୧୪) ଭନ୍ତେ , ଖୁଦ୍ଦକମଧୁକପୁପ୍ଫପ୍ପମାଣା ମଣ୍ଡୂକିୟୋ ମହନ୍ତମହନ୍ତେ କଣ୍ହସପ୍ପେ ୱେଗେନ ଅନୁବନ୍ଧିତ୍ୱା ଉପ୍ପଲନାଳେ ୱିୟ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ମଂସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଗିଲନ୍ତିୟୋ ଅଦ୍ଦସଂ, ଇମସ୍ସ କୋ ୱିପାକୋତି? ଇମସ୍ସପି ଲୋକେ ପରିହାୟନ୍ତେ ଅନାଗତେ ଏୱ ୱିପାକୋ ଭୱିସ୍ସତି। ତଦା ହି ମନୁସ୍ସା ତିବ୍ବରାଗଜାତିକା କିଲେସାନୁୱତ୍ତକା ହୁତ୍ୱା ତରୁଣତରୁଣାନଂ ଅତ୍ତନୋ ଭରିୟାନଂ ୱସେ ୱତ୍ତିସ୍ସନ୍ତି, ଗେହେ ଦାସକମ୍ମକରାଦୟୋପି ଗୋମହିଂସାଦୟୋପି ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣମ୍ପି ସବ୍ବଂ ତାସଞ୍ଞେୱ ଆୟତ୍ତଂ ଭୱିସ୍ସତି। ‘‘ଅସୁକଂ ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣଂ ୱା ପରିଚ୍ଛଦାଦିଜାତଂ ୱା କହ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ୟତ୍ଥ ୱା ତତ୍ଥ ୱା ହୋତୁ, କିଂ ତୁୟ୍ହିମିନା ବ୍ୟାପାରେନ, ତ୍ୱଂ ମୟ୍ହଂ ଘରେ ସନ୍ତଂ ୱା ଅସନ୍ତଂ ୱା ଜାନିତୁକାମୋ ଜାତୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ନାନପ୍ପକାରେହି ଅକ୍କୋସିତ୍ୱା ମୁଖସତ୍ତୀହି କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ଦାସଚେଟକେ ୱିୟ ଅତ୍ତନୋ ୱସେ କତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଇସ୍ସରିୟଂ ପୱତ୍ତେସ୍ସନ୍ତି। ଏୱଂ ମଧୁକପୁପ୍ଫପ୍ପମାଣାନଂ ମଣ୍ଡୂକପୋତିକାନଂ ଆସୀୱିସେ କଣ୍ହସପ୍ପେ ଗିଲନକାଲୋ ୱିୟ ଭୱିସ୍ସତି। ଇତୋନିଦାନମ୍ପି ତେ ଭୟଂ ନତ୍ଥି, ପନ୍ନରସମଂ କଥେହୀତି।

(୧୫) ଭନ୍ତେ, ଦସହି ଅସଦ୍ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତଂ ଗାମଗୋଚରଂ କାକଂ କଞ୍ଚନୱଣ୍ଣତାୟ ‘‘ସୁୱଣ୍ଣା’’ତି ଲଦ୍ଧନାମେ ସୁୱଣ୍ଣରାଜହଂସେ ପରିୱାରେନ୍ତେ ଅଦ୍ଦସଂ, ଇମସ୍ସ କୋ ୱିପାକୋତି? ଇମସ୍ସାପି ଅନାଗତେ ଦୁବ୍ବଲରାଜକାଲେୟେୱ ୱିପାକୋ ଭୱିସ୍ସତି। ଅନାଗତସ୍ମିଞ୍ହି ରାଜାନୋ ହତ୍ଥିସିପ୍ପାଦୀସୁ ଅକୁସଲା ୟୁଦ୍ଧେସୁ ଅୱିସାରଦା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ତେ ଅତ୍ତନୋ ରଜ୍ଜୱିପତ୍ତିଂ ଆସଙ୍କମାନା ସମାନଜାତିକାନଂ କୁଲପୁତ୍ତାନଂ ଇସ୍ସରିୟଂ ଅଦତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପାଦମୂଲିକନ୍ହାପକକପ୍ପକାଦୀନଂ ଦସ୍ସନ୍ତି, ଜାତିଗୋତ୍ତସମ୍ପନ୍ନା କୁଲପୁତ୍ତା ରାଜକୁଲେ ପତିଟ୍ଠଂ ଅଲଭମାନା ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେତୁଂ ଅସମତ୍ଥା ହୁତ୍ୱା ଇସ୍ସରିୟେ ଠିତେ ଜାତିଗୋତ୍ତହୀନେ ଅକୁଲୀନେ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତା ୱିଚରିସ୍ସନ୍ତି, ସୁୱଣ୍ଣରାଜହଂସେହି କାକସ୍ସ ପରିୱାରିତକାଲୋ ୱିୟ ଭୱିସ୍ସତି। ଇତୋନିଦାନମ୍ପି ତେ ଭୟଂ ନତ୍ଥି, ସୋଳସମଂ କଥେହୀତି।

(୧୬) ଭନ୍ତେ, ପୁବ୍ବେ ଦୀପିନୋ ଏଳକେ ଖାଦନ୍ତି, ଅହଂ ପନ ଏଳକେ ଦୀପିନୋ ଅନୁବନ୍ଧିତ୍ୱା ମୁରୁମୁରୂତି ଖାଦନ୍ତେ ଅଦ୍ଦସଂ। ଅଥଞ୍ଞେ ତସା ୱକା ଏଳକେ ଦୂରତୋୱ ଦିସ୍ୱା ତସିତା ତାସପ୍ପତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ଏଳକାନଂ ଭୟାପଲାୟିତ୍ୱା ଗୁମ୍ବଗହନାଦୀନି ପୱିସିତ୍ୱା ନିଲୀୟିଂସୁ, ଏୱାହଂ ଅଦ୍ଦସଂ, ଇମସ୍ସ କୋ ୱିପାକୋତି? ଇମସ୍ସପି ଅନାଗତେ ଅଧମ୍ମିକରାଜକାଲେୟେୱ ୱିପାକୋ ଭୱିସ୍ସତି। ତଦା ହି ଅକୁଲୀନା ରାଜୱଲ୍ଲଭା ଇସ୍ସରା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, କୁଲୀନା ଅପଞ୍ଞାତା ଦୁଗ୍ଗତା। ତେ ରାଜୱଲ୍ଲଭା ରାଜାନଂ ଅତ୍ତନୋ କଥଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ୱିନିଚ୍ଛୟଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ବଲୱନ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା କୁଲୀନାନଂ ପୱେଣିଆଗତାନି ଖେତ୍ତୱତ୍ଥାଦୀନି ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ସନ୍ତକାନି ଏତାନୀ’’ତି ଅଭିୟୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ତେସୁ ‘‘ନ ତୁମ୍ହାକଂ, ଅମ୍ହାକ’’ନ୍ତି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱିନିଚ୍ଛୟଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ୱିୱଦନ୍ତେସୁ ୱେତ୍ତଲତାଦୀହି ପହରାପେତ୍ୱା ଗୀୱାୟଂ ଗହେତ୍ୱା ଅପକଡ୍ଢାପେତ୍ୱା ‘‘ଅତ୍ତନୋ ପମାଣଂ ନ ଜାନାଥ, ଅମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ ୱିୱଦଥ, ଇଦାନି ୱୋ ରଞ୍ଞୋ କଥେତ୍ୱା ହତ୍ଥପାଦଚ୍ଛେଦନାଦୀନି କାରେସ୍ସାମା’’ତି ସନ୍ତଜ୍ଜେସ୍ସନ୍ତି। ତେ ତେସଂ ଭୟେନ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକାନି ୱତ୍ଥୂନି ‘‘ତୁମ୍ହାକଂୟେୱେତାନି ଗଣ୍ହଥା’’ତି ନିୟ୍ୟାଦେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗେହାନି ପୱିସିତ୍ୱା ଭୀତା ନିପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି। ପାପଭିକ୍ଖୂପି ପେସଲେ ଭିକ୍ଖୂ ୟଥାରୁଚି ୱିହେଠେସ୍ସନ୍ତି, ତେ ପେସଲା ଭିକ୍ଖୂ ପଟିସରଣଂ ଅଲଭମାନା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଗହନଟ୍ଠାନେସୁ ନିଲୀୟିସ୍ସନ୍ତି। ଏୱଂ ହୀନଜଚ୍ଚେହି ଚେୱ ପାପଭିକ୍ଖୂହି ଚ ଉପଦ୍ଦୁତାନଂ ଜାତିମନ୍ତକୁଲପୁତ୍ତାନଞ୍ଚେୱ ପେସଲଭିକ୍ଖୂନଞ୍ଚ ଏଳକାନଂ ଭୟେନ ତସୱକାନଂ ପଲାୟନକାଲୋ ୱିୟ ଭୱିସ୍ସତି। ଇତୋନିଦାନମ୍ପି ତେ ଭୟଂ ନତ୍ଥି। ଅୟମ୍ପି ହି ସୁପିନୋ ଅନାଗତଂୟେୱ ଆରବ୍ଭ ଦିଟ୍ଠୋ। ବ୍ରାହ୍ମଣା ପନ ନ ଧମ୍ମସୁଧମ୍ମତାୟ ତୟି ସିନେହେନ କଥୟିଂସୁ, ‘‘ବହୁଧନଂ ଲଭିସ୍ସାମା’’ତି ଆମିସାପେକ୍ଖତାୟ ଜୀୱିତୱୁତ୍ତିଂ ନିସ୍ସାୟ କଥୟିଂସୂତି।

ଏୱଂ ସତ୍ଥା ସୋଳସନ୍ନଂ ମହାସୁପିନାନଂ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ କଥେତ୍ୱା ‘‘ନ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଏତରହି ଦ୍ୱଞ୍ଚେୱ ଇମେ ସୁପିନେ ଅଦ୍ଦସ, ପୋରାଣକରାଜାନୋପି ଅଦ୍ଦସଂସୁ। ବ୍ରାହ୍ମଣାପି ନେସଂ ଏୱମେୱ ଇମେ ସୁପିନେ ଗହେତ୍ୱା ଯଞ୍ଞମୁଖେ ଖିପିଂସୁ, ତତୋ ପଣ୍ଡିତେହି ଦିନ୍ନନଯେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ପୋରାଣକା ପଣ୍ଡିତାପି ନେସଂ ଇମେ ସୁପିନେ କଥେନ୍ତା ଇମିନାୱ ନିଯାମେନ କଥେସୁ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଉଦିଚ୍ଚବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅଭିଞ୍ଞା ଚେୱ ସମାପତ୍ତିଯୋ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତପ୍ପଦେସେ ଝାନକୀଳଂ କୀଳନ୍ତୋ ୱିହରତି। ତଦା ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ ଇମିନାୱ ନିଯାମେନ ଇମେ ସୁପିନେ ଦିସ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପୁଚ୍ଛି। ବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱମେୱ ଯଞ୍ଞଂ ଯଜିତୁଂ ଆରଭିଂସୁ। ତେସୁ ପୁରୋହିତସ୍ସ ଅନ୍ତେୱାସିକମାଣୱୋ ପଣ୍ଡିତୋ ବ୍ୟତ୍ତୋ ଆଚରିଯଂ ଆହ – ‘‘ଆଚରିଯ, ତୁମ୍ହେହି ମଯଂ ତଯୋ ୱେଦେ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପିତା, ନନୁ ତେସୁ ଏକଂ ମାରେତ୍ୱା ଏକସ୍ସ ସୋତ୍ଥିକମ୍ମସ୍ସ କାରଣଂ ନାମ ନତ୍ଥୀ’’ତି। ତାତ, ଇମିନା ଉପାଯେନ ଅମ୍ହାକଂ ବହୁଧନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି, ତ୍ୱଂ ପନ ରଞ୍ଞୋ ଧନଂ ରକ୍ଖିତୁକାମୋ ମଞ୍ଞେତି। ମାଣୱୋ ‘‘ତେନ ହି, ଆଚରିଯ, ତୁମ୍ହେ ତୁମ୍ହାକଂ କମ୍ମଂ କରୋଥ, ଅହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକେ କିଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱିଚରନ୍ତୋ ରଞ୍ଞୋ ଉଯ୍ୟାନଂ ଅଗମାସି।

ତଂ ଦିୱସମେୱ ବୋଧିସତ୍ତୋପି ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଅଜ୍ଜ ମଯି ମନୁସ୍ସପଥଂ ଗତେ ମହାଜନସ୍ସ ବନ୍ଧନା ମୋକ୍ଖୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଆକାସେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନେ ଓତରିତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣପଟିମା ୱିଯ ମଙ୍ଗଲସିଲାତଲେ ନିସୀଦି। ମାଣୱୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ପଟିସନ୍ଥାରମକାସି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ମଧୁରପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ, ମାଣୱ, ରାଜା ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଭନ୍ତେ, ରାଜା ନାମ ଧମ୍ମିକୋ, ଅପିଚ ଖୋ ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଅତିତ୍ଥେ ପକ୍ଖନ୍ଦାପେ’’ନ୍ତି। ରାଜା ସୋଳସ ସୁପିନେ ଦିସ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଆରୋଚେସି। ବ୍ରାହ୍ମଣା ‘‘ଯଞ୍ଞଂ ଯଜିସ୍ସାମା’’ତି ଆରଦ୍ଧା। କିଂ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ‘‘ଅଯଂ ନାମ ଇମେସଂ ସୁପିନାନଂ ନିପ୍ଫତ୍ତୀ’’ତି ରାଜାନଂ ସଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ତୁମ୍ହାକଂ ମହାଜନଂ ଭଯା ମୋଚେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି। ମଯଂ ଖୋ, ମାଣୱ, ରାଜାନଂ ନ ଜାନାମ, ରାଜାପି ଅମ୍ହେ ନ ଜାନାତି। ସଚେ ପନ ଇଧାଗନ୍ତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛେଯ୍ୟ, କଥେଯ୍ୟାମସ୍ସ ମଯନ୍ତି। ମାଣୱୋ ‘‘ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ତଂ ଆନେସ୍ସାମି, ତୁମ୍ହେ ମମାଗମନଂ ଉଦିକ୍ଖନ୍ତା ମୁହୁତ୍ତଂ ନିସୀଦଥା’’ତି ବୋଧିସତ୍ତଂ ପଟିଜାନାପେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ଏକୋ ଆକାସଚାରିକୋ ତାପସୋ ତୁମ୍ହାକଂ ଉଯ୍ୟାନେ ଓତରିତ୍ୱା ‘ତୁମ୍ହେହି ଦିଟ୍ଠସୁପିନାନଂ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ କଥେସ୍ସାମୀ’ତି ତୁମ୍ହେ ପକ୍କୋସତୀ’’ତି ଆହ।

ରାଜା ତସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ତାୱଦେୱ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ଉଯ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତାପସଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ତୁମ୍ହେ କିର, ଭନ୍ତେ, ମଯା ଦିଟ୍ଠସୁପିନାନଂ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ଜାନାଥା’’ତି? ‘‘ଆମ, ମହାରାଜା’’ତି। ‘‘ତେନ ହି କଥେଥା’’ତି। ‘‘କଥେମି, ମହାରାଜ, ଯଥାଦିଟ୍ଠେ ତାୱ ସୁପିନେ ମଂ ସାୱେହୀ’’ତି। ‘‘ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ’’ତି ରାଜା –

୭୭।

‘‘ଉସଭା ରୁକ୍ଖା ଗାୱିଯୋ ଗୱା ଚ,

ଅସ୍ସୋ କଂସୋ ସିଙ୍ଗାଲୀ ଚ କୁମ୍ଭୋ;

ପୋକ୍ଖରଣୀ ଚ ଅପାକଚନ୍ଦନଂ।

‘‘ଲାବୂନି ସୀଦନ୍ତି ସିଲା ପ୍ଲୱନ୍ତି, ମଣ୍ଡୂକିଯୋ କଣ୍ହସପ୍ପେ ଗିଲନ୍ତି;

କାକଂ ସୁୱଣ୍ଣା ପରିୱାରଯନ୍ତି, ତସା ୱକା ଏଳକାନଂ ଭଯା ହୀ’’ତି। –

ୱତ୍ୱା ପସେନଦିରଞ୍ଞା କଥିତନିଯାମେନେୱ ସୁପିନେ କଥେସି।

ବୋଧିସତ୍ତୋପି ତେସଂ ଇଦାନି ସତ୍ଥାରା କଥିତନିଯାମେନେୱ ୱିତ୍ଥାରତୋ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ କଥେତ୍ୱା ପରିଯୋସାନେ ସଯଂ ଇଦଂ କଥେସି –

‘‘ୱିପରିଯାସୋ ୱତ୍ତତି ନଯିଧ ମତ୍ଥୀ’’ତି;

ତତ୍ରାୟମତ୍ଥୋ – ଅୟଂ, ମହାରାଜ, ଇମେସଂ ସୁପିନାନଂ ନିପ୍ଫତ୍ତି। ୟଂ ପନେତଂ ତେସଂ ପଟିଘାତତ୍ଥାୟ ୟଞ୍ଞକମ୍ମଂ ୱତ୍ତତି, ତଂ ୱିପରିୟାସୋ ୱତ୍ତତି ୱିପରୀତତୋ ୱତ୍ତତି, ୱିପଲ୍ଲାସେନ ୱତ୍ତତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। କିଂକାରଣା? ଇମେସଞ୍ହି ନିପ୍ଫତ୍ତି ନାମ ଲୋକସ୍ସ ୱିପରିୱତ୍ତନକାଲେ, ଅକାରଣସ୍ସ କାରଣନ୍ତି ଗହଣକାଲେ, କାରଣସ୍ସ ଅକାରଣନ୍ତି ଛଡ୍ଡନକାଲେ, ଅଭୂତସ୍ସ ଭୂତନ୍ତି ଗହଣକାଲେ, ଭୂତସ୍ସ ଅଭୂତନ୍ତି ଜହନକାଲେ, ଅଲଜ୍ଜୀନଂ ଉସ୍ସନ୍ନକାଲେ, ଲଜ୍ଜୀନଞ୍ଚ ପରିହୀନକାଲେ ଭୱିସ୍ସତି। ନୟିଧ ମଞ୍ଚୀତି ଇଦାନି ପନ ତୱ ୱା ମମ ୱା କାଲେ ଇଧ ଇମସ୍ମିଂ ପୁରିସୟୁଗେ ୱତ୍ତମାନେ ଏତେସଂ ନିପ୍ଫତ୍ତି ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ଏତେସଂ ପଟିଘାତାୟ ୱତ୍ତମାନଂ ୟଞ୍ଞକମ୍ମଂ ୱିପଲ୍ଲାସେନ ୱତ୍ତତି, ଅଲଂ ତେନ। ନତ୍ଥି ତେ ଇତୋନିଦାନଂ ଭୟଂ ୱା ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ୱାତି ମହାପୁରିସୋ ରାଜାନଂ ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ମହାଜନଂ ବନ୍ଧନା ମୋଚେତ୍ୱା ପୁନ ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ପଞ୍ଚସୁ ସୀଲେସୁ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ''ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟ, ମହାରାଜ, ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ପସୁଘାତୟଞ୍ଞଂ ମା ୟଜୀ''ତି ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ଆକାସେନେୱ ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଅଗମାସି। ରାଜାପି ତସ୍ସ ଓୱାଦେ ଠିତୋ ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ୟଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ''ସୁପିନପଚ୍ଚୟା ତେ ଭୟଂ ନତ୍ଥି, ହରେତଂ ୟଞ୍ଞ''ନ୍ତି ୟଞ୍ଞଂ ହାରେତ୍ୱା ମହାଜନସ୍ସ ଜୀୱିତଦାନଂ ଦତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ମାଣୱୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ତାପସୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ପରିନିବ୍ବୁତେ ପନ ଭଗୱତି ସଙ୍ଗୀତିକାରକା ''ଉସଭା''ତିଆଦୀନି ତୀଣି ପଦାନି ଅଟ୍ଠକଥଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ''ଲାବୂନୀ''ତିଆଦୀନି ଚତ୍ତାରି ପଦାନି ଏକଂ ଗାଥଂ କତ୍ୱା ଏକକନିପାତପାଠଇଂ ଆରୋପେସୁନ୍ତି।

ମହାସୁପିନଜାତକୱଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା।

[୭୮] ୮। ଇଲ୍ଲିସଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଉଭୋ ଖଞ୍ଜାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ମଚ୍ଛରିୟକୋସିୟସେଟ୍ଠିଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ରାଜଗହନଗରସ୍ସ କିର ଅୱିଦୂରେ ସକ୍କାରଂ ନାମ ନିଗମୋ ଅହୋସି, ତତ୍ଥେକୋ ମଚ୍ଛରିୟକୋସିୟୋ ନାମ ସେଟ୍ଠି ଅସୀତିକୋଟିୱିଭୱୋ ପଟିୱସତି। ସୋ ତିଣଗ୍ଗେନ ତେଲବିନ୍ଦୁମତ୍ତମ୍ପି ନେୱ ପରେସଂ ଦେତି, ନ ଅତ୍ତନା ପରିଭୁଞ୍ଜତି। ଇତି ତସ୍ସ ତଂ ୱିଭୱଜାତଂ ନେୱ ପୁତ୍ତଦାରାଦୀନଂ, ନ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଅତ୍ଥଂ ଅନୁଭୋତି, ରକ୍ଖସପରିଗ୍ଗହିତପୋକ୍ଖରଣୀ ୱିୟ ଅପରିଭୋଗଂ ତିଟ୍ଠତି।

ସତ୍ଥା ଏକଦିୱସଂ ପଚ୍ଚୂସସମୟେ ମହାକରୁଣାସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠାୟ ସକଲଲୋକଧାତୁୟଂ ବୋଧନେୟ୍ୟବନ୍ଧୱେ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ପଞ୍ଚଚତ୍ତାଲୀସୟୋଜନମତ୍ଥକେ ୱସନ୍ତସ୍ସ ତସ୍ସ ସେଟ୍ଠିନୋ ସପଜାପତିକସ୍ସ ସୋତାପତ୍ତିଫଲସ୍ସ ଉପନିସ୍ସୟଂ ଅଦ୍ଦସ। ତତୋ ପୁରିମଦିୱସେ ପନ ରାଜାନଂ ଉପଟ୍ଠାତୁଂ ରାଜଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜୁପଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଏକଂ ଛାତଜ୍ଝତ୍ତଂ ଜନପଦମନୁସ୍ସଂ କୁମ୍ମାସପୂରଂ କପଲ୍ଲପୂୱଂ ଖାଦନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ତତ୍ଥ ପିପାସଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଘରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ''ସଚାହଂ 'କପଲ୍ଲପୂୱଂ ଖାଦିତୁକାମୋମ୍ହୀ'ତି ୱକ୍ଖାମି, ବହୂ ମୟା ସଦ୍ଧିଂ ଖାଦିତୁକାମା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ଏୱଂ ମେ ବହୂନି ତଣ୍ଡୁଲସପ୍ପିମଧୁଫାଣିତାଦୀନି ପରିକ୍ଖୟଂ ଗମିସ୍ସନ୍ତି, ନ କସ୍ସଚି କଥେସ୍ସାମୀ''ତି ତଣ୍ହଂ ଅଧିୱାସେନ୍ତୋ ୱିଚରତି। ସୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ ଉପ୍ପଣ୍ଡୁପଣ୍ଡୁକଜାତୋ ଧମନିସନ୍ଥତଗତ୍ତୋ ଜାତୋ । ତତୋ ତଣ୍ହଂ ଅଧିୱାସେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଗବ୍ଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମଞ୍ଚକଂ ଉପଗୂହିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି। ଏୱଂଗତୋପି ଧନହାନିଭୟେନ କସ୍ସଚି କିଞ୍ଚି ନ କଥେସି।

ଅଥ ନଂ ଭରିୟା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିଂ ପରିମଜ୍ଜିତ୍ୱା ''କିଂ ତେ ସାମି, ଅଫାସୁକ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ନ ମେ କିଞ୍ଚି ଅଫାସୁକଂ ଅତ୍ଥୀ''ତି। ''କିଂ ନୁ ଖୋ ତେ ରାଜା କୁପିତୋ''ତି? ''ରାଜାପି ମେ ନ କୁପ୍ପତୀ''ତି। ''ଅଥ କିଂ ତେ ପୁତ୍ତଧୀତାହି ୱା ଦାସକମ୍ମକରାଦୀହି ୱା କିଞ୍ଚି ଅମନାପଂ କତଂ ଅତ୍ଥୀ''ତି? ''ଏୱରୂପମ୍ପି ନତ୍ଥୀ''ତି। ''କିସ୍ମିଞ୍ଚି ପନ ତେ ତଣ୍ହା ଅତ୍ଥୀ''ତି? ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେପି ଧନହାନିଭୟେନ କିଞ୍ଚି ଅୱତ୍ୱା ନିସ୍ସଦ୍ଦୋୱ ନିପଜ୍ଜି। ଅଥ ନଂ ଭରିୟା ''କଥେହି, ସାମି, କିସ୍ମିଂ ତେ ତଣ୍ହା''ତି ଆହ। ସୋ ୱଚନଂ ପରିଗିଲନ୍ତୋ ୱିୟ ''ଅତ୍ଥି ମେ ଏକା ତଣ୍ହା''ତି ଆହ। ''କିଂ ତଣ୍ହା, ସାମୀ''ତି? ''କପଲ୍ଲପୂୱଂ ଖାଦିତୁକାମୋମ୍ହୀ''ତି। ''ଅଥ କିମତ୍ଥଂ ନ କଥେସି, କିଂ ତ୍ୱଂ ଦଲିଦ୍ଦୋ, ଇଦାନି ସକଲସକ୍କାରନିଗମୱାସୀନଂ ପହୋନକେ କପଲ୍ଲପୂୱେ ପଚିସ୍ସାମୀ''ତି? ''କିଂ ତେ ଏତେହି, ତେ ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଖାଦିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି? ''ତେନ ହି ଏକରଚ୍ଛୱାସୀନଂ ପହୋନକେ ପଚାମୀ''ତି। ଜାନାମହଂ ତୱ ମହଦ୍ଧନଭାୱନ୍ତି। ''ତେନ ହି ଇମସ୍ମିଂ ଗେହମତ୍ତେ ସବ୍ବେସଂ ପହୋନକଂ କତ୍ୱା ପଚାମୀ''ତି। ''ଜାନାମହଂ ତୱ ମହଜ୍ଝାସୟଭାୱ''ନ୍ତି। ''ତେନ ହି ତେ ପୁତ୍ତଦାରମତ୍ତସ୍ସେୱ ପହୋନକଂ କତ୍ୱା ପଚାମୀ''ତି। ''କିଂ ପନ ତେ ଏତେହୀ''ତି? ''ତେନ ହି ତୁୟ୍ହଞ୍ଚ ମୟ୍ହଞ୍ଚ ପହୋନକଂ କତ୍ୱା ପଚାମୀ''ତି। ''ତ୍ୱଂ କିଂ କରିସ୍ସସୀ''ତି? ''ତେନ ହି ଏକସ୍ସେୱ ତେ ପହୋନକଂ କତ୍ୱା ପଚାମୀ''ତି। ''ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ପଚ୍ଚମାନଂ ବହୂ ପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତି, ସକଲତଣ୍ଡୁଲେ ଠପେତ୍ୱା ଭିନ୍ନତଣ୍ଡୁଲେ ଚ ଉଦ୍ଧନକପଲ୍ଲାଦୀନି ଚ ଆଦାୟ ଥୋକଂ ଖୀରସପ୍ପିମଧୁଫାଣିତଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ସତ୍ତଭୂମିକସ୍ସ ପାସାଦସ୍ସ ଉପରିମତଲଂ ଆରୁୟ୍ହ

ପଚ, ତତ୍ଥାହଂ ଏକକୋୱ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ପାସାଦଂ ଆରୁୟ୍ହ ଦାସିୟୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ସେଟ୍ଠିଂ ପକ୍କୋସାପେସି। ସୋ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଦ୍ୱାରାନି ପିଦହନ୍ତୋ ସବ୍ବଦ୍ୱାରେସୁ ସୂଚିଘଟିକାନି ଦତ୍ୱା ସତ୍ତମତଲଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ତତ୍ଥପି ଦ୍ୱାରଂ ପିଦହିତ୍ୱା ନିସୀଦି। ଭରିୟାପିସ୍ସ ଉଦ୍ଧନେ ଅଗ୍ଗିଂ ଜାଲେତ୍ୱା କପଲ୍ଲକଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ପୂୱେ ପଚିତୁଂ ଆରଭି।

ଅଥ ସତ୍ଥା ପାତୋୱ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରଂ ଆମନ୍ତେସି, ‘‘ଏସୋ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ରାଜଗହନଗରସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ସକ୍କାରନିଗମେ ମଚ୍ଛରିୟକୋସିୟସେଟ୍ଠି ‘କପଲ୍ଲପୂୱେ ଖାଦିସ୍ସାମୀ’ତି ଅଞ୍ଞେସଂ ଦସ୍ସନଭୟେନ ସତ୍ତଭୂମିକେ ପାସାଦେ କପଲ୍ଲପୂୱେ ପଚାପେତି। ତ୍ୱଂ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ସେଟ୍ଠିଂ ଦମେତ୍ୱା ନିବ୍ବିସେୱନଂ କତ୍ୱା ଉଭୋପି ଜୟମ୍ପତିକେ ପୂୱେ ଚ ଖୀରସପ୍ପିମଧୁଫାଣିତାଦୀନି ଚ ଗାହାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ବଲେନ ଜେତୱନଂ ଆନେହି। ଅଜ୍ଜାହଂ ପଞ୍ଚହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ୱିହାରେୟେୱ ନିସୀଦିସ୍ସାମି, ପୂୱେହେୱ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ଥେରୋ ‘‘ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ’’ତି ସତ୍ଥୁ ୱଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତାୱଦେୱ ଇଦ୍ଧିବଲେନ ତଂ ନିଗମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ପାସାଦସ୍ସ ସୀହପଞ୍ଜରଦ୍ୱାରେ ସୁନିୱତ୍ଥୋ ସୁପାରୁତୋ ଆକାସେୟେୱ ମଣିରୂପକଂ ୱିୟ ଅଟ୍ଠାସି।

ମହାସେଟ୍ଠିନୋ ଥେରଂ ଦିସ୍ୱାୱ ହଦୟମଂସଂ କମ୍ପି। ସୋ ‘‘ଅହଂ ଏୱରୂପାନଞ୍ଞେୱ ଭୟେନ ଇମଂ ଠାନଂ ଆଗତୋ, ଅୟଞ୍ଚ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱାତପାନଦ୍ୱାରେ ଠିତୋ’’ତି ଗହେତବ୍ବଗହଣଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ପକ୍ଖିତ୍ତଲୋଣସକ୍ଖରା ୱିୟ ଦୋସେନ ତଟତଟାୟନ୍ତୋ ଏୱମାହ ‘‘ସମଣ, ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ତ୍ୱଂ କିଂ ଲଭିସ୍ସସି, ଆକାସେ ଅପଦେ ପଦଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଚଙ୍କମନ୍ତୋପି ନେୱ ଲଭିସ୍ସସୀ’’ତି। ଥେରୋ ତସ୍ମିଂୟେୱ ଠାନେ ଅପରାପରଂ ଚଙ୍କମି। ସେଟ୍ଠି ‘‘ଚଙ୍କମନ୍ତୋ କିଂ ଲଭିସ୍ସସି, ଆକାସେ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦମାନୋପି ନ ଲଭିସ୍ସସିୟେୱା’’ତି ଆହ। ଥେରୋ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ନିସୀଦି। ଅଥ ନଂ ‘‘ନିସିନ୍ନୋ କିଂ ଲଭିସ୍ସସି, ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱାତପାନୌମ୍ମାରେ ଠିତୋପି ନ ଲଭିସ୍ସସୀ’’ତି ଆହ। ଅଥ ଥେରୋ ଉମ୍ମାରେ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ ‘‘ଉମ୍ମାରେ ଠିତୋ କିଂ ଲଭିସ୍ସସି, ଧୂମାୟନ୍ତୋପି ନ ଲଭିସ୍ସସିୟେୱା’’ତି ଆହ। ଥେରୋ ଧୂମାୟି, ସକଲପାସାଦୋ ଏକଧୂମୋ ଅହୋସି, ସେଟ୍ଠିନୋ ଅକ୍ଖୀନଂ ସୂଚିୟା ୱିଜ୍ଝନକାଲୋ ୱିୟ ଜାତୋ। ଗେହଜ୍ଝାୟନଭୟେନ ପନ ନଂ ‘‘ପଜ୍ଜଲନ୍ତୋପି ନ ଲଭିସ୍ସସୀ’’ତି ଅୱତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅୟଂ ସମଣୋ ସୁଟ୍ଠୁ ଲଗ୍ଗୋ, ଅଲଦ୍ଧା ନ ଗମିସ୍ସତି, ଏକମସ୍ସ ପୂୱଂ ଦାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ଭରିୟଂ ଆହ – ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ଏକଂ ଖୁଦ୍ଦକପୂୱଂ ପଚିତ୍ୱା ସମଣସ୍ସ ଦତ୍ୱା ଉୟ୍ୟୋଜେହି ନ’’ନ୍ତି। ସା ଥୋକଞ୍ଞେୱ ପିଟ୍ଠଂ କପଲ୍ଲପାତିୟଂ ପକ୍ଖିପି, ମହାପୂୱୋ ହୁତ୍ୱା ସକଲପାତିଂ ପୂରେତ୍ୱା ଉଦ୍ଧୁମାତୋ ଅଟ୍ଠାସି।

ସେଟ୍ଠି ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ବହୁ ତୟା ପିଟ୍ଠଂ ଗହିତଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ସୟମେୱ ଦବ୍ବିକଣ୍ଣେନ ଥୋକତରଂ ପିଟ୍ଠଂ ଗହେତ୍ୱା ପକ୍ଖିପି, ପୂୱୋ ପୁରିମପୂୱତୋ ମହନ୍ତତରୋ ଜାତୋ। ଏୱଂ ୟଂ ୟଂ ପଚତି, ସୋ ସୋ ମହନ୍ତମହନ୍ତୋୱ ହୋତି। ସୋ ନିବ୍ବିନ୍ନୋ ଭରିୟଂ ଆହ ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ଇମସ୍ସ ଏକଂ ପୂୱଂ ଦେହୀ’’ତି। ତସ୍ସା ପଚ୍ଛିତୋ ଏକଂ ପୂୱଂ ଗଣ୍ହନ୍ତିୟା ସବ୍ବେ ଏକାବଦ୍ଧା ଅଲ୍ଲୀୟିଂସୁ। ସା ସେଟ୍ଠିଂ ଆହ ‘‘ସାମି, ସବ୍ବେ ପୂୱା ଏକତୋ ଲଗ୍ଗା, ୱିସୁଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋମୀ’’ତି। ‘‘ଅହଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ସୋପି କାତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ଉଭୋ ଜନା କୋଟିୟଂ ଗହେତ୍ୱା କଡ୍ଢନ୍ତାପି ୱିୟୋଜେତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁୟେୱ। ଅଥସ୍ସ ପୂୱେହି ସଦ୍ଧିଂ ୱାୟମନ୍ତସ୍ସେୱ ସରୀରତୋ ସେଦା ମୁଚ୍ଚିଂସୁ, ପିପାସା ଚ ପଚ୍ଛିଜ୍ଜି। ତତୋ ଭରିୟଂ ଆହ ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ନ ମେ ପୂୱେହି ଅତ୍ଥୋ , ପଚ୍ଛିୟା ସଦ୍ଧିଂୟେୱ ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଦେହୀ’’ତି। ସା ପଚ୍ଛିଂ ଆଦାୟ ଥେରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ସବ୍ବେ ପୂୱେ ଥେରସ୍ସ ଅଦାସି। ଥେରୋ ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି, ତିଣ୍ଣଂ ରତନାନଂ ଗୁଣେ କଥେସି, ‘‘ଅତ୍ଥି ଦିନ୍ନଂ, ଅତ୍ଥି ୟିଟ୍ଠ’’ନ୍ତି ଦାନାଦୀନଂ ଫଲଂ ଗଗନତଲେ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦଂ ୱିୟ ଦସ୍ସେସି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ସେଟ୍ଠି ‘‘ଭନ୍ତେ, ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ପୂୱେ ପରିଭୁଞ୍ଜଥା’’ତି ଆହ। ଥେରୋ ‘‘ମହାସେଟ୍ଠି, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ‘ପୂୱେ ଖାଦିସ୍ସାମୀ’ତି ପଞ୍ଚହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ୱିହାରେ ନିସିନ୍ନୋ, ତୁମ୍ହାକଂ ରୁଚିୟା ସତି ସେଟ୍ଠିଭରିୟଂ ପୂୱେ ଚ ଖୀରାଦୀନି ଚ ଗଣ୍ହାପେଥ, ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗମିସ୍ସାମା’’ତି ଆହ। ‘‘କହଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଏତରହି ସତ୍ଥା’’ତି? ‘‘ଇତୋ ପଞ୍ଚଚତ୍ତାଲୀସୟୋଜନମତ୍ଥକେ ଜେତୱନମହାୱିହାରେ’’ତି। ‘‘ଭନ୍ତେ, କାଲଂ ଅନତିକ୍କମିତ୍ୱା ଏତ୍ତକଂ ଅଦ୍ଧାନଂ କଥଂ ଗମିସ୍ସାମା’’ତି? ‘‘ମହାସେଟ୍ଠି ତୁମ୍ହାକଂ ରୁଚିୟା ସତି ଅହଂ ୱୋ ଅତ୍ତନୋ ଇଦ୍ଧିବଲେନ ନେସ୍ସାମି, ତୁମ୍ହାକଂ ପାସାଦେ ସୋପାନସୀସଂ ଅତ୍ତନୋ ଠାନେୟେୱ ଭୱିସ୍ସତି, ସୋପାନପରିୟୋସାନଂ ପନ ଜେତୱନଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ଭୱିସ୍ସତି, ଉପରିପାସାଦା ହେଟ୍ଠାପାସାଦଂ ଓତରଣକାଲମତ୍ତେନ ୱୋ ଜେତୱନଂ ନେସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ଥେରୋ ସୋପାନସୀସଂ ତତ୍ଥେୱ କତ୍ୱା ‘‘ସୋପାନପାଦମୂଲଂ ଜେତୱନଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ହୋତୂ’’ତି ଅଧିଟ୍ଠାସି, ତଥେୱାହୋସି।

ଇତି ଥେରୋ ସେଟ୍ଠିଞ୍ଚ ସେଟ୍ଠିଭରିୟଞ୍ଚ ଉପରିପାସାଦା ହେଟ୍ଠାଓତରଣକାଲତୋ ଖିପ୍ପତରଂ ଜେତୱନଂ ସମ୍ପାପେସି। ତେ ଉଭୋପି ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା କାଲଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ସତ୍ଥା ଭତ୍ତଗ୍ଗଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତୱରବୁଦ୍ଧାସନେ ନିସୀଦି ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ। ମହାସେଟ୍ଠି ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଦକ୍ଖିଣୋଦକଂ ଅଦାସି, ସେଟ୍ଠିଭରିୟା ତଥାଗତସ୍ସ ପତ୍ତେ ପୂୱେ ପତିଟ୍ଠାପେସି। ସତ୍ଥା ଅତ୍ତନୋ ୟାପନମତ୍ତଂ ଗଣ୍ହି, ପଞ୍ଚସତା ଭିକ୍ଖୂପି ତଥେୱ ଗଣ୍ହିଂସୁ। ସେଟ୍ଠି ଖୀରସପ୍ପିମଧୁଫାଣିତସକ୍କରାଦୀନି ଦଦମାନୋ ଅଗମାସି। ସତ୍ଥା ପଞ୍ଚହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ ନିଟ୍ଠାପେସି।

ମହାସେଟ୍ଠିପି ସଦ୍ଧିଂ ଭରିଯାଯ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ଖାଦି, ପୂୱାନଂ ପରିଯୋସାନମେୱ ନ ପଞ୍ଞାଯତି, ସକଲୱିହାରେ ଭିକ୍ଖୂନଞ୍ଚ ୱିଘାସାଦାନଞ୍ଚ ଦିନ୍ନେପି ନ ପରିଯନ୍ତୋ ପଞ୍ଞାଯତି। ''ଭନ୍ତେ, ପୂୱା ପରିକ୍ଖଯଂ ନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ''ତି ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ତେନ ହି ଜେତୱନଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ଛଡ୍ଡେଥାତି। ଅଥ ନେ ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ପବ୍ଭାରଟ୍ଠାନେ ଛଡ୍ଡଯିଂସୁ। ଅଜ୍ଜତନାପି ତଂ ଠାନଂ ''କପଲ୍ଲପୂୱପବ୍ଭାରୋ''ତ୍ୱେୱ ପଞ୍ଞାଯତି। ମହାସେଟ୍ଠି ସଦ୍ଧିଂ ଭରିଯାଯ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଭଗୱା ଅନୁମୋଦନଂ ଅକାସି। ଅନୁମୋଦନାପରିଯୋସାନେ ଉଭୋପି ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ସୋପାନଂ ଆରୁଯ୍ହ ଅତ୍ତନୋ ପାସାଦେଯେୱ ପତିଟ୍ଠହିଂସୁ । ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମହାସେଟ୍ଠି ଅସୀତିକୋଟିଧନଂ ବୁଦ୍ଧସାସନେଯେୱ ୱିକିରି।

ପୁନଦିୱସେ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ଜେତୱନଂ ଆଗମ୍ମ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସୁଗତୋୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପଟିସଲ୍ଲୀନେ ସାଯନ୍ହସମଯେ ଧମ୍ମସଭାଯଂ ସନ୍ନିପତିତା ଭିକ୍ଖୂ ''ପସ୍ସଥାୱୁସୋ, ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରସ୍ସାନୁଭାୱଂ, ଅନୁପହଚ୍ଚ ସଦ୍ଧଂ ଅନୁପହଚ୍ଚ ଭୋଗେ ମଚ୍ଛରିଯସେଟ୍ଠିଂ ମୁହୁତ୍ତେନେୱ ଦମେତ୍ୱା ନିବ୍ବିସେୱନଂ କତ୍ୱା ପୂୱେ ଗାହାପେତ୍ୱା ଜେତୱନଂ ଆନେତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସମ୍ମୁଖଂ କତ୍ୱା ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାପେସି, ଅହୋ ମହାନୁଭାୱୋ ଥେରୋ''ତି ଥେରସ୍ସ ଗୁଣକଥଂ କଥେନ୍ତା ନିସୀଦିଂସୁ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାଯ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଭିକ୍ଖୱେ, କୁଲଦମକେନ ନାମ ଭିକ୍ଖୁନା କୁଲେ ଅୱିହେଠେତ୍ୱା ଅକିଲମେତ୍ୱା ପୁପ୍ଫତୋ ରେଣୁଂ ଗଣ୍ହନ୍ତେନ ଭମରେନ ୱିଯ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧଗୁଣେ ଜାନାପେତବ୍ବ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଥେରଂ ପସଂସନ୍ତୋ –

''ଯଥାପି ଭମରୋ ପୁପ୍ଫଂ, ୱଣ୍ଣଗନ୍ଧମହେଠଯଂ;

ପଲେତି ରସମାଦାଯ, ଏୱଂ ଗାମେ ମୁନୀ ଚରେ''ତି। (ଧ। ପ। ୪୯) –

ଇମଂ ଧମ୍ମପଦେ ଗାଥଂ ୱତ୍ୱା ଉତ୍ତରିପି ଥେରସ୍ସ ଗୁଣଂ ପକାସେତୁଂ ''ନ ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେନ ମଚ୍ଛରିଯସେଟ୍ଠି ଦମିତୋ, ପୁବ୍ବେପି ତଂ ଦମେତ୍ୱା କମ୍ମଫଲସମ୍ବନ୍ଧଂ ଜାନାପେସିଯେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବାରାଣସିଯଂ ଇଲ୍ଲିସୋ ନାମ ସେଟ୍ଠି ଅହୋସି ଅସୀତିକୋଟିୱିଭୱୋ ପୁରିସଦୋସସମନ୍ନାଗତୋ ଖଞ୍ଜୋ କୁଣୀ ୱିସମକ୍ଖିମଣ୍ଡଲୋ ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ଅପ୍ପସନ୍ନୋ ମଚ୍ଛରୀ, ନେୱ ଅଞ୍ଞେସଂ ଦେତି, ନ ସଯଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି। ରକ୍ଖସପରିଗ୍ଗହିତପୋକ୍ଖରଣୀ ୱିଯସ୍ସ ଗେହଂ ଅହୋସି। ମାତାପିତରୋ ପନସ୍ସ ଯାୱ ସତ୍ତମା କୁଲପରିୱଟ୍ଟା ଦାଯକା ଦାନପତିନୋ। ସୋ ସେଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ ଲଭିତ୍ୱାୱେ କୁଲୱଂସଂ ନାସେତ୍ୱା ଦାନସାଲଂ ଝାପେତ୍ୱା ଯାଚକେ ପୋଥେତ୍ୱା ନିକ୍କଡ୍ଢିତ୍ୱା ଧନମେୱ ସଣ୍ଠାପେସି।

ସୋ ଏକଦିୱସଂ ରାଜୁପଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଘରଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଏକଂ ମଗ୍ଗକିଲନ୍ତଂ ଜାନପଦମନୁସ୍ସଂ, ଏକଂ ସୁରାୱାରକଂ, ଆଦାଯ ପୀଠକେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଅମ୍ବିଲସୁରାଯ କୋସକଂ ପୂରେତ୍ୱା ପୂରେତ୍ୱା ପୂତିମଚ୍ଛକେନ ଉତ୍ତରିଭଙ୍ଗେନ ପିୱନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ସୁରଂ ପାତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ''ସଚାହଂ ସୁରଂ ପିୱିସ୍ସାମି, ମଯି ପିୱନ୍ତେ ବହୂ ପିୱିତୁକାମା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ଏୱଂ ମେ ଧନପରିକ୍ଖଯୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି। ସୋ ତଣ୍ହଂ ଅଧିୱାସେନ୍ତୋ ୱିଚରିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ ଅଧିୱାସେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ୱିହତକପ୍ପାସୋ ୱିଯ ପଣ୍ଡୁସରୀରୋ ଅହୋସି ଧମନିସନ୍ଥତଗତ୍ତୋ ଜାତୋ। ଅଥେକଦିୱସଂ ଗବ୍ଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମଞ୍ଚକଂ ଉପଗୂହିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି। ତମେନଂ ଭରିଯା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିଂ ପରିମଜ୍ଜିତ୍ୱା ''କିଂ ତେ, ସାମି, ଅଫାସୁକ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ସବ୍ବଂ ହେଟ୍ଠା କଥିତନିଯାମେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ''ତେନ ହି ଏକସ୍ସେୱ ତେ ପହୋନକଂ ସୁରଂ କରୋମୀ''ତି ପନ ୱୁତ୍ତେ ''ଗେହେ ସୁରାଯ କାରିଯମାନାଯ ବହୂ ପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତି, ଅନ୍ତରାପଣତୋ ଆହରାପେତ୍ୱାପି ନ ସକ୍କା ଇଧ ନିସିନ୍ନେନ ପିୱିତୁ''ନ୍ତି ମାସକମତ୍ତଂ ଦତ୍ୱା ଅନ୍ତରାପଣତୋ ସୁରାୱାରକଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ଚେଟକେନ ଗାହାପେତ୍ୱା ନଗରା ନିକ୍ଖମ୍ମ ନଦୀତୀରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମହାମଗ୍ଗସମୀପେ ଏକଂ ଗୁମ୍ବଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସୁରାୱାରକଂ ଠପାପେତ୍ୱା ''ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱ''ନ୍ତି ଚେଟକଂ ଦୂରେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା କୋସକଂ ପୂରେତ୍ୱା ସୁରଂ ପାତୁଂ ଆରଭି।

ପିତା ପନସ୍ସ ଦାନାଦୀନଂ ପୁଞ୍ଞାନଂ କତତ୍ତା ଦେୱଲୋକେ ସକ୍କୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ସୋ ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ''ପୱତ୍ତତି ନୁ ଖୋ ମେ ଦାନଗ୍ଗଂ, ଉଦାହୁ ନୋ''ତି ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅପ୍ପୱତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱା, ପୁତ୍ତସ୍ସ କୁଲୱଂସଂ ନାସେତ୍ୱା ଦାନସାଲଂ ଝାପେତ୍ୱା ଯାଚକେ ନିକ୍କଡ୍ଢିତ୍ୱା ମଚ୍ଛରିଯଭାୱେ ପତିଟ୍ଠାଯ ''ଅଞ୍ଞେସଂ ଦାତବ୍ବଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଭଯେନ ଗୁମ୍ବଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଏକକସ୍ସେୱ ସୁରଂ ପିୱନଭାୱଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱା ''ଗଚ୍ଛାମି, ନଂ ସଙ୍ଖୋଭେତ୍ୱା ଦମେତ୍ୱା କମ୍ମଫଲସମ୍ବନ୍ଧଂ ଜାନାପେତ୍ୱା ଦାନଂ ଦାପେତ୍ୱା ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତନାରହଂ କରୋମୀ''ତି ମନୁସ୍ସପଥଂ ଓତରିତ୍ୱା ଇଲ୍ଲିସସେଟ୍ଠିନା ସଦିସଂ ଖଞ୍ଜଂ କୁଣିଂ ୱିସମଚକ୍ଖୁମଣ୍ଡଲଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ ନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ବାରାଣସିନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ନିୱେସନଦ୍ୱାରେ ଠତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆଗତଭାୱଂ ଆରୋଚାପେତ୍ୱା ''ପୱିସତୂ''ତି ୱୁତ୍ତେ ପୱିସିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ରାଜା ''କିଂ, ମହାସେଟ୍ଠି, ଅୱେଲାଯ ଆଗତୋସୀ''ତି ଆହ। ''ଆମ, ଆଗତୋମ୍ହି, ଦେୱ

ଘରେ ମେ ଅସୀତିକୋଟିମତ୍ତଂ ଧନଂ ଅତ୍ଥି, ତଂ ଦେୱୋ ଆହରାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଭଣ୍ଡାଗାରଂ ପୂରାପେତୂ’’ତି। ‘‘ଅଲଂ ମହାସେଟ୍ଠି, ତୱ ଧନତୋ ଅମ୍ହାକଂ ଗେହେ ବହୁତରଂ ଧନ’’ନ୍ତି। ‘‘ସଚେ, ଦେୱ, ତୁମ୍ହାକଂ କମ୍ମଂ ନତ୍ଥି, ଯଥାରୁଚିଯା ଧନଂ ଗହେତ୍ୱା ଦାନଂ ଦମ୍ମୀ’’ତି। ‘‘ଦେହି, ମହାସେଟ୍ଠୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ସାଧୁ, ଦେୱା’’ତି ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଇଲ୍ଲିସସେଟ୍ଠିନୋ ଗେହଂ ଅଗମାସି, ସବ୍ବେ ଉପଟ୍ଠାକମନୁସ୍ସା ପରିୱାରେସୁଂ, ଏକୋପି ‘‘ନାଯଂ, ଇଲ୍ଲିସୋ’’ତି ଜାନିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥି।

ସୋ ଗେହଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋଉମ୍ମାରେ ଠତ୍ୱା ଦୋୱାରିକଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ଯୋ ଅଞ୍ଞୋ ମଯା ସମାନରୂପୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘ମମେତଂ ଗେହ’ନ୍ତି ପୱିସିତୁଂ ଆଗଚ୍ଛତି, ତଂ ପିଟ୍ଠିଯଂ ପହରିତ୍ୱା ନୀହରେଯ୍ୟାଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ପାସାଦଂ ଆରୁଯ୍ହ ମହାରହେ ଆସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସେଟ୍ଠିଭରିଯଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ସିତାକାରଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ଦାନଂ ଦେମା’’ତି ଆହ। ତସ୍ସ ତଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱାୱ ସେଟ୍ଠିଭରିଯା ଚ ପୁତ୍ତଧୀତରୋ ଚ ଦାସକମ୍ମକରା ଚ ‘‘ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ଦାନଂ ଦାତୁଂ ଚିତ୍ତମେୱ ନତ୍ଥି, ଅଜ୍ଜ ପନ ସୁରଂ ପିୱିତ୍ୱା ମୁଦୁଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଦାତୁକାମୋ ଜାତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ୱଦିଂସୁ। ଅଥ ନଂ ସେଟ୍ଠିଭରିଯା ‘‘ଯଥାରୁଚିଯା ଦେଥ, ସାମୀ’’ତି ଆହ। ତେନ ହି ଭେରିୱାଦକଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘‘ସୁୱଣ୍ଣରଜତମଣିମୁତ୍ତାଦୀହି ଅତ୍ଥିକା ଇଲ୍ଲିସସେଟ୍ଠିସ୍ସ ଘରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୂ’ନ୍ତି ସକଲନଗରେ ଭେରିଂ ଚରାପେହୀ’’ତି। ସା ଚ ତଥା କାରେସି। ମହାଜନୋ ପଚ୍ଛିପସିବ୍ବକାଦୀନି ଗହେତ୍ୱା ଗେହଦ୍ୱାରେ ସନ୍ନିପତି। ସକ୍କୋ ସତ୍ତରତନପୂରେ ଗବ୍ଭେ ୱିୱରାପେତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ଦମ୍ମି, ଯାୱଦିଚ୍ଛକଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛଥା’’ତି ଆହ। ମହାଜନୋ ଧନଂ ନୀହରିତ୍ୱା ମହାତଲେ ରାସିଂ କତ୍ୱା ଆଭତଭାଜନାନି ପୂରେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି।

ଅଞ୍ଞତରୋ ଜନପଦମନୁସ୍ସୋ ଇଲ୍ଲିସସେଟ୍ଠିନୋ ଗୋଣେ ତସ୍ସେୱ ରଥେ ଯୋଜେତ୍ୱା ସତ୍ତହି ରତନେହି ପୂରେତ୍ୱା ନଗରା ନିକ୍ଖମ୍ମ ମହାମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଗୁମ୍ବସ୍ସ ଅୱିଦୂରେନ ରଥଂ ପେସେନ୍ତୋ ‘‘ୱସ୍ସସତଂ ଜୀୱ, ସାମି, ଇଲ୍ଲିସସେଟ୍ଠି, ତଂ ନିସ୍ସାଯ ଇଦାନି ମେ ଯାୱଜୀୱଂ କମ୍ମଂ ଅକତ୍ୱା ଜୀୱିତବ୍ବଂ ଜାତଂ, ତୱେୱ ରଥୋ, ତୱେୱ ଗୋଣା, ତୱେୱ ଗେହେ ସତ୍ତ ରତନାନି, ନେୱ ମାତରା ଦିନ୍ନାନି, ନ ପିତରା, ତଂ ନିସ୍ସାଯ ଲଦ୍ଧାନି, ସାମୀ’’ତି ସେଟ୍ଠିନୋ ଗୁଣକଥଂ କଥେନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛତି। ସୋ ତଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଭୀତତସିତୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅଯଂ ମମ ନାମଂ ଗହେତ୍ୱା ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ୱଦତି, କଚ୍ଚି ନୁ ଖୋ ମମ ଧନଂ ରଞ୍ଞା ଲୋକସ୍ସ ଦିନ୍ନ’’ନ୍ତି ଗୁମ୍ବା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗୋଣେ ଚ ରଥଞ୍ଚ ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ‘‘ଅରେ, ଚେଟକ, ମଯ୍ହଂ ଗୋଣା, ମଯ୍ହଂ ରଥୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ଗୋଣେ ନାସାରଜ୍ଜୁଯଂ ଗଣ୍ହି, ଗହପତିକୋ ରଥା ଓରୁଯ୍ହ ‘‘ଅରେ, ଦୁଟ୍ଠଚେଟକ, ଇଲ୍ଲିସମହାସେଟ୍ଠି ସକଲନଗରସ୍ସ ଦାନଂ ଦେତି, ତ୍ୱଂ କିଂ ଅହୋସୀ’’ତି ପକ୍ଖନ୍ଦିତ୍ୱା ଅସନିଂ ପାତେନ୍ତୋ ୱିଯ ଖନ୍ଧେ ପହରିତ୍ୱା ରଥଂ ଆଦାଯ ଅଗମାସି। ସୋ ପୁନ କମ୍ପମାନୋ ଉଟ୍ଠାଯ ପଂସୁଂ ପୁଞ୍ଛିତ୍ୱା ପୁଞ୍ଛିତ୍ୱା ୱେଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଥଂ ଗଣ୍ହି, ଗହପତିକୋ ରଥା ଓତରିତ୍ୱା କେସେସୁ ଗହେତ୍ୱା ଓଣାମେତ୍ୱା କପ୍ପରପହାରେହି କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ଗଲେ ଗହେତ୍ୱା ଆଗତମଗ୍ଗାଭିମୁଖଂ ଖିପିତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ଏତ୍ତାୱତାସ୍ସ ସୁରାମଦୋ ଛିଜ୍ଜି। ସୋ କମ୍ପମାନୋ ୱେଗେନ ନିୱେସନଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଧନଂ ଆଦାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ମହାଜନେ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ଭୋ କିଂ ନାମେତଂ, କିଂ ରାଜା ମମ ଧନଂ ୱିଲୁମ୍ପାପେତୀ’’ତି ତଂ ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତି, ଗହିତଗହିତା ପହରିତ୍ୱା ପାଦମୂଲେଯେୱ ପାତେନ୍ତି। ସୋ ୱେଦନାପ୍ପତ୍ତୋ ଗେହଂ ପୱିସିତୁଂ ଆରଭି। ଦ୍ୱାରପାଲା ‘‘ଅରେ, ଦୁଟ୍ଠଗହପତି, କହଂ ପୱିସସୀ’’ତି ୱଂସପେସିକାହି ପୋଥେତ୍ୱା ଗୀୱାଯଂ ଗହେତ୍ୱା ନୀହରିଂସୁ।

ସୋ ‘‘ଠପେତ୍ୱା ଇଦାନି ରାଜାନଂ ନତ୍ଥି ମେ ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ପଟିସରଣୋ’’ତି ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଦେୱ, ମମ ଗେହଂ ତୁମ୍ହେ ୱିଲୁମ୍ପାପେଥା’’ତି ଆହ। ନାହଂ ସେଟ୍ଠି ୱିଲୁମ୍ପାପେମି, ନନୁ ତ୍ୱମେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ସଚେ ତୁମ୍ହେ ନ ଗଣ୍ହଥ, ଅହଂ ମମ ଧନଂ ଦାନଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ନଗରେ ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ଦାନଂ ଅଦାସୀତି। ନାହଂ , ଦେୱ, ତୁମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକଂ ଆଗଚ୍ଛାମି, କିଂ ତୁମ୍ହେ ମଯ୍ହଂ ମଚ୍ଛରିଯଭାୱଂ ନ ଜାନାଥ, ଅହଂ ତିଣଗ୍ଗେନ ତେଲବିନ୍ଦୁମ୍ପି ନ କସ୍ସଚି ଦେମି। ଯୋ ଦାନଂ ଦେତି, ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ୱୀମଂସଥ, ଦେୱାତି। ରାଜା ସକ୍କଂ ପକ୍କୋସାପେସି, ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଜନାନଂ ୱିସେସଂ ନେୱ ରାଜା ଜାନାତି, ନ ଅମଚ୍ଚା। ମଚ୍ଛରିଯସେଟ୍ଠି ‘‘କିଂ, ଦେୱ, ଅଯଂ ସେଟ୍ଠି, ଅହଂ ସେଟ୍ଠୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ମଯଂ ନ ସଞ୍ଜାନାମ, ଅତ୍ଥି ତେ କୋଚି ସଞ୍ଜାନନକୋ’’ତି? ‘‘ଭରିଯା ମେ, ଦେୱା’’ତି। ଭରିଯଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘କତରୋ ତେ ସାମିକୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ସା ‘‘ଅଯ’’ନ୍ତି ସକ୍କସ୍ସେୱ ସନ୍ତିକେ ଅଟ୍ଠାସି। ପୁତ୍ତଧୀତରୋ ଦାସକମ୍ମକରେ ଚ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛିଂସୁ, ସବ୍ବେପି ସକ୍କସ୍ସେୱ ସନ୍ତିକେ ତିଟ୍ଠନ୍ତି।

ପୁନ ସେଟ୍ଠି ଚିନ୍ତେସି ‘‘ମଯ୍ହଂ ସୀସେ ପିଳକା ଅତ୍ଥି, କେସେହି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା, ତଂ ଖୋ ପନ କପ୍ପକୋ ଏୱ ଜାନାତି, ତଂ ପକ୍କୋସାପେସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ‘‘କପ୍ପକୋ ମଂ, ଦେୱ, ସଞ୍ଜାନାତି, ତଂ ପକ୍କୋସାପେଥା’’ତି ଆହ। ତସ୍ମିଂ ପନ କାଲେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ କପ୍ପକୋ ଅହୋସି। ରାଜା ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ଇଲ୍ଲିସସେଟ୍ଠିଂ ଜାନାସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ସୀସଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଜାନିସ୍ସାମି, ଦେୱା’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ସୀସଂ ଓଲୋକେହୀ’’ତି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସକ୍କୋ ସୀସେ ପିଳକଂ ମାପେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ସୀସଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ପିଳକା ଦିସ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ସୀସେ ପିଳକା ଅତ୍ଥେୱ, ନାହଂ ଏତେସୁ ଏକସ୍ସାପି ଇଲ୍ଲିସଭାୱଂ ସଞ୍ଜାନିତୁଂ ସକ୍କୋମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୭୮।

‘‘ଉଭୋ ଖଞ୍ଜା ଉଭୋ କୁଣୀ, ଉଭୋ ୱିସମଚକ୍ଖୁକା;

ଉଭିନ୍ନଂ ପିଠଅକା ଜାତା, ନାହଂ ପସ୍ସାମି ଇଲ୍ଲିସ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଉଭୋତି ଦ୍ୱେପି ଜନା। ଖଞ୍ଜାତି କୁଣ୍ଡପାଦା। କୁଣୀତି କୁଣ୍ଠହତ୍ଥା। ୱିସମଚକ୍ଖୁକାତି ୱିସମକ୍ଖିମଣ୍ଡଲା କେକରା। ପିଠଅକାତି ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ଏକସ୍ମିଂୟେୱ ସୀସପଦେସେ ଏକସଣ୍ଠାନାୱ ପିଠଅକା ଜାତା। ନାହଂ ପସ୍ସାମୀତି ଅହଂ ‘‘ଇମେସୁ ଅଯଂ ନାମ ଇଲ୍ଲିସୋ’’ତି ନ ପସ୍ସାମି, ଏକସ୍ସାପି ଇଲ୍ଲିସଭାୱଂ ନ ଜାନାମୀତି ଅୱୋଚ।

ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ସେଟ୍ଠି କମ୍ପମାନୋ ଧନସୋକେନ ସତିଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ତତ୍ଥେୱ ପତି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସକ୍କୋ ‘‘ନାହଂ, ମହାରାଜ , ଇଲ୍ଲିସୋ, ସକ୍କୋହମସ୍ମୀ’’ତି ମହତିଯା ସକ୍କଲୀଳାଯ ଆକାସେ ଅଟ୍ଠାସି। ଇଲ୍ଲିସସ୍ସ ମୁଖଂ ପୁଞ୍ଛିତ୍ୱା ଉଦକେନ ସିଞ୍ଚିଂସୁ, ସୋ ଉଟ୍ଠାଯ ସକ୍କଂ ଦେୱରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ ସକ୍କୋ ଆହ ‘‘ଇଲ୍ଲିସ, ଇଦଂ ଧନଂ ମମ ସନ୍ତକଂ, ନ ତୱ। ଅହଞ୍ହି ତେ ପିତା, ତ୍ୱଂ ମମ ପୁତ୍ତୋ। ଅହଂ ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ସକ୍କତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ, ତ୍ୱଂ ପନ ମେ ୱଂସଂ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଦାନସୀଲୋ ହୁତ୍ୱା ମଚ୍ଛରିଯେ ପତିଟ୍ଠାଯ ଦାନସାଲାଯୋ ଝାପେତ୍ୱା ଯାଚକେ ନିକ୍କଡ୍ଢିତ୍ୱା ଧନମେୱ ସଣ୍ଠାପେସି। ତଂ ନେୱ ତ୍ୱଂ ପରିଭୁଞ୍ଜସି, ନ ଅଞ୍ଞେସଂ ଦେସି, ରକ୍ଖସପରିଗ୍ଗହିତଂ ୱିଯ ତିଟ୍ଠତି। ସଚେ ମେ ଦାନସାଲା ପାକତିକା କତ୍ୱା ଦାନଂ ଦସ୍ସସି, ଇଚ୍ଚେତଂ କୁସଲଂ। ନୋ ଚେ ଦସ୍ସସି, ସବ୍ବଂ ତେ ଧନଂ ଅନ୍ତରଧାପେତ୍ୱା ଇମିନା ଇନ୍ଦୱଜିରେନ ତେ ସୀସଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେସ୍ସାମୀ’’ତି। ଇଲ୍ଲିସସେଟ୍ଠି ମରଣଭଯେନ ସନ୍ତଜ୍ଜିତୋ ‘‘ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦାନଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ପଟିଞ୍ଞଂ ଅଦାସି। ସକ୍କୋ ତସ୍ସ ପଟିଞ୍ଞଂ ଗହେତ୍ୱା ଆକାସେ ନିସିନ୍ନୋୱ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ତଂ ସୀଲେସୁ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଅଗମାସି। ଇଲ୍ଲିସୋପି ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ସଗ୍ଗପରାଯଣୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ମଚ୍ଛରିଯସେଟ୍ଠିଂ ଦମେତି, ପୁବ୍ବେପେସ ଇମିନା ଦମିତୋଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଇଲ୍ଲିସୋ ମଚ୍ଛରିଯସେଟ୍ଠି ଅହୋସି, ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ, ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ, କପ୍ପକୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଇଲ୍ଲିସଜାତକୱଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

[୭୯] ୯। ଖରସ୍ସରଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯତୋ ୱିଲୁତ୍ତା ଚ ହତା ଚ ଗାୱୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଅମଚ୍ଚଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। କୋସଲରଞ୍ଞୋ କିର ଏକୋ ଅମଚ୍ଚୋ ରାଜାନଂ ଆରାଧେତ୍ୱା ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମେ ରାଜବଲିଂ ଲଭିତ୍ୱା ଚୋରେହି ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ମନୁସ୍ସେ ଆଦାଯ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିସ୍ସାମି, ତୁମ୍ହେ ଗାମଂ ୱିଲୁମ୍ପିତ୍ୱା ଉପଡ୍ଢଂ ମଯ୍ହଂ ଦଦେଯ୍ୟାଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ପଗେୱ ମନୁସ୍ସେ ସନ୍ନିପାତେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଚୋରେସୁ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଗାୱିଯୋ ଘାତେତ୍ୱା ମଂସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଗାମଂ ୱିଲୁମ୍ପିତ୍ୱା ଗତେସୁ ସାଯନ୍ହସମଯେ ମହାଜନପରିୱୁତୋ ଆଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ସ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ତଂ କମ୍ମଂ ପାକଟଂ ଜାତଂ। ମନୁସ୍ସା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଦୋସଂ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ସୁନିଗ୍ଗହିତଂ ନିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଗାମଭୋଜକଂ ପେସେତ୍ୱା ଜେତୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ଭଗୱା ‘‘ନ, ମହାରାଜ, ଇଦାନେୱ ଏସ ଏୱଂସୀଲୋ, ପୁବ୍ବେପି ଏୱଂସୀଲୋଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ଏକସ୍ସ ଅମଚ୍ଚସ୍ସ ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମଂ ଅଦାସି। ସବ୍ବଂ ପୁରିମସଦିସମେୱ। ତଦା ପନ ବୋଧିସତ୍ତୋ ୱଣିଜ୍ଜାଯ ପଚ୍ଚନ୍ତେ ୱିଚରନ୍ତୋ ତସ୍ମିଂ ଗାମକେ ନିୱାସଂ କପ୍ପେସି। ସୋ ତସ୍ମିଂ ଗାମଭୋଜକେ ସାଯନ୍ହସମଯେ ମହାଜନପରିୱାରେନ ଭେରିଯା ୱଜ୍ଜମାନାଯ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେ ‘‘ଅଯଂ ଦୁଟ୍ଠଗାମଭୋଜକୋ ଚୋରେହି ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ଗାମଂ ୱିଲୁମ୍ପାପେତ୍ୱା ଚୋରେସୁ ପଲାଯିତ୍ୱା ଅଟୱିଂ ପୱିଟ୍ଠେସୁ ଇଦାନି ଉପସନ୍ତୂପସନ୍ତୋ ୱିଯ ଭେରିଯା ୱଜ୍ଜମାନାଯ ଆଗଚ୍ଛତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୭୯।

''ଯତୋ ୱିଲୁତ୍ତା ଚ ହତା ଚ ଗାୱୋ, ଦଡ୍ଢାନି ଗେହାନି ଜନୋ ଚ ନୀତୋ;

ଅଥାଗମା ପୁତ୍ତହତାଯ ପୁତ୍ତୋ, ଖରସ୍ସରଂ ଡିଣ୍ଡିମଂ ୱାଦଯନ୍ତୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ଯତୋତି ଯଦା। ୱିଲୁତ୍ତା ଚ ହତା ଚାତି ୱିଲୁମ୍ପିତ୍ୱା ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଚ ନୀତା, ମଂସଂ ଖାଦନତ୍ଥାଯ ଚ ହତା। ଗାୱୋତି ଗୋରୂପାନି। ଦଡ୍ଢାନୀତି ଅଗ୍ଗିଂ ଦତ୍ୱା ଝାପିତାନି। ଜନୋ ଚ ନୀତୋତି କରମରଗ୍ଗାହଂ ଗହେତ୍ୱା ନୀତୋ। ପୁତ୍ତହତାଯ ପୁତ୍ତୋତି ହତପୁତ୍ତାଯ ପୁତ୍ତୋ, ନିଲ୍ଲଜ୍ଜୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଛିନ୍ନହିରୋତ୍ତପ୍ପସ୍ସ ହି ମାତା ନାମ ନତ୍ଥି, ଇତି ସୋ ତସ୍ସା ଜୀୱନ୍ତୋପି ହତପୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ତିଟ୍ଠତୀତି ହତପୁତ୍ତାଯ ପୁତ୍ତୋ ନାମ ହୋତି। ଖରସ୍ସରନ୍ତି ଥଦ୍ଧସଦ୍ଦଂ। ଡିଣ୍ଡିମନ୍ତି ପଟହଭେରିଂ।

ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଇମାଯ ଗାଥାଯ ତଂ ପରିଭାସି। ନ ଚିରେନେୱ ଚ ତସ୍ସ ତଂ କମ୍ମଂ ପାକଟଂ ଜାତଂ, ଅଥସ୍ସ ରାଜା ଦୋସାନୁରୂପଂ ନିଗ୍ଗହଂ ଅକାସି।

ସତ୍ଥା ''ନ, ମହାରାଜ, ଇଦାନେୱେସ ଏୱଂସୀଲୋ, ପୁବ୍ବେପି ଏୱଂସୀଲୋଯେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ଅମଚ୍ଚୋ ଇଦାନି ଅମଚ୍ଚୋଯେୱ, ଗାଥାଯ ଉଦାହାରକପଣ୍ଡିତମନୁସ୍ସୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ଖରସ୍ସରଜାତକୱଣ୍ଣନା ନୱମା।

[୮୦] ୧୦। ଭୀମସେନଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯଂ ତେ ପୱିକତ୍ଥିତଂ ପୁରେତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ୱିକତ୍ଥିତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକୋ କିର ଭିକ୍ଖୁ ''ଆୱୁସୋ, ଅମ୍ହାକଂ ଜାତିସମା ଜାତି, ଗୋତ୍ତସମଂ ଗୋତ୍ତଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ମଯଂ ଏୱରୂପେ ନାମ ମହାଖତ୍ତିଯକୁଲେ ଜାତା, ଗୋତ୍ତେନ ୱା ଧନେନ ୱା କୁଲପ୍ପଦେସେନ ୱା ଅମ୍ହେହି ସଦିସୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅମ୍ହାକଂ ସୁୱଣ୍ଣରଜତାଦୀନଂ ଅନ୍ତୋ ନତ୍ଥି, ଦାସକମ୍ମକରାପି ନୋ ସାଲିମଂସୋଦନଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି, କାସିକୱତ୍ଥଂ ନିୱାସେନ୍ତି, କାସିକୱିଲେପନଂ ୱିଲିମ୍ପନ୍ତି। ମଯଂ ପବ୍ବଜିତଭାୱେନ ଏତରହି ଏୱରୂପାନି ଲୂଖାନି ଭୋଜନାନି ଭୁଞ୍ଜାମ, ଲୂଖାନି ଚୀୱରାନି ଧାରେମା''ତି ଥେରନୱମଜ୍ଝିମାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅନ୍ତରେ ୱିକତ୍ଥେନ୍ତୋ ଜାତିଆଦିୱସେନ ୱମ୍ଭେନ୍ତୋ ଖୁଂସେନ୍ତୋ ୱିଚରତି। ଅଥସ୍ସ ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁ କୁଲପ୍ପଦେସଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ତଂ ୱିକତ୍ଥନଭାୱଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଆରୋଚେସି। ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ ସନ୍ନିପତିତା ''ଆୱୁସୋ, ଅସୁକୋ ନାମ ଭିକ୍ଖୁ ଏୱରୂପେ ନିଯ୍ୟାନିକସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱିକତ୍ଥେନ୍ତୋ ୱମ୍ଭେନ୍ତୋ ଖୁଂସେନ୍ତୋ ୱିଚରତୀ''ତି ଏତସ୍ସ ଅଗୁଣଂ କଥଯିଂସୁ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାଯ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଇଦାନେୱ ୱିକତ୍ଥେନ୍ତୋ ୱମ୍ଭେନ୍ତୋ ଖୁଂସେନ୍ତୋ ୱିଚରତି, ପୁବ୍ବେପି ୱିକତ୍ଥେନ୍ତୋ ୱମ୍ଭେନ୍ତୋ ଖୁଂସେନ୍ତୋ ୱିଚରୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏକସ୍ମିଂ ନିଗମଗାମେ ଉଦିଚ୍ଚବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲାଯଂ ଦିସାପାମୋକ୍ଖସ୍ସ ଆଚରିଯସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ତଯୋ ୱେଦେ ଅଟ୍ଠାରସ ୱିଜ୍ଜଟ୍ଠାନାନି ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସବ୍ବସିପ୍ପେସୁ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ପତ୍ୱା ଚୂଳଧନୁଗ୍ଗହପଣ୍ଡିତୋ ନାମ ଅହୋସି। ସୋ ତକ୍କସିଲାତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସବ୍ବସମଯସିପ୍ପାନି ପରିଯେସମାନୋ ମହିଂସକରଟ୍ଠଂ ଅଗମାସି। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଜାତକେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଥୋକଂ ରସ୍ସୋ ଓଣତାକାରୋ ଅହୋସି। ସୋ ଚିନ୍ତେସି ''ସଚାହଂ କଞ୍ଚି ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିସ୍ସାମି, ସୋ 'ଏୱଂ ରସ୍ସସରୀରୋ ତ୍ୱଂ କିଂ ଅମ୍ହାକଂ କମ୍ମଂ କରିସ୍ସସୀ'ତି ୱକ୍ଖତି, ଯଂନୂନାହଂ ଆରୋହପରିଣାହସମ୍ପନ୍ନଂ ଅଭିରୂପଂ ଏକଂ ପୁରିସଂ ଫଲକଂ କତ୍ୱା ତସ୍ସ ପିଟ୍ଠିଚ୍ଛାଯାଯ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେଯ୍ୟ''ନ୍ତି। ସୋ ତଥାରୂପଂ ପୁରିସଂ ପରିଯେସମାନୋ ଭୀମସେନସ୍ସ ନାମେକସ୍ସ ତନ୍ତୱାଯସ୍ସ ତନ୍ତୱୀତଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ''ସମ୍ମ, ତ୍ୱଂ କିନ୍ନାମୋସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ଅହଂ ଭୀମସେନୋ ନାମା''ତି? ''କିଂ ପନ ତ୍ୱଂ ଏୱଂ ଅଭିରୂପୋ ଉପଧିସମ୍ପନ୍ନୋ ହୁତ୍ୱା ଇମଂ ଲାମକକମ୍ମଂ କରୋସୀ''ତି? ''ଜୀୱିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ''ତି। ''ସମ୍ମ, ମା ଏତଂ କମ୍ମଂ କରି, ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ମଯା ସଦିସୋ ଧନୁଗ୍ଗହୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ସଚେ ପନାହଂ କଞ୍ଚି ରାଜାନଂ ପସ୍ସେଯ୍ୟଂ, ସୋ ମଂ 'ଏୱଂରସ୍ସୋ ଅଯଂ କିଂ ଅମ୍ହାକଂ କମ୍ମଂ କରିସ୍ସତୀ'ତି କୋପେଯ୍ୟ, ତ୍ୱଂ ରାଜାନଂ ଦିସ୍ୱା 'ଅହଂ ଧନୁଗ୍ଗହୋ'ତି ୱଦେଯ୍ୟାସି। ରାଜା ତେ ପରିବ୍ବଯଂ ଦତ୍ୱା ୱୁତ୍ତିଂ ନିବଦ୍ଧଂ ଦସ୍ସତି। ଅହଂ ତେ ଉପ୍ପନ୍ନକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ ତୱ ପିଟ୍ଠିଚ୍ଛାଯାଯ ଜୀୱିସ୍ସାମି। ଏୱଂ ଉଭୋପି ସୁଖିତା ଭୱିସ୍ସାମ। କରୋହି ମମ ୱଚନ''ନ୍ତି ଆହ। ସୋ ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି।

ଅଥ ନଂ ଆଦାଯ ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସଯଂ ଚୂଳଉପଟ୍ଠାକୋ ହୁତ୍ୱା ତଂ ପୁରତୋ କତ୍ୱା ରାଜଦ୍ୱାରେ ଠତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚାପେସି। ''ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୂ''ତି ୱୁତ୍ତେ ଉଭୋପି ପୱିସିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠଂସୁ। ''କିଂକାରଣା ଆଗତତ୍ଥା''ତି ଚ ୱୁତ୍ତେ ଭୀମସେନୋ ଆହ – ''ଅହଂ ଧନୁଗ୍ଗହୋ, ମଯା ସଦିସୋ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ଧନୁଗ୍ଗହୋ ନତ୍ଥୀ''ତି। ''କିଂ ପନ ଲଭନ୍ତୋ ମଂ ଉପଟ୍ଠହିସ୍ସସୀ''ତି? ''ଅଡ୍ଢମାସେ ସହସ୍ସଂ ଲଭନ୍ତୋ ଉପଟ୍ଠହିସ୍ସାମି, ଦେୱା''ତି।

‘‘ଅୟଂ ତେ ପୁରିସୋ କିଂ ହୋତୀ’’ତି? ‘‘ଚୂଳୂପଟ୍ଠାକୋ, ଦେୱା’’ତି। ‘‘ସାଧୁ ଉପଟ୍ଠହା’’ତି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଭୀମସେନୋ ରାଜାନଂ ଉପଟ୍ଠହତି। ଉପ୍ପନ୍ନକିଚ୍ଚଂ ପନସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତୋୱ ନିତ୍ଥରତି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ କାସିରଟ୍ଠେ ଏକସ୍ମିଂ ଅରଞ୍ଞେ ବହୂନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ସଞ୍ଚରଣମଗ୍ଗଂ ବ୍ୟଗ୍ଘୋ ଛଡ୍ଡାପେତି, ବହୂ ମନୁସ୍ସେ ଗହେତ୍ୱା ଗହେତ୍ୱା ଖାଦତି। ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା ଭୀମସେନଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ସକ୍ଖିସ୍ସସି, ତାତ, ତଂ ବ୍ୟଗ୍ଘଂ ଗଣ୍ହିତୁ’’ନ୍ତି ଆହ। ‘‘ଦେୱ, କିଂ ଧନୁଗ୍ଗହୋ ନାମାହଂ , ୟଦି ବ୍ୟଗ୍ଘଂ ଗହେତୁଂ ନ ସକ୍କୋମୀ’’ତି। ରାଜା ତସ୍ସ ପରିବ୍ବୟଂ ଦତ୍ୱା ଉୟ୍ୟୋଜେସି। ସୋ ଘରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ କଥେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ସାଧୁ, ସମ୍ମ, ଗଚ୍ଛା’’ତି ଆହ। ‘‘ତ୍ୱଂ ପନ ନ ଗମିସ୍ସସୀ’’ତି? ‘‘ଆମ ନ ଗମିସ୍ସାମି, ଉପାୟଂ ପନ ତେ ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଆଚିକ୍ଖ, ସମ୍ମା’’ତି। ତ୍ୱଂ ବ୍ୟଗ୍ଘସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ସହସା ଏକକୋୱ ମା ଅଗମାସି, ଜନପଦମନୁସ୍ସେ ପନ ସନ୍ନିପାତେତ୍ୱା ଏକଂ ୱା ଦ୍ୱେ ୱା ଧନୁସହସ୍ସାନି ଗାହାପେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ବ୍ୟଗ୍ଘସ୍ସ ଉଟ୍ଠିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ପଲାୟିତ୍ୱା ଏକଂ ଗୁମ୍ବଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଉରେନ ନିପଜ୍ଜେୟ୍ୟାସି, ଜାନପଦାୱ ବ୍ୟଗ୍ଘଂ ପୋଥେତ୍ୱା ଗଣ୍ହିସ୍ସନ୍ତି, ତେହି ବ୍ୟଗ୍ଘେ ଗହିତେ ତ୍ୱଂ ଦନ୍ତେହି ଏକଂ ୱଲ୍ଲିଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା କୋଟିୟଂ ଗହେତ୍ୱା ମତବ୍ୟଗ୍ଘସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଭୋ, କେନେସ, ବ୍ୟଗ୍ଘୋ ମାରିତୋ, ଅହଂ ଇମଂ ବ୍ୟଗ୍ଘଂ ଗୋଣଂ ୱିୟ ୱଲ୍ଲିୟା ବନ୍ଧିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ନେସ୍ସାମୀ’ତି ୱଲ୍ଲିଅତ୍ଥାୟ ଗୁମ୍ବଂ ପୱିଟ୍ଠୋ, ମୟା ୱଲ୍ଲିୟା ଅନାଭତାୟ ଏୱ କେନେସ ମାରିତୋ’’ତି କଥେୟ୍ୟାସି। ଅଥ ତେ ଜାନପଦା ଭୀତତସିତା ‘‘ସାମି, ମା ରଞ୍ଞୋ ଆଚିକ୍ଖୀ’’ତି ବହୁଂ ଧନଂ ଦସ୍ସନ୍ତି, ବ୍ୟଗ୍ଘୋ ତୟା ଗହିତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ରଞ୍ଞୋପି ସନ୍ତିକା ବହୁଂ ଧନଂ ଲଭିସ୍ସସୀତି। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତେନ କଥିତନିୟାମେନେୱ ବ୍ୟଗ୍ଘଂ ଗହେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ଖେମଂ କତ୍ୱା ମହାଜନପରିୱୁତୋ ବାରାଣସିଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଗହିତୋ ମେ, ଦେୱ, ବ୍ୟଗ୍ଘୋ, ଅରଞ୍ଞଂ ଖେମଂ କତ’’ନ୍ତି ଆହ। ରାଜା ତୁଟ୍ଠୋ ବହୁଂ ଧନଂ ଅଦାସି। ପୁନେକଦିୱସଂ ‘‘ଏକମଗ୍ଗଂ ମହିଂସୋ ଛଡ୍ଡାପେତୀ’’ତି ଆରୋଚେସୁଂ, ରାଜା ତଥେୱ ଭୀମସେନଂ ପେସେସି। ସୋପି ବୋଧିସତ୍ତେନ ଦିନ୍ନନୟେନ ବ୍ୟଗ୍ଘଂ ୱିୟ ତମ୍ପି ଗହେତ୍ୱା ଆଗଞ୍ଛି, ରାଜା ପୁନ ବହୁଂ ଧନଂ ଅଦାସି, ମହନ୍ତଂ ଇସ୍ସରିୟଂ ଜାତଂ। ସୋ ଇସ୍ସରିୟମଦମତ୍ତୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଅୱମଞ୍ଞଂ କତ୍ୱା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ନ ଗଣ୍ହାତି, ‘‘ନାହଂ ତଂ ନିସ୍ସାୟ ଜୀୱାମି, କିଂ ତ୍ୱଞ୍ଞେୱ ପୁରିସୋ’’ତିଆଦୀନି ଫରୁସୱଚନାନି ୱଦତି।

ଅଥ କତିପାହଚ୍ଚୟେନ ଏକୋ ସାମନ୍ତରାଜା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ବାରାଣସିଂ ଉପରୁନ୍ଧିତ୍ୱା ‘‘ରଜ୍ଜଂ ୱା ଦେତୁ, ୟୁଦ୍ଧଂ ୱା’’ତି ରଞ୍ଞୋ ସାସନଂ ପେସେସି। ରାଜା ‘‘ୟୁଜ୍ଝାହୀ’’ତି ଭୀମସେନଂ ପେସେସି। ସୋ ସବ୍ବସନ୍ନାହସନ୍ନଦ୍ଧୋ ରାଜୱେସଂ ଗହେତ୍ୱା ସୁସନ୍ନଦ୍ଧସ୍ସ ୱାରଣସ୍ସ ପିଟ୍ଠେ ନିସୀଦି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ତସ୍ସ ମରଣଭୟେନ ସବ୍ବସନ୍ନାହସନ୍ନଦ୍ଧୋ ଭୀମସେନସ୍ସେୱ ପଚ୍ଛିମାସନେ ନିସୀଦି। ୱାରଣୋ ମହାଜନପରିୱୁତୋ ନଗରଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସଙ୍ଗାମସୀସଂ ପାପୁଣି। ଭୀମସେନୋ ୟୁଦ୍ଧଭେରିସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱାୱ କମ୍ପିତୁଂ ଆରଦ୍ଧୋ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ଇଦାନେସ ହତ୍ଥିପିଟ୍ଠିତୋ ପତିତ୍ୱା ମରିସ୍ସତୀ’’ତି ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧତୋ ଅପତନତ୍ଥଂ ଭୀମସେନଂ ୟୋତ୍ତେନ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗଣ୍ହି, ଭୀମସେନୋ ସମ୍ପହାରଟ୍ଠାନଂ ଦିସ୍ୱା ମରଣଭୟତଜ୍ଜିତୋ ସରୀରୱଳଞ୍ଜେନ ହତ୍ଥିପିଟ୍ଠିଂ ଦୂସେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ନ ଖୋ ତେ ଭୀମସେନ ପୁରିମେନ ପଚ୍ଛିମଂ ସମେତି, ତ୍ୱଂ ପୁବ୍ବେ ସଙ୍ଗାମୟୋଧୋ ୱିୟ ଅହୋସି, ଇଦାନି ହତ୍ଥିପିଟ୍ଠିଂ ଦୂସେସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୮୦।

‘‘ୟଂ ତେ ପୱିକତ୍ଥିତଂ ପୁରେ, ଅଥ ତେ ପୂତିସରା ସଜନ୍ତି ପଚ୍ଛା;

ଉଭୟଂ ନ ସମେତି ଭୀମସେନ, ୟୁଦ୍ଧକଥା ଚ ଇଦଞ୍ଚ ତେ ୱିହଞ୍ଞ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ୟଂ ତେ ପୱିକତ୍ଥିତଂ ପୁରେତି ୟଂ ତୟା ପୁବ୍ବେ ‘‘କିଂ ତ୍ୱଂୟେୱ ପୁରିସୋ, ନାହଂ ପୁରିସୋ, ଅହମ୍ପି ସଙ୍ଗାମୟୋଧୋ’’ତି ୱିକତ୍ଥିତଂ ୱମ୍ଭନୱଚନଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଇଦଂ ତାୱ ଏକଂ। ଅଥ ତେ ପୂତିସରା ସଜନ୍ତି ପଚ୍ଛାତି ଅଥ ତେ ଇମେ ପୂତିଭାୱେନ ସରଣଭାୱେନ ଚ ‘‘ପୂତିସରା’’ତି ଲଦ୍ଧନାମା ସରୀରୱଳଞ୍ଜଧାରା ସଜନ୍ତି ୱଳଞ୍ଜନ୍ତି ପଗ୍ଘରନ୍ତି। ପଚ୍ଛାତି ତତୋ ପୁରେ ୱିକତ୍ଥିତତୋ ଅପରଭାଗେ, ଇଦାନି ଇମସ୍ମିଂ ସଙ୍ଗାମସୀସେତି ଅତ୍ଥୋ। ଉଭୟଂ ନ ସମେତି ଭୀମସେନାତି ଇଦଂ ଭୀମସେନ ଉଭୟଂ ନ ସମେତି। କତରଂ? ୟୁଦ୍ଧକଥା ଚ ଇଦଞ୍ଚ ତେ ୱିହଞ୍ଞନ୍ତି, ୟା ଚ ପୁରେ କଥିତା ୟୁଦ୍ଧକଥା, ୟଞ୍ଚ ତେ ଇଦାନି ୱିହଞ୍ଞଂ କିଲମଥୋ ହତ୍ଥିପିଟ୍ଠିଦୂସନାକାରପ୍ପତ୍ତୋ ୱିଘାତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ଗରହିତ୍ୱା ‘‘ମା ଭାୟି, ସମ୍ମ, କସ୍ମା ମୟି ଠିତେ ୱିହଞ୍ଞସୀ’’ତି ଭୀମସେନଂ ହତ୍ଥିପିଟ୍ଠିତୋ ଓତାରେତ୍ୱା ‘‘ନ୍ହାୟିତ୍ୱା ଗେହମେୱ ଗଚ୍ଛା’’ତି ଉୟ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ‘‘ଅଜ୍ଜ ମୟା ପାକଟେନ ଭୱିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ସଙ୍ଗାମଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଉନ୍ନଦିତ୍ୱା ବଲକୋଟ୍ଠକଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ସପତ୍ତରାଜାନଂ ଜୀୱଗ୍ଗାହଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ରାଜା ତୁଟ୍ଠୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ମହନ୍ତଂ ୟସଂ ଅଦାସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ‘‘ଚୂଳଧନୁଗ୍ଗହପଣ୍ଡିତୋ’’ତି ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ପାକଟୋ ଅହୋସି। ସୋ ଭୀମସେନସ୍ସ ପରିବ୍ବୟଂ ଦତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ପେସେତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ୟଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱେସ ଭିକ୍ଖୁ ୱିକତ୍ଥେତି, ପୁବ୍ବେପି ୱିକତ୍ଥିଯେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ଭୀମସେନୋ ୱିକତ୍ଥିତଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ଚୂଳଧନୁଗ୍ଗହପଣ୍ଡିତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ଭୀମସେନଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦସମା।

ୱରୁଣୱଗ୍ଗୋ ଅଟ୍ଠମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ୱରୁଣଂ ସୀଲୱନାଗଂ, ସଚ୍ଚଂକିର ରୁକ୍ଖଧମ୍ମଂ;

ମଚ୍ଛରାଜା ଅସଙ୍କିଯଂ, ମହାସୁପିନୈଲ୍ଲିସଂ;

ଖରସ୍ସରଂ ଭୀମସେନନ୍ତି।

୯। ଅପାଯିମ୍ହୱଗ୍ଗୋ

[୮୧] ୧। ସୁରାପାନଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅପାଯିମ୍ହଅନଚ୍ଚିମ୍ହାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା କୋସମ୍ବିଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ଘୋସିତାରାମେ ୱିହରନ୍ତୋ ସାଗତତ୍ଥେରଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଭଗୱତି ହି ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱସ୍ସଂ ୱସିତ୍ୱା ଚାରିକାଗମନେନ ଭଦ୍ଦୱତିକଂ ନାମ ନିଗମଂ ସମ୍ପତ୍ତେ ଗୋପାଲକା ପସୁପାଲକା କସ୍ସକା ପଥାୱିନୋ ଚ ସତ୍ଥାରଂ ଦିସ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ''ମା, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଅମ୍ବତିତ୍ଥଂ ଅଗମାସି, ଅମ୍ବତିତ୍ଥେ ଜଟିଲସ୍ସ ଅସ୍ସମେ ଅମ୍ବତିତ୍ଥକୋ ନାମ ନାଗୋ ଆସୀୱିସୋ ଘୋରୱିସୋ, ସୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ୱିହେଠେଯ୍ଯା''ତି ୱାରଯିଂସୁ। ଭଗୱାପି ତେସଂ କଥଂ ଅସୁଣନ୍ତୋ ୱିଯ ତେସୁ ଯାୱତତିଯଂ ୱାରଯମାନେସୁପି ଅଗମାସିଯେୱ।

ତତ୍ର ସୁଦଂ ଭଗୱା ଭଦ୍ଦୱତିକାଯ ଅୱିଦୂରେ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ ୱିହରତି। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ବୁଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାକୋ ସାଗତୋ ନାମ ଥେରୋ ପୋଥୁଜ୍ଜନିକାଯ ଇଦ୍ଧିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ ତଂ ଅସ୍ସମଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତସ୍ସ ନାଗରାଜସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନେ ତିଣସନ୍ଥାରକଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦି। ନାଗୋ ମକ୍ଖଂ ଅସହମାନୋ ଧୂମାଯି, ଥେରୋପି ଧୂମାଯି। ନାଗୋ ପଜ୍ଜଲି, ଥେରୋପି ପଜ୍ଜଲି। ନାଗସ୍ସ ତେଜୋ ଥେରଂ ନ ବାଧତି, ଥେରସ୍ସ ତେଜୋ ନାଗଂ ବାଧତି। ଏୱଂ ସୋ ଖଣେନ ତଂ ନାଗରାଜାନଂ ଦମେତ୍ୱା ସରଣେସୁ ଚ ସୀଲେସୁ ଚ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି।

ସତ୍ଥା ଭଦ୍ଦୱତିକାଯଂ ଯଥାଭିରନ୍ତଂ ୱିହରିତ୍ୱା କୋସମ୍ବିଂ ଅଗମାସି। ସାଗତତ୍ଥେରେନ ନାଗସ୍ସ ଦମିତଭାୱୋ ସକଲଜନପଦଂ ପତ୍ଥରି। କୋସମ୍ବିନଗରୱାସିନୋ ସତ୍ଥୁ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ କତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ସାଗତତ୍ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ଏୱମାହଂସୁ ''ଭନ୍ତେ, ଯଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଦୁଲ୍ଲଭଂ, ତଂ ୱଦେଯ୍ଯାଥ, ତଦେୱ ମଯଂ ପଟିଯାଦେସ୍ସାମା''ତି। ଥେରୋ ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ଛବ୍ବଗ୍ଗିଯା ପନାହଂସୁ ''ଆୱୁସୋ, ପବ୍ବଜିତାନଂ ନାମ କାପୋତିକା ସୁରା ଦୁଲ୍ଲଭା ଚେୱ ମନାପା ଚ। ସଚେ ତୁମ୍ହେ ଥେରସ୍ସ ପସନ୍ନା, କାପୋତିକଂ ସୁରଂ ପଟିଯାଦେଥା''ତି। ତେ ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ସ୍ୱାତନାଯ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଗେହେ ''ଥେରସ୍ସ ଦସ୍ସାମା''ତି କାପୋତିକଂ ସୁରଂ ପସନ୍ନଂ ପଟିଯାଦେତ୍ୱା ଥେରଂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଘରେ ଘରେ ପସନ୍ନଂ ସୁରଂ ଅଦଂସୁ। ଥେରୋ ପିୱିତ୍ୱା ସୁରାମଦମତ୍ତୋ ନଗରତୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତୋ ଦ୍ୱାରନ୍ତରେ ପତିତ୍ୱା ୱିଲପମାନୋ ନିପଜ୍ଜି।

ସତ୍ଥା କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚୋ ନଗରା ନିକ୍ଖମନ୍ତୋ ଥେରଂ ତେନାକାରେନ ନିପନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ''ଗଣ୍ହଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାଗତ''ନ୍ତି ଗାହାପେତ୍ୱା ଆରାମଂ ଅଗମାସି । ଭିକ୍ଖୂ ଥେରସ୍ସ ସୀସଂ ତଥାଗତସ୍ସ ପାଦମୂଲେ କତ୍ୱା ତଂ ନିପଜ୍ଜାପେସୁଂ, ସୋ ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ପାଦେ ତଥାଗତାଭିମୁଖେ କତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି। ସତ୍ଥା ଭିକ୍ଖୂ ପଟିପୁଚ୍ଛି ''କିଂ ନୁ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯଂ ପୁବ୍ବେ ସାଗତସ୍ସ ମଯି ଗାରୱଂ, ତଂ ଇଦାନି ଅତ୍ଥୀ''ତି? ''ନତ୍ଥି, ଭନ୍ତେ''ତି। ''ଭିକ୍ଖୱେ, ଅମ୍ବତିତ୍ଥକଂ ନାଗରାଜାନଂ କୋ ଦମେସୀ''ତି। ''ସାଗତୋ, ଭନ୍ତେ''ତି। ''କିଂ ପନେତରହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାଗତୋ ଉଦକଦେଡ୍ଡୁଭକମ୍ପି ଦମେତୁଂ ସକ୍କୁଣେଯ୍ଯା''ତି। ''ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ''। ''ଅପି ନୁ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏୱରୂପଂ ପାତୁଂ ଯୁତ୍ତଂ, ଯଂ ପିୱିତ୍ୱା ଏୱଂୱିସଞ୍ଞୀ ହୋତୀ''ତି। ''ଅଯୁତ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ''ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଥେରଂ ଗରହିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ''ସୁରାମେରଯପାନେ ପାଚିତ୍ତିଯ''ନ୍ତି (ପାଚି। ୩୨୭) ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ପାୱିସି।

ଧମ୍ମସଭାଯଂ ସନ୍ନିପତିତା ଭିକ୍ଖୂ ସୁରାପାନସ୍ସ ଅଵଣ୍ଣଂ କଥଯିଂସୁ ‘‘ଯାଵ ମହାଦୋସଞ୍ଚେତଂ, ଆଵୁସୋ, ସୁରାପାନଂ ନାମ, ତାଵ ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନଂ ନାମ ଇଦ୍ଧିମନ୍ତଂ ସାଗତଂ ଯଥା ସତ୍ଥୁ ଗୁଣମତ୍ତମ୍ପି ନ ଜାନାତି, ତଥା ଅକାସୀ’’ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ଵା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ଵା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ଵୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଇଦାନେଵ ସୁରଂ ପିଵିତ୍ଵା ପବ୍ବଜିତା ଵିସଞ୍ଞିନୋ ହୋନ୍ତି, ପୁବ୍ବେପି ଅହେସୁଂଯେଵା’’ତି ଵତ୍ଵା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ କାସିରଟ୍ଠେ ଉଦିଚ୍ଚବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ଵା ଵଯପ୍ପତ୍ତୋ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ଵା ଅଭିଞ୍ଞା ଚ ସମାପତ୍ତିଯୋ ଚ ଉପ୍ପାଦେତ୍ଵା ଝାନକୀଳଂ କୀଳନ୍ତୋ ହିମଵନ୍ତପ୍ପଦେସେ ଵସତି ପଞ୍ଚହି ଅନ୍ତେଵାସିକସତେହି ପରିଵୁତୋ। ଅଥ ନଂ ଵସ୍ସାନସମଯେ ସମ୍ପତ୍ତେ ଅନ୍ତେଵାସିକା ଆହଂସୁ ‘‘ଆଚରିଯ, ମନୁସ୍ସପଥଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ଲୋଣମ୍ବିଲଂ ସେଵିତ୍ଵା ଆଗଚ୍ଛାମା’’ତି। ‘‘ଆଵୁସୋ, ଅହଂ ଇଧେଵ ଵସିସ୍ସାମି, ତୁମ୍ହେ ପନ ଗନ୍ତ୍ଵା ସରୀରଂ ସନ୍ତପ୍ପେତ୍ଵା ଵସ୍ସଂ ଵୀତିନାମେତ୍ଵା ଆଗଚ୍ଛଥା’’ତି। ତେ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ଆଚରିଯଂ ଵନ୍ଦିତ୍ଵା ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ରାଜୁଯ୍ୟାନେ ଵସିତ୍ଵା ପୁନଦିଵସେ ବହିଦ୍ଵାରଗାମେଯେଵ ଭିକ୍ଖାଯ ଚରିତ୍ଵା ସୁହିତା ହୁତ୍ଵା ପୁନଦିଵସେ ନଗରଂ ପଵିସିଂସୁ। ମନୁସ୍ସା ସମ୍ପିଯାଯମାନା ଭିକ୍ଖଂ ଅଦଂସୁ। କତିପାହଚ୍ଚଯେନ ଚ ରଞ୍ଞୋପି ଆରୋଚେସୁଂ ‘‘ଦେଵ, ହିମଵନ୍ତତୋ ପଞ୍ଚସତା ଇସଯୋ ଆଗନ୍ତ୍ଵା ଉଯ୍ୟାନେ ଵସନ୍ତି ଘୋରତପା ପରମଧିତିନ୍ଦ୍ରିଯା ସୀଲଵନ୍ତୋ’’ତି। ରାଜା ତେସଂ ଗୁଣେ ସୁତ୍ଵା ଉଯ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ଵନ୍ଦିତ୍ଵା କତପଟିସନ୍ଥାରୋ ଵସ୍ସାନଂ ଚତୁମାସଂ ତତ୍ଥେଵ ଵସନତ୍ଥାଯ ପଟିଞ୍ଞଂ ଗହେତ୍ଵା ନିମନ୍ତେସି, ତେ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ରାଜଗେହେଯେଵ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ଵା ଉଯ୍ୟାନେ ଵସନ୍ତି।

ଅଥେକଦିଵସଂ ନଗରେ ସୁରାନକ୍ଖତ୍ତଂ ନାମ ଅହୋସି। ରାଜା ‘‘ପବ୍ବଜିତାନଂ ସୁରା ଦୁଲ୍ଲଭା’’ତି ବହୁଂ ଉତ୍ତମସୁରଂ ଦାପେସି। ତାପସା ସୁରଂ ପିଵିତ୍ଵା ଉଯ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ସୁରାମଦମତ୍ତା ହୁତ୍ଵା ଏକଚ୍ଚେ ଉଟ୍ଠାଯ ନଚ୍ଚିଂସୁ, ଏକଚ୍ଚେ ଗାଯିଂସୁ, ନଚ୍ଚିତ୍ଵା ଗାଯିତ୍ଵା ଖାରିକାଦୀନି ଅଵତ୍ଥରିତ୍ଵା ନିଦ୍ଦାଯିତ୍ଵା ସୁରାମଦେ ଛିନ୍ନେ ପବୁଜ୍ଝିତ୍ଵା ତଂ ଅତ୍ତନୋ ଵିପ୍ପକାରଂ ଦିସ୍ଵା ‘‘ନ ଅମ୍ହେହି ପବ୍ବଜିତସାରୁପ୍ପଂ କତ’’ନ୍ତି ରୋଦିତ୍ଵା ପରିଦେଵିତ୍ଵା ‘‘ମଯଂ ଆଚରିଯେନ ଵିନାଭୂତତ୍ତା ଏଵରୂପଂ ପାପକମ୍ମଂ କରିମ୍ହା’’ତି ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେଵ ଉଯ୍ୟାନଂ ପହାଯ ହିମଵନ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ପଟିସାମିତପରିକ୍ଖାରା ଆଚରିଯଂ ଵନ୍ଦିତ୍ଵା ନିସୀଦିତ୍ଵା ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ, ତାତା, ମନୁସ୍ସପଥେ ଭିକ୍ଖାଯ ଅକିଲମମାନା ସୁଖଂ ଵସିତ୍ଥ, ସମଗ୍ଗଵାସଞ୍ଚ ପନ ଵସିତ୍ଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତା ‘‘ଆଚରିଯ, ସୁଖଂ ଵସିମ୍ହ, ଅପିଚ ଖୋ ପନ ମଯଂ ଅପାତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ ପିଵିତ୍ଵା ଵିସଞ୍ଞୀଭୂତା ସତିଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ନଚ୍ଚିମ୍ହ ଚେଵ ଗାଯିମ୍ହ ଚା’’ତି ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେନ୍ତା ଇମଂ ଗାଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତ୍ଵା ଆହଂସୁ –

୮୧।

‘‘ଅପାଯିମ୍ହ ଅନଚ୍ଚିମ୍ହ, ଅଗାଯିମ୍ହ ରୁଦିମ୍ହ ଚ;

ଵିସଞ୍ଞୀକରଣିଂ ପିତ୍ଵା, ଦିଟ୍ଠା ନାହୁମ୍ହ ଵାନରା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅପାଯିମ୍ହାତି ସୁରଂ ପିଵିମ୍ହା। ଅନଚ୍ଚିମ୍ହାତି ତଂ ପିଵିତ୍ଵା ହତ୍ଥପାଦେ ଲାଳେନ୍ତା ନଚ୍ଚିମ୍ହା। ଅଗାଯିମ୍ହାତି ମୁଖଂ ଵିଵରିତ୍ଵା ଆଯତକେନ ସରେନ ଗାଯିମ୍ହା। ରୁଦିମ୍ହ ଚାତି ପୁନ ଵିପ୍ପଟିସାରିନୋ ‘‘ଏଵରୂପଂ ନାମ ଅମ୍ହେହି କତ’’ନ୍ତି ରୋଦିମ୍ହ ଚ। ଵିସଞ୍ଞୀକରଣିଂ ପିତ୍ଵା, ଦିଟ୍ଠା ନାହୁମ୍ହ ଵାନରାତି ଏଵରୂପଂ ସଞ୍ଞାଵିନାସନତୋ ଵିସଞ୍ଞୀକରଣିଂ ସୁରଂ ପିଵିତ୍ଵା ‘‘ଏତଦେଵ ସାଧୁ, ଯଂ ଵାନରା ନାହୁମ୍ହା’’ତି। ଏଵଂ ତେ ଅତ୍ତନୋ ଅଗୁଣଂ କଥେସୁଂ।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ଗରୁସଂଵାସରହିତାନଂ ନାମ ଏଵରୂପଂ ହୋତିଯେଵା’’ତି ତେ ତାପସେ ଗରହିତ୍ଵା ‘‘ପୁନ ଏଵରୂପଂ ମାକରିତ୍ଥା’’ତି ତେସଂ ଓଵାଦଂ ଦତ୍ଵା ଅପରିହୀନଜ୍ଝାନୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯଣୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ଵା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି। ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ହି ‘‘ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେତ୍ଵା’’ତି ଇଦମ୍ପି ନ ଵକ୍ଖାମ। ତଦା ଇସିଗଣୋ ବୁଦ୍ଧପରିସା ଅହୋସି, ଗଣସତ୍ଥା ପନ ଅହମେଵ ଅହୋସିନ୍ତି।

ସୁରାପାନଜାତକଵଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୮୨] ୨। ମିତ୍ତଵିନ୍ଦକଜାତକଵଣ୍ଣନା

ଅତିକ୍କମ୍ମରମଣକନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଦୁବ୍ଚଚଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଇମସ୍ସ ପନ ଜାତକସ୍ସ କସ୍ସପସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧକାଲିକଂ ୱତ୍ଥୁ, ତଂ ଦସକନିପାତେ ମହାମିତ୍ତୱିନ୍ଦକଜାତକେ (ଜା। ୧।୧।୮୨; ୧।୫।୧୦୦ ଆଦୟୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ତଦା ପନ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୮୨।

''ଅତିକ୍କମ୍ମ ରମଣକଂ, ସଦାମତ୍ତଞ୍ଚ ଦୂଭକଂ;

ସ୍ୱାସି ପାସାଣମାସୀନୋ, ଯସ୍ମା ଜୀୱଂ ନ ମୋକ୍ଖସୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ରମଣକନ୍ତି ତସ୍ମିଂ କାଲେ ଫଲିକସ୍ସ ନାମଂ, ଫଲିକପାସାଦଞ୍ଚ ଅତିକ୍କନ୍ତୋସୀତି ଦୀପେତି। ସଦାମତ୍ତାତି ରଜତସ୍ସ ନାମଂ, ରଜତପାସାଦଞ୍ଚ ଅତିକ୍କନ୍ତୋସୀତି ଦୀପେତି। ଦୂଭକନ୍ତି ମଣିନୋ ନାମଂ, ମଣିପାସାଦଞ୍ଚ ଅତିକ୍କନ୍ତୋସୀତି ଦୀପେତି। ସ୍ୱାସୀତି ସୋ ଅସି ତ୍ୱଂ। ପାସାଣମାସୀନୋତି ଖୁରଚକ୍କଂ ନାମ ପାସାଣମୟଂ ୱା ହୋତି ରଜତମୟଂ ୱା ମଣିମୟଂ ୱା, ତଂ ପନ ପାସାଣମୟମେୱ। ସୋ ଚ ତେନ ଆସୀନୋ ଅତିନିୱିଟ୍ଠୋ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥଟୋ। ତସ୍ମା ପାସାଣେନ ଆସୀନତ୍ତା ''ପାସାଣାସୀନୋ''ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ବ୍ୟଞ୍ଜନସନ୍ଧିୱସେନ ମକାରଂ ଆଦାୟ ''ପାସାଣମାସୀନୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ପାସାଣଂ ୱା ଆସୀନୋ, ତଂ ଖୁରଚକ୍କଂ ଆସଜ୍ଜ ପାପୁଣିତ୍ୱା ଠିତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଯସ୍ମା ଜୀୱଂ ନ ମୋକ୍ଖସୀତି ଯସ୍ମା ଖୁରଚକ୍କା ଯାୱ ତେ ପାପଂ ନ ଖୀୟତି, ତାୱ ଜୀୱନ୍ତୋୟେୱ ନ ମୁଚ୍ଚିସ୍ସସି, ତଂ ଆସୀନୋସୀତି।

ଇମଂ ଗାଥଂ ୱତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂୟେୱ ଗତୋ। ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକୋପି ଖୁରଚକ୍କଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମହାଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱମାନୋ ପାପକମ୍ମେ ପରିକ୍ଖୀଣେ ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକୋ ଦୁବ୍ବଚଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ଦେୱରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦୁତିୟା।

[୮୩] ୩। କାଳକଣ୍ଣିଜାତକୱଣ୍ଣନା

ମିତ୍ତୋ ହୱେ ସତ୍ତପଦେନ ହୋତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ମିତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ଅନାଥପିଣ୍ଡିକେନ ସଦ୍ଧିଂ ସହପଂସୁକୀଳିକୋ ଏକାଚରିୟସ୍ସେୱ ସନ୍ତିକେ ଉଗ୍ଗହିତସିପ୍ପୋ ନାମେନ କାଳକଣ୍ଣୀ ନାମ। ସୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ ଦୁଗ୍ଗତୋ ହୁତ୍ୱା ଜୀୱିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ସୋ ତଂ ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ପରିବ୍ବୟଂ ଦତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କୁଟୁମ୍ବଂ ପଟିଚ୍ଛାପେସି। ସୋ ସେଟ୍ଠିନୋ ଉପକାରକୋ ହୁତ୍ୱା ସବ୍ବକିଚ୍ଚାନି କରୋତି। ତଂ ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତକାଲେ ''ତିଟ୍ଠ, କାଳକଣ୍ଣି, ନିସୀଦ, କାଳକଣ୍ଣି, ଭୁଞ୍ଜ କାଳକଣ୍ଣୀ''ତି ୱଦନ୍ତି। ଅଥେକଦିୱସଂ ସେଟ୍ଠିନୋ ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା ସେଟ୍ଠିଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱମାହଂସୁ ''ମହାସେଟ୍ଠି, ମା ଏତଂ ତୱ ସନ୍ତିକେ କରି, 'ତିଟ୍ଠ, କାଳକଣ୍ଣି, ନିସୀଦ କାଳକଣ୍ଣି, ଭୁଞ୍ଜ କାଳକଣ୍ଣୀ'ତି ହି ଇମିନା ସଦ୍ଦେନ ଯକ୍ଖୋପି ପଲାୟେୟ୍ୟ, ନ ଚେସ ତୟା ସମାନୋ, ଦୁଗ୍ଗତୋ ଦୁରୂପେତୋ, କିଂ ତେ ଇମିନା''ତି। ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ''ନାମଂ ନାମ ୱୋହାରମତ୍ତଂ, ନ ତଂ ପଣ୍ଡିତା ପମାଣଂ କରୋନ୍ତି, ସୁତମଙ୍ଗଲିକେନ ନାମ ଭୱିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ନ ସକ୍କା ମୟା ନାମମତ୍ତଂ ନିସ୍ସାୟ ସହପଂସୁକୀଳିକଂ ସହାୟଂ ପରିଚ୍ଚଜିତୁ''ନ୍ତି ତେସଂ ୱଚନଂ ଅନାଦାୟ ଏକଦିୱସଂ ଅତ୍ତନୋ ଭୋଗଗାମଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତଂ ଗେହରକ୍ଖକଂ କତ୍ୱା ଅଗମାସି।

ଚୋରା ''ସେଟ୍ଠି କିର ଭୋଗଗାମଂ ଗତୋ, ଗେହମସ୍ସ ୱିଲୁମ୍ପିସ୍ସାମା''ତି ନାନାୱୁଧହତ୍ଥା ରତ୍ତିଭାଗେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଗେହଂ ପରିୱାରେସୁଂ। ଇତରୋପି ଚୋରାନଞ୍ଞେୱ ଆଗମନଂ ଆସଙ୍କମାନୋ ଅନିଦ୍ଦାୟନ୍ତୋୱ ନିସୀଦି। ସୋ ଚୋରାନଂ ଆଗତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ମନୁସ୍ସେ ପବୋଧେତୁଂ ''ତ୍ୱଂ ସଙ୍ଖଂ ଧମ, ତ୍ୱଂ ମୁଦିଙ୍ଗଂ ୱାଦେହୀ''ତି ମହାସମଜ୍ଜଂ କରୋନ୍ତୋ ୱିୟ ସକଲନିୱେସନଂ ଏକସଦ୍ଦଂ କାରେସି। ଚୋରା ''ସୁଞ୍ଞଂ ଗେହନ୍ତି ଦୁସ୍ସୁତଂ ଅମ୍ହେହି, ଅତ୍ଥେୱ ଇଧ ମହାସେଟ୍ଠୀ''ତି ପାସାଣମୁଗ୍ଗରାଦୀନି ତତ୍ଥେୱ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପଲାୟିଂସୁ।

ପୁନଦିୱସେ ମନୁସ୍ସା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଛଡ୍ଡିତେ ପାସାଣମୁଗ୍ଗରାଦୟୋ ଦିସ୍ୱା ସଂୱେଗପ୍ପତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ''ସଚେ ଅଜ୍ଜ ଏୱରୂପୋ ବୁଦ୍ଧିସମ୍ପନ୍ନୋ ଘରୱିଚାରକୋ

ନାଭୱିସ୍ସ, ଚୋରେହି ଯଥାରୁଚିଯା ପୱିସିତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଗେହଂ ୱିଲୁତ୍ତଂ ଅସ୍ସ, ଇମଂ ଦଲ୍ହମିତ୍ତଂ ନିସ୍ସାଯ ସେଟ୍ଠିନୋ ୱୁଡ୍ଢି ଜାତା''ତି ତଂ ପସଂସିତ୍ୱା ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ଭୋଗଗାମତୋ ଆଗତକାଲେ ସବ୍ବଂ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚଯିଂସୁ। ଅଥ ନେ ସେଟ୍ଠି ଅୱୋଚ ''ତୁମ୍ହେ ଏୱରୂପଂ ମମ ଗେହରକ୍ଖକଂ ମିତ୍ତଂ ନିକ୍କଡ୍ଢାପେଥ, ସଚାଯଂ ତୁମ୍ହାକଂ ୱଚନେନ ମଯା ନିକ୍କଡ୍ଢିତୋ ଅସ୍ସ, ଅଜ୍ଜ ମେ କୁଟୁମ୍ବଂ କିଞ୍ଚି ନାଭୱିସ୍ସ, ନାମଂ ନାମ ଅପ୍ପମାଣଂ, ହିତଚିତ୍ତମେୱ ପମାଣ''ନ୍ତି ତସ୍ସ ଉତ୍ତରିତରଂ ପରିବ୍ବଯଂ ଦତ୍ୱା ''ଅତ୍ଥି ଦାନି ମେ ଇଦଂ କଥାପାଭତ''ନ୍ତି ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସବ୍ବଂ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେସି। ସତ୍ଥା ''ନ ଖୋ, ଗହପତି, ଇଦାନେୱ କାଲକଣ୍ଣିମିତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ମିତ୍ତସ୍ସ ଘରେ କୁଟୁମ୍ବଂ ରକ୍ଖତି, ପୁବ୍ବେପି ରକ୍ଖିଯେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ମହାଯସୋ ସେଟ୍ଠି ଅହୋସି। ତସ୍ସ କାଲକଣ୍ଣୀ ନାମ ମିତ୍ତୋତି ସବ୍ବଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୱତ୍ଥୁସଦିସମେୱ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଭୋଗଗାମତୋ ଆଗତୋ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ''ସଚେ ମଯା ତୁମ୍ହାକଂ ୱଚନେନ ଏୱରୂପୋ ମିତ୍ତୋ ନିକ୍କଡ୍ଢିତୋ ଅସ୍ସ, ଅଜ୍ଜ ମେ କୁଟୁମ୍ବଂ କିଞ୍ଚି ନାଭୱିସ୍ସା''ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୮୩।

''ମିତ୍ତୋ ହୱେ ସତ୍ତପଦେନ ହୋତି, ସହାଯୋ ପନ ଦ୍ୱାଦସକେନ ହୋତି;

ମାସଡ୍ଢମାସେନ ଚ ଞାତି ହୋତି, ତତୁତ୍ତରିଂ ଅତ୍ତସମୋପି ହୋତି;

ସୋହଂ କଥଂ ଅତ୍ତସୁଖସ୍ସ ହେତୁ, ଚିରସନ୍ଥୁତଂ କାଲକଣ୍ଣିଂ ଜହେଯ୍ୟ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ହୱେତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ମେତ୍ତାଯତୀତି ମିତ୍ତୋ, ମେତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାପେତି, ସିନେହଂ କରୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋ ପନେସ ସତ୍ତପଦେନ ହୋତି, ଏକତୋ ସତ୍ତପଦୱୀତିହାରଗମନମତ୍ତେନ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସହାଯୋ ପନ ଦ୍ୱାଦସକେନ ହୋତୀତି ସବ୍ବକିଚ୍ଚାନି ଏକତୋ କରଣୱସେନ ସବ୍ବିରିଯାପଥେସୁ ସହ ଗଚ୍ଛତୀତି ସହାଯୋ। ସୋ ପନେସ ଦ୍ୱାଦସକେନ ହୋତି, ଦ୍ୱାଦସାହଂ ଏକତୋ ନିୱାସେନ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ମାସଡ୍ଢମାସେନ ଚାତି ମାସେନ ୱା ଅଡ୍ଢମାସେନ ୱା। ଞାତି ହୋତୀତି ଞାତିସମୋ ହୋତି। ତତୁତ୍ତରିନ୍ତି ତତୋ ଉତ୍ତରିଂ ଏକତୋ ୱାସେନ ଅତ୍ତସମୋପି ହୋତିଯେୱ। ଜହେଯ୍ୟନ୍ତି ''ଏୱରୂପଂ ସହାଯଂ କଥଂ ଜହେଯ୍ୟ''ନ୍ତି ମିତ୍ତସ୍ସ ଗୁଣଂ କଥେସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପୁନ କୋଚି ତସ୍ସ ଅନ୍ତରେ ୱତ୍ତା ନାମ ନାହୋସୀତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା କାଲକଣ୍ଣୀ ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ବାରାଣସିସେଟ୍ଠି ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

କାଲକଣ୍ଣିଜାତକୱଣ୍ଣନା ତତିଯା।

[୮୪] ୪। ଅତ୍ଥସ୍ସଦ୍ୱାରଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଆରୋଗ୍ୟମିଚ୍ଛେପରମଞ୍ଚ ଲାଭନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଅତ୍ଥକୁସଲଂ କୁଲପୁତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସାୱତ୍ଥିଯଞ୍ହି ଏକସ୍ସ ମହାୱିଭୱସ୍ସ ସେଟ୍ଠିନୋ ପୁତ୍ତୋ ଜାତିଯା ସତ୍ତୱସ୍ସୋ ପଞ୍ଞୱା ଅତ୍ଥକୁସଲୋ। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ପିତରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅତ୍ଥସ୍ସ ଦ୍ୱାରପଞ୍ହଂ ନାମ ପୁଚ୍ଛି, ସୋ ତଂ ନ ଜାନାତି। ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି ''ଅଯଂ ପଞ୍ହୋ ଅତିସୁଖୁମୋ, ଠପେତ୍ୱା ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧଂ ଅଞ୍ଞୋ ଉପରି ଭୱଗ୍ଗେନ, ହେଟ୍ଠା ଚ ଅୱୀଚିନା ପରିଚ୍ଛିନ୍ନେ ଲୋକସନ୍ନିୱାସେ ଏତଂ ପଞ୍ହଂ କଥେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥୀ''ତି। ସୋ ପୁତ୍ତମାଦାଯ ବହୁଂ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ଜେତୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ପୂଜେତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ ''ଅଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଦାରକୋ ପଞ୍ଞୱା ଅତ୍ଥକୁସଲୋ ମଂ ଅତ୍ଥସ୍ସ ଦ୍ୱାରପଞ୍ହଂ ନାମ ପୁଚ୍ଛି, ଅହଂ ତଂ ପଞ୍ହଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ତୁମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତୋ, ସାଧୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ତଂ ପଞ୍ହଂ କଥେତୂ''ତି। ସତ୍ଥା ''ପୁବ୍ବେପାହଂ, ଉପାସକ, ଇମିନା କୁମାରକେନେତଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ, ମଯା ଚସ୍ସ କଥିତୋ, ତଦା ନଂ ଏସ ଜାନାତି, ଇଦାନି ପନ ଭୱସଙ୍ଖେପଗତତ୍ତା ନ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ମହାୱିଭୱୋ ସେଟ୍ଠି ଅହୋସି। ଅଥସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ସତ୍ତୱସ୍ସିକୋ ଜାତିଯା ପଞ୍ଞୱା ଅତ୍ଥକୁସଲୋ। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ପିତରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''ତାତ, ଅତ୍ଥସ୍ସ ଦ୍ୱାରଂ ନାମ କି''ନ୍ତି ଅତ୍ଥସ୍ସ ଦ୍ୱାରପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛି। ଅଥସ୍ସ ପିତା ତଂ ପଞ୍ହଂ

କଥେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୮୪।

‘‘ଆରୋଗ୍ୟମିଚ୍ଛେ ପରମଞ୍ଚ ଲାଭଂ, ସୀଲଞ୍ଚ ୱୁଦ୍ଧାନୁମତଂ ସୁତଞ୍ଚ;

ଧମ୍ମାନୁୱତ୍ତୀ ଚ ଅଲୀନତା ଚ, ଅତ୍ଥସ୍ସ ଦ୍ୱାରା ପମୁଖା ଛଠେତେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଆରୋଗ୍ୟମିଚ୍ଛେ ପରମଞ୍ଚ ଲାଭନ୍ତି ଚ-କାରୋ ନିପାତମତ୍ତଂ। ତାତ, ପଠମମେୱ ଆରୋଗ୍ୟସଙ୍ଖାତଂ ପରମଂ ଲାଭଂ ଇଚ୍ଛେୟ୍ୟାତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦୀପେନ୍ତୋ ଏୱମାହ। ତତ୍ଥ ଆରୋଗ୍ୟଂ ନାମ ସରୀରସ୍ସ ଚେୱ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଚ ଅରୋଗଭାୱୋ ଅନାତୁରତା। ସରୀରେ ହି ରୋଗାତୁରେ ନେୱ ଅଲଦ୍ଧଂ ଭୋଗଲାଭଂ ଉପ୍ପାଦେତୁଂ ସକ୍କୋତି, ନ ଲଦ୍ଧଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ, ଅନାତୁରେ ପନ ଉଭୟମ୍ପେତଂ ସକ୍କୋତି। ଚିତ୍ତେ ଚ କିଲେସାତୁରେ ନେୱ ଅଲଦ୍ଧଂ ଝାନାଦିଭେଦଂ ଲାଭଂ ଉପ୍ପାଦେତୁଂ ସକ୍କୋତି, ନ ଲଦ୍ଧଂ ପୁନ ସମାପତ୍ତିୱସେନ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ। ଏତସ୍ମିଂ ଅନାରୋଗ୍ୟେ ସତି ଅଲଦ୍ଧୋପି ଲାଭୋ ନ ଲବ୍ଭତି, ଲଦ୍ଧୋପି ନିରତ୍ଥକୋ ହୋତି, ଅସତି ପନେତସ୍ମିଂ ଅଲଦ୍ଧୋପି ଲାଭୋ ଲବ୍ଭତି, ଲଦ୍ଧୋପି ସାତ୍ଥକୋ ହୋତୀତି ଆରୋଗ୍ୟଂ ପରମୋ ଲାଭୋ ନାମ। ତଂ ସବ୍ବପଠମଂ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବଂ। ଇଦମେକଂ ଅତ୍ଥସ୍ସ ଦ୍ୱାରନ୍ତି ଅୟମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ। ସୀଲଞ୍ଚାତି ଆଚାରସୀଲଂ। ଇମିନା ଲୋକଚାରିତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତି। ୱୁଦ୍ଧାନୁମତନ୍ତି ଗୁଣୱୁଦ୍ଧାନଂ ପଣ୍ଡିତାନଂ ଅନୁମତଂ। ଇମିନା ଞାଣସମ୍ପନ୍ନାନଂ ଗରୂନଂ ଓୱାଦଂ ଦସ୍ସେତି। ସୁତଞ୍ଚାତି କାରଣନିସ୍ସିତଂ ସୁତଂ। ଇମିନା ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ଅତ୍ଥନିସ୍ସିତଂ ବାହୁସଚ୍ଚଂ ଦସ୍ସେତି। ଧମ୍ମାନୁୱତ୍ତୀ ଚାତି ତିୱିଧସ୍ସ ସୁଚରିତଧମ୍ମସ୍ସ ଅନୁୱତ୍ତନଂ। ଇମିନା ଦୁଚ୍ଚରିତଧମ୍ମଂ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ସୁଚରିତଧମ୍ମସ୍ସ ଅନୁୱତ୍ତନଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ଅଲୀନତା ଚାତି ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଲୀନତା ଅନୀଚତା। ଇମିନା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅସଙ୍କୋଚତଂ ପଣୀତଭାୱଂ ଉତ୍ତମଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ଅତ୍ଥସ୍ସ ଦ୍ୱାରା ପମୁଖା ଛଠେତେତି ଅତ୍ଥୋ ନାମ ୱୁଦ୍ଧି, ତସ୍ସ ୱୁଦ୍ଧିସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଲୋକିୟଲୋକୁତ୍ତରସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ଏତେ ପମୁଖା ଉତ୍ତମା ଛ ଦ୍ୱାରା ଉପାୟା ଅଧିଗମମୁଖାନୀତି।

ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ଦ୍ୱାରପଞ୍ହଂ କଥେସି। ସୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ତେସୁ ଛସୁ ଧମ୍ମେସୁ ୱତ୍ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ୟଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ପୁତ୍ତୋୱ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନପୁତ୍ତୋ, ମହାସେଟ୍ଠି ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଅତ୍ଥସ୍ସଦ୍ୱାରଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା।

[୮୫] ୫। କିଂପକ୍କଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଆୟତିଂ ଦୋସଂ ନାଞ୍ଞାୟାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଅଞ୍ଞତରୋ କିର କୁଲପୁତ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧସାସନେ ଉରଂ ଦତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୋ ଏକଦିୱସଂ ସାୱତ୍ଥିୟଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରନ୍ତୋ ଏକଂ ଅଲଙ୍କତିତ୍ଥିଂ ଦିସ୍ୱା ଉକ୍କଣ୍ଠି। ଅଥ ନଂ ଆଚରିୟୁପଜ୍ଝାୟା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଆନୟିଂସୁ। ସତ୍ଥା ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା ନାମେତେ ଭିକ୍ଖୁ ପରିଭୋଗକାଲେ ରମଣୀୟା। ସୋ ପନ ତେସଂ ପରିଭୋଗୋ ନିରୟାଦୀସୁ ପଟିସନ୍ଧିଦାୟକତ୍ତା କିଂପକ୍କଫଲପରିଭୋଗସଦିସୋ ହୋତି। କିଂପକ୍କଫଲଂ ନାମ ୱଣ୍ଣଗନ୍ଧରସସମ୍ପନ୍ନଂ, ଖାଦିତଂ ପନ ଅନ୍ତାନି ଖଣ୍ଡିତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପାପେତି। ପୁବ୍ବେ ବହୂ ବାଲଜନା ତସ୍ସ ଦୋସଂ ଅଦିସ୍ୱା ୱଣ୍ଣଗନ୍ଧରସେସୁ ବଜ୍ଝିତ୍ୱା ତଂ ଫଲଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପାପୁଣିଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେହି ୟାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସତ୍ଥୱାହୋ ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଚହି ସକଟସତେହି ପୁବ୍ବନ୍ତାପରନ୍ତଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅଟୱିମୁଖଂ ପତ୍ୱା ମନୁସ୍ସେ ସନ୍ନିପାତେତ୍ୱା ‘‘ଇମିସ୍ସା ଅଟୱିୟା ୱିସରୁକ୍ଖା ନାମ ଅତ୍ଥି, ମା ଖୋ ମଂ ଅନାପୁଚ୍ଛା ପୁବ୍ବେ ଅଖାଦିତପୁବ୍ବାନି ଫଲାଫଲାନି ଖାଦିତ୍ଥା’’ତି ଓୱଦି। ମନୁସ୍ସା ଅଟୱିଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଅଟୱିମୁଖେ ଏକଂ କିଂପକ୍କରୁକ୍ଖଂ ଫଲଭାରଓଣମିତସାଖଂ ଅଦ୍ଦସଂସୁ। ତସ୍ସ ଖନ୍ଧସାଖାପତ୍ତଫଲାନି ସଣ୍ଠାନୱଣ୍ଣରସଗନ୍ଧେହି ଅମ୍ବସଦିସାନେୱ। ତେସୁ ଏକଚ୍ଚେ ୱଣ୍ଣଗନ୍ଧରସେସୁ ବଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅମ୍ବଫଲସଞ୍ଞାୟ ଫଲାନି ଖାଦିଂସୁ, ଏକଚ୍ଚେ ‘‘ସତ୍ଥୱାହଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଖାଦିସ୍ସାମା’’ତି ଗହେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ଠାନଂ ପତ୍ୱା ଯେ ଗହେତ୍ୱା ଠିତା, ତେ ଫଲାନି ଛଡ୍ଡାପେତ୍ୱା, ଯେ ଖାଦମାନା ଅଟ୍ଠଂସୁ, ତେ ୱମନଂ କାରେତ୍ୱା ତେସଂ ଭେସଜ୍ଜଂ ଅଦାସି। ତେସୁ ଏକଚ୍ଚେ ଅରୋଗା ଜାତା, ପଠମମେୱ ଖାଦିତ୍ୱା ଠିତା ପନ ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପତ୍ତା। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଇଚ୍ଛିତଟ୍ଠାନଂ ସୋତ୍ଥିନା ଗନ୍ତ୍ୱା ଲାଭଂ ଲଭିତ୍ୱା ପୁନ ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ୟଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ତଂ ୱତ୍ଥୁଂ କଥେତ୍ୱା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୮୫।

‘‘ଆୟତିଂ ଦୋସଂ ନାଞ୍ଞାୟ, ୟୋ କାମେ ପଟିସେୱତି;

ୱିପାକନ୍ତେ ହନନ୍ତି ନଂ, କିଂପକ୍କମିୱ ଭକ୍ଖିତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଆୟତିଂ ଦୋସଂ ନାଞ୍ଞାୟାତି ଅନାଗତେ ଦୋସଂ ନ ଅଞ୍ଞାୟ, ଅଜାନିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ୟୋ କାମେ ପଟିସେୱତୀତି ୟୋ ୱତ୍ଥୁକାମେ ଚ କିଲେସକାମେ ଚ ପଟିସେୱତି। ୱିପାକନ୍ତେ ହନନ୍ତି ନନ୍ତି ତେ କାମା ତଂ ପୁରିସଂ ଅତ୍ତନୋ ୱିପାକସଙ୍ଖାତେ ଅନ୍ତେ ନିରୟାଦୀସୁ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ନାନପ୍ପକାରେନ ଦୁକ୍ଖେନ ସଂୟୋଜୟମାନା ହନନ୍ତି। କଥଂ? କିଂପକ୍କମିୱ ଭକ୍ଖିତନ୍ତି, ୟଥା ପରିଭୋଗକାଲେ ୱଣ୍ଣଗନ୍ଧରସସମ୍ପତ୍ତିୟା ମନାପଂ କିଂପକ୍କଫଲଂ ଅନାଗତଦୋସଂ ଅଦିସ୍ୱା ଭକ୍ଖିତଂ ଅନ୍ତେ ହନତି, ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପାପେତି, ଏୱଂ ପରିଭୋଗକାଲେ ମନାପାପି କାମା ୱିପାକକାଲେ ହନନ୍ତୀତି ଦେସନଂ ୟଥାନୁସନ୍ଧିଂ ପାପେତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି, ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ପାପୁଣି। ସେସପରିସାୟପି କେଚି ସୋତାପନ୍ନା, କେଚି ସକଦାଗାମିନୋ, କେଚି ଅନାଗାମିନୋ, କେଚି ଅରହନ୍ତୋ ଅହେସୁଂ।

ସତ୍ଥାପି ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ପରିସା ବୁଦ୍ଧପରିସା ଅହୋସି, ସତ୍ଥୱାହୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

କିଂପକ୍କଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

[୮୬] ୬। ସୀଲୱୀମଂସକଜାତକୱଣ୍ଣନା

ସୀଲଂକିରେୱ କଲ୍ୟାଣନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ସୀଲୱୀମଂସକଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର କୋସଲରାଜାନଂ ନିସ୍ସାୟ ଜୀୱତି ତିସରଣଂ ଗତୋ ଅଖଣ୍ଡପଞ୍ଚସୀଲୋ ତିଣ୍ଣଂ ୱେଦାନଂ ପାରଗୂ। ରାଜା ‘‘ଅୟଂ ସୀଲୱା’’ତି ତସ୍ସ ଅତିରେକସମ୍ମାନଂ କରୋତି। ସୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅୟଂ ରାଜା ମୟ୍ହଂ ଅଞ୍ଞେହି ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ଅତିରେକସମ୍ମାନଂ କରୋତି, ଅତିୱିୟ ମଂ ଗରୁଂ କତ୍ୱା ପସ୍ସତି, କିଂ ନୁ ଖୋ ଏସ ମମ ଜାତିଗୋତ୍ତକୁଲପ୍ପଦେସସିପ୍ପସମ୍ପତ୍ତିଂ ନିସ୍ସାୟ ଇମଂ ସମ୍ମାନଂ କରୋତି, ଉଦାହୁ ସୀଲସମ୍ପତ୍ତିଂ, ୱୀମଂସିସ୍ସାମି ତାୱା’’ତି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ରାଜୁପଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଘରଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଏକସ୍ସ ହେରଞ୍ଞିକସ୍ସ ଫଲକତୋ ଅନାପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଏକଂ କହାପଣଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଗମାସି, ହେରଞ୍ଞିକୋ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଗରୁଭାୱେନ କିଞ୍ଚି ଅୱତ୍ୱା ନିସୀଦି। ପୁନଦିୱସେ ଦ୍ୱେ କହାପଣେ ଗଣ୍ହି, ହେରଞ୍ଞିକୋ ତଥେୱ ଅଧିୱାସେସି। ତତିୟଦିୱସେ କହାପଣମୁଟ୍ଠିଂ ଅଗ୍ଗହେସି, ଅଥ ନଂ ହେରଞ୍ଞିକୋ ‘‘ଅଜ୍ଜ ତେ ତତିୟୋ ଦିୱସୋ ରାଜକୁଟୁମ୍ବଂ ୱିଲୁମ୍ପନ୍ତସ୍ସା’’ତି ‘‘ରାଜକୁଟୁମ୍ବୱିଲୁମ୍ପକଚୋରୋ ମେ ଗହିତୋ’’ତି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱିରୱି। ଅଥ ନଂ ମନୁସ୍ସା ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଚିରଂଦାନି ତ୍ୱଂ ସୀଲୱା ୱିୟ ୱିଚରୀ’’ତି ଦ୍ୱେ ତୟୋ ପହାରେ ଦତ୍ୱା ବନ୍ଧିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସେସୁଂ।

ରାଜା ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ହୁତ୍ୱା ‘‘କସ୍ମା, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଏୱରୂପଂ ଦୁସ୍ସୀଲକମ୍ମଂ କରୋସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛଥ, ତସ୍ସ ରାଜାଣଂ କରୋଥା’’ତି ଆହ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ‘‘ନାହଂ, ମହାରାଜ, ଚୋରୋ’’ତି ଆହ। ଅଥ ‘‘କସ୍ମା ରାଜକୁଟୁମ୍ବିକସ୍ସ ଫଲକତୋ କହାପଣେ ଗଣ୍ହୀ’’ତି? ‘‘ଏତଂ ମୟା ତୟି ମମ ଅତିସମ୍ମାନଂ କରୋନ୍ତେ ‘କିଂ ନୁ ଖୋ ରାଜା ମମ ଜାତିଆଦୀନି ନିସ୍ସାୟ ଅତିସମ୍ମାନଂ କରୋତି, ଉଦାହୁ ସୀଲଂ ନିସ୍ସାୟା’ତି ୱୀମଂସନତ୍ଥାୟ କତଂ, ଇଦାନି ପନ ମୟା ଏକଂସେନ ଞାତଂ। ୟଥା ସୀଲମେୱ ନିସ୍ସାୟ ତୟା ମମ ସମ୍ମାନୋ କତୋ, ନ ଜାତିଆଦୀନି। ତଥା ହି ମେ ଇଦାନି ରାଜାଣଂ କାରେସି, ସ୍ୱାହଂ ଇମିନା କାରଣେନ ‘ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ସୀଲମେୱ ଉତ୍ତମଂ ସୀଲଂ ପମୁଖ’ନ୍ତି ସନିଟ୍ଠାନଂ ଗତୋ। ଇମସ୍ସ ପନାହଂ ସୀଲସ୍ସ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ କରୋନ୍ତୋ ଗେହେ ଠିତୋ କିଲେସେ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି କାତୁଂ, ଅଜ୍ଜେୱ ଜେତୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି, ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ମେ ଦେଥ, ଦେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଅନୁଜାନାପେତ୍ୱା ଜେତୱନାଭିମୁଖୋ ପାୟାସି।

ଅଥ ନଂ ଞାତିସୁହଜ୍ଜବନ୍ଧୱା ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ନିୱାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ନିୱତ୍ତିଂସୁ। ସୋ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ୟାଚିତ୍ୱା ପବ୍ବଜ୍ଜଞ୍ଚ ଉପସମ୍ପଦଞ୍ଚ ଲଭିତ୍ୱା ଅୱିସ୍ସଟ୍ଠକମ୍ମଟ୍ଠାନୋ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ମୟ୍ହଂ ପବ୍ବଜ୍ଜା ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତା’’ତି ଅଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାକାସି। ତସ୍ସ ତଂ ଅଞ୍ଞବ୍ୟାକରଣଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ପାକଟଂ ଜାତଂ। ଅଥେକଦିୱସଂ ଧମ୍ମସଭାୟଂ ସନ୍ନିପତିତା ଭିକ୍ଖୂ ‘‘ଆୱୁସୋ, ଅସୁକୋ ନାମ ରଞ୍ଞୋ ଉପଟ୍ଠାକବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅତ୍ତନୋ ସୀଲଂ ୱୀମଂସିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠିତୋ’’ତି ତସ୍ସ ଗୁଣଂ କଥୟମାନା ନିସୀଦିଂସୁ। ସତ୍ଥା

ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନି ଅଯମେୱ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅତ୍ତନୋ ସୀଲଂ ୱୀମଂସିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପତିଟ୍ଠଂ ଅକାସି, ପୁବ୍ବେପି ପଣ୍ଡିତା ଅତ୍ତନୋ ସୀଲଂ ୱୀମଂସିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପତିଟ୍ଠଂ କରିଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେହି ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ପୁରୋହିତୋ ଅହୋସି ଦାନାଧିମୁତ୍ତୋ ସୀଲଜ୍ଝାସଯୋ ଅଖଣ୍ଡପଞ୍ଚସୀଲୋ। ରାଜା ସେସବ୍ରାହ୍ମଣେହି ଅତିରେକଂ ତସ୍ସ ସମ୍ମାନଂ କରୋତୀତି ସବ୍ବଂ ପୁରିମସଦିସମେୱ। ବୋଧିସତ୍ତେ ପନ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ନୀଯମାନେ ଅହିତୁଣ୍ଡିକା ଅନ୍ତରୱୀଥିଯଂ ସପ୍ପଂ କୀଳାପେନ୍ତା ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠେ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ଗୀୱାଯ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ଗଲେ ୱେଠେନ୍ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତେ ଦିସ୍ୱା ‘‘ମା, ତାତା, ଏୱଂ ସପ୍ପଂ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠେ ଗଣ୍ହଥ, ମା ଗୀୱାଯ ଗଣ୍ହଥ, ମା ଗଲେ ୱେଠେଥ। ଅଯଞ୍ହି ୱୋ ଡଂସିତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେଯ୍ୟା’’ତି ଆହ। ଅହିତୁଣ୍ଡିକା ‘‘ଅଯଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସପ୍ପୋ ସୀଲୱା ଆଚାରସମ୍ପନ୍ନୋ ତାଦିସୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ ନ ହୋତି, ତ୍ୱଂ ପନ ଅତ୍ତନୋ ଦୁସ୍ସୀଲତାଯ ଅନାଚାରେନ ରାଜକୁଟୁମ୍ବୱିଲୁମ୍ପକଚୋରୋତି ବନ୍ଧିତ୍ୱା ନୀଯସୀ’’ତି ଆହଂସୁ।

ସୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ସପ୍ପାପି ତାୱ ଅଡଂସନ୍ତା ଅୱିହେଠେନ୍ତା ‘ସୀଲୱନ୍ତୋ’ତି ନାମଂ ଲଭନ୍ତି, କିମଙ୍ଗଂ ପନ ମନୁସ୍ସଭୂତା। ସୀଲମେୱ ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ଉତ୍ତମଂ, ନତ୍ଥି ତତୋ ଉତ୍ତରିତର’’ନ୍ତି। ଅଥ ନଂ ନେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସେସୁଂ। ରାଜା ‘‘କିଂ ଇଦଂ, ତାତା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ରାଜକୁଟୁମ୍ବୱିଲୁମ୍ପକୋ ଚୋରୋ, ଦେୱା’’ତି। ‘‘ତେନ ହିସ୍ସ ରାଜାଣଂ କରୋଥା’’ତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ‘‘ନାହଂ, ମହାରାଜ, ଚୋରୋ’’ତି ଆହ। ‘‘ଅଥ କସ୍ମା କହାପଣେ ଅଗ୍ଗହେସୀ’’ତି ଚ ୱୁତ୍ତେ ପୁରିମନଯେନେୱ ସବ୍ବଂ ଆରୋଚେନ୍ତୋ ‘‘ସ୍ୱାହଂ ଇମିନା କାରଣେନ ‘ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ସୀଲମେୱ ଉତ୍ତମଂ, ସୀଲଂ ପାମୋକ୍ଖ’ନ୍ତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ ଗତୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ତିଟ୍ଠତୁ ତାୱ ଇଦଂ, ଆସୀୱିସୋପି ତାୱ ଅଡଂସନ୍ତୋ ଅୱିହେଠେନ୍ତୋ ‘ସୀଲୱା’ତି ୱୁଚ୍ଚତଂ ଲଭତି। ଇମିନାପି କାରଣେନ ସୀଲମେୱ ଉତ୍ତମଂ, ସୀଲଂ ପୱର’’ନ୍ତି ସୀଲଂ ୱଣ୍ଣେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୮୬।

‘‘ସୀଲଂ କିରେୱ କଲ୍ୟାଣଂ, ସୀଲଂ ଲୋକେ ଅନୁତ୍ତରଂ;

ପସ୍ସ ଘୋରୱିସୋ ନାଗୋ, ସୀଲୱାତି ନ ହଞ୍ଞତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସୀଲଂ କିରେୱାତି କାଯୱାଚାଚିତ୍ତେହି ଅୱୀତିକ୍କମସଙ୍ଖାତଂ ଆଚାରସୀଲମେୱ। କିରାତି ଅନୁସ୍ସୱୱସେନ ୱଦତି। କଲ୍ୟାଣନ୍ତି ସୁନ୍ଦରତରଂ। ଅନୁତ୍ତରନ୍ତି ଜେଟ୍ଠକଂ ସବ୍ବଗୁଣଦାଯକଂ। ପସ୍ସାତି ଅତ୍ତନା ଦିଟ୍ଠକାରଣଂ ଅଭିମୁଖଂ କରୋନ୍ତୋ କଥେତି। ସୀଲୱାତି ନ ହଞ୍ଞତୀତି ଘୋରୱିସୋପି ସମାନୋ ଅଡଂସନଅୱିହେଠନମତ୍ତକେନ ସୀଲୱାତି ପସଂସଂ ଲଭତି, ନ ହଞ୍ଞତି ନ ୱିହଞ୍ଞତୀତି। ଇମିନାପି କାରଣେନ ସୀଲମେୱ ଉତ୍ତମନ୍ତି।

ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଇମାଯ ଗାଥାଯ ରଞ୍ଞୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା କାମେ ପହାଯ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞା ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିଯୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯଣୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ରାଜପରିସା ବୁଦ୍ଧପରିସା, ପୁରୋହିତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ସୀଲୱୀମଂସକଜାତକୱଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା।

[୮୭] ୭। ମଙ୍ଗଲଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯସ୍ସ ମଙ୍ଗଲା ସମୂହତାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ୱେଳୁୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ସାଟକଲକ୍ଖଣବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ରାଜଗହୱାସିକୋ କିରେକୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ କୋତୁହଲମଙ୍ଗଲିକୋ ତୀସୁ ରତନେସୁ ଅପ୍ପସନ୍ନୋ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ଅଡ୍ଢୋ ମହଦ୍ଧନୋ ମହାଭୋଗୋ, ତସ୍ସ ସମୁଗ୍ଗେ ଠପିତଂ ସାଟକଯୁଗଂ ମୂସିକା ଖାଦିଂସୁ। ଅଥସ୍ସ ସୀସଂ ନ୍ହାଯିତ୍ୱା ‘‘ସାଟକେ ଆହରଥା’’ତି ୱୁତ୍ତକାଲେ ମୂସିକାଯ ଖାଦିତଭାୱଂ ଆରୋଚଯିଂସୁ। ସୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ସଚେ ଇଦଂ ମୂସିକାଦଟ୍ଠଂ ସାଟକଯୁଗଂ ଇମସ୍ମିଂ ଗେହେ ଭୱିସ୍ସତି, ମହାୱିନାସୋ ଭୱିସ୍ସତି। ଇଦଞ୍ହି ଅୱମଙ୍ଗଲଂ କାଳକଣ୍ଣିସଦିସଂ ପୁତ୍ତଧୀତାଦୀନଂ ୱା ଦାସକମ୍ମକରାଦୀନଂ ୱା ନ ସକ୍କା ଦାତୁଂ। ଯୋ ହି ଇଦଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସତି, ସବ୍ବସ୍ସ ମହାୱିନାସୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଆମକସୁସାନେ ତଂ ଛଡ୍ଡାପେସ୍ସାମି, ନ ଖୋ ପନ

ସଙ୍କା ଦାସକମ୍ମକରାଦୀନଂ ହତ୍ଥେ ଦାତୁଂ। ତେ ହି ଏତ୍ଥ ଲୋଭଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଇମଂ ଗହେତ୍ୱା ୱିନାସଂ ପାପୁଣେୟ୍ୟୁଂ, ପୁତ୍ତସ୍ସ ତଂ ହତ୍ଥେ ଦସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ପୁତ୍ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ''ତ୍ୱମ୍ପି ନଂ, ତାତ, ହତ୍ଥେନ ଅଫୁସିତ୍ୱା ଦଣ୍ଡକେନ ଗହେତ୍ୱା ଆମକସୁସାନେ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ସୀସଂ ନ୍ହାୟିତ୍ୱା ଏହୀ''ତି ପେସେସି।

ସତ୍ଥାପି ଖୋ ତଂ ଦିୱସଂ ପଚ୍ଚୂସସମୟେ ବୋଧନେୟ୍ୟବନ୍ଧୱେ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଇମେସଂ ପିତାପୁତ୍ତାନଂ ସୋତାପତ୍ତିଫଲସ୍ସ ଉପନିସ୍ସୟଂ ଦିସ୍ୱା ମିଗୱୀଥିଂ ଗହେତ୍ୱା ମିଗଲୁଦ୍ଦକୋ ୱିୟ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆମକସୁସାନଦ୍ୱାରେ ନିସୀଦି ଛବ୍ବଣ୍ଣବୁଦ୍ଧରସ୍ମିୟୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ। ମାଣୱୋପି ପିତୁ ୱଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅଜଗରସପ୍ପଂ ୱିୟ ତଂ ଯୁଗସାଟକଂ ୟଟ୍ଠିକୋଟିୟା ଗହେତ୍ୱା ଆମକସୁସାନଦ୍ୱାରଂ ପାପୁଣି। ଅଥ ନଂ ସତ୍ଥା ''କିଂ କରୋସି ମାଣୱା''ତି ଆହ। ''ଭୋ ଗୋତମ, ଇଦଂ ସାଟକଯୁଗଂ ମୂସିକାଦଟ୍ଠଂ କାଳକଣ୍ଣିସଦିସଂ ହଲାହଲୱିସୂପମଂ, ମମ ପିତା 'ଅଞ୍ଞୋ ଏତଂ ଛଡ୍ଡେନ୍ତୋ ଲୋଭଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଗଣ୍ହେୟ୍ୟା'ତି ଭୟେନ ମଂ ପହିଣି, ଅହମେତଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ସୀସଂ ନ୍ହାୟିସ୍ସାମୀତି ଆଗତୋମ୍ହି, ଭୋ ଗୋତମା''ତି। ''ତେନ ହି ଛଡ୍ଡେହୀ''ତି। ମାଣୱୋ ଛଡ୍ଡେସି, ସତ୍ଥା ''ଅମ୍ହାକଂ ଦାନି ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ତସ୍ସ ସମ୍ମୁଖାୱ ଗଣ୍ହି। ''ଅୱମଙ୍ଗଲଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଏତଂ କାଳକଣ୍ଣିସଦିସଂ, ମା ଗଣ୍ହି ମା ଗଣ୍ହୀ''ତି ତସ୍ମିଂ ୱାରୟମାନେୟେୱ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ୱେଳୁୱନାଭିମୁଖୋ ପାୟାସି।

ମାଣୱୋ ୱେଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ପିତୁ ଆରୋଚେସି ''ତାତ, ମୟା ଆମକସୁସାନେ ଛଡ୍ଡିତଂ ସାଟକଯୁଗଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ 'ଅମ୍ହାକଂ ୱଟ୍ଟତୀ'ତି ମୟା ୱାରିୟମାନୋପି ଗହେତ୍ୱା ୱେଳୁୱନଂ ଗତୋ''ତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଚିନ୍ତେସି ''ତଂ ସାଟକଯୁଗଂ ଅୱମଙ୍ଗଲଂ କାଳକଣ୍ଣିସଦିସଂ, ତଂ ୱଳଞ୍ଜେନ୍ତୋ ସମଣୋପି ଗୋତମୋ ନସ୍ସିସ୍ସତି, ୱିହାରୋପି ନସ୍ସିସ୍ସତି, ତତୋ ଅମ୍ହାକଂ ଗରହା ଭୱିସ୍ସତି, ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଅଞ୍ଞେ ବହୂ ସାଟକେ ଦତ୍ୱା ତଂ ଛଡ୍ଡାପେସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ବହୂ ସାଟକେ ଗାହାପେତ୍ୱା ପୁତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ୱେଳୁୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ଦିସ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଏୱମାହ ''ସଚ୍ଚଂ କିର ୱୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ଆମକସୁସାନେ ସାଟକଯୁଗଂ ଗହିତ''ନ୍ତି? ''ସଚ୍ଚଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣା''ତି। ''ଭୋ ଗୋତମ, ତଂ ସାଟକଯୁଗଂ ଅୱମଙ୍ଗଲଂ, ତୁମ୍ହେ ତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜମାନା ନସ୍ସିସ୍ସଥ, ସକଲୱିହାରୋପି ନସ୍ସିସ୍ସତି। ସଚେ ୱୋ ନିୱାସନଂ ୱା ପାରୁପନଂ ୱା ନପ୍ପହୋତି, ଇମେ ସାଟକେ ଗହେତ୍ୱା ତଂ ଛଡ୍ଡାପେଥା''ତି। ଅଥ ନଂ ସତ୍ଥା ''ମୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପବ୍ବଜିତା ନାମ, ଅମ୍ହାକଂ ଆମକସୁସାନେ ଅନ୍ତରୱୀଥିୟଂ ସଙ୍କାରଟ୍ଠାନେ ନ୍ହାନତିତ୍ଥେ ମହାମଗ୍ଗେତି ଏୱରୂପେସୁ ଠାନେସୁ ଛଡ୍ଡିତା ୱା ପତିତା ୱା ପିଲୋତିକା ୱଟ୍ଟତି, ତ୍ୱଂ ପନ ନ ଇଦାନେୱ ଏୱଂଲଦ୍ଧିକୋ, ପୁବ୍ବେପି ଏୱଂଲଦ୍ଧିକୋୟେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ମଗଧରଟ୍ଠେ ରାଜଗହନଗରେ ଧମ୍ମିକୋ ମଗଧରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏକସ୍ମିଂ ଉଦିଚ୍ଚବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତୋ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅଭିଞ୍ଞା ଚ ସମାପତ୍ତିୟୋ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତେ ୱସମାନୋ ଏକସ୍ମିଂ କାଲେ ହିମୱନ୍ତତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ରାଜଗହନଗରେ ରାଜୁୟ୍ୟାନଂ ପତ୍ୱା ତତ୍ଥ ୱସିତ୍ୱା ଦୁତିୟଦିୱସେ ଭିକ୍ଖାଚାରତ୍ଥାୟ ନଗରଂ ପାୱିସି। ରାଜା ତଂ ଦିସ୍ୱା ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ପାସାଦେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଭୋଜେତ୍ୱା ଉୟ୍ୟାନେୟେୱ ୱସନତ୍ଥାୟ ପଟିଞ୍ଞଂ ଗଣ୍ହି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ରଞ୍ଞୋ ନିୱେସନେ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଉୟ୍ୟାନେ ୱସତି। ତସ୍ମିଂ କାଲେ ରାଜଗହନଗରେ ଦୁସ୍ସଲକ୍ଖଣବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନାମ ଅହୋସି। ତସ୍ସ ସମୁଗ୍ଗେ ଠପିତଂ ସାଟକଯୁଗନ୍ତି ସବ୍ବଂ ପୁରିମସଦିସମେୱ।

ମାଣୱେ ପନ ସୁସାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ପଠମତରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୁସାନଦ୍ୱାରେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ତେନ ଛଡ୍ଡିତଂ ସାଟକଯୁଗଂ ଗହେତ୍ୱା ଉୟ୍ୟାନଂ ଅଗମାସି। ମାଣୱୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ପିତୁ ଆରୋଚେସି। ପିତା ''ରାଜକୁଲୂପକୋ ତାପସୋ ନସ୍ସେୟ୍ୟା''ତି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ତାପସ, ତୟା ଗହିତସାଟକେ ଛଡ୍ଡେହି, ମା ନସ୍ସୀ''ତି ଆହ। ତାପସୋ ''ଅମ୍ହାକଂ ସୁସାନେ ଛଡ୍ଡିତପିଲୋତିକା ୱଟ୍ଟତି, ନ ମୟଂ କୋତୁହଲମଙ୍ଗଲିକା, କୋତୁହଲମଙ୍ଗଲଂ ନାମେତଂ ନ ବୁଦ୍ଧପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧବୋଧିସତ୍ତେହି ୱଣ୍ଣିତଂ, ତସ୍ମା ପଣ୍ଡିତେନ ନାମ କୋତୁହଲମଙ୍ଗଲିକେନ ନ ଭୱିତବ୍ବ''ନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠିଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ସରଣଂ ଗତୋ। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଅପରିହୀନଜ୍ଝାନୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାୟଣୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥାପି ଇମଂ ଅତୀତଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୮୭।

''ଯସ୍ସ ମଙ୍ଗଲା ସମୂହତା, ଉପ୍ପାତା ସୁପିନା ଚ ଲକ୍ଖଣା ଚ;

ସୋ ମଙ୍ଗଲଦୋସୱୀତିୱତ୍ତୋ, ଯୁଗଯୋଗାଧିଗତୋ ନ ଜାତୁମେତୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ଯସ୍ସ ମଙ୍ଗଲା ସମୂହତାତି ଯସ୍ସ ଅରହତୋ ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲଂ, ସୁତମଙ୍ଗଲଂ, ମୁତମଙ୍ଗଲନ୍ତି ଏତେ ମଙ୍ଗଲା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା। ଉପ୍ପାତା ସୁପିନା ଚ

ଲକ୍ଖଣା ଚାତି ‘‘ଏୱରୂପୋ ଚନ୍ଦଗ୍ଗାହୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଏୱରୂପୋ ସୂରିଯଗ୍ଗାହୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଏୱରୂପୋ ନକ୍ଖତ୍ତଗ୍ଗାହୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଏୱରୂପୋ ଉକ୍କାପାତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଏୱରୂପୋ ଦିସାଡାହୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଇମେ ପଞ୍ଚ ମହାଉପ୍ପାତା, ନାନପ୍ପକାରା ସୁପିନା, ସୁଭଗଲକ୍ଖଣଂ, ଦୁବ୍ଭଗଲକ୍ଖଣଂ, ଇତ୍ଥିଲକ୍ଖଣଂ, ପୁରିସଲକ୍ଖଣଂ, ଦାସିଲକ୍ଖଣଂ, ଦାସଲକ୍ଖଣଂ, ଅସିଲକ୍ଖଣଂ, ହତ୍ଥିଲକ୍ଖଣଂ, ଅସ୍ସଲକ୍ଖଣଂ, ଉସଭଲକ୍ଖଣଂ, ଆୱୁଧଲକ୍ଖଣଂ, ୱତ୍ଥଲକ୍ଖଣନ୍ତି ଏୱମାଦିକାନି ଲକ୍ଖଣାନି ଇମେ ଚ ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲାଦଯୋ ଯସ୍ସ ସମୂହତା, ନ ଏତେହି ଉପ୍ପାତାଦୀହି ଅତ୍ତନୋ ମଙ୍ଗଲଂ ୱା ଅୱମଙ୍ଗଲଂ ୱା ପଚ୍ଚେତି। ସୋ ମଙ୍ଗଲଦୋସୱୀତିୱତ୍ତୋତି ସୋ ଖୀଣାସୱୋ ସବ୍ବମଙ୍ଗଲଦୋସେ ୱୀତିୱତ୍ତୋ ଅତିକ୍କନ୍ତୋ ପଜହିତ୍ୱା ଠିତୋ। ଯୁଗଯୋଗାଧିଗତୋତି ‘‘କୋଧୋ ଚ ଉପନାହୋ ଚ, ମକ୍ଖୋ ଚ ପଳାସୋ ଚା’’ତିଆଦିନା (ୱିଭ। ୮୩୩) ନଯେନ ଦ୍ୱେ ଦ୍ୱେ ଏକତୋ ଆଗତକିଲେସା ଯୁଗା ନାମ। କାମଯୋଗୋ, ଭୱଯୋଗୋ, ଦିଟ୍ଠିଯୋଗୋ, ଅୱିଜ୍ଜାଯୋଗୋତି ଇମେ ସଂସାରେ ଯୋଜନଭାୱତୋ ଚତ୍ତାରୋ ଯୋଗା ନାମ। ତେ ଯୁଗେ ଚ ଯୋଗେ ଚାତି ଯୁଗଯୋଗେ ଅଧିଗତୋ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଗତୋ ୱୀତିୱତ୍ତୋ ସମତିକ୍କନ୍ତୋ ଖୀଣାସୱୋ ଭିକ୍ଖୁ ନ ଜାତୁମେତୀତି ପୁନ ପଟିସନ୍ଧିୱସେନ ଏକଂସେନେୱ ଇମଂ ଲୋକଂ ନ ଏତି ନାଗଚ୍ଛତୀତି।

ଏୱଂ ସତ୍ଥା ଇମାଯ ଗାଥାଯ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସଦ୍ଧିଂ ପୁତ୍ତେନ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ସତ୍ଥା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଏତେୱ ପିତାପୁତ୍ତା ଇଦାନି ପିତାପୁତ୍ତା ଅହେସୁଂ, ତାପସୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ମଙ୍ଗଲଜାତକୱଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା।

[୮୮] ୮। ସାରମ୍ଭଜାତକୱଣ୍ଣନା

କଲ୍ୟାଣିମେୱ ମୁଞ୍ଚେଯ୍ୟାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଓମସୱାଦସିକ୍ଖାପଦଂ (ପାଚି। ୧୫) ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଦ୍ୱେପି ୱତ୍ଥୂନି ହେଟ୍ଠା ନନ୍ଦିୱିସାଲଜାତକେ ୱୁତ୍ତସଦିସାନେୱ। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଜାତକେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଗନ୍ଧାରରଟ୍ଠେ ତକ୍କସିଲାଯଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ସାରମ୍ଭୋ ନାମ ବଲିବଦ୍ଦୋ ଅହୋସି। ସତ୍ଥା ଇଦଂ ଅତୀତୱତ୍ଥୁଂ କଥେତ୍ୱା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୮୮।

‘‘କଲ୍ୟାଣିମେୱ ମୁଞ୍ଚେଯ୍ୟ, ନ ହି ମୁଞ୍ଚେଯ୍ୟ ପାପିକଂ;

ମୋକ୍ଖୋ କଲ୍ୟାଣିଯା ସାଧୁ, ମୁତ୍ୱା ତପ୍ପତି ପାପିକ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ କଲ୍ୟାଣିମେୱ ମୁଞ୍ଚେଯ୍ୟାତି ଚତୁଦୋସୱିନିମୁତ୍ତଂ କଲ୍ୟାଣିଂ ସୁନ୍ଦରଂ ଅନୱଜ୍ଜଂ ୱାଚମେୱ ମୁଞ୍ଚେଯ୍ୟ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେଯ୍ୟ କଥେଯ୍ୟ। ନ ହି ମୁଞ୍ଚେଯ୍ୟ ପାପିକନ୍ତି ପାପିକଂ ଲାମିକଂ ପରେସଂ ଅପ୍ପିଯଂ ଅମନାପଂ ନ ମୁଞ୍ଚେଯ୍ୟ ନ କଥେଯ୍ୟ। ମୋକ୍ଖୋକଲ୍ୟାଣିଯା ସାଧୂତି କଲ୍ୟାଣୱାଚାଯ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନମେୱ ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ସାଧୁ ସୁନ୍ଦରଂ ଭଦ୍ଦକଂ। ମୁତ୍ୱା ତପ୍ପତି ପାପିକନ୍ତି ପାପିକଂ ଫରୁସୱାଚଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା କଥେତ୍ୱା ସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ତପ୍ପତି ସୋଚତି କିଲମତୀତି।

ଏୱଂ ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା, ସାରମ୍ଭୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ସାରମ୍ଭଜାତକୱଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

[୮୯] ୯। କୁହକଜାତକୱଣ୍ଣନା

ୱାଚାୱକିର ତେ ଆସୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ କୁହକଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। କୁହକୱତ୍ଥୁ ଉଦ୍ଦାଲକଜାତକେ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ଏକଂ ଗାମକଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ଏକୋ କୂଟଜଟିଲୋ କୁହକତାପସୋ ୱସତି। ଏକୋ କୁଟୁମ୍ବିକୋ ତସ୍ସ ଅରଞ୍ଞେ ପଣ୍ଣସାଲଂ କାରେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନଂ ୱାସେନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଗେହେ ପଣୀତାହାରେନ ପଟିଜଗ୍ଗତି। ସୋ ତଂ କୂଟଜଟିଲଂ ‘‘ସୀଲୱା ଏସୋ’’ତି ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ଚୋରଭଯେନ ସୁୱଣ୍ଣନିକ୍ଖସତଂ ତସ୍ସ ପଣ୍ଣସାଲଂ ନେତ୍ୱା ଭୂମିଗତଂ କତ୍ୱା ‘‘ଇଦଂ ଓଲୋକେଯ୍ୟାସି, ଭନ୍ତେ’’ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ତାପସୋ ‘‘ପବ୍ବଜିତାନଂ ନାମ, ଆୱୁସୋ, ଏୱରୂପଂ କଥେତୁଂ, ନ ୱଟ୍ଟତି, ଅମ୍ହାକଂ ପନ ପରସନ୍ତକେ ଲୋଭୋ ନାମ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ‘‘ସାଧୁ,

ଭନ୍ତେ’’ତି ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ଦୁଟ୍ଠତାପସୋ ‘‘ସକ୍କା ଏତ୍ତକେନ ଜୀୱିତୁ’’ନ୍ତି କତିପାହଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ତଂ ସୁୱଣ୍ଣଂ ଗହେତ୍ୱା ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲାଯମେୱ ୱସିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ତସ୍ସ ଗେହେ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ଏୱମାହ ‘‘ଆୱୁସୋ, ମଯଂ ତୁମ୍ହେ ନିସ୍ସାଯ ଚିରଂ ୱସିମ୍ହା, ଅତିଚିରଂ ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ୱସନ୍ତାନଂ ମନୁସ୍ସେହି ସଦ୍ଧିଂ ସଂସଗ୍ଗୋ ହୋତି, ସଂସଗ୍ଗୋ ଚ ନାମ ପବ୍ବଜିତାନଂ ମଲଂ, ତସ୍ମା ଗଚ୍ଛାମହ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଯାଚିଯମାନୋପି ନିୱତ୍ତିତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛି। ଅଥ ନଂ ସୋ ‘‘ଏୱଂ ସନ୍ତେ ଗଚ୍ଛଥ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଯାୱ ଗାମଦ୍ୱାରଂ ଅନୁଗନ୍ତ୍ୱା ନିୱତ୍ତି। ତାପସୋପି ଥୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱାୱ ‘‘ଇମଂ କୁଟୁମ୍ବିକଂ ମଯା ୱଞ୍ଚେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଜଟାନଂ ଅନ୍ତରେ ତିଣଂ ଠପେତ୍ୱା ପଟିନିୱତ୍ତି। କୁଟୁମ୍ବିକୋ ‘‘କିଂ, ଭନ୍ତେ, ନିୱତ୍ତିତ୍ଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ଆୱୁସୋ ତୁମ୍ହାକଂ ଗେହଚ୍ଛଦନତୋ ମେ ଜଟାସୁ ଏକତିଣଂ ଲଗ୍ଗଂ, ଅଦିନ୍ନାଦାନଞ୍ଚ ନାମ ପବ୍ବଜିତାନଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ତଂ ଆଦାଯ ଆଗତୋମ୍ହୀତି। କୁଟୁମ୍ବିକୋ ‘‘ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛଥ, ଭନ୍ତେ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ତିଣସଲାକମ୍ପି ନାମ ପରସନ୍ତକଂ ନ ଗଣ୍ହାତି, ଅହୋ କୁକ୍କୁଚ୍ଚକୋ ମେ ଅଯ୍ୟୋ’’ତି ପସୀଦିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଉଯ୍ୟୋଜେସି।

ତଦା ପନ ବୋଧିସତ୍ତେନ ଭଣ୍ଡତ୍ଥାଯ ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେନ ତସ୍ମିଂ ନିୱେସନେ ନିୱାସୋ ଗହିତୋ ହୋତି। ସୋ ତାପସସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱାୱ ‘‘ଅଦ୍ଧା ଇମିନା ଦୁଟ୍ଠତାପସେନ ଇମସ୍ସ କିଞ୍ଚି ଗହିତଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି କୁଟୁମ୍ବିକଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ଅତ୍ଥି ପନ ତେ, ସମ୍ମ, କିଞ୍ଚି ଏତସ୍ସ ତାପସସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ନିକ୍ଖିତ୍ତ’’ନ୍ତି? ‘‘ଅତ୍ଥି, ସମ୍ମ, ସୁୱଣ୍ଣନିକ୍ଖସତ’’ନ୍ତି। ‘‘ତେନ ହି ଗଚ୍ଛ, ତଂ ଉପଧାରେହୀ’’ତି । ସୋ ପଣ୍ଣସାଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଅଦିସ୍ୱା ୱେଗେନାଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ନତ୍ଥି, ସମ୍ମା’’ତି ଆହ। ‘‘ନ ତେ ସୁୱଣ୍ଣଂ ଅଞ୍ଞେନ ଗହିତଂ, ତେନେୱ କୁହକତାପସେନ ଗହିତଂ, ଏହି, ତଂ ଅନୁବନ୍ଧିତ୍ୱା ଗଣ୍ହାମା’’ତି ୱେଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା କୂଟତାପସଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ହତ୍ଥେହି ଚ ପାଦେହି ଚ ପୋଥେତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ଗଣ୍ହିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ସୁୱଣ୍ଣଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ନିକ୍ଖସତଂ ହରମାନୋ ଅସଜ୍ଜିତ୍ୱା ତିଣମତ୍ତେ ସତ୍ତୋସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତଂ ଗରହନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୮୯।

‘‘ୱାଚାୱ କିର ତେ ଆସି, ସଣ୍ହା ସଖିଲଭାଣିନୋ;

ତିଣମତ୍ତେ ଅସଜ୍ଜିତ୍ଥୋ, ନୋ ଚ ନିକ୍ଖସତଂ ହର’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ୱାଚାୱ କିର ତେ ଆସି, ସଣ୍ହା ସଖିଲଭାଣିନୋତି ‘‘ପବ୍ବଜିତାନଂ ତିଣମତ୍ତମ୍ପି ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଏୱଂ ସଖିଲଂ ମୁଦୁୱଚନଂ ୱଦନ୍ତସ୍ସ ୱାଚା ଏୱ କିର ତେ ସଣ୍ହା ଆସି, ୱଚନମତ୍ତମେୱ ମଟ୍ଠଂ ଅହୋସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତିଣମତ୍ତେ ଅସଜ୍ଜିତ୍ଥୋତି କୂଟଜଟିଲ ଏକିସ୍ସା ତିଣସଲାକାଯ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ କୁରୁମାନୋ ତ୍ୱଂ ସତ୍ତୋ ଆସତ୍ତୋ ଲଗ୍ଗୋ ଅହୋସି। ନୋ ଚ ନିକ୍ଖସତଂ ହରନ୍ତି ଇମଂ ପନ ନିକ୍ଖସତଂ ହରନ୍ତୋ ଅସତ୍ତୋ ନିଲ୍ଲଗ୍ଗୋୱ ଜାତୋସୀତି।

ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ଗରହିତ୍ୱା ‘‘ମା ପୁନ, କୂଟଜଟିଲ, ଏୱରୂପମକାସୀ’’ତି ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱେସ ଭିକ୍ଖୁ କୁହକୋ, ପୁବ୍ବେପି କୁହକୋଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା କୂଟତାପସୋ କୁହକଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ପଣ୍ଡିତପୁରିସୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

କୁହକଜାତକୱଣ୍ଣନା ନୱମା।

[୯୦] ୧୦। ଅକତଞ୍ଞୁଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯୋ ପୁବ୍ବେ କତକଲ୍ୟାଣୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତସ୍ସ କିରେକୋ ପଚ୍ଚନ୍ତୱାସିକୋ ସେଟ୍ଠି ଅଦିଟ୍ଠସହାଯୋ ଅହୋସି। ସୋ ଏକଦା ପଚ୍ଚନ୍ତେ ଉଟ୍ଠାନକଭଣ୍ଡସ୍ସ ପଞ୍ଚ ସକଟସତାନି ପୂରେତ୍ୱା କମ୍ମନ୍ତିକମନୁସ୍ସେ ଆହ – ‘‘ଗଚ୍ଛଥ, ଭୋ, ଇମଂ ଭଣ୍ଡଂ ସାୱତ୍ଥିଂ ନେତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ସହାଯକସ୍ସ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକମହାସେଟ୍ଠିସ୍ସ ପଚ୍ଚଗ୍ଘେନ ୱିକ୍କିଣିତ୍ୱା ପଟିଭଣ୍ଡଂ ଆହରଥା’’ତି। ତେ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ସାୱତ୍ଥିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମହାସେଟ୍ଠିଂ ଦିସ୍ୱା ପଣ୍ଣାକାରଂ ଦତ୍ୱା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ମହାସେଟ୍ଠି ‘‘ସ୍ୱାଗତଂ ୱୋ’’ତି ତେସଂ ଆୱାସଞ୍ଚ ପରିବ୍ବଯଞ୍ଚ ଦାପେତ୍ୱା ସହାଯକସ୍ସ ସୁଖଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଭଣ୍ଡଂ ୱିକ୍କିଣିତ୍ୱା ପଟିଭଣ୍ଡଂ ଦାପେସି। ତେ ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ଅତ୍ତନୋ ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ।

ଅପରଭାଗେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋପି ତଥେୱ ପଞ୍ଚ ସକଟସତାନି ତତ୍ଥ ପେସେସି। ମନୁସ୍ସା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଣ୍ଣାକାରଂ ଆଦାଯ ପଚ୍ଚନ୍ତୱାସିକସେଟ୍ଠିଂ ପସ୍ସିଂସୁ। ସୋ ‘‘କୁତୋ ଆଗଚ୍ଛଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସାୱତ୍ଥିତୋ ତୁମ୍ହାକଂ ସହାଯକସ୍ସ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ସନ୍ତିକା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋତି କସ୍ସଚି ପୁରିସସ୍ସ

ନାମଂ ଭଭିସ୍ସତୀ’’ତି ପରିହାସଂ କତ୍ୱା ପଣ୍ଣାକାରଂ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛଥ ତୁମ୍ହେ’’ତି ଉୟ୍ୟୋଜେସି, ନେୱ ନିୱାସଂ, ନ ପରିବ୍ବଯଂ ଦାପେସି। ତେ ସଯମେୱ ଭଣ୍ଡଂ ୱିକ୍କିଣିତ୍ୱା ପଟିଭଣ୍ଡଂ ଆଦାଯ ସାୱତ୍ଥିଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେସୁଂ।

ଅଥ ସୋ ପଚ୍ଚନ୍ତୱାସୀ ପୁନପି ଏକୱାରଂ ତଥେୱ ପଞ୍ଚ ସକଟସତାନି ସାୱତ୍ଥିଂ ପେସେସି, ମନୁସ୍ସା ପଣ୍ଣାକାରଂ ଆଦାଯ ମହାସେଟ୍ଠିଂ ପସ୍ସିଂସୁ। ତେ ପନ ଦିସ୍ୱା ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ମନୁସ୍ସା ‘‘ମଯଂ, ସାମି, ଏତେସଂ ନିୱାସଞ୍ଚ ଭତ୍ତଞ୍ଚ ପରିବ୍ବଯଞ୍ଚ ଜାନିସ୍ସାମା’’ତି ୱତ୍ୱା ତେସଂ ସକଟାନି ବହିନଗରେ ତଥାରୂପେ ଠାନେ ମୋଚାପେତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହେ ଇଧେୱ ୱସଥ, ଅମ୍ହାକଂ ୱୋ ଘରେ ଯାଗୁଭତ୍ତଞ୍ଚ ପରିବ୍ବଯୋ ଚ ଭଭିସ୍ସତୀ’’ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ଦାସକମ୍ମକରେ ସନ୍ନିପାତେତ୍ୱା ମଜ୍ଝିମଯାମସମନନ୍ତରେ ପଞ୍ଚ ସକଟସତାନି ୱିଲୁମ୍ପିତ୍ୱା ନିୱାସନପାରୁପନାନିପି ନେସଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗୋଣେ ପଲାପେତ୍ୱା ସକଟାନି ୱିଚକ୍କାନି କତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ଠପେତ୍ୱା ଚକ୍କାନିପି ଗଣ୍ହିତ୍ୱାୱ ଅଗମଂସୁ। ପଚ୍ଚନ୍ତୱାସିନୋ ନିୱାସନମତ୍ତସ୍ସପି ସାମିକା ଅହୁତ୍ୱା ଭୀତା ୱେଗେନ ପଲାଯିତ୍ୱା ପଚ୍ଚନ୍ତମେୱ ଗତା। ସେଟ୍ଠିମନୁସ୍ସାପି ତମତ୍ଥଂ ମହାସେଟ୍ଠିନୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ସୋ ‘‘ଅତ୍ଥି ଦାନିଦଂ କଥାପାଭତ’’ନ୍ତି ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସବ୍ବଂ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେସି। ସତ୍ଥା ‘‘ନ ଖୋ, ଗହପତି, ସୋ ପଚ୍ଚନ୍ତୱାସୀ ଇଦାନେୱ ଏୱଂସୀଲୋ, ପୁବ୍ବେପି ଏୱଂସୀଲୋଯେୱ ଅହୋସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ବାରାଣସିଯଂ ମହାୱିଭୱୋ ସେଟ୍ଠି ଅହୋସି। ତସ୍ସେକୋ ପଚ୍ଚନ୍ତୱାସିକୋ ସେଟ୍ଠି ଅଦିଟ୍ଠସହାଯୋ ଅହୋସି। ସବ୍ବଂ ଅତୀତୱତ୍ଥୁ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୱତ୍ଥୁସଦିସମେୱ ବୋଧିସତ୍ତୋ ପନ ଅତ୍ତନୋ ମନୁସ୍ସେହି ‘‘ଅଜ୍ଜ ଅମ୍ହେହି ଇଦଂ ନାମ କତ’’ନ୍ତି ଆରୋଚିତେ ‘‘ପଠମଂ ଅତ୍ତନୋ କତଂ ଉପକାରଂ ଅଜାନନ୍ତା ପଚ୍ଛା ଏୱରୂପଂ ଲଭନ୍ତିଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତପରିସାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୯୦।

‘‘ଯୋ ପୁବ୍ବେ କତକଲ୍ୟାଣୋ, କତତ୍ଥୋ ନାୱବୁଜ୍ଝତି;

ପଚ୍ଛା କିଚ୍ଚେ ସମୁପ୍ପନ୍ନେ, କତ୍ତାରଂ ନାଧିଗଚ୍ଛତୀ’’ତି।

ତତ୍ରାଯଂ ପିଣ୍ଡତ୍ଥୋ – ଖତ୍ତିଯାଦୀସୁ ଯୋ କୋଚି ପୁରିସୋ ପୁବ୍ବେ ପଠମତରଂ ଅଞ୍ଞେନ କତକଲ୍ୟାଣୋ କତୂପକାରୋ କତତ୍ଥୋ ନିପ୍ଫାଦିତକିଚ୍ଚୋ ହୁତ୍ୱା ତଂ ପରେନ ଅତ୍ତନି କତଂ କଲ୍ୟାଣଞ୍ଚେୱ ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ନ ଜାନାତି, ସୋ ପଚ୍ଛା ଅତ୍ତନୋ କିଚ୍ଚେ ସମୁପ୍ପନ୍ନେ ତସ୍ସ କିଚ୍ଚସ୍ସ କତ୍ତାରଂ ନାଧିଗଚ୍ଛତି ନ ଲଭତୀତି।

ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଇମାଯ ଗାଥାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ପଚ୍ଚନ୍ତୱାସୀ ଇଦାନୀପି ପଚ୍ଚନ୍ତୱାସୀଯେୱ, ବାରାଣସିସେଟ୍ଠି ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଅକତଞ୍ଞୁଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦସମା।

ଅପାଯିମ୍ହୱଗ୍ଗୋ ନୱମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ସୁରାପାନଂ ମିତ୍ତୱିନ୍ଦଂ, କାଠଅକଣ୍ଣୀ ଅତ୍ଥଦ୍ୱାରଂ;

କିଂପକ୍କସୀଲୱୀମଂସଂ, ମଙ୍ଗଲଞ୍ଚାପି ସାରମ୍ଭଂ;

କୁହକଂ ଅକତଞ୍ଞୂ ଚାତି।

୧୦। ଲିତ୍ତୱଗ୍ଗୋ

[୯୧] ୧। ଲିତ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଲିତ୍ତଂପରମେନ ତେଜସାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତପରିଭୋଗଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତସ୍ମିଂ କିର କାଲେ ଭିକ୍ଖୂ ଚୀୱରାଦୀନି ଲଭିତ୍ୱା ୟେଭୁୟ୍ୟେନ ଅପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତି। ତେ ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚୟେ ଅପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜମାନା ୟେଭୁୟ୍ୟେନ ନିରୟତିରଚ୍ଛାନୟୋନିତୋ ନ ମୁଚ୍ଚନ୍ତି। ସତ୍ଥା ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅନେକପରିୟାୟେନ ଧମ୍ମିଂ କଥଂ କଥେତ୍ୱା ଅପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତପରିଭୋଗେ ଆଦୀନୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ‘‘ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନା ନାମ ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚୟେ ଲଭିତ୍ୱା ଅପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ତସ୍ମା ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚୟେ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟାଥା’’ତି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନୱିଧିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପଟିସଙ୍ଖା ୟୋନିସୋ ଚୀୱରଂ ପଟିସେୱତି ସୀତସ୍ସ ପଟିଘାତାୟା’’ତିଆଦିନା (ମ। ନି। ୧।୨୩; ଅ। ନି। ୬।୫୮) ନୟେନ ତନ୍ତିଂ ଠପେତ୍ୱା ‘‘ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚୟେ ଏୱଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଅପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପରିଭୋଗୋ ନାମ ହଲାହଲୱିସପରିଭୋଗସଦିସୋ। ପୋରାଣକା ହି ଅପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଦୋସଂ ଅଜାନିତ୍ୱା ୱିସଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ୱିପାକନ୍ତେ ମହାଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱିଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ମହାଭୋଗକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱୟପ୍ପତ୍ତୋ ଅକ୍ଖଧୁତ୍ତୋ ଅହୋସି। ଅଥାପରୋ କୂଟକ୍ଖଧୁତ୍ତୋ ବୋଧିସତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ କୀଳନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଜୟେ ୱତ୍ତମାନେ କେଳିମଣ୍ଡଲଂ ନ ଭିନ୍ଦତି, ପରାଜୟକାଲେ ପନ ଅକ୍ଖଂ ମୁଖେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ‘‘ଅକ୍ଖୋ ନଟ୍ଠୋ’’ତି କେଳିମଣ୍ଡଲଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ପକ୍କମତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ହୋତୁ, ଜାନିସ୍ସାମେତ୍ଥ ପତିରୂପକାରଣ’’ନ୍ତି ଅକ୍ଖେ ଆଦାୟ ଅତ୍ତନୋ ଘରେ ହଲାହଲୱିସେନ ରଞ୍ଜିତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ସୁକ୍ଖାପେତ୍ୱା ତେ ଆଦାୟ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଏହି, ସମ୍ମ, ଅକ୍ଖେହି କୀଳାମା’’ତି ଆହ। ସୋ ‘‘ସାଧୁ, ସମ୍ମା’’ତି କେଳିମଣ୍ଡଲଂ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ କୀଳନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ପରାଜୟକାଲେ ଏକଂ ଅକ୍ଖଂ ମୁଖେ ପକ୍ଖିପି। ଅଥ ନଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଥା କରୋନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଗିଲାହି ତାୱ, ପଚ୍ଛା ଇଦଂ ନାମେତନ୍ତି ଜାନିସ୍ସସୀ’’ତି ଚୋଦେତୁଂ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୯୧।

‘‘ଲିତ୍ତଂ ପରମେନ ତେଜସା, ଗିଲମକ୍ଖଂ ପୁରିସୋ ନ ବୁଜ୍ଝତି;

ଗିଲ ରେ ଗିଲ ପାପଧୁତ୍ତକ, ପଚ୍ଛା ତେ କଟୁକଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଲିତ୍ତନ୍ତି ମକ୍ଖିତଂ ରଞ୍ଜିତଂ। ପରମେନ ତେଜସାତି ଉତ୍ତମତେଜସମ୍ପନ୍ନେନ ହଲାହଲୱିସେନ। ଗିଲନ୍ତି ଗିଲନ୍ତୋ। ଅକ୍ଖନ୍ତି ଗୁଳଅକଂ। ନ ବୁଜ୍ଝତୀତି ‘‘ଅୟଂ ମେ ଗିଲତୋ ଇଦଂ ନାମ କରିସ୍ସତୀ’’ତି ନ ଜାନାତି। ଗିଲ ରେତି ଗିଲାହି ଅରେ। ଗିଲାତି ପୁନପି ଚୋଦେନ୍ତୋ ୱଦତି। ପଚ୍ଛା ତେ କଟୁକଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଇମସ୍ମିଂ ତେ ଅକ୍ଖେ ଗିଲିତେ ପଚ୍ଛା ଏତଂ ୱିସଂ ତିଖିଣଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ସୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ କଥେନ୍ତସ୍ସେୱ ୱିସୱେଗେନ ମୁଚ୍ଛିତୋ ଅକ୍ଖୀନି ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଖନ୍ଧଂ ନାମେତ୍ୱା ପତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ଇଦାନିସ୍ସ ଜୀୱିତଦାନଂ ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଓସଧପରିଭାୱିତଂ ୱମନୟୋଗଂ ଦତ୍ୱା ୱମେତ୍ୱା ସପ୍ପିଫାଣିତମଧୁସକ୍କରାଦୟୋ ଖାଦାପେତ୍ୱା ଅରୋଗଂ କତ୍ୱା ‘‘ପୁନ ଏୱରୂପଂ ମା ଅକାସୀ’’ତି ଓୱଦିତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ୟଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ଭିକ୍ଖୱେ, ଅପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତପରିଭୋଗୋ ନାମ ଅପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା କତୱିସପରିଭୋଗସଦିସୋ ହୋତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ପଣ୍ଡିତଧୁତ୍ତୋ ଅହମେୱ ଅହୋସିଂ, କୂଟଧୁତ୍ତୋ ପନେତ୍ଥ ନ କଥୀୟତି, ୟଥା ଚ ଏତ୍ଥ, ଏୱଂ ସବ୍ବତ୍ଥ। ୟୋ ପନ ଇମସ୍ମିଂ କାଲେ ନ ପଞ୍ଞାୟତି, ସୋ ନ କଥୀୟତେୱା’’ତି।

ଲିତ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୯୨] ୨। ମହାସାରଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଉକ୍କଟ୍ଠେ ସୂରମିଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକସ୍ମିଞ୍ହି ସମୟେ କୋସଲରଞ୍ଞୋ ଇତ୍ଥିୟୋ ଚିନ୍ତୟିଂସୁ ‘‘ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦୋ ନାମ ଦୁଲ୍ଲଭୋ, ତଥା ମନୁସ୍ସପଟିଲାଭୋ, ପରିପୁଣ୍ଣାୟତନତା ଚ। ମୟଞ୍ଚ ଇମଂ ଦୁଲ୍ଲଭଂ ଖଣସମୱାୟଂ ଲଭିତ୍ୱାପି ଅତ୍ତନୋ ରୁଚିୟା ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ୱା ସୋତୁଂ ବୁଦ୍ଧପୂଜଂ ୱା କାତୁଂ ଦାନଂ ୱା ଦାତୁଂ ନ ଲଭାମ, ମଞ୍ଜୂସାୟ ପକ୍ଖିତ୍ତା ୱିୟ ୱସାମ, ରଞ୍ଞୋ କଥେତ୍ୱା

ଅମ୍ହାକଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୁଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୋସ୍ସାମ, ତତୋ ଯଂ ସକ୍ଖିସ୍ସାମ, ତଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମ, ଦାନାଦୀନି ଚ ପୁଞ୍ଞାନି କରିସ୍ସାମ। ଏୱଂ ନୋ ଅଯଂ ଖଣପଟିଲାଭୋ ସଫଲୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ତା ସବ୍ବାପି ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ଚିନ୍ତିତକାରଣଂ କଥଯିଂସୁ। ରାଜା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ରାଜା ଉଯ୍ୟାନକୀଳଂ କୀଳିତୁକାମୋ ଉଯ୍ୟାନପାଲଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ଉଯ୍ୟାନଂ ସୋଧେହୀ’’ତି ଆହ। ଉଯ୍ୟାନପାଲୋ ଉଯ୍ୟାନଂ ସୋଧେନ୍ତୋ ସତ୍ଥାରଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସିନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ସୁଦ୍ଧଂ, ଦେୱ, ଉଯ୍ୟାନଂ, ଅପିଚେତ୍ଥ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଭଗୱା ନିସିନ୍ନୋ’’ତି ଆହ। ରାଜା ‘‘ସାଧୁ, ସମ୍ମ, ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମମ୍ପି ସୋସ୍ସାମା’’ତି ଅଲଙ୍କତରଥଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି।

ତସ୍ମିଞ୍ଚ ସମଯେ ଛତ୍ତପାଣି ନାମେକୋ ଅନାଗାମୀ ଉପାସକୋ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁଣମାନୋ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି। ରାଜା ତଂ ଦିସ୍ୱା ଆସଙ୍କମାନୋ ମୁହୁତ୍ତଂ ଠତ୍ୱା ପୁନ ‘‘ସଚାଯଂ ପାପକୋ ଭୱେଯ୍ୟ, ନ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ସୁଣେଯ୍ୟ, ଅପାପକେନ ଇମିନା ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଉପାସକୋ ବୁଦ୍ଧଗାରୱେନ ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାନଂ ୱା ୱନ୍ଦନଂ ୱା ନ ଅକାସି, ତେନସ୍ସ ରାଜା ଅନତ୍ତମନୋ ଅହୋସି। ସତ୍ଥା ତସ୍ସ ଅନତ୍ତମନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଉପାସକସ୍ସ ଗୁଣଂ କଥେସି ‘‘ଅଯଂ, ମହାରାଜ, ଉପାସକୋ ବହୁସ୍ସୁତୋ ଆଗତାଗମୋ କାମେସୁ ୱୀତରାଗୋ’’ତି ରାଜା ‘‘ନ ଇମିନା ଓରକେନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ଯସ୍ସ ସତ୍ଥା ଗୁଣଂ ୱଣ୍ଣେତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଉପାସକ, ୱଦେଯ୍ୟାସି ଯେନ ତେ ଅତ୍ଥୋ’’ତି ଆହ। ଉପାସକୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ରାଜା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି।

ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଉପରିପାସାଦେ ମହାୱାତପାନଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ଠିତୋ ତଂ ଉପାସକଂ ଭୁତ୍ତପାତରାସଂ ଛତ୍ତମାଦାଯ ଜେତୱନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଏୱମାହ ‘‘ତ୍ୱଂ କିର, ଉପାସକ, ବହୁସ୍ସୁତୋ, ଅମ୍ହାକଞ୍ଚ ଇତ୍ଥିଯୋ ଧମ୍ମଂ ସୋତୁକାମା ଚେୱ ଉଗ୍ଗହେତୁକାମା ଚ, ସାଧୁ ୱତ ସଚେ ତାସଂ ଧମ୍ମଂ ୱାଚେଯ୍ୟାସୀ’’ତି। ‘‘ଦେୱ, ଗିହୀନଂ ନାମ ରାଜନ୍ତେପୁରେ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୁଂ ୱା ୱାଚେତୁଂ ୱା ନପ୍ପତିରୂପଂ, ଅଯ୍ୟାନଂ ଏୱ ପତିରୂପ’’ନ୍ତି। ରାଜା ‘‘ସଚ୍ଚଂ ଏସ ୱଦତୀ’’ତି ଉଯ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ଇତ୍ଥିଯୋ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ଅହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଧମ୍ମଦେସନତ୍ଥାଯ ଚ ଧମ୍ମୱାଚନତ୍ଥାଯ ଚ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଯାଚାମି, ଅସୀତିଯା ମହାସାୱକେସୁ କତରଂ ଯାଚାମୀ’’ତି ଆହ। ତା ସବ୍ବାପି ମନ୍ତେତ୍ୱା ଧମ୍ମଭଣ୍ଡାଗାରିକଂ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରମେୱ ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଏୱମାହ ‘‘ଭନ୍ତେ, ଅମ୍ହାକଂ ଗେହେ ଇତ୍ଥିଯୋ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୋତୁଞ୍ଚ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତୁଞ୍ଚ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ସାଧୁ ୱତ ସଚେ ଥେରୋ ଅମ୍ହାକଂ ଗେହେ ଧମ୍ମଂ ଦେସେଯ୍ୟ ଚେୱ ୱାଚେଯ୍ୟ ଚା’’ତି। ସତ୍ଥା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଥେରଂ ଆଣାପେସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ରଞ୍ଞୋ ଇତ୍ଥିଯୋ ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତି ଚେୱ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି ଚ।

ଅଥେକଦିୱସଂ ରଞ୍ଞୋ ଚୂଳାମଣି ନଟ୍ଠୋ। ରାଜା ତସ୍ସ ନଟ୍ଠଭାୱଂ ସୁତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚେ ଆଣାପେସି ‘‘ସବ୍ବେ ଅନ୍ତୋୱଳଞ୍ଜନକେ ମନୁସ୍ସେ ଗହେତ୍ୱା ଚୂଳାମଣିଂ ଆହରାପେଥା’’ତି। ଅମଚ୍ଚା ମାତୁଗାମେ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଚୂଳାମଣିଂ ପରିପୁଚ୍ଛନ୍ତା ଅଦିସ୍ୱା ମହାଜନଂ କିଲମେନ୍ତି। ତଂ ଦିୱସଂ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ରାଜନିୱେସନଂ ପୱିଟ୍ଠୋ। ଯଥା ତା ଇତ୍ଥିଯୋ ପୁବ୍ବେ ଥେରଂ ଦିସ୍ୱାୱ ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠା ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତି ଚେୱ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି ଚ, ତଥା ଅକତ୍ୱା ସବ୍ବା ଦୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତାୱ ଅହେସୁଂ। ତତୋ ଥେରେନ ‘‘କସ୍ମା ତୁମ୍ହେ ଅଜ୍ଜ ଏୱରୂପା ଜାତା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତା ଏୱମାହଂସୁ ‘‘ଭନ୍ତେ, ରଞ୍ଞୋ ଚୂଳାମଣିଂ ପରିଯେସାମାତି ଅମଚ୍ଚା ମାତୁଗାମେ ଉପାଦାଯ ଅନ୍ତୋୱଳଞ୍ଜନକେ କିଲମେନ୍ତି, ନ ଜାନାମ କସ୍ସ ‘କିଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’ତି, ତେନମ୍ହ ଦୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତା’’ତି। ଥେରୋ ‘‘ମା ଚିନ୍ତଯିତ୍ଥା’’ତି ତା ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ‘‘ମଣି କିର ତେ, ମହାରାଜ, ନଟ୍ଠୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଆମ, ଭନ୍ତେ’’ତି। ‘‘ଅସକ୍ଖି ପନ ତଂ ଆହରାପେତୁ’’ନ୍ତି। ‘‘ଭନ୍ତେ, ସବ୍ବଂ ଅନ୍ତୋଜନଂ ଗହେତ୍ୱା କିଲମେନ୍ତୋପି ନ ସକ୍କୋମି ଆହରାପେତୁ’’ନ୍ତି। ‘‘ମହାରାଜ, ମହାଜନଂ ଅକିଲମେତ୍ୱାୱ ଆହରଣୂପାଯୋ ଅତ୍ଥୀ’’ତି। ‘‘କତରୋ, ଭନ୍ତେ’’ତି? ‘‘ପିଣ୍ଡଦାନଂ, ମହାରାଜା’’ତି। ‘‘କତରଂ ପିଣ୍ଡଦାନଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି? ‘‘ମହାରାଜ, ଯତ୍ତକେସୁ ଆସଙ୍କା ଅତ୍ଥି, ତେ ଗହେତ୍ୱା ଏକେକସ୍ସ ଏକେକଂ ପଲାଲପିଣ୍ଡଂ ୱା ମତ୍ତିକାପିଣ୍ଡଂ ୱା ଦତ୍ୱା ‘ଇମଂ ପଚ୍ଚୂସକାଲେ ଆହରିତ୍ୱା ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ନାମ ପାତେଥା’ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଯେନ ଗହିତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ସୋ ତସ୍ମିଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଆହରିସ୍ସତି। ସଚେ ପଠମଦିୱସେଯେୱ ପାତେନ୍ତି, ଇଚ୍ଚେତଂ କୁସଲଂ। ନୋ ଚେ ପାତେନ୍ତି, ଦୁତିଯଦିୱସେପି ତତିଯଦିୱସେପି ତଥେୱ କାତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ମହାଜନୋ ଚ ନ କିଲମିସ୍ସତି, ମଣିଞ୍ଚ ଲଭିସ୍ସସୀ’’ତି ଏୱଂ ୱତ୍ୱା ଥେରୋ ଅଗମାସି।

ରାଜା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ତଯୋ ଦିୱସେ ଦାପେସି, ନେୱ ମଣିଂ ଆହରିଂସୁ। ଥେରୋ ତତିଯଦିୱସେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କିଂ, ମହାରାଜ, ପାତିତୋ ମଣୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ନ ପାତେନ୍ତି, ଭନ୍ତେ’’ତି। ‘‘ତେନ ହି, ମହାରାଜ, ମହାତଲସ୍ମିଂଯେୱ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନେ ମହାଚାଟିଂ ଠପାପେତ୍ୱା ଉଦକସ୍ସ ପୂରାପେତ୍ୱା ସାଣିଂ ପରିକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା ‘ସବ୍ବେ ଅନ୍ତୋୱଳଞ୍ଜନକମନୁସ୍ସା ଚ ଇତ୍ଥିଯୋ ଚ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କତ୍ୱା ଏକେକୋୱ ଅନ୍ତୋସାଣିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ହତ୍ଥଂ ଧୋୱିତ୍ୱା

ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୂ’ତି ୱଦେହୀ’’ତି ଥେରୋ ଇମଂ ଉପାୟଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ରାଜା ତଥା କାରେସି। ମଣିଚୋରୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଧମ୍ମଭଣ୍ଡାଗାରିକୋ ଇମଂ ଅଧିକରଣଂ ଆଦାୟ ମଣିଂ ଅଦସ୍ସେତ୍ୱା ଓସକ୍କିସ୍ସତୀତି ଅଟ୍ଠାନମେତଂ, ପାତେତୁଂ ଦାନି ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ମଣିଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ କତ୍ୱା ଆଦାୟ ଅନ୍ତୋସାଣିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଚାଟିୟଂ ପାତେତ୍ୱା ନିକ୍ଖମି। ସବ୍ବେସଂ ନିକ୍ଖନ୍ତକାଲେ ଉଦକଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ମଣିଂ ଅଦ୍ଦସଂସୁ। ରାଜା ‘‘ଥେରଂ ନିସ୍ସାୟ ମହାଜନଂ ଅକିଲମେତ୍ୱାୱ ମେ ମଣି ଲଦ୍ଧୋ’’ତି ତୁସ୍ସି, ଅନ୍ତେପୁରଅଞ୍ଜନକମନୁସ୍ସାପି ‘‘ଥେରଂ ନିସ୍ସାୟ ମହାଦୁକ୍ଖତୋ ମୁତ୍ତମ୍ହା’’ତି ତୁସ୍ସିଂସୁ। ‘‘ଥେରସ୍ସାନୁଭାୱେନ ରଞ୍ଞୋ ଚୂଳାମଣି ଲଦ୍ଧୋ’’ତି ଥେରସ୍ସାନୁଭାୱୋ ସକଲନଗରେ ଚେୱ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ଚ ପାକଟୋ ଜାତୋ।

ଧମ୍ମସଭାୟଂ ସନ୍ନିସିନ୍ନା ଭିକ୍ଖୂ ଥେରସ୍ସ ଗୁଣଂ ୱଣ୍ଣୟିଂସୁ ‘‘ଆୱୁସୋ, ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ଅତ୍ତନୋ ବହୁସ୍ସୁତତାୟ ପଣ୍ଡିଚ୍ଚେନ ଉପାୟକୁସଲତାୟ ମହାଜନଂ ଅକିଲମେତ୍ୱା ଉପାୟେନେୱ ରଞ୍ଞୋ ମଣିଂ ଦସ୍ସେସୀ’’ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାୟ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନି ଆନନ୍ଦେନେୱ ପରହତ୍ଥଗତଂ ଭଣ୍ଡଂ ଦସ୍ସିତଂ, ପୁବ୍ବେପି ପଣ୍ଡିତା ମହାଜନଂ ଅକିଲମେତ୍ୱା ଉପାୟେନେୱ ତିରଚ୍ଛାନହତ୍ଥଗତଂ ଭଣ୍ଡଂ ଦସ୍ସୟିଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସବ୍ବସିପ୍ପେସୁ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ପତ୍ତୋ ତସ୍ସେୱ ଅମଚ୍ଚୋ ଅହୋସି। ଅଥେକଦିୱସଂ ରାଜା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ଉୟ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନନ୍ତରାନି ୱିଚରିତ୍ୱା ଉଦକକୀଳଂ କୀଳିତୁକାମୋ ମଙ୍ଗଲପୋକ୍ଖରଣିଂ ଓତରିତ୍ୱା ଇତ୍ଥାଗାରମ୍ପି ପକ୍କୋସି। ଇତ୍ଥିୟୋ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ସୀସୂପଗଗୀୱୂପଗାଦୀନି ଆଭରଣାନି ଓମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗେସୁ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସମୁଗ୍ଗପିଟ୍ଠେସୁ ଠପେତ୍ୱା ଦାସିୟୋ ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଓତରିଂସୁ। ଅଥେକା ଉୟ୍ୟାନମକ୍କଟୀ ସାଖନ୍ତରେ ନିସିନ୍ନା ଦେୱିଂ ପିଳନ୍ଧନାନି ଓମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସମୁଗ୍ଗପିଟ୍ଠେ ଠପୟମାନଂ ଦିସ୍ୱା ତସ୍ସା ମୁତ୍ତାହାରଂ ପିଳନ୍ଧିତୁକାମା ହୁତ୍ୱା ଦାସିୟା ପମାଦଂ ଓଲୋକୟମାନା ନିସୀଦି, ଦାସୀପି ତଂ ରକ୍ଖମାନା ତହଂ ତହଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନାୟେୱ ନିଦ୍ଦାୟିତୁଂ ଆରଭି। ମକ୍କଟୀ ତସ୍ସା ପମାଦଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ୱାତୱେଗେନ ଓତରିତ୍ୱା ମହାମୁତ୍ତାହାରଂ ଗୀୱାୟ ପଟିମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ୱାତୱେଗେନ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ସାଖନ୍ତରେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞାସଂ ମକ୍କଟୀନଂ ଦସ୍ସନଭୟେନ ଏକସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖସୁସିରଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ଉପସନ୍ତୂପସନ୍ତା ୱିୟ ତଂ ରକ୍ଖମାନା ନିସୀଦି।

ସାପି ଖୋ ଦାସୀ ପଟିବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ମୁତ୍ତାହାରଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ କମ୍ପମାନା ଅଞ୍ଞଂ ଉପାୟଂ ଅଦିସ୍ୱା ‘‘ପୁରିସୋ ଦେୱିୟା ମୁତ୍ତାହାରଂ ଗହେତ୍ୱା ପଲାତୋ’’ତି ମହାୱିରୱଂ ୱିରୱି। ଆରକ୍ଖମନୁସ୍ସା ତତୋ ତତୋ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ତସ୍ସା ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚୟିଂସୁ। ରାଜା ‘‘ଚୋରଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଆହ। ପୁରିସା ଉୟ୍ୟାନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ‘‘ଚୋରଂ ଗଣ୍ହଥ, ଚୋରଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଓଲୋକେନ୍ତି। ଅଥେକୋ ଜାନପଦୋ ବଲିକାରକପୁରିସୋ ତଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା କମ୍ପମାନୋ ପଲାୟି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ରାଜପୁରିସା ‘‘ଅୟଂ ଚୋରୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଅନୁବନ୍ଧିତ୍ୱା ତଂ ଗହେତ୍ୱା ପୋଥେତ୍ୱା ‘‘ଅରେ, ଦୁଟ୍ଠଚୋର, ଏୱଂ ମହାସାରଂ ନାମ ପିଳନ୍ଧନଂ ଅୱହରିସ୍ସସୀ’’ତି ପରିଭାସିଂସୁ। ସୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ସଚାହଂ ‘ନ ଗଣ୍ହାମୀ’ତି ୱକ୍ଖାମି, ଅଜ୍ଜ ମେ ଜୀୱିତଂ ନତ୍ଥି, ପୋଥେନ୍ତାୟେୱ ମଂ ମାରେସ୍ସନ୍ତି, ସମ୍ପଟିଚ୍ଛାମି ନ’’ନ୍ତି। ସୋ ‘‘ଆମ, ସାମି, ଗହିତଂ ମେ’’ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଆନୟିଂସୁ। ରାଜାପି ନଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ଗହିତଂ ତେ ମହାସାରପିଳନ୍ଧନ’’ନ୍ତି? ‘‘ଆମ, ଦେୱା’’ତି । ‘‘ଇଦାନି ତଂ କହ’’ନ୍ତି। ‘‘ଦେୱ, ମୟା ମହାସାରଂ ନାମ ମଞ୍ଚପୀଠମ୍ପି ନ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବଂ, ସେଟ୍ଠି ପନ ମଂ ମହାସାରପିଳନ୍ଧନଂ ଗଣ୍ହାପେସି, ସୋହଂ ତଂ ଗହେତ୍ୱାୱ ତସ୍ସ ଅଦାସିଂ, ସୋ ନଂ ଜାନାତୀ’’ତି।

ରାଜା ସେଟ୍ଠିଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ଗହିତଂ ତେ ଇମସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ମହାସାରପିଳନ୍ଧନ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଆମ, ଦେୱା’’ତି। ‘‘କହଂ ତ’’ନ୍ତି। ‘‘ପୁରୋହିତସ୍ସ ମେ ଦିନ୍ନ’’ନ୍ତି। ପୁରୋହିତମ୍ପି ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ତଥେୱ ପୁଚ୍ଛି, ସୋପି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଗନ୍ଧବ୍ବସ୍ସ ମେ ଦିନ୍ନ’’ନ୍ତି ଆହ। ତମ୍ପି ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ପୁରୋହିତସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ତେ ମହାସାରପିଳନ୍ଧନଂ ଗହିତ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଆମ, ଦେୱା’’ତି। ‘‘କହଂ ତ’’ନ୍ତି। ‘‘କିଲେସୱସେନ ମେ ୱଣ୍ଣଦାସିୟା ଦିନ୍ନ’’ନ୍ତି। ତମ୍ପି ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି, ସା ‘‘ନ ଗଣ୍ହାମୀ’’ତି ଆହ। ତେ ପଞ୍ଚ ଜନେ ପୁଚ୍ଛନ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ସୂରିୟୋ ଅତ୍ଥଂ ଗତୋ। ରାଜା ‘‘ଇଦାନି ୱିକାଲୋ ଜାତୋ, ସ୍ୱେ ଜାନିସ୍ସାମା’’ତି ତେ ପଞ୍ଚ ଜନେ ଅମଚ୍ଚାନଂ ଦତ୍ୱା ନଗରଂ ପାୱିସି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଇଦଂ ପିଳନ୍ଧନଂ ଅନ୍ତୋୱଳଞ୍ଜେ ନଟ୍ଠଂ, ଅୟଞ୍ଚ ଗହପତିକୋ ବହିୱଳଞ୍ଜୋ, ଦ୍ୱାରେପି ବଲୱାରକ୍ଖୋ, ତସ୍ମା ଅନ୍ତୋୱଳଞ୍ଜନକାନମ୍ପି ତଂ ଗହେତ୍ୱା ପଲାୟିତୁଂ ନ ସକ୍କା। ଏୱଂ ନେୱ ବହିୱଳଞ୍ଜନକାନଂ, ନ ଅନ୍ତୋ, ଉୟ୍ୟାନେ ୱଳଞ୍ଜନକାନଂ ଗହଣୂପାୟୋ ଦିସ୍ସତି। ଇମିନା ଦୁଗ୍ଗତମନୁସ୍ସେନ ‘ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ମେ ଦିନ୍ନ’ନ୍ତି କଥେନ୍ତେନ ଅତ୍ତନୋ ମୋକ୍ଖତ୍ଥାୟ କଥିତଂ ଭୱିସ୍ସତି, ସେଟ୍ଠିନାପି ‘ପୁରୋହିତସ୍ସ ମେ ଦିନ୍ନ’ନ୍ତି କଥେନ୍ତେନ ‘ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ନିତ୍ଥରିସ୍ସାମୀ’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା କଥିତଂ ଭୱିସ୍ସତି, ପୁରୋହିତେନାପି ‘ଗନ୍ଧବ୍ବସ୍ସ ମେ ଦିନ୍ନ’ନ୍ତି କଥେନ୍ତେନ ‘ବନ୍ଧନାଗାରେ ଗନ୍ଧବ୍ବଂ ନିସ୍ସାୟ ସୁଖେନ ୱସିସ୍ସାମା’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା କଥିତଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଗନ୍ଧବ୍ବେନାପି ‘ୱଣ୍ଣଦାସିୟା ମେ ଦିନ୍ନ’ନ୍ତି କଥେନ୍ତେନ ‘ଏକନ୍ତେନ ଅନୁକ୍କଣ୍ଠିତା ଭୱିସ୍ସାମା’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା କଥିତଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଇମେହି ପଞ୍ଚହିପି ଚୋରେହି ନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ଉୟ୍ୟାନେ ମକ୍କଟା ବହୂ, ପିଳନ୍ଧନେନ ଏକିସ୍ସା ମକ୍କଟିୟା ହତ୍ଥେ

ଆରୁଳ୍ହେନ ଭଵିତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ସୋ ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ଚୋରେ ଅମ୍ହାକଂ ନିୟ୍ୟାଦେଥ, ମଯଂ ତଂ କିଚ୍ଚଂ ସୋଧେସ୍ସାମା’’ତି ଆହ। ରାଜା ‘‘ସାଧୁ, ପଣ୍ଡିତ, ସୋଧେହୀ’’ତି ତସ୍ସ ନିୟ୍ୟାଦେସି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଦାସପୁରିସେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ତେ ପଞ୍ଚ ଜନେ ଏକସ୍ମିଂଯେଵ ଠାନେ ଵସାପେତ୍ୱା ସମନ୍ତା ଆରକ୍ଖଂ କତ୍ୱା କଣ୍ଣଂ ଦତ୍ୱା ‘‘ଯଂ ତେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ କଥେନ୍ତି, ତଂ ମୟ୍ହଂ ଆରୋଚେଥା’’ତି ଵତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ତେ ତଥା ଅକଂସୁ। ତତୋ ମନୁସ୍ସାନଂ ସନ୍ନିସିନ୍ନଵେଲାଯ ସେଟ୍ଠି ତଂ ଗହପତିକଂ ଆହ – ‘‘ଅରେ, ଦୁଟ୍ଠଗହପତି, ତଯା ଅହଂ, ମଯା ଵା ତ୍ୱଂ କହଂ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ, କଦା ତେ ମୟ୍ହଂ ପିଳନ୍ଧନଂ ଦିନ୍ନ’’ନ୍ତି ଆହ। ସୋ ‘‘ସାମି ମହାସେଟ୍ଠି, ଅହଂ ମହାସାରଂ ନାମ ରୁକ୍ଖସାରପାଦକଂ ମଞ୍ଚପୀଠମ୍ପି ନ ଜାନାମି, ‘ତଂ ନିସ୍ସାଯ ପନ ମୋକ୍ଖଂ ଲଭିସ୍ସାମୀ’ତି ଏଵଂ ଅଵଚଂ, ମା ମେ କୁଜ୍ଝ, ସାମୀ’’ତି ଆହ। ପୁରୋହିତୋପି ସେଟ୍ଠିଂ ଆହ ‘‘ମହାସେଟ୍ଠି, ତ୍ୱଂ ଇମିନା ଅତ୍ତନୋ ଅଦିନ୍ନକମେଵ ମୟ୍ହଂ କଥଂ ଅଦାସୀ’’ତି? ‘‘ମଯମ୍ପି ଦ୍ୱେ ଇସ୍ସରା, ଅମ୍ହାକଂ ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ଠିତକାଲେ କମ୍ମଂ ଖିପ୍ପଂ ନିପ୍ଫଜ୍ଜିସ୍ସତୀ’’ତି କଥେସିନ୍ତି। ଗନ୍ଧବ୍ବୋପି ପୁରୋହିତଂ ଆହ ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣ, କଦା ତଯା ମୟ୍ହଂ ପିଳନ୍ଧନଂ ଦିନ୍ନ’’ନ୍ତି? ‘‘ଅହଂ ତଂ ନିସ୍ସାଯ ଵସନଟ୍ଠାନେ ସୁଖଂ ଵସିସ୍ସାମୀ’’ତି କଥେସିନ୍ତି। ଵଣ୍ଣଦାସୀପି ଗନ୍ଧବ୍ବଂ ଆହ ‘‘ଅରେ ଦୁଟ୍ଠଗନ୍ଧବ୍ବ, ଅହଂ କଦା ତଵ ସନ୍ତିକଂ ଗତପୁବ୍ବା, ତ୍ୱଂ ଵା ମମ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତପୁବ୍ବୋ, କଦା ତେ ମୟ୍ହଂ ପିଳନ୍ଧନଂ ଦିନ୍ନ’’ନ୍ତି? ଭଗିନି କିଂକାରଣା କୁଜ୍ଝସି, ‘‘ଅମ୍ହେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ଏକତୋ ଵସନ୍ତେସୁ ଘରାଵାସୋ ଭଵିସ୍ସତି, ଅନୁକ୍କଣ୍ଠମାନା ସୁଖଂ ଵସିସ୍ସାମା’’ତି କଥେସିନ୍ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ପଯୋଜିତମନୁସ୍ସାନଂ ସନ୍ତିକା ତଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ତେସଂ ତଥତୋ ଅଚୋରଭାଵଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ମକ୍କଟିଯା ଗହିତପିଳନ୍ଧନଂ ଉପାଯେନେଵ ପାତେସ୍ସାମୀ’’ତି ଗେଣ୍ଡୁମଯାନି ବହୂନି ପିଳନ୍ଧନାନି କାରେତ୍ୱା ଉୟ୍ୟାନେ ମକ୍କଟିଯୋ ଗାହାପେତ୍ୱା ହତ୍ଥପାଦଗୀଵାସୁ ଗେଣ୍ଡୁପିଳନ୍ଧନାନି ପିଳନ୍ଧାପେତ୍ୱା ଵିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ଇତରା ମକ୍କଟୀ ପିଳନ୍ଧନଂ ରକ୍ଖମାନା ଉୟ୍ୟାନେ ଏଵ ନିସୀଦି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ମନୁସ୍ସେ ଆଣାପେସି ‘‘ଗଚ୍ଛଥ ତୁମ୍ହେ, ଉୟ୍ୟାନେ ସବ୍ବା ମକ୍କଟିଯୋ ଉପଧାରେଥ, ଯସ୍ସା ତଂ ପିଳନ୍ଧନଂ ପସ୍ସଥ, ତଂ ଉତ୍ତାସେତ୍ୱା ପିଳନ୍ଧନଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି। ତାପି ଖୋ ମକ୍କଟିଯୋ ‘‘ପିଳନ୍ଧନଂ ନୋ ଲଦ୍ଧ’’ନ୍ତି ତୁଟ୍ଠପହଟ୍ଠା ଉୟ୍ୟାନେ ଵିଚରନ୍ତିଯୋ ତସ୍ସା ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ପସ୍ସ ଅମ୍ହାକଂ ପିଳନ୍ଧନ’’ନ୍ତି ଆହଂସୁ। ସା ମକ୍କଟୀ ଅସହମାନା ‘‘କିଂ ଇମିନା ଗେଣ୍ଡୁପିଳନ୍ଧନେନା’’ତି ମୁତ୍ତାହାରଂ ପିଳନ୍ଧିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମି। ଅଥ ନଂ ତେ ପୁରିସା ଦିସ୍ୱା ପିଳନ୍ଧନଂ ଛଡ୍ଡାପେତ୍ୱା ଆହରିତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଅଦଂସୁ। ସୋ ତଂ ଆଦାଯ ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ‘‘ଇଦଂ ତେ ଦେଵ ପିଳନ୍ଧନଂ, ତେ ପଞ୍ଚପି ଅଚୋରା, ଇଦଂ ପନ ଉୟ୍ୟାନେ ମକ୍କଟିଯା ଆଭତ’’ନ୍ତି ଆହ। ‘‘କଥଂ ପନ ତେ, ପଣ୍ଡିତ, ମକ୍କଟିଯା ହତ୍ଥଂ ଆରୁଳ୍ହଭାଵୋ ଞାତୋ, କଥଂ ତେ ଗହିତ’’ନ୍ତି? ସୋ ସବ୍ବଂ ଆଚିକ୍ଖି। ରାଜା ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ‘‘ସଙ୍ଗାମସୀସାଦୀସୁ ନାମ ସୂରାଦଯୋ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବା ହୋନ୍ତୀ’’ତି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଥୁତିଂ କରୋନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୯୨।

‘‘ଉକ୍କଟ୍ଠେ ସୂରମିଚ୍ଛନ୍ତି, ମନ୍ତୀସୁ ଅକୁତୂହଲଂ;

ପିଯଞ୍ଚ ଅନ୍ନପାନମ୍ହି, ଅତ୍ଥେ ଜାତେ ଚ ପଣ୍ଡିତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଉକ୍କଟ୍ଠେତି ଉପକଟ୍ଠେ, ଉଭତୋବ୍ୟୂଳ୍ହେ ସଙ୍ଗାମେ ସମ୍ପହାରେ ଵତ୍ତମାନେତି ଅତ୍ଥୋ। ସୂରମିଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଅସନିଯାପି ମତ୍ଥକେ ପତମାନାଯ ଅପଲାଯିନଂ ସୂରଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଏଵରୂପୋ ସଙ୍ଗାମଯୋଧୋ ପତ୍ଥେତବ୍ବୋ ହୋତି। ମନ୍ତୀସୁ ଅକୁତୂହଲନ୍ତି କତ୍ତବ୍ବାକତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚଂ ସମ୍ମନ୍ତନକାଲେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ମନ୍ତୀସୁ ଯୋ ଅକୁତୂହଲୋ ଅଵିକିଣ୍ଣଵାଚୋ ମନ୍ତଂ ନ ଭିନ୍ଦତି, ତଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ତାଦିସୋ ତେସୁ ଠାନେସୁ ପତ୍ଥେତବ୍ବୋ ହୋତି। ପିଯଞ୍ଚ ଅନ୍ନପାନମ୍ହୀତି ମଧୁରେ ଅନ୍ନପାନେ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତେ ସହପରିଭୁଞ୍ଜନତ୍ଥାଯ ପିଯପୁଗ୍ଗଲଂ ପତ୍ଥେନ୍ତି, ତାଦିସୋ ତସ୍ମିଂ କାଲେ ପତ୍ଥେତବ୍ବୋ ହୋତି। ଅତ୍ଥେ ଜାତେ ଚ ପଣ୍ଡିତନ୍ତି ଅତ୍ଥଗମ୍ଭୀରେ ଧମ୍ମଗମ୍ଭୀରେ କିସ୍ମିଞ୍ଚିଦେଵ କାରଣେ ଵା ପଞ୍ହେ ଵା ଉପ୍ପନ୍ନେ ପଣ୍ଡିତଂ ଵିଚକ୍ଖଣଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି। ତଥାରୂପୋ ହି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ପତ୍ଥେତବ୍ବୋ ହୋତୀତି।

ଏଵଂ ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଵଣ୍ଣେତ୍ୱା ଥୋମେତ୍ୱା ଘନଵସ୍ସଂ ଵସ୍ସେନ୍ତୋ ମହାମେଘୋ ଵିଯ ସତ୍ତହି ରତନେହି ପୂଜେତ୍ୱା ତସ୍ସୋଵାଦେ ଠତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ, ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ଗୁଣଂ କଥେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ପଣ୍ଡିତାମଚ୍ଚୋ ପନ ଅହମେଵ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ମହାସାରଜାତକଵଣ୍ଣନା ଦୁତିଯା।

[୯୩] ୩। ଵିସ୍ସାସଭୋଜନଜାତକଵଣ୍ଣନା

ନଵିସ୍ସସେ ଅଵିସ୍ସତ୍ଥେତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତଵନେ ଵିହରନ୍ତୋ ଵିସ୍ସାସଭୋଜନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତସ୍ମିଂ କିର ସମଯେ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଭିକ୍ଖୂ ''ମାତରା ନୋ ଦିନ୍ନଂ, ପିତରା ନୋ ଦିନ୍ନଂ, ଭାତରା, ଭଗିନିଯା, ଚୂଳମାତରା, ଚୂଳପିତରା, ମାତୁଲେନ, ମାତୁଲାନିଯା ଦିନ୍ନଂ। ଅମ୍ହାକଂ ଗିହିକାଲେପି ଭିକ୍ଖୁକାଲେପି ଏତେ ଦାତୁଂ ଯୁତ୍ତରୂପାଵା''ତି ଞାତୀହି ଦିନ୍ନେ ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚଯେ ଵିସ୍ସତ୍ଥା ହୁତ୍ଵା ଅପଚ୍ଚଵେକ୍ଖିତ୍ଵା ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତି। ସତ୍ଥା ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ଵା ''ଭିକ୍ଖୂନଂ ମଯା ଧମ୍ମଦେସନଂ କାତୁଂ ଵଟ୍ଟତୀ''ତି ଭିକ୍ଖୂ ସନ୍ନିପାତାପେତ୍ଵା ''ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁନା ନାମ ଞାତୀହିପି ଅଞ୍ଞାତୀହିପି ଦିନ୍ନକେ ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚଯେ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖିତ୍ଵାଵ ପରିଭୋଗୋ କାତବ୍ବୋ। ଅପଚ୍ଚଵେକ୍ଖିତ୍ଵା ପରିଭୋଗଂ କତ୍ଵା ହି କାଲଂ କୁରୁମାନୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯକ୍ଖପେତଅତ୍ତଭାଵତୋ ନ ମୁଚ୍ଚତି, ଅପଚ୍ଚଵେକ୍ଖିତପରିଭୋଗୋ ନାମେସ ଵିସପରିଭୋଗସଦିସୋ। ଵିସଞ୍ହି ଵିସ୍ସାସିକେନ ଦିନ୍ନକମ୍ପି ଅଵିସ୍ସାସିକେନ ଦିନ୍ନକମ୍ପି ମାରେତିଯେଵ। ପୁବ୍ବେପି ଵିସ୍ସାସେନ ଦିନ୍ନଂ ଵିସଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ଵା ଜୀଵିତକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତା''ତି ଵତ୍ଵା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ମହାଵିଭଵୋ ସେଟ୍ଠି ଅହୋସି। ତସ୍ସେକୋ ଗୋପାଲକୋ କିଟ୍ଠସମ୍ବାଧସମଯେ ଗାଵୋ ଗହେତ୍ଵା ଅରଞ୍ଞଂ ପଵିସିତ୍ଵା ତତ୍ଥ ଗୋସାଲଂ କତ୍ଵା ରକ୍ଖନ୍ତୋ ଵସତି। ସେଟ୍ଠିନୋ ଚ କାଲେନ କାଲଂ ଗୋରସଂ ଆହରତି। ଅଥସ୍ସ ଗୋସାଲାଯ ଅଵିଦୂରେ ସୀହୋ ନିଵାସଂ ଗଣ୍ହି। ଗାଵୀନଂ ସୀହସନ୍ତାସେନ ମିଲାତାନଂ ଖୀରଂ ମନ୍ଦଂ ଅହୋସି। ଅଥ ନଂ ଏକଦିଵସଂ ସପ୍ପିଂ ଆଦାଯ ଆଗତଂ ସେଟ୍ଠି ପୁଚ୍ଛି ''କିଂ ନୁ ଖୋ, ସମ୍ମ ଗୋପାଲକ, ମନ୍ଦଂ ସପ୍ପୀ''ତି? ସୋ ତଂ କାରଣଂ ଆଚିକ୍ଖି। ''ଅତ୍ଥି ପନ, ସମ୍ମ, ତସ୍ସ ସୀହସ୍ସ କତ୍ଥଚି ପଟିବନ୍ଧୋ''ତି? ''ଅତ୍ଥିସ୍ସ ସାମି, ଏକାଯ ମିଗମାତୁକାଯ ସଦ୍ଧିଂ ସଂସଗ୍ଗୋ''ତି। ''ସକ୍କା ପନ ତଂ ଗାହାପେତୁ''ନ୍ତି? ''ସକ୍କା, ସାମୀ''ତି। ''ତେନ ହି ତଂ ଗହେତ୍ଵା ତସ୍ସା ନଲାଟତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସରୀରେ ଲୋମାନି ଵିସେନ ପୁନପ୍ପୁନଂ ରଜିତ୍ଵା ସୁକ୍ଖାପେତ୍ଵା ଦ୍ଵେ ତଯୋ ଦିଵସେ ଅତିକ୍କାମେତ୍ଵା ତଂ ମିଗମାତୁକଂ ଵିସ୍ସଜ୍ଜେହି, ସୋ ତସ୍ସା ସିନେହେନ ସରୀରଂ ଲେହିତ୍ଵା ଜୀଵିତକ୍ଖଯଂ ପାପୁଣିସ୍ସତି। ଅଥସ୍ସ ଚମ୍ମନଖଦାଠା ଚେଵ ଵସଞ୍ଚ ମଂସଞ୍ଚ ଗହେତ୍ଵା ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାସୀ''ତି ହଲାହଲଵିସଂ ଦତ୍ଵା ଉଯ୍ୟୋଜେସି।

ସୋ ଗୋପାଲକୋ ଜାଲଂ ଖିପିତ୍ଵା ଉପାଯେନ ତଂ ମିଗମାତୁକଂ ଗଣ୍ହିତ୍ଵା ତଥା ଅକାସି। ସୀହୋ ତଂ ଦିସ୍ଵାଵ ବଲଵସିନେହେନ ତସ୍ସା ସରୀରଂ ଲେହିତ୍ଵା ଜୀଵିତକ୍ଖଯଂ ପାପୁଣି। ଗୋପାଲକୋପି ଚମ୍ମାଦୀନି ଗହେତ୍ଵା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ଵା ''ପରେସୁ ସିନେହୋ ନାମ ନ କାତବ୍ବୋ, ଏଵଂ ବଲସମ୍ପନ୍ନୋପି ସୀହୋ ମିଗରାଜା କିଲେସଵସେନ ସଂସଗ୍ଗଂ ନିସ୍ସାଯ ମିଗମାତୁକାଯ ସରୀରଂ ଲେହନ୍ତୋ ଵିସପରିଭୋଗଂ କତ୍ଵା ଜୀଵିତକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତୋ''ତି ଵତ୍ଵା ସମ୍ପତ୍ତପରିସାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୯୩।

''ନ ଵିସ୍ସସେ ଅଵିସ୍ସତ୍ଥେ, ଵିସ୍ସତ୍ଥେପି ନ ଵିସ୍ସସେ;

ଵିସ୍ସାସା ଭଯମନ୍ଵେତି, ସୀହଂଵ ମିଗମାତୁକା''ତି।

ତତ୍ରାଯଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ଯୋ ପୁବ୍ବେ ସଭଯୋ ଅହୋସି ଅଵିସ୍ସତ୍ଥୋ ଅହୋସି, ତସ୍ମିଂ ଅଵିସ୍ସତ୍ଥେ, ଯୋ ପୁବ୍ବେପି ନିବ୍ଭଯୋ ଅହୋସି ଵିସ୍ସାସିକୋଯେଵ, ତସ୍ମିଂ ଵିସ୍ସତ୍ଥେପି ନ ଵିସ୍ସସେ, ନେଵ ଵିସ୍ସାସଂ କରେଯ୍ୟ। କିଂକାରଣା? ଵିସ୍ସାସା ଭଯମନ୍ଵେତି, ଯୋ ହି ମିତ୍ତେପି ଅମିତ୍ତେପି ଵିସ୍ସାସୋ, ତତୋ ଭଯମେଵ ଆଗଚ୍ଛତି। କଥଂ? ସୀହଂଵ ମିଗମାତୁକା, ଯଥା ମିତ୍ତସନ୍ଥଵଵସେନ କତଵିସ୍ସାସାଯ ମିଗମାତୁକାଯ ସନ୍ତିକା ସୀହସ୍ସ ଭଯଂ ଅନ୍ଵେତି, ଉପଗତଂ ସମ୍ପତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥା ଵା ଵିସ୍ସାସଵସେନ ସୀହଂ ମିଗମାତୁକା ଅନ୍ଵେତା ଉପଗତାତିପି ଅତ୍ଥୋ।

ଏଵଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସମ୍ପତ୍ତପରିସାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ଵା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ଵା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ଵା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ମହାସେଟ୍ଠି ଅହମେଵ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ଵିସ୍ସାସଭୋଜନଜାତକଵଣ୍ଣନା ତତିଯା।

[୯୪] ୪। ଲୋମହଂସଜାତକଵଣ୍ଣନା

ସୋତତ୍ତୋସୋସିନ୍ନୋ ଚେଵାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଵେସାଲିଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ପାଟିକାରାମେ ଵିହରନ୍ତୋ ସୁନକ୍ଖତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକସ୍ମିଞ୍ହି ସମଯେ ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ ସତ୍ଥୁ ଉପଟ୍ଠାକୋ ହୁତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀଵରମାଦାଯ ଵିଚରମାନୋ କୋରକ୍ଖତ୍ତିଯସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ରୋଚେନ୍ତୋ ଦସବଲସ୍ସ ପତ୍ତଚୀଵରଂ ନିଯ୍ୟାଦେତ୍ୱା କୋରକ୍ଖତ୍ତିଯଂ ନିସ୍ସାଯ ଵସତି। ତସ୍ସ କାଲକଞ୍ଜିକଅସୁରଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତକାଲେ ଗିହି ହୁତ୍ୱା ''ନତ୍ଥି ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଉତ୍ତରି ମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଅଲମରିଯଞାଣଦସ୍ସନଵିସେସୋ, ତକ୍କପରିଯାହତଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଵୀମଂସାନୁଚରିତଂ ସଯଂପଟିଭାନଂ। ଯସ୍ସ ଚ ଖ୍ୱାସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ଧମ୍ମୋ ଦେସିତୋ, ନ ସୋ ନିଯ୍ୟାତି ତକ୍କରସ୍ସ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯାଯା''ତି (ମ॰ ନି॰ ୧।୧୪୬) ଵେସାଲିଯଂ ତିଣ୍ଣଂ ପାକାରାନଂ ଅନ୍ତରେ ଵିଚରନ୍ତୋ ସତ୍ଥୁ ଅଵଣ୍ଣଂ ଭାସତି।

ଅଥାଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତୋ ତସ୍ସେଵଂ ଅଵଣ୍ଣଂ ଭାସନ୍ତସ୍ସ ସୁତ୍ୱା ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ତମତ୍ଥଂ ଭଗଵତୋ ଆରୋଚେସି। ଭଗଵା ''କୋଧନୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ ମୋଘପୁରିସୋ, କୋଧଵସେନେଵମାହ, କୋଧଵସେନାପି ପନ 'ନ ସୋ ନିଯ୍ୟାତି ତକ୍କରସ୍ସ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯାଯା'ତି ଵଦନ୍ତୋ ଅଜାନିତ୍ୱାପି ମଯ୍ହଂ ଗୁଣମେଵ ଭାସତି। ନ ଖୋ ପନ ସୋ ମୋଘପୁରିସୋ ମଯ୍ହଂ ଗୁଣଂ ଜାନାତି। ମଯ୍ହଞ୍ହି, ସାରିପୁତ୍ତ, ଛ ଅଭିଞ୍ଞା ନାମ ଅତ୍ଥି, ଅଯମ୍ପି ମେ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମୋଵ। ଦସବଲଞାଣାନି ଅତ୍ଥି, ଚତୁଵେସାରଜ୍ଜଞାଣଂ ଅତ୍ଥି, ଚତୁଯୋନିପରିଚ୍ଛେଦକଞାଣଂ ଅତ୍ଥି, ପଞ୍ଚଗତିପରିଚ୍ଛେଦକଞାଣଂ ଅତ୍ଥି, ଅଯମ୍ପି ମେ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମୋଵ। ଏଵଂ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମସମନ୍ନାଗତଂ ପନ ମଂ ଯୋ ଏଵଂ ଵଦେଯ୍ୟ 'ନତ୍ଥି ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମୋ'ତି, ସୋ ତଂ ଵାଚଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାଯ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏଵଂ ନିରଯେ''ତି ଏଵଂ ଅତ୍ତନୋ ଵିଜ୍ଜମାନଂ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମସ୍ସ ଗୁଣଂ କଥେତ୍ୱା ''ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ କିର, ସାରିପୁତ୍ତ, କୋରକ୍ଖତ୍ତିଯସ୍ସ ଦୁକ୍କରକାରିକାଯ ମିଚ୍ଛାତପେ ପସନ୍ନୋ, ମିଚ୍ଛାତପେ ପସୀଦନ୍ତେନ ପନ ମଯି ଏଵ ପସୀଦିତୁଂ ଵଟ୍ଟତି। ଅହଞ୍ହି ଇତୋ ଏକନଵୁତିକପ୍ପମତ୍ଥକେ 'ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ଏତ୍ଥ ସାରୋ'ତି ବାହିରକଂ ମିଚ୍ଛାତପଂ ଵୀମଂସନ୍ତୋ ଚତୁରଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଵାସଂ ଵସିଂ, ତପସ୍ସୀ ସୁଦଂ ହୋମି ପରମତପସ୍ସୀ, ଲୂଖୋ ସୁଦଂ ହୋମି ପରମଲୂଖୋ, ଜେଗୁଚ୍ଛୀ ସୁଦଂ ହୋମି ପରମଜେଗୁଚ୍ଛୀ, ପଵିଵିତ୍ତୋ ସୁଦଂ ହୋମି ପରମପଵିଵିତ୍ତୋ''ତି ଵତ୍ୱା ଥେରେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ଏକନଵୁତିକପ୍ପମତ୍ଥକେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ବାହିରକତପଂ ଵୀମଂସିସ୍ସାମୀ''ତି ଆଜୀଵକପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅଚେଲକୋ ଅହୋସି ରଜୋଜଲ୍ଲିକୋ, ପଵିଵିତ୍ତୋ ଅହୋସି ଏକଵିହାରୀ। ମନୁସ୍ସେ ଦିସ୍ୱା ମିଗୋ ଵିଯ ପଲାଯି, ମହାଵିକଟିଭୋଜନୋ ଅହୋସି, ଵଚ୍ଛକଗୋମଯାଦୀନି ପରିଭୁଞ୍ଜି, ଅପ୍ପମାଦଵିହାରତ୍ଥାଯ ଅରଞ୍ଞେ ଏକସ୍ମିଂ ଭିଂସନକେ ଵନସଣ୍ଡେ ଵିହାସି। ତସ୍ମିମ୍ପି ଵିହରନ୍ତୋ ହିମପାତସମଯେ ଅନ୍ତରଟ୍ଠକେ ରତ୍ତିଂ ଵନସଣ୍ଡା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅବ୍ଭୋକାସେ ଵିହରିତ୍ୱା ସୂରିଯେ ଉଗ୍ଗତେ ଵନସଣ୍ଡଂ ପଵିସତି। ସୋ ଯଥା ରତ୍ତିଂ ଅବ୍ଭୋକାସେ ହିମୋଦକେନ ତିନ୍ତୋ, ତଥେଵ ଦିଵା ଵନସଣ୍ଡତୋ ପଗ୍ଘରନ୍ତେହି ଉଦକବିନ୍ଦୂହି ତେମଯି। ଏଵଂ ଅହୋରତ୍ତଂ ସୀତଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୋତି। ଗିମ୍ହାନଂ ପନ ପଚ୍ଛିମେ ମାସେ ଦିଵା ଅବ୍ଭୋକାସେ ଵିହରିତ୍ୱା ରତ୍ତିଂ ଵନସଣ୍ଡଂ ପଵିସତି। ସୋ ଯଥା ଦିଵା ଅବ୍ଭୋକାସେ ଆତପେନ ପରିଳାହପ୍ପତ୍ତୋ, ତଥେଵ ରତ୍ତିଂ ନିଵାତେ ଵନସଣ୍ଡେ ପରିଳାହଂ ପାପୁଣାତି, ସରୀରା ସେଦଧାରା ମୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଅଥସ୍ସ ପୁବ୍ବେ ଅସ୍ସୁତପୁବ୍ବା ଅଯଂ ଗାଥା ପଟିଭାସି –

୯୪।

''ସୋତତ୍ତୋ ସୋସିନ୍ନୋ ଚେଵ, ଏକୋ ଭିଂସନକେ ଵନେ;

ନଗ୍ଗୋ ନ ଚଗ୍ଗିମାସୀନୋ, ଏସନାପସୁତୋ ମୁନୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ସୋତତ୍ତୋତି ସୂରିଯସନ୍ତାପେନ ସୁଟ୍ଠୁ ତତ୍ତୋ। ସୋସିନ୍ନୋତି ହିମୋଦକେନ ସୁସିନ୍ନୋ ସୁଟ୍ଠୁ ତିନ୍ତୋ। ଏକୋ ଭିଂସନକେ ଵନେତି ଯତ୍ଥ ପଵିଟ୍ଠାନଂ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଲୋମାନି ହଂସନ୍ତି, ତଥାରୂପେ ଭିଂସନକେଵନସଣ୍ଡେ ଏକୋ ଅଦୁତିଯୋଵ ଅହୋସିନ୍ତି ଦୀପେତି। ନଗ୍ଗୋ ନ ଚଗ୍ଗିମାସୀନୋତି ନଗ୍ଗୋ ଚ ନ ଚ ଅଗ୍ଗିମାସୀନୋ। ତଥା ସୀତେନ ପୀଳିଯମାନୋପି ନେଵ ନିଵାସନପାରୁପନଂ ଵା ଆଦିଯିଂ, ନ ଚ ଅଗ୍ଗିଂ ଆଗମ୍ମ ନିସୀଦିନ୍ତି ଦୀପେତି। ଏସନାପସୁତୋତି ଅବ୍ରହ୍ମଚରିଯେପି ତସ୍ମିଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯସଞ୍ଞୀ ହୁତ୍ୱା ''ବ୍ରହ୍ମଚରିଯମେଵେତଂ ଏସନା ଗଵେସନା ଉପାଯୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକସ୍ସା''ତି ଏଵଂ ତାଯ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେସନାଯ ପସୁତୋ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ଉସ୍ସୁକ୍କଂ ଆପନ୍ନୋ ଅହୋସିନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ମୁନୀତି ''ମୁନି ଖୋ ଏସ ମୋନତ୍ଥାଯ ପଟିପନ୍ନୋ''ତି ଏଵଂ ଲୋକେନ ସମ୍ଭାଵିତୋ ଅହୋସିନ୍ତି ଦୀପେତି।

ଏୱଂ ଚତୁରଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରିତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ମରଣକାଲେ ଉପଟ୍ଠିତଂ ନିରୟନିମିତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଇଦଂ ୱତସମାଦାନଂ ନିରତ୍ଥକ''ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ତଂ ଲଦ୍ଧିଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଂ ଗହେତ୍ୱା ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ଅହଂ ତେନ ସମୟେନ ସୋ ଆଜୀୱକୋ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ଲୋମହଂସଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା।

[୯୫] ୫। ମହାସୁଦସ୍ସନଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅନିଚ୍ଚା ୱତ ସଙ୍ଖାରାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ପରିନିବ୍ବାନମଞ୍ଚେ ନିପନ୍ନୋ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସ ''ମା, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଇମସ୍ମିଂ ଖୁଦ୍ଦକନଗରକେ''ତ୍ୟାଦିୱଚନଂ (ଦୀ। ନି। ୨।୨୧୦) ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଥାଗତେ ହି ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତେ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ କତ୍ତିକପୁଣ୍ଣମାୟଂ ନାଳକଗାମକେ ଜାତୋୱରକେ ପରିନିବ୍ବାୟି, ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ କତ୍ତିକମାସସ୍ସେୱ କାଳପକ୍ଖଅମାୱସିୟଂ। ଏୱଂ ପରିନିବ୍ବୁତେ ଅଗ୍ଗସାୱକଯୁଗେ ''ଅହମ୍ପି କୁସିନାରାୟଂ ପରିନିବ୍ବାୟିସ୍ସାମୀ''ତି ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯମକସାଲାନମନ୍ତରେ ଉତ୍ତରସୀସକେ ମଞ୍ଚକେ ଅନୁଟ୍ଠାନସେୟ୍ୟାୟ ନିପଜ୍ଜି। ଅଥ ନଂ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ''ମା, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଇମସ୍ମିଂ ଖୁଦ୍ଦକନଗରକେ ୱିସମେ ଉଜ୍ଜଙ୍ଗଲନଗରକେ, ସାଖାନଗରକେ ପରିନିବ୍ବାୟି, ଅଞ୍ଞେସଂ ଚମ୍ପାରାଜଗହାଦୀନଂ ମହାନଗରାନଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ଭଗୱା ପରିନିବ୍ବାୟତୂ''ତି ଯାଚି। ସତ୍ଥା ''ମା, ଆନନ୍ଦ, ଇମଂ 'ଖୁଦ୍ଦକନଗରକଂ, ଉଜ୍ଜଙ୍ଗଲନଗରକଂ ସାଖାନଗରକ'ନ୍ତି ୱଦେହି, ଅହଞ୍ହି ପୁବ୍ବେ ସୁଦସ୍ସନଚକ୍କୱତ୍ତିରାଜକାଲେ ଇମସ୍ମିଂ ନଗରେ ୱସିଂ, ତଦା ଇଦଂ ଦ୍ୱାଦସୟୋଜନିକେନ ରତନପାକାରେନ ପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ ମହାନଗରଂ ଅହୋସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଥେରେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରନ୍ତୋ ମହାସୁଦସ୍ସନସୁତ୍ତଂ (ଦୀ। ନି। ୨।୨୪୧ ଆଦୟୋ) କଥେସି।

ତଦା ପନ ମହାସୁଦସ୍ସନଂ ସୁଧମ୍ମପାସାଦା ଓତରିତ୍ୱା ଅୱିଦୂରେ ସତ୍ତରତନମୟେ ତାଲୱନେ ପଞ୍ଞତ୍ତସ୍ମିଂ କପ୍ପିୟମଞ୍ଚକେ ଦକ୍ଖିଣେନ ପସ୍ସେନ ଅନୁଟ୍ଠାନସେୟ୍ୟାୟ ନିପନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ''ଇମାନି ତେ, ଦେୱ, ଚତୁରାସୀତି ନଗରସହସ୍ସାନି କୁସାୱତିରାଜଧାନିପ୍ପମୁଖାନି, ଏତ୍ଥ ଛନ୍ଦଂ କରୋହୀ''ତି ସୁଭଦ୍ଦାୟ ଦେୱିୟା ୱୁତ୍ତେ ମହାସୁଦସ୍ସନୋ ''ମା ଦେୱି ଏୱଂ ଅୱଚ, ଅଥ ଖୋ 'ଏତ୍ଥ ଛନ୍ଦଂ ୱିନେହି, ମା ଅପେକ୍ଖଂ ଅକାସୀ'ତି ଏୱଂ ମଂ ଓୱଦା''ତି ୱତ୍ୱା ''କିଂକାରଣା, ଦେୱା''ତି ପୁଚ୍ଛିତୋ ''ଅଜ୍ଜାହଂ କାଲକିରିୟଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି। ଅଥ ନଂ ଦେୱୀ ରୋଦମାନା ଅକ୍ଖୀନି ପୁଞ୍ଛିତ୍ୱା କିଚ୍ଛେନ କସିରେନ ତଥା ୱତ୍ୱା ରୋଦି ପରିଦେୱି। ସେସାପି ଚତୁରାସୀତିସହସ୍ସିତ୍ଥିୟୋ ରୋଦିଂସୁ ପରିଦେୱିଂସୁ। ଅମଚ୍ଚାଦୀସୁପି ଏକୋପି ଅଧିୱାସେତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ସବ୍ବେପି ରୋଦିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ଅଲଂ, ଭଣେ, ମା ସଦ୍ଦମକତ୍ଥା''ତି ସବ୍ବେ ନିୱାରେତ୍ୱା ଦେୱିଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ''ମା ତ୍ୱଂ ଦେୱି ରୋଦି, ମା ପରିଦେୱି। ତିଲଫଲମତ୍ତୋପି ହି ସଙ୍ଖାରୋ ନିଚ୍ଚୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ସବ୍ବେପି ଅନିଚ୍ଚା ଭେଦନଧମ୍ମା ଏୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଦେୱିଂ ଓୱଦନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୯୫।

''ଅନିଚ୍ଚା ୱତ ସଙ୍ଖାରା, ଉପ୍ପାଦୱୟଧମ୍ମିନୋ;

ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି, ତେସଂ ୱୂପସମୋ ସୁଖୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ଅନିଚ୍ଚା ୱତ ସଙ୍ଖାରାତି ଭଦ୍ଦେ ସୁଭଦ୍ଦାଦେୱି, ଯତ୍ତକା କେହିଚି ପଚ୍ଚୟେହି ସମାଗନ୍ତ୍ୱା କତା ଖନ୍ଧାୟତନାଦୟୋ ସଙ୍ଖାରା, ସବ୍ବେ ତେ ଅନିଚ୍ଚାୟେୱ ନାମ। ଏତେସୁ ହି ରୂପଂ ଅନିଚ୍ଚଂ...ପେ... ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅନିଚ୍ଚଂ। ଚକ୍ଖୁ ଅନିଚ୍ଚଂ...ପେ... ଧମ୍ମା ଅନିଚ୍ଚା। ଯଂକିଞ୍ଚି ସୱିଞ୍ଞାଣକଂ ଅୱିଞ୍ଞାଣକଂ ରତନଂ, ସବ୍ବଂ ତଂ ଅନିଚ୍ଚମେୱ। ଇତି ''ଅନିଚ୍ଚା ୱତ ସଙ୍ଖାରା''ତି ଗଣ୍ହ। କସ୍ମା? ଉପ୍ପାଦୱୟଧମ୍ମିନୋତି, ସବ୍ବେ ହେତେ ଉପ୍ପାଦଧମ୍ମିନୋ ଚେୱ ୱୟଧମ୍ମିନୋ ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜନଭିଜ୍ଜନସଭାୱାୟେୱ, ତସ୍ମା ''ଅନିଚ୍ଚା''ତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଯସ୍ମା ଚ ଅନିଚ୍ଚା, ତସ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି, ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଠିତିଂ ପତ୍ୱାପି ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତିୟେୱ। ସବ୍ବେୱ ହେତେ ନିବ୍ବତ୍ତମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ନାମ, ଭିଜ୍ଜମାନା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି ନାମ। ତେସଂ ଉପ୍ପାଦେ ସତିୟେୱ ଚ ଠିତି ନାମ ହୋତି, ଠିତିୟା ସତିୟେୱ ଭଙ୍ଗୋ ନାମ ହୋତି, ନ ହି ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଠିତି ନାମ , ନାପି ଠିତଂ ଅଭିଜ୍ଜନକଂ ନାମ ଅତ୍ଥି। ଇତି ସବ୍ବେପି ସଙ୍ଖାରା ତୀଣି ଲକ୍ଖଣାନି ପତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥେୱ ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି, ତସ୍ମା ସବ୍ବେପିମେ ଅନିଚ୍ଚା ଖଣିକା ଇତ୍ତରା ଅଧୁୱା ପଭଙ୍ଗୁନୋ ଚଲିତା ସମୀରିତା ଅନଦ୍ଧନିୟା ପୟାତା ତାୱକାଲିକା ନିସ୍ସାରା, ତାୱକାଲିକଟ୍ଠେନ ମାୟାମରୀଚିଫେଣସଦିସା। ତେସୁ ଭଦ୍ଦେ ସୁଭଦ୍ଦାଦେୱି, କସ୍ମା ସୁଖସଞ୍ଞଂ ଉପ୍ପାଦେସି, ଏୱଂ ପନ ଗଣ୍ହ ତେସଂ ୱୂପସମୋ ସୁଖୋତି, ସବ୍ବୱଟ୍ଟୱୂପସମନତୋ ତେସଂ ୱୂପସମୋ ନାମ ନିବ୍ବାନଂ, ତଦେୱେକଂ ଏକନ୍ତତୋ ସୁଖଂ, ତତୋ ଅଞ୍ଞଂ ସୁଖଂ ନାମ ନତ୍ଥୀତି।

ଏୱଂ ମହାସୁଦସ୍ସନୋ ଅମତମହାନିଦ୍ଦାନେନ ଦେସନାଯ କୂଟଂ ଗହେତ୍ୱା ଅୱସେସସ୍ସପି ମହାଜନସ୍ସ ‘‘ଦାନଂ ଦେଥ, ସୀଲଂ ରକ୍ଖଥ, ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କରୋଥା’’ତି ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ଦେୱଲୋକପରାଯଣୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ସୁଭଦ୍ଦା ଦେୱୀ ରାହୁଲମାତା ଅହୋସି, ପରିଣାଯକରତନଂ ରାହୁଲୋ, ସେସପରିସା ବୁଦ୍ଧପରିସା, ମହାସୁଦସ୍ସନୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ମହାସୁଦସ୍ସନଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

[୯୬] ୬। ତେଲପତ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା

ସମତିତ୍ତିକଂ ଅନୱସେସକନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ସୁମ୍ଭରଟ୍ଠେ ସେଦକଂ ନାମ ନିଗମଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ ୱିହରନ୍ତୋ ଜନପଦକଲ୍ୟାଣିସୁତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତତ୍ର ହି ଭଗୱା –

‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ‘ଜନପଦକଲ୍ୟାଣୀ ଜନପଦକଲ୍ୟାଣୀ’ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାଜନକାଯୋ ସନ୍ନିପତେଯ୍ୟ, ସା ଖୋ ପନସ୍ସ ଜନପଦକଲ୍ୟାଣୀ ପରମପାସାୱିନୀ ନଚ୍ଚେ, ପରମପାସାୱିନୀ ଗୀତେ। ‘ଜନପଦକଲ୍ୟାଣୀ ନଚ୍ଚତି ଗାଯତୀ’ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିଯ୍ୟୋସୋମତ୍ତାଯ ମହାଜନକାଯୋ ସନ୍ନିପତେଯ୍ୟ। ଅଥ ପୁରିସୋ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ ଜୀୱିତୁକାମୋ ଅମରିତୁକାମୋ ସୁଖକାମୋ ଦୁକ୍ଖପଟିକୂଲୋ। ତମେନଂ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ ‘‘ଅଯଂ ତେ, ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ସମତିତ୍ତିକୋ ତେଲପତ୍ତୋ ଅନ୍ତରେନ ଚ ମହାଜନକାଯସ୍ସ ଅନ୍ତରେନ ଚ ଜନପଦକଲ୍ୟାଣିଯା ପରିହରିତବ୍ବୋ, ପୁରିସୋ ଚ ତଂ ଉକ୍ଖିତ୍ତାସିକୋ ପିଟ୍ଠିତୋ ପିଟ୍ଠିତୋ ଅନୁବନ୍ଧିସ୍ସତି ‘ଯତ୍ଥେୱ ନଂ ଥୋକମ୍ପି ଛଡ୍ଡେସ୍ସସି, ତତ୍ଥେୱ ତେ ସୀସଂ ପାତେସ୍ସାମୀ’’’ତି। ‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅପି ନୁ ସୋ ପୁରିସୋ ଅମୁଂ ତେଲପତ୍ତଂ ଅମନସିକରିତ୍ୱା ବହିଦ୍ଧା ପମାଦଂ ଆହରେଯ୍ୟା’’ତି? ‘‘ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ’’। ଉପମା ଖୋ ମ୍ୟାଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, କତା ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାପନାଯ। ଅଯମେୱେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ – ‘ସମତିତ୍ତିକୋ ତେଲପତ୍ତୋ’ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, କାଯଗତାଯେତଂ ସତିଯା ଅଧିୱଚନଂ। ତସ୍ମାତିହ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଏୱଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ ‘କାଯଗତା ନୋ ସତି ଭାୱିତା ଭୱିସ୍ସତି ସୁସମାରଦ୍ଧା’ତି ଏୱଞ୍ହି ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବ’’ନ୍ତି (ସଂ। ନି। ୫।୩୮୬) –

ଇଦଂ ଜନପଦକଲ୍ୟାଣିସୁତ୍ତଂ ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ କଥେସି।

ତତ୍ରାଯଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ଜନପଦକଲ୍ୟାଣୀତି ଜନପଦମ୍ହି କଲ୍ୟାଣୀ ଉତ୍ତମା ଛସରୀରଦୋସରହିତା ପଞ୍ଚକଲ୍ୟାଣସମନ୍ନାଗତା। ସା ହି ଯସ୍ମା ନାତିଦୀଘା, ନାତିରସ୍ସା, ନାତିକିସା, ନାତିଥୂଲା, ନାତିକାଳିକା, ନାଚ୍ଚୋଦାତା, ଅତିକ୍କନ୍ତା ମାନୁସକୱଣ୍ଣଂ, ଅପତ୍ତା ଦିବ୍ବୱଣ୍ଣଂ, ତସ୍ମା ଛସରୀରଦୋସରହିତା। ଛୱିକଲ୍ୟାଣଂ, ମଂସକଲ୍ୟାଣଂ, ନ୍ହାରୁକଲ୍ୟାଣଂ, ଅଟ୍ଠିକଲ୍ୟାଣଂ, ୱଯୋକଲ୍ୟାଣନ୍ତି ଇମେହି ପନ ପଞ୍ଚହି କଲ୍ୟାଣେହି ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ପଞ୍ଚକଲ୍ୟାଣସମନ୍ନାଗତା ନାମ। ତସ୍ସା ହି ଆଗନ୍ତୁକୋଭାସକିଚ୍ଚଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅତ୍ତନୋ ସରୀରୋଭାସେନେୱ ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥେ ଠାନେ ଆଲୋକଂ କରୋତି, ପିଯଙ୍ଗୁସାମା ୱା ହୋତି ସୁୱଣ୍ଣସାମା ୱା। ଅଯମସ୍ସା ଛୱିକଲ୍ୟାଣତା। ଚତ୍ତାରୋ ପନସ୍ସା ହତ୍ଥପାଦା ମୁଖପରିଯୋସାନଞ୍ଚ ଲାଖାରସପରିକମ୍ମକତଂ ୱିଯ ରତ୍ତପୱାଳରତ୍ତକମ୍ବଲସଦିସଂ ହୋତି। ଅଯମସ୍ସା ମଂସକଲ୍ୟାଣତା। ୱୀସତି ନଖପତ୍ତାନି ମଂସତୋ ଅମୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଲାଖାରସପୂରିତାନି ୱିଯ, ମୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଖୀରଧାରାସଦିସାନି। ଅଯମସ୍ସା ନ୍ହାରୁକଲ୍ୟାଣତା। ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ ଦନ୍ତା ସୁଫୁସିତା ସୁଧୋତୱଜିରପନ୍ତି ୱିଯ ଖାଯନ୍ତି। ଅଯମସ୍ସା ଅଟ୍ଠିକଲ୍ୟାଣତା। ୱୀସତିୱସ୍ସସତିକାପି ପନ ସମାନା ସୋଳସୱସ୍ସୁଦ୍ଦେସିକା ୱିଯ ହୋତି ନିବ୍ବଲିପଲିତା। ଅଯମସ୍ସା ୱଯୋକଲ୍ୟାଣତା।

ପରମପାସାୱିନୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ପସୱନଂ ପସୱୋ, ପୱତ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପସୱୋ ଏୱ ପାସାୱୋ, ପରମୋ ପାସାୱୋ ପରମପାସାୱୋ, ସୋ ଅସ୍ସା ଅତ୍ଥୀତି ପରମପାସାୱିନୀ। ନଚ୍ଚେ ଚ ଗୀତେ ଚ ଉତ୍ତମପ୍ପୱତ୍ତି ସେଟ୍ଠକିରିଯା। ଉତ୍ତମମେୱ ନଚ୍ଚଂ ନଚ୍ଚତି, ଗୀତଞ୍ଚ ଗାଯତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଅଥ ପୁରିସୋ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାତି ନ ଅତ୍ତନୋ ରୁଚିଯା ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ – ଅଥେୱଂ ମହାଜନମଜ୍ଝେ ଜନପଦକଲ୍ୟାଣିଯା ନଚ୍ଚମାନାଯ ‘‘ସାଧୁ ସାଧୂ’’ତି ସାଧୁକାରେସୁ ଅଙ୍ଗୁଲିଫୋଟନେସୁ ଚେଲୁକ୍ଖେପେସୁ ଚ ପୱତ୍ତମାନେସୁ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ବନ୍ଧନାଗାରତୋ ଏକଂ ଚୋରପୁରିସଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ନିଗଳାନି ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସମତିତ୍ତିକଂ ସୁପରିପୁଣ୍ଣଂ ତେଲପତ୍ତଂ ତସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଦତ୍ୱା ଉଭୋହି ହତ୍ଥେହି ଦଳ୍ହଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ଏକଂ ଅସିହତ୍ଥଂ ପୁରିସଂ ଆଣାପେସି ‘‘ଏତଂ ଗହେତ୍ୱା ଜନପଦକଲ୍ୟାଣିଯା ସମଜ୍ଜଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛ। ଯତ୍ଥେୱ ଚେସ ପମାଦଂ ଆଗମ୍ମ ଏକମ୍ପି ତେଲବିନ୍ଦୁଂ ଛଡ୍ଡେତି, ତତ୍ଥେୱସ୍ସ ସୀସଂ ଛିନ୍ଦା’’ତି। ସୋ ପୁରିସୋ ଅସିଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତଂ ତଜ୍ଜେନ୍ତୋ ତତ୍ଥ ନେସି। ସୋ ମରଣଭଯତଜ୍ଜିତୋ ଜୀୱିତୁକାମତାଯ ପମାଦୱସେନ ତଂ ଅମନସିକରିତ୍ୱା ସକିମ୍ପି ଅକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ତଂ ଜନପଦକଲ୍ୟାଣିଂ ନ ଓଲୋକେସି। ଏୱଂ ଭୂତପୁବ୍ବମେୱେତଂ ୱତ୍ଥୁ, ସୁତ୍ତେ ପନ ପରିକପ୍ପୱସେନେତଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଉପମାଖୋ ମ୍ବାୟନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପନ ତେଲପତ୍ତସ୍ସ ତାୱ କାୟଗତାସତିୟା ଓପମ୍ମସଂସନ୍ଦନଂ କତମେୱ। ଏତ୍ଥ ପନ ରାଜା ୱିୟ କମ୍ମଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଅସି ୱିୟ କିଲେସା, ଉକ୍ଖିତ୍ତାସିକପୁରିସୋ ୱିୟ ମାରୋ, ତେଲପତ୍ତହତ୍ଥୋ ପୁରିସୋ ୱିୟ କାୟଗତାସତିଭାୱକୋ ୱିପସ୍ସକଯୋଗାୱଚରୋ। ଇତି ଭଗୱା "କାୟଗତାସତିଂ ଭାୱେତୁକାମେନ ଭିକ୍ଖୁନା ତେଲପତ୍ତହତ୍ଥେନ ତେନ ପୁରିସେନ ୱିୟ ସତିଂ ଅୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅପ୍ପମତ୍ତେନ କାୟଗତାସତି ଭାୱେତବ୍ବା"ତି ଇମଂ ସୁତ୍ତଂ ଆହରିତ୍ୱା ଦସ୍ସେସି।

ଭିକ୍ଖୂ ଇମଂ ସୁତ୍ତଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ସୁତ୍ୱା ଏୱମାହଂସୁ – "ଦୁକ୍କରଂ, ଭନ୍ତେ, ତେନ ପୁରିସେନ କତଂ ତଥାରୂପିଂ ଜନପଦକଲ୍ୟାଣିଂ ଅନୋଲୋକେତ୍ୱା ତେଲପତ୍ତଂ ଆଦାୟ ଗଚ୍ଛନ୍ତେନା"ତି। ସତ୍ଥା "ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତେନ ଦୁକ୍କରଂ କତଂ, ସୁକରମେୱେତଂ। କସ୍ମା? ଉକ୍ଖିତ୍ତାସିକେନ ପୁରିସେନ ସନ୍ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ନୀୟମାନତାୟ। ୟଂ ପନ ପୁବ୍ବେ ପଣ୍ଡିତା ଅପ୍ପମାଦେନ ସତିଂ ଅୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅଭିସଙ୍ଖତଂ ଦିବ୍ବରୂପମ୍ପି ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅନୋଲୋକେତ୍ୱାୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ପାପୁଣିଂସୁ, ଏତଂ ଦୁକ୍କର"ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତସତସ୍ସ ସବ୍ବକନିଟ୍ଠୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି, ସୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପାପୁଣି। ତଦା ଚ ରଞ୍ଞୋ ଗେହେ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି, ବୋଧିସତ୍ତୋ ତେସଂ ୱେୟ୍ୟାୱଚ୍ଚଂ କରୋତି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଚିନ୍ତେସି "ମମ ବହୂ ଭାତରୋ, ଲଚ୍ଛାମି ନୁ ଖୋ ଅହଂ ଇମସ୍ମିଂ ନଗରେ କୁଲସନ୍ତକଂ ରଜ୍ଜଂ, ଉଦାହୁ ନୋ"ତି? ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି "ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଜାନିସ୍ସାମୀ"ତି। ସୋ ଦୁତିୟଦିୱସେ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେସୁ ଆଗତେସୁ ଧମକରଣଂ ଆଦାୟ ପାନୀୟଂ ପରିସ୍ସାୱେତ୍ୱା ପାଦେ ଧୋୱିତ୍ୱା ତେଲେନ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ତେସଂ ଅନ୍ତରଖଜ୍ଜକଂ ଖାଦିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନକାଲେ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ତମତ୍ଥଂ ପୁଚ୍ଛି। ଅଥ ନଂ ତେ ଅୱୋଚୁଂ – କୁମାର, ନ ତ୍ୱଂ ଇମସ୍ମିଂ ନଗରେ ରଜ୍ଜଂ ଲଭିସ୍ସସି, ଇତୋ ପନ ୱୀସୟୋଜନସତମତ୍ଥକେ ଗନ୍ଧାରରଟ୍ଠେ ତକ୍କସିଲାନଗରଂ ନାମ ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ଗନ୍ତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତୋ ଇତୋ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ରଜ୍ଜଂ ଲଚ୍ଛସି। ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ପନ ମହାୱତ୍ତନିଅଟୱିୟଂ ପରିପନ୍ଥୋ ଅତ୍ଥି, ତଂ ଅଟୱିଂ ପରିହରିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଯୋଜନସତିକୋ ମଗ୍ଗୋ ହୋତି, ଉଜୁକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ପଞ୍ଞାସ ଯୋଜନାନି ହୋନ୍ତି। ସୋ ହି ଅମନୁସ୍ସକନ୍ତାରୋ ନାମ। ତତ୍ଥ ୟକ୍ଖିନିୟୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଗାମେ ଚ ସାଲାୟୋ ଚ ମାପେତ୍ୱା ଉପରି ସୁୱଣ୍ଣତାରକୱିଚିତ୍ତୱିତାନଂ ମହାରହସେୟ୍ୟଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ନାନାୱିରାଗପଟସାଣିୟୋ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଦିବ୍ବାଲଙ୍କାରେହି ଅତ୍ତଭାୱଂ ମଣ୍ଡେତ୍ୱା ସାଲାସୁ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେ ପୁରିସେ ମଧୁରାହି ୱାଚାହି ସଙ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା "କିଲନ୍ତରୂପା ୱିୟ ପଞ୍ଞାୟଥ, ଇଧାଗନ୍ତ୍ୱା ନିସୀଦିତ୍ୱା ପାନୀୟଂ ପିୱିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛଥା"ତି ପକ୍କୋସିତ୍ୱା ଆଗତାଗତାନଂ ଆସନାନି ଦତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ରୂପଲୀଲାୱିଲାସେହି ପଲୋଭେତ୍ୱା କିଲେସୱସିକେ କତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ସଦ୍ଧିଂ ଅଜ୍ଝାଚାରେ କତେ ତତ୍ଥେୱ ନେ ଲୋହିତେନ ପଗ୍ଘରନ୍ତେନ ଖାଦିତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପାପେନ୍ତି। ରୂପଗୋଚରଂ ସତ୍ତଂ ରୂପେନେୱ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ସଦ୍ଦଗୋଚରଂ ମଧୁରେନ ଗୀତୱାଦିତସଦ୍ଦେନ, ଗନ୍ଧଗୋଚରଂ ଦିବ୍ବଗନ୍ଧେହି, ରସଗୋଚରଂ ଦିବ୍ବେନ ନାନଗ୍ଗରସଭୋଜନେନ, ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଗୋଚରଂ ଉଭତୋଲୋହିତକୂପଧାନେହି ଦିବ୍ବସୟନେହି ଗଣ୍ହନ୍ତି। ସଚେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ତା ଅନୋଲୋକେତ୍ୱା ସତିଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଗମିସ୍ସସି, ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ତତ୍ଥ ରଜ୍ଜଂ ଲଚ୍ଛସୀତି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ "ହୋତୁ, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ ୱାଦଂ ଗହେତ୍ୱା କିଂ ତା ଓଲୋକେସ୍ସାମୀ"ତି ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେହି ପରିତ୍ତଂ କାରାପେତ୍ୱା ପରିତ୍ତୱାଲୁକଞ୍ଚେୱ ପରିତ୍ତସୁତ୍ତଞ୍ଚ ଆଦାୟ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେ ଚ ମାତାପିତରୋ ଚ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିୱେସନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପୁରିସେ ଆହ – "ଅହଂ ତକ୍କସିଲାୟଂ ରଜ୍ଜଂ ଗହେତୁଂ ଗଚ୍ଛାମି, ତୁମ୍ହେ ଇଧେୱ ତିଟ୍ଠଥା"ତି। ଅଥ ନଂ ପଞ୍ଚ ଜନା ଆହଂସୁ "ମୟମ୍ପି ଅନୁଗଚ୍ଛାମା"ତି। "ନ ସକ୍କା ତୁମ୍ହେହି ଅନୁଗନ୍ତୁଂ, ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ କିର ୟକ୍ଖିନିୟୋ ରୂପାଦିଗୋଚରେ ମନୁସ୍ସେ ଏୱଞ୍ଚେୱଞ୍ଚ ରୂପାଦୀହି ପଲୋଭେତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତି, ମହା ପରିପନ୍ଥୋ, ଅହଂ ପନ ଅତ୍ତାନଂ ତକ୍କେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛାମୀ"ତି। "କିଂ ପନ, ଦେୱ, ମୟଂ ତୁମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଅତ୍ତନୋ ପିୟାନି ରୂପାଦୀନି ଓଲୋକେସ୍ସାମ, ମୟମ୍ପି ତତ୍ଥେୱ ଗମିସ୍ସାମା"ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ "ତେନ ହି ଅପ୍ପମତ୍ତା ହୋଥା"ତି ତେ ପଞ୍ଚ ଜନେ ଆଦାୟ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜି।

ୟକ୍ଖିନିୟୋ ଗାମାଦୀନି ମାପେତ୍ୱା ନିସୀଦିଂସୁ। ତେସୁ ରୂପଗୋଚରୋ ପୁରିସୋ ତା ୟକ୍ଖିନିୟୋ ଓଲୋକେତ୍ୱା ରୂପାରମ୍ମଣେ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ଥୋକଂ ଓହୀୟି। ବୋଧିସତ୍ତୋ "କିଂ ଭୋ, ଥୋକଂ ଓହୀୟସୀ"ତି ଆହ। "ଦେୱ, ପାଦା ମେ ରୁଜନ୍ତି, ଥୋକଂ ସାଲାୟଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛାମୀ"ତି। "ଅମ୍ଭୋ, ଏତା ୟକ୍ଖିନିୟୋ, ମା ଖୋ ପତ୍ଥେସୀ"ତି। "ୟଂ ହୋତି, ତଂ ହୋତୁ, ନ ସକ୍କୋମି, ଦେୱା"ତି। "ତେନ ହି ପଞ୍ଞାୟିସ୍ସସୀ"ତି ଇତରେ ଚତ୍ତାରୋ ଆଦାୟ ଅଗମାସି। ସୋପି ରୂପଗୋଚରକୋ ତାସଂ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ତା ଅତ୍ତନା ସଦ୍ଧିଂ ଅଜ୍ଝାଚାରେ କତେ ତଂ ତତ୍ଥେୱ ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପାପେତ୍ୱା ପୁରତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ସାଲଂ ମାପେତ୍ୱା ନାନାତୂରିୟାନି ଗହେତ୍ୱା ଗାୟମାନା ନିସୀଦିଂସୁ, ତତ୍ଥ ସଦ୍ଦଗୋଚରକୋ ଓହୀୟି। ପୁରିମନୟେନେୱ ତମ୍ପି ଖାଦିତ୍ୱା ପୁରତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ନାନପ୍ପକାରେ ଗନ୍ଧକରଣ୍ଡକେ ପୂରେତ୍ୱା ଆପଣଂ ପସାରେତ୍ୱା ନିସୀଦିଂସୁ, ତତ୍ଥ ଗନ୍ଧଗୋଚରକୋ ଓହୀୟି। ତମ୍ପି ଖାଦିତ୍ୱା ପୁରତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ନାନଗ୍ଗରସାନଂ ଦିବ୍ବଭୋଜନାନଂ ଭାଜନାନି ପୂରେତ୍ୱା ଓଦନିକାପଣଂ ପସାରେତ୍ୱା ନିସୀଦିଂସୁ, ତତ୍ଥ

ରସଗୋଚରକୋ ୱହୀୟି। ତମ୍ପି ଖାଦିତ୍ୱା ପୁରତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦିବ୍ବସୟନାନି ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ନିସୀଦିଂସୁ, ତତ୍ଥ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଗୋଚରକୋ ୱହୀୟି। ତମ୍ପି ଖାଦିଂସୁ, ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏକକୋୱ ଅହୋସି।

ଅଥେକା ୟକ୍ଖିନୀ ‘‘ଅତିଖରମନ୍ତୋ ୱତାୟଂ, ଅହଂ ତଂ ଖାଦିତ୍ୱାୱ ନିୱତ୍ତିସ୍ସାମୀ’’ତି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଛତୋ ପଚ୍ଛତୋ ଅଗମାସି। ଅଟୱିୟା ପରଭାଗେ ୱନକମ୍ମିକାଦୟୋ ୟକ୍ଖିନିଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ ତେ ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ପୁରିସୋ କିଂ ହୋତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ‘‘କୋମାରସାମିକୋ ମେ, ଅୟ୍ୟା’’ତି। ‘‘ଅମ୍ଭୋ, ଅୟଂ ଏୱଂ ସୁକୁମାଲା ପୁପ୍ଫଦାମସଦିସା ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣା କୁମାରିକା ଅତ୍ତନୋ କୁଲଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଭୱନ୍ତଂ ତକ୍କେତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତା, କସ୍ମା ଏତଂ ଅକିଲମେତ୍ୱା ଆଦାୟ ନ ଗଚ୍ଛସୀ’’ତି? ‘‘ନେସା, ଅୟ୍ୟା, ମୟ୍ହଂ ପଜାପତି, ୟକ୍ଖିନୀ ଏସା, ଏତାୟ ମେ ପଞ୍ଚ ମନୁସ୍ସା ଖାଦିତା’’ତି। ‘‘ଅୟ୍ୟା, ପୁରିସା ନାମ କୁଦ୍ଧକାଲେ ଅତ୍ତନୋ ପଜାପତିୟୋ ୟକ୍ଖିନିୟୋପି କରୋନ୍ତି ପେତିନିୟୋପୀ’’ତି। ସା ଗଚ୍ଛମାନା ଗବ୍ଭିନିୱଣ୍ଣଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପୁନ ସକିଂ ୱିଜାତୱଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ଅଙ୍କେନ ଆଦାୟ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଅନୁବନ୍ଧି, ଦିଟ୍ଠଦିଟ୍ଠା ପୁରିମନୟେନେୱ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ତଥେୱ ୱତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତକ୍କସିଲଂ ପାପୁଣି। ସା ପୁତ୍ତଂ ଅନ୍ତରଧାପେତ୍ୱା ଏକିକାୱ ଅନୁବନ୍ଧି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ନଗରଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକିସ୍ସା ସାଲାୟ ନିସୀଦି। ସା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ତେଜେନ ପୱିସିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ଦିବ୍ବରୂପଂ ମାପେତ୍ୱା ସାଲାଦ୍ୱାରେ ଅଟ୍ଠାସି।

ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ତକ୍କସିଲରାଜା ଉୟ୍ୟାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛ, ଇମିସ୍ସା ସସ୍ସାମିକଅସ୍ସାମିକଭାୱଂ ଜାନାହୀ’’ତି ମନୁସ୍ସଂ ପେସେସି। ସୋ ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ସସ୍ସାମିକାସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଆମ, ଅୟ୍ୟ, ଅୟଂ ମେ ସାଲାୟ ନିସିନ୍ନୋ ସାମିକୋ’’ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ନେସା ମୟ୍ହଂ ପଜାପତି, ୟକ୍ଖିନୀ ଏସା, ଏତାୟ ମେ ପଞ୍ଚ ମନୁସ୍ସା ଖାଦିତା’’ତି ଆହ। ସାପି ‘‘ପୁରିସା ନାମ ଅୟ୍ୟା କୁଦ୍ଧକାଲେ ୟଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ତଂ ୱଦନ୍ତୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ୱଚନଂ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି। ରାଜା ‘‘ଅସ୍ସାମିକଭଣ୍ଡଂ ନାମ ରାଜସନ୍ତକଂ ହୋତୀ’’ତି ୟକ୍ଖିନିଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଏକହତ୍ଥିପିଟ୍ଠେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ନଗରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପାସାଦଂ ଅଭିରୁୟ୍ହ ତଂ ଅଗ୍ଗମହେସିଟ୍ଠାନେ ଠପେସି।

ସୋ ନ୍ହାତୱିଲିତ୍ତୋ ସାୟମାସଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ସିରୀସୟନଂ ଅଭିରୁହି। ସାପି ୟକ୍ଖିନୀ ଅତ୍ତନୋ ଉପକପ୍ପନକଂ ଆହାରଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତପଟିୟତ୍ତା ସିରିସୟନେ ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ରତିୱସେନ ସୁଖଂ ସମପ୍ପିତସ୍ସ ନିପନ୍ନକାଲେ ଏକେନ ପସ୍ସେନ ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ପରୋଦି। ଅଥ ନଂ ରାଜା ‘‘କିଂ, ଭଦ୍ଦେ, ରୋଦସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଦେୱ, ଅହଂ ତୁମ୍ହେହି ମଗ୍ଗେ ଦିସ୍ୱା ଆନୀତା, ତୁମ୍ହାକଞ୍ଚ ଗେହେ ବହୂ ଇତ୍ଥିୟୋ, ଅହଂ ସପତ୍ତୀନଂ ଅନ୍ତରେ ୱସମାନା କଥାୟ ଉପ୍ପନ୍ନାୟ ‘କୋ ତୁୟ୍ହଂ ମାତରଂ ୱା ପିତରଂ ୱା ଗୋତ୍ତଂ ୱା ଜାତିଂ ୱା ଜାନାତି, ତ୍ୱଂ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଦିସ୍ୱା ଆନୀତା ନାମା’ତି ସୀସେ ଗହେତ୍ୱା ନିପ୍ପୀଳିୟମାନା ୱିୟ ମଙ୍କୁ ଭୱିସ୍ସାମି। ସଚେ ତୁମ୍ହେ ସକଲରଜ୍ଜେ ଇସ୍ସରିୟଞ୍ଚ ଆଣଞ୍ଚ ମୟ୍ହଂ ଦଦେୟ୍ୟାଥ, କୋଚି ମୟ୍ହଂ ଚିତ୍ତଂ କୋପେତ୍ୱା କଥେତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସତୀ’’ତି । ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ମୟ୍ହଂ ସକଲରଟ୍ଠୱାସିନୋ ନ କିଞ୍ଚି ହୋନ୍ତି, ନାହଂ ଏତେସଂ ସାମିକୋ। ୟେ ପନ ରାଜାଣଂ କୋପେତ୍ୱା ଅକତ୍ତବ୍ବଂ କରୋନ୍ତି, ତେସଞ୍ଞେୱାହଂ ସାମିକୋ। ଇମିନା କାରଣେନ ନ ସକ୍କା ତୁୟ୍ହଂ ସକଲରଟ୍ଠେ ୱା ନଗରେ ୱା ଇସ୍ସରିୟଞ୍ଚ ଆଣଞ୍ଚ ଦାତୁ’’ନ୍ତି। ‘‘ତେନ ହି, ଦେୱ, ସଚେ ରଟ୍ଠେ ୱା ନଗରେ ୱା ଆଣଂ ଦାତୁଂ ନ ସକ୍କୋଥ, ଅନ୍ତୋନିୱେସନେ ଅନ୍ତୋୱଳଞ୍ଜନକାନଂ ଉପରି ମମ ୱସଂ ୱତ୍ତନତ୍ଥାୟ ଆଣଂ ଦେଥା’’ତି। ରାଜା ଦିବ୍ବଫୋଟ୍ଠବ୍ବେନ ବଦ୍ଧୋ ତସ୍ସା ୱଚନଂ ଅତିକ୍କମିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ‘‘ସାଧୁ, ଭଦ୍ଦେ, ଅନ୍ତୋୱଳଞ୍ଜନକେସୁ ତୁୟ୍ହଂ ଆଣଂ ଦମ୍ମି, ତ୍ୱଂ ଏତେ ଅତ୍ତନୋ ୱସେ ୱତ୍ତାପେହୀ’’ତି ଆହ। ସା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କନ୍ତକାଲେ ୟକ୍ଖନଗରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୟକ୍ଖେ ପକ୍କୋସିତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ରାଜାନଂ ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପାପେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠିମତ୍ତଂ ସେସେତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ନ୍ହାରୁଚମ୍ମମଂସଲୋହିତଂ ଖାଦି, ଅୱସେସା ୟକ୍ଖା ମହାଦ୍ୱାରତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅନ୍ତୋନିୱେସନେ କୁକ୍କୁଟକୁକ୍କୁରେ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବେ ଖାଦିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠିମତ୍ତସେସେ ଅକଂସୁ।

ପୁନଦିୱସେ ଦ୍ୱାରଂ ୟଥାପିହିତମେୱ ଦିସ୍ୱା ମନୁସ୍ସା ଫରସୂହି କୱାଟାନି କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ଅନ୍ତୋ ପୱିସିତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ନିୱେସନଂ ଅଟ୍ଠିକପରିକିଣ୍ଣଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ ୱତ ସୋ ପୁରିସୋ ଆହ ‘ନାୟଂ ମୟ୍ହଂ ପଜାପତି, ୟକ୍ଖିନୀ ଏସା’ତି। ରାଜା ପନ କିଞ୍ଚି ଅଜାନିତ୍ୱା ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଭରିୟଂ ଅକାସି, ସା ୟକ୍ଖେ ପକ୍କୋସିତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଜନଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଗତା ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଆହଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ତଂ ଦିୱସଂ ତସ୍ସାୟେୱ ସାଲାୟଂ ପରିତ୍ତୱାଲୁକଂ ସୀସେ କତ୍ୱା ପରିତ୍ତସୁତ୍ତଞ୍ଚ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଖଗ୍ଗଂ ଗହେତ୍ୱା ଠିତକୋୱ ଅରୁଣଂ ଉଟ୍ଠାପେସି। ମନୁସ୍ସା ସକଲରାଜନିୱେସନଂ ସୋଧେତ୍ୱା ହରିତୂପଲିତ୍ତଂ କତ୍ୱା ଉପରି ଗନ୍ଧେହି ୱିଲିମ୍ପିତ୍ୱା ପୁପ୍ଫାନି ୱିକିରିତ୍ୱା ପୁପ୍ଫଦାମାନି ଓସାରେତ୍ୱା ଧୂମଂ ଦତ୍ୱା ନୱମାଲା ବନ୍ଧିତ୍ୱା ସମ୍ମନ୍ତୟିଂସୁ ‘‘ଅମ୍ଭୋ, ୟୋ ପୁରିସୋ ଦିବ୍ବରୂପଂ ମାପେତ୍ୱା ପଚ୍ଛତୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତିଂ ୟକ୍ଖିନିଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଓଲୋକନମତ୍ତମ୍ପି ନ ଅକାସି, ସୋ ଅତିୱିୟ ଉଳାରସତ୍ତୋ ଧିତିମା ଞାଣସମ୍ପନ୍ନୋ, ତାଦିସେ ପୁରିସେ ରଜ୍ଜଂ ଅନୁସାସନ୍ତେ ସବ୍ବରଟ୍ଠଂ ସୁଖିତଂ ଭୱିସ୍ସତି, ତଂ ରାଜାନଂ କରୋମା’’ତି। ଅଥ ସବ୍ବେ ଅମଚ୍ଚା ଚ ନାଗରା ଚ ଏକଚ୍ଛନ୍ଦା ହୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ଦେୱ, ତୁମ୍ହେ ଇମଂ ରଜ୍ଜଂ କାରେଥା’’ତି ନଗରଂ ପୱେସେତ୍ୱା ରତନରାସିମ୍ହି ଠପେତ୍ୱା ଅଭିସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ତକ୍କସିଲରାଜାନଂ ଅକଂସୁ। ସୋ ଚତ୍ତାରି ଅଗତିଗମନାନି ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଦସ ରାଜଧମ୍ମେ ଅକୋପେତ୍ୱା ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତୋ ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ୟଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଅତୀତଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୯୬।

‘‘ସମତିତ୍ତିକଂ ଅନୱସେସକଂ, ତେଲପତ୍ତଂ ଯଥା ପରିହରେୟ୍ୟ;

ଏୱଂ ସଚିତ୍ତମନୁରକ୍ଖେ, ପତ୍ଥଯାନୋ ଦିସଂ ଅଗତପୁବ୍ବ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସମତିତ୍ତିକନ୍ତି ଅନ୍ତୋମୁଖୱଟ୍ଟିଲେଖଂ ପାପେତ୍ୱା ସମଭରିତଂ। ଅନୱସେସକନ୍ତି ଅନୱସିଞ୍ଚନକଂ ଅପରିସ୍ସାୱନକଂ କତ୍ୱା। ତେଲପତ୍ତନ୍ତି ପକ୍ଖିତ୍ତତିଲତେଲପତ୍ତଂ। ପରିହରେୟ୍ୟାତି ହରେୟ୍ୟ, ଆଦାଯ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ। ଏୱଂ ସଚିତ୍ତମନୁରକ୍ଖେତି ତଂ ତେଲଭରିତଂ ପତ୍ତଂ ୱିଯ ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତଂ କାଯଗତାସତିଯା ଗୋଚରେ ଚେୱ ସମ୍ପଯୁତ୍ତସତିଯା ଚାତି ଉଭିନ୍ନଂ ଅନ୍ତରେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଯଥା ମୁହୁତ୍ତମ୍ପି ବହିଦ୍ଧା ଗୋଚରେ ନ ୱିକ୍ଖିପତି, ତଥା ପଣ୍ଡିତୋ ଯୋଗାୱଚରୋ ରକ୍ଖେୟ୍ୟ ଗୋପେୟ୍ୟ। କିଂକାରଣା? ଏତସ୍ସ ହି –

‘‘ଦୁନ୍ନିଗ୍ଗହସ୍ସ ଲହୁନୋ, ଯତ୍ଥକାମନିପାତିନୋ;

ଚିତ୍ତସ୍ସ ଦମଥୋ ସାଧୁ, ଚିତ୍ତଂ ଦନ୍ତଂ ସୁଖାୱହ’’ନ୍ତି। (ଧ। ପ। ୩୫);

ତସ୍ମା –

‘‘ସୁଦୁଦ୍ଦସଂ ସୁନିପୁଣଂ, ଯତ୍ଥକାମନିପାତିନଂ;

ଚିତ୍ତଂ ରକ୍ଖେଥ ମେଧାୱୀ, ଚିତ୍ତଂ ଗୁତ୍ତଂ ସୁଖାୱହଂ’’। (ଧ। ପ। ୩୬);

ଇଦଞ୍ହି –

‘‘ଦୂରଙ୍ଗମଂ ଏକଚରଂ, ଅସରୀରଂ ଗୁହାସଯଂ;

ଯେ ଚିତ୍ତଂ ସଂଯମେସ୍ସନ୍ତି, ମୋକ୍ଖନ୍ତି ମାରବନ୍ଧନା’’। (ଧ। ପ। ୩୭);

ଇତରସ୍ସ ପନ –

‘‘ଅନୱଟ୍ଠିତଚିତ୍ତସ୍ସ, ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଅୱିଜାନତୋ;

ପରିପ୍ଲୱପସାଦସ୍ସ, ପଞ୍ଞା ନ ପରିପୂରତି’’। (ଧ। ପ। ୩୮);

ଥିରକମ୍ମଟ୍ଠାନସହାଯସ୍ସ ପନ –

‘‘ଅନୱସ୍ସୁତଚିତ୍ତସ୍ସ , ଅନନ୍ୱାହତଚେତସୋ;

ପୁଞ୍ଞପାପପହୀନସ୍ସ, ନତ୍ଥି ଜାଗରତୋ ଭଯଂ’’। (ଧ। ପ। ୩୯);

ତସ୍ମା ଏତଂ –

‘‘ଫନ୍ଦନଂ ଚପଲଂ ଚିତ୍ତଂ, ଦୂରକ୍ଖଂ ଦୁନ୍ନିୱାରଯଂ;

ଉଜୁଂ କରୋତି ମେଧାୱୀ, ଉସୁକାରୋୱ ତେଜନଂ’’। (ଧ। ପ। ୩୩);

ଏୱଂ ଉତ୍ତଂ କରୋନ୍ତୋ ସଚିତ୍ତମନୁରକ୍ଖେ।

ପଞ୍ଚଯାନୋଦିସଂ ଅଗତପୁବ୍ବନ୍ତି ଇମସ୍ମିଂ କାଯଗତାସତିକମ୍ମଟ୍ଠାନେ କମ୍ମଂ ଆରଭିତ୍ୱା ଅନମତଗ୍ଗେ ସଂସାରେ ଅଗତପୁବ୍ବଂ ଦିସଂ ପତ୍ଥେନ୍ତୋ ପିହେନ୍ତୋ ୱୁତ୍ତନଯେନ ସକଂ ଚିତ୍ତଂ ରକ୍ଖେୟ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। କା ପନେସା ଦିସା ନାମ? –

''ମାତାପିତା ଦିସା ପୁବ୍ବା, ଆଚରିଯା ଦକ୍ଖିଣା ଦିସା;

ପୁତ୍ତଦାରା ଦିସା ପଚ୍ଛା, ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା ଚ ଉତ୍ତରା।

''ଦାସକମ୍ମକରା ହେଟ୍ଠା, ଉଦ୍ଧଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା;

ଏତା ଦିସା ନମସ୍ସେୟ୍ୟ, ଅଲମତ୍ତୋ କୁଲେ ଗିହୀ''ତି। (ଦୀ। ନି। ୩।୨୭୩) –

ଏତ୍ଥ ତାୱ ପୁତ୍ତଦାରାଦଯୋ ''ଦିସା''ତି ୱୁତ୍ତା।

''ଦିସା ଚତସ୍ସୋ ୱିଦିସା ଚତସ୍ସୋ, ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ଦସ ଦିସା ଇମାଯୋ;

କତମଂ ଦିସଂ ତିଟ୍ଠତି ନାଗରାଜା, ଯମଦ୍ଦସା ସୁପିନେ ଛବ୍ବିସାଣ''ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୧୬।୧୦୪) –

ଏତ୍ଥ ପୁରତ୍ଥିମାଦିଭେଦା ଦିସାୱ ''ଦିସା''ତି ୱୁତ୍ତା।

''ଅଗାରିନୋ ଅନ୍ନଦପାନୱତ୍ଥଦା, ଅୱ୍ହାଯିକା ତମ୍ପି ଦିସଂ ୱଦନ୍ତି;

ଏସା ଦିସା ପରମା ସେତକେତୁ, ଯଂ ପତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖୀ ସୁଖିନୋ ଭୱନ୍ତୀ''ତି। (ଜା। ୧।୬।୯) –

ଏତ୍ଥ ପନ ନିବ୍ବାନଂ ''ଦିସା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଇଧାପି ତଦେୱ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ତଞ୍ହି ''ଖଯଂ ୱିରାଗ''ନ୍ତିଆଦୀହି ଦିସ୍ସତି ଅପଦିସ୍ସତି, ତସ୍ମା ''ଦିସା''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅନମତଗ୍ଗେ ପନ ସଂସାରେ କେନଚି ବାଲପୁଥୁଜ୍ଜନେନ ସୁପିନେନପି ଅଗତପୁବ୍ବତାଯ ଅଗତପୁବ୍ବା ଦିସା ନାମାତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ପତ୍ଥଯନ୍ତେନ କାଯଗତାସତିଯା ଯୋଗୋ କରଣୀଯୋତି।

ଏୱଂ ସତ୍ଥା ନିବ୍ବାନେନ ଦେସନାଯ କୂଟଂ ଗହେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ରାଜପରିସା ବୁଦ୍ଧପରିସା ଅହୋସି, ରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତକୁମାରୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ତେଲପତ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା।

[୯୭] ୭। ନାମସିଦ୍ଧିଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଜୀୱକଞ୍ଚମତଂ ଦିସ୍ୱାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ନାମସିଦ୍ଧିକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକୋ କିର କୁଲପୁତ୍ତୋ ନାମେନ ପାପକୋ ନାମ। ସୋ ସାସନେ ଉରଂ ଦତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୋ ଭିକ୍ଖୂହି ''ଏହାୱୁସୋ, ପାପକ, ତିଟ୍ଠାୱୁସୋ, ପାପକା''ତି ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ଚିନ୍ତେସି ''ଲୋକେ ପାପକଂ ନାମ ଲାମକଂ କାଳକଣ୍ଣିଭୂତଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଅଞ୍ଞଂ ମଙ୍ଗଲପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ ନାମଂ ଆହରାପେସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯେ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ, ମୟ୍ହଂ ନାମଂ ଅୱମଙ୍ଗଲଂ, ଅଞ୍ଞଂ ମେ ନାମଂ କରୋଥା''ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ତେ ଏୱମାହଂସୁ – ''ଆୱୁସୋ, ନାମଂ ନାମ ପଣ୍ଣତ୍ତିମତ୍ତଂ, ନାମେନ କାଚି ଅତ୍ଥସିଦ୍ଧି ନାମ ନତ୍ଥି, ଅତ୍ତନୋ ନାମେନେୱ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋହୀ''ତି। ସୋ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଯାଚିଯେୱ। ତସ୍ସାଯଂ ନାମସିଦ୍ଧିକଭାୱୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ପାକଟୋ ଜାତୋ। ଅଥେକଦିୱସଂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ ସନ୍ନିସିନ୍ନା ଭିକ୍ଖୂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ''ଆୱୁସୋ, ଅସୁକୋ କିର ଭିକ୍ଖୁ ନାମସିଦ୍ଧିକୋ ମଙ୍ଗଲଂ ନାମଂ ଆହରାପେତୀ''ତି। ଅଥ ସତ୍ଥା ଧମ୍ମସଭଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାଯ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋ ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ନାମସିଦ୍ଧିକୋଯେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ତକ୍କସିଲାୟଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଦିସାପାମୋକ୍ଖୋ ଆଚରିୟୋ ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ମାଣୱକସତାନି ମନ୍ତେ ୱାଚେସି। ତସ୍ସେକୋ ମାଣୱୋ ପାପକୋ ନାମ ନାମେନ। ସୋ ‘‘ଏହି, ପାପକ, ୟାହି, ପାପକା’’ତି ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ମୟ୍ହଂ ନାମଂ ଅୱମଙ୍ଗଲଂ, ଅଞ୍ଞଂ ନାମଂ ଆହରାପେସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ଆଚରିୟଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ଆଚରିୟ, ମୟ୍ହଂ ନାମଂ ଅୱମଙ୍ଗଲଂ, ଅଞ୍ଞଂ ମେ ନାମଂ କରୋଥା’’ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ଆଚରିୟୋ ଅୱୋଚ ‘‘ଗଚ୍ଛ, ତାତ, ଜନପଦଚାରିକଂ ଚରିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅଭିରୁଚିତଂ ଏକଂ ମଙ୍ଗଲନାମଂ ଗହେତ୍ୱା ଏହି, ଆଗତସ୍ସ ତେ ନାମଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ନାମଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ପାଥେୟ୍ୟଂ ଗହେତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ଗାମେନ ଗାମଂ ଚରନ୍ତୋ ଏକଂ ନଗରଂ ପାପୁଣି। ତତ୍ଥ ଚେକୋ ପୁରିସୋ କାଲକତୋ ଜୀୱକୋ ନାମ ନାମେନ। ସୋ ତଂ ଞାତିଜନେନ ଆଳାହନଂ ନୀୟମାନଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କିଂ ନାମକୋ ଏସ ପୁରିସୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଜୀୱକୋ ନାମେସୋ’’ତି। ‘‘ଜୀୱକୋପି ମରତୀ’’ତି? ‘‘ଜୀୱକୋପି ମରତି, ଅଜୀୱକୋପି ମରତି, ନାମଂ ନାମ ପଣ୍ଣତ୍ତିମତ୍ତଂ, ତ୍ୱଂ ବାଲୋ ମଞ୍ଞେ’’ତି। ସୋ ତଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ନାମେ ମଜ୍ଝତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଅନ୍ତୋନଗରଂ ପାୱିସି।

ଅଥେକଂ ଦାସିଂ ଭତିଂ ଅଦଦମାନଂ ସାମିକା ଦ୍ୱାରେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ରଜ୍ଜୁୟା ପହରନ୍ତି, ତସ୍ସା ଚ ‘‘ଧନପାଲୀ’’ତି ନାମଂ ହୋତି। ସୋ ଅନ୍ତରୱୀଥିୟା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତଂ ପୋଥିୟମାନଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କସ୍ମା ଇମଂ ପୋଥେଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଭତିଂ ଦାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀ’’ତି। ‘‘କିଂ ପନସ୍ସା ନାମ’’ନ୍ତି? ‘‘ଧନପାଲୀ ନାମା’’ତି। ନାମେନ ଧନପାଲୀ ସମାନାପି ଭତିମତ୍ତଂ ଦାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀତି ଧନପାଲିୟୋପି ଅଧନପାଲିୟୋପି ଦୁଗ୍ଗତା ହୋନ୍ତି, ନାମଂ ନାମ ପଣ୍ଣତ୍ତିମତ୍ତଂ, ତ୍ୱଂ ବାଲୋ ମଞ୍ଞେତି। ସୋ ନାମେ ମଜ୍ଝତ୍ତତରୋ ହୁତ୍ୱା ନଗରା ନିକ୍ଖମ୍ମ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପନ୍ନୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ମଗ୍ଗମୂଳ୍ହପୁରିସଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ଭୋ କିଂ କରୋନ୍ତୋ ୱିଚରସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ମଗ୍ଗମୂଳ୍ହୋମ୍ହି, ସାମୀ’’ତି। ‘‘କିଂ ପନ ତେ ନାମ’’ନ୍ତି? ‘‘ପନ୍ଥକୋ ନାମା’’ତି। ‘‘ପନ୍ଥକୋପି ମଗ୍ଗମୂଳ୍ହୋ ହୋତୀ’’ତି? ‘‘ପନ୍ଥକୋପି ଅପନ୍ଥକୋପି ମଗ୍ଗମୂଳ୍ହୋ ହୋତି, ନାମଂ ନାମ ପଣ୍ଣତ୍ତିମତ୍ତଂ ତ୍ୱଂ ପନ ବାଲୋ ମଞ୍ଞେତି’’। ସୋ ନାମେ ଅତିମଜ୍ଝତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କିଂ, ତାତ, ନାମଂ ରୋଚେତ୍ୱା ଆଗତୋସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଆଚରିୟ, ଜୀୱକାପି ନାମ ମରନ୍ତି ଅଜୀୱକାପି, ଧନପାଲିୟୋପି ଦୁଗ୍ଗତା ହୋନ୍ତି ଅଧନପାଲିୟୋପି, ପନ୍ଥକାପି ମଗ୍ଗମୂଳ୍ହା ହୋନ୍ତି ଅପନ୍ଥକାପି, ନାମଂ ନାମ ପଣ୍ଣତ୍ତିମତ୍ତଂ, ନାମେନ ସିଦ୍ଧି ନତ୍ଥି, କମ୍ମେନେୱ ସିଦ୍ଧି। ଅଲଂ ମୟ୍ହଂ ଅଞ୍ଞେନ ନାମେନ, ତଦେୱ ମେ ନାମଂ ହୋତୂ’’ତି ଆହ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତେନ ଦିଟ୍ଠଞ୍ଚ କତଞ୍ଚ ସଂସନ୍ଦେତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୯୭।

‘‘ଜୀୱକଞ୍ଚ ମତଂ ଦିସ୍ୱା, ଧନପାଲିଞ୍ଚ ଦୁଗ୍ଗତଂ;

ପନ୍ଥକଞ୍ଚ ୱନେ ମୂଳ୍ହଂ, ପାପକୋ ପୁନରାଗତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପୁନରାଗତୋତି ଇମାନି ତୀଣି କାରଣାନି ଦିସ୍ୱା ପୁନ ଆଗତୋ, ର-କାରୋ ସନ୍ଧିୱସେନ ୱୁତ୍ତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେସ ନାମସିଦ୍ଧିକୋୟେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ନାମସିଦ୍ଧିକୋ ଇଦାନିପି ନାମସିଦ୍ଧିକୋୟେୱ, ଆଚରିୟପରିସା ବୁଦ୍ଧପରିସା, ଆଚରିୟୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ନାମସିଦ୍ଧିଜାତକୱଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା।

[୯୮] ୮। କୂଟୱାଣିଜଜାତକୱଣ୍ଣନା

ସାଧୁଖୋ ପଣ୍ଡିତୋ ନାମାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ କୂଟୱାଣିଜଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସାୱତ୍ଥିୟଞ୍ହି ଦ୍ୱେ ଜନା ଏକତୋ ୱଣିଜ୍ଜଂ କରୋନ୍ତା ଭଣ୍ଡଂ ସକଟେନାଦାୟ ଜନପଦଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଲଦ୍ଧଲାଭା ପଚ୍ଚାଗମିଂସୁ। ତେସୁ କୂଟୱାଣିଜୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅୟଂ ବହୂ ଦିୱସେ ଦୁବ୍ଭୋଜନେନ ଦୁକ୍ଖସେୟ୍ୟାୟ କିଲନ୍ତୋ, ଇଦାନି ଅତ୍ତନୋ ଘରେ ନାନଗ୍ଗରସେହି ୟାୱଦତ୍ଥଂ ସୁଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଅଜୀରକେନ ମରିସ୍ସତି। ଅଥାହଂ ଇମଂ ଭଣ୍ଡଂ ତୟୋ କୋଟ୍ଠାସେ କତ୍ୱା ଏକଂ ତସ୍ସ ଦାରକାନଂ ଦସ୍ସାମି, ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଠାସେ ଅତ୍ତନା ଗହେସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ଅଜ୍ଜ ଭାଜେସ୍ସାମ, ସ୍ୱେ ଭାଜେସ୍ସାମା’’ତି ଭଣ୍ଡଂ ଭାଜେତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛି। ଅଥ ନଂ ପଣ୍ଡିତୱାଣିଜୋ ଅକାମକଂ ନିପ୍ପୀଳେତ୍ୱା ଭାଜାପେତ୍ୱା ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା କତପଟିସନ୍ଥାରୋ ‘‘ଅତିପପଞ୍ଚୋ ତେ କତୋ, ଇଧାଗନ୍ତ୍ୱାପି ଚିରେନ ବୁଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାନଂ ଆଗତୋସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସି। ସତ୍ଥା ‘‘ନ ଖୋ ସୋ, ଉପାସକ, ଇଦାନେୱ କୂଟୱାଣିଜୋ, ପୁବ୍ବେପି କୂଟୱାଣିଜୋୟେୱ। ଇଦାନି ପନ ତଂ ୱଞ୍ଚେତୁକାମୋ ଜାତୋ, ପୁବ୍ବେ ପଣ୍ଡିତେପି ୱଞ୍ଚେତୁଂ ଉସ୍ସହୀ’’ତି

ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ବାରାଣସିଯଂ ୱାଣିଜକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତି, ନାମଗ୍ଗହଣଦିୱସେ ଚସ୍ସ ‘‘ପଣ୍ଡିତୋ’’ତି ନାମଂ ଅକଂସୁ। ସୋ ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ଅଞ୍ଞେନ ୱାଣିଜେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ୱଣିଜ୍ଜଂ କରୋତି, ତସ୍ସ ‘‘ଅତିପଣ୍ଡିତୋ’’ତି ନାମଂ ଅହୋସି। ତେ ବାରାଣସିତୋ ପଞ୍ଚହି ସକଟସତେହି ଭଣ୍ଡଂ ଆଦାଯ ଜନପଦଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱଣିଜ୍ଜଂ କତ୍ୱା ଲଦ୍ଧଲାଭା ପୁନ ବାରାଣସିଂ ଆଗମିଂସୁ। ଅଥ ନେସଂ ଭଣ୍ଡଭାଜନକାଲେ ଅତିପଣ୍ଡିତୋ ଆହ ‘‘ମଯା ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଠାସା ଲଦ୍ଧବ୍ବା’’ତି। ‘‘କିଂକାରଣା’’ତି? ‘‘ତ୍ୱଂ ପଣ୍ଡିତୋ, ଅହଂ ଅତିପଣ୍ଡିତୋ। ପଣ୍ଡିତୋ ଏକଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ଅରହତି, ଅତିପଣ୍ଡିତୋ ଦ୍ୱେ’’ତି। ‘‘ନନୁ ଅମ୍ହାକଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଭଣ୍ଡମୂଲକମ୍ପି ଗୋଣାଦଯୋପି ସମସମାଯେୱ, ତ୍ୱଂ କସ୍ମା ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଠାସେ ଲଦ୍ଧୁଂ ଅରହସୀ’’ତି। ‘‘ଅତିପଣ୍ଡିତଭାୱେନା’’ତି। ଏୱଂ ତେ କଥଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା କଲହଂ ଅକଂସୁ।

ତତୋ ଅତିପଣ୍ଡିତୋ ‘‘ଅତ୍ଥେକୋ ଉପାଯୋ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପିତରଂ ଏକସ୍ମିଂ ସୁସିରରୁକ୍ଖେ ପୱେସେତ୍ୱା ‘‘ତ୍ୱଂ ଅମ୍ହେସୁ ଆଗତେସୁ ‘ଅତିପଣ୍ଡିତୋ ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଠାସେ ଲଦ୍ଧୁଂ ଅରହତୀ’ତି ୱଦେଯ୍ୟାସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ସମ୍ମ, ମଯ୍ହଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ କୋଟ୍ଠାସାନଂ ଯୁତ୍ତଭାୱଂ ୱା ଅଯୁତ୍ତଭାୱଂ ୱା ଏସା ରୁକ୍ଖଦେୱତା ଜାନାତି, ଏହି, ତଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମା’’ତି ତଂ ତତ୍ଥ ନେତ୍ୱା ‘‘ଅଯ୍ୟେ ରୁକ୍ଖଦେୱତେ, ଅମ୍ହାକଂ ଅଟ୍ଟଂ ପଚ୍ଛିନ୍ଦା’’ତି ଆହ। ଅଥସ୍ସ ପିତା ସରଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ତେନ ହି କଥେଥା’’ତି ଆହ। ‘‘ଅଯ୍ୟେ, ଅଯଂ ପଣ୍ଡିତୋ, ଅହଂ ଅତିପଣ୍ଡିତୋ। ଅମ୍ହେହି ଏକତୋ ୱୋହାରୋ କତୋ, ତତ୍ଥ କେନ କିଂ ଲଦ୍ଧବ୍ବନ୍ତି। ପଣ୍ଡିତେନ ଏକୋ କୋଟ୍ଠାସୋ, ଅତିପଣ୍ଡିତେନ ପନ ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଠାସା ଲଦ୍ଧବ୍ବା’’ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛିତଂ ଅଟ୍ଟଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଇଦାନି ଦେୱତାଭାୱଂ ୱା ଅଦେୱତାଭାୱଂ ୱା ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି ପଲାଲଂ ଆହରିତ୍ୱା ସୁସିରଂ ପୂରେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଂ ଅଦାସି, ଅତିପଣ୍ଡିତସ୍ସ ପିତା ଜାଲାଯ ଫୁଟ୍ଠକାଲେ ଅଡ୍ଢଜ୍ଝାମେନ ସରୀରେନ ଉପରି ଆରୁଯ୍ହ ସାଖଂ ଗହେତ୍ୱା ଓଲମ୍ବନ୍ତୋ ଭୂମିଯଂ ପତିତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୯୮।

‘‘ସାଧୁ ଖୋ ପଣ୍ଡିତୋ ନାମ, ନ ତ୍ୱେୱ ଅତିପଣ୍ଡିତୋ;

ଅତିପଣ୍ଡିତେନ ପୁତ୍ତେନ, ମନମ୍ହି ଉପକୂଠିତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସାଧୁ ଖୋ ପଣ୍ଡିତୋ ନାମାତି ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ପଣ୍ଡିଚ୍ଚେନ ସମନ୍ନାଗତୋ କାରଣାକାରଣଞ୍ଞୁ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସାଧୁ ସୋଭନୋ। ଅତିପଣ୍ଡିତୋତି ନାମମତ୍ତେନ ଅତିପଣ୍ଡିତୋ କୂଟପୁରିସୋ ନ ତ୍ୱେୱ ୱରଂ। ମନମ୍ହି ଉପକୂଠିତୋତି ଥୋକେନମ୍ହି ଝାମୋ, ଅଡ୍ଢଜ୍ଝାମକୋୱ ମୁତ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତେ ଉଭୋପି ମଜ୍ଝେ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ସମଞ୍ଞେୱ କୋଟ୍ଠାସଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତା।

ସତ୍ଥା ‘‘ପୁବ୍ବେପି ଏସ କୂଟୱାଣିଜୋଯେୱା’’ତି ଇମଂ ଅତୀତଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା କୂଟୱାଣିଜୋ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେପି କୂଟୱାଣିଜୋଯେୱ, ପଣ୍ଡିତୱାଣିଜୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

କୂଟୱାଣିଜଜାତକୱଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

[୯୯] ୯। ପରୋସହସ୍ସଜାତକୱଣ୍ଣନା

ପରୋସହସ୍ସମ୍ପିସମାଗତାନନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ପୁଥୁଜ୍ଜନପୁଚ୍ଛାପଞ୍ହଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି । ୱତ୍ଥୁ ସରଭଜାତକେ (ଜା। ୧।୧୩। ୧୩୪ ଆଦଯୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ଏକସ୍ମିଂ ପନ ସମଯେ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ‘‘ଆୱୁସୋ, ଦସବଲେନ ସଂଖିତ୍ତେନ କଥିତଂ ଧମ୍ମସେନାପତି ସାରିପୁତ୍ତୋ ୱିତ୍ଥାରେନ ବ୍ୟାକାସୀ’’ତି ଥେରସ୍ସ ଗୁଣଂ କଥଯମାନା ନିସୀଦିଂସୁ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାରିପୁତ୍ତୋ ଇଦାନେୱ ମଯା ସଂଖିତ୍ତେନ ଭାସିତଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ବ୍ୟାକରୋତି, ପୁବ୍ବେପି ବ୍ୟାକାସିଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଉଦିଚ୍ଚବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ତକ୍କସିଲାଯଂ ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା କାମେ ପହାଯ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞୋ ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିଯୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତେ ୱିହାସି। ପରିୱାରୋପିସ୍ସ ପଞ୍ଚ ତାପସସତାନି ଅହେସୁଂ। ଅଥସ୍ସ ଜେଟ୍ଠନ୍ତେୱାସିକୋ ୱସ୍ସାରତ୍ତସମଯେ ଉପଡ୍ଢଂ ଇସିଗଣଂ ଆଦାଯ ଲୋଣମ୍ବିଲସେୱନତ୍ଥାଯ ମନୁସ୍ସପଥଂ ଅଗମାସି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ

କାଲକିରିଯାସମଯୋ ଜାତୋ। ଅଥ ନଂ ଅନ୍ତେୱାସିକା ‘‘ଆଚରିଯ, କତରୋ ୱୋ ଗୁଣୋ ଲଦ୍ଧୋ’’ତି ଅଧିଗମଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ସୋ ‘‘ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଆଭସ୍ସରବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ବୋଧିସତ୍ତା ହି ଅରୂପସମାପତ୍ତିଲାଭିନୋ ହୁତ୍ୱାପି ଅଭବ୍ବଟ୍ଠାନତ୍ତା ଆରୁପ୍ପେ ନ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ଅନ୍ତେୱାସିକା ‘‘ଆଚରିଯସ୍ସ ଅଧିଗମୋ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଆଲ୍ଃଆହନେ ସକ୍କାରଂ ନ କରିଂସୁ।

ଜେଟ୍ଠନ୍ତେୱାସିକୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କହଂ ଆଚରିଯୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘କାଲକତୋ’’ତି ସୁତ୍ୱା ‘‘ଅପି ଆଚରିଯଂ ଅଧିଗମଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ଥା’’ତି ଆହ। ‘‘ଆମ, ପୁଚ୍ଛିମ୍ହା’’ତି। ‘‘କିଂ କଥେସୀ’’ତି? ‘‘ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀତି ତେନ ୱୁତ୍ତଂ, ଅଥସ୍ସ ଅମ୍ହେହି ସକ୍କାରୋ ନ କତୋ’’ତି ଆହଂସୁ। ଜେଟ୍ଠନ୍ତେୱାସିକୋ ‘‘ତୁମ୍ହେ ଆଚରିଯସ୍ସ ୱଚନତ୍ଥଂ ନ ଜାନାଥ, ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଲାଭୀ ଆଚରିଯୋ’’ତି ଆହ। ତେ ତସ୍ମିଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ କଥେନ୍ତେପି ନ ସଦ୍ଦହିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଅନ୍ଧବାଲା ମମ ଜେଟ୍ଠନ୍ତେୱାସିକସ୍ସ ୱଚନଂ ନ ସଦ୍ଦହନ୍ତି। ଇମଂ ତେସଂ କାରଣଂ ପାକଟଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅସ୍ସମପଦମତ୍ଥକେ ମହନ୍ତେନାନୁଭାୱେନ ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ଜେଟ୍ଠନ୍ତେୱାସିକସ୍ସ ପଞ୍ଞାନୁଭାୱଂ ୱଣ୍ଣେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୯୯।

‘‘ପରୋସହସ୍ସମ୍ପି ସମାଗତାନଂ, କନ୍ଦେଯ୍ୟୁଂ ତେ ୱସ୍ସସତଂ ଅପଞ୍ଞା;

ଏକୋୱ ସେଯ୍ୟୋ ପୁରିସୋ ସପଞ୍ଞୋ, ଯୋ ଭାସିତସ୍ସ ୱିଜାନାତି ଅତ୍ଥ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ପରୋସହସ୍ସମ୍ପୀତି ଅତିରେକସହସ୍ସମ୍ପି। ସମାଗତାନନ୍ତି ସନ୍ନିପତିତାନଂ ଭାସିତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଜାନିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତାନଂ ବାଲାନଂ। କନ୍ଦେଯ୍ୟୁଂ ତେ ୱସ୍ସସତଂ ଅପଞ୍ଞାତି ତେ ଏୱଂ ସମାଗତା ଅପଞ୍ଞା ଇମେ ବାଲତାପସା ୱିଯ ୱସ୍ସସତମ୍ପି ୱସ୍ସସହସ୍ସମ୍ପି ରୋଦେଯ୍ୟୁଂ ପରିଦେୱେଯ୍ୟୁଂ, ରୋଦମାନାପି ପନ ଅତ୍ଥଂ ୱା କାରଣଂ ୱା ନେୱ ଜାନେଯ୍ୟୁନ୍ତି ଦୀପେତି। ଏକୋୱ ସେଯ୍ୟୋ ପୁରିସୋ ସପଞ୍ଞୋତି ଏୱରୂପାନଂ ବାଲାନଂ ପରୋସହସ୍ସତୋପି ଏକୋ ପଣ୍ଡିତପୁରିସୋୱ ସେଯ୍ୟୋ ୱରତରୋତି ଅତ୍ଥୋ। କୀଦିସୋ ସପଞ୍ଞୋତି? ଯୋ ଭାସିତସ୍ସ ୱିଜାନାତି ଅତ୍ଥଂ ଅଯଂ ଜେଟ୍ଠନ୍ତେୱାସିକୋ ୱିଯାତି।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ଆକାସେ ଠିତୋୱ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ତାପସଗଣଂ ବୁଜ୍ଝାପେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକମେୱ ଗତୋ। ତେପି ତାପସା ଜୀୱିତପରିଯୋସାନେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯଣା ଅହେସୁଂ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଜେଟ୍ଠନ୍ତେୱାସିକୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ ଅହୋସି, ମହାବ୍ରହ୍ମା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ପରୋସହସ୍ସଜାତକୱଣ୍ଣନା ନୱମା।

[୧୦୦] ୧୦। ଅସାତରୂପଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅସାତଂ ସାତରୂପେନାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା କୁଣ୍ଡିଯନଗରଂ ଉପନିସ୍ସାଯ କୁଣ୍ଡଧାନୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ କୋଲିଯରାଜଧୀତରଂ ସୁପ୍ପୱାସଂ ଉପାସିକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସା ହି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି କୁଚ୍ଛିନା ଗବ୍ଭଂ ପରିହରିତ୍ୱା ସତ୍ତାହଂ ମୂଳ୍ହଗବ୍ଭା ଅହୋସି, ଅଧିମତ୍ତା ୱେଦନା ପୱତ୍ତିଂସୁ। ସା ଏୱଂ ଅଧିମତ୍ତୱେଦନାଭିଭୂତାପି ‘‘ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱତ ସୋ ଭଗୱା, ଯୋ ଏୱରୂପସ୍ସ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପହାନାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ୱତ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ, ଯୋ ଏୱରୂପସ୍ସ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପହାନାଯ ପଟିପନ୍ନୋ। ସୁସୁଖଂ ୱତ ନିବ୍ବାନଂ, ଯତ୍ଥେୱ ରୂପଂ ଦୁକ୍ଖଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି (ଉଦା। ୧୮) ଇମେହି ତୀହି ୱିତକ୍କେହି ଅଧିୱାସେସି। ସା ସାମିକଂ ପକ୍କୋସେତ୍ୱା ତଞ୍ଚ ଅତ୍ତନୋ ପୱତ୍ତିଂ ୱନ୍ଦନସାସନଞ୍ଚ ଆରୋଚେତୁଂ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ପେସେସି। ସତ୍ଥା ୱନ୍ଦନସାସନଂ ସୁତ୍ୱାୱ ‘‘ସୁଖିନୀ ହୋତୁ ସୁପ୍ପୱାସା କୋଲିଯଧୀତା, ସୁଖିନୀ ଅରୋଗା ଅରୋଗଂ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯତୂ’’ତି ଆହ। ସହ ୱଚନେନେୱ ପନ ଭଗୱତୋ ସୁପ୍ପୱାସା କୋଲିଯଧୀତା ସୁଖିନୀ ଅରୋଗା ଅରୋଗଂ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯି। ଅଥସ୍ସା ସାମିକୋ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ୱିଜାତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ ୱତ, ଭୋ’’ତି ଅତିୱିଯ ତଥାଗତସ୍ସ ଆନୁଭାୱେନ ଅଚ୍ଛରିଯବ୍ଭୁତଚିତ୍ତଜାତୋ ଅହୋସି।

ସୁପ୍ପୱାସାପି ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯିତ୍ୱା ସତ୍ତାହଂ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦାନଂ ଦାତୁକାମା ପୁନ ନିମନ୍ତନତ୍ଥାଯ ତଂ ପେସେସି। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାକେନ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖୋ ସଙ୍ଘୋ ନିମନ୍ତିତୋ ହୋତି। ସତ୍ଥା ସୁପ୍ପୱାସାଯ ଦାନସ୍ସ ଓକାସଦାନତ୍ଥାଯ ଥେରଂ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ପେସେତ୍ୱା ତଂ ସଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ସତ୍ତାହଂ ତସ୍ସା ଦାନଂ ପଟିଗ୍ଗହେସି ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ। ସତ୍ତମେ ପନ ଦିୱସେ ସୁପ୍ପୱାସା ପୁତ୍ତଂ ସୀୱଲିକୁମାରଂ

ମଣ୍ଡେତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଞ୍ଚେୱ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ ୱନ୍ଦାପେସି। ତସ୍ମିଂ ପଟିପାଟିୟା ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ନୀତେ ଥେରୋ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ‘‘କଚ୍ଚି ତେ, ସୀୱଲି, ଖମନୀୟ’’ନ୍ତି ପଟିସନ୍ଥାରମକାସି। ସୋ ‘‘କୁତୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ସୁଖଂ, ସ୍ୱାହଂ ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ଲୋହିତକୁମ୍ଭିୟଂ ୱସି’’ନ୍ତି ଥେରେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏୱରୂପଂ କଥଂ କଥେସି। ସୁପ୍ପୱାସା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ସତ୍ତାହଜାତୋ ମେ ପୁତ୍ତୋ ଅନୁବୁଦ୍ଧେନ ଧମ୍ମସେନାପତିନା ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତେତୀ’’ତି ସୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତା ଅହୋସି। ସତ୍ଥା ‘‘ଅପି ନୁ ସୁପ୍ପୱାସେ ଅଞ୍ଞେପି ଏୱରୂପେ ପୁତ୍ତେ ଇଚ୍ଛସୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ସଚେ, ଭନ୍ତେ, ଏୱରୂପେ ଅଞ୍ଞେ ସତ୍ତ ପୁତ୍ତେ ଲଭେୟ୍ୟଂ, ଇଚ୍ଛେୟ୍ୟମେୱାହ’’ନ୍ତି। ସତ୍ଥା ଉଦାନଂ ଉଦାନେତ୍ୱା ଅନୁମୋଦନଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ସୀୱଲିକୁମାରୋପି ଖୋ ସତ୍ତୱସ୍ସିକକାଲେୟେୱ ସାସନେ ଉରଂ ଦତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ପରିପୁଣ୍ଣୱସ୍ସୋ ଉପସମ୍ପଦଂ ଲଭିତ୍ୱା ପୁଞ୍ଞୱା ଲାଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ପଥୱିଂ ଉନ୍ନାଦେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ପୁଞ୍ଞୱନ୍ତାନଂ ଅନ୍ତରେ ଏତଦଗ୍ଗଟ୍ଠାନଂ ପାପୁଣି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାୟଂ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ‘‘ଆୱୁସୋ, ସୀୱଲିତ୍ଥେରୋ ନାମ ଏୱରୂପୋ ମହାପୁଞ୍ଞୋ ପତ୍ଥିତପତ୍ଥନୋ ପଚ୍ଛିମଭୱିକସତ୍ତୋ ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ଲୋହିତକୁମ୍ଭିୟଂ ୱସିତ୍ୱା ସତ୍ତାହଂ ମୂଳ୍ହଗବ୍ଭଭାୱଂ ଆପଜ୍ଜି, ଅହୋ ମାତାପୁତ୍ତା ମହନ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱିଂସୁ, କିଂ ନୁ ଖୋ କମ୍ମଂ ଅକଂସୂ’’ତି କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ। ସତ୍ଥା ତତ୍ଥାଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାୟ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀୱଲିନୋ ମହାପୁଞ୍ଞତୋୱ ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ଲୋହିତକୁମ୍ଭିୟଂ ନିୱାସୋ ଚ ସତ୍ତାହଂ ମୂଳ୍ହଗବ୍ଭଭାୱପ୍ପତ୍ତି ଚ ଅତ୍ତନା କତକମ୍ମମୂଲକାୱ, ସୁପ୍ପୱାସାୟପି ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି କୁଚ୍ଛିନା ଗବ୍ଭପରିହରଣଦୁକ୍ଖଞ୍ଚ ସତ୍ତାହଂ ମୂଳ୍ହଗବ୍ଭଦୁକ୍ଖଞ୍ଚ ଅତ୍ତନା କତକମ୍ମମୂଲକମେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ତେହି ୟାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସିୟା କୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ୱୟପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲାୟଂ ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପିତୁ ଅଚ୍ଚୟେନ ରଜ୍ଜଂ ପତ୍ୱା ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତସ୍ମିଂ ସମୟେ କୋସଲମହାରାଜା ମହନ୍ତେନ ବଲେନାଗନ୍ତ୍ୱା ବାରାଣସିଂ ଗହେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ମାରେତ୍ୱା ତସ୍ସେୱ ଅଗ୍ଗମହେସିଂ ଅତ୍ତନୋ ଅଗ୍ଗମହେସିଂ ଅକାସି। ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ପନ ପୁତ୍ତୋ ପିତୁ ମରଣକାଲେ ନିଦ୍ଧମନଦ୍ୱାରେନ ପଲାୟିତ୍ୱା ବଲଂ ସଂହରିତ୍ୱା ବାରାଣସିଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅୱିଦୂରେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ପଣ୍ଣଂ ପେସେସି ‘‘ରଜ୍ଜଂ ୱା ଦେତୁ ୟୁଦ୍ଧଂ ୱା’’ତି। ସୋ ‘‘ୟୁଦ୍ଧଂ ଦେମୀ’’ତି ପଟିପଣ୍ଣଂ ପେସେସି। ରାଜକୁମାରସ୍ସ ପନ ମାତା ତଂ ସାସନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ୟୁଦ୍ଧେନ କମ୍ମଂ ନତ୍ଥି, ସବ୍ବଦିସାସୁ ସଞ୍ଚାରଂ ପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ବାରାଣସିନଗରଂ ପରିୱାରେତୁ, ତତୋ ଦାରୁଦକଭତ୍ତପରିକ୍ଖୟେନ କିଲନ୍ତମନୁସ୍ସଂ ନଗରଂ ୱିନାୱ ୟୁଦ୍ଧେନ ଗଣ୍ହିସ୍ସସୀ’’ତି ପଣ୍ଣଂ ପେସେସି। ସୋ ମାତୁ ସାସନଂ ସୁତ୍ୱା ସତ୍ତ ଦିୱସାନି ସଞ୍ଚାରଂ ପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ନଗରଂ ରୁନ୍ଧି, ନାଗରା ସଞ୍ଚାରଂ ଅଲଭମାନା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ସୀସଂ ଗହେତ୍ୱା କୁମାରସ୍ସ ଅଦଂସୁ। କୁମାରୋ ପନ ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା ଜୀୱିତପରିୟୋସାନେ ୟଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସୋ ଏତରହି ସତ୍ତ ଦିୱସାନି ସଞ୍ଚାରଂ ପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ନଗରଂ ରୁନ୍ଧିତ୍ୱା ଗହିତକମ୍ମନିସ୍ସନ୍ଦେନ ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ଲୋହିତକୁମ୍ଭିୟଂ ୱସିତ୍ୱା ସତ୍ତାହଂ ମୂଳ୍ହଗବ୍ଭଭାୱଂ ଆପଜ୍ଜି। ୟଂ ପନ ସୋ ପଦୁମୁତ୍ତରସ୍ସ ଭଗୱତୋ ପାଦମୂଲେ ‘‘ଲାଭୀନଂ ଅଗ୍ଗୋ ଭୱେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ପତ୍ଥନଂ ଅକାସି, ୟଞ୍ଚ ୱିପସ୍ସିବୁଦ୍ଧକାଲେ ନାଗରେହି ସଦ୍ଧିଂ ସହସ୍ସଗ୍ଘନକଂ ଗୁଳଦଧିଂ ଦତ୍ୱା ପତ୍ଥନମକାସି, ତସ୍ସାନୁଭାୱେନ ଲାଭୀନଂ ଅଗ୍ଗୋ ଜାତୋ। ସୁପ୍ପୱାସାପି ‘‘ନଗରଂ ରୁନ୍ଧିତ୍ୱା ଗଣ୍ହ, ତାତା’’ତି ପେସିତଭାୱେନ ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି କୁଚ୍ଛିନା ଗବ୍ଭଂ ପରିହରିତ୍ୱା ସତ୍ତାହଂ ମୂଳ୍ହଗବ୍ଭା ଜାତା।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଅତୀତଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୦।

‘‘ଅସାତଂ ସାତରୂପେନ, ପିୟରୂପେନ ଅପ୍ପିୟଂ;

ଦୁକ୍ଖଂ ସୁଖସ୍ସ ରୂପେନ, ପମତ୍ତମତିୱତ୍ତତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅସାତଂ ସାତରୂପେନାତି ଅମଧୁରମେୱ ମଧୁରପତିରୂପକେନ। ପମତ୍ତମତିୱତ୍ତତୀତି ଅସାତଂ ଅପ୍ପିୟଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଏତଂ ତିୱିଧମ୍ପି ଏତେନ ସାତରୂପାଦିନା ଆକାରେନ ସତିୱିପ୍ପୱାସୱସେନ ପମତ୍ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଅତିୱତ୍ତତି ଅଭିଭୱତି ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦଂ ଭଗୱତା ୟଞ୍ଚ ତେ ମାତାପୁତ୍ତା ଇମିନା ଗବ୍ଭପରିହରଣଗବ୍ଭୱାସସଙ୍ଖାତେନ ଅସାତାଦିନା ପୁବ୍ବେ ନଗରରୁନ୍ଧନସାତାଦିପତିରୂପକେନ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥଟା, ୟଞ୍ଚ ଇଦାନି ସା ଉପାସିକା ପୁନପି ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଏୱରୂପଂ ଅସାତଂ ଅପ୍ପିୟଂ ଦୁକ୍ଖଂ ପେମୱତ୍ଥୁଭୂତେନ ପୁତ୍ତସଙ୍ଖାତେନ ସାତାଦିପତିରୂପକେନ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥଟା ହୁତ୍ୱା ତଥା ଅୱଚ, ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ନଗରଂ ରୁନ୍ଧିତ୍ୱା ରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତକୁମାରୋ ସୀୱଲି ଅହୋସି, ମାତା ସୁପ୍ପୱାସା, ପିତା

ପନ ବାରାଣସିରାଜା ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଅସାତରୂପଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦସମା।

ଲିତ୍ତୱଗ୍ଗୋ ଦସମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଲିତ୍ତଂ ମହାସାରଂ, ୱିସ୍ସାସ ଲୋମହଂସନଂ;

ସୁଦସ୍ସନ ତେଲପତ୍ତଂ, ନାମସିଦ୍ଧି କୂଟୱାଣିଜଂ;

ପରୋସହସ୍ସ ଅସାତରୂପନ୍ତି।

ମଜ୍ଝିମପଣ୍ଣାସକୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

୧୧। ପରୋସତୱଗ୍ଗୋ

[୧୦୧] ୧। ପରୋସତଜାତକୱଣ୍ଣନା

୧୦୧।

‘‘ପରୋସତଞ୍ଚେପି ସମାଗତାନଂ, ଝାଯେଯ୍ୟୁଂ ତେ ୱସ୍ସସତଂ ଅପଞ୍ଞା;

ଏକୋୱ ସେଯ୍ୟୋ ପୁରିସୋ ସପଞ୍ଞୋ, ଯୋ ଭାସିତସ୍ସ ୱିଜାନାତି ଅତ୍ଥ’’ନ୍ତି। –

ଇଦଂ ଜାତକଂ ୱତ୍ଥୁତୋ ଚ ୱେଯ୍ୟାକରଣତୋ ଚ ସମୋଧାନତୋ ଚ ପରୋସହସ୍ସଜାତକସଦିସମେୱ। କେୱଲଞ୍ହେତ୍ଥ ‘‘ଝାଯେଯ୍ୟୁ’’ନ୍ତି ପଦମତ୍ତମେୱ ୱିସେସୋ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ୱସ୍ସସତମ୍ପି ଅପଞ୍ଞା ଝାଯେଯ୍ୟୁଂ ଓଲୋକେଯ୍ୟୁଂ ଉପଧାରେଯ୍ୟୁଂ, ଏୱଂ ଓଲୋକେନ୍ତାପି ପନ ଅତ୍ଥଂ ୱା କାରଣଂ ୱା ନ ପସ୍ସନ୍ତି, ତସ୍ମା ଯୋ ଭାସିତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଜାନାତି, ସୋ ଏକୋୱ ସପଞ୍ଞୋ ସେଯ୍ୟୋତି।

ପରୋସତଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୧୦୨] ୨। ପଣ୍ଣିକଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯୋ ଦୁକ୍ଖଫୁଟ୍ଠାଯ ଭୱେଯ୍ୟ ତାଣନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ପଣ୍ଣିକଂ ଉପାସକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ସାୱତ୍ଥିୱାସୀ ଉପାସକୋ ନାନପ୍ପକାରାନି ମୂଲପଣ୍ଣାଦୀନି ଚେୱ ଲାବୁକୁମ୍ଭଣ୍ଡାଦୀନି ଚ ୱିକ୍କିଣିତ୍ୱା ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେତି। ତସ୍ସେକା ଧୀତା ଅଭିରୂପା ପାସାଦିକା ଆଚାରସୀଲସମ୍ପନ୍ନା ହିରୋତ୍ତପ୍ପସମନ୍ନାଗତା କେୱଲଂ ନିଚ୍ଚପ୍ପହସିତମୁଖୀ। ତସ୍ସା ସମାନକୁଲେସୁ ୱାରେଯ୍ୟତ୍ଥାଯ ଆଗତେସୁ ସୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଇମିସ୍ସା ୱାରେଯ୍ୟଂ ୱତ୍ତତି, ଅଯଞ୍ଚ ନିଚ୍ଚପ୍ପହସିତମୁଖୀ। କୁମାରିକାଧମ୍ମେ ପନ ଅସତି କୁମାରିକାଯ ପରକୁଲଂ ଗତାଯ ମାତାପିତୂନଂ ଗରହା ହୋତି, ‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ଇମିସ୍ସା କୁମାରିକାଧମ୍ମୋ, ନତ୍ଥୀ’ତି ୱୀମଂସିସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଧୀତରଂ ପଚ୍ଛିଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ପଣ୍ଣତ୍ଥାଯ ଅରଞ୍ଞଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱୀମଂସନୱସେନ କିଲେସସନ୍ନିସ୍ସିତୋ ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ରହସ୍ସକଥଂ କଥେତ୍ୱା ତଂ ହତ୍ଥେ ଗଣ୍ହି। ସା ଗହିତମତ୍ତାୱ ରୋଦନ୍ତୀ କନ୍ଦନ୍ତୀ ‘‘ଅଯୁତ୍ତମେତଂ, ତାତ, ଉଦକତୋ ଅଗ୍ଗିପାତୁଭାୱସଦିସଂ, ମା ଏୱରୂପଂ କରୋଥା’’ତି ଆହ। ‘‘ଅମ୍ମ, ମଯା ୱୀମଂସନତ୍ଥାଯ ତ୍ୱଂ ହତ୍ଥେ ଗହିତା, ନ ଚ କିଲେସୱସେନ। ୱଦେହି, ଅତ୍ଥି ଦାନି ତେ କୁମାରିକାଧମ୍ମୋ’’ତି। ‘‘ଆମ, ତାତ, ଅତ୍ଥି । ମଯା ହି ଲୋଭୱସେନ ନ କୋଚି ପୁରିସୋ ଓଲୋକିତପୁବ୍ବୋ’’ତି। ସୋ ଧୀତରଂ ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ଘରଂ ନେତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲଂ କତ୍ୱା ପରକୁଲଂ ପେସେତ୍ୱା ‘‘ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ଗନ୍ଧମାଲାଦିହତ୍ଥୋ ଜେତୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପୂଜେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି, ‘‘ଚିରସ୍ସମାଗତୋସୀ’’ତି ଚ ୱୁତ୍ତେ ତମତ୍ଥଂ ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସି। ସତ୍ଥା ‘‘ଉପାସକ, କୁମାରିକା ଚିରଂ ପଟ୍ଠାଯ ଆଚାରସୀଲସମ୍ପନ୍ନାୱ, ତ୍ୱଂ ପନ ନ ଇଦାନେୱ ଏୱଂ ୱୀମଂସସି, ପୁବ୍ବେପି ୱୀମଂସିଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅରଞ୍ଞେ ରୁକ୍ଖଦେୱତା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ଅଥେକୋ ବାରାଣସିଯଂ ପଣ୍ଡିକୌପାସକୋତି ଅତୀତୱତ୍ଥୁ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନସଦିସମେୱ। ତେନ ପନ ସା ୱୀମଂସନତ୍ଥାଯ ହତ୍ଥେ ଗହିତମତ୍ତା ପରିଦେୱମାନା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୨।

''ଯୋ ଦୁକ୍ଖଫୁଟ୍ଠାଯ ଭୱେଯ୍ୟ ତାଣଂ, ସୋ ମେ ପିତା ଦୁବ୍ଭି ୱନେ କରୋତି;

ସା କସ୍ସ କନ୍ଦାମି ୱନସ୍ସ ମଜ୍ଝେ, ଯୋ ତାଯିତା ସୋ ସହସଂ କରୋତୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ଯୋ ଦୁକ୍ଖଫୁଟ୍ଠାଯ ଭୱେଯ୍ୟ ତାଣନ୍ତି କାଯିକଚେତସିକେହି ଦୁକ୍ଖେହି ଫୁଟ୍ଠାଯ ତାଯିତା ପରିତାଯିତା ପତିଟ୍ଠା ଭୱେଯ୍ୟ। ସୋ ମେ ପିତା ଦୁବ୍ଭି ୱନେ କରୋତୀତି ସୋ ମଯ୍ହଂ ଦୁକ୍ଖପରିତାଯକୋ ପିତାୱ ଇମସ୍ମିଂ ୱନେ ଏୱରୂପଂ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭି କମ୍ମଂ କରୋତି, ଅତ୍ତନୋ ଜାତାଯ ଧୀତରି ୱୀତିକ୍କମଂ କାତୁଂ ମଞ୍ଞତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସା କସ୍ସ କନ୍ଦାମୀତି କସ୍ସ ରୋଦାମି, କୋ ମେ ପତିଟ୍ଠା ଭୱିସ୍ସତୀତି ଦୀପେତି। ଯୋ ତାଯିତା ସୋ ସହସଂ କରୋତୀତି ଯୋ ମଯ୍ହଂ ତାଯିତା ରକ୍ଖିତା ଅୱସ୍ସଯୋ ଭୱିତୁଂ ଅରହତି, ସୋ ପିତାଯେୱ ସାହସିକକମ୍ମଂ କରୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଥ ନଂ ପିତା ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ''ଅମ୍ମ, ରକ୍ଖିତତ୍ତାସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ଆମ, ତାତ ରକ୍ଖିତୋ ମେ ଅତ୍ତା''ତି। ସୋ ତଂ ଘରଂ ନେତ୍ୱା ମଣ୍ଡେତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲଂ କତ୍ୱା ପରକୁଲଂ ପେସେସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ଉପାସକୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି।

ତଦା ପିତା ଏତରହି ପିତାୱ, ଧୀତା ଚ ଏତରହି ଧୀତାୱ, ତଂ କାରଣଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ଦିଟ୍ଠରୁକ୍ଖଦେୱତା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ପଣ୍ଡିକଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦୁତିଯା।

[୧୦୩] ୩। ୱେରିଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯତ୍ଥ ୱେରୀ ନିୱିସତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ କିର ଭୋଗଗାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଚୋରେ ଦିସ୍ୱା ''ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ୱସିତୁଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ, ସାୱତ୍ଥିମେୱ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ୱେଗେନ ଗୋଣେ ପାଜେତ୍ୱା ସାୱତ୍ଥିମେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ୱିହାରଂ ଗତୋ ସତ୍ଥୁ ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ସତ୍ଥା ''ପୁବ୍ବେପି ଗହପତି ପଣ୍ଡିତା ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଚୋରେ ଦିସ୍ୱା ଅନ୍ତରା ଅୱିଲମ୍ବମାନା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନମେୱ ଗମିଂସୂ''ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ମହାୱିଭୱୋ ସେଟ୍ଠି ହୁତ୍ୱା ଏକଂ ଗାମକଂ ନିମନ୍ତନଂ ଭୁଞ୍ଜନତ୍ଥାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଚୋରେ ଦିସ୍ୱା ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଅୱସିତ୍ୱାୱ ୱେଗେନ ଗୋଣେ ପାଜେନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଗେହମେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନାନଗ୍ଗରସେହି ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ମହାସଯନେ ନିସିନ୍ନୋ ''ଚୋରାନଂ ହତ୍ଥତୋ ମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ନିବ୍ଭଯଟ୍ଠାନଂ ଅତ୍ତନୋ ଗେହଂ ଆଗତୋମ୍ହୀ''ତି ଉଦାନୱସେନ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୩।

''ଯତ୍ଥ ୱେରୀ ନିୱିସତି, ନ ୱସେ ତତ୍ଥ ପଣ୍ଡିତୋ;

ଏକରତ୍ତଂ ଦିରତ୍ତଂ ୱା, ଦୁକ୍ଖଂ ୱସତି ୱେରିସୂ''ତି।

ତତ୍ଥ ୱେରୀତି ୱେରଚେତନାସମଙ୍ଗିପୁଗ୍ଗଲୋ। ନିୱିସତୀତି ପତିଟ୍ଠାତି। ନ ୱସେ ତତ୍ଥ ପଣ୍ଡିତୋତି ସୋ ୱେରୀପୁଗ୍ଗଲୋ ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ ପତିଟ୍ଠିତୋ ହୁତ୍ୱା ୱସତି, ତତ୍ଥ ପଣ୍ଡିତୋ ପଣ୍ଡିଚ୍ଚେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ନ ୱସେଯ୍ୟ। କିଂକାରଣା? ଏକରତ୍ତଂ ଦିରତ୍ତଂ ୱା, ଦୁକ୍ଖଂ ୱସତି ୱେରିସୂତି, ୱେରୀନଞ୍ହି ଅନ୍ତରେ ୱସନ୍ତୋ ଏକାହମ୍ପି ଦ୍ୱୀହମ୍ପି ଦୁକ୍ଖମେୱ ୱସତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ଉଦାନଂ ଉଦାନେତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଅହମେୱ ବାରାଣସିସେଟ୍ଠି ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ୱେରିଜାତକୱଣ୍ଣନା ତତିଯା।

[୧୦୪] ୪। ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଚତୁବ୍ଭି ଅଟ୍ଠଜ୍ଝଗମାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଦୁବ୍ବଚଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ହେଟ୍ଠା ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକଜାତକେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ। ଇଦଂ ପନ ଜାତକଂ କସ୍ସପବୁଦ୍ଧକାଲିକଂ। ତସ୍ମିଞ୍ହି କାଲେ ଉରଚକ୍କଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ନିରଯେ ପଚ୍ଚମାନୋ ଏକୋ ନେରଯିକସତ୍ତୋ ‘‘ଭନ୍ତେ, କିଂ ନୁ ଖୋ ପାପକମ୍ମଂ ଅକାସି’’ନ୍ତି ବୋଧିସତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ତଯା ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ପାପକମ୍ମଂ କତ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୪।

‘‘ଚତୁବ୍ଭି ଅଟ୍ଠଜ୍ଝଗମା, ଅଟ୍ଠାହିପି ଚ ସୋଳସ;

ସୋଳସାହି ଚ ବାତ୍ତିଂସ, ଅତ୍ରିଚ୍ଛଂ ଚକ୍କମାସଦୋ;

ଇଚ୍ଛାହତସ୍ସ ପୋସସ୍ସ, ଚକ୍କଂ ଭମତି ମତ୍ଥକେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଚତୁବ୍ଭି ଅଟ୍ଠଜ୍ଝଗମାତି ସମୁଦ୍ଦନ୍ତରେ ଚତସ୍ସୋ ୱିମାନପେତିଯୋ ଲଭିତ୍ୱା ତାହି ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ଅତ୍ରିଚ୍ଛତାଯ ପରତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅପରା ଅଟ୍ଠ ଅଧିଗତୋସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସପଦଦ୍ୱଯେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଅତ୍ରିଚ୍ଛଂ ଚକ୍କମାସଦୋତି ଏୱଂ ସକଲାଭେନ ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ଅତ୍ର ଅତ୍ର ଇଚ୍ଛନ୍ତୋ ପରତୋ ପରତୋ ଲାଭଂ ପତ୍ଥେନ୍ତୋ ଇଦାନି ଚକ୍କମାସଦୋ ଇଦଂ ଉରଚକ୍କଂ ପତ୍ତୋସି। ତସ୍ସ ତେ ଏୱଂ ଇଚ୍ଛାହତସ୍ସ ପୋସସ୍ସ ତଣ୍ହାଯ ହତସ୍ସ ଉପହତସ୍ସ ତତ୍ୱ ଚକ୍କଂ ଭମତି ମତ୍ଥକେ। ପାସାଣଚକ୍କଂ, ଅଯଚକ୍କନ୍ତି ଇମେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଖୁରଧାରଂ ଅଯଚକ୍କଂ ତସ୍ସ ମତ୍ଥକେ ପୁନପ୍ପୁନଂ ପତନୱସେନ ଭମନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଏୱମାହ। ୱତ୍ୱା ଚ ପନ ଅତ୍ତନୋ ଦେୱଲୋକମେୱ ଗତୋ। ସୋପି ନେରଯିକସତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ପାପେ ଖୀଣେ ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକୋ ଦୁବ୍ବଚଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ଦେୱପୁତ୍ତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା।

[୧୦୫] ୫। ଦୁବ୍ବଲକଟ୍ଠଜାତକୱଣ୍ଣନା

ବହୁମ୍ପେତଂ୍ୱନେ କଟ୍ଠନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଉତ୍ତସିତଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ସାୱତ୍ଥିୱାସୀ ଏକୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ସତ୍ଥୁ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ମରଣଭୀରୁକୋ ଅହୋସି, ରତ୍ତିଟ୍ଠାନଦିୱାଟ୍ଠାନେସୁ ୱାତସ୍ସ ୱା ୱୀଜନ୍ତସ୍ସ ସୁକ୍ଖଦଣ୍ଡକସ୍ସ ୱା ପତନ୍ତସ୍ସ ପକ୍ଖିଚତୁପ୍ପଦାନଂ ୱା ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ମରଣଭଯତଜ୍ଜିତୋ ମହାରୱଂ ରୱନ୍ତୋ ପଲାଯତି। ତସ୍ସ ହି ‘‘ମରିତବ୍ବଂ ମଯା’’ତି ସତିମତ୍ତମ୍ପି ନତ୍ଥି। ସଚେ ହି ସୋ ‘‘ଅହଂ ମରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଜାନେଯ୍ୟ, ନ ମରଣଂ ଭାଯେଯ୍ୟ। ମରଣସ୍ସତିକମ୍ମଟ୍ଠାନସ୍ସ ପନ ତସ୍ସ ଅଭାୱିତତ୍ତାୱ ଭାଯତି । ତସ୍ସ ସୋ ମରଣଭୀରୁକଭାୱୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ପାକଟୋ ଜାତୋ।

ଅଥେକଦିୱସଂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ ଭିକ୍ଖୂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ‘‘ଆୱୁସୋ, ଅସୁକୋ ନାମ ଭିକ୍ଖୁ ମରଣଭୀରୁକୋ ମରଣଂ ଭାଯତି, ଭିକ୍ଖୁନା ନାମ ‘ଅୱସ୍ସଂ ମଯା ମରିତବ୍ବ’ନ୍ତି ମରଣସ୍ସତିକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ମରଣଭୀରୁକୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଭିକ୍ଖୱେ, ମା ଏତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅନତ୍ତମନା ହୋଥ, ନାଯଂ ଇଦାନେୱ ମରଣଭୀରୁକୋ, ପୁବ୍ବେପି ମରଣଭୀରୁକୋଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ହିମୱନ୍ତେ ରୁକ୍ଖଦେୱତା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ତସ୍ମିଂ କାଲେ ବାରାଣସିରାଜା ଅତ୍ତନୋ ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିଂ ଆନେଞ୍ଜକାରଣଂ ସିକ୍ଖାପେତୁଂ ହତ୍ଥାଚରିୟାନଂ ଅଦାସି। ତଂ ଆଳ୍ହାନେ ନିଚ୍ଚଲଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ତୋମରହତ୍ଥା ମନୁସ୍ସା ପରିୱାରେତ୍ୱା ଆନେଞ୍ଜକାରଣଂ କାରେନ୍ତି। ସୋ ତଂ କାରଣଂ କାରିୟମାନୋ ୱେଦନଂ ଅଧିୱାସେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଆଳ୍ହାନଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ମନୁସ୍ସେ ପଲାପେତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତଂ ପାୱିସି। ମନୁସ୍ସା ତଂ ଗହେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ନିୱତ୍ତିଂସୁ। ସୋ ତତ୍ଥ ମରଣଭୀରୁକୋ ଅହୋସି, ୱାତସଦ୍ଦାନି ସୁତ୍ୱା କମ୍ପମାନୋ ମରଣଭୟତଜ୍ଜିତୋ ସୋଣ୍ଡଂ ୱିଧୁନିତ୍ୱା ୱେଗେନ ପଲାୟତି, ଆଳ୍ହାନେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଆନେଞ୍ଜକାରଣଂ କରଣକାଲୋ ୱିୟସ୍ସ ହୋତି, କାୟସ୍ସାଦଂ ୱା ଚିତ୍ତସ୍ସାଦଂ ୱା ଅଲଭନ୍ତୋ କମ୍ପମାନୋ ୱିଚରତି।

ରୁକ୍ଖଦେୱତା ତଂ ଦିସ୍ୱା ଖନ୍ଧୱିଟପେ ଠତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୫।

''ବହୁମ୍ପେତଂ ୱନେ କଟ୍ଠଂ, ୱାତୋ ଭଞ୍ଜତି ଦୁବ୍ବଲଂ;

ତସ୍ସ ଚେ ଭାୟସି ନାଗ, କିସୋ ନୂନ ଭୱିସ୍ସସୀ''ତି।

ତତ୍ଥାୟଂ ପିଣ୍ଡତ୍ଥୋ – ୟଂ ଏତଂ ଦୁବ୍ବଲଂ କଟ୍ଠଂ ପୁରତ୍ଥିମାଦିଭେଦୋ ୱାତୋ ଭଞ୍ଜତି, ତଂ ଇମସ୍ମିଂ ୱନେ ବହୁଂ ସୁଲଭଂ, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ସଂୱିଜ୍ଜତି। ସଚେ ତ୍ୱଂ ତସ୍ସ ଭାୟସି, ଏୱଂ ସନ୍ତେ ନିଚ୍ଚଂ ଭୀତୋ ମଂସଲୋହିତକ୍ଖୟଂ ପତ୍ୱା କିସୋ ନୂନ ଭୱିସ୍ସସି, ଇମସ୍ମିଂ ପନ ୱନେ ତୱ ଭୟଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟ ମା ଭାୟୀତି।

ଏୱଂ ଦେୱତା ତସ୍ସ ଓୱାଦଂ ଅଦାସି, ସୋପି ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ନିବ୍ଭୟୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ''ତଦା ନାଗୋ ଅୟଂ ଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ରୁକ୍ଖଦେୱତା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ଦୁବ୍ବଲକଟ୍ଠଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

[୧୦୬] ୬। ଉଦଞ୍ଚନୀଜାତକୱଣ୍ଣନା

ସୁଖଂ ୱତ ମଂ ଜୀୱନ୍ତନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଥୁଲ୍ଲକୁମାରିକାପଲୋଭନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ତେରସକନିପାତେ ଚୂଳ୍ହନାରଦକସ୍ସପଜାତକେ (ଜା। ୧।୧୩।୪୦ ଆଦୟୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ତଂ ପନ ଭିକ୍ଖୁଂ ସତ୍ଥା ''ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ସଚ୍ଚଂ, ଭଗୱା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''କେନ ତେ ଚିତ୍ତଂ ପଟିବଦ୍ଧ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ''ଏକିସ୍ସା ଥୁଲ୍ଲକୁମାରିକାୟା''ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ସତ୍ଥା ''ଅୟଂ ତେ ଭିକ୍ଖୁ ଅନତ୍ଥକାରିକା, ପୁବ୍ବେପି ତ୍ୱଂ ଏତଂ ନିସ୍ସାୟ ସୀଲବ୍ୟସନଂ ପତ୍ୱା କମ୍ପନ୍ତୋ ୱିଚରମାନୋ ପଣ୍ଡିତେ ନିସ୍ସାୟ ସୁଖଂ ଲଭୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେତି ଅତୀତୱତ୍ଥୁପି ଚୂଳ୍ହନାରଦକସ୍ସପଜାତକେୟେୱ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ତଦା ପନ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସାୟଂ ଫଲାଫଲେ ଆଦାୟ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲାଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ପୱିସିତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ଚୂଳ୍ହତାପସଂ ଏତଦୱୋଚ ''ତାତ, ତ୍ୱଂ ଅଞ୍ଞେସୁ ଦିୱସେସୁ ଦାରୂନି ଆହରସି, ପାନୀୟଂ ପରିଭୋଜନୀୟଂ ଆହରସି, ଅଗ୍ଗିଂ କରୋସି, ଅଜ୍ଜ ପନ ଏକମ୍ପି ଅକତ୍ୱା କସ୍ମା ଦୁମ୍ମୁଖୋ ପଜ୍ଝାୟନ୍ତୋ ନିପନ୍ନୋସୀ''ତି? ''ତାତ, ତୁମ୍ହେସୁ ଫଲାଫଲତ୍ଥାୟ ଗତେସୁ ଏକା ଇତ୍ଥୀ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମଂ ପଲୋଭେତ୍ୱା ଆଦାୟ ଗନ୍ତୁଂ ଆରଭି, ଅହଂ ପନ 'ତୁମ୍ହେହି ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତୋ ଗମିସ୍ସାମୀ'ତି ନ ଗଚ୍ଛିଂ, ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ପନ ନଂ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଆଗତୋମ୍ହି, ଇଦାନି ଗଚ୍ଛାମହଂ ତାତା''ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ନ ସକ୍କା ଏତଂ ନିୱତ୍ତେତୁ''ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ''ତେନ ହି, ତାତ, ଗଚ୍ଛ, ଏସା ପନ ତଂ ନେତ୍ୱା ୟଦା ମଚ୍ଛମଂସାଦୀନି ୱା ଖାଦିତୁକାମା ଭୱିସ୍ସତି, ସପ୍ପିଲୋଣତଣ୍ଡୁଲାଦୀହି ୱା ପନସ୍ସା ଅତ୍ଥୋ ଭୱିସ୍ସତି, ତଦା 'ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚାହରା'ତି ତଂ କିଲମେସ୍ସତି। ତଦା ମୟ୍ହଂ ଗୁଣଂ ସରିତ୍ୱା ପଲାୟିତ୍ୱା ଇଧେୱ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାସୀ''ତି ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ସୋ ତାୟ ସଦ୍ଧିଂ ମନୁସ୍ସପଥଂ ଅଗମାସି। ଅଥ ନଂ ସା ଅତ୍ତନୋ ୱସଂ ଗମେତ୍ୱା ''ମଂସଂ ଆହର, ମଚ୍ଛଂ ଆହରା''ତି ୟେନ ୟେନ ଅତ୍ଥିକା ହୋତି, ତଂ ତଂ ଆହରାପେତି। ତଦା ସୋ ''ଅୟଂ ମଂ ଅତ୍ତନୋ ଦାସଂ ୱିୟ କମ୍ମକାରଂ ୱିୟ ଚ କତ୍ୱା ପୀଳେତୀ''ତି ପଲାୟିତ୍ୱା ପିତୁ ସନ୍ତିକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପିତରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଠିତକୋୱ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୬।

‘‘ସୁଖଂ ୱତ ମଂ ଜୀୱନ୍ତଂ, ପଚମାନା ଉଦଞ୍ଚନୀ;

ଚୋରୀ ଜାୟପ୍ପୱାଦେନ, ତେଲଂ ଲୋଣଞ୍ଚ ୟାଚତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସୁଖଂ ୱତ ମଂ ଜୀୱନ୍ତନ୍ତି ତାତ, ତୁମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକେ ମଂ ସୁଖଂ ଜୀୱନ୍ତଂ। ପଚମାନାତି ତାପୟମାନା ପୀଳୟମାନା, ୟଂ ୟଂ ୱା ଖାଦିତୁକାମା ହୋତି, ତଂ ତଂ ପଚମାନା। ଉଦକଂ ଅଞ୍ଚନ୍ତି ଏତାୟାତି ଉଦଞ୍ଚନୀ, ଚାଟିତୋ ୱା କୂପତୋ ୱା ଉଦକୌସ୍ସିଞ୍ଚନଘଟିକାୟେତଂ ନାମଂ। ସା ପନ ଉଦଞ୍ଚନୀ ୱିୟ, ଉଦକଂ ୱିୟ ଘଟିକା, ୟେନ ୟେନତ୍ଥିକା ହୋତି, ତଂ ତଂ ଆକଡ୍ଢତିୟେୱାତି ଅତ୍ଥୋ । ଚୋରୀ ଜାୟପ୍ପୱାଦେନାତି ‘‘ଭରିୟା’’ତି ନାମେନ ଏକା ଚୋରୀ ମଂ ମଧୁରୱଚନେନ ଉପଲାପେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନେତ୍ୱା ତେଲଂ ଲୋଣଞ୍ଚ ୟଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞଂ ଇଚ୍ଛତି, ତଂ ସବ୍ବଂ ୟାଚତି, ଦାସଂ ୱିୟ କମ୍ମକାରଂ ୱିୟ ଚ କତ୍ୱା ଆହରାପେତୀତି ତସ୍ସା ଅଗୁଣଂ କଥେସି।

ଅଥ ନଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ‘‘ହୋତୁ, ତାତ, ଏହି ତ୍ୱଂ ମେତ୍ତଂ ଭାୱେହି, କରୁଣଂ ଭାୱେହୀ’’ତି ଚତ୍ତାରୋ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରେ ଆଚିକ୍ଖି, ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା କସିଣପରିକମ୍ମଂ ଆଚିକ୍ଖି। ସୋ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ଅଭିଞ୍ଞା ଚ ସମାପତ୍ତିୟୋ ଚ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମୱିହାରେ ଭାୱେତ୍ୱା ସଦ୍ଧିଂ ପିତରା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି।

‘‘ତଦା ଥୁଲ୍ଲକୁମାରିକାୱ ଏତରହି ଥୁଲ୍ଲକୁମାରିକା। ଚୂଳଅତାପସୋ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ପିତା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଉଦଞ୍ଚନୀଜାତକୱଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା।

[୧୦୭] ୭। ସାଲିତ୍ତକଜାତକୱଣ୍ଣନା

ସାଧୁଖୋ ସିପ୍ପକଂ ନାମାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ହଂସପହରନକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିରେକୋ ସାୱତ୍ଥିୱାସୀ କୁଲପୁତ୍ତୋ ସାଲିତ୍ତକସିପ୍ପେ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ପତ୍ତୋ। ‘‘ସାଲିତ୍ତକସିପ୍ପ’’ନ୍ତି ସକ୍ଖରାଖିପନସିପ୍ପଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ସାସନେ ଉରଂ ଦତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଦଂ ଲଭି, ନ ପନ ସିକ୍ଖାକାମୋ, ନ ପଟିପତ୍ତିସାଧକୋ ଅହୋସି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଏକଂ ଦହରଭିକ୍ଖୁଂ ଆଦାୟ ଅଚିରୱତିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନ୍ହାୟିତ୍ୱା ନଦୀତୀରେ ଅଟ୍ଠାସି। ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଦ୍ୱେ ସେତହଂସା ଆକାସେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ସୋ ତଂ ଦହରଂ ଆହ ‘‘ଇମଂ ପଚ୍ଛିମହଂସଂ ସକ୍ଖରାୟ ଅକ୍ଖିମ୍ହି ପହରିତ୍ୱା ପାଦମୂଲେ ପାତେମୀ’’ତି। ଇତରୋ ‘‘କଥଂ ପାତେସ୍ସସି, ନ ସକ୍ଖିସ୍ସସି ପହରିତୁ’’ନ୍ତି ଆହ। ଇତରୋ ‘‘ତିଟ୍ଠତୁ ତାୱସ୍ସ ଓରତୋ ଅକ୍ଖି, ପରତୋ ଅକ୍ଖିମ୍ହି ତଂ ପହରାମୀ’’ତି। ଇଦାନି ପନ ତ୍ୱଂ ଅସନ୍ତଂ କଥେସୀତି। ‘‘ତେନ ହି ଉପଧାରେହୀ’’ତି ଏକଂ ତିଖିଣସକ୍ଖରଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଙ୍ଗୁଲିୟା ପରିୟନ୍ତେ କତ୍ୱା ତସ୍ସ ହଂସସ୍ସ ପଚ୍ଛତୋ ଖିପି। ସା ‘‘ଟୁ’’ନ୍ତି ସଦ୍ଦଂ ଅକାସି, ହଂସୋ ‘‘ପରିସ୍ସୟେନ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ସଦ୍ଦଂ ସୋତୁଂ ଆରଭି। ଇତରୋ ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଏକଂ ୱଟ୍ଟସକ୍ଖରଂ ଗହେତ୍ୱା ତସ୍ସ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତସ୍ସ ପରଭାଗେ ଅକ୍ଖିଂ ପହରି। ସକ୍ଖରା ଇତରମ୍ପି ଅକ୍ଖିଂ ୱିନିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଗତା। ହଂସୋ ମହାରୱଂ ରୱନ୍ତୋ ପାଦମୂଲେୟେୱ ପତି। ତତୋ ତତୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଗରହିତ୍ୱା ‘‘ଅନନୁଚ୍ଛୱିକଂ ତେ କତ’’ନ୍ତି ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ନେତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ଇମିନା ଇଦଂ ନାମ କତ’’ନ୍ତି ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ସତ୍ଥା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଗରହିତ୍ୱା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱେସ ଏତସ୍ମିଂ ସିପ୍ପେ କୁସଲୋ, ପୁବ୍ବେପି କୁସଲୋୟେୱ ଅହୋସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅମଚ୍ଚୋ ଅହୋସି। ତସ୍ମିଂ କାଲେ ରଞ୍ଞୋ ପୁରୋହିତୋ ଅତିମୁଖରୋ ହୋତି ବହୁଭାଣୀ, ତସ୍ମିଂ କଥେତୁଂ ଆରଦ୍ଧେ ଅଞ୍ଞେ ଓକାସମେୱ ନ ଲଭନ୍ତି। ରାଜା ଚିନ୍ତେସି ‘‘କଦା ନୁ ଖୋ ଏତସ୍ସ ୱଚନୁପଚ୍ଛେଦକଂ କଞ୍ଚି ଲଭିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ତଥାରୂପଂ ଏକଂ ଉପଧାରେନ୍ତୋ ୱିଚରତି। ତସ୍ମିଂ କାଲେ ବାରାଣସିୟଂ ଏକୋ ପୀଠସପ୍ପୀ ସକ୍ଖରାଖିପନସିପ୍ପେ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ପତ୍ତୋ ହୋତି। ଗାମଦାରକା ତଂ ରଥକଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢମାନା ବାରାଣସିନଗରଦ୍ୱାରମୂଲେ ଏକୋ ୱିଟପସମ୍ପନ୍ନୋ ମହାନିଗ୍ରୋଧୋ ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ଆନେତ୍ୱା ସମ୍ପରିୱାରେତ୍ୱା କାକଣିକାଦୀନି ଦତ୍ୱା ‘‘ହତ୍ଥିରୂପକଂ କର, ଅସ୍ସରୂପକଂ କରା’’ତି ୱଦନ୍ତି। ସୋ ସକ୍ଖରା ଖିପିତ୍ୱା ଖିପିତ୍ୱା ନିଗ୍ରୋଧପଣ୍ଣେସୁ ନାନାରୂପାନି ଦସ୍ସେତି, ସବ୍ବାନି ପଣ୍ଣାନି ଛିଦ୍ଦାୱଛିଦ୍ଦାନେୱ ଅହେସୁଂ।

ଅଥ ବାରାଣସିରାଜା ଉୟ୍ୟାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତଂ ଠାନଂ ପାପୁଣି। ଉସ୍ସାରଣାଭଯେନ ସବ୍ବେ ଦାରକା ପଲାଯିଂସୁ, ପୀଠସପ୍ପୀ ତତ୍ଥେଵ ନିପଜ୍ଜି। ରାଜା ନିଗ୍ରୋଧମୂଲଂ ପତ୍ୱା ରଥେ ନିସିନ୍ନୋ ପତ୍ତାନଂ ଛିଦ୍ଦତାଯ ଛାଯଂ କବରକବରଂ ଦିସ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତୋ ସବ୍ବେସଂ ପତ୍ତାନଂ ଛିଦ୍ଦଭାଵଂ ଦିସ୍ୱା "କେନେତାନି ଏଵଂ କତାନୀ"ତି ପୁଚ୍ଛି। "ପୀଠସପ୍ପିନା, ଦେଵା"ତି। ରାଜା "ଇମଂ ନିସ୍ସାଯ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ୱଚନୁପଚ୍ଛେଦଂ କାତୁଂ ସକ୍କା ଭଵିସ୍ସତୀ"ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା "କହଂ, ଭଣେ, ପୀଠସପ୍ପୀ"ତି ପୁଚ୍ଛି। ୱିଚିନନ୍ତା ମୂଲନ୍ତରେ ନିପନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା "ଅଯଂ, ଦେଵା"ତି ଆହଂସୁ। ରାଜା ନଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ପରିସଂ ଉସ୍ସାରେତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି "ଅମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକେ ଏକୋ ମୁଖରବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅତ୍ଥି, ସକ୍କିସ୍ସସି ତଂ ନିସ୍ସଦ୍ଦଂ କାତୁ"ନ୍ତି। ନାଳିମତ୍ତା ଅଜଲଣ୍ଡିକା ଲଭନ୍ତୋ ସକ୍କିସ୍ସାମି, ଦେଵାତି। ରାଜା ପୀଠସପ୍ପିଂ ଘରଂ ନେତ୍ୱା ଅନ୍ତୋସାଣିଯଂ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ସାଣିଯଂ ଛିଦ୍ଦଂ କାରେତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଛିଦ୍ଦାଭିମୁଖଂ ଆସନଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ନାଳିମତ୍ତା ସୁକ୍ଖା ଅଜଲଣ୍ଡିକା ପୀଠସପ୍ପିସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଠପାପେତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଉପଟ୍ଠାନକାଲେ ଆଗତଂ ତସ୍ମିଂ ଆସନେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅଞ୍ଞେସଂ ଓକାସଂ ଅଦତ୍ୱା ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ କଥେତୁଂ ଆରଭି। ଅଥସ୍ସ ସୋ ପୀଠସପ୍ପୀ ସାଣିଛିଦ୍ଦେନ ଏକେକଂ ଅଜଲଣ୍ଡିକଂ ପଚ୍ଛିଯଂ ପଵେସେନ୍ତୋ ୱିଯ ତାଲୁତଲମ୍ହିଯେଵ ପାତେତି, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆଗତାଗତଂ ନାଳିଯଂ ତେଲଂ ପଵେସେନ୍ତୋ ୱିଯ ଗିଲତି, ସବ୍ବା ପରିକ୍ଖଯଂ ଗମିଂସୁ। ତସ୍ସେତା ନାଳିମତ୍ତା ଅଜଲଣ୍ଡିକା କୁଚ୍ଛିଂ ପଵିଟ୍ଠା ଅଡ୍ଢାଳହକମତ୍ତା ଅହେସୁଂ।

ରାଜା ତାସଂ ପରିକ୍ଖୀଣଭାଵଂ ଞତ୍ୱା ଆହ – "ଆଚରିଯ, ତୁମ୍ହେ ଅତିମୁଖରତାଯ ନାଳିମତ୍ତା ଅଜଲଣ୍ଡିକା ଗିଲନ୍ତା କିଞ୍ଚି ନ ଜାନିତ୍ଥ, ଇତୋ ଦାନି ଉତ୍ତରି ଜୀରାପେତୁଂ ନ ସକ୍କିସ୍ସଥ। ଗଚ୍ଛଥ, ପିଯଙ୍ଗୁଦକଂ ପିଵିତ୍ୱା ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଅରୋଗଂ କରୋଥା"ତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପିହିତମୁଖୋ ୱିଯ ହୁତ୍ୱା କଥେନ୍ତେନାପି ସଦ୍ଧିଂ ଅକଥନସୀଲୋ ଅହୋସି। ରାଜା "ଇମିନା ମେ କଣ୍ଣସୁଖଂ କତ"ନ୍ତି ପୀଠସପ୍ପିସ୍ସ ସତସହସ୍ସୁଟ୍ଠାନକେ ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ ଚତ୍ତାରୋ ଗାମେ ଅଦାସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା "ଦେଵ, ସିପ୍ପଂ ନାମ ଲୋକେ ପଣ୍ଡିତେହି ଉଗ୍ଗହିତବ୍ବଂ, ପୀଠସପ୍ପିନା ସାଲିତ୍ତକମତ୍ତେନାପି ଅଯଂ ସମ୍ପତ୍ତି ଲଦ୍ଧା"ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୭।

"ସାଧୁଂ ଖୋ ସିପ୍ପକଂ ନାମ, ଅପି ଯାଦିସ କୀଦିସଂ;

ପସ୍ସ ଖଞ୍ଜପ୍ପହାରେନ, ଲଦ୍ଧା ଗାମା ଚତୁଦ୍ଦିସା"ତି।

ତତ୍ଥ ପସ୍ସ ଖଞ୍ଜପ୍ପହାରେନାତି ପସ୍ସ, ମହାରାଜ, ଇମିନା ଖଞ୍ଜପୀଠସପ୍ପିନା ଅଜଲଣ୍ଡିକାପହାରେନ ଚତୁଦ୍ଦିସା ଚତ୍ତାରୋ ଗାମା ଲଦ୍ଧା, ଅଞ୍ଞେସଂ ସିପ୍ପାନଂ କୋ ଆନିସଂସପରିଚ୍ଛେଦୋତି ସିପ୍ପଗୁଣଂ କଥେସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – "ତଦା ପୀଠସପ୍ପୀ ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ, ପଣ୍ଡିତାମଚ୍ଚୋ ପନ ଅହମେଵ ଅହୋସି"ନ୍ତି।

ସାଲିତ୍ତକଜାତକଵଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା।

[୧୦୮] ୮। ବାହିଯଜାତକଵଣ୍ଣନା

ସିକ୍ଖେଯ୍ୟସିକ୍ଖିତବ୍ବାନୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଵେସାଲିଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ମହାଵନେ କୂଟାଗାରସାଲାଯଂ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଲିଚ୍ଛୱିଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ଲିଚ୍ଛୱିରାଜା ସଦ୍ଧୋ ପସନ୍ନୋ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ନିଵେସନେ ମହାଦାନଂ ପଵତ୍ତେସି। ଭରିଯା ପନସ୍ସ ଥୂଲଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗା ଉଦ୍ଧୁମାତକନିମିତ୍ତସଦିସା ଅନାକପ୍ପସମ୍ପନ୍ନା ଅହୋସି। ସତ୍ଥା ଭତ୍ତକିଚ୍ଚାଵସାନେ ଅନୁମୋଦନଂ କତ୍ୱା ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ପାୱିସି। ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ "ଆଵୁସୋ, ତସ୍ସ ନାମ ଲିଚ୍ଛୱିରଞ୍ଞୋ ତାଵ ଅଭିରୂପସ୍ସ ତାଦିସା ଭରିଯା ଥୂଲଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗା ଅନାକପ୍ପସମ୍ପନ୍ନା, କଥଂ ସୋ ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଅଭିରମତୀ"ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା "କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା"ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା "ଇମାଯ ନାମା"ତି ୱୁତ୍ତେ "ନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏସ ଇଦାନେଵ, ପୁବ୍ବେପି ଥୂଲସରୀରାଯ ଏଵ ଇତ୍ଥିଯା ସଦ୍ଧିଂ ଅଭିରମୀ"ତି ୱତ୍ୱା ତେହି ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅମଚ୍ଚୋ ଅହୋସି। ଅଥେକା ଜନପଦିତ୍ଥୀ ଥୂଲସରୀରା ଅନାକପ୍ପସମ୍ପନ୍ନା ଭତିଂ କୁରୁମାନା ରାଜଙ୍ଗଣସ୍ସ ଅବିଦୂରେନ ଗଚ୍ଛମାନା ସରୀରଵଳଞ୍ଜପୀଳିତା ହୁତ୍ୱା ନିଵତ୍ଥସାଟକେନ ସରୀରଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ନିସୀଦିତ୍ୱା ସରୀରଵଳଞ୍ଜଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଖିପ୍ପମେଵ ଉଟ୍ଠାସି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ବାରାଣସିରାଜା ୱାତପାନେନ ରାଜଙ୍ଗଣଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି "ଅଯଂ

ଏୱରୂପେ ଅଙ୍ଗଣଟ୍ଠାନେ ସରୀରୱଠଅଞ୍ଜଂ ମୁଞ୍ଚମାନା ହିରୋଉପ୍ପଂ ଅପ୍ପହାଯ ନିୱାସନେନେୱ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା ହୁତ୍ୱା ସରୀରୱଠଅଞ୍ଜଂ ମୋଚେତ୍ୱା ଖିପ୍ପଂ ଉଟ୍ଠିତା, ଇମାଯ ନିରୋଗାଯ ଭୱିତବ୍ବଂ, ଏତିସ୍ସା ୱତ୍ଥୁ ୱିସଦଂ ଭୱିସ୍ସତି, ୱିସଦେ ପନ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଏକୋ ପୁତ୍ତୋ ଲଦ୍ଧମାନୋ ୱିସଦୋ ପୁଞ୍ଞୱା ଭୱିସ୍ସତି, ଇମଂ ମଯା ଅଗ୍ଗମହେସିଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି। ସୋ ତସ୍ସା ଅପରିଗ୍ଗହିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଆହରାପେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗମହେସିଟ୍ଠାନଂ ଅଦାସି। ସା ତସ୍ସ ପିଯା ଅହୋସି ମନାପା, ନ ଚିରସ୍ସେୱ ଏକଂ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯି। ସୋ ପନସ୍ସା ପୁତ୍ତୋ ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ରାଜା ଅହୋସି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସା ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ତଥାରୂପଂ ୱଚନୋକାସଂ ଲଭିତ୍ୱା ''ଦେୱ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ ନାମ ସିପ୍ପଂ କସ୍ମା ନ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ, ଯତ୍ର ହି ନାମାଯଂ ମହାପୁଞ୍ଞା ହିରୋଉପ୍ପଂ ଅପ୍ପହାଯ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାକାରେନ ସରୀରୱଠଅଞ୍ଜଂ କୁରୁମାନା ତୁମ୍ହେ ଆରାଧେତ୍ୱା ଏୱରୂପଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପତ୍ତା''ତି ୱତ୍ୱା ସିକ୍ଖିତବ୍ବଯୁତ୍ତକାନଂ ସିପ୍ପାନଂ ୱଣ୍ଣଂ କଥେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୮।

''ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ ସିକ୍ଖିତବ୍ବାନି, ସନ୍ତି ସଚ୍ଛନ୍ଦିନୋ ଜନା;

ବାହିଯା ହି ସୁହନ୍ନେନ, ରାଜାନମଭିରାଧଯୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ସନ୍ତି ସଚ୍ଛନ୍ଦିନୋ ଜନାତି ତେସୁ ତେସୁ ସିପ୍ପେସୁ ସଚ୍ଛନ୍ଦା ଜନା ଅତ୍ଥିଯେୱ। ବାହିଯାତି ବହିଜନପଦେ ଜାତା ସଂୱଡ୍ଢା ଇତ୍ଥୀ। ସୁହନ୍ନେନାତି ହିରୋଉପ୍ପଂ ଅପ୍ପହାଯ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନେନାକାରେନ ହନ୍ନଂ ସୁହନ୍ନଂ ନାମ, ତେନ ସୁହନ୍ନେନ। ରାଜାନମଭିରାଧଯୀତି ଦେୱଂ ଅଭିରାଧଯିତ୍ୱା ଇମଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପତ୍ତାତି। ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଯୁତ୍ତକାନଂ ସିପ୍ପାନଂ ଗୁଣଂ କଥେସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ଜଯମ୍ପତିକା ଏତରହିପି ଜଯମ୍ପତିକାୱ, ପଣ୍ଡିତାମଚ୍ଚୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ବାହିଯଜାତକୱଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

[୧୦୯] ୯। କୁଣ୍ଡକପୂୱଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯଥନ୍ନୋ ପୁରିସୋ ହୋତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରନ୍ତୋ ମହାଦୁଗ୍ଗତଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସାୱତ୍ଥିଯଞ୍ହି କଦାଚି ଏକମେୱ କୁଲଂ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଦାନଂ ଦେତି, କଦାଚି ତୀଣି ଚତ୍ତାରି ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା, କଦାଚି ଗଣବନ୍ଧନେନ, କଦାଚି ୱୀଥିସଭାଗେନ, କଦାଚି ସକଲନଗରଂ ଛନ୍ଦକଂ ସଂହରିତ୍ୱା। ତଦା ପନ ୱୀଥିଭତ୍ତଂ ନାମ ଅହୋସି। ଅଥ ମନୁସ୍ସା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଯାଗୁଂ ଦତ୍ୱା ''ଖଜ୍ଜକଂ ଆହରଥା''ତି ଆହଂସୁ। ତଦା ପନେକୋ ପରେସଂ ଭତିକାରକୋ ଦୁଗ୍ଗତମନୁସ୍ସୋ ତସ୍ସଂ ୱୀଥିଯଂ ୱସମାନୋ ଚିନ୍ତେସି ''ଅହଂ ଯାଗୁଂ ଦାତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ଖଜ୍ଜକଂ ପନ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ସଣ୍ହସଣ୍ହଂ କୁଣ୍ଡକଂ ୱଡ୍ଢାପେତ୍ୱା ଉଦକେନ ତେମେତ୍ୱା ଅକ୍କପଣ୍ଣେନ ୱେଠେତ୍ୱା କୁକ୍କୁଠେ ପଚିତ୍ୱା ''ଇଦଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ତଂ ଆଦାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ଠିତୋ ''ଖଜ୍ଜକଂ ଆହରଥା''ତି ଏକସ୍ମିଂ ୱଚନେ ୱୁତ୍ତମତ୍ତେ ସବ୍ବପଠମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ପୂୱଂ ସତ୍ଥୁ ପତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାପେସି, ସତ୍ଥା ଅଞ୍ଞେହି ଦୀଯମାନଂ ଖଜ୍ଜକଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ତମେୱ ପୂୱଖଜ୍ଜକଂ ପରିଭୁଞ୍ଜି।

ତସ୍ମିଂଯେୱ ପନ ଖଣେ ''ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ କିର ମହାଦୁଗ୍ଗତସ୍ସ କୁଣ୍ଡକଖଜ୍ଜକଂ ଅଜିଗୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅମତଂ ୱିଯ ପରିଭୁତ୍ତ''ନ୍ତି ସକଲନଗରଂ ଏକକୋଲାହଲଂ ଅହୋସି। ରାଜରାଜମହାମତ୍ତାଦଯୋ ଅନ୍ତମସୋ ଦୋୱାରିକେ ଉପାଦାଯ ସବ୍ବେୱ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ମହାଦୁଗ୍ଗତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''ହନ୍ଦ ଭୋ, ସତଂ ଗହେତ୍ୱା, ଦ୍ୱେ ସତାନି ଗହେତ୍ୱା, ପଞ୍ଚ ସତାନି ଗହେତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ପତ୍ତିଂ ଦେହୀ''ତି ୱଦିଂସୁ। ସୋ ''ସତ୍ଥାରଂ ପଟିପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଜାନିସ୍ସାମୀ''ତି ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ସତ୍ଥା ''ଧନଂ ଗହେତ୍ୱା ୱା ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ୱା ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ପତ୍ତିଂ ଦେହୀ''ତି ଆହ। ସୋ ଧନଂ ଗହେତୁଂ ଆରଭି। ମନୁସ୍ସା ଦିଗୁଣଚତୁଗ୍ଗୁଣଅଟ୍ଠଗୁଣାଦିୱସେନ ଦଦନ୍ତା ନୱ ହିରଞ୍ଞକୋଟିଯୋ ଅଦଂସୁ। ସତ୍ଥା ଅନୁମୋଦନଂ କତ୍ୱା ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂହି ୱତ୍ତେ ଦସ୍ସିତେ ସୁଗତୋୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ପାୱିସି। ରାଜା ସାଯନ୍ହସମଯେ ମହାଦୁଗ୍ଗତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ସେଟ୍ଠିଟ୍ଠାନେନ ପୂଜେସି।

ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ''ଆୱୁସୋ, ସତ୍ଥା ମହାଦୁଗ୍ଗତେନ ଦିନ୍ନଂ କୁଣ୍ଡକପୂୱଂ ଅଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅମତଂ ୱିଯ ପରିଭୁଞ୍ଜି, ମହାଦୁଗ୍ଗତୋପି ବହୁଧନଞ୍ଚ ସେଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଲଭିତ୍ୱା ମହାସମ୍ପତ୍ତିଂ ପତ୍ତୋ''ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାଯ

ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ ମଯା ଅଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତେନ ତସ୍ସ କୁଣ୍ଡକପୂୱୋ ପରିଭୁତ୍ତୋ, ପୁବ୍ବେପି ରୁକ୍ଖଦେୱତାଯ ହୁତ୍ୱା ପରିଭୁତ୍ତୋଯେୱ, ତଦାପି ଚେସ ମଂ ନିସ୍ସାଯ ସେଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ ଅଲଭ଼ିତ୍ଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ଏରଣ୍ଡରୁକ୍ଖେ ରୁକ୍ଖଦେୱତା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ତଦା ତସ୍ମିଂ ଗାମକେ ମନୁସ୍ସା ଦେୱତାମଙ୍ଗଲିକା ହୋନ୍ତି। ଅଥେକସ୍ମିଂ ଛଣେ ସମ୍ପତ୍ତେ ମନୁସ୍ସା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ରୁକ୍ଖଦେୱତାନଂ ବଲିକମ୍ମଂ ଅକଂସୁ। ଅଥେକୋ ଦୁଗ୍ଗତମନୁସ୍ସୋ ତେ ମନୁସ୍ସେ ରୁକ୍ଖଦେୱତା ପଟିଜଗ୍ଗନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ଏକଂ ଏରଣ୍ଡରୁକ୍ଖଂ ପଟିଜଗ୍ଗି। ତେ ମନୁସ୍ସା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଦେୱତାନଂ ନାନପ୍ପକାରାନି ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନାଦୀନି ଚେୱ ଖଜ୍ଜଭୋଜ୍ଜାନି ଚ ଆଦାଯ ଗଚ୍ଛିଂସୁ। ସୋ ପନ କୁଣ୍ଡକପୂୱଞ୍ଚେୱ ଉଳୁଙ୍କେନ ଚ ଉଦକଂ ଆଦାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏରଣ୍ଡରୁକ୍ଖସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଠତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଦେୱତା ନାମ ଦିବ୍ବଖଜ୍ଜକାନି ଖାଦନ୍ତି, ମଯ୍ହଂ ଦେୱତା ଇମଂ କୁଣ୍ଡକପୂୱଂ ନ ଖାଦିସ୍ସତି, କିଂ ଇମଂ ଅକାରଣେନ ନାସେମି, ଅହମେୱ ନଂ ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ତତୋୱ ନିୱତ୍ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଖନ୍ଧୱିଟପେ ଠତ୍ୱା ‘‘ଭୋ ପୁରିସ, ସଚେ ତ୍ୱଂ ଇସ୍ସରୋ ଭୱେଯ୍ୟାସି, ମଯ୍ହଂ ମଧୁରଖଜ୍ଜକଂ ଦଦେଯ୍ୟାସି। ତ୍ୱଂ ପନ ଦୁଗ୍ଗତୋ, ଅହଂ ତୱ ପୂୱଂ ନ ଖାଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ କିଂ ଖାଦିସ୍ସାମି, ମା ମେ କୋଟ୍ଠାସଂ ନାସେହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୯।

‘‘ଯଥନ୍ନୋ ପୁରିସୋ ହୋତି, ତଥନ୍ନା ତସ୍ସ ଦେୱତା;

ଆହରେତଂ କୁଣ୍ଡପୂୱଂ, ମା ମେ ଭାଗଂ ୱିନାସଯା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯଥନ୍ନୋତି ଯଥାରୂପଭୋଜନୋ ହୋତି। ତଥନ୍ନାତି ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଦେୱତାପି ତଥାରୂପଭୋଜନାୱ ହୋତି। ଆହରେତଂ କୁଣ୍ଡପୂୱନ୍ତି ଏତଂ କୁଣ୍ଡକେନ ପକ୍କପୂୱଂ ଆନେହି, ମଯ୍ହଂ ଭାଗଂ ମା ୱିନାସେହୀତି।

ସୋ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ବଲିକମ୍ମମକାସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତତୋ ଓଜଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ‘‘ପୁରିସ, ତ୍ୱଂ କିମତ୍ଥଂ ମଂ ପଟିଜଗ୍ଗସୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ଦୁଗ୍ଗତୋମ୍ହି, ସାମି, ତଂ ନିସ୍ସାଯ ଦୁଗ୍ଗତଭାୱତୋ ମୁଚ୍ଚିତୁକାମତାଯ ପଟିଜଗ୍ଗାମୀ’’ତି। ‘‘ଭୋ ପୁରିସ, ମା ଚିନ୍ତଯି, ତଯା କତଞ୍ଞୁସ୍ସ କତୱେଦିନୋ ପୂଜା କତା, ଇମଂ ଏରଣ୍ଡଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ନିଧିକୁମ୍ଭିଯୋ ଗୀୱାଯ ଗୀୱଂ ଆହଚ୍ଚଠିତା। ତ୍ୱଂ ରଞ୍ଞୋ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ସକଟେହି ଧନଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ରାଜଙ୍ଗଣେ ରାସିଂ କାରେହି, ରାଜା ତେ ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ସେଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ ଦସ୍ସତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅନ୍ତରଧାଯି। ସୋ ତଥା ଅକାସି। ରାଜାପି ତସ୍ସ ସେଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ ଅଦାସି। ଇତି ସୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ନିସ୍ସାଯ ମହାସମ୍ପତ୍ତିଂ ପତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଦୁଗ୍ଗତୋ ଏତରହି ଦୁଗ୍ଗତୋୱ, ଏରଣ୍ଡରୁକ୍ଖଦେୱତା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

କୁଣ୍ଡକପୂୱଜାତକୱଣ୍ଣନା ନୱମା।

[୧୧୦] ୧୦। ସବ୍ବସଂହାରକପଞ୍ହଜାତକୱଣ୍ଣନା

ସବ୍ବସଂହାରକୋନତ୍ଥୀତି ଅଯଂ ସବ୍ବସଂହାରକପଞ୍ହୋ ସବ୍ବାକାରେନ ଉମଙ୍ଗଜାତକେ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତୀତି।

ସବ୍ବସଂହାରକପଞ୍ହଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦସମା।

ପରୋସତୱଗ୍ଗୋ ଏକାଦସମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ପରୋସତମ୍ପି ପଣ୍ଡିକଂ, ୱେରୀ ଚ ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକଂ;

ଦୁଦ୍ଦଲଞ୍ଚ ଉଦଞ୍ଚନୀ, ସାଲିତ୍ଥମ୍ପି ଚ ବାହିଯଂ;

କୁଣ୍ଡକପୂୱସଦ୍ଦସଂହାରକନ୍ତି।

୧୨। ହଂଚିୱଗ୍ଗୋ

[୧୧୧] ୧। ଗଦ୍ରଭପଞ୍ହଜାତକୱଣ୍ଣନା

ହଂଚିତୁୱଂ ଏୱମଞ୍ଞସୀତି ଅଯମ୍ପି ଗଦ୍ରଭପଞ୍ହୋ ମହାଉମଙ୍ଗଜାତକେଯେୱ (ଜା। ୨।୨୨।୫୯୦ ଆଦଯୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି।

ଗଦ୍ରଭପଞ୍ହଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୧୧୨] ୨। ଅମରାଦେୱୀପଞ୍ହଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯେନ ସତ୍ତୁବିଲଙ୍ଗା ଚାତି ଅଯମ୍ପି ଅମରାଦେୱିପଞ୍ହୋ ନାମ ତତ୍ଥେୱ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି।

ଅମରାଦେୱୀପଞ୍ହଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦୁତିଯା।

[୧୧୩] ୩। ସିଙ୍ଗାଲଜାତକୱଣ୍ଣନା

ସଦ୍ଦହାସିସିଙ୍ଗାଲସ୍ସାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ୱେଳୁୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତସ୍ମିଞ୍ହି ସମଯେ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ‘‘ଆୱୁସୋ, ଦେୱଦତ୍ତେନ ପଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସତାନି ଆଦାଯ ଗଯାସୀସଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘ଯଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ କରୋତି, ନ ସୋ ଧମ୍ମୋ। ଯମହଂ କରୋମି, ଅଯମେୱ ଧମ୍ମୋ’ତି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଅତ୍ତନୋ ଲଦ୍ଧିଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ଠାନପ୍ପତ୍ତଂ ମୁସାୱାଦଂ କତ୍ୱା ସଙ୍ଘଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକସୀମାଯ ଦ୍ୱେ ଉପୋସଥା କତା’’ତି ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ଅଗୁଣକଥଂ କଥେନ୍ତା ନିସୀଦିଂସୁ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱଦତ୍ତୋ ଇଦାନେୱ ମୁସାୱାଦୀ, ପୁବ୍ବେପି ମୁସାୱାଦୀଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସୁସାନୱନେ ରୁକ୍ଖଦେୱତା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ତଦା ବାରାଣସିଯଂ ନକ୍ଖତ୍ତଂ ଘୁଟ୍ଠଂ ଅହୋସି। ମନୁସ୍ସା ‘‘ଯକ୍ଖବଲିକମ୍ମଂ କରୋମା’’ତି ତେସୁ ତେସୁ ଚଚ୍ଚରରଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠାନେସୁ ମଚ୍ଛମଂସାଦୀନି ୱିପ୍ପକିରିତ୍ୱା କପାଲକେସୁ ବହୁଂ ସୁରଂ ଠପଯିଂସୁ। ଅଥେକୋ ସିଙ୍ଗାଲୋ ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମଯେ ନିଦ୍ଧମନେନ ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମଚ୍ଛମଂସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ସୁରଂ ପିୱିତ୍ୱା ପୁନ୍ନାଗଗଚ୍ଛନ୍ତରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଯାୱ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନା ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମି। ସୋ ପବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଆଲୋକଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇଦାନି ନିକ୍ଖମିତୁଂ ନ ସକ୍କା’’ତି ମଗ୍ଗସମୀପଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଦିସ୍ସମାନୋ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେ ମନୁସ୍ସେ ଦିସ୍ୱାପି କିଞ୍ଚି ଅୱତ୍ୱା ଏକଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ମୁଖଧୋୱନତ୍ଥାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣା ନାମ ଧନଲୋଲା ହୋନ୍ତି, ଇମଂ ଧନେନ ପଲୋଭେତ୍ୱା ଯଥା ମଂ ଉପକଚ୍ଛକନ୍ତରେ କତ୍ୱା ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗେନ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ନଗରା ନୀହରତି, ତଥା କରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ମନୁସ୍ସଭାସାଯ ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣା’’ତି ଆହ। ସୋ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ‘‘କୋ ମଂ ପକ୍କୋସତୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ଅହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣା’’ତି। ‘‘କିଂକାରଣା’’ତି। ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମଯ୍ହଂ ଦ୍ୱେ କହାପଣସତାନି ଅତ୍ଥି। ସଚେ ମଂ ଉପକଚ୍ଛକନ୍ତରେ କତ୍ୱା ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗେନ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଯଥା ନ କୋଚି ପସ୍ସତି, ତଥା ନଗରା ନିକ୍ଖାମେତୁଂ ସକ୍କୋସି, ତୁଯ୍ହଂ ତେ କହାପଣେ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଧନଲୋଭେନ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତଂ ତଥା କତ୍ୱା ଆଦାଯ ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଥୋକଂ ଅଗମାସି। ଅଥ ନଂ ସିଙ୍ଗାଲୋ ପୁଚ୍ଛି ‘‘କତରଟ୍ଠାନଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣା’’ତି? ‘‘ଅସୁକଂ ନାମା’’ତି। ‘‘ଅଞ୍ଞଂ ଥୋକଂ ଠାନଂ ଗଚ୍ଛା’’ତି। ଏୱଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ୱଦନ୍ତୋ ମହାସୁସାନଂ ପତ୍ୱା ‘‘ଇଧ ମଂ ଓତାରେହୀ’’ତି ଆହ। ତତ୍ଥ ନଂ ଓତାରେସି। ଅଥ ସିଙ୍ଗାଲୋ ‘‘ତେନ ହି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଉତ୍ତରିସାଟକଂ ପତ୍ଥରା’’ତି ଆହ। ସୋ ଧନଲୋଭେନ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ପତ୍ଥରି। ଅଥ ନଂ ‘‘ଇମଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ଖଣାହୀ’’ତି ପଥୱିଖଣନେ ଯୋଜେତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଉତ୍ତରିସାଟକଂ ଅଭିରୁଯ୍ହ ଚତୂସୁ କଣ୍ଣେସୁ ଚ ମଜ୍ଝେ ଚାତି ପଞ୍ଚସୁ ଠାନେସୁ ସରୀରନିସ୍ସନ୍ଦଂ ପାତେତ୍ୱା ମକ୍ଖେତ୍ୱା ଚେୱ ତେମେତ୍ୱା ଚ ସୁସାନୱନଂ ପାୱିସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ରୁକ୍ଖୱିଟପେ ଠତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୩।

‘‘ସଦ୍ଦହାସି ସିଙ୍ଗାଲସ୍ସ, ସୁରାପୀତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣ;

ସିପ୍ପିକାନଂ ସତଂ ନତ୍ଥି, କୁତୋ କଂସସତା ଦୁୱେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସଦ୍ଦହାସୀତି ସଦ୍ଦହସି, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ, ପତ୍ତିଯାଯସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସିପ୍ପିକାନଂ ସତଂ ନତ୍ଥୀତି ଏତସ୍ସ ହି ସିପ୍ପିକାସତମ୍ପି ନତ୍ଥି। କୁତୋ କଂସସତା ଦୁୱେତି ଦ୍ୱେ କହାପଣସତାନି ପନସ୍ସ କୁତୋ ଏୱାତି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥଂ ୱତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତୱ ସାଟକଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ନ୍ହାଯିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମଂ କରୋହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅନ୍ତରଧାଯି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତଥା କତ୍ୱା ‘‘ୱଞ୍ଚିତୋ ୱତମ୍ହୀ’’ତି ଦୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତୋ ପକ୍କାମି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ସିଙ୍ଗାଲୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ରୁକ୍ଖଦେୱତା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ସିଙ୍ଗାଲଜାତକୱଣ୍ଣନା ତତିଯା।

[୧୧୪] ୪। ମିତଚିନ୍ତୀଜାତକୱଣ୍ଣନା

ବହୁଚିନ୍ତୀ ଅପ୍ପଚିନ୍ତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ମହଲ୍ଲକତ୍ଥେରେ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତେ କିର ଜନପଦେ ଏକସ୍ମିଂ ଅରଞ୍ଞାୱାସେ ୱସ୍ସଂ ୱସିତ୍ୱା ‘‘ସତ୍ଥୁ ଦସ୍ସନତ୍ଥାଯ ଗଚ୍ଛିସ୍ସାମା’’ତି ପାଥେଯ୍ୟଂ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ‘‘ଅଜ୍ଜ ଗଚ୍ଛାମ, ସ୍ୱେ ଗଚ୍ଛାମା’’ତି ମାସଂ ଅତିକ୍କାମେତ୍ୱା ପୁନ ପାଥେଯ୍ୟଂ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ତଥେୱ ମାସଂ, ପୁନ ମାସନ୍ତି ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ କୁସୀତଭାୱେନ ଚେୱ ନିୱାସଟ୍ଠାନେ ଚ ଅପେକ୍ଖାଯ ତଯୋ ମାସେ ଅତିକ୍କାମେତ୍ୱା ତତୋ ନିକ୍ଖମ୍ମ ଜେତୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସଭାଗଟ୍ଠାନେ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ପଟିସାମେତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ପସ୍ସିଂସୁ। ଅଥ ନେ ଭିକ୍ଖୂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ ‘‘ଚିରଂ ୱୋ, ଆୱୁସୋ, ବୁଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାନଂ ଅକରୋନ୍ତାନଂ, କସ୍ମା ଏୱଂ ଚିରାଯିତ୍ଥା’’ତି? ତେ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ଅଥ ନେସଂ ସୋ ଆଲସିଯକୁସୀତଭାୱୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ପାକଟୋ ଜାତୋ। ଧମ୍ମସଭାଯମ୍ପି ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନମେୱ ଆଲସିଯଭାୱଂ ନିସ୍ସାଯ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ତେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଲସା କୁସୀତା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱେତେ ଅଲସା, ପୁବ୍ବେପି ଅଲସା ଚେୱ ନିୱାସଟ୍ଠାନେ ଚ ସାଲଯା ସାପେକ୍ଖା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବାରାଣସିନଦିଯଂ ତଯୋ ମଚ୍ଛା ଅହେସୁଂ, ବହୁଚିନ୍ତୀ, ଅପ୍ପଚିନ୍ତୀ, ମିତଚିନ୍ତୀତି ତେସଂ ନାମାନି। ତେ ଅରଞ୍ଞତୋ ମନୁସ୍ସପଥଂ ଆଗମିଂସୁ। ତତ୍ଥ ମିତଚିନ୍ତୀ ଇତରେ ଦ୍ୱେ ଏୱମାହ ‘‘ଅଯଂ ମନୁସ୍ସପଥୋ ନାମ ସାସଙ୍କୋ ସପ୍ପଟିଭଯୋ, କେୱଟ୍ଟା ନାନପ୍ପକାରାନି ଜାଲକୁମିନାଦୀନି ଖିପିତ୍ୱା ମଚ୍ଛେ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ମଯଂ ଅରଞ୍ଞମେୱ ଗଚ୍ଛାମା’’ତି। ଇତରେ ଦ୍ୱେ ଜନା ଅଲସତାଯ ଚେୱ ଆମିସଗିଦ୍ଧତାଯ ଚ ‘‘ଅଜ୍ଜ ଗଚ୍ଛାମ, ସ୍ୱେ ଗଚ୍ଛାମା’’ତି ତଯୋ ମାସେ ଅତିକ୍କାମେସୁଂ। ଅଥ କେୱଟ୍ଟା ନଦିଯଂ ଜାଲଂ ଖିପିଂସୁ। ବହୁଚିନ୍ତୀ ଚ ଅପ୍ପଚିନ୍ତୀ ଚ ଗୋଚରଂ ଗଣ୍ହନ୍ତା ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତେ ଅତ୍ତନୋ ଅନ୍ଧବାଲତାଯ ଜାଲଗନ୍ଧଂ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଜାଲକୁଚ୍ଛିମେୱ ପୱିସିଂସୁ। ମିତଚିନ୍ତୀ ପଚ୍ଛତୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଜାଲଗନ୍ଧଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ତେସଞ୍ଚ ଜାଲକୁଚ୍ଛିଂ ପୱିଟ୍ଠଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଇମେସଂ କୁସୀତାନଂ ଅନ୍ଧବାଲାନଂ ଜୀୱିତଦାନଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ବହିପସ୍ସେନ ଜାଲକୁଚ୍ଛିଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଜାଲକୁଚ୍ଛିଂ ଫାଲେତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତସଦିସୋ ହୁତ୍ୱା ଉଦକଂ ଆଲୁଳେନ୍ତୋ ଜାଲସ୍ସ ପୁରତୋ ପତିତ୍ୱା ପୁନ ଜାଲକୁଚ୍ଛିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମଭାଗେନ ଫାଲେତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତସଦିସୋ ଉଦକଂ ଆଲୁଳେନ୍ତୋ ପଚ୍ଛିମଭାଗେ ପତି। କେୱଟ୍ଟା ‘‘ମଚ୍ଛା ଜାଲଂ ଫାଲେତ୍ୱା ଗତା’’ତି ମଞ୍ଞମାନା ଜାଲକୋଟିଯଂ ଗହେତ୍ୱା ଉକ୍ଖିପିଂସୁ। ତେ ଦ୍ୱେପି ମଚ୍ଛା ଜାଲତୋ ମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ଉଦକେ ପତିଂସୁ। ଇତି ତେହି ମିତଚିନ୍ତିଂ ନିସ୍ସାଯ ଜୀୱିତଂ ଲଦ୍ଧଂ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଅତୀତଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୪।

‘‘ବହୁଚିନ୍ତୀ ଅପ୍ପଚିନ୍ତୀ, ଉଭୋ ଜାଲେ ଅବଜ୍ଝରେ;

ମିତଚିନ୍ତୀ ପମୋଚେସି, ଉଭୋ ତତ୍ଥ ସମାଗତା’’ତି।

ତତ୍ଥ ବହୁଚିନ୍ତୀତି ବହୁଚିନ୍ତନତାଯ ୱିତକ୍କବହୁଲତାଯ ଏୱଂଲଦ୍ଧନାମୋ। ଇତରେସୁପି ଦ୍ୱୀସୁ ଅଯମେୱ ନଯୋ। ଉଭୋ ତତ୍ଥ ସମାଗତାତି ମିତଚିନ୍ତିଂ

ନିସ୍ସାଯ ଲଦ୍ଧଜୀୱିତା ତତ୍ଥ ଉଦକେ ପୁନ ଉଭୋପି ଜନା ମିତଚିନ୍ତିନା ସଦ୍ଧିଂ ସମାଗତାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ମହଲ୍ଲକା ଭିକ୍ଖୂ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହିଂସୁ। ତଦା ବହୁଚିନ୍ତୀ ଚ ଅପ୍ପଚିନ୍ତୀ ଚ ଇମେ ଦ୍ୱେ ଅହେସୁଂ, ମିତଚିନ୍ତୀ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ମିତଚିନ୍ତୀଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା।

[୧୧୫] ୫। ଅନୁସାସିକଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯାଯଞ୍ଞେ ମନୁସାସତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଅନୁସାସିକଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସା କିର ସାୱତ୍ଥିୱାସିନୀ ଏକା କୁଲଧୀତା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଉପସମ୍ପନ୍ନକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସମଣଧମ୍ମେ ଅନନୁଯୁତ୍ତା ଆମିସଗିଦ୍ଧା ହୁତ୍ୱା ଯତ୍ଥ ଅଞ୍ଞା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତାଦିସେ ନଗରସ୍ସ ଏକଦେସେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରତି। ଅଥସ୍ସା ମନୁସ୍ସା ପଣୀତପିଣ୍ଡପାତଂ ଦେନ୍ତି। ସା ରସତଣ୍ହାଯ ବଦ୍ଧିତ୍ୱା ''ସଚେ ଇମସ୍ମିଂ ପଦେସେ ଅଞ୍ଞାପି ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିସ୍ସନ୍ତି, ମଯ୍ହଂ ଲାଭୋ ପରିହାଯିସ୍ସତି। ଯଥା ଏତଂ ପଦେସଂ ଅଞ୍ଞା ନାଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଏୱଂ ମଯା କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁନୂପସ୍ସଯଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଅଯ୍ୟେ, ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ଚଣ୍ଡୋ ହତ୍ଥୀ, ଚଣ୍ଡୋ ଅସ୍ସୋ, ଚଣ୍ଡୋ ମେଣ୍ଡୋ, ଚଣ୍ଡୋ କୁକ୍କୁରୋ ଚରତି, ସପରିସ୍ସଯଟ୍ଠାନଂ, ମା ତତ୍ଥ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ଥା''ତି ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଅନୁସାସତି। ତସ୍ସା ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଏକା ଭିକ୍ଖୁନୀପି ତଂ ପଦେସଂ ଗୀୱଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ନ ଓଲୋକେସି। ତସ୍ସା ଏକସ୍ମିଂ ଦିୱସେ ତସ୍ମିଂ ପଦେସେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତିଯା ୱେଗେନେକଂ ଗେହଂ ପୱିସନ୍ତିଯା ଚଣ୍ଡୋ ମେଣ୍ଡକୋ ପହରିତ୍ୱା ଊରୁଟ୍ଠିକଂ ଭିନ୍ଦି। ମନୁସ୍ସା ୱେଗେନ ଉପଧାୱିତ୍ୱା ଦ୍ୱିଧା ଭିନ୍ନଂ ଊରୁଟ୍ଠିକଂ ଏକତୋ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ତଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ମଞ୍ଚେନାଦାଯ ଭିକ୍ଖୁନୂପସ୍ସଯଂ ନଯିଂସୁ। ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ''ଅଯଂ ଅଞ୍ଞା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଅନୁସାସିତ୍ୱା ସଯଂ ତସ୍ମିଂ ପଦେସେ ଚରନ୍ତୀ ଊରୁଟ୍ଠିକଂ ଭିନ୍ଦାପେତ୍ୱା ଆଗତା''ତି ପରିହାସଂ ଅକଂସୁ। ତମ୍ପି ତାଯ କତକାରଣଂ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ପାକଟଂ ଅହୋସି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ ଭିକ୍ଖୂ ''ଆୱୁସୋ, ଅସୁକା ଅନୁସାସିକା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଅଞ୍ଞଂ ଅନୁସାସିତ୍ୱା ସଯଂ ତସ୍ମିଂ ପଦେସେ ଚରମାନା ଚଣ୍ଡେନ ମେଣ୍ଡକେନ ଊରୁଂ ଭିନ୍ଦାପେସୀ''ତି ତସ୍ସା ଅଗୁଣକଥଂ କଥେସୁଂ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାଯ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେସା ଅଞ୍ଞେ ଅନୁସାସତିଯେୱ, ସଯଂ ପନ ନ ୱତ୍ତତି, ନିଚ୍ଚକାଲଂ ଦୁକ୍ଖମେୱ ଅନୁଭୋତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅରଞ୍ଞେ ସକୁଣଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ସକୁଣଜେଟ୍ଠକୋ ହୁତ୍ୱା ଅନେକସକୁଣସହସ୍ସପରିୱାରୋ ହିମୱନ୍ତଂ ପାୱିସି। ତସ୍ସ ତତ୍ଥ ୱସନକାଲେ ଏକା ଚଣ୍ଡସକୁଣିକା ମହାୱତ୍ତନିମଗ୍ଗଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଗୋଚରଂ ଗଣ୍ହାତି। ସା ତତ୍ଥ ସକଟେହି ପତିତାନି ୱୀହିମୁଗ୍ଗବୀଜାଦୀନି ଲଭିତ୍ୱା ''ଯଥା ଇଦାନି ଇମଂ ପଦେସଂ ଅଞ୍ଞେ ସକୁଣା ନାଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତଥା କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ସକୁଣସଙ୍ଘସ୍ସ ଓୱାଦଂ ଦେତି ''ୱତ୍ତନିମହାମଗ୍ଗୋ ନାମ ସପ୍ପଟିଭଯୋ, ହତ୍ଥିଅସ୍ସାଦଯୋ ଚେୱ ଚଣ୍ଡଗୋଣଯୁତ୍ତଯାନାଦୀନି ଚ ସଞ୍ଚରନ୍ତି, ସହସା ଉପ୍ପତିତୁମ୍ପି ନ ସକ୍କା ହୋତି, ନ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବ''ନ୍ତି। ସକୁଣସଙ୍ଘୋ ତସ୍ସା ''ଅନୁସାସିକା''ତେୱ ନାମଂ ଅକାସି।

ସା ଏକଦିୱସଂ ୱତ୍ତନିମହାମଗ୍ଗେ ଚରନ୍ତୀ ଅତିମହାୱେଗେନ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଯାନସ୍ସ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଓଲୋକେତ୍ୱା ''ଦୂରେ ତାୱା''ତି ଚରତିଯେୱ। ଅଥ ନଂ ଯାନଂ ୱାତୱେଗେନ ସୀଘମେୱ ସମ୍ପାପୁଣି, ସା ଉଟ୍ଠାତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ଚକ୍କେନ ଦ୍ୱିଧା ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗତା। ସକୁଣଜେଟ୍ଠକୋ ସକୁଣେ ସମାନେନ୍ତୋ ତଂ ଅଦିସ୍ୱା ''ଅନୁସାସିକା ନ ଦିସ୍ସତି, ଉପଧାରେଥ ନ''ନ୍ତି ଆହ। ସକୁଣା ଉପଧାରେନ୍ତା ତଂ ମହାମଗ୍ଗେ ଦ୍ୱିଧା ଛିନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ସକୁଣଜେଟ୍ଠକସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ। ସକୁଣଜେଟ୍ଠକୋ ''ସା ଅଞ୍ଞା ସକୁଣିକା ୱାରେତ୍ୱା ସଯଂ ତତ୍ଥ ଚରମାନା ଦ୍ୱିଧା ଛିନ୍ନା''ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୫।

''ଯାଯଞ୍ଞେ ମନୁସାସତି, ସଯଂ ଲୋଲୁପ୍ପଚାରିନୀ;

ସାଯଂ ୱିପକ୍ଖିକା ସେତି, ହତା ଚକ୍କେନ ସାସିକା''ତି।

ତତ୍ଥ ଯାଯଞ୍ଞେ ମନୁସାସତୀତି ଯକାରୋ ପଦସନ୍ଧିକରୋ, ଯା ଅଞ୍ଞେ ଅନୁସାସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସଯଂ ଲୋଲୁପ୍ପଚାରିନୀତି ଅତ୍ତନା ଲୋଲୁପ୍ପଚାରିନୀ ସମାନା। ସାଯଂ ୱିପକ୍ଖିକା ସେତୀତି ସା ଏସା ୱିହତପକ୍ଖା ହୁତ୍ୱା ମହାମଗ୍ଗେ ସଯତି। ହତା ଚକ୍କେନ ସାସିକାତି ଯାନଚକ୍କେନ ହତା ସାସିକା

ସକୁଣିକାତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଅନୁସାସିକା ସକୁଣିକା ଅଯଂ ଅନୁସାସିକା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଅହୋସି, ସକୁଣଜେଟ୍ଠକୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଅନୁସାସିକଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

[୧୧୬] ୬। ଦୁବ୍ବଚଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅତିକରମକରାଚରିଯାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଦୁବ୍ବଚଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତସ୍ସ ୱତ୍ଥୁ ନୱକନିପାତେ ଗିଜ୍ଝଜାତକେ (ଜା। ୧। ୯।୧ ଆଦଯୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ସତ୍ଥା ପନ ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଭିକ୍ଖୁ ନ ତ୍ୱଂ ଇଦାନେୱ ଦୁବ୍ବଚୋ, ପୁବ୍ବେପି ଦୁବ୍ବଚୋଯେୱ। ଦୁବ୍ବଚଭାୱେନେୱ ପଣ୍ଡିତାନଂ ଓୱାଦଂ ଅକରୋନ୍ତୋ ସତ୍ତିପ୍ପହାରେନ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତୋସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଲଙ୍ଘନଟକଯୋନିଯଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗହେତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ପଞ୍ଞୱା ଉପାଯକୁସଲୋ ଅହୋସି। ସୋ ଏକସ୍ସ ଲଙ୍ଘନକସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ସତ୍ତିଲଙ୍ଘନସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖିତ୍ୱା ଆଚରିଯେନ ସଦ୍ଧିଂ ସିପ୍ପଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ୱିଚରତି। ଆଚରିଯୋ ପନସ୍ସ ଚତୁନ୍ନଂଯେୱ ସତ୍ତୀନଂ ଲଙ୍ଘନସିପ୍ପଂ ଜାନାତି, ନ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଏକସ୍ମିଂ ଗାମକେ ସିପ୍ପଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସୁରାମଦମତ୍ତୋ ‘‘ପଞ୍ଚ ସତ୍ତିଯୋ ଲଙ୍ଘିସ୍ସାମୀ’’ତି ପଟିପାଟିଯା ଠପେସି। ଅଥ ନଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଆଚରିଯ, ତ୍ୱଂ ପଞ୍ଚସତ୍ତିଲଙ୍ଘନସିପ୍ପଂ ନ ଜାନାସି, ଏକଂ ସତ୍ତିଂ ହର। ସଚେ ଲଙ୍ଘିସ୍ସସି, ପଞ୍ଚମାଯ ସତ୍ତିଯା ୱିଦ୍ଧୋ ମରିସ୍ସସୀ’’ତି। ସୋ ସୁଟ୍ଠୁ ମତ୍ତତାଯ ‘‘ତ୍ୱଞ୍ହି ମଯ୍ହଂ ପମାଣଂ ନ ଜାନାସୀ’’ତି ତସ୍ସ ୱଚନଂ ଅନାଦିଯିତ୍ୱା ଚତସ୍ସୋ ଲଙ୍ଘିତ୍ୱା ପଞ୍ଚମାଯ ସତ୍ତିଯା ଦଣ୍ଡକେ ମଧୁକପୁପ୍ଫଂ ୱିଯ ଆୱୁତୋ ପରିଦେୱମାନୋ ନିପଜ୍ଜି। ଅଥ ନଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ପଣ୍ଡିତାନଂ ୱଚନଂ ଅକତ୍ୱା ଇମଂ ବ୍ୟସନଂ ପତ୍ତୋସୀ’’ତି ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୬।

‘‘ଅତିକରମକରାଚରିଯ , ମଯ୍ହମ୍ପେତଂ ନ ରୁଚ୍ଚତି;

ଚତୁତ୍ଥେ ଲଙ୍ଘଯିତ୍ୱାନ, ପଞ୍ଚମାଯସି ଆୱୁତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅତିକରମକରାଚରିଯାତି ଆଚରିଯ ଅଜ୍ଜ ତ୍ୱଂ ଅତିକରଂ ଅକରି, ଅତ୍ତନୋ କରଣତୋ ଅତିରେକଂ କରଣଂ ଅକରୀତି ଅତ୍ଥୋ। ମଯ୍ହମ୍ପେତଂ ନ ରୁଚ୍ଚତୀତି ମଯ୍ହଂ ଅନ୍ତେୱାସିକସ୍ସପି ସମାନସ୍ସ ଏତଂ ତୱ କରଣଂ ନ ରୁଚ୍ଚତି, ତେନ ତେ ଅହଂ ପଠମମେୱ କଥେସିନ୍ତି ଦୀପେତି। ଚତୁତ୍ଥେ ଲଙ୍ଘଯିତ୍ୱାନାତି ଚତୁତ୍ଥେ ସତ୍ତିଥଲେ ଅପତିତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଲଙ୍ଘଯିତ୍ୱା। ପଞ୍ଚମାଯସି ଆୱୁତୋତି ପଣ୍ଡିତାନଂ ୱଚନଂ ଅଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଇଦାନି ପଞ୍ଚମାଯ ସତ୍ତିଯା ଆୱୁତୋସୀତି। ଇଦଂ ୱତ୍ୱା ଆଚରିଯଂ ସତ୍ତିତୋ ଅପନେତ୍ୱା କତ୍ତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ ଅକାସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଅତୀତଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଆଚରିଯୋ ଅଯଂ ଦୁବ୍ବଚୋ ଅହୋସି, ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଦୁବ୍ବଚଜାତକୱଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା।

[୧୧୭] ୭। ତିତ୍ତିରଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅଚ୍ଚୁଗ୍ଗତାତିବଲତାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ କୋକାଲିକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତସ୍ସ ୱତ୍ଥୁ ତେରସକନିପାତେ ତକ୍କାରିଯଜାତକେ (ଜା। ୧। ୧୩।୧୦୪ ଆଦଯୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ସତ୍ଥା ପନ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, କୋକାଲିକୋ ଇଦାନେୱ ଅତ୍ତନୋ ୱାଚଂ ନିସ୍ସାଯ ନଟ୍ଠୋ, ପୁବ୍ବେପି ନଟ୍ଠୋଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଉଦିଚ୍ଚବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲାଯଂ ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା

କାମେ ପହାୟ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞା ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିୟୋ ନିବ୍ବତ୍ତେସି। ହିମୱନ୍ତପ୍ପଦେସେ ସଙ୍ଘୋ ଇସିଗଣୋ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ତଂ ଓୱାଦାଚରିୟଂ କତ୍ୱା ପରିୱାରେସି। ସୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇସିସତାନଂ ଓୱାଦାଚରିୟୋ ହୁତ୍ୱା ଝାନକୀଳଂ କୀଳନ୍ତୋ ହିମୱନ୍ତେ ୱସତି। ତଦା ଏକୋ ଚେଦ୍ଧ ପଣ୍ଡୁରୋଗୀ ତାପସୋ କୁଠାରିଂ ଗହେତ୍ୱା କଟ୍ଠଂ ଫାଲେତି। ଅଥେକୋ ମୁଖରତାପସୋ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ''ଇଧ ପହାରଂ ଦେହି, ଇଧ ପହାରଂ ଦେହୀ''ତି ତଂ ତାପସଂ ରୋସେସି। ସୋ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ''ନ ଦାନି ମେ ତ୍ୱଂ ଦାରୁଫାଲନସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖାପନକାଚରିୟୋ''ତି ତିଣ୍ହଂ କୁଠାରିଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ନଂ ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପାପେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ସରୀରକିଚ୍ଚଂ କାରେସି। ତଦା ଅସ୍ସମତୋ ଅୱିଦୂରେ ଏକସ୍ମିଂ ୱମ୍ମିକପାଦେ ଏକୋ ତିତ୍ତିରୋ ୱସତି। ସୋ ସାୟଂ ପାତଂ ତସ୍ମିଂ ୱମ୍ମିକମତ୍ଥକେ ଠତ୍ୱା ମହାୱସ୍ସିତଂ ୱସ୍ସତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଏକୋ ଲୁଦ୍ଦକୋ ''ତିତ୍ତିରେନ ଭୱିତବ୍ବ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ସଦ୍ଦସଞ୍ଞାୟ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ୱଧିତ୍ୱା ଆଦାୟ ଗତୋ।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ସଦ୍ଦଂ ଅସୁଣନ୍ତୋ ''ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ତିତ୍ତିରୋ ୱସତି, କିଂ ନୁ ଖୋ ତସ୍ସ ସଦ୍ଦୋ ନ ସୂୟତୀ''ତି ତାପସେ ପୁଚ୍ଛି। ତେ ତସ୍ସ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ସୋ ଉଭୋପି ତାନି କାରଣାନି ସଂସନ୍ଦେତ୍ୱା ଇସିଗଣମଜ୍ଝେ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୭।

''ଅଚ୍ଚୁଗ୍ଗତାତିବଲତା, ଅତିୱେଲଂ ପଭାସିତା;

ୱାଚା ହନତି ଦୁମ୍ମେଧଂ, ତିତ୍ତିରଂ ୱାତିୱସ୍ସିତ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅଚ୍ଚୁଗ୍ଗତାତି ଅତିଉଗ୍ଗତା। ଅତିବଲତାତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଭାସନେନ ଅତିବଲସଭାୱା। ଅତିୱେଲଂ ପଭାସିତାତି ଅତିକ୍କନ୍ତୱେଲା ପମାଣାତିକ୍କମେନ ଭାସିତା। ତିତ୍ତିରଂ ୱାତିୱସ୍ସିତନ୍ତି ଯଥା ତିତ୍ତିରଂ ଅତିୱସ୍ସିତଂ ହନତି, ତଥା ଏୱରୂପା ୱାଚା ଦୁମ୍ମେଧଂ ବାଲପୁଗ୍ଗଲଂ ହନତୀତି।

ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଇସିଗଣସ୍ସ ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ଚତ୍ତାରୋ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରେ ଭାୱେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାୟଣୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, କୋକାଲିକୋ ଇଦାନେୱ ଅତ୍ତନୋ ୱଚନଂ ନିସ୍ସାୟ ନଟ୍ଠୋ, ପୁବ୍ବେପି ନଟ୍ଠୋୟେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ମୁଖରତାପସୋ କୋକାଲିକୋ ଅହୋସି, ଇସିଗଣୋ ବୁଦ୍ଧପରିସା, ଗଣସତ୍ଥା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ତିତ୍ତିରଜାତକୱଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା।

[୧୧୮] ୮। ୱଟ୍ଟଜାତକୱଣ୍ଣନା

ନାଚିନ୍ତୟନ୍ତୋପୁରିସୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଉତ୍ତରସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସାୱତ୍ଥିୟଂ କିର ଉତ୍ତରସେଟ୍ଠି ନାମ ଅହୋସି ମହାୱିଭୱୋ। ତସ୍ସ ଭରିୟାୟ କୁଚ୍ଛିୟଂ ଏକୋ ପୁଞ୍ଞୱା ସତ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ଚୱିତ୍ୱା ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗହେତ୍ୱା ୱୟପ୍ପତ୍ତୋ ଅଭିରୂପୋ ପାସାଦିକୋ ଅହୋସି ବ୍ରହ୍ମୱଣ୍ଣୀ। ଅଥ ଏକଦିୱସଂ ସାୱତ୍ଥିୟଂ କତ୍ତିକଛଣେ ନକ୍ଖତ୍ତେ ଘୁଟ୍ଠେ ସଙ୍ଘୋ ଲୋକୋ ନକ୍ଖତ୍ତନିସ୍ସିତୋ ଅହୋସି। ତସ୍ସ ସହାୟକା ଅଞ୍ଞେ ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତା ସପଜାପତିକା ଅହେସୁଂ। ଉତ୍ତରସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତସ୍ସ ପନ ଦୀଘରତ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ୱସିତତ୍ତା କିଲେସେସୁ ଚିତ୍ତଂ ନ ଅଲ୍ଲୀୟତି। ଅଥସ୍ସ ସହାୟକା ''ଉତ୍ତରସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତସ୍ସପି ଏକଂ ଇତ୍ଥିଂ ଆନେତ୍ୱା ନକ୍ଖତ୍ତଂ କୀଳିସ୍ସାମା''ତି ସମ୍ମନ୍ତୟିତ୍ୱା ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''ସମ୍ମ, ଇମସ୍ମିଂ ନଗରେ କତ୍ତିକଛଣୋ ଘୁଟ୍ଠୋ, ତୁୟ୍ହମ୍ପି ଏକଂ ଇତ୍ଥିଂ ଆନେତ୍ୱା ନକ୍ଖତ୍ତଂ କୀଳିସ୍ସାମା''ତି ଆହଂସୁ। ''ନ ମେ ଅତ୍ଥୋ ଇତ୍ଥିୟା''ତି ଚ ୱୁତ୍ତେପି ପୁନପ୍ପୁନଂ ନିବନ୍ଧିତ୍ୱା ସମ୍ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ଏକଂ ୱଣ୍ଣଦାସିଂ ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତଂ କତ୍ୱା ତସ୍ସ ଘରଂ ନେତ୍ୱା ''ତ୍ୱଂ ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛା''ତି ସୟନଘରଂ ପେସେତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିଂସୁ। ତଂ ସୟନଘରଂ ପୱିଟ୍ଠମ୍ପି ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋ ନେୱ ଓଲୋକେତି, ନାଲପତି। ସା ଚିନ୍ତେସି ''ଅୟଂ ଏୱଂ ରୂପସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତଂ ଉତ୍ତମୱିଲାସସମ୍ପନ୍ନଂ ମଂ ନେୱ ଓଲୋକେତି, ନାଲପତି, ଇଦାନି ନଂ ଅତ୍ତନୋ ଇତ୍ଥିକୁତ୍ତଲୀଲାୟ ଓଲୋକାପେସ୍ସାମୀ''ତି ଇତ୍ଥିଲୀଲଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୀ ପହଟ୍ଠାକାରେନ ଅଗ୍ଗଦନ୍ତେ ୱିୱରିତ୍ୱା ହସିତଂ ଅକାସି। ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଦନ୍ତଟ୍ଠିକେ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହି। ଅଥସ୍ସ ଅଟ୍ଠିକସଞ୍ଞା ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ସକଲମ୍ପି ତଂ ସରୀରଂ ଅଟ୍ଠିକସଙ୍ଖଲିକା ୱିୟ ପଞ୍ଞାୟି। ସୋ ତସ୍ସା ପରିବ୍ବୟଂ ଦତ୍ୱା ''ଗଚ୍ଛା''ତି ଉୟ୍ୟୋଜେସି।

ତଂ ତସ୍ସ ଘରା ଓତିଣ୍ଣଂ ଏକୋ ଇସ୍ସରୋ ଅନ୍ତରୱୀଥିୟଂ ଦିସ୍ୱା ପରିବ୍ବୟଂ ଦତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଘରଂ ନେସି, ସତ୍ତାହେ ୱୀତିୱତ୍ତେ ନକ୍ଖତ୍ତଂ ଓସିତଂ। ୱଣ୍ଣଦାସିୟା ମାତା ଧୀତୁ ଆଗମନଂ ଅଦିସ୍ୱା ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''କହଂ ସା''ତି ପୁଚ୍ଛି। ତେ ଉତ୍ତରସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତସ୍ସ ଘରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''କହଂ ସା''ତି

ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ‘‘ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେଓ ତସ୍ସା ପରିଵଯଂ ଦତ୍ଵା ଉୟ୍ୟୋଜେସି’’ନ୍ତି। ଅଥସ୍ସା ମାତା ରୋଦନ୍ତୀ ‘‘ଧୀତରଂ ମେ ନ ପସ୍ସାମି, ଧୀତରଂ ମେ ସମାନେଥା’’ତି ଉତ୍ତରସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତଂ ଆଦାଯ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ରାଜା ଅଡ୍ଡଂ ଵିନିଚ୍ଛିନନ୍ତୋ ‘‘ଇମେ ତେ ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତା ଵଣ୍ଣଦାସିଂ ଆନେତ୍ଵା ତୁଯ୍ହଂ ଅଦଂସୂ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଆମ, ଦେଵା’’ତି। ‘‘ଇଦାନି ସା କହ’’ନ୍ତି? ‘‘ନ ଜାନାମି, ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେଓ ନଂ ଉୟ୍ୟୋଜେସି’’ନ୍ତି। ‘‘ଇଦାନି ତଂ ସମାନେତୁଂ ସକ୍କୋସୀ’’ତି? ‘‘ନ ସକ୍କୋମି, ଦେଵା’’ତି। ରାଜା ‘‘ସଚେ ସମାନେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ରାଜାଣମସ୍ସ କରୋଥା’’ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ପଚ୍ଛାବାହଂ ବନ୍ଧିତ୍ଵା ‘‘ରାଜାଣଂ କରିସ୍ସାମା’’ତି ଗହେତ୍ଵା ପକ୍କମିଂସୁ। ‘‘ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତଂ କିର ଵଣ୍ଣଦାସିଂ ସମାନେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତଂ ରାଜା ରାଜାଣଂ କାରେତୀ’’ତି ସକଲନଗରଂ ଏକକୋଲାହଲଂ ଅହୋସି। ମହାଜନୋ ଉରେ ହତ୍ଥେ ଠପେତ୍ଵା ‘‘କିଂ ନାମେତଂ, ସାମି, ଅତ୍ତନୋ ତେ ଅନନୁଚ୍ଛଵିକଂ ଲଦ୍ଧ’’ନ୍ତି ପରିଦେଵତି। ସେଟ୍ଠିପି ପୁତ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଛତୋ ପଚ୍ଛତୋ ପରିଦେଵନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛତି।

ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଇଦଂ ମଯ୍ହଂ ଏଵରୂପଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅଗାରେ ଵସନଭାଵେନ ଉପ୍ପନ୍ନଂ। ସଚେ ଇତୋ ମୁଚ୍ଚିସ୍ସାମି, ମହାଗୋତମସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସାପି ଖୋ ଵଣ୍ଣଦାସୀ ତଂ କୋଲାହଲସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ଵା ‘‘କିଂସଦ୍ଦୋ ନାମେସୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ଵା ତଂ ପଵତ୍ତିଂ ସୁତ୍ଵା ଵେଗେନ ଓତରିତ୍ଵା ‘‘ଉସ୍ସରଥ, ଉସ୍ସରଥ, ସାମୀ, ମଂ ରାଜପୁରିସାନଂ ଦଟ୍ଠୁଂ ଦେଥା’’ତି ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେସି। ରାଜପୁରିସା ତଂ ଦିସ୍ଵା ମାତରଂ ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ଵା ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ଵା ପକ୍କମିଂସୁ। ସୋ ସହାଯକପରିଵୁତୋଵ ନଦିଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ସସୀସଂ ନ୍ହାଯିତ୍ଵା ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ଭୁତ୍ତପାତରାସୋ ମାତାପିତରୋ ଵନ୍ଦିତ୍ଵା ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅନୁଜାନାପେତ୍ଵା ଚୀଵରସାଟକେ ଆଦାଯ ମହନ୍ତେନ ପରିଵାରେନ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ଵନ୍ଦିତ୍ଵା ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଯାଚିତ୍ଵା ପବ୍ବଜ୍ଜଞ୍ଚ ଉପସମ୍ପଦଞ୍ଚ ଲଭିତ୍ଵା ଅଭିସ୍ସଟ୍ଠକମ୍ମଟ୍ଠାନୋ ଵିପସ୍ସନଂ ଵଡ୍ଢେତ୍ଵା ନ ଚିରସ୍ସେଵ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାସି।

ଅଥେକଦିଵସଂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ ସନ୍ନିପତିତା ଭିକ୍ଖୂ ‘‘ଆଵୁସୋ, ଉତ୍ତରସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଭଯେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ସାସନସ୍ସ ଗୁଣଂ ଜାନିତ୍ଵା ‘ଇମମ୍ହା ଦୁକ୍ଖା ମୁଚ୍ଚମାନୋ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ଵା ତେନ ସୁଚିନ୍ତିତେନ ମରଣମୁତ୍ତୋ ଚେଵ, ପବ୍ବଜିତୋ ଚ ଅଗ୍ଗଫଲେ ପତିଟ୍ଠିତୋ’’ତି ତସ୍ସ ଗୁଣକଥଂ କଥେସୁଂ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ଵା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ଵା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ଵୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଉତ୍ତରସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋଵ ଅତ୍ତନୋ ଭଯେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ‘ଇମିନା ଉପାଯେନ ଇମମ୍ହା ଦୁକ୍ଖା ମୁଚ୍ଚିସ୍ସାମୀ’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ଵା ମରଣଭଯା ମୁତ୍ତୋ, ଅତୀତେ ପଣ୍ଡିତାପି ଅତ୍ତନୋ ଭଯେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ‘ଇମିନା ଉପାଯେନ ଇମମ୍ହା ଦୁକ୍ଖା ମୁଚ୍ଚିସ୍ସାମା’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ଵା ମରଣଭଯତୋ ମୁଚ୍ଚିଂସୁଯେଵା’’ତି ଵତ୍ଵା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚୁତିପଟିସନ୍ଧିଵସେନ ପରିଵତ୍ତନ୍ତୋ ଵଟ୍ଟକଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତଦା ଏକୋ ଵଟ୍ଟକଲୁଦ୍ଦକୋ ଅରଞ୍ଞତୋ ବହୂ ଵଟ୍ଟକେ ଆହରିତ୍ଵା ଗେହେ ଠପେତ୍ଵା ଗୋଚରଂ ଦତ୍ଵା ମୂଲଂ ଗହେତ୍ଵା ଆଗତାଗତାନଂ ହତ୍ଥେ ଵଟ୍ଟକେ ଵିକ୍କିଣନ୍ତୋ ଜୀଵିକଂ କପ୍ପେତି। ସୋ ଏକଦିଵସଂ ବହୂହି ଵଟ୍ଟକେହି ସଦ୍ଧିଂ ବୋଧିସତ୍ତମ୍ପି ଗହେତ୍ଵା ଆନେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ସଚାହଂ ଇମିନା ଦିନ୍ନଂ ଗୋଚରଞ୍ଚ ପାନୀଯଞ୍ଚ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମି, ଅଯଂ ମଂ ଗହେତ୍ଵା ଆଗତାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଦସ୍ସତି। ସଚେ ପନ ନ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମି, ଅହଂ ମିଲାଯିସ୍ସାମି, ଅଥ ମଂ ମିଲାଯନ୍ତଂ ଦିସ୍ଵା ମନୁସ୍ସା ନ ଗଣ୍ହିସ୍ସନ୍ତି। ଏଵଂ ମେ ସୋତ୍ଥି ଭଵିସ୍ସତି, ଇମଂ ଉପାଯଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ତଥା କରୋନ୍ତୋ ମିଲାଯିତ୍ଵା ଅଟ୍ଠିଚମ୍ମମତ୍ତୋ ଅହୋସି। ମନୁସ୍ସା ତଂ ଦିସ୍ଵା ନ ଗଣ୍ହିଂସୁ। ଲୁଦ୍ଦକୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଠପେତ୍ଵା ସେସେସୁ ଵଟ୍ଟକେସୁ ପରିକ୍ଖୀଣେସୁ ପଚ୍ଛିଂ ନୀହରିତ୍ଵା ଦ୍ଵାରେ ଠପେତ୍ଵା ବୋଧିସତ୍ତଂ ହତ୍ଥତଲେ କତ୍ଵା ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ଅଯଂ ଵଟ୍ଟକୋ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ଵା ଓଲୋକେତୁଂ ଆରଦ୍ଧୋ। ଅଥସ୍ସ ପମତ୍ତଭାଵଂ ଞତ୍ଵା ବୋଧିସତ୍ତୋ ପକ୍ଖେ ପସାରେତ୍ଵା ଉପ୍ପତିତ୍ଵା ଅରଞ୍ଞମେଵ ଗତୋ। ଅଞ୍ଞେ ଵଟ୍ଟକା ତଂ ଦିସ୍ଵା ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ନ ପଞ୍ଞାଯସି, କହଂ ଗତୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ଵା ‘‘ଲୁଦ୍ଦକେନ ଗହିତୋମ୍ହୀ’’ତି ଵୁତ୍ତେ ‘‘କିନ୍ତି କତ୍ଵା ମୁତ୍ତୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ଅହଂ ତେନ ଦିନ୍ନଂ ଗୋଚରଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ଵା ପାନୀଯଂ ଅପିଵିତ୍ଵା ଉପାଯଚିନ୍ତାଯ ମୁତ୍ତୋ’’ତି ଵତ୍ଵା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୮।

‘‘ନାଚିନ୍ତଯନ୍ତୋ ପୁରିସୋ, ଵିସେସମଧିଗଚ୍ଛତି;

ଚିନ୍ତିତସ୍ସ ଫଲଂ ପସ୍ସ, ମୁତ୍ତୋସ୍ମି ଵଧବନ୍ଧନା’’ତି।

ତତ୍ଥାଯଂ ପିଣ୍ଡତ୍ଥୋ – ପୁରିସୋ ଦୁକ୍ଖଂ ପତ୍ଵା ‘‘ଇମିନା ନାମ ଉପାଯେନ ଇମମ୍ହା ଦୁକ୍ଖା ମୁଚ୍ଚିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅଚିନ୍ତଯନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଦୁକ୍ଖା ମୋକ୍ଖସଙ୍ଖାତଂ ଵିସେସଂ ନାଧିଗଚ୍ଛତି। ଇଦାନି ପନ ମଯା ଚିନ୍ତିତକମ୍ମସ୍ସ ଫଲଂ ପସ୍ସ। ତେନେଵ ଉପାଯେନ ମୁତ୍ତୋସ୍ମି ଵଧବନ୍ଧନା, ମରଣତୋ ଚ ବନ୍ଧନତୋ ଚ ମୁତ୍ତୋସ୍ମି ଅହନ୍ତି। ଏଵଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅତ୍ତନା କତକାରଣଂ ଆଚିକ୍ଖି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ମରଣମୁତ୍ତୋ ୱଚ୍ଛକୋ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ୱଚ୍ଛଜାତକୱଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

[୧୧୯] ୯। ଅକାଲରାୱିଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅମାତାପିତରସଂୱଦ୍ଧୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଅକାଲରାୱିଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ସାୱତ୍ଥିୱାସୀ କୁଲପୁତ୍ତୋ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱତ୍ତଂ ୱା ସିକ୍ଖଂ ୱା ନ ଉଗ୍ଗଣ୍ହି। ସୋ ‘‘ଇମସ୍ମିଂ କାଲେ ମଯା ୱତ୍ତଂ କାତବ୍ବଂ, ଇମସ୍ମିଂ କାଲେ ଉପଟ୍ଠାତବ୍ବଂ, ଇମସ୍ମିଂ କାଲେ ଉଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ, ଇମସ୍ମିଂ କାଲେ ସଜ୍ଝାଯିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ନ ଜାନାତି, ପଠମଯାମେପି ମଜ୍ଝିମଯାମେପି ପଚ୍ଛିମଯାମେପି ପବୁଦ୍ଧପବୁଦ୍ଧକ୍ଖଣେଯେୱ ମହାସଦ୍ଦଂ କରୋତି, ଭିକ୍ଖୂ ନିଦ୍ଦଂ ନ ଲଭନ୍ତି। ଧମ୍ମସଭାଯଂ ଭିକ୍ଖୂ ‘‘ଆୱୁସୋ, ଅସୁକୋ ନାମ ଭିକ୍ଖୁ ଏୱରୂପେ ରତନସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱତ୍ତଂ ୱା ସିକ୍ଖଂ ୱା କାଲଂ ୱା ଅକାଲଂ ୱା ନ ଜାନାତୀ’’ତି ତସ୍ସ ଅଗୁଣକଥଂ କଥେସୁଂ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱେସ ଅକାଲରାୱୀ, ପୁବ୍ବେପି ଅକାଲରାୱୀଯେୱ, କାଲାକାଲଂ ଅଜାନନଭାୱେନ ଚ ଗୀୱାଯ ୱଚ୍ଛିତାଯ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଉଦିଚ୍ଚବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ସବ୍ବସିପ୍ପେସୁ ପାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବାରାଣସିଯଂ ଦିସାପାମୋକ୍ଖୋ ଆଚରିଯୋ ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଚସତେ ମାଣୱେ ସିପ୍ପଂ ୱାଚେତି। ତେସଂ ମାଣୱାନଂ ଏକୋ କାଲରାୱୀ କୁକ୍କୁଟୋ ଅତ୍ଥି, ତେ ତସ୍ସ ୱସ୍ସିତସଦ୍ଦେନ ଉଟ୍ଠାଯ ସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖନ୍ତି। ସୋ କାଲମକାସି। ତେ ଅଞ୍ଞଂ କୁକ୍କୁଟଂ ପରିଯେସନ୍ତା ଚରନ୍ତି। ଅଥେକୋ ମାଣୱକୋ ସୁସାନୱନେ ଦାରୂନି ଉଦ୍ଧରନ୍ତୋ ଏକଂ କୁକ୍କୁଟଂ ଦିସ୍ୱା ଆନେତ୍ୱା ପଞ୍ଜରେ ଠପେତ୍ୱା ପଟିଜଗ୍ଗତି। ସୋ ସୁସାନେ ୱଡ୍ଢିତତ୍ତା ‘‘ଅସୁକୱେଲାଯ ନାମ ୱସ୍ସିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଅଜାନନ୍ତୋ କଦାଚି ଅତିରତ୍ତିଂ ୱସ୍ସତି, କଦାଚି ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନେ। ମାଣୱା ତସ୍ସ ଅତିରତ୍ତିଂ ୱସ୍ସିତକାଲେ ସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖନ୍ତା ଯାୱ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନା ସିକ୍ଖିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ନିଦ୍ଦାଯମାନା ଗହିତଟ୍ଠାନମ୍ପି ନ ପସ୍ସନ୍ତି। ଅତିପଭାତେ ୱସ୍ସିତକାଲେ ସଜ୍ଝାଯସ୍ସ ଓକାସମେୱ ନ ଲଭନ୍ତି। ମାଣୱା ‘‘ଅଯଂ ଅତିରତ୍ତିଂ ୱା ୱସ୍ସତି ଅତିପଭାତେ ୱା, ଇମଂ ନିସ୍ସାଯ ଅମ୍ହାକଂ ସିପ୍ପଂ ନ ନିଟ୍ଠାଯିସ୍ସତୀ’’ତି ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଗୀୱଂ ୱଚ୍ଛେତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେତ୍ୱା ‘‘ଅକାଲରାୱୀ କୁକ୍କୁଟୋ ଅମ୍ହେହି ଘାତିତୋ’’ତି ଆଚରିଯସ୍ସ କଥେସୁଂ। ଆଚରିଯୋ ‘‘ଓୱାଦଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସଂୱଡ୍ଢିତଭାୱେନ ମରଣଂ ପତ୍ତୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୯।

‘‘ଅମାତାପିତର-ସଂୱଦ୍ଧୋ, ଅନାଚେରକୁଲେ ୱସଂ;

ନାଯଂ କାଲଂ ଅକାଲଂ ୱା, ଅଭିଜାନାତି କୁକ୍କୁଟୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅମାତାପିତରସଂୱଦ୍ଧୋତି ମାତାପିତରୋ ନିସ୍ସାଯ ତେସଂ ଓୱାଦଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସଂୱଡ୍ଢୋ। ଅନାଚେରକୁଲେ ୱସନ୍ତି ଆଚରିଯକୁଲେପି ଅୱସମାନୋ, ଆଚାରସିକ୍ଖାପକଂ କଞ୍ଚି ନିସ୍ସାଯ ଅୱସିତତ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ। ନାଯଂ କାଲଂ ଅକାଲଂ ୱାତି ‘‘ଇମସ୍ମିଂ କାଲେ ୱସ୍ସିତବ୍ବଂ, ଇମସ୍ମିଂ ନ ୱସ୍ସିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ୱସ୍ସିତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ କାଲଂ ୱା ଅକାଲଂ ୱା ଏସ କୁକ୍କୁଟୋ ନ ଜାନାତି, ଅଜାନନଭାୱେନେୱ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତୋତି। ଇଦଂ କାରଣଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଯାୱତାଯୁକଂ ଠତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଅକାଲରାୱୀ କୁକ୍କୁଟୋ ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ଅନ୍ତେୱାସିକା ବୁଦ୍ଧପରିସା, ଆଚରିଯୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଅକାଲରାୱିଜାତକୱଣ୍ଣନା ନୱମା।

[୧୨୦] ୧୦। ବନ୍ଧନମୋକ୍ଖଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅବଦ୍ଧାତତ୍ଥ ବଜ୍ଝନ୍ତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଚିଞ୍ଚମାଣୱିକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତସ୍ସା ୱତ୍ଥୁ ଦ୍ୱାଦସକନିପାତେ ମହାପଦୁମଜାତକେ (ଜା॰ ୧।୧୨।୧୦୬ ଆଦଯୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ତଦା ପନ ସତ୍ଥା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚିଞ୍ଚମାଣୱିକା ଇଦାନେୱ ମଂ ଅଭୂତେନ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖତି, ପୁବ୍ବେପି

ଅବ୍ଭୁଟିକ୍ଖିଯେଓ୍ୱା’’ତି ଓ୍ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ପୁରୋହିତସ୍ସ ଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଓ୍ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ପିତୁ ଅଚ୍ଚଯେନ ତସ୍ସେଓ୍ୱ ପୁରୋହିତୋ ଅହୋସି। ତେନ ଅଗ୍ଗମହେସିଯା ଓ୍ୱରୋ ଦିନ୍ନୋ ହୋତି ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ଯଂ ଇଚ୍ଛସି, ତଂ ଓ୍ୱଦେଯ୍ୟାସୀ’’ତି। ସା ଏଓ୍ୱମାହ ‘‘ନ ମଯ୍ହଂ ଅଞ୍ଞୋ ଓ୍ୱରୋ ନାମ ଦୁଲ୍ଲଭୋ, ଇତୋ ପନ ତେ ପଟ୍ଠାଯ ଅଞ୍ଞା ଇତ୍ଥୀ କିଲେସଓ୍ୱସେନ ନ ଓଲୋକେତବ୍ବା’’ତି। ସୋ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ନିପ୍ପୀଳିଯମାନୋ ତସ୍ସା ଓ୍ୱଚନଂ ଅତିକ୍କମିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସୋଳସସୁ ନାଟକିତ୍ଥିସହସ୍ସେସୁ କିଲେସଓ୍ୱସେନ ଏକିସ୍ସାପି ନ ଓଲୋକେସି।

ଅଥସ୍ସ ପଚ୍ଚନ୍ତୋ କୁପ୍ପି, ପଚ୍ଚନ୍ତେ ଠିତା ଯୋଧା ଚୋରେହି ସଦ୍ଧିଂ ଦ୍ୱେ ତଯୋ ସଙ୍ଗାମେ କତ୍ୱା ‘‘ଇତୋ ଉତ୍ତରି ମଯଂ ନ ସକ୍କୋମା’’ତି ରଞ୍ଞୋ ପଣ୍ଣଂ ପେସେସୁଂ। ରାଜା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତୁକାମୋ ବଲକାଯଂ ସଂହରିତ୍ୱା ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ଅହଂ ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ଗଚ୍ଛାମି, ତତ୍ଥ ନାନପ୍ପକାରାନି ଯୁଦ୍ଧାନି ହୋନ୍ତି, ଜଯପରାଜଯୋପି ଅନିବଦ୍ଧୋ, ତାଦିସେସୁ ଠାନେସୁ ମାତୁଗାମୋ ଦୁପ୍ପରିହାରୋ, ତ୍ୱଂ ଇଧେଓ୍ୱ ନିଓ୍ୱତ୍ତାହୀ’’ତି ଆହ। ସା ‘‘ନ ସକ୍କା, ଦେଓ୍ୱ, ମଯା ନିଓ୍ୱତ୍ତିତୁ’’ନ୍ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ରଞ୍ଞା ପଟିକ୍ଖିତ୍ତା ଆହ ‘‘ତେନ ହି ଏକେକଂ ଯୋଜନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମଯ୍ହଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଜାନନତ୍ଥଂ ଏକେକଂ ମନୁସ୍ସଂ ପେସେଯ୍ୟାଥା’’ତି। ରାଜା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ନଗରେ ଠପେତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ବଲକାଯେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଯୋଜନେ ଯୋଜନେ ଏକେକଂ ପୁରିସଂ ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଆରୋଗ୍ୟଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ଦେଓ୍ୱିଯା ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ଜାନିତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛା’’ତି ପେସେସି। ସା ଆଗତାଗତଂ ପୁରିସଂ ‘‘ରାଜା କିମତ୍ଥଂ ତଂ ପେସେତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଜାନନତ୍ଥାଯା’’ତି ଓ୍ୱୁତ୍ତେ ‘‘ତେନ ହି ଏହୀ’’ତି ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅସଦ୍ଧମ୍ମଂ ପଟିସେଓ୍ୱତି। ରାଜା ଦ୍ୱତ୍ତିଂସଯୋଜନମଗ୍ଗଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ ଜନେ ପେସେସି, ସା ସବ୍ବେହିପି ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ତଥେଓ୍ୱ ଅକାସି।

ରାଜା ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ଓ୍ୱୂପସମେତ୍ୱା ଜନପଦଂ ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ପୁନ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋପି ତଥେଓ୍ୱ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ ଜନେ ପେସେସି, ସା ତେହିପି ସଦ୍ଧିଂ ତଥେଓ୍ୱ ଓ୍ୱିପ୍ପଟିପଜ୍ଜିଯେଓ୍ୱ। ରାଜା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଜଯକ୍ଖନ୍ଧାଓ୍ୱାରଟ୍ଠାନେ ଠତ୍ୱା ‘‘ନଗରଂ ପଟିଜଗ୍ଗାପେତୂ’’ତି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପଣ୍ଣଂ ପେସେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ସକଲନଗରଂ ପଟିଜଗ୍ଗାପେତ୍ୱା ରାଜନିଓ୍ୱେସନଂ ପଟିଜଗ୍ଗାପେନ୍ତୋ ଦେଓ୍ୱିଯା ଓ୍ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଅଗମାସି। ସା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ରୂପସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତଂ କାଯଂ ଦିସ୍ୱା ସଣ୍ଠାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ‘‘ଏହି , ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସଯନଂ ଅଭିରୁହା’’ତି ଆହ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ମା ଏଓ୍ୱଂ ଅଓ୍ୱଚ, ରାଜାପି ଗରୁ, ଅକୁସଲମ୍ପି ଭାଯାମି, ନ ସକ୍କା ମଯା ଏଓ୍ୱଂ କାତୁ’’ନ୍ତି ଆହ। ‘‘ଚତୁସଟ୍ଠିଯା ପାଦମୂଲିକାନଂ ନେଓ୍ୱ ରାଜା ଗରୁ, ନ ଅକୁସଲଂ ଭାଯନ୍ତି। ତଓ୍ୱେଓ୍ୱ ରାଜା ଗରୁ, ତ୍ୱଂଯେଓ୍ୱ ଚ ଅକୁସଲଂ ଭାଯସୀ’’ତି। ‘‘ଆମ, ଦେଓ୍ୱି, ସଚେ ତେସମ୍ପି ଏଓ୍ୱଂ ଭଓ୍ୱେଯ୍ୟ, ନ ଏଓ୍ୱରୂପଂ କରେଯ୍ୟୁଂ’’। ‘‘ଅହଂ ପନ ଜାନମାନୋ ଏଓ୍ୱରୂପଂ ସାହସିଯକମ୍ମଂ ନ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘କିଂ ବହୁଂ ଓ୍ୱିପ୍ପଲପସି, ସଚେ ମେ ଓ୍ୱଚନଂ ନ କରୋସି, ସୀସଂ ତେ ଛିନ୍ଦାପେସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ତିଟ୍ଠତୁ ତାଓ୍ୱ ଏକସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାଓ୍ୱେ ସୀସଂ, ଅତ୍ତଭାଓ୍ୱସହସ୍ସେପି ସୀସେ ଛିଜ୍ଜନ୍ତେ ନ ସକ୍କା ମଯା ଏଓ୍ୱରୂପଂ କାତୁ’’ନ୍ତି। ସା ‘‘ହୋତୁ, ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି ବୋଧିସତ୍ତଂ ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗବ୍ଭଂ ପଓ୍ୱିସିତ୍ୱା ସରୀରେ ନଖଓ୍ୱଳଞ୍ଜଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ତେଲେନ ଗତ୍ତାନି ଅବ୍ଭଞ୍ଜିତ୍ୱା କିଲିଟ୍ଠଓ୍ୱତ୍ଥଂ ନିଓ୍ୱାସେତ୍ୱା ଗିଲାନାଲଯଂ କତ୍ୱା ଦାସିଯୋ ଆଣାପେସି ‘ରଞ୍ଞା କହଂ ଦେଓ୍ୱୀ’ତି ଓ୍ୱୁତ୍ତେ ‘ଗିଲାନା’ତି କଥେଯ୍ୟାଥା’’ତି।

ବୋଧିସତ୍ତୋପି ରଞ୍ଞୋ ପଟିପଥଂ ଅଗମାସି। ରାଜା ନଗରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପାସାଦଂ ଆରୁଯ୍ହ ଦେଓ୍ୱିଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ‘‘କହଂ, ଦେଓ୍ୱୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଗିଲାନା, ଦେଓ୍ୱା’’ତି। ସୋପି ସିରିଗବ୍ଭଂ ପଓ୍ୱିସିତ୍ୱା ତସ୍ସା ପିଟ୍ଠିଂ ପରିମଜ୍ଜନ୍ତୋ ‘‘କିଂ ତେ, ଭଦ୍ଦେ, ଅଫାସୁକ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ସା ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ତତିଯଓ୍ୱାରେ ରାଜାନଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘‘ତ୍ୱମ୍ପି, ମହାରାଜ, ଜୀଓ୍ୱସି ନାମ, ମାଦିସାପି ଇତ୍ଥିଯୋ ସସ୍ସାମିକାଯେଓ୍ୱ ନାମା’’ତି ଆହ। ‘‘କିଂ ଏତଂ, ଭଦ୍ଦେ’’ତି? ତୁମ୍ହେହି ନଗରଂ ରକ୍ଖନତ୍ଥାଯ ଠପିତୋ ପୁରୋହିତୋ ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ନିଓ୍ୱେସନଂ ପଟିଜଗ୍ଗାମୀ’’ତି ଇଧାଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଓ୍ୱଚନଂ ଅକରୋନ୍ତିଂ ମଂ ପହରିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ମନଂ ପୂରେତ୍ୱା ଗତୋତି। ରାଜା ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ପକ୍ଖିତ୍ତଲୋଣସକ୍ଖରା ଓ୍ୱିଯ କୋଧେନ ତଟତଟାଯନ୍ତୋ ସିରିଗବ୍ଭା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଦୋଓ୍ୱାରିକପାଦମୂଲିକାଦଯୋ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛଥ, ଭଣେ, ପୁରୋହିତଂ ପଚ୍ଛାବାହଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଓ୍ୱଜ୍ଝଭାଓ୍ୱପ୍ପତ୍ତଂ କତ୍ୱା ନଗରା ନୀହରିତ୍ୱା ଆଘାତନଂ ନେତ୍ୱା ସୀସମସ୍ସ ଛିନ୍ଦଥା’’ତି ଆହ। ତେ ଓ୍ୱେଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ପଚ୍ଛାବାହଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଓ୍ୱଜ୍ଝଭେରିଂ ଚରାପେସୁଂ।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଅଦ୍ଧା ତାଯ ଦୁଟ୍ଠଦେଓ୍ୱିଯା ରାଜା ପୁରେତରମେଓ୍ୱ ପରିଭିନ୍ନୋ, ଅଜ୍ଜ ଦାନାହଂ ଅତ୍ତନୋ ବଲେନେଓ୍ୱ ଅତ୍ତାନଂ ମୋଚେସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ତେ ପୁରିସେ ଆହ ‘‘ଭୋ, ତୁମ୍ହେ ମଂ ମାରେନ୍ତା ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସେତ୍ୱାଓ୍ୱ ମାରେଥା’’ତି। ‘‘କିଂକାରଣା’’ତି? ‘‘ଅହଂ ରାଜକମ୍ମିକୋ, ବହୁ ମେ କମ୍ମଂ କତଂ, ବହୂନି ମହାନିଧିଟ୍ଠାନାନି ଜାନାମି, ରାଜକୁଟୁମ୍ବଂ ମଯା ଓ୍ୱିଚାରିତଂ। ସଚେ ମଂ ରଞ୍ଞୋ ନ ଦସ୍ସେସ୍ସଥ, ବହୁଧନଂ ନସ୍ସିସ୍ସତି, ମଯା ରଞ୍ଞୋ ସାପତେଯ୍ୟେ ଆଚିକ୍ଖିତେ ପଚ୍ଛା କାତବ୍ବଂ କରୋଥା’’ତି। ତେ ତଂ ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସଯିଂସୁ। ରାଜା ତଂ ଦିସ୍ୱାଓ୍ୱ ‘‘କସ୍ମା ଭୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମଯି ଲଜ୍ଜଂ ନ ଅକାସି, କସ୍ମା ତେ ଏଓ୍ୱରୂପଂ ପାପକମ୍ମଂ କତ’’ନ୍ତି ଆହ। ‘‘ମହାରାଜ, ଅହଂ ସୋତ୍ଥିଯକୁଲେ ଜାତୋ, ମଯା କୁନ୍ଥକିପିଲ୍ଲିକମତ୍ତୋପି ପାଣାତିପାତୋ ନ କତପୁବ୍ବୋ, ତିଣସଲାକମତ୍ତମ୍ପି ଅଦିନ୍ନଂ ନାଦିନ୍ନପୁବ୍ବଂ, ଲୋଭଓ୍ୱସେନ ପରେସଂ ଇତ୍ଥୀ ଅକ୍ଖୀନି

ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱାପି ନ ଓଲୋକିତପୁବ୍ବା, ହତ୍ଥଓସେନାପି ମୁସା ନ ଭାସିତପୁବ୍ବା, କୁସଗ୍ଗେନାପି ମଜ୍ଜଂ ନ ପୀତପୁବ୍ବଂ, ଅହଂ ତୁମ୍ହେସୁ ନିରପରାଧୋ। ସା ପନ ବାଲା ଲୋଭଓସେନ ମଂ ହତ୍ଥେ ଗହେତ୍ୱା ମୟା ପଟିକ୍ଖିତ୍ତା ମଂ ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅତ୍ତନା କତଂ ପାପଂ ଉତ୍ତାନଂ କତ୍ୱା ମମ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋଗବ୍ଭଂ ପଓିଟ୍ଠା। ଅହଂ ନିରପରାଧୋ, ପଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା ପନ ଆଗତା ଚତୁସଟ୍ଠି ଜନା ସାପରାଧା, ତେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ତାଯ ଓୋ ଓଚନଂ କତଂ, ନ କତ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛ, ଦେଓାତି। ରାଜା ତେ ଚତୁସଟ୍ଠି ଜନେ ବନ୍ଧାପେତ୍ୱା ଦେଓିଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ତଯା ଏତେହି ସଦ୍ଧିଂ ପାପଂ କତଂ, ନ କତ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ''କତଂ, ଦେଓା''ତି ଓୁତ୍ତେ ତେ ପଚ୍ଛାବାହଂ ବନ୍ଧାପେତ୍ୱା ''ଇମେସଂ ଚତୁସଟ୍ଠିଜନାନଂ ସୀସାନି ଛିନ୍ଦଥା''ତି ଆଣାପେସି।

ଅଥ ନଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଆହ – ''ନତ୍ଥି, ମହାରାଜ, ଏତେସଂ ଦୋସୋ, ଦେଓୀ ଅତ୍ତନୋ ରୁଚିଂ କାରାପେସି। ନିରପରାଧା ଏତେ, ତସ୍ମା ନେସଂ ଖମଥ। ତସ୍ସାପି ଦୋସୋ ନତ୍ଥି, ଇତ୍ଥିଯୋ ନାମ ମେଥୁନଧମ୍ମେନ ଅତିତ୍ତା। ଜାତିସଭାଓୋ ହି ଏସ। ଏତାସଂ ଖମିତବ୍ବଯୁତ୍ତମେଓ ହୋତି। ତସ୍ମା ଏତିସ୍ସାପି ଖମଥା''ତି ନାନପ୍ପକାରେନ ରାଜାନଂ ସଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ତେ ଚତୁସଟ୍ଠିପି ଜନେ ତଞ୍ଚ ବାଲଂ ମୋଚାପେତ୍ୱା ସବ୍ବେସଂ ଯଥାସକାନି ଠାନାନି ଦାପେସି। ଏଓଂ ତେ ସବ୍ବେ ମୋଚେତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନେ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''ମହାରାଜ, ଅନ୍ଧବାଲାନଂ ନାମ ଅଓତ୍ଥୁକେନ ଓଚନେନ ଅବନ୍ଧିତବ୍ବଯୁତ୍ତକାପି ପଣ୍ଡିତା ପଚ୍ଛାବାହଂ ବଦ୍ଧା, ପଣ୍ଡିତାନଂ କାରଣଯୁତ୍ତେନ ଓଚନେନ ପଚ୍ଛାବାହଂ ବଦ୍ଧାପି ମୁତ୍ତା। ଏଓଂ ବାଲା ନାମ ଅବନ୍ଧିତବ୍ବଯୁତ୍ତକେପି ବନ୍ଧାପେନ୍ତି, ପଣ୍ଡିତା ବଦ୍ଧେପି ମୋଚେନ୍ତୀ''ତି ଓତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୨୦।

''ଅବଦ୍ଧା ତତ୍ଥ ବଜ୍ଝନ୍ତି, ଯତ୍ଥ ବାଲା ପଭାସରେ;

ବଦ୍ଧାପି ତତ୍ଥ ମୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଯତ୍ଥ ଧୀରା ପଭାସରେ''ତି।

ତତ୍ଥ ଅବଦ୍ଧାତି ଅବନ୍ଧିତବ୍ବଯୁତ୍ତା। ପଭାସରେତି ପଭାସନ୍ତି ଓଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି।

ଏଓଂ ମହାସତ୍ତୋ ଇମାଯ ଗାଥାଯ ରଞ୍ଞୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ''ମୟା ଇମଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅଗାରେ ଓସନଭାଓେନ ଲଦ୍ଧଂ, ଇଦାନି ମେ ଅଗାରେନ କିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ମେ ଅନୁଜାନ, ଦେଓା''ତି ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅନୁଜାନାପେତ୍ୱା ଅସ୍ସୁମୁଖଂ ଞାତିଜନଂ ମହନ୍ତଞ୍ଚ ଓିଭଓଂ ପହାଯ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ହିମଓନ୍ତେ ଓସନ୍ତୋ ଅଭିଞ୍ଞା ଚ ସମାପତ୍ତିଯୋ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯଣୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ଦୁଟ୍ଠଦେଓୀ ଚିଞ୍ଚମାଣଓିକା ଅହୋସି, ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ, ପୁରୋହିତୋ ପନ ଅହମେଓ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ବନ୍ଧନମୋକ୍ଖଜାତକଓଣ୍ଣନା ଦସମା।

ହଂଚିଓଗ୍ଗୋ ଦ୍ୱାଦସମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଗଦ୍ରଭପଞ୍ହ ଅମରା, ସିଙ୍ଗାଲଂ ମିତଚିନ୍ତି ଚ;

ଅନୁସାସିକଦୁବ୍ବଚଂ, ତିତ୍ତିରଂ ଓଚ୍ଚକଂ ପୁନ;

ଅକାଲରାଓି ବନ୍ଧନନ୍ତି।

୧୩। କୁସନାଳିଓଗ୍ଗୋ

[୧୨୧] ୧। କୁସନାଳିଜାତକଓଣ୍ଣନା

କରେସରିକ୍ଖୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତଓନେ ଓିହରନ୍ତୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ମିତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ହି ମିତ୍ତସୁହଜ୍ଜଞାତିବନ୍ଧଓା ଏକତୋ

ହୁତ୍ୱା ‘‘ମହାସେଟ୍ଠି ଅୟଂ ତୟା ଜାତିଗୋତ୍ତଧନଧଞ୍ଞାଦୀହି ନେୱ ସଦିସୋ, ନ ଉତ୍ତରିତରୋ, କସ୍ମା ଏତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସନ୍ଥୱଂ କରୋସି, ମା କରୋହୀ’’ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ନିୱାରେସୁଂ। ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ପନ ‘‘ମିତ୍ତସନ୍ଥୱୋ ନାମ ହୀନେହିପି ସମେହିପି ଅତିରେକେହିପି କତ୍ତବ୍ବୋୟେୱା’’ତି ତେସଂ ୱଚନଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଭୋଗଗାମଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତଂ କୁଟୁମ୍ବରକ୍ଖକଂ କତ୍ୱା ଅଗମାସୀତି ସଙ୍ଗ କାଠଅକଣ୍ଣିୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତଙ୍ଗଂ। ଇଧ ପନ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକେନ ଅତ୍ତନୋ ଘରେ ପୱତ୍ତିୟା ଆରୋଚିତାୟ ସତ୍ଥା ‘‘ଗହପତି, ମିତ୍ତୋ ନାମ ଖୁଦ୍ଦକୋ ନତ୍ଥି, ମିତ୍ତଧମ୍ମଂ ରକ୍ଖିତୁଂ ସମତ୍ଥଭାୱୋୱେତ୍ଥ ପମାଣଂ, ମିତ୍ତୋ ନାମ ଅତ୍ତନା ସମୋପି ହୀନୋପି ସେଟ୍ଠୋପି ଗହେତବ୍ବୋ। ସବ୍ବେପି ହେତେ ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତଭାରଂ ନିତ୍ଥରନ୍ତିୟେୱ, ଇଦାନି ତାୱ ତ୍ୱଂ ଅତ୍ତନୋ ନୀଚମିତ୍ତଂ ନିସ୍ସାୟ କୁଟୁମ୍ବସ୍ସ ସାମିକୋ ଜାତୋ, ପୋରାଣା ପନ ନୀଚମିତ୍ତଂ ନିସ୍ସାୟ ୱିମାନସାମିକା ଜାତା’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ରଞ୍ଞୋ ଉୟ୍ୟାନେ କୁସନାଳିଗଚ୍ଛେ ଦେୱତା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ତସ୍ମିଂୟେୱ ଚ ଉୟ୍ୟାନେ ମଙ୍ଗଲସିଲଂ ନିସ୍ସାୟ ଉଜୁଗତକ୍ଖନ୍ଧୋ ପରିମଣ୍ଡଲସାଖାୱିଟପସମ୍ପନ୍ନୋ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକା ଲଦ୍ଧସମ୍ମାନୋ ରୁଚମଙ୍ଗଲରୁକ୍ଖୋ ଅତ୍ଥି, ‘‘ମୁଖକୋ’’ତିପି ୱୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ମିଂ ଏକୋ ମହେସକ୍ଖୋ ଦେୱରାଜା ନିବ୍ବତ୍ତି। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ମିତ୍ତସନ୍ଥୱୋ ଅହୋସି। ତଦା ରାଜା ଏକସ୍ମିଂ ଏକଥମ୍ଭକେ ପାସାଦେ ୱସତି, ତସ୍ସ ସୋ ଥମ୍ଭୋ ଚଲି। ଅଥସ୍ସ ଚଲିତଭାୱଂ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା ୱଡ୍ଢକୀ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ତାତା, ମମ ଏକଥମ୍ଭକସ୍ସ ମଙ୍ଗଲପାସାଦସ୍ସ ଥମ୍ଭୋ ଚଲିତୋ, ଏକଂ ସାରଥମ୍ଭଂ ଆହରିତ୍ୱା ତଂ ନିଚ୍ଚଲଂ କରୋଥା’’ତି ଆହ। ତେ ‘‘ସାଧୁ, ଦେୱା’’ତି ରଞ୍ଞୋ ୱଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତଦନୁଚ୍ଛୱିକଂ ରୁକ୍ଖଂ ପରିୟେସମାନା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଅଦିସ୍ୱା ଉୟ୍ୟାନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତଂ ମୁଖକରୁକ୍ଖଂ ଦିସ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କିଂ, ତାତା, ଦିଟ୍ଠୋ ୱୋ ତଦନୁଚ୍ଛୱିକୋ ରୁକ୍ଖୋ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଦିଟ୍ଠୋ, ଦେୱ, ଅପିଚ ତଂ ଛିନ୍ଦିତୁଂ ନ ୱିସହାମା’’ତି ଆହଂସୁ। ‘‘କିଂକାରଣା’’ତି? ମୟଞ୍ହି ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ରୁକ୍ଖଂ ଅପସ୍ସନ୍ତା ଉୟ୍ୟାନଂ ପୱିସିମ୍ହ, ତତ୍ରପି ଠପେତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲରୁକ୍ଖଂ ଅଞ୍ଞଂ ନ ପସ୍ସାମ। ଇତି ନଂ ମଙ୍ଗଲରୁକ୍ଖତାୟ ଛିନ୍ଦିତୁଂ ନ ୱିସହାମାତି। ଗଚ୍ଛଥ, ତଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପାସାଦଂ ଥିରଂ କରୋଥ, ମୟଂ ଅଞ୍ଞଂ ମଙ୍ଗଲରୁକ୍ଖଂ କରିସ୍ସାମାତି। ତେ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ବଲିକମ୍ମଂ ଗହେତ୍ୱା ଉୟ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ସ୍ୱେ ଛିନ୍ଦିସ୍ସାମା’’ତି ରୁକ୍ଖସ୍ସ ବଲିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିଂସୁ।

ରୁକ୍ଖଦେୱତା ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ସ୍ୱେ ମୟ୍ହଂ ୱିମାନଂ ନାସେସ୍ସନ୍ତି, ଦାରକେ ଗହେତ୍ୱା କୁହିଂ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଗନ୍ତବ୍ବଟ୍ଠାନଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ ପୁତ୍ତକେ ଗୀୱାୟ ଗହେତ୍ୱା ପରୋଦି। ତସ୍ସା ସନ୍ଦିଟ୍ଠସମ୍ଭତ୍ତା ରୁକ୍ଖଦେୱତା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କିଂ ଏତ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତଂ କାରଣଂ ସୁତ୍ୱା ସୟମ୍ପି ୱଡ୍ଢକୀନଂ ପଟିକ୍କମନୂପାୟଂ ଅପସ୍ସନ୍ତିୟୋ ତଂ ପରିସ୍ସଜିତ୍ୱା ରୋଦିତୁଂ ଆରଭିଂସୁ। ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ରୁକ୍ଖଦେୱତଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମୀ’’ତି ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ କାରଣଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ହୋତୁ, ମା ଚିନ୍ତୟିତ୍ଥ, ଅହଂ ରୁକ୍ଖଂ ଛିନ୍ଦିତୁଂ ନ ଦସ୍ସାମି, ସ୍ୱେ ୱଡ୍ଢକୀନଂ ଆଗତକାଲେ ମମ କାରଣଂ ପସ୍ସଥା’’ତି ତା ଦେୱତା ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ୱଡ୍ଢକୀନଂ ଆଗତୱେଲାୟ କକଣ୍ଟକୱେସଂ ଗହେତ୍ୱା ୱଡ୍ଢକୀନଂ ପୁରତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲରୁକ୍ଖସ୍ସ ମୂଲନ୍ତରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତଂ ରୁକ୍ଖଂ ସୁସିରଂ ୱିୟ କତ୍ୱା ରୁକ୍ଖମଜ୍ଝେନ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଖନ୍ଧମତ୍ଥକେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସୀସଂ କମ୍ପୟମାନୋ ନିପଜ୍ଜି। ମହାୱଡ୍ଢକୀ ତଂ କକଣ୍ଟକଂ ଦିସ୍ୱା ରୁକ୍ଖଂ ହତ୍ଥେନ ପହରିତ୍ୱା ‘‘ସୁସିରରୁକ୍ଖୋ ଏସୋ ନିସ୍ସାରୋ, ହିୟ୍ୟୋ ଅନୁପଧାରେତ୍ୱାୱ ବଲିକମ୍ମଂ କରିମ୍ହା’’ତି ଏକଘନଂ ମହାରୁକ୍ଖଂ ଗରହିତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ରୁକ୍ଖଦେୱତା ବୋଧିସତ୍ତଂ ନିସ୍ସାୟ ୱିମାନସ୍ସ ସାମିନୀ ଜାତା।

ତସ୍ସା ପଟିସନ୍ଥାରତ୍ଥାୟ ସନ୍ଦିଟ୍ଠସମ୍ଭତ୍ତା ବହୂ ଦେୱତା ସନ୍ନିପତିଂସୁ। ରୁକ୍ଖଦେୱତା ‘‘ୱିମାନଂ ମେ ଲଦ୍ଧ’’ନ୍ତି ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତା ତାସଂ ଦେୱତାନଂ ମଜ୍ଝେ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଗୁଣଂ କଥୟମାନା ‘‘ଭୋ, ଦେୱତା, ମୟଂ ମହେସକ୍ଖା ହୁତ୍ୱାପି ଦନ୍ଧପଞ୍ଞତାୟ ଇମଂ ଉପାୟଂ ନ ଜାନିମ୍ହ, କୁସନାଳିଦେୱତା ପନ ଅତ୍ତନୋ ଞାଣସମ୍ପତ୍ତିୟା ଅମ୍ହେ ୱିମାନସାମିକେ ଅକାସି, ମିତ୍ତୋ ନାମ ସଦିସୋପି ଅଧିକୋପି ହୀନୋପି କତ୍ତବ୍ବୋୱ। ସବ୍ବେପି ହି ଅତ୍ତନୋ ଥାମେନ ସହାୟକାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଦୁକ୍ଖଂ ନିତ୍ଥରିତ୍ୱା ସୁଖେ ପତିଟ୍ଠାପେନ୍ତିୟେୱା’’ତି ମିତ୍ତଧମ୍ମଂ ୱଣ୍ଣେତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୨୧।

‘‘କରେ ସରିକ୍ଖୋ ଅଥ ୱାପି ସେଟ୍ଠୋ, ନିହୀନକୋ ୱାପି କରେୟ୍ୟ ଏକୋ;

କରେୟ୍ୟୁମେତେ ବ୍ୟସନେ ଉତ୍ତମତ୍ଥଂ, ଯଥା ଅହଂ କୁସନାଳି ରୁଚାୟ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ କରେ ସରିକ୍ଖୋତି ଜାତିଆଦୀହି ସଦିସୋପି ମିତ୍ତଧମ୍ମଂ କରେୟ୍ୟ। ଅଥ ୱାପି ସେଟ୍ଠୋତି ଜାତିଆଦୀହି ଅଧିକୋପି କରେୟ୍ୟ। ନିହୀନକୋ ୱାପି କରେୟ୍ୟ ଏକୋତି ଏକୋ ଜାତିଆଦୀହି ହୀନୋପି ମିତ୍ତଧମ୍ମଂ କରେୟ୍ୟ। ତସ୍ମା ସବ୍ବେପି ଏତେ ମିତ୍ତା କାତବ୍ବାୟେୱାତି ଦୀପେତି। କିଂକାରଣା? କରେୟ୍ୟୁମେତେବ୍ୟସନେ ଉତ୍ତମତ୍ଥନ୍ତି ସବ୍ବେପେତେ ସହାୟସ୍ସ ବ୍ୟସନେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତଭାରଂ ୱହମାନା ଉତ୍ତମତ୍ଥଂ କରେୟ୍ୟୁଂ,

କାୟିକଚେତସିକଦୁକ୍ଖତୋ ତଂ ସହାୟକଂ ମୋଚେସ୍ସମେୱାତି ଅହୋ। ତସ୍ମା ହୀନୋପି ମିତ୍ତୋ କାତବ୍ବୋୟେୱ, ପଗେୱ ଇତରୋ। ତତ୍ରିଦଂ ଓପମ୍ମଂ – ଯଥା ଅହଂ କୁସନାଳିଇ ରୁଚାୟନ୍ତି, ଯଥା ଅହଂ ରୁଚାୟଂ ନିଙ୍ଗଣ୍ଡଦେୱତା ଅୟଞ୍ଚ କୁସନାଳିଇଦେୱତା, ଅପ୍ପେସକ୍ଖାପି ମିତ୍ତସନ୍ଥୱଂ କରିମ୍ହ, ତତ୍ରପାହଂ ମହେସକ୍ଖାପି ସମାନା ଅତ୍ତନୋ ଉପ୍ପନ୍ନଦୁକ୍ଖଂ ବାଲତାୟ ଅନୁପାୟକୁସଲତାୟ ହରିତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂ, ଇମଂ ପନ ଅପ୍ପେସକ୍ଖମ୍ପି ସମାନଂ ପଣ୍ଡିତଦେୱତଂ ନିସ୍ସାୟ ଦୁକ୍ଖତୋ ମୁତ୍ତୋମ୍ହି। ତସ୍ମା ଅଞ୍ଞେହିପି ଦୁକ୍ଖା ମୁଚ୍ଚିତୁକାମେହି ସମୱିସିଟ୍ଠଭାୱଂ ଅନୋଲୋକେତ୍ୱା ହୀନୋପି ପଣ୍ଡିତୋ ମିତ୍ତୋ କାତବ୍ବୋତି।

ରୁଚାଦେୱତା ଇମାୟ ଗାଥାୟ ଦେୱସଙ୍ଘସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ଯାୱତାୟୁକଂ ଠତ୍ୱା ସଦ୍ଧିଂ କୁସନାଳିଇଦେୱତାୟ ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତା।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ରୁଚାଦେୱତା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, କୁସନାଳିଇଦେୱତା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

କୁସନାଳିଇଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୧୨୨] ୨। ଦୁମ୍ମେଧଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯସଂଲଦ୍ଧାନ ଦୁମ୍ମେଧୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ୱେଳୁୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଧମ୍ମସଭାୟଞ୍ହି ଭିକ୍ଖୂ ''ଆୱୁସୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ, ତଥାଗତସ୍ସ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦସସ୍ସିରିକମୁଖଂ ଅସୀତାନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣପଟିମଣ୍ଡିତଂ ବ୍ୟାମପ୍ପଭାପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଆୱେଳଆୱେଳଆଭୂତା ଯମକଯମକଭୂତା ଘନବୁଦ୍ଧରସ୍ମିୟୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତଂ ପରମସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତଂ ଅତ୍ତଭାୱଞ୍ଚ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଉସୂୟମେୱ କରୋତି। 'ବୁଦ୍ଧା ନାମ ଏୱରୂପେନ ସୀଲେନ ସମାଧିନା ପଞ୍ଞାୟ ୱିମୁତ୍ତିୟା ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନେନ ସମନ୍ନାଗତା'ତି ୱୁଚ୍ଚମାନେ ୱଣ୍ଣଂ ସହିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଉସୂୟମେୱ କରୋତୀ''ତି ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ଅଗୁଣକଥଂ କଥୟିଂସୁ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାୟ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ , ଇଦାନେୱ ଦେୱଦତ୍ତୋ ମମ ୱଣ୍ଣେ ଭଞ୍ଞମାନେ ଉସୂୟଂ କରୋତି, ପୁବ୍ବେପି ଅକାସିୟେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ମଗଧରଟ୍ଠେ ରାଜଗହନଗରେ ଏକସ୍ମିଂ ମଗଧରାଜେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ହତ୍ଥିୟୋନିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ସବ୍ବସେତୋ ଅହୋସି ହେଟ୍ଠା ୱଣ୍ଣିତସଦିସାୟ ରୂପସମ୍ପତ୍ତିୟା ସମନ୍ନାଗତୋ। ଅଥ ନଂ ''ଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନୋ ଅୟ''ନ୍ତି ସୋ ରାଜା ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିଂ ଅକାସି। ଅଥେକସ୍ମିଂ ଛଣଦିୱସେ ସକଲନଗରଂ ଦେୱନଗରଂ ୱିୟ ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ୱା ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତଂ ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ରାଜାନୁଭାୱେନ ନଗରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ ଅକାସି। ମହାଜନୋ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଠତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିନୋ ରୂପସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତଂ ସରୀରଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅହୋ ରୂପଂ, ଅହୋ ଗତି, ଅହୋ ଲୀଳ୍ହା, ଅହୋ ଲକ୍ଖଣସମ୍ପତ୍ତି, ଏୱରୂପୋ ନାମ ସବ୍ବସେତୱରୱାରଣୋ ଚକ୍କୱତ୍ତିରଞ୍ଞୋ ଅନୁଚ୍ଛୱିକୋ''ତି ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିମେୱ ୱଣ୍ଣେସି।

ରାଜା ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ସୁତ୍ୱା ସହିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଉସୂୟଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ''ଅଜ୍ଜେୱ ତଂ ପବ୍ବତପାଦେ ପାତେତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପାପେସ୍ସାମୀ''ତି ହତ୍ଥାଚରିୟଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''କିନ୍ତି କତ୍ୱା ତୟା ଅୟଂ ନାଗୋ ସିକ୍ଖାପିତୋ''ତି ଆହ। ''ସୁସିକ୍ଖାପିତୋ, ଦେୱା''ତି। ''ନ ସୁସିକ୍ଖିତୋ, ଦୁସିକ୍ଖିତୋ''ତି। ''ସୁସିକ୍ଖିତୋ, ଦେୱା''ତି। ''ଯଦି ସୁସିକ୍ଖିତୋ , ସକ୍ଖିସ୍ସସି ନଂ ୱେପୁଲ୍ଲପବ୍ବତମତ୍ଥକଂ ଆରୋପେତୁ''ନ୍ତି। ''ଆମ, ଦେୱା''ତି। ''ତେନ ହି ଏହୀ''ତି ସୟଂ ଓତରିତ୍ୱା ହତ୍ଥାଚରିୟଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ପବ୍ବତପାଦଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ହତ୍ଥାଚରିୟେନ ହତ୍ଥିପିଟ୍ଠିୟଂ ନିସୀଦିତ୍ୱାୱ ହତ୍ଥିମ୍ହି ୱେପୁଲ୍ଲପବ୍ବତମତ୍ଥକଂ ଆରୋପିତେ ସୟମ୍ପି ଅମଚ୍ଚଗଣପରିୱୁତୋ ପବ୍ବତମତ୍ଥକଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ହତ୍ଥିଂ ପପାତାଭିମୁଖଂ କାରେତ୍ୱା ''ତ୍ୱଂ 'ମୟା ଏସ ସୁସିକ୍ଖାପିତୋ'ତି ୱଦେସି, ତୀହିୟେୱ ତାୱ ନଂ ପାଦେହି ଠପେହୀ''ତି ଆହ। ହତ୍ଥାଚରିୟୋ ପିଟ୍ଠିୟଂ ନିସୀଦିତ୍ୱାୱ ''ଭୋ ତୀହି ପାଦେହି ତିଟ୍ଠା''ତି ହତ୍ଥିସ୍ସ ପଣ୍ହିକାୟ ସଞ୍ଞଂ ଅଦାସି, ମହାସତ୍ତୋ ତଥା ଅକାସି। ପୁନ ରାଜା ''ଦ୍ୱୀହି ପୁରିମପାଦେହିୟେୱ ଠପେହୀ''ତି ଆହ, ମହାସତ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ପଚ୍ଛିମପାଦେ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପୁରିମପାଦେହି ଅଟ୍ଠାସି। ''ପଚ୍ଛିମପାଦେହିୟେୱା''ତି ୱୁତ୍ତେପି ଦ୍ୱେ ପୁରିମପାଦେ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମପାଦେହି ଅଟ୍ଠାସି, ''ଏକେନା''ତି ୱୁତ୍ତେପି ତୟୋ ପାଦେ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଏକେନେୱ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥସ୍ସ ଅପତନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ''ସଚେ ପହୋସି, ଆକାସେ ନଂ ଠପେହୀ''ତି ଆହ।

ଆଚରିୟୋ ଚିନ୍ତେସି – ''ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ଇମିନା ସଦିସୋ ସୁସିକ୍ଖିତୋ ହତ୍ଥୀ ନାମ ନତ୍ଥି, ନିସ୍ସଂସୟଂ ପନେତଂ ଏସ ପପାତେ ପାତେତ୍ୱା ମାରେତୁକାମୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି। ସୋ ତସ୍ସ କଣ୍ଣମୂଲେ ମନ୍ତେସି ''ତାତ, ଅୟଂ ରାଜା ତଂ ପପାତେ ପାତେତ୍ୱା ମାରେତୁକାମୋ, ନ ତ୍ୱଂ ଏତସ୍ସ ଅନୁଚ୍ଛୱିକୋ। ସଚେ ତେ ଆକାସେନ ଗନ୍ତୁଂ ବଲଂ ଅତ୍ଥି, ମଂ ଯଥାନିସିନ୍ନଂୟେୱ ଆଦାୟ ୱେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ବାରାଣସିଂ ଗଚ୍ଛା''ତି। ପୁଞ୍ଞିଦ୍ଧିୟା ସମନ୍ନାଗତୋ ମହାସତ୍ତୋ ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ଆକାସେ ଅଟ୍ଠାସି। ହତ୍ଥାଚରିୟୋ ''ମହାରାଜ, ଅୟଂ ହତ୍ଥୀ ପୁଞ୍ଞିଦ୍ଧିୟା ସମନ୍ନାଗତୋ, ନ ତାଦିସସ୍ସ

ମନ୍ଦପୁଞ୍ଞସ୍ସ ଦୁକ୍ଖଦିନୋ ଅନୁଚ୍ଛଵିକୋ, ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ପୁଞ୍ଞସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଅନୁଚ୍ଛଵିକୋ, ତାଦିସୋ ନାମ ମନ୍ଦପୁଞ୍ଞୋ ଏଵରୂପଂ ଵାହନଂ ଲଭିତ୍ଵା ତସ୍ସ ଗୁଣଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ତଞ୍ଚେଵ ଵାହନଂ ଅଞ୍ଞେସଞ୍ଚ ଯସସମ୍ପତ୍ତିଂ ନାସେନ୍ତିଯେଵା''ତି ଵତ୍ଵା ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧେ ନିସିନ୍ନୋଵ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୨୨।

''ଯସଂ ଲଦ୍ଧାନ ଦୁମ୍ମେଧୋ, ଅନତ୍ଥଂ ଚରତି ଅତ୍ତନୋ;

ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରେସଞ୍ଚ, ହିଂସାଯ ପଟିପଜ୍ଜତୀ''ତି।

ତତ୍ରାଯଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ମହାରାଜ, ତାଦିସୋ ଦୁମ୍ମେଧୋ ନିପ୍ପଞ୍ଞୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରିଵାରସମ୍ପତ୍ତିଂ ଲଭିତ୍ଵା ଅତ୍ତନୋ ଅନତ୍ଥଂ ଚରତି। କିଂକାରଣା? ସୋ ହି ଯସମଦମତ୍ତୋ କତ୍ତବ୍ବାକତ୍ତବ୍ବଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରେସଞ୍ଚ ହିଂସାଯ ପଟିପଜ୍ଜତି। ହିଂସା ଵୁଚ୍ଚତି କିଲମନଂ ଦୁକ୍ଖୁପ୍ପାଦନଂ, ତଦତ୍ଥାଯ ଏଵ ପଟିପଜ୍ଜତୀତି।

ଏଵଂ ଇମାଯ ଗାଥାଯ ରଞ୍ଞୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ଵା ''ତିଟ୍ଠ ଦାନି ତ୍ଵ''ନ୍ତି ଵତ୍ଵା ଆକାସେ ଉପ୍ପତିତ୍ଵା ବାରାଣସିନଗରଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ରାଜଙ୍ଗଣେ ଆକାସେ ଅଟ୍ଠାସି। ସକଲନଗରଂ ସଙ୍ଖୁଭିତ୍ଵା ''ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ଆକାସେନ ସେତଵରଵାରଣୋ ଆଗନ୍ତ୍ଵା ରାଜଙ୍ଗଣେ ଠିତୋ''ତି ଏକକୋଲାହଲଂ ଅହୋସି। ଵେଗେନ ରଞ୍ଞୋପି ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା ନିକ୍ଖମିତ୍ଵା ''ସଚେ ମଯ୍ହଂ ଉପଭୋଗତ୍ଥାଯ ଆଗତୋସି, ଭୂମିଯଂ ପତିଟ୍ଠାହୀ''ତି ଆହ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଭୂମିଯଂ ପତିଟ୍ଠାସି, ଆଚରିଯୋ ଓତରିତ୍ଵା ରାଜାନଂ ଵନ୍ଦିତ୍ଵା ''କୁତୋ ଆଗତୋସି, ତାତା''ତି ଵୁତ୍ତେ ''ରାଜଗହତୋ''ତି ଵତ୍ଵା ସବ୍ବଂ ପଵତ୍ତିଂ ଆରୋଚେସି। ରାଜା ''ମନାପଂ ତେ, ତାତ, କତଂ ଇଧାଗଚ୍ଛନ୍ତେନା''ତି ତୁଟ୍ଠହଟ୍ଠୋ ନଗରଂ ସଜ୍ଜାପେତ୍ଵା ଵାରଣଂ ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ଵା ସକଲରଜ୍ଜଂ ତଯୋ କୋଟ୍ଠାସେ କତ୍ଵା ଏକଂ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଅଦାସି, ଏକଂ ଆଚରିଯସ୍ସ, ଏକଂ ଅତ୍ତନା ଅଗ୍ଗହେସି। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଆଗତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯେଵ ପନ ରଞ୍ଞୋ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ରଜ୍ଜଂ ହତ୍ଥଗତମେଵ ଜାତଂ। ସୋ ଜମ୍ବୁଦୀପେ ଅଗ୍ଗରାଜା ହୁତ୍ଵା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ଵା ଯଥାକମ୍ମଂ ଅଗମାସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ଵା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ମଗଧରାଜା ଦେଵଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ବାରାଣସିରାଜା ସାରିପୁତ୍ତୋ, ହତ୍ଥାଚରିଯୋ ଆନନ୍ଦୋ, ହତ୍ଥୀ ପନ ଅହମେଵ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ଦୁମ୍ମେଧଜାତକଵଣ୍ଣନା ଦୁତିଯା।

[୧୨୩] ୩। ନଙ୍ଗଲୀସଜାତକଵଣ୍ଣନା

ଅସବ୍ବତ୍ଥଗାମିଂଵାଚନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତଵନେ ଵିହରନ୍ତୋ ଲାଳୁଦାଯିତ୍ଥେରଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ଧମ୍ମଂ କଥେନ୍ତୋ ''ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ଇଦଂ କଥେତବ୍ବଂ, ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ଇଦଂ ନ କଥେତବ୍ବ''ନ୍ତି ଯୁତ୍ତାଯୁତ୍ତଂ ନ ଜାନାତି, ମଙ୍ଗଲେ ଅଵମଙ୍ଗଲଂ ଵଦନ୍ତୋ ''ତିରୋକୁଟ୍ଟେସୁ ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ସନ୍ଧିସିଙ୍ଘାଟକେସୁ ଚା''ତି ଇଦଂ ଅଵମଙ୍ଗଲଂ ମଙ୍ଗଲଂ କତ୍ଵା ଅନୁମୋଦନଂ କଥେତି। ଅଵମଙ୍ଗଲେସୁ ଅନୁମୋଦନଂ କରୋନ୍ତୋ ''ବହୂ ଦେଵା ମନୁସ୍ସା ଚ, ମଙ୍ଗଲାନି ଅଚିନ୍ତଯୁ''ନ୍ତି ଵତ୍ଵା ''ଏଵରୂପାନଂ ମଙ୍ଗଲାନଂ ସତମ୍ପି ସହସ୍ସମ୍ପି କାତୁଂ ସମତ୍ଥା ହୋଥା''ତି ଵଦତି। ଅଥେକଦିଵସଂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ ଭିକ୍ଖୂ ''ଆଵୁସୋ, ଲାଳୁଦାଯୀ ଯୁତ୍ତାଯୁତ୍ତଂ ନ ଜାନାତି, ସବ୍ବତ୍ଥ ଅଭାସିତବ୍ବଵାଚଂ ଭାସତୀ''ତି କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ଵା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ଵା ''ଇମାଯ ନାମା''ତି ଵୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଲାଳୁଦାଯୀ ଇଦାନେଵ ଦନ୍ଧପରିସକ୍କନୋ ଯୁତ୍ତାଯୁତ୍ତଂ ନ ଜାନାତି, ପୁବ୍ବେପି ଏଵରୂପୋ ଅହୋସି, ନିଚ୍ଚଂ ଲାଳଅକୋଯେଵ ଏସୋ''ତି ଵତ୍ଵା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ଵା ଵଯପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲାଯଂ ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ଵା ବାରାଣସିଯଂ ଦିସାପାମୋକ୍ଖୋ ଆଚରିଯୋ ହୁତ୍ଵା ପଞ୍ଚ ମାଣଵକସତାନି ସିପ୍ପଂ ଵାଚେସି। ତଦା ତେସୁ ମାଣଵେସୁ ଏକୋ ଦନ୍ଧପରିସକ୍କନୋ ଲାଳଅକୋ ମାଣଵୋ ଧମ୍ମନ୍ତେଵାସିକୋ ହୁତ୍ଵା ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ଦନ୍ଧଭାଵେନ ପନ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପନ ଉପକାରୋ ହୋତି, ଦାସୋ ଵିଯ ସବ୍ବକିଚ୍ଚାନି କରୋତି। ଅଥେକଦିଵସଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସାଯମାସଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ଵା ସଯନେ ନିପନ୍ନୋ ତଂ ମାଣଵଂ ହତ୍ଥପାଦପିଟ୍ଠିପରିକମ୍ମାନି କତ୍ଵା ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଆହ ''ତାତ, ମଞ୍ଚପାଦେ ଉପତ୍ଥମ୍ଭେତ୍ଵା ଯାହୀ''ତି। ମାଣଵୋ ଏକଂ ପାଦଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭେତ୍ଵା ଏକସ୍ସ ଉପତ୍ଥମ୍ଭକଂ ଅଲଭନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଊରୁମ୍ହି ଠପେତ୍ଵା ରତ୍ତିଂ ଖେପେସି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ପକୁସସମଯେ ଉଟ୍ଠାଯ ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କିଂ, ତାତ, ନିସିନ୍ନୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଆଚରିଯ, ଏକସ୍ସ ମଞ୍ଚପାଦସ୍ସ ଉପତ୍ଥମ୍ଭକଂ ଅଲଭନ୍ତୋ ଊରୁମ୍ହି ଠପେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋମ୍ହୀ’’ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ସଂୱିଗ୍ଗମାନସୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ଅତି ୱିଯ ମଯ୍ହଂ ଉପକାରୋ, ଏତ୍ତକାନଂ ପନ ମାଣୱକାନଂ ଅନ୍ତରେ ଅଯମେୱ ଦନ୍ଧୋ ସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, କଥଂ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ଇମଂ ପଣ୍ଡିତଂ କରେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେସି। ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି ‘‘ଅତ୍ଥେକୋ ଉପାଯୋ, ଅହଂ ଇମଂ ମାଣୱଂ ଦାରୁଅତ୍ଥାଯ ପଣ୍ଣତ୍ଥାଯ ଚ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆଗତଂ ‘ଅଜ୍ଜ ତେ କିଂ ଦିଟ୍ଠଂ, କିଂ କତ’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି। ଅଥ ମେ ‘ଇଦଂ ନାମ ଅଜ୍ଜ ମଯା ଦିଟ୍ଠଂ, ଇଦଂ କତ’ନ୍ତି ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସତି। ଅଥ ନଂ ‘ତଯା ଦିଟ୍ଠଞ୍ଚ କତଞ୍ଚ କୀଦିସ’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି, ସୋ ‘ଏୱରୂପଂ ନାମା’ତି ଉପମାଯ ଚ କାରଣେନ ଚ କଥେସ୍ସତି। ଇତି ନଂ ନୱଂ ନୱଂ ଉପମଞ୍ଚ କାରଣଞ୍ଚ କଥାପେତ୍ୱା ଇମିନା ଉପାଯେନ ପଣ୍ଡିତଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ତାତ ମାଣୱ, ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦାରୁଅତ୍ଥାଯ ୱା ପଣ୍ଣତ୍ଥାଯ ୱା ଗତଟ୍ଠାନେ ଯଂ ତେ ତତ୍ଥ ଦିଟ୍ଠଂ ୱା ସୁତଂ ୱା ଭୁତ୍ତଂ ୱା ପୀତଂ ୱା ଖାଦିତଂ ୱା ହୋତି, ତଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମଯ୍ହଂ ଆରୋଚେଯ୍ୟାସୀ’’ତି ଆହ।

ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ମାଣୱେହି ସଦ୍ଧିଂ ଦାରୁଅତ୍ଥାଯ ଅରଞ୍ଞଂ ଗତୋ ତତ୍ଥ ସପ୍ପଂ ଦିସ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଆଚରିଯ, ସପ୍ପୋ ମେ ଦିଟ୍ଠୋ’’ତି ଆରୋଚେସି। ‘‘ସପ୍ପୋ ନାମ, ତାତ, କୀଦିସୋ ହୋତୀ’’ତି? ‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି ନଙ୍ଗଲୀସା’’ତି। ‘‘ସାଧୁ, ତାତ, ମନାପା ତେ ଉପମା ଆହଟା, ସପ୍ପା ନାମ ନଙ୍ଗଲୀସସଦିସାୱ ହୋନ୍ତୀ’’ତି। ଅଥ ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ମାଣୱକେନ ମନାପା ଉପମା ଆହଟା, ସକ୍ଖିସ୍ସାମି ନଂ ପଣ୍ଡିତଂ କାତୁ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେସି। ମାଣୱୋ ପୁନ ଏକଦିୱସଂ ଅରଞ୍ଞେ ହତ୍ଥିଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ହତ୍ଥୀ ମେ ଆଚରିଯ ଦିଟ୍ଠୋ’’ତି ଆହ। ‘‘ହତ୍ଥୀ ନାମ, ତାତ, କୀଦିସୋ’’ତି? ‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ନଙ୍ଗଲୀସା’’ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ହତ୍ଥିସ୍ସ ସୋଣ୍ଡା ନଙ୍ଗଲୀସସଦିସା ହୋନ୍ତି, ଦନ୍ତାଦଯୋ ଏୱରୂପା ଚ ଏୱରୂପା ଚ। ଅଯଂ ପନ ବାଲତାଯ ୱିଭଜିତ୍ୱା କଥେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ସୋଣ୍ଡଂ ସନ୍ଧାଯ କଥେସି ମଞ୍ଞେ’’ତି ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ଅଥେକଦିୱସଂ ନିମନ୍ତନେ ଉଚ୍ଛୁଂ ଲଭିତ୍ୱା ‘‘ଆଚରିଯ, ଅଜ୍ଜ ମଯଂ ଉଚ୍ଛୁ ଖାଦିମ୍ହା’’ତି ଆହ। ‘‘ଉଚ୍ଛୁ ନାମ କୀଦିସୋ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି ନଙ୍ଗଲୀସା’’ତି ଆହ। ଆଚରିଯୋ ‘‘ଥୋକଂ ପତିରୂପଂ କାରଣଂ କଥେସୀ’’ତି ତୁଣ୍ହୀ ଜାତୋ।

ପୁନେକଦିୱସଂ ନିମନ୍ତନେ ଏକଚ୍ଚେ ମାଣୱା ଗୁଳେନ ଦଧିନା ଭୁଞ୍ଜିଂସୁ, ଏକଚ୍ଚେ ଖୀରେନ। ସୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଆଚରିଯ, ଅଜ୍ଜ ମଯଂ ଦଧିନା ଖୀରେନ ଚ ଭୁଞ୍ଜିମ୍ହା’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ଦଧିଖୀରଂ ନାମ କୀଦିସଂ ହୋତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି ନଙ୍ଗଲୀସା’’ତି ଆହ। ଆଚରିଯୋ ‘‘ଅଯଂ ମାଣୱୋ ‘ସପ୍ପୋ ନଙ୍ଗଲୀସସଦିସୋ’ତି କଥେନ୍ତୋ ତାୱ ସୁକଥିତଂ କଥେସି, ‘ହତ୍ଥୀ ନଙ୍ଗଲୀସସଦିସୋ’ତି କଥେନ୍ତେନାପି ସୋଣ୍ଡଂ ସନ୍ଧାଯ ଲେସେନ କଥିତଂ। ‘ଉଚ୍ଛୁ ନଙ୍ଗଲୀସସଦିସ’ନ୍ତି କଥନେପି ଲେସୋ ଅତ୍ଥି, ‘ଦଧିଖୀରାନି ପନ ନିଚ୍ଚଂ ପଣ୍ଡରାନି ପକ୍ଖିତ୍ତଭାଜନସଣ୍ଠାନାନୀ’ତି ଇଧ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ଉପମଂ ନ କଥେସି, ନ ସକ୍କା ଇମଂ ଲାଳୁକଂ ସିକ୍ଖାପେତୁ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୨୩।

‘‘ଅସବ୍ବତ୍ଥଗାମିଂ ୱାଚଂ, ବାଲୋ ସବ୍ବତ୍ଥ ଭାସତି;

ନାଯଂ ଦଧିଂ ୱେଦି ନ ନଙ୍ଗଲୀସଂ, ଦଧିପ୍ପଯଂ ମଞ୍ଞତି ନଙ୍ଗଲୀସ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ରାଯଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ଯା ୱାଚା ଓପମ୍ମୱସେନ ସବ୍ବତ୍ଥ ନ ଗଚ୍ଛତି, ତଂ ଅସବ୍ବତ୍ଥଗାମିଂ ୱାଚଂ ବାଲୋ ଦନ୍ଧପୁଗ୍ଗଲୋ ସବ୍ବତ୍ଥ ଭାସତି, ‘‘ଦଧି ନାମ କୀଦିସ’’ନ୍ତି ପୁଟ୍ଠୋପି ‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ନଙ୍ଗଲୀସା’’ତି ୱଦତେୱ। ଏୱଂ ୱଦନ୍ତୋ ନାଯଂ ଦଧିଂ ୱେଦି ନ ନଙ୍ଗଲୀସଂ। କିଂକାରଣା? ଦଧିପ୍ପଯଂ ମଞ୍ଞତି ନଙ୍ଗଲୀସଂ, ଯସ୍ମା ଅଯଂ ଦଧିମ୍ପି ନଙ୍ଗଲୀସମେୱ ମଞ୍ଞତି। ଅଥ ୱା ଦଧୀତି ଦଧିମେୱ, ପଯନ୍ତି ଖୀରଂ, ଦଧି ଚ ପଯଞ୍ଚ ଦଧିପ୍ପଯଂ। ଯସ୍ମା ଦଧିଖୀରାନିପି ଅଯଂ ନଙ୍ଗଲୀସମେୱ ମଞ୍ଞତି, ଏଦିସୋ ଚାଯଂ ବାଲୋ, କିଂ ଇମିନାତି ଅନ୍ତେୱାସିକାନଂ ଧମ୍ମକଥଂ କଥେତ୍ୱା ପରିବ୍ବଯଂ ଦତ୍ୱା ତଂ ଉଯ୍ୟୋଜେସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଲାଳୁଦାଯୀ ଅହୋସି, ଦିସାପାମୋକ୍ଖୋ ଆଚରିଯୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ନଙ୍ଗଲୀସଜାତକୱଣ୍ଣନା ତତିଯା।

[୧୨୪] ୪। ଅମ୍ବଜାତକୱଣ୍ଣନା

ୱାଯମେଥେୱପୁରିସୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ୱଓସମ୍ପନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ସାୱତ୍ଥିୱାସୀ କୁଲପୁତ୍ତୋ ସାସନେ ଉରଂ ଦତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୋ ୱଓସମ୍ପନ୍ନୋ ଅହୋସି, ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯୱତ୍ତାନି ପାନୀଯପରିଭୋଜନୀଯୌପୋସଥାଗାରଜନ୍ତାଘରାଦିୱତ୍ତାନି ଚ ସାଧୁକଂ କରୋତି, ଚୁଦ୍ଦସସୁ ମହାୱତ୍ତେସୁ ଅସୀତିଖନ୍ଧକୱତ୍ତେସୁ ଚ ପରିପୂରକାରୀଯେୱ ହୋତି, ୱିହାରଂ ସମ୍ମଜ୍ଜତି, ପରିୱେଣଂ ୱିତକ୍କମାଳଅକଂ ୱିହାରମଗ୍ଗଂ ସମ୍ମଜ୍ଜତି, ମନୁସ୍ସାନଂ ପାନୀଯଂ ଦେତି। ମନୁସ୍ସା ତସ୍ସ ୱଓସମ୍ପତ୍ତିଯଂ ପସୀଦିତ୍ୱା ପଞ୍ଚସତମତ୍ତାନି ଧୁୱଭତ୍ତାନି ଅଦଂସୁ, ମହାଲାଭସକ୍କାରୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ତଂ ନିସ୍ସାଯ ବହୂନଂ ଫାସୁୱିହାରୋ ଜାତୋ। ଅଥେକଦିୱସଂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ ଭିକ୍ଖୂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ''ଆୱୁସୋ, ଅସୁକୋ ନାମ ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତନୋ ୱଓସମ୍ପତ୍ତିଯା ମହନ୍ତଂ ଲାଭସକ୍କାରଂ ନିବ୍ବତ୍ତେସି, ଏତଂ ଏକଂ ନିସ୍ସାଯ ବହୂନଂ ଫାସୁୱିହାରୋ ଜାତୋ''ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ , ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାଯ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପାଯଂ ଭିକ୍ଖୁ ୱଓସମ୍ପନ୍ନୋ, ପୁବ୍ବେପେତଂ ଏକଂ ନିସ୍ସାଯ ପଞ୍ଚ ଇସିସତାନି ଫଲାଫଲତ୍ଥାଯ ଅରଞ୍ଞଂ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ଏତେନେୱ ଆନୀତଫଲାଫଲେହି ଯାପେସୁ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଉଦିଚ୍ଚବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ପଞ୍ଚସତଁସିପରିୱାରୋ ପବ୍ବତପାଦେ ୱିହାସି। ତଦା ହିମୱନ୍ତେ ଚଣ୍ଡୋ ନିଦାଘୋ ଅହୋସି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପାନୀଯାନି ଛିଜ୍ଜିଂସୁ, ତିରଚ୍ଛାନା ପାନୀଯଂ ଅଲଭମାନା କିଲମନ୍ତି। ଅଥ ତେସୁ ତାପସେସୁ ଏକୋ ତାପସୋ ତେସଂ ପିପାସଦୁକ୍ଖଂ ଦିସ୍ୱା ଏକଂ ରୁକ୍ଖଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଦୋଣିଂ କତ୍ୱା ପାନୀଯଂ ଉସ୍ସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ଦୋଣିଂ ପୂରେତ୍ୱା ତେସଂ ପାନୀଯଂ ଅଦାସି। ବହୂସୁ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ପାନୀଯଂ ପିୱନ୍ତେସୁ ତାପସସ୍ସ ଫଲାଫଲତ୍ଥାଯ ଗମନୋକାସୋ ନାହୋସି। ସୋ ନିରାହାରୋପି ପାନୀଯଂ ଦେତିଯେୱ। ମିଗଗଣା ଚିନ୍ତେସୁଂ ''ଅଯଂ ଅମ୍ହାକଂ ପାନୀଯଂ ଦେନ୍ତୋ ଫଲାଫଲତ୍ଥାଯ ଗନ୍ତୁଂ ଓକାସଂ ନ ଲଭତି, ନିରାହାରତାଯ ଅତିୱିଯ କିଲମତି, ହନ୍ଦମଯଂ କତିକଂ କରୋମା''ତି। ତେ କତିକଂ ଅକଂସୁ ''ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପାନୀଯଂ ପିୱନତ୍ଥାଯ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେନ ଅତ୍ତନୋ ବଲାନୁରୂପେନ ଫଲାଫଲଂ ଗହେତ୍ୱାୱ ଆଗନ୍ତବ୍ବ''ନ୍ତି। ତେ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଏକେକୋ ତିରଚ୍ଛାନୋ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ବଲାନୁରୂପେନ ମଧୁରମଧୁରାନି ଅମ୍ବଜମ୍ବୁପନସାଦୀନିଗହେତ୍ୱାୱ ଆଗଚ୍ଛତି। ଏକସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ଆଭତଂ ଫଲାଫଲଂ ଅଡ୍ଢତେୟ୍ୟସକଟଭାରପ୍ପମାଣଂ ଅହୋସି। ପଞ୍ଚସତତାପସା ତଦେୱ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତି। ଅତିରେକଂ ଛଡ୍ଡିଯିତ୍ଥ।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଏକଂ ନାମ ୱଓସମ୍ପନ୍ନଂ ନିସ୍ସାଯ ଏତ୍ତକାନଂ ତାପସାନଂ ଫଲାଫଲତ୍ଥାଯ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ଯାପନଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ୱୀରିଯଂ ନାମ କାତବ୍ବମେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୨୪।

''ୱାଯମେଥେୱ ପୁରିସୋ, ନ ନିବ୍ବିନ୍ଦେୟ୍ୟ ପଣ୍ଡିତୋ;

ୱାଯାମସ୍ସ ଫଲଂ ପସ୍ସ, ଭୁତ୍ତା ଅମ୍ବା ଅନୀତିହ''ନ୍ତି।

ତତ୍ରାଯଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ପଣ୍ଡିତୋ ଅତ୍ତନୋ ୱଓପୂରଣାଦିକେ କମ୍ମସ୍ମିଂ ୱାଯମେଥେୱ, ନ ଉକ୍କଣ୍ଠେୟ୍ୟ। କିଂକାରଣା? ୱାଯାମସ୍ସ ନିପ୍ଫଲତାଯ ଅଭାୱତୋ। ଇତି ମହାସତ୍ତୋ ''ୱାଯାମୋ ନାମେସ ସଫଲୋୱ ହୋତୀ''ତି ଇସିଗଣଂ ଆଲପନ୍ତୋ ''ୱାଯାମସ୍ସ ଫଲଂ ପସ୍ସା''ତି ଆହ। କୀଦିସଂ? ଭୁତ୍ତା ଅମ୍ବା ଅନୀତିହଂ। ତତ୍ଥ ଅମ୍ବାତି ଦେସନାମତ୍ତଂ, ତେହି ପନ ନାନପ୍ପକାରାନି ଫଲାଫଲାନି ଆଭତାନି। ତେସୁ ସମ୍ପନ୍ନତରାନଂ ଉସ୍ସନ୍ନତରାନଂ ୱା ୱସେନ ''ଅମ୍ବା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଯେ ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ଇସିସତେହି ସଯଂ ଅରଞ୍ଞଂ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ଏକସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ଆନୀତା ଅମ୍ବା ଭୁତ୍ତା, ଇଦଂ ୱାଯାମସ୍ସ ଫଲଂ। ତଞ୍ଚ ଖୋ ପନ ଅନୀତିହଂ, ''ଇତି ଆହ ଇତି ଆହା''ତି ଏୱଂ ଇତିହୀତିହେନ ଗହେତବ୍ବଂ ନ ହୋତି, ପଚ୍ଚକ୍ଖମେୱ ତଂ ଫଲଂ ପସ୍ସାତି। ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ଇସିଗଣସ୍ସ ଓୱାଦଂ ଅଦାସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ୱଓସମ୍ପନ୍ନୋ ତାପସୋ ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ଗଣସତ୍ଥା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ଅମ୍ବଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା।

[୧୨୫] ୫। କଟାହକଜାତକୱଣ୍ଣନା

ବହୁମ୍ପିସୋ ୱିକତ୍ଥେୟ୍ୟାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ୱିକତ୍ଥକଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତସ୍ସ ୱତ୍ଥୁ ହେଟ୍ଠା କଥିତସଦିସମେୱ।

ଅତୀତେ ପନ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ମହାୱିଭୱୋ ସେଟ୍ଠି ଅହୋସି। ତସ୍ସ ଭରିୟା ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାୟି, ଦାସୀପିସ୍ସ ତଂ ଦିୱସଞ୍ଞେୱ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାୟି। ତେ ଏକତୋୱ ୱଡ୍ଢିଂସୁ। ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତେ ଲେଖଂ ସିକ୍ଖନ୍ତେ ଦାସୋପିସ୍ସ ଫଲକଂ ୱହମାନୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେନେୱ ସଦ୍ଧିଂ ଲେଖଂ ସିକ୍ଖି, ଗଣନଂ ସିକ୍ଖି, ଦ୍ୱେ ତୟୋ ୱୋହାରେ ଅକାସି। ସୋ ଅନୁକ୍କମେନ ୱଚନକୁସଲୋ ୱୋହାରକୁସଲୋ ୟୁୱା ଅଭିରୂପୋ ଅହୋସି, ନାମେନ କଟାହକୋ ନାମ। ସୋ ସେଟ୍ଠିଘରେ ଭଣ୍ଡାଗାରିକକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ''ନ ମଂ ଇମେ ସବ୍ବକାଲଂ ଭଣ୍ଡାଗାରିକକମ୍ମଂ କାରେସ୍ସନ୍ତି, କିଞ୍ଚିଦେୱ ଦୋସଂ ଦିସ୍ୱା ତାଳେତ୍ୱା ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଲକ୍ଖଣେନ ଅଙ୍କେତ୍ୱା ଦାସପରିଭୋଗେନପି ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି। ପଚ୍ଚନ୍ତେ ଖୋ ପନ ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ସହାୟକୋ ସେଟ୍ଠି ଅତ୍ଥି, ୟଂନୂନାହଂ ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ୱଚନେନ ଲେଖଂ ଆଦାୟ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା 'ଅହଂ ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋ'ତି ୱତ୍ୱା ତଂ ସେଟ୍ଠିଂ ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ତସ୍ସ ଧୀତରଂ ଗହେତ୍ୱା ସୁଖଂ ୱସେୟ୍ୟ''ନ୍ତି। ସୋ ସୟମେୱ ପଣ୍ଣଂ ଗହେତ୍ୱା ''ଅହଂ ଅସୁକଂ ନାମ ମମ ପୁତ୍ତଂ ତୱ ସନ୍ତିକଂ ପହିଣିଂ, ଆୱାହୱିୱାହସମ୍ବନ୍ଧୋ ନାମ ମୟ୍ହଞ୍ଚ ତୟା, ତୁୟ୍ହଞ୍ଚ ମୟା ସଦ୍ଧିଂ ପତିରୂପୋ, ତସ୍ମା ତ୍ୱଂ ଇମସ୍ସ ଦାରକସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ଧୀତରଂ ଦତ୍ୱା ଏତଂ ତତ୍ଥେୱ ୱସାପେହି, ଅହମ୍ପି ଓକାସଂ ଲଭିତ୍ୱା ଆଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ଲିଖିତ୍ୱା ସେଟ୍ଠିସ୍ସେୱ ମୁଦ୍ଦିକାୟ ଲଞ୍ଛେତ୍ୱା ୟଥାରୁଚିତଂ ପରିବ୍ବୟଞ୍ଚେୱ ଗନ୍ଧୱତ୍ଥାଦୀନି ଚ ଗହେତ୍ୱା ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସେଟ୍ଠିଂ ଦିସ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି।

ଅଥ ନଂ ସେଟ୍ଠି ''କୁତୋ ଆଗତୋସି, ତାତା''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ବାରାଣସିତୋ''ତି। ''କସ୍ସ ପୁତ୍ତୋସୀ''ତି? ''ବାରାଣସିସେଟ୍ଠିସ୍ସା''ତି। ''କେନଟ୍ଠେନାଗତୋସୀ''ତି? ତସ୍ମିଂ ଖଣେ କଟାହକୋ ''ଇଦଂ ଦିସ୍ୱା ଜାନିସ୍ସଥା''ତି ପଣ୍ଣଂ ଅଦାସି। ସେଟ୍ଠି ପଣ୍ଣଂ ୱାଚେତ୍ୱା ''ଇଦାନାହଂ ଜୀୱାମି ନାମା''ତି ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ଧୀତରଂ ଦତ୍ୱା ପତିଟ୍ଠାପେସି। ତସ୍ସ ପରିୱାରୋ ମହନ୍ତୋ ଅହୋସି। ସୋ ୟାଗୁଖଜ୍ଜକାଦୀସୁ ୱା ୱତ୍ଥଗନ୍ଧାଦୀସୁ ୱା ଉପନୀତେସୁ ''ଏୱମ୍ପି ନାମ ୟାଗୁଂ ପଚନ୍ତି, ଏୱଂ ଖଜ୍ଜକଂ, ଏୱଂ ଭତ୍ତଂ, ଅହୋ ପଚ୍ଚନ୍ତୱାସିକା ନାମା''ତି ୟାଗୁଆଦୀନି ଗରହତି। ''ଇମେ ପଚ୍ଚନ୍ତୱାସିଭାୱେନେୱ ଅହତସାଟକେ ୱଳଞ୍ଜିତୁଂ ନ ଜାନନ୍ତି, ଗନ୍ଧେ ପିସିତୁଂ, ପୁପ୍ଫାନି ଗନ୍ଥିତୁଂ ନ ଜାନନ୍ତୀ''ତି ୱତ୍ଥକମ୍ମନ୍ତିକାଦୟୋ ଗରହତି।

ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଦାସଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ''କଟାହକୋ ନ ଦିସ୍ସତି, କହଂ ଗତୋ, ପରିୟେସଥ ନ''ନ୍ତି ସମନ୍ତା ମନୁସ୍ସେ ପୟୋଜେସି। ତେସୁ ଏକୋ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଦିସ୍ୱା ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଅଜାନାପେତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଆରୋଚେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ''ଅୟୁତ୍ତଂ ତେନ କତଂ, ଗନ୍ତ୍ୱା ନଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ''ତି ରାଜାନଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ନିକ୍ଖମି। ''ସେଟ୍ଠି କିର ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ଗଚ୍ଛତୀ''ତି ସବ୍ବତ୍ଥ ପାକଟୋ ଜାତୋ। କଟାହକୋ ''ସେଟ୍ଠି କିର ଆଗଚ୍ଛତୀ''ତି ସୁତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ''ନ ସୋ ଅଞ୍ଞେନ କାରଣେନ ଆଗଚ୍ଛିସ୍ସତି, ମଂ ନିସ୍ସାୟେୱସ୍ସ ଆଗମନେନ ଭୱିତବ୍ବଂ। ସଚେ ପନାହଂ ପଲାୟିସ୍ସାମି, ପୁନ ଆଗନ୍ତୁଂ ନ ସକ୍କା ଭୱିସ୍ସତି। ଅତ୍ଥି ପନେସ ଉପାୟୋ। ମମ ସାମିକସ୍ସ ପଟିପଥଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦାସକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ତମେୱ ଆରାଧେସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପରିସମଜ୍ଝେ ଏୱଂ ଭାସତି ''ଅଞ୍ଞେ ବାଲମନୁସ୍ସା ଅତ୍ତନୋ ବାଲଭାୱେନ ମାତାପିତୂନଂ ଗୁଣଂ ଅଜାନନ୍ତା ତେସଂ ଭୋଜନୱେଲାୟ ଅପଚିତିକମ୍ମଂ ଅକତ୍ୱା ତେହି ସଦ୍ଧିଂୟେୱ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି, ମୟଂ ପନ ମାତାପିତୂନଂ ଭୋଜନକାଲେ ପଟିଗ୍ଗହଂ ଉପନେମ, ଖେଳମଲ୍ଲକଂ ଉପନେମ, ଭାଜନାନି ଉପନେମ, ପାନୀୟମ୍ପି ବୀଜନିମ୍ପି ଗହେତ୍ୱା ଉପତିଟ୍ଠାମା''ତି ୟାୱ ସରୀରୱଳଞ୍ଜନକାଲେ ଉଦକକଲସଂ ଆଦାୟ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନଗମନା ସବ୍ବଂ ଦାସେହି ସାମିକାନଂ କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚଂ ପକାସେସି।

ସୋ ଏୱଂ ପରିସଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଚନ୍ତସମୀପଂ ଆଗତକାଲେ ସସୁରଂ ଅୱୋଚ ''ତାତ, ମମ କିର ପିତା ତୁମ୍ହାକଂ ଦସ୍ସନତ୍ଥାୟ ଆଗଚ୍ଛତି, ତୁମ୍ହେ ଖାଦନୀୟଭୋଜନୀୟଂ ପଟିୟାଦାପେଥ, ଅହଂ ପଣ୍ଣାକାରଂ ଗହେତ୍ୱା ପଟିପଥଂ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ''ସାଧୁ, ତାତା''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। କଟାହକୋ ବହୁଂ ପଣ୍ଣାକାରମାଦାୟ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପଣ୍ଣାକାରଂ ଅଦାସି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ପଣ୍ଣାକାରଂ ଗହେତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ପାତରାସକାଲେ ଖନ୍ଧାୱାରଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ସରୀରୱଳଞ୍ଜନତ୍ଥାୟ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ପାୱିସି। କଟାହକୋ ଅତ୍ତନୋ ପରିୱାରଂ ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା କଲସଂ ଆଦାୟ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉଦକକିଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ପାଦେସୁ ପତିତ୍ୱା ''ସାମି, ଅହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ୟତ୍ତକଂ ଇଚ୍ଛଥ, ତତ୍ତକଂ ଧନଂ ଦସ୍ସାମି, ମା ମେ ୟସଂ ଅନ୍ତରଧାପୟିତ୍ଥା''ତି ଆହ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ୱତ୍ତସମ୍ପଦାୟ ପସୀଦିତ୍ୱା ''ମା ଭାୟି, ନତ୍ଥି ତେ ମମ ସନ୍ତିକା ଅନ୍ତରାୟୋ''ତି ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ପଚ୍ଚନ୍ତନଗରଂ ପାୱିସି। ମହନ୍ତୋ ସକ୍କାରୋ ଅହୋସି, କଟାହକୋପିସ୍ସ ନିରନ୍ତରଂ ଦାସେନ କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚଂ କରୋତି। ଅଥ ନଂ ଏକାୟ ୱେଲାୟ ସୁଖନିସିନ୍ନଂ ପଚ୍ଚନ୍ତସେଟ୍ଠି ଆହ ''ମହାସେଟ୍ଠି, ମୟା ତୁମ୍ହାକଂ ପଣ୍ଣଂ ଦିସ୍ୱାୱ ତୁମ୍ହାକଂ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଦାରିକା ଦିନ୍ନା''ତି ବୋଧିସତ୍ତୋ କଟାହକଂ ପୁତ୍ତମେୱ କତ୍ୱା ତଦନୁଚ୍ଛୱିକଂ ପିୟୱଚନଂ ୱତ୍ୱା ସେଟ୍ଠିଂ ତୋସେସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ କଟାହକସ୍ସ ମୁଖଂ ଉଲ୍ଲୋକେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନାହୋସି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ମହାସତ୍ତୋ ସେଟ୍ଠିଧୀତରଂ ପକ୍କୋସିତ୍ୱା ''ଏହି, ଅମ୍ମ, ସୀସେ ମେ ଊକା ୱିଚିନାହୀ''ତି ୱତ୍ୱା ତଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଊକା ଗହେତ୍ୱା ଠିତଂ

ପିୟଵଚନଂ ଵତ୍ୱା ‘‘କଥେହି, ଅମ୍ମ, କଚ୍ଚି ତେ ମମ ପୁତ୍ତୋ ସୁଖଦୁକ୍ଖେସୁ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ , ଉଭୋ ଜନା ସମ୍ମୋଦମାନା ସମଗ୍ଗଵାସଂ ଵସଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ତାତ, ମହାସେଟ୍ଠି ତୁମ୍ହାକଂ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞୋ ଦୋସୋ ନତ୍ଥି, କେଵଲଂ ଆହାରଂ ଗରହତୀ’’ତି। ‘‘ଅମ୍ମ, ନିଚ୍ଚକାଲମେସ ଦୁକ୍ଖସୀଲୋଵ, ଅପିଚ ତେ ଅହଂ ତସ୍ସ ମୁଖବନ୍ଧନମନ୍ତଂ ଦସ୍ସାମି, ତଂ ତ୍ଵଂ ସାଧୁକଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ମମ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଭୋଜନକାଲେ ଗରହନ୍ତସ୍ସ ଉଗ୍ଗହିତନିୟାମେନେଵ ପୁରତୋ ଠତ୍ୱା ଵଦେୟ୍ୟାସୀ’’ତି ଗାଥଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେତ୍ୱା କତିପାହଂ ଵସିତ୍ୱା ବାରାଣସିମେଵ ଅଗମାସି। କଟାହକୋପି ବହୁଂ ଖାଦନୀୟଭୋଜନୀୟଂ ଆଦାୟ ଅନୁମଗ୍ଗଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବହୁଧନଂ ଦତ୍ୱା ଵନ୍ଦିତ୍ୱା ନିଵତ୍ତି। ସୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଗତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅତିରେକମାନୀ ଅହୋସି। ସୋ ଏକଦିଵସଂ ସେଟ୍ଠିଧୀତାୟ ନାନଗ୍ଗରସଭୋଜନଂ ଉପନେତ୍ୱା କଟଚ୍ଛୁଂ ଆଦାୟ ପରିଵିସନ୍ତିୟା ଭତ୍ତଂ ଗରହିତୁଂ ଆରଭି। ସେଟ୍ଠିଧୀତା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଉଗ୍ଗହିତନିୟାମେନେଵ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୨୫।

‘‘ବହୁମ୍ପି ସୋ ଵିକତ୍ଥେୟ୍ୟ, ଅଞ୍ଞଂ ଜନପଦଂ ଗତୋ;

ଅନ୍ଵାଗନ୍ତ୍ୱାନ ଦୂସେୟ୍ୟ, ଭୁଞ୍ଜ ଭୋଗେ କଟାହକା’’ତି।

ତତ୍ଥ ବହୁମ୍ପି ସୋ ଵିକତ୍ଥେୟ୍ୟ, ଅଞ୍ଞଂ ଜନପଦଂ ଗତୋତି ଯୋ ଅତ୍ତନୋ ଜାତିଭୂମିତୋ ଅଞ୍ଞଂ ଜନପଦଂ ଗତୋ ହୋତି, ଯତ୍ଥସ୍ସ ଜାତିଂ ନ ଜାନନ୍ତି, ସୋ ବହୁମ୍ପି ଵିକତ୍ଥେୟ୍ୟ, ଵମ୍ଭନଵଚନଂ ଵଞ୍ଚନଵଚନଂ ଵଦେୟ୍ୟ। ଅନ୍ଵାଗନ୍ତ୍ୱାନ ଦୂସେୟ୍ୟାତି ଇମଂ ତାଵ ଵାରଂ ସାମିକସ୍ସ ପଟିପଥଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦାସକିଚ୍ଚସ୍ସ କତତ୍ତା କସାହି ପହରିତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିଚମ୍ମୁପ୍ପାଟନତୋ ଚ ଲକ୍ଖଣାହନନତୋ ଚ ମୁତ୍ତୋସି। ସଚେ ଅନାଚାରଂ କରୋସି, ପୁନ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଆଗମନଵାରେ ତଵ ସାମିକୋ ଅନ୍ଵାଗନ୍ତ୍ୱାନ ଦୂସେୟ୍ୟ, ଇମଂ ଗେହଂ ଅନୁଆଗନ୍ତ୍ୱା କସାଭିଘାତେହି ଚେଵ ଲକ୍ଖଣାହନନେନ ଚ ଜାତିପ୍ପକାସନେନ ଚ ତଂ ଦୂସେୟ୍ୟ ଉପହନେୟ୍ୟ। ତସ୍ମା ଇମଂ ଅନାଚାରଂ ପହାୟ ଭୁଞ୍ଜ ଭୋଗେ କଟାହକ, ମା ପଚ୍ଛା ଅତ୍ତନୋ ଦାସଭାଵଂ ପାକଟଂ କାରେତ୍ୱା ଵିପ୍ପଟିସାରୀ ଅହୋସୀତି ଅୟମେତ୍ଥ ସେଟ୍ଠିନୋ ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

ସେଟ୍ଠିଧୀତା ପନ ଏତମତ୍ଥଂ ଅଜାନନ୍ତୀ ଉଗ୍ଗହିତନିୟାମେନ ବ୍ୟଞ୍ଜନମେଵ ପୟିରୁଦାହାସି। କଟାହକୋ ‘‘ଅଦ୍ଧା ସେଟ୍ଠିନା ମମ କୁଲଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ଏତିସ୍ସା ସବ୍ବଂ କଥିତଂ ଭଵିସ୍ସତୀ’’ତି ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପୁନ ଭତ୍ତଂ ଗରହିତୁଂ ନ ଵିସହି, ନିହତମାନୋ ଯଥାଲଦ୍ଧଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି ‘‘ତଦା କଟାହକୋ ଵିକତ୍ଥକଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ବାରାଣସିସେଟ୍ଠି ପନ ଅହମେଵ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

କଟାହକଜାତକଵଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

[୧୨୬] ୬। ଅସିଲକ୍ଖଣଜାତକଵଣ୍ଣନା

ତଥେଵେକସ୍ସ କଲ୍ୟାଣନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତଵନେ ଵିହରନ୍ତୋ କୋସଲରଞ୍ଞୋ ଅସିଲକ୍ଖଣପାଠକଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର କମ୍ମାରେହି ରଞ୍ଞୋ ଅସୀନଂ ଆହଟକାଲେ ଅସିଂ ଉପସିଙ୍ଘିତ୍ୱା ଅସିଲକ୍ଖଣଂ ଉଦାହରତି। ସୋ ଯେସଂ ହତ୍ଥତୋ ଲାଭଂ ଲଭତି, ତେସଂ ଅସିଂ ‘‘ଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନୋ ମଙ୍ଗଲସଂଯୁତ୍ତୋ’’ତି ଵଦତି। ଯେସଂ ହତ୍ଥତୋ ଲାଭଂ ନ ଲଭତି, ତେସଂ ଅସିଂ ‘‘ଅଵଲକ୍ଖଣୋ’’ତି ଗରହତି। ଅଥେକୋ କମ୍ମାରୋ ଅସିଂ କତ୍ୱା କୋସିୟଂ ସୁଖୁମଂ ମରିଚଚୁଣ୍ଣଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଅସିଂ ଆହରି। ରାଜା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ଅସିଂ ଵୀମଂସା’’ତି ଆହ। ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଅସିଂ ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା ଉପସିଙ୍ଘନ୍ତସ୍ସ ମରିଚଚୁଣ୍ଣାନି ନାସଂ ପଵିସିତ୍ୱା ଖିପିତୁକାମତଂ ଉପ୍ପାଦେସୁଂ। ତସ୍ସ ଖିପନ୍ତସ୍ସ ନାସିକା ଅସିଧାରାୟ ପଟିହତା ଦ୍ୱିଧା ଛିଜ୍ଜି। ତସ୍ସେଵଂ ନାସିକାୟ ଛିନ୍ନଭାଵୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ପାକଟୋ ଜାତୋ। ଅଥେକଦିଵସଂ ଧମ୍ମସଭାୟଂ ଭିକ୍ଖୂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ‘‘ଆଵୁସୋ, ରଞ୍ଞୋ କିର ଅସିଲକ୍ଖଣପାଠକୋ ଅସିଂ ଉପସିଙ୍ଘନ୍ତୋ ନାସିକଂ ଛିନ୍ଦାପେସୀ’’ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାୟ ନାମା’’ତି ଵୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଇଦାନେଵ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅସିଂ ଉପସିଙ୍ଘନ୍ତୋ ନାସିକାଛେଦଂ ପତ୍ତୋ, ପୁବ୍ବେପି ପତ୍ତୋୟେଵା’’ତି ଵତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ତସ୍ସ ଅସିଲକ୍ଖଣପାଠକୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅହୋସୀତି ସବ୍ବଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଵତ୍ଥୁସଦିସମେଵ। ରାଜା ପନ ତସ୍ସ ଵେଜ୍ଜେ ଦତ୍ୱା ନାସିକାକୋଟିଂ ଫାସୁକଂ କାରାପେତ୍ୱା ଲାଖାୟ ପଟିନାସିକଂ କାରେତ୍ୱା ପୁନ ତଂ ଉପଟ୍ଠାକମେଵ ଅକାସି। ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ପନ

ପୁତ୍ତୋ ନତ୍ଥି, ଏକା ଧୀତା ଚେୱ ଭାଗିନେୟ୍ୟୋ ଚ ଅହେସୁଂ। ସୋ ଉଭୋପି ତେ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକେଯେୱ ୱଡ୍ଢାପେସି। ତେ ଏକତୋ ୱଡ୍ଢନ୍ତା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତା ଅହେସୁଂ। ରାଜାପି ଅମଚ୍ଚେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା "ମୟ୍ହଂ ଭାଗିନେୟ୍ୟୋପି ଇମସ୍ସ ରଜ୍ଜସ୍ସ ସାମିକୋୱ, ଧୀତରଂ ଏତସ୍ସେୱ ଦତ୍ୱା ଅଭିସେକମସ୍ସ କରୋମୀ"ତି ୱତ୍ୱା ପୁନ ଚିନ୍ତେସି "ମୟ୍ହଂ ଭାଗିନେୟ୍ୟୋ ସବ୍ବଥାପି ଞାତକୋଯେୱ, ଏତସ୍ସ ଅଞ୍ଞଂ ରାଜଧୀତରଂ ଆନେତ୍ୱା ଅଭିସେକଂ କତ୍ୱା ଧୀତରଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସାମି, ଏୱଂ ନୋ ଞାତକା ବହୂ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ରଜ୍ଜାନଂ ମଯମେୱ ସାମିକା ଭୱିସ୍ସାମା"ତି। ସୋ ଅମଚ୍ଚେହି ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମନ୍ତେତ୍ୱା "ଉଭୋପେତେ ୱିସୁଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ"ତି ଭାଗିନେୟ୍ୟଂ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ନିୱେସନେ, ଧୀତରଂ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ୱାସେସି।

ତେ ସୋଳସୱସ୍ସୁଦ୍ଦେସିକଭାୱଂ ପତ୍ତା ଅତିୱିଯ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତା ଅହେସୁଂ। ରାଜକୁମାରୋ "କେନ ନୁ ଖୋ ଉପାଯେନ ମାତୁଲଧୀତରଂ ରାଜଗେହା ନୀହରାପେତୁଂ ସକ୍କା ଭୱେୟ୍ୟା"ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ "ଅତ୍ଥେକୋ ଉପାଯୋ"ତି ମହାଇକ୍ଖଣିକଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ତସ୍ସା ସହସ୍ସଭଣ୍ଡିକଂ ଦତ୍ୱା "କିଂ ମଯା କତ୍ତବ୍ବ"ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ "ଅମ୍ମ, ତଯି କରୋନ୍ତିଯା ଅନିପ୍ଫନ୍ନି ନାମ ନତ୍ଥି, କିଞ୍ଚିଦେୱ କାରଣଂ ୱତ୍ୱା ଯଥା ମମ ମାତୁଲୋ ରାଜା ଧୀତରଂ ଅନ୍ତୋଗେହା ନୀହରାପେତି, ତଥା କରୋହୀ"ତି ଆହ। ସାଧୁ, ସାମି, ଅହଂ ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱଂ ୱକ୍ଖାମି "ଦେୱ, ରାଜଧୀତାଯ ଉପରି କାଳକଣ୍ଣୀ ଅତ୍ଥି, ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତୋପି ନତ୍ଥି, ଅହଂ ରାଜଧୀତରଂ ଅସୁକଦିୱସେ ନାମ ରଥଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ବହୁଆୱୁଧହତ୍ଥେ ପୁରିସେ ଆଦାଯ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ସୁସାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମଣ୍ଡଲପୀଠିକାଯ ହେଟ୍ଠାମଞ୍ଚେ ମତମନୁସ୍ସଂ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଉପରିମଞ୍ଚେ ରାଜଧୀତରଂ ଠପେତ୍ୱା ଗନ୍ଧୋଦକଘଟାନଂ ଅଟ୍ଠୁତ୍ତରସତେନ ନ୍ହାପେତ୍ୱା କାଳକଣ୍ଣିଂ ପୱାହେସ୍ସାମୀ"ତି ଏୱଂ ୱତ୍ୱା ରାଜଧୀତରଂ ସୁସାନଂ ନେସ୍ସାମି, ତ୍ୱଂ ଅମ୍ହାକଂ ତତ୍ଥ ଗମନଦିୱସେ ଅମ୍ହେହି ପୁରେତରମେୱ ଥୋକଂ ମରିଚଚୁଣ୍ଣଂ ଆଦାଯ ଆୱୁଧହତ୍ଥେହି ଅତ୍ତନୋ ମନୁସ୍ସେହି ପରିୱୁତୋ ରଥଂ ଅଭିରୁୟ୍ହ ସୁସାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଥଂ ସୁସାନଦ୍ୱାରେ ଏକପଦେସେ ଠପେତ୍ୱା ଆୱୁଧହତ୍ଥେ ମନୁସ୍ସେ ସୁସାନୱନଂ ପେସେତ୍ୱା ସଯଂ ସୁସାନେ ମଣ୍ଡଲପୀଠିକଂ ପସାରେତ୍ୱା ମତକୋ ୱିଯ ପଟିକୁଜ୍ଜୋ ହୁତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜ। ଅହଂ ତତ୍ଥ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତୱ ଉପରି ମଞ୍ଚକଂ ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା ରାଜଧୀତରଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମଞ୍ଚେ ସଯାପେସ୍ସାମି, ତ୍ୱଂ ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ମରିଚଚୁଣ୍ଣଂ ନାସିକାଯ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ତଯୋ ୱାରେ ଖିପେୟ୍ୟାସି। ତଯା ଖିପିତକାଲେ ମଯଂ ରାଜଧୀତରଂ ପହାଯ ପଲାଯିସ୍ସାମ। ଅଥ ତ୍ୱଂ ରାଜଧୀତରଂ ସୀସଂ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ସଯମ୍ପି ସୀସଂ ନ୍ହାଯିତ୍ୱା ତଂ ଆଦାଯ ଅତ୍ତନୋ ନିୱେସନଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାସୀତି। ସୋ "ସାଧୁ ସୁନ୍ଦରୋ ଉପାଯୋ"ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି।

ସାପି ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି, ରାଜାପି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ରାଜଧୀତାଯପି ତଂ ଅନ୍ତରଂ ଆଚିକ୍ଖି, ସାପି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ସା ନିକ୍ଖମନଦିୱସେ କୁମାରସ୍ସ ସଞ୍ଞଂ ଦତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ସୁସାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ଆରକ୍ଖମନୁସ୍ସାନଂ ଭଯଜନନତ୍ଥଂ ଆହ – "ମଯା ରାଜଧୀତାଯ ମଞ୍ଚେ ଠପିତକାଲେ ହେଟ୍ଠାମଞ୍ଚେ ମତପୁରିସୋ ଖିପିସ୍ସତି, ଖିପିତ୍ୱା ଚ ହେଟ୍ଠାମଞ୍ଚା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଯଂ ପଠମଂ ପସ୍ସିସ୍ସତି , ତମେୱ ଗହେସ୍ସତି, ଅପ୍ପମତ୍ତା ଭୱେୟ୍ୟାଥା"ତି। ରାଜକୁମାରୋ ପୁରେତରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ତତ୍ଥ ନିପଜ୍ଜି। ମହାଇକ୍ଖଣିକା ରାଜଧୀତରଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମଣ୍ଡଲପୀଠିକାଠାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ "ମା ଭାଯୀ"ତି ସଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ମଞ୍ଚେ ଠପେସି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ କୁମାରୋ ମରିଚଚୁଣ୍ଣଂ ନାସାଯ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଖିପି। ତେନ ଖିପିତମତ୍ତେଯେୱ ମହାଇକ୍ଖଣିକା ରାଜଧୀତରଂ ପହାଯ ମହାରୱଂ ରୱମାନା ସବ୍ବପଠମଂ ପଲାଯି, ତସ୍ସା ପଲାତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଏକୋପି ଠାତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନାହୋସି, ଗହିତଗହିତାନି ଆୱୁଧାନି ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ସବ୍ବେ ପଲାଯିଂସୁ। କୁମାରୋ ଯଥାସମ୍ମନ୍ତିତଂ ସବ୍ବଂ କତ୍ୱା ରାଜଧୀତରଂ ଆଦାଯ ଅତ୍ତନୋ ନିୱେସନଂ ଅଗମାସି।

ଇକ୍ଖଣିକା ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ କାରଣଂ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି। ରାଜା "ପକତିଯାପି ସା ମଯା ତସ୍ସେୱତ୍ଥାଯ ପୁଟ୍ଠା, ପାଯାସେ ଛଡ୍ଡିତସପ୍ପି ୱିଯ ଜାତ"ନ୍ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ଭାଗିନେୟ୍ୟସ୍ସ ରଜ୍ଜଂ ଦତ୍ୱା ଧୀତରଂ ମହାଦେୱିଂ କାରେସି। ସୋ ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ସମଗ୍ଗୱାସଂ ୱସମାନୋ ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ସୋପି ଅସିଲକ୍ଖଣପାଠକୋ ତସ୍ସେୱ ଉପଟ୍ଠାକୋ ଅହୋସି। ତସ୍ସେକଦିୱସଂ ରାଜୁପଟ୍ଠାନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପଟିସୂରିଯଂ ଠତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତସ୍ସ ଲାଖା ୱିଲୀଯି, ପଟିନାସିକା ଭୂମିଯଂ ପତି। ସୋ ଲଜ୍ଜାଯ ଅଧୋମୁଖୋ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ ରାଜା ପରିହସନ୍ତୋ "ଆଚରିଯ, ମା ଚିନ୍ତଯିତ୍ଥ, ଖିପିତଂ ନାମ ଏକସ୍ସ କଲ୍ୟାଣଂ ହୋତି, ଏକସ୍ସ ପାପକଂ। ତୁମ୍ହେହି ଖିପିତେନ ନାସିକା ଛିଜ୍ଜିଯିତ୍ଥ, ମଯଂ ପନ ଖିପନ୍ତା ମାତୁଲଧୀତରଂ ଲଭିତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ପାପୁଣିମ୍ହା"ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୨୬।

"ତଥେୱେକସ୍ସ କଲ୍ୟାଣଂ, ତଥେୱେକସ୍ସ ପାପକଂ;

ତସ୍ମା ସବ୍ବଂ ନ କଲ୍ୟାଣଂ, ସବ୍ବଂ ୱାପି ନ ପାପକ"ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ତଥେୱେକସ୍ସାତି ତଦେୱେକସ୍ସ। ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ଦୁତିଯପଦେପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ଇତି ସୋ ଇମାଯ ଗାଥାଯ ତଂ କାରଣଂ ଆହରିତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମାଯ ଦେସନାଯ ଲୋକସମ୍ମତାନଂ କଲ୍ଲାଣପାପକାନଂ ଅନେକଂସିକଭାୱଂ ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ଅସିଲକ୍ଖଣପାଠକୋୱ ଏତରହି ଅସିଲକ୍ଖଣପାଠକୋ, ଭାଗିନେଯ୍ୟରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ଅସିଲକ୍ଖଣଜାତକୱଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା।

[୧୨୭] ୭। କଲଣ୍ଡୁକଜାତକୱଣ୍ଣନା

ତେଦେସା ତାନି ୱତ୍ଥୂନୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ୱିକତ୍ଥକଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତତ୍ଥ ଦ୍ୱେପି ୱତ୍ଥୂନି କଟାହକଜାତକସଦିସାନେୱ।

ଇଧ ପନେସ ବାରାଣସିସେଟ୍ଠିନୋ ଦାସୋ କଲଣ୍ଡୁକୋ ନାମ ଅହୋସି। ତସ୍ସ ପଲାଯିତ୍ୱା ପଚ୍ଚନ୍ତୱାସିସେଟ୍ଠିନୋ ଧୀତରଂ ଗହେତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ୱସନକାଲେ ବାରାଣସିସେଟ୍ଠି ପରିଯେସାପେତ୍ୱାପି ତସ୍ସ ଗତଟ୍ଠାନଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ''ଗଚ୍ଛ, କଲଣ୍ଡୁକଂ ପରିଯେସା''ତି ଅତ୍ତନା ପୁଟ୍ଠଂ ସୁକପୋତକଂ ପେସେସି। ସୁକପୋତକୋ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ୱିଚରନ୍ତୋ ତଂ ନଗରଂ ପାପୁଣି। ତସ୍ମିଞ୍ଚ କାଲେ କଲଣ୍ଡୁକୋ ନଦୀକୀଳଂ କୀଳିତୁକାମୋ ବହୁଂ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନଞ୍ଚେୱ ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯାନି ଚ ଗାହାପେତ୍ୱା ନଦିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସେଟ୍ଠିଧୀତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ନାୱଂ ଆରୁଯ୍ହ ଉଦକେ କୀଳତି। ତସ୍ମିଞ୍ଚ ପଦେସେ ନଦୀକୀଳଂ କୀଳନ୍ତା ଇସ୍ସରଜାତିକା ତିଖିଣଭେସଜ୍ଜପରିଭାୱିତଂ ଖୀରଂ ପିୱନ୍ତି, ତେନ ତେସଂ ଦିୱସଭାଗମ୍ପି ଉଦକେ କୀଳନ୍ତାନଂ ସୀତଂ ନ ବାଧତି। ଅଯଂ ପନ କଲଣ୍ଡୁକୋ ଖୀରଗଣ୍ଡୂସଂ ଗହେତ୍ୱା ମୁଖଂ ୱିକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ତଂ ଖୀରଂ ନୁଟ୍ଠୁଭତି। ନୁଟ୍ଠୁଭନ୍ତୋପି ଉଦକେ ଅନୁଟ୍ଠୁଭିତ୍ୱା ସେଟ୍ଠିଧୀତାଯ ସୀସେ ନୁଟ୍ଠୁଭତି। ସୁକପୋତକୋପି ନଦୀତୀରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକିସ୍ସା ଉଦୁମ୍ବରସାଖାଯ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଓଲୋକେତ୍ୱା କଲଣ୍ଡୁକଂ ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ସେଟ୍ଠିଧୀତାଯ ସୀସେ ନୁଟ୍ଠୁଭନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅରେ, କଲଣ୍ଡୁକ ଦାସ, ଅତ୍ତନୋ ଜାତିଞ୍ଚ ୱସନଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଅନୁସ୍ସର, ଖୀରଗଣ୍ଡୂସଂ ଗହେତ୍ୱା ମୁଖଂ ୱିକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ଜାତିସମ୍ପନ୍ନାଯ ସୁଖସଂୱଡ୍ଢାଯ ସେଟ୍ଠିଧୀତାଯ ସୀସେ ମା ନୁଟ୍ଠୁଭି, ଅତ୍ତନୋ ପମାଣଂ ନ ଜାନାସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୨୭।

''ତେ ଦେସା ତାନି ୱତ୍ଥୂନି, ଅହଞ୍ଚ ୱନଗୋଚରୋ;

ଅନୁୱିଚ୍ଚ ଖୋ ତଂ ଗଣ୍ହେଯ୍ୟୁଂ, ପିୱ ଖୀରଂ କଲଣ୍ଡୁକା''ତି।

ତତ୍ଥ ତେ ଦେସା ତାନି ୱତ୍ଥୂନୀତି ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ଅଯମେତ୍ଥାଧିପ୍ପାଯୋ – ଯତ୍ଥ ତେ ୱସିତଂ, ନ ତେ ଖତ୍ତିଯଧୀତାଦୀନଂ କୁଚ୍ଛିଦେସା। ଯତ୍ଥ ୱାସି ପତିଟ୍ଠିତୋ, ନ ତାନି ଖତ୍ତିଯଧୀତାଦୀନଂ କୁଚ୍ଛିୱତ୍ଥୂନି। ଅଥ ଖୋ ଦାସିକୁଚ୍ଛିଯଂ ତ୍ୱଂ ୱସି ଚେୱ ପତିଟ୍ଠିତୋ ଚାତି। ଅହଞ୍ଚ ୱନଗୋଚରୋତି ତିରଚ୍ଛାନଭୂତୋପି ଏତମତ୍ଥଂ ଜାନାମୀତି ଦୀପେତି। ଅନୁୱିଚ୍ଚ ଖୋ ତଂ ଗଣ୍ହେଯ୍ୟୁନ୍ତି ଏୱଂ ଅନାଚାରଂ ଚରମାନଂ ମଯା ଗନ୍ତ୍ୱା ଆରୋଚିତେ ଅନୁୱିଚ୍ଚ ଜାନିତ୍ୱା ତୱ ସାମିକା ତାଳେତ୍ୱା ଚେୱ ଲକ୍ଖଣାହତଞ୍ଚ କତ୍ୱା ତଂ ଗଣ୍ହେଯ୍ୟୁଂ, ଗହେତ୍ୱା ଗମିସ୍ସନ୍ତି, ତସ୍ମା ଅତ୍ତନୋ ପମାଣଂ ଞତ୍ୱା ସେଟ୍ଠିଧୀତାଯ ସୀସେ ଅନୁଟ୍ଠୁଭିତ୍ୱା ପିୱ ଖୀରଂ। କଲଣ୍ଡୁକାତି ତଂ ନାମେନାଲପତି।

କଲଣ୍ଡୁକୋପି ସୁୱପୋତକଂ ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ''ମଂ ପାକଟଂ କରେଯ୍ୟା''ତି ଭଯେନ ''ଏହି, ସାମି, କଦା ଆଗତୋସୀ''ତି ଆହ। ସୁକୋ ''ନ ଏସ ମଂ ହିତକାମତାଯ ପକ୍କୋସତି, ଗୀୱଂ ପନ ମେ ୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ମାରେତୁକାମୋ''ତି ଞତ୍ୱାୱ ''ନ ମେ ତଯା ଅତ୍ଥୋ''ତି ତତୋ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯଥାଦିଟ୍ଠଂ ସେଟ୍ଠିନୋ ୱିତ୍ଥାରେନ କଥେସି। ସେଟ୍ଠି ''ଅଯୁତ୍ତଂ ତେନ କତ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ଆଣଂ କାରେତ୍ୱା ବାରାଣସିମେୱ ନଂ ଆନେତ୍ୱା ଦାସପରିଭୋଗେନ ପରିଭୁଞ୍ଜି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା କଲଣ୍ଡୁକୋ ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ବାରାଣସିସେଟ୍ଠି ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

କଲଣ୍ଡୁକଜାତକୱଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା।

[୧୨୮] ୮। ବିଳାରବତଜାତକଵଣ୍ଣନା

ୟୋ ୱେ ଧମ୍ମଂ ଧଜଂ କତ୍ୱାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତଵନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ କୁହକଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଦା ହି ସତ୍ଥା ତସ୍ସ କୁହକଭାୱେ ଆରୋଚିତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେସ କୁହକୋୟେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ମୂସିକୟୋନିଯଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗହେତ୍ୱା ୱୁଡ୍ଢିମନ୍ୱାଯ ମହାସରୀରୋ ସୂକରଚ୍ଛାପକସଦିସୋ ହୁତ୍ୱା ଅନେକସତମୂସିକାହି ପରିୱୁତୋ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରତି। ଅଥେକୋ ସିଙ୍ଗାଲୋ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ୱିଚରନ୍ତୋ ତଂ ମୂସିକଯୂଥଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇମା ମୂସିକା ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ମୂସିକାନଂ ଆସଯସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ସୂରିଯାଭିମୁଖୋ ୱାତଂ ପିୱନ୍ତୋ ଏକେନ ପାଦେନ ଅଟ୍ଠାସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଗୋଚରାଯ ଚରମାନୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ସୀଲୱା ଏସୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ତ୍ୱଂ କୋ ନାମୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଧମ୍ମିକୋ ନାମା’’ତି। ‘‘ଚତ୍ତାରୋ ପାଦେ ଭୂମିଯଂ ଅଠପେତ୍ୱା କସ୍ମା ଏକେନେୱ ଠିତୋସୀ’’ତି। ‘‘ମଯି ଚତ୍ତାରୋ ପାଦେ ପଥୱିଯଂ ଠପେନ୍ତେ ପଥୱୀ ୱହିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ତସ୍ମା ଏକେନେୱ ତିଟ୍ଠାମୀ’’ତି। ‘‘ମୁଖଂ ୱିୱରିତ୍ୱା କସ୍ମା ଠିତୋସୀ’’ତି? ‘‘ମଯଂ ଅଞ୍ଞଂ ନ ଭକ୍ଖଯାମ, ୱାତମେୱ ଭକ୍ଖଯାମା’’ତି। ‘‘ଅଥ କସ୍ମା ସୂରିଯାଭିମୁଖୋ ତିଟ୍ଠସୀ’’ତି? ‘‘ସୂରିଯଂ ନମସ୍ସାମୀ’’ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ସୀଲୱା ଏସୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମୂସିକଗଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ସାଯଂ ପାତଂ ତସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛତି।

ଅଥସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା ଗମନକାଲେ ସିଙ୍ଗାଲୋ ସବ୍ବପଚ୍ଛିମଂ ମୂସିକଂ ଗହେତ୍ୱା ମଂସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଅଜ୍ଝୋହରିତ୍ୱା ମୁଖଂ ପୁଞ୍ଛିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି। ଅନୁପୁବ୍ବେନ ମୂସିକଗଣୋ ତନୁକୋ ଜାତୋ। ମୂସିକା ‘‘ପୁବ୍ବେ ଅମ୍ହାକଂ ଅଯଂ ଆସଯୋ ନପ୍ପହୋତି, ନିରନ୍ତରା ତିଟ୍ଠାମ। ଇଦାନି ସିଥିଲା, ଏୱମ୍ପି ଆସଯୋ ନ ପୂରତେୱ, କିଂ ନୁ ଖୋ ଏତ’’ନ୍ତି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘କେନ ନୁ ଖୋ କାରଣେନ ମୂସିକା ତନୁତ୍ତଂ ଗତା’’ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ସିଙ୍ଗାଲେ ଆସଙ୍କଂ ଠପେତ୍ୱା ‘‘ୱୀମଂସିସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି ଉପଟ୍ଠାନକାଲେ ସେସମୂସିକା ପୁରତୋ କତ୍ୱା ସଯଂ ପଚ୍ଛତୋ ଅହୋସି। ସିଙ୍ଗାଲୋ ତସ୍ସ ଉପରି ପକ୍ଖନ୍ଦି, ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଗହଣତ୍ଥାଯ ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ‘‘ଭୋ ସିଙ୍ଗାଲ, ଇଦଂ ତେ ୱତସମାଦାନଂ ନ ଧମ୍ମସୁଧମ୍ମତାଯ, ପରେସଂ ପନ ୱିହିଂସନତ୍ଥାଯ ଧମ୍ମଂ ଧଜଂ କତ୍ୱା ଚରସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୨୮।

‘‘ୟୋ ୱେ ଧମ୍ମଂ ଧଜଂ କତ୍ୱା, ନିଗୂଳ୍ହୋ ପାପମାଚରେ;

ୱିସ୍ସାସଯିତ୍ୱା ଭୂତାନି, ବିଳାରଂ ନାମ ତଂ ୱତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ୟୋ ୱେତି ଖତ୍ତିଯାଦୀସୁ ୟୋ କୋଚିଦେୱ। ଧମ୍ମଂ ଧଜଂ କତ୍ୱାତି ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥଧମ୍ମଂ ଧଜଂ କରିତ୍ୱା, କୂଟଂ କରୋନ୍ତୋ ୱିଯ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିସ୍ସାସଯିତ୍ୱାତି ‘‘ସୀଲୱା ଅଯ’’ନ୍ତି ସଞ୍ଞାଯ ସଞ୍ଜାତୱିସ୍ସାସାନି କତ୍ୱା। ବିଳାରଂ ନାମ ତଂ ୱତନ୍ତି ତଂ ଏୱଂ ଧମ୍ମଂ ଧଜଂ କତ୍ୱା ରହୋ ପାପାନି କରୋନ୍ତସ୍ସ ୱତଂ କେରାଟିକୱତଂ ନାମ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ମୂସିକରାଜା କଥେନ୍ତୋୱ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଗୀୱାଯଂ ପତିତ୍ୱା ହନୁକସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ଅନ୍ତୋଗଲନାଳିଯଂ ଡଂସିତ୍ୱା ଗଲନାଳିଂ ଫାଲେତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେସି। ମୂସିକଗଣୋ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ସିଙ୍ଗାଲଂ ‘‘ମୁରୁ ମୁରୂ’’ତି ଖାଦିତ୍ୱା ଅଗମାସି। ପଠମାଗତାୱ କିରସ୍ସ ମଂସଂ ଲଭିଂସୁ, ପଚ୍ଛା ଆଗତା ନ ଲଭିଂସୁ। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମୂସିକଗଣୋ ନିବ୍ଭଯୋ ଜାତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ସିଙ୍ଗାଲୋ କୁହକଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ମୂସିକରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ବିଳାରବତଜାତକଵଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

[୧୨୯] ୯। ଅଗ୍ଗିକଭାରଦ୍ୱାଜଜାତକଵଣ୍ଣନା

ନାଯଂସିଖା ପୁଞ୍ଞହେତୂତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତଵନେ ୱିହରନ୍ତୋ କୁହକଞ୍ଞେୱ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି।

ଅତୀତସ୍ମିଞ୍ହି ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ମୂସିକରାଜା ହୁତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞେ ୱସତି। ଅଥେକୋ ସିଙ୍ଗାଲୋ ଦୱଡାହେ ଉଟ୍ଠିତେ

ପଲାୟିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଏକସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖେ ସୀସଂ ଆହଚ୍ଚ ଅଟ୍ଠାସି। ତସ୍ସ ସକଲସରୀରେ ଲୋମାନି ଝାୟିଂସୁ, ରୁକ୍ଖଂ ଆହଚ୍ଚ ଠିତଟ୍ଠାନେ ପନ ମତ୍ଥକେ ଚୂଳଆ ୱିଯ ଥୋକାନି ଲୋମାନି ଅଟ୍ଠଂସୁ। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ସୋଣ୍ଡିଯଂ ପାନୀଯଂ ପିୱନ୍ତୋ ଛାୟଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଚୂଳଅଂ ଦିସ୍ୱା ''ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଦାନି ମେ ଭଣ୍ଡମୂଲ''ନ୍ତି ଅରଞ୍ଞେ ୱିଚରନ୍ତୋ ତଂ ମୂସିକାଦରିଂ ଦିସ୍ୱା ''ଇମା ମୂସିକା ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ଖାଦିସ୍ସାମୀ''ତି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଅୱିଦୂରେ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଗୋଚରାଯ ଚରନ୍ତୋ ଦିସ୍ୱା ''ସୀଲୱା ଅଯ''ନ୍ତି ସଞ୍ଞାଯ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''ତ୍ୱଂ କିନ୍ନାମୋସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ଅହଂ ଅଗ୍ଗିକଭାରଦ୍ୱାଜୋ ନାମା''ତି। ''ଅଥ କସ୍ମା ଆଗତୋସୀ''ତି? ''ତୁମ୍ହାକଂ ରକ୍ଖନତ୍ଥାଯା''ତି। ''କିନ୍ତି କତ୍ୱା ଅମ୍ହେ ରକ୍ଖିସ୍ସସୀ''ତି? ''ଅହଂ ଅଙ୍ଗୁଟ୍ଠଗଣନଂ ନାମ ଜାନାମି, ତୁମ୍ହାକଂ ପାତୋୱ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗୋଚରାଯ ଗମନକାଲେ 'ଏତ୍ତକା'ତି ଗଣେତ୍ୱା ପଚ୍ଚାଗମନକାଲେପି ଗଣେସ୍ସାମି, ଏୱଂ ସାଯଂ ପାତଂ ଗଣେନ୍ତୋ ରକ୍ଖିସ୍ସାମୀ''ତି। ''ତେନ ହି ରକ୍ଖ ମାତୁଲା''ତି। ସୋ ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମନକାଲେ ''ଏକୋ ଦ୍ୱେ ତଯୋ''ତି ଗଣେତ୍ୱା ପଚ୍ଚାଗମନକାଲେପି ତଥେୱ ଗଣେତ୍ୱା ସବ୍ବପଚ୍ଛିମଂ ଗହେତ୍ୱା ଖାଦତି। ସେସଂ ପୁରିମସଦିସମେୱ।

ଇଧ ପନ ମୂସିକରାଜା ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଠିତୋ ''ଭୋ ଅଗ୍ଗିକଭାରଦ୍ୱାଜ, ନାଯଂ ତୱ ଧମ୍ମସୁଧମ୍ମତାଯ ମତ୍ଥକେ ଚୂଳଆ ଠପିତା, କୁଚ୍ଛିକାରଣା ପନ ଠପିତା''ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୨୯।

''ନାଯଂ ସିଖା ପୁଞ୍ଞହେତୁ, ଘାସହେତୁ ଅଯଂ ସିଖା;

ନାଗୁଟ୍ଠିଗଣନଂ ଯାତି, ଅଲଂ ତେ ହୋତୁ ଅଗ୍ଗିକା''ତି।

ତତ୍ଥ ନାଗୁଟ୍ଠିଗଣନଂ ଯାତୀତି ''ଅଙ୍ଗୁଟ୍ଠିଗଣନା''ତି ଅଙ୍ଗୁଟ୍ଠଗଣନା ୱୁଚ୍ଚତି, ଅଯଂ ମୂସିକଗଣୋ ଅଙ୍ଗୁଟ୍ଠଗଣନଂ ନ ଗଚ୍ଛତି ନ ଉପେତି ନ ପୂରେତି, ପରିକ୍ଖଯଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଲଂ ତେ ହୋତୁ ଅଗ୍ଗିକାତି ସିଙ୍ଗାଲଂ ନାମେନ ଆଲପନ୍ତୋ ଆହ। ଏତ୍ତାୱତା ତେ ଅଲଂ ହୋତୁ, ନ ଇତୋ ପରଂ ମୂସିକେ ଖାଦିସ୍ସସି । ଅମ୍ହେହି ୱା ତଯା ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱାସୋ ଅଲଂ ହୋତୁ, ନ ମଯଂ ଇଦାନି ତଯା ସଦ୍ଧିଂ ୱସିସ୍ସାମାତିପି ଅତ୍ଥୋ। ସେସଂ ପୁରିମସଦିସମେୱ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି ''ତଦା ସିଙ୍ଗାଲୋ ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ମୂସିକରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ଅଗ୍ଗିକଭାରଦ୍ୱାଜଜାତକୱଣ୍ଣନା ନୱମା।

[୧୩୦] ୧୦। କୋସିଯଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯଥାୱାଚା ଚ ଭୁଞ୍ଜସ୍ସୂତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ସାୱତ୍ଥିୟଂ ମାତୁଗାମଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସା କିରେକସ୍ସ ସଦ୍ଧାସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଉପାସକବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଦୁସ୍ସୀଲା ପାପଧମ୍ମା ରତ୍ତିଂ ଅତିଚରିତ୍ୱା ଦିୱା କିଞ୍ଚି କମ୍ମଂ ଅକତ୍ୱା ଗିଲାନାଲଯଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ନିତ୍ଥୁନମାନା ନିପଜ୍ଜତି। ଅଥ ନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ''କିଂ ତେ ଭଦ୍ଦେ ଅଫାସୁକ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ୱାତା ମେ ୱିଜ୍ଝନ୍ତୀ''ତି। ''ଅଥ କିଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି? ''ସିନିଦ୍ଧମଧୁରାନି ପଣୀତପଣୀତାନି ଯାଗୁଭତ୍ତତେଲାଦୀନୀ''ତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯଂ ଯଂ ସା ଇଚ୍ଛତି, ତଂ ତଂ ଆହରିତ୍ୱା ଦେତି, ଦାସୋ ୱିଯ ସବ୍ବକିଚ୍ଚାନି କରୋତି। ସା ପନ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଗେହଂ ପୱିଟ୍ଠକାଲେ ନିପଜ୍ଜତି, ବହି ନିକ୍ଖନ୍ତକାଲେ ଜାରେହି ସଦ୍ଧିଂ ୱୀତିନାମେତି।

ଅଥ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ''ଇମିସ୍ସା ସରୀରେ ୱିଜ୍ଝନୱାତାନଂ ପରିଯନ୍ତୋ ନ ପଞ୍ଞାଯତୀ''ତି ଏକଦିୱସଂ ଗନ୍ଧମାଲାଦୀନି ଆଦାଯ ଜେତୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ପୂଜେତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ''କିଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ନ ପଞ୍ଞାଯସୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଭନ୍ତେ, ବ୍ରାହ୍ମଣିଯା କିର ମେ ସରୀରେ ୱାତା ୱିଜ୍ଝନ୍ତି, ସ୍ୱାହଂ ତସ୍ସା ସପ୍ପିତେଲାଦୀନି ଚେୱ ପଣୀତପଣୀତଭୋଜନାନି ଚ ପରିଯେସାମି, ସରୀରମସ୍ସା ଘନଂ ୱିପ୍ପସନ୍ନଚ୍ଛୱିୱଣ୍ଣଂ ଜାତଂ, ୱାତରୋଗସ୍ସ ପନ ପରିଯନ୍ତୋ ନ ପଞ୍ଞାଯତି। ଅହଂ ତଂ ପଟିଜଗ୍ଗନ୍ତୋୱ ଇଧାଗମନସ୍ସ ଓକାସଂ ନ ଲଭାମୀ''ତି ଆହ। ସତ୍ଥା ବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପାପଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ''ବ୍ରାହ୍ମଣ, 'ଏୱଂ ନିପନ୍ନସ୍ସ ମାତୁଗାମସ୍ସ ରୋଗେ ଅୱୂପସମନ୍ତେ ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ଭେସଜ୍ଜଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ'ତି ପୁବ୍ବେପି ତେ ପଣ୍ଡିତେହି କଥିତଂ, ଭୱସଙ୍ଖେପଗତତ୍ତା ପନ ନ ସଲ୍ଲକ୍ଖେସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲାଯଂ ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା

ବାରାଣସିଯଂ ଦିସାପାମୋକ୍ଖୋ ଆଚରିଯୋ ଅହୋସି। ଏକସତରାଜଧାନୀସୁ ଖତ୍ତିଯକୁମାରା ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁମାରା ଚ ଯେଭୁୟ୍ୟେନ ତସ୍ସେଵ ସନ୍ତିକେ ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି। ଅଥେକୋ ଜନପଦଵାସୀ ବ୍ରାହ୍ମଣମାଣଵୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ତଯୋ ଵେଦେ ଅଟ୍ଠାରସ ଚ ଵିଜ୍ଜାଟ୍ଠାନାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ଵା ବାରାଣସିଯଂଯେଵ କୁଟୁମ୍ବଂ ସଣ୍ଠପେତ୍ଵା ଦିଵସେ ଦିଵସେ ଦ୍ଵତ୍ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଆଗଚ୍ଛତି । ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଦୁସ୍ସୀଲା ଅହୋସି ପାପଧମ୍ମାତି ସବ୍ବଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଵତ୍ଥୁସଦିସମେଵ।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ପନ ‘‘ଇମିନା କାରଣେନ ଓଵାଦଗହଣାଯ ଓକାସଂ ନ ଲଭାମୀ’’ତି ଵୁତ୍ତେ ‘‘ସା ମାଣଵିକା ଇମଂ ଵଞ୍ଚେତ୍ଵା ନିପଜ୍ଜତୀ’’ତି ଞତ୍ଵା ‘‘ତସ୍ସା ରୋଗାନୁଚ୍ଛଵିକଂ ଭେସଜ୍ଜଂ ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ଵା ଆହ ‘‘ତାତ, ତ୍ଵଂ ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତସ୍ସା ସପ୍ପିଖୀରରସାଦୀନି ମା ଅଦାସି, ଗୋମୁତ୍ତେ ପନ ପଞ୍ଚପଣ୍ଣାନି ଫଲାଦୀନି ଚ ପକ୍ଖିପିତ୍ଵା କୋଟ୍ଟେତ୍ଵା ନଵତମ୍ବଲୋହଭାଜନେ ପକ୍ଖିପିତ୍ଵା ଲୋହଗନ୍ଧଂ ଗାହାପେତ୍ଵା ରଜ୍ଜୁଂ ଵା ଯୋତ୍ତଂ ଵା ରୁକ୍ଖଂ ଵା ଲତଂ ଵା ଗହେତ୍ଵା ‘ଇଦଂ ତେ ରୋଗସ୍ସ ଅନୁଚ୍ଛଵିକଭେସଜ୍ଜଂ, ଇଦଂ ଵା ପିଵ, ଉଟ୍ଠାଯ ଵା ତଯା ଭୁତ୍ତଭତ୍ତସ୍ସ ଅନୁଚ୍ଛଵିକଂ କମ୍ମଂ କରୋହୀ’’ତି ଵତ୍ଵା ଇମଂ ଗାଥଂ ଵଦେୟ୍ୟାସି। ‘‘ସଚେ ଭେସଜ୍ଜଂ ନ ପିଵତି, ଅଥ ନଂ ରଜ୍ଜୁଯା ଵା ଯୋତ୍ତେନ ଵା ରୁକ୍ଖେନ ଵା ଲତାଯ ଵା କତିଚି ପହାରେ ପହରିତ୍ଵା କେସେସୁ ଗହେତ୍ଵା ଆକଡ୍ଢିତ୍ଵା କପ୍ପରେନ ପୋଥେୟ୍ୟାସି, ସା ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେଵ ଉଟ୍ଠାଯ କମ୍ମଂ କରିସ୍ସତୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ଵା ଵୁତ୍ତନିଯାମେନେଵ ଭେସଜ୍ଜଂ କତ୍ଵା ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ଇମଂ ଭେସଜ୍ଜଂ ପିଵା’’ତି ଆହ। ‘‘କେନ ତେ ଇଦଂ ଆଚିକ୍ଖିତ’’ନ୍ତି? ‘‘ଆଚରିଯେନ, ଭଦ୍ଦେ’’ତି। ‘‘ଅପନେହି ତଂ, ନ ପିଵିସ୍ସାମୀ’’ତି। ମାଣଵୋ ‘‘ନ ତ୍ଵଂ ଅତ୍ତନୋ ରୁଚିଯା ପିଵିସ୍ସସୀ’’ତି ରଜ୍ଜୁଂ ଗହେତ୍ଵା ‘‘ଅତ୍ତନୋ ରୋଗସ୍ସ ଅନୁଚ୍ଛଵିକଂ ଭେସଜ୍ଜଂ ଵା ପିଵ, ଯାଗୁଭତ୍ତାନୁଚ୍ଛଵିକଂ କମ୍ମଂ ଵା କରୋହୀ’’ତି ଵତ୍ଵା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୩୦।

‘‘ଯଥାଵାଚା ଚ ଭୁଞ୍ଜସ୍ସୁ, ଯଥାଭୁତ୍ତଞ୍ଚ ବ୍ୟାହର;

ଉଭଯଂ ତେ ନ ସମେତି, ଵାଚା ଭୁତ୍ତଞ୍ଚ କୋସିଯେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯଥାଵାଚା ଚ ଭୁଞ୍ଜସ୍ସୂତି ଯଥା ତେ ଵାଚା, ତଥା ଭୁଞ୍ଜସ୍ସୁ, ‘‘ଵାତା ମେ ଵିଜ୍ଝନ୍ତୀ’’ତି ଵାଚାଯ ଅନୁଚ୍ଛଵିକମେଵ କତ୍ଵା ଭୁଞ୍ଜସ୍ସୂତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଯଥାଵାଚଂ ଵା’’ତିପି ପାଠୋ ଯୁଜ୍ଜତି, ‘‘ଯଥାଵାଚାଯା’’ତିପି ପଠନ୍ତି, ସବ୍ବତ୍ଥ ଅଯମେଵ ଅତ୍ଥୋ। ଯଥାଭୁତ୍ତଞ୍ଚ ବ୍ୟାହରାତି ଯଂ ଯଥା ତେ ଭୁତ୍ତଂ, ତସ୍ସ ଅନୁଚ୍ଛଵିକମେଵ ବ୍ୟାହର, ‘‘ଅରୋଗମ୍ହୀ’’ତି ଵତ୍ଵା ଗେହେ କତ୍ତବ୍ବଂ କରୋସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଯଥାଭୂତଞ୍ଚା’’ତିପି ପାଠୋ, ଅଥ ଵା ଅରୋଗମ୍ହୀତି ଯଥାଭୂତମେଵ ଵତ୍ଵା କମ୍ମଂ କରୋହୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଉଭଯଂ ତେ ନ ସମେତି, ଵାଚାଭୁତ୍ତଞ୍ଚ କୋସିଯେତି ଯା ଚ ତେ ଅଯଂ ଵାଚା ‘‘ଵାତା ମଂ ଵିଜ୍ଝନ୍ତୀ’’ତି ଯଞ୍ଚ ତେ ଇଦଂ ପଣୀତଭୋଜନଂ ଭୁତ୍ତଂ, ଇଦଂ ଉଭଯମ୍ପି ତୁଯ୍ହଂ ନ ସମେତି, ତସ୍ମା ଉଟ୍ଠାଯ କମ୍ମଂ କରୋହି। ‘‘କୋସିଯେ’’ତି ତଂ ଗୋତ୍ତେନାଲପତି।

ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ କୋସିଯବ୍ରାହ୍ମଣଧୀତା ‘‘ଆଚରିଯେନ ଉସ୍ସୁକ୍କଂ ଆପନ୍ନକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନ ସକ୍କା ମଯା ଏସ ଵଞ୍ଚେତୁଂ, ଉଟ୍ଠାଯ କମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଉଟ୍ଠାଯ କମ୍ମଂ ଅକାସି। ‘‘ଆଚରିଯେନ ମେ ଦୁସ୍ସୀଲଭାଵୋ ଞାତୋ, ଇଦାନି ନ ସକ୍କା ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପୁନ ଏଵରୂପଂ କାତୁ’’ନ୍ତି ଆଚରିଯେ ଗାରଵେନ ପାପକମ୍ମତୋପି ଵିରମିତ୍ଵା ସୀଲଵତୀ ଅହୋସି। ସାପି ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ‘‘ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ କିରମ୍ହି ଞାତା’’ତି ସତ୍ଥରିପି ଗାରଵେନ ନ ପୁନ ଅନାଚାରଂ ଅକାସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ଵା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଜଯମ୍ପତିକା ଇଦାନି ଜଯମ୍ପତିକାଵ, ଆଚରିଯୋ ପନ ଅହମେଵ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

କୋସିଯଜାତକଵଣ୍ଣନା ଦସମା।

କୁସନାଳିଵଗ୍ଗୋ ତେରସମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

କୁସନାଳି ଚ ଦୁମ୍ମେଧଂ, ନଙ୍ଗଲୀସମ୍ବକଟାହଂ;

ଅସିଲକ୍ଖଣକଲଣ୍ଡୁକଂ, ବିଳାରଗ୍ଗିକକୋସିଯନ୍ତି।

୧୪। ଅସମ୍ପଦାନୱଗ୍ଗୋ

[୧୩୧] ୧। ଅସମ୍ପଦାନଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅସମ୍ପଦାନେନିତରୀତରସ୍ସାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ୱେଳୁୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତସ୍ମିଞ୍ହି କାଲେ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାୟଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ‘‘ଆୱୁସୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ, ଅକତଞ୍ଞୂ ତଥାଗତସ୍ସ ଗୁଣଂ ନ ଜାନାତୀ’’ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାୟ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅକତଞ୍ଞୂ, ପୁବ୍ବେପି ଅକତଞ୍ଞୂୟେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ମଗଧରଟ୍ଠେ ରାଜଗହେ ଏକସ୍ମିଂ ମଗଧରଞ୍ଞେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସେୱ ସେଟ୍ଠି ଅହୋସି ଅସୀତିକୋଟିୱିଭୱୋ ସଙ୍ଖସେଟ୍ଠୀତି ନାମେନ। ବାରାଣସିୟଂ ପୀଠଇୟସେଟ୍ଠି ନାମ ଅସୀତିକୋଟିୱିଭୱୋୱ ଅହୋସି। ତେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସହାୟକା ଅହେସୁଂ। ତେସୁ ବାରାଣସିୟଂ ପୀଠଇୟସେଟ୍ଠିସ୍ସ କେନଚିଦେୱ କାରଣେନ ମହନ୍ତଂ ଭୟଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ସବ୍ବଂ ସାପତେୟ୍ୟଂ ପରିହାୟି। ସୋ ଦଲିଦ୍ଦୋ ଅପ୍ପଟିସରଣୋ ହୁତ୍ୱା ଭରିୟଂ ଆଦାୟ ସଙ୍ଖସେଟ୍ଠିଂ ପଚ୍ଚୟଂ କତ୍ୱା ବାରାଣସିତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପଦସାୱ ରାଜଗହଂ ପତ୍ୱା ସଙ୍ଖସେଟ୍ଠିସ୍ସ ନିୱେସନଂ ଅଗମାସି। ସୋ ତଂ ଦିସ୍ୱାୱ ‘‘ସହାୟୋ ମେ ଆଗତୋ’’ତି ପରିସ୍ସଜିତ୍ୱା ସକ୍କାରସମ୍ମାନଂ କତ୍ୱା କତିପାହଂ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ‘‘ସମ୍ମ, କେନଟ୍ଠେନ ଆଗତୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଭୟଂ ମେ, ସମ୍ମ, ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ସବ୍ବଂ ଧନଂ ପରିକ୍ଖୀଣଂ, ଉପତ୍ଥମ୍ଭୋ ମେ ହୋହୀ’’ତି। ‘‘ସାଧୁ ସମ୍ମ, ମା ଭାୟୀ’’ତି ଭଣ୍ଡାଗାରଂ ୱିୱରାପେତ୍ୱା ଚତ୍ତାଲୀସ ହିରଞ୍ଞକୋଟିୟୋ ଦାପେତ୍ୱା ସେସମ୍ପି ପରିଚ୍ଛଦପରିୱାରଂ ସବ୍ବଂ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ ସୱିଞ୍ଞାଣକଂ ଅୱିଞ୍ଞାଣକଂ ମଜ୍ଝେ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଉପଡ୍ଢମେୱ ଅଦାସି। ସୋ ତଂ ୱିଭୱଂ ଆଦାୟ ପୁନ ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିୱାସଂ କପ୍ପେସି।

ଅପରଭାଗେ ସଙ୍ଖସେଟ୍ଠିସ୍ସପି ତାଦିସମେୱ ଭୟଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ସୋ ଅତ୍ତନୋ ପଟିସରଣଂ ଉପଧାରେନ୍ତୋ ‘‘ସହାୟସ୍ସ ମେ ମହାଉପକାରୋ କତୋ, ଉପଡ୍ଢୱିଭୱୋ ଦିନ୍ନୋ। ନ ସୋ ମଂ ଦିସ୍ୱା ପରିଚ୍ଚଜିସ୍ସତି, ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଭରିୟଂ ଆଦାୟ ପଦସାୱ ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭରିୟଂ ଆହ ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ତୱ ମୟା ସଦ୍ଧିଂ ଅନ୍ତରୱୀଥିୟା ଗମନଂ ନାମ ନ ଯୁତ୍ତଂ, ମୟା ପେସିତଯାନମାରୁୟ୍ହ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ପଚ୍ଛା ଆଗମିସ୍ସସି। ଯାୱ ଯାନଂ ପେସେମି, ତାୱ ଇଧେୱ ହୋହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତଂ ସାଲାୟ ଠପେତ୍ୱା ସୟଂ ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ଘରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ରାଜଗହନଗରତୋ ତୁମ୍ହାକଂ ସହାୟୋ ସଙ୍ଖସେଟ୍ଠି ନାମ ଆଗତୋ’’ତି ଆରୋଚାପେସି। ସୋ ‘‘ଆଗଚ୍ଛତୂ’’ତି ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ତଂ ଦିସ୍ୱା ନେୱ ଆସନା ୱୁଟ୍ଠାସି, ନ ପଟିସନ୍ଥାରଂ ଅକାସି, କେୱଲଂ ‘‘କିମତ୍ଥଂ ଆଗତୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଆଗତୋମ୍ହୀ’’ତି। ‘‘ନିୱାସୋ ତେ କହଂ ଗହିତୋ’’ତି? ‘‘ନ ତାୱ ନିୱାସଟ୍ଠାନଂ ଅତ୍ଥି, ସେଟ୍ଠିଘରଣିମ୍ପି ସାଲାୟ ଠପେତ୍ୱାୱ ଆଗତୋମ୍ହୀ’’ତି। ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ଇଧ ନିୱାସଟ୍ଠାନଂ ନତ୍ଥି, ନିୱାପଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ପଚାପେତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛଥ, ପୁନ ଅମ୍ହାକଂ ଘରଂ ମା ପୱିସଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ମୟ୍ହଂ ସହାୟସ୍ସ ଦୁସ୍ସନ୍ତେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଏକଂ ବହଲପଲାପତୁମ୍ବଂ ଦେହୀ’’ତି ଦାସଂ ଆଣାପେସି। ତଂ ଦିୱସଂ କିର ସୋ ରତ୍ତସାଲୀନଂ ସକଟସହସ୍ସମତ୍ତଂ ଓଫୁନାପେତ୍ୱା କୋଟ୍ଠାଗାରଂ ପୂରାପେସି, ଚତ୍ତାଲୀସକୋଟିଧନଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗତୋ ଅକତଞ୍ଞୂ ମହାଚୋରୋ ସହାୟକସ୍ସ ତୁମ୍ବମତ୍ତେ ପଲାପେ ଦାପେସି। ଦାସୋ ପଚ୍ଛିୟଂ ଏକଂ ପଲାପତୁମ୍ବଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଅୟଂ ଅସପ୍ପୁରିସୋ ମମ ସନ୍ତିକା ଚତ୍ତାଲୀସକୋଟିଧନଂ ଲଭିତ୍ୱା ଇଦାନି ପଲାପତୁମ୍ବଂ ଦାପେସି, ଗଣ୍ହାମି ନୁ ଖୋ, ନ ଗଣ୍ହାମୀ’’ତି? ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି ‘‘ଅୟଂ ତାୱ ଅକତଞ୍ଞୂ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୀ କତୱିନାସକଭାୱେନ ମୟା ସଦ୍ଧିଂ ମିତ୍ତଭାୱଂ ଭିନ୍ଦି। ସଚାହଂ ଏତେନ ଦିନ୍ନଂ ପଲାପତୁମ୍ବଂ ଲାମକତ୍ତା ନ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି, ଅହମ୍ପି ମିତ୍ତଭାୱଂ ଭିନ୍ଦିସ୍ସାମି। ଅନ୍ଧବାଲା ପରିତ୍ତକଂ ଲଦ୍ଧଂ ଅଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତା ମିତ୍ତଭାୱଂ ୱିନାସେନ୍ତି, ଅହଂ ପନ ଏତେନ ଦିନ୍ନଂ ପଲାପତୁମ୍ବଂ ଗହେତ୍ୱା ମମ ୱସେନ ମିତ୍ତଭାୱଂ ପତିଟ୍ଠାପେସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ପଲାପତୁମ୍ବଂ ଦୁସ୍ସନ୍ତେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ପାସାଦା ଓରୁୟ୍ହ ସାଲଂ ଅଗମାସି। ଅଥ ନଂ ଭରିୟା ‘‘କିଂ ତେ, ଅୟ୍ୟ, ଲଦ୍ଧ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଭଦ୍ଦେ ଅମ୍ହାକଂ ସହାୟୋ ପୀଠଇୟସେଟ୍ଠି ପଲାପତୁମ୍ବଂ ଦତ୍ୱା ଅମ୍ହେ ଅଜ୍ଜେୱ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସୀ’’ତି। ସା ‘‘ଅୟ୍ୟ, କିମତ୍ଥଂ ଅଗ୍ଗହେସି, କିଂ ଏତଂ ଚତ୍ତାଲୀସକୋଟିଧନସ୍ସ ଅନୁଚ୍ଛୱିକ’’ନ୍ତି ରୋଦିତୁଂ ଆରଭି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ମା ରୋଦି, ଅହଂ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ମିତ୍ତଭାୱଭେଦନଭୟେନ ମମ ୱସେନ ମିତ୍ତଭାୱଂ ପତିଟ୍ଠାପେତୁଂ ଗଣ୍ହିଂ, ତ୍ୱଂ କିଂକାରଣା ରୋଦସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୩୧।

‘‘ଅସମ୍ପଦାନେନିତରୀତରସ୍ସ, ବାଲସ୍ସ ମିତ୍ତାନି କଲୀଭୱନ୍ତି;

ତସ୍ମା ହରାମି ଭୁସଂ ଅଡ୍ଢମାନଂ, ମା ମେ ମିତ୍ତି ଜୀଯିତ୍ଥ ସସ୍ସତାଯ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅସମ୍ପଦାନେନାତି ଅସମ୍ପାଦାନେନ। ଅକାରଲୋପେ ସନ୍ଧି, ଅଗ୍ଗହଣେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତରୀତରସ୍ସାତି ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ଲାମକାଲାମକସ୍ସ। ବାଲସ୍ସ ମିତ୍ତାନି କଲୀଭଵନ୍ତୀତି ଦନ୍ଧସ୍ସ ଅପଞ୍ଞସ୍ସ ମିତ୍ତାନି କଲୀନି କାଠଅକଣ୍ଡିସଦିସାନି ହୋନ୍ତି, ଭିଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ମା ହରାମି ଭୁସଂ ଅଡ୍ଢମାନନ୍ତି ତେନ କାରଣେନ ଅହଂ ସହାଯେନ ଦିନ୍ନଂ ଏକପଲାପତୁମ୍ବଂ ହରାମି ଗଣ୍ହାମୀତି ଦସ୍ସେତି। ‘‘ମାନ’’ନ୍ତି ହି ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ନାଳିକାନଂ ନାମଂ, ଚତୁନ୍ନଂ ଅଡ୍ଢମାନଂ, ଚତସ୍ସୋ ଚ ନାଳିଯୋ ତୁମ୍ବୋ ନାମ। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ ‘‘ପଲାପତୁମ୍ବ’’ନ୍ତି। ମା ମେ ମିତ୍ତି ଜୀଯିତ୍ଥ ସସ୍ସତାଯନ୍ତି ମମ ସହାଯେନ ସଦ୍ଧିଂ ମିତ୍ତି ମା ଭିଜ୍ଜିତ୍ଥ, ସସ୍ସତାଵ ଅଯଂ ହୋତୂତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେପି ସେଟ୍ଠିଭରିଯା ରୋଦତେଵ। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସଙ୍ଖସେଟ୍ଠିନା ପୀଳିଯସେଟ୍ଠିସ୍ସ ଦିନ୍ନୋ କମ୍ମନ୍ତଦାସୋ ସାଲାଦ୍ୱାରେନ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ସେଟ୍ଠିଭରିଯାଯ ରୋଦନସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ସାଲଂ ପଵିସିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସାମିକେ ଦିସ୍ୱା ପାଦେସୁ ନିପତିତ୍ୱା ରୋଦିତ୍ୱା କନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘କିମତ୍ଥଂ ଇଧାଗତତ୍ଥ, ସାମୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ସେଟ୍ଠି ସବ୍ବଂ ଆରୋଚେସି। କମ୍ମନ୍ତଦାସୋ ‘‘ହୋତୁ, ସାମି, ମା ଚିନ୍ତଯିତ୍ଥା’’ତି ଉଭୋପି ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗେହଂ ନେତ୍ୱା ଗନ୍ଧୋଦକେନ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ଭୋଜେତ୍ୱା ‘‘ସାମିକା, ଵୋ ଆଗତା’’ତି ସେସଦାସେ ସନ୍ନିପାତେତ୍ୱା ଦସ୍ସେତ୍ୱା କତିପାହଂ ଵୀତିନାମେତ୍ୱା ସବ୍ବେ ଦାସେ ଗହେତ୍ୱା ରାଜଙ୍ଗଣଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉପରଵଂ ଅକାସି। ରାଜା ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘କିଂ ଏତ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି, ତେ ସବ୍ବଂ ତଂ ପଵତ୍ତିଂ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ।

ରାଜା ତେସଂ ଵଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଉଭୋପି ସେଟ୍ଠୀ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ସଙ୍ଖସେଟ୍ଠିଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତଯା ମହାସେଟ୍ଠି ପୀଳିଯସେଟ୍ଠିସ୍ସ ଚତ୍ତାଲୀସକୋଟିଧନଂ ଦିନ୍ନ’’ନ୍ତି? ‘‘ଆମ, ମହାରାଜ, ମମ ସହାଯସ୍ସ ମଂ ତକ୍କେତ୍ୱା ରାଜଗହଂ ଆଗତସ୍ସ ନ କେଵଲଂ ଧନଂ, ସବ୍ବଂ ଵିଭଵଜାତଂ ସଵିଞ୍ଞାଣକଂ ଅଵିଞ୍ଞାଣକଂ ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଠାସେ କତ୍ୱା ସମଭାଗେ ଅଦାସିନ୍ତି। ରାଜା ‘‘ସଚ୍ଚମେତ’’ନ୍ତି ପୀଳିଯସେଟ୍ଠିଂ ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଆମ, ଦେଵା’’ତି। ‘‘ତଯା ପନସ୍ସ ତଞ୍ଞେଵ ତକ୍କେତ୍ୱା ଆଗତସ୍ସ ଅତ୍ଥି କୋଚି ସକ୍କାରୋ ଵା ସମ୍ମାନୋ ଵା କତୋ’’ତି। ସୋ ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ଅପି ପନ ତେ ଏତସ୍ସ ପଲାପତୁମ୍ବମତ୍ତଂ ଦୁସ୍ସନ୍ତେ ପକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା ଦାପିତଂ ଅତ୍ଥୀତି। ତମ୍ପି ସୁତ୍ୱା ତୁଣ୍ହୀଯେଵ ଅହୋସି। ରାଜା ‘‘କିଂ କାତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଅମଚ୍ଚେହି ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତେତ୍ୱା ତଂ ପରିଭାସିତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛଥ, ପୀଳିଯସେଟ୍ଠିସ୍ସ ଘରେ ସବ୍ବଂ ଵିଭଵଂ ସଙ୍ଖସେଟ୍ଠିସ୍ସ ଦେଥା’’ତି ଆହ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ମହାରାଜ, ମଯ୍ହଂ ପରସନ୍ତକେନ ଅତ୍ଥୋ ନତ୍ଥି, ମଯା ଦିନ୍ନମତ୍ତମେଵ ପନ ଦାପେଥା’’ତି ଆହ। ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତକଂ ଦାପେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ସବ୍ବଂ ଅତ୍ତନୋ ଦିନ୍ନଵିଭଵଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ଦାସପରିଵୁତୋ ରାଜଗହମେଵ ଗନ୍ତ୍ୱା କୁଟୁମ୍ବଂ ସଣ୍ଠପେତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ପୀଳିଯସେଟ୍ଠି ଦେଵଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ସଙ୍ଖସେଟ୍ଠି ପନ ଅହମେଵ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଅସମ୍ପଦାନଜାତକଵଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୧୩୨] ୨। ଭୀରୁକଜାତକଵଣ୍ଣନା

କୁସଲୂପଦେସେ ଧିତିଯା ଦଳ୍ହାଯ ଚାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତଵନେ ଵିହରନ୍ତୋ ଅଜପାଲନିଗ୍ରୋଧେ ମାରଧୀତାନଂ ପଲୋଭନସୁତ୍ତନ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଭଗଵତା ହି ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଵୁତ୍ତଂ –

‘‘ଦଦ୍ଦଲ୍ଲମାନା ଆଗଞ୍ଛୁଂ, ତଣ୍ହା ଚ ଅରତୀ ରଗା;

ତା ତତ୍ଥ ପନୁଦୀ ସତ୍ଥା, ତୂଲଂ ଭଟ୍ଠଂଵ ମାଲୁତୋ’’ତି। (ସଂ। ନି। ୧।୧୬୧);

ଏଵଂ ଯାଵ ପରିଯୋସାନା ତସ୍ସ ସୁତ୍ତନ୍ତସ୍ସ କଥିତକାଲେ ଧମ୍ମସଭାଯଂ ସନ୍ନିପତିତା ଭିକ୍ଖୂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ‘‘ଆଵୁସୋ, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ମାରଧୀତରୋ ଅନେକସତାନିପି ଦିବ୍ବରୂପାନି ମାପେତ୍ୱା ପଲୋଭନତ୍ଥାଯ ଉପସଙ୍କମନ୍ତିଯୋ ଅକ୍ଖୀନିପି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ନ ଓଲୋକେସି, ଅହୋ ବୁଦ୍ଧବଲଂ ନାମ ଅଚ୍ଛରିଯ’’ନ୍ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ଵୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଇଦାନେଵ ମଯ୍ହଂ ସବ୍ବାସଵେ ଖେପେତ୍ୱା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ସମ୍ପତ୍ତସ୍ସ ମାରଧୀତାନଂ ଅନୋଲୋକନଂ ନାମ ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଅହଞ୍ହି ପୁବ୍ବେ ବୋଧିଞାଣଂ ପରିଯେସମାନୋ ସକିଲେସକାଲେପି ଅଭିସଙ୍ଖତଂ ଦିବ୍ବରୂପଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା କିଲେସଵସେନ ଅନୋଲୋକେତ୍ୱାଵ ଗନ୍ତ୍ୱା ମହାରଜ୍ଜଂ ପାପୁଣି’’ନ୍ତି ଵତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଭାତିକସତସ୍ସ କନିଟ୍ଠୋ ଅହୋସୀତି ସବ୍ବଂ ହେଟ୍ଠା ତକ୍କସିଲାଜାତକେ ଵୁତ୍ତନଯେନେଵ ଵିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ। ତଦା ପନ ତକ୍କସିଲାନଗରଵାସୀହି ବହିନଗରେ ସାଲାଯଂ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଯାଚିତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ଅଭିସେକେ କତେ ତକ୍କସିଲାନଗରଵାସିନୋ ନଗରଂ ଦେଵନଗରଂ ଵିଯ, ରାଜଭଵନଞ୍ଚ ଇନ୍ଦଭଵନଂ ଵିଯ ଅଲଙ୍କରିଂସୁ। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ନଗରଂ ପଵିସିତ୍ୱା ରାଜଭଵନେ ପାସାଦେ ମହାତଲେ ସମୁସ୍ସିତସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ରତନଵରପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଅଭିରୁଯ୍ହ ଦେଵରାଜଲୀଲାଯ ନିସୀଦି, ଅମଚ୍ଚା ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକାଦଯୋ ଚ ଖତ୍ତିଯକୁମାରା ଚ ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତା ପରିଵାରେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠଂସୁ, ଦେଵଚ୍ଛରାପଟିଭାଗା ସୋଳସସହସ୍ସନାଟକିତ୍ଥିଯୋ ନଚ୍ଚଗୀତଵାଦିତକୁସଲା ଉତ୍ତମଵିଲାସସମ୍ପନ୍ନା ନଚ୍ଚଗୀତଵାଦିତାନି ପଯୋଜେସୁଂ। ଗୀତଵାଦିତସଦ୍ଦେନ ରାଜଭଵନଂ ମେଘତ୍ଥନିତପୂରିତା ମହାସମୁଦ୍ଦକୁଚ୍ଛି ଵିଯ ଏକନିନ୍ନାଦଂ ଅହୋସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ଅତ୍ତନୋ ସିରିସୋଭଗ୍ଗଂ ଓଲୋକଯମାନୋଵ ଚିନ୍ତେସି ''ସଚାହଂ ତାସଂ ଯକ୍ଖିନୀନଂ ଅଭିସଙ୍ଖତଂ ଦିବ୍ବରୂପଂ ଓଲୋକେସ୍ସଂ, ଜୀଵିତକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତୋ ଅଭଵିସ୍ସଂ, ଇମଂ ସିରିସୋଭଗ୍ଗଂ ନ ଓଲୋକେସ୍ସଂ। ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ପନ ଓଵାଦେ ଠିତଭାଵେନ ଇଦଂ ମଯା ସମ୍ପତ୍ତ''ନ୍ତି। ଏଵଞ୍ଚ ପନ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଉଦାନଂ ଉଦାନେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୩୨।

''କୁସଲୂପଦେସେ ଧିତିଯା ଦଳ୍ହାଯ ଚ, ଅନିଵତ୍ତିତତ୍ତା ଭଯଭୀରୁତାଯ ଚ;

ନ ରକ୍ଖସୀନଂ ଵସମାଗମିମ୍ହସେ, ସ ସୋତ୍ଥିଭାଵୋ ମହତା ଭଯେନ ମେ''ତି।

ତତ୍ଥ କୁସଲୂପଦେସେତି କୁସଲାନଂ ଉପଦେସେ, ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ଓଵାଦେତି ଅତ୍ଥୋ। ଧିତିଯା ଦଳ୍ହାଯ ଚାତି ଦଳ୍ହାଯ ଧିତିଯା ଚ, ଥିରେନ ଅବ୍ଭୋଚ୍ଛିନ୍ନନିରନ୍ତରଵୀରିଯେନ ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନିଵତ୍ତିତତ୍ତା ଭଯଭୀରୁତାଯ ଚାତି ଭଯଭୀରୁତାଯ ଅନିଵତ୍ତିତତାଯ ଚ। ତତ୍ଥ ଭଯନ୍ତି ଚିତ୍ତୁତ୍ରାସମତ୍ତଂ ପରିତ୍ତଭଯଂ। ଭୀରୁତାତି ସରୀରକମ୍ପନପ୍ପତ୍ତଂ ମହାଭଯଂ। ଇଦଂ ଉଭଯମ୍ପି ମହାସତ୍ତସ୍ସ ''ଯକ୍ଖିନିଯୋ ନାମେତା ମନୁସ୍ସଖାଦିକା''ତି ଭେରଵାରମ୍ମଣଂ ଦିସ୍ୱାପି ନାହୋସି। ତେନାହ ''ଅନିଵତ୍ତିତତ୍ତା ଭଯଭୀରୁତାଯ ଚା''ତି। ଭଯଭୀରୁତାଯ ଅଭାଵେନେଵ ଭେରଵାରମ୍ମଣଂ ଦିସ୍ୱାପି ଅନିଵତ୍ତନଭାଵେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ରକ୍ଖସୀନଂ ଵସମାଗମିମ୍ହସେତି ଯକ୍ଖକନ୍ତାରେ ତାସଂ ରକ୍ଖସୀନଂ ଵସଂ ନ ଅଗମିମ୍ହ। ଯସ୍ମା ଅମ୍ହାକଂ କୁସଲୂପଦେସେ ଧିତି ଚ ଦଳ୍ହା ଅହୋସି, ଭଯଭୀରୁତାଭାଵେନ ଚ ଅନିଵତ୍ତନସଭାଵା ଅହୁମ୍ହା, ତସ୍ମା ରକ୍ଖସୀନଂ ଵସଂ ନ ଅଗମିମ୍ହାତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସ ସୋତ୍ଥିଭାଵୋ ମହତା ଭଯେନ ମେତି ସୋ ମଯ୍ହଂ ଅଯଂ ଅଜ୍ଜ ମହତା ଭଯେନ ରକ୍ଖସୀନଂ ସନ୍ତିକା ପତ୍ତବ୍ବେନ ଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସେନ ସୋତ୍ଥିଭାଵୋ ଖେମଭାଵୋ ପୀତିସୋମନସ୍ସଭାଵୋଯେଵ ଜାତୋତି।

ଏଵଂ ମହାସତ୍ତୋ ଇମାଯ ଗାଥାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ଅହଂ ତେନ ସମଯେନ ତକ୍କସିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତକୁମାରୋ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ଭୀରୁକଜାତକଵଣ୍ଣନା ଦୁତିଯା।

[୧୩୩] ୩। ଘତାସନଜାତକଵଣ୍ଣନା

ଖେମଂଯହିନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତଵନେ ଵିହରନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ ହି ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକଂ ଗାମକଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ଅରଞ୍ଞସେନାସନେ ଵସ୍ସଂ ଉପଗଚ୍ଛି। ତସ୍ସ ପଠମମାସେଯେଵ ପିଣ୍ଡାଯ ପଵିଟ୍ଠସ୍ସ ପଣ୍ଣସାଲା ଝାଯିତ୍ଥ। ସୋ ଵସନଟ୍ଠାନାଭାଵେନ କିଲମନ୍ତୋ ଉପଟ୍ଠାକାନଂ ଆଚିକ୍ଖି। ତେ ''ହୋତୁ, ଭନ୍ତେ, ପଣ୍ଣସାଲଂ କରିସ୍ସାମ, କସାମ ତାଵ, ଵପାମ ତାଵା''ତିଆଦୀନି ଵଦନ୍ତା ତେମାସଂ ଵୀତିନାମେସୁଂ। ସୋ ସେନାସନସପ୍ପାଯାଭାଵେନ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ସୋ ନିମିତ୍ତମତ୍ତମ୍ପି ଅନୁପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଵୁତ୍ଥଵସ୍ସୋ ଜେତଵନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ଵନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ସତ୍ଥା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ''କିଂ ନୁ ଖୋ ତେ, ଭିକ୍ଖୁ, କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ସପ୍ପାଯଂ ଜାତ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅସପ୍ପାଯଭାଵଂ କଥେସି। ସତ୍ଥା ''ପୁବ୍ବେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ତିରଚ୍ଛାନାପି ଅତ୍ତନୋ ସପ୍ପାଯାସପ୍ପାଯଂ ଞତ୍ୱା ସପ୍ପାଯକାଲେ ଵସିତ୍ୱା ଅସପ୍ପାଯକାଲେ ଵସନଟ୍ଠାନଂ ପହାଯ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଅଗମଂସୁ, ତ୍ୱଂ କସ୍ମା ଅତ୍ତନୋ ସପ୍ପାଯାସପ୍ପାଯଂ ନ ଅଞ୍ଞାସୀ''ତି ଵତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସକୁଣଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା ସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତୋ ସକୁଣରାଜା ହୁତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଅରଞ୍ଞାଯତନେ ଜାତସ୍ସରତୀରେ ସାଖାୱିଟପସମ୍ପନ୍ନଂ ବହଲପତ୍ତପଲାସଂ ମହାରୁକ୍ଖଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ସପରିୱାରୋ ୱାସଂ କପ୍ପେସି। ବହୂ ସକୁଣା ତସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ଉଦକମତ୍ଥକେ ପତ୍ଥଟସାଖାସୁ ୱସନ୍ତା ସରୀରୱଳଞ୍ଜଂ ଉଦକେ ପାତେନ୍ତି। ତସ୍ମିଞ୍ଚ ଜାତସ୍ସରେ ଚଣ୍ଡୋ ନାଗରାଜା ୱସତି। ତସ୍ସ ଏତଦହୋସି ''ଇମେ ସକୁଣା ମଯ୍ହଂ ନିୱାସେ ଜାତସ୍ସରେ ସରୀରୱଳଞ୍ଜଂ ପାତେନ୍ତି, ଯଂନୂନାହଂ ଉଦକତୋ ଅଗ୍ଗିଂ ଉଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ରୁକ୍ଖଂ ଝାପେତ୍ୱା ଏତେ ପଲାପେଯ୍ୟ''ନ୍ତି। ସୋ କୁଦ୍ଧମାନସୋ ରତ୍ତିଭାଗେ ସବ୍ବେସଂ ସକୁଣାନଂ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ରୁକ୍ଖସାଖାସୁ ନିପନ୍ନକାଲେ ପଠମଂ ତାୱ ଉଦ୍ଧନାରୋପିତଂ ୱିଯ ଉଦକଂ ପକ୍କୁଧାପେତ୍ୱା ଦୁତିଯୱାରେ ଧୂମଂ ଉଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ତତିଯୱାରେ ତାଲକ୍ଖନ୍ଧପ୍ପମାଣଂ ଜାଲଂ ଉଟ୍ଠାପେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଉଦକତୋ ଜାଲଂ ଉଟ୍ଠହମାନଂ ଦିସ୍ୱା ''ଭୋ, ସକୁଣା, ଅଗ୍ଗିନା ଆଦିତ୍ତଂ ନାମ ଉଦକେନ ନିବ୍ବାପେନ୍ତି, ଇଦାନି ପନ ଉଦକମେୱ ଆଦିତ୍ତଂ। ନ ସକ୍କା ଅମ୍ହେହି ଇଧ ୱସିତୁଂ, ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗମିସ୍ସାମା''ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୩୩।

''ଖେମଂ ଯହିଂ ତତ୍ଥ ଅରୀ ଉଦୀରିତୋ, ଦକସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ଜଲତେ ଘତାସନୋ;

ନ ଅଜ୍ଜ ୱାସୋ ମହିଯା ମହୀରୁହେ, ଦିସା ଭଜୱ୍ହୋ ସରଣାଜ୍ଜ ନୋଭଯ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଖେମଂ ଯହିଂ ତତ୍ଥ ଅରୀ ଉଦୀରିତୋତି ଯସ୍ମିଂ ଉଦକପିଟ୍ଠେ ଖେମଭାୱୋ ନିବ୍ଭଯଭାୱୋ, ତସ୍ମିଂ ଅତ୍ତପଚ୍ଚତ୍ଥିକୋ ସପତ୍ତୋ ଉଟ୍ଠିତୋ। ଦକସ୍ସାତି ଉଦକସ୍ସ। ଘତାସନୋତି ଅଗ୍ଗି। ସୋ ହି ଘତଂ ଅସ୍ନାତି, ତସ୍ମା ''ଘତାସନୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ନ ଅଜ୍ଜ ୱାସୋତି ଅଜ୍ଜ ନୋ ୱାସୋ ନତ୍ଥି। ମହିଯା ମହୀରୁହେତି ମହିରୁହୋ ୱୁଚ୍ଚତି ରୁକ୍ଖୋ, ତସ୍ମିଂ ଇମିସ୍ସା ମହିଯା ଜାତେ ରୁକ୍ଖେତି ଅତ୍ଥୋ। ଦିସା ଭଜୱ୍ହୋତି ଦିସା ଭଜଥ ଗଚ୍ଛଥ। ସରଣାଜ୍ଜ ନୋ ଭଯନ୍ତି ଅଜ୍ଜ ଅମ୍ହାକଂ ସରଣତୋ ଭଯଂ ଜାତଂ, ପଟିସରଣଟ୍ଠାନତୋ ଭଯଂ ଉପ୍ପନ୍ନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ୱତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ୱଚନକରେ ସକୁଣେ ଆଦାଯ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗତୋ। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱଚନଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଠିତସକୁଣା ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତା।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାସି।

ତଦା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱଚନକରା ସକୁଣା ବୁଦ୍ଧପରିସା ଅହେସୁଂ, ସକୁଣରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ଘତାସନଜାତକୱଣ୍ଣନା ତତିଯା।

[୧୩୪] ୪। ଝାନସୋଧନଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯେସଞ୍ଞିନୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ସଙ୍କସ୍ସନଗରଦ୍ୱାରେ ଅତ୍ତନା ସଂଖିତ୍ତେନ ପୁଚ୍ଛିତପଞ୍ହସ୍ସ ଧମ୍ମସେନାପତିନୋ ୱିତ୍ଥାରବ୍ୟାକରଣଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତତ୍ରିଦଂ ଅତୀତୱତ୍ଥୁ – ଅତୀତେ କିର ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅରଞ୍ଞାଯତନେ କାଲଂ କରୋନ୍ତୋ ଅନ୍ତେୱାସିକେହି ପୁଚ୍ଛିତୋ ''ନେୱସଞ୍ଞୀନାସଞ୍ଞୀ''ତି ଆହ…ପେ… ତାପସା ଜେଟ୍ଠନ୍ତେୱାସିକସ୍ସ କଥଂ ନ ଗଣ୍ହିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଆଭସ୍ସରତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୩୪।

''ଯେ ସଞ୍ଞିନୋ ତେପି ଦୁଗ୍ଗତା, ଯେପି ଅସଞ୍ଞିନୋ ତେପି ଦୁଗ୍ଗତା;

ଏତଂ ଉଭଯଂ ୱିୱଜ୍ଜଯ, ତଂ ସମାପତ୍ତିସୁଖଂ ଅନଙ୍ଗଣ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଯେ ସଞ୍ଞିନୋତି ଠପେତ୍ୱା ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଲାଭିନୋ ଅୱସେସେ ସଚିତ୍ତକସତ୍ତେ ଦସ୍ସେତି। ତେପି ଦୁଗ୍ଗତାତି ତସ୍ସା ସମାପତ୍ତିଯା ଅଲାଭତୋ ତେପି ଦୁଗ୍ଗତା ନାମ। ଯେପି ଅସଞ୍ଞିନୋତି ଅସଞ୍ଞଭୱେ ନିବ୍ବତ୍ତେ ଅଚିତ୍ତକସତ୍ତେ ଦସ୍ସେତି। ତେପି ଦୁଗ୍ଗତାତି ତେପି ଇମିସ୍ସାଯେୱ

ସମାପତ୍ତିୟା ଅଲାଭତୋ ଦୁଗ୍ଗତାୟେୱ ନାମ। ଏତଂ ଉଭୟଂ ୱିୱଜ୍ଜୟାତି ଏତଂ ଉଭୟମ୍ପି ସଞ୍ଞିଭୱଞ୍ଚ ଅସଞ୍ଞିଭୱଞ୍ଚ ୱିୱଜ୍ଜୟ ପଜହାତି ଅନ୍ତେୱାସିକଂ ୱଦତି। ତଂ ସମାପତ୍ତିସୁଖଂ ଅନଙ୍ଗଣନ୍ତି ତଂ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନସମାପତ୍ତିଲାଭିନୋ ସନ୍ତଟ୍ଟେନ "ସୁଖ"ନ୍ତି ସଙ୍ଖଂ ଗତଂ ଝାନସୁଖଂ ଅନଙ୍ଗଣଂ ନିଦ୍ଦୋସଂ ବଲୱଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତାସଭାୱେନପି ତଂ ଅନଙ୍ଗଣଂ ନାମ ଜାତଂ।

ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ଅନ୍ତେୱାସିକସ୍ସ ଗୁଣଂ କଥେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକମେୱ ଅଗମାସି। ତଦା ସେସତାପସା ଜେଟ୍ଠନ୍ତେୱାସିକସ୍ସ ସଦ୍ଦହିଂସୁ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – "ତଦା ଜେଟ୍ଠନ୍ତେୱାସିକୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ମହାବ୍ରହ୍ମା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି"ନ୍ତି।

ଝାନସୋଧନଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା।

[୧୩୫] ୫। ଚନ୍ଦାଭଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଚନ୍ଦାଭନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ସଙ୍କସ୍ସନଗରଦ୍ୱାରେ ଥେରସ୍ସେୱ ପଞ୍ହବ୍ୟାକରଣଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଅତୀତେ କିର ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅରଞ୍ଞାୟତନେ କାଲଂ କରୋନ୍ତୋ ଅନ୍ତେୱାସିକେହି ପୁଚ୍ଛିତୋ "ଚନ୍ଦାଭଂ ସୂରିୟାଭ"ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଆଭସ୍ସରେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ। ତାପସା ଜେଟ୍ଠନ୍ତେୱାସିକସ୍ସ ନ ସଦ୍ଦହିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଆଭସ୍ସରତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଆକାସେ ଠିତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୩୫।

"ଚନ୍ଦାଭଂ ସୂରିୟାଭଞ୍ଚ, ଯୋଧ ପଞ୍ଞାୟ ଗାଧତି;

ଅୱିତକ୍କେନ ଝାନେନ, ହୋତି ଆଭସ୍ସରୂପଗୋ"ତି।

ତତ୍ଥ ଚନ୍ଦାଭନ୍ତି ଓଦାତକସିଣଂ ଦସ୍ସେତି। ସୂରିୟାଭନ୍ତି ପୀତକସିଣଂ। ଯୋଧ ପଞ୍ଞାୟ ଗାଧତୀତି ଯୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଇଧ ସତ୍ତଲୋକେ ଇଦଂ କସିଣଦ୍ୱୟଂ ପଞ୍ଞାୟ ଗାଧତି, ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ଅନୁପୱିସତି, ତତ୍ଥେୱ ପତିଟ୍ଠହତି । ଅଥ ୱା ଚନ୍ଦାଭଂ ସୂରିୟାଭଞ୍ଚ, ଯୋଧ ପଞ୍ଞାୟ ଗାଧତୀତି ଯତ୍ତକଂ ଠାନଂ ଚନ୍ଦାଭା ଚ ସୂରିୟାଭା ଚ ପତ୍ଥଟା, ତତ୍ତକେ ଠାନେ ପଟିଭାଗକସିଣଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ତଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତୋ ଉଭୟମ୍ପେତଂ ଆଭଂ ପଞ୍ଞାୟ ଗାଧତି ନାମ। ତସ୍ମା ଅୟମ୍ପେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋୟେୱ। ଅୱିତକ୍କେନ ଝାନେନ, ହୋତି ଆଭସ୍ସରୂପଗୋତି ସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ତଥା କତ୍ୱା ପଟିଲଦ୍ଧେନ ଦୁତିୟେନ ଝାନେନ ଆଭସ୍ସରବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପଗୋ ହୋତୀତି।

ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତାପସେ ବୋଧେତ୍ୱା ଜେଟ୍ଠନ୍ତେୱାସିକସ୍ସ ଗୁଣଂ କଥେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକମେୱ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – "ତଦା ଜେଟ୍ଠନ୍ତେୱାସିକୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ମହାବ୍ରହ୍ମା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି"ନ୍ତି।

ଚନ୍ଦାଭଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

[୧୩୬] ୬। ସୁୱଣ୍ଣହଂସଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯଂ ଲଦ୍ଧଂ ତେନ ତୁଟ୍ଠବ୍ବନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଥୁଲ୍ଲନନ୍ଦଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସାୱତ୍ଥିୟଞ୍ହି ଅଞ୍ଞତରୋ ଉପାସକୋ ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘଂ ଲସୁଣେନ ପୱାରେତ୍ୱା ଖେତ୍ତପାଲଂ ଆଣାପେସି "ସଚେ ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଏକେକାୟ ଭିକ୍ଖୁନିୟା ଦ୍ୱେ ତୟୋ ଭଣ୍ଡିକେ ଦେହୀ"ତି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ତସ୍ସ ଗେହମ୍ପି ଖେତ୍ତମ୍ପି ଲସୁଣତ୍ଥାୟ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଅଥେକସ୍ମିଂ ଉସ୍ସୱଦିୱସେ ତସ୍ସ ଗେହେ ଲସୁଣଂ ପରିକ୍ଖୟଂ ଅଗମାସି। ଥୁଲ୍ଲନନ୍ଦା ଭିକ୍ଖୁନୀ ସପରିୱାରା ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା "ଲସୁଣେନାୱୁସୋ ଅତ୍ଥୋ"ତି ୱତ୍ୱା "ନତ୍ଥୟ୍ୟେ, ଯଥାଭତଂ ଲସୁଣଂ ପରିକ୍ଖୀଣଂ, ଖେତ୍ତଂ ଗଚ୍ଛଥା"ତି ୱୁତ୍ତା ଖେତ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନ ମତ୍ତଂ ଜାନିତ୍ୱା ଲସୁଣଂ ଆହରାପେସି। ଖେତ୍ତପାଲୋ ଉଜ୍ଝାୟି "କଥଞ୍ହି ନାମ ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ନ ମତ୍ତଂ ଜାନିତ୍ୱା ଲସୁଣଂ ହରାପେସ୍ସନ୍ତୀ"ତି? ତସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ଯା ତା ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ଅପ୍ପିଚ୍ଛା, ତାପି, ତାସଂ ସୁତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂପି, ଉଜ୍ଝାୟିଂସୁ। ଉଜ୍ଝାୟିତ୍ୱା ଚ ପନ ଭଗୱତୋ ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ଭଗୱା ଥୁଲ୍ଲନନ୍ଦଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଗରହିତ୍ୱା "ଭିକ୍ଖୱେ, ମହିଚ୍ଛୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନାମ ୱିଜାତମାତୁୟାପି ଅପ୍ପିୟୋ ହୋତି ଅମନାପୋ, ଅପ୍ପସନ୍ନେ ପସାଦେତୁଂ, ପସନ୍ନାନଂ ୱା ଭିୟ୍ୟୋସୋମତ୍ତାୟ ପସାଦଂ ଜନେତୁଂ, ଅନୁପ୍ପନ୍ନଂ ୱା ଲାଭଂ ଉପ୍ପାଦେତୁଂ, ଉପ୍ପନ୍ନଂ ୱା ପନ ଲାଭଂ ଥିରଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ ପନ

ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅପ୍ପସନ୍ନେ ପସାଦେତୁଂ, ପସନ୍ନାନଂ ୱା ଭିୟ୍ୟୋସୋମତ୍ତାଯ ପସାଦଂ ଜନେତୁଂ, ଅନୁପ୍ପନ୍ନଂ ୱା ଲାଭଂ ଉପ୍ପାଦେତୁଂ, ଉପ୍ପନ୍ନଂ ୱା ପନ ଲାଭଂ ଥିରଂ କାତୁଂ ସକ୍କୋତୀ''ତିଆଦିନା ନଯେନ ଭିକ୍ଖୂନଂ ତଦନୁଚ୍ଛୱିକଂ ଧମ୍ମଂ କଥେତ୍ୱା ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଥୁଲ୍ଲନନ୍ଦା ଇଦାନେୱ ମହିଚ୍ଛା, ପୁବ୍ବେପି ମହିଚ୍ଛାଯେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତସ୍ସ ୱଯପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ସମାନଜାତିକା କୁଲା ପଜାପତିଂ ଆହରିଂସୁ। ତସ୍ସା ନନ୍ଦା ନନ୍ଦାୱତୀ ସୁନ୍ଦରୀନନ୍ଦାତି ତିସ୍ସୋ ଧୀତରୋ ଅହେସୁଂ। ତାସୁ ପତିକୁଲଂ ଅଗତାସୁଯେୱ ବୋଧିସତ୍ତୋ କାଲଂ କତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣହଂସଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତି, ଜାତିସ୍ସରଞାଣଞ୍ଚସ୍ସ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ସୋ ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ସୁୱଣ୍ଣସଞ୍ଛନ୍ନଂ ସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତଂ ମହନ୍ତଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ ଦିସ୍ୱା ''କୁତୋ ନୁ ଖୋ ଚୱିତ୍ୱା ଅହଂ ଇଧୂପପନ୍ନୋ''ତି ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ''ମନୁସ୍ସଲୋକତୋ''ତି ଞତ୍ୱା ପୁନ ''କଥଂ ନୁ ଖୋ ମେ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଚ ଧୀତରୋ ଚ ଜୀୱନ୍ତୀ''ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ ''ପରେସଂ ଭତିଂ କତ୍ୱା କିଚ୍ଛେନ ଜୀୱନ୍ତୀ''ତି ଞତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ''ମୟ୍ହଂ ସରୀରେ ସୋୱଣ୍ଣମଯାନି ପତ୍ତାନି କୋଟ୍ଟନଘଟ୍ଟନଖମାନି, ଇତୋ ତାସଂ ଏକେକଂ ପତ୍ତଂ ଦସ୍ସାମି, ତେନ ମେ ପଜାପତି ଚ ଧୀତରୋ ଚ ସୁଖଂ ଜୀୱିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି। ସୋ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିୱଂସକୋଟିଯଂ ନିଲୀଯି, ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଚ ଧୀତରୋ ଚ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''କୁତୋ ଆଗତୋସି, ସାମୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ''ଅହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ପିତା କାଲଂ କତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣହଂସଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ତୁମ୍ହେ ଦଟ୍ଠୁଂ ଆଗତୋ। ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତୁମ୍ହାକଂ ପରେସଂ ଭତିଂ କତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖଜୀୱିକାଯ ଜୀୱନକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ଅହଂ ୱୋ ଏକେକଂ ପତ୍ତଂ ଦସ୍ସାମି, ତଂ ୱିକ୍କିଣିତ୍ୱା ସୁଖେନ ଜୀୱଥା''ତି ଏକଂ ପତ୍ତଂ ଦତ୍ୱା ଅଗମାସି। ସୋ ଏତେନେୱ ନିଯାମେନ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଏକେକଂ ପତ୍ତଂ ଦେତି, ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଚ ଧୀତରୋ ଚ ଅଡ୍ଢା ସୁଖିତା ଅହେସୁଂ।

ଅଥେକଦିୱସଂ ସା ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଧୀତରୋ ଆମନ୍ତେସି ''ଅମ୍ମା, ତିରଚ୍ଛାନାନଂ ନାମ ଚିତ୍ତଂ ଦୁଜ୍ଜାନଂ। କଦାଚି ୱୋ ପିତା ଇଧ ନାଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ଇଦାନିସ୍ସ ଆଗତକାଲେ ସବ୍ବାନି ପତ୍ତାନିପି ଲୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଗଣ୍ହାମା''ତି। ତା ''ଏୱଂ ନୋ ପିତା କିଲମିସ୍ସତୀ''ତି ନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିଂସୁ। ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ପନ ମହିଚ୍ଛତାଯ ପୁନ ଏକଦିୱସଂ ସୁୱଣ୍ଣହଂସରାଜସ୍ସ ଆଗତକାଲେ ''ଏହି ତାୱ, ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ତଂ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକଂ ଉପଗତଂ ଉଭୋହି ହତ୍ଥେହି ଗହେତ୍ୱା ସବ୍ବପତ୍ତାନି ଲୁଞ୍ଚି। ତାନି ପନ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ରୁଚିଂ ୱିନା ବଲକ୍କାରେନ ଗହିତତ୍ତା ସବ୍ବାନି ବକପତ୍ତସଦିସାନି ଅହେସୁଂ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ପକ୍ଖେ ପସାରେତ୍ୱା ଗନ୍ତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ଅଥ ନଂ ସା ମହାଚାଟିଯଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପୋସେସି। ତସ୍ସ ପୁନ ଉଟ୍ଠହନ୍ତାନି ପତ୍ତାନି ସେତାନି ସମ୍ପଜ୍ଜିଂସୁ। ସୋ ସଞ୍ଜାତପତ୍ତୋ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନମେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ନ ପୁନ ଆଗମାସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଅତୀତଂ ଆହରିତ୍ୱା ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଥୁଲ୍ଲନନ୍ଦା ଇଦାନେୱ ମହିଚ୍ଛା, ପୁବ୍ବେପି ମହିଚ୍ଛାଯେୱ , ମହିଚ୍ଛତାଯ ଚ ପନ ସୁୱଣ୍ଣମ୍ହା ପରିହୀନା। ଇଦାନି ପନ ଅତ୍ତନୋ ମହିଚ୍ଛତାଯ ଏୱ ଲସୁଣମ୍ହାପି ପରିହାଯିସ୍ସତି, ତସ୍ମା ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଲସୁଣଂ ଖାଦିତୁଂ ନ ଲଭିସ୍ସତି। ଯଥା ଚ ଥୁଲ୍ଲନନ୍ଦା, ଏୱଂ ତଂ ନିସ୍ସାଯ ସେସଭିକ୍ଖୁନିଯୋପି। ତସ୍ମା ବହୁଂ ଲଭିତ୍ୱାପି ପମାଣମେୱ ଜାନିତବ୍ବଂ, ଅପ୍ପଂ ଲଭିତ୍ୱା ପନ ଯଥାଲଦ୍ଧେନେୱ ସନ୍ତୋସୋ କାତବ୍ବୋ, ଉତ୍ତରି ନ ପତ୍ଥେତବ୍ବ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୩୬।

''ଯଂ ଲଦ୍ଧଂ ତେନ ତୁଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଅତିଲୋଭୋ ହି ପାପକୋ;

ହଂସରାଜଂ ଗହେତ୍ୱାନ, ସୁୱଣ୍ଣା ପରିହାଯଥା''ତି।

ତତ୍ଥ ତୁଟ୍ଠବ୍ବନ୍ତି ତୁସ୍ସିତବ୍ବଂ।

ଇଦଂ ପନ ୱତ୍ୱା ସତ୍ଥା ଅନେକପରିଯାଯେନ ଗରହିତ୍ୱା ''ଯା ପନ ଭିକ୍ଖୁନୀ ଲସୁଣଂ ଖାଦେୟ୍ୟ, ପାଚିତ୍ତିଯ''ନ୍ତି (ପାଚି। ୭୯୪) ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଅଯଂ ଥୁଲ୍ଲନନ୍ଦା ଅହୋସି, ତିସ୍ସୋ ଧୀତରୋ ଇଦାନି ତିସ୍ସୋଯେୱ ଭଗିନିଯୋ, ସୁୱଣ୍ଣହଂସରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ସୁୱଣ୍ଣହଂସଜାତକୱଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା।

[୧୩୭] ୭। ବବ୍ବୁଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯନ୍ତେକୋ ଲଭତେ ବକୂତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ କାଣମାତୁସିକ୍ଖାପଦଂ (ପାଚି। ୨୩୦ ଆଦୟୋ) ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସାୱତ୍ଥିୟଞ୍ହି କାଣମାତା ନାମ ଧୀତୁୱସେନ ପାକଟନାମା ଉପାସିକା ଅହୋସି ସୋତାପନ୍ନା ଅରିୟସାୱିକା। ସା ଧୀତରଂ କାଣଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ଗାମକେ ସମାନଜାତିକସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଅଦାସି। କାଣା କେନଚିଦେୱ କରଣୀୟେନ ମାତୁ ଘରଂ ଅଗମାସି। ଅଥସ୍ସା ସାମିକୋ କତିପାହଚ୍ଚୟେନ ଦୂତଂ ପାହେସି ''ଆଗଚ୍ଛତୁ କାଣା, ଇଚ୍ଛାମି କାଣାୟ ଆଗମନ''ନ୍ତି। କାଣା ଦୂତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ''ଅମ୍ମ, ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ମାତରଂ ଆପୁଚ୍ଛି। କାଣମାତା ''ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ୱସିତ୍ୱା କଥଂ ତୁଚ୍ଛହତ୍ଥାୱ ଗମିସ୍ସସୀ''ତି ପୂୱଂ ପଚି। ତସ୍ମିଂୟେୱ ଖଣେ ଏକୋ ପିଣ୍ଡଚାରିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ତସ୍ସା ନିୱେସନଂ ଅଗମାସି, ଉପାସିକା ତଂ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ପତ୍ତପୂରଂ ପୂୱଂ ଦାପେସି। ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖି, ତସ୍ସପି ତଥେୱ ଦାପେସି। ସୋପି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖି, ତସ୍ସପି ତଥେୱାତି ଏୱଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଜନାନଂ ଦାପେସି । ଯଥାପଟିୟତ୍ତଂ ପୂୱଂ ପରିକ୍ଖୟଂ ଅଗମାସି, କାଣାୟ ଗମନଂ ନ ସମ୍ପଜ୍ଜି। ଅଥସ୍ସା ସାମିକୋ ଦୁତିୟମ୍ପି, ତତିୟମ୍ପି ଦୂତଂ ପାହେସି। ତତିୟଂ ପାହେନ୍ତୋ ଚ ''ସଚେ କାଣା ନାଗଚ୍ଛିସ୍ସତି, ଅହଂ ଅଞ୍ଞଂ ପଜାପତିଂ ଆନେସ୍ସାମୀ''ତି ପାହେସି। ତୟୋପି ୱାରେ ତେନେୱ ଉପାୟେନ ଗମନଂ ନ ସମ୍ପଜ୍ଜି, କାଣାୟ ସାମିକୋ ଅଞ୍ଞଂ ପଜାପତିଂ ଆନେସି। କାଣା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ରୋଦମାନା ଅଟ୍ଠାସି।

ସତ୍ଥା ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ କାଣମାତାୟ ନିୱେସନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା କାଣମାତରଂ ପୁଚ୍ଛି ''କିସ୍ସାୟଂ କାଣା ରୋଦତୀ''ତି? ''ଇମିନା ନାମ କାରଣେନା''ତି ଚ ସୁତ୍ୱା କାଣମାତରଂ ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ଧମ୍ମିଂ କଥଂ କଥେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟାସନା ୱିହାରଂ ଅଗମାସି। ଅଥ ତେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ତୟୋ ୱାରେ ଯଥାପଟିୟତ୍ତପୂୱଂ ଗହେତ୍ୱା କାଣାୟ ଗମନସ୍ସ ଉପଚ୍ଛିନ୍ନଭାୱୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ପାକଟୋ ଜାତୋ। ଅଥେକଦିୱସଂ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାୟଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ''ଆୱୁସୋ, ଚତୂହି ନାମ ଭିକ୍ଖୂହି ତୟୋ ୱାରେ କାଣମାତାୟ ପକ୍କପୂୱଂ ଖାଦିତ୍ୱା କାଣାୟ ଗମନନ୍ତରାୟଂ କତ୍ୱା ସାମିକେନ ପରିଚ୍ଚତ୍ତଂ ଧୀତରଂ ନିସ୍ସାୟ ମହାଉପାସିକାୟ ଦୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପାଦିତ''ନ୍ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାୟ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ ତେ ଚତ୍ତାରୋ ଭିକ୍ଖୂ କାଣମାତାୟ ସନ୍ତକଂ ଖାଦିତ୍ୱା ତସ୍ସା ଦୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପାଦେସୁଂ, ପୁବ୍ବେପି ଉପ୍ପାଦେସୁଂୟେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ପାସାଣକୋଟ୍ଟକକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱୟପ୍ପତ୍ତୋ ପରିୟୋଦାତସିପ୍ପୋ ଅହୋସି। କାସିରଟ୍ଠେ ଏକସ୍ମିଂ ନିଗମେ ଏକୋ ମହାୱିଭୱୋ ସେଟ୍ଠି ଅହୋସି, ତସ୍ସ ନିଧାନଗତାୟେୱ ଚତ୍ତାଲୀସ ହିରଞ୍ଞକୋଟିୟୋ ଅହେସୁଂ। ଅଥସ୍ସ ଭରିୟା କାଲଂ କତ୍ୱା ଧନସିନେହେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଧନପିଟ୍ଠିୟଂ ମୂସିକା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ଏୱଂ ଅନୁକ୍କମେନ ସବ୍ବମ୍ପି ତଂ କୁଲଂ ଅବ୍ଭତ୍ଥଂ ଅଗମାସି, ୱଂସୋ ଉପଚ୍ଛିଜ୍ଜି। ସୋ ଗାମୋପି ଛଡ୍ଡିତୋ ଅପଣ୍ଣତ୍ତିକଭାୱଂ ଅଗମାସି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ମିଂ ପୁରାଣଗାମଟ୍ଠାନେ ପାସାଣେ ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା କୋଟ୍ଟେତି। ଅଥ ସା ମୂସିକା ଗୋଚରାୟ ଚରମାନା ବୋଧିସତ୍ତଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ପସ୍ସନ୍ତୀ ଉପ୍ପନ୍ନସିନେହା ହୁତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ''ମୟ୍ହଂ ଧନଂ ବହୁ ନିକ୍କାରଣେନ ନସ୍ସିସ୍ସତି, ଇମିନା ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ଇଦଂ ଧନଂ ଦତ୍ୱା ମଂସଂ ୱିକ୍କିଣାପେତ୍ୱା ଖାଦିସ୍ସାମୀ''ତି। ସା ଏକଦିୱସଂ ଏକଂ କହାପଣଂ ମୁଖେନ ଡଂସିତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ସୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ପିୟୱାଚାୟ ସମାଲପନ୍ତୋ ''କିଂ ନୁ ଖୋ, ଅମ୍ମ, କହାପଣଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗତାସୀ''ତି ଆହ। ତାତ, ଇମଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନାପି ପରିଭୁଞ୍ଜ, ମୟ୍ହମ୍ପି ମଂସଂ ଆହରାତି। ସୋ ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା କହାପଣଂ ଆଦାୟ ଘରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକେନ ମାସକେନ ମଂସଂ କିଣିତ୍ୱା ଆହରିତ୍ୱା ତସ୍ସା ଅଦାସି। ସା ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ନିୱାସଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯଥାରୁଚିୟା ଖାଦି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଇମିନାୱ ନିୟାମେନ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ କହାପଣଂ ଦେତି, ସୋପିସ୍ସା ମଂସଂ ଆହରତି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ତଂ ମୂସିକଂ ବିଳାରୋ ଅଗ୍ଗହେସି। ଅଥ ନଂ ସା ଏୱମାହ ''ମା, ସମ୍ମ, ମଂ ମାରେସୀ''ତି। କିଂକାରଣା ନ ମାରେସ୍ସାମି? ଅହଞ୍ହି ଛାତୋ ମଂସଂ ଖାଦିତୁକାମୋ, ନ ସକ୍କା ମୟା ନ ମାରେତୁନ୍ତି। କିଂ ପନ ଏକଦିୱସମେୱ ମଂସଂ ଖାଦିତୁକାମୋସି, ଉଦାହୁ ନିଚ୍ଚକାଲନ୍ତି? ''ଲଭମାନୋ ନିଚ୍ଚକାଲମ୍ପି ଖାଦିତୁକାମୋମ୍ହୀ''ତି। ''ଯଦି ଏୱଂ ଅହଂ ତେ ନିଚ୍ଚକାଲଂ ମଂସଂ ଦସ୍ସାମି, ୱିସ୍ସଜ୍ଜେହି ମ''ନ୍ତି। ଅଥ ନଂ ବିଳାରୋ ''ତେନ ହି ଅପ୍ପମତ୍ତା ହୋହୀ''ତି ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସା ଅତ୍ତନୋ ଆଭତଂ ମଂସଂ ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଠାସେ କତ୍ୱା ଏକଂ ବିଳାରସ୍ସ ଦେତି, ଏକଂ ସୟଂ ଖାଦତି। ଅଥ ନଂ ଏକଦିୱସଂ ଅଞ୍ଞୋପି ବିଳାରୋ ଅଗ୍ଗହେସି, ତମ୍ପି ତଥେୱ ସଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ତୟୋ କୋଟ୍ଠାସେ କତ୍ୱା ଖାଦନ୍ତି। ପୁନ ଅଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗହେସି, ତମ୍ପି ତଥେୱ ସଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ମୋଚାପେସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଚତ୍ତାରୋ କୋଟ୍ଠାସେ କତ୍ୱା ଖାଦନ୍ତି। ପୁନ ଅଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗହେସି, ତମ୍ପି ତଥେୱ ସଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ମୋଚାପେସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପଞ୍ଚ କୋଟ୍ଠାସେ କତ୍ୱା ଖାଦନ୍ତି। ସା ପଞ୍ଚମଂ କୋଟ୍ଠାସଂ ଖାଦମାନା ଅପ୍ପାହାରତାୟ କିଲନ୍ତା କିସା ଅହୋସି ଅପ୍ପମଂସଲୋହିତା

ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅମ୍ମ, କସ୍ମା ମିଲାତାସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ''ଇମିନା ନାମ କାରଣେନା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ତ୍ୱଂ ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ କସ୍ମା ମୟ୍ହଂ ନାଚିକ୍ଖି, ଅହମେତ୍ଥ କାତବ୍ବଂ ଜାନିସ୍ସାମୀ''ତି ତଂ ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ସୁଦ୍ଧଫଲିକପାସାଣେନ ଗୁହଂ କତ୍ୱା ଆହରିତ୍ୱା ''ଅମ୍ମ, ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଗୁହଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା

ଆଗତାଗତାନଂ ଫରୁସାହି ୱାଚାହି ସନ୍ତଜ୍ଜେସ୍ସାସୀ’’ତି ଆହ। ସା ଗୁହଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି। ଅଥେକୋ ବିଳାରୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଦେହି, ଅଜ୍ଜ ମେ ମଂସ’’ନ୍ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ମୂସିକା ‘‘ଅରେ, ଦୁଟ୍ଠବିଳାର, କିଂ ତେ ଅହଂ ମଂସହାରିକା, ଅଞ୍ଞେ ପୁତ୍ତାନଂ ମଂସଂ ଖାଦା’’ତି ତଜ୍ଜେସି। ବିଳାରୋ ଫଲିକଗୁହାଯ ନିପନ୍ନଭାୱଂ ଅଜାନନ୍ତୋ କୋଧୱସେନ ମୂସିକଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ସହସାୱ ପକ୍ଖନ୍ଦିତ୍ୱା ହଦଯେନ ଫଲିକଗୁହାଯଂ ପହରି। ତାୱଦେୱସ୍ସ ହଦଯଂ ଭିଜ୍ଜି, ଅକ୍ଖୀନି ନିକ୍ଖମନାକାରପ୍ପତ୍ତାନି ଜାତାନି। ସୋ ତତ୍ଥେୱ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନେ ପତି। ଏତେନୂପାଯେନ ଅପରୋପି ଅପରୋପୀତି ଚତ୍ତାରୋପି ଜନା ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମୂସିକା ନିବ୍ଭଯା ହୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଦେୱସିକଂ ଦ୍ୱେ ତଯୋ କହାପଣେ ଦେତି। ଏୱଂ ଅନୁକ୍କମେନ ସବ୍ବମ୍ପି ଧନଂ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସେୱ ଅଦାସି। ତେ ଉଭୋପି ଯାୱଜୀୱଂ ମେତ୍ତିଂ ଅଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତା।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଅତୀତଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୩୭।

‘‘ଯତ୍ଥେକୋ ଲଭତେ ବବ୍ବୁ, ଦୁତିଯୋ ତତ୍ଥ ଜାଯତି;

ତତିଯୋ ଚ ଚତୁତ୍ଥୋ ଚ, ଇଦଂ ତେ ବବ୍ବୁକା ବିଲ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ। ବବ୍ବୂତି ବିଳାରୋ। ଦୁତିଯୋ ତତ୍ଥ ଜାଯତୀତି ଯତ୍ଥ ଏକୋ ମୂସିକଂ ୱା ମଂସଂ ୱା ଲଭତି, ଦୁତିଯୋପି ତତ୍ଥ ବିଳାରୋ ଜାଯତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଥା ତତିଯୋ ଚ ଚତୁତ୍ଥୋ ଚ। ଏୱଂ ତେ ତଦା ଚତ୍ତାରୋ ବିଳାରା ଅହେସୁଂ। ହୁତ୍ୱା ଚ ପନ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ମଂସଂ ଖାଦନ୍ତା ତେ ବବ୍ବୁକା ଇଦଂ ଫଲିକମଯଂ ବିଲଂ ଉରେନ ପହରିତ୍ୱା ସବ୍ବେପି ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତାତି।

ଏୱଂ ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଚତ୍ତାରୋ ବିଳାରା ଚତ୍ତାରୋ ଭିକ୍ଖୂ ଅହେସୁଂ, ମୂସିକା କାଣମାତା, ପାସାଣକୋଟ୍ଟକମଣିକାରୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ବବ୍ବୁଜାତକୱଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା।

[୧୩୮] ୮। ଗୋଧାଜାତକୱଣ୍ଣନା

କିଂ ତେ ଜଟାହି ଦୁମ୍ମେଧାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ କୁହକଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୱତ୍ଥୁ ହେଟ୍ଠା କଥିତସଦିସମେୱ।

ଅତୀତେ ପନ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଗୋଧାଯୋନିଯଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି। ତଦା ଏକୋ ପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞୋ ଉଗ୍ଗତପୋ ତାପସୋ ଏକଂ ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମଂ ନିସ୍ସାଯ ଅରଞ୍ଞାଯତନେ ପଣ୍ଣସାଲାଯଂ ୱସତି, ଗାମୱାସିନୋ ତାପସଂ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଚଙ୍କମନକୋଟିଯଂ ଏକସ୍ମିଂ ୱମ୍ମିକେ ୱସତି, ୱସନ୍ତୋ ଚ ପନ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ଦ୍ୱେ ତଯୋ ୱାରେ ତାପସଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଧମ୍ମୂପସଂହିତଂ ଅତ୍ଥୂପସଂହିତଞ୍ଚ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ତାପସଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ୱସନଟ୍ଠାନମେୱ ଗଚ୍ଛତି। ଅପରଭାଗେ ତାପସୋ ଗାମୱାସିନୋ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ପକ୍କମନ୍ତେ ଚ ପନ ତସ୍ମିଂ ସୀଲୱତସମ୍ପନ୍ନେ ତାପସେ ଅଞ୍ଞୋ କୂଟତାପସୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଅସ୍ସମପଦେ ୱାସଂ କପ୍ପେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ଅଯମ୍ପି ସୀଲୱା’’ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ପୁରିମନଯେନେୱ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ନିଦାଘସମଯେ ଅକାଲମେଘେ ୱୁଟ୍ଠେ ୱମ୍ମିକେହି ମକ୍ଖିକା ନିକ୍ଖମିଂସୁ, ତାସଂ ଖାଦନତ୍ଥଂ ଗୋଧା ଆହିଣ୍ଡିଂସୁ। ଗାମୱାସିନୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ମକ୍ଖିକାଖାଦକା ଗୋଧା ଗହେତ୍ୱା ସିନିଦ୍ଧସମ୍ଭାରସଂଯୁତ୍ତଂ ଅମ୍ବିଲାନମ୍ବିଲଂ ଗୋଧାମଂସଂ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ତାପସସ୍ସ ଅଦଂସୁ। ତାପସୋ ଗୋଧାମଂସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ରସତଣ୍ହାଯ ବଦ୍ଧୋ ‘‘ଇଦଂ ମଂସଂ ଅତିମଧୁରଂ, କିସ୍ସ ମଂସଂ ନାମେତ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଗୋଧାମଂସ’’ନ୍ତି ସୁତ୍ୱା ‘‘ମମ ସନ୍ତିକଂ ମହାଗୋଧା ଆଗଚ୍ଛତି, ତଂ ମାରେତ୍ୱା ମଂସଂ ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେସି। ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଚ ପନ ଭାଜନଞ୍ଚ ସପ୍ପିଲୋଣାଦୀନି ଚ ଆହରାପେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତେ ଠପେତ୍ୱା ମୁଗ୍ଗରମାଦାଯ କାସାୱେନ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲାଦ୍ୱାରେ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଆଗମନଂ ଓଲୋକଯମାନୋ ଉପସନ୍ତୂପସନ୍ତୋ ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ନିସୀଦି ବୋଧିସତ୍ତୋ ସାଯନ୍ହସମଯେ ‘‘ତାପସସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମନ୍ତୋୱ ତସ୍ସ ଇନ୍ଦ୍ରିଯୱିପ୍ପକାରଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ନାଯଂ ତାପସୋ ଅଞ୍ଞେସୁ ଦିୱସେସୁ ନିସୀଦନାକାରେନ ନିସିନ୍ନୋ, ଅଜ୍ଜେସ ମଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋପି ଦୁଟ୍ଠିନ୍ଦ୍ରିଯୋ ହୁତ୍ୱା ଓଲୋକେତି, ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି। ସୋ ତାପସସ୍ସ ହେଟ୍ଠାୱାତେ ଠତ୍ୱା ଗୋଧାମଂସଗନ୍ଧଂ ଘାଯିତ୍ୱା ‘‘ଇମିନା କୂଟତାପସେନ ଅଜ୍ଜ ଗୋଧାମଂସଂ ଖାଦିତଂ ଭୱିସ୍ସତି, ତେନେସ

ରସତଣ୍ହାୟ ବଦ୍ଧୋ ଅଜ୍ଜ ମଂ ଅଭ୍ତନୋ ସନ୍ତିକଂ ଉପସଙ୍କମନ୍ତଂ ମୁଗ୍ଗରେନ ପହରିତ୍ୱା ମଂସଂ ପଚିତ୍ୱା ଖାଦିତୁକାମୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଅନୁପଗନ୍ତ୍ୱାୱ ପଟିକ୍କମିତ୍ୱା ୱିଚରତି।

ତାପସୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଅନାଗମନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଇମିନା ‘ଅୟଂ ମଂ ପହରିତୁକାମୋ’ତି ଞାତଂ ଭୱିସ୍ସତି, ତେନ କାରଣେନ ନାଗଚ୍ଛତି, ଅନାଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସାପିସ୍ସ କୁତୋ ମୁତ୍ତୀ’’ତି ମୁଗ୍ଗରଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଖିପି। ସୋ ତସ୍ସ ଅଗ୍ଗନଙ୍ଗୁଟ୍ଠମେୱ ଆସାଦେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ୱେଗେନ ୱମ୍ମିକଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେନ ଛିଦ୍ଦେନ ସୀସଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ଭୋ କୂଟଜଟିଲ, ଅହଂ ତୱ ସନ୍ତିକଂ ଉପସଙ୍କମନ୍ତୋ ‘ସୀଲୱା’ତି ସଞ୍ଞାୟ ଉପସଙ୍କମିଂ, ଇଦାନି ପନ ତେ ମୟା କୂଟଭାୱୋ ଞାତୋ, ତାଦିସସ୍ସ ମହାଚୋରସ୍ସ କିଂ ଇମିନା ପବ୍ବଜ୍ଜାଲିଙ୍ଗେନା’’ତି ୱତ୍ୱା ତଂ ଗରହନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୩୮।

‘‘କିଂ ତେ ଜଟାହି ଦୁମ୍ମେଧ, କିଂ ତେ ଅଜିନସାଟିୟା;

ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ ତେ ଗହନଂ, ବାହିରଂ ପରିମଜ୍ଜସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ କିଂ ତେ ଜଟାହି ଦୁମ୍ମେଧାତି ଅମ୍ଭୋ ଦୁମ୍ମେଧ, ନିପ୍ପଞ୍ଞ ଏତା ପବ୍ବଜିତେନ ଧାରେତବ୍ବା ଜଟା, ପବ୍ବଜ୍ଜାଗୁଣରହିତସ୍ସ କିଂ ତେ ତାହି ଜଟାହୀତି ଅତ୍ଥୋ। କିଂ ତେ ଅଜିନସାଟିୟାତି ଅଜିନସାଟିୟା ଅନୁଚ୍ଛୱିକସ୍ସ ସଂୱରସ୍ସ ଅଭାୱକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ କିଂ ତେ ଅଜିନସାଟିୟା। ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ ତେ ଗହନନ୍ତି ତୱ ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ ହଦୟଂ ରାଗଦୋସମୋହଗହନେନ ଗହନଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ। ବାହିରଂ ପରିମଜ୍ଜସୀତି ସୋ ତ୍ୱଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଗହନେ ନ୍ହାନାଦୀହି ଚେୱ ଲିଙ୍ଗଗହନେନ ଚ ବାହିରଂ ପରିମଜ୍ଜସି, ତଂ ପରିମଜ୍ଜନ୍ତୋ କଞ୍ଜିକପୂରିତଲାବୁ ୱିୟ ୱିସପୂରିତଚାଟି ୱିୟ ଆସୀୱିସପୂରିତୱମ୍ମିକୋ ୱିୟ ଗୂଥପୂରିତଚିତ୍ତଘଟୋ ୱିୟ ଚ ବହିମଟ୍ଠୋୱ ହୋସି, କିଂ ତୟା ଚୋରେନ ଇଧ ୱସନ୍ତେନ, ସୀଘଂ ଇତୋ ପଲାୟାହି, ନୋ ଚେ ପଲାୟସି, ଗାମୱାସୀନଂ ତେ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ନିଗ୍ଗହଂ କାରାପେସ୍ସାମୀତି।

ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ କୂଟତାପସଂ ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ୱମ୍ମିକମେୱ ପାୱିସି, କୂଟତାପସୋପି ତତୋ ପକ୍କାମି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା କୂଟତାପସୋ ଅୟଂ କୁହକୋ ଅହୋସି, ପୁରିମୋ ସୀଲୱନ୍ତତାପସୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ଗୋଧାପଣ୍ଡିତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଗୋଧାଜାତକୱଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

[୧୩୯] ୯। ଉଭତୋଭଟ୍ଠଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅକ୍ଖୀ ଭିନ୍ନା ପଟୋ ନଟ୍ଠୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ୱେଳୁୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଦା କିର ଧମ୍ମସଭାୟଂ ଭିକ୍ଖୂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ‘‘ଆୱୁସୋ, ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ଛୱାଲାତଂ ଉଭତୋପଦିତ୍ତଂ ମଜ୍ଝେ ଗୂଥଗତଂ ନେୱାରଞ୍ଞେ କଟ୍ଠତ୍ଥଂ ଫରତି, ନ ଗାମେ କଟ୍ଠତ୍ଥଂ ଫରତି, ଏୱମେୱ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଏୱରୂପେ ନିୟ୍ୟାନିକସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଉଭତୋ ଭଟ୍ଠୋ ଉଭତୋ ପରିବାହିରୋ ଜାତୋ, ଗିହିପରିଭୋଗା ଚ ପରିହୀନୋ, ସାମଞ୍ଞତ୍ଥଞ୍ଚ ନ ପରିପୂରେତୀ’’ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାୟ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱଦତ୍ତୋ ଇଦାନେୱ ଉଭତୋ ଭଟ୍ଠୋ ହୋତି, ଅତୀତେପି ଉଭତୋ ଭଟ୍ଠୋ ଅହୋସିୟେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ରୁକ୍ଖଦେୱତା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ତଦା ଏକସ୍ମିଂ ଗାମକେ ବାଳିସିକା ୱସନ୍ତି। ଅଥେକୋ ବାଳିସିକୋ ବଳିସଂ ଆଦାୟ ଦହରେନ ପୁତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ୟସ୍ମିଂ ସୋବ୍ଭେ ପକତିୟାପି ବାଳିସିକା ମଚ୍ଛେ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ବଳିସଂ ଖିପି। ବଳିସୋ ଉଦକପଟିଚ୍ଛନ୍ନେ ଏକସ୍ମିଂ ଖାଣୁକେ ଲଗ୍ଗି। ବାଳିସିକୋ ତଂ ଆକଡ୍ଢିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅୟଂ ବଳିସୋ ମହାମଚ୍ଛେ ଲଗ୍ଗୋ ଭୱିସ୍ସତି, ପୁତ୍ତକଂ ମାତୁ ସନ୍ତିକଂ ପେସେତ୍ୱା ପଟିୱିସ୍ସକେହି ସଦ୍ଧିଂ କଲହଂ କାରାପେମି, ଏୱଂ ଇତୋ ନ କୋଚି କୋଟ୍ଠାସଂ ପଚ୍ଚାସୀସିସ୍ସତୀ’’ତି। ସୋ ପୁତ୍ତଂ ଆହ ‘‘ଗଚ୍ଛ, ତାତ, ଅମ୍ହେହି ମହାମଚ୍ଛସ୍ସ ଲଦ୍ଧଭାୱଂ ମାତୁ ଆଚିକ୍ଖାହି, ‘ପଟିୱିସ୍ସକେହି କିର ସଦ୍ଧିଂ କଲହଂ କରୋହୀ’ତି ୱଦେହୀ’’ତି। ସୋ ପୁତ୍ତଂ ପେସେତ୍ୱା ବଳିସଂ ଆକଡ୍ଢିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ରଜ୍ଜୁଚ୍ଛେଦନଭୟେନ ଉତ୍ତରିସାଟକଂ ଥଲେ ଠପେତ୍ୱା ଉଦକଂ ଓତରିତ୍ୱା ମଚ୍ଛଲୋଭେନ ମଚ୍ଛଂ ଉପଧାରେନ୍ତୋ ଖାଣୁକେହି ପହରିତ୍ୱା ଦ୍ୱେପି ଅକ୍ଖୀନି ଭିନ୍ଦି। ଥଲେ ଠପିତସାଟକଂପିସ୍ସ ଚୋରୋ ହରି। ସୋ ୱେଦନାପ୍ପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ହତ୍ଥେନ ଅକ୍ଖୀନି

ଉପ୍ପୀଳଅୟମାନୋ ଗହେତ୍ୱା ଉଦକା ଉତ୍ତରିତ୍ୱା କମ୍ପମାନୋ ସାଟକଂ ପରିୟେସତି।

ସାପିସ୍ସ ଭରିୟା ''କଲହଂ କତ୍ୱା କସ୍ସଚି ଅପଚାସୀସନଭାୱଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଏକସ୍ମିଂୟେୱ କଣ୍ଣେ ତାଲପଣ୍ଣଂ ପିଳନ୍ଧିତ୍ୱା ଏକଂ ଅକ୍ଖିଂ ଉକ୍ଖଲିମସିୟା ଅଞ୍ଜେତ୍ୱା କୁକ୍କୁରଂ ଅଙ୍କେନାଦାୟ ପଟିୱିସ୍ସକଘରଂ ଅଗମାସି। ଅଥ ନଂ ଏକା ସହାୟିକା ଏୱମାହ ''ଏକସ୍ମିଂୟେୱ ତେ କଣ୍ଣେ ତାଲପଣ୍ଣଂ ପିଳନ୍ଧିତଂ, ଏକଂ ଅକ୍ଖି ଅଞ୍ଜିତଂ, ପିୟପୁତ୍ତଂ ୱିୟ କୁକ୍କୁରଂ ଅଙ୍କେନାଦାୟ ଘରତୋ ଘରଂ ଗଚ୍ଛସି, କିଂ ଉମ୍ମତ୍ତିକାସି ଜାତା''ତି। ''ନାହଂ ଉମ୍ମତ୍ତିକା, ତ୍ୱଂ ପନ ମଂ ଅକାରଣେନ ଅକ୍କୋସସି ପରିଭାସସି, ଇଦାନି ତଂ ଗାମଭୋଜକସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଟ୍ଠ କହାପଣେ ଦଣ୍ଡାପେସ୍ସାମୀ''ତି ଏୱଂ କଲହଂ କତ୍ୱା ଉଭୋପି ଗାମଭୋଜକସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମଂସୁ। କଲହେ ୱିସୋଧିୟମାନେ ତସ୍ସାୟେୱ ମତ୍ଥକେ ଦଣ୍ଡୋ ପତି। ଅଥ ନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ''ଦଣ୍ଡଂ ଦେହୀ''ତି ପୋଥେତୁଂ ଆରଭିଂସୁ।

ରୁକ୍ଖଦେୱତା ଗାମେ ତସ୍ସା ଇମଂ ପୱତ୍ତିଂ, ଅରଞ୍ଞେ ଚସ୍ସା ପତିନୋ ତଂ ବ୍ୟସନଂ ଦିସ୍ୱା ଖନ୍ଧନ୍ତରେ ଠିତା ''ଭୋ ପୁରିସ, ତୁଯ୍ହଂ ଉଦକେପି କମ୍ମନ୍ତୋ ପଦୁଟ୍ଠୋ ଥଲେପି, ଉଭତୋଭଟ୍ଠୋ ଜାତୋ''ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୩୯।

''ଅକ୍ଖୀ ଭିନ୍ନା ପଟୋ ନଟ୍ଠୋ, ସଖିଗେହେ ଚ ଭଣ୍ଡନଂ;

ଉଭତୋ ପଦୁଟ୍ଠା କମ୍ମନ୍ତା, ଉଦକମ୍ହି ଥଲମ୍ହି ଚା''ତି।

ତତ୍ଥ ସଖିଗେହେ ଚ ଭଣ୍ଡନନ୍ତି ସଖୀ ନାମ ସହାୟିକା, ତସ୍ସା ଚ ଗେହେ ତୱ ଭରିୟାୟ ଭଣ୍ଡନଂ କତଂ, ଭଣ୍ଡନଂ କତ୍ୱା ବନ୍ଧିତ୍ୱା ପୋଥେତ୍ୱା ଦଣ୍ଡଂ ଦାପିୟତି। ଉଭତୋ ପଦୁଟ୍ଠା କମ୍ମନ୍ତାତି ଏୱଂ ତୱ ଦ୍ୱୀସୁପି ଠାନେସୁ କମ୍ମନ୍ତା ପଦୁଟ୍ଠାୟେୱ ଭିନ୍ନାୟେୱ। କତରେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ? ଉଦକମ୍ହି ଥଲମ୍ହି ଚାତି, ଅକ୍ଖିଭେଦେନ ପଟନାସେନ ଚ ଉଦକେ କମ୍ମନ୍ତା ପଦୁଟ୍ଠା, ସଖିଗେହେ ଭଣ୍ଡନେନ ଥଲେ କମ୍ମନ୍ତା ପଦୁଟ୍ଠାତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି ''ତଦା ବାଳିସିକୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ରୁକ୍ଖଦେୱତା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ଉଭତୋଭଟ୍ଠଜାତକୱଣ୍ଣନା ନୱମା।

[୧୪୦] ୧୦। କାକଜାତକୱଣ୍ଣନା

ନିଚ୍ଚଂ ଉବ୍ବିଗ୍ଗହଦୟାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଞାତତ୍ଥଚରିୟଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୱତ୍ଥୁ ଦ୍ୱାଦସକନିପାତେ ଭଦ୍ଦସାଲଜାତକେ (ଜା। ୧।୧୨।୧୩ ଆଦୟୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ କାକୟୋନିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତି। ଅଥେକଦିୱସଂ ରଞ୍ଞୋ ପୁରୋହିତୋ ବହିନଗରେ ନଦିୟଂ ନ୍ହାୟିତ୍ୱା ଗନ୍ଧେ ୱିଲିମ୍ପିତ୍ୱା ମାଲଂ ପିଳନ୍ଧିତ୍ୱା ୱରୱତ୍ଥନିୱତ୍ଥୋ ନଗରଂ ପାୱିସି। ନଗରଦ୍ୱାରତୋରଣେ ଦ୍ୱେ କାକା ନିସିନ୍ନା ହୋନ୍ତି। ତେସୁ ଏକୋ ଏକଂ ଆହ – ''ସମ୍ମ, ଅହଂ ଇମସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ମତ୍ଥକେ ସରୀରୱଳଞ୍ଜଂ ପାତେସ୍ସାମୀ''ତି। ଇତରୋ ''ମା ତେ ଏତଂ ରୁଚି, ଅୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଇସ୍ସରୋ, ଇସ୍ସରଜନେନ ଚ ସଦ୍ଧିଂ ୱେରଂ ନାମ ପାପକଂ। ଅୟଞ୍ହି କୁଦ୍ଧୋ ସବ୍ବେପି କାକେ ୱିନାସେୟ୍ୟା''ତି। ''ନ ସକ୍କା ମୟା ନ କାତୁ''ନ୍ତି। ''ତେନ ହି ପଞ୍ଞାୟିସ୍ସସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଇତରୋ କାକୋ ପଲାୟି। ସୋ ତୋରଣସ୍ସ ହେଟ୍ଠାଭାଗଂ ସମ୍ପତ୍ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଓଲମ୍ବକଂ ଚାଲେନ୍ତୋ ୱିୟ ତସ୍ସ ମତ୍ଥକେ ୱଚ୍ଚଂ ପାତେସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା କାକେସୁ ୱେରଂ ବନ୍ଧି।

ତସ୍ମିଂ କାଲେ ଏକା ଭତିୟା ୱୀହିକୋଟ୍ଟିକଦାସୀ ୱୀହିଂ ଗେହଦ୍ୱାରେ ଆତପେ ପତ୍ଥରିତ୍ୱା ରକ୍ଖନ୍ତୀ ନିସିନ୍ନାୱ ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମି। ତସ୍ସା ପମାଦଂ ଞତ୍ୱା ଏକୋ ଦୀଘଲୋମକୋ ଏଳଅକୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱୀହିଂ ଖାଦି, ସା ପବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ତଂ ଦିସ୍ୱା ପଲାପେସି। ଏଳଅକୋ ଦୁତିୟମ୍ପି, ତତିୟମ୍ପି ତସ୍ସା ତଥେୱ ନିଦ୍ଦାୟନକାଲେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱୀହିଂ ଖାଦି। ସାପି ତଂ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଲାପେତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ''ଅୟଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଖାଦନ୍ତୋ ଉପଡ୍ଢୱୀହିଂ ଖାଦିସ୍ସତି, ବହୁ ମେ ଛେଦୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଇଦାନିସ୍ସ ପୁନ ଅନାଗମନକାରଣଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି। ସା ଅଲାତଂ ଗହେତ୍ୱା ନିଦ୍ଦାୟମାନା ୱିୟ ନିସୀଦିତ୍ୱା ୱୀହିଖାଦନତ୍ଥାୟ ଏଳଅକେ ସମ୍ପତ୍ତେ ଉଟ୍ଠାୟ

ଅଲାତେନ ଏଥଅଙ୍କ ପହରି, ଲୋମାନି ଅଗ୍ଗିଂ ଗଣ୍ହିଂସୁ। ସୋ ସରୀରେ ଝାଯନ୍ତେ ''ଅଗ୍ଗିଂ ନିବ୍ବାପେସ୍ସାମୀ''ତି ୱେଗେନ ଗନ୍ତ୍ଵା ହତ୍ଥିସାଲାଯ ସମୀପେ ଏକିସ୍ସା ତିଣକୁଟିଯା ସରୀରଂ ଘଂସି, ସା ପଜ୍ଜଲି। ତତୋ ଉଟ୍ଠିତା ଜାଲା ହତ୍ଥିସାଲଂ ଗଣ୍ହି। ହତ୍ଥିସାଲାସୁ ଝାଯନ୍ତୀସୁ ହତ୍ଥିପିଟ୍ଠାନି ଝାଯିଂସୁ, ବହୂ ହତ୍ଥୀ ୱଣିତସରୀରା ଅହେସୁଂ। ୱେଜ୍ଜା ହତ୍ଥୀ ଅରୋଗେ କାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା ପୁରୋହିତଂ ଆହ ''ଆଚରିଯ, ହତ୍ଥିୱେଜ୍ଜା ହତ୍ଥୀ ତିକିଚ୍ଛିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ଅପି କିଞ୍ଚି ଭେସଜ୍ଜଂ ଜାନାସୀ''ତି। ''ଜାନାମି, ମହାରାଜା''ତି। ''କିଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି? ''କାକୱସା, ମହାରାଜା''ତି। ରାଜା ''ତେନ ହି କାକେ ମାରେତ୍ଵା ୱସଂ ଆହରଥା''ତି ଆହ। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ କାକେ ମାରେତ୍ଵା ୱସଂ ଅଲଭିତ୍ଵା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥେୱ ରାସିଂ କରୋନ୍ତି, କାକାନଂ ମହାଭଯଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି।

ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅସୀତିକାକସହସ୍ସପରିୱାରୋ ମହାସୁସାନେ ୱସତି। ଅଥେକୋ କାକୋ ଗନ୍ତ୍ଵା କାକାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନଭଯଂ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଆରୋଚେସି। ସୋ ଚିନ୍ତେସି ''ଠପେତ୍ଵା ମଂ ଅଞ୍ଞୋ ମଯ୍ହଂ ଞାତକାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନଭଯଂ ହରିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ହରିସ୍ସାମି ନ''ନ୍ତି ଦସ ପାରମିଯୋ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ଵା ମେତ୍ତାପାରମିଂ ପୁରେଚାରିକଂ କତ୍ଵା ଏକୱେଗେନ ପକ୍ଖନ୍ଦିତ୍ଵା ୱିୱଟମହାୱାତପାନେନ ପୱିସିତ୍ଵା ରଞ୍ଞୋ ଆସନସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ପାୱିସି। ଅଥ ନଂ ଏକୋ ମନୁସ୍ସୋ ଗହେତୁକାମୋ ଅହୋସି। ରାଜା ''ସରଣଂ ପୱିଟ୍ଠୋ, ମା ଗଣ୍ହୀ''ତି ୱାରେସି। ମହାସତ୍ତୋ ଥୋକଂ ୱିସ୍ସମିତ୍ଵା ମେତ୍ତାପାରମିଂ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ଵା ହେଟ୍ଠାସନା ନିକ୍ଖମିତ୍ଵା ରାଜାନଂ ଆହ – ''ମହାରାଜ, ରଞ୍ଞା ନାମ ଛନ୍ଦାଦିୱସେନ ଅଗନ୍ତ୍ଵା ରଜ୍ଜଂ କାରେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଯଂ ଯଂ କମ୍ମଂ କତ୍ତବ୍ବଂ ହୋତି, ସବ୍ବଂ ନିସମ୍ମ ଉପଧାରେତ୍ଵା କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଯଞ୍ଚ କଯିରମାନଂ ନିପ୍ଫଜ୍ଜତି, ତଦେୱ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ନ ଇତରଂ। ସଚେ ହି ରାଜାନୋ ଯଂ କଯିରମାନଂ ନ ନିପ୍ଫଜ୍ଜତି, ତଂ କରୋନ୍ତି, ମହାଜନସ୍ସ ମରଣଭଯପରିଯୋସାନଂ ମହାଭଯଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି । ପୁରୋହିତୋ ୱେରୱସିକୋ ହୁତ୍ଵା ମୁସାୱାଦଂ ଅଭାସି, କାକାନଂ ୱସା ନାମ ନତ୍ଥୀ''ତି। ତଂ ସୁତ୍ଵା ରାଜା ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ କଞ୍ଚନଭଦ୍ଦପୀଠଂ ଦାପେତ୍ଵା ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ପକ୍ଖନ୍ତରାନି ସତପାକସହସ୍ସପାକତେଲେହି ମକ୍ଖାପେତ୍ଵା କଞ୍ଚନତଟ୍ଟକେ ରାଜାରହଂ ସୁଭୋଜନଂ ଭୋଜାପେତ୍ଵା ପାନୀଯଂ ପାଯେତ୍ଵା ସୁହିତଂ ୱିଗତଦରଥଂ ମହାସତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ ''ପଣ୍ଡିତ, ତ୍ଵଂ 'କାକାନଂ ୱସା ନାମ ନତ୍ଥୀ'ତି ୱଦେସି, କେନ କାରଣେନ ନେସଂ ୱସା ନ ହୋତୀ''ତି ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ଇମିନା ଚ ଇମିନା ଚ କାରଣେନା''ତି ସକଲନିୱେସନଂ ଏକରୱଂ କତ୍ଵା ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୪୦।

''ନିଚ୍ଚଂ ଉବ୍ବିଗ୍ଗହଦଯା, ସବ୍ବଲୋକୱିହେସକା;

ତସ୍ମା ନେସଂ ୱସା ନତ୍ଥି, କାକାନମ୍ହାକ ଞାତିନ''ନ୍ତି।

ତତ୍ରାଯଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ମହାରାଜ, କାକା ନାମ ନିଚ୍ଚଂ ଉବ୍ବିଗ୍ଗମାନସା ଭଯପ୍ପତ୍ତାୱ ୱିହରନ୍ତି, ସବ୍ବଲୋକସ୍ସ ଚ ୱିହେସକା, ଖତ୍ତିଯାଦଯୋ ମନୁସ୍ସେପି ଇତ୍ଥିପୁରିସେପି କୁମାରକୁମାରିକାଦଯୋପି ୱିହେଠେନ୍ତା କିଲମେନ୍ତାୱ ୱିଚରନ୍ତି, ତସ୍ମା ଇମେହି ଦ୍ଵୀହି କାରଣେହି ନେସଂଅମ୍ହାକଂ ଞାତୀନଂ କାକାନଂ ୱସା ନାମ ନତ୍ଥି। ଅତୀତେପି ନ ଭୂତପୁବ୍ବା, ଅନାଗତେପି ନ ଭୱିସ୍ସତୀତି।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ଇମଂ କାରଣଂ ଉତ୍ତାନଂ କତ୍ଵା ''ମହାରାଜ, ରଞ୍ଞା ନାମ ଅନିସମ୍ମ ଅନୁପଧାରେତ୍ଵା କମ୍ମଂ ନ କତ୍ତବ୍ବ''ନ୍ତି ରାଜାନଂ ବୋଧେସି। ରାଜା ତୁସ୍ସିତ୍ଵା ବୋଧିସତ୍ତଂ ରଜ୍ଜେନ ପୂଜେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ରଜ୍ଜଂ ରଞ୍ଞୋଯେୱ ପଟିଦତ୍ଵା ରାଜାନଂ ପଞ୍ଚସୁ ସୀଲେସୁ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ଵା ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ଅଭଯଂ ଯାଚି। ରାଜା ତସ୍ସ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ଵା ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ଅଭଯଂ ଦତ୍ଵା କାକାନଂ ନିବଦ୍ଧଦାନଂ ପଟ୍ଠପେସି। ଦିୱସେ ଦିୱସେ ତଣ୍ଡୁଲମ୍ବଣସ୍ସ ଭତ୍ତଂ ପଚିତ୍ଵା ନାନଗ୍ଗରସେହି ଓମଦ୍ଦିତ୍ଵା କାକାନଂ ଦୀଯତି, ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପନ ରାଜଭୋଜନମେୱ ଦୀଯିତ୍ଥ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ଵା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ବାରାଣସିରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, କାକରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

କାକଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦସମା।

ଅସମ୍ପଦାନୱଗ୍ଗୋ ଚୁଦ୍ଦସମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଅସମ୍ପଦାନଭୀରୁକଂ, ଘତାସନଝାନସୋଧଂ;

ଚନ୍ଦାଭଂ ସୁୱଣ୍ଣହଂସଂ, ବଜ୍ଜୁଗୋଧୁଭତୋଭଟ୍ଟଂ;

କାକରାଜାତି ତେ ଦସାତି।

୧୫। କକଣ୍ଟକୱଗ୍ଗୋ

[୧୪୧] ୧। ଗୋଧାଜାତକୱଣ୍ଣନା

ନପାପଜନସଂସେୱୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ୱେଳୁୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ୱିପକ୍ଖସେୱିଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୱତ୍ଥୁ ମହିଳାମୁଖଜାତକେ କଥିତସଦିସମେୱ।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଗୋଧାୟୋନିୟଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି। ସୋ ୱୟପ୍ପତ୍ତୋ ନଦୀତୀରେ ମହାବିଲେ ଅନେକଗୋଧାସତପରିୱାରୋ ୱାସଂ କପ୍ପେସି। ତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ଗୋଧାପିଲ୍ଲକୋ ଏକେନ କକଣ୍ଟକେନ ସଦ୍ଧିଂ ସନ୍ଥୱଂ କତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦମାନୋ ୱିହରନ୍ତୋ ‘‘କକଣ୍ଟକଂ ପରିସ୍ସଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅୱତ୍ଥରତି। ତସ୍ସ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ୱିସ୍ସାସଂ ଗୋଧାରାଜସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ। ଗୋଧାରାଜା ପୁତ୍ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ତ୍ୱଂ ଅଟ୍ଠାନେ ୱିସ୍ସାସଂ କରୋସି, କକଣ୍ଟକା ନାମ ନୀଚଜାତିକା, ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ୱିସ୍ସାସୋ ନ କତ୍ତବ୍ବୋ। ସଚେ ତ୍ୱଂ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ୱିସ୍ସାସଂ କରିସ୍ସସି, ତଂ କକଣ୍ଟକଂ ନିସ୍ସାୟ ସବ୍ବମ୍ପେତଂ ଗୋଧାକୁଲଂ ୱିନାସଂ ପାପୁଣିସ୍ସତି, ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଏତେନ ସଦ୍ଧିଂ ୱିସ୍ସାସଂ ମା ଅକାସୀ’’ତି ଆହ। ସୋ କରୋତିୟେୱ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ପୁନପ୍ପୁନଂ କଥେନ୍ତୋପି ତସ୍ସ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ୱିସ୍ସାସଂ ୱାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ‘‘ଅୱସ୍ସଂ ଅମ୍ହାକଂ ଏତଂ କକଣ୍ଟକଂ ନିସ୍ସାୟ ଭୟଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି, ତସ୍ମିଂ ଉପ୍ପନ୍ନେ ପଲାୟନମଗ୍ଗଂ ସମ୍ପାଦେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଏକେନ ପସ୍ସେନ ୱାତବିଲଂ କାରାପେସି।

ପୁତ୍ତୋପିସ୍ସ ଅନୁକ୍କମେନ ମହାସରୀରୋ ଅହୋସି, କକଣ୍ଟକୋ ପନ ପୁରିମପ୍ପମାଣୋୟେୱ। ଇତରୋ ‘‘କକଣ୍ଟକଂ ପରିସ୍ସଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଅୱତ୍ଥରତିୟେୱ, କକଣ୍ଟକସ୍ସ ପବ୍ବତକୂଟେନ ଅୱତ୍ଥରଣକାଲୋ ୱିୟ ହୋତି। ସୋ କିଲମନ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ସଚେ ଅୟଂ ଅଞ୍ଜାନି କତିପୟାନି ଦିୱସାନି ମଂ ଏୱଂ ପରିସ୍ସଜିସ୍ସତି, ଜୀୱିତଂ ମେ ନତ୍ଥି, ଏକେନ ଲୁଦ୍ଦକେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ଇମଂ ଗୋଧାକୁଲଂ ୱିନାସେସ୍ସାମୀ’’ତି। ଅଥେକଦିୱସଂ ନିଦାଘସମୟେ ମେଘେ ୱୁଟ୍ଠେ ୱମ୍ମିକମକ୍ଖିକା ଉଟ୍ଠହିଂସୁ, ତତୋ ତତୋ ଗୋଧା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ମକ୍ଖିକାୟୋ ଖାଦନ୍ତି। ଏକୋ ଗୋଧାଲୁଦ୍ଦକୋ ଗୋଧାବିଲଂ ଭିନ୍ଦନତ୍ଥାୟ କୁଦ୍ଦାଲଂ ଗହେତ୍ୱା ସୁନଖେହି ସଦ୍ଧିଂ ଅରଞ୍ଞଂ ପାୱିସି। କକଣ୍ଟକୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅଜ୍ଜ ଅତ୍ତନୋ ମନୋରଥଂ ପୂରେସ୍ସାମୀ’’ତି ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅୱିଦୂରେ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ‘‘ଭୋ ପୁରିସ , କସ୍ମା ଅରଞ୍ଞେ ୱିଚରସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ‘‘ଗୋଧାନଂ ଅତ୍ଥାୟା’’ତି ଆହ। ‘‘ଅହଂ ଅନେକସତାନଂ ଗୋଧାନଂ ଆସୟଂ ଜାନାମି, ଅଗ୍ଗିଞ୍ଚ ପଲାଲଞ୍ଚ ଆଦାୟ ଏହୀ’’ତି ତଂ ତତ୍ଥ ନେତ୍ୱା ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ପଲାଲଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଂ ଦତ୍ୱା ଧୂମଂ କତ୍ୱା ସମନ୍ତା ସୁନଖେ ଠପେତ୍ୱା ସୟଂ ମହାମୁଗ୍ଗରଂ ଗହେତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତା ନିକ୍ଖନ୍ତା ଗୋଧା ପହରିତ୍ୱା ମାରେତ୍ୱା ରାସିଂ କତ୍ୱା ୟାହୀ’’ତି ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ‘‘ଅଜ୍ଜ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତସ୍ସ ପିଟ୍ଠିଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମୀ’’ତି ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ସୀସଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି। ଲୁଦ୍ଦକୋପି ପଲାଲଧୂମଂ ଅକାସି, ଧୂମୋ ବିଲଂ ପାୱିସି, ଗୋଧା ଧୂମନ୍ଧା ମରଣଭୟତଜ୍ଜିତା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପଲାୟିତୁଂ ଆରଦ୍ଧା। ଲୁଦ୍ଦକୋ ନିକ୍ଖନ୍ତଂ ନିକ୍ଖନ୍ତଂ ପହରିତ୍ୱା ମାରେସି, ତସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ମୁତ୍ତା ସୁନଖା ଗଣ୍ହିଂସୁ। ଗୋଧାନଂ ମହାୱିନାସୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘କକଣ୍ଟକଂ ନିସ୍ସାୟ ଭୟଂ ଉପ୍ପନ୍ନ’’ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ‘‘ପାପପୁରିସସଂସଗ୍ଗୋ ନାମ ନ କତ୍ତବ୍ବୋ, ପାପେ ନିସ୍ସାୟ ହିତସୁଖଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଏକସ୍ସ ପାପକକଣ୍ଟକସ୍ସ ୱସେନ ଏତ୍ତକାନଂ ଗୋଧାନଂ ୱିନାସୋ ଜାତୋ’’ତି ୱାତବିଲେନ ପଲାୟନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୪୧।

‘‘ନ ପାପଜନସଂସେୱୀ, ଅଚ୍ଚନ୍ତସୁଖମେଧତି;

ଗୋଧାକୁଲଂ କକଣ୍ଟାୱ, କଲିଂ ପାପେତି ଅତ୍ତାନ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ରାୟଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ପାପଜନସଂସେୱୀ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅଚ୍ଚନ୍ତସୁଖଂ ଏକନ୍ତସୁଖଂ ନିରନ୍ତରସୁଖଂ ନାମ ନ ଏଧତି ନ ୱିନ୍ଦତି ନ ପଟିଲଭତି। ୟଥା କିଂ?

ଗୋଧାକୁଲଂ କକଣ୍ଟାୱ। ଯଥା କକଣ୍ଟକତୋ ଗୋଧାକୁଲଂ ସୁଖଂ ନ ଲଭତି, ଏୱଂ ପାପଜନସଂସେୱୀ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସୁଖଂ ନ ଲଭତି। ପାପଜନଂ ପନ ସେୱନ୍ତୋ ଏକନ୍ତେନେୱ କଲିଂ ପାପେତି ଅୱାନଂ, କଲି ୱୁଚ୍ଚତି ୱିନାସୋ, ଏକନ୍ତେନେୱ ପାପସେୱୀ ଅୱାନଞ୍ଚ ଅଞ୍ଜେ ଚ ଅୱନା ସଦ୍ଧିଂ ୱସନ୍ତେ ୱିନାସଂ ପାପେତି। ପାଠଇଯଂ ପନ ''ଫଲଂ ପାପେୟ୍ୟା''ତି ଲିଖନ୍ତି। ତଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ନତ୍ଥି, ଅତ୍ଥୋପିସ୍ସ ନ ଯୁଜ୍ଜତି। ତସ୍ମା ଯଥାୱୁତ୍ତମେୱ ଗହେତବ୍ବଂ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା କକଣ୍ଟକୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ଅନୋୱାଦକୋ ଗୋଧାପିଲ୍ଲକୋ ୱିପକ୍ଖସେୱୀ ଭିକ୍ଖୁ, ଗୋଧାରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ଗୋଧାଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୧୪୨] ୨। ସିଙ୍ଗାଲଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଏତଞ୍ହିତେ ଦୁରାଜାନନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ୱେଳୁୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ୱଧାଯ ପରିସକ୍କନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଧମ୍ମସଭାଯଞ୍ହି ଭିକ୍ଖୂନଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ସତ୍ଥା ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱଦତ୍ତୋ ଇଦାନେୱ ମଯ୍ହଂ ୱଧାଯ ପରିସକ୍କତି, ପୁବ୍ବେପି ପରିସକ୍କିଯେୱ, ନ ଚ ମଂ ମାରେତୁଂ ଅସକ୍ଖି, ସଯମେୱ ପନ କିଲନ୍ତୋ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସିଙ୍ଗାଲଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ସିଙ୍ଗାଲରାଜା ହୁତ୍ୱା ସିଙ୍ଗାଲଗଣପରିୱୁତୋ ସୁସାନୱନେ ୱିହାସି। ତେନ ସମଯେନ ରାଜଗହେ ଉସ୍ସୱୋ ଅହୋସି, ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ମନୁସ୍ସା ସୁରଂ ପିୱନ୍ତି, ସୁରାଛଣୋଯେୱ କିରେସୋ। ଅଥେତ୍ଥ ସମ୍ବହୁଲା ଧୁତ୍ତା ବହୁଂ ସୁରଞ୍ଚ ମଂସଞ୍ଚ ଆହରାପେତ୍ୱା ମଣ୍ଡିତପସାଧିତା ଗାଯିତ୍ୱା ଗାଯିତ୍ୱା ସୁରଞ୍ଚ ପିୱନ୍ତି, ମଂସଞ୍ଚ ଖାଦନ୍ତି। ତେସଂ ପଠମଯାମାୱସାନେ ମଂସଂ ଖୀଯି, ସୁରା ପନ ବହୁକାୱ। ଅଥେକୋ ଧୁତ୍ତୋ ''ମଂସଖଣ୍ଡଂ ଦେହୀ''ତି ଆହ। ''ମଂସଂ ଖୀଣ''ନ୍ତି ଚ ୱୁତ୍ତେ ''ମଯି ଠିତେ ମଂସକ୍ଖଯୋ ନାମ ନତ୍ଥୀ''ତି ୱତ୍ୱା ''ଆମକସୁସାନେ ମତମନୁସ୍ସମଂସଂ ଖାଦନତ୍ଥାଯ ଆଗତେ ସିଙ୍ଗାଲେ ମାରେତ୍ୱା ମଂସଂ ଆହରିସ୍ସାମୀ''ତି ମୁଗ୍ଗରଂ ଗହେତ୍ୱା ନିଦ୍ଧମନମଗ୍ଗେନ ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସୁସାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମୁଗ୍ଗରଂ ଗହେତ୍ୱା ମତକୋ ୱିଯ ଉତ୍ତାନୋ ନିପଜ୍ଜି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସିଙ୍ଗାଲଗଣପରିୱୁତୋ ତତ୍ଥ ଗତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ନାଯଂ ମତକୋ''ତି ଞତ୍ୱାପି ''ସୁଟ୍ଠୁତରଂ ଉପପରିକ୍ଖିସ୍ସାମୀ''ତି ତସ୍ସ ଅଧୋୱାତେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ସରୀରଗନ୍ଧଂ ଘାଯିତ୍ୱା ତଥତୋୱସ୍ସ ଅମତକଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ''ଲଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ନଂ ଉଯ୍ୟୋଜେସ୍ସାମୀ''ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ମୁଗ୍ଗରକୋଟିଯଂ ଡଂସିତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢି, ଧୁତ୍ତୋ ମୁଗ୍ଗରଂ ନ ୱିସ୍ସଜି, ଉପସଙ୍କମନ୍ତମ୍ପି ନ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ନଂ ଗାଳ୍ହତରଂ ଅଗ୍ଗହେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ପଟିକ୍କମିତ୍ୱା ''ଭୋ ପୁରିସ, ସଚେ ତ୍ୱଂ ମତକୋ ଭୱେୟ୍ୟାସି, ନ ମଯି ମୁଗ୍ଗରଂ ଆକଡ୍ଢନ୍ତେ ଗାଳ୍ହତରଂ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟାସି, ଇମିନା କାରଣେନ ତୱ ମତକଭାୱୋ ୱା ଅମତକଭାୱୋ ୱା ଦୁଜ୍ଜାନୋ''ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୪୨।

''ଏତଞ୍ହି ତେ ଦୁରାଜାନଂ, ଯଂ ସେସି ମତସାଯିକଂ;

ଯସ୍ସ ତେ କଡ୍ଢମାନସ୍ସ, ହତ୍ଥା ଦଣ୍ଡୋ ନ ମୁଚ୍ଚତୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ଏତଞ୍ହି ତେ ଦୁରାଜାନନ୍ତି ଏତଂ କାରଣଂ ତୱ ଦୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଯଂ ସେସି ମତସାଯିକନ୍ତି ଯେନ କାରଣେନ ତ୍ୱଂ ମତସାଯିକଂ ସେସି, ମତକୋ ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ସଯସି। ଯସ୍ସ ତେ କଡ୍ଢମାନସ୍ସାତି ଯସ୍ସ ତୱ ଦଣ୍ଡକୋଟିଯଂ ଗହେତ୍ୱା କଡ୍ଢିଯମାନସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ଦଣ୍ଡୋ ନ ମୁଚ୍ଚତି, ସୋ ତ୍ୱଂ ତଥତୋ ମତକୋ ନାମ ନ ହୋସୀତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ସୋ ଧୁତ୍ତୋ ''ଅଯଂ ମମ ଅମତକଭାୱଂ ଜାନାତୀ''ତି ଉଟ୍ଠାଯ ଦଣ୍ଡଂ ଖିପି, ଦଣ୍ଡୋ ୱିରଦ୍ଧୋ। ଧୁତ୍ତୋ ''ଗଚ୍ଛ, ୱିରଦ୍ଧୋ ଦାନିସି ମଯା''ତି ଆହ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ''ଭୋ ପୁରିସ, ମଂ ୱିରଜ୍ଝନ୍ତୋପି ତ୍ୱଂ ଅଟ୍ଠ ମହାନିରଯେ ସୋଳସ ଚ ଉସ୍ସଦନିରଯେ ଅୱିରଦ୍ଧୋଯେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ଧୁତ୍ତୋ କିଞ୍ଚି ଅଲଭିତ୍ୱା ସୁସାନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପରିଖାଯଂ ନ୍ହାଯିତ୍ୱା ଆଗତମଗ୍ଗେନେୱ ନଗରଂ ପାୱିସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ଧୁତ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ସିଙ୍ଗାଲରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ସିଙ୍ଗାଲଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦୁତିୟା।

[୧୪୩] ୩। ୱିରୋଚଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଲସୀ ଚ ତେ ନିପ୍ଫଲିତାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ୱେଳୁୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ଗୟାସୀସେ ସୁଗତାଲୟସ୍ସ ଦସ୍ସିତଭାୱଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଦେୱଦତ୍ତୋ ହି ପରିହୀନଜ୍ଝାନୋ ଲାଭସକ୍କାରପରିହୀନୋ ‘‘ଅତ୍ଥେକୋ ଉପାୟୋ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ପଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୂନି ୟାଚିତ୍ୱା ଅଲଭମାନୋ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଅଗ୍ଗସାୱକାନଂ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକେ ଅଧୁନା ପବ୍ବଜିତେ ଧମ୍ମୱିନୟମ୍ହି ଅକୋୱିଦେ ପଞ୍ଚସତେ ଭିକ୍ଖୂ ଗହେତ୍ୱା ଗୟାସୀସଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସଙ୍ଘଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକସୀମାୟଂ ଆୱେଣିକଂ ସଙ୍ଘକମ୍ମଂ ଅକାସି। ସତ୍ଥା ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଞାଣପରିପାକକାଲଂ ଞତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକେ ପେସେସି। ତେ ଦିସ୍ୱା ଦେୱଦତ୍ତୋ ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ରତ୍ତିଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସୟମାନୋ ‘‘ବୁଦ୍ଧଲୀଳଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ସୁଗତାଲୟଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ୱିଗତଥିନମିଦ୍ଧୋ ଖୋ, ଆୱୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ, ପଟିଭାତୁ ତଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଧମ୍ମୀକଥା, ପିଟ୍ଠି ମେ ଆଗିଲାୟତି, ତମହଂ ଆୟମିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ନିଦ୍ଦଂ ଉପଗତୋ । ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ମଗ୍ଗଫଲେହି ପବୋଧେତ୍ୱା ସବ୍ବେ ଆଦାୟ ୱେଳୁୱନମେୱ ପଚ୍ଚାଗମିଂସୁ।

କୋକାଲିକୋ ୱିହାରଂ ତୁଚ୍ଛଂ ଦିସ୍ୱା ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଆୱୁସୋ ଦେୱଦତ୍ତ, ପରିସଂ ତେ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା ୱିହାରଂ ତୁଚ୍ଛଂ କତ୍ୱା ଗତା, ତ୍ୱଂ ପନ ନିଦ୍ଦାୟସିୟେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗମସ୍ସ ଅପନେତ୍ୱା ଭିତ୍ତିୟଂ ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକଂ ଫୁସନ୍ତୋ ୱିୟ ପଣ୍ହିୟା ନଂ ହଦୟେ ପହରି। ତାୱଦେୱସ୍ସ ମୁଖତୋ ଲୋହିତଂ ଉଗ୍ଗଞ୍ଛି। ସୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଗିଲାନୋ ଅହୋସି। ସତ୍ଥା ଥେରଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ସାରିପୁତ୍ତ, ତୁମ୍ହାକଂ ଗତକାଲେ ଦେୱଦତ୍ତୋ କିଂ ଅକାସୀ’’ତି? ଭନ୍ତେ, ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅମ୍ହେ ଦିସ୍ୱା ‘‘ବୁଦ୍ଧଲୀଳଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ସୁଗତାଲୟଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ମହାୱିନାସଂ ପତ୍ତୋତି। ସତ୍ଥା ‘‘ନ ଖୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ଦେୱଦତ୍ତୋ ଇଦାନେୱ ମମ ଅନୁକରୋନ୍ତୋ ୱିନାସଂ ପତ୍ତୋ, ପୁବ୍ବେପି ପତ୍ତୋୟେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଥେରେନ ୟାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ କେସରସୀହୋ ହୁତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତପ୍ପଦେସେ କଞ୍ଚନଗୁହାୟଂ ୱାସଂ କପ୍ପେସି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ କଞ୍ଚନଗୁହାୟ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ୱିଜମ୍ଭିତ୍ୱା ଚତୁଦ୍ଦିସଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ସୀହନାଦଂ ନଦିତ୍ୱା ଗୋଚରାୟ ପକ୍କନ୍ତୋ ମହାମହିଂସଂ ୱଧିତ୍ୱା ୱରମଂସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଏକଂ ସରଂ ଓତରିତ୍ୱା ମଣିୱଣ୍ଣସ୍ସ ଉଦକସ୍ସ କୁଚ୍ଛିଂ ପୂରେତ୍ୱା ଗୁହଂ ସନ୍ଧାୟ ପାୟାସି। ଅଥେକୋ ସିଙ୍ଗାଲୋ ଗୋଚରପ୍ପସୁତୋ ସହସାୱ ସୀହଂ ଦିସ୍ୱା ପଲାୟିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ସୀହସ୍ସ ପୁରତୋ ପାଦେସୁ ପତିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି। ‘‘କିଂ, ଜମ୍ବୁକା’’ତି ଚ ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଅହଂ ତେ, ସାମି, ପାଦେ ଉପଟ୍ଠାତୁକାମୋ’’ତି ଆହ। ସୀହୋ ‘‘ସାଧୁ ଏହି, ମଂ ଉପଟ୍ଠହ, ୱରମଂସାନି ତଂ ଖାଦାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ସିଙ୍ଗାଲଂ ଆଦାୟ କଞ୍ଚନଗୁହଂ ଅଗମାସି। ସିଙ୍ଗାଲୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସୀହୱିଘାସଂ ଖାଦତି। ସୋ କତିପାହଚ୍ଚୟେନେୱ ଥୂଲସରୀରୋ ଅହୋସି।

ଅଥ ନଂ ଏକଦିୱସଂ ଗୁହାୟ ନିପନ୍ନକୋୱ ସୀହୋ ଆହ ‘‘ଗଚ୍ଛ ଜମ୍ବୁକ, ପବ୍ବତସିଖରେ ଠତ୍ୱା ପବ୍ବତପାଦେ ସଞ୍ଚରନ୍ତେସୁ ହତ୍ଥିଅସ୍ସମହିଂସାଦୀସୁ ୟସ୍ସ ମଂସଂ ଖାଦିତୁକାମୋସି, ତଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘ଅସୁକମଂସଂ ଖାଦିତୁକାମୋମ୍ହୀ’ତି ୱତ୍ୱା ମଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘ୱିରୋଚ, ସାମୀ’ତି ୱଦାହି, ଅହଂ ତଂ ୱଧିତ୍ୱା ମଧୁରମଂସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ତୁୟ୍ହମ୍ପି ଦସ୍ସାମୀ’’ତି। ସିଙ୍ଗାଲୋ ପବ୍ବତସିଖରଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ନାନପ୍ପକାରେ ମିଗେ ଓଲୋକେତ୍ୱା ୟସ୍ସେୱ ମଂସଂ ଖାଦିତୁକାମୋ ହୋତି, କଞ୍ଚନଗୁହଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତମେୱ ସୀହସ୍ସ ଆରୋଚେତ୍ୱା ପାଦେସୁ ପତିତ୍ୱା ‘‘ୱିରୋଚ, ସାମୀ’’ତି ୱଦତି। ସୀହୋ ୱେଗେନ ପକ୍ଖନ୍ଦିତ୍ୱା ସଚେପି ମତ୍ତୱରୱାରଣୋ ହୋତି, ତତ୍ଥେୱ ନଂ ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପାପେତ୍ୱା ସୟମ୍ପି ୱରମଂସଂ ଖାଦତି, ସିଙ୍ଗାଲସ୍ସପି ଦେତି। ସିଙ୍ଗାଲୋ କୁଚ୍ଛିପୂରଂ ମଂସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଗୁହଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନିଦ୍ଦାୟତି। ସୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ ମାନଂ ୱଡ୍ଢେସି ‘‘ଅହମ୍ପି ଚତୁପ୍ପଦୋୱ, କିଂକାରଣା ଦିୱସେ ଦିୱସେ ପରେହି ପୋସିୟମାନୋ ୱିହରାମି, ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅହମ୍ପି ହତ୍ଥିଆଦୟୋ ହନିତ୍ୱା ମଂସଂ ଖାଦିସ୍ସାମି, ସୀହୋପି ମିଗରାଜା ‘ୱିରୋଚ, ସାମୀ’ତି ୱୁତ୍ତମେୱ ପଦଂ ନିସ୍ସାୟ ୱରୱାରଣେ ୱଧେତି, ଅହମ୍ପି ସୀହେନ ‘ୱିରୋଚ, ଜମ୍ବୁକା’ତି ମଂ ୱଦାପେତ୍ୱା ଏକଂ ୱରୱାରଣଂ ୱଧିତ୍ୱା ମଂସଂ ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି।

ସୋ ସୀହଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏତଦୱୋଚ ‘‘ସାମି, ମୟା ଦୀଘରତ୍ତଂ ତୁମ୍ହେହି ୱଧିତୱରୱାରଣାନଂ ମଂସଂ ଖାଦିତଂ, ଅହମ୍ପି ଏକଂ ୱରୱାରଣଂ ମାରେତ୍ୱା ମଂସଂ ଖାଦିତୁକାମୋ, ତସ୍ମା ତୁମ୍ହେହି ନିପନ୍ନଟ୍ଠାନେ କଞ୍ଚନଗୁହାୟଂ ନିପଜ୍ଜିସ୍ସାମି, ତୁମ୍ହେ ପବ୍ବତପାଦେ ୱିଚରନ୍ତଂ ୱରୱାରଣଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ମମ ସନ୍ତିକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘ୱିରୋଚ, ଜମ୍ବୁକା’ତି ୱଦେଥ, ଏତ୍ତକମତ୍ତସ୍ମିଂ ମଚ୍ଛେରଂ ମା କରିତ୍ଥା’’ତି। ଅଥ ନଂ ସୀହୋ ଆହ ‘‘ନ, ତ୍ୱଂ ଜମ୍ବୁକ, ୱାରଣେ ୱଧିତୁଂ ସମତ୍ଥେ ସୀହକୁଲେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ୱାରଣଂ ୱଧିତ୍ୱା ମଂସଂ ଖାଦନସମତ୍ଥୋ ସିଙ୍ଗାଲୋ ନାମ ଲୋକେ ନତ୍ଥି, ମା ତେ ଏତଂ ରୁଚ୍ଚି, ମୟା ୱଧିତୱରୱାରଣାନଞ୍ଞେୱ ମଂସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ୱସା’’ତି। ସୋ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେପି ୱିରମିତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛି, ପୁନପ୍ପୁନଂ ୟାଚିୟେୱ। ସୀହୋ ତଂ ୱାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ତେନ ହି ମମ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜା’’ତି ଜମ୍ବୁକଂ କଞ୍ଚନଗୁହାୟଂ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ସୟଂ ପବ୍ବତପାଦେ

ମଡ୍ଡୱରୱ୍ଵାରଣଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଗୁହାଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ୱିରୋଚ, ଜମ୍ବୁକା’’ତି ଆହ। ସିଙ୍ଗାଲୋ କଞ୍ଚନଗୁହାଯ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ୱିଜମ୍ଭିତ୍ୱା ଚତୁଦ୍ଦିସଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱସ୍ସିତ୍ୱା ‘‘ମଡ୍ଡୱରୱ୍ଵାରଣସ୍ସ କୁମ୍ଭେ ପତିସ୍ସାମୀ’’ତି ପକ୍ଖନ୍ଦିତ୍ୱା ୱିରଜ୍ଝିତ୍ୱା ପାଦମୂଲେ ପତି। ୱାରଣୋ ଦକ୍ଖିଣପାଦଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତସ୍ସ ସୀସଂ ଅକ୍କମି, ସୀସଟ୍ଠୀନି ଚୁଣ୍ଣୱିଚୁଣ୍ଣାନି ଅହେସୁଂ। ଅଥସ୍ସ ସରୀରଂ ୱାରଣୋ ପାଦେନ ସଙ୍ଘରିତ୍ୱା ରାସିଂ କତ୍ୱା ଉପରି ଲଣ୍ଡଂ ପାତେତ୍ୱା କୋଞ୍ଚନାଦଂ ନଦନ୍ତୋ ଅରଞ୍ଞଂ ପାୱିସି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ଇମଂ ପୱତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇଦାନି ୱିରୋଚ, ଜମ୍ବୁକା’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୪୩।

‘‘ଲସୀ ଚ ତେ ନିପ୍ଫଲିତା, ମତ୍ଥକୋ ଚ ପଦାଲିତୋ;

ସବ୍ବା ତେ ଫାସୁକା ଭଗ୍ଗା, ଅଜ୍ଜ ଖୋ ତ୍ୱଂ ୱିରୋଚସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଲସୀତି ମତ୍ଥଲୁଙ୍ଗଂ। ନିପ୍ଫଲିତାତି ନିକ୍ଖନ୍ତା। ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥଂ ୱତ୍ୱା ଯାୱତାଯୁକଂ ଠତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ସିଙ୍ଗାଲୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ସୀହୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ୱିରୋଚଜାତକୱଣ୍ଣନା ତତିଯା।

[୧୪୪] ୪। ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଜାତକୱଣ୍ଣନା

ବହୁମ୍ପେତଂ ଅସବ୍ଭି ଜାତୱେଦାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଆଜୀୱକାନଂ ମିଚ୍ଛାତପଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଦା କିର ଆଜୀୱକା ଜେତୱନପିଟ୍ଠିଯଂ ନାନପ୍ପକାରଂ ମିଚ୍ଛାତପଂ ଚରନ୍ତି। ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ତେସଂ ଉକ୍କୁଟିକପ୍ପଧାନୱଗ୍ଗୁଲିୱତକଣ୍ଟକାପସ୍ସଯପଞ୍ଚାତପତପନାଦିଭେଦଂ ମିଚ୍ଛାତପଂ ଦିସ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ ‘‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଇମଂ ମିଚ୍ଛାତପଂ ନିସ୍ସାଯ କୁସଲଂ ୱା ୱୁଡ୍ଢି ୱା’’ତି। ସତ୍ଥା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏୱରୂପଂ ମିଚ୍ଛାତପଂ ନିସ୍ସାଯ କୁସଲଂ ୱା ୱୁଡ୍ଢି ୱା ଅତ୍ଥି, ପୁବ୍ବେ ପଣ୍ଡିତା ‘ଏୱରୂପଂ ତପଂ ନିସ୍ସାଯ କୁସଲଂ ୱା ୱୁଡ୍ଢି ୱା ଭୱିସ୍ସତୀ’ତି ସଞ୍ଞାଯ ଜାତଗ୍ଗିଂ ଗହେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଜୁହନାଦିୱସେନ କିଞ୍ଚି ୱୁଡ୍ଢିଂ ଅପସ୍ସନ୍ତା ଅଗ୍ଗିଂ ଉଦକେନ ନିବ୍ବାପେତ୍ୱା କସିଣପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଅଭିଞ୍ଞା ଚ ସମାପତ୍ତିଯୋ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯଣା ଅହେସୁ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଉଦିଚ୍ଚବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତସ୍ସ ଜାତଦିୱସେ ମାତାପିତରୋ ଜାତଗ୍ଗିଂ ଗହେତ୍ୱା ଠପେସୁଂ। ଅଥ ନଂ ସୋଳସୱସ୍ସକାଲେ ଏତଦୱୋଚୁଂ ‘‘ମଯଂ ତେ, ପୁତ୍ତ, ଜାତଦିୱସେ ଅଗ୍ଗିଂ ଗଣ୍ହିମ୍ହା ସଚେସି ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସିତୁକାମୋ, ତଯୋ ୱେଦେ ଉଗ୍ଗଣ୍ହ। ଅଥ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଗନ୍ତୁକାମୋ, ଅଗ୍ଗିଂ ଗହେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଂ ପରିଚରନ୍ତୋ ମହାବ୍ରହ୍ମାନଂ ଆରାଧେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯଣୋ ହୋହୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ନ ମଯ୍ହଂ ଅଗାରେନ ଅତ୍ଥୋ’’ତି ଅଗ୍ଗିଂ ଗହେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅସ୍ସମପଦଂ ମାପେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଂ ପରିଚରନ୍ତୋ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହାସି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମକେ ଗୋଦକ୍ଖିଣଂ ଲଭିତ୍ୱା ତଂ ଗୋଣଂ ଅସ୍ସମପଦଂ ନେତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅଗ୍ଗିଭଗୱନ୍ତଂ ଗୋମଂସଂ ଖାଦାପେସ୍ସାମୀ’’ତି। ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି ‘‘ଇଧ ଲୋଣଂ ନତ୍ଥି, ଅଗ୍ଗିଭଗୱା ଅଲୋଣଂ ଖାଦିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସତି, ଗାମତୋ ଲୋଣଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଭଗୱନ୍ତଂ ସଲୋଣକଂ ଖାଦାପେସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ତଂ ତତ୍ଥେୱ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଲୋଣତ୍ଥାଯ ଗାମକଂ ଅଗମାସି। ତସ୍ମିଂ ଗତେ ସମ୍ବହୁଲା ଲୁଦ୍ଦକା ତଂ ଠାନଂ ଆଗତା। ଗୋଣଂ ଦିସ୍ୱା ୱଧିତ୍ୱା ମଂସଂ ପଚିତ୍ୱା ଖାଦିତ୍ୱା ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଞ୍ଚ ଜଙ୍ଘଞ୍ଚ ଚମ୍ମଞ୍ଚ ତତ୍ଥେୱ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଅୱସେସମଂସଂ ଆଦାଯ ଅଗମଂସୁ।

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠାଦିମତ୍ତମେୱ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅଯଂ ଅଗ୍ଗିଭଗୱା ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକମ୍ପି ରକ୍ଖିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ମଂ ପନ କଦା ରକ୍ଖିସ୍ସତି। ଇମିନା ଅଗ୍ଗିପରିଚରଣେନ ନିରତ୍ଥକେନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ନତ୍ଥି ଇତୋନିଦାନଂ କୁସଲଂ ୱା ୱୁଡ୍ଢି ୱା’’ତି। ସୋ ଅଗ୍ଗିପରିଚରିଯାଯ ୱିଗତଚ୍ଛନ୍ଦୋ ‘‘ହମ୍ଭୋ ଅଗ୍ଗିଭଗୱା, ତ୍ୱଂ ଅତ୍ତନୋପି ସନ୍ତକଂ ରକ୍ଖିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ମଂ କଦା ରକ୍ଖିସ୍ସସି, ମଂସଂ ନତ୍ଥି, ଏତ୍ତକେନପି ତୁସ୍ସାହୀ’’ତି ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠାଦୀନି ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ପକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୪୪।

‘‘ବହୁମ୍ପେତଂ ଅସବ୍ଭି ଜାତୱେଦ, ଯଂ ତଂ ୱାଲଧିନାଭିପୂଜଯାମ;

ମଂସାରହସ୍ସ ନତ୍ଥଜ୍ଜ ମଂସଂ, ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠମ୍ପି ଭୱଂ ପଟିଗ୍ଗହାତୂ’’ତି।

ତତ୍ଥ ବହୁମ୍ପେତନ୍ତି ଏତ୍ତକମ୍ପି ବହୁଂ। ଅସବ୍ଭୀତି ଅସପ୍ପୁରିସ ଅସାଧୁଜାତିକ। ଜାତୱେଦାତି ଅଗ୍ଗିଂ ଆଲପତି। ଅଗ୍ଗି ହି ଜାତମତ୍ତୋୱ ୱେଦିଯତି ପଞ୍ଞାଯତି ପାକଟୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ‘‘ଜାତୱେଦୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯଂ ତଂ ୱାଲଧିନାଭିପୂଜଯାମାତି ଯଂ ଅଜ୍ଜ ମଯଂ ଅତ୍ତନୋପି ସନ୍ତକଂ ରକ୍ଖିତୁଂ ଅସମତ୍ଥଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ୱାଲଧିନା ଅଭିପୂଜଯାମ, ଏତମ୍ପି ତୱ ବହୁମେୱାତି ଦସ୍ସେତି। ମଂସାରହସ୍ସାତି ମଂସଂ ଅରହସ୍ସ ତୁଯ୍ହଂ ନତ୍ଥି ଅଜ୍ଜ ମଂସଂ। ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠମ୍ପି ଭୱଂ ପଟିଗ୍ଗହାତୂତି ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ ରକ୍ଖିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଭୱଂ ଇମଂ ସଜଘଟନ୍ତଂ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠମ୍ପି ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୂତି।

ଏୱଂ ୱତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ଅଗ୍ଗିଂ ଉଦକେନ ନିବ୍ବାପେତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅଭିଞ୍ଞା ଚ ସମାପତ୍ତିଯୋ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯଣୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ନିବ୍ବୁତଗ୍ଗିତାପସୋ ଅହମେୱ ତେନ ସମଯେନା’’ତି।

ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା।

[୧୪୫] ୫। ରାଧଜାତକୱଣ୍ଣନା

ନ ତ୍ୱଂ ରାଧ ୱିଜାନାସୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ପୁରାଣଦୁତିଯିକାପଲୋଭନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୱତ୍ଥୁ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଜାତକେ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ସତ୍ଥା ପନ ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଭିକ୍ଖୁ ମାତୁଗାମୋ ନାମ ଅରକ୍ଖିଯୋ, ଆରକ୍ଖଂ ଠପେତ୍ୱା ରକ୍ଖନ୍ତାପି ରକ୍ଖିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ତ୍ୱମ୍ପି ପୁବ୍ବେ ଏତଂ ଆରକ୍ଖଂ ଠପେତ୍ୱା ରକ୍ଖନ୍ତୋପି ରକ୍ଖିତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ଇଦାନି କଥଂ ରକ୍ଖିସ୍ସସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସୁକଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତି। କାସିରଟ୍ଠେ ଏକୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବୋଧିସତ୍ତଞ୍ଚ କନିଟ୍ଠଭାତରଞ୍ଚସ୍ସ ପୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ପୋସେସି। ତେସୁ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ‘‘ପୋଟ୍ଠପାଦୋ’’ତି ନାମଂ ଅହୋସି, ଇତରସ୍ସ ‘‘ରାଧୋ’’ତି। ତସ୍ସ ପନ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଭରିଯା ଅନାଚାରା ହୋତି ଦୁସ୍ସୀଲା। ସୋ ୱୋହାରତ୍ଥାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଉଭୋପି ଭାତରୋ ଆହ – ‘‘ତାତା, ସଚେ ୱୋ ମାତା ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଅନାଚାରଂ ଆଚରତି, ୱାରେଯ୍ୟାଥ ନ’’ନ୍ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସାଧୁ, ତାତ, ୱାରେତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତା ୱାରେଯ୍ୟାମ, ଅସକ୍କୋନ୍ତା ତୁଣ୍ହୀ ଭୱିସ୍ସାମା’’ତି। ଏୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ସୁକାନଂ ନିଯ୍ୟାଦେତ୍ୱା ୱୋହାରତ୍ଥାଯ ଗତୋ।

ତସ୍ସ ପନ ଗତଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଅତିଚରିତୁଂ ଆରଦ୍ଧା, ପୱିସନ୍ତାନଞ୍ଚ ନିକ୍ଖମନ୍ତାନଞ୍ଚ ଅନ୍ତୋ ନତ୍ଥି, ତସ୍ସା କିରିଯଂ ଦିସ୍ୱା ରାଧୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଆହ – ‘‘ଭାତିକ, ଅମ୍ହାକଂ ପିତା ‘ସଚେ ୱୋ ମାତା ଅନାଚାରଂ ଆଚରତି, ୱାରେଯ୍ୟାଥା’ତି ୱତ୍ୱା ଗତୋ, ଇଦାନି ଚେସା ଅନାଚାରଂ ଆଚରତି, ୱାରେମ ନ’’ନ୍ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ତାତ, ତ୍ୱଂ ଅତ୍ତନୋ ଅବ୍ୟତ୍ତତାଯ ବାଲଭାୱେନ ଏୱଂ ୱଦେସି, ମାତୁଗାମଂ ନାମ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଚରନ୍ତାପି ରକ୍ଖିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ଯଂ କମ୍ମଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କା, ନ ତଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୪୫।

‘‘ନ ତ୍ୱଂ ରାଧ ୱିଜାନାସି, ଅଡ୍ଢରତ୍ତେ ଅନାଗତେ;

ଅବ୍ୟଯତଂ ୱିଲପସି, ୱିରତ୍ତା କୋସିଯାଯନେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନ ତ୍ୱଂ ରାଧ ୱିଜାନାସି, ଅଡ୍ଢରତ୍ତେ ଅନାଗତେତି ତାତ ରାଧ, ତ୍ୱଂ ନ ଜାନାସି, ଅଡ୍ଢରତ୍ତେ ଅନାଗତେ ପଠମଯାମେଯେୱ ଏତ୍ତକା ଜନା ଆଗତା, ଇଦାନି କୋ ଜାନାତି, କିତ୍ତକାପି ଆଗମିସ୍ସନ୍ତି। ଅବ୍ୟଯତଂ ୱିଲପସୀତି ତ୍ୱଂ ଅବ୍ୟତ୍ତୱିଲାପଂ ୱିଲପସି। ୱିରତ୍ତା କୋସିଯାଯନେତି ମାତା ନୋ କୋସିଯାଯନୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ୱିରତ୍ତା ଅମ୍ହାକଂ ପିତରି ନିପ୍ପେମା ଜାତା। ସଚସ୍ସା ତସ୍ମିଂ ସିନେହୋ ୱା ପେମଂ ୱା ଭୱେଯ୍ୟ, ନ ଏୱରୂପଂ ଅନାଚାରଂ କରେଯ୍ୟାତି ଇମମତ୍ଥଂ ଏତେହି ବ୍ୟଞ୍ଜନେହି ପକାସେସି।

ଏୱଂ ପକାସେତ୍ୱା ଚ ପନ ବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ସଦ୍ଧିଂ ରାଧସ୍ସ ୱତ୍ତୁଂ ନ ଅଦାସି। ସାପି ଯାୱ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଅନାଗମନା ଯଥାରୁଚିଯା ୱିଚରି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପୋଟ୍ଠପାଦଂ ପୁଚ୍ଛି – ''ତାତ, କୀଦିସୀ ୱୋ ମାତା''ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ସଚ୍ଚଂ ଯଥାଭୂତଂ କଥେତ୍ୱା ''କିଂ ତେ, ତାତ, ଏୱରୂପାଯ ଦୁସ୍ସୀଲାଯା''ତି ୱତ୍ୱା ''ତାତ, ଅମ୍ହେହି ମାତୁଯା ଦୋସସ୍ସ କଥିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନ ସକ୍କା ଇଧ ୱସିତୁ''ନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପାଦେ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ସଦ୍ଧିଂ ରାଧେନ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ଅଗମାସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ''ତଦା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଚ ଏତେଯେୱ ଦ୍ୱେ ଜନା ଅହେସୁଂ, ରାଧୋ ଆନନ୍ଦୋ, ପୋଟ୍ଠପାଦୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ରାଧଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

[୧୪୬] ୬। ସମୁଦ୍ଦକାକଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅପିନୁ ହନୁକା ସନ୍ତାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ସମ୍ବହୁଲେ ମହଲ୍ଲକେ ଭିକ୍ଖୂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତେ କିର ଗିହିକାଲେ ସାୱତ୍ଥିଯଂ କୁଟୁମ୍ବିକା ଅଡ୍ଢା ମହଦ୍ଧନା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସହାଯକା ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ପୁଞ୍ଞାନି କରୋନ୍ତା ସତ୍ଥୁ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ''ମଯଂ ମହଲ୍ଲକା, କିଂ ନୋ ଘରାୱାସେନ, ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ରମଣୀଯେ ବୁଦ୍ଧସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କରିସ୍ସାମା''ତି ସବ୍ବଂ ସାପତେଯ୍ୟଂ ପୁତ୍ତଧୀତାଦୀନଂ ଦତ୍ୱା ଅସ୍ସୁମୁଖଂ ଞାତିସଙ୍ଘଂ ପହାଯ ସତ୍ଥାରଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଯାଚିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିଂସୁ। ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ପନ ପବ୍ବଜ୍ଜାନୁରୂପଂ ସମଣଧମ୍ମଂ ନ କରିଂସୁ, ମହଲ୍ଲକଭାୱେନ ଧମ୍ମମ୍ପି ନ ପରିଯାପୁଣିଂସୁ, ଗିହିକାଲେ ୱିଯ ପବ୍ବଜିତକାଲେପି ୱିହାରପରିଯନ୍ତେ ପଣ୍ଣସାଲଂ କାରେତ୍ୱା ଏକତୋୱ ୱସିଂସୁ। ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତାପି ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତଦାରସ୍ସେୱ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିଂସୁ। ତେସୁ ଏକସ୍ସ ପୁରାଣଦୁତିଯିକା ସବ୍ବେସମ୍ପି ମହଲ୍ଲକତ୍ଥେରାନଂ ଉପକାରା ଅହୋସି, ତସ୍ମା ସେସାପି ଅତ୍ତନା ଲଦ୍ଧଂ ଆହାରଂ ଗହେତ୍ୱା ତସ୍ସାଯେୱ ଗେହେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି। ସାପି ତେସଂ ଯଥାସନ୍ନିହିତଂ ସୂପବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ଦେତି। ସା ଅଞ୍ଞତରେନ ରୋଗେନ ଫୁଟ୍ଠା କାଲମକାସି। ଅଥ ତେ ମହଲ୍ଲକତ୍ଥେରା ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଗୀୱାସୁ ଗହେତ୍ୱା ''ମଧୁରହତ୍ଥରସା ଉପାସିକା କାଲକତା''ତି ୱିହାରପଚ୍ଚନ୍ତେ ରୋଦନ୍ତା ୱିଚରିଂସୁ। ତେସଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ''ଆୱୁସୋ, କସ୍ମା ରୋଦଥା''ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ତେ ''ଅମ୍ହାକଂ ସହାଯସ୍ସ ପୁରାଣଦୁତିଯିକା ମଧୁରହତ୍ଥରସା କାଲକତା ଅମ୍ହାକଂ ଅତିୱିଯ ଉପକାରା, 'ଇଦାନି କୁତୋ ତଥାରୂପିଂ ଲଭିସ୍ସାମା'ତି ଇମିନା କାରଣେନ ରୋଦିମ୍ହା''ତି ଆହଂସୁ।

ତେସଂ ତଂ ୱିପ୍ପକାରଂ ଦିସ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ''ଆୱୁସୋ, ଇମିନା ନାମ କାରଣେନ ମହଲ୍ଲକତ୍ଥେରା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଗୀୱାସୁ ଗହେତ୍ୱା ୱିହାରପଚ୍ଚନ୍ତେ ରୋଦନ୍ତା ୱିଚରନ୍ତୀ''ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାଯ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱେତେ ତସ୍ସା କାଲକିରିଯାଯ ରୋଦନ୍ତା ୱିଚରନ୍ତି, ପୁବ୍ବେପେତେ ଇମଂ କାକଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ସମୁଦ୍ଦେ ମତଂ ନିସ୍ସାଯ 'ସମୁଦ୍ଦୋଦକଂ ଉସ୍ସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ଏତଂ ନୀହରିସ୍ସାମା'ତି ୱାଯମନ୍ତା ପଣ୍ଡିତେ ନିସ୍ସାଯ ଜୀୱିତଂ ଲଭିଂସୂ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସମୁଦ୍ଦଦେୱତା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ଅଥେକୋ କାକୋ ଅତ୍ତନୋ ଭରିଯଂ କାକିଂ ଆଦାଯ ଗୋଚରଂ ପରିଯେସମାନୋ ସମୁଦ୍ଦତୀରଂ ଅଗମାସି । ତସ୍ମିଂ କାଲେ ମନୁସ୍ସା ସମୁଦ୍ଦତୀରେ ଖୀରପାଯାସମଚ୍ଛମଂସସୁରାଦୀହି ନାଗବଲିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ପକ୍କମିଂସୁ। ଅଥ ସୋ କାକୋ ବଲିକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଖୀରାଦୀନି ଦିସ୍ୱା ସଦ୍ଧିଂ କାକିଯା ଖୀରପାଯାସମଚ୍ଛମଂସାଦୀନି ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ବହୁଂ ସୁରଂ ପିୱି। ତେ ଉଭୋପି ସୁରାମଦମତ୍ତା ''ସମୁଦ୍ଦକୀଳଂ କୀଳିସ୍ସାମା''ତି ୱେଲନ୍ତେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ନ୍ହାଯିତୁଂ ଆରଭିଂସୁ ଅଥେକା ଊମି ଆଗନ୍ତ୍ୱା କାକିଂ ଗହେତ୍ୱା ସମୁଦ୍ଦଂ ପୱେସେସି। ତମେକୋ ମଚ୍ଛୋ ମଂସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଅଜ୍ଝୋହରି। କାକୋ ''ଭରିଯା ମେ ମତା''ତି ରୋଦି ପରିଦେୱି। ଅଥସ୍ସ ପରିଦେୱନସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ବହୂ କାକା ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ''କିଂକାରଣା ରୋଦସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ''ସହାଯିକା ୱୋ ୱେଲନ୍ତେ ନ୍ହାଯମାନା ଊମିଯା ହଟା''ତି। ତେ ସବ୍ବେପି ଏକରୱଂ ରୱନ୍ତା ରୋଦିଂସୁ। ଅଥ ନେସଂ ଏତଦହୋସି ''ଇଦଂ ସମୁଦ୍ଦୋଦକଂ ନାମ ଅମ୍ହାକଂ କିଂ ପହୋସି, ଉଦକଂ ଉସ୍ସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ସମୁଦ୍ଦଂ ତୁଚ୍ଛଂ କତ୍ୱା ସହାଯିକଂ ନୀହରିସ୍ସାମା''ତି। ତେ ମୁଖଂ ପୂରେତ୍ୱା ପୂରେତ୍ୱା ଉଦକଂ ବହି ଛଡ୍ଡେନ୍ତି, ଲୋଣୂଦକେନ ଚ ଗଲେ ସୁସ୍ସମାନେ ଉଟ୍ଠାଯୁଟ୍ଠାଯ ଥଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱିସ୍ସମନ୍ତି।

ତେ ହନୂସୁ କିଲନ୍ତେସୁ ମୁଖେସୁ ସୁକ୍ଖନ୍ତେସୁ ଅକ୍ଖୀସୁ ରତ୍ତେସୁ ଦୀନା କିଲନ୍ତା ହୁତ୍ୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ''ଅମ୍ଭୋ, ମଯଂ ସମୁଦ୍ଦୋଦକଂ ଗହେତ୍ୱା ବହି ପାତେମ, ଗହିତଗହିତଟ୍ଠାନଂ ପୁନ ଉଦକେନ ପୂରତି, ସମୁଦ୍ଦଂ ତୁଚ୍ଛଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କିସ୍ସାମା''ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହଂସୁ –

୧୪୬।

‘‘ଅପି ନୁ ହନୁକା ସନ୍ତା, ମୁଖଞ୍ଚ ପରିସୁସ୍ସତି;

ଓରମାମ ନ ପାରେମ, ପୂରତେୱ ମହୋଦଧୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅପି ନୁ ହନୁକା ସନ୍ତାତି ଅପି ନୋ ହନୁକା ସନ୍ତା, ଅପି ଅମ୍ହାକଂ ହନୁକା କିଲନ୍ତା। ଓରମାମ ନ ପାରେମାତି ମଯଂ ଅୱଗନୋ ବଲେନ ମହାସମୁଦ୍ଦୋଦକଂ ଆକଡ୍ଢମ ଓସାରେମ, ତୁଚ୍ଛଂ ପନ ନଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋମ। ଅଯଞ୍ହି ପୂରତେୱ ମହୋଦଧୀତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ସବ୍ବେପି ତେ କାକା ‘‘ତସ୍ସା କାକିଯା ଏୱରୂପଂ ନାମ ତୁଣ୍ଡଂ ଅହୋସି, ଏୱରୂପାନି ୱଟ୍ଟକ୍ଖୀନି, ଏୱରୂପଂ ଛୱିସଣ୍ଠାନଂ, ଏୱରୂପୋ ମଧୁରସଦ୍ଦୋ। ସା ନୋ ଇମଂ ଚୋରସମୁଦ୍ଦଂ ନିସ୍ସାଯ ନଟ୍ଠା’’ତି ବହୁଂ ୱିପ୍ପଲପିଂସୁ। ତେ ଏୱଂ ୱିପ୍ପଲପମାନେ ସମୁଦ୍ଦଦେୱତା ଭେରୱରୂପଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପଲାପେସି, ଏୱଂ ତେସଂ ସୋତ୍ଥି ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା କାକୀ ଅଯଂ ପୁରାଣଦୁତିଯିକା ଅହୋସି, କାକୋ ମହଲ୍ଲକତ୍ଥେରୋ, ସେସକାକା ସେସମହଲ୍ଲକତ୍ଥେରା, ସମୁଦ୍ଦଦେୱତା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ସମୁଦ୍ଦକାକଜାତକୱଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା।

[୧୪୭] ୭। ପୁପ୍ଫରତ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା

ନଯିଦଂଦୁକ୍ଖଂ ଅଦୁଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ ହି ଭଗୱତା ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ସଚ୍ଚ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ‘‘କେନ ଉକ୍କଣ୍ଠାପିତୋସୀ’’ତି ଚ ପୁଟ୍ଠୋ ‘‘ପୁରାଣଦୁତିଯିକାଯା’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ମଧୁରହତ୍ଥରସା, ଭନ୍ତେ, ସା ଇତ୍ଥୀ, ନ ସକ୍କୋମି ତଂ ୱିନା ୱସିତୁ’’ନ୍ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ସତ୍ଥା ‘‘ଏସା ତେ ଭିକ୍ଖୁ ଅନତ୍ଥକାରିକା, ପୁବ୍ବେପି ତ୍ୱଂ ଏତଂ ନିସ୍ସାଯ ସୂଲେ ଉତ୍ତାସିତୋ ଏତଞ୍ଞେୱ ପରିଦେୱମାନୋ କାଲଂ କତ୍ୱା ନିରଯେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ଇଦାନି ନଂ କସ୍ମା ପୁନ ପତ୍ଥେସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଆକାସଟ୍ଠଦେୱତା ଅହୋସି। ଅଥ ବାରାଣସିଯଂ କତ୍ତିକରତ୍ତିୱାରଛଣୋ ସମ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି, ନଗରଂ ଦେୱନଗରଂ ୱିଯ ଅଲଙ୍କରିଂସୁ। ସବ୍ବୋ ଜନୋ ଖଣକୀଳାନିସ୍ସିତୋ ଅହୋସି। ଏକସ୍ସ ପନ ଦୁଗ୍ଗତମନୁସ୍ସସ୍ସ ଏକମେୱ ଘନସାଟକଯୁଗଂ ଅହୋସି। ସୋ ତଂ ସୁଧୋତଂ ଧୋୱାପେତ୍ୱା ଓଭଞ୍ଜାପେତ୍ୱା ସତୱଲିକଂ ସହସ୍ସୱଲିକଂ କାରେତ୍ୱା ଠପେସି। ଅଥ ନଂ ଭରିଯା ଏୱମାହ ‘‘ଇଚ୍ଛାମହଂ, ସାମି, ଏକଂ କୁସୁମ୍ଭରତ୍ତଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଏକଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ତୱ କଣ୍ଠେ ଲଗ୍ଗା କତ୍ତିକରତ୍ତିୱାରଂ ଚରିତୁ’’ନ୍ତି। ‘‘ଭଦ୍ଦେ, କୁତୋ ଅମ୍ହାକଂ ଦଲିଦ୍ଦାନଂ କୁସୁମ୍ଭଂ, ସୁଦ୍ଧୱତ୍ଥଂ ନିୱାସେତ୍ୱା କୀଳାହୀ’’ତି? ‘‘କୁସୁମ୍ଭରତ୍ତଂ ଅଲଭମାନା ଛଣକୀଳଂ ନ କୀଳିସ୍ସାମି, ତ୍ୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ଇତ୍ଥିଂ ଗହେତ୍ୱା କୀଳସ୍ସୂ’’ତି। ‘‘ଭଦ୍ଦେ, କିଂ ମଂ ପୀଳେସି, କୁତୋ ଅମ୍ହାକଂ କୁସୁମ୍ଭ’’ନ୍ତି? ‘‘ସାମି, ପୁରିସସ୍ସ ଇଚ୍ଛାଯ ସତି କିଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ନନୁ ରଞ୍ଞୋ କୁସୁମ୍ଭୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ବହୁ କୁସୁମ୍ଭ’’ନ୍ତି। ‘‘ଭଦ୍ଦେ , ତଂ ଠାନଂ ରକ୍ଖସପରିଗ୍ଗହିତପୋକ୍ଖରଣିସଦିସଂ, ବଲୱାରକ୍ଖା, ନ ସକ୍କା ଉପସଙ୍କମିତୁଂ, ମା ତେ ଏତଂ ରୁଚ୍ଚି, ଯଥାଲଦ୍ଧେନେୱ ତୁସ୍ସସ୍ସୂ’’ତି। ‘‘ସାମି, ରତ୍ତିଭାଗେ ଅନ୍ଧକାରେ ସତି ପୁରିସସ୍ସ ଅଗମନୀଯଟ୍ଠାନଂ ନାମ ନତ୍ଥୀ’’ତି। ଇତି ସୋ ତାଯ ପୁନପ୍ପୁନଂ କଥେନ୍ତିଯା କିଲେସୱସେନ ତସ୍ସା ୱଚନଂ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ହୋତୁ ଭଦ୍ଦେ, ମା ଚିନ୍ତଯିତ୍ଥା’’ତି ତଂ ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ରତ୍ତିଭାଗେ ଜୀୱିତଂ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ କୁସୁମ୍ଭୱତ୍ଥୁଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱତିଂ ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋୱତ୍ଥୁଂ ପାୱିସି। ଆରକ୍ଖମନୁସ୍ସା ୱତିସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଚୋରୋ ଚୋରୋ’’ତି ପରିୱାରେତ୍ୱା ଗହେତ୍ୱା ପରିଭାସିତ୍ୱା କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ବନ୍ଧିତ୍ୱା ପଭାତାଯ ରତ୍ତିଯା ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସେସୁଂ। ରାଜା ‘‘ଗଚ୍ଛଥ, ନଂ ସୂଲେ ଉତ୍ତାସେଥା’’ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ପଚ୍ଛାବାହଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ୱଜ୍ଝଭେରିଯା ୱଜ୍ଜମାନାଯ ନଗରା ନିକ୍ଖମାପେତ୍ୱା ସୂଲେ ଉତ୍ତାସେସୁଂ। ବଲୱୱେଦନା ପୱତ୍ତନ୍ତି, କାକା ସୀସେ ନିଲୀଯିତ୍ୱା କଣଯଗ୍ଗସଦିସେହି ତୁଣ୍ଡେହି ଅକ୍ଖୀନି ୱିଜ୍ଝନ୍ତି।

ସୋ ତଥାରୂପମ୍ପି ଦୁକ୍ଖଂ ଅମନସିକରିତ୍ୱା ତମେୱ ଇତ୍ଥିଂ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ‘‘ତାଯ ନାମମ୍ହି ଘନପୁପ୍ଫରତ୍ତୱତ୍ଥନିୱତ୍ଥାଯ କଣ୍ଠେ ଆସତ୍ତବାହୁଯୁଗଳାଯ ସଦ୍ଧିଂ କତ୍ତିକରତ୍ତିୱାରତୋ ପରିହୀନୋ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୪୭।

‘‘ନଯିଦଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅଦୁଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଯଂ ମଂ ତୁଦତି ୱାଯସୋ;

ଯଂ ସାମା ପୁପ୍ଫରତ୍ତେନ, କତ୍ତିକଂ ନାନୁଭୋସ୍ସତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନୟିଦଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅଦୁଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଯଂ ମଂ ତୁଦତି ୱାୟସୋତି ଯଞ୍ଚ ଇଦଂ ସୂଲେ ଲଗ୍ଗନପଚ୍ଚଯଂ କାୟିକଚେତସିକଦୁକ୍ଖଂ, ଯଞ୍ଚ ଲୋହମଯେହି ୱିଯ ତୁଣ୍ଡେହି ୱାୟସୋ ତୁଦତି, ଇଦଂ ସବ୍ବମ୍ପି ମୟ୍ହଂ ନ ଦୁକ୍ଖଂ, ଅଦୁଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଏତଂଯେୱ ପନ ମେ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କତରଂ? ଯଂ ସାମା ପୁପ୍ଫରତ୍ତେନ, କତ୍ତିକଂ ନାନୁଭୋସ୍ସତୀତି, ଯଂ ସା ପିୟଙ୍ଗୁସାମା ମମ ଭରିୟା ଏକଂ କୁସୁମ୍ଭରତ୍ତଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଏକଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ଏୱଂ ଘନପୁପ୍ଫରତ୍ତେନ ୱତ୍ଥଯୁଗେନ ଅଚ୍ଛନ୍ନା ମମ କଣ୍ଠେ ଗହେତ୍ୱା କତ୍ତିକରତ୍ତିୱାରଂ ନାନୁଭୱିସ୍ସତି, ଇଦଂ ମୟ୍ହଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଏତଦେୱ ହି ମଂ ବାଧତୀତି? ସୋ ଏୱଂ ମାତୁଗାମଂ ଆରବ୍ଭ ୱିପ୍ପଲପନ୍ତୋଯେୱ କାଲଂ କତ୍ୱା ନିରଯେ ନିବ୍ବତ୍ତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଜଯମ୍ପତିକାୱ ଇଦାନି ଜଯମ୍ପତିକା, ତଂ କାରଣଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ କତ୍ୱା ଠିତା ଆକାସଟ୍ଠଦେୱତା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ପୁପ୍ଫରତ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା।

[୧୪୮] ୮। ସିଙ୍ଗାଲଜାତକୱଣ୍ଣନା

ନାହଂପୁନଂ ନ ଚ ପୁନନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ କିଲେସନିଗ୍ଗହଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସାୱତ୍ଥିଯଂ କିର ପଞ୍ଚସତମତ୍ତା ସହାଯକା ମହାୱିଭୱା ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତା ସତ୍ଥୁ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ସାସନେ ଉରଂ ଦତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଜେତୱନେ ଅନ୍ତୋକୋଟିସନ୍ଥାରେ ୱିହରିଂସୁ। ଅଥେକଦିୱସଂ ତେସଂ ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମଯେ କିଲେସନିସ୍ସିତୋ ସଙ୍କପ୍ପୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ତେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ଜହିତକିଲେସେ ପୁନ ଗଣ୍ହିତୁଂ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦଯିଂସୁ। ଅଥ ସତ୍ଥା ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମନନ୍ତରେ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଦଣ୍ଡଦୀପକଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ‘‘କତରାଯ ନୁ ଖୋ ରତିଯା ଜେତୱନେ ଭିକ୍ଖୂ ୱିହରନ୍ତୀ’’ତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅଜ୍ଝାସଯଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ କାମରାଗସଙ୍କପ୍ପସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନଭାୱଂ ଅଞ୍ଞାସି। ସତ୍ଥା ଚ ନାମ ଏକପୁତ୍ତିକା ଇତ୍ଥୀ ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତଂ ୱିଯ, ଏକଚକ୍ଖୁକୋ ପୁରିସୋ ଚକ୍ଖୁଂ ୱିଯ ଅତ୍ତନୋ ସାୱକେ ରକ୍ଖତି। ପୁବ୍ବଣ୍ହାଦୀସୁ ଯସ୍ମିଂ ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ତେସଂ କିଲେସା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ତେ ତେସଂ କିଲେସେ ତତୋ ପରଂ ୱଡ୍ଢିତୁଂ ଅଦତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂଯେୱ ସମଯେ ନିଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ତେନସ୍ସ ଏତଦହୋସି ‘‘ଅଯଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିରଞ୍ଞୋ ଅନ୍ତୋନଗରେଯେୱ ଚୋରାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନକାଲୋ ୱିଯ ୱତ୍ତତି, ଇଦାନେୱ ତେସଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ କତ୍ୱା ତେ କିଲେସେ ନିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ସୁରଭିଗନ୍ଧକୁଟିତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ମଧୁରସ୍ସରେନ ‘‘ଆନନ୍ଦା’’ତି ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଧମ୍ମଭଣ୍ଡାଗାରିକଂ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରଂ ଆମନ୍ତେସି। ଥେରୋ ‘‘କିଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ‘‘ଆନନ୍ଦ, ଯତ୍ତକା ଭିକ୍ଖୂ ଅନ୍ତୋକୋଟିସନ୍ଥାରେ ୱିହରନ୍ତି, ସବ୍ବେୱ ଗନ୍ଧକୁଟିପରିୱେଣେ ସନ୍ନିପାତେହୀ’’ତି। ଏୱଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି ‘‘ସଚାହଂ ତେଯେୱ ପଞ୍ଚସତେ ଭିକ୍ଖୂ ପକ୍କୋସାପେସ୍ସାମି। ‘ସତ୍ଥାରା ନୋ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ କିଲେସାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନଭାୱୋ ଞାତୋ’ତି ସଂୱିଗ୍ଗମାନସା ଧମ୍ମଦେସନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି। ତସ୍ମା ‘‘ସବ୍ବେ ସନ୍ନିପାତେହୀ’’ତି ଆହ। ଥେରୋ ‘‘ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଅୱାପୁରଣଂ ଆଦାଯ ପରିୱେଣେନ ପରିୱେଣଂ ଆହିଣ୍ଡିତ୍ୱା ସବ୍ବେ ଭିକ୍ଖୂ ଗନ୍ଧକୁଟିପରିୱେଣେ ସନ୍ନିପାତେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧାସନଂ ପଞ୍ଞପେସି।

ସତ୍ଥା ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ସିଲାପଥୱିଯଂ ପତିଟ୍ଠହମାନୋ ସିନେରୁ ୱିଯ ପଞ୍ଞତ୍ତେ ବୁଦ୍ଧାସନେ ନିସୀଦି ଆୱେଠଆୱେଠଆ ଯମକଯମକା ଛବ୍ବଣ୍ଣଘନବୁଦ୍ଧରସ୍ମିଯୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ। ତାପି ରସ୍ମିଯୋ ପାତିମତ୍ତା ଛତ୍ତମତ୍ତା କୂଟାଗାରକୁଚ୍ଛିମତ୍ତା ଛିଜ୍ଜିତ୍ୱା ଛିଜ୍ଜିତ୍ୱା ଗଗନତଲେ ୱିଜ୍ଜୁଲତା ୱିଯ ସଞ୍ଚରିଂସୁ, ଅଣ୍ଣୱକୁଚ୍ଛିଂ ଖୋଭେତ୍ୱା ବାଲସୂରିଯୁଗ୍ଗମନକାଲୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋପି ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଗରୁଚିତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ରତ୍ତକମ୍ବଲସାଣିଯା ପରିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ୱିଯ ପରିୱାରେତ୍ୱା ନିସୀଦି। ସତ୍ଥା ବ୍ରହ୍ମସ୍ସରଂ ନିଚ୍ଛାରେନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନା ନାମ କାମୱିତକ୍କଂ ବ୍ୟାପାଦୱିତକ୍କଂ ୱିହିଂସାୱିତକ୍କନ୍ତି ଇମେ ତଯୋ ଅକୁସଲୱିତକ୍କେ ୱିତକ୍କେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଅନ୍ତୋ ଉପ୍ପନ୍ନକିଲେସୋ ହି ‘ପରିତ୍ତକୋ’ତି ଅୱମଞ୍ଞିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, କିଲେସୋ ନାମ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତସଦିସୋ। ପଚ୍ଚାମିତ୍ତୋ ଚ ଖୁଦ୍ଦକୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଓକାସଂ ଲଭିତ୍ୱା ୱିନାସମେୱ ପାପେତି, ଏୱମେୱ ଅପ୍ପମତ୍ତକୋପି କିଲେସୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱଡ୍ଢିତୁଂ ଲଭନ୍ତୋ ମହାୱିନାସଂ ପାପେତି। କିଲେସୋ ନାମେସ ହଲାହଲୱିସୂପମୋ ଉଗ୍ଘାଟିତଛୱିଗଣ୍ଡସଦିସୋ ଆସୀୱିସପଟିଭାଗୋ ଅସନିଅଗ୍ଗିସଦିସୋ ଅଲ୍ଲୀଯିତୁଂ ନ ଯୁତ୍ତୋ ଆସଙ୍କିତବ୍ବୋ। ଉପ୍ପନ୍ନୁପ୍ପନ୍ନକ୍ଖଣେଯେୱ ପଟିସଙ୍ଖାନବଲେନ ଭାୱନାବଲେନ ଯଥା ମୁହୁତ୍ତମ୍ପି ହଦଯେ ଅଟ୍ଠତ୍ୱା ପଦୁମିନିପତ୍ତା ଉଦକବିନ୍ଦୁ ୱିଯ ୱିୱଟ୍ଟତି, ଏୱଂ ପଜହିତବ୍ବୋ। ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତାପି ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି କିଲେସଂ ଗରହିତ୍ୱା ଯଥା ପୁନ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି, ଏୱଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହିଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସିଙ୍ଗାଲଯୋନିଯଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗହେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞେ ନଦୀତୀରେ ନିୱାସଂ କପ୍ପେସି।

ଅଥେକୋ ଜରହତ୍ଥୀ ଗଙ୍ଗାତୀରେ କାଲମକାସି। ସିଙ୍ଗାଲୋ ଗୋଚରପ୍ପସୁତୋ ତଂ ମତହତ୍ଥିସରୀରଂ ଦିସ୍ୱା ''ମହା ମେ ଗୋଚରୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ''ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ସୋଣ୍ଡେ ଡଂସି, ନଙ୍ଗଲୀସାଯ ଦଟ୍ଟକାଲୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ସୋ ''ନତ୍ଥେତ୍ଥ ଖାଦିତବ୍ବଯୁତ୍ତକ''ନ୍ତି ଦନ୍ତେସୁ ଡଂସି, ଥମ୍ଭେ ଦଟ୍ଟକାଲୋ ୱିଯ ଅହୋସି। କଣ୍ଣେ ଡଂସି, ସୁପ୍ପକୋଟିଯଂ ଦଟ୍ଟକାଲୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ଉଦରେ ଡଂସି, କୁସୂଲେ ଦଟ୍ଟକାଲୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ପାଦେ ଡଂସି, ଉଦୁକ୍ଖଲେ ଦଟ୍ଟକାଲୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠେ ଡଂସି, ମୁସଲେ ଦଟ୍ଟକାଲୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ସୋ ''ଏତ୍ଥାପି ନତ୍ଥି ଖାଦିତବ୍ବଯୁତ୍ତକ''ନ୍ତି ସବ୍ବତ୍ଥ ଅସ୍ସାଦଂ ଅଲଭନ୍ତୋ ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗେ ଡଂସି, ମୁଦୁପୂୱେ ଦଟ୍ଟକାଲୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ସୋ ''ଲଦ୍ଧଂ ଦାନି ମେ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ମୁଦୁ ଖାଦିତବ୍ବଯୁତ୍ତକଟ୍ଠାନ''ନ୍ତି ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଖାଦନ୍ତୋ ଅନ୍ତୋକୁଚ୍ଛିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ୱକ୍କହଦଯାଦୀନି ଖାଦିତ୍ୱା ପିପାସିତକାଲେ ଲୋହିତଂ ପିୱିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜିତୁକାମକାଲେ ଉଦରଂ ପତ୍ଥରିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜତି।

ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ଇଦଂ ହତ୍ଥିସରୀରଂ ମଯ୍ହଂ ନିୱାସସୁଖତାଯ ଗେହସଦିସଂ, ଖାଦିତୁକାମତାଯ ସତି ପହୂତମଂସଂ, କିଂ ଦାନି ମେ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ କମ୍ମ''ନ୍ତି ସୋ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ହତ୍ଥିକୁଚ୍ଛିଯଂଯେୱ ମଂସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ୱସତି। ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ ନିଦାଘେ ୱାତସମ୍ଫସ୍ସେନ ଚେୱ ସୂରିଯରସ୍ମିସନ୍ତାପେନ ଚ ତଂ କୁଣପଂ ସୁସ୍ସିତ୍ୱା ୱଲିଯୋ ଗଣ୍ହି, ସିଙ୍ଗାଲସ୍ସ ପୱିଟ୍ଠଦ୍ୱାରଂ ପିହିତଂ, ଅନ୍ତୋକୁଚ୍ଛିଯଂ ଅନ୍ଧକାରୋ ଅହୋସି। ସିଙ୍ଗାଲସ୍ସ ଲୋକନ୍ତରିକନିୱାସୋ ୱିଯ ଜାତୋ। କୁଣପେ ସୁସ୍ସନ୍ତେ ମଂସମ୍ପି ସୁସ୍ସି, ଲୋହିତମ୍ପି ପଚ୍ଛିଜ୍ଜି। ସୋ ନିକ୍ଖମନଦ୍ୱାରଂ ଅଲଭନ୍ତୋ ଭଯପ୍ପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ସନ୍ଧାୱନ୍ତୋ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ପହରିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମନଦ୍ୱାରଂ ପରିଯେସମାନୋ ୱିଚରତି। ଏୱଂ ତସ୍ମିଂ ଉକ୍ଖଲିଯଂ ପିଟ୍ଠପିଣ୍ଡି ୱିଯ ଅନ୍ତୋକୁଚ୍ଛିଯଂ ପଚ୍ଚମାନେ କତିପାହଚ୍ଚଯେନ ମହାମେଘୋ ପାୱସ୍ସି। ଅଥ ନଂ କୁଣପଂ ତେମେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯ ପକତିସଣ୍ଠାନେନ ଅଟ୍ଠାସି। ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗୋ ୱିୱଟୋ ହୁତ୍ୱା ତାରକା ୱିଯ ପଞ୍ଞାଯି। ସିଙ୍ଗାଲୋ ତଂ ଛିଦ୍ଦଂ ଦିସ୍ୱା ''ଇଦାନି ମେ ଜୀୱିତଂ ଲଦ୍ଧ''ନ୍ତି ଯାୱ ହତ୍ଥିସୀସା ପଟିକ୍କମିତ୍ୱା ୱେଗେନ ପକ୍ଖନ୍ଦିତ୍ୱା ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗଂ ସୀସେନ ପହରିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମି। ତସ୍ସ ସଞ୍ଚନ୍ନସରୀରତ୍ତା ସବ୍ବଲୋମାନି ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗେ ଅଲ୍ଲୀଯିଂସୁ। ସୋ ତାଲକ୍ଖନ୍ଧସଦିସେନ ନିଲ୍ଲୋମେନ ସରୀରେନ ଉବ୍ବିଗ୍ଗଚିତ୍ତୋ ମୁହୁତ୍ତଂ ଧାୱିତ୍ୱା ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ସରୀରଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ''ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖଂ ମଯ୍ହଂ ନ ଅଞ୍ଞେନ କତଂ, ଲୋଭହେତୁ ପନ ଲୋଭକାରଣା ଲୋଭଂ ନିସ୍ସାଯ ମଯା ଏତଂ କତଂ, ଇତୋ ଦାନି ପଟ୍ଠାଯ ନ ଲୋଭୱସିକୋ ଭୱିସ୍ସାମି, ପୁନ ହତ୍ଥିସରୀରଂ ନାମ ନ ପୱିସିସ୍ସାମୀ''ତି ସଂୱିଗ୍ଗହଦଯୋ ହୁତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୪୮।

''ନାହଂ ପୁନଂ ନ ଚ ପୁନଂ, ନ ଚାପି ଅପୁନପ୍ପୁନଂ;

ହତ୍ଥିବୋନ୍ଦିଂ ପୱେକ୍ଖାମି, ତଥା ହି ଭଯତଜ୍ଜିତୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ନ ଚାପି ଅପୁନପ୍ପୁନନ୍ତି ଅ-କାରୋ ନିପାତମତ୍ତୋ। ଅଯଂ ପନେତିସ୍ସା ସକଲାଯପି ଗାଥାଯ ଅତ୍ଥୋ – ଅହଞ୍ହି ଇତୋ ପୁନ, ତତୋ ଚ ପୁନାତି ୱୁତ୍ତୱାରତୋ ପୁନ ତତୋପି ଚ ପୁନପ୍ପୁନଂ ୱାରଣସରୀରସଙ୍ଖାତଂ ହତ୍ଥିବୋନ୍ଦିଂ ନ ପୱେକ୍ଖାମି। କିଂକାରଣା? ତଥା ହି ଭଯତଜ୍ଜିତୋ, ତଥା ହି ଅହଂ ଇମସ୍ମିଞ୍ଞେୱ ପୱେସନେ ଭଯତଜ୍ଜିତୋ ମରଣଭଯେନ ସନ୍ତାସଂ ସଂୱେଗଂ ଆପାଦିତୋତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ତତୋୱ ପଲାଯିତ୍ୱା ପୁନ ତଂ ୱା ଅଞ୍ଞଂ ୱା ହତ୍ଥିସରୀରଂ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱାପି ନ ଓଲୋକେସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନ ଲୋଭୱସିକୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ''ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନ୍ତୋ ଉପ୍ପନ୍ନକିଲେସସ୍ସ ନାମ ୱଡ୍ଢିତୁଂ ଅଦତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥେୱ ନଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି। ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ପଞ୍ଚସତାପି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠହିଂସୁ, ଅୱସେସେସୁ କେଚି ସୋତାପନ୍ନା, କେଚି ସକଦାଗାମିନୋ, କେଚି ଅନାଗାମିନୋ ଅହେସୁଂ। ତଦା ସିଙ୍ଗାଲୋ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ସିଙ୍ଗାଲଜାତକୱଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

[୧୪୯] ୯। ଏକପଣ୍ଣଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଏକପଣ୍ଣୋ ଅଯଂ ରୁକ୍ଖୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ୱେସାଲିଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ମହାୱନେ କୂଟାଗାରସାଲାଯଂ ୱିହରନ୍ତୋ ୱେସାଲିକଂ ଦୁଟ୍ଠଲିଚ୍ଛୱିକୁମାରଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତସ୍ମିଞ୍ହି କାଲେ ୱେସାଲିନଗରଂ ଗାୱୁତଗାୱୁତନ୍ତରେ ତୀହି ପାକାରେହି ପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ ତୀସୁ ଠାନେସୁ ଗୋପୁରଟ୍ଟାଲକଯୁତ୍ତଂ ପରମସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ନିଚ୍ଚକାଲଂ ରଜ୍ଜଂ କାରେତ୍ୱା ୱସନ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ରାଜୂନଂ ସତ୍ତ ସହସ୍ସାନି ସତ୍ତ ସତାନି ସତ୍ତ ଚ ରାଜାନୋ ହୋନ୍ତି, ତତ୍ତକାଯେୱ ଉପରାଜାନୋ, ତତ୍ତକା ସେନାପତିନୋ, ତତ୍ତକା ଭଣ୍ଡାଗାରିକା। ତେସଂ ରାଜକୁମାରାନଂ ଅନ୍ତରେ ଏକୋ ଦୁଟ୍ଠଲିଚ୍ଛୱିକୁମାରୋ ନାମ

ଅହୋସି କୋଧନୋ ଚଣ୍ଡୋ ଫରୁସୋ ସାହସିକୋ, ଦଣ୍ଡେନ ଘଟ୍ଟିତଆସୀୱିସୋ ୱିଯ ନିଚ୍ଚଂ ପଜ୍ଜଲିତୋ କୋଧେନ। ତସ୍ସ ପୁରତୋ ଦ୍ୱେ ତୀଣି ୱଚନାନି କଥେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ତଂ ନେୱ ମାତାପିତରୋ, ନ ଞାତଯୋ, ନ ମିତ୍ତସୁହଜ୍ଜା ସିକ୍ଖାପେତୁଂ ସକ୍ଖିଂସୁ। ଅଥସ୍ସ ମାତାପିତୂନଂ ଏତଦହୋସି "ଅଯଂ କୁମାରୋ ଅତିଫରୁସୋ ସାହସିକୋ, ଠପେତ୍ୱା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଅଞ୍ଞୋ ଇମଂ ୱିନେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ବୁଦ୍ଧୱେନେୟ୍ୟେନ ଭୱିତବ୍ବ"ନ୍ତି। ତେ ତଂ ଆଦାଯ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଆହଂସୁ "ଭନ୍ତେ, ଅଯଂ କୁମାରୋ ଚଣ୍ଡୋ ଫରୁସୋ କୋଧେନ ପଜ୍ଜଲତି, ଇମସ୍ସ ଓୱାଦଂ ଦେଥା"ତି।

ସତ୍ଥା ତଂ କୁମାରଂ ଓୱଦି – "କୁମାର, ଇମେସୁ ନାମ ସତ୍ତେସୁ ଚଣ୍ଡେନ ଫରୁସେନ ସାହସିକେନ ୱିହେଠକଜାତିକେନ ନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ଫରୁସୱାଚୋ ଚ ନାମ ୱିଜାତମାତୁଯାପି ପିତୁନୋପି ପୁତ୍ତଦାରସ୍ସପି ଭାତିଭଗିନୀନମ୍ପି ପଜାପତିଯାପି ମିତ୍ତବନ୍ଧୱାନମ୍ପି ଅପ୍ପିଯୋ ହୋତି ଅମନାପୋ, ଡଂସିତୁଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ସପ୍ପୋ ୱିଯ, ଅଟୱିଯଂ ଉଟ୍ଠିତଚୋରୋ ୱିଯ, ଖାଦିତୁଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଯକ୍ଖୋ ୱିଯ ଚ ଉବ୍ବେଜନୀଯୋ ହୁତ୍ୱା ଦୁତିଯଚିତ୍ତୱାରେ ନିରଯାଦୀସୁ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ଦିଟ୍ଠେୟେୱ ଚ ଧମ୍ମେ କୋଧନୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ମଣ୍ଡିତପସାଧିତୋପି ଦୁବ୍ବଣ୍ଣୋୱ ହୋତି, ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦସସ୍ସିରିକମ୍ପିସ୍ସ ମୁଖଂ ଜାଲାଭିହତପଦୁମଂ ୱିଯ ମଲଗ୍ଗହିତକଞ୍ଚନାଦାସମଣ୍ଡଲଂ ୱିଯ ଚ ୱିରୂପଂ ହୋତି ଦୁଦ୍ଦସିକଂ। କୋଧଂ ନିସ୍ସାଯ ହି ସତ୍ତା ସତ୍ଥଂ ଆଦାଯ ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତାନଂ ପହରନ୍ତି, ୱିସଂ ଖାଦନ୍ତି, ରଜ୍ଜୁଯା ଉବ୍ବନ୍ଧନ୍ତି, ପପାତା ପପତନ୍ତି। ଏୱଂ କୋଧୱସେନ କାଲଂ କତ୍ୱା ନିରଯାଦୀସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ୱିହେଠକଜାତିକାପି ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଗରହଂ ପତ୍ୱା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ନିରଯାଦୀସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ପୁନ ମନୁସ୍ସତ୍ତଂ ଲଭିତ୍ୱା ୱିଜାତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ରୋଗବହୁଲାୱ ହୋନ୍ତି। ଚକ୍ଖୁରୋଗୋ ସୋତରୋଗୋତିଆଦୀସୁ ଚ ରୋଗେସୁ ଏକତୋ ଉଟ୍ଠାଯ ଏକସ୍ମିଂ ପତନ୍ତି, ରୋଗେନ ଅପରିମୁତ୍ତାୱ ହୁତ୍ୱା ନିଚ୍ଚଂ ଦୁକ୍ଖିତାୱ ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ସବ୍ବେସୁ ସତ୍ତେସୁ ମେତ୍ତଚିତ୍ତେନ ହିତଚିତ୍ତେନ ମୁଦୁଚିତ୍ତେନ ଭୱିତବ୍ବଂ। ଏୱରୂପୋ ହି ପୁଗ୍ଗଲୋ ନିରଯାଦିଭଯେହି ନ ପରିମୁଚ୍ଚତୀ"ତି। ସୋ କୁମାରୋ ସତ୍ଥୁ ଓୱାଦଂ ସୁତ୍ୱା ଏକୋୱାଦେନେୱ ନିହତମାନୋ ଦନ୍ତୋ ନିବ୍ବିସେୱନୋ ମେତ୍ତଚିତ୍ତୋ ମୁଦୁଚିତ୍ତୋ ଅହୋସି। ଅଞ୍ଞଂ ଅକ୍କୋସନ୍ତମ୍ପି ପହରନ୍ତମ୍ପି ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ନ ଓଲୋକେସି, ଉଦ୍ଧଟଦାଠୋ ୱିଯ ସପ୍ପୋ, ଅଳଅଚ୍ଛିନ୍ନୋ ୱିଯ କକ୍କଟକୋ, ଛିନ୍ନୱିସାଣୋ ୱିଯ ଚ ଉସଭୋ ଅହୋସି।

ତସ୍ସ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ "ଆୱୁସୋ, ଦୁଟ୍ଠଲିଚ୍ଛୱିକୁମାରଂ ସୁଚିରମ୍ପି ଓୱଦିତ୍ୱା ନେୱ ମାତାପିତରୋ, ନ ଞାତିମିତ୍ତାଦଯୋ ଦମେତୁଂ ସକ୍ଖିଂସୁ, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ପନ ତଂ ଏକୋୱାଦେନେୱ ଦମେତ୍ୱା ନିବ୍ବିସେୱନଂ କତ୍ୱା ମତ୍ତୱରୱାରଣଂ ୱିଯ ସମୁଗ୍ଗହିତାନେଞ୍ଜକାରଣଂ ଅକାସି। ଯାୱ ସୁଭାସିତଂ ଚିଦଂ – 'ହତ୍ଥିଦମକେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ହତ୍ଥିଦମ୍ମୋ ସାରିତୋ ଏକଂୟେୱ ଦିସଂ ଧାୱତି ପୁରତ୍ଥିମଂ ୱା ପଚ୍ଛିମଂ ୱା ଉତ୍ତରଂ ୱା ଦକ୍ଖିଣଂ ୱା। ଅସ୍ସଦମକେନ...ପେ... ଗୋଦମକେନ...ପେ... ଦକ୍ଖିଣଂ ୱା। ତଥାଗତେନ ହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରହତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ପୁରିସଦମ୍ମୋ ସାରିତୋ ଅଟ୍ଠ ଦିସା ୱିଧାୱତି, ରୂପୀ ରୂପାନି ପସ୍ସତି। ଅଯମେକା ଦିସା...ପେ... ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି 'ଯୋଗ୍ଗାଚରିଯାନଂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥୀ'ତି (ମ। ନି। ୩।୩୧୨)। ନ ହି, ଆୱୁସୋ, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ସଦିସୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥୀ ନାମ ଅତ୍ଥୀ"ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା "କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା"ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା "ଇମାଯ ନାମା"ତି ୱୁତ୍ତେ "ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱେସ ମଯା ଏକୋୱାଦେନେୱ ଦମିତୋ, ପୁବ୍ବେପାହଂ ଇମଂ ଏକୋୱାଦେନେୱ ଦମେସି"ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଉଦିଚ୍ଚବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲାଯଂ ତଯୋ ୱେଦେ ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଚ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା କିଞ୍ଚି କାଲଂ ଘରାୱାସଂ ୱସିତ୍ୱା ମାତାପିତୂନଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅଭିଞ୍ଞା ଚ ସମାପତ୍ତିଯୋ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତେ ୱାସଂ କପ୍ପେସି। ତତ୍ଥ ଚିରଂ ୱସିତ୍ୱା ଲୋଣମ୍ବିଲସେୱନତ୍ଥାଯ ଜନପଦଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବାରାଣସିଂ ପତ୍ୱା ରାଜୁଯ୍ୟାନେ ୱସିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ସୁନିୱତ୍ଥୋ ସୁପାରୁତୋ ତାପସାକପ୍ପସମ୍ପନ୍ନୋ ଭିକ୍ଖାଯ ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ରାଜଙ୍ଗଣଂ ପାପୁଣି। ରାଜା ସୀହପଞ୍ଜରେନ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ଇରିଯାପଥେ ପସୀଦିତ୍ୱା "ଅଯଂ ତାପସୋ ସନ୍ତିନ୍ଦ୍ରିଯୋ ସନ୍ତମାନସୋ ଯୁଗମତ୍ତଦସୋ, ପଦୱାରେ ପଦୱାରେ ସହସ୍ସତ୍ଥୱିକଂ ଠପେନ୍ତୋ ୱିଯ ସୀହୱିଜମ୍ଭିତେନ ଆଗଚ୍ଛତି। ସଚେ ସନ୍ତଧମ୍ମୋ ନାମେକୋ ଅତ୍ଥି, ଇମସ୍ସ ତେନବ୍ଭନ୍ତରେ ଭୱିତବ୍ବ"ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଏକଂ ଅମଚ୍ଚଂ ଓଲୋକେସି। ସୋ "କିଂ କରୋମି, ଦେୱା"ତି ଆହ। ଏତଂ "ତାପସଂ ଆନେହୀ"ତି। ସୋ "ସାଧୁ, ଦେୱା"ତି ବୋଧିସତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ହତ୍ଥତୋ ଭିକ୍ଖାଭାଜନଂ ଗହେତ୍ୱା "କିଂ, ମହାପୁଞ୍ଞା"ତି ୱୁତ୍ତେ "ଭନ୍ତେ, ରାଜା ତଂ ପକ୍କୋସତୀ"ତି ଆହ। ବୋଧିସତ୍ତୋ "ନ ମଯଂ ରାଜକୁଲୂପକା, ହେମୱନ୍ତିକା ନାମମ୍ହା"ତି ଆହ। ଅମଚ୍ଚୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି। ରାଜା "ଅଞ୍ଞୋ ଅମ୍ହାକଂ କୁଲୂପକୋ ନତ୍ଥି, ଆନେହି ନ"ନ୍ତି ଆହ। ଅମଚ୍ଚୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଯାଚିତ୍ୱା ରାଜନିୱେସନଂ ପୱେସେସି।

ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ସମୁସ୍ସିତସେତଚ୍ଛତ୍ତେ କଞ୍ଚନପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଟିଯତ୍ତଂ ନାନଗ୍ଗରସଭୋଜନଂ ଭୋଜେତ୍ୱା "କହଂ, ଭନ୍ତେ, ୱସଥା"ତି ପୁଚ୍ଛି। "ହେମୱନ୍ତିକା ମଯଂ, ମହାରାଜା"ତି। "ଇଦାନି କହଂ ଗଚ୍ଛଥା"ତି? "ୱସ୍ସାରତ୍ତାନୁରୂପଂ ସେନାସନଂ ଉପଧାରେମ, ମହାରାଜା"ତି। "ତେନ ହି, ଭନ୍ତେ, ଅମ୍ହାକଞ୍ଞେୱ ଉଯ୍ୟାନେ ୱସଥା"ତି ପଟିଞ୍ଞଂ ଗହେତ୍ୱା ସଯମ୍ପି ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଆଦାଯ ଉଯ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା

ପଣ୍ଡସାଲଂ ମାପେତ୍ୱା ରତ୍ତିଟ୍ଠାନଦିୱାଟ୍ଠାନାପି କାରେତ୍ୱା ପଙ୍କଜିତପରିକ୍ଖାରେ ଦତ୍ୱା ଉୟ୍ୟାନପାଲଂ ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ନଗରଂ ପାୱିସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଉୟ୍ୟାନେ ୱସତି। ରାଜାପିସ୍ସ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ଦ୍ୱତ୍ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛତି।

ତସ୍ସ ପନ ରଞ୍ଞୋ ଦୁଟ୍ଠକୁମାରୋ ନାମ ପୁତ୍ତୋ ଅହୋସି ଚଣ୍ଡୋ ଫରୁସୋ, ନେୱ ନଂ ରାଜା ଦମେତୁଂ ଅସକ୍ଖି, ନ ସେସଞ୍ଞାତକା। ଅମଚ୍ଚାପି ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକାପି ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ''ସାମି, ମା ଏୱଂ କରି, ଏୱଂ କାତୁଂ ନ ଲବ୍ଭା''ତି କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା କଥେନ୍ତାପି କଥଂ ଗାହାପେତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ। ରାଜା ଚିନ୍ତେସି ''ଠପେତ୍ୱା ମମ ଅଯ୍ୟଂ ହିମୱନ୍ତତାପସଂ ଅଞ୍ଞୋ ଇମଂ କୁମାରଂ ଦମେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ସୋୟେୱ ନଂ ଦମେସ୍ସତୀ''ତି। ସୋ କୁମାରଂ ଆଦାଯ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ, ଅଯଂ କୁମାରୋ ଚଣ୍ଡୋ ଫରୁସୋ , ମଯଂ ଇମଂ ଦମେତୁଂ ନ ସକ୍କୋମ, ତୁମ୍ହେ ନଂ ଏକେନ ଉପାଯେନ ସିକ୍ଖାପେଥା''ତି କୁମାରଂ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ନିୟ୍ୟାଦେତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ବୋଧିସତ୍ତୋ କୁମାରଂ ଗହେତ୍ୱା ଉୟ୍ୟାନେ ୱିଚରନ୍ତୋ ଏକତୋ ଏକେନ, ଏକତୋ ଏକେନାତି ଦ୍ୱୀହିଯେୱ ପତ୍ତେହି ଏକଂ ନିମ୍ବପୋତକଂ ଦିସ୍ୱା କୁମାରଂ ଆହ – ''କୁମାର, ଏତସ୍ସ ତାୱ ରୁକ୍ଖପୋତକସ୍ସ ପଣ୍ଣଂ ଖାଦିତ୍ୱା ରସଂ ଜାନାହୀ''ତି? ସୋ ତସ୍ସ ଏକଂ ପତ୍ତଂ ଖାଦିତ୍ୱା ରସଂ ଞତ୍ୱା ''ଧୀ''ତି ସହ ଖେଳେନ ଭୂମିଯଂ ନୁଟ୍ଠୁଭି। ''କିଂ ଏତଂ, କୁମାରା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଭନ୍ତେ, ଇଦାନେୱେସ ରୁକ୍ଖୋ ହଲାହଲୱିସୂପମୋ, ୱଡ୍ଢନ୍ତୋ ପନ ବହୂ ମନୁସ୍ସେ ମାରେସ୍ସତୀ''ତି ତଂ ନିମ୍ବପୋତକଂ ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ହତ୍ଥେହି ପରିମଦ୍ଦିତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୪୯।

''ଏକପଣ୍ଣୋ ଅଯଂ ରୁକ୍ଖୋ, ନ ଭୂମ୍ୟା ଚତୁରଙ୍ଗୁଲୋ;

ଫଲେନ ୱିସକପ୍ପେନ, ମହାଯଂ କିଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ଏକପଣ୍ଣୋତି ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ଏକେକପଣ୍ଣୋ। ନ ଭୂମ୍ୟା ଚତୁରଙ୍ଗୁଲୋତି ଭୂମିତୋ ଚତୁରଙ୍ଗୁଲମତ୍ତମ୍ପି ନ ୱଡ୍ଢିତୋ। ଫଲେନାତି ଫଲରସେନ। ୱିସକପ୍ପେନାତି ହଲାହଲୱିସସଦିସେନ। ଏୱଂ ଖୁଦ୍ଦକୋପି ସମାନୋ ଏୱରୂପେନ ତିତ୍ତକେନ ପଣ୍ଣେନ ସମନ୍ନାଗତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ମହାଯଂ କିଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଯଦା ପନାଯଂ ୱୁଦ୍ଧିପ୍ପତ୍ତୋ ମହା ଭୱିସ୍ସତି, ତଦା କିଂ ନାମ ଭୱିସ୍ସତି, ଅଦ୍ଧା ମନୁସ୍ସମାରକୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଏତଂ ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ଛଡ୍ଡେସିନ୍ତି ଆହ।

ଅଥ ନଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏତଦୱୋଚ ''କୁମାର, ତ୍ୱଂ ଇମଂ ନିମ୍ବପୋତକଂ 'ଇଦାନେୱ ଏୱଂତିତ୍ତକୋ, ମହଲ୍ଲକକାଲେ କିଂ ଭୱିସ୍ସତି, କୁତୋ ଇମଂ ନିସ୍ସାଯ ୱୁଡ୍ଢୀ'ତି ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ଛଡ୍ଡେସି? ଯଥା ତ୍ୱଂ ଏତସ୍ମିଂ ପଟିପଜ୍ଜି, ଏୱମେୱ ତୱ ରଟ୍ଠୱାସିନୋପି 'ଅଯଂ କୁମାରୋ ଦହରକାଲେୟେୱ ଏୱଂ ଚଣ୍ଡୋ ଫରୁସୋ, ମହଲ୍ଲକକାଲେ ରଜ୍ଜଂ ପତ୍ୱା କିଂ ନାମ କରିସ୍ସତି, କୁତୋ ଅମ୍ହାକଂ ଏତଂ ନିସ୍ସାଯ ୱୁଡ୍ଢୀ'ତି ତୱ କୁଲସନ୍ତକଂ ରଜ୍ଜଂ ଅଦତ୍ୱା ନିମ୍ବପୋତକଂ ୱିଯ ତଂ ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ରଟ୍ଠା ପବ୍ବାଜନୀଯକମ୍ମଂ କରିସ୍ସନ୍ତି, ତସ୍ମା ନିମ୍ବରୁକ୍ଖପଟିଭାଗତଂ ହିତ୍ୱା ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଖନ୍ତିମେତ୍ତାନୁଦ୍ଦଯସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋହୀ''ତି। ସୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନିହତମାନୋ ନିବ୍ବିସେୱନୋ ଖନ୍ତିମେତ୍ତାନୁଦ୍ଦଯସମ୍ପନ୍ନୋ ହୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱୋୱାଦେ ଠତ୍ୱା ପିତୁ ଅଚ୍ଚଯେନ ରଜ୍ଜଂ ପତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଅଗମାସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱେସ ଦୁଟ୍ଠଲିଚ୍ଛୱିକୁମାରୋ ମଯା ଦମିତୋ, ପୁବ୍ବେପାହଂ ଏତଂ ଦମେସିଂୟେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ଦୁଟ୍ଠକୁମାରୋ ଅଯଂ ଲିଚ୍ଛୱିକୁମାରୋ ଅହୋସି, ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ, ୱୋୱାଦଦାଯକତାପସୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ଏକପଣ୍ଣଜାତକୱଣ୍ଣନା ନୱମା।

[୧୫୦] ୧୦। ସଞ୍ଜୀୱଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅସନ୍ତଂୟୋ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ୱେଳୁୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅଜାତସତ୍ତୁସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଅସନ୍ତପଗ୍ଗହଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ ହି ବୁଦ୍ଧାନଂ ପଟିକଣ୍ଟକଭୂତେ ଦୁସ୍ସୀଲେ ପାପଧମ୍ମେ ଦେୱଦତ୍ତେ ପସୀଦିତ୍ୱା ତଂ ଅସନ୍ତଂ ଅସପ୍ପୁରିସଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ''ତସ୍ସ ସକ୍କାରଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ବହୁଂ ଧନଂ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ଗଯାସୀସେ ୱିହାରଂ କାରେତ୍ୱା ତସ୍ସେୱ ୱଚନଂ ଗହେତ୍ୱା ପିତରଂ ଧମ୍ମରାଜାନଂ ସୋତାପନ୍ନଂ ଅରିଯସାୱକଂ ଘାତେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗସ୍ସ ଉପନିସ୍ସଯଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ମହାୱିନାସଂ ପତ୍ତୋ। ସୋ ହି ''ଦେୱଦତ୍ତୋ ପଥୱିଯଂ ପୱିଟ୍ଠୋ''ତି ସୁତ୍ୱା ''କଚ୍ଚି ନୁ ଖୋ ମମ୍ପି ପଥୱୀ

ଗିଲେୟ୍ୟା’’ତି ଭୀତତସିତୋ ରଜ୍ଜସୁଖଂ ନ ଲଭତି, ସଯନେ ଅସ୍ସାଦସୁଖଂ ନ ୱିନ୍ଦତି, ତିକ୍ଖକାରଣାଭିତୁନ୍ନୋ ହତ୍ଥିପୋତୋ ୱିଯ କମ୍ପମାନୋ ୱିଚରତି। ସୋ ପଥୱିଂ ଫଲମାନଂ ୱିଯ, ଅୱୀଚିଜାଲଂ ନିକ୍ଖମନ୍ତିଂ ୱିଯ, ପଥୱିଯା ଅତ୍ତାନଂ ଗିଲିଯମାନଂ ୱିଯ, ଆଦିତ୍ତାଯ ଲୋହପଥୱିଯା ଉତ୍ତାନକଂ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଅଯସୂଲେହି କୋଟିଯମାନଂ ୱିଯ ଚ ସମନୁପସ୍ସି। ତେନସ୍ସ ପହଟକୁକ୍କୁଟସ୍ସେୱ ମୁହୁତ୍ତମ୍ପି କମ୍ପମାନସ୍ସ ଅୱଟ୍ଠାନଂ ନାମ ନାହୋସି। ସୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ପସ୍ସିତୁକାମୋ ଖମାପେତୁକାମୋ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତୁକାମୋ ଅହୋସି, ଅତ୍ତନୋ ପନ ଅପରାଧମହନ୍ତତାଯ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି।

ଅଥସ୍ସ ରାଜଗହନଗରେ କତ୍ତିକରତ୍ତିୱାରେ ସମ୍ପତ୍ତେ ଦେୱନଗରଂ ୱିଯ ନଗରେ ଅଲଙ୍କତେ ମହାତଲେ ଅମଚ୍ଚଗଣପରିୱୁତସ୍ସ କଞ୍ଚନାସନେ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଜୀୱକଂ କୋମାରଭଚ୍ଚଂ ଅୱିଦୂରେ ନିସିନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ଏତଦହୋସି ‘‘ଜୀୱକଂ ଗହେତ୍ୱା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗମିସ୍ସାମି, ନ ଖୋ ପନ ସକ୍କା ମଯା ଉଜୁକମେୱ ୱତ୍ତୁଂ ‘ଅହଂ, ସମ୍ମ ଜୀୱକ, ସଯଂ ଗନ୍ତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି, ଏହି ମଂ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ନେହୀ’ତି, ପରିଯାଯେନ ପନ ରତ୍ତିସମ୍ପଦଂ ୱଣ୍ଣେତ୍ୱା ‘କଂ ନୁ ଖ୍ୱଜ୍ଜ ମଯଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ପଯିରୁପାସେୟ୍ୟାମ, ଯଂ ନୋ ପଯିରୁପାସତଂ ଚିତ୍ତଂ ପସୀଦେୟ୍ୟା’ତି ୱକ୍ଖାମି, ତଂ ସୁତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ସତ୍ଥାରାନଂ ୱଣ୍ଣଂ କଥେସ୍ସନ୍ତି, ଜୀୱକୋପି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ କଥେସ୍ସତି। ଅଥ ନଂ ଗହେତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ପଞ୍ଚହି ପଦେହି ରତ୍ତିଂ ୱଣ୍ଣେସି ‘‘ଲକ୍ଖଜ୍ଜଞ୍ଜା ୱତ ଭୋ ଦୋସିନା ରତ୍ତି, ଅଭିରୂପା ୱତ ଭୋ ଦୋସିନା ରତ୍ତି, ଦସ୍ସନୀଯା ୱତ ଭୋ ଦୋସିନା ରତ୍ତି, ପାସାଦିକା ୱତ ଭୋ ଦୋସିନା ରତ୍ତି, ରମଣୀଯା ୱତ ଭୋ ଦୋସିନା ରତ୍ତି, କଂ ନୁ ଖ୍ୱଜ୍ଜ ମଯଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ପଯିରୁପାସେୟ୍ୟାମ, ଯଂ ନୋ ପଯିରୁପାସତଂ ଚିତ୍ତଂ ପସୀଦେୟ୍ୟା’’ତି (ଦୀ। ନି। ୧।୧୫୦)।

ଅଥେକୋ ଅମଚ୍ଚୋ ପୂରଣକସ୍ସପସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ କଥେସି, ଏକୋ ମକ୍ଖଲିଗୋସାଲସ୍ସ, ଏକୋ ଅଜିତକେସକମ୍ବଲସ୍ସ, ଏକୋ ପକୁଧକଚ୍ଚାଯନସ୍ସ, ଏକୋ ସଞ୍ଚଯସ୍ସ ବେଲଟ୍ଠପୁତ୍ତସ୍ସ, ଏକୋ ନାଟପୁତ୍ତନିଗଣ୍ଠସ୍ସାତି । ରାଜା ତେସଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ସୋ ହି ଜୀୱକସ୍ସେୱ ମହାଅମଚ୍ଚସ୍ସ କଥଂ ପଚ୍ଚାସୀସତି। ଜୀୱକୋପି ‘‘ରଞ୍ଞୋ ମଂ ଆରବ୍ଭ କଥିତେଯେୱ ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅୱିଦୂରେ ତୁଣ୍ହୀ ନିସୀଦି। ଅଥ ନଂ ରାଜା ଆହ ‘‘ତ୍ୱଂ ପନ, ସମ୍ମ ଜୀୱକ, କିଂ ତୁଣ୍ହୀ’’ତି? ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଜୀୱକୋ ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଯେନ ଭଗୱା ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ‘‘ଏସୋ, ଦେୱ, ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଅମ୍ହାକଂ ଅମ୍ବୱନେ ୱିହରତି ସଦ୍ଧିଂ ଅଡ୍ଢତେଳସେହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି। ତଂ ଖୋ ପନ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏୱଂ କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ’’ତି ନୱ ଅରହାଦିଗୁଣେ ୱତ୍ୱା ଜାତିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତାଦିଭେଦଂ ଭଗୱତୋ ଆନୁଭାୱଂ ପକାସେତ୍ୱା ‘‘ତଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦେୱୋ ପଯିରୁପାସତୁ, ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତୁ, ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛତୂ’’ତି ଆହ।

ରାଜା ସମ୍ପୁଣ୍ଣମନୋରଥୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ତେନ ହି, ସମ୍ମ ଜୀୱକ, ହତ୍ଥିଯାନାନି କପ୍ପାପେହୀ’’ତି ଯାନାନି କପ୍ପାପେତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ରାଜାନୁଭାୱେନ ଜୀୱକମ୍ବୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ଥ ମଣ୍ଡଲମାଳେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱୁତଂ ତଥାଗତଂ ଦିସ୍ୱା ସନ୍ତୱୀଚିମହୋ ମହାନାୱଂ ୱିଯ ନିଚ୍ଚଲଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଅନୁୱିଲୋକେତ୍ୱା ‘‘ଏୱରୂପା ନାମ ମେ ପରିସା ନ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବା’’ତି ଇରିଯାପଥେଯେୱ ପସୀଦିତ୍ୱା ସଙ୍ଘସ୍ସ ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଥୁତିଂ କତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ସାମଞ୍ଞଫଲପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛି। ଅଥସ୍ସ ଭଗୱା ଦ୍ୱୀହି ଭାଣୱାରେହି ପଟିମଣ୍ଡିତଂ ସାମଞ୍ଞଫଲସୁତ୍ତଂ (ଦୀ। ନି। ୧।୧୫୦ ଆଦଯୋ) କଥେସି। ସୋ ସୁତ୍ତପରିଯୋସାନେ ଅତ୍ତମନୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଖମାପେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ସତ୍ଥା ଅଚିରପକ୍କନ୍ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଖତାଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜା, ଉପହତାଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜା। ସଚାଯଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜା ଇସ୍ସରିଯସ୍ସ କାରଣା ପିତରଂ ଧମ୍ମିକଂ ଧମ୍ମରାଜାନଂ ଜୀୱିତା ନ ୱୋରୋପେସ୍ସଥ, ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ଆସନେ ୱିରଜଂ ୱୀତମଲଂ ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସଥ। ଦେୱଦତ୍ତଂ ନିସ୍ସାଯ ଅସନ୍ତପଗ୍ଗହଂ କତ୍ୱା ସୋତାପତ୍ତିଫଲା ପରିହୀନୋ’’ତି ଆହ।

ପୁନଦିୱସେ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ‘‘ଆୱୁସୋ, ଅଜାତସତ୍ତୁ କିର ଅସନ୍ତପଗ୍ଗହଂ କତ୍ୱା ଦୁସ୍ସୀଲଂ ପାପଧମ୍ମଂ ଦେୱଦତ୍ତଂ ନିସ୍ସାଯ ପିତୁଘାତକକମ୍ମସ୍ସ କତତ୍ତା ସୋତାପତ୍ତିଫଲା ପରିହୀନୋ, ଦେୱଦତ୍ତେନ ନାସିତୋ ରାଜା’’ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଜାତସତ୍ତୁ ଇଦାନେୱ ଅସନ୍ତପଗ୍ଗହଂ କତ୍ୱା ମହାୱିନାସଂ ପତ୍ତୋ, ପୁବ୍ବେପେସ ଅସନ୍ତପଗ୍ଗହେନେୱ ଅତ୍ତାନଂ ନାସେସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ମହାୱିଭୱେ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ବାରାଣସିଯଂ ଦିସାପାମୋକ୍ଖୋ ଆଚରିଯୋ ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ମାଣୱକସତାନି ସିପ୍ପଂ ୱାଚେସି। ତେସୁ ମାଣୱେସୁ ଏକୋ ସଞ୍ଜୀୱୋ ନାମ ମାଣୱୋ ଅତ୍ଥି, ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ମତକୁଟ୍ଠାପନକମନ୍ତଂ ଅଦାସି। ସୋ ଉଟ୍ଠାପନକମନ୍ତମେୱ ଗହେତ୍ୱା ପଟିବାହନମନ୍ତଂ ପନ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱାୱ ଏକଦିୱସଂ ମାଣୱେହି ସଦ୍ଧିଂ ଦାରୁଅତ୍ଥାଯ ଅରଞ୍ଞଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକଂ ମତବ୍ୟଗ୍ଘଂ ଦିସ୍ୱା ମାଣୱେ ଆହ ‘‘ଭୋ, ଇମଂ ମତବ୍ୟଗ୍ଘଂ ଉଟ୍ଠାପେସ୍ସାମୀ’’ତି। ମାଣୱା ‘‘ନ ସକ୍ଖିସ୍ସସୀ’’ତି ଆହଂସୁ। ‘‘ପସ୍ସନ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ୱୋ ତଂ ଉଟ୍ଠାପେସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ସଚେ, ମାଣୱ, ସକ୍କୋସି, ଉଟ୍ଠାପେହୀ’’ତି। ଏୱଞ୍ଚ ପନ

ଵତ୍ଵା ତେ ମାଣଵା ରୁକ୍ଖଂ ଅଭିରୁହିଂସୁ। ସଞ୍ଜୀଵୋ ମନ୍ତଂ ପରିଵତ୍ତେତ୍ଵା ମତଵ୍ୟଗ୍ଘଂ ସକ୍କରାହି ପହରି, ବ୍ୟଗ୍ଘୋ ଉଟ୍ଠାୟ ଵେଗେନାଗନ୍ତ୍ଵା ସଞ୍ଜୀଵଂ ଗଲନାଳିୟଂ ଡଂସିତ୍ଵା ଜୀଵିତକ୍ଖୟଂ ପାପେତ୍ଵା ତତ୍ଥେଵ ପତି, ସଞ୍ଜୀଵୋପି ତତ୍ଥେଵ ପତି। ଉଭୋପି ଏକଟ୍ଠାନେଯେଵ ମତା ନିପଜ୍ଜିଂସୁ।

ମାଣଵା ଦାରୂନି ଆଦାୟ ଆଗନ୍ତ୍ଵା ତଂ ପଵତ୍ତିଂ ଆଚରିୟସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ। ଆଚରିୟୋ ମାଣଵେ ଆମନ୍ତେତ୍ଵା ''ତାତା, ଅସନ୍ତପଗ୍ଗହକାରା ନାମ ଅଯୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ସକ୍କାରସମ୍ମାନଂ କରୋନ୍ତା ଏଵରୂପଂ ଦୁକ୍ଖଂ ପଟିଲଭନ୍ତିଯେଵା''ତି ଵତ୍ଵା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୫୦।

''ଅସନ୍ତଂ ଯୋ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ଅସନ୍ତଂ ଚୂପସେଵତି;

ତମେଵ ଘାସଂ କୁରୁତେ, ବ୍ୟଗ୍ଘୋ ସଞ୍ଜୀଵିକୋ ଯଥା''ତି।

ତତ୍ଥ ଅସନ୍ତନ୍ତି ତୀହି ଦୁଚ୍ଚରିତେହି ସମନ୍ନାଗତଂ ଦୁସ୍ସୀଲଂ ପାପଧମ୍ମଂ। ଯୋ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି ଖତ୍ତିୟାଦୀସୁ ଯୋ କୋଚି ଏଵରୂପଂ ଦୁସ୍ସୀଲଂ ପବ୍ବଜିତଂ ଵା ଚୀଵରାଦିସମ୍ପଦାନେନ, ଗହଟ୍ଠଂ ଵା ଉପରଜ୍ଜସେନାପତିଟ୍ଠାନାଦିସମ୍ପଦାନେନ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ସକ୍କାରସମ୍ମାନଂ କରୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅସନ୍ତଂ ଚୂପସେଵତୀତି ଯୋ ଚ ଏଵରୂପଂ ଅସନ୍ତଂ ଦୁସ୍ସୀଲଂ ଉପସେଵତି ଭଜତି ପୟିରୁପାସତି। ତମେଵ ଘାସଂ କୁରୁତେତି ତମେଵ ଅସନ୍ତପଗ୍ଗଣ୍ହକଂ ସୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ ପାପପୁଗ୍ଗଲୋ ଘସତି ସଂଖାଦତି ଵିନାସଂ ପାପେତି। କଥଂ? ବ୍ୟଗ୍ଘୋ ସଞ୍ଜୀଵିକୋ ଯଥାତି, ଯଥା ସଞ୍ଜୀଵେନ ମାଣଵେନ ମନ୍ତଂ ପରିଵତ୍ତେତ୍ଵା ମତବ୍ୟଗ୍ଘୋ ସଞ୍ଜୀଵିକୋ ଜୀଵିତସମ୍ପଦାନେନ ସମ୍ପଗ୍ଗହିତୋ ଅତ୍ତନୋ ଜୀଵିତଦାୟକଂ ସଞ୍ଜୀଵମେଵ ଜୀଵିତା ଵୋରୋପେତ୍ଵା ତତ୍ଥେଵ ପାତେସି, ଏଵଂ ଅଞ୍ଞୋପି ଯୋ ଅସନ୍ତପଗ୍ଗହଂ କରୋତି, ସୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ ତଂ ଅତ୍ତନୋ ସମ୍ପଗ୍ଗାହକମେଵ ଵିନାସେତି। ଏଵଂ ଅସନ୍ତସମ୍ପଗ୍ଗାହକା ଵିନାସଂ ପାପୁଣନ୍ତୀତି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ଇମାୟ ଗାଥାୟ ମାଣଵାନଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ଵା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ଵା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ଵା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ମତବ୍ୟଗ୍ଘୁଟ୍ଠାପନକୋ ମାଣଵୋ ଅଜାତସତ୍ତୁ ଅହୋସି, ଦିସାପାମୋକ୍ଖୋ ଆଚରିୟୋ ପନ ଅହମେଵ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ସଞ୍ଜୀଵଜାତକଵଣ୍ଣନା ଦସମା।

କକଣ୍ଟକଵଗ୍ଗୋ ପନ୍ନରସମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଗୋଧସିଙ୍ଗାଲଵିରୋଚଂ, ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠରାଧକାକଞ୍ଚ;

ପୁପ୍ଫରତ୍ତଞ୍ଚ ସିଙ୍ଗାଲଂ, ଏକପଣ୍ଣଞ୍ଚ ସଞ୍ଜୀଵଂ।

ଅଥ ଵଗ୍ଗୁଦ୍ଦାନଂ –

ଅପଣ୍ଣକୋ ସୀଲଵଗ୍ଗୋ, କୁରୁଙ୍ଗୋ ଚ କୁଲାଵକୋ;

ଅତ୍ଥକାମୋ ଚ ଆସୀସୋ, ଇତ୍ଥୀଵରୁଣପାୟିମ୍ହା।

ଲିତ୍ତୋ ପରୋସତଂ ହଂଚି, କୁସନାଳିଆ ସମ୍ପଦାନୋ;

କକଣ୍ଟକୋ ପନ୍ନରସ, ସତପଣ୍ଣାସ ଜାତକାତି।

ଏକକନିପାତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

(ପଠମୋ ଭାଗୋ ନିଟ୍ଠିତୋ)।